

ACTA CONCILIORVM OECVMENICORVM

SVB AVSPICIIS

ACADEMIAE SCIENTIARVM BAVARICAE

EDITA

SERIES SECVNDA

VOLVMEN TERTIVM

PARS TERTIA

DE GRUYTER

CONCILIVM VNIVERSALE NICAENVM SECVNDVM

CONCILII ACTIONES VI–VII

TARASII ET SYNODI EPISTVLAE
EPIPHANII SERMO LAVDATORIVS
CANONES

TARASII EPISTVLAE POST SYNODVM SCRIPTAE
APPENDIX GRAECA

EDIDIT

ERICH LAMBERZ

ADIVVANTE UWE DUBIELZIG

INDICES CONFECIT GERARD DUURSMA

DE GRUYTER

ISBN 978-3-11-041117-1
e-ISBN 978-3-11-041184-3

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

A CIP catalog record for this book has been applied for at the Library of Congress.

Bibliografische Information der Deutschen Nationalbibliothek

Die Deutsche Nationalbibliothek verzeichnet diese Publikation in der Deutschen
Nationalbibliografie; detaillierte bibliografische Daten sind im Internet
über <http://dnb.dnb.de> abrufbar.

© 2016 Walter de Gruyter GmbH, Berlin/Boston
Druck und buchbinderische Verarbeitung: Hubert & Co. GmbH & Co. KG, Göttingen
⊗ Gedruckt auf säurefreiem Papier
Printed in Germany
www.degruyter.com

INHALT

EINLEITUNG	VII
Verzeichnis der abgekürzt zitierten Literatur	XXI
CONSPECTVS SIGLORVM ET EDITIONVM	XXVI
ACTIO SEXTA	600
REFVTATIO DEFINITIONIS SYNODI HIERIAE	
TOMVS I	602
TOMVS II	624
TOMVS III	652
TOMVS IV	676
TOMVS V	706
TOMVS VI	748
ACTIO SEPTIMA	794
DEFINITIO FIDEI	820
SVBSCRIPTIONES	828
ANATHEMATA ET ACCLAMATIONES	852
TARASII ET SYNODI EPISTVLA AD IMPERATORES	858
SYNODI EPISTVLA AD CLERVM CONSTANTINOPOLITANVM	870
EPIPHANII SERMO LAVDATORIVS	878
CANONES	898
TARASII EPISTVLA I AD HADRIANVM PAPAM	926
TARASII EPISTVLA II AD HADRIANVM PAPAM	932
TARASII EPISTVLA AD IOHANNEM PRESBYTERVM	946
APPENDIX GRAECA	
QVOMODO INTELLIGENDVM SIT DEI NOMEN ESSE INCOMMVNICABILE	959
TARASII EPISTVLA AD EPISCOPOS SICILIAE	963
ACTIO OCTAVA QVAE DICITVR	967
ADDENDA ET CORRIGENDA AD PARTES I-II	971
INDICES AD PARTES I–III	975

EINLEITUNG

Der dritte Band der Edition der Akten des Nicaenum II bietet, wie schon die beiden vorherigen Bände, einen neu konstituierten und vielfach von den bisherigen Drucken abweichenden Text. Er weicht darüber hinaus aber auch in der Folge der Texte von der in den bisherigen Drucken üblichen Anordnung ab. Die Gründe dafür sollen in der folgenden Analyse der direkten und indirekten Überlieferung dieses Teils der Akten dargelegt, die Ergebnisse in eine zusammenfassende Darstellung der Gesamtüberlieferung der Akten eingebunden werden.

Die Edition des griechischen Textes beruht für die direkte Überlieferung auch in diesem Band auf den vier Hauptzeugen H V T M. Doch weichen sowohl Text als auch Textbestand der Handschriften hier wesentlich stärker voneinander ab als zuvor: In H ist der Text der Akten ab der sechsten Sitzung in zunehmendem Maße verkürzt.¹ Die in V überlieferte Fassung ist in den Abschnitten, die im 9. Jh. in die kanonistischen Sammlungen übernommen wurden (Horos, Kanones, zweiter Brief des Tarasios an Hadrian), von deren Überlieferung beeinflusst.² T schiebt nach dem Ende der sechsten Sitzung eine zusätzliche, der kanonistischen Überlieferung entnommene Fassung des Horos ein.³ M läßt den Text der Kanones und des zweiten Briefes des Tarasios an Hadrian mit explizitem Verweis auf die kanonistische Überlieferung aus.⁴ Über weitere Unterschiede im Textbestand wird sogleich zu sprechen sein.

Für die Edition der Übersetzung des Anastasius Bibliothecarius bilden weiterhin die Hauptzeugen P V E die Grundlage. Den vollständigen Text überliefern allerdings nur die Handschrift P und ihr Apographon R (Vat. Reg. lat. 1046). In V fehlt am Ende der Handschrift durch Blattverlust der Text ab p. 927,4 *dei et saluatoris*. Ab dieser Stelle wird deshalb die sonst nicht berücksichtigte Handschrift H zur Rekonstruktion der mit E gemeinsamen Vorlage herangezogen.⁵ Schließlich bricht auch der Text von E und H wegen Blattverlustes in der gemeinsamen Vorlage mit den Worten

1 Vgl. die Beschreibung des Harleianus 5665 in Band I, IX–XI und die Einleitung zu Band II, XXIV. Durch die Heranziehung eines inzwischen im Internet zugänglichen Digitalisats der Handschrift (http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=harley_ms_5665) konnten einige Angaben zu den Lesarten der Handschrift, die ab der fünften Sitzung durch Tintenfraß stark beschädigt ist, korrigiert oder präzisiert werden. Soweit sich daraus Korrekturen zu den Angaben bei Lamberz, *Bischofslisten* ergeben, ist dies im kritischen Apparat vermerkt. Für die in H offenbar bewußt vorgenommenen Kürzungen ist im Textzeugenapparat die Formulierung *praetermisit* verwendet. Zu den Kürzungen von H in den Kanones vgl. auch COGD I 301.

2 Siehe unten S. XVI–XIX den Abschnitt zur kanonistischen Überlieferung.

3 Vgl. Uphus XXI–XXII, COGD I 300–301 und die Einleitung zu Band I, XIII. Die Beschreibung von T in Band I, XIII–XIV ist hinsichtlich des Erhaltungszustands zu modifizieren: Es gab zwar schon im 16. Jh. Schäden in T, wie die entsprechenden Lücken und Fehler in den Apographa Vc Ml Vd zeigen, aber die durch Feuchtigkeit entstandenen Abdrücke der Schrift auf gegenüberliegenden Seiten, die den Text von T im letzten Teil der Akten an vielen Stellen unlesbar machen, sind später zu datieren und gehören sicherlich in die Zeit des Brandes der Turiner Bibliothek von 1904. Denn die Apographa bieten an diesen Stellen einen Text, der eine bessere Lesbarkeit als heute voraussetzt.

4 Vgl. die Einleitung zu Band I, XIV und den kritischen Apparat zu p. 898,1 und 932,1–3.

5 Vgl. die Einleitung zu Band I, LXII.

receptos per (p. 951,11) ab, so daß für den Schluß dieses Briefes nur P zur Verfügung steht. Er wird hier zum ersten Mal aus P ediert. Die Editio Romana und die späteren Drucke bieten an dieser Stelle mangels Kenntnis von P und R den Text der 1540 gedruckten Übersetzung des Longolius.⁶

Für die Rekonstruktion der Überlieferungsgeschichte der Akten ist es nun von besonderer Bedeutung, daß die griechische Handschrift M und die Übersetzung des Anastasius zwischen dem Brief der Synode an den Klerus von Konstantinopel und den Kanones den *Sermo laudatorius* des Epiphanius von Catania⁷ überliefern und sowohl in M als auch bei Anastasius die Akten mit dem Brief des Tarasios an den Presbyter Johannes enden. H V T überliefern dagegen an der Stelle des *Sermo laudatorius* eine achte Sitzung in Konstantinopel und lassen auf den Brief an den Presbyter Johannes ohne stärkeren Einschnitt⁸ weitere fünf Texte aus nachkonziliarer Zeit folgen. Als letzter Text erscheint in H und V der Brief des Methodios an den Patriarchen von Jerusalem aus dem Jahre 846.⁹ T bricht, durch Blattverluste bedingt, im Brief des Tarasios an die sizilischen Bischöfe zwar schon vorher ab, wird aber im verlorenen Teil sicherlich die gleichen Texte enthalten haben wie H und V. Daß nicht nur T, wie es bisher scheinen konnte,¹⁰ sondern auch der Hyparchetypus von H und V den Text Πῶς δεῖ νοεῖν τὸ ἀκοινῶνητον ὄνομα (p. 959–962) an der gleichen Stelle wie T enthalten hat, beweist die in H (f. 241^r oben) erhalten gebliebene Zeile ἀνυμνοῦμενον καὶ δοξαζόμενον (p. 960,8), deren Lesung nunmehr als sicher gelten kann.¹¹ Dieser Text ist demgemäß in V oder seiner Vorlage wohl bewußt ausgelassen worden.¹²

6 Zu den Einzelheiten vgl. Lamberz, *Editio Romana* 355–358 und die Einleitung zu Band I, LVIII.

7 Die Zweifel von A. Kazhdan (*Epiphanius of Catania. A Panegyrist of the Council in Nicaea of 787?*, *Koινωνία* 15, 1991, 145–153) an der Echtheit des *Sermo* (vgl. *Bischofslisten* 29 Anm. 97) haben sich nicht bestätigt, ebensowenig die *Bischofslisten* 34 noch geäußerten Bedenken, ob der *Sermo* zum ursprünglichen Bestand der Akten gehört (siehe auch unten Anm. 15 und 45). Es sei hier nur auf die auffällige Übereinstimmung zwischen dem Text des *Sermo* (p. 878,10–11) und der Subscriptio des Epiphanius (Act. IV p. 490,26) hingewiesen.

8 Dies zeigt sich auch an der durchgehenden Zählung der auf die ‚achte Sitzung‘ in H V T folgenden Texte als κεφάλαια (vgl. den kritischen Apparat zu p. 926,1, wo der erste Brief des Tarasios an Hadrian als κεφάλαιον γ' gezählt wird). Diese Zählung entspringt einem rein mechanischen Verfahren, das durch die im Text enthaltenen Titel oder Zwischentitel veranlaßt ist; in M und bei Anastasius Bibliothecarius findet sie sich nicht. Daß die auf die siebte Sitzung folgenden beiden Schreiben an die Kaiser und den Klerus als Kapitel γ' und δ' gezählt werden (β' ist in H f. 238^r zu Beginn der Anathematismen der siebten Sitzung erhalten), berechtigt deshalb nicht dazu, sie als Bestandteil der siebten Sitzung anzusehen. Die Schreiben sind zwar sicherlich in Nikaia verfaßt, aber nicht in das Protokoll der siebten Sitzung eingebunden. Da die Zählung in H V T ab den Kanones die sicherlich erst nach 886 erfolgte Einfügung der ‚achten Sitzung‘ voraussetzt (siehe unten S. X mit Anm. 22), kann sie nicht vor dem Ende des 9. Jh. vorgenommen worden sein. Ob die Einfügung dieser Sitzung, die Hinzufügung der Texte nach dem Brief des Tarasios an den Presbyter Johannes und die κεφάλαια-Zählung gleichzeitig stattgefunden haben und die Fassung von H V T damit als eine fest umrissene Redaktion der Akten zu gelten hat, läßt sich wohl nicht mehr klären.

9 Grumel/Darrouzès, *Regestes* n. 434, ediert bei Pitra, *Monumenta* II 355–357; vgl. auch die Einleitung zu Band I, VII–VIII mit Anm. 3–4.

10 So noch Lamberz, *Bischofslisten* 37 Anm. 148.

11 Siehe die Einleitung zu Band I, X Anm. 12 und oben Anm. 1.

12 Zu den in der Textrezension von V auch an anderen Stellen vorgenommenen Änderungen und Kürzungen vgl. die Einleitung zu Band I, XII.

Die Tatsache, daß der *Sermo laudatorius* und die ‚achte Sitzung‘ konkurrierend an der gleichen Stelle überliefert sind,¹³ zwingt zu der Entscheidung, welchem Text an dieser Stelle der Vorzug zu geben ist.¹⁴ Für die Aufnahme des *Sermo laudatorius* sprechen zum einen die gleichzeitige Bezeugung in der griechischen und lateinischen Überlieferung,¹⁵ zum anderen erhebliche Zweifel an der Echtheit der in H V T überlieferten ‚achten Sitzung‘.¹⁶ Die Anstöße, die der Text dieser Sitzung bietet (vor allem die Bezeichnung Irenes als βασιλισσα und Konstantins als συμβασιλεύων), sind bereits an anderer Stelle erörtert worden.¹⁷ Sie lassen sich durch weitere Beobachtungen vermehren: συμβασιλεύειν ist in den Akten sonst nur für die Verknüpfung von kaiserlicher und göttlicher Herrschaft (p. 252,17; 540,1–2; 690,8; 866,27), nicht als Bezeichnung für ein Mitkaisertum verwendet. Die Bezeichnung Irenes als αἰσίως προλάμπουσα θεοφύρορητος (p. 967,14–15) hat ebenfalls keine Parallele in den Akten. Man fragt sich auch, zu welcher historischen Situation ein Mitkaisertum Konstantins passen soll.¹⁸ Zum Jahr 787 paßt es jedenfalls nicht. Die päpstlichen Legaten und die Vertreter der östlichen Patriarchate sind im Protokoll nicht erwähnt. Die Auswahl der in der Sitzung angeblich verlesenen Testimonia ist willkürlich und erfaßt, wenn man von der Erwähnung des Kanons 82 des Quinisextums absieht, kaum relevante Texte. Ein Teil der genannten Testimonia steht zudem nicht, wie behauptet wird, in der vierten, sondern erst in der fünften Sitzung. Schließlich fehlt in den anderen Sitzungen des Konzils und in der nachkonziliaren

-
- 13 Dies wird in den bisherigen Drucken dadurch verschleiert, daß die ‚achte Sitzung‘ vor, der *Sermo laudatorius* nach den Kanones abgedruckt ist, ein Verfahren, das wohl erst in der letzten Phase der Edition gewählt wurde und kaum den ursprünglichen Intentionen Pierre Morins entsprochen haben dürfte (vgl. Anm. 16).
- 14 Ginge man davon aus, daß es sich um zwei gleichrangige Fassungen des Aktentextes handelt, ließe sich eine Paralleledition der beiden Fassungen in Erwägung ziehen (etwa in einer digitalen Edition). Doch die Voraussetzungen dazu sind, wie im Folgenden ausgeführt, hier nicht gegeben.
- 15 Es finden sich zwar keine Zitate aus dem *Sermo laudatorius* in den Exzerpten aus der ersten lateinischen Übersetzung, doch spricht die Nennung von 350 Konzilsteilnehmern (*iuxta trecentorum quinquaginta episcoporum*) im *Liber pontificalis* (I p. 512,4–5 Duchesne) dafür, daß der *Sermo* in dem nach Rom gesandten griechischen Exemplar der Akten enthalten war; denn die Zahl von 350 Konzilsteilnehmern ist in den überlieferten Akten nur dort (p. 894,4) genannt; vgl. auch Lamberz, *Bischofslisten* 29 mit Anm. 97 und 34 mit Anm. 131.
- 16 Bedenken gegen die Echtheit hatte bereits Pierre Morin: Er bemerkt in seinen zur Vorbereitung der Editio Romana angefertigten Notizen im Vallic. R 5 f. 58^r (zur Handschrift vgl. Lamberz, *Editio Romana* 338–339): „Hic graece est octaua actio ... haec non sunt in latino et uidentur hoc loco superuacanea. nam definitio synodi et acclamationes supra (d. h. in der siebten Sitzung) posita sunt.“ Diese Skepsis spiegelt sich in abgeschwächter Form noch in der Marginalie der Editio Romana (p. 679; wiederholt bei Mansi 13, 414 B–C) zum Anfang des Textes wieder.
- 17 Vgl. Lamberz, *Bischofslisten* 28–29 mit Anm. 96–100; vgl. auch die Einleitungen zu Band I, LII–LIV und zu Band II, XI. Die Tatsache, daß Irene und Konstantin in den Akten nicht immer in der gleichen Folge genannt werden (die Belege dazu bei Speck, *Konstantin VI.*, II 503 Anm. 54–59 und Lamberz, *Bischofslisten* 29 Anm. 99), ist – was *Bischofslisten* Anm. 99 nicht ausreichend deutlich wird – für die Frage der Echtheit der achten Sitzung ohne Relevanz. Es sei hier nochmals betont, daß eine Zusammenkunft von Kaisern und Konzilsteilnehmern in Konstantinopel, von der Theophanes und andere berichten (vgl. Anm. 20), nicht grundsätzlich bestritten, sondern ein mit gravierenden Mängeln behaftetes Sitzungsprotokoll einer solchen Zusammenkunft als spätere Zutat in der Aktenüberlieferung erwiesen werden soll.
- 18 Passend wäre allenfalls die Situation im Sommer 790; vgl. R.-J. Lilie, *Byzanz unter Eirene und Konstantin VI. (780–802)* (Berliner Byzantinistische Studien 2), Frankfurt a. M. u. a. 1996, 248–250.

Korrespondenz jeder Hinweis auf eine achte Sitzung.¹⁹ Diese Kompilation aus erzählendem Bericht und Sitzungsprotokoll kann, wie die historischen Ungereimtheiten und die formalen Mängel zeigen, erst in sehr viel späterer Zeit entstanden sein. Sie schöpft offenbar aus historiographischen oder hagiographischen Quellen und beruht nicht auf der Kenntnis von Konzilsdokumenten.²⁰ Die Beweggründe, den *Sermo laudatorius* durch eine achte Sitzung zu ersetzen, sind in späteren Entwicklungen zu suchen: Schon in der ursprünglichen Fassung der Konzilsakten stand Tarasios als Initiator und Dirigent des Konzils im Vordergrund, und diese Tendenz wurde zu Beginn des 9. Jh. durch die Hinzufügung der Einleitungsstücke²¹ und weiterer Briefe des Tarasios (zweiter Brief an Hadrian und Brief an den Presbyter Johannes) noch verstärkt. Dies mußte in einer Zeit, in der sich das Machtverhältnis zwischen Patriarch und Kaiser wieder verschoben hatte, Anstoß erregen:²² Ein ökumenisches Konzil, an dem die Kaiser nicht in irgendeiner Form teilgenommen und dessen Beschlüsse sie durch ihre Unterschrift nicht sanktioniert hatten, erschien nicht akzeptabel.²³ Da die Kanones und der erste Brief des Tarasios an Hadrian als in Konstantinopel verfaßte Texte verstanden werden konnten,²⁴ der *Sermo laudatorius* aber offenkundig in Nikaia gehalten ist, war dies die passende Stelle, um den *Sermo*

-
- 19 Man würde vor allem im ersten Brief des Tarasios an Hadrian (p. 926–930), der als in Konstantinopel verfaßtes Begleitschreiben zur Übersendung der Akten an Rom anzusehen ist (vgl. unten S. XIV–XV), eine solche Erwähnung erwarten. Die beiden Stellen im Horos (p. 822,9–13) und im Brief des Konzils an die Kaiser (p. 866,21–26), die man als Ankündigung einer Sitzung in Konstantinopel aufgefaßt hat, sind, wie an anderer Stelle gezeigt (Lamberz, *Bischofslisten* 29 Anm. 100; Einleitung zu Band I, LIV Anm. 250), nicht in diesem Sinne zu verstehen.
- 20 Neben dem knappen Bericht des Theophanes (p. 463,5–10 de Boor; zur Datierung der Sitzung bei Theophanes vgl. C. Mango / R. Scott, *The Chronicle of Theophanes Confessor. Byzantine and Near Eastern History AD 284–813*. Translated with Introduction and Commentary with the assistance of G. Greatrex, Oxford 1997, 635 Anm. 2 zu AM 6287 und 637 Anm. 3–4 zu AM 6280) ist vor allem die nach 843 entstandene *Vita Tarasii* des Ignatios Diakonos (§ 30, p. 106–107 Efthymiadis) zu nennen (weitere Stellen bei I. Rochow, *Byzanz im 8. Jahrhundert in der Sicht des Theophanes. Quellenkritisch-historischer Kommentar zu den Jahren 715–813* [Berliner Byzantinistische Arbeiten 57], Berlin 1991, 248–249; vgl. auch dies., *Das 2. Konzil von Nikaia [787] in byzantinischen Chroniken und Heiligenviten*, in: Chr.-F. Collatz [Hrsg.], *Dissertationunculae criticae*. Festschrift für G. Chr. Hansen, Würzburg 1998, 417–430). Man pflegt die ‚achte Sitzung‘ der Konzilsakten als Quelle für die Schilderung der Sitzung in Konstantinopel bei Ignatios anzusehen (vgl. Efthymiadis 228). Es scheint aber wahrscheinlicher, daß der Kompilator der ‚achten Sitzung‘ und Ignatios einer gemeinsamen historiographischen Quelle folgen. Die Erzählung des Ignatios enthält jedenfalls nicht die Fehler und Ungereimtheiten der ‚achten Sitzung‘. Es kann nicht einmal als gesichert gelten, daß die Schilderung des Konzilsverlaufs bis zur siebten Sitzung in § 29 (p. 104–106 Efthymiadis) der *Vita* direkte Kenntnis der Akten voraussetzt (so Efthymiadis 227–228); skeptisch dazu C. Ludwig in: R.-J. Lilie (Hrsg.), *Die Patriarchen der ikonoklastischen Zeit* (Berliner Byzantinistische Studien 5), Frankfurt a.M. u. a. 1999, 85.
- 21 Nur hier (p. 12,3–7) findet sich namentliche Kritik an Kaiser Leon III., die vor dem Sturz Irenes, also dem Ende der Dynastie (802), kaum denkbar ist (so schon Speck, *Ich bin's nicht* 26–28 und 306). Sie wird in den Akten selbst vermieden (in Act. VI p. 780,23–28 begnügt sich die Refutatio damit, die weltlichen Aufgaben der Kaiser pointiert hervorzuheben), in der Korrespondenz mit Rom ist sie allenfalls angedeutet (vgl. die im Quellenapparat zu p. 12,3–7 genannten Parallelen). Zur Erweiterung der Akten zu Beginn des 9. Jh. siehe unten S. XV–XVI.
- 22 Eine solche Situation war wohl erst nach dem Ende des zweiten Patriarchats des Photios (886) gegeben.
- 23 Dies formuliert gleich der Anfangssatz der Sitzung (p. 967,6–8): οἱ τῆς ὀρθοδοξίας συνήγοροι βασιλεῖς θεῖω πόθῳ κινούμενοι οὐ φορητὸν ἡγήσαντο μὴ συνεδρεῦσαι τῇ συνόδῳ.
- 24 Dies trifft auf die Kanones aber nur scheinbar zu; siehe unten Anm. 45.

durch eine Sitzung in Konstantinopel zu ersetzen, um so mehr, als Epiphaneios neben dem Lob auf das Konzil und die Stadt Nikaia den Triumph des Tarasios und der Kirche in seiner Rede in den Vordergrund stellt, die Kaiser jedoch nur am Rande erwähnt.²⁵

Da die vorliegende Ausgabe auf dem Grundsatz beruht, alle in der Aktenüberlieferung bezeugten Texte aufzunehmen, auch wenn sie nach Auffassung des Editors spätere Zusätze sind, sind die beiden in H V T auf den Brief an Johannes Presbyter folgenden Texte²⁶ und die ‚achte Sitzung‘ als *Appendix graeca* (p. 959–969) in die Edition aufgenommen. In H und V folgen auf den Brief an die sizilischen Bischöfe, der hier zum ersten Mal im Rahmen einer Edition der Akten des Nicaenum II erscheint, noch zwei Texte des Nikephoros (*Apologeticus minor* und *Altera demonstratio de sanctis imaginibus*) und der Brief des Methodios an den Patriarchen von Jerusalem von 846. Sie hier ebenfalls aufzunehmen, erschien jedoch nicht sinnvoll.²⁷ Die ‚achte Sitzung‘ ist an das Ende der *Appendix graeca* gestellt, da sie sich an keiner anderen Stelle der Edition sinnvoll einfügen läßt.

Die umfangreiche sechste Sitzung bietet als einzige Sitzung des Konzils eine ausführliche Auseinandersetzung mit dem Standpunkt der Bildergegner und erweist sich damit als das theologische Herzstück der Akten.²⁸ Die Auseinandersetzung erfolgt

25 Vgl. dazu allgemein D. E. Afanogenov, *Κωνσταντινούπολις ἐπίσκοπον ἔχει. The Rise of the Patriarchal Power in Byzantium from Nicaenum II to Epanagoga. Part I: From Nicaenum II to the Second Outbreak of Iconoclasm*, Erytheia 15, 1994, 45–65, hier vor allem 46–51.

26 Der in H V T unter dem Titel Πῶς δεῖ νοεῖν τὸ ἀκοινώνητον ὄνομα τοῦ θεοῦ καὶ πᾶσαν προφητικὴν ῥῆσιν τὴν τὰ εἰδῶλα στηλιτεύουσαν überlieferte Text (p. 659–662) gibt einige Rätsel auf. Di Domenico 464 bezeichnet ihn ohne weitere Begründung als Brief des Tarasios an Kaiser Konstantin VI. (bei Hefele/Leclercq III 2, 797 [= Hefele III 485–486] wird er als „explication anonyme adressée à l’empereur“ angeführt). Di Domenico stützt sich offenbar auf den briefähnlichen Schluß ab p. 961,21 und auf die Tatsache, daß der Text zwischen den Briefen des Tarasios an den Presbyter Johannes und an die sizilischen Bischöfe überliefert ist. Bestärken könnte diese Annahme die Wiederaufnahme (p. 960,6) der Formulierung ἐκ τοῦ πατρὸς δι’ υἱοῦ ἐκπορευόμενον aus dem Brief des Tarasios an die Patriarchen des Ostens (Act. III p. 236,15–16) und Parallelen zu weiteren Texten der Akten (siehe den Quellenapparat zu p. 959,13–14 und 960,2–4; vgl. auch die von Uphus [vgl. dort das Stellenregister 447] behandelten Stellen). Die Zuschreibung an Tarasios setzt allerdings voraus, daß die ursprüngliche Adressierung in einer *damnatio memoriae* getilgt und später durch den überlieferten Titel ersetzt worden ist, einen Titel, der dann eher als Versuch einer Inhaltsangabe zu werten ist. Es erheben sich jedoch Bedenken: Der Stil des Schlußteils erscheint selbst gegenüber einem jugendlichen Kaiser unangemessen, die in der Formulierung (p. 961,22–23) σὺν τῇ δεσποίνῃ καὶ βασιλίσσει μητρὶ σου vorausgesetzte historische Situation könnte allenfalls auf den Anfang des Jahres 792 bezogen werden (vgl. Lilie, *Byzanz unter Eirene und Konstantin VI.* a. O. [Anm. 18] 257). Die mit dem fragmentarisch wirkenden Text verbundenen Fragen bedürfen weiterer Klärung.

27 Vgl. die Einleitung zu Band I, VII–VIII.

28 Daß die Ausführungen der sechsten Sitzung die Grundlage für den eher knapp und nüchtern formulierten Horos der siebten Sitzung bilden, hat J. B. Uphus (vgl. dort vor allem 209–264) herausgearbeitet. Es sei hier nachdrücklich auf diese für das Verständnis der theologischen Aspekte des Konzils unentbehrliche Arbeit hingewiesen (vgl. auch die Rezension von H. Ohme, ZKG 117, 2006, 341–346). Der Quellenapparat der Edition gibt zu einigen von Uphus ausführlicher erörterten Textabschnitten entsprechende Verweise; zu den zahlreichen weiteren von ihm behandelten Stellen vgl. das Stellenregister bei Uphus 439, 443–446 und 449–450.

jedoch nicht in Beiträgen oder Diskussionen der Konzilsteilnehmer,²⁹ sondern wird in einer bereits vor dem Konzil angefertigten schriftlichen Widerlegung (ἀνατροπή / *refutatio*) des Horos von Hiereia vorgelegt, die auch als σύνταγμα (p. 606,12) bezeichnet wird.³⁰ Als Verfasser der Schrift pflegt Tarasios zu gelten,³¹ doch dürfte es sich eher um eine Gemeinschaftsarbeit einer unter seiner Leitung stehenden Gruppe im Patriarchat handeln.³² Die Annahme liegt nahe, die Abfassung der Refutatio in die Zeit nach dem Scheitern des ersten Konzilsversuchs in Konstantinopel zu datieren. Völlig sicher ist dies aber nicht; denn sie war nicht von vornherein für die Verlesung in einer Konzilssitzung konzipiert, wie die Stelle p. 606,12–13 zeigt: παρακαλοῦμεν δὲ τοὺς ἐντυγχάνοντας τῷδε τῷ συντάγματι ἐρευνητικῶς ἀναγινώσκειν καὶ μὴ παροδευτικῶς. Die Einrichtung der Schrift für die Verlesung in der sechsten Sitzung ist wohl erst kurz vor dem Konzil erfolgt. Die Verlesung der Abschnitte des Horos von Hiereia wurden, sicherlich nicht ohne Absicht, dem prominentesten der in der zweiten und dritten Sitzung wieder aufgenommenen Ikono-klasten, Gregorios von Neokaisareia, zugeteilt, die der entsprechenden Teile der Refutatio den Patriarchatsbeamten Johannes und Epiphaios.³³ Die Bezeichnung der Vorleser war sicherlich zunächst am Rand des Syntagmas vermerkt³⁴ und wurde dann bei der Redaktion der Akten, möglicherweise aber auch erst in den folgenden Kopien in den Text hineingenommen.³⁵ Durch die in den laufenden Text aufgenom-

-
- 29 Dies zeigt einmal mehr, daß die Entscheidung in der Frage der Bilderverehrung bereits vor dem Konzil feststand und nicht durch Mitwirkung der Konzilsteilnehmer zustande kam; vgl. dazu allgemein z. B. Ludwig in *Patriarchen* a. O. (Anm. 20) 95–96; Thümmel, *Konzilien* 134–135.
- 30 Der Text des Horos von Hiereia ist bekanntlich nur durch die Akten des Nicaenum II überliefert, wird hier also zusammen mit den Akten zum ersten Mal kritisch ediert. Man mag sich fragen, ob er in der Refutatio tatsächlich vollständig zitiert ist. Eindeutige Indizien für Kürzungen oder Auslassungen gibt es jedoch nicht. Der Horos hat in der Forschung mehrfach eine eigene Behandlung erfahren. Genannt seien Gero, *Constantine V* (dort vor allem 68–94) und Krannich/Schubert/Sode (mit der älteren Literatur); vgl. auch Thümmel, *Bilderstreit* und dens., *Konzilien* 63–77. Eine mit Anmerkungen versehene Übersetzung der gesamten sechsten Sitzung bietet Sahas, der gesamten Refutatio Gerbino/Re.
- 31 So schon Hadrian in seinem Brief an Karl den Großen (JE 2483) p. 25,7–8 und 33,31 (vgl. den Testimonienapparat zum lateinischen Text p. 615,2 und 681,14–15).
- 32 Zu den Personen, die man einem solchen ‚Team‘ zuordnen könnte, vgl. Efthymiadis p. 15–17; die in Betracht kommenden Angehörigen des Patriarchatsklerus sind im prosopographischen Index p. 1068 s. u. *patriarchatus Constantinopolitani notarii* zusammengestellt. Unter den Parallelen zu Aussagen des Tarasios an anderen Stellen der Akten (vgl. den Quellenapparat zur sechsten Sitzung) fallen vor allem die ähnlich lautenden Ausführungen zum VI. Konzil und zum Quinisextum in Act. IV p. 346,17–348,3 und Act. VI p. 620,8–16 auf. Vgl. auch Uphus 258 Anm. 215 und 259 Anm. 219; die ältere Literatur zu Tarasios als Verfasser der Refutatio bei Crimi, *Il discorso* 95 Anm. 23.
- 33 Es bleibt unklar, warum die Verlesung der Refutatio bis p. 610,20 Johannes, ab p. 610,26 Epiphaios zugewiesen ist. Epiphaios (PmbZ #1566) ist nicht, wie gelegentlich zu lesen ist (Sahas 40–41 mit Anm. 188 und 194), mit Epiphaios von Catania (PmbZ #1565), dem Verfasser des *Sermo laudatorius*, gleichzusetzen.
- 34 Die Frage scheint berechtigt, ob man für das Konzil überhaupt eine Kopie des Syntagmas anfertigte oder nicht eher das Syntagma selbst, nachdem die Zuweisungen an die Vorleser angebracht worden waren, dem Konzil zu Gehör brachte und dann den Akten beifügte, die ja selbst in der Form von Papyrusrollen vorzustellen sind (vgl. Lamberz, *Handschriften und Bibliotheken* 62). Ob die Verlesung des umfangreichen Textes tatsächlich im Verlauf eines Sitzungstages (6. Oktober 787) bewältigt werden konnte, mag dahingestellt bleiben.
- 35 Die Zuweisung von Zitaten aus der Refutatio an den Vorleser Epiphaios im *Hadrianum* (p. 34,12) und in den *Libri Carolini* (IV 15–17) ist am ehesten verständlich, wenn die Namen der Vorleser in der ersten lateinischen Übersetzung innerhalb des laufenden Textes standen; vgl. den Testimonien-

mene Zuteilung des Textes an die Vorleser wird an einer Reihe von Stellen, an denen der syntaktische Zusammenhang des Horostextes durch Einwände der Refutatio unterbrochen ist, das Verständnis zusätzlich erschwert.³⁶ Weiterhin ist das Syntagma nach der Überlieferung der Akten in sechs Τόμοι gegliedert, deren Angabe jeweils als Zwischentitel im Text der Handschriften erscheint. Daß diese Zwischentitel jedoch nicht zum ursprünglichen Syntagma gehören, wird vor allem beim Übergang vom vierten zum fünften und vom fünften zum sechsten Tomos deutlich: In beiden Fällen wird der inhaltliche, im ersteren Falle auch der syntaktische Zusammenhang durch den Wechsel des Tomos unterbrochen – was nicht nur Anastasius, sondern auch moderne Interpreten in die Irre geführt hat.³⁷ Dies zeigt, daß der Terminus ‚Tomos‘ keine inhaltliche Gliederung, sondern eine buchtechnisch bedingte Aufteilung des Syntagmas auf sechs Papyrusrollen bezeichnet,³⁸ deren Beginn für die Aufnahme in die sechste Sitzung des Konzils jeweils vermerkt wurde. Da weder die Bezeichnung der Vorleser noch die Angabe des Tomos zum Text des Syntagmas gehö-

apparat zum lateinischen Text p. 633,12–13; 679,1–3; 681,6–15; 683,22–23. Die falsche Zuschreibung einer Aussage des Horos von Hiereia an die Refutatio in den *Libri Carolini* IV 14 (p. 522,19; dazu Freeman Anm. 201 mit anderer Erklärung) könnte vergleichbare Gründe haben: Möglicherweise war vor dem zitierten Text in der ersten lateinischen Übersetzung die Angabe zum Vorleser Gregorios ausgelassen.

- ³⁶ Vgl. p. 614,12/616,5; 632,28/634,23; 644,34/648,11; 648,12/650,4; 652,14/654,13; 682,4/19; 692,29/696,16; 752,30/754,12; 754,13/28. Anastasius Bibliothecarius, in dessen griechischer Vorlage die Angaben zu den Vorlesern offenbar vollständig in den laufenden Text übernommen waren, hat den syntaktischen Zusammenhang mehrfach nicht durchschaut; vgl. p. 649,11 und 655,12, wo Anastasius nach der Unterbrechung jeweils mit einem neuen Satz beginnt. An anderen Stellen hat er den syntaktischen Zusammenhang durchaus gewahrt; vgl. z. B. p. 635,21; 697,15; 755,12 und 26. In der ursprünglichen, für den Leser bestimmten Fassung des Syntagmas war dieses Problem weniger relevant, da die Zitate aus dem Horos sicherlich durch marginale Kennzeichnung deutlich abgehoben waren, der anschließende Text des Horos also leicht auffindbar war. Eine solche marginale Kennzeichnung (Tilde am Rand jeder Zeile des Zitats) ist jedenfalls in den Handschriften M und T überliefert. Sie findet sich durchgängig in M (stets mit vorheriger Nennung des Vorlesers), in T mit einer Besonderheit, die möglicherweise Rückschlüsse auf ein frühes Stadium der Überlieferung zuläßt: Daß hier bis p. 632,26 (Gregorios) bzw. 634,1 (Epiphanius) nur der Name des Vorlesers, nicht aber die marginale Kennzeichnung der Zitate, ab p. 634,22 (also am Rand des ersten ohne Erwähnung des Vorlesers angeführten Zitats aus dem Horos) hingegen umgekehrt nur die marginale Kennzeichnung, nicht aber der Name des Vorlesers erscheint, läßt darauf schließen, daß die Einfügung der Angaben zu den Vorlesern in den laufenden Text (durch die eine Kennzeichnung der Zitate unnötig erscheinen konnte) in einer Vorlage von T nur für den Anfangsteil vorgenommen worden war. – Überflüssige Textwiederholungen bei der Wiederaufnahme des Horostextes (vgl. p. 682,17–19) sind eher der Überlieferung als den Redaktoren der Akten anzulasten. Die Textwiederholung p. 680,2–3 ist hingegen dadurch gerechtfertigt, daß sie einen Teilaspekt betrifft, der in der Widerlegung derselben Textpartie des Horos als weiterer Punkt behandelt werden soll.
- ³⁷ Vgl. den kritischen Apparat zu p. 706,1 und 2 und zu p. 748,22 und 748,24–750,2. Die Unterbrechung des Zusammenhangs wird in den bisherigen Drucken dadurch verstärkt, daß zu Beginn der beiden Tomoi Epiphanius nochmals als Vorleser genannt wird, obwohl ihm der Text schon zu Beginn des jeweils vorausgegangenen Abschnittes zugeteilt ist. Dies trifft aber, wenn man die Überlieferung berücksichtigt, nur auf die zweite Stelle zu. An der ersten Stelle (p. 706,1) ist die Zuweisung der Verlesung des Textes an Epiphanius nur in den griechischen Handschriften H V, nicht in T M überliefert, der entsprechende Text im Lateinischen ist konjekturelle Ergänzung in der Editio Romana. An der zweiten Stelle (p. 748,22) ist die Nennung des Vorlesers in V und M (zu T vgl. Anm. 36; H fehlt zur Stelle) wahrscheinlich erst im Laufe der Überlieferung eingefügt worden.
- ³⁸ Zu Τόμος als Bezeichnung für die Papyrusrolle vgl. Lamberz, *Handschriften und Bibliotheken* 61–63 (mit weiterer Literatur).

ren, sind sie in der Edition als ‚Metatext‘ in runde Klammern gesetzt.³⁹ Die Zitate aus dem Horos von Hiereia sind, analog zu den marginalen Zitatzeichen in den Handschriften T und M,⁴⁰ in Anführungszeichen («...») gesetzt.

Sieht man von dem üblichen Sitzungsprotokoll, einem Verweis auf die vorausgegangene fünfte Sitzung und einer kurzen Überleitung ab, so wird die gesamte sechste Sitzung durch die Verlesung des Syntagmas ausgefüllt. Die Verlesung wird nirgends durch Einwürfe oder Diskussion der Konzilsteilnehmer unterbrochen. Man würde allerdings zumindest ein dem Anfang entsprechendes Protokoll des Endes der Sitzung erwarten, das sich im überlieferten Text aber nicht erkennen läßt. Daß dieser Anstoß berechtigt ist,⁴¹ läßt sich am vorletzten Abschnitt (p. 790,20–22) deutlich machen, der nach der Überlieferung als Aussage der Refutatio genommen werden muß – die dort ausgesprochene Bitte um Vergebung kann aber nur von einem reuigen Ikonoklasten, nicht von dem Verfasser der Refutatio stammen. Eine einfache Lösung des Problems und zugleich eine Antwort auf die Frage nach dem ordnungsgemäßen Schluß der Sitzung ergibt sich, wenn man diesen Abschnitt Gregorios von Neokaisareia als eigene Äußerung zuweist und den letzten Abschnitt (p. 790,23–792,12) dann als Schlußwort des Tarasios zur sechsten Sitzung auffaßt.⁴² Dies setzt voraus, daß in einer frühen Phase der Überlieferung vor den beiden Abschnitten zwei einleitende Protokollnotizen (etwa Γρηγόριος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας εἶπε und ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπε) ausgefallen sind. Die Refutatio, deren *peroratio* p. 786,31 beginnt, endet dann bereits p. 790,19.

Die Erörterung zu Bestand und Überlieferung der in diesem Band enthaltenen Texte soll abschließend in eine knappe Zusammenfassung der Überlieferungsgeschichte der gesamten Akten eingebunden werden, deren Grundzüge in den Einleitungen zu den vorausgegangenen Bänden entwickelt worden sind.⁴³ Die in Konstantinopel redigierte erste Fassung der Akten, deren Isotypon mit einem Begleitbrief des Tarasios

39 Die Bezeichnung des Tomos und die Nennung des Vorlesers, die unterschiedliche Funktion haben, führten in der Überlieferung zu Beginn der einzelnen Tomoi, wo Angabe des Tomos (am oberen Rand) und Bezeichnung des Vorlesers (am äußeren Rand) wahrscheinlich nebeneinander zu stehen kamen, zu Unsicherheiten in der Reihenfolge der Angaben, die sich im häufigen Schwanken der griechischen Textzeugen widerspiegelt (vgl. den kritischen Apparat zu den Anfängen der Tomoi II–VI; die Angabe des Vorlesers von Tomos I erfolgt schon im Protokoll der Sitzung p. 602,6–7). Die griechische Vorlage des Anastasius stellte offenbar den Namen des Vorlesers (eine Ausnahme bildet der Beginn von Tomos VI) vor die Angabe des Tomos. Diese Folge ist in der Edition übernommen, stellt aber keine eigentlich textkritische Entscheidung dar, sondern ist lediglich ein Behelf, diese Angaben, die unterschiedlichen Kategorien von ‚Metatext‘ zuzurechnen sind, im Druck wiederzugeben.

40 Vgl. Anm. 36.

41 Vgl. auch Thümmel, *Konzilien* 175 Anm. 855 mit anderem Erklärungsversuch.

42 Vgl. den kritischen Apparat zu beiden Stellen. Der Zusatz ἀμήν findet sich auch in den Schlußworten des Tarasios am Ende der ersten (p. 110,27–28) und dritten Sitzung (p. 280,16–17), schließlich am Ende des ausführlicheren Schlußabschnitts der vierten Sitzung (p. 478,21–480,6). Man könnte auch an eine Äußerung der Synode denken, die den Zusatz an einer Stelle ebenfalls verwendet (Act. VII p. 856,10), aber eine solch ausführliche Darlegung wie hier wird man eher Tarasios zuweisen.

43 Vgl. Band I, LII–LIV und Band II, IX–XII; vgl. auch Lamberz, *Bischofslisten* 35–37. Eine ausführlichere Gesamtdarstellung, die auch die Frage zu behandeln hätte, wie weit die überlieferten Akten dem tatsächlichen Verlauf des Konzils entsprechen, kann hier *tempore aduerso* nicht gegeben werden.

(p. 926–930) nach Rom gesandt wurde,⁴⁴ enthielt die Protokolle der sieben in Nikaia abgehaltenen Sitzungen und die darauf folgenden Texte bis zu den Kanones. Dieser Textbestand ist durch Zitate aus der ersten lateinischen Übersetzung grundsätzlich gesichert.⁴⁵ Die in der direkten handschriftlichen Überlieferung und in der Übersetzung des Anastasius Bibliothecarius erhaltene Fassung geht jedoch auf eine zu Beginn des 9. Jh. vorgenommene Redaktion der Akten zurück, die den Textbestand verändert und erweitert hat. Dieser Redaktion⁴⁶ zuzurechnen sind die Einfügung der Präsenzliste der siebten Sitzung und die Zusätze in der Subskriptionsliste der vierten Sitzung, die Umformung der Narratio des Johannes von Jerusalem in der fünften Sitzung und die Hinzufügung des zweiten Briefes des Tarasios an Hadrian⁴⁷ und des Briefes an den Presbyter Johannes, die der Rechtfertigung der bei der Wiedereinsetzung der ikonoklastischen Bischöfe geübten οἰκονομία dienen,⁴⁸ am Schluß

44 Die *Imperiales sacrae*, die nach dem *Liber pontificalis* (I p. 512,7 Duchesne) der Übersendung der Akten beigegeben waren, sind nicht erhalten (vgl. Dölger/Müller, Reg. n. 349). Der Brief des Tarasios ist im *Liber pontificalis* nicht erwähnt.

45 Dies kann allerdings wegen des geringen Umfangs der Zitate nur für den Textbestand der ursprünglichen Akten als solchen gelten und schließt spätere Interpolationen an Einzelstellen, für die keine Zitate aus der ersten lateinischen Übersetzung vorliegen, nicht aus (vgl. z. B. den kritischen Apparat zu Act. VI p. 750,23–752,24 bzw. 752,1–24). Andererseits zeigt gerade das Zitat der Narratio des Johannes von Jerusalem im Florileg der Pariser Synode von 825 (vgl. den Testimonienapparat zu Act. V p. 591,23–595,12 und 595,19–21), daß der Text der ursprünglichen Fassung später verändert worden ist (vgl. dazu die Einleitung zu Band II, X). Der letzte aus der ersten lateinischen Übersetzung zitierte Text der Akten stammt, wie zu erwarten, aus dem ersten Brief des Tarasios an Hadrian, der zusammen mit den Akten nach Rom übersandt wurde. Zum Brief an den Klerus von Konstantinopel, zu den Kanones und zum *Sermo laudatorius* des Epiphanius finden sich keine Zitate aus der ersten Übersetzung, was sicherlich mit der mangelnden Relevanz dieser Texte für die fränkischen Theologen zu erklären ist. Auf Kenntnis des *Sermo laudatorius* in Rom deutet jedoch die im *Liber pontificalis* genannte Zahl von Konzilsteilnehmern hin (vgl. Anm. 15). Daß die Kanones originärer Bestandteil der Akten sind, zeigt ihre Erwähnung im Brief des Tarasios an die sizilischen Bischöfe (p. 963,29–964,6): Tarasios bezeichnet sie als in Nikaia erfolgte Beschlüsse des Konzils, die von den dort anwesenden sizilischen Bischöfen mitgetragen wurden, und verweist in diesem Zusammenhang auch auf die Konzilsakten. Der im Text der Kanones mehrfach erkennbare Bezug auf Konstantinopel (vgl. Kanon 10 p. 910,12–13 und Kanon 15 p. 916,12–13) muß dazu nicht in Widerspruch stehen, da man bei der Abfassung einzelner Kanones wohl von vornherein ihre spezielle Bedeutung für die Verhältnisse in Konstantinopel im Auge hatte.

46 Sie muß nicht zwangsläufig Tarasios selbst zugeschrieben werden, sondern könnte auch postum erfolgt sein. Zu einem wahrscheinlichen *terminus ante quem* (814) siehe unten S. XVI mit Anm. 49. Ein *terminus post quem* ergibt sich aus der Erhebung von Patras (wohl 805/806) und Syrakus (nicht vor 800) zu Metropolen; vgl. Lamberz, *Bischofslisten* 46 Anm. 175 und Anm. 177. Man darf vermuten, daß dieses Exemplar zugleich die erste Umschrift der Akten in einen Codex war, vergleichbar der Übertragung der Akten des VI. Konzils in einen Codex durch Agathon; vgl. Lamberz, *Handschriften und Bibliotheken* 62–63 mit Anm. 58–59.

47 Die traditionelle Bezeichnung „epist. I“ und „epist. II“ ist in der Edition aus praktischen Gründen beibehalten, obwohl die beiden Briefe in keinem inhaltlichen Zusammenhang stehen und zwei unterschiedlichen Phasen der Aktenüberlieferung angehören.

48 Zur Datierung der Briefe vgl. Grumel/Darrouzès, Reg. n. 363 und 364 („nach Oktober 790“); anders Speck, *Konstantin VI.* 198–202 („vor Januar 788“); vgl. auch Th. Pratsch in *Patriarchen* a. O. (Anm. 20) 97–99. Falls Tarasios in seinem Brief an Hadrian auf eine Stellungnahme des Papstes antwortet, was in der bis jetzt nicht beachteten Stelle p. 944,11 angedeutet zu sein scheint, dann kann seine Antwort kaum vor 790 erfolgt sein. Speck a. O. 200 weist darauf hin, daß der Brief an Hadrian ohne Anrede, Einleitung und Schlußformeln überliefert ist. Auch dies ist ein Indiz dafür, daß er – im Gegensatz zu den auf die siebte Sitzung folgenden Schreiben des Tarasios und der

der Akten. Ob die Einleitungsstücke vor der ersten Sitzung (*Apologeticus* und *Gesta ante synodum*) dieser Redaktion angehören, läßt sich von der Überlieferungslage her nicht entscheiden, da die Übersetzung des Anastasius hier ausnahmsweise nicht dem Textbestand von M, sondern dem von H V T entspricht. Für die Zugehörigkeit spricht, daß die Einleitungsstücke zu dem Charakter einer Sammlung passen, in deren Mittelpunkt Person und Leistung des Tarasios stehen. Zudem nimmt Patriarch Nikephoros I. in seinem auf 814 zu datierenden *Apologeticus minor* sehr wahrscheinlich auf diese Einleitungsstücke Bezug.⁴⁹ Die nur in H V T erhaltene ‚achte Sitzung‘ und die in H V T auf den Brief an den Presbyter Johannes folgenden Texte sind erst nach 843 in die Aktenüberlieferung gelangt. Da ein Exemplar der ‚Tarasiosredaktion‘ als Ausgangspunkt (‚Praearchetypus‘) für die direkte griechische Überlieferung und die Übersetzung des Anastasius zu gelten hat, ist diese Redaktion für die Edition des Textes fast überall alleinige Grundlage. Ob ihr Text tatsächlich dem der ursprünglichen Akten entspricht, muß prinzipiell offenbleiben. Der Archetypus der griechischen Überlieferung und die griechische Vorlage der Übersetzung des Anastasius⁵⁰ dürften kaum vor der Mitte des 9. Jh., die gemeinsame Vorlage der Handschriften H V T nicht vor dem Ende des 9. Jh. entstanden sein.⁵¹

Drei Texte der Konzilsakten (Horos, Kanones und zweiter Brief des Tarasios an Hadrian) sind im Laufe des 9. Jh. in die griechischen kanonistischen Sammlungen aufgenommen worden.⁵² Da deren Textzeugen teilweise wesentlich älteren Datums sind als die Handschriften der direkten Überlieferung, erschien es unerlässlich, die kanonistische Überlieferung hier in angemessener Weise zu berücksichtigen,⁵³ zumal

Synode an die Kaiser und an den Klerus von Konstantinopel – nicht zum ursprünglichen Bestand der Akten gehört hat.

- 49 Mai, *Nova Patrum Bibliotheca* V 3, Romae 1849, 5 (c. 5,1) = PG 100, 840 A 11 – B 5; vgl. auch Niceph. refut. c. 25,65–26,13. Zur Datierung des *Apologeticus minor* vgl. P. J. Alexander, *The Patriarch Nicephorus*, Oxford 1958, 164.
- 50 Daß Anastasius einen griechischen Codex des 9. Jh. und nicht etwa das Isotypen der nach Rom gesandten Akten benutzt hat, wurde schon mehrfach betont (vgl. Band I, LIII mit Anm. 245; Band II, X mit Anm. 19). Ein weiterer Beleg dafür ist in diesem Band die offenbar aus der griechischen Vorlage übernommene Marginalie zu p. 683,25.
- 51 Zu weiteren Einzelheiten vgl. die Einleitungen zu Band I, LII–LIV und Band II, IX–XII.
- 52 Vgl. zum Folgenden auch COGD I 300–303 und Lamberz, *Kanonistische Überlieferung*. Im Inhaltsverzeichnis der Majuskelhandschrift Patmos 172 sind die Kanones des Konzils und der zweite Brief des Tarasios an Hadrian zwar genannt (f. 2^v), die Texte selbst jedoch noch nicht aufgenommen; vgl. dazu die Einleitung zu Band I, XXXI mit Anm. 130 und Ohme, ACO LXXII Anm. 313; zur Handschrift (9. Jh., 1. Hälfte?) vgl. RHBR II 1 n. 378; Ohme, ACO XXVII. XLII–XLIII. LXX–LXXII (dort weitere Literatur). – Die den Kanones des Nicaenum II vorangestellten Titel sind sicherlich nicht ursprünglich (darauf weisen sprachliche Besonderheiten wie die Verwendung von *δοσίων* im Titel von Kanon 5 und 19 und von *καταθεσίων* im Titel von Kanon 7). Da sie aber nicht nur in der gesamten direkten Überlieferung, sondern auch in den ältesten kanonistischen Handschriften erscheinen, standen sie offenbar in dieser Form schon in der ‚Tarasiosredaktion‘ der Akten. Sie sind deshalb in die Edition aufgenommen. Zum anders gearteten Fall der Überschriften zu den Kanones des Quinisextums vgl. Ohme, ACO LII–LIII und XCII.
- 53 Eine umfassende Aufarbeitung der kanonistischen Überlieferung ist im Rahmen einer Gesamtedition der Akten des Nicaenum II nicht möglich. Wie Probekollationen zeigen (vgl. dazu auch Lamberz, *Kanonistische Überlieferung*), dürften durch die hier getroffene Auswahl jedoch kaum wichtige Textvarianten unberücksichtigt geblieben sein. Sonderlesarten einzelner Zeugen der kanonistischen Überlieferung werden im kritischen Apparat nicht immer erwähnt. Dies gilt vor allem für die zahlreichen singulären Lesarten von *Tr* (vgl. Anm. 65).

die handschriftliche Basis der direkten Überlieferung in zweien der drei Texte fast ausschließlich auf T und V beschränkt ist. Die Auswahl der herangezogenen Handschriften⁵⁴ orientiert sich an den von E. Mühlenberg für die *Epistula canonica* des Gregorios von Nyssa und von H. Ohme für die Kanones des Quinisextums gewonnenen Erkenntnissen zur kanonistischen Überlieferung.⁵⁵ Ziel ist es, die wichtigsten Varianten der kanonistischen Überlieferung zu dokumentieren und damit deren Beziehung zur direkten Überlieferung der Akten zu erhellen. Es zeigt sich, daß auf der einen Seite T (soweit verfügbar, auch H und M) und die Übersetzung des Anastasius Bibliothecarius mit einer bestimmten Gruppe kanonistischer Handschriften (*Ba VI Vo* im Horos, *Ba Ms VI Val* in den Kanones, *VI Vo Pt* im Brief des Tarasios),⁵⁶ auf der anderen Seite V ebenfalls mit einer bestimmten Gruppe kanonistischer Handschriften (*La Co Mn Cu* im Horos, *Cl Pr La Mn* in den Kanones und im Brief des Tarasios) übereingehen. Am auffälligsten ist die Aufnahme eines Scholions, das den Kanon 82 des Quinisextums zitiert, in den Text des Horos in V und in den kanonistischen Handschriften *La Co Mn Cu*,⁵⁷ ebenso die Erwähnung von Ikonoklasten aus der zweiten Phase des Bilderstreits in den Anathematismen der siebten Sitzung in denselben Handschriften.⁵⁸ Die zweite Stelle liefert den eindeutigen Beweis, daß die Fassung von V *La Co Mn Cu* nach 843 entstanden ist. Signifikant ist darüber hinaus die häufige Übereinstimmung von V mit den Varianten des ebenfalls im 12. Jh. entstandenen Monac. gr. 380 (*Mn*).⁵⁹ Dies läßt keinen anderen Schluß zu, als daß

54 Zu den Handschriften sei allgemein auf die Beschreibungen in RHBR I–II (Auszüge aus dem Manuskript des noch nicht erschienenen Teilbandes II 2 hat Andreas Schminck dankenswerterweise zur Verfügung gestellt), bei Mühlenberg, *GNO IX–XXXVI* und bei Ohme, *ACO XVI–XL* (dort weitere Literaturangaben) verwiesen; vgl. auch Lamberz, *Kanonistische Überlieferung* 83–85. Mein Dank gilt Wolfram Brandes für die Vermittlung von Abbildungsmaterial zu zahlreichen Handschriften, Santo Lucà für briefliche Diskussion zu Datierungs- und Provenienzfragen.

55 Vgl. Mühlenberg, *GNO XLI–XCV*; Ohme, *ACO XL–LVI*.

56 Zu *Ba* (Bodl. Barocc. 26) vgl. G. De Gregorio, *Materiali vecchi e nuovi per uno studio della minuscola greca fra VII e IX secolo*, in: *I manoscritti greci tra riflessione e dibattito*. Atti del V colloquio internazionale di paleografia greca (Cremona, 4–10 ottobre 1998), a cura di G. Prato (Papyrologica Florentina 31), Firenze 2000, I 83–151, hier 127–136, zu *Ms* (Mosqu. synod. gr. 398) vgl. A. A. Aletta, *Testo e ornamentazione nei corpora canonum bizantini del IX–X secolo*, *Rivista di Storia della Miniatura* 17, 2013, 17–28, hier 23–24. Die Bewertung von *Ba* bei Mühlenberg, *GNO LXXXIV–LXXXV* scheint mir – zumindest bezüglich der Texte des Nicaenum II – nicht zutreffend: *Ba* enthält zwar zahlreiche banale Fehler, aber sein Grundtext steht der direkten Überlieferung der Akten in H T M und der Übersetzung des Anastasius näher als alle anderen Zeugen der kanonistischen Überlieferung. *Ms* ist mit *Ba* verwandt, aber nicht von ihm abhängig (zur Verwandtschaft der beiden Handschriften vgl. auch Mühlenberg, *GNO LXXXV*). Eine engere Beziehung ist auch zwischen *VI* (Vall. F 10) und *Vo* (Vatop. 555) feststellbar (so auch Mühlenberg, *GNO LIII und LVI*); vgl. z. B. den kritischen Apparat zu p. 932,18 und 940,10. *Vo* überliefert die Kanones nur in Auswahl und ist deshalb in der Edition der Kanones nicht berücksichtigt; der Text von *Vo* ist auch hier, wie Probekollationen zeigen, mit *VI* verwandt. *Pt* (Patm. 205, eher 13./14. Jh. als 12. Jh.), im Brief des Tarasios herangezogen, geht zwar mehrfach mit *VI Vo* zusammen (vgl. den kritischen Apparat zu p. 934,24 und 25; 940,25–27; 942,2; 944,18), zeigt aber auch eigenständigen Charakter. *Val* (Vall. F 47), der nur die Kanones überliefert, steht für sich. Zu *Val* und *Pt* vgl. Mühlenberg, *GNO LXXXII–LXXXIV* und LV–LVI, zu *Pt* auch Lamberz, *Kanonistische Überlieferung* 87.

57 Siehe den kritischen Apparat zu p. 826,18. Vgl. auch Lamberz, *Kanonistische Überlieferung* 84–85.

58 Siehe den kritischen Apparat zu p. 854,21.

59 Vgl. etwa den kritischen Apparat zu p. 852,22–25; 898,21; 904,26; 908,2; 932,7–8 und 13; 934,8; 936,9 und 23; 940,18. Die bisher übliche Datierung von *Mn* in das 12./13. oder gar 14. Jh. ist zu

die Textfassung von V in allen drei Texten durch eine *Mn* nahestehende Fassung der kanonistischen Überlieferung bestimmt ist. Die Textzeugen der kanonistischen Überlieferung, die mit der sonstigen Aktenüberlieferung zusammengehen, bieten also einen ursprünglicheren Text als V und die mit ihm übereinstimmenden kanonistischen Handschriften.⁶⁰ Daß manche dieser Neuerungen bereits einer früheren Phase der kanonistischen Überlieferung zuzuordnen sind, zeigen die in den Kanones und im Brief des Tarasios herangezogenen Handschriften *Cl* und *Pr*, die in das Ende des 9. oder den Anfang des 10. Jh. zu datieren sind, aber schon eine Reihe von Übereinstimmungen mit der Textfassung von V und *Mn* aufweisen.⁶¹ Die in *Cl* und *Pr* feststellbare Entwicklung des Textes ist wahrscheinlich mit einer Erweiterung der *Collectio canonum* in Verbindung zu bringen, die im Vorfeld der zweiten (pseudo-photianischen) Rezension des *Nomocanon XIV Titulorum* (um 882/3) stattgefunden hat.⁶² Zu dieser Erweiterung gehören auch die Kanones und der zweite Brief des Tarasios an Hadrian aus den Akten des Nicaenum II.⁶³ Da sich die bisherigen Ausgaben der kanonistischen Sammlungen in ihren Angaben zur Überlieferung dieser Texte als wenig zuverlässig erwiesen haben,⁶⁴ werden hier, anders als in der in COGD I vorgelegten Edition von Horos und Kanones, nur Lesarten angeführt, die auf eigener Kollation beruhen.⁶⁵

korrigieren. In etwa die gleiche Zeit gehört *Co* (Paris. Coisl. 34; 1042 ist *terminus post quem* für die Datierung), dessen Textfassung eng mit der von *Mn* verwandt ist (vgl. auch Mühlenberg, *GNO* LXVI, wo *Mn* und *Co* der W-Gruppe zugerechnet werden). *Co* ist in der Edition des in den kanonistischen Handschriften seltener überlieferten Horos berücksichtigt. Die Verwandtschaft der beiden Handschriften untereinander und mit V wird unmittelbar aus dem kritischen Apparat der Edition des Horos ersichtlich.

- 60 Die wenigen Fälle, in denen die Überlieferung von V und der mit ihm zusammengehenden kanonistischen Handschriften einen besseren Text zu bieten scheint (z. B. p. 906,19 und 944,5), sind wohl als naheliegende konjekturale Eingriffe zu interpretieren.
- 61 Für Beispiele siehe den kritischen Apparat zu den Kanones p. 902,8; 904,7 und 17; 912,25; 918,20; 922,8, zum Brief des Tarasios p. 938,6; 944,5 und 21. Bindefehler von *Cl* und *Pr* finden sich p. 908,16 und 944,8–9. Vgl. auch Lamberz, *Kanonistische Überlieferung* 87, wo weitere Handschriften für ausgewählte Stellen der Kanones herangezogen sind; zu *Ba Ms Val Cl Pr* und weiteren Handschriften des 9./10. Jh. vgl. Aletta, *Testo e ornamentazione* a. O. (Anm. 56) 17–28 (mit Literatur), zu Bodl. Laud. gr. 39, der nur die Kanones enthält, B. H. Stolte, *The organization of information: observations on the manuscripts of the Nomocanon XIV Titulorum*, in: A. Bravo García / I. Pérez Martín, *The legacy of Bernard de Montfaucon* (Madrid–Salamanca, 15–20 september 2008), Madrid 2011, 521–532, hier 528–530.
- 62 Zu den damit verbundenen komplexen Fragen vgl. Stolte a. O. 521–528.
- 63 Vgl. S. Troianos, *Οἱ πηγές τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου*, Athen/Komotini ²1999, 240. Zur Einordnung von *Pr* in diese Entwicklung vgl. A. A. Aletta, *I „luoghi“ del diritto nel Paris. suppl. gr. 1085* (II), *RSBN* n.s. 46, 2009 (2010), 33–71, hier 63–71; vgl. auch Mühlenberg, *GNO* LX.
- 64 Dies gilt nicht für die Edition der Kanones bei V. N. Benešević, *Drevne-slavjanskaja Kormčaja XIV titulov bez tolkovanj*, Sankt Petersburg 1906 (Ndr. Leipzig 1974), 205–228. Benešević ediert jedoch nur die für die altslawische Übersetzung maßgebliche Fassung von *Val* (Vallic. F 47), zu der er Varianten von *VI* (Vallic. F 10) im kritischen Apparat anführt.
- 65 Os ist hier, von COGD I abweichend, nicht mehr als unabhängiger Zeuge geführt, sondern nur noch an den Stellen herangezogen, an denen seine Vorlage *Cu* Textverluste aufweist; zur Abhängigkeit von *Cu* vgl. Gouillard, *Synodikon* 22; Lamberz, *Kanonistische Überlieferung* 84. *Tr* (Istanbul, Topkapı Serayı 115, olim Trapez. gymn. 1, datiert 1311) ist einbezogen, um die Besonderheiten dieser vielfach von den übrigen Zeugen abweichenden Fassung der Texte des Nicaenum II kenntlich zu machen. Durch die im kritischen Apparat angeführten Varianten erweist sich zudem die Unzuverlässigkeit der Angaben zu *Tr* bei Rhalles/Potles (Σύνταγμα τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν κανόνων).

Für zwei weitere Texte liegt ebenfalls eine – wenn auch wesentlich seltenere – Bezeugung in der kanonistischen Überlieferung vor: Der Brief der Synode an den Klerus von Konstantinopel (p. 870–876) ist in *Ms* und *Pe* überliefert. Der Text ist auch hier sicherlich vom Archetypus der direkten Überlieferung unabhängig.⁶⁶ Der Redaktor der Textrezension der Konzilhandschrift V hatte in diesem Fall keine Kenntnis einer kanonistischen Überlieferung, und V zeigt deshalb hier keine spezielle Übereinstimmung mit *Ms* und *Pe*. Der Brief des Tarasios an den Presbyter Johannes (p. 946–954) findet sich schließlich in einer eigenständigen kanonistischen Sammlung des 12. Jh. (Nomokanon des Johannes Komnenos, überliefert in *Vth*).⁶⁷ Der Text stammt hier aus dem durch M vertretenen Zweig der Aktenüberlieferung, kann aber schon aus chronologischen Gründen nicht aus M selbst hergeleitet werden. Die Lesarten von *Vth* sind in den kritischen Apparat aufgenommen, da bei Übereinstimmung von *Vth* mit V und T Sonderfehler von M kenntlich werden.⁶⁸ Sonderlesarten von *Vth* sind für die Textkonstitution ohne Belang.

Die lateinischen kanonistischen Sammlungen, die Texte des Nicaenum II zitieren, sind wie in den ersten beiden Bänden im Testimonienapparat zum lateinischen Text berücksichtigt.⁶⁹ Im vorliegenden Band sind an einigen Stellen zwei weitere Sammlungen berücksichtigt, da ihre Zusätze und Varianten von Interesse sind, und zwar zum einen die *Collectio Caesaraugustana* (recensio 1; Codex Salm. Bibl. Univ. 2644 [so die richtige Signatur]) mit zusätzlichen Zitaten aus Kanon 10, 19 und 21, zum anderen die Sammlung des Codex Paris. Arsenal 713 mit Varianten zu zwei Zitaten aus dem Brief des Tarasios an den Presbyter Johannes.⁷⁰

von II, Athen 1852, 555–646), in deren Ausgabe im übrigen nicht *Tr* selbst, sondern dessen Abschrift Athen. gr. 1372 benutzt ist. Vgl. auch die kritische Analyse der Ausgabe bei Mühlenberg, GNO CXVIII und CXXXVI. An dieser Stelle sei vermerkt, daß die Editio Romana für die Kanones neben der direkten Überlieferung offenbar eine kanonistische Handschrift herangezogen hat, deren Text der Fassung von *Tr* nahestand; vgl. den kritischen Apparat zu p. 924,12–13.

- 66 Allerdings finden sich in diesem kurzen Text keine signifikanten Fehler der direkten Überlieferung, die dies zwingend beweisen könnten. *Ms* und *Pe* sind wegen je eigener Trennfehler voneinander unabhängig.
- 67 Zur Sammlung und zur Handschrift (Vat. gr. 2198) vgl. S. Lilla, *Codices Vaticani Graeci. Codices 2162–2254 (Codices Columnenses)*, Città del Vaticano 1985, 134–147 (mit der älteren Literatur); Mühlenberg, GNO LXXXVII–LXXXVIII; Ohme, ACO XXXVI; S. Troianos, *Byzantine Canon Law from the Twelfth to the Fifteenth Centuries*, in: *The History of Byzantine and Eastern Canon Law*, ed. W. Hartmann / K. Pennington, Washington 2012, 191. Zu Johannes (Adrianos) Komnenos, zeitweise Erzbischof von Bulgarien/Ohrid (1139/42 bis nach Sommer 1163), vgl. G. Prinzing, *The autocephalous Byzantine ecclesiastical province of Bulgaria/Ohrid. How independent were its archbishops?*, *Bulgaria Mediaevalis* 3, 2012, 354–383, hier 363, 368 (dort weitere Literatur in Anm. 44) und 380 n. 9. Ein weiterer Zeuge des Textes, Vallic. C 4 (Sammelhandschrift des 13./14. Jh.), f. 72^r–73^v, war mir nicht zugänglich.
- 68 Vgl. den kritischen Apparat zu p. 946,1; 948,10; 950,14 und 18.
- 69 Vgl. die Einleitung zu Band I, L–LII.
- 70 Zur *Collectio Caesaraugustana* vgl. L. Kéry, *Canonical Collections of the Early Middle Ages (ca. 400–1140). A Bibliographical Guide to the Manuscripts and Literature* (History of Medieval Canon Law 1), Washington 1999, 260–262; L. Fowler-Magerl, *Clavis Canonum. Selected Canon Law Collections Before 1140. Access with data processing* (MGH Hilfsmittel 21), Hannover 2005, 239–242; zur Sammlung der Handschrift des Arsenal vgl. Kéry a. O. 252 und Fowler-Magerl a. O. 192–193. Zu Ivos Zitaten aus dem Brief an Johannes ist anzumerken, daß die beiden Stellen in *trip*. A 2, 12,7 in wörtlicher Übereinstimmung mit der Übersetzung des Anastasius Bibliothecarius zitiert sind (vgl. den Testimonienapparat zu p. 951,1–5 und 953,16–17), in *trip*. A 2, 12,4 beide Stellen

Bezüglich der Anlage der Edition sind für diesen Band lediglich einige Bemerkungen zum lateinischen Teil erforderlich. Da P in diesem Teil der Akten bei der Schreibung von *ae*, *æ*, *ę* und *e* keinerlei Regelmäßigkeit erkennen läßt,⁷¹ VE aber wie auch sonst meist *e* bevorzugen, ist die Schreibung der Handschriften in der Regel nur noch dort angeführt, wo der Text der Edition von allen Textzeugen abweicht. Die Bemühung, in den ersten beiden Bänden in Fragen der Orthographie und Formenvarianz die Arbeitshandschrift der Anastasiusübersetzung des Konzils von 869/870, Vat. lat. 4965, als Maßstab zu nehmen, beruhte auf unzureichenden Grundlagen.⁷² Diesem Mangel ist jetzt durch die kritische Edition von Leonardi/Placanica, auf die hier nachdrücklich hingewiesen sei, abgeholfen. Die dort gemachten detaillierten Angaben⁷³ zu konkurrierenden Schreibweisen waren Anlaß, in diesem Band auf die Angleichung unterschiedlicher Formen in einer Reihe von Fällen zu verzichten.⁷⁴

Mein Dank gilt auch diesmal der Kommission für gräzistische und byzantinistische Studien, namentlich ihrem Vorsitzenden Martin Hose und seinem Stellvertreter Ernst Vogt, die die Arbeiten an der Edition nach Kräften unterstützt haben, ebenso der Leitung der Bayerischen Akademie der Wissenschaften für weitere finanzielle Förderung und die Bereitstellung eines Arbeitsplatzes. Evangelos Chrysos, Reinhard Hübner, Otto Kresten und Richard Price danke ich für wertvolle Anregungen und Verbesserungsvorschläge. Mein besonderer Dank gilt Uwe Dubielzig und Gerard Duursma für ihr selbstloses Engagement bei der Vorbereitung dieses Bandes: Uwe Dubielzig hat wiederum Korrektur gelesen und eigene Vorschläge beige-steuert, die im kritischen Apparat dokumentiert sind; Gerard Duursma sind nicht nur die in diesem Band vorgelegten Indices für die Gesamtedition, sondern auch zahlreiche Hinweise, nicht zuletzt bei der Zusammenstellung der *Addenda et Corrigenda* zu den beiden ersten Bänden, zu verdanken.

Dem Verlag De Gruyter, insbesondere seinem Cheflektor Albrecht Döhnert, möchte ich erneut für die stets harmonische Zusammenarbeit, darüber hinaus auch für großzügige finanzielle Unterstützung der zur Fertigstellung dieses Bandes notwendigen Arbeiten meinen aufrichtigen Dank aussprechen.

München, im August 2016

Erich Lamberz

ebenfalls berücksichtigt sind, dort jedoch in zwei umfangreicheren, freier formulierten Entsprechungen (vgl. den Testimonienapparat zu p. 951,1–953,9 und 953,13–17). Die Erklärung für diesen Befund kann wohl nur darin liegen, daß die Zitate an der ersteren Stelle unmittelbar aus der Anastasiusübersetzung, an der letzteren Stelle aus einer Zwischenquelle übernommen sind. Die Überschneidungen wurden wegen des unterschiedlichen Textumfangs bei der Redaktion der Sammlung wohl übersehen. Auch die freiere Fassung der Zitate muß letztlich auf die Übersetzung des Anastasius zurückgehen; denn der Brief des Tarasios an den Presbyter Johannes war sicherlich nicht in dem nach Rom gesandten Exemplar der Akten und somit auch nicht in der ersten lateinischen Fassung der Akten enthalten; siehe oben S. XV zur Überlieferungsgeschichte der Akten.

71 Dies trifft vor allem auf den von Hand d (vgl. die Einleitung zu Band I, XXXVII) geschriebenen Schlußteil (f. 135^r–172^v) ab p. 709,7 *nostri reprobauerunt* zu.

72 Vgl. die Einleitungen zu Band I, LXIII und zu Band II, XXV.

73 Vgl. vor allem p. LXXIII–LXXV der Prolegomena zur Ausgabe.

74 Dies betrifft z. B. die konkurrierenden Formen *aenigma/enigma*, *canon/kanon*, *contemno/contempno*, *exurgo/exsurgo*, *genetrix/genitrix*, *intellego/intelligo*, *obtineo/optineo*, *paenitentia/poenitentia*. Überall beibehalten sind die in der Einleitung zu Band I, LXIII genannten Formen von *egumenus*, *hereticus/heresis*, *diffinio* und *grecus*.

Verzeichnis der in Einleitung und Apparaten abgekürzt zitierten Literatur¹

- Alexakis = A. Alexakis, *Codex Parisinus Graecus 1115 and Its Archetype* (DOS 34), Washington 1996
- Auzépy, *L'histoire des iconoclastes* = M.-F. Auzépy, *L'histoire des iconoclastes* (Bilans de recherche 2), Paris 2007
- Bischofslisten* = E. Lamberz, *Die Bischofslisten des VII. Ökumenischen Konzils (Nicaenum II)*, Bayerische Akademie der Wissenschaften, Phil.-hist. Klasse, Abh. N. F. 124, München 2004
- Brubaker/Haldon 2011 = L. Brubaker / J. Haldon, *Byzantium in the iconoclast era c. 680–850: a history*, Cambridge 2011
- Chrysostalis, *Recherches* = A. Chrysostalis, *Recherches sur la tradition manuscrite du „Contra Eusebium“ de Nicéphore de Constantinople*, Paris 2012
- Crimi, *Il discorso* = C. Crimi, *Il „Discorso encomiastico“ di Epifanio diacono di Catania al secondo Concilio di Nicea (787)*, Synaxis 2, 1984, 89–127
- Crimi, *Le „chreseis“* = C. Crimi, *Le „chreseis“ dei padri cappadoci al secondo Concilio di Nicea (787)*, in: *Culto delle immagini e crisi iconoclasta* (Atti del Convegno di Studi Catania 16–17 maggio 1984), Palermo 1986 (Quaderni di Synaxis 2), 69–92
- Crimi, *Per un'edizione* = C. Crimi, *Per un'edizione del „Discorso encomiastico“ di Epifanio diacono di Catania. I. La versione latina di Anastasio Bibliotecario in due codici vaticani*, Synaxis 7, 1989, 373–383
- Crimi, *Ideologia* = C. Crimi, *Ideologia e retorica nel „Discorso encomiastico“ di Epifanio diacono di Catania al Niceno II*, in: *Il Concilio ecumenico Niceno II e il culto delle immagini* (Convegno di Studi Messina 23–25 sett. 1987), a cura di S. Leanza, Messina 1994, 29–45
- Crimi, *Nazianzenica IX* = C. Crimi, *Nazianzenica IX. Letture iconoclastiche e letture iconodule di versi gregoriani*, Siculorum Gymnasium n.s. 49, 1996, 47–60
- Darrouzès, *Listes* = J. Darrouzès, *Listes épiscopales du concile de Nicée (787)*, REB 33, 1975, 5–76
- Darrouzès, *Notit.*: siehe *Notit.* im *Conspectus siglorum et editionum*
- Darrouzès, *Recherches* = J. Darrouzès, *Recherches sur les ὁφίκια de l'Église byzantine* (Archives de l'Orient chrétien 11), Paris 1970
- Demoen = K. Demoen, *The Theologian on Icons? Byzantine and modern claims and distortions*, BZ 91, 1998, 1–19

¹ Zu den abgekürzt zitierten Editionen siehe den *Conspectus siglorum et editionum*. Die in den Abkürzungsverzeichnissen der Byzantinischen Zeitschrift (BZ), des Jahrbuchs der Österreichischen Byzantinistik (JÖB) und des Deutschen Archivs für Erforschung des Mittelalters (DA) aufgeführten Siglen und Abkürzungen sind hier nicht wiederholt.

- Di Domenico = *Atti del concilio Niceno secondo ecumenico settimo*. Introduzione e traduzione di P. G. Di Domenico, tom. I–III (Visibile parlare 7), Città del Vaticano 2004
- Dölger/Müller = F. Dölger, *Regesten der Kaiserurkunden des oströmischen Reiches von 565–1453*, 1. Teil, 1. Halbband: *Regesten von 565–867*. Zweite Auflage, unter Mitarbeit von J. Preisner-Kapeller und A. Riehle besorgt von A. E. Müller, München 2009
- Efthymiadis: siehe *Ignat. Diac. uita Taras.* im *Conspectus siglorum et editionum*
- Fatouros: siehe *Theod. Stud. epist.* im *Conspectus siglorum et editionum*
- Freeman: siehe *LC* im *Conspectus siglorum et editionum*
- Gerbino/Re = *Vedere l'invisibile. Nicea e lo statuto dell'Immagine*. Presentazione e cura di L. Russo, traduzione di C. Gerbino, note di C. Gerbino / M. Re, appendici di M. Andaloro / M. Re / C. Valenziano (*Aesthetica* 47), Palermo² 1999
- Gero, *Constantine V* = S. Gero, *Byzantine iconoclasm during the reign of Constantine V. With particular attention to the oriental sources* (CSCO 384, Subsidia 52), Louvain 1977
- Gloss.: siehe *CGL* im *Conspectus siglorum et editionum*
- Gouillard, *Synodikon* = J. Gouillard, *Le synodikon de l'orthodoxie. Édition et commentaire*, TM 2, 1967, 1–3 16
- Grumel/Darrouzès, *Reg.* = V. Grumel / J. Darrouzès, *Les registes des actes du Patriarcat de Constantinople*, vol. I: *Les actes des Patriarches*, fasc. II–III: *Les registes de 715 à 1206*, Paris² 1989
- Hennephof = *Textus byzantinos ad iconomachiam pertinentes* ed. H. Hennephof (*Byzantina Neerlandica*, series A 1), Leiden 1969
- Janin = R. Janin, *Les églises et les monastères des grands centres byzantins*, Paris 1975
- Krannich/Schubert/Sode = T. Krannich / Ch. Schubert / C. Sode, *Die ikonoklastische Synode von Hiereia 754*. Einleitung, Text, Übersetzung und Kommentar ihres Horos, nebst einem Beitrag zur „Epistula ad Constantiam“ des Eusebius von Cäsarea von A. von Stockhausen (*Studien und Texte zu Antike und Christentum* 15), Tübingen 2002
- Krannich/Schubert, *Väterzitate* = T. Krannich / Ch. Schubert, *Väterzitate im Horos der ikonoklastischen Synode von Hiereia (754 n. Chr.)*, ZAC 6, 2002, 121–124
- Lamberz, *Bischofslisten*: siehe *Bischofslisten*
- Lamberz, *Editio Romana* = E. Lamberz, *Von der Handschrift zum Druck: Die Akten des Nicaenum II in der Editio Romana von 1612*, AHC 30, 1998, 328–370

- Lamberg, *Handschriften und Bibliotheken* = E. Lamberg, *Handschriften und Bibliotheken im Spiegel der Akten des VII. Ökumenischen Konzils (787)*, in: *I manoscritti greci tra riflessione e dibattito. Atti del V colloquio internazionale di paleografia greca* (Cremona, 4–10 ottobre 1998), a cura di G. Prato (Papyrologica Florentina 31), Firenze 2000, I 47–63
- Lamberg, *Kanonistische Überlieferung* = E. Lamberg, *Die Akten des Nicaenum II in der kanonistischen Überlieferung*, in: *Quellen zur Byzantinischen Rechtspraxis. Aspekte der Textüberlieferung, Paläographie und Diplomatik* (Akten des internationalen Symposiums Wien, 5.–7. 11. 2007), hrsg. von Ch. Gastgeber (Österreichische Akademie der Wissenschaften. Phil.-hist. Klasse. Denkschriften 413 = Veröffentlichungen zur Byzanzforschung 25), Wien 2010, 81–88
- Lamberg, *Studien* = E. Lamberg, *Studien zur Überlieferung der Akten des VII. Ökumenischen Konzils: Der Brief Hadrians I. an Konstantin VI. und Irene* (JE 2448), DA 53, 1997, 1–43
- Lamberg, *Überlieferung und Rezeption* = E. Lamberg, *Die Überlieferung und Rezeption des VII. Ökumenischen Konzils (787) in Rom und im lateinischen Westen*, in: *Roma fra oriente e occidente* (Settimane di studio del Centro Italiano di Studi sull'Alto Medioevo XLIX), Spoleto 2002, II 1053–1099
- Lamberg, *Vermißt und gefunden* = E. Lamberg, *Vermißt und gefunden. Zwei Texte des Sophronios von Alexandria zur Bilderverehrung, die Akten des VII. Ökumenischen Konzils und eine Patriarchatsurkunde des 11. Jahrhunderts in einem griechischen Codex aus dem Besitz des Nikolaus von Kues* (Harleianus 5665), RHM 45, 2003, 159–180
- Lat. Ital. = F. Arnaldi / P. Smiraglia, *Latinitatis Italicae Medii Aevi Lexicon*, Firenze 2001
- Leonardi/Placania: siehe *Conc. Const. IV Anast. interpr. im Conspectus siglorum et editionum*
- Longolius = *Concilium Nicenum. Synodi Nicenae quam Graeci septimam vocant ... Actiones omnes contra iconoclastas & iconomachos ... Opus nunc recens inventum & e Graeco versum per G. Long.*, Coloniae 1540
- Mühlenberg, *GNO* = *Gregorii Nysseni Opera. Vol. III, pars V: Epistula canonica*, ed. E. Mühlenberg, Leiden/Boston 2008
- Ohme, *ACO*: siehe *ACO ser. II im Conspectus siglorum et editionum*
- Ohme, „*In tempore*“ = H. Ohme, „*In tempore*“. *Weichenstellungen für die Edition des Concilium Quinisextum (691/2)*, AHC 41, 2009, 1–68
- RHBR I = L. Burgmann / M. Th. Fögen / A. Schminck / D. Simon, *Repertorium der Handschriften des byzantinischen Rechts*, Teil I: Die Handschriften des weltlichen Rechts (Nr. 1–327), Frankfurt a.M. 1995

- RHBR II = A. Schminck / D. Getov, *Repertorium der Handschriften des byzantinischen Rechts*, Teil II: Die Handschriften des kirchlichen Rechts I (Nr. 328–427), Frankfurt a.M. 2010
- Riedinger: siehe ACO ser. II im *Conspectus siglorum et editionum*
- Sahas = D. J. Sahas, *Icon and Logos: Sources in Eighth-Century Iconoclasm*, Toronto/Buffalo/London 1986
- Schwartz: siehe ACO im *Conspectus siglorum et editionum*
- Speck, Asterios = P. Speck, *Asterios von Amaseia auf den Konzilien von 754 und 787*, RHM 45, 2003, 361–372
- Speck, Frauen = P. Speck, *Die Frauen und Söhne Konstantins V. und die Sicherung der Erbfolge*, BZ 93, 2000, 568–585
- Speck, Ich bin's nicht = P. Speck, *Ich bin's nicht, Kaiser Konstantin ist es gewesen. Die Legenden vom Einfluß des Teufels, des Juden und des Moslem auf den Ikonoklasmus* (Ποικίλα Βυζαντινά Ιο), Bonn 1990
- Speck, Konstantin VI. = P. Speck, *Kaiser Konstantin VI. Die Legitimation einer fremden und der Versuch einer eigenen Herrschaft. Quellenkritische Darstellung von 25 Jahren byzantinischer Geschichte nach dem ersten Ikonoklasmus*, Bd. I. II, München 1978
- Stotz = P. Stotz, *Handbuch zur lateinischen Sprache des Mittelalters* (Handbuch der Altertumswissenschaft, Abt. 2, Teil 5, Bd. 1–5), München 1996–2004
- Thümmel, Bilderstreit = H. G. Thümmel, *Der byzantinische Bilderstreit bis zum Konzil von Hiereia*, AHC 34, 2002, 16–56
- Thümmel, Frühgeschichte = H. G. Thümmel, *Die Frühgeschichte der ostkirchlichen Bilderlehre. Texte und Untersuchungen zur Zeit vor dem Bilderstreit* (TU 139), Berlin 1992
- Thümmel, Konzilien = H. G. Thümmel, *Die Konzilien zur Bilderfrage im 8. und 9. Jahrhundert. Das 7. Ökumenische Konzil in Nikaia 787* (Konziliengeschichte, Reihe A: Darstellungen), Paderborn u. a. 2005
- TGL³ = H. Stephanus, *Thesaurus Graecae Linguae*, tertio ed. C. B. Hase / G. Dindorfius / L. Dindorfius, vol. I 1–2. II–VIII, Parisiis 1831–1865
- Troianos = S. Troianos, *Die Kanones des VII. ökumenischen Konzils und die Kaisergesetzgebung*, AHC 20, 1988, 289–306
- Turner: siehe Turner im *Conspectus siglorum et editionum*
- Uphus = J. B. Uphus, *Der Horos des Zweiten Konzils von Nizäa 787. Interpretation der Konzilsakten mit besonderer Berücksichtigung der Bilderfrage* (Konziliengeschichte, Reihe B: Untersuchungen), Paderborn u. a. 2004
- Uthemann, Severian von Gabala = K.-H. Uthemann, *Severian von Gabala in Florilegien zum Bilderkult*, OCP 66, 2000, 5–47

Wallach = L. Wallach, *Diplomatic Studies in Latin and Greek Documents from the Carolingian Age*, Ithaca, N. Y. / London 1977

Wordsworth/White: siehe *Wordsworth/White* im *Conspectus siglorum et editionum*

Zuckerman = C. Zuckerman, *Byzantium's Pontic Policy in the „Notitiae episcopatum“*, in: *La Crimée entre Byzance et le Khaganat khazar*, éd. C. Zuckerman (Collège de France – CNRS Centre de recherche d'histoire et civilisation de Byzance, Monographies 25), Paris 2006, 201–230

CONSPECTVS SIGLORVM ET EDITIONVM

CODICES GRAECI

H	London, Brit. Library, Harl. 5665, s. XI ex.
V	Vat. gr. 836, s. XII ¹
T	Taur. B.II.9, s. XIII ²
Ml	Milano, Bibl. Braid. A. F. X. 47, s. XVI med. (laudatur eis locis ubi T deest aut damno affectus est)
Vc	Vat. gr. 1181, s. XVI med. (laudatur eis locis ubi T deest aut damno affectus est necnon ubi textum editionum priorum explicat)
Vd	Vat. gr. 660, s. XVI med. (laudatur in Taras. epist. ad episc. Sic. eis locis ubi T deest aut damno affectus est)
M	Marc. gr. 166, s. XIII ²
Am	Ambros. gr. 270 (E 9 sup.), s. XIII ex. (excerpta)

FLORILEGIA GRAECA

<i>Doctr. Patr.</i>	<i>Doctrina Patrum de incarnatione uerbi</i> , ed. F. Diekamp, Münster 1907 (² 1981)
<i>Ma</i>	Marc. gr. 573, s. IX/X
<i>Mo</i>	Mosqu. synod. gr. 265 (197 Vlad.), s. IX/X
<i>Nicet.</i>	Florilegium Nicetae hegumeni Medicii, ed. H. G. Thümmel, BZ 86/87, 1993/94, 40–42, ed. A. Alexakis, DOP 48, 1994, 179–197 (ex Vat. gr. 511)
<i>Pa</i>	Paris. gr. 1115, a. 1276

COLLECTIONES CANONICAE GRAECAE

Codices collectionum adhibiti

<i>Ba</i>	Bodl. Barocc. 26, s. IX med. (def. fid., can.)
<i>Cl</i>	Paris. Coisl. 209, s. X in. (can., Taras. epist. II ad Hadr.)
<i>Co</i>	Paris. Coisl. 34, s. XII (def. fid.)
<i>Cu</i>	Athous Cutlumus. 42, s. XII ex. (def. fid.)
<i>Os</i>	Osimo, Biblioteca del Nobile Collegio Campana 56, s. XIII/XIV (adhibetur in def. fid. eis locis quibus <i>Cu</i> deest)
<i>La</i>	Laur. plut. IX 8, s. XII (def. fid., can., Taras. epist. II ad Hadr.)

<i>Mn</i>	Monac. gr. 380, s. XII ¹ (def. fid., can., Taras. epist. II ad Hadr.)
<i>Ms</i>	Mosqu. synod. gr. 398 (315 Vlad.), s. X (can., epist. ad clerum)
<i>Pe</i>	Petropol. gr. 566 (457 Granstrem), s. XI/XII (epist. ad clerum)
<i>Pr</i>	Paris. suppl. gr. 1085, s. IX/X (can., Taras. epist. II ad Hadr.)
<i>Pt</i>	Patm. 205, s. XIII/XIV (Taras. epist. II ad Hadr.)
<i>Tr</i>	Istanbul, Topkapı Serayı 115 (olim Trapez. gymn. 1), a. 1311 (can., Taras. epist. II ad Hadr.)
<i>Val</i>	Vallic. F 47, s. X ¹ (can.)
<i>VI</i>	Vallic. F 10, s. X in. (def. fidei, can., Taras. epist. II ad Hadr.)
<i>Vo</i>	Athous Vatop. 555, s. XII ¹ (def. fid., Taras. epist. II ad Hadr.)
<i>Vth</i>	Vat. gr. 2198, s. XII (Taras. epist. ad Ioh. presb.)

Can = omnes codices collectionum adhibiti

Editiones collectionum canonicarum adhibitae

<i>Synag.</i>	<i>Ioannis Scholastici Synagoga L titulorum</i> , ed. V. Benešević (Abhandlungen der Bayerischen Akademie der Wissenschaften, Phil.-hist. Abt. N. F. 14), München 1937
<i>Jo.</i>	<i>Les canons des conciles œcuméniques</i> , ed. P.-P. Joannou (Pontificia commissione per la redazione del codice di diritto canonico orientale. Fonti, fasc. IX: Discipline générale antique [II ^e –IX ^e s.]), tom. I, pars I, Grottaferrata (Roma) 1962; <i>Les canons des synodes particuliers</i> , ed. P.-P. Joannou (Fonti, fasc. IX, tom. I, pars II), Grottaferrata (Roma) 1962; <i>Les canons des pères grecs</i> , ed. P.-P. Joannou (Fonti, fasc. IX, tom. II), Grottaferrata (Roma) 1963

CODICES INTERPRETATIONIS LATINAE ANASTASII BIBLIOTHECarii

<i>P</i>	Paris. lat. 17339, s. IX ex. (P ^c = corrector codicis P)
<i>R</i>	Vat. Reg. lat. 1046, s. IX ex. (adhibetur eis locis ubi P euanidus est)
<i>V</i>	Vat. lat. 1329, s. X/XI
<i>E</i>	Vat. lat. 1330, s. XV med.
<i>F</i>	Vat. lat. 1331, s. XV med. (nonnullis locis laudatur) (F ² = coniecturae Thomae Parentucelli)
<i>H</i>	Vat. lat. 7304, s. XV med. (adhibetur eis locis ubi V deest)

COLLECTIONES CANONICAE LATINAE

<i>Ans.</i>	<i>Anselmi episcopi Lucensis collectio canonum una cum collectione minore</i> , ed. F. Thaner, fasc. 1. 2, Oeniponte 1906/1915
<i>Coll. Brit.</i>	Collectio Britannica, London, Brit. Library, Addit. 8873, s. XI/XII
<i>Coll. Caes.</i>	Collectio Caesaraugustana, recensio 1 (laudatur secundum codicem Salm. Bibl. Univ. 2644)
<i>Deusd.</i>	<i>Die Kanonessammlung des Kardinals Deusdedit</i> , hrsg. von V. Wolf von Glanvell, Paderborn 1905
<i>Grat.</i>	<i>Decretum Magistri Gratiani</i> , ed. Aem. Friedberg (Corpus iuris canonici I), Lipsiae 1879
<i>Iuo decr.</i>	<i>Iuonis Carnotensis decretum</i> , PL 161, 59–1022
<i>Iuo trip.</i>	<i>Iuonis Carnotensis collectio tripartita</i> (laudatur secundum editionem electronicam a Martino Brett confectam, 2009) ¹

CONCILII NICAENI SECVNDI EDITIONES PRIORES ADHIBITAE

ed.Rom.	Τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἅπαντα. <i>Concilia generalia ecclesiae catholicae</i> Pauli V. Pont. Max. auctoritate edita, tom. III, Romae 1612 (ed.Rom. ^{mg} = editio Romana in margine; ed.Rom. ^{corr} = „Addenda et corrigenda“ editionis Romanae)
ed.Reg.	<i>Conciliorum omnium generalium et provincialium collectio regia</i> , tom. XIX, Parisiis 1644
La.-Co.	<i>Sacrosancta concilia ad regiam editionem exacta</i> , studio Ph. Labbei et G. Cossartii, tom. VII, Parisiis 1671
Hard.	<i>Conciliorum collectio regia maxima</i> , tomis duodecim ad Ph. Labbei et G. Cossartii ... labores ... facta ... studio P. J. Harduini, tom. IV, Parisiis 1714
Mansi	<i>Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio</i> , ed. I. D. Mansi, tom. XII–XIII, Florentiae 1766–1767
edd.	omnes editiones adhibitae lectionem laudatam receperunt
ed.Rom.*	omnes editiones adhibitae lectionem editionis Romanae receperunt

¹ Vide <https://ivo-of-chartres.github.io/tripartita.html> (2015). De canonum collectione in codice Paris. Arsen. 713 seruata cf. supra p. XIX et app. testim. ad p. 951,1–953,9.

CONCILIORVM OECVMENICORVM EDITIONES

- ACO *Acta Conciliorum Oecumenicorum*, tom. I–III. IV 2, ed. E. Schwartz, Berolini 1914–1940. tom. IV 1, ed. J. Straub, Berolini 1971. tom. IV 3 (Index generalis tomorum I–IV), cong. R. Schieffer, Berolini 1974–1984
- ACO ser. II *Acta Conciliorum Oecumenicorum, series secunda*, tom. I. II 1–2, ed. R. Riedinger, Berolini 1984–1992. tom. II 3 (Index verborum Graecorum quae in tom. I et II 1–2 continentur), cong. R. Riedinger, Berolini 1995. tom. II 4, ed. H. Ohme adiuvantibus R. Flogaus et C. R. Kraus, Berolini 2013
- COGD I *Conciliorum Oecumenicorum Generaliumque Decreta*, ed. G. Alberigo, I: *The Oecumenical Councils. From Nicaea I to Nicaea II*, Turnhout 2006 (295–345: *Concilium Nicaenum II*, ed. E. Lamberz et J. B. Uphus)
- Conc. Const. IV Anast. interpr. *Gesta sanctae ac universalis octavae synodi quae Constantinopoli congregata est Anastasio bibliothecario interprete*, rec. C. Leonardi / A. Placanica (Edizione nazionale dei testi mediolatini 27), Firenze 2012

ALIORVM OPERVM EDITIONES

- CGL *Corpus Glossariorum Latinorum a G. Loewe incohatur*, rec. G. Goetz / G. Gundermann, uol. I–VII, Lipsiae et Berolini 1888–1923
- Chron. trip. *Anastasii Bibliothecarii chronographia tripartita*, ed. C. de Boor, in: *Theophanis chronographia* (uide infra *Theoph.*) II 31–346
- Flor. Cyr. R. Hespel, *Le florilège cyrillien réfuté par Sévère d'Antioche. Étude et édition critique* (Bibliothèque du Muséon 37), Louvain 1955
- Hadr. Hadriani I. papae epistula ad Carolum regem (JE 2483), ed. K. Hampe (MGH Epp. V = Epp. Karolini aevi III), Berolini 1899, 5–57 (*Hadr. = uerba „Capitularis aduersus synodum“ apud Hadr. laudata)
- Ignat. Diac. uita Taras. S. Efthymiadis, *The Life of the Patriarch Tarasios by Ignatios the Deacon* (BHG 1698). *Introduction, text, translation and commentary* (BBOM 4), Aldershot etc. 1998
- Ioh. Dam. imag. *Iohannis Damasceni contra imaginum calumniatores orationes tres*, ed. B. Kotter (Die Schriften des Johannes von Damaskos III; PTS 17), Berlin/New York 1975

- LC* *Opus Caroli Regis contra synodum (Libri Carolini)*, hrsg. von A. Freeman unter Mitwirkung von P. Meyvaert (MGH Conc. II, Suppl. 1), Hannover 1998
- LS* ‚Libellus synodalis‘ synodi Parisiensis a. 825 (*LS*^a = epistula synodi, *LS*^b = florilegium), in: *Concilia aevi Karolini* I, pars II, rec. A. Werminghoff (MGH Conc. II 2), Hannoverae et Lipsiae 1908, 473–551; uariae lectiones adferuntur ex cod. Paris. lat. 1597 A (= *Pr*)
- Niceph. adu. Epiph.* *Nicephori patriarchae Constantinopolitani aduersus Epiphaniidem*, ed. J. B. Pitra, Spicilegium Solesmense, tom. IV, Parisiis 1858, 292–380
- Niceph. apol. min.* *Nicephori patriarchae Constantinopolitani apologeticus minor*, ed. A. Mai, Nova Patrum Bibliotheca, tom. V 3, Romae 1849, 1–13
- Niceph. c. Eus.* *Nicephori patriarchae Constantinopolitani contra Eusebium*, ed. J. B. Pitra, Spicilegium Solesmense, tom. I, Parisiis 1852, 371–503
- Niceph. refut.* *Nicephori patriarchae Constantinopolitani refutatio et euersio definitionis synodalis anni 815*, ed. J. M. Featherstone (CCSG 33), Turnhout/Leuven 1997
- Notit.* J. Darrouzès, *Notitiae episcopatum Ecclesiae Constantinopolitanae*. Texte critique, introduction et notes (Géographie ecclésiastique de l’empire byzantin 1), Paris 1981
- Pitra, Monumenta* I. B. Pitra, *Iuris Ecclesiastici Graecorum Historia et Monumenta*, tom. I–II, Romae 1864. 1868
- Psalt. Rom.* *Le psautier romain et les autres anciens psautiers latins*, ed. R. Weber, Roma/Città del Vaticano 1953
- Sept.* *Septuaginta, id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes*, ed. A. Rahlfs, vol. I–II, Stuttgart 1935
- Sept.*^G *Septuaginta. Vetus Testamentum Graecum*, auctoritate Academiae Scientiarum Gottingensis editum, Göttingen 1931 sqq.
- Steph. Diac. uita Steph. Iun.* M.-F. Auzépy, *La vie d’Étienne le Jeune par Étienne le Diacre. Introduction, édition et traduction* (BBOM 3), Aldershot etc. 1997
- Theod. Stud. epist.* *Theodori Studitae epistulae*, rec. G. Fatouros, pars I–II (CFHB XXXI), Berolini et Noui Eboraci 1992
- Theoph.* *Theophanis chronographia*, rec. C. de Boor, vol. I–II, Lipsiae 1883. 1885
- Turner* *Ecclesiae Occidentalis Monumenta Iuris Antiquissima*, ed. C. H. Turner, tom. I–II, Oxonii 1899–1939

<i>Vet. Lat. (Beuron)</i>	<i>Vetus Latina. Die Reste der altlateinischen Bibel</i> , hrsg. von der Erzabtei Beuron, Freiburg im Br. 1951 sqq.
<i>Vet. Lat. (Sabatier)</i>	<i>Bibliorum sacrorum latinae versiones antiquae</i> , opera et studio D. P. Sabatier, tom. I–III, Remis 1743
<i>Vulg.</i>	<i>Biblia sacra iuxta vulgatam versionem</i> , rec. R. Weber / R. Gryson adiuvantibus B. Fischer, I. Gribomont, H. F. D. Sparks, W. Thiele, Stuttgart 2007
<i>Wordsworth/White</i>	<i>Nouum Testamentum domini nostri Iesu Christi latine secundum editionem sancti Hieronymi</i> , rec. I. Wordsworth / H. I. White, partes I–III, Oxonii 1898–1954

ALIA SIGLA ET ABBREVIATIONES MINVS VSITATAE

{...}	Anastasii adnotationes marginales quae falso in textum receptae sunt
*	Anastasii adnotationes marginales, quae ad hunc locum spectant, in apparatu critico exscribuntur
ex corr.	ex correctione
exp.	expunxit, expunctum
lac.	lacuna(m)
i. t.	in textu
s. l.	supra lineam
P ^{ac}	lectio quam exhibet codex P ante correctionem
P ^{ec}	lectio codicis P ex correctione orta (incertum, quid antea scriptum sit)
P ^{pc}	lectio quam exhibet codex P post correctionem
P ^{1–2mg}	manus prima uel secunda in margine

Ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν
 βασιλείας τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν δεσποτῶν Κωνσταντίνου καὶ
 Εἰρήνης τῆς αὐτοῦ θεοστέπτου μητρὸς ἔτους ὀγδόου τῆς αὐτῶν ὑπατείας, πρὸ
 δύο Νόννων Ὀκτωβρίων ἰνδικτιῶνος ἑνδεκάτης 5

συνελθούσης τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς κατὰ θεῖαν χάριν καὶ εὐσεβὲς
 θέσπισμα τῶν αὐτῶν θεοκυρώτων βασιλέων συναθροισθείσης ἐν τῇ Νικαέων λαμ-
 πρᾷ μητροπόλει τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας

La.-Co. 392 τουτέστι Πέτρου τοῦ εὐλαβεστάτου πρωτοπρεσβυτέρου τῆς κατὰ Ῥώμην ἀγίω-
 τάτης ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου ἀποστόλου Πέτρου καὶ Πέτρου τοῦ εὐλαβεστάτου 10
 Rom. 568 πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἡγουμένου τῆς κατὰ Ῥώμην εὐαγοῦς μονῆς τοῦ ἀγίου
 Σάβα ἐπεχόντων τὸν τόπον τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τοῦ ὀσιωτάτου καὶ
 ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ
 καὶ Ταρασίου τοῦ ὀσιωτάτου καὶ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς μεγαλωνύμου
 Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης 15

καὶ Ἰωάννου καὶ Θωμᾶ τῶν εὐλαβεστάτων πρεσβυτέρων μοναχῶν καὶ τοποτηρη-
 τῶν τῶν ἀποστολικῶν θρόνων τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως

Ha. 325 καθεσθέντων τε πρὸ τοῦ ἱερωτάτου ἁμβωνος τοῦ ναοῦ τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης
 ἐκκλησίας τῆς ἐπωνύμου Σοφίας

συμπαρόντων καὶ ἀκροωμένων τῶν ἐνδοξοτάτων καὶ μεγαλοπρεπεστάτων ἀρχόν- 20
 των τουτέστι Πετρωνᾶ τοῦ πανευφήμου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ κόμητος τοῦ
 θεοφυλάκτου βασιλικοῦ ὀψικίου <καὶ> Ἰωάννου βασιλικοῦ ὀστιαρίου καὶ λογο-
 θέτου <τοῦ στρατιωτικοῦ λογοθεσίου>

καὶ πάσης τῆς ἀγίας συνόδου κατὰ τάξιν τὴν προταχθεῖσαν ἐν τῇ πρώτῃ πράξει
 παρόντων καὶ τῶν θεοφιλεστάτων ἀρχιμανδριτῶν τε καὶ ἡγουμένων καὶ παντὸς 25
 τοῦ μοναχικοῦ πληρώματος

προκειμένων τῶν ἀγίων καὶ ἀχράντων τοῦ θεοῦ εὐαγγελίων

Λεόντιος ὁ εὐκλεέστατος ἀσηκρήτις εἶπεν· Ἐπίσταται ἡ ἀγία καὶ μακαρία
 σύνοδος, ὡς τῇ προλαβούσῃ συνελεύσει διαφόρους ῥήσεις διεξήλθομεν τῶν θεηλά-
 των αἰρετικῶν τῶν αἰτιασαμένων τὴν ἀγίαν καὶ ἀμώμητον τῶν χριστιανῶν ἐκκλη- 30
 σίαν ἐπὶ τῇ ἀναστηλώσει τῶν ἱερῶν εἰκόνων. τήμερον δὲ μετὰ χεῖρας ἔχομεν
 αὐτῶν τῶν χριστιανοκατηγόρων τὴν ἔγγραφον βλασφημίαν, ἡγουν τὸν ἀλλόκοτον
 καὶ εὐανάτρεπτον καὶ αὐτέλεγκτον ὄρον τῆς ψευδοσυλλόγου, ἐν πᾶσι συνάδουσιν

(H) V T M

1 σὺν θεῷ post ἕκτη M, om. ed. Rom.* | ἕκτη + κεφάλαιον α' HV 4 θεοστέπτου om. V | ὀγδόου] ἡ' H
 5 ἑνδεκάτης] ια' HV T 7 θεοκυρώτων M: θεοκηρύκων V θεοκυρώτων T 9 πρεσβυτέρου V 10 καὶ
 om. V 11 εὐαγοῦς om. V 12 Σάβα + καὶ V | ὀσιωτάτου καὶ om. V 16 καὶ' om. V | πρεσβυτέρων +
 καὶ V 18 μεγάλης om. V 19 ἐπωνύμου H T: ἐπ. + θεοῦ M ἐπονομαζομένης V 20 συμπαρόντων +
 τε M 21 τοῦ' — ὑπάτων om. V 22 θεοφυλάκτου om. V 22-23 καὶ' — λογοθεσίου scripsi coll. Act. II
 p. 112, 22-23 al.: Ἰωάννου βασιλικοῦ ὀστιαρίου καὶ λογοθέτου V (ex conit., ut uidetur), om. H T M (cf. lat.) edd.
 24 κατὰ — πράξει H T M: κατὰ τὴν προταχθεῖσαν τάξιν nec plura V 27 προκειμένων + καὶ T M, sed cf.
 lat. et Act. I p. 38, 1 al. 28 Λεόντιος HV (cf. Act. II p. 116, 13 al. et lat. VE): Λέων T M (cf. lat. P) edd. | ὁ
 εὐκλεέστατος om. V | εὐκλεέστατος H T: εὐλαβέστατος M 32 αὐτῶν post χριστιανοκατηγόρων V, om. M
 33 αὐτέλεγκτον T: ατέλεγκτον (sic) V αὐτέλεκτον M | τῆς] τοῦ ed. Rom.* fort. recte (sed cf. Act. V p. 562, 11
 et 584, 8) | πάση V

In dei nomine actio sexta

Ma. 203

PL 129, 373

- In nomine domini et dominatoris Iesu Christi ueri dei nostri
 imperio piissimorum et amicorum Christi dominorum nostrorum Constantini et
 Heirenae a deo redimitae matris eius anno octauo consulatus eorum, tertio Nonas
 5 Octimbrias indictione undecima
 conueniente sancta et uniuersali synodo, quae per diuinam gratiam et piam sanctio-
 nem eorundem diuinitus corroboratorum imperatorum congregata est in Nicaen- PL 129, 374
 sium clara metropoli Bithyniensium prouinciae
 id est Petro reuerentissimo archipresbytero sanctae Romanae ecclesiae sancti aposto- La.-Co. 391
 10 li Petri et Petro reuerentissimo presbytero monacho et egumeno uenerabilis
 monasterii sancti Sabae Romae siti tenentibus uices apostolicae sedis almi et sanc- Rom. 568
 tissimi archiepiscopi senioris Romae Hadriani
 et Tarasio almo et sanctissimo archiepiscopo magni nominis Constantinopoleos PL 129, 375
 nouae Romae
 15 et Iohanne ac Thoma reuerentissimis presbyteris monachis et uicariis apostolicarum
 sedium orientalis dioeceseos
 residentibus quoque ante sacratissimum ambonem templi sanctissimae ac magnae Ha. 326
 ecclesiae quae cognominatur Sophia
 praesentibus et audientibus gloriosissimis et magnificentissimis iudicibus id est
 20 Petrona laudabilissimo exconsule patricio et comite deo conseruandi imperatorii
 obsequii
 et tota sancta synodo secundum ordinem qui praescriptus est in prima actione
 praesentibus etiam deo amabilibus archimandritis et egumenis atque omni mona-
 chica plenitudine
 25 propositis sanctis et intemeratis dei euangeliiis
 Leontius inclitus a secretis dixit: Nouit sancta et beata synodus, qualiter in
 praecedenti conuentu diuersa dicta digesserimus diuinitus insequendorum heretico-
 rum, qui accusauerunt sanctam et immaculatam christianorum ecclesiam ad erigen-
 das sacras imagines. hodie autem prae manibus habemus eorundem christianos
 30 accusantium blasphemiam in scriptis, id est absurdam et euertendam atque per se
 redarguendam diffinitionem pseudosyllogi, in omnibus consonantem impiae opi-

P VE

1 In dei nomine *om. ed. Rom.** 4 Heirenae P V: Iherene E Irenae *ed. Rom.** | a deo] *uide quae adnotauit ad Act. IV*
p. 283,4 | tertio Nonas] *error Anastasii, ut uidetur „pridie nonas al.“ ed. Rom.^{ms} ex gr.; cf. Bischofslisten p. 7 adn. 5*
 5 Octobrias F *edd.* | undecima E: XI P XI^{ma} V 7–8 Nicensium VE *ed. Rom.* Niceensium La.-Co. Nicæensium
 Hard.* 8 Bittynensium (*sic*) P Bythinensium V Bithimensium (*sic*) E Bithiniensium F, *corr. ed. Rom.* 9–10 sanctae
 – presbytero *om. Pac (add. P^{img})* 10 uenerabilis *om. ed. Rom.** 11 Sabbae *ed. Rom.* (ut semper)* 17 residentibus
 quoque *etiam Act. III p. 223,17, melius sedentibusque Act. I p. 37,21 al.* 21 obsequii] *ea quae in gr. sequuntur*
deerant in Anastasii exemplari graeco (cf. gr. H T M) 26 Leontius VE (*cf. gr. HV*): Leo P (*cf. gr. T M*) La.-Co.^{ms} |
 inclitus *codd., corr. ed. Rom. (cf. Act. II p. 117,12 al.)* | ad secretis P^{ac} (*d eras.*) 27 gesserimus E legerimus F² *edd.*
 („al. digesserimus“ *ed. Rom.^{ms} ex V*) 28 immaculatam VE 28–29 ad – imagines] „gr. ob erectionem sacrarum ima-
 ginum“ *ed. Rom.^{ms}* 29 eorundem] *Anast. fort. legit uel intellexit τῶν αὐτῶν* 31 in *om. Pac, add. P^c s. l.*

τῇ δυσφημίᾳ τῶν θεοστυγῶν αἵρετικῶν, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔντεχνον καὶ δραστικωτάτην αὐτοῦ ἀνατροπὴν, ἣν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σαφῶς παρέσχετο — ἔδει γὰρ αὐτὸν θριαμβευθῆναι σοφαῖς ἀντιρρήσεσι καὶ σπαραχθῆναι ἰσχυραῖς ἀναλύσεσιν —. ἦν καὶ ὑποβάλλομεν πρὸς τὸ παριστάμενον.

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπεν· Ἀναγνωσθήτω.

5

Ἰωάννης ὁ θεοφιλέστατος διάκονος τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως καὶ καγκελλάριος ἀνέγνω·

Ma. 205 Ἀνασκευὴ τοῦ καττυθέντος καὶ ψευδῶς ὀνομασθέντος ὄρου παρὰ τῆς ὁχλαγωγῆ-
θείσης πληθύος τῶν χριστιανοκατηγόρων

(Τόμος πρῶτος)

10

Φίλον αἰεί πως τῷ μισανθρώπῳ δαίμονι χωρίζειν ἀπὸ θεοῦ τὸν κατ' εἰκόνα θεοῦ ἄνθρωπον καὶ πολυσχιδέσιν ἀπάταις διασφάλλειν, καὶ οὐδὲν αὐτῷ περισπουδαστό-
τερόν τε καὶ ἐπιμελέστερον ἢ τῆς εὐσεβείας καταγωνίζεσθαι καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς
Rom. 569 εἰρήνης ἀνασοβεῖν τὴν κατάστασιν. ὁ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἐπεδεί-
ξατο διὰ συμμορίας τινός· ἐν ᾗ οἱ ἄθροισθέντες τῆς ὑποκειμένης ἐκθέσεως εἰσηγηταὶ 15
γεγόνασιν καὶ ἐβδόμην σύνοδον ψευδῶς ἑαυτοῖς ἐπεφήμισαν, τὸ ἀπλοῦν καὶ ἐγνω-
σμένον πᾶσι, τὸ κατὰ τῶν εἰδώλων μῖσος, οἷόν τι ὡς ἐν ἀγκίστρῳ δέλεαρ προβαλ-
La.-Co. 393 λόμενοι καὶ τὸ αὐτῶν μῖσος ἀντιπαραθέντες πρὸς τὰς εἰκονικὰς ἀνατυπώσεις τοὺς
ἀπλουστέρους συνήρπασαν. καὶ τὴν παλαιτάτην ἐκείνην καὶ διεφθαρμένην φωνήν,
τὴν εἰδωλολατρίαν λέγω, ἀναχαλκεύσαντες, δι' ἧς οἱ τῷ διαβόλῳ καὶ ταῖς πονηραῖς 20
αὐτοῦ δυνάμεσι διὰ δαιμονικῶν ἀγαλμάτων καὶ τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα
λατρεύσαντες δικαίως εἰδωλολάτραι ὀνομάζεσθαι κατεδικάσθησαν, τὸ βασιλεῖον
ἱεράτευμα καὶ ἔθνος ἅγιον τοῖς ἐνδεδυμένοις Χριστὸν καὶ τῇ χάριτι αὐτοῦ ἀπαλλα-
γεῖσιν τῶν εἰδώλων καὶ τῆς πλάνης αὐτῶν ἀνασωθεῖσιν προστρίψαι ἐπειράθησαν.
εἴθε δίκην ἀμβλωθριδίων εὐθύς τεχθέντα τὰ ῥήματα αὐτῶν διεφθάρησαν, ὡς ἐν τῇ 25
ἐκκλησίᾳ γενόμενα μιάσματα. ἀλλ' ἐπειδὴ ληρωδηθέντα ὑπὸ τινων ἐγαλακτο-

21–22 cf. Rom. 1,25 22–23 cf. 1 Petr. 2,9

8–9 de Refutationis origine et de ratione, qua Actis inserta sit, uide praeft. p. XI–XIV

8 τοῦ — ὄρου cf. Niceph. refut. c. 75,1
5,24–26 Markopulos

17–19 ὡς — συνήρπασαν ~ Vita Theodora imp. (BHG^a 1731) c.

(H) V T M 17–19 ~ Vit. Theod.

2 σαφῶς V (cf. lat.): om. T M edd. 3 αὐτὸν] sc. ὄρον 6–7 Ἰωάννης — ἀνέγνω om. T (add. Bonafides in Vc^{ms} ex V, inde ed. Rom.)* 6 ὁ θεοφιλέστατος om. V edd. 6–7 τῆς — Κωνσταντινουπόλεως om. V edd. 7 καγκελλάριος M ed. Rom.^{ms} (cf. lat.): σακελλάριος HV edd. (deest T, uide supra); locus suspectus, quia officium cancellarii in Actis Nicaenis nisi hoc loco non commemoratur; cf. Darrouzès, Recherches p. 26 adn. 1 et p. 353 (ubi locus noster non adhibetur); uar. lect. σακελλάριος posteriori aetati est tribuenda (officium ecclesiasticum inde a saec. XI commemoratur; cf. Darrouzès, Recherches p. 310 sqq.) 8–10 Ἀνασκευὴ — πρῶτος om. V 10 πρῶτος M: α' H T, κεφά(λαιον) α' add. H^{ms} 12–13 σπουδαστώτερον V 13 τε καὶ ἐπιμελέστερον om. ed. Rom.* | καταγωνίσασθαι Vc edd. 16 ἑαυτοῖς ψευδῶς H ψευδῶς ἑαυτοῦς V ψευδῶς M | ἐπεφήμισαν V | ἀπλοῦν καὶ H T M: om. V 18 ἀντιπαραθέντες M Vc Ml (euanidum in T): ἀντιπαρέθεντο HV 19 παλαιοτάτην V | ἐκείνην H T M: om. V edd. 20 εἰδωλολατρίαν ed. Rom.* 22–23 τὸ — ἅγιον V T: om. M, „ἴσ. τοῖς γενομένοις βασιλείον etc.“ ed. Rom.^{ms} (ex lat.) 23–24 καταλλαγεῖσιν V 24 αὐτῶν V T: δι' αὐτοῦ M 25 εἴθε T: εἴθε V M 26 ἀλλ' ἐπειδὴ H (prob.) V: ἀλλ' ἐπεὶ δὲ (sic) T ἐπεὶ δὲ M

nioni deo odibilium hereticorum, sed et artificiosam et efficacissimam eius refutationem, quam spiritus sanctus liquido praeiungit – oportebat enim eam diuulgari sapientibus affatibus et discerpi fortibus refutationibus –. quam et subicimus ad quod placuerit.

5 Sancta synodus dixit: Legatur.

Iohannes deo amabilis diaconus sanctissimae magnae ecclesiae Constantinopoleos et cancellarius legit:

Refutatio eius quae resarcinata et fallaciter nominata est diffinitio a congregata turba
eorum qui christianos accusant Ma. 206

10 (Tomus primus)

Gratum semper est odienti homines daemone tam a deo separare quam multiplicibus fallere seductionibus hominem qui ad imaginem dei factus est, et nihil ei magis sollicitudini et studio est quam pietati resistere et ecclesiasticae pacis concutere ordinem. quod etiam et in temporibus nostris ostendit per conciliabulum quoddam; in quo qui
15 congregati sunt subiectae materiae suasores effecti sunt et septimum semet diffama-
uerunt esse concilium, simplex et cunctis agnitus, quod est aduersus idola odium, ueluti quandam in hamo seductorem escam obicientes et execrumentum suum e contrario proponentes contra imaginales figuras surripere simpliciores. et antiquis-
simam illam et corruptam uocem, idolorum uidelicet culturam, iterum fabricantes, La.-Co. 394
20 per quam hi qui diabolo et malignis eius uirtutibus per daemonica simulacra et
creaturae potius quam creatori seruierunt iuste idololatrae decreti sunt nominari, PL 129, 376
[quos et] his qui Christum induerunt et gratia eius ab idolis liberati atque ab eorum errore saluati *regale sacerdotium* et *gens sancta* effecti sunt comparare atque conferre conati sunt. sed utinam more imperfectorum abortiuorum mox nata uerba eorum
25 corrumperentur, priusquam in ecclesia talia essent effecta contagia! uerum quia,

P VE

2 eam] sc. diffinitionem | diuulgari ~ θριαμβευθῆναι (cf. Act. IV p. 377,5); *debut* deuinci (cf. Act. V p. 569,3) 3 af-
fatibus] „gr. contradictionibus“ ed. Rom.^{mg} 4 placuerit E (cf. Act. II p. 117,11 al.): placuerunt P placuerint V 8 Re-
futatio eius] refutationes (sic) P 11 est semper E edd. | demoni *codd.* 12 nichil VE nil ed. Rom.* 13 et² om. P
14 per conciliabulum ~ διὰ συμμορίας (cf. Act. II p. 195,16) | quoddam] quadam P^{ac} (*prob.*), corr. P^c 15 subiectae
P^{pc} V: sunt subiectae P^{ac} (sunt *exp.*) subiectae sunt E edd. (*uide infra*) | materiae – effecti] „gr. expositionis auctores
eff.“ ed. Rom.^{mg} | sunt² om. E edd. (*uide supra*) 16 et] ex P^{ac} (x *exp.*, t *superscr.* P^c) | ignitum P^{ac} ignotum P^{pc} (i *exp.*, o
superscr. P^c) 17 et om. E edd. („gr. et ex. eorum reicientes in imaginales fig.“ ed. Rom.^{mg}) 17–18 e contrario
proponentes ~ ἀντιπαράθεντες 18 surripere (sic) V subripere E 20 quam ed. Rom.: eam *codd.* | hi] hii E ii
ed. Rom.* 21 ydolatre V^{ac} (lo *add.* V^{1–2} s. l.) idolatre E 22 quos et *uncis inclusit* ed. Rom. | his] iis ed. Rom.*
23–24 effecti – sunt] „gr. sunt effecti, inurere conati sunt“ ed. Rom.^{mg} 23 sunt om. E edd. (*sed* cf. ed. Rom.^{mg})
25 corrumperentur (sic) P^{ac} corrumperentur (sic) P^{pc} (re P^c s. l.) „gr. corrupta essent“ ed. Rom.^{mg}

τροφήθησαν, οὐ μὴν δὲ εἰς τελείαν ἡλικίαν κατήντησαν, ταῦτα ἀνελεῖν τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος ἀναγκαῖόν ἐστιν.

Ἄλλ' ἡγείσθω Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς θεὸς ἡμῶν, ὁ φωτίζων πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, τῶν νοουμένων τε καὶ λεγομένων, ὁ μόνος νοῦς τῶν εὐσεβῶς νοούντων καὶ νοουμένων καὶ λόγος τῶν λεγόντων καὶ λεγομένων, καὶ πᾶσι πάντα καὶ ὧν καὶ γινόμενος, ὁ διδοὺς γλῶσσαν παιδείας τοῦ γινῶναι ἡνίκα δεῖ εἰπεῖν λόγον· ἡ δὴ λῶσις γὰρ τῶν λόγων αὐτοῦ φωτιεῖ καὶ συνετιεῖ νηπίους, ὅπως τὸ ψεῦδος ἐξελε-
 Ha. 328 θεῖη καὶ ἡ ἀλήθεια ἐπεισέλθοι πᾶσι τηλαυγῶς καὶ φαιδρῶς διαλάμπουσιν· ἦν οἱ τῆς εὐσεβείας ζηλωταὶ ἐπισπασάμενοι, μεμνημένοι τοῦ θείου ἀποστόλου εἰπόντος οὐαί μοί ἐστιν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι, συνηγορεῖν καὶ ὑπερασπίζεσθαι ταύτης καὶ ἀπελέγ-
 χειν τὸ ψεῦδος καὶ λιθοβολεῖν τῇ σφενδόνῃ τοῦ πνεύματος ὀφειλέται εἰσίν. ὅθεν γραφικῶς καὶ πατρικῶς ἐρευνητικῶς τε καὶ συλλογιστικῶς ἐλθόντες εἰς ἐποψίαν τῶν φληναφθέντων, κατὰ τὸν Φινεὲς τῷ σειρομάστῃ τοῦ πνεύματος τῇ μιᾷ πληγῇ τοῦ ἐλέγχου ῥαδίως τοὺς κατὰ τὴν ἀσέβειαν ταύτην ἀλλήλοις συμπεπλεγμένους συνεκκεντήσοιεν καὶ ψευδηγόρους δι' ἀποδείξεως ἐναργοῦς τὰς γλώσσας αὐτῶν
 15 πᾶσι γνωρίσοιεν ὡς ἐπαρθείσας κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ καὶ κατὰ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ καὶ ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος τῆς αὐτοῦ ἐνανθρωπήσεως
 Ma. 208 λελαληκυίας, εἴτα τε διαρρήξαντες τοὺς δεσμούς αὐτῶν τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος ὁ ἐστὶ ῥῆμα θεοῦ καὶ διαλύσαντες τὸν τῆς ἀμαθίας αὐτῶν ζυγὸν τῆς πανουργίας αὐτῶν τὰ προκαλύμματα ἐμφανῇ πᾶσι καταστήσοιεν. διότι καὶ ὁ κύριος ἐκγεγέ-
 20 λακεν αὐτοὺς καὶ ἐκμεμυκτήρικεν αὐτούς, καὶ λαλήσει πρὸς αὐτοὺς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ λέγων· ἀπέλθετε ἀπ' ἐμοῦ, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. περὶ ὧν καὶ διὰ τοῦ προφήτου Ἰερεμίου ἀπεφάνητο· ψευδῇ οὗτοι προεφήτευσαν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου· οὐ γὰρ ἀπέστειλα
 Rom. 570 αὐτοὺς καὶ οὐκ ἐνετείλामην αὐτοῖς καὶ <οὐκ ἐλάλησα πρὸς αὐτοὺς ὅτι> ὁράσεις ψευδεῖς καὶ μαντείας καὶ οἰωνίσματα καὶ προαιρέσεις καρδίας <αὐτῶν> αὐτοὶ λελαλή-
 25 κασι. διὰ τοῦτο ἔσονται ἐρριμμένοι ἐν ταῖς διόδοις Ἱερουσαλήμ, ἥτοι τῆς καθολικῆς

1-2 cf. Eph. 6,17 3-4 cf. Ioh. 1,9 5-6 πᾶσι - γινόμενος cf. 1 Cor. 9,22 6 ὁ - λόγον cf. Is. 50,4
 6-7 ἡ - νηπίους cf. Ps. 118,130 9-10 1 Cor. 9,16 13-15 σειρομάστη - συνεκκεντήσοιεν cf. Num. 25,7-8
 16 cf. 2 Cor. 10,5 17-18 ἀδικίαν - λελαληκυίας cf. Ps. 72,8 18 διαρρήξαντες - αὐτῶν cf. Ps. 2,3
 18-19 τῇ - θεοῦ cf. Eph. 6,17 19 αὐτῶν ζυγὸν cf. Ps. 2,3 20-21 καὶ - αὐτοῦ cf. Ps. 2,4-5
 22 ἀπέλθετε - ὑμᾶς cf. Mt. 7,23 23-26 Ier. 14,14 26 Ier. 14,16

3-6 Ἄλλ' - γινόμενος ~ Max. Conf. mystag. (CPG 7704) prooem. l. 103-106 Boudignon; cf. Uphus p. 176-183
 13-15 κατὰ - συνεκκεντήσοιεν cf. Conc. Later., ACO ser. II, I p. 202,15-16 et 338,13 15-606,4 δι' - σου¹ cf. Conc. Later., ACO ser. II, I p. 182,17-34

3-7 Ἄλλ' - νηπίους ~ Steph. Diac. uita Steph. Iun. (BHG^a 1666) § 2 p. 90,4-9

(H)V T M 3-7 ~ Vit. Steph. (= BFJS CD AH EN) 3-6 ~ Max. Conf. 22-606,4 περὶ - σου² praetermisit H

1 οὐ - κατήντησαν H T M: om. V 3-4 ὁ² - κόσμον om. Vit. Steph. (AH), cf. Max. Conf. 4 τῶν¹ - λεγομένων V T M Vit. Steph. (BFJS AH) (cf. ἡγείσθω δὲ Θεὸς τῶν λεγομένων τε καὶ νοουμένων Max. Conf.): om. H Vit. Steph. (CD EN) ed. Rom.* (cf. lat.?) | τε om. V 4-5 ὁ - λεγομένων H T M: om. V 6 γλῶσσαν] φωτισμόν Vit. Steph. 8 ἐπεισέλθοι M: ἐπεισέλθῃ V edd. ἐπεισέλθ' T sine abbr., incertum in H | τῆς om. Vc edd. 9 εὐσεβείας HV T: ἀληθείας M, sed cf. lat. | ἐπισπασάμενοι] ἐπιστάμενοι M 12 καὶ¹ - συλλογιστικῶς om. V | ἐρευνητικῶς - συλλογιστικῶς om. H 14 συμπεπλεγμένους T M: περι-
 15 συνεκκεντήσοιεν V: συνεκκεντήσειεν T συνεκκεντήσειε M συνεκκεντήσειαν ed. Rom.*
 16 γνωρίσοιεν V: γνωρίσειεν T M γνωρίσειαν ed. Rom.* 18 τε V T: om. M 20 προκαλύμματα V | καταστήσοιεν Dubielzig coll. l. 15-16: καταστήσειεν H (prob.) T M καταστήσειε V καταστήσειαν ed. Rom.*
 24 οὐκ² - ὅτι suppleui coll. Sept. et lat. (cf. Conc. Later. l.l.) 25 αὐτῶν suppleui ex Sept. et lat. (cf. Conc. Later. l.l.) | αὐτοῖ] αὐτῶν ed. Rom.*

cum inepta essent, a quibusdam lacte nutrita sunt, licet ad perfectam nondum peruenissent aetatem, haec perimere *gladio spiritus* necessarium ducimus.

Sed in his omnibus dux nobis sit <Christus> uerus deus noster, qui *illuminat omnem hominem uenientem in mundum*, qui solus intellectus est pie intelligentium
 5 et intellectorum et sermo dicentium ac dictorum, qui omnia omnibus et est et efficitur, qui *dat linguam* disciplinae cognoscendi cum oportet dicere uerbum; *declaratio* enim *sermonum* eius *illuminat et intellectum dat paruulis*, quatinus mendacium pellatur et ueritas introeat in omnibus lucide ac splendide fulgens. quam pietatis zelatores amplexi sunt diuini apostoli memores iniquitatis: *uae mihi est, si non*
 10 *euangelizauero*; debent enim eius et aduocati et protectores esse, mendacium redarguentes et funda spiritus lapidantes. unde tam secundum scripturas et mores patrum quam scrutabiliter et syllogistice contra stultiloquia uenientes, secundum Finees mucrone spiritus una redargutionis plaga facile hos qui sibi in hac impietate conglobati sunt simul pun gere studeant et mendaces per euidentem exhibitionem linguas
 15 eorum cunctis ostendant, quippe quae et contra notitiam unici filii dei et contra ecclesiam eius elatae et *iniquitatem in excelsum* incarnationis ipsius *locutae sunt*, et ita demum *dirruptis uinculis eorum gladio spiritus*, qui *est uerbum dei*, et deposito
 20 *dicens: discedite a me, non noui uos*. de quibus etiam per prophetam Hieremiam praedixit: *falso prophetae uaticinantur in nomine meo. non misi eos et non praecepi eis neque locutus sum ad eos. uisionem mendacem et diuinationem fraudulentam et seductionem cordis sui prophetant uobis*. idcirco erunt proiectedi in uiis Hierusalem, id

Ha. 327

Ma. 207

Rom. 570

6 dat – uerbum cf. *Vet. Lat. (Beuron) Is. 50,4*

P VE

1 licet ... nondum ~ οὐ μὴν δὲ *minus apte* 3 Christus *add. ed. Rom., cf. gr.* 4 omnem *iter. P^{ac} (omnem² subterlin. P^s)* | in + hunc *F edd.* | intelligentium *VE edd.* 5 et¹] *fort. ac scribendum, cf. infra* | ac] et *VE edd.* 6 linguam (*sic*) *P* 7 eius] tuorum *E ex Vulg.* 8 in *om. ed. Rom.** 9 amplexati *E edd.* | sunt *om. ed. Rom.** | ue *codd.* 10 euuangelizauro (*sic*) *P* | debente *P* | enim *om. ed. Rom.** 11 et²] quam *ed. Rom.**, *sed cf. gr.* 12 quam *om. ed. Rom.** | et] ac *ed. Rom.** | syllogistice *P E syllogisticę V, corr. F* | Phinees *ed. Rom.**, *sed cf. Vulg.* 14 exhibitionem *P* 15 cunctas *P* 17 dirruptis *P^{ac} V: diruptis P^{ac} [r add. P^c s.l.] E diruptis ed. Rom.** | qui] quod *Vulg.* 19 quia ~ διότι (*cf. e.g. infra p. 777,11*) | derisit] *cf. cod. γ apud Weber, Psalt. Rom.* | subsannauit] *cf. Psalt. Rom.* | loquitur *P* 20 uos] eos *P^{ac} (u superscr. P^s)* 21 falso prophetae *Anast. ex Vulg.* | prophetae + predixit *P^{ac} (subterlin. P^s)* 22 fraudulentam *P V: fraudulentam E edd. et (om. AΦ) fraudulentiam Vulg. (fraudentam habet etiam Hier. in Ier. 3,34,1 p. 179,6 Reiter [CSEL 59])* 23 prophetizant *E edd., sed cf. Vulg.*

ἐκκλησίας, καὶ καταπάτημα πᾶσι τοῖς εὐσεβῶς ὁμολογοῦσι τὸν κύριον. παγὶς γὰρ ἰσχυρὰ ἀνδρὶ τὰ ἴδια χεῖλη, καὶ ἀλίσκεται ῥήμασιν ἰδίου στόματος· ἀνταπόδομα δὲ χειλέων αὐτοῦ δοθήσεται αὐτῷ τῆς ἀσεβείας ὁ ἑλεγχος. ἐλέγξω γὰρ σε, φησί, καὶ παραστήσω κατὰ πρόσωπόν σου τὰς ἀμαρτίας σου.

Καὶ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον. ἵνα δὲ μὴ μακροτέροις ἐπεισοδίοις τὸν λόγον μηκύνω-
La.-Co. 396 μιν, τῆς προκειμένης ὁδοῦ ἐχόμενοι πρὸς τοὺς ἐλέγχους ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπιγραφῆς τὸν λόγον ποιησώμεθα. οὐδὲ γὰρ πῶς ἔστιν ἄλλως τὴν τούτων ἀποδείξει ματαιολογίαν ἀδρανῆ καὶ λαιδορίας μεμεστωμένην, εἰ μὴ ἐλεγκτικῶς μετὰ τῆς τοῦ κρείττονος ἐπιφροσύνης πρὸς αὐτοὺς ἀντιταξώμεθα, μίαν ἀσφάλειαν ἑαυτοῖς ποριζόμενοι τὸ μὴ καινουργεῖσθαι τι παρ' ἡμῶν τῶν ἡκόντων εἰς θεοσέβειαν, πειθόμενοι δὲ 10 μᾶλλον ἀποστολικαῖς καὶ πατρικαῖς διδασκαλίαις καὶ ἐκκλησιαστικαῖς παραδόσεσι. παρακαλοῦμεν δὲ τοὺς ἐντυγχάνοντάς τῳδε τῷ συντάγματι ἐρευνητικῶς ἀναγινώσκειν καὶ μὴ παροδευτικῶς, ἵνα σαφῶς καὶ τρανῶς ἐπιγνόντες τὸ ἀκριβὲς τῆς ἀντιθέσεως τὰ νικητήρια τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ ἀποτίσωσιν.

Ἐχρήσαντο δὲ προοιμίους τοιοῖσδε·

15

(Γρηγόριος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας ἀνέγνω·)

«Ὅρος τῆς ἀγίας μεγάλης καὶ οἰκουμενικῆς ἐβδόμης συνόδου.»

(Ἰωάννης διάκονος ἀνέγνω·)

Ἐκ ψεύδους ἀρξάμενοι καὶ δι' ὅλης αὐτῶν ταύτης τῆς νεωτεροποιῶν κενοφωνίας τοῦτο εἰς συνασπισμὸν λαβόντες εἰς ψεῦδος κατέληξαν οἱ χριστιανοκατήγοροι· πῶς 20 γὰρ ἁγία ἡ μὴδ' ὅ τι ἔστιν ἅγιον ἐν γνώσει λαβοῦσα, ἐναγῆς δὲ καὶ βέβηλος καὶ παρέγγραπτος· οἱ γὰρ ἐν αὐτῇ ἀθροισθέντες, προφητικῶς φάναι, ἀνὰ μέσον ἁγίου καὶ βεβήλου οὐ διέστελλον καὶ ἀνὰ μέσον καθαροῦ καὶ ἀκαθάρτου οὐ διέστελλον, τὴν εἰκόνα τοῦ σαρκωθέντος θεοῦ λόγου, κυρίου δὲ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁμοίως τῇ εἰκόνι τοῦ σατανᾶ εἰδωλον ἀποκαλέσαντες. πῶς δ' αὖ, μεγάλη καὶ οἰκουμενική, ἦν 25

1-2 παγὶς — στόματος Prou. 6,2 2-3 ἀνταπόδομα — αὐτῷ Prou. 12,14 3-4 ἐλέγξω — σου¹ Ps. 49,21
22-23 ἀνὰ — διέστελλαν² Ez. 22,26

1-3 παγὶς — αὐτῷ ~ Steph. Diac. l.l. p. 88,18-20 5-6 Καὶ — ἐχόμενοι ~ Steph. Diac. l.l. p. 90,9-12
19-21 Ἐκ — λαβοῦσα ~ Steph. Diac. l.l. § 44 p. 144,13-16 25-608,5 πῶς — πόλεως cf. Steph. Diac. l.l. p. 145,2-6; (Ps.-)Ioh. Dam. adu. Const. Cab. (CPG 8114; BHG 1387e) c. 16, PG 95, 332 C 13 - D 4

(H)V T M 1-3 ~ Vit. Steph. (= BFJS CD AH EN) 5-6 ~ Vit. Steph. (= BFJS CD AH EN)
13-15 ἵνα — τοιοῖσδε praetermisit H 19-21 ~ Vit. Steph. (= BFJS CD AH EN)

2 ῥήμασι (etiam Vit. Steph., χεῖλεσιν Sept. [codd. plerique; cf. Hexapla, ed. Field ad loc.]) + τοῦ V | στόματος + ἑκαστος Vit. Steph. (BFJS CD A) 3 γὰρ σε V (cf. Conc. Later. l.l.): σε γὰρ T M edd. 4 ἀμαρτίας] ἀνομίας V 6 τῆς² om. Vc edd. | τὸν H T M: om. V 7 ποιησώμεθα V (cf. lat. et infra p. 624,25): ποιοῦμεθα H T M edd. | γὰρ πῶς HV | ἀποδείξει V, om. H 8 ἀδρανῆ + τε V 8-9 „ἴσ. μετὰ τῆς ἀπὸ τοῦ κρείττονος etc.“ ed. Rom.^{ms} (ex lat., ut uidetur) 9 ἀντιταξώμεθα T edd. | ἑαυτοῖς HV T: om. M 10 τὸ] τοῦ H 11 ἀποστολικάις — παραδόσεσι] ἐκκλησιαστικαῖς διδασκαλίαις καὶ παραδόσεσι H | ἀποστολικάις + τε V 14 ἀποτίνωσιν V 16 ἐπίσκοπος + τῆς V 17 ἐβδόμης post μεγάλης M 18 Ἰωάννης (+ ὁ θεοφιλέστατος M) διάκονος ἀνέγνω H M: Ἰωάννης διάκονος τῆς τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας ἀνέγνω V edd., om. T (add. Morin Vc^{ms} ex V) 19 νεωτεροποιῶν T: νεοτεροποιῶν V M | καινοφωνίας La.-Co.^{ms} (ex lat., ut uidetur), sed cf. p. 618,5 et Vit. Steph. 21 ἡ] εἰ V | ἅγιον ἔστιν V 22 αὐτῇ] ταύτῃ M | ἀναμέσον T edd. 23 διέστελλον (bis) Sept. | καὶ — διέστελλαν² om. ed. Rom.* | καθαροῦ καὶ ἀκαθάρτου] ἀκαθάρτου καὶ τοῦ καθαροῦ Sept.

est ecclesiae catholicae, et conculcationes omnibus qui pie deum confitentur. laqueus enim fortis uiro labia sua et *capitur sermonibus oris sui*, retributio autem labiorum eius dabitur ei impietatis argutio. ait enim: *arguam te et statuam contra faciem tuam* peccata tua.

- 5 Et quidem super his ista dixisse sufficiat. ne uero prolixis anfractibus prolongemus sermonem, propositae uiae continuati ad redargutiones ex ipsa superscriptione La.-Co. 395 uerbum faciamus. neque enim aliter horum uaniloquium ignauum et maledictis PL 129, 377 refertum ostendi poterit, nisi redarguendo cum dei aspiratione aduersus eos aciem praeparemus, unam ipsis acquisituri cautelam, ut uidelicet nihil nouiter sine nobis
10 agant ex his quae ad diuinum cultum pertinere noscuntur, sed magis apostolicis et paternis oboediant documentis necnon et ecclesiasticis institutis. rogamus autem eos qui hanc fuerint adepti scripturam, quo eam scrutabiliter et non transitorie legant, ut liquido et expresse comperientes subtilitatem obiectionis * laureas dei ecclesiae soluant.

- 15 Vsi sunt autem prooemiis huiusmodi:

(Gregorius deo amabilis episcopus Neocaesariae legit:)

«Terminus sanctae magnae ac uniuersalis septimae synodi.»

(Iohannes diaconus legit:)

- A mendacio inchoantes et per totam hanc rebellem uocum nouitatem hoc in opitulationem assumpto in mendacium finierunt christianorum calumniatores. quomodo
20 enim ‚sancta‘ quae nec quia est sanctum in notione suscepit, praesertim cum sit polluta, profana et execranda? illi namque qui in ea congregati sunt, ut propheticæ fateamur, *inter sanctum et pollutum non* distinxerunt, *et inter mundum et immundum non* distinxerunt, iconam incarnati dei uerbi, domini uidelicet nostri Iesu Christi,
25 ti, similiter ut iconam satanae idolum nuncupantes. quomodo autem ‚magna et uniuersalis‘ quam neque receperunt neque concordauerunt reliquarum praesules

2 laqueus – sua cf. Vet. Lat. (Sabatier) Prou. 6,2

25–609,6 quomodo – eorum = Deusd. I 46 p. 55, 16–24 25–609,5 quomodo – existunt ~ Iuo decr. V 41, PL 161, 337 A–B (laudatur secundum editionem M. Brett): (Actione sexta tomo primo, contra falsam septimam sinodum) Quomodo magna et uniuersalis est sinodus, quam nec receperunt, neque consonauerunt ceterarum ecclesiarum antistites, sed et anathemati tradiderunt? Non habuit cooperatorem Romanum pontificem, aut sacerdotes qui cum eo sunt, neque per canonicam epistolam sicut lex est in sinodis; sed neque consentientes habuit orientales patriarchas, id est Alexandrinum, Antiochenum, Hierosolimitanum et archiepiscopos qui cum eis sunt.

P VE 25–609,6 = Deusd. 25–609,5 ~ Iuo decr.

1 conculcatio ed. Rom.* (ex gr.) 2–3 retributio – ei] Anast. ex gr. 6 propositam uiam continuantes ed. Rom.*; sed cf. infra p. 649,9; 677,12 8 cum dei aspiratione ~ μετὰ τῆς τοῦ κρείττονος ἐπιπροσύνης? cf. app. crit. gr. 9–10 unam – quae] „gr. unam nobis acquirentes caut. ut uidelicet nihil a nobis innouetur ex his quae“ ed. Rom.^{ms}; Anast. sententiam male intellexit 11 oboediant] oboediamus ed. Rom.^{ms} (uide supra) 13 conperientes P | obiectiones P^{ac} (in e² scr. i P^x) | laureas scripsi coll. gr.: uictorias (glossema Anastasii in textum receptum) et (om. P^{ac}, add. P^x s. l.) laudes P La.-Co.^{ms} laures V i. t. (uictorias V^{1ms} ed. Rom.^{ms}) E lauream ed. Rom.* 19 rebellium E edd. | nouitatem] Anast. legit uel intellexit καινοφωνίας 20 calumpniatores VE 21 quae nec quia est VE (mendium interpretis, cf. quia ~ ὅ τι): qui nec quia est P quæ nec quicquid F² (-cquid in ras.) non male (sed est retinendum) quae nec quid est ed. Rom.* 22 fort. polluta <et> scribendum, cf. gr. | execranda] expectaueris execrata (cf. p. 711, 15 falsati); debuit false inscriptam uel sim. (Dubielzig) 23 distinxerunt P V 24 distinxerunt] discernuerunt (sic) V ed. Rom. discreuerunt ed. Reg.* 26 neque concordauerunt om. Deusd.

οὔτε ἐδέξαντο οὔτε συνεφώνησαν οἱ τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν πρόεδροι, ἀλλὰ ἀνα-
 θέματι ταύτην παρέπεμψαν; οὐκ ἔσχε συνεργὸν τὸν τηνικαῦτα τῆς Ῥωμαίων
 πάπαν ἢ τοὺς περὶ αὐτὸν ἱερεῖς οὔτε διὰ τοποτηρητῶν αὐτοῦ οὔτε δι' ἐγκυκλίου
 Ma. 209 ἐπιστολῆς, καθὼς νόμος ἐστὶ ταῖς συνόδοις, ἀλλ' οὔτε συμφρονοῦντας αὐτῇ τοὺς
 πατριάρχας τῆς Ἑω, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ τῆς ἀγίας πόλεως ἢ τοὺς σὺν
 Ha. 329 αὐτοῖς μύστας καὶ ἀρχιερεῖς. ὄντως καπνὸς ἀχλὺς πλήρης, σκοτίζων ὀφθαλμοὺς
 Rom. 571 ἀφρόνων ὁ λόγος αὐτῶν καὶ οὐχὶ λύχνος *τεθεῖς ἐπὶ τὴν λυχνίαν* τοῦ φωτίζειν τοὺς ἐν
 τῇ οἰκίᾳ, διότι τοπικῶς ὡς ἐν παραβύστῳ τὰ αὐτῶν ἐλαλήθη καὶ οὐκ ἐπάνω τοῦ
 τῆς ὀρθοδοξίας ὅρους. οὐδὲ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἀποστολικῶς ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος
 αὐτῶν ἢ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν ὥσπερ τῶν ἐξ ἀγίων 10
 οἰκουμενικῶν συνόδων. ,ἐβδόμη' δὲ πάλιν πῶς ἢ μὴ συμφωνήσασα ταῖς πρὸ αὐτῆς
 ἐξ ἀγίας καὶ οἰκουμενικαῖς συνόδοις; πᾶν γὰρ ἑβδομον ταττόμενον τῶν πρὸ αὐτοῦ
 ἀριθμήσει προκειμένων πραγμάτων ἀκόλουθον ὀφείλει εἶναι· ἐπεὶ τὸ μηδὲν τῶν
 συναριθμουμένων μετέχον οὐδὲ συναριθμεῖται. ὡς γὰρ εἴ τις ἐξ χρυσίνους στοιχη- 15
 δὸν καταθῇ, εἴτα τούτοις παραθῇ χαλκοῦν νοῦμμον, ἑβδομον οὐκ ἂν τοῦτον προσ-
 αγορεύσειε διὰ τὸ τῆς ὕλης ἑτεροοῦσιον — ὁ γὰρ χρυσὸς πολυτελής καὶ τίμιος, ὁ δὲ
 χαλκὸς εὐτελής καὶ ἄτιμος —, οὕτως καὶ αὕτη χρυσοῦν μηδὲν ἢ τίμιον ἐν δόγμασιν
 La.-Co. 397 ἔχουσα, ἀλλὰ πάντῃ ὑπόχαλκος οὔσα καὶ κίβδηλος, ἰοῦ θανατηφόρου γέμουσα, ταῖς
 ἐξ πανιέροις συνόδοις καὶ χρυσέοις τοῦ πνεύματος ἔπεσιν ἐκλαμπούσαις συναριθμεῖ-
 σθαι οὐκ ἡξίωται. ἔχουσα δὲ τὴν ἑπαρσιν τοῦ εἰπόντος· *θήσω τὸν θρόνον μου* 20
ἐπάνω τῶν νεφελῶν, ἐξηχεῖ τοιάδε·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Ἡ ἀγία μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος ἢ κατὰ θεοῦ χάριν καὶ παννευσεβὲς
 θέσπισμα τῶν θεοστέπτων καὶ ὀρθοδόξων ἡμῶν βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ
 Λέοντος συναχθεῖσα ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει ἐν τῷ σεβασμίῳ 25

6–7 σκοτίζων — αὐτῶν cf. Ps. 68,24 = Rom. 11,10 7–8 λύχνος — οἰκία cf. Mt. 5,15 9–10 εἰς — αὐτῶν² cf. Rom. 10,18 (= Ps. 18,5) 20–21 cf. Is. 14,13–14

6–7 ὄντως — αὐτῶν ~ Vita Theodoraē imp. (BHG^a 1731) c. 5,26–27 Markopulos 11–13 ἐβδόμη — εἶναι cf. Steph. Diac. uita Steph. Iun. (BHG^a 1666) § 44 p. 145,7–8

(H)V T M 2–21 οὐκ — τοιάδε praetermisit H 6–7 ~ Vit. Theod.

1 οὔτε συνεφώνησαν οὔτε ἐδέξαντο M | ἀλλ' ed.Rom.* 4 τ(ῆς) συνόδου V 6 αὐτοὺς (sic) V 7 λυχνίαν T οἰκίαν V 9 ὁ φθόγγος om. V 10 ἐξ M, ἐξ post οἰκουμ. V | ἀγίων + καὶ V 12 ἐξ M | ταττόμενον + τῇ M 14 συναριθμουμένων + πραγμάτων V | ἐξ M 15 χαλκὸν V | νοῦμον M 15–16 προσαγορεύση M 17 μηδὲν χρυσοῦν M 17–18 ἔχουσα ἐν δόγμασιν M 19 ἐξ M 21 ἐξηχοῖ V 23 μεγάλη om. ed.Rom.* | καὶ¹ om. H 25 σεβασμίῳ om. H

ecclesiarum, sed anathemati hanc transmiserunt? non enim habuit adiutorem illius temporis Romanorum papam uel eos qui circa ipsum sunt sacerdotes nec etiam per uicarios eius neque per encycliam epistolam, quemadmodum lex dictat conciliorum, Ma. 210
sed nec consentientes sibi patriarchas orientis, Alexandriae scilicet, Antiochia ac
5 sanctae ciuitatis, uel comministros et summos sacerdotes qui cum ipsis existunt. uere
fumus caligine plenus obtenebrans oculos stolidorum est sermo eorum et non *lucerna posita super candelabrum*, ut illuminet qui in domo sunt, pro eo quod localiter in Ha. 330
abdito et non super horthodoxiae montem dicta fuerint uerba ipsorum. neque in Rom. 571
omnem terram more apostolorum exiuit sonus eorum aut in *finis orbis terrae uerba*
10 *eorum*, quemadmodum sex sanctarum et uniuersalium synodorum. porro ‚septima‘
quomodo quae non concordauit cum praecedentibus se sex sanctis ac uniuersalibus
synodis? omne quippe septimum quod fuerit ordinatum, in supputatione praecedentium rerum subsequens debet esse. nam quod eorum quae sibi connumerantur nil
participatur, profecto nec connumeratur. sicut enim quisquis sex aureos more PL 129, 378
15 uersus ordinet, dein apponat aeneum nummum, septimum hunc propter alterius
materiae substantiam nullatenus appellauerit, si quidem aurum multi et pretiosi
metallum est commodi, aes uero uile et inhonorabile, ita et haec, cum aurum uel
pretiosum in dogmatibus nihil habeat, sed omnimodis aerea sit et reproba uenenoque La.-Co. 398
20 mortifero plena, sacratissimis sex synodibus et aureis carminibus spiritus refulgentibus
connumerari non meruit. habens autem elationem eius qui dixit: ponam thronum meum supra nubes, personat huiusmodi:

(Gregorius episcopus legit:)

«Sancta magna et uniuersalis synodus quae per gratiam dei et piissimam sanctionem deo redimitorum et horthodoxorum imperatorum nostrorum Constantini et Leonis
25 congregata est in hac deo conseruanda regia urbe in colendo templo sanctae ac

20–21 ponam – nubes cf. *Vet. Lat. (Beuron) Is. 14,13–14 (E)*

10–14 porro – connumeratur ~ *Iuo decr. IV 121 (PL 161, 294 A; laudatur secundum editionem M. Brett); Iuo trip. A 2, 10A, 5: (Actio 6, tomo I, contra falsam septimam synodum) Septima synodus, quomodo dicitur que non concordat precedentibus sex universalibus synodis? Omne quod septimum ponitur consequens debet habere cum rebus prenumeratis. Si vero in nullo rebus prenumeratis participat, nec eis connumerari potest. Continuatur infra p. 621, 8. 14–17 sicut – inhonorabile cf. *LC IV 13 p. 521, 11–15: Cupientes ergo illam, quae ab eorum praedecessoribus incaute et enormiter gesta est, abolere et suam, quae inepte et stolide nihilominus gesta est, statuere, paradigma cuiusdam retulere, qui sex aureis nummis septimum uolens adsociare, dum admittere nisus est aureum, aereum loco aurei dicitur admisisse; quo isti expulso aureum aureis se gloriantur adsociasse. cf. Freeman p. 521 adn. 196**

P VE 10–14 ~ *Iuo decr., Iuo trip.*

1 habuit enim F edd. 3 encycliam P^{pc} *Deusd.* (cf. *Act. V p. 595, 2 al.*): encyclam P^{ac} (i add. P^c s. l.) enciliam (sic) V entidiam (sic) E encyclicam *ed. Rom.** 4 sibi om. V *Deusd.* | scilicet + ac *Deusd.* | ac] et *Deusd.* 5 conministros VE (abbr. P) 7 illuminet + omnibus F edd. (ex luceat omnibus *Vulg.*), sed cf. gr. 8 fuerunt F edd. | neque + enim E edd., sed cf. gr. 9 aut] *Anast. ex gr.* 10 sydonorum P^{ac} (do exp., no superscr., d in n scr. P^c) 11 se om. *ed. Rom.**, sed cf. gr. et p. 643, 4 | uniuersalibus] uenerabilibus *ed. Rom.** 13 nihil *ed. Rom.** 14 participat F² (ras.) edd. | nec] non *ed. Rom.** | quisquis] si quis *ed. Rom.**, sed cf. e.g. *Aug. op. monach. c. 27, 35 p. 583, 24 Zycha* 15 deinde F edd. 18 nichil VE | omnimodis] in omnibus *ed. Rom.**, sed cf. gr. | aerea] subaerata *La.-Co.*^{mg} 18–19 uenenoque mortifero] rubigine mortifera *ed. Rom.*^{mg}, sed cf. *Gloss.* 19 et om. *ed. Rom.** | carminibus ~ *ἐπεσιν*? 21 huiusmodi P^{ac} (ce add. P^c s. l.) 22 episcopus + Neocaesariae V edd., sed cf. gr. 24 redimituorum P^{ac} (iu *subterlin.* P^x) | orthodoxorum P (*praeter consuetudinem*) E 25 ac] hac P

ναῶ τῆς ἁγίας ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας τῷ ἐπονομαζομένῳ Βλαχέρναις ὥρισε τὰ ὑποτεταγμένα. »

(Ἰωάννης διάκονος ἀνέγνω·)

Εἰ κατὰ θεῖαν χάριν ἡ ἄθροισις αὐτῶν γέγονε, τοῖς τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ λαληθεῖσι ῥήμασιν ἐκεκόσμητο ἂν καὶ ἀληθεῖα ἐφαιδρύνετο, ἐπειδὴ ἡ χάρις ταύτῃ συνέζευκται, καὶ σύζυγα δύο καὶ ὁμοδαίτα ταῦτα, καὶ μάρτυς Ἰωάννης ὁ τῆς θεολογίας πρῶτ-
 αρχος λέγων· ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ ἐγένετο. αὐτοὶ οὖν τὴν ἀλήθειαν ἀφέντες, ἐν ᾗ ὁ παροϊμιστὴς αὐχεῖ λέγων· ἀλήθειαν μελετήσῃ ὁ λάρυγξ μου, καὶ τὸ ψεῦδος ἐπισπασάμενοι δηλονότι τῆς χάριτος ἐκπεπτώκασιν. ὅθεν οὐδὲ ὁ λόγος αὐτῶν θεῖῳ ἄλατι ἐστὶν ἡρτυμένος, ἵνα δῶ χάριν τοῖς ἀκούουσι. τὸ δὲ ἐν τῷ παν-
 σέπτῳ ναῶ τῆς δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου συναγηγέρθαι αὐτοὺς οὐδὲν θαυμαστόν· ἐν τούτῳ γὰρ οὐκ ἐγκαλλωπισθήσονται, ὥς οὐδὲ Ἄνναν καὶ Καϊάφαν καὶ τὸ αὐτῶν
 Ma. 212 Ἰουδαϊκὸν συνέδριον τὸ κατὰ τοῦ Χριστοῦ βουλευόμενον ὤνησεν ἢ ἐν τῷ ἱερῷ
 Rom. 572 κατὰ Χριστοῦ γενομένη ἄθεσμος βουλή. διὰ τοῦτο γὰρ μᾶλλον κατάκριτοι ἐδεί-
 κνυντο, ὅτι ἐν τοῖς ἁγίοις τόποις τὰ ἐναγῇ καὶ ἐχθρὰ θεῷ συνθήματα συνεσκεύ-
 15 ασαν. εἴθε δὲ ὡς πατρικῇ φωνῇ προοιμισάμενοι Διονυσίου τοῦ θεοφάντορος καὶ
 τὰς παραδόσεις αὐτοῦ τε καὶ πάντων τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν ἀρραγεῖς διεφύ-
 λαξαν. ἀλλ' οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστι τοῦτο ἐν αὐτοῖς, ὥς τὰ ἐξῆς διὰ πάσης τῆς
 ἐκθέσεως αὐτῶν δηλώσει, εἰ καὶ ἀκαταλλήλως, οἷα λύκοι κωδίῳ προκαλυπτόμενοι,
 20 ἐκ θεολογίας προοιμιάζονται οὕτως φάσκοντες·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Ἡ πάντων αἰτία καὶ τελεσιουργὸς θεότης ἡ τὰ ὅλα τῇ ἑαυτῆς ἀγαθότητι ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι ὑποσθησάμενη ταῦτα κοσμίως τε καὶ εὐτάκτως φέρεσθαι ὠρί-
 σατο, ὅπως τῆς κατὰ χάριν δεδορημένης αὐτοῖς εὐεξίας ἐχόμενα ἀκλινῇ τὴν δια-
 25 μονὴν καὶ ἀρρεπῇ τὴν πρὸς ἐκάτερα νεῦσιν τῆς ἀληθοῦς στάσεως διασώζοιεν.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Ἡ μὲν ἅπασα κτίσις παρὰ θεοῦ δημιουργηθεῖσα καὶ λαβοῦσα τὴν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος
 Ha. 332 εἰς τὸ εἶναι ὑποστατικὴν δύναμιν νῦν τῷ αὐτοῦ προστάγματι κινουμένη τε καὶ
 La.-Co. 400 διευθυνομένη γινώσκει τὴν τοῦ κτίσαντος φυλάττειν πρόσταξιν, ὥς παρ' αὐτοῦ καὶ
 προνοουμένη, κἂν ἄψυχός τις ᾗ κἂν ἐψυχωμένη. αὐτοὶ δὲ τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν παρὰ
 30

7 Ioh. 1,17 8 Prou. 8,7 9–10 ὁ – ἡρτυμένος cf. Col. 4,6 10 ἵνα – ἀκούουσι Eph. 4,29 19 λύκοι –
 προκαλυπτόμενοι cf. Mt. 7,15; Act. 20,29 22–23 ἐκ – εἶναι cf. Rom. 4,17

22–25 dubium, an haec (Ps.-)Dion. Ar. attribuenda sint (cf. supra l. 16); locus apud (Ps.-)Dion. Ar. non inuenitur
 (cf. Krannich/Schubert/Sode p. 70 adn. 5) 22–23 ἡ – ὑποσθησάμενη cf. (Ps.-)Ioh. Chrys. lit. (CPG 4686) p.
 369,27–29 Brightman

(H)VT M 8–9 ἐν – δηλονότι praetermisit H 26–616,3 Ἐπιφάνιος – ἐπιφέρουσιν praetermisit H

1 ἁγίας ἀχράντου] ἀχράντου καὶ ἁγίας M 2 Βλαχέρναι T 3 Ἰωάννης + ὁ θεοφιλέστατος T M edd.,
 sed cf. lat. et supra p. 606,18 4 ἡ om. V | τοῦ om. H 5 κεκόσμητο M 7 λέγων] φάσκων V 8 φά-
 ρυγξ Sept., sed cf. e.g. Greg. Naz. or. 32 (de moder. in disput.) c. 20,6 Moreschini/Gallay 10 ἡρτυμένος ἐστὶν
 M 13 τοῦ om. M 14 κατὰ + τοῦ V 16 ὦ πατρικῇ φωνῇ V 18 οὐκ ἔστιν om. ed. Rom.*
 19 ἀκαταλλήλως T M: ἀκαταλείπτως V | λύκοι ... προκαλυπτόμενοι V: λύκος ... προκαλυπτόμενος T M
 20 φάσκοντες T M: λέγοντες V 21 ἐπίσκοπος + Νεοκαισαρείας T M, sed cf. lat. 24 αὐτοῖς
 δεδορημένης M 25 διασώζοιεν T: διασώζειεν M διασώζειν V 26 διάκονος + καὶ κουβουκλείσιος T M
 edd., sed cf. lat. 29 διευθυνομένη V ed. Rom. (corr. ed. Reg.) διευθυνομένη T | καὶ om. V
 30 ἐψυχωμένη M

intemeratae dominae nostrae dei genitricis semperque uirginis Mariae quod appellatur Blachernae diffiniuit subter annexa.»

(Iohannes diaconus legit:)

Si per diuinam gratiam eorum congregatio facta esset, uerbis quae per dei gratiam
 5 dicta sunt adornaretur et ueritate utique refulgeret, quoniam gratia huic coniuncta
 est et compares sibi atque contubernales existunt, testante Iohanne qui in theologia
 praeminet ac dicente: *gratia et ueritas per Iesum Christum facta est*. ipsi ergo uerita-
 tem deserentes, in qua Salomon gloriatur dicens: *ueritatem meditabitur guttur*
meum, et mendacium amplectentes a gratia procul dubio exciderunt. unde nec *sermo*
 10 eorum diuino est *sale conditus, ut det gratiam audientibus*. illud autem quod dicitur
 in uenerabili templo congregatos eos fuisse non est mirum; in hoc enim nullo fuco
 meliorabuntur, quemadmodum nec Annam et Caipham uel Iudaicum eorum conci-
 lium quod factum est in Christum iuuauit quod in templo aduersus eum initum est
 sine lege consilium. nam ideo magis damnabiles ostendebantur, quia in sanctis locis
 15 non sancta et inimica deo foedera pepigerunt. sed utinam ex paterna uoce pro-
 oemium sumerent, Dionysii uidelicet deiloqui, traditionesque ipsius atque omnium
 sanctorum patrum nostrorum incorruptas seruarent! sed non est, non est hoc in illis,
 sicuti cetera per totam expositionem eorum manifestabunt, licet inconuenienter hi
 qui falsa ouium pelle cooperiuntur de theologia praefationem faciant, ita fatentes:

20 (Gregorius episcopus legit:)

«Cunctorum causa et consummatio deitas, quae omnia bonitate sua ex non existen-
 tibus ut essent exhibuit, haec ornate ac ordinate agitari diffiniuit, quatinus incolomi-
 tati per gratiam donatae coniuncta indeclinabilem perpetuitatem et inflexibilem ad
 utraque nutum ueri status salua custodiant.»

25 (Epiphanius diaconus legit:)

Si uniuerſa creatura a deo condita accepit ex non extante subsistendi uirtutem, nunc
 eius utique praecepto mota et directa nouit creatoris custodire mandatum, tamquam
 ab ipso quoque prouisionem adepta, siue inanimata siue sit animata. ipsi autem
 traditionem quae a Christo nobis in sancta ecclesia sua ad recordationem salutiferae

P VE

1 semperque – Mariae om. E | semperque] semper *ed. Rom., corr. ed. Reg.* 1–2 appellabatur *ed. Rom., corr. ed. Reg.*
 2 diffiniunt Pac (n² exp., i superscr. P^c) 4 Si per] Super P 7 praeminet *ed. Rom.* ex F* 12 Cahiphram P^{pc} Cahiham
 Pac (p ins. P^c s. l.) Caypham VE, *corr. ed. Rom.* 13–14 quod² – consilium ~ ἡ ... ἄθεσμος βουλή 13 initium P
 14 ideo] deo E *edd.* | locis sanctis F *edd.* 15 et] sed VE *edd.* | fēdera V federa E 15–16 sed – ipsius] „g. sed utinam
 ut ex p. u. pr. sumpserunt Dion. d. traditiones quoqu. ipsius“ *ed. Rom.^{ms}* 15–16 prooemium] prooeminum Pac [n
 exp.] proemium V prohemium E 16 Dionisyi P Dionisii VE, *corr. ed. Reg.* 17 non est² V: est E, om. P F *edd.*
 19 falsa ouium pelle] *Anast.* λύκοι κωδῖφ *liberius uertit* 21 consumatio P VE, *corr. F* 22 ac] et E *edd.*
 22–23 incolumitati F *edd.* 25 diaconus] et cubuclesius *add. La.-Co.^{ms} (ex gr., ubi uide app. crit.)* 26 Si] *Anast.*
 legit εἰ ideoque constructionem mutauit 28 sit siue F *edd.* 29 nobis a Christo E *edd.*

τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ ἀγίᾳ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ πρὸς ἀνάμνησιν τῆς σωτηριώδους οἰκονομίας αὐτοῦ παράδοσιν ἀναθεματίσαι τετολμήκασιν, ἀγνοοῦντες ὡς οὐδὲν τῶν ἐν αὐτῇ χωρὶς αὐτοῦ γέγονε. καὶ ἀποδείκνυνται τῶν ἀψύχων ἀναισθητότεροι καὶ τῶν ἀλόγων ἀλογώτεροι. καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλ' εὐδρομεῖν οἰόμενοι τὴν γλῶτταν ἐν τοῖς ἀτόποις λόγοις καὶ δόγμασι ψευδηγοροῦσι τὴν ἀγίαν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν εἰδώλοις ἐγκαλλωπίζεσθαι. καὶ *θέμενοι ψεῦδος τὴν ἐλπίδα* αὐτῶν πρὸς αὐτὴν ἀποφθέγγονται· *ὁδοὺς σου εἰδέναι οὐ βουλόμεθα* οὐδὲ τῇ ἀρχῇθεν παραδόσει κατακολουθεῖν προαιρούμεθα. μενοῦνγε ἀκούσονται παρὰ τοῦ αὐτὴν θεμελιώσαντος Χριστοῦ· *οὐκ οἶδα ὑμᾶς*. σχηματίζονται δὲ τὸν διάβολον θριαμβεύειν, λέγοντες οὕτως·

10

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Ἐπεὶ δὲ ὁ διὰ τὴν πρὶν λαμπρότητα ἐωσφόρος τὴν οἰκείαν τάξιν περὶ θεὸν ἰδρυμένην ἔχων καὶ πρὸς ὕψος κατὰ τοῦ πεποιηκότος τὸ ἑαυτοῦ ἀνατείνας φρόνημα σκότος ἐντεῦθεν μετὰ τῆς ἀποστατικῆς αὐτοῦ δυνάμεως γέγονεν ἔκ <τε> τῆς ὑπερενδόξου φωτοποιοῦ τε καὶ ὑπερφώτου θεαρχίας αὐθαιρέτως ἐκπεπτωκῶς 15
Rom. 573 πάσης κακίας αὐτουργός, εὐρετὴς καὶ διδάσκαλος ἀποδειχθεὶς ἡμαυρώθη, μὴ φέρων εἰς ἣν κατετέτακτο δόξαν ἀντεισαχθέντα τὸν ὑπὸ θεοῦ κτισθέντα ἄνθρωπον ὁρᾶν, Ma. 213 πᾶσαν κατ' αὐτοῦ τὴν ἑαυτοῦ κακίαν ἐκένωσε καὶ δι' ἀπάτης αὐτὸν τῆς τοῦ θεοῦ δόξης τε καὶ λαμπρότητος ἡλλοτρίωσε, *τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα* προσκυνεῖν ὑποθέμενος. »

20

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Εἰ μὲν κατὰ τῆς ἀπηγορευμένης καὶ ἐβδελυγμένης παρὰ τε τῶν ἐνδυσασμένων δύνανται ἐξ ὕψους ἀγίων ἀποστόλων καὶ τῶν ἐμπνεύσει τοῦ ἀγίου πνεύματος προαναφωνησάντων θείων προφητῶν εἴτα τε καὶ τῶν αὐτοῖς ἀκολουθῶν θεσπεσίων πατέρων ἡμῶν εἰδωλολατρίας καὶ κτισματολατρίας ἦν ὁ λόγος αὐτῶν, πάντες ἂν οἱ τῆς 25
ἐκκλησίας τρόφιμοι συνετίθεντο καὶ εὐκαιρον ἦν αὐτοῖς ταῦτα γραφῇ παραδοῦναι. ἀλλ' ἐπειδὴ ταύτην ἀφέντες τοῦ ψεύδους ὑπερασπίζονται καὶ τὸν πατέρα τούτου διάβολον θριαμβεύειν ὑποκρινόμενοι κατὰ τῆς ἀμωμήτου ἐκκλησίας τὴν γλῶσσαν ἐκθήγουσι καὶ καπήλων δίκην τὸν οἶνον μίσγουσιν ὕδατι καὶ *ἀνατροπὴν θολερὰν τὸν πλησίον ποτίζειν* οὐκ εὐλαβήθησαν, ἐνδίκως ἀκούουσι θείας φωνῆς ὡς πρὸς 30
αὐτοὺς ἀποτεينوμένης παρὰ τοῦ θεοφάντορος Δαβὶδ ψάλλοντος· *ἵνα τί ἐκδιηγεῖσθε τὰ δικαιώματά μου καὶ ἀναλαμβάνετε τὴν διαθήκην μου διὰ στόματος ὑμῶν; ὑμεῖς δὲ ἐμισήσατε παιδείαν καὶ ἐξεβάλετε τοὺς λόγους μου εἰς τὰ ὀπίσω, τὴν μερίδα ὑμῶν τεθεικότες μετὰ τῶν παραχαράξαντων τὰ δόγματα τῆς ἀληθείας*. ἔνθεν ὑποκρινόμενοι τὴν ἀλήθειάν φασιν·

35

6 θέμενοι — αὐτῶν cf. Is. 28,15 7 ὁδοὺς — βουλόμεθα Iob 21,14 9 Mt. 25,12; Lc. 13,25 19 Rom. 1,25 22–23 cf. Lc. 24,49 29–30 ἀνατροπὴν — ποτίζειν cf. Hab. 2,15 31–34 ἵνα — μετὰ cf. Ps. 49,16–18

16–18 πάσης — ἐκένωσε cf. Steph. Diac. uita Steph. Iun. (BHG^a 1666) § 23 p. 119,1–3

(H)VTM

11 ἐπίσκοπος + Νεοκαισαρείας M 12 πρὶν T (cf. lat.): om. V M 14 τε add. ed. Rom. (cf. lat.) 17 κατετέτακτο T: κατατέτακτο M κατέτακτο (sic) V 17–18 κτισθέντα — τὴν om. T (suppl. Morin Vc^{ms} ex V) 18 διὰ M 21 διάκονος + καὶ κουβουκλείσιος T M edd., sed cf. lat. 23 ἐμπνεύσει] ἐν πνεύσει T 25 εἰδωλολατρίας ed. Rom.* | καὶ] τε καὶ M | κτισματολατρίας T edd. | αὐτῶν] αὐτοῖς M 26 ταῦτα] πάντα V 27 ἀλλ' ἐπειδὴ] ἐπεὶ δὲ M 28 γλῶτταν V 29 καὶ! om. V 30 ἀκούουσι + τῆς V 31 ἵνατί T 33 ἐξεβάλλετε M

dispensationis suae data est anathematizare praesumpserunt, ignorantes quod nihil eorum quae in illa sunt sine ipso fuerit factum. et ostenduntur inanimatis insensibiliores et irrationabilibus irrationabiliores; et non solum hoc, sed et bene se currere arbitantes linguam in prauis sermonibus et dogmatibus suis fallacem demonstrant
 5 sanctamque dei ecclesiam idolis adornari perhibentes. atque *mendacium spem* suam *ponentes* ad eam profantur: *uias tuas* scire *nolumus* neque antiquam traditionem sequi proponimus. et quidem audient a Christo qui eam fundauit: *nescio uos*. fingunt autem se diabolum triumphare, dicentes ita:

(Gregorius episcopus legit:)

10 «Quia uero is qui ob priorem claritatem lucifer dictus est proprium ordinem circa deum collocatum habens et in excelsum contra factorem sensum suum extendens tenebrae hinc cum apostatica uirtute sua factus est et ex gloriosissima lucem faciente ac super lucem existente dei principalitate sponte cadens omnis malitiae ultroneus actor, inuentor et magister apparuit et offuscatus est, non ferens aspicere hominem a
 15 deo creatum pro eo in gloriam intromissum in qua ipse fuerat constitutus, omnem aduersus eum malitiam suam euacuauit et per deceptionem illum a diuina gloria et claritate reddidit alienum, *creaturam potius quam creatorem* adorare cohortans.»

Rom. 573

Ma. 214

(Epiphanius diaconus legit:)

Si quidem contra idolorum seruitutem uel creaturarum seruitutem quam sancti
 20 apostoli qui *induti sunt uirtutem ex alto* ac diuini prophetae qui ante uaticinati sunt sicque demum egregii patres nostri qui illos secuti sunt interdixerunt et execrati sunt sermo eorum esset, omnes utique alumni ecclesiae componerent et haec tradere scripturae illis oportunum existeret. sed quia hanc deserentes mendacium protegent et patrem huius, diabolum uidelicet, publicare simulantes contra ea quae sunt immaculatae ecclesiae linguam exacuunt et cauponum more uinum miscunt aquae et
 25 subuersione turbulenta proximum potare non sunt reueriti, iuste audiunt diuinam ad se uocem per deiloquum Dauid et psalmistam prolatam: *quare enarratis iustitias meas et assumitis testamentum meum per os uestrum? uos autem odistis disciplinam et proiecistis sermones meos retrorsum, portionem uestram ponentes cum his qui*
 30 adulterant dogmata ueritatis. unde simulantes ueritatem aiunt:

PL 129, 380

P VE

3 hoc] haec *ed. Rom.** 5 sanctamque] sanctam *ed. Rom.**, sed que ad participia arbitantes et perhibentes iungenda insertum esse uidetur 6 profantur P (cf. gr.): proferantur VE proferant F² (ur eras.) 8 triumphare (i.e. deuincere) ~ θριαμβεύειν 9 episcopus + Neocaesariae F *edd.* 10 is scripsi coll. gr.: his P V hiis E hic *ed. Rom.** 11 suum sensum E *edd.* 12 lucem] luce VE 13 ac] et *ed. Rom.** 14 actor + et E *edd.* | et² P^{pc} (prob.) V: om. P^{ac} (add. P^c s.l.?) E 15 in¹ om. P 18 diaconus] et cubuclesius *add. La.-Co.^{mg}* (ex gr., ubi uide app. crit.) 19 uel – seruitutem² om. E | uel + contra *ed. Rom.** 20 uerba ἐμπνεύσει τοῦ ἁγίου πνεύματος ipse Anast. neglexisse uidetur 22 componerent] assentirentur *ed. Rom.^{mg}*; Anast. fort. legit uel intellexit συνετίθεσαν, cf. Gloss. 23 opportunum *ed. Rom.** 24 publicare ~ θριαμβεύειν (aliter supra l. 8), cf. Act. V p. 535,9 al. 25 miscuerunt F² *edd.*

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

La.-Co. 401 «Ὅθεν τὸ τῆς οἰκείας χειρὸς ἔργον ὁ πλάστης θεὸς βλέπειν τέλεον εἰς ἀπώλειαν
χωροῦν μὴ ἀνεχόμενος, μετὰ τὴν διὰ νόμου καὶ προφητῶν ἐπὶ σωτηρίᾳ τούτου
γενομένην ἐπιμέλειαν καὶ μήπω δυνηθέντος εἰς τὴν προτέραν ἐπανελθεῖν εὐγένειαν
κατηξίωσε τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν καὶ λόγον ἐν ἐσχάτοις καὶ προωρισμένοις καιροῖς ἐπὶ
τῆς γῆς ἀποστεῖλαι. ὃς εὐδοκίᾳ πατρικῇ καὶ συνεργίᾳ τοῦ ὁμοδυνάμου καὶ ζω-
αρχικοῦ πνεύματος ἐν μήτρᾳ οἰκήσας παρθενικῇ καὶ ἐκ τῆς ἀγίας καὶ ἀμώμου
σαρκὸς αὐτῆς ἐν τῇ ἰδίᾳ ὑπάρξει ἤγουν ὑποστάσει σάρκα λαβὼν τὴν ἡμῖν ὁμο-
οῦσιον καὶ ταύτην διὰ μέσης ψυχῆς λογικῆς τε καὶ νοεῶς συμπτῆξας τε καὶ διαμορ-
φώσας γεννηθεὶς τε ἐξ αὐτῆς ὑπὲρ λόγον καὶ παντὸς νοὸς διανόησιν σταυρόν τε 10
ὑπομείνας ἐκούσιον καὶ θάνατον ἐλόμενος καὶ τριήμερος ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς καὶ
πᾶσαν τὴν σωστικὴν αὐτοῦ οἰκονομίαν πληρώσας»

Rom. 574 Ha. 333 (Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Μα. 216 Φησὶν ἡ γραφή ἐν τῇ κοσμοποιίᾳ τὸν θεὸν εἰρηκέναι· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ'
εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. μέγα οὖν τὸ μέγεθος τῆς ἀξίας, ὅτι περ γηγενῆς 15
εἰκόνι θεοῦ τετίμηται. ἀλλὰ τούτου ἐκπτώθεντος τῇ ἀπάτῃ καὶ μὴ φυλάξαντος τὸ
τῆς πρώτης πλάσεως ἀξίωμα, τὸ ἀνθρώπινον γένος εἰς εἰδωλολατρίαν κατωλί-
σθησε. τοῦτον ὁ θεὸς καὶ λόγος τοῦ πατρὸς γενόμενος τέλειος ἄνθρωπος μὴ
τραπεῖς τὴν φύσιν ἀνεκαλέσατο τῆς ἐκπτώσεως, καὶ ἀποστήσας αὐτὸν τῆς πλάνης
τῶν εἰδώλων ἀναπλάττει εἰς ἀθανασίαν, παρασχόμενος αὐτῷ δωρεὰν ἀμεταμέλη- 20
τον. αὕτη τοῦ προτέρου θεοειδεστέρα, καὶ κρείττων τῆς πλάσεως γίνεται ἡ
ἀνάπλασις, καὶ τὸ χάρισμα αἰώνιον. τὰ οὖν μεγέθη ταῦτα τῶν δωρημάτων
ἀμαυρῶσαι θέλοντες ἑτέραν εἰδωλολατρίαν θρασυστομοῦσιν ἐπεισελθεῖν τὴν τῶν
εἰκόνων ποίησιν καὶ ἀπολύτρωσιν καινὴν ἀλαζονικῶς ἐγκαυχᾶσθαι δι' ἑαυτῶν
πεποιηκέναι. καὶ ποικίλοις ῥήμασι τὴν ἑαυτῶν γνώμην συρραφωδῆσαντες, τὴν 25
ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ ὡς ἐσφαλμένην κρίνουσιν, ἀπαλύνοντες τοὺς λόγους αὐτῶν ὑπὲρ

3-6 μετὰ - ἀποστεῖλαι cf. Hebr. 1,1-2; 1 Ioh. 4,9
26-616,1 ἀπαλύνοντες - ἔλαιον cf. Ps. 54,22

5 ἐν - καιροῖς cf. Hebr. 1,2

14-15 Gen. 1,26

5-10 κατηξίωσε - διανόησιν ~ Conc. Const. III (edictum Const. IV [CPG 9438]), ACO ser. II, II 2 p. 838,12-18

(H) V T M 5-10 ~ Conc. Const. III

1 ἐπίσκοπος + Νεοκαισαρείας M 2 τὸ om. M 4 καὶ om. M 5 καὶ² om. M 6-7 ὁμοδυνάμου -
ζωαρχικοῦ] ἀγίου nec plura V 7 ἀμωμήτου T edd., sed cf. Conc. Const. III 8 ἤγουν] ἦτοι ed. Rom.* ex
Vc (Probatares in marg.) 11 ἀνελόμενος V 12 sententia continuatur infra p. 616,5 13 διάκονος + καὶ
κουβουκλείσιος T M edd., sed cf. lat. 14 ἡ + θεία ed. Rom.* 16 ἐκπτώθεντος] exspectaueris ἐκπεσόντος,
ut notauit Dubielzig 17 εἰδωλολατρίαν ed. Rom.* 21 τοῦ προτέρου] sc. ἀξιώματος 23 εἰδωλο-
λατρίαν ed. Rom.* 24 fort. ἐγκαυχῶνται scribendum; cf. lat. | αὐτῶν uel αὐτῶν V 26 ἀπαλύνοντες V
ἀπολύοντες T ἀπαλύνοντες M ed. Rom. ex Vc (Morin in marg.), corr. ed. Reg.

(Gregorius episcopus legit:)

«Vnde propriae manus opus fictor deus cum uidisset modis omnibus in perditionem dimersum, nequaquam sustinuit, sed post diligentiam quae per legem atque prophetas pro huius est effecta salute nondumque illo in priorem redire ualente nobilitatem dignatus est filium suum et uerbum in nouissimis et praedestinatis temporibus mittere ad terram. qui uoluntate paterna et cooperatione uiuifici et aequalis sibi potentia spiritus in utero habitans uirginali et ex sancta et immaculata carne eius in propria substantia uel subsistentia carnem sumens nobis consubstantiali hanc mediante anima rationabili et intelligibili compaginavit atque formauit et natus est ex ipsa super omnem rationem et omnem intellectus cogitationem crucemque pertulit ultro-neam et mortem elegit atque tertia die resurgens ex mortuis omnem salutarem dispensationem impleuit.»

La.-Co. 402

(Epiphanius diaconus legit:)

Rom. 574 Ha. 334

Ait scriptura in mundi factura deum dixisse: *faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram*. ingens ergo est magnitudo dignitatis, quia terrigena imagine dei honoratus est. sed seductione cadente ac non conseruante primae plasmationis dignitatem, humanum genus in idololatriam lapsus est. hunc deus et uerbum patris factus homo non mutata natura perfectus reuocauit a casu, atque remouens eum ab errore idolorum denuo in immortalitatem fingit, praebens ei donum sine poenitentia. haec iterata fictio dei magis inspectrix efficitur et priori fictione praestantior ac donum aeternum. has ergo donorum magnitudines obtenebrare uolentes aliam idololatriam per facturam imaginum ore aspero perhibent introduci et redemptionem nouam iactanter factam asseuerant. et uariis uerbis suam sententiam consuantes ecclesiam dei tamquam errantem iudicant, *mollientes sermones suos super oleum*,

Ma. 215

2 Vnde – omnibus ~ *Hadr. p. 25,7–9 (spectat ad LC I 7, uide infra)*: Tharadius namque patriarcha, dum concilio hereticorum rennueret et exprobraret, quod in eorum obscuritate contra sacrorum (*leg. sacrarum*) imaginum stabilitate dici ausi sunt: „quatenus proprie manus <opus> (*suppl. Hampe*) plasmator Deus videns perfecte“ etc. *Continuatur loco infra ad l. 15–16 laudato*. 14–15 Ait – nostram cf. *LC I 7 p. 138,1–3 (= I Capit. p. 103,18–19) = *Hadr. p. 25,1–3* (In actione sexta. In tomo primo. Capitulo XXI): Quod non ad (*om. Hadr., corr. Hampe*) adorandas imagines pertineat, quod scriptum est: „Creauit Deus hominem ad imaginem (ad imaginem hominem *Capit.*) et similitudinem suam.“ 15–16 quia – est ~ *Hadr. p. 25,9–10 (uide supra)*: idcirco hoc dixit sensum: „quoniam quidem terrigenus imaginem Dei onoratur“. *Continuatur loco infra laudato*. 22–24 per – iudicant ~ *Hadr. p. 25,10–12 (uide supra)*: et post pauca: „Imaginum facture, et deliberatione vacua se uisissime gloriari per eos facere, et variis sermonibus eorum mente consuantes, ecclesiam Dei ut errantem iudicant“ etc.

P VE 2 ~ *Hadr. 15–16 ~ Hadr. 22–24 ~ Hadr.*

1 episcopus + Neocaesariae F *edd.* 2–3 cum – post] „gr. uidere m. o. in p. labens non passus, post“ *ed. Rom.^{ms}, Anast. uerborum constructionem mutauit* 3 demersum F *edd.* 4 in – nobilitatem] redire ualente in priorem nobilitatem *ed. Rom.** 7 uirginali habitans E *edd.* 8 substantia] „gr. existentia“ *ed. Rom.^{ms}* 9 ex] ab *ed. Rom.**, sed cf. gr. 10 omnem¹] *nihil respondet in gr.* | intellectum E intellectum + et F² *edd.*, *exspectaueris* omnis intellectus 13 legit] et cubuclesius *add. La.-Co.^{ms} (ex gr., ubi uide app. crit.)* 16 cadente] sc. homine (*Anast. praetermisit τοῦ-του*) | prime *codd.* 17 lapsus VE translapsus *ed. Rom.** ex F (*ubi ydola translapsus [m F² in alia litt.] legitur*) 18 mutata] inmuta P^{ac} (in *del.*, ta *add. s.l. P²*) | reuocans E *edd.* 19 penitentia V penit- E 20–21 haec – donum] „gr. Hęc priore deiformior et prestantior formatione sit reformatio, ac d.“ *ed. Rom.^{ms}; Anast. liberius uertit* 20 magis inspectrix ~ θεοειδεστέρη? cf. *supra* deiformior *ed. Rom.^{ms}* 22 idolatriam VE | ore aspero perhibent ~ θρασυστομοῦσιν? Anastasium τραχυστομοῦσι legisse coni. Dubielzig 22–23 redemptionem – asseuerant] *Anast. locum male intellegens liberius uertit* 23 factam] „g. per se factam“ *ed. Rom.^{ms} uix recte (cf. gr.)*

ἔλαιον, γραφικά τινὰ φθεγγόμενοι. ἀλλὰ δόλια τὰ ῥήματα αὐτῶν καὶ βολίς τιτρώ-
σκουσα ἢ γλῶσσα αὐτῶν. λαλοῦσι γὰρ εἰρηνικά, ἐν ἑαυτοῖς δὲ ἔχουσι τὴν ἔχθραν.
διὸ καὶ ἐπιφέρουσιν·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«ἀπέστησεν ἡμᾶς ἐκ τῆς φθοροποιουῦ τῶν δαιμόνων διδασκαλίας ἡγουν τῆς τῶν
εἰδώλων πλάνης τε καὶ λατρείας καὶ τὴν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκύνησιν
παραδέδωκεν. »

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Ἄκοντες, ὧ βέλτιστοι, πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἔλκεσθε. πᾶσα γὰρ ἡ τῶν ἀποστόλων
θεία ὁμήγυρις καὶ ἡ ἀγία πληθὺς τῶν πατέρων ἡμῶν εἰς ἀνθρώπους ἐλθόντα τὸν
τοῦ θεοῦ πατρός υἱὸν καὶ λόγον κηρύττει ἀποστῆσαι ἡμᾶς τῆς πλάνης τῶν
εἰδώλων. ἀλλὰ καὶ προκαταγγεληθείσας φωνὰς ἔχομεν διὰ τῶν προφητῶν οὕτω
βοώσας· ἰδοὺ γὰρ φησιν ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ ἐξαλείψω τὰ ὀνόματα τῶν
εἰδώλων ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἔτι ἔσται αὐτῶν μνεία, ὥστε καὶ ὑμεῖς ὁμολογεῖν
ἠναγκάσθητε ἀποστῆσαι ἡμᾶς τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν.
καὶ εἰ ἀπέστησε, πῶς πάλιν εἰδωλολάτρησαν οἱ εἰς αὐτὸν πιστεύσαντες; ἅπαγε τῆς
ληρώδους ὑμῶν φλυαρίας. θεὸς λυτροῦται σαρκωθείς, καὶ πάλιν αἰχμαλωτιζόμεθα
καὶ ὑπὸ τοῦ τυραννήσαντος ἡμᾶς πάλιν νυνὶ χειρούμεθα; ἀκούσατε τῆς θείας
γραφῆς λεγούσης· ἡ βασιλεία αὐτοῦ βασιλεία αἰώνιος, καὶ ἡ ἐξουσία αὐτοῦ εἰς γενεάς
γενεῶν, καὶ βασιλεύσει κύριος εἰς τὸν αἰῶνα, ὁ θεὸς σου, Σιών, εἰς γενεὰν καὶ γενεάν.
οὐδαμῶς, καθὼς οἱ ἐπὶ γῆς βασιλεῖς ποτὲ μὲν νικῶσι καὶ αὖθις ἡττῶνται, οὕτως καὶ
ὁ θεός, ἀλλ' ἡ νίκη εἰς τὸν αἰῶνα μένει. οὐδὲ γὰρ ὡς ἄνθρωπος ὁ θεὸς διαρτηθῆναι,
οὐδὲ ὡς υἱὸς ἀνθρώπου ἀπειληθῆναι, ὡς γέγραπται. τούτοις δὲ καὶ ὁ ἀπόστολος
συμφωνεῖ· ἀμεταμέλητα γάρ, φησί, τὰ χαρίσματα καὶ ἡ κλῆσις τοῦ θεοῦ. τὰ αὐτὰ
δὲ φθέγγονται ἑαυτοὺς σεμνύνειν δοκοῦντες. ἐπιφέρουσιν γὰρ ἑαυτοῖς μαχόμενοι·

Ma. 217 (Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Καὶ εἴθ' οὕτως μετὰ τοῦ προσλήματος εἰς οὐρανούς ἀνελήφθη, τοὺς ἀγίους αὐτοῦ
μαθητὰς καὶ ἀποστόλους διδασκάλους τῆς τοιαύτης σωτηριώδους πίστεως κατα-
λελοιπῶς. οἱ τὴν ἡμῶν ἐκκλησίαν ὡς νύμφην αὐτοῦ τοῖς τῆς εὐσεβείας ποικίλοις καὶ
φωτοφάσι δόγμασιν ὥραϊσαντες πάγκαλον καὶ ὑπέρλαμπρον ὡς οἷα κροσσωτοῖς
χρυσοῖς περιβεβλημένην πεποικιλμένην ἀνέδειξαν. ἥς τὴν ὥραιότητα παραλαβόντες οἱ

1–2 δόλια – ἔχθραν cf. Ier. 9,7 6 Ioh. 4,23 et 24 13 ἰδοὺ – κύριος Zach. 14,1 al.; Hebr. 8,8
13–14 ἐξαλείψω – μνεία Zach. 13,2; cf. Deut. 9,14 19–20 ἡ! – γενεῶν Dan. (Theod.) 4,3 20 βασιλεύσει –
γενεάν Ps. 145,10 22–23 Num. 23,19 24 Rom. 11,29 30–31 cf. Ps. 44,14

27 μετὰ τοῦ προσλήματος cf. e.g. Greg. Naz. epist. 101 (= epist. 1 ad Cled. = theol. 1) (CPG 3032) § 25,3 Gal-
lay/Jourjon

6–7 cf. Niceph. refut. c. 7,4–5 (ex synodi a. 815 habitae definitione) 12–14 ἀλλὰ – μνεία cf. Niceph. adu. Epiph.
p. 346,21–24

(H) V T M 26–618,2 Γρηγόριος – διεφύλαξαν praetermisit H

5 ἀπέστησεν] cf. supra p. 614,12 | φθοροποιουῦ post δαιμόνων M | ἡγουν] ἦτοι ed.Rom.* ex Vc (Probatares
in marg.) 8 διάκονος + καὶ κουβουκλείσιος T M edd., sed cf. lat. 9 ἔλκεσθαι V 14 ἔτι om. ed.Rom.*
18 χειροσόμεθα sic V 21 ἐπὶ + τῆς T edd. 22 νίκη + αὐτοῦ ed.Rom.* (ex lat.) | διαρτηθῆναι M (cf.
lat.) 25 σεμνύνειν ἑαυτοὺς V 29 τοῖς om. ed.Rom.* 31 περιβεβλημένην + καὶ ed.Rom.* (ex lat.), sed
cf. Sept.

scripta quaedam pronuntiantes. sed „dolosa uerba eorum et iaculum saucians est lingua ipsorum. loquuntur enim pacifica, in se autem habent inimicitiam.“ propter quod et inferunt:

(Gregorius episcopus legit:)

- 5 «Remouit nos a corruptionem faciente daemonum magisterio, id est ab idolorum errore pariter et cultura, et tradidit adorationem quae est *in spiritu et ueritate*.» PL 129, 381

(Epiphanius diaconus legit:)

- Inuiti, o praestantissimi, ad ueritatem trahimini. totus enim sacer apostolorum coetus et sancta patrum nostrorum caterua ad homines uenisse dei patris uerbum et
 10 filium praedicat, ut erueret nos ab idolorum errore. sed et praenuntiatas uoces habemus per prophetas ita clamantes: *ecce enim ait dies uenient, dicit dominus*, et delebo *nomina idolorum a terra, et non erit ultra* memoria eorum, ita ut et uos confiteri coacti sitis quod nos ab idolorum errore Christus deus noster eruerit. et si eruit, La.-Co. 403
 quomodo rursus idolis seruierunt qui in illum crediderunt? cesset maledica uestra
 15 garrulitas. deus redemit incarnatus, et rursus captiuamur et ab eo qui tyrannidem in nos exercuit nunc iterum superamur? audite diuinam scripturam dicentem: *regnum* Rom. 575
eius regnum aeternum, et potestas eius in generationes generationum, et: *regnabit dominus in aeternum, deus tuus, Sion, in generationem et generationem*. nequaquam, ut imperatores terreni modo superant modo superantur, ita et deus, sed
 20 uictoria eius in aeternum manet. neque enim ut *homo est deus ut formetur, neque ut filius hominis ut* comminetur ei, sicut scriptum est. his autem et apostolus consonat dicens: *sine poenitentia enim sunt*, inquit, *dona et uocatio dei*. porro eadem effantur semet adornare putantes. subinferunt enim sese inpugnantes:

(Gregorius episcopus legit:)

Ma. 218

- 25 «Et ita demum cum assumptione in caelos ascendit, sanctos discipulos et apostolos suos magistros huius salutiferae fidei derelinquens. qui ecclesiam nostram tamquam sponsam eius uariis pietatis atque lucifluis dogmatibus speciosam reddentes optimam et clarissimam utpote quibusdam *fimbriis aureis* ostenderunt *circumamictam* et

1–2 dolosa – inimicitiam *Anast. ex gr.* 16–17 regnum – generationum *cf. Vulg. Dan. 3,100 (Anast. ex gr.)*

P VE

1 scripta ~ γραφικά (i. e. locos sacrae scripturae) minus apte 1–2 et – ipsorum om. P^{ac} (add. P^c in marg.) 2 enim om. E edd. 6 et² om. P^{ac} (add. P^c s. l.) | est post spiritu E edd. 8 praestantissimi codd. 9 cētus P cetus VE, corr. ed. Rom. 10 praenuntiatas ed. Rom.: pronontiatas P pronunt- VE 11 prophetas + inclinatas uoces habemus prophetas P^{ac} (*subterlin.* P^x) | ueniunt V edd., sed cf. *Vulg. Hebr. 8,8 (uar. lect. in Φ, cf. Vulg. Clem.)* 12 ut om. P^{ac} (add. P^c s. l.) V | et² om. E edd. 14 uestra maledica E edd. 15 tyrannidem P E 17 regnum om. ed. Rom.* 17–18 eternum (bis) codd. 18 aeternum] saecula Ps. iuxta LXX, sed cf. *Psalt. Rom.* 20 formetur ~ διαρτισθῆναι (cf. gr. M et ed. Rom.^{mg}) 22 inquit om. P, sed cf. gr. (docens ... inquit est mendum interpretis, ut uidetur) | eidem P^{ac} (i exp., a add. s. l. P^c) 23 impugnantes F edd. 25 cum + in F² ed. Rom. (corr. ed. Reg.) | assumptione ~ προσλήματος (cf. p. 759,24; cf. etiam *ThLL s. u.*) | caelos P (cf. gr.): cēlum V celo E 26 salutifere codd. 27 optimam] formosissimam ed. Rom.^{mg} 28–619,1 et uariatam] uarietate P^{ac} (et et m exp., postea eras.)

κλεινοὶ ἡμῶν πατέρες καὶ διδάσκαλοι καὶ αἱ ἐξ ἁγίαι καὶ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι ἀμείωτον διεφύλαξαν. »

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Ἄμαθες καὶ ἀπαίδευτον φρόνημα ἔχοντες, οὐδὲ ἥσθοντο οἱ τῆς νεωτεροποιου
 Ha. 336 κενοφωνίας θρυλλολέκται τῆς ἑαυτῶν παρεγγράπτου οἰήσεως· καὶ παραπειτάσματος, ⁵
 πανούργῳ ἐπισκιάσαι θέλοντες τὸ ἑαυτῶν φρόνημα, γελοιότατόν τι ἐξ ἀπροσεξίας
 πάσχουσιν, ἐπαινοῦντες πολλὰ καὶ μεγάλα τὴν ἐκκλησιαστικὴν θεσμοθεσίαν, καὶ
 ταύτην ἀμείωτον φυλάττειν τὰς ἀγίας ἐξ οἰκουμενικὰς συνόδους, κἂν μὴ θέλωσι,
 συντίθενται καὶ ῥήμασι μὲν σχηματίζονται τὴν εὐσέβειαν, περὶ δὲ τὸν νοῦν κακουρ- ¹⁰
 γοῦσι· καὶ τοῖς χεῖλεσι μὲν ταύτην τιμῶσι, τῇ δὲ καρδίᾳ πόρρω ἀπέχουσιν ἀπ’
 αὐτῆς, μὴ προσιέμενοι δέχεσθαι τὴν ἐν παντὶ τῷ παρελθόντι χρόνῳ ὑπὸ τοσούτων
 ἀγίων κεκρατηκυῖαν παράδοσιν. ὄφελον ἡσχύνοντο τὸ πλῆθος τῶν τε νῦν χριστιαν-
 ῶν καὶ τῶν ὅσοι γεγόνασιν ἀφ’ οὗ κατηγγέλη τὸ εὐαγγέλιον, ἀποβαλλόμενοι καὶ
 ἐξουθενοῦντες τὴν τούτου διὰ στηλογραφίας διήγησιν. μετὰ γὰρ τὸ γενέσθαι τὴν ¹⁵
 ἀγίαν οἰκουμενικὴν ἕκτην σύνοδον ἕως ἂν αὐτοὶ συνηθροίσθησαν κατὰ τῶν σεπτῶν
 εἰκόνων, οὐ πλείονα ἢ ἑβδομήκοντα ἔτη παρεληλύθεισαν. καὶ ὡς οὐδαμῶς ἐν
 τούτοις τοῖς ἔτεσιν αἱ τῶν εἰκόνων ἀναζωγραφήσεις παρεδόθησαν, πᾶσι κατὰ δὴλόν
 ἔστιν, ἀλλ’ ἐν τοῖς ἐπέκεινα χρόνοις τῆς ἕκτης συνόδου, εἰπεῖν δὲ τάληθές ἀπὸ τῆς
 Rom. 576 τῶν ἀποστόλων κηρύξεως γεγόνασι, καθὼς ἐν παντὶ τόπῳ ἐξ αὐτῆς τῆς ὁψεως
 La.-Co. 405 τῶν ἀγίων ναῶν διδασκόμεθα καὶ πατέρες ἅγιοι μεμαρτυρήκασιν καὶ ἱστοριῶν ²⁰
 εἰσηγηταὶ διαγορεύουσι, καὶ σῶζονται ἄχρι τοῦ νῦν τὰ αὐτῶν συγγράμματα. ἐν
 γὰρ τῷ πρώτῳ καὶ πεντακισχιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ ἔτει Χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν
 εἰς ἀνθρώπους ἔλθων καὶ τριάκοντα τρία ἔτη ἐπὶ μῆσιν παρὰ μικρὸν πέντε βιοτεύ-
 σας μεθ’ ἡμῶν καὶ τὸ μέγα καὶ σωτήριον μυστήριον τῆς ἡμῶν ἀπολυτρώσεως
 ἐργασάμενος τὴν εἰς οὐρανούς πορείαν ἐποίησατο, ἀνελθὼν δῆλον ὅθεν κατήλθεν, ²⁵
 ἐντειλόμενος τοῖς ἀποστόλοις διδάσκειν πάντα τὰ παρ’ αὐτοῦ αὐτοῖς διδασκόμενα.
 ἀπὸ οὗν τῶν χρόνων τούτων ἕως Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως τοῦ πρώτου
 χριστιανῶν βασιλεύσαντος διήλθον ἔτη ὥσπερ τριακόσια, τὸ πρὶν Ἑλλήνων τυραν-
 νούντων, ὅτε λοιπὸν οἱ πλείους τῶν χριστιανῶν τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνισάμενοι
 μαρτυρικῶς τὸν βίον τοῦτον κατελείμπανον κατὰ τῶν εἰδώλων ἀντανιστάμενοι. ἢ ³⁰
 Ma. 220 δὲ τῶν χριστιανῶν πληθὺς ἐνθέῳ ζήλῳ κινούμενοι ναοὺς ἀναδειμάμενοι, τινὲς μὲν εἰς
 ὄνομα Χριστοῦ, ἕτεροι δὲ εἰς τιμὴν ἀγίων, οἱ μὲν τὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως Χριστοῦ
 τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐν αὐτοῖς ἀνεζωγράφουν, οἱ δὲ τὰς ἀθλητικὰς τῶν μαρτύρων
 ἐξηγήσεις, ἄλλοι ἐν σανίσιν αἱ τὴν μνήμην φέρειν θέλοντες ἐν ἑαυτοῖς τοῦ ποθο-
 μένου μάρτυρος τὴν εἰκόνα ἐστηλογράφουν ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ. ἀλλὰ καὶ ἐν ³⁵

26 ἐντειλόμενος — διδασκόμενα cf. Mt. 28,20

12–13 ἡσχύνοντο — εὐαγγέλιον cf. Bas. c. Eun. (CPG 2837) I 3,9–10 Sesboüé/de Durand/Doutreleau

(H) V T M

1 ἐξί M 3 διάκονος + καὶ κουβουκλείσιος T M edd., sed cf. lat. 4 Ἄμαθες καὶ om. V 5 θρυλλολέκται
 M ed. Rom.: θρυλλολέκται V T (incertum in H) 8 ἐξί M 10 μὲν M (cf. lat.): om. HV T | ἀπ’ om. V
 12 ὄφελον V (sed cf. Blass/Debrunner/Rehkopf § 359,1) | τὸ πλῆθος V: τοῦ πλήθους T M 13 κατηγγέλη
 M: κατηγγέλει V κατηγγέλλη T 14 ἐξουθενοῦντες M 15 ἂν] οὐ ed. Rom.*, sed cf. e.g. Niceph. refut. c.
 24,4–5 16 παρεληλύθασιν V | ὡς M ed. Rom. (cf. lat.): om. V T 18–19 ἀπὸ τῆς τῶν om. ed. Rom.*
 20 ναῶν om. V 22 γὰρ post πρώτῳ M | πεντακισχιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ] εἰς V 23 τριακοντα-
 τρία M λγ’ V | ε’ V 25 δῆλον] δηλονότι M 26 διαταχθέντα T edd. 30 τούτων V 32 Χριστοῦ
 om. Vc edd. 34 φέρειν θέλοντες] φέροντες V

uariatam. cuius speciem accipientes inclyti patres nostri atque magistri necnon et sanctae ac uniuersales sex synodi sine diminutione conseruauerunt.»

(Epiphanius diaconus legit:)

Indoctum et ineruditum sensum habentes, nec senserunt tyrannicae suae ipsius
 5 uocum nouitatis abiciendam opinionem isti qui tumultuari susurrando conantur; et Ha. 335
 uersuto uolentes uelamento suum ipsius sensum obumbrare, ridiculum quoddam ex
 desidia patiuntur, laudantes multum ac magnifice ecclesiasticam legislationem, et
 hanc immutamatam seruare sanctas sex et uniuersales synodos, licet nolentes, promit-
 tunt; et uerbis quidem simulant pietatem, mente autem operantur iniquitatem; et
 10 labiis eam honorant, corde autem longe distant ab illa, minime consentientes admit-
 tere traditionem quae in omni praeterito tempore a tot sanctis retenta est. utinam
 multitudinem saltem reueriti essent christianorum tam qui inpraesentiarum quam PL 129, 382
 qui fuerunt ex quo annuntiatum est euangelium, exprobrando et abiciendo huius
 narrationem quae per titulorum picturam effecta est! nam postquam sancta et uni-
 15 uersalis sexta synodus facta est, usque dum ipsi congregati sunt contra uenerabiles
 iconas, non plus quam septuaginta praeterierunt anni. unde omnibus liquet quod
 nequaquam in his annis imaginum picturae sint traditae, sed in temporibus sextam
 synodum praecedentibus et reuera ab apostolorum fuerunt praedicatione, quem-
 admodum in omni loco ex ipsa uisione sanctorum templorum ediscimus et patres Rom. 576
 20 sancti testati sunt atque historiarum perhibent relatores saluanturque hactenus La.-Co. 406
 conscriptiones eorum. in primo enim et quingentesimo post expleta quinque anno-
 rum milia Christus deus noster ad homines ueniens et per triginta tres annos et
 menses pene quinque nobiscum conuersans magnum et salutare mysterium nostrae
 redemptionis operatus est, sicque ad caelos iter effecit, ascendens procul dubio unde
 25 descendit, praecipiens apostolis docere omnia quae illos ipse docuerat. a temporibus
 ergo istis usque ad Constantinum imperatorem, qui primus ex christianis regnauit,
 transierunt anni quasi trecenti, cum prius pagani tyrannidem exercerent, quando
 scilicet plurimi christianorum bonum certamen certantes martyrio saeculum hoc
 derelinquebant aduersus idola insurgentes. christianorum uero copia diuino zelo Ma. 219
 30 commota templisque constructis, quidam in nomine quidem Christi, quidam uero in
 honore sanctorum, alii humanitatis in eis Christi dei nostri acta, alii autem certaminis
 martyrum narrationes coloribus exarabant, alii in tabulis semper memoriam ferre
 uolentes in eis desiderati martyris imaginem depingebant uel etiam ipsius Christi.

P VE

1 speciem ~ ὁραϊότητα (cf. Vulg. Ps. 67,13 [iuxta LXX]) 2 uniuersales] uenerabiles ed. Rom.* 4-5 tyrannicae – conantur] Anast. constructionem uerborum mutauit 4 tyrannicae ~ νεωτεροποιου? (cf. p. 607,19 rebellem uocum nouitatem) | suae ipsius ~ ἐαυτῶν (cf. infra l. 6 et p. 783,11 al.) 5 nouitatis] Anast. intellexit καινοφωνίας | opinionem + fastumque et arrogantiam suam ed. Rom.* nescio unde sumptum | isti – conantur ~ οἱ θρυλλολέκται 6 ipsius] cf. supra ad l. 4 8 immutamatam ed. Rom.* 8-9 promittunt] assentiuntur ed. Rom.^{ms} 9 iniquitatem operantur E edd. 11 quae V: quem P que E | in om. P 12 tam qui] tamquam qui V qui tam ed. Rom.* 13 annontiatum P | huius] eius F edd. 14 titulorum picturam ~ στήλογραφίας, cf. e.g. p. 679,17 17 sunt V edd. 19 uisionem VE (corr. F) 20 hactenus E: ac tenus P actenus V 22 millia ed. Rom.* 23 pene V edd. 24 iter] inter P^{ac} (n eras.) 27 tyrannidem pagani F edd. 28 seculorum P^{ac} (supra o add. u, ru subterlin. P^c) 30 templaque construentes ed. Rom.* | quidam¹] quaedam F edd. | quidem om. E edd. | quidam²] quaedam F edd. 32 alii + autem E edd., sed cf. gr. 33 in eis] „g. in se ipsis“ ed. Rom.^{ms} (sed mendum est interpretis)

ἱεραῖς ἐσθήσεσι καὶ ἐν κειμηλίοις αἱ εἰκόνες παρὰ τε τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν καὶ
 εὐσεβῶν ἀνδρῶν ἀνεζωγράφηνται, καὶ ἐν αὐτοῖς τὰς ἀναιμάκτους θυσίας ἐτέλουν.
 καὶ ἕως ἡμῶν ταῦτα πάντα ἐμφανῶς ἀναδείκνυνται καὶ μένουσιν εἰς τὸν αἰῶνα.
 καὶ μέντοι καὶ αἰρέσεων ἐκφυεισῶν χολῆς καὶ πικρίας πεπληρωμένων κατὰ τῆς
 ἐκκλησίας καὶ τῶν ἐξ συνόδων τῶν οἰκουμενικῶν θεοῦ ἐπινεύσει κατὰ διαφόρους 5
 χρόνους συναθροισθῶν ἐπὶ τῇ τούτων καταστροφῇ, πάντα τὰ παραδοθέντα ἐν
 τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐγγράφως καὶ ἀγράφως ἐκ τῶν ἀρχῆθεν χρόνων αὗται
 καὶ ἐβεβαίωσαν καὶ ἐστήριξαν, μεθ' ὧν καὶ τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀνάδειξιν. ἡ
 δὲ ἁγία ἔκτη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος μετὰ τὸ ἐκφωνῆσαι τὸν ἑαυτῆς ὅρον κατὰ 10
 τῶν τὸ ἐν θέλημα πρεσβευόντων ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν, Κωνσταντίνου τοῦ
 τότε βασιλεύοντος καὶ τῇ αὐτοῦ προστάξει εὐδοκίᾳ θεοῦ ταύτην συναθροίσαντος
 μετ' οὐ πολὺ τὸν βίον ἀπολιπόντος καὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ αὐτοῦ υἱοῦ τὸ βασίλειον
 εἰσποιησάμενου, αὐτοὶ ἐκεῖνοι οἱ ἐν αὐτῇ συναθροισθέντες πάλιν θείᾳ ἐπινεύσει
 ὁμοθυμαδὸν συνελθόντες μετὰ τέσσαρας ἢ πέντε χρόνους κανόνας ἐξέδωκαν ἐπὶ 15
 κατορθώσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἕως τῶν δύο καὶ ἑκατόν· ἐν οἷς
 κανόσι καὶ περὶ τῶν εἰκόνων ἐν τῷ ὀγδοηκοστῷ δευτέρῳ κανόνι ἐξέθεντο οὕτως·
 „Ἐν τισὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων γραφαῖς ἄμυνός δακτύλῳ τοῦ Προδρόμου δεικνύμενος
 Ha. 337 ἐγγχαράττεται, ὅς εἰς τύπον παρελήφθη τῆς χάριτος, τὸν ἀληθινὸν ἡμῖν διὰ νόμου
 προῦποφαίνων ἄμυνόν Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν. τοὺς οὖν παλαιούς τύπους καὶ τὰς
 σκιὰς ὡς τῆς ἀληθείας σύμβολά τε καὶ προχαράγματα τῇ ἐκκλησίᾳ παραδεδομένους 20
 Rom. 577 κατασπαζόμενοι τὴν χάριν προτιμῶμεν καὶ τὴν ἀλήθειαν, ὡς πλήρωμα νόμου
 ταύτην ὑποδεξάμενοι. ὡς ἂν οὖν τὸ τέλειον κἂν ταῖς χρωματουργίαις ἐν ταῖς
 ἀπάντων ὁψεσιν ὑπογράφηται, τὸν τοῦ αἵροντος τοῦ κόσμου τὴν ἁμαρτίαν ἄμνοῦ

4 cf. Deut. 29,17; Act. 8,23 23–622,1 cf. Ioh. 1,29

8–16 ἡ — ἐξέθεντο cf. Act. IV p. 346,19–348,3; cf. Ohme, „In tempore“ p. 32–34 17–622,5 Conc. Trull. (CPG 9444) can. 82, ACO ser. II, II 4 p. 54,2–13; laudatur etiam Act. II p. 176,10–178,4; Act. III p. 240,15–26; Act. IV p. 344,6–346,2 (ubi plura adferuntur)

13–622,2 αὐτοὶ — ὀρίζομεν cf. Niceph. refut. c. 13,15–24

(H)V T M 17–622,5 = Conc. Trull., Act. II, III, IV

1 ἐσθῆσι ed. Rom.*, sed cf. e.g. Act. 1,10 4 μέντοι T edd. 5 ἐξί M 11 πότε T 12 αὐτοῦ υἱοῦ V 13 εἰσπεποιημένου ed. Rom.* ex Vc (Morin in marg.) 14 δ' H | ε' HV 15 πραγμάτων om. V | β' καὶ ρ' H 16 ὀγδοηκοστῷ] εἰκοστῷ V 18–19 ὑποφαίνων διὰ νόμου V 19 ἄμυνόν om. V 20 παραδεδο- μένας M 23 τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου Conc. Trull. (cf. N. T.) et Act. II, III, IV; fort. etiam hic scribendum

sed et in sacris uestibus et cimiliis imagines tam a sanctis patribus nostris quam a piis uiris depingebantur, et in ipsis incruenta sacrificia celebrabant. et usque ad nos haec omnia liquido demonstrata sunt et permanent in aeternum. et certe etiam heresibus exortis *felle* ac *amaritudine* plenis aduersus ecclesiam, sed et sex synodibus uniuersa-
 5 libus dei nutu per diuersa tempora in earum euersionem congregatis, omnia quae tradita sunt in ecclesia catholica siue scripto siue non scripto ab antiquis temporibus una cum sanctarum quoque imaginum demonstratione corroborata sunt et stabilita. sancta uero sexta et uniuersalis synodus cum promulgasset diffinitionem suam contra eos qui unam uoluntatem praedicant in Christo deo nostro et Constantinus,
 10 qui tunc imperabat et praeceptione sua per beneplacitum dei hanc congregauerat, uitam post modicum excessisset Iustinianusque filius eius imperium optinuisset, idem ipsi qui in ea fuerant congregati rursus nutu diuino unanimiter conuenientes post quattuor uel quinque annos regulas ediderunt pro correctione ecclesiasticorum negotiorum usque ad duas et centum. in quibus kanonibus etiam de imaginibus in
 15 octuagesima secunda regula exposuerunt ita:

PL 129, 383

„In quibusdam uenerabilium imaginum picturis agnus digito Praecursoris exaratur ostensus, qui in figuram praecessit gratiae, uerum nobis per legem praemonstrans
 agnum, Christum uidelicet deum nostrum. ueteres ergo figuras et umbras utpote
 20 ueritatis indicia et praecedentes characteres ecclesiae traditos salutantes, gratiam honore praeferimus et ueritatem, hanc ut legis plenitudinem admittentes. ut ergo
 perfectio etiam per colorum operationes in omnium uultibus depingatur, caracte-

Ha. 338

Rom. 577

16–623,5 *Anast. iterat interpretationem ex Act. III p. 241,16–26*

8–14 sancta – centum ~ *Iuo decr. IV 121* (PL 161, 294 A); *Iuo trip. A 2, 10A,5* (cf. *Grat. D. 16 c. 6 § 3–4 col. 43,25–44,3*): (Item [cf. *supra* p. 609,10–14]) Sancta sexta sinodus, et universalis, post promulgatam ab ea definitionem contra Monothelitas, Constantino imperatore qui congregauerat eam, non multo post defuncto, et Iustiniano filio eius regnante pro eo, eadem sancta sinodus diuinitus inspirata, iterum Constantinopoli quarto aut quinto anno congregata est, et canones numero centum duos ad correptionem ecclesie promulgauit. 16–623,5 cf. *LC II 18 p. 267,28b–30* (= *II Capit. p. 237,4–5*) = **Hadr. p. 32,3–5* (In actione sexta. Capitulo XXXV): Quod non ad (*om. Hadr., corr. Hampe*) adorationem imaginum pertineat testimonium, quod de sexta synodo protulerunt. cf. *Wallach p. 108–111* 16–18 In – nostrum ~ *LC II 18 p. 268,4–8*: „In quibusdam uenerabilium imaginis picture agnus digito praecursoris monstratus designatur, quod in signum relictus est gratiae, uerum nobis per legem praemonstrans agnum, Christum Dominum nostrum.“ ~ *LS^b p. 513,1–3* (*Pr f. 63^{r-v}*): In definitione sancti sexti et magni concilii cap. LXXXII: „In quibusdam uenerabilium imaginum picturis agnus digito praecursoris monstratus designatur, qui in signum relictus est gratiae, uerum nobis per legem praemonstrans agnum Christum Deum nostrum.“ *Continuatur loco infra laudato.* 16–17 In – gratiae ~ *Hadr. p. 32,9–10* (*inde Iuo decr. IV 126* [PL 161, 295 C] et *Coll. Brit. Var. I C 46* [47 *Ewald*] f. 102^v): „In quibusdam uenerabilium imaginum picture (picturis *Iuo Coll. Brit.*) agnus digito praecursori (praecursoris *Iuo Coll. Brit.*) monstratus designatur, qui in signum relictus est gratiae.“ *Continuatur loco infra laudato.*

P VE 8–14 ~ *Iuo decr., Iuo trip., Grat.* 16–18 ~ *LC, LS^b* 16–17 ~ *Hadr.*

1 et² + uasis P^{ac} (*subterlin.* P^x), uasis *add.* V^{1-2mg} (*fort. glossema ad cimiliis ab ipso Anastasio in marg. adscriptum*) | cimiliis *ed. Rom.** 6 siue non scripto V: siue sine scripto E *edd., om.* P 11 uita F² *edd., sed cf. Act. I p. 45,28* | obtinuisset *ed. Rom.** 12 iidem *ed. Rom.** 14 duas *ed. Rom.*: duos *codd.* (*fort. retinendum, si canones subaudias; cf. etiam ThLL s.u. duo*) | centum in] centuin (*sic*) P | canonibus VE *edd.* 15 octoagesimo P octoagesima V (*fort. retinendum; cf. ThLL s.u. et Stotz IV, VIII § 92.3*) 17 figura *Act. III p. 241,17* | praecessit] „gr. assumptus est“ *ed. Rom.^{mg}, sed cf. Act. III p. 241,17* | praemonstrans per legem V per legem demonstrans E 18 deum] dominum P 19 characteres P E 20 honore praeferimus ~ προτιμῶμεν, *cf. Act. III p. 241,20* 21 in – uultibus] ante omnium oculis *ed. Rom.^{mg}* 21–623,1 caracterem V^{ac} (*h add. V¹ s.l.*) E

La.-Co. 408 Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον χαρακτῆρα καὶ ἐν ταῖς εἰκόσιν ἀπὸ τοῦ νῦν ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ ἁμνοῦ ἀναστηλοῦσθαι ὀρίζομεν, δι' αὐτοῦ τὸ τῆς ταπεινώσεως ὕψος τοῦ θεοῦ λόγου κατανοοῦντες καὶ πρὸς μνήμην τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας τοῦ τε πάθους αὐτοῦ καὶ τοῦ σωτηρίου θανάτου χειραγωγούμενοι καὶ τῆς ἐντεῦθεν γενομένης τῷ κόσμῳ ἀπολυτρώσεως". 5

Ὅρῶμεν οὖν πάντες καὶ συνίμεν ὅτι καὶ πρὸ τῶν ἀγίων συνόδων καὶ μετὰ τὰς ἀγίας συνόδους αἱ τῶν εἰκόνων ἀναζωγραφήσεις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ παραδεδομέναι ἦσαν, ὥσπερ καὶ ἡ τοῦ εὐαγγελίου ἀνάγνωσις. καὶ γὰρ διὰ τῆς ἀναγνώσεως ἐν τοῖς ὡσὶ ἐνηχοῦμενοι τὴν ταύτης ἀκρόασιν τῷ νοῒ παραπέμπομεν, καὶ τοῖς ὄμμασιν ὁρῶντες τὰς εἰκονικὰς ἀνατυπώσεις ὡσαύτως νοερῶς αὐγαζόμεθα· καὶ διὰ δύο 10 πραγμάτων ἀλλήλοις ἐπομένων, τῆς τε ἀναγνώσεως φημι καὶ τῆς ἀναζωγραφήσεως, ἐνός γινώσιν λαμβάνομεν τῷ εἰς μνήμην ἔρχεσθαι τῶν πεπραγμένων. ἔνθεν καὶ τῶν δύο γενικωτάτων αἰσθήσεων ἐν τοῖς ἄσμασι τῶν ἁσμάτων ἔστιν εὐρεῖν συνεζευγμένην τὴν ἐνέργειαν διὰ τοῦ λέγειν· *δεῖξόν μοι τὴν ὄψιν σου, καὶ ἀκούτισόν μοι τὴν φωνήν σου, ὅτι ἡ φωνή σου ἡδεῖα καὶ ἡ ὄψις σου ὡραία*. οἷς συμφώνως καὶ ἡμεῖς 15 ψαλμικῶς λέγομεν· *καθάπερ ἠκούσαμεν, οὕτως καὶ εἶδομεν*. τούτων οὕτως ἐχόντων εὐκαιρόν ἐστιν εἰπεῖν πρὸς τοὺς κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων βατταρίσαντας· *μάταια ἐλάλησεν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, χεῖλη δόλια ἐν καρδίᾳ καὶ ἐν καρδίᾳ ἐλάλησε κακά*. ὧν ῥυσθίημεν τῇ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ χάριτι. 20

14–15 Cant. 2,14 16 Ps. 47,9 17–19 Ps. 11,3

10–15 καὶ — σου¹ cf. Steph. Diac. uita Steph. Iun. (BHG^a 1666) § 2 p. 88,8–11

(H)V T M

1 τὸ M Vc: τὸν HV T; uide quae notauī ad Act. II p. 176,17 et Act. IV p. 344,14 et Ohme in app. crit. ad ACO ser. II, II 4 p. 54,9 2 τοῦ² om. V 4 τε om. V 6 συνίμεν M ed. Rom.: συνίσμεν V συνίωμεν T 8 ἀναγνώσις M: om. V T edd. (cf. lat.) 9 ἐνηχοῦμενοι M: δεχόμενοι V T edd. (cf. lat.) 12 τῷ T: τὸ HV τοῦ M | ἔνθεν] ἐντεῦθεν V 14 μοι² (etiam Vit. Steph. codd. S EN)] με Sept. Vit. Steph. (rell.) 15 ἡδεῖα V | ὡραία T 17 βατταρίσαντας εἰκόνων M

rem agni Christi dei nostri, qui tollit peccatum mundi, secundum humanitatem etiam in iconis ex hoc pro ueteri agno diffinimus depingi, per eum uidelicet celsitudinem humilitatis dei uerbi considerantes et ad memoriam conuersationis quam in carne gessit, passionis quoque ac salutaris mortis eius adducti atque redemptionis quae hinc est mundo effecta.“ La.-Co. 407

Videmus ergo cuncti et intelligimus quod et ante sanctas synodos et post sanctas synodos imaginum descriptiones in ecclesia traditae fuerint, quemadmodum et euangelii. etenim per lectionem auribus perceptam huius auditionem menti transmittimus, et oculis intuentes imaginales formas simili modo intelligibiliter illustramur; et per duas res inuicem se sequentes, lectionem aio et picturas, unam notitiam accipimus ad memoriam rerum ueniendo gestarum. hinc et duorum generalissimorum sensuum in canticis canticorum copulata haec operatio poterit inueniri, cum dicitur: *ostende mihi faciem tuam, sonet uox tua in auribus meis; uox enim tua dulcis et facies tua decora*. quibus consonantes et nos psallendo dicimus: *sicut audiuiamus, ita et uidimus*. his ergo ita se habentibus, oportune dicendum est ad eos qui contra sanctas imagines gannierunt: *uana locutus est unusquisque ad proximum suum, labia dolosa in corde et corde locuti sunt mala*. a quibus eruamur gratia Christi ueri dei saluatoris nostri. Ma. 222

1-5 qui – effecta ~ *LS^b* p. 513,3-8 (*Pr f.* 63^v): „qui abstulit peccata mundi.“ Et post pauca (Et post pauca *ante* qui abstulit *debut* ponere *excerptor*): „Secundum humanam figuram et in imaginibus nunc pro veteri agno retitulari decernimus, per ipsum humilitatis altitudinem Dei uerbi considerantes et ad memoriam quae in carne actionis quique passionis eius et salutiferae mortis manibus educati et quae abhinc facta est mundi redemptio“ et cetera. 1-2 secundum – depingi ~ *Hadr.* p. 32,10-12 (*inde Iuo decr.* IV 126 [PL 161, 295 C] et *Coll. Brit. Var.* I C 46 [47 *Ewald*] f. 102^v): Et post pauca (*uide supra ad p.* 621,16-17): „Secundum humanam figuram et in imaginibus a nunc pro veteri agno retitulari decernimus“ etc. 12-14 in – decora cf. *LC II* 10 p. 255,1-6 (= *II Capit.* p. 235,30-236,5) = **Hadr.* p. 24,13-17 (In actione sexta. Capitulo XX): Quomodo intellegendum est, quod in Canticis canticorum scribitur: „Ostende mihi faciem tuam et auditam fac mihi vocem tuam, quoniam vox tua suavis est et facies (facie *Hadr.*) tua speciosa“; quod quidem capitulum illi impudentissime ad imaginum visionem (visione *Hadr.*) protulerunt. 14-15 sicut – uidimus cf. *LC I* 30 p. 231,6-8 (= *I Capit.* p. 105,7-8; *deest in* **Hadr.*): Quod non pro manufactis imaginibus per psalmistam, ut illi aiunt, dictum est: „Sicut audiuimus, ita et uidimus.“ 16-17 uana – mala cf. *LC I* 26 p. 218,10-13 (= *I Capit.* p. 104,36-38) = **Hadr.* p. 29,7-11 (In actione sexta. In tomo primo fine. Capitulo XXVIII): Quod non pertineat ad imaginum adorationem (adoratione *Hadr.*) contempnentes illud, quod psalmografus (psalmiografus *Hadr.*) cecinit: „Vana loquuti sunt unusquisque ad proximum suum, labia dolosa, in ore (corde *Hadr.*) loquuti sunt mala (in ore – mala *del. LC i. t.*)“ cf. *Freeman p.* 218 *adn.* 2

P VE 1-5 ~ *LS^b* 1-2 ~ *Hadr.*

3 quam] quia *Pac* (i *exp.*, *abbr.* -m *add.* *Pc*) 6 sanctas synodos¹] sancta synodus *Pac* sanctam synodum *Ppc* (m¹ *add.*, s³ *exp.*, *abbr.* -m *add.* *Pc*) 6-7 sanctas synodos²] sancta synodus *Pac* E (*corr.* F²) sanctam synodum *Ppc* (m¹ *add.*, s³ *exp.*, *abbr.* -m *add.* *Pc*) 8 euangelii] cf. *app. crit. gr.* | perceptam] *Anast. legit uel intellexit* δεχομένης, cf. *gr.* V T 9 intellegibiliter P V 9-10 inlustramur P illustratur E (*corr.* F²) 10 unam (i.e. unius rei, ut uidit *Dubielzig*) unius *ed. Reg.** (ex *gr.*) 11 accepimus *ed. Rom.* 12 poterit] potuit *ed. Rom.**, *Anast. fort. legit* ἔσται 13 meis] tuis *Pac* (*subterlin. et meis superscr. Pc*) 14 decora P 15 ita et] cf. *Psalt. Rom. et LC* | opportune *ed. Rom.** 16 garriuerunt F *edd.*, sed cf. *Vulg. Is.* 10,14 et *ThLL s.u.* | locutus est *Anast. fort. ex gr.*, cf. *tamen αβ moz^c apud Weber, Psalt. Rom.* | lalia (sic) E lingua F *ed. Rom. (corr. ed. Reg.)* 17 corde² om. *Pac*, et corde (sic) *Pc s.l.* | mala (malæ P) habet etiam *Psalt. Rom. (cf. LC [Capit.] et *Hadr.)*, om. *Vulg.*

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

(Τόμος δεύτερος)

Ἐπιλαθόμενοι τῆς ἀψευδοῦς τοῦ κυρίου περὶ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ ἐπαγγελίας πύλαι ἔξου οὐ κατισχύουσιν αὐτῆς, γυμνῇ τῇ κεφαλῇ καὶ ἀπερικαλύπτῳ τῷ στόματι, ἔχοντες ἐναντιωτάτας δόξας, πολεμοῦσιν αὐτῇ καὶ κεκλοφότες πατρικὰς φωνὰς ὥς οἰκείας προτίθενται, λέγοντες οὕτως·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Πάλιν δὲ ταύτης τὴν εὐπρέπειαν βλέπειν μὴ φέρων ὁ προλεχθεὶς τῆς κακίας δημιουργὸς οὐκ ἠπόρησε κατὰ διαφόρους καιροὺς τε καὶ τρόπους πονηρὰς ἐπινοίας, ὥστε ὑπὸ χεῖρα δι' ἀπάτης ἑαυτῷ ποιῆσαι τὸ ἀνθρώπινον, ἀλλ' ἐν προσήματι 10
χριστιανισμοῦ τὴν εἰδωλολατρίαν κατὰ τὸ λεληθὸς ἐπανήγαγε, πείσας τοῖς ἰδίοις σοφίσμασι τοὺς πρὸς αὐτὸν ὀρῶντας μὴ ἀποστήναι τῆς κτίσεως, ἀλλὰ ταύτην προσκυνεῖν καὶ ταύτην σέβεσθαι καὶ θεὸν τὸ ποῖημα οἶεσθαι τῇ τοῦ Χριστοῦ κλήσει ὀνομαζόμενον. »

Rom. 578

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

15

Οἱ τὴν πνευματικὴν πολεμοῦντες Ἱερουσαλὴμ ἡγουν τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν συσχηματίζονται πῶς τοῖς τὴν γῆν πολεμήσασιν Ἱερουσαλὴμ, καὶ σπουδάζουσι καὶ αὐτοὶ πατρικῶς χρήσασθαι λόγῳ, καθάπερ Ῥαψάκης ποτὲ τῇ ἐβραϊδὶ διαλέκτῳ κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ ἐκέχρητο. οὗτοι γὰρ οἱ αἰρετικοὶ τὴν πατρικὴν διδασκαλίαν καὶ 20
τὴν ἐκκλησιαστικὴν φωνὴν κατὰ τῶν πατέρων καὶ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὀπλίζουσιν. ἀλλ' ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν, φησὶν ὁ κύριος, ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. παρεοίκασι γὰρ τάφοις κεκονιαμένοις, οἱ ἔξωθεν μὲν φαίνονται τοῖς ἀνθρώποις ὡραῖοι, καθὼς καὶ οὗτοι οἱ χριστιανοκατήγοροι τοῖς πατρικοῖς δῆθεν προκαλυπτόμενοι ῥήμασιν, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων καὶ πάσης ἀκαθαρσίας, νεκρῶν φημι καὶ ὀδωδότην 25
δογμάτων. ἡμεῖς δὲ τὸν αὐτῶν τάφον ἀνακαλύψαντες εἰς φανέρωσιν ποιησώμεθα τὴν πᾶσαν αὐτῶν ἀκαθαρσίαν, ὅτι κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας στρεβλοῦσι τὰ ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων ἐκδοθέντα ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ. καὶ φωναῖς μὲν ταῖς αὐταῖς κέχρηται, ἀλλὰ πανούργως παραλλάσσοντες τὴν αὐτῶν ἔννοιαν· ἃ γὰρ

La.-Co. 409

Ha. 340 Ma. 224

4 Mt. 16,18 18–19 cf. 4 Reg. 18,28 21 Mt. 7,16 21–24 cf. Mt. 23,27 26 2 Tim. 4,3; 2 Petr. 3,3

4–5 γυμνῇ – πολεμοῦσιν cf. Theod. Raith. praep. (CPG 7600) p. 197,15–16 Diekamp 8–14 ~ Greg. Nyss. in Bas. (CPG 3185; BHG^a 244) p. 114,24–115,6 Lendle 16–25 Οἱ – δογμάτων ~ Conc. Later., ACO ser. II, I p. 142,6–15

8–14 = Niceph. refut. c. 19,16–24 (cf. c. 142,15–19) 16 Οἱ – ἐκκλησίαν cf. Steph. Diac. uita Steph. Iun. (BHG^a 1666) § 29 p. 127,10–11

(H) V T M 8–14 ~ Greg. Nyss., = Niceph.^{ref} 16–25 ~ Conc. Later.

1 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω hoc loco habent HV, post Τόμος δεύτερος T M edd., sed cf. lat. | διάκονος + καὶ κουβουκλείσιος T M edd., sed cf. lat. 2 δεύτερος] β' HV 4 γυμνοὶ M 7 ἐπίσκοπος + Νεοκαισαρείας M, sed cf. lat. 8 προλεχθεὶς om. Niceph.^{ref} 11 εἰδωλολατρείαν ed. Rom.* 12 ἰδίοις] οἰκείοις Niceph.^{ref} 12–13 ταύτην] αὐτὴν V ταύτη Niceph.^{ref} 13 Χριστοῦ etiam codd. A^m V^d C^a apud Greg. Nyss. (υἱοῦ rell.) 14 ἐπικλήσει V | ὀνομαζόμενον H M (cf. infra p. 626,17): νομιζόμενον V ἐπονομαζόμενον T edd. (etiam cod. G apud Greg. Nyss.) 15 διάκονος + καὶ κουβουκλείσιος T M edd., sed cf. lat. 16 Οἱ] Εἰ V 16–17 σχηματίζονται H 18 Ῥαψάκις V 19 ἐκέχρητο sic H ἐχρήσατο T edd., sed cf. Conc. Later. 22 οἱ (etiam Conc. Later.)] οἵτινες N. T. 24 δὲ] τε V | ὀστέων + νεκρῶν N. T. (suppl. Riedinger in Conc. Later.), sed cf. lat. 25 ποιησώμεθα V 26 ἰδίας + αὐτῶν M

(Epiphanius diaconus legit:)

(Tomus secundus)

Obliti non mentientis domini repromissionis quam de ecclesia sua sponndit quia
portae inferi non praeualebunt aduersus eam, nudo capite reuelataque facie, habentes
 5 contrarias opiniones, inpugnant illam et furantes paternas uoces ac si suas apponunt,
 dicentes ita:

(Gregorius episcopus legit:)

«Iterum autem huius decorem uidere non ferens praedictus malitiae fabricator non
 est fraudatus per diuersa tempora et mores malignis ingeniis faciendi sibi subditum
 10 genus humanum, sed in schemate christianismi idololatriam sensim induxit, persua-
 dens sophismatibus suis ad se spectantibus minime a creatura recedendi, sed hanc
 adorare hancque percolare et deum facturam arbitrari Christi uocabulo nomi- Rom. 578
 nandam.»

(Epiphanius diaconus legit:)

PL 129, 384

15 Qui spiritalem expugnant Hierusalem id est catholicam ecclesiam his figurantur qui
 terrenam expugnauere Hierusalem, et festinant et ipsi patrio uti sermone, quem-
 admodum quondam Rapsaces qui Hebraea lingua contra Israhel utebatur. isti enim
 heretici paternam doctrinam et ecclesiasticam uocem contra patres contraque catho-
 licam ecclesiam armant. sed *a fructibus*, inquit dominus, *eorum cognoscetis eos*. La.-Co. 410
 20 comparati enim sunt *sepulchris dealbatis, quae foris quidem parent hominibus specio-*
sa, quemadmodum et isti christianorum calumniatores patriis quasi cooperti sermo-
 nibus, *intus autem pleni sunt ossibus et omni spurcitia*, mortuis uidelicet foetidisque
 dogmatibus. nos autem idem sepulchrum reuelantes in manifestationem faciamus
 cunctam eorum inmunditiam, quia *secundum* propria *desideria* peruertunt quae in Ha. 339
 25 ecclesia catholica sunt a sanctis patribus edita. et uocibus quidem eisdem utuntur, Ma. 223

P VE

1 Epiphanius – legit *post* Tomus secundus *ed. Rom.** (cf. gr. T M) 3 mentientes P 5 impugnant P^{pc} (n¹ in m mut. P^x) *ed. Reg.** | opponunt *ed. Rom.** 8 dedecorem V decorem + in decore E 9 fraudatus] contentus P^c s.l. | mores] modos *ed. Reg.** non male, sed cf. Gloss. et ThLL s.u. mos | malignos ingeniis F² maligni ingenii *ed. Rom.* maligno ingenio *ed. Reg.** 10 scemate P E | idalatriam (sic) P ydolatriam V idolatriam E, corr. *ed. Rom.* | sensim ~ κατὰ τὸ λεληθὸς (cf. *infra* p. 627, 14 paulatim) | „gr. reduxit“ *ed. Rom.^{ms}* (sed induxit etiam *infra* p. 627, 14) 12 adoratore P^{ac} (to exp. P^x) | hancquoque P^{ac} (quo subterlin. P^x) 15 spiritalem F *edd.* | figurantur ~ συσχηματίζονται? *expecta-* *ueris* configurantur (cf. *Vulg.* 1 Petr. 1, 14), sed *Anast. fort. legit* σχηματίζονται (cf. gr. H) 17 Rapsaces *ed. Rom.** | Hebraea *codd.* (ebrea P^{ac}, h add. P^c s.l.) | Hisrahel P Israel *ed. Rom.** 18 eretici P^{ac} (h add. P^c s.l.) 19 inquit P^{ac} (d in t mut. P^x) E 20 sepulcris *ed. Rom.** 21 patris P | quasi om. P^{ac} (add. P^c in fine lineae) 22 pleni] plena *Vulg.* etiam hic scribendum fuit (cf. autem), sed ipse *Anast.* pleni ad calumniatores rettulisse uidetur | ossibus + mortuorum E *Vulg.*, sed cf. gr. et *Conc. Later. l.l.* | mortuas P^{ac} (a radendo in i mut. P^x) 23 idem] *Anast. legit uel intellexit* τὸν αὐτὸν τάφον | sepulchrum *ed. Rom.** 24 inmunditiam *ed. Rom.** | secundum est *uar. lect. in Vulg.* 2 Tim. 4,3 (cf. Wordsworth/White)

κατὰ τῶν Ἀρειανῶν αὐτοὶ ἀπεφάναντο, οὗτοι εἰς τὴν κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων στηλογραφίαν ἀντηλλάξαντο. ὁ γὰρ αἰδιδίμος Γρηγόριος ὁ τῆς ἐκκλησίας Νυσσαέων πρόεδρος ἐν τῷ εἰς τὸν ἅγιον Βασίλειον ἐπιταφίῳ λόγῳ τὸν αὐτοῦ σαρκὶ καὶ πνεύματι ἀδελφόν, ὅπερ ῥητὸν αὐτοὶ κατὰ τῶν εἰκόνων ἐξελάβοντο, ὁ πατὴρ κατὰ Ἀρειανῶν ἐδογματίσεν, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ προοιμίου τῆς αὐτῆς περιοχῆς ἔστιν ἰδεῖν, ἥτις ἐπὶ λέξεως ἔχει οὕτως·

„Πάντως οὐδεὶς ἀγνοεῖ τὸν σκοπὸν τῆς κατὰ τὸν χρόνον τοῦ διδασκάλου ἡμῶν ἀναδείξεως. ἐπειδὴ γὰρ ἡ περὶ τὰ εἰδωλα τῶν ἀνθρώπων μανία τῷ κηρύγματι τοῦ Χριστοῦ κατεσβέσθη καὶ πάντα ἦν ἐν ἐρειπίοις ἤδη καὶ ἀφανισμῷ τὰ τῶν μεταίων σεβάσματα, διὰ πάσης σχεδὸν τῆς οἰκουμένης τοῦ κηρύγματος τῆς εὐσεβείας φοιτήσαντος, ὥστε τὸν ἐπικρατοῦντα τῆς ἀνθρωπίνης ἀπάτης ἀπανταχόθεν ἐξεργεσθαι τῷ τοῦ Χριστοῦ ὀνόματι τῆς οἰκουμένης ἐξελαυνόμενον, σοφὸς δὲ εἰς κακίαν ὢν ὁ τῆς κακίας εὐρετὴς οὐκ ἠπόρησε πονηρᾶς ἐπινοίας, ὡς πάλιν ὑποχείριον ποιῆσαι δι’ ἀπάτης ἑαυτῷ τὸ ἀνθρώπινον, ἀλλ’ ἐν προσχῆματι χριστιανισμοῦ τὴν εἰδωλολατρίαν κατὰ τὸ λεληθὸς ἐπανήγαγε, πείσας τοῖς ἰδίῳ σοφίσμασι τοὺς πρὸς αὐτὸν ὀρώντας μὴ ἀποστῆναι τῆς κτίσεως, ἀλλὰ ταύτην προσκυνεῖν καὶ ταύτην σέβεσθαι καὶ θεὸν τὸ ποίημα οἶεσθαι τῇ τοῦ υἱοῦ κλήσει ὀνομαζόμενον. εἰ δὲ ἐκ μὴ ὄντων ἐστὶν ἡ κτίσις καὶ τῆς θείας οὐσίας κατὰ τὴν ἰδίαν ἡλλοτριῶται φύσιν, μηδένα ποιεῖσθαι τούτου λόγον, ἀλλὰ τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα ἐπιθέντας τῇ κτίσει ταύτην προσκυνεῖν, ταύτη λατρεύειν, ἐν αὐτῇ τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἔχειν, παρ’ αὐτῆς ἀναμένειν τὴν κρίσιν. καὶ ὅλως ἐμπεσὼν ὁ ἀποστάτης ἀνθρώποις πᾶσαν αὐτοῦ τὴν κακίαν ἱκανοῖς χωρῆσαι, Ἀρεῖῳ τε λέγω καὶ Ἀετίῳ, Εὐνομίῳ, Εὐδοξίῳ καὶ πρὸς τούτοις καὶ πολλοῖς ἄλλοις· δι’ ὧν ἐκλείπουσιν ἤδη τὴν εἰδωλολατρίαν πάλιν, καθὼς εἴρηται, τῷ ὀνόματι τοῦ χριστιανισμοῦ ἐπανήγαγε. καὶ κατεκράτει τῶν ἀνθρώπων ἡ νόσος τῶν τῇ κτίσει λατρευόντων παρὰ τὸν κτίσαντα, ὡς καὶ τῇ συμμαχίᾳ τῶν τότε βασιλέων τὴν ἀπάτην κρατύνεσθαι καὶ πᾶσας τὰς ὑπερεχούσας

25 τῇ¹ — κτίσαντα cf. Rom. 1,25

7–628,5 Πάντως — ἐποίησε Greg. Nyss. in Bas. (CPG 3185; BHG^a 244) p. 114,17–115,23 Lendle

2–5 ὁ¹ — ἐδογματίσεν cf. Niceph. refut. c. 19,4–12 8–628,5 ἐπειδὴ — ἐποίησε = Niceph. c. Eus. p. 472,27–473,18 et 474,5–33

(H) V T M 7–628,5 = Greg. Nyss. 8–628,5 = Niceph.^{Eus}

1–2 εἰς — στηλογραφίαν] locus suspectus, fort. κατὰ delendum; ex lat. nihil colligitur 3 πρόεδρος] ἐπίσκοπος V 5 κατὰ + τῶν HV 6 ἥτις] οὕτως sic V (incertum in H) | οὕτως ἔχει V 7 Πάντως + δὲ Greg. Nyss. | χρόνον + τοῦτον Greg. Nyss. 9 post κατεσβέσθη interp. Lendle et Pitra, sed uide infra ad σοφὸς δὲ | ἐν om. M | ῥιπίοις sic T 11 φυτήσαντος V | ἀπάτης] φύσεως M | πανταχόθεν Niceph.^{Eus} (etiam Greg. Nyss. exceptis codd. GF^bE) 12 τοῦ om. Niceph.^{Eus} | δὲ] μὲν ed. Rom.*; de particulo δὲ in apodosis posita cf. Kühner/Gerth II p. 276 13 ὡς] ὥστε Greg. Nyss. (sed ὡς cod. E) Niceph.^{Eus} 14 αὐτῷ M 15 εἰδωλολατρίαν ed. Rom.* | πείσας om. ed. Rom. (corr. ed. Reg.^{ms}) 17 καὶ — οἶεσθαι om. V | οἶεσθαι M: σέβεσθαι T ed. Rom. (corr. ed. Reg.^{ms}) | υἱοῦ] θεοῦ V Χριστοῦ codd. A^m V^d C^a apud Greg. Nyss. 18 τὴν om. V 19 λόγον] sc. ἔπεισε | τὸ τοῦ om. Vc edd., τοῦ om. H (prob.) | Χριστοῦ] υἱοῦ codd. GF^b apud Greg. Nyss. | ἐπιτιθέντας H (prob.) 19–20 ταύτην M Greg. Nyss. (pars codd.) (cf. supra l. 16): ταύτη H (prob.) V T edd. Greg. Nyss. (pars codd.) Niceph.^{Eus} fort. retinendum (cf. infra p. 628,21) 20 ἐν — ἔχειν om. T | αὐτῇ] ταύτη Greg. Nyss. 20–21 παρὰ ταύτης Greg. Nyss. 21 ὅλως V^{pc} T M Greg. Nyss. (A^m F^b) Niceph.^{Eus}: ὅλος V^{ac} (prob.) H Greg. Nyss. (rell.) | ἐμπεσὼν] sc. ἐστίν, ut uidetur (an locus iam apud Greg. Nyss. corruptus?) 22 χωρῆσαι ἱκανοῖς M | Εὐνομίῳ post πρὸς τούτοις Greg. Nyss. (exceptis codd. OMDv), Εὐνομίῳ + καὶ Niceph.^{Eus} 23 καὶ¹ om. V | καὶ πολλοῖς om. V | δι’ ὧν] „ἴσ. δι’ αὐτῶν“ ed. Rom.^{ms}, sed cf. Greg. Nyss. Niceph.^{Eus} (ubi δι’ αὐτῶν cod. D) | εἰδωλολατρίαν ed. Rom.* (abbr. V, incertum in H) 26 καὶ + κατὰ M

sed astute commutant sensus eorum; quae namque aduersus Arrianos ipsi profati sunt, isti contra uenerabiles iconas stilo scripturae mutato fatentur. quod enim memorabilis pater Gregorius Nyssaeorum praesul ecclesiae in epitaphii sermone quem super sancto Basilio, suo uidelicet carne ac spiritu fratre, scribens aduersus
 5 Arrianos dogmatizauit, isti contra imagines assumpserunt. quod ex eadem praefatione ipsius periochae uideri poterit, quae ita se habet:
 „Vtique nullus ignorat intentionem ostensionis, quae tempore magistri nostri effecta est. quia enim hominum uesania circa idola praedicatione Christi extincta fuerat et omnes erant in ruinis iam et abolitione uanorum culturae per totum pene orbem
 10 praedicatione pietatis exorta, is qui tenebat humanae deceptionis principatum undique coercitus Christi nomine ab orbe terrarum abactus est. cum autem in malitia sapiens malitiae inuentor existeret, non est fraudatus malignis argumentis ad faciendum rursus per seductionem sibi humanitatem subiectam; sed sub praetextu christianitatis idolorum culturam paulatim induxit, persuadens sophismatibus suis ad se
 15 respectum habentibus, ut non recederent a creatura, sed hanc adorarent et colerent deumque facturam arbitrarentur, filii nomine nuncupatam. at uero si ex non extantibus est uel creatura uel a diuina substantia in sua est alienatus natura, nullus est hinc sermo reddendus, sed hi qui nomen Christi creaturae imposuerunt hanc adorent, huic deseruiant, in ea spem salutis habeant et ab ipsa praestolentur iudicium, necnon
 20 et apostata qui cecidit totam nequitiam suam hominibus qui digni sunt largiatur, Rom. 579 PL 129, 385
 Arrio scilicet et Aetio, Eunomio et Eudoxio, quin potius et multis aliis, per quos idololatria quae iam defecerat, denuo, sicut dictum est, nomini christianitatis inducta est. et optinuit homines languor *qui seruierunt creaturae potius quam creatori*, ita ut

PVE

1 nanque V ed. Rom. | Arianos ed. Rom.* (ut semper) 2 contra – fatentur ~ εἰς τὴν κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων στηλογραφίαν ἀντηλλάξαντο? incertum quid legerit Anast. in gr. 3 Nyseorum P V Niseorum E, corr. ed. Rom. 5–6 prefatione P E (abbr. V) 6 perioche codd. 7–8 intentionem – est] „gr. int. cur tali tempore noster claruerit doctor“ ed. Rom.^{mg} minus apte 8–11 quia – est] Anast. constructionem uerborum mutauit 9 paene ed. Rom.* 10 predicatione P E (abbr. V) | is P: his V hiis E (corr. F²) 13 pretextu P (abbr. V) pretexta E 14 „gr. reduxit“ ed. Rom.^{mg} | suis om. P^{ac} (add. P^c s. l.) 16 deumque] deum quem V P^c prob. (abbr. –m add. P^c) | nuncupatam P^c V^p: –patum P^{ac} (u³ in a mut. P^x) V^{ac} (u³ in a mut. V¹⁻², –tam iter. V¹⁻² in marg.) numcupatam E 17 est¹ om. V edd. | uel¹ + a F edd., Anastasium ἢ pro ἢ legisse, inde sententiam male intellexisse agnouit Dubielzig (debut est creatura et ... alienata) | a om. P^{ac} (add. P^c s. l.) 17–19 nullus – iudicium] Anast. uerborum constructionem mutauit 17 hinc (~ τοῦτου?) huic F edd. 18 hi – imposuerunt ~ τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα ἐπιθέντας τῇ κτίσει? expectaueris cum nomen ... imposuerint uel sim. | hii P E ii mauult Dubielzig 19 haberent ed. Rom. (corr. ed. Reg.) | ab om. P^{ac} (add. P¹ uel P^c s. l.) 19–23 necnon – est] et omnino nactus Apostata homines totius eius nequitiae capaces, Arium inq., Aetium, Eun., Eud. et praeterea multos alios, per ipsos idololatriam, etc. reduxit ed. Rom.^{mg} (sed ipse Anast. sententiam male intellexit) 20 indigni E edd., sed cf. gr. | largiatur ~ χωρῆσαι? Anastasium δωρῆσαι legisse suspic. Dubielzig 21 Etio codd., corr. ed. Rom. | et ante Eunomio add. V edd. 22 idolatria codd., corr. ed. Rom. | nomine ed. Rom.* 23 obtinuit ed. Rom.* | ut + et ed. Rom.* (ex gr.)

ἀρχὰς τῆς τοιαύτης ὑπερμάχεσθαι νόσου. καὶ πάντων μικροῦ δεῖν ἀνθρώπων πρὸς τὸ ἐπικρατοῦν μετατεθέντων, τότε παρὰ τοῦ θεοῦ ἀναδείκνυται ὁ μέγας Βασίλειος, καθάπερ Ἡλίας ἐπὶ τοῦ Ἀχαάβ, καὶ τῆς ἱερωσύνης ἤδη τρόπον τινὰ πεπτωκυίας ἀντιλαμβανόμενος ὥσπερ τινὰ λύχνον ἐκλελοιπότα τὸν τῆς πίστεως λόγον διὰ τῆς ἐνοικούσης αὐτῷ χάριτος ἀναλάμψαι πάλιν ἐποίησε.”

La.-Co. 412 Σκοπήσωμεν τάληθές, ὅτι πᾶσα ἡ ἔννοια τοῦ πατρὸς κατὰ τῶν Ἀρειομανιτῶν ἀποτείνεται. λέγει γὰρ ἀναδεδεῖχθαι τὸν ἅγιον Βασίλειον ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις, ἐν οἷς ἦν Ἀρειος, Εὐνόμιος, Εὐδόξιος, Μακεδόνιος καὶ οἱ περὶ αὐτοὺς Ἀνόμοιοι τε καὶ Ἡμιᾶρειοι, κτίσμα τὸν υἱὸν καὶ λόγον τοῦ πατρὸς καὶ θεὸν ἡμῶν λέγοντες. ὡς θεῶ δὲ κτιστῶ λατρεύοντες εἰδωλολάτραι δικαίως ὑπ’ αὐτοῦ τε καὶ τῆς καθολικῆς ἐκ- 10 κλησίας ὀνομάζονται· διότι ὧ λατρεύουσιν ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι λέγουσι γεγονέναι, καθὼς πᾶσα ἡ τῶν δημιουργημάτων κτίσις. τὰς τοίνυν σεπτὰς εἰκόνας οἱ χριστιανοὶ οὔτε θεοὺς ὠνόμασαν οὔτε ὡς θεοὶς ἐλάτρευσαν οὔτε τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας αὐτῶν ἐν αὐταῖς ἔσχον οὔτε παρ’ αὐτῶν ἐκδέχονται τὴν μέλλουσαν κρί- 15 σιν, εἰ μὴ εἰς ἀνάμνησιν καὶ ὑπόμνησιν καὶ πόθῳ διακείμενοι πρὸς τὰ αὐτῶν πρωτότυπα καὶ ἡσπᾶσαντο καὶ τιμητικῶς προσεκύνησαν, οὐ μὴν δὲ ἐλάτρευσαν ἢ τὸ θεῖον σέβας ταύταις ἀπένειμαν — ἅπαγε τῆς κατηγορίας —, ἀλλ’ οὐδὲ ἄλλοις τισὶ τῶν ἐν τοῖς κτίσμασιν ἡριθμημένων. Ἀρειανοὶ δὲ τῇ κτίσει συναριθμοῦντες τὸν τοῦ θεοῦ υἱὸν καὶ λόγον, παρ’ αὐτοῦ τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας αὐτῶν ἐδόξαζον ἔχειν 20 καὶ τὴν μέλλουσαν κρίσιν δι’ αὐτοῦ γενήσεσθαι. τούτου ἕνεκεν καὶ ὁ θεσπέσιος πατὴρ ἐλέγχων αὐτοὺς ἔφη· „ταύτη προσκυεῖν”, ἡγουν τῇ κτίσει, „ταύτη λατρεύ- 25 ειν, ἐν αὐτῇ τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἔχειν, παρ’ αὐτῆς ἀναμένειν τὴν κρίσιν”. οὐκοῦν ἀποδείκνυνται παραχαράκται τῆς ἀληθείας οἱ ταύτης τῆς κενοφωνίας πρό- βολοι καὶ κατὰ τὸν προφήτην κάπηλοι μίξαντες τὸν οἶνον ὕδατι. καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ φαλσευταὶ τῶν πατρικῶν ἐκδόσεων γεγόνανσι. τοῦ γὰρ αὐτοῦ 30 θεοφόρου πατρὸς εἰπόντος „τῇ τοῦ υἱοῦ κλήσει ὀνομαζόμενον”, αὐτοὶ θέλοντες εἰς τὴν εἰκονικὴν ἐκτύπωσιν τὴν ἔννοιαν μετενέγκαι, ἀντὶ τοῦ „τῇ τοῦ υἱοῦ κλήσει” τῇ τοῦ Χριστοῦ κλήσει ἐψευσθηγόρησαν· πρόδηλον γὰρ εἰρηκότος αὐτοῦ „τῇ τοῦ υἱοῦ κλήσει ὀνομαζόμενον” ὅτι κατὰ Ἀρειανῶν ἀποφαίνεται, ὡς εἰς τὴν ἄνω ἄκτιστον θείαν γέννησιν τοῦ υἱοῦ βλασφημοῦντων. διὸ καὶ τοὺς ἐξάρχους τῆς αὐτῆς αἰρέ- 30 σεως ἐστηλίτευσεν εἰπὼν „Ἀρείῳ τε λέγω καὶ Εὐνομίῳ, Εὐδοξίῳ καὶ Ἀετίῳ”. αὐτοὶ

3 cf. 3 Reg. 17–19 24 cf. Is. 1,22

27–28 ἀντὶ — κλήσει cf. supra p. 624,13–14 et 626,17 (ubi uide etiam app. crit.)

25–28 φαλσευταὶ — ἐψευσθηγόρησαν cf. scholium apud Niceph. c. Eus. p. 473,27–474,3

(H) V T M 3–630,8 ἥδη — καὶ omnia fere euanida in H (sine dubio quaedam praetermissa sunt)

1 τὴν τοιαύτην ... νόσον M 2 μεταθέντων V 3 ἐπὶ τοῦ Ἀχαάβ ὁ Ἡλίας Greg. Nyss. | Ἡλίας om. Niceph.^{Eus} (ubi ὁ Ἡλίας, καὶ Pitra post Ἀχαάβ ex Greg. Nyss.) 5 πεποίηκε M Niceph.^{Eus} 6 Ἀρειανιτῶν sic M 8 Ἀρειος ἦν M 10 δὲ + τῷ Vc edd. 14 αὐτῶν¹ om. M 15 εἰ μὴ] exspectaueris ἄλλ’ (cf. app. crit. lat.) 17 ταύταις] αὐτοῖς sic M 20 γεγενῆσθαι T edd. (corr. ed. Rom.^{ms}) | τούτου ἕνεκεν] τοῦνεκεν V 21 ἔφη] ἔλεγε V 22 αὐτῆς] ταύτης V 24 καὶ¹ om. Vc edd. 27 τοῦ¹ om. Vc edd. 27–29 τῇ² — κλήσει om. V 29 ἄνω + καὶ ed. Rom.² (ex lat.), sed cf. Act. IV p. 324,7 et infra p. 694,8 30 αὐτῶν M 31 Εὐδοξίῳ + τε V

auxilio illius temporis imperatorum deceptio confortaretur et omnes excellentes principatus pro eodem languore certarent. tunc ex deo demonstratur magnus Basilius, quemadmodum Helias sub Achab; qui sacerdotio iam quodammodo decidenti auxilium praebens ueluti quandam deficientem lucernam uerbum fidei per gratiam
5 quae habitabat in eo rursus splendescere fecit.“

Intendamus quod uerum est, quia totus huius patris sensus aduersus Arrii furia laborantes intenditur. dicit enim sanctum Basilium illis temporibus demonstratum quibus erant Arrius, Eunomius, Eudoxius, Macedonius et qui circa illos, Dissimiles scilicet et Semiarriani, creaturam filium et uerbum patris et deum nostrum fatebantur,
10 tamquam deo quidem sed creato seruiantes; unde idolorum cultores iuste tam ab ipso quam a catholica ecclesia nominantur, eo quod eum quem colunt ex non extantibus ut esset fateantur effectum, sicuti omnis eorum quae condita sunt creatura. itaque sanctas imagines christiani neque [ut] deos nominauerunt neque ut diis deseruierunt neque spem salutis suae in eis aliquando habuerunt neque ab illis expectant
15 futurum iudicium, nisi ad recordationem et monimen eas habentes et amore circa illarum principalia flagrantes has et amplexi sunt et honoranter adorauerunt, non tamen diuinae his seruitutis uel cultus officium impenderunt – abesto calumnia –, sed neque aliis quibuslibet rebus. Arriani autem creaturae connumerantes dei filium et uerbum ab eo spem salutis suae praedicabant habere et per eum futurum iudicium
20 effici. huius rei gratia egregius pater arguens illos ait „hanc“, id est creaturam, „adorare, huic seruitutem exhibere, in ea spem salutis habere, ab ipsa expectare iudicium“. ergo probantur ueritatis adulteratores huius uocum nouitatis propugnatores et secundum prophetam caupones miscentes uinum aquae, et non solum hoc, sed et falsarii paternarum traditionum effecti sunt. eodem quippe deifero patre dicente
25 „filii uocatione nominatam“, ipsi uolentes in imaginalem formationem sensum transferre pro ‚filii uocatione‘ Christi uocationem falso profati sunt. manifestum est enim quod dicens „filii uocatione nominatam“ aduersus Arrianos pronuntiauerit in supernam et increatam diuinam generationem filii blasphemantes. propter quod et primores eiusdem hereseos publicauit dicens „Arrio uidelicet, Eunomio, Eudoxio et
PL 129, 386
Rom. 580

23 caupones – aquae cf. *Vet. Lat. (Beuron) Is. 1,22*

12–18 itaque – rebus ~ *Iuo trip. A 2,12,3 (laudatur secundum editionem M. Brett) (= Grat. cons. dist. III c. 28 col. 1360,18–25)*: (In actione sexta tomo ii. Quod Christiani ad memoriam et recordationem primitiuorum uenerentur imagines) Venerabiles imagines Christiani non deos appellant, neque seruiunt eis ut diis, neque spem salutis ponunt in eis, neque ab eis expectant futurum iudicium, sed ad memoriam et recordationem primitiuorum uenerantur eas, et adorant sed non seruiunt eis cultu diuino nec alicui creature.

P VE 12–18 ~ *Iuo trip., Grat.*

2 tunc] „gr. Cum ergo omnes propemodum homines ad partem quae praeualebat, transissent, tunc etc.“ *ed. Rom.^{ms}; Anastasii exemplar graecum lacunosum uidetur fuisse* 3 Elias P | Achab P^{ac} (a² exp.), fort. Achahab scribendum; cf. p. 647,4 4 deficienti VE 5 inhabitabat E edd., sed cf. Act. V p. 585,20 al. | splendere V^{ac} (sce add. V¹ s. l.) resplendescere E edd. 6–7 laborantis P^{pc} (in e scr. i P^x) 7 demonstratum ~ ἀναδεδειχθαι 8 erant om. E edd. | Dissimiles] Anomæi *ed. Rom.^{ms}* 9 Semiarrum P^{ac} (um *subterlin.*, ani add. P^c s. l.) | deum] dominum P 10 „gr. tanquam Deo illi, qui creatus erat, ser.“ *ed. Rom.^{ms}* 13 ut¹ om. *ed. Rom.*, deleui (cf. gr. et *Iuo trip.*) | nominarunt *ed. Rom.** 15 nisi (cf. *app. crit. gr.*) sed *Iuo trip. (ex prima uersione?)* 21 salutis spem F edd. 22 nouitatis] *Anast. legit καὶνοφωνίας* 23 aqua *Vulg. et Vet. Lat. (ubi uar. lect. aquae) fort. etiam hic scribendum* 25 filii *ed. Rom.^{ms}* („gr. filii“): dei *codd.*; uix credideris ipsum Anastasium hoc loco θεοῦ legisse uel intellexisse 26 uocatione *ed. Rom. (ex gr.)* | prolati P 27 pronuntiauerit P^{ac} (u *supra* o² P^c) 29 ereoseos P^{ac} (h add. P^c s. l.)

δὲ ἀντὶ τοῦ ,υἱοῦ' ,Χριστοῦ' εἰπόντες εἰς τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἐκτύπωσιν ἐπειράθησαν τὴν βλασφημίαν προσάψαι. τοίνυν καὶ ἐν τούτῳ φαλσορήμονές τινες καὶ ψευδολόγοι πεφανέρωνται. καὶ ἐπάγουσιν ἃ μὴ θέμις·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Διὸ δὴ καθὼς πάλαι ὁ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἀρχηγὸς καὶ τελειωτὴς Ἰησοῦς τοὺς 5
ἑαυτοῦ πανσόφους μαθητὰς καὶ ἀποστόλους τὴν τοῦ παναγεστάτου πνεύματος ἐν-
δύσας δύνανται ἐπὶ ἐκμειώσει τῶν τοιούτων κατὰ παντὸς ἐξαπέστειλεν, οὕτως καὶ
νῦν τοὺς αὐτοῦ θεράποντας καὶ τῶν ἀποστόλων ἐφαμίλλους πιστοὺς ἡμῶν βασιλεῖς
ἐξανέστησε, τῇ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος σοφισθέντας καὶ ἱκανωθέντας δυνάμει πρὸς 10
καταρτισμὸν μὲν ἡμῶν καὶ διδασκαλίαν, καθαιρεσὶν δὲ δαιμονικῶν ὀχυρώματων ἐπ-
αιρομένων κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ καὶ ἔλεγχον διαβολικῆς μεθοδείας καὶ πλάνης.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Τίς ἐλάλησεν ἀδικίαν τοιαύτην εἰς τὸ ὕψος ποτέ; τίς ἂν γένοιτο τῆς ἀσεβείας ταύτης
La.-Co. 413 χαλεπωτέρα; ὡς τῆς ἀναισχύντου καὶ πονηρᾶς βλασφημίας· ὡς τοῦ κεκρυμμένου 15
δόλου καὶ τῆς ποικίλης ῥαδιουργίας· ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ διαβόλου τῆς μεθοδείας
Ma. 228 διδασκέντες φθέγγονται, ὅτι τὴν σαφῶς καὶ τρανῶς ἡμᾶς πρὸς δόξαν θεοῦ χειρ-
αγωγοῦσαν θέαν καὶ ὄψιν, δι' ἧς τὸ τῆς ταπεινώσεως ὕψος τοῦ θεοῦ λόγου κατα-
νοοῦμεν καὶ πρὸς μνήμην τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας αὐτοῦ τοῦ τε πάθους αὐτοῦ καὶ 20
τοῦ σωτηρίου θανάτου χειραγωγούμεθα, δαιμονικὰ ὀχυρώματα ἐπαιρόμενα κατὰ τῆς
γνώσεως τοῦ θεοῦ καὶ διαβολικὴν μεθοδεῖαν καὶ πλάνην ἐθρασυστόμησαν ἀπο-
καλέσαι. ὧντως ἐνέτειναν τὸ τόξον αὐτῶν πρᾶγμα πικρὸν τοῦ κατατοξεῦσαι ἐν
ἀποκρύφους ἁμωμον. εἰ γὰρ ὡμολόγουν ἐπὶ ἐκμειώσει τῶν εἰδώλων τοὺς ἐνδυσάμε-
νους δύνανται ἐξ ὕψους ἁγίους μαθητὰς ἐπελθόντος αὐτοῖς τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀπ-
εστάλθαι, οὐκ ἂν ἑτέρους ἔλεγον ἀνίστασθαι μετὰ τὸ κεκρατηκέναι τὴν ἐκείνων 25
παράδοσιν τε καὶ διδασκαλίαν χρόνους ὥσει ὀκτακοσίους καὶ πατέρας ἁγίους
ταύτην ὡς ἄγκυραν ἀσφαλῆ κρατῦναι τε καὶ βεβαιῶσαι· ἅπαξ γὰρ καθόλου λυ-
θρωθέντες παρὰ Χριστοῦ ἐκ τῶν εἰδώλων οὐ χρεῖαν ἔχομεν περὶ εἰδώλων ἐγκα-
λεῖσθαι, εἰ μὴ πῶ τολμήσωσι λέγειν μεταποίησιν γεγενῆσθαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ
θεσμούς ἑτέρους καὶ τάξεις παραδεδόσθαι, παρεισφέροντες ἡμῖν προφάσεις ἀλόγους 30

5 cf. Hebr. 12,2 9-10 πρὸς - διδασκαλίαν cf. Eph. 4,11-12 10-11 cf. 2 Cor. 10,4-5 11-12 διαβολικῆς -
πλάνης cf. Eph. 4,14 et 6,11 14 cf. Ps. 72,8 16 cf. Eph. 6,11 20-21 cf. 2 Cor. 10,4-5 21 διαβολικὴν -
πλάνην cf. Eph. 4,14 et 6,11 22-23 Ps. 63,4-5 23-24 cf. Lc. 24,49 24 cf. Act. 1,8

18-20 δι' - χειραγωγούμεθα ~ Conc. Trull. (CPG 9444) can. 82, ACO ser. II, II 4 p. 54,11-13

5-12 = Niceph. refut. c. 19,26-36 8 τοὺς - βασιλεῖς cf. Steph. Diac. l.l. § 29 p. 128,17-18

(H)V T M 5-12 = Niceph.^{ref} 17-632,26 διδασκέντες - ἀνέγνω omnia fere euanida in H (sine dubio
quaedam praetermissa sunt) 18-20 ~ Conc. Trull.

1 Χριστόν V 2 φαλσορήμονές M ed.Rom.* 6 τὴν] τῇ ed.Rom.* ex Vc (Probatares in marg.), uide infra |
παναγίου Niceph.^{ref} 6-7 ἐνδύσας δύνανται] δυνάμει ed.Rom.* ex Vc (Probatares in marg., ἐνδύνανται sic Vc
i.t.) 8 βασιλεῖς ἡμῶν HV Niceph.^{ref} (C) 9 καὶ ἱκανωθέντας om. T edd. 13 διάκονος + καὶ κουβου-
κλείσιος T M edd., sed cf. lat. 15 ὡ V (bis) 20 χειραγωγούμεθα om. T 22 αὐτῶν τὸ τόξον M | τὸ
om. V fort. recte, cf. Sept. 23 ἐκμειώσει] καθαιρέσει Vc^p (Probatares in marg.) edd. 28 περὶ + τῶν
ed.Rom.* ex Vc (add. Probatares in marg.) 29 πῶ V T: που M ed.Rom.* | τολμήσουσι M 30 παρεισ-
φέροντες] φέροντες V

Aetio“. ipsi autem pro eo ut dicerent ‚Iesu Christo‘ mutato sensu, in uenerabilium imaginum formationem blasphemiam conati sunt usurpare. igitur et in hoc falsiloqui quidam et mendaces manifestantur. qui et inferunt quae licita minime comprobantur:

5 (Gregorius episcopus legit:)

«Propter quod et nunc, quemadmodum olim *Iesus* salutis nostrae *auctor et consum-*
mator sapientissimos discipulos et apostolos suos sancti spiritus induens uirtute pro
 imminutione talium in omnem terram direxit, ita et nunc famulos suos et apostolo-
 rum consimiles, fideles uidelicet imperatores nostros erexit, eiusdem spiritus sapien-
 10 tia praeditos et dignos uirtute factos, ad perfectionem scilicet et doctrinam nostram
 atque *distractionem* daemoniarum *munitionum extollentium se contra scientiam dei*
 atque redargutionem diabolicae argumentationis pariter et erroris.»

(Epiphanius diaconus legit:)

Quis *locutus est iniquitatem* talem in *excelsum* aliquando quae fiat hac impietate
 15 crudelior? o irreuerentem et malignam blasphemiam, o absconditam fraudem et La.-Co. 414
 uariam falsitatem: ut ex ipsius diaboli argumentatione instructi effantur, quia uisio-
 nem et uultum, qui clare nos et expresse ad gloriam dei manu quodammodo ducit et
 per quem humilitatis celsitudinem dei uerbi consideramus et ad conuersationis eius Ma. 227
 quam in carne gessit, id est passionis et salutaris mortis eius, memoriam trahimur,
 20 daemonicas *munitiones extollentes se aduersus scientiam dei* et diabolicam argumen-
 tationem et errorem ausi sunt nuncupare! <uere> *intenderunt arcum suum rem*
amaram, ut sagittent in occultis immaculatum. si enim confiterentur pro imminutione
 idolorum indutos *uirtute ex alto* sanctos discipulos adueniente super eos spiritu
 sancto fuisse missos, non utique alios dicerent erectos, postquam optinuit illorum
 25 traditio et doctrina annos circiter octingentos et patres sancti hanc ut anchoram se-
 curam confirmauerunt et stabilierunt. semel enim uniuersaliter erepti per Christum
 ab idolis non egemus super idolis conqueri, nisi forte praesumant dicere mutationem
 factam in ecclesia et leges alias et ordinationes traditas inducentes nobis occasiones
 irrationabiles et negatione refertas. hoc enim rumore fortes isti tumultuantes dice-

6–10 quemadmodum – nostram ~ LC IV 20 p. 537,6–10 (= IV Capit. p. 488,3–7; deest in *Hadr.): Quod adolatorie imperatorem suum sive matrem eius apostolis coaequare nisi sunt dicentes: „Sicut olim salutis nostrae rector et perfector Iesus proprios suos apostolos sancti Spiritus induens uirtute emisit, sicut (sic Capit. recte) et nunc suos placabiles et apostolorum similes, fideles nostros imperatores erexit de eodem Spiritu prudentes factos et idoneos exsistentes uirtute ad perfectionem nostram.“ cf. Freeman p. 537 adn. 259

P VE 6–10 ~ LC

1 Etio codd., corr. ed. Rom. | pro – sensu] ~ ἀντὶ τοῦ ‚υἱοῦ‘ ‚Χριστοῦ‘ εἰπόντες? Anast. fort. graeca male intellegens liberius uertit (pro eo ut dicerent filii, dicentes Christi, mutato sensu ed. Rom. *) 3 quae] que E, om. P 6 et nunc om. ed. Rom. * non male, sed ipse Anast. neglegenter et nunc bis posuisse uidetur (uide infra l. 8) 6–7 consumator VE 7 et apostolos om. ed. Rom. * 8 et¹ om. E edd. 10 dignas Pac (a in o mut. Px) 11 destructionem VE edd. 15 irreuerentem VE | o absconditam om. Pac (add. P¹ in marg.) 16 uaritatem Pac (-tatem subterlin., a(m) add. P^c s.l.) 17 qui (sc. uultus ~ ὄψις) quae ed. Rom. * | ducit scripsi coll. gr.: ducunt P^{pc} VE edd. dicunt Pac (u supra i add. P^c) 18 quem] quae ed. Rom. * (uide supra) 20 se om. Pac (add. P^c s.l.) 21 uere add. ed. Rom. (cf. gr.) post intenderunt (sed cf. Act. IV p. 319,5 al.) 22 immaculatum ed. Rom. * | imminutione E edd. 24 dicerent alios E edd. | obtinuit E edd. 25 ancoram Pac (h add. P^c s.l.) E edd. 27 conqueri] „gr. reprehendi“ ed. Rom.^{ms} (sed est mendum interpretis, qui ἐγκαλεῖσθαι male intellexit) | presumant codd.

- καὶ ἀρνήσεως μεστάς. τοῦτο γὰρ ἐθρύλλησαν οἱ γεννάδαι εἰπόντες „καθὼς πάλαι
 Rom. 581 λέγειν· πᾶν παλαιούμενον καὶ γηράσκον ἐγγὺς ἀφανισμοῦ, καὶ ὅτι πεπαλαίωται ἡ
 τῶν ἀποστόλων διδασκαλία, νέαν ἡμεῖς προαιρούμεθα ἐξαναστήσαι, ὅτι καὶ Μωσῆς
 καὶ Ἀαρὼν ἱερεῖς, ἀλλ' ὅτε ἡ χάρις ἀντεισῆλθεν, ὁ ἀπόστολος λέγει ἕτερον ἀνίστα- 5
 σθαι ἱερέα. οὐκοῦν καὶ νυνὶ ὧφειλον δοῦναι μεγίστην τινὰ χάριν ὑπὲρ τὴν τῶν
 ἀγίων ἀποστόλων· οὕτω γὰρ καὶ λέγουσι· „πρὸς καταρτισμὸν μὲν ἡμῶν καὶ διδα-
 Ha. 344 τῶν ἀποστολικῶν διατάξεων ἔχοντες, καὶ ἄλλους ὧφειλον καταρτίζειν, οὐχὶ ὑπὸ
 ἄλλων κατηρτίσθαι· ὥς μᾶλλον ἀπηνῆναντο μαθητεῖαν τῆς διδασκαλίας καὶ παρα- 10
 δόσεως τῶν ἀγίων ἀποστόλων καὶ τῶν κλεινῶν ἡμῶν πατέρων. ὅθεν ἅμοιροι καὶ
 ἀμέτοχοι ἀπεδείχθησαν τῆς τούτων διδασκαλικῆς παιδεύσεως ὥς μὴ στοιχοῦντες τῇ
 αὐτῶν παραδόσει, καὶ ἀποφαίνεται αὐτοῖς ὁ ψαλμωδὸς Δαβὶδ λέγων· ἐξολοθρεύσει
 κύριος πάντα τὰ χεῖλη τὰ δόλια, γλῶσσαν μεγαλορήμονα. εἰπάτω δὲ ἡμῖν ψάλλων ὁ 15
 αὐτὸς Δαβὶδ ἀληθῆ καὶ ἡμεῖς σὺν αὐτῷ· τοῦ ἐχθροῦ ἐξέλιπον αἱ ῥομφαῖαι εἰς τέλος, 15
 καὶ πόλεις καθεῖλες. πότε ἐξέλιπον τοῦ ἐχθροῦ αἱ ῥομφαῖαι καὶ αἱ πόλεις ἤγουν τὰ
 ὀχυρώματα αὐτοῦ; οὐχὶ ἐπὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐνανθρωπήσεως; περὶ οὗ καὶ γέγρα-
 πται, ὅτι τῶν ἰσχυρῶν μεριεῖται σκύλα. μὴ ἐπὶ τοῦ ψευδοσυλλόγου καὶ τῆς συμμο-
 ρίας αὐτῶν γέγραπται, ὅτι τοῦ ἐχθροῦ ἐξέλιπον αἱ ῥομφαῖαι εἰς τέλος; καὶ ἐὰν εἰς 20
 τέλος καὶ παντάπασιν ἐξέλιπον αἱ ῥομφαῖαι τοῦ ἐχθροῦ καὶ τῆς ἀσεβείας αἱ πόλεις 20
 καθηρέθησαν, πῶς ταῦτα πάλιν ἀνοικοδομεῖσθαι καὶ ἀνανεοῦσθαι πεφλυαρήκασιν;
 ἵνα ἑαυτοῖς ἐπιγράψωσιν τὴν αὐτῶν καθαίρεσιν καὶ τοῦ ἀνθρωπείου γένους τὴν ἐξ
 La.-Co. 416 αὐτῶν ἀπολύτρωσιν, σμικρύνοντες τὸ μέγα τῆς σωτηρίας ἡμῶν μυστήριον, τὴν
 οἰκονομίαν Χριστοῦ τοῦ ἐπὶ πάντων θεοῦ τοῦ ὄντως εὐλογητοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
 αἰώνων, ἀμήν. εἴτα ταῖς κολακείαις πρὸς τοὺς κρατοῦντας χρώμενοι οὕτω φασίν· 25
- Ma. 229 (Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)
 «Οἱ τῷ περιόντι αὐτοῖς θείῳ ζήλῳ κινούμενοι τὴν τῶν πιστῶν ἐκκλησίαν τῇ τῶν
 δαιμόνων ληϊζομένην ἀπάτη ὁρᾶν μὴ ἀνεχόμενοι»

2 cf. Hebr. 12,2 3 Hebr. 8,13 5-6 Hebr. 7,11 7-8 πρὸς — διδασκαλίαν cf. Eph. 4,11-12 13-14 Ps. 11,4
 15-16 Ps. 9,7 18 Is. 53,12 24-25 cf. Rom. 9,5

27-28 = Niceph. refut. c. 19,36-38

(H) V T M 27-28 = Niceph.^{ref}

2 παρέπεται] γὰρ ἔπεται M 6 νυνί] νῦν M ed.Rom.* (ex Vc) 10 καταρτίζεσθαι T edd. | ὥς (= οὕτως) Dubielzig: ὥς codd. (nihil respondet in lat.) | μαθητιᾶν V 11 ἅμοιροι καὶ om. Vc edd. 14 μεγα-
 λορήμονα M ed.Rom.* (ex Vc) | εἰπάτω Vc^{pc}: εἰπάτωσαν V T M (σαν subterlin. Vc*) | ἡμῖν + εἰ M
 15 ἀληθῆ V T: ἀληθεύει M ἀληθῶς Vc^{ms} (Morin) edd. | ῥομφαῖ sic M 16 ἤγουν] ἦτοι Vc^{ms} (Probatares)
 edd. 17 Χριστοῦ] υἱοῦ M 18 ὅτι + τὰ M | τὸν ἰσχυρὸν V τοῦ ἰσχυροῦ M | μεριεῖ Sept. (sed μεριεῖται
 Q*) | σκύλα M ed.Rom.* (ex Vc) 21 πάλιν ταῦτα V | οἰκοδομεῖσθαι M 22 ἑαυτοῦς V | ἀνθρωπίνου M
 24 ὄντος M | εὐλογημένου Vc^{ms} (Bonafides) edd. 27 Οἱ M ed.Rom. (ex Vc) Niceph.^{ref}: Οἱ V T ed.Reg.*
 28 ληϊζόμενοι T | μὴ] οὐκ Niceph.^{ref} | ἀνεχόμενοι] sententia continuatur infra p. 634,23

bant quia „sicut olim *Iesus* salutis nostrae *auctor et consummator*“. hinc accidit eis dicere: „omne *quod antiquatur et senescit prope interitum* fit, et quia antiquata est apostolorum doctrina, nouam nos procuramus erigere, quia et Moyses et Aaron sacerdotes simili modo fecisse probantur, sed quando gratia subintrauit, apostolus
 5 dicit *aliū surrexisse sacerdotem*.“ ergo et nunc debuerant dare maximam quandam gratiam, apostolorum scilicet superantem; sic enim et dicunt: „ad perfectionem quidem nostram et magisterium“. et cum episcopi essent, qui talem synodum adinuenerunt, et perfectionem apostolicarum dispositionum haberent, et alios debuissent perficere, non ab aliis perfici: magis renuerunt doctrinam magisterii ac traditionis
 10 sanctorum apostolorum et illustrium patrum nostrorum. unde consortes et participes nullatenus ostensi sunt horum eruditionis <et> doctrinae, eo quod non consenserint traditioni eorum, et imprecetur eis psalmista Daudid dicens: *disperdat dominus uniuersa labia dolosa et linguam magniloquam*. dicat et nobis psallens ueraciter ipse Daudid et nos una cum ipso: *inimici defecerunt frameae in finem et ciuitates eorum*
 15 *destruxisti*. quando *defecerunt inimici frameae et ciuitates*, id est munitiones eius? nonne in Christi humanatione? de quo scriptum est quia *fortium diuidet spolia*. an super pseudosyllogo et factione ipsorum scriptum est quia *inimici defecerunt frameae in finem*? et si *in finem* et per omnia *defecerunt frameae inimici* impietatisque *ciuitates destructae sunt*, quomodo haec iterum reaedificata et renouata esse
 20 garrierunt? ut sibimet ascribant distructionem eorum et redemptionem humani generis quae ex illis effecta est, derogantes magno salutis nostrae mysterio et dispensationi Christi *qui est super omnia deus benedictus in saecula saeculorum. amen*. dein adolationibus ad imperantes usi ita aiunt:

(Gregorius episcopus legit:)

Ma. 230

25 «Qui diuino zelo qui illis inest moti fidelium ecclesiam daemonum surreptam seductione uidere non patientes»

12–13 disperdat – magniloquam cf. *LC I 27 p. 221,2–4* (= *I Capit. p. 105,1–2*) = **Hadr. p. 34,12–14* (In actione sexta. In tomo secundo Epiphanius legit. Capitulo XL): Quod non ad eorum parentes (*om. Hadr., suppl. Hampe*) pertineat, sicut illi dicunt: „Disperdat Dominus uniuersa labia dolosa et linguam magniloquam (lingua maliloqua *Hadr.* [magniloqua *Hampe*]).“ 14–15 inimici – destruxisti cf. *LC I 28 p. 222,13–16* (= *I Capit. p. 105,3–4*) = **Hadr. p. 34,19–22* (In eadem actione. Capitulo XLI): Quod non (*om. Hadr., suppl. Hampe*) in eorum (*om. Capit.*) parentibus, ut illi dicunt, impletum sit, quod scriptum est: „Inimici defecerunt framea in finem, et ciuitates eorum destruxisti.“ cf. *Hadr. p. 40,20*.

P VE

1 quia *om. ed. Rom.** | consumator VE | accedit *ed. Rom.** 3 Moses V Moises E 4 fecisse] fuisse *ed. Rom.** 5 dixit F *edd., sed cf. gr.* 6–7 quidem] quidam V, *om. E (corr. ed. Rom.)* 7–8 adunauerunt *ed. Rom.** 8 alias P^c (o in a *mut. P^c*) 9 perfici + nam *ed. Rom.** | rennuerunt VE 11 et *add. ed. Rom.* | quod iter. P^{ac} (quod¹ *subterlin.* P^x) | non *om. P^{ac} (add. P^c s. l.)* 11–12 consenserunt E *edd.* 12 imprecetur (~ ἀποφαίνεται?) P: inprecetur VE imprecatur *ed. Rom.** 13 et¹ habent etiam *Psalt. Rom. et LC et Hadr.* | ipse] debuit idem 14 et¹ – ipso *om. P* | una E: *om. V* | eorum habent etiam *Psalt. Rom. et LC et Hadr.* 16 humanatione] hamantetione (?) P 17 pseudosyllogo (*sic*) P pseudosillogo E 18 in¹ – frameae² *om. P^{ac} (suppl. P^c in marg. inf.)* 19 ciuitates *om. P* | reedificata V rehed- E 20 distructionem E *edd., sed cf. Act. I p. 109,3 al.* 21 misterio *codd.* 22 benedictus deus E *edd., sed cf. gr.; expectaueris tamen deus <uere> benedictus* | secula P E (*abbr. V*) | saeculorum P E (*abbr. V*) 23 deinde *ed. Rom.** | adulationibus P^{ac} (u¹ in o *mut.*, a *superscr. P^c*) adulationibus F² *edd.* | imperatores E *edd., sed cf. gr.* 25 surreptam *ed. Rom.**

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Ταῦτα λέγοντες οὔτε ἔγνωσαν τὰς ἐπαγγελίας, ὥς ἡ καθολικὴ ἐκκλησίᾳ παρὰ τοῦ αὐτὴν θεμελιώσαντος Χριστοῦ ἔλαβεν, οὔτε διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν ὁμολογοῦσι σωθῆναι τὸ ἀνθρώπινον γένος. οὐς γὰρ Χριστὸς τῷ ἰδίῳ αἵματι ἐξωνήσατο, πάλιν τῷ διαβόλῳ πιπράσκουσιν· οὐς τῷ ἰδίῳ θανάτῳ ἐζωοποίησεν, αὐτοὶ τῷ δηλητηρίῳ τῶν αὐτῶν χειλέων θανατοῦσι καὶ εἰς πέταυρον ἔδου καταβιβάζουσιν. ἀκουσάτωσαν τῶν ἁσμάτων διαρρήδην ἁδόντων πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ὡς ἐκ προσώπου Χριστοῦ· ὅλη καλὴ εἶ πλησίον μου, ὅλη καλὴ, καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί. ἤδη ἤκουσαν ὅλην αὐτὴν καλὴν εἶναι καὶ πλησίον Χριστοῦ καὶ μώμου παντὸς ἀπηλλάχθαι. πρὸς ἣν καὶ διὰ Ἡσαΐου φθέγγεται· ἐπὶ τῆς χειρός μου ἐζωγράφησά σου τὰ τεῖχη· καὶ ἐνώπιόν μου εἶ διὰ παντός. καὶ πῶς ἡ ταύτας τὰς ἐπαγγελίας λαβοῦσα ληΐζεται ὑπὸ τῆς τῶν δαιμόνων ἀντικειμένης δυνάμεως; καὶ ἔνθα Χριστός ἐστι κεφαλὴ κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, τίς ὁ ταύτην δυνάμενος εἰς προνομὴν λαβεῖν; αὐτὸς παρέστησεν αὐτὴν ἑαυτῷ μὴ ἔχουσιν σπῖλον ἢ ῥυτίδα, καὶ πῶς πάλιν μολύνεται; φεῦ τῆς ὑπολήψεως ταύτης. πρόδηλον γὰρ ὅτι ἄρνησις τῆς αὐτοῦ οἰκονομίας μεσολαβεῖ τὴν ὑπόνοιαν ταύτην. ἀλλ' ἔσπευσαν ἐξουδενῶσαι τὴν ἐκκλησίαν. διὰ τοῦτο ἐξουδενώσκει αὐτοὺς κύριος, καὶ ἔσονται παρὰ πᾶσι τοῖς ἐν αὐτῇ γεννηθεῖσι καὶ ἐξουδενωμένοι καὶ ἀναθεματισμένοι· ἔμεινε γὰρ ἀλήϊστος καὶ ἀρραγὴς καὶ ἀσάλευτος. ταῖς δὲ κολακείαις πληρώσαντες τὸ στόμα ἐπὶ τὴν διήγησιν τῶν παρ' αὐτοῖς πραχθέντων τὸν λόγον ποιοῦνται σεμνυ- νόμενοι·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«πᾶσαν τὴν ἱερατικὴν συνεκαλέσαντο τῶν θεοφιλῶν ἐπισκόπων ὁμήγυριν, ὅπως συνοδικῶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ γενομένη γραφικὴν τε συζήτησιν ποιησαμένη περὶ τῆς ἀπατηλῆς τῶν ὁμοιωμάτων χρωματουργίας τῆς κατασπώσης ἐκ τῆς ὑψηλῆς καὶ θεῷ πρεπούσης λατρείας εἰς τὴν χαμαίηλον καὶ ὑλικὴν κτισματολατρίαν τὸν τῶν ἀνθρώπων νοῦν θεοκινήτως ἐκφωνήσῃ τὸ αὐτῇ δοκοῦν, εἰδότες τὸ γεγραμμένον ἐν προφῆταις, ὅτι χεῖλη ἱερέων φυλάσσεται γνώσιν, καὶ νόμον ἐκζητήσουσιν ἐκ στόματος αὐτῶν, ὅτι ἄγγελοι κυρίου παντοκράτορός εἰσιν.»

Ha. 345 (Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

30

Ma. 232 Ἀμνημονήσαντες τὴν τοῦ θεοῦ λόγου ἐκ παρθένου γέννησιν, τοῦτο τὸ μέγα καὶ La.-Co. 417 σωτήριον μυστήριον, ὅπερ αὐτὸς σαρκὶ ἐπιδημήσας ἡμῖν ἐχαρίσατο ῥυσάμενος ἡμᾶς

6–7 Prou. 9,18 8–9 Cant. 4,7 10–11 Is. 49,16 13 Eph. 4,15; cf. 1 Cor. 11,3 14–15 cf. Eph. 5,27 17 cf. 1 Reg. 15,23 et 26 28–29 cf. Mal. 2,7

23–27 πᾶσαν – δοκοῦν = Niceph. refut. c. 19,38–44

(H)VT M 23–27 = Niceph.^{ref} 31–638,3 Ἀμνημονήσαντες – ἀνέγνω praetermisit H

1 διάκονος + καὶ κουβουκλείσιος T M edd., sed cf. lat. 2 παρὰ om. T 7 καταβιβάζω(σιν) V 8 προσ-
ώπου + τοῦ V | εἶ T: ἡ V M εἶ ἡ Sept. 11 τῶν χειρῶν Sept. 13 ἐστιν + ἡ V 14 σπῖλον V edd.
17 ἐκκλησίαν] ἐξουσίαν T 18 καὶ om. ed. Rom.* (ex Vc) | ἀναθεματισμένοι T edd. (sed reduplicatio sae-
rius omitta est; cf. Fatouros II p. 916) 22 Γρηγόριος – ἀνέγνω dehinc semper om. T 23 ἱερατικὴν]
ἱερωσύνην Niceph.^{ref} (ἱερωτάτην P^{bc}) | προσεκαλέσαντο Niceph.^{ref} 24 ζήτησιν Niceph.^{ref} 26 λατρίας V
(abbr. H) | κτισματολατρίαν T (abbr. HV) 27 ἐκφωνήσῃ H (prob.) M Niceph.^{ref}: ἐκφωνήσῃ V T
28–29 ἱερέων – εἰσιν] ἱερέως ... αὐτοῦ ... ἄγγελος ... ἐστιν Sept. (cf. Gero, Constantine V p. 71 adn. 61)
29 διότι Sept. (uar. lect. ὅτι) 30 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω dehinc semper om. T | διάκονος + καὶ κουβουκλεί-
σιος M 31 τοῦτο] καὶ τούτου ed. Rom.* (ex lat.)

(Epiphanius diaconus legit:)

Haec dicentes neque cognouerunt repromissiones quas catholica ecclesia suscepit a Christo qui eam fundauit, neque per redemptionem quae est in Christo Iesu domino nostro confitentur saluari genus humanum. quos enim Christus proprio mercatus
 5 est sanguine, iterum diabolo uendunt; quos propria morte uiuificauit, ipsi toxico labiorum suorum mortificant et in laqueum *inferni* dimergunt. audiant cantica cantorum aperte ad ecclesiam ex persona Christi cantantia: *tota bona es proxima mea*, tota bona es, *et macula non est in te*. ecce iam audierunt totam eam bonam esse et proximam Christi ac ab omni macula liberam, ad quam et per Esaïam affatur: *in*
 10 *manu mea depixi muros tuos*, et in conspectu meo es *semper*. et quomodo quae has repromissiones accepit, surripitur a daemonum aduersa uirtute? et maxime ubi *Christus est caput* secundum diuinum apostolum, quis est qui hanc possit praedam arripere? ipse *exhibuit eam sibi non habentem maculam aut rugam*, et quomodo rursus coinquinatur? o reprehensionem istam! certum est enim quod negationem
 15 dispensationis eius sequestret opinio haec. sed festinauerunt ecclesiam spernere. PL 129, 388
 idcirco spernet illos dominus, et erunt apud omnes qui in ea nati sunt reprobat et anathematizati; mansit enim inexpugnabilis et incorruptibilis et inmutabilis. porro adolationibus replentes os ad narrationem a se gestorum sermonem faciunt gloriantes:

20 (Gregorius episcopus legit:)

«omne sacratum conuocauerunt deo amabilium episcoporum collegium, ut synodice in idipsum effectum et scripturarum quaestionem faciens de seductoria similitudinum colorum operatione, quae euellit ex summa et deo decibili latria ad humilem ac
 25 materiale creaturae latriam hominum sensum, deo mouente pronuntiet quod sibi fuerit uisum, scientes quod scriptum est in prophetis: quia *labia sacerdotum custodient scientiam et legem* exquirent ex ore ipsorum, *quia angeli domini* omnipotentis sunt.»

(Epiphanius diaconus legit:)

Inmemores dei uerbi natiuitatis ex uirgine huiusque magni et salutaris mysterii quod
 30 ipse in carne ueniens nobis donauit, eruens nos ab idolorum errore ac horum insana

9–10 in – semper cf. Vet. Lat. (Beuron) Is. 49,16

P VE

3 Iesu Christo ed. Rom.* 6 demergunt VE edd. 7 bona] pulchra ed. Rom.^{mg} (ex Vulg.) 9 Hesaïam P Ysaïam E Isaïam ed. Rom.* 10 depinxit P^{pc} (n superscr. P^c) F edd., sed cf. Act. II p. 141,4 al. 11 repromissiones P | accipit P | demonum P E demonium V 12 predam P E (abbr. V) 13 exhibuit P^{ac} (h superscr. P^c) | regem P^{ac} (u superscr., e in a mut. P^c) 14 reprehensionem] „gr. opinionem“ ed. Rom.^{mg} 15 sequestret ~ μεσολαβεῖ Anast. sententiam male intellexisse uidetur 17 incorruptibilis] „gr. inconcussa“ ed. Rom.^{mg} | inmutabilis] immobilis ed. Rom.* 18 adulationibus F edd. 21 sacramentum P 22 idipsum P^{pc} V: ipsum E id collegium ipsum P^{ac} (collegium subterlin. P^x) | questionem codd. | ductoria P 23 auellit ed. Rom.* | ac] et ed. Rom.* 24 latrariam E edd. | hominem E hominis F² edd. | deomouente (sic) P^{ac} (m¹ exp.) | quod] quid F edd., sed cf. infra p. 637,24 26 quia] qui P^{ac} (a add. P^c s.l.) 29 inmemores F edd. 30 ac horum] hacorum P^{ac} hac horum P^{pc} (h add. P^c s.l.)

ἐκ τῆς τῶν εἰδώλων πλάνης καὶ τῆς τούτων μανιώδους θρησκείας, αὐτοὶ τε ταύτην τὴν σωτηρίαν σφετερισάμενοι, δόξαν ἑαυτοῖς βουλόμενοι περιθεῖναι, ἀδόξως παρὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας θριαμβεύονται. οἷς εἰκότως προσφθέγγεται Χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν διὰ τοῦ προφήτου· οἱ ἱερεῖς ἠθέτησαν νόμον μου καὶ ἐβεβήλωσαν τὰ ἁγία μου ἀνὰ μέσον ἁγίου καὶ βεβήλου οὐ διέστειλαν, καὶ ἀνὰ μέσον καθαροῦ καὶ ἀκαθάρτου οὐ διέστειλαν. αὐτοὶ γὰρ τὰς εἰκόνας τοῦ κυρίου καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ οὐ διέστειλαν τῇ τῶν δαιμόνων εἰκόνι, αὐτὰς παραπλησίως εἰδωλα ὀνομάσαντες καὶ κατηγορικῶς συκοφαντήσαντες τὴν ἐκκλησίαν ἣν περιποιήσατο Χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν τῷ ἰδίῳ αἵματι. ἀπατηλὴν χρωματουργίαν τὴν τοῦ εὐαγγελίου διήγησιν ἐθρύλλησαν, ἣν σεπτὴν καὶ ἁγίαν οἱ πιστοὶ λέγουσιν τε καὶ ὀνομάζουσιν, οὐκ ἀποβλέποντες εἰς τὸ ὀρώμενον, ἀλλ' εἰς τὰ ἐν αὐτῷ ἐνσημαινόμενα. ἀκούοντες γὰρ τοῖς ὡσὶ, 'δόξα σοι, κύριε' προσφθέγγονται, καὶ ὀρῶντες τοῖς ὅμμασι πάντως τὴν αὐτὴν ἀναπέμπουσι δοξολογίαν· εἰς γὰρ μνήμην ἐρχόμεθα τῆς ἐν ἀνθρώποις αὐτοῦ ἀναστροφῆς. εἴ τι γὰρ ἡ ἐξήγησις ἐγγράφως ἡμῖν δηλοῖ, ταυτὸν καὶ ἡ ἀναζωγράφησις. οἷα δὲ ἀναιδὴν <καὶ> ἀλαζονικῶς πεφληναφήκασιν, σκοπήσωμεν· „τῆς κατασπώσης ἐκ τῆς ὑψηλῆς καὶ θεῷ πρεπούσης λατρείας εἰς τὴν χαμαίζηλον καὶ ὑλικὴν κτισματολατρίαν.” ὦ τῆς παραπληξίας· τὴν γλῶσσαν ὡς μάχαιραν ὀξεῖαν ἔχοντες καὶ τεθηγμένην τῷ ψεύδει τὴν ἀμώμητον πίστιν ἡμῶν τῶν χριστιανῶν εἰς τὴν τῶν εἰκόνων νομίζουσι μετηλλάχθαι σεβασμιότητα, καὶ ὑβριστικῶς προσφθέγγονται, χαμαίζηλον καὶ ὑλικὴν κτισματολατρίαν· ταύτην ἀποκαλοῦντες. οὐδεὶς τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν χριστιανῶν ἀνθρώπων εἰκόνι ἐλάτρευσεν. ἑλληνικὸν γὰρ τὸ μύθευμα, δαιμόνων ἐφεύρεμα, πράξεως σατανικῆς τὸ ἐγχείρημα. ἀπόλωλε τοῦτο τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐπιδημίᾳ. λατρεία νῦν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ ἐστὶ, διάφορα δὲ τῷ θεῷ ἀνατεθειμένα πρὸς μνήμην αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἔχει ἡ ἐκκλησία ἐναποκεείμενα, ἐξ ὧν ἐστι καὶ ἡ τῶν εἰκόνων ποίησις. αὐτοὶ δὲ ἑαυτοὺς ἐλέγχουσιν εἰπόντες· „ἐκφωνήσῃ [κατὰ] τὸ αὐτῇ δοκοῦν”. λέληθεν αὐτοῖς τὸ γεγραμμένον παρὰ τοῦ κυριακοῦ στόματος· ὁ λαλῶν ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν ἰδίαν δόξαν ζητεῖ. τοίνυν αὐτοὶ μαρτυροῦσιν ἀφ' ἑαυτῶν φθέγγεσθαι καὶ οὐ παρὰ τοῦ πνεύματος. τίς ἄρα τούτων ἀκούσειεν, εἰ μὴ πῶ οὐκ ἔστι τοῦ πνεύματος; εἴτα ἐγκαυχώμενοι οὐκ ἐν κυρίῳ, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν γλώσσῃ, οὕτως φασί·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Καὶ δὴ τὰ νῦν συναθροισθεῖσα ἡ καθ' ἡμᾶς ἱερὰ σύνοδος, ἥς τὸν ἀριθμὸν πληροῦμεν τριακόσιοι τριάκοντα ὀκτώ, ταῖς συνοδικαῖς ἐπόμενοι θεσμοθεσίαις, ἀσπασίως

4–6 Ez. 22,26 8–9 cf. Act. 20,28 17 cf. Is. 49,2 23 Ioh. 4,23 et 24 27 cf. Ioh. 7,18

(H) V T M

1 θρησκείας V 2 σφετερισάμενοι τὴν σωτηρίαν M 3 καθολικῆς ἐκκλησίας] ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας V 4 ἐβεβήλουν Sept. 5 ἀναμέσον T (bis) edd. | οὐ'] οὐδὲ ὅλως V 5–6 διέστελλον (bis) Sept. 5–6 καὶ² — διέστειλαν¹ om. M 5 καθαροῦ καὶ ἀκαθάρτου] ἀκαθάρτου καὶ τοῦ καθαροῦ Sept. | καθαρῶν Vc edd. | ἀκαθάρτων ed.Rom.* ex Vc (Bonafides in marg.) 9 ἀπατηλὴν + δὲ ed.Rom.*; si locus non sanus, potius τε supplendum | ἐθρύλλησαν T 11 ἐν om. M | αὐτοῖς V 12 κύριε ed.Rom.: κυρίω codd. (cf. lat.) 14 δηλοῖ ἡμῖν M | τοῦτο ed.Rom.* ex Vc (Probatares in ras.) 14–15 ἀναιδεῖ V ἀνέδην M 15 καὶ add. ed.Rom., cf. lat. | πεφληναφήκασιν M 16–17 κτισματολατρίαν T edd. (abbr. V) 17 γλῶτταν M 20 κτισματολατρίαν T edd. (abbr. V) 22 ἐφεύρημα T M edd. | ἀπώλωλε T 25–26 ἐκφωνήσῃ ed.Rom.* (cf. supra p. 634,27): ἐκφωνῆσαι V ἐκφωνήσῃ T ἐκφωνήσεις M 26 κατὰ seclusi (cf. lat. et supra p. 634,27) | αὐτῇ T: αὐτῶν V αὐτοῖς M | λέληθεν + οὐν M | αὐτοῦς M ed.Rom.* 29 αὐτῶν M 31 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T | ἐπίσκοπος + Νεοκαισαρείας ed.Rom.* 32 δὴ τὰ νῦν scripsi: δεῖ τὰ νῦν V δῆτα νῦν T M δὴ τανῦν ed.Rom.* | ἀθροισθεῖσα M

superstitione, ipsique hanc salutem usurpantes gloriamque sibi cumulare uolentes inglorie a catholica ecclesia praedicantur. quibus aperte affatur Christus deus noster per prophetam dicens: *sacerdotes spreuerunt legem meam* et coinquinauerunt sancta mea; *inter sanctum et pollutum non* distinxerunt, *et inter mundum et immundum non* distinxerunt. ipsi enim iconas domini et sanctorum eius a daemoniorum icona non distinxerunt, eas similiter idola nominantes et calumniose accusantes *ecclesiam quam adquisiuit* proprio sanguine Christus deus noster, seductoriāque colorum operationem euangelii enarrationem susurrando fatentes, quam uenerabilem et sanctam fideles dicunt et nominant, non profecto aspicientes ad id quod uidetur, sed ad ea quae in ipso signantur. audientes enim auribus ‚gloria tibi domino‘ proclamant, et uidentes oculis eandem utique referunt gloriae actionem; in memoriam quippe uenimus conuersationis eius qua cum hominibus conuersatus est. quicquid enim narratio in scriptis insinuat, id ipsum et pictura denuntiat. qualia uero impudenter iactanterque uerbosa fauce garrierunt, inspiciamus: „quae euellit ex summa et deo decibili latria ad humilem ac materialem creaturae latrān.“ o uesaniā: linguam ut *gladium acutam* et mendacio infectam habentium immaculatamque fidem christianorum in imaginum aestimantium commutari culturam quique contumeliose profantur humilem ac materialem creaturae latrān hanc appellantes! nullus christianorum hominum qui sub caelo sunt imagini cultum seruitutis exhibuit. pagana est enim ista fabulatio et daemonum adinuentio atque opus actionis satanicae. periit hoc Christi aduentu. seruitus nunc *in spiritu et ueritate* est; diuersa autem [sunt] quae deo exhibentur, ad memoriam uidelicet eius et sanctorum ipsius, habet ecclesia reposita, ex quibus etiam imaginum est factura. ipsi praeterea sese arguunt dicentes: „pronuntiet quod sibi fuerit uisum“. latuit eos quod ab ore dominico scriptum est: *qui loquitur a semetipso, propriam gloriam quaerit*. igitur ipsi testantur se a semetipsis effari et non a spiritu sancto. quis putas haec audiat, nisi forte qui non fuerit spiritus? deinde gloriantes non in domino, sed in lingua sua, sic aiunt:

(Gregorius episcopus legit:)

«Et ecce nunc congregata sacra synodus nostra, cuius numerum implemus trecenti triginta octo, synodicas sequentes legislationes amplectenter suscipimus et praedica-

P VE

2 inglorie *Dubielzig coll. gr. et ACO I 5 p. 332,2 (cf. ThLL VII 1, 1556,39–41)*: ingloria P inglorii VE edd. 3 meam om. F edd. 4 immundum E edd. 5 demoniorum codd. 7 adquisiuit V edd. 8 euangelii enarrationem om. P^{ac} (add. P^c in marg. inf.) 10 domine F edd. non male, sed Anast. legit κυρίως (cf. app. crit. gr.) 11 eandem P^{ac} (m¹ radendo in n mutatum) | deferunt ed. Rom.* 13 impudenter E edd. 14 auellit ed. Rom.* 15 latrān F edd. | uesanān P^{ac} (i exp.) 15–17 linguam – profantur] Anast. uerborum constructionem mutauit 16 mendacium P^{ac} (in u scr. o, m eras. P^c) | immaculatumque P^{ac} (in u² scr. a P^c) immaculatam E immaculatam F edd. | in om. P^{ac} (add. P^c in marg.) 17 imaginum aestimantium om. P | culturam] cultum seruitutis P 18 ac] hac P^{ac} (h eras.) | latrān F edd. 19 exhibuit P^{ac} (h add. P^c s.l.) 21 sunt om. ed. Rom.*; seclusi (cf. gr.) 22 habet + haec P^c in fine lineae (uide supra sunt) 24 consumator VE 25 querit codd. | affari F edd. 29 nostra om. ed. Rom.* 30–639,1 predicamus P (abbr. VE)

δεχόμεθα καὶ ἀνακηρύττομεν τὰ δόγματα καὶ τὰς παραδόσεις, ἅς αὐταὶ βεβαιώ-
σασαι ἀσφαλῶς κρατεῖν ἡμᾶς τεθεσπίκασι. »

Ma. 233 (Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω)

Πολυάνδριον ἔχοντες τὴν ὁμήγουριν ἐναβρύνονται τῷ πλήθει ἐγκαυχώμενοι. ὁχλ-
La.-Co. 420 αγωγήσαντες γὰρ κατὰ τῆς ἐκκλησίας πεφλυαρήκασιν ἀθυροστομοῦντες ἃ μὴ θέμις, 5
ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος λαλήσαντες. καὶ κατὰ τὸν Ἑβραῖον λαὸν ἠὺξήθησαν καὶ χυδαῖοι
ἐγένοντο. ἀλλ' οὐκ εὐδόκησεν ἐν αὐτοῖς ὁ κύριος. διὰ τί; ὅτι τῆς ἐκκλησίας ἑαυτοὺς
ἐξωθήσαντες ἐπλανήθησαν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν ἀνύδρῳ, τὸν εὐφραίνοντα καρδίας ἀνθρώ-
πων πνευματικὸν οἶνον μὴ ἔχοντες. αὕθις δὲ τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν φθέγγον-
Rom. 584 ται, λόγῳ μὲν σχηματιζόμενοι ταῖς συνοδικαῖς ἀκολουθεῖν θεσμοθεσίαις, τοῖς δὲ 10
ἔργοις ἀρνοῦνται. καὶ ἀπαριθμοῦσι τὰς οἰκουμενικὰς συνόδους λέγοντες·

Ha. 348 (Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω)

«Κατὰ μὲν πρῶτον λόγον ἡ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθεῖσα μεγάλη
σύνοδος ἐπὶ τοῦ ἐν ἀγίοις Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου βασιλέως· ἥτις τὸν δυσσε-
βέστατον Ἄρειον τῆς ἱερατικῆς καθεῖλεν ἀξίας διὰ τὸ λέγειν κτίσμα εἶναι τὸν 15
ἄκτιστον υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὸν ὁμοούσιον τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἀγίῳ πνεύματι καὶ κατὰ
πάντα ὁμόδοxon καὶ ὁμότιμον· ἥ καὶ τὸ θεόλεκτον τῆς σωτηριώδους ἡμῶν πίστεως
ἐξεφώνησε σύμβολον. εἴθ' οὕτως ἡ τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα ἀγίων πατέρων τῶν
συνελθόντων ἐν ταύτῃ τῇ βασιλίδι πόλει ἐπὶ Θεοδοσίου βασιλέως τοῦ μεγάλου· 20
ἥτις Μακεδόνιον τὸν πνευματομάχον κατέκρινεν, ὡς εἰς τὸ πανάγιον καὶ ἄκτιστον 20
βλασφημοῦντα πνεῦμα, μὴ εἶναι αὐτὸ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ ἀσεβῶς
δογματίζοντα, αὐτὸ τε τὸ τῆς σωτηριώδους ἡμῶν πίστεως σύμβολον πλατυτέρως
ἐτράνωσε, θεὸν καὶ τὸ πανάγιον καὶ παντοδύναμον πνεῦμα κυρώσασα. »

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω)

Ταύτας τὰς ἀγίας οἰκουμενικὰς δύο συνόδους καὶ Νεστόριος ὁ δυσσεβὴς ἐδέξατο 25
καὶ οἱ ἅμφ' αὐτὸν αἰρετικοί. οὕτως καὶ ἡ τῆς τούτων ὁχλαγωγίας σύνοδος ταύτας
δεχομένη ἑτέραν αἵρεσιν παρεισῆγαγεν, ἀφ' ἧς οἱ αὐτῇ προσέχοντες χριστιανο-
κατήγοροι ὠνομάσθησαν παρὰ τῆς ἀγίας τοῦ θεοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας. κατ'
οὐδὲν διαφέροντες ἀνοήτων ἀνδρῶν τῶν τὸν ἥλιον ὀρώντων ὑπὲρ γῆν ὄντα καὶ
πρὸς ἀλλήλους φασκόντων „τῇ λαμπρότητι τοῦ ἡλίου οἱ ἀστέρες κεκρυμμένοι εἰσὶ, 30
καὶ ἡμέρα ἐστὶ καὶ οὐχὶ νύξ“, τὰ προφανῆ καὶ εὐδηλὰ ἀργολογία συλλογισάμενοι
περαίνουσιν. εἶτα ἐπιφέρουσι·

6 ἀδικίαν — λαλήσαντες cf. Ps. 72,8 6–7 ἠὺξήθησαν — ἐγένοντο cf. Ex. 1,7 7 οὐκ — κύριος Ps. 151,5
8 ἐπλανήθησαν — ἀνύδρῳ Ps. 106,4 8–9 cf. Ps. 103,15

(H)VTM

1 αὐταὶ M: αὐταὶ sic V αὐταὶ T edd. (cf. lat.) 1–2 βεβαιώσασθαι M 3 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T
4 Πολυάνδρον ed. Rom.* ex Vc (Bonafides in marg.) 6 τὸν Ἑβραῖον VM (cf. lat.): τὸν Ἑβραίων T τὸν τῶν
Ἑβραίων ed. Rom.* ex Vc 11 τὰς συνόδους τὰς οἰκουμενικὰς M 12 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T |
ἐπίσκοπος + Νεοκαισαρείας M 13–14 σύνοδος μεγάλη M 17 καὶ om. M 18 ρν' VT 21 πνεῦμα
+ καὶ ed. Rom.* (ex lat.) 22 αὐτό] αὐτὴ M 23 ἄγιον T edd. 24 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T
29 τῶν om. ed. Rom.* 32 εἶτα ἐπιφέρουσι om. T

mus dogmata seu traditiones quas ipsae roborantes secure nos tenere sanxerunt.»

(Epiphanius diaconus legit:)

Ma. 234

Populosum habentes concilium iactant de multitudine gloriantes. turbas quippe
contra ecclesiam congregantes garrierunt, os non habens ostium aperientes quod
licitum non est; *iniquitatem in excelsum locuti sunt*. et secundum Hebraeum popu-
lum *creuerunt* et uilissimi facti sunt. sed *non* beneplacuit *in eis domino*. quare?
quoniam ab ecclesia sese pellentes *errauerunt in heremo in inaquoso*, spiritale *uinum*
quod *laetificat corda hominum* non habentes. rursus autem eadem de semetipsis
asseuerant, uerbo quidem figurantes synodicas se sectari legum positiones, factis
autem negant. et dinumerant uniuersales synodos, dicentes:

(Gregorius episcopus legit:)

Ha. 347

«Secundum primum quidem sermonem sancta et uniuersalis ac magna synodus, quae
apud Nicaeam celebrata est sub sanctae memoriae Constantino magno imperatore;
quae impiissimum Arrium a sacerdotali deposuit dignitate, eo quod diceret creatu-
ram increatum filium dei, qui consubstantialis patri et sancto spiritui est et per omnia
unius gloriae ac unius honoris; quae et a deo electum salubris fidei nostrae protulit
symbolum. sicque demum centum quinquaginta sanctorum patrum qui conuene-
runt in hac regia urbe sub maiore Theodosio imperatore; quae Macedonium pneu-
matomachum damnauit, tamquam in sanctissimum et inconditum spiritum blasphe-
mantem et non esse homousion patri et filio impie dogmatizantem, ipsum quoque
salutaris fidei nostrae symbolum latius expressit, deum etiam sanctum et omnipoten-
tem spiritum firmans.»

(Epiphanius diaconus legit:)

Has sanctas uniuersales duas synodos etiam impius recepit Nestorius et qui partis
eius erant heretici. ita et horum factiosae cohortis synodus has recipiens aliam here-
sim introduxit, a qua qui intendunt ei christianorum calumniatores nominati sunt a
sancta dei catholica ecclesia. in nullo ab insensatis uiris discrepantes, qui solem
uidentes super terram esse dicunt adinuicem „prae claritate solis stellae absconsae
sunt, et dies est et non est nox“, manifestissima et certissima otioso sermone ratio-
cinantes deliberant, ita subdentes:

P VE

1 ipsae] *Anast. legit* αὐτοὶ (cf. gr. T) 5 Hebraeum *codd.* 7 uinum spirituale E *edd.* | spiritualement P^{pc} (u *superscr.* P^c)
VE *edd.*, sed cf. *Act. IV p. 459, 10 al.* 8 letificat *codd.* | semetipsis] „gr. iisdem“ *ed. Rom.^{mg} (mendum interpretis, ut uidetur)*
9 figurantes (~ σχηματιζόμενοι, cf. *Gloss.*) simulantes E (cf. *Act. I p. 83, 26; Act. II p. 115, 18*) | se *om.*
*ed. Rom.** 12 Secundum – sancta] „gr. primo quidem loco sancta“ *ed. Rom.^{mg} (sed est mendum interpretis)* | quidem
primum *ed. Rom.** 13 Niceam *codd.* 15 spiritui sancto E *edd.* | est *post* ac unius F *edd.* 16 electum] „gr.
dictatum“ *ed. Rom.^{mg} non male (sed idem mendum interpretis occurrit Act. IV p. 285, 17)* 17 „gr. deinde centum“
ed. Rom.^{mg} 18 ac P^{ac} (h *add.* P^c s. l.) | regia] regula P^{ac} (*punctis corr.*) 19 et inconditum *om.* *ed. Rom.** 21 sanctum
et] sanctum E et sanctum *ed. Rom.**, sed cf. gr. 25 coortis P 26 kalumniatores P calumpn- E 27 uiros P^{ac} (o *exp.*,
i *superscr.* P^c) 28 super esse terram E esse super terram F *edd.* 29 et non est *om.* P 30 deliberant] „gr. concludunt“
ed. Rom.^{mg} | ita subdentes ~ εἴτα ἐπιφέρουσι? *debut* dein afferunt, ut *notauit Dubielzig*

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Μετὰ ταύτας ἡ τῶν διακοσίων ἀγίων πατέρων ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον συνελ-
 Ma. 236 θοῦσα ἐπὶ Θεοδοσίου βασιλέως τοῦ νέου· ἥτις τὸν ἰουδαϊόφρονα καὶ ἀνθρωπο-
 λάτρην Νεστόριον κατεδίκασε διὰ τὸ δοξάζειν αὐτὸν Χριστὸν ἰδικῶς τὸν ἐκ θεοῦ
 λόγον καὶ Χριστὸν ἕτερον τὸν ἐκ γυναικός, ἀνὰ μέρος καὶ ἰδικῶς τιθέντα τὸν θεὸν
 λόγον καὶ ἀνὰ μέρος τὸν ἄνθρωπον, δύο ἐντεῦθεν ὑποστάσεις ἐπὶ τοῦ ἑνὸς Χρι-
 στοῦ δογματίζοντα καὶ ἀρνούμενον τὴν καθ' ὑπόστασιν ἑνωσιν, καθ' ἣν οὐχ ὡς
 ἕτερος ἐτέρῳ συμπροσκυνεῖται, ἀλλ' εἷς νοεῖται Χριστὸς Ἰησοῦς υἱὸς μονογενής, μιᾷ
 προσκυνῆσει τιμώμενος μετὰ τῆς ἰδίας σαρκός. »

Rom. 585 (Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

10

La.-Co. 421 Ταύτην καὶ Εὐτυχῆς καὶ Διόσκορος καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς συγχυτικοὶ ἐδέξαντο, ἀλλ'
 αἵρετικοὶ μεμενῆκασιν ἑτέραν αἵρεσιν εἰσαγαγόντες. οὐκοῦν τούτοις συναριθμηθή-
 σονται καὶ αὐτοὶ ὡς νεωτεροποιὸν κενοφωνίαν παρεισενέγκαντες ἐν τῇ καθολικῇ
 ἐκκλησίᾳ. καὶ οἷα παῖδες τὰ παρὰ τῶν ἰδίων πατέρων προφανῶς λεγόμενά τε καὶ
 γινόμενα χλευαστικῶς ἀλλήλοις διηγούμενοι, οὕτως καὶ οὗτοι τὰ παρὰ πάντων
 ἀριδῆλως γινωσκόμενα διδακτικῶς οἶονταί προφέρεισθαι καὶ γραφῇ παραδοῦναι.
 ἀλλὰ καταγέλαστοι τοῖς πᾶσι γεγόνασιν. καὶ αὖθις τῇ ἑαυτῶν εἰκαιομυθίᾳ χρώ-
 μενοι λέγουσιν·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Εἶτα ἡ ἐν Χαλκηδόνι μεγάλη καὶ περιβόητος σύνοδος ἡ ἐπὶ Μαρκιανοῦ τοῦ
 θεοφιλοῦς βασιλέως συνδραμοῦσα· ἥτις Διόσκορον καὶ τὸν δυστυχῆ Εὐτυχέα
 ἀνεθεμάτισε, δογματίζοντας μὴ ἐν δυοῖ φύσεσι μετὰ τὴν ἄκραν καθ' ὑπόστασιν τοῦ
 θεοῦ λόγου ἑνωσιν εἶναι τὸν αὐτὸν καὶ ἓνα Χριστὸν καὶ κύριον μετὰ τῆς σαρκός,
 ἀλλ' ἐκ δύο μὲν γεγενῆσθαι φύσεων τὴν ἑνωσιν, μίαν δὲ ἀποτελεσθῆναι πεφυρμένην
 τε καὶ συγκεχυμένην. πρὸς γε ταύταις ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελθοῦσα τῶν
 25 ἑκατὸν ἐξήκοντα πέντε ἀγίων πατέρων ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ τῆς θείας λήξεως· ἥτις
 ἀνεθεμάτισεν Ὠριγένην τὸν καὶ Ἀδαμάντιον, Εὐάγριον, Δίδυμον μετὰ τῶν ἐλληνικῶν
 αὐτῶν συγγραμμάτων, Θεόδωρον τὸν Μοψουεστίας καὶ Διόδωρον τὸν καθηγητὴν
 Νεστορίου, Σεβήρον, Πέτρον, Ζωόραν μετὰ τῶν ἀσεβῶν αὐτῶν δογμάτων καὶ τὴν

27 τὸν – Ἀδαμάντιον cf. e.g. Eus. hist. eccl. (CPG 3495) VI 14,10 p. 552,9 Schwartz

(H)VTM 7–9 καθ'2 – σαρκός praetermisit H
 22–642,3 δογματίζοντας – ἀνέγνω praetermisit H

12–18 ἑτέραν – λέγουσιν praetermisit H

1 Γρηγόριος – ἀνέγνω om. T 3 βασιλέως om. T edd. 5 τιθέντα T: θέντα V κτισθέντα M 8 εἷς] εἶ
 sic V | Ἰησοῦς Χριστὸς T edd. 10 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω om. T | διάκονος + καὶ κουβουκλείσιος M
 16 προσφέρεισθαι M 17 καινομυθία T κενομυθία ed. Rom.* 19 Γρηγόριος – ἀνέγνω om. T 20 περι-
 βόητος] οἰκουμένη M 21 θεοφιλεστάτου M 22 δογματίζοντ(ες) sic V 25 γε] δὲ M 26 ρξέ' V
 28 Διόδωρον V M (cf. lat): Θεόδωρον T edd. (corr. ed. Rom.^{ms}) 29 Ζωορᾶν ed. Rom.* ex Vc

(Gregorius episcopus legit:)

«Post has ducentorum sanctorum patrum apud Ephesum prius conueniens sub
iuniori Theodosio imperatore; quae Iudaeorum sensum habentem et hominem Ma. 235
colentem Nestorium condemnauit, quoniam praedicabat Christum seorsum ex deo
uerbum et Christum alterum qui esset ex muliere, partim priuatimque ponens deum
uerbum et partim hominem, duas hinc subsistentias in uno Christo dogmatizans et
negans unitatem quae per subsistentiam facta est, secundum quam non quasi alter
cum altero coadoratur, sed unus intellegitur Christus Iesus filius unigenitus, una
adoratione honorandus cum propria carne.»

10 (Epiphanius diaconus legit:)

Rom. 585

La.-Co. 422

Haec et Eutyches et Dioscorus atque * confusi qui cum ipsis erant admiserunt, sed
heretici permanserunt aliam heresim inferentes. ergo his connumerabuntur et ipsi,
tamquam uersutam uocum nouitatem in catholicam ecclesiam inferentes. et ueluti
pueri qui ea quae a patribus suis euidenter dicta et facta sunt illusorie adinuicem
15 enarrantes, ita et isti quae ab omnibus manifeste sciuntur docte opinantur proferre
tradereque scripturae. sed ridendi omnibus facti sunt. et rursus uana confabula-
tione utentes dicunt:

(Gregorius episcopus legit:)

«Dein Chalcedonae magna et opinatissima synodus quae sub Marciano deo amabili
20 principe concurrit quaeque Dioscorum et infelicem Eutyches anathematizauit prae-
dicantes non in duabus naturis post summam dei uerbi unitatem quae in subsistentia
facta est eundem et unum Christum et dominum cum carne subsistere, sed ex duabus
naturis unionem factam et unam mixtam et confusam effectam. praeterea et quae
Constantinopoli conuenit centum sexaginta quinque sanctorum patrum sub Iustinia-
25 no diuae recordationis; quae anathematizauit Origenem qui et Adamantius dictus
est, Euagrius, Didymus cum paganis conscriptis eorum atque Theodorum Mopsu-
estenum et Diodorum praeceptorem Nestorii, Seuerum, Petrum, Zooran cum impiis

P VE

1 Gregorius – legit *om.* P^{ac}, *add.* P^c *in fine lineae* 2 aput P^{ac} (*corr.* P^c) 3 Iudeorum *codd.* 4 condonauit P^{ac} (o² *exp.* et *em superscr.* P^c) condempn- E 5 priuatimque P^{ac} (u *in i mut.* P^c) 8 intelligitur VE *edd.* 11 Haec + et his similia P^{ac} (*subterlin.* P^x) | Euthices P Eutiches VE (*corr. ed. Rom.*) | atque – erant] atque qui confusionem duarum in Christo naturarum praedicant *ed. Rom.* * *reliquis omissis (uide infra)* | atque + hereticos (hereticus P^{pc} F²) dicit qui confusionem duarum in Christo (Christi P^{ac}, *corr.* P^c) naturarum (naturalium P^{ac}, *corr.* P^c) praedicant P E (*adnotatio Anastasii quae ad confusi pertinet in textum recepta*) | confusi ~ συγχυτικοὶ minus apte (*melius* qui confundunt *Act. I p. 87,5*) 11–12 sed – permanserunt *om.* P^{ac}, sed et [*sic*] heretici permanserunt *add.* P^c *in marg. inf.* 12 connumeravit P^{ac} (*prob.*) (-buntur P^c s.l.) 13 uersutam ~ νεωτεροποιὸν? | uocum nouitatem] *Anast. legit uel intellexit καὶ νοφωρίαν* 14 dicta] ducta P^{ac} (*prob.*; u *radendo in i mut.*) | sunt *om.* E *edd.* | illusorie P^{pc} V illurie P^{ac} (*so add.* P^c s.l.) 15 enarrant *ed. Rom.* *, *sed cf. gr.* | docte] more doctorum *ed. Rom.* ^{ms} (*Anast. fort. legit uel intellexit διδασκαλικοῦς, cf. Gloss.*) 19 Deinde F *edd.* | Chalcedone P E Chalcedone V, *correxerunt coll. Can. V p. 905,20 (forma Chalcedona occurrit etiam Nicol. I. epist. 88 p. 467,28 Perels al.)* | Martiano *codd.*, *corr. ed. Reg.* 20 Eutichea VE Eutychem *ed. Rom.* * 21 duaribus P^{ac} (ri *subterlin.* P^x) | uerbum P^{ac} (um *subterlin.*, i *superscr.* P^c) 25 Amanitius P^{ac} Amantius P^{pc} (i¹ *exp.*) 26 Dydimus P Didymus VE, *corr. ed. Rom.* 27 Diodorum P: ydolorum V idolorum E (*corr.* F²) | Zooran V^{ac} (o *in a¹ scr.* V¹) E Zooram *ed. Rom.* *

Ha. 349 λεγομένην Ἰβὰ ἐπιστολὴν γραφεῖσαν πρὸς Μάριν τὸν Πέρσην, τὰ τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης τετάρτης συνόδου εὐσεβῆ ἐπικυρώσασα δόγματα. »

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Ταύτας τὰς ἀγίας καὶ οἰκουμενικὰς συνόδους καὶ τὰς πρὸ αὐτῶν ἐδέξαντο Σέργιος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, Κύρος Ἀλεξανδρείας, Ὀνώριος Ῥώμης καὶ οἱ περὶ αὐτοὺς 5 Μονοθελῆται λεγόμενοι, ἀλλ' ὥς αἰρετικοὶ ἀναθεματίζονται παρὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὥς κενὰ διὰ τῆς αὐτῶν αἰρέσεως λαρυγγίσαντες ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ. οὕτως καὶ οὗτοι ταύτας τὰς ἀγίας συνόδους δεξάμενοι, ἀλλ' οὖν διὰ τὴν ἑαυτῶν αἵρεσιν ἐκβέβληνται τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ μάταιος αὐτοῖς ὁ περὶ τούτου λόγος καὶ ἄργος καὶ οὐδὲ ἀποκρίσεως ἄξιος, ὅτι ἐν προσηγορίᾳ τῶν ἀγίων 10 συνόδων ταύταις ἀντίκεινται καὶ ἐναντιοῦνται. καὶ εἰ μὲν ἀγνωσίᾳ τοῦτο πεποιή- κασιν, εὐηθείας καὶ ἀμαθίας ἀνάμεστον, εἰ δὲ ἐν γνώσει, ἀσεβείας καὶ πάσης ἁλλοκότου συνειδήσεως· ἡ γὰρ δείξωσιν ἡμῖν σύνοδον ἀντικειμένην συνόδῳ, εἰ μὴ πῶ ἐκ τῶν ἁλλοτριωθέντων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ ἀναθεματισθέντων ὥς καὶ ἡ αὐτῶν, ἡ ταῖς ἀγίαις καὶ ἐγκρίτοις ἀκολουθήσωσι καὶ ἅπερ εἶασαν ἐν τῇ ἐκκλη- 15 σίᾳ καὶ οὗτοι δέξωνται. καὶ εἰ μὲν δέχονται τὰς σεπτὰς εἰκόνας, τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ἔπονται, ὥς παρὰ τῶν ἀγίων ἐξ οἰκουμενικῶν συνόδων δεδεγμένας. εἰ δὲ μὴ ἔπονται τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, οὐδεὶς αὐτῶν ἀκούσει μὴ ἀκολουθούντων τῇ θεοπρεπεῖ παραδόσει ταύτης.

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

20

«Ὡσαύτως καὶ ἡ ἐν χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ πόλει ἑκατὸν ἑβδομήκοντα ἀγίων πατέρων συνελθοῦσα· ἥτις ἀνθεμά- τισε καὶ ἐκκήρυκτον ἐποίησε Θεόδωρον τὸν τῆς Φαράν, Κύρον τὸν Ἀλεξανδρείας, Ὀνώριον Ῥώμης, Σέργιον, Παῦλον, Πύρρον καὶ Πέτρον τοὺς ἐνταῦθα προεδρεύ- 25 σαντας, Μακάριον τε Ἀντιοχείας καὶ Στέφανον τὸν αὐτοῦ μαθητὴν, διὰ τὸ λέγειν αὐτοὺς μίαν θέλησιν καὶ ἐνέργειαν ἐπὶ τῶν δύο τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν φύσεων. »

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Τούτοις τοῖς λογυδρίοις οὐδεὶς λόγος ἀνασκευῆς διὰ τὸ ἀνωτέρω ταῦτα ἀνεσκευ- ᾶσθαι. σοφίσματι δὲ κιβδήλῳ τὰς ἀγίας συνόδους πάλιν εἰς μέσον ἄγουσιν 30 οὕτως ἰλέγοντες·

(H)V T M 8-646,2 οὕτως — διάσκεψις omnia fere euanida in H (sine dubio quaedam praetermissa sunt)

1 Μάρην T edd. | καὶ om. M 2 μεγάλης + καὶ οἰκουμενικῆς M | τετάρτης] δ' V | εὐσεβῆ om. M 3 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T | διάκονος + καὶ κουβουκλείσιος M 4 ἐδέξατο V 5 Κύρος HV edd., sed cf. Act. III p. 240,10 | αὐτὸν V 6 Μονοθελῆται H: Μονοθεληταὶ V Μονοθελίται T Μονοθελῖται M 7 ἐν — ἐκκλησίᾳ] κατὰ τῆς ἐκκλησίας H, sed cf. lat. | αὐτῇ] αὐτοῦ V (de H uide supra) 8 ἀλλ' οὖν om. M | ἑαυτῶν T: αὐτῶν V M 12 εὐηθείας V | ἀσεβείας om. V 13 ἡ] εἰ T | δείξουσιν M 13-14 μὴ πῶ] μήπου ed. Rom.* 14 ἁλλοτριωθέντων — ἀναθεματισθέντων] sc. συνόδων (cf. Act. I p. 44,3 et Fatouros II p. 910) | ἁλλοτριωθέντων] ἁλλοτρίων ὄντων T edd. 15 ἐγκρίτοις καὶ ἀγίαις V | ἀκολουθήσουσι V M | καὶ² om. T | εἶασαν om. M 15-16 ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ] πᾶσα ἡ ἐκκλησία M 16 δέξωνται ed. Rom. (ex Vc^{pc}): δέξονται codd. | δέξονται] δέξωνται ed. Rom.* 17 ἐξί M | δεδειγμένας V 20 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T | ἐπίσκοπος + Νεοκαισαρείας M 22 ρο' V T | συνελθοῦσα om. ed. Rom.* 23 Φαράν T M | Κύρον V edd. 24 Πύρρον V 25 μαθητὴν] φοιτητὴν V 28 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T 29 λογιδρίοις ed. Rom.* 29-30 ἀνεσκευᾶσθαι M: ἀνασκευᾶσθαι V ἀνεσκευᾶσθαι T 31 οὕτ(ως) M

dogmatibus eorum et factam Hibae epistolam quae scribitur ad Marin Persam, sanctae ac magnae quartae synodi pia corroborans dogmata.» Ha. 350

(Epiphanius diaconus legit:)

Has sanctas et uniuersales synodos et praecedentes eas susceperunt Sergius Constantinopolitanus, Cyrus Alexandrinus, Honorius Romanus et qui circa ipsos sunt unam uoluntatem in Christo dicentes, sed ut heretici anathematizantur a catholica ecclesia, utpote in eadem ecclesia per heresim suam uana loquentes. sic et isti, licet et has sanctas synodos admittant, propter heresim tamen suam abiciuntur a catholica ecclesia, et uanus illis est super hoc sermo et otiosus ac nulla responsione condignus, quoniam in appellatione sanctarum synodorum his resultant et aduersantur. et si quidem ignorantia hoc fecerunt, amentia est et indiscipline plenum, quod si scierint, impietate ac omni absurda conscientia; aut enim ostendant nobis synodum aduersantem synodo, nisi forte ex illis quae alienatae sunt a catholica ecclesia et anathematizatae quemadmodum et eorum, aut probabiles et sanctas sequantur et quae dimiserunt in ecclesia et isti suscipiant. et si quidem susceperint uenerabiles iconas, catholicam ecclesiam sectantur, utpote a sanctis sex uniuersalibus susceptas synodibus. si uero non sectantur catholicam ecclesiam, nemo illos audiet non sequentes deo decibilem traditionem huius. PL 129, 391 Ma. 238 Rom. 586 La.-Co. 423

(Gregorius episcopus legit:)

«Similiter et ea quae temporibus Constantini pii principis in hac a deo conseruanda urbe centum septuaginta sanctorum patrum conuenit; quae anathematizauit et abiectum fecit Theodorum Pharanitanum, Cyrum Alexandrinum, Honorium Romanum, Sergium, Paulum, Pyrrhum et Petrum qui hic praesules extiterunt, Macariumque Antiochenum et Stephanum discipulum eius, eo quod dicerent unam uoluntatem et operationem in duabus unius Christi dei nostri naturis.»

(Epiphanius diaconus legit:)

His ratiunculis nullus est refutationis sermo necessarius, eo quod sint haec superius confutata. sophismate autem profano sanctas synodos iterum in medium afferunt, ita dicentes:

P VE

1 factam] „gr. dictam“ ed. Rom.^{ms} (cf. quae dicitur Act. III p. 263, 11); *neglegentia interpretis, ut uidetur* | Hibae P: Ybē Vac Hybē V^{pc} (h add. V¹⁻² s.l.) Ibe E Ibae ed. Rom.* | Marim ed. Rom.* 2 ac] et ed. Rom.* | pia om. P 5 qui] quia P 6 condicentes E edd. 7 utpote – ecclesia om. E edd. | per] pro (sic) P | suum P 10 resultant (~ contradicunt; cf. Lat. Ital. s.u.) ~ ἀντίκεινται 11 plerum (sic) P 12 ac] hac P et ed. Rom.* 14 et² – sequantur] et sequantur sanctas E sequantur et sanctas F² edd. 16 suscepta VE (corr. F²) 17 sinodibus E synodis F edd. | audit P 18 huius om. La.-Co.* 20 pii om. P Vac (add. V¹⁻² s.l.) 23 Pyrrum P V Pirrum E, corr. ed. Rom. | hicine] hic VE edd. | Machariumque P Machariumque E 27 quod + non P^{ac} (subterlin.) 28 synodus P

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Αὗται τοίνυν αἱ ἅγαι καὶ οἰκουμενικαὶ ἐξ σύνοδοι εὐσεβῶς τε καὶ θεαρέστως τὰ δόγματα τῆς καθ' ἡμᾶς ἀμωμήτου τῶν χριστιανῶν πίστεως ἐκθέμεναι, ἐκ τῶν θεοπαραδότων εὐαγγελίων μυηθεῖσαι, μίαν ὑπόστασιν ἐν δυσὶ φύσεσι καὶ θελήμασι καὶ ἐνεργείαις ἐπὶ τοῦ ἐνὸς Χριστοῦ, κυρίου δὲ ἡμῶν καὶ θεοῦ παραδεδώκασι καὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τὰ τε θαύματα καὶ τὰ παθήματα ὑπάρχειν ἐδίδαξαν.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Ὡς τῆς οἰήσεως καὶ τοῦ ἀλαζονικοῦ φρονήματος ὡς ἀμαθῆ τὴν ἐκκλησίαν καὶ μηδέπω θείων δογμάτων ἐν γνώσει οὔσαν διδάσκειν πειρῶνται. ἥτις μεμαρτύρηται πάσης σοφίας ἀνάπλεως οὔσα, καθὼς τῇ μεγαλοφωνίᾳ τοῦ πνεύματος ἐμβοᾷ ὁ ταύτης μυσταγωγὸς θεὸς ἀπόστολος φάσκων περὶ αὐτῆς· *ἵνα γνωρισθῇ ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις διὰ τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ.* οὐ τοίνυν ὀρθῶς κεκρίκασιν, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπισφαλῶς τὰ μὴ ζητούμενα εἰς μέσον ἄγοντες. ὡς γὰρ ἄγκυραν ἀσφαλῆ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ταῦτα τὰ δόγματα καὶ ἀπεδέξατο καὶ ἐσφράγισε καὶ τῆς διδασκαλίας τούτων ἀνενδεῶς ἔχει. ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν θείων αὐτῶν δογμάτων καὶ τὰς σεπτὰς εἰκόνας ἀπεδέξαντο καὶ σεβασμοῦ τινος καὶ τιμῆς ταύτας οἱ πατέρες ἡμῶν ἠξίωσαν καὶ ἀνεστηλογράφησαν ταύτας ἐν τοῖς σεπτοῖς ναοῖς τοῖς παρ' αὐτῶν δομηθεῖσιν· ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ τῷ δέοντι διεζωγράφησαν καὶ ταύτας ἠσπᾶσαντο. αὐτοὶ δὲ πᾶσαν τὴν αὐτῶν θείαν ὁμήγυριν ὑπερανὰ βεβηκέναι τετολήκασι καὶ τὸν θρόνον αὐτῶν ἐξ ἐναντίας τούτων τεθείκασι, τραχηλιάσαντες κατὰ τὸν πατέρα τοῦ ψεύδους διάβολον· καὶ τὰ ἅγια ἔχραναι καὶ ἐνύβρισαν καὶ πυρὶ παρέπεμψαν. ὦ τῆς ἐπιχειρήσεως ὦ τῆς τολμηρᾶς ἀπονοίας. οἰχέσθω αὐτῶν τὸ φρόνημα, καὶ *φείσεται τοῦ λαοῦ αὐτοῦ κύριος* ἐκ τῆς φθοροποιοῦ ταύτης αὐτῶν κακίας· καὶ γένοιτο πάντας τῇ καθολικῇ κατακολουθεῖν ἐκκλησίᾳ ἀποδέχεσθαι τε πάσας τὰς εὐαγγελικὰς ἀναζωγραφήσεις καὶ τῶν μαρτυρικῶν ἁθλῶν τὰς ἐκτυπώσεις καὶ ταύτας ἀσπάζεσθαι, καθὼς ἀρχήθεν ἡ ἁγία τοῦ θεοῦ ἐκκλησία παρέλαβεν. ἔτι δὲ τῶν αὐτῶν ἔχονται τεχνασμάτων οὕτως ἡρωδοῦντες·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Ἄ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ διασκέψεως καὶ ἡμεῖς τῇ ἐπιπινοίᾳ τοῦ παναγίου πνεύματος ἐξετάσαντες καὶ ἐπιγνόντες εὖρομεν εἰς αὐτὸ τὸ καίριον δόγμα τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἡγουν εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν οἰκονομίαν τὴν ἀθέμιτον τῶν ζωγράφων τέχνην βλασφημοῦσαν καὶ ἀνατρέπουσαν μὲν τὰς αὐτὰς ἀγίας καὶ οἰκουμενικὰς ἐξ θεοσυλλέκτους καὶ θεοπνεύστους συνόδους,»

11–12 cf. Eph. 3,10
23 cf. Joel 4,16

20 τὸν – τεθείκασι cf. Is. 14,13

20–21 τραχηλιάσαντες – διάβολον cf. Job 15,25

16–19 τὰς – ἠσπᾶσαντο cf. Steph. Diac. uita Steph. Iun. (BHG^a 1666) § 44 p. 145,20–22

(H) V T M

1 Γρηγόριος – ἀνέγνω om. T 2 ἐξὶ M 5 δὲ – θεοῦ] δὲ θεοῦ ἡμῶν V (om. καὶ) 6 ταυτοῦ V | τε om. V 7 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω om. T | διάκονος + καὶ κουβουκλείσιος M 9 μηδέπω ~ μηδέποτε (ut saepe; cf. Lampe s.u. οὐδέπω) 10 ἀνάπλεος V | πνεύματος] πατρός V 16 ἐδέξαντο ed. Rom.* 17 ταύτας² om. V 20 τεθήκασι V 25 τε M: om. V T edd. 29 Γρηγόριος – ἀνέγνω om. T | ἐπίσκοπος + Νεοκαισαρείας M 30 ἐπινοία V M, sed cf. lat. et infra p. 646,4 32 ἡγουν] ἦτοι ed. Rom.* ex Vc (Probatares in marg.) | τὴν¹ om. V 34 ἐξὶ M | καὶ θεοπνεύστους om. M ed. Rom.*, sed cf. lat. | συνόδους] sententia continuatur infra p. 648,11

(Gregorius episcopus legit:)

«Ipsae igitur sanctae ac uniuersales sex synodi pie ac deo placabiliter dogmata immaculatae christianorum fidei exponentes, ex traditis diuinitus euangelis inbutae, unam subsistentiam in duabus naturis et uoluntatibus et operationibus in uno Christo
5 domino nostro et deo tradiderunt et unius eiusdemque miracula et passiones existere docuerunt.»

(Epiphanius diaconus legit:)

O elationem et sensum arrogantissimum: quam imperitam et nondum diuinorum dogmatum gnaram ecclesiam docere nituntur! cui nimirum testimonium perhibetur
10 quod omni sapientia plena sit, quemadmodum magna uoce spiritus exclamauit diuinus apostolus, qui hanc sacramentis imbut, dicens de illa: *ut innotescat principatibus et potestatibus per ecclesiam multiformis sapientia dei*. non igitur recte iudicauerunt, Ma. 239
sed nimis periculose quae non quaeruntur in medium deducentes. ut enim anchoram Rom. 587
certam catholica ecclesia haec dogmata et recepit et signauit atque horum magisterio PL 129, 392
15 opus <non> habet. uerum cum diuinis dogmatibus eorum etiam uenerabiles imagines receperunt et cultu quodam et honore patres nostri dignas iudicauerunt et pictas erexerunt eas in uenerabilibus templis quae ab eis aedificata sunt, sed et in omni congruo loco depixerunt et has amplexi sunt. ipsi autem omnem diuinam cateruam eorum transcendere praesumpserunt et aduersus hos sedem suam locauerunt, super- Ha. 351
20 bientes secundum patrem mendacii, id est diabolus, et sancta coinquinauerunt iniuriisque affecerunt atque igni mandauerunt. o argumentum, o audacem dementiam! recedat sensus eorum, et parcat populo suo dominus ab hac corruptrice malitia eorum; fiatque ut omnes qui catholicam sectantur ecclesiam recipiant euangelicas La.-Co. 426
25 picturas et martyricorum certaminum formationes et has amplectantur, quemadmodum antiquitus sancta dei ecclesia suscepit. adhuc autem sua continuantes artificia taliter maledicunt:

(Gregorius episcopus legit:)

«Quae cum multo studio et tractatu et nos aspiratione sancti spiritus examinantes et agnoscentes inuenimus in ipsum oportunitissimum <dogma> salutis nostrae, id est in
30 dispensationem Christi, illicitam pictorum artem blasphemantem et subuertentem easdem sanctas et uniuersales sex diuinitus collectas et inspiratas synodos.»

P VE

2 Ipse *codd.* | ac¹] et *ed. Rom.** 2–3 immaculate P E immac- *ed. Rom.** 3 ex] et V^{ac} (*in t scr. x V¹⁻²*) E *edd.*, sed cf. *gr.* | imbutae E imbutae *ed. Rom.** 8 quam] quasi *ed. Rom.** | nondum (*debut* numquam)] non VE, *om. ed. Rom.** 9 ignaram F *edd.* 11 principatibus *etiam Vulg. Clem.* (principibus *Vulg.*) 13 pericule (*sic*) P | queruntur *codd.* | medio *ed. Rom.** | deducentes F: diducentes P VE | ancoram *ed. Rom.** 15 opus + designari P^{ac} (*subterlin.*) | non *add. ed. Rom.*, cf. *gr.* 18 depinxerunt *ed. Rom.** 21 iniuriisque P iniurisque E | argumentum] facinus *ed. Rom.*^{ms} (*sed Anast. legit uel intellexit ἐπιχειρήματος, ut uidetur*) 23 omnes – sectantur] „*gr.* omnes cath. sectentur“ *ed. Rom.*^{ms} (*Anast. constructionem uerborum mutauit; cf. gr. V T*) 28 tractatu ~ διασκέψεως (*sic etiam infra p. 647,2*); cf. *ThLL s.u.* disceptatio 29 cognoscentes E *edd.* | ipsum + id VE (*corr. ed. Rom.*; cf. *infra p. 647,9*) | opportunitissimum *ed. Rom.** | dogma *suppleui coll. gr. et p. 647,15* 31 collectas *ed. Rom.* (*cf. Act. I p. 51,17; Act. III p. 261,26*): electas *codd.* | synodos (*om. E*) post sex F (*ex con.*) *edd.*

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Ἔστιν ἐπιμέλεια καὶ διάσκεψις ἐπὶ κακῷ γινομένη, καθὼς ἐπεμελεῖτο καὶ διεσκέπτετο μετὰ τοῦ Ἀχιτόφελ κατὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς Ἀβεσσαλώμ, οἷα καὶ αὐτοὶ κατὰ τῶν ἀγίων πατέρων· καὶ ὡς ἐδόκει τῷ Ἀχαάβ ἐκ θείας ἐπιπινοίας τὰς διὰ τῶν ψευδοπροφητῶν προρρήσεις δέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐψεύσθη τῆς ἐλπίδος — ἔφη δὲ καὶ ὁ παροϊμαστής· *εἰσὶν ὁδοὶ δοκοῦσαι ἀνδρὶ ὀρθαί εἶναι, τὰ μέντοι τελευταῖα αὐτῶν* κατάγουσιν *εἰς πυθμένα ᾧδου* —, τοιαῦτα καὶ οὗτοι πεπόνθασιν ἅτε τῷ πάθει τῆς ἀνθρωπαρεσκείας ἡττημένοι καὶ ἐκ τῆς ἰδίας κοιλίας φθεγγόμενοι, δοκοῦντες μὲν τὰς ὁδοὺς αὐτῶν ὀρθὰς εἶναι, εἰς δὲ *πέταυρον ᾧδου* τοὺς πειθομένους αὐτοῖς κατάγουσι. πῶς γὰρ εἰς αὐτὸ τὸ καίριον, ὥς φασι, τῆς οἰκονομίας τοῦ Χριστοῦ μυστήριον ἢ τῶν εἰκόνων ποίησις παρὰ τοῦ ζωγράφου γινομένη βλασφήμως φέρεται; ἢ πῶς πάλιν τὰς ἀγίας ἐξ οἰκουμενικὰς συνόδους ἢ τῶν ζωγράφων τέχνη ἀθετεῖ καὶ παρὰ γνῶμην αὐτῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις αἱ εἰκόνες ἀνετέθησαν, ὅποταν αὐτοὶ ἐκεῖνοι οἱ θεοὶ πατέρες ἡμῶν διδασκαλικῶς καὶ ἐθελουσίως τρανοῦντες τὸ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας μυστήριον ἐν τοῖς σεπτοῖς ναοῖς ἀνετύπωσαν τῇ τῶν ζωγράφων τέχνῃ χρώμενοι, καὶ οὐχ ὡς οὗτοί φασι; τίς τῶν θείων πατέρων ἡμῶν εἰς αὐτὸ τὸ καίριον δόγμα τῆς σωτηρίας ἡμῶν, ἥγουν εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν οἰκονομίαν, ἀθέμιτον ἀπεφήνατο τὴν τῶν ζωγράφων τέχνην; ὁ γὰρ τις ἀποδέχεται, τοῦτο ψέγειν οὐκ ἀνέχεται. τοιγαροῦν ληρωδεῖν γινώσκουσιν, ἀλλ' οὐκ ἀποδεικνύειν τὰ ληρωδούμενα. ὡς ἔοικεν, ὑπέλαβον ὅτι οὐδεὶς αὐτοὺς γινώσεται *δολοῦντας τὸν λόγον τῆς ἀληθείας*. πᾶσαι μὲν οὖν αἱ βάνησσοι τέχναι τοῦ σκοποῦ τῶν ἐντολῶν τοῦ θεοῦ ἐκκλίνουσαι ἀποκήρυκτοὶ εἰσιν, αἱ δὲ μὴ οὕτως ἔχουσιν, ἀλλ' εἰς τὸν βίον ἡμῶν χρησιμεύουσαι οὐδαμῶς τὸ ἀπρεπὲς ἔχουσιν οὐδὲ παρὰ τῶν ἀγίων πατέρων ἡμῶν διεπτύσθησαν ἢ ἀπεβλήθησαν. καὶ ἡ ζωγραφικὴ τέχνη, εἰ μὲν εἰς ὄψιν αἰσχροτήτος ταύτῃ χρήσαιτό τις, ἀπόπτυστός ἐστι καὶ ἐπιβλαβής· οἷον ἐὰν ζωγραφῇ τις σχήματα πορνικὰ καὶ θεάματα, λυγίσματά τε ὀρχηστικὰ καὶ ἵπποδρομιῶν θέας καὶ εἴ τι ἕτερον τούτοις παραπλήσιον ὑπὸ τῆς τέχνης γένοιτο, αἰσχρὸν τὸ ἐπιτήδευμα, εἰ δὲ ἐναρέτων ἀνδρῶν βίους καὶ μαρτυρικῶν ἄθλων διηγῇσεις καὶ τὰ τούτων ἐξηγητικὰ παθήματα καὶ τῆς τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ οἰκονομίας τὸ μυστήριον γράφειν ἐθέλωμεν, τῆνικαῦτα τῇ τῶν ζωγράφων τέχνῃ εὐρίσκόμεθα λίαν ὀρθῶς ἐργαζόμενοι. καὶ γὰρ καὶ σταυρὸν ζωγράφος ἀνατυποῖ, καὶ οὐδεὶς τῶν εὖ φρονούντων τὸν γραφέντα σταυρὸν ἀποβάλλεται οὐδὲ θείας τοῦτον γυμνοῖ χάριτος, κἂν ζωγράφος αὐτὸν ἐχρωματούργησε. τοῦμπαλιν καὶ ἐπὶ τῶν βιβλίων ὁμοίως ὑποληπτέον. εἰ μὲν γὰρ αἰσχροὰ διηγήματα ἐν βιβλίοις τις διαγράφει, αἰσχροὰ καὶ ἀπόβλητα καὶ χριστιανικῆς ἀκοῆς ἀλλότρια, εἰ

2–3 καθὼς — Ἀβεσσαλώμ cf. 2 Reg. 15–17 4–5 ὡς — ἐλπίδος cf. 3 Reg. 22 6–7 εἰσὶν — ᾧδου cf. Prou. 16,25 et 14,12 8 cf. Is. 8,19 9 cf. Prou. 9,18 20–21 cf. 2 Cor. 4,2 29–30 Tit. 2,13

18–19 ὁ — ἀνέχεται fort. Ioh. Dam. parall. (CPG 8056,2.1), PG 95, 1564 C 8–9 (~ Men. sent. 7 Jäkel) conferendum

(H) V T M 8–648,9 καὶ — φασι omnia fere euanida in H (sine dubio quaedam praetermissa sunt)

1 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T | διάκονος + καὶ κουβουκλείσιος M 2 fort. <καὶ> ἐπὶ scribendum, cf. lat. 3 πατρὸς + ὁ ed. Rom.* 5 οὗτος H M ed. Rom. (cf. lat.): οὕτως V T 8 κοιλίας om. T | μὲν om. ed. Rom.*, sed cf. lat. 9 εἰς δὲ] αἱ δὲ εἰς ed. Rom.* ex Vc | κατάγουσι] *expectaueris* κατάγοντες 11 τῶν ζωγράφων Vc edd. 12 ἐξ] ἐξ M post οἰκουμενικὰς 13 ὅπότ' ἂν T | οἱ M ed. Rom.: om. V T 14–15 τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας T edd. 18 τὴν τέχνην τῶν ζωγράφων M 20 fort. ὡς <γὰρ> scribendum; cf. lat. 24 ἡ ζωγραφικὴ τέχνη M (fort. ex con.): τὴν ζωγραφικὴν τέχνην T V edd. (cf. lat.) 26 λογίσματά V | ἵπποδρομιῶν V T edd. (cf. lat.) 29–30 Ἰησοῦ Χριστοῦ om. ed. Rom.* 30 ἐθέλωμεν ed. Rom.* ex Vc 31 τέχνη χρώμενοι V | καὶ² om. V (cf. lat.) 35 βιβλίοις M: βίβλοις V T edd. | καὶ² + τῆς V

(Epiphanius diaconus legit:)

Est studium et tractatus etiam in malo, quemadmodum studebat et tractabat cum Achitophel contra patrem suum Abessalom, sicut et ipsi contra sanctos patres; et ut uidebatur Achahab ex diuina inspiratione pseudoprophetarum dicta suscipere, sed et
 5 iste fraudatus est spe – ait autem et prouerbiator: *sunt uiae quae uidentur* uiro *rectae* esse, *nouissima* tamen earum mergunt *in profundum inferni* –, talia et isti passi sunt: quippe passione homini placita superati et ex proprio uentre profati, putantes quidem uias suas rectas esse, in laqueum autem *inferni* oboedientes sibi dimergunt. quomodo enim in ipsum oportunissimum, ut aiunt, dispensationis Christi myste-
 10 rium imaginum factio a pictore facta ore blasphemio refertur? uel quomodo iterum sanctas sex uniuersales synodos pictorum ars spernit et praeter uoluntatem earum in ecclesiis sunt imagines positae, cum idem ipsi diuini patres nostri didascalice ac Rom. 588 uoluntarie expressius explanantes salutis nostrae mysterium in uenerabilibus templis figurauerunt arte pictorum usi, et non ut isti fatentur? quis sacratissimorum patrum Ma. 242
 15 nostrorum in ipsum oportunissimum dogma salutis nostrae, id est in Christi dispensationem, illicitam pronuntiauit pictorum artem? quod enim quis suscipit, id uituperare non patitur. igitur desipere sciunt, sed non demonstrare illa [in] quae desipiunt. ut enim apparet, arbitrati sunt quod nemo cognoscat *uerbum* eos ueritatis PL 129, 393 fraudare. omnes quidem manuales artes quae a consilio mandatorum dei declinant
 20 abiciendae sunt, quae uero ita se non habent, sed ad uitam nostram utiles esse probantur nihil indecens habent, neque has sancti patres nostri respuerunt uel abiecerunt. porro si picturae arte in effigiem turpitudinis quis usus fuerit, respuendus et noxius est; ut puta si pinxerit quis figuras meretriculares siue spectacula anfractusque saltatorios et circorum uisiones et quicquid aliud his simile ab arte fuerit factum,
 25 turpis est adinuentio. at uero si industriorum uirorum uitas et martyricorum certaminum relationes et horum narrandas passiones et *magni dei et saluatoris nostri Iesu Christi* dispensationis mysterium pingere uoluerimus, tum pictorum usi artificio La.-Co. 427 inueniemur ualde recte operantes. etenim crucem pictor format, et nullus eorum qui bene sapiunt depictam crucem eicit neque diuina denudat gratia, licet pictor eam
 30 coloribus operatus extiterit. rursusque super libris similiter accipiendum est. nam si turpes quidem narrationes quis in libris depinxerit, turpes sunt et reiciendae atque ab

P VE

2 tractatus] cf. *supra* ad p. 645,28 3 Abessalon VE edd. | sicut] sic F² edd. 4 Achab E edd. 5 et om. ed. Rom.*, sed cf. gr. | rectae scripsit F: recte P VE 6 earum ed. Rom.: eorum codd. | isti + qui P 7 quippe + qui E edd. | homini placita] „gr. hominibus placendi“ ed. Rom.^{ms} | et om. E edd. 8 esse om. E edd. | demergunt V edd.; de uerborum constructione cf. app. crit. gr. 9 opportunissimum ed. Rom.* 17 in om. La.-Co., seclusi (cf. e.g. Conc. Const. IV Anast. interpr. Act. VII l. 1568) 18 agnoscat ed. Rom.* 20 abiciende codd. | non om. P | ad om. P | utiles] inutiles E non inutiles F² edd. 21 nichil VE 22 artem codd., corr. ed. Rom. 22–23 respuenda et noxia ed. Rom.*, sed Anast. cum legisset τὴν ζωγραφικὴν τέχνην (cf. gr. V T), sententia male intellecta constructionem mutauit 22 respiciendus P 23 est om. P | metriculares P | speculata P | infractusque ed. Rom.* 24 saltatorius P | circorum] Anast. intellexit ἵπποδρομίῳ (cf. app. crit. gr.) | quidquid ed. Rom.* 25 turpe exercitium ed. Rom.^{ms}, sed cf. Gloss. | at] ad P | industrionem (sic) P 28 crucem pictor] crucem om. V^{ac} (add. V¹ post etenim), unde pictor crucem ed. Rom.* | et] ut P 29 diuina + eum ed. Rom.* 31–649,1 reiciendae ... alienandae Anast. male ad narrationes rettulit, unde infra posuit laudandum etc.] reiciendis ... alienandis (sic) ed. Rom. reiciendi ... alienandi ed. Reg.*

Ha. 353 δέ γε θεόπνευστα ῥήματά τε καὶ διηγήματα ὁδηγοῦντα πρὸς εὐσέβειαν, ἀξιεπαί-
νετα καὶ ἀποδεκτὰ καὶ τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας ἐπάξια. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῆς εἰκό-
νος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ, ὡς φθάσαντες εἴπομεν,
ἐννοεῖν ἀναγκαῖον. ἐπεὶ καὶ κιθάραν ἢ αὐλούς τις ἐργαζόμενος, αἰσχρὸν τὸ αὐτοῦ
ἐπιχείρημα, εἰ δέ τι τῶν ἱερῶν σκευῶν, ἀποδεκτόν, καὶ οὐδείς τῶν εὖ φρονούντων
τὴν τέχνην κακίζει, ἂν εἰς τὰ τοῦ βίου τούτου ἀναγκαῖα χρήσιμόν τι κατασκευάσῃ.
διανοεῖσθαι γὰρ δεῖ τὸν σκοπὸν καὶ τὸν τρόπον, δι' οὗ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν τεχνῶν
γίνεται· καὶ εἰ μὲν πρὸς εὐσέβειαν, δεκτόν, εἰ δὲ πρὸς αἰσχρότητα τινα, στυγερὸν
καὶ ἐκβεβλημένον. τῇ δὲ κατηγορίᾳ προσπηγνύμενοι καὶ ἐξῆς φασί·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

10

«συνιστῶσαν δὲ Νεστόριον τὸν διαιροῦντα εἰς υἱὸν δυάδα τὸν δι' ἡμᾶς ἐνανθρω-
πήσαντα ἓνα υἱὸν καὶ λόγον τοῦ θεοῦ,»

Rom. 589 (Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Μα. 244 Πάλιν, καθὼς φθάσαντες εἴπομεν, μόνον ἀποφαίνονται καὶ οὐκ ἀποδεικνύουσι. πῶς
γὰρ συνιστᾷ Νεστόριον ὁ ἀναζωγραφῶν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ; ὁ Νεστόριος δύο 15
υἱοὺς εἰσάγει, ἓνα τὸν λόγον τοῦ πατρὸς καὶ ἕτερον τὸν ἐκ τῆς παρθένου. οἱ δὲ
ἀληθινοὶ χριστιανοὶ ἓνα <καὶ> τὸν αὐτὸν ὁμολογοῦσιν υἱὸν καὶ Χριστὸν καὶ κύριον,
καὶ ἀναζωγραφοῦντες εἰκόνα καθὼς ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν
ἦγουν ἄνθρωπος τέλειος, λίαν ὀρθῶς καὶ εὐσεβῶς ποιοῦσι. περιεγράφη γὰρ ὁ θεὸς
λόγος σαρκὶ εἰς ἡμᾶς ἐπιδημήσας. οὐ μὴν δὲ τὴν θεότητα αὐτοῦ διενόηθη τις 20
ἀναζωγραφῆσαι — θεὸν γάρ, φησὶν, οὐδείς ἑώρακε πώποτε· ἀπερίγραπτος γὰρ καὶ
ἀόρατος καὶ ἀκατάληπτος —, ἀλλὰ τὴν ἀνθρωπότητα. ἐκ δύο γὰρ φύσεων ἴσμεν
τὸν Χριστὸν καὶ ἐν δύο φύσεσιν ἀδιαιρέτως, ἦγουν θείᾳ καὶ ἀνθρωπίνῃ. ἡ μία οὖν
ἀπερίγραπτος καὶ ἡ μία περιγεγραμμένη ἐν τῷ ἐνὶ Χριστῷ θεωρεῖται. καὶ ἡ εἰκὼν 25
οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν τῷ πρωτοτύπῳ ἔοικεν ἢ μόνον κατὰ τὸ ὄνομα καὶ κατὰ τὴν
θέσιν τῶν χαρακτηριζομένων μελῶν· οὐδὲ γὰρ εἰκόνα τις ἀναζωγραφῶν ἀνθρώπου
τινὸς ψυχὴν ἐν τῇ εἰκόνι ζητεῖ, καίτοι γε τῆς διαφορᾶς ἀσυγκρίτου οὔσης ψυχῆς
ἀνθρώπου καὶ θείας φύσεως. ἡ μὲν γὰρ ἄκτιστος καὶ δημιουργικὴ καὶ ἄχρονος, ἡ
δὲ κτιστὴ καὶ χρονικὴ καὶ παρ' αὐτῆς δημιουργηθεῖσα. καὶ οὐδείς ποτε τῶν εὖ
φρονούντων ἰδὼν ἀνθρώπου εἰκόνα διελογίσαστο ὅτι χωρίζεται διὰ τοῦ ζωγράφου ὁ 30
ἄνθρωπος ἐκ τῆς ψυχῆς. οὐ μόνον γὰρ ψυχῆς ἐστέρεται ἡ εἰκὼν, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς
τῆς τοῦ σώματος οὐσίας, φημί δὴ σαρκῶν, μυῶν, νεύρων, ὀστέων καὶ στοιχείων,
ἥτοι αἵματος, φλέγματος, χυμοῦ καὶ χολῆς. ὦν τὴν σύγκρασιν ἐν εἰκόνι ἰδέσθαι
τῶν ἀμηχάνων ἐστίν· εἰ γὰρ ταῦτα ἐν τῇ εἰκόνι καθωρᾶτο, ἄνθρωπον ἂν αὐτὴν

La.-Co. 429

18 Ioh. 1,14 21 Ioh. 1,18

(H) V T M 13-650,3 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω praetermisit H

1 ὁδηγοῦντα] διηγοῦνται M 1-2 ἀξιεπαίνα M (aeque bonum) 2 ἀπόδεκτα V 4 καὶ om. M
5 ἀπόδεκτον V 6 ἂν ed.Rom.: κἂν codd. 7 δεῖ] χρῆ ed.Rom.* ex Vc | δι' ὃν M 10 Γρηγόριος —
ἀνέγνω om. T 11 συνιστῶσαν] sc. τὴν τέχνην (cf. supra p. 644,32-33) 12 θεοῦ] sententia continuatur
infra p. 650,4 13 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T 17 καὶ' add. ed.Rom. (cf. lat. et Conc. Chalc., ACO II 1,1 p.
24,31 al.) 19 τέλειος ἄνθρωπος V | καὶ εὐσεβῶς om. Vc edd. | εὐσεβῶς + τοῦτο V | γὰρ] δὲ M
22 ἀλλὰ + περιγραφτὸς κατὰ V edd., sed cf. lat. 28-29 καὶ' — χρονικὴ om. T 30 ἐλογίσαστο ed.Rom.*
31 ἡ om. ed.Rom.* 32 μυῶν V 34 τῶν ἀμηχάνων] ἀμηχανόν M | καθωρᾶτο] καθορᾶ τὸν V

auditu christiano alienandae, si uero diuinitus inspirata uerba seu narrationes ducen-
tes ad pietatem, laudandum est et admittendum et ecclesia dignissimum iudicandum. Ha. 354
idipsum etiam super icona domini nostri Iesu Christi ac sanctorum eius, ut praedixi-
mus, sentire necessarium est. nam et si citharam uel tibias quis operatus fuerit, turpis
5 est eius operatio, si autem quid sacrorum uasorum, acceptabile, et nullus eorum qui
bene sapiunt arti derogat, si in his quae uitae huius sunt necessaria utile quid effece-
rit. considerare enim oportet intentionem et modum per quem perfectio artium fit:
et si quidem ad pietatem spectat, acceptabile, si uero ad quamlibet turpitudinem,
odibile est et abiectum. porro accusationi continuati deinceps aiunt:

10 (Gregorius episcopus legit:)

«Statuerunt autem Nestorium partientem in filiorum dualitatem eum qui propter
nos homo factus est, unum filium et uerbum dei,»

(Epiphanius diaconus legit:)

Rom. 589

Iterum, sicut praediximus, tantum pronuntiant et non ostendunt. quomodo sistit
15 Nestorium qui pingit imaginem Christi? Nestorius duos filios introducit, unum Ma. 243
uerbum patris, alterum eum qui est ex uirgine. ueri autem christiani unum eundem-
que confitentur filium et Christum et dominum, et pingentes iconam secundum id
quod *uerbum caro factum est et habitauit in nobis*, id est homo perfectus, ualde recte
et pie faciunt. circumscriptum est enim deus uerbum carne ad nos profectum. non
20 tamen quis excogitauit diuinitatem depingere – *deum* enim, inquit, *nemo uidit*
umquam; incircumscriptus enim est et inuisibilis et incomprehensibilis –, sed huma-
nitatem. ex duabus enim naturis nouimus Christum et in duabus naturis indiuise, id
est diuina et humana. una ergo incircumscripta et una circumscripta in uno Christo
uidetur. et imago non secundum substantiam principali assimilatur, sed tantum
25 secundum nomen et secundum positionem membrorum figuratorum. neque enim
imaginem quis scribens hominis alicuius animam in imagine quaerit, praesertim cum
differentia incomparabilis sit animae hominis et diuinae naturae. nam illa quidem
increata est et conditrix et sine tempore, ista uero creata et temporalis et ab ipsa
condita. et nullus aliquando bene sentientium uisa hominis imagine cogitauit quod
30 separaretur per pictorem homo ab anima. non enim solummodo anima priuatur
imago, sed et ipsa substantia corporis, uidelicet carnibus, medullis, nervis, ossibus et
elementis, id est sanguine, phlegmate, nigra et rubea cholera. quorum temperantiam
in imagine uideri impossibile est; si enim haec in imagine uidissemus, hanc utique

PL 129, 394

La.-Co. 430

P VE

1 audito P 4 sentire] existimare *ed. Rom.** | est *om.* F *edd.* 5 eius *om.* E *edd.* | sacrorum F²: sacorum (*sic*) P sacra-
rum V sacrarium E 6 huius sunt uitae E *edd.* 7 considerari VE | perfectio] opus *ed. Rom.^{ms}* 9 est *post* abiectum F
edd. 11 Statuerunt autem] „gr. stabilientem autem“ *ed. Rom.^{ms}*; *Anast. sententiam continuari* (cf. *app. crit. gr.*) non
agnouit, unde uerborum constructionem mutauit 14 sistit] *expectaueris* statuit (cf. *supra* l. 11) 18 quod F: co (*sic*)
P quo VE 19 circumscriptus VE *edd.* | perfectum P 20 diuinitatem + eius *ed. Rom.** (ex gr.) | enim *om.* *ed. Rom.** |
inquit V (*post* nemo): inquit P E (*corr.* F) 21 est enim E *edd.* | inconprehensibilis P incompreh- E 21–22 sed
humanitatem *signis transposuit post* depingere V*; „gr. sed circumscriptus secundum humanitatem“ *ed. Rom.^{ms}* (ex gr.
V) 23 diuina P 24 uidetur ~ θεωρεῖται? *expectaueris* consideratur uel *sim.*, ut notauit Dubielzig 26 scribens]
expectaueris pingens (cf. *supra* l. 17 *al.*) | querit *codd.* 27–28 illa ... ista] *debit* ista (*i. e.* haec) ... illa, ut notauit
Dubielzig 30 separatur V *edd.* 31 medullis] „gr. musculis“ *ed. Rom.^{ms}*; *Anast. legit uel intellexit* μυελῶν (cf. *Gloss.*
et ThLL s. u. medulla) 32 phelmate (*sic*) P | colera V^{ac} (h *add.* V¹⁻² s. l.) E 33 est *om.* E *edd.*

ονομάσαιμεν καὶ οὐκ ἀνθρώπου εἰκόνα. οὐκοῦν οἴχεται μετὰ τῶν λοιπῶν αὐτῶν
προβλημάτων καὶ ἡ παροῦσα τερθρεία. γέλωτος δὲ ἄξια καὶ τὰ ἐπιφερόμενα·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Ἄρειον καὶ Διόσκορον καὶ Εὐτυχέα καὶ Σεβήρον τοὺς σύγχυσιν
καὶ φυρμὸν ἐπὶ τῶν δύο φύσεων τοῦ ἐνὸς Χριστοῦ δογματίζοντας.» 5

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Ἦ τῶν ἀπερισκέπτων αὐτῶν καὶ γραϊδίων μύθων καὶ τοῦ κεκρυμμένου δόλου.
Rom. 590 πάλιν γὰρ ταῖς αὐταῖς φίλον αὐτοῖς ἐστὶν ἐνδιατρίβειν φλυαρίαις· ἢ ἀγνοοῦσι τὴν
ἐναντιότητα τῶν ὑπ' αὐτῶν ἡριθμημένων αἵρεσιωτῶν ἢ ἐκόντες φλυαρεῖν προ-
αιροῦνται. Ἀρείου γὰρ Διοσκόρου τε καὶ Εὐτυχοῦς αἱ αἱρέσεις ἐναντίαι πῶς εἰσι 10
τῷ Νεστορίῳ καὶ ἀλλήλαις μάχονται, κἂν ὁμοτίμοι τὴν ἀσέβειαν. Ἄρειος γὰρ ἐξ
οὐκ ὄντων εἰς τὸ εἶναι λέγων τὸν προαιώνιον καὶ ἄκτιστον λόγον τοῦ θεοῦ καὶ
πατὴρ προστίθῃσι τῇ ἀσεβείᾳ καὶ ἑτέραν αἵρεσιν, μὴ ἔχειν λέγων τὸν Χριστὸν
Ma. 245 ψυχὴν λογικὴν, ἀλλ' ἀντὶ τῆς ψυχῆς τὴν θεότητα, ἥ καὶ τὸ πάθος προσῆπτε.
Ha. 356 Διόσκορος δὲ καὶ Εὐτυχὴς τῷ Νεστορίῳ λέγοντι δύο φύσεις καὶ ὑποστάσεις ἐπὶ 15
Χριστοῦ ἐξ ἐναντίας φερόμενοι τὰς φύσεις συγχέοντες μίαν ἐκευολόγησαν, καὶ
πόρρω τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ βαδίσαντες τῆς μὴ ἐκκλινοῦσης μήτε δεξιὰ μήτε ἀριστερὰ
τῆς ἀποστολικῆς καὶ πατρικῆς διδασκαλίας ἐξετράπησαν. καὶ τίς ἡ κοινωνία καὶ
συμφωνία τῇ καθολικῇ τοῦ θεοῦ ἀγία ἐκκλησίᾳ ἔνεκεν τῶν ἐξηγητικῶν ἀναζωγρα-
φήσεων μετὰ Ἀρείου καὶ Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς; ἀλλ' ἡ μόνον κενοὶ λόγοι καὶ 20
ἐξίτηλοι καὶ ἀποστολικοῦ παραγγέλματος ἀλλότριοι διαγορεύοντες· ὁ λόγος ὑμῶν
πάντοτε ἔστω ἐν χάριτι, ἅλατι ἡρτυμένος. οὓς βδελυττόμενος καὶ ὁ πολυάθλος Ἰωβ
ἔλεγεν· εἰ βρωθήσεται ἄρτος ἀνευ ἁλός; εἰ δὲ καὶ ἔστι γεῦμα ἐν ῥήμασι κενοῖς; πρό-
κειται οὖν ὡς εἰκὴ καὶ μάτην κατηγοροῦσι τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας, πῇ μὲν λέγοντες
Νεστορίῳ τῷ δυσσεβεῖ καὶ διαιρέτῃ ταύτην συμφύρεσθαι εἰκονογραφοῦσαν τὴν τοῦ 25
κυρίου ἐνανθρώπησιν, πῇ δὲ Εὐτυχεῖ καὶ Διοσκόρῳ τοῖς ἐναγέσι καὶ συγχυτικοῖς.
καὶ πρόδηλον, καθὼς ἀποδέδεικται, ὡς ἐναντίως μὲν ἀλλήλοις ἔχουσιν, ἄμφω δὲ τῇ
ἐκκλησίᾳ προσπολεμοῦσιν. εἰ γὰρ δῶμεν τῷ Νεστορίῳ κατὰ τὴν αὐτῶν φωνὴν
τὴν ἐκκλησίαν παρέπεσθαι, διαψεύδονται λέγοντες τῷ Εὐτυχεῖ καὶ Διοσκόρῳ
ταύτην συμφρονεῖν· εἰ δὲ τοῦναντίον Εὐτυχεῖ καὶ Διοσκόρῳ ταύτην ὁμονοεῖν συ- 30
χωρήσοιμεν, καὶ ἐν τούτῳ πεφανέρωνται ψευδολογοῦντες. ὡς γὰρ φθάσας ὁ λόγος
ἀπέδειξε, Νεστόριος καὶ Εὐτυχὴς ἀλλήλων τῇ ἀσεβείᾳ διενηνόχασιν, καὶ ἄλογος καὶ
περιττὸς ὁ τοιοῦτος αὐτῶν παρασυλλογισμός.

17 cf. Prou. 4,27; Deut. 2,27 21–22 Col. 4,6 23 Iob 6,6

(H)VTM

1 ὠνομάσαιμεν M fort. recte (cf. lat.) 2 τερθρεία M ed.Rom. (ex Vc [Bonafides in marg.]): τερθρία VT | καί²
om. V 3 Γρηγόριος – ἀνέγνω om. T | ἐπίσκοπος + Νεοκαισαρείας M 6 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω om. T |
διάκονος om. M 7 γραϊκῶν ed.Rom.* 8 γὰρ + καὶ V | ἐστὶν om. V | ἢ om. V, ἢ <γὰρ> conl. Dubiel-
zig coll. lat. 10 Εὐτυχέος T edd. | πῶς VT 11 κἂν] καὶ V 12 exspectaueris λέγων <παρῆχθαι> (cf.
e.g. Bas. epist. 52,2) uel. sim., ut uidit Dubielzig 16 ἐκαινολόγησαν T 21 διηγορεύοντο V 22 ἐν + τῇ T
edd. 23 ῥεῦμα V 25 συμφέρεσθαι V edd. 27 μὲν om. V 29 παρέπεσθαι + καὶ T 30 συμφρο-
νεῖν] ὁμονοεῖν ed.Rom.* | τὸ ἐναντίον V τοῦναντίον + τῷ M | ταύτην ὁμονοεῖν] συμφρονεῖν ed.Rom.*
30–31 συγχωρήσωμεν ed.Rom.*

iam hominem et non hominis imaginem nominassemus. ergo properat una cum reliquis problematibus suis etiam praesens uaniloquium. risu praeterea digna sunt quae proferuntur:

(Gregorius episcopus legit:)

- 5 «necnon et Arrium et Dioscorum et Eutychea et Seuerum qui confusionem et mixtionem in duabus naturis unius Christi dogmatizant.»

(Epiphanius diaconus legit:)

- O inconsideratas et aniles eorum fabulas et absconditam fraudem! iterum enim eisdem gratum illis est immorari garrulitatibus: aut enim ignorant diuersitatem a se
 10 numeratorum hereticorum; aut sponte garrire procurant. Arrii nempe ac Dioscori et Eutycheos hereses contrariae sunt Nestorio et inuicem aduersantur, licet pares impietate consistant. Arrius enim ex non extantibus ut esset inquiens aeternum et increatum uerbum dei et patris, addit impietati suae etiam aliam heresim, non habere
 15 dicens Christum animam rationalem, sed pro anima diuinitatem, quam et passio tetigisset. Dioscorus autem et Eutyches Nestorio dicenti duas naturas et subsistentias in Christo ex aduerso ducti naturas confundentes unam uane locuti sunt, et procul a regia
 20 uia incedentes quae *non declinat neque ad dexteram neque ad sinistram*, ab apostolica et paterna doctrina retro reuersi sunt. et quae communicatio uel consensus catholicae dei sanctae ecclesiae propter enarrabiles picturas cum Arrio et Dioscoro et
 25 Eutyche, nisi quod tantum inanes sunt sermones eorum et corruptibiles et ab apostolico mandato alieni quod ait: *sermo uester semper sit in gratia, sale conditus?* quos et abhominatus multi certaminis Iob dicebat: si *comeditur* panis absque *sale*? si uero et est gustus in uerbis inanibus? claret ergo quod frustra et uane calumnientur ecclesiam dei, nunc quidem dicentes eam cum Nestorio impio et diuisore commiscere
 30 pingendo iconas humanitatem dominicam, nunc uero cum Eutyche ac Dioscoro sceleratis confundere. nam manifestum est, sicut supra ostensum est, quod contrarie sibimet sentiant, licet uterque inpugnet ecclesiam. si enim dederimus, ut Nestorium secundum ipsorum uocem sequatur ecclesia, mentiuntur dicentes eam cum Eutyche ac Dioscoro sapere; si uero potius eam, quod contrarium est, Eutychi ac Dioscoro consentire permittimus, etiam in hoc manifestantur falso loquentes. ut enim sermo praecedens ostendit, Nestorius et Eutyches ab inuicem impietate uariantur, et irrationabile ac superfluum est huiusmodi eorum commentum.

P VE

1 imaginem hominis E edd. | properat] perit ed. Rom.* non male (properat La.-Co.^m ex P), sed mendum interpreti tribuendum (melius discessit p. 655,24) 2 praesens codd. 2-3 risu – proferuntur] expectaueris risu digna sunt et quae subinferuntur uel sim.; cf. e.g. p. 617,23 5 Eutichea VE Eutychem F edd. 8 absconditam (sic) P, eorum add. V 9 est om. P | immorari] immo puri (sic) P 10 nempe] enim V edd. 11 contrarie P contraria E (corr. F²) | pares + in E edd. 12 persistent E edd. 13 addidit ed. Rom.*, sed cf. gr. 15 Eutyces P Eutiches VE, corr. ed. Rom. 16 uanę V uana E 17 declinant P 18 retro reuersi] retrouersi ed. Rom.*; sed cf. e.g. Nicol. I. epist. 69 p. 386,20 Perels | et quae] etq(ue) P et que E 19 sanctae dei F edd. | enarrabiles] uenerabiles F edd. 20 Eutyche V Euthice E 21 noster P | gratia + dei V edd., sed cf. gr. et Vulg. 23 gustus est E edd. 24 commiscere] cum missore (sic) P commisceri ed. Rom.* 25 iconas] in iconis ed. Rom.* | cum] eum eum (sic) P | Euthice P Eutiche VE, corr. ed. Rom. 26 confundere ~ καὶ συγχυτικοῖς? expectaueris et confusoribus uel sim., ut notauit Dubielzig; cf. etiam supra p. 641,11 | contraria VE 27 inpugnet F edd. | ut] quod ed. Rom.* 28 mentientur P^{ec} (prob.) | Eutiche VE 29 Eutici P E Eutichi V, corr. ed. Rom. 30 consentire ed. Rom.: sentire codd. 31 Nestorium P | Eutychem P Eutiches VE, corr. ed. Rom. | inuicem + in P 32 ac] hac P

La.-Co. 432 (Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

(Τόμος τρίτος)

Καὶ ἐπειδὴ ἐπ' ἀκάνθαις ἀροτριάσαντες τῶν ἀποστολικῶν σπερμάτων ἀλλότρια φθέγγονται, τῶν δὲ αἵρετικῶν ζιζανίων βλαστήματα καρποφοροῦσι, πρὸς αὐτοὺς ὁ θεὸς διὰ τοῦ προφήτου βοᾷ· *ποιμένες πολλοὶ διέφθειραν τὸν ἀμπελῶνά μου, ἐμόλυναν τὴν μερίδα μου, ταῦτα λέγοντες*

Rom. 591 (Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Ὅθεν δίκαιον ᾤθημεν λεπτομερῶς διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν ὅρου ἀποδείξαι τὴν τῶν ποιούντων καὶ σεβομένων πλάνην. πάντων τοιγαροῦν τῶν θεοφόρων πατέρων καὶ τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν συνόδων τὴν καθαρὰν καὶ ἀμίαντον καὶ θε- 10 ἀπόδεκτον πίστιν ἡμῶν καὶ ὁμολογίαν οὕτως παραδεδωκότων τοῦ μηδένα τρόπον διαιρέσεως ἢ συγχύσεως ἐπινοεῖν τινα εἰς τὴν ὑπὲρ νοῦν τε καὶ ἔννοιαν ἄρρητόν τε καὶ ἄγνωστον ἐκείνην ἔνωσιν τῶν δύο καθ' ὑπόστασιν μίαν τοῦ μονωτάτως δηλου- μένου προσώπου φύσεων,»

Ma. 248 (Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

15

Ὅντως τὴν ἑαυτῶν πλάνην ἔδειξαν λεπτομερῶς οἱ ματαιόφρονες· πάντων γὰρ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν τῶν καὶ ἐν ταῖς ἁγίαις ἐξ οἰκουμενικαῖς συνόδοις ἀθροισθέντων τὰς σεπτὰς εἰκονικὰς ἀναζωγραφήσεις καθιδρυσάντων ἐν τοῖς ἁγίοις ναοῖς καὶ ἐν ἄλλοις ἐπιτηδεῖως ἔχουσι τόποις καὶ ἀποδεξαμένων ταύτας αὐτοὶ ἀποκηρύκτους πεποιήκασιν διὰ τινων παρεγγράπτων λογουδρίων, πλάνην λέγοντες καὶ εἰδωλολα- 20 τρίαν ἑτέραν παρὰ τὴν δαιμονικὴν ἀντεισάγοντες, καὶ δύο πραγμάτων ἀλλήλοις ἀντικαθισταμένων οὐ διέστειλαν παρ' ἑκατέρους αὐτῶν. τὰ γὰρ εἰς δόξαν Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ ἀνάμνησιν τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας τελούμενα καὶ τὰ διὰ δόξαν καὶ μνήμην δαιμονίων ὑπὸ τῶν αὐτοῖς λατρευόντων Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων τινῶν γεγεννημένα μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὀνομασίαν τοῖς στόμασιν αὐτῶν περιφέρουσι καὶ 25 γραφῇ παραδοῦναι ἠναισχύντησαν, μιγνύντες τὰ ἅμικτα. καὶ *προφασιζόμενοι προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις* διαιρέσεως καὶ συγχύσεως περιβομβοῦσι ληρωδήματα εἰς τὴν θεολογικὴν ἐπιστήμην τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ φλυαροῦσι λέγοντες μηδένα τρό- 30 πον διαιρέσεως ἐπινοεῖν ἐν τῇ καθ' ὑπόστασιν σαρκὶ ἐνώσει τοῦ θεοῦ λόγου. καὶ ὥς ἔοικε, πατρικὰς φωνὰς οὐδέπω ἀνέγνωσαν· εἰ δὲ καὶ ἀνέγνωσαν, παροδευτικῶς ἀνέγνωσαν καὶ οὐκ ἐρευνητικῶς. ὁ θεολόγος Γρηγόριος ἀναιρεῖ τὸ διάκενον αὐτῶν

Ha. 357

3 Ier. 4,3 5-6 Ier. 12,10 24 Ἰουδαίων τινῶν cf. 3 Reg. 11,1-8 etc. 26-27 cf. Ps. 140,4

3-4 τῶν - καρποφοροῦσι cf. Conc. Ephes. (Theod. Cyr. epist. ad Ioh. Antioch. [CPG 6266]), ACO I 1,7 p. 163, 25-27 9-14 πάντων - φύσεων cf. Krannich/Schubert/Sode p. 14-15

(H) V T M 7-658,2 Γρηγόριος - συνεπλανήθησαν praetermisit H

1 Ἐπιφάνιος - ἀνέγνω post Τόμος τρίτος M ed.Rom.* (sed cf. lat.), om. T (H denuo adest post ἀνέγνω) | διά- κονος + καὶ κουβουκλείσιος M 2 τρίτος] γ' ed.Rom.* 3 Καὶ om. M | ἐπειδὴ HV: ἐπεὶ δὲ T M | ἐπ' ἐν M 6 ταύτη ed.Rom.* ex Vc 7 Γρηγόριος - ἀνέγνω om. T 9 σεβομένων] sc. τὰς εἰκόνας | τοιγαρο- οῦν] οὖν ed.Rom.* 10-11 ἀπόδεκτον V θεαπόδεκτον ed.Rom.* 14 φύσεων] sententia continuatur infra p. 654,13 15 Ἐπιφάνιος - ἀνέγνω om. T 17 καὶ om. V | ἐξ M 17-18 συναθροισθέντων V 20 λο- γιδρίων ed.Rom.* ex Vc 20-21 εἰδωλολατρείαν ed.Rom.* 22 ἑκάτερον τούτων M ἑκατέρου αὐτῶν conl. Dubielzig 22-23 Χριστοῦ τοῦ om. V 26 ἀνησχύντησαν V ed.Reg.* ἀναισχύντησαν T ed.Rom. | μιγνύντες V T ed.Rom. 29 σαρκὶ om. M, sed cf. lat. 30 οὐδέπω ~ οὐδέποτε (ut saepe); cf. Lampe s.u. 30-31 ἀνέγνω (ter) V T edd. 31 καὶ om. ed.Rom.* | ὁ + δὲ M

(Epiphanius diaconus legit:)

La.-Co. 431

(Tomus tertius)

Et quia in *spinis* arantes ab apostolicis seminibus aliena profantur et hereticorum zizaniorum germina fructificant, ad eos deus per prophetam clamat: *pastores multi*
 5 corruerunt *uineam meam*, demoliti sunt *portionem meam*, haec dicentes:

(Gregorius episcopus legit:)

Rom. 591

«Vnde iustum arbitrati sumus subtiliter per praesentem diffinitionem nostram ostendere <eorum> qui faciant et colant errorem. omnium igitur deiferorum patrum et sanctarum ac uniuersalium synodorum, qui puram et incontaminatam et deo accep-
 10 tam fidem et confessionem nostram ita tradiderunt, ut nullum modum diuisionis uel confusionis excogitaret aliquis in illam ineffabilem et ignotam unitionem quae super omnem sensum et cogitationem est, duarum scilicet per subsistentiam naturarum unice demonstratae personae.»

(Epiphanius diaconus legit:)

Ma. 247

15 Vere suum errorem ostenderunt subtiliter uana sapientes. omnibus enim sanctis patribus nostris qui in sanctis sex uniuersalibus synodis conuenerunt uenerabiles imaginales picturas in sanctis templis et in aliis congruentibus locis stabilientibus et suscipientibus has ipsi reprobauerunt per quasdam falsidicas ratiunculas, errorem
 20 aduersantes non discreuerunt ab inuicem. eorum enim quae ad gloriam Christi dei nostri et rememorationem in carne conuersionis eius patrata sunt, et eorum quae propter gloriam et memoriam daemoniorum a paganis et quibusdam Iudaeis qui eis deseruiunt facta sunt, unam et eandem nominationem ore suo circumferunt et scripturae tradere non sunt reueriti, miscentes quae misceri non possunt. et *excusantes*
 25 *excusationes in peccatis* diuisionis et confusionis deleramentorum strepitum dant in theologicam disciplinam ecclesiae catholicae et garriunt dicentes nullum modum diuisionis excogitare in unitione quae per subsistentiam in carne facta est dei uerbi. PL 129, 396
 et ut apparet, paternas uoces numquam legerunt; porro si legerunt, transeundo legerunt et non scrutando. deiloquus Gregorius interimit inane ipsorum commentum ita Ha. 358

P VE

1 Epiphanius – legit *post* Tomus tertius V edd. 4 deus] dominus E edd. 8 eorum *addidi* | faciant – colant] sc. imagines 8–10 omnium – tradiderunt] „gr. omnibus igitur deiferis etc. puram et incontaminatam tradentibus“ ed. Rom.^{ms}; Anast. *genitium abs.* τῶν ποιοῦντων – παραδεδοκότων et uerborum quae sequuntur constructionem non perspexit 11 que P VE, corr. F 13 *demonstrate codd.* 17 imagines VE edd., sed cf. gr. | pictas F² edd. 19 demoniam P^{pc} E deminiam (sic) V^{pc} dominiam P^{ac} (o in e mut., i¹ exp. et o superscr. P^c) V^{ac} (in o scr. e) | subregantes P 20 Christi om. P 24 reueriti P | et] ut P 25 *excusationem* E edd. | deliramentorum F edd. 28–29 porro – legerunt om. P^{ac} (add. P^c in marg.)

ῥαψῳδία οὕτως λέγων· „Ἡνίκα αἱ φύσεις διίστανται ταῖς ἐπινοίαις, συνδιαίρεται καὶ τὰ ὀνόματα.” καὶ πάντες οἱ ἅγιοι πατέρες ἡμῶν τὴν σύγχυσιν μὴ προσιέμενοι χωριστὰς τῇ ἐπινοίᾳ λέγουσι τὰς δύο φύσεις τῷ λόγῳ τῆς διαφορᾶς, οὐ τῆς διαιρέσεως. τοιγαροῦν ἡ ἡγνότης αὐτοῖς καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀκριβὴς τῶν δογμάτων ἐπίγνωσις, ἡ κατηγοροῦσι τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν κατὰ μηδὲνα τρόπον λέγειν, αὐτοὺς διαίρειν ἐπὶ τῇ τῶν δύο φύσεων ἐνώσει τῆς κατὰ Χριστὸν οἰκονομίας. καὶ ὁ μὲν Νεστόριος τοῖς πράγμασι διαιρεῖ τὰς φύσεις, λέγων ἄλλον τὸν τοῦ θεοῦ λόγον καὶ ἄλλον τὸν ἐκ τῆς παρθένου, εἰς ἄνθρωπον ἰδικῶς καὶ εἰς θεὸν ἰδικῶς· ἡ δὲ καθολικὴ ἐκκλησία ἀσυγχύτως ὁμολογοῦσα τὴν ἔνωσιν τῇ ἐπινοίᾳ καὶ μόνῃ διαιρεῖ τὰς φύσεις ἀδιαιρέτως, ἕνα τὸν αὐτὸν ὁμολογοῦσα τὸν Ἑμμανουὴλ καὶ μετὰ τὴν ἔνωσιν. ὕβριν δὲ πνέοντες ἐν τοῖς ἑαυτῶν μυκτῆρσιν ἐπιφέρουσι·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«τίς ἡ ἀνόητος ἐπίνοια τοῦ σκαιογράφου δι’ οἰκτρὰν αἰσχροκέρδειαν ἐπιτηδεύσαντος τὸ ἀνεπιτήδευτον, τουτέστι τὰ καρδίᾳ πιστευόμενα καὶ στόματι ὁμολογούμενα χερσὶ βεβήλοις διαμορφῶσαι;»

15

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Ἀποπληξία τοῦτο λέγειν καὶ φρονεῖν. οὐδὲ γὰρ ἀνδρὸς σώφρονος τὸ αἰτιάσασθαι ἀναιτίους· τίς γὰρ ἡ αὐτῶν σκαιολόγος διανόησις ταῦτα τὰ ληρήματα ἐννοεῖσθαι ἐπὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας καθιερωμένων πραγμάτων; εἰ ὁ ζωγραφὸν δι’ αἰσχροκέρδειαν λέγεται εἰκονίζειν τὸν κύριον ἡμῶν καθὼς ἄνθρωπος τέλειος γέγονε καὶ τοὺς ἁγίους αὐτοῦ, ὥρα αὐτοὺς καὶ τοὺς τὰ θεῖα εὐαγγέλια γράφοντας αἰτιάσθαι καὶ τοὺς τὸν σταυρὸν ἐγχαράττοντας διὰ χρωμάτων σκαιογράφους ἀποκαλεῖν καὶ δι’ αἰσχροκέρδειαν λέγειν τοῦτο ποιεῖν. τί οὖν; καὶ τέκτων σταυρὸν κατασκευάζων σκαιοτέκτων ὀνομασθήσεται; καὶ λιθουργὸς τράπεζαν ἁγίαν ἀποξέων καὶ διατυπῶν σκαιολιθουργός; καὶ χρυσοχόος καὶ ἀργυροκόπος καὶ ὑφάντης ὡσαύτως; οὐκοῦν κατὰ τὴν αὐτῶν παράνοιαν οἷχεται πᾶσα ἐπιστήμη καὶ τέχνη δοθεῖσα παρὰ τοῦ θεοῦ πρὸς τε τὴν αὐτοῦ δόξαν καὶ πρὸς σύστασιν τῆς ἡμετέρας ζωῆς. καὶ ἐπειδὴ ἤκασιν εἰς ἀγνωσίας καὶ μοχθηρίας ὑπερβολὴν, ἐκ τῆς θείας γραφῆς καὶ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν ἀκουσάτωσαν ἐπαινουμένην τὴν δοθεῖσαν τῇ φύσει ἡμῶν σοφίαν διὰ τοῦ δημιουργήσαντος ἡμᾶς μεγαλοδώρου θεοῦ, τοῦ μὲν Ἰωβ περὶ τοῦ θεοῦ φάσκοντος· τίς ἔδωκε γυναιξὶν ὑφάσματος σοφίαν; καὶ τῆς θείας γραφῆς μαρτυρούσης διὰ τοῦ θεοῦ δεδόσθαι σοφίαν τῷ Βεσελεὴλ εἰς πᾶσαν τεκτονικὴν ἐπιστήμην· φησὶ

10 Ἑμμανουήλ cf. Is. 7,14; Mt. 1,23 14 cf. Rom. 10,10 31 Iob 38,36

1–2 Greg. Naz. or. 30 (theol. IV) (CPG 3010,30) c. 8,9–10 Gallay/Jourjon 11 ὕβριν – μυκτῆρσιν cf. Greg. Naz. or. 5 (c. Iul. II) (CPG 3010,5) c. 23,18 Bernardi

(H) V T M 1–2 = Greg. Naz.

1 nonnulli Gregorii editores et interpretes post διίστανται interpungunt (quod hoc quidem loco etiam Anast. praetulit), sed cf. infra p. 764,29 sqq. 6 αὐτοὺς M ed. Rom.: αὐτοῖς V T 11 αὐτῶν M 12 Γρηγόριος – ἀνέγνω om. T 13 σκαιογράφου M 13–14 ἐπιτηδεύοντος M 16 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω om. T 18 ἀναιτίως V | σκαιολόγος T (cf. lat.): κενολόγος V ἀκαιρολόγος M καινολόγος ed. Rom.^{ms} 21 ὥρα] ὅρα V | αἰτιάσασθαι M 22 σταυρὸν] Χριστὸν M | σκαιογράφους M 23 αἰσχροκέρδειαν sic V | λέγειν om. T^{ac} (add. T^{1–2} s.l.) 25 ὡσαύτως] ὁμοίως M 27 καὶ² om. M | ἐπειδὴ ed. Rom.* (cf. lat.): ἐπεὶ δὲ codd. 29 τῇ φύσει ἡμῶν] ἡμῖν V 31 φάσκοντος + καὶ M | μαρτυρούσης γραφῆς V

dicens: „Cum naturae distent, cum intellectibus quoque diuiduntur et nomina.“ et omnes sancti patres nostri confusionem non admittentes separatrices intellectu dicunt duas naturas ratione differentiae, non diuisionis. igitur aut ignota est illis etiam in hoc uera dogmatum agnitio, aut calumniantur sanctos patres nostros quod
 5 nullo modo dicant diuisionem in duarum naturarum unitione dispensationis Christi. et Nestorius quidem rebus diuidit naturas, dicens alterum dei uerbum et alterum La.-Co. 434
 eum qui est ex uirgine, in hominem specialiter et in deum specialiter; catholica uero Rom. 592
 ecclesia inconfuse confessa unitiorem intellectu solo diuidit naturas indiuisse, unum eundem confessa Hemmanuhel etiam post unitiorem. porro iniuriarum spirantes
 10 in suis nasis efferunt:

(Gregorius episcopus legit:)

«Quis est insensatus intellectus uani scriptoris propter friuolum et turpe lucrum studentis quod studeri non potest, id est *corde credita* et *oris confessione* prolata manibus pollutis formare?»

15 (Epiphanius diaconus legit:)

Apoplexia est hoc dicere uel sentire. neque enim uiri prudentis est culpae inculpabiles; nam quae est eorum sinistri sermonis excogitatio haec deleramenta intelligendi Ma. 250
 in ecclesiae dicatis rebus? si is qui pingit propter turpe lucrum dicatur imaginari dominum nostrum secundum quod homo perfectus factus est et sanctos eius, uide illos
 20 etiam eos qui diuina euangelia scribunt incusare et eos qui crucem per colores exarant stultos pictores appellare ac dicere, quod propter turpe lucrum hoc faciant. ergone et faber qui crucem facit stultitiae fabricator nominabitur? et latomus mensam sanctam incidens et formans stultitiae latomus est? et aurifex et argentarius et textor similiter? itaque iuxta illorum uesaniam discessit omnis disciplina et ars a deo
 25 data tam ad gloriam suam quam ad statum uitae nostrae. et quia uenerunt in ignorantiae ac malignitatis superfluitatem, ex diuina scriptura et sanctis patribus nostris audiant laudari sapientiam quae data est naturae nostrae per magnum datorem deum qui nos condidit. et quidem Iob de deo asseuerante: „quis dedit mulieribus texturae sapientiam?“ diuina quoque scriptura testatur deum dedisse sapientiam Beselehel in
 30 omnem fabrilem disciplinam, ita dicens: <locutusque est dominus ad Moysen dicens:>

28–29 quis – sapientiam¹ cf. Vet. Lat. (Sabatier) Iob 38,36

P VE

1 nature codd. | distent – diuiduntur] „gr. distant consideratione intellectus, simul diuiduntur“ ed. Rom.^{mg}; Anast. hoc loco post διστανται interpungendum esse putauit; aliter infra p. 765,27–28 2 separatrices] separatas F² edd., sed mendum interpreti tribuendum (cf. Gloss. χωριστής ~ separator) 2–3 dicunt intellectu E edd. 9 eundemque ed. Rom.*; sed cf. gr. | Hemmanuhel V: Hemmanuel P Hemanuel E Emmanuel ed. Rom.* | iniuriarum spirantes] cf. Vulg. Act. 9,1 spirans minarum 10 efferunt] expectaueris inferunt; cf. p. 617,3 al. 12 scriptoris] pictoris La.-Co.^{mg} (sed mendum est interpretis) | fribobum (sic) P fribolum V 13 et post confessione P 17 nam quae] namque P E | synistri P | deliramenta F edd. 18 is] his P V 18–19 deum P 19 uide] unde ed. Rom.* („f. uelint“ ed. Rom.^{mg}), sed Anast. legit ὄρα (cf. gr. V), unde αὐτοὺς καὶ mendose uertit 20 eos¹ om. ed. Rom.* 22 stultitiae codd. 22–23 mensam + et P 23 latomus] lamus (sic) P 29 diuina – sapientiam² om. E | tentantur P^{ac} (n bis exp., s add. P¹ s.l.) | dominum ed. Rom.^{corr}* | Beseleel ed. Rom.* 30 locutusque – dicens² suppleui ex Vulg. (uix lacuna in Anastasii exemplari graeco)

γὰρ οὕτως· καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωσῆν λέγων· ἰδοὺ ἀνακέκλημαι ἐξ ὀνόματος
τὸν Βεσελεὴλ τὸν τοῦ Οὐρίου υἱοῦ Ὡρ τῆς φυλῆς Ἰούδα, καὶ ἐνέπλησα αὐτὸν πνεῦμα
θεῖον σοφίας καὶ συνέσεως καὶ ἐπιστήμης ἐν παντί ἔργῳ διανοεῖσθαι καὶ ἀρχιτεκτονεῖν,
ἐργάζεσθαι τὸ χρυσεόν καὶ τὸ ἀργύριον καὶ τὸν χαλκὸν καὶ τὴν ὑάκινθον καὶ τὴν
πορφύραν καὶ τὸ κόκκινον τὸ νηστὸν καὶ τὴν βύσσον τὴν κεκλωσμένην καὶ τὰ λιθου- 5
ργικά εἰς τὰ ἔργα καὶ τὰ τεκτονικά τῶν ξύλων ἐργάζεσθαι κατὰ πάντα τὰ ἔργα. καὶ
ἐγὼ δέδωκα αὐτὸν καὶ τὸν Ἐλιάβ τὸν τοῦ Ἀχισαμάχ ἐκ φυλῆς Δάν· καὶ παντὶ συνετῶ
καρδίᾳ δέδωκα σύνεσιν, καὶ ποιήσουσι πάντα ὅσα συνέταξά σοι. οἷς συνωδὰ καὶ ὁ
πολύς ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος φάσκει· „Καὶ κατέβη πνεῦμα κυρίου καὶ ὠδήγησεν
αὐτοὺς, καὶ πνεῦμα ἐπιστήμης ἐνέπλησε τὸν Βεσελεὴλ τὸν ἀρχιτέκτονα τῆς σκη- 10
νῆς.” οὐκοῦν τὰς ἐκ θεοῦ δοθείσας ἐπιστήμας τοῖς ἀνθρώποις ἀποφαιλίζοντες τε
Rom. 593 καὶ καταγινώσκοντες τῇ τῶν θεοκαταγνώστων αἵρέσει συναριθμοῖ εἰσὶ τε καὶ
La.-Co. 436 λέγονται, προστιθέντες κατὰ τὸ γεγραμμένον ἁμαρτίαν ἐφ’ ἁμαρτίᾳ. οἱ οὖν γνήσιοι
Ha. 360 καὶ οὐ νόθοι υἱοὶ τῆς ἐστολισμένης νύμφης τοῦ Χριστοῦ καὶ σπῖλον ἢ ρυτίδα μὴ
ἐχούσης καθολικῆς ἐκκλησίας, μόνῳ θεῷ τὰς λογικὰς θυσίας καὶ τὰς λατρείας προσ- 15
φέροντες, διὰ μὲν τῆς ὁρατικῆς αἰσθήσεως βλέποντες τὴν σεπτὴν εἰκόνα τοῦ
Χριστοῦ καὶ τῆς κυρίως καὶ ἀληθῶς δεσποίνης ἡμῶν τῆς ἁγίας θεοτόκου, ἁγίων
ἀγγέλων τε καὶ πάντων ἁγίων ἀγιάζονται καὶ εἰς ἀνάμνησιν τούτων τὸν νοῦν
αὐτῶν ἀνατυποῦσι, καὶ καρδίᾳ εἰς ἓνα θεὸν πιστεύουσιν εἰς δικαιοσύνην καὶ στόματι
ὁμολογοῦσιν εἰς σωτηρίαν. ὡσαύτως καὶ τοῦ εὐαγγελίου ἀκούοντες τὴν ἀκουστικὴν 20
αἴσθησιν ἁγιασμοῦ καὶ χάριτος πληροῦσι καὶ τῇ καρδίᾳ συνιᾶσι τὴν τῶν γεγραμ-
μένων διήγησιν. εἶτα εἰκῇ φυσιοῦμενοι τί φασιν;

Ma. 252 (Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Ἐποίησε γὰρ ὁ τοιοῦτος εἰκόνα ὀνομάσας αὐτὴν Χριστόν. καὶ ἔστι τὸ Ἰησοῦς
ὄνομα θεὸς καὶ ἄνθρωπος, λοιπὸν καὶ εἰκὼν θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. καὶ λοιπὸν ἡ 25
συμπεριέγραψε κατὰ τὸ δοκοῦν τῇ αὐτοῦ ματαιότητι τὸ ἀπερίγραφον τῆς θεότη-
τος τῇ περιγραφῇ τῆς κτιστῆς σαρκὸς ἢ συνέχεε τὴν ἀσύγχυτον ἔνωσιν ἐκείνην τῷ
τῆς συγχύσεως ἀνομήματι περιπεσόν, δύο βλασφημίας ἐκ τούτου τῇ θεότητι προσ-
άψας διὰ τῆς περιγραφῆς τε καὶ συγχύσεως. ταῖς αὐταῖς οὖν καὶ ὁ προσκυνήσας

1–8 Ex. 31,1–6 9–10 Is. 63,14 10–11 πνεῦμα – σκηνῆς cf. Ex. 35,30–36,1 13 cf. Is. 30,1; Sir. 3,27 et 5,5
14 νύμφης τοῦ Χριστοῦ cf. Ioh. 3,29 14–15 cf. Eph. 5,27 15 τὰς! – λατρείας cf. Rom. 12,1 19–20 cf.
Rom. 10,10 21 Is. 6,10; Mt. 13,15; Act. 28,27 22 cf. Col. 2,18 25 cf. Col. 1,15

9–11 Greg. Naz. or. 41 (in pent.) (CPG 3010,41) c. 13,3–6 Moreschini/Gallay 15–16 θεῷ – προσφέροντες cf.
(Ps.–)Ioh. Chrys. lit. (CPG 4686) p. 329,12–14 et 331,12–13 Brightman

(H) V T M 9–11 = Greg. Naz.

1 οὗτος V | Μωσῆν M 2 Οὐρίου M: Οὐρῇ V T | υἱὸν M | τῆς] ἐκ ed. Rom.* ex Vc (Bonafides in marg.)
3 ἀρχιτεκτονῆσαι Sept. (sed ἀρχιτεκτονεῖν cod. A) 4 χρύσειον M (prob.) | τὸν] τὸ V | τὴν] τὸν Vc ed.
Rom. | καὶ⁴ om. M 5 τὸν ἱστὸν sic V 6 καὶ εἰς τὰ ἔργα Sept. (sed εἰς τὰ ἔργα καὶ cod. A) | κατὰ om.
V 7 ἔδωκα Sept. (sed δέδωκα cod. A) | Ἀχισαμάχ ed. Rom.* ex Vc (Bonafides in marg.) 8 σοι συνέταξα
Sept. (sed συνέταξά σοι cod. A) | συνωδὰ V 10 ἐμπλήσαν Greg. Naz. | Μεσελεὴλ V 11 ἐκ θεοῦ M: τοῦ
θεοῦ V T (cf. lat.) παρὰ τοῦ θεοῦ ed. Rom.* fort. recte (cf. supra p. 654,26–27) 13 ἁμαρτίᾳ] ἁμαρτίαν V
ἁμαρτ’ T ἁμαρτίαις Sept. 14 σπῖλον V edd. 16 μὲν om. V fort. recte | τὴν εἰκόνα τὴν σεπτὴν M
18–19 τὸν νοῦν αὐτῶν] ἐν νοῖ M 20 ἀκουστικὴν] τῶν ἀκουστικῶν ed. Rom.*; sed cf. lat. 21 συνιᾶσι
ed. Rom.: συνῶσι V T (ex N. T. uel Sept.) συνιᾶσι M 23 Γρηγόριος – ἀνέγνω om. T 25 ἢ] εἰ V
26 ἀπερίγραφον M, sed synodus Hier. semper forma ἀπερίγραφ- usa est; cf. Uphus p. 215–216 28 ἀνομή-
ματι] ὀνόματι V

ecce uocaui ex nomine Beselehel filium Huri filii Hur de tribu Iuda, et impleui eum spiritu dei, sapientia, intelligentia et scientia in omni opere ad excogitandum fabre quicquid fieri potest ex auro et argento et aere, marmore et gemmis et diuersitate lignorum, dedique ei socium Oliab filium Achisamech de tribu Dan et in corde omnis
 5 eruditi posui sapientiam, ut faciant cuncta quae praecepi tibi. quibus consona Gregorius qui multus est in theologia profatur: „Et descendit spiritus domini et deduxit eos, et spiritu disciplinae repleuit Beselehel principem fabrorum tabernaculi.“ ergo qui disciplinas dei quae hominibus datae sunt deprauant et reprehendunt, diuinitus reprobatorum heresi connumerati et sunt et dicuntur, addentes, secundum quod
 10 scriptum est, *peccatum super peccatum*. hi ergo qui germani et non nothi stolis amictae sponsae Christi et *maculam* uel *rugam non habentis*, catholicae uidelicet ecclesiae, filii sunt, soli deo rationabilia sacrificia et seruitutes offerentes, per uisibilem sensum intuentes uenerabilem imaginem Christi et proprie ac ueraciter dominae nostrae sanctae dei genitricis sanctorumque angelorum ac omnium sanctorum
 15 sanctificantur et per recordationem horum mentem suam informant, et corde in unum deum credunt ad iustitiam et ore confitentur ad salutem. similiter et euangelium audientes auditorium sensum sanctificatione ac gratia replent et corde intellegunt eorum quae scripta sunt narrationem. dein frustra inflati quid aiunt?

PL 129, 397

Rom. 593

La.-Co. 435

Ha. 359

(Gregorius episcopus legit:)

Ma. 251

20 «Fecit enim iste talis imaginem nominans eam Christum. et est nomen quod est ‚Christus‘ deus et homo, ergo est et *imago dei* et hominis. itaque aut circumscripsit secundum quod uisum est uanitati suae incircumscriptionem deitatis circumscriptione creatae carnis aut confudit inconfusibilem unionem illam confusionis iniquitatem incurrens, duas blasphemias ex hoc deitati applicans per circumscriptionem et

6–7 Et – eos cf. Vet. Lat. (Beuron) Is. 63,14

1–4 ecce – Achisamech cf. LC I 16 p. 175,17–24 (= I Capit. p. 104,4–7) = *Hadr. p. 19,4–9 (In actione sexta. Tomo tertio. Capitulo XII): Quod nec inde adorandarum imaginum usus adstrui possit (Quod non pertineat ad imaginum adorationem Capit. Hadr.), ut illi stultissime et (om. Hadr., suppl. Hampe) inrationabiliter dicunt (putant Capit. Hadr.), eo (om. Capit. Hadr.) quod in lege (in lege] per legislatorem Capit. Hadr.) scriptum est: ‚Ecce vocavi ex nomine Beseleel filium Ur (Besehel de Uri Capit. Hadr.), filii Hor (fili Or Hadr.), de tribu Iuda, et repleui eum spiritu (spiritum Hadr.) sapientiae et intelligentiae ad perficiendum opus ex auro et argento et dedi ei Oliab (Aeaeliab Capit. Eliab Hadr. [Oliab Hampe]) de Achisama‘ (+ et cetera Capit. Hadr.). cf. Freeman p. 104 adn. 46

P VE

1 ecce] ego F edd. | Beseleel P ed. Rom.* | filium] filiu (sic) P | Huri] Ur LC Uri Hadr. Vulg. Urii ed. Reg.* | Hur (cf. Vulg.)] Uri E Or Hadr. ed. Rom.* Hor LC | eum + de ed. Rom. (corr. ed. Reg.) 2 sapientia + et E edd. | et scientia om. E ed. Rom. (corr. ed. Reg.) 3 quidquid ed. Rom.* 4 Oliab P Hadr.: Oliab E (Oliab filium om. V) LC Hooliab Vulg. Eliab ed. Rom.* (ex gr.) | Achisamech E edd. | tribu Dan] trubudan (sic) P 5 precepi P V abbr. E | consonat E consonans F² edd. 7 spiritus ed. Rom.* (ex gr.) fort. recte | Beseleel E Beseleel ed. Rom.* 8 qui] Anast. fort. legit oí τὰς | dei] Anast. legit τοῦ θεοῦ (cf. gr. V T) | deprauant] „gr. uituperant“ ed. Rom.^{mg} 10 est om. F edd. 11–12 ecclesia P^{ac} (e add. P^c s.l.) 12 uisibilem + que P^c (que s.l.) VE, sed cf. gr. 14 ac] et ed. Rom.* 17–18 intelligunt E edd. 18 deinde ed. Rom.* 21 est om. ed. Rom.* (ex gr., ut uidetur) 23 confundit P E

βλασφημίαις ὑποβέβληται· καὶ τὸ οὐαὶ ἀμφοτέροις ἐφάμιλλον, ὅτι Ἀρείῳ καὶ Διοσκόρῳ καὶ Εὐτυχεῖ καὶ τῇ τῶν Ἀκεφάλων αἵρέσει συνεπλανήθησαν.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Οὐ ζωγράφων ἐφεύρεσις ἡ τῶν εἰκόνων ποίησις, ἀλλὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἔγκριτος θεσμοθεσία καὶ παράδοσις, καὶ „τὸ ἀρχαιότητι διαφέρον αἰδέσιμον” κατὰ τὸν θεῖον Βασίλειον. μαρτυρεῖ δὲ αὐτῇ τῶν πραγμάτων ἡ ἀρχαιότης καὶ ἡ τῶν πνευματοφόρων πατέρων ἡμῶν διδασκαλία, ὅτι ὁρῶντες ταύτας ἐν τοῖς σεπτοῖς ναοῖς ἡσμενίσαντο καὶ αὐτοὶ σεπτοὺς ναοὺς δειμάμενοι ταύτας ἐστηλογράφησαν· ἐν οἷς τὰς θεοπροσδέκτους αὐτῶν εὐχὰς καὶ ἀναιμάκτους θυσίας τῷ δεσπότη τῶν ὅλων θεῷ προσέφερον. μενοῦνγε αὐτῶν ἡ ἐπίνοια καὶ ἡ παράδοσις καὶ οὐ τοῦ ζωγράφου· τοῦ γὰρ ζωγράφου ἡ τέχνη μόνον, ἡ δὲ διάταξις πρόδηλον τῶν δειμαμένων ἁγίων πατέρων. τὸ δὲ „Χριστὸς” ὄνομα σημαντικόν ἐστι θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, τῶν δύο τελείων τοῦ σωτῆρος φύσεων. καὶ καθ’ ἣν ὥραθη φύσιν τὴν εἰκόνα αὐτοῦ οἱ χριστιανοὶ ἀναζωγραφεῖν ἐδιδάχθησαν, ἀλλ’ οὐ καθ’ ἣν ἀόρατος ἦν· αὐτὴ γὰρ ἀπερίγραπτος· θεὸν γὰρ οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε, εὐαγγελικῶς ἡκούσαμεν. τῇ ἀνθρωπίνῃ οὖν φύσει τοῦ Χριστοῦ ἀναζωγραφουμένου δῆλον ὅτι, καθὼς ἡ ἀλήθεια ἔδειξε, κατὰ τὸ ὄνομα μόνον ὁμολογοῦσιν οἱ χριστιανοὶ κοινωνεῖν τὴν ὁρωμένην εἰκόνα τῷ ἀρχετύπῳ καὶ οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν. αὐτοὶ δὲ κεπρωθέντες ἀδιάφορον λέγουσιν εἶναι εἰκόνα καὶ πρωτότυπον καὶ ἐν ἑτεροουσίῳ τὸ ταυτὸν τῆς οὐσίας κρίνουσι· καὶ τίς αὐτοὺς οὐ γελάσει τῆς ἀμαθίας, μᾶλλον δὲ θρηνησει τῆς ἀσεβείας; εἰς ἀδόκιμον γὰρ νοῦν ἐκτραπέντες λαλοῦσι τὰ μὴ καθήκοντα, συγχύσεως αἰτίαν θρυλλοῦντες ἔχειν διὰ τῆς τῶν σεπτῶν εἰκόνων ποιήσεως τὴν ἁγίαν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν καὶ προσάπτειν αὐτὴν τῇ θεότητι περιγραφῆς εἶδος, εἰτά τε καὶ ἀνομίαν ἐπ’ ἀνομίᾳ προστιθέντες οὐαὶ ἐπιπέμπουσιν. ἀλλ’ ἐπιστρέφει ὁ πόνος αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν· εἰ γὰρ ὁ καταρῶμενος τὸν πάλαι Ἰσραὴλ ἐπικατάρματος καὶ ὁ εὐλογῶν αὐτὸν εὐλογημένος, πόσῳ γε μᾶλλον ὁ τὸν νέον Ἰσραὴλ τὸν νοερῶς ὁρῶντα θεόν, τὴν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν, καταρῶμενός ἐστι κατάρας ἔμπλεως; τίς δὲ οὐκ ἂν αὐτοὺς βδελύξεται Ἀρείῳ καὶ Διοσκόρῳ καὶ Εὐτυχεῖ λέγοντας καὶ τῇ τῶν Ἀκεφάλων αἵρέσει ταύτην ἀποπλανᾶσθαι, αὐτῶν τούτους ἐχόντων καθηγητὰς καὶ προστάτας τῆς ἑαυτῶν κενολέκτου αἵρέσεως; ἐν γὰρ τοῖς ἑξῆς Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου παρ’ αὐτῶν εἰς μαρτυρίαν ἄγεται, ὅστις ὑπὸ πάσης τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας γινώσκεται προστάτης εἶναι τῆς Ἀρείου αἵρέσεως, καθὼς ἐν πᾶσι τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ καὶ ἐκδόσεσιν ἐμφέρεται, δεύτερον προσκυνητὸν

15 Ioh. 1,18 21 cf. Rom. 1,28 24 ἀνομίαν — προστιθέντες cf. Is. 30,1 24–25 cf. Ps. 7,17 25–26 cf. Num. 24,9

5 τὸ — αἰδέσιμον Bas. ieiun. hom. I (CPG 2845), PG 31, 165 C 14 – D 1; cf. Bas. spir. (CPG 2839) c. 29,71,22–23 Pruche 12–13 τὸ — ἀνθρωπότητος cf. e.g. Cyr. Alex. c. Nest. (CPG 5217) II 1, ACO I 1,6 p. 36,15–16

26–27 ὁ² — θεόν cf. Steph. Diac. uita Steph. Iun. (BHG^a 1666) § 22 p. 117,24

(H)VTM 5 post θεσμοθεσία καὶ euanida sunt uerba in H f. 219^r l. 1–3, quo in loco multa praetermissa esse patet, deinde l. 4 leguntur uerba p. 662,9 ὅτι τῆς σαρκὸς | τὸ — αἰδέσιμον = Bas. (= PG)

2 καὶ² om. V 3 om. T 8 ἡσμενίσαν M 11 πρόδηλον + ὡς M 15 αὐτῇ T edd. 16 τοῦ om. V | ἀναζωγραφούμενοι V ἀναγραφομένου T edd. 18 τὴν² om. Vc edd. 19 ἐν om. T edd. 19–20 ταυτὸ ed. Rom.* ex Vc 20 καταγελάσει V 22 θρυλλοῦντες] λαλοῦντες V 24 ἀνομίᾳ] ἀνομίαν V | ἐπιστρέφει V 26 γε om. Vc edd. 28 ἔμπλεος V 29 ταύτης T 30 κενολέκτου] μισολέκτου ed. Rom.* ex Vc (corr. ed. Rom.^{mss}, καινολέκτου Hard.^{mss}) 32 ἐν om. M 33 γράμμασιν ed. Rom.* | καὶ + ταῖς M

confusionem. eisdem ergo et is qui adorauit blasphemiiis summittitur. et ,uae' utrisque consimile, quia cum Arrio et Dioscoro et Eutyche atque cum Acephalorum heresi errauerunt.»

(Epiphanius diaconus legit:)

- 5 Non est pictorum adinuentio imaginum factura, sed catholicae ecclesiae approbabilis legislatio et traditio, atque antiquitati congruens reuerentia secundum diuinum Basilium. testimonium autem perhibet ipsa rerum antiquitas et spiritu indutorum patrum nostrorum doctrina, quia uidentes has in uenerabilibus templis libenter suscepunt et ipsi uenerabilia templa dedicantes has pingere studuerunt; in quibus
 10 deo accepta uota sua et incruenta sacrificia domino cunctorum deo obtulerunt. igitur eorum est ingenium et traditio et non pictoris. nam pictoris sola ars est, dispositio uero manifestum est quod sit sanctorum patrum qui dedicarunt. nomen autem quod ,Christus' dicitur indicium est deitatis et humanitatis, duarum uidelicet perfectarum saluatoris naturarum. et secundum naturam qua uisus est imaginem eius PL 129, 398
 15 christiani pingere sunt edocti et non secundum quam inuisibilis erat; ipsa enim incircumscripita est; *deum* quippe *nemo uidit umquam*, ex euangelio audiuius. humana ergo natura Christo depicto scilicet, iuxta quod ueritas demonstrauit, Rom. 594
 secundum nomen tantum christiani confitentur communicare imaginem ei quod principale est, et non secundum substantiam. ipsi autem stolidi effecti indifferentem
 20 dicunt esse imaginem et principale atque in aliis substantiis esse ipsam substantiam iudicant. et quis eos non derideat indisciplinationis, immo lugeat impietatis? *in reprobum* quippe *sensum* conuersi loquuntur *quae non conueniunt*, confusionis causam susurrantes habere per uenerabilium imaginum effectum ecclesiam et applicare eam deitati circumscriptionis speciem asserentes, deindeque iniquitatem super La.-Co. 438
 25 iniquitatem apponentes uae transmittunt. sed *conuertetur dolor eorum in caput* ipsorum; si enim qui *maledicit* antiquo Israel maledictus et qui *benedicit benedictus* est, quanto magis qui nouo Israel qui intelligibiliter uidet deum, id est dei ecclesiae, maledicit est maledictione repletus? quis autem eos non execrabitur cum Arrio et Dioscoro et Eutyche dicentes atque cum Acephalorum heresi illam errare, ipsis hos Ma. 254
 30 habentibus praeceptores et tutores suae ipsius noua eligentis hereseos? in subsequentibus enim Eusebius Pamphili ab eis in testimonium ducitur; qui ab omni ecclesia catholica noscitur patronus esse Arrii hereseos, quemadmodum in omnibus conscriptis suis et expositionibus continetur, secundum adorabilem dicens deum uer-

P VE

1 uae P ed. Rom.: uice VE 2 utriusque VE ed. Rom. (corr. ed. Reg.) | et² om. P 3 orauerunt Pac (o in e mut., r² superscr. Pc) herrauerunt V 6 antiquitati – reuerentia ~ καὶ τὸ ἀρχαιότητι διαφέρον αἰδέσιμον? cf. p. 751, 15–16
 7 autem om. E edd. | inductorum F² edd. 9 pingere studuerunt ~ ἐστηλογράφησαν? 12 uero om. E edd. | dedicauerunt E edd. 13 quod] quo E edd. 14 qua] quam P 15 ipsa] Anast. legit αὐτὴ (cf. gr. T) 17 scilicet ~ δῆλον ὅτι minus apte 20 in – substantiam] „gr. in aliis et aliis substantiis esse eandem substantiam“ ed. Rom.^{ms} (Anast. sententiam male intellexit) 23 causam] crimen ed. Rom.^{ms} (sed mendum est interpretis) | effectum ~ ποιήσεως? expectaueris facturam uel sim. 24 deitati] diuinitati E edd. | deindeque] deinde quē P 25 uae] ue V sue E 26 et] est ed. Rom.* 29 ipsis] ipsi P 30 noua eligentis] Anast. legit uel intellexit καινολέκτου 33 et expositionibus] expositionibus E expositionibusque F edd. | adorabile ed. Rom.* | dicens post uerbum F edd.

- Ha. 361 λέγων τὸν θεὸν λόγον καὶ ὑπουργὸν τοῦ πατρὸς καὶ τὰ δευτερεῖα τῆς ἀξίας ἔχον-
τα, τῇ τοῦ ὁμοουσίου ἀντιφερόμενος δόξῃ, καὶ μεταβολὴν τῆς ἀγίας σαρκὸς τοῦ
κυρίου εἰς τὴν τῆς θεότητος φύσιν· καὶ ἐκ τούτου σύγχυσιν πρεσβεύων οὐδὲ εἰκόνα
δέχεται, ἀλλ' οὐδὲ πᾶσα ἡ τῶν Ἀρειομανιτῶν ἐναγῆς ὁμήγυρις. δοξάζουσι γὰρ
ἐκτὸς ψυχῆς λογικῆς ἐνανθρωπήσαι τὸν κύριον ἡμῶν καὶ ἀντὶ τῆς ψυχῆς τὴν
θεότητα ἔχοντα, ἵνα τὸ πάθος αὐτῇ προσενέγκωσι, καθὰ μαρτυρεῖ Γρηγόριος ὁ
θεολόγος, καὶ ὡς Θεοπασχίται εἰκόνα οὐκ ἀποδέχονται. ὡσαύτως καὶ Σευῆρος ὁ
συγχυτικὸς οὐκ ἐδέξατο εἰκόνα Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐν ἐκκλησίᾳ, καθὼς πλεῖ-
στοι τῶν ἱστορικῶν διηγοῦνται. πῶς οὖν Ἀρείῳ καὶ Διοσκόρῳ καὶ Εὐτυχεῖ <καὶ>
τῇ τῶν Ἀκεφάλων αἰρέσει ἔπεσθαι τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν φάσκουσι τὴν δεξαμέ- 10
νην τὰς εἰκονικὰς ἀναζωγραφήσεις, θαυμάσαι ἔστι, μέγα ἐξερευγόμενοι καὶ τινα
βλάσφημα λογύδρια ἐκ τῆς ἀπυλώτου αὐτῶν γλώττης εἰς ἄερα χέοντες καὶ οὐδὲν
ἕτερον. ἀκουσάτωσαν οὖν ἀληθῶς· ἀνωτέρα περιγραφῆς ἔστι, καθὼς εἴπομεν, ἡ
θεία φύσις, ἡ δὲ γε ἀνθρωπίνη περιγεγραμμένη· καὶ οὐδεὶς τῶν εὖ φρονούντων,
περιγραπτὴν λέγων τὴν ἀνθρωπίαν φύσιν, ταύτη συμπεριγράφει τὴν ἀπερίγραπ- 15
τον οὖσαν. καὶ γὰρ ὁ κύριος, καθὼς τέλειος ἄνθρωπος ἦν, ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ οὐκ
ἦν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ· καὶ τοῦτο αὐτὸς πιστοῦται λέγων· ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν.
καὶ περὶ τοῦ Λαζάρου διαλεγόμενος τοῖς αὐτοῦ φοιτηταῖς οὕτως ἔφη· χαίρω δι'
Rom. 595 ὑμᾶς, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ. καθὼς δὲ θεὸς ἐστίν, ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ
πᾶρεστι μένων παντάπασιν ἀπερίγραπτος. πῶς οὖν φληναφήματά τινα κενοφω- 20
νοῦντες βατταρίζουσιν ἀκρατεῖ γλώττῃ λέγοντες „συμπεριέγραψεν” ὁ ζωγράφος
„κατὰ τὸ δοκοῦν τῇ αὐτοῦ ματαιότητι τὸ ἀπερίγραφον τῆς θεότητος τῇ περιγραφῇ
τῆς κτιστῆς σαρκός”; εἰ συμπεριεγράφη, ἀνακείμενος καὶ ἐσπαργανωμένος ἐν φάτνῃ,
τῇ φύσει τῆς ἀνθρωπότητος ἡ φύσις τῆς θεότητος αὐτοῦ, συμπεριγράφεται καὶ ἐν
τῇ ἀναγεγραμμένῃ εἰκόνι τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ ἡ ἀπερίγραπτος θεότης αὐτοῦ. 25
ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ σταυρῷ εἰ συμπεριεγράφη τῇ φύσει τῆς ἀνθρωπότητος ἡ
φύσις τῆς θεότητος αὐτοῦ, συμπεριγράφεται καὶ ἐν τῇ ἀναγεγραμμένῃ εἰκόνι τῆς
ἀνθρωπότητος αὐτοῦ ἡ ἀπερίγραπτος θεότης αὐτοῦ· εἰ δὲ ἐκεῖνο οὐ γέγονεν, οὐδὲ
τοῦτο πάντως. εἴθε ἔγνωσαν τὸ τοῦ θεοφόρου Διονυσίου ῥητὸν ἐκ τοῦ περὶ ἱεραρ-
La.-Co. 440 χίας λόγου οὕτω λέγοντος· „Οὐδὲ γὰρ ἐστὶν ἀκριβὴς ἐμφέρεια τοῖς αἰτιατοῖς καὶ 30
τοῖς αἰτίοις, ἀλλ' ἔχει μὲν τὰ αἰτιατὰ τὰς τῶν αἰτίων ἐνδεχομένας εἰκόνας, αὐτὰ δὲ

17 Ioh. 11,7 18–19 Ioh. 11,15 23 cf. Lc. 2,12

6 ἵνα – προσενέγκωσι cf. Greg. Naz. epist. 101 (= epist. 1 ad Cled. = theol. 1) (CPG 3032) § 34,3 Galla/Jourjon;
cf. infra p. 736,17–18 30–662,2 (Ps.-)Dion. Ar. diu. nom. (CPG 6602) II 8 p. 132,14–17 Suchla

(H)VTM 30–662,2 = (Ps.-)Dion. Ar.

1 δευτερεῖα sic V 3 τούτων ed.Rom.* ex Vc 4 ἡ om. V 5 καὶ om. ed.Rom.*, sed cf. lat. 6 πάθος +
ἐπ' T 7 Σεβήρος ed.Rom.* 9 διηγοῦνται V (cf. lat.): διήγηται T edd. διηγήσαντο M | καὶ add. Morin
in Vc^{ms} (cf. supra p. 658,2 al.) 11 ἐξερευγόμενοι T M^{pc} (p² s.l.) 12 λογίδρια ed.Rom.* | χέοντες scripsi
(„L. χέοντες“ ed.Rom.^{ms}): χέόμενα codd. 13 ἀνωτέρω T edd. | καθὰ V καθ' T 15 τὴν² M ed.Rom.: om.
VT 16 ὢν om. M | οὐκ om. M 17 αὐτὸς] αὐτὸ V | ἄγωμεν V 21–23 συμπεριέγραψεν – σαρκός]
cf. supra p. 656,26–27 22–23 κατὰ – συμπεριεγράφη] cf. supra p. 656,26–27 22 ἀπερίγραπτον M (uide
quae adnotavi ad p. 656,26) 23 ἀνακείμενου καὶ ἐσπαργανωμένου ed.Rom.* 24 αὐτοῦ om. V 26 τῷ
om. V edd. 28 ἐκεῖνα VT edd. 29 εἴθε M Ml (incertum in T): εἰ δὲ V Vc^{ac} (corr. Morin in marg.)
29–30 ἐκ – λόγου] aut error Tarasii aut mendosa adnotatio marginalis in textum recepta (cf. app. font.)
31 αὐτὰ] ταῦτα T

bum et ministrum patris et secunda dignitatis habentem, ab homousii differens Ha. 362
 maiestate, et commutationem sanctae carnis domini in diuinitatis naturam; ac per
 hoc confusionem dogmatizans nec iconam recipit, sed neque omnis Arrianorum
 scelerata collectio. praedicant enim sine anima rationabili hominem factum fuisse
 5 dominum nostrum et pro anima deitatem habere, ut passionem in eam afferant, sicuti
 testatur Gregorius deiloquus, et utpote deitatem passam fatentes imaginem non
 admittunt. similiter et Seuerus confusibilis minime suscepit imaginem Christi dei
 nostri in ecclesia, sicut plurimi historici narrant. quomodo ergo Arrium et Dios-
 10 corum ac Eutythen, Acephalorum scilicet heresim secutam fuisse catholicam eccle-
 siam asserant quae suscepit imaginales historias, mirandum est, dum magna eructent
 et quasdam blasphemias ratiunculas ex lingua sua quae sine porta est in aerem fun-
 dant et non aliud. audiant ergo ueraciter: superius circumscripita est, quemadmodum
 diximus, diuina natura, an potius humana est circumscripita? et nullus bene sentien-
 tium, circumscripita dicens humanam naturam, cum hac circumscribit eam quae PL 129, 399
 15 incircumscripita est. etenim dominus secundum quod homo perfectus erat, cum esset
 in Galilaea, non erat in Iudaea, et hoc ipse affirmat dicens: *eamus in Iudaeam iterum*.
 et cum de Lazaro dissereret discipulis suis, ita dixit: *gaudeo propter uos*, quia *non*
eram ibi. porro secundum quod deus est, in omni loco dominationis suae praesto Rom. 595
 20 est, manens modis omnibus incircumscriptus. quomodo ergo uaniloquiis quibus-
 dam nouitate uocis perstreptentes, uerbosantur infreni lingua dicentes: „circum-
 scripsit pictor secundum quod uisum est uanitati suae incircumscriptibile deitatis
 circumscriptione creatae carnis“? si circumscripita est, reclinatus et cunabulis *inuolu-*
tus in praesepio, natura humanitatis natura deitatis eius, simul circumscripita est et in
 25 depicta imagine humanitatis eius incircumscripita deitas eius. similiter et in cruce si
 circumscripita est natura humanitatis natura deitatis eius, simul circumscripita est et in
 depicta imagine humanitatis eius incircumscripita deitas eius; si uero *†*illa non est
 factus[†], nec hoc utique. utinam cognouissent deiferi Dionysii dictum in sermone de
 hierarchia ita perhibentis: „Neque enim certa similitudo est causalibus et causis. sed La.-Co. 439
 habent quidem causalia causarum conuenientes imagines, ipsae autem causae causali-

28–663,1 Neque – rationem cf. *Ioh. Scot.*, *Dion. Areop. diu. nom. p. 99–100 Chevallier*: Neque enim est diligens
 similitudo causatiuis et causalibus, sed habent quidem causatiua causalium receptas imagines, ea uero causalia causa-
 tiuis remouentur, et supercollocantur iuxta proprii principii rationem.

P VE

1–2 ab – maiestate ~ τῇ τοῦ ὁμοουσίου ἀντιφερόμενος δόξῃ? „gr. sententiae consubstantialitatis repugnans, et
 comm.“ *ed. Rom.*^{ms} 4 rationali *ed. Rom.*^{*} 5 diuinitatem *E edd.* | efferant *F edd.* 6 imaginem (*om. F*) post admit-
 tunt *ed. Rom.*^{*} 7 confusibilis (~ confusus; cf. *p. 641, 11 et ThLL s. u.*) ~ ὁ συγχυτικός? (*melius* eos qui confundunt
Act. I p. 87, 5) 8 istorici *P hystorici E* 9 Eutychem *F edd.* | scilicet] καὶ deerat in *Anastasio exemplari graeco* (cf.
app. crit. gr.) 11 aere *P* 12 superius] cf. *gr. T* | circumscripita] circumscriptione *ed. Rom.*^{*} non male, sed incertum,
 quid legerit uel intellexerit *Anast.* 13 an potius humana] „gr. at uero humana“ *ed. Rom.*^{ms} (sed uide supra) 14 eam
 quae] eamque *P V* 16 Galilea *VE* 17 dissereret *ed. Rom.* (cum datiuo coniungitur *Vulg. Act. 17, 2*): assereret *codd.*
 20 nouitate] uanitate *E edd.* (*Anast. legit uel intellexit καινοφωνοῦντες*) 22 create *codd.* | circumscripita *ed. Rom.*:
 circumscriptus *codd.* (fort. *ipsius interpretis mendum*) 22–23 reclinatus – praesepio *om. P* 22–23 reclinatus –
 inuolutus] reclinati ... inuoluti *ed. Rom.*^{*}, sed cf. *gr.* 23 natura²] „gr. cum natura“ *ed. Rom.*^{ms}, sed cf. *gr. et infra l.*
 25 | deitatis] diuinitatis *VE edd.* | eius iter. *P* | simul] simus *P^{ac}* (s² exp., l *superscr. P^c*) | et] etiam *VE edd.*
 24–26 similiter – eius² *om. P* 25 circumscripita¹ *ed. Rom.*: circumscriptus *VE* | natura¹] cum nat. *ed. Rom.*^{ms}, sed cf.
gr. et supra l. 23 | simul circumscripita *E*: simulcripta (*sic*) *V* 26–27 illa – factus] *expectaueris* illud non est factum
 („gr. facta non sunt“ *ed. Rom.*^{ms}) 28 ierarchia *codd.*, corr. *ed. Rom.* | certa] „gr. exacta“ *ed. Rom.*^{ms}, sed cf. *Gloss.* |
 causalibus ~ τοῖς αἰτιατοῖς? cf. *Ioh. Scot. l. l.* 29 causalia *ed. Rom.* (ex *gr.*): causales *codd.* | ipse *VE*

τὰ αἴτια τῶν αἰτιατῶν ἐξήρηται καὶ ὑπερίδρυται κατὰ τὸν τῆς οἰκείας ἀρχῆς
 λόγον.” ὥστε δέδεικται καὶ τοῖς μικρὰ νοεῖν δυναμένοις, ὡς ματαίαν κενοφωνίαν
 τινὰ εἰσάγειν πειρᾶται ὁ ἐρραψωδημένος αὐτῶν λόγος, κατὰ τῆς ἐκκλησίας τοῦς
 ἀγῶνας προτιθέμενος καὶ οὐ κατὰ τοῦ ζωγράφου. τὸ δὲ ἀναισχυντεῖν ἔχοντες
 αὐθαδῶς λέγουσι·

5

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Κατακρινόμενοι δὲ παρὰ τῶν εὖ φρονούντων ἐν τῷ τὴν ἀκατάληπτον καὶ ἀπερί-
 γραφον θεῖαν τοῦ Χριστοῦ φύσιν ἐπιχειρεῖν αὐτοὺς γράφειν, πάντως δήπου ἐφ’
 ἑτέραν καταφεύξονται κακομήχανον ἀπολογίαν, ὅτι τῆς σαρκὸς μόνης, ἣν *ἐωράκαμεν*
 καὶ *ἐψηλαφήσαμεν* καὶ ἡ *συνανεστράφημεν*, ἐκείνης ἱστοροῦμεν τὴν εἰκόνα· ὃ ἐστὶ
 10 δυσσεβὲς καὶ τῆς Νεστοριανῆς κακοδαιμονίας ἐφεύρεμα.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Ἔτι τῶν αὐτῶν ἔχονται τεχνασμάτων οἱ ψευδηγόροι περὶ τὴν ἀλήθειαν, πρὸς
 ἀναισχυντον ἐναντιολογίαν ἐκτραπέντες. ὁμως ἑαυτοῖς ἀκόλουθα λέγοντες *ἐμπί-*
πτουσιν εἰς παγίδα βλασφημίας, καὶ παρανοίας ἔχοντες ῥήματα τὴν ἀκατάληπτον
 καὶ ἀπερίγραφον θεῖαν τοῦ Χριστοῦ φύσιν κατηγοροῦσι τῶν χριστιανῶν, λέγοντες
 ταύτην αὐτοὺς περιγράφειν. εἴτα καὶ τεχνολογοῦντες αὐτῶν ἀναλαμβάνοντες τὸ
 πρὸσωπον, ψευδῶς ἀποφαίνονται ὅτι τῆς σαρκὸς μόνης, ἣν *ἐωράκαμεν* καὶ *ἐψηλαφή-*
 15 *σαμεν* καὶ ἡ *συνανεστράφημεν*, ἐκείνης ἱστοροῦμεν τὴν εἰκόνα, ἵνα ὡς ἐκ τούτου
 πάλιν εἰς τὴν Νεστορίου δυσφημίαν τὴν ἐκκλησίαν ἀπαγάγωσιν. ἔνθεν καὶ ἐπ-
 20 ἄγουσιν „ὃ ἐστὶ δυσσεβὲς καὶ τῆς Νεστοριανῆς κακοδαιμονίας ἐφεύρεμα”. οὐκοῦν
 τάληθές ἀκουσάτωσαν· οἱ χριστιανοὶ ἓνα τὸν Ἐμμανουήλ γινώσκοντες Χριστὸν
 κύριον αὐτὸν ἀναζωγραφοῦσι, καθὼς ὁ λόγος *σὰρξ ἐγένετο*, καὶ τὰς πολυπλόκους
 φλυαρίας ἀφ’ ἑαυτῶν ἐξελαύνουσιν, ἀπλῆ καρδίᾳ πάντα τὰ παραδεδομένα ἐν τῇ
 ἐκκλησίᾳ ἀποδεχόμενοι, καὶ βλέποντες τὰς ἀναζωγραφήσεις οὐδὲν ἕτερον ἐννοοῦσιν
 25 ἢ τὰ ἐνσημαινόμενα ἐν αὐταῖς. ὅταν γὰρ ἴδωσιν ἐν τῇ ἀναζωγραφῇ τετοκυῖαν
 τὴν παρθένον καὶ ἀγγέλους ἐπιστάντας μετὰ ποιμένων, ἀναλογίζονται θεὸν ἐναν-
 θρωπήσαντα τεχθῆναι διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν καὶ ὁμολογοῦσι λέγοντες· „ὁ ἄσαρ-
 κος ἐσαρκώθη, ὁ λόγος ἐπαχύνθη, ὁ ἄκτιστος ἐκτίσθη, ὁ ἀναφῆς ἐψηλαφήθη.” καὶ
 30 ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ὁμολογοῦσι τέλειον ἐν θεότητι καὶ τέλειον ἐν ἀνθρωπότητι, θεὸν
 ἀληθῶς καὶ ἄνθρωπον ἀληθῶς. εἴρηται δὲ ἐν τοῖς κατόπιν περὶ τῆς Νεστορίου
 ἐναγοῦς αἰρέσεως ὅτι αἱ τῶν εἰκόνων ἀνατυπώσεις οὐδὲν αὐτῇ συμφωνοῦσι. καὶ

9–10 cf. 1 Ioh. 1,1; Lc. 24,39 10 συνανεστράφημεν cf. Bar. 3,38 14–15 cf. 1 Tim. 3,7 18–19 cf. 1 Ioh. 1,1
 19 cf. Bar. 3,38 23 Ioh. 1,14

28–29 ὁ – ἐψηλαφήθη ~ Greg. Naz. or. 38 (in theophania) (CPG 3010,38; BHG^a 1921) c. 2,16–17 et c. 13,28–29
 Moreschini/Gallay 30–31 ἓνα – ἀληθῶς² cf. Conc. Chalc. (def. fidei [CPG 9005]), ACO II 1,2 p. 129,23–25

(H)V T M 25 post ἀποδεχόμενοι omnia fere euanida in H f. 219^v l. 1–3, quo in loco quaedam praeter-
 missa sunt, l. 4 leguntur uerba p. 664,3 Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω

1 ἀρχῆς] ὑπεροχῆς V 3 τινὰ om. V 4 προτιθέμενος M ed.Rom.: προστιθέμενος V T 6 Γρηγόριος –
 ἀνέγνω om. T 7–8 ἀπερίγραπτον V M, sed uide supra ad p. 656,26 10 ἡ om. M 11 ἐφεύρημα M
 ed.Reg.* 12 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω om. T | διάκονος + καὶ κουβουκλείσιος M 13 ψευδήγοροι V M
 14 ἐναντιολογίαν] ἀπολογίαν V (incertum in H) 15 ῥῆμα V 15–16 ἀπερίγραφον καὶ ἀκατάληπτον M
 16 θεῖαν om. Vc edd. 17 αὐτῶν] αὐτὸν M | τὸ] τε M 18 ψεῦδος M 19 ἐκείνης] εἰκόνι ἧς sic V
 20 ἀπάγωσιν T edd. 21 ἐφεύρεμα T: ἐφεύρημα V M ed.Reg.* 24 διελαύνουσιν M 26 τὸ
 ἐνσημαινόμενον ed.Rom.* ex Vc 27 ἀναλογίζονται T 30 καὶ! om. V 31 ἐν τοῖς] ἐκ τῶν V | τῆς +
 τοῦ M 32 ἐναγοῦς αἰρέσεως] αἰρέσεως τῆς ἐναγοῦς M

bus supereminet et superstabilitae sunt secundum principii sui rationem.“ itaque ostensum est etiam his qui pauca intelligere possunt, quam uanam uocum quandam nouitatem introducere temptet resarcinatus eorum sermo, contra ecclesiam et non contra pictorem agones apponens. porro inpudentiam continuantes temere dicunt: Ma. 255

5 (Gregorius episcopus legit:)

«Damnandi autem ab his qui bene sentiunt, eo quod incomprehensibilem et incircumscriptam diuinam Christi naturam pingere conentur, profecto ad aliam confugient malae machinationis defensionem, quia solius carnis illius quam *uidimus* et *palpauimus* et cum qua *conuersati sumus* iconam depingimus; quod est impium et
10 Nestoriani pessimi sensus inuentio.»

(Epiphanius diaconus legit:)

Adhuc eisdem continuantur artificii falsi assertores circa ueritatem, ad impudentem contradictionem conuersi. uerum conuenientia sibi dicentes *incidunt laqueum* blasphemiae, et amentiae continuantes uerba [id est] incomprehensibilem et incircumscriptam diuinam Christi naturam accusant christianos dicentes hanc eos
15 circumscribere. deinde artificiose fatentes eorum assumendo personam falso pronuntiant quia solius carnis illius quam uidimus et palpauimus et cum qua conuersati sumus iconam depingimus, ut quasi ex hoc iterum in Nestorii blasphemiam ecclesiam inducant. unde et inferunt „quod est impium et Nestoriani pessimi sensus
20 inuentio“. ergo ueritatem audiant: christiani unum Emmanuhel scientes Christum dominum ipsum depingunt, secundum quod *uerbum caro factum est*, et multiplices garrulitates a se procul repellunt, simplici corde omnia quae tradita sunt in ecclesia suscipientes, et intuentes picturas nihil aliud intelligunt nisi quae signantur in ipsis. etenim cum uiderint in pictura parientem uirginem et angelos supra stantes cum
25 pastoribus, recogitant deum humanatum nasci propter salutem nostram et confitentur dicentes: „is qui sine carne erat caro factus est, uerbum incrassatum est, increatus creatus est, impalpabilis palpatus est.“ atque unum eundemque confitentur perfectum in deitate et perfectum in humanitate, deum ueraciter et hominem ueraciter. praeterea dictum est retro de scelesti Nestorii heresi quia imaginum effigies in nullo

P VE

1 superstabilite P V 2 pauca P^{ac} (e exp.) | quam] quod F² edd. | quendam P 3 nouitatem] *Anast. legit uel intellexit* καινοφωνίαν | temptet V teptet (*sic*) E tentet *ed. Rom.* tenet *La.-Co.** 4 apponens (*Anast. fort. legit* προστιθέμενος, cf. gr. V T) ostendens P^{ac} (ostendens *subterlin.*, apponens *add. P^c s.l.*) | inpudentiam F edd. | continuantes ~ ἔχοντες, cf. *infra l. 14* 6 incomprehensibilem P 8 male P VE (*corr. F*) 9 palpauimus] culpauimus P 13 incidunt + in E edd., sed cf. *TbLL VII 1*, 905,67 sqq. 14 amentiam P | id est *secl. Dubielzig coll. gr.* | incomprehensibilem P V (*abbr. E*) 16 eorum om. P^{ac} (*add. P^c s.l.*) 16–17 pronuntiant P 20 Emmanuel P *ed. Rom.** 24 parentem P *fort. recte* 26 is] his P V 27 est¹ om. *ed. Rom.** | impalpabilis palpatus est om. P^{ac} (*add. P^c in marg. inf.*) 29 retro ~ κατόπιν? *expectaueris supra uel sim.* | scelesti P scelesti V

ἤδη ἀρκούντως ἐρρήθη· εἰ δὲ χρή, καὶ πάλιν ῥηθήσεται. δοκοῦντες δὲ ἐν ἑαυτοῖς τι ἐννοεῖν φασί·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Σκοπητέον γὰρ καὶ ἐν τούτῳ ὅτι, εἰ κατὰ τοὺς ὀρθοδόξους πατέρας ἅμα σὰρξ
La.-Co. 441 ἅμα θεοῦ λόγου σὰρξ, μηδέποτε μερισμοῦ ἔννοιαν δεχομένη, ἀλλ' ὅλως τῇ θείᾳ
Ma. 257 φύσει προσληφθεῖσα καὶ ὁλοκλήρως θεωθεῖσα, πῶς διχασθήσεται ἢ ιδιοστατηθήσεται
παρὰ τῶν ἀσεβῶς τοῦτο δρᾶν ἐπιχειρούντων; ὡσαύτως δὲ ἔχει καὶ ἐπὶ τῆς
ἀγίας αὐτοῦ ψυχῆς· προσλαβούσης γὰρ τῆς τοῦ υἱοῦ θεότητος ἐν τῇ ἰδίᾳ ὑποστά-
σει τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν, ἢ ψυχὴ ἐμεσίτευσεν θεότητι καὶ σαρκὸς παχύτητι. καὶ
ὡσπερ ἅμα σὰρξ ἅμα θεοῦ λόγου σὰρξ, οὕτως ἅμα ψυχὴ ἅμα θεοῦ λόγου ψυχὴ, 10
καὶ ἀμφοτέρω τῶν ἅμα, τεθεωμένης δηλονότι τῆς ψυχῆς ὡς καὶ τοῦ σώματος καὶ
ἀχωρίστου τούτων τῆς θεότητος ὑπαρχούσης καὶ ἐν αὐτῇ τῇ διαζεύξει τῆς ψυχῆς
ἀπὸ τοῦ σώματος ἐν τῷ ἐκουσίῳ πάθει· ὅπου γὰρ ψυχὴ Χριστοῦ, ἐκεῖ καὶ ἡ θεό-
της· καὶ ὅπου σῶμα Χριστοῦ, ἐκεῖ καὶ ἡ θεότης.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

15

“Ὅταν τινὸς ἀπτεσθαι μέλλουσι πονηροῦ λόγου οἱ παρεκτρεπόμενοι τῆς καθολικῆς
ἐκκλησίας, προσλαμβάνουσί τινα ὁμολογούμενα παρὰ πάντων, ἵνα διὰ τῆς ἐν τού-
τοις εὐγνωμοσύνης μηδὲ περὶ τῶν λοιπῶν ἀπιστῶνται. ὀλίγα γὰρ ἄττα καλῶς
ἀποφηνάμενοι τοὺς κάχληκας τοῖς μαργαρίταις συμφύρουσι, καὶ ἐπὶ τὸν ἴδιον ἔμετον
ἐπιστρέψαντες φάσκουσι διχασθῆναι καὶ ιδιοστατηθῆναι τὸν ἕνα Χριστὸν παρὰ τῶν 20
ἀποδεχομένων τὰς σεπτὰς εἰκονικὰς ἀναζωγραφήσεις, καὶ δυσφήμως φθέγγονται
„μηδέποτε μερισμοῦ ἔννοιαν δεχομένη“. ἀλλ', ὡς ἔοικεν, ἡγνόνηται αὐτοῖς αἱ τῶν
Rom. 597 πατέρων φωναί· κατ' ἐπίνοιαν γὰρ πάντες διαίρεσιν τῶν δύο φύσεων τρανῶς
κηρύττουσιν, οὐ μὴν δὲ τοῖς πράγμασι, καθὼς ἀνωτέρω εἴρηται, ὡς βλασφήμως τε-
τόλμηκεν εἰπεῖν Νεστόριος. οὐδεὶς δὲ ἀληθείας λόγος ἔνεκεν τοῦ ἀναζωγραφεῖσθαι 25
τὸν κύριον, καθὸ ἄνθρωπος τέλειος γέγονε, διχοστασίας καὶ ιδιοστατήσεως ἢ τινος
διαίρεσεως ἢ πάλιν τούναντίον συγχύσεως, καθὼς πολλαχῶς ἐψευδηγόρησαν.
ἄλλο γὰρ ἐστὶν εἰκὼν καὶ ἄλλο τὸ πρωτότυπον· καὶ τὰ ιδιώματα τοῦ πρωτοτύπου
οὐδαμῶς τις τῶν εὖ φρονούντων ἐν τῇ εἰκόνι ἐπιζητεῖ. ἐν γὰρ τῇ εἰκόνι ἄλλο
οὐδὲν ὁ ἀληθὴς λόγος γινώσκει ἢ κατὰ τὸ ὄνομα κοινωνεῖν οὕτινός ἐστιν εἰκὼν καὶ 30
οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν, καθὼς πολλαχῶς εἵπομεν ἀναγκαζόμενοι ἐκ τῶν αὐτῶν δια-

19–20 cf. Prou. 26,11; 2 Petr. 2,22

4–5 ἅμα – σὰρξ uide infra ad l. 10 10 ἅμα¹ – ψυχὴ cf. (Ps.-) Ath. epist. ad imp. Iou. (CPG 2253) l. 14–16 Bizer (PG 28, 532 A 13–14); Conc. Later., ACO ser. II, I p. 134,27–28 (= ACO ser. II, II 2 p. 600, 3–4); cf. Krannich/Schubert, Väterzitate p. 122 adn. 13 19 τοὺς – συμφύρουσι cf. Greg. Naz. or. 33 (adu. Ar.) (CPG 3010,33) c. 1, 5–6 Moreschini/Gallay 19–20 ἐπὶ – ἐπιστρέψαντες cf. Greg. Naz. or. 6 (de pace I) (CPG 3010,6) c. 19,6 Calvet-Sebasti 26 διχοστασίας – ιδιοστατήσεως cf. Greg. Naz. carm. II 1, 50 (CPG 3036) v. 9–10, PG 37, 1386 A 3–4

(H) V T M

1 καὶ πάλιν om. M 3 Γρηγόριος – ἀνέγνω om. T 5 οὐδέποτε V 8 αὐτοῦ ἀγίας H (prob.) T edd. 11 ἀμφοτέρω τῶν H (prob.) V T: ἀμφοτέρων M ἀμφοτέρα ed. Rom.* ex Vc | τεθεωμένων M (incertum in H) | ὡς HV T: om. M 15 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω om. T 16 μέλλωσι ed. Rom.* | τρεπόμενοι M 18 ἄττα ed. Rom.* 19 κάχληκας M ed. Rom.: κάχλικας V T 20 ἐπιστρέφοντες V | διδαχθῆναι V 21 δυσφήμως φθέγγονται] δυσφημοῦσι τὴν M 22 μερισμοῦ om. V | δεχομένη scripsi (cf. supra l. 5): δεχομένην codd. „L. δεδέχθαι“ ed. Rom.^{ms} | ἀλλ' M (fort. ex conii.): om. V T edd. 25 ἀληθεία ed. Rom.* (ex lat. *procul dubio*) | ἔνεκα Vc edd. 27 τούναντίου V | πολλακίς M 31 αὐτῶν fort. post διαλέξεων ponendum

cum ea concordant. et iam sufficienter dictum est; quodsi oportuerit, et iterum dicetur. putantes autem in se quid intelligere aiunt:

(Gregorius episcopus legit:)

«Tractandum est enim et in hoc quia, si secundum horthodoxos patres simul caro
 5 simul dei uerbi caro, numquam partitionis sensum suscipiens, sed tota ex toto a La.-Co. 442
 diuina natura suscepta et integre deificata est, quomodo findetur uel separatim Ma. 258
 statuatur ab his qui impie hoc agere conantur? similiter autem et super eius habetur
 anima; assumente quippe filii deitate in propria persona carnis naturam, anima medi-
 atrix effecta est inter deitatem et carnis crassitudinem. et sicut simul caro simul dei
 10 uerbi caro est, ita simul anima simul dei uerbi anima est, et utroque simul deificato,
 [sic] scilicet anima sicut et corpore, et ab his indiuia deitate manente etiam in ipsa
 disiunctione animae a corpore in uoluntaria passione. ubi enim anima Christi, ibi et
 deitas; et ubi corpus Christi, ibi et deitas.»

(Epiphanius diaconus legit:)

15 Quando aliquem tacturi sunt nequam sermonem subuersores catholicae ecclesiae,
 assumunt aliqua quae omnes profitentur, ut per sensum bonum qui in his esse cerni-
 tur nec de reliquis incredibiles iudicentur. pauca enim quaedam bene pronuntiantes
 et quodammodo glareas margaritis commiscentes atque *ad* proprium *uomitum*
 repedantes aiunt findi et separatim statui unum Christum ab his qui [non] recipiunt
 20 uenerabiles imaginales picturas, et uituperabiliter effantur numquam partitionis
 sensum fuisse receptum. liquet ergo quod ignorentur ab eis patrum uoces; studiose
 quippe omnes separationem duarum naturarum expressius praedicant, sed non Rom. 597
 rebus, ut superius dictum est, sicuti blaspheme Nestorius dicere ausus est. nulla
 autem est procul dubio ratio dissensionis uel separationis aut alicuius diuisionis uel
 25 rursus e contra confusionis, quemadmodum crebro falso contionati sunt, pro eo
 quod pingitur dominus secundum quod homo fuit perfectus. aliud est enim imago
 et aliud principale; et proprietates principalis nullatenus quis eorum qui sanum PL 129, 401
 sapiunt in imagine quaerit. in imagine quippe nil aliud uera ratio nouit quam
 secundum nomen communicare illi cuius imago est et non secundum substantiam,

P VE

1 et iam] etiam P E et *ed. Rom.** 4 et *om.* E *edd.* | simul caro P *ed. Rom.*: simulacro (*sic*) VE 6 est *Anast. de suo addidisse uidetur, ut notauit Dubielzig* | findetur] scindetur *ed. Rom.** 10 utroque simul deificato (*cf. gr. M*)] utraque simul deificata *ed. Rom.** 11 sic *om. ed. Rom.**, *deleui* | scilecet P^{ac} (*i in e^t scr. P^c*) | his] is P | indiuia] in diuinis a (*sic*) P 13 Christi *om.* P^{ac} (*add. P^c s. l.*) 15 subuersores – ecclesiae] „gr. qui auertunt se a Catholica Ecclesia“ *ed. Rom.*^{mg} 16 p(er)fitentur P 17 incredibiles] „i. fide minus digni“ *ed. Rom.*^{mg} 18 glareis F² *edd.* | margaritis V (*cf. gr.*): margaritas P E *edd.* | uomitum proprium E *edd.* 19 findi] scindi F *edd.* | non *om. ed. Rom.*, *deleui* (*uix mendum interpretis*) 20 imagines V imagineas E *edd.* | affantur F *edd.* 21 ergo ~ ὅλλ’? (*cf. app. crit. gr.*) | studiose ~ κατ’ ἐπίνοιαν? „gr. cogitatione“ *ed. Rom.*^{mg} (*cf. per intelligentiam p. 669, 29*) 23 blasphemio P 24 uel¹ – diuisionis *om.* E 24–25 uel² – confusionis *om.* P^{ac} (*add. P^c in marg.*) 25 e contra] essentiae (*sic*) *ed. Rom.** 26 secundum + id VE *edd.*, *sed cf. Act. I p. 53, 5; Act. III p. 257, 7–8 al.* 28 in¹ V F²: *om.* P E 29 cummicare P | est imago *ed. Rom.**

λέξεων. ἐπαποροῦντες γὰρ δίκαιόν τι λέγειν κατὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν φθέγγονται, κενὰ λαρυγγίζοντες καὶ ἀδολεσχίαν τοῖς ἀκροωμένοις ἐμποιοῦντες. διὸ καὶ καταγέλαστοι παρὰ πᾶσιν ἀποδείκνυνται, ποτὲ μὲν διαίρεσιν, ποτὲ δὲ σύγχυσιν λέγοντες, ἐτοιμοτάτην τὴν γλῶσσαν ἔχοντες πρὸς τὸ ἁμαρτοεπεῖν. ἔνθεν καὶ λέγουσιν·

5

Ha. 365 (Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Εἰ τοίνυν ἐν τῷ πάθει ἀχώριστος τούτων ἔμεινεν ἡ θεότης, πῶς οἱ ἀνόητοι καὶ πάσης ἀλογίας πεπληρωμένοι διαιροῦσι τὴν σάρκα τῇ θεότητι συμπλακεῖσαν καὶ θεωθεῖσαν, καὶ δῆθεν ὡς ψιλοῦ ἀνθρώπου εἰκόνα γράφειν πειρῶνται; καὶ ἐν τούτῳ 10 γὰρ εἰς ἕτερον ἀνομίας βάραθρον ἐμπίπτουσι, χωρίζοντες τὴν σάρκα ἐκ τῆς θεότητος καὶ ἰδιοὑπόστατον αὐτὴν παρεισάγοντες καὶ ἕτερον πρόσωπον διδόντες τῇ σαρκί, ὅπερ εἰκονίζειν λέγουσιν, ἐκ τούτου δεικνύντες τετάρτου προσώπου προσθήκην ἐν τῇ τριάδι, πρὸς γε τούτοις καὶ τὸ θεωθὲν πρόσλημμα ἱστοροῦντες ἀθέωτον. συναχθήσεται οὖν τοῖς τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα γράφειν οἰομένοις ἢ τὸ θεῖον 15 περιγραφτὸν καὶ τῇ σαρκὶ συγχυθὲν ἢ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἀθέωτον καὶ διηρημένον καὶ πρόσωπον ἰδιοὑπόστατον ἐπὶ τῆς σαρκὸς διδόναι, ἐξομοιούμενοις ἐν τούτῳ τῇ Νεστοριανῶν θεομαχίᾳ. εἰς τοιαύτην οὖν βλασφημίαν τε καὶ ἀσέβειαν ἐμπίπτοντες αἰσχυρήτωσαν καὶ ἐντραπήτωσαν καὶ παυέσθωσαν οἱ δρώντες καὶ οἱ ποθοῦντες καὶ σεβόμενοι τὴν ψευδωνύμως γινομένην καὶ λεγομένην ὑπὲρ αὐτῶν τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα. ἀπέστω ἡμῶν ἕξ Ἰσοῦ καὶ ἡ τοῦ Νεστορίου διαίρεσις καὶ ἡ τοῦ 20 Ἀρείου, Διοσκόρου, Εὐτυχοῦς καὶ Σεβήρου σύγχυσις, τὰ ἐκ διαμέτρου κακὰ καὶ ὁμότιμα τὴν ἀσέβειαν.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Οὐδαμῶς τῆς μιᾶς ὁδοῦ ἔχονται οἱ τῆς χριστιανοκατηγορικῆς αἰρέσεως πρόβολοι — 25 καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς περὶ θείων δογμάτων ὀρθοδόξοις, τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ ἔχεσθαι μόνον καὶ μὴ ἐκκλίνειν ἔνθεν καὶ ἔνθεν —, ἀλλὰ διαστρέφοντες τὰς ὁδοὺς κυρίου ἐναντιωτάτας δόξας παρ' ἑαυτοῖς συλλέγουσι τῷ ἰδίῳ νοῦ πληροφοροῦμενοι, σοφοὶ τὰ πάντα δοκοῦντες εἶναι. ἀλλὰ ἀκούουσι παρὰ τοῦ παρρησιαστοῦ Ἡσαΐου λέγοντος· οὐαὶ οἱ σοφοὶ ἐν ἑαυτοῖς καὶ ἐνώπιον ἑαυτῶν ἐπιστήμονες. καὶ γὰρ τὰ 30 μηδέπω παρὰ ὀρθοδόξων χριστιανῶν λαληθέντα ὡς ὁμολογούμενα λαμβάνουσι καὶ παρασυλλογιζόμενοι σοφιστικῶς τὴν ἐκκλησίαν ἐλέγχουσι. καὶ συνάγεται παρ' αὐτῶν ὕβρις καὶ λοιδορία, ἐπὶ προσθήκῃ δὲ τούτων καὶ ἀσέβεια. ἃ γὰρ Διόδωρος

18 Ps. 34,4 al. 26 cf. Act. 13,10 27 cf. Rom. 14,5 29 Is. 5,21

20–22 ἀπέστω — ἀσέβειαν cf. Greg. Naz. or. 39 (in s. lumina) (CPG 3010,39; BHG^a 1938) c. 11,23–25 Moreschini/Gallay

4–5 ἐτοιμοτάτην — ἁμαρτοεπεῖν (cf. infra p. 750,26–27) cf. Niceph. refut. c. 74,31–32 14–16 συναχθήσεται — διδόναι cf. Niceph. refut. c. 37,3–9. 23–25 (ex synodi a. 815 habitae definitione) 18–20 καὶ² — εἰκόνα cf. Niceph. refut. c. 66,5–7 (ex synodi a. 815 habitae definitione)

(H)VTM 6–22 Γρηγόριος — ἀσέβειαν praetermisit H

1 τὰ om. V T, sed cf. lat. 4 γλῶτταν T 6 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T 12 δεικνύντες codd., corr. ed. Reg. 13 τῇ om. V | γε om. V 14 Χριστοῦ — γράφειν] τὸν Χριστὸν εἰκονογραφεῖν M 16 ἐξομοιούμενοις ed. Rom.: ἐξομοιούμενοι codd. (cf. lat.) 17 τῇ M ed. Rom.: om. V T | θεομαχίᾳ M ed. Rom.: θεομαχίαν V T | τε om. M 19 γενομένην M 20 ἡ² om. V 21 Εὐτυχοῦς + τε V 23 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T 25 ἔστιν ἔθος M | τοῖς om. M | ὀρθοδόξοις] „ex l. διαλεγόμενοις ὀρθ.“ ed. Rom.^{ms} fort. recte 26 μόνης M 28 ἀλλ' V 29 σοφοί] συνετοὶ Sept. (uar. lect. σοφοὶ in Sept.^G) | αὐτῶν V

iuxta quod crebro iam diximus coacti ex ipsis disputationibus. inopiam enim passi aliquid dicendi contra catholicam ecclesiam, eadem de eisdem effantur, uana fauce loquentes et exercitium audientibus facientes. propter quod et ridendi apud omnes monstrantur, aliquando partitionem, aliquando uero confusionem dicentes, paratis-
 5 simam linguam habentes ad subsequendum. unde et dicunt:

(Gregorius episcopus legit:)

Ha. 366

«Si igitur in passione inseparabilis ab his mansit diuinitas, quomodo insensati et cuncta irrationabilitate repleti diuidunt carnem quae cum diuinitate conexa et deificata est, et quasi puri hominis imaginem pingere temptant? nam et in isto aliud
 10 iniquitatis barathrum incidunt, separantes carnem a deitate et priuatae subsistentiae illam asseuerantes et aliam personam carni tribuentes, quam et imaginari fatentur, ex hoc ostendentes quartae personae additamentum in trinitate, super haec et assumptionem quae diuinitus est suscepta {sine deo} atheoton depingentes. colligitur ergo ab his qui Christi imaginem pingendam existimant aut diuinitatem circumscriptam et
 15 carni confusam aut corpus Christi atheoton et diuisum ac personam priuatae subsistentiae super carnem dari: similes in hoc effecti Nestorianorum inpugnationi quae in deum est in talem blasphemiam atque impietatem incurrentes *confundantur et reuereantur* et cessent qui patrant et desiderant et colunt imaginem quae fallaciter ab eis facta et dicta est Christi. cesset etiam a nobis ex aequo et Nestorii partitio atque
 20 Arrii, Dioscori, Eutychetis et Seueri confusio, quae sunt immensa mala et impietate comparia.»

Ma. 259

La.-Co. 443

(Epiphanius diaconus legit:)

Nequaquam per unam uiam gradiuntur christianos calumniantis hereseos propugnatores – quemadmodum moris est horthodoxis, qui de diuinis dogmatibus disputantes
 25 regiam uiam tantum retinent et hac uel illac nullo pacto declinant –, sed euertentes *uias domini* contrarias opiniones apud se colligunt et in *suo sensu abundantes* sapientes per omnia esse putantur. sed audiunt ab Esaia qui fiducialiter dicit: *uae qui sapientes estis in oculis uestris et coram uobismet ipsis prudentes!* etenim quae nusquam ab horthodoxis christianis dicta sunt quasi praedicata per illos assumunt et
 30 seductorios syllogismos contexentes ecclesiam sophisticè arguunt. et colligitur ab eis

Rom. 598

PL 129, 402

P VE

1 ipsis] „gr. ipsorum“ *ed. Rom.^{ms} (cf. app. crit. gr.)* 3 exercitium ~ ἄδολεσχίαν (*cf. Gloss. et ThLL s.u. exercitatio*); „gr. uaniloquentiam“ *ed. Rom.^{ms}* 4 monstantur (*sic*) P 5 subsequendum ~ ἀμαρτοεπειν? „gr. hab. ut uerbis peccent“ *ed. Rom.^{ms}*, „gr. ad uerbis peccandum“ *ed. Reg.^{ms} (cf. infra p. 751,26)*; Anastasium ἀμφιέπειν *legisse suspic. Dubielzig* 7 mansit ab his *E edd.* | sensati P 8 connexa *E edd.* 9 temtant E tentant *ed. Rom.** | in om. P^{ac} (*add. P^c s.l.*) 10 diuinitate *E edd.* 11 imaginari (*cf. Gloss. et ThLL s.u.*) | imaginare *ed. Rom.**, „i. imaginibus exprimere“ *ed. Rom.^{ms}* 12–13 et – depingentes] „gr. et quod ex assumptione deificatum est, atheoton. i. non deificatum depingentes“ *ed. Rom.^{ms}* 12–13 assumptionem ~ πρόσλημμα (*cf. Lampe s.u.*) 13 quae] quem *ed. Rom. (corr. ed. Reg.)* | sine deo (*glossema Anastasii ad atheoton pertinens*) P V: om. *E edd.* | colligitur *E edd.* 14 pingendam] „gr. pingi“ *ed. Rom.^{ms}* 15 carni *scripsi*: carne P V *edd.* carnem E 16 super carnem] in carne *ed. Rom.^{ms}* 16–17 similes – confundantur] *Anastasium lectionem ἐξομοιοῦμένοι quae in codd. gr. traditur secutum neglecto οὖν constructionem mutauisse agnouit Dubielzig* 16–17 inpugnationi – est ~ θεομαχία 16 impugnationi *E edd.* 17 confundatur P^{ac} (*n³ add. P^c s.l.*) 18 et³ om. VE (*corr. F*) 19 ex aequo] exequo P exequo V ex equo E, *corr. ed. Rom.* 20 Dioscori + et *E edd.* | Euticetis V Eutichetis E | immensa] „gr. e diametro pugnancia mala“ *ed. Rom.^{ms}* 26 habundantes *codd.* 27 audiant *ed. Rom.**, *sed cf. gr. et infra p. 673,20 et 673,25* | E³saia VE Isaia *ed. Rom.** 28–29 nunquam E numquam *ed. Rom.* fort. recte (cf. gr.)* 30 ecclesiam om. *E edd.*

καὶ Θεόδωρος ὁ Μοψουεστίας καὶ Νεστόριος, Εὐτυχῆς τε καὶ Διόσκορος καὶ Σευῆ-
 ρος ἀνελάβοντο κατὰ τῆς ἀληθείας λυττήσαντες, αὐτοὶ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ προσ-
 νέμουσι. καὶ κακῶ τὸ κακὸν ἀναμιγνύντες προσάπτουσι ταύτην τούτοις τοῖς
 δυσσεβέσιν αἵρεσιώταις συμφύρεσθαι, ἡλιθιότητος καὶ εὐηθείας ἀνάμεστα ἔχοντες
 ῥήματα. καὶ ὡς κάπηλοι μιγνύουσι τὸν οἶνον ὕδατι, τὸν ἀληθῆ λόγον τῷ διεστραμ-
 μένῳ, καὶ ἀνακρινῶσι χολὴν πικρίας. ἡ γὰρ αἵρεσις Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς ἐναν-
 τία Νεστορίῳ πῶς ἐστὶ, καθὰ φθάσαντες εἶπομεν, καὶ ἐναντίας αἱρέσεις ἐν μιᾷ δόξῃ
 τε καὶ ὁμολογίᾳ εἶναι τῶν ἐνδεχομένων οὐκ ἔστιν, ὥσπερ λευκὸν καὶ μέλαν ἢ
 θερμὸν καὶ ψυχρὸν ἀμήχανον ἰδεῖν ἐν ἐνὶ ὑποκειμένῳ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν· οὐδὲ
 γὰρ ἐν τῇ χιόνι εὐρηταί ποτε τὸ θερμὸν οὐδὲ ἐν τῷ πυρὶ τὸ ψυχρὸν. τῆς δὲ
 παρανοίας αὐτῶν τὴν εὐήθειαν ἐκδηλωτέραν λέξομεν· τὴν εἰκόνα καὶ τὸ πρωτότυ-
 πον ταυτὸν λέγουσιν εἶναι οἱ ταχεῖς περὶ τὴν κατηγορίαν· καὶ τούτου ἔνεκεν εἰς
 συγχύσεις καὶ διαιρέσεις εἰσάγουσι τοὺς στηλογραφοῦντας τὴν εὐαγγελικὴν εἰσηγή-
 σιν. τῶν γὰρ Εὐτυχιανιστῶν ἦτοι τῶν πρεσβευόντων μίαν φύσιν ἐπὶ τῆς καθ’
 ὑπόστασιν ἐνώσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ σύγχυσιν ἐκ τούτου δογματιζόντων, τῆς ἀλη-
 15 θείας ἢ παρατροπῇ οὐδὲν ἕτερον αὐτοῖς ἐστὶν εἰ μὴ <ὅτι> ὑπόστασιν καὶ φύσιν
 ταυτὸν ὀρίζονται· ὅπερ ἄλλο καὶ ἄλλο γινώσκουμεν οἱ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τρώ-
 φιμοι· ὑπόστασιν γὰρ λέγομεν οὐσίαν τινὰ μετὰ ἰδιωμάτων καὶ παρὰ τὸ ὑφεστάναι,
 20 φύσιν δὲ πρᾶγμα αὐθύπαρκτον μὴ δεόμενον ἑτέρου πρὸς σύστασιν καὶ παρὰ τὸ
 πεφυκέναι. τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ καὶ οὗτοι τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτὸν τὸν
 Χριστὸν οὐδὲν [ἕτερον] κατ’ οὐσίαν λέγουσι διαφέρειν. ἐπεὶ, εἰ τὴν διαφορὰν
 25 ἔγνωσαν, οὐκ ἂν ταύτας τὰς κενοφωνίας ἑτερατολόγησαν. ἀρίδην γὰρ πᾶσιν
 ὑπάρχει ὅτι ἄλλο ἐστὶν εἰκὼν καὶ ἄλλο πρωτότυπον· τοῦτο μὲν ἔμψυχον, ἐκεῖνο δὲ
 ἄψυχον. καὶ ἐπειδὴ ἐφληνάφησαν ἐν τῇ εἰκόνι συμπεριγράφεσθαι τὴν θείαν φύσιν,
 ἐκστάντες τοῦ ὀρθοῦ λόγου *παρεδόθησαν εἰς ἀδόκιμον νοῦν*. Πέτρος γὰρ καὶ Παῦλος
 30 ἀναζωγραφοῦμενοι <βλέπονται, ἀλλ’> αἱ ψυχαὶ αὐτῶν ἐν ταῖς εἰκόσιν οὐ πάρεσιν,
 ὁπόταν οὐδὲ αὐτοῦ τοῦ σώματος τοῦ Πέτρου παρόντος τὴν ψυχὴν αὐτοῦ βλέπει
 35 τις. καὶ ἐπειδὴ αὐτὴ οὐχ ὁράται, τίς τῶν τῇ ἀληθείᾳ ἐπομένων λέγει ὅτι κεχω-
 ρισμένη ἐστὶν ἢ σὰρξ τοῦ Πέτρου ἐκ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ εἰ μὴ πῶ κατ’ ἐπίνοιαν
 μόνον; πόσω γε μᾶλλον ἢ ἀπερίγραπτος φύσις τοῦ θεοῦ λόγου ἐκ τῆς προσληφθεί-
 30 σης παρ’ αὐτοῦ σαρκὸς περιγραφομένης· οὐδὲ γὰρ ὅτε *κεκοπίακεν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας*
 καὶ παρὰ γυναικὸς Σαμαρείτιδος πιεῖν ἐζήτει καὶ παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἐλιθάζετο, ἢ
 τῆς θεότητος φύσις *κεκοπίακεν* ἢ λίθοις ἐβάλλετο – ἅπαγε τῆς δυσφημίας. ταύτας

5 cf. Is. 1,22 6 Act. 8,23 25 cf. Rom. 1,28 31–32 cf. Ioh. 4,6–7 32 παρὰ² – ἐλιθάζετο cf. Ioh. 10,31–33

18–20 ὑπόστασιν – πεφυκέναι cf. Upphus p. 225–226

(H) V T M 10–670,15 τῆς – ἐκουσίῳ omnia fere euanida in H (sine dubio quaedam pratermissa sunt)

1–2 Σεβήρος T edd. 3 ἀναμιγνύντες codd., corr. ed. Reg. | ταύτη M, fort. ταύτη <τὸ> uel αὐτῇ <τὸ> scri-
 bendum 6 Εὐτυχῆος HV T edd., sed cf. p. 650,10 al. 10 τὸ om. M (bis) 11 παροινίας ed. Rom.* (ex p.
 674,32?), sed cf. lat. | ἔξομεν Vc edd. 12–13 εἰς – διαιρέσεις] ἡ σύγχυσις καὶ διαιρέσεις V 16 ὅτι add. ed.
 Rom.; cf. e.g. ACO I 1,1 p. 28,14 et II 1,1 p. 106,18 17 τῆς ἐκκλησίας τῆς καθολικῆς M 18 ὑφεστάναι V T
 20 τοῦ om. M 21 ἕτερον seclusi coll. lat., ἕτερον τοῦ ἑτέρου ed. Rom.* 23 ἄλλο² + τὸ V 24 καὶ
 ἐπειδὴ T: καὶ ἐπεὶ δὲ V ἐπεὶ δὲ M 26 βλέπονται ἀλλ’ suppl. Dubielzig coll. lat. (βλέπονται, αἱ δὲ ed.
 Rom.*) 27 τοῦ¹ om. V 28 αὐτῇ] αὐτῇ M ed. Rom.*, sed cf. lat. | τῇ om. V edd. 29 πῶ] που V edd.
 33 δυσφημίας] βλασφημίας T edd. (cf. lat., sed et p. 662,20)

iniuria et maledictio, quin potius et impietas. quae enim Diodorus et Theodorus Mopsuestiae ac Nestorius, Eutyches quoque et Dioscorus atque Seuerus assumpsere contra ueritatem rabiem eructantes, ipsi catholicae ecclesiae tribuunt. et malo malum commiscentes applicant hanc impiis istis hereticis conspergi perhibentes et stoliditate
 5 et inutilitate uerba referta possidentes. et sicut caupones miscent *uinum aqua*, id est uerum sermonem cum peruerso, et temperant *fel amaritudinis*. heresis enim Dioscori et Eutychetis contraria est Nestorio, quemadmodum iam diximus, atque contrarias hereses in una opinione atque professione esse possibile non est, quemadmodum album et nigrum uel calidum et frigidum impossibile est uideri in uno subiecto uno
 10 eodemque tempore; neque enim in niue inuentum est aliquando calidum neque in igne frigidum. porro amentiae ipsorum inutilitatem manifestiorem dicemus; imaginem enim et principale idipsum dicunt, ueloces erga calumniam, et idcirco in confusiones et partitiones inducunt eos qui depingunt euangelicam relationem. Eutychianorum enim, id est eorum qui praedicant unam naturam secundum subsistentiam in unitione Christi ac per hoc dogmatizant confusionem, ueritatis transmutatio
 15 nihil aliud illis est nisi quod subsistentiam et naturam idipsum diffiniunt. quod aliud Ma. 262 atque aliud esse alumni catholicae norunt ecclesiae. subsistentiam enim dicimus substantiam quandam cum proprietatibus, ab eo quod est * ΥΦΕΣΤΑΝΑΙ; porro naturam fatemur rem per se subsistentem, non indigentem alio ad sui stabilitatem, ab
 20 eo quod est * ΠΕΦΥΚΕΝΑΙ. hoc praeterea modo et isti imaginem Christi et ipsum La.-Co. 446 Christum nihil distare per substantiam dicunt. nam si differentiam nossent, nequaquam has uocum nouitates portentuose praetenderent. euident enim omnibus Ha. 367 est quia aliud est imago et aliud primitium: hoc quidem animatum, illud autem inanimatum est. et quoniam uerbosati sunt in imagine circumscribi pariter diuinam
 25 naturam, excedentes a recta ratione *traditi sunt in reprobum sensum*. Petrus enim et Paulus depicti uidentur, sed eorum animae in imaginibus non assunt, quandoquidem nec ipso corpore Petri praesente animam eius aliquis uidet. cum ergo ipsa non aspi- Rom. 599 ciatur, quis eorum qui ueritatem sectantur dicit quia separata est caro Petri ab anima eius nisi forte per intelligentiam tantum? quanto magis incircumscripta natura dei
 30 uerbi a circumscrip- ta carne quae ab eo assumpta est! neque enim quando *fatigatus* est *ex itinere* et a muliere Samaritana bibere quaerebat et a Iudaeis lapidabatur, deitatis natura fatigabatur uel lapidibus submittebatur – absit blasphemia! has ergo multi-

5 sicut – aqua cf. *Vet. Lat. (Beuron) Is. 1,22 (E)*

P VE

1 et] atque *ed. Rom.** 2 Nestorius + et *ed. Rom.** | quoque *om. ed. Rom.** | atque] et *ed. Rom.** 4 applicant] addunt *ed. Rom.mg*, sed cf. *Gloss. et ThLL s.u.*; *Anast.* προσάπτουσι *ad ea quae praecedunt rettulit* | hanc – perhibentes] hanc cum imp. i. h. sentire per. *ed. Rom.mg*, sed cf. *Gloss. et ThLL s.u.* conspergo 7 Euticetis V Eutichetis E 9 subiecto + in *E edd.* 13–14 Eutichianorum *codd.*, corr. *ed. Rom.* 16 aliud¹ + in *ed. Rom.**, sed cf. *gr.* 17 esse ante atque *E edd.* 18 est + id est substare P (*adnotatio marginalis, quae ad ΥΦΕΣΤΑΝΑΙ pertinet, in textum recepta; fort. Anastasio tribuenda*) | ΥΦΕΣΤΑΝΑΙ P i. t. V i. t.: hyphestane P¹ s. l. V¹ s. l. iphestane E hyphestanae *ed. Rom.** | porro + autem *E edd.* 19 subsistentem] »gr. existentem« *ed. Rom.mg* | stabilitatem] »gr. constitutionem« *ed. Rom.mg* 20 ΠΕΦΥΚΕΝΑΙ P i. t. V i. t.: pe phy cene (*sic*) P¹ s. l. pephicene V¹ s. l. E i. t. pephycenae *ed. Rom.**; id est esse uel natum esse siue naturaliter esse *add. P¹ in marg. (adnotatio Anastasii, ut uidetur)* 22 uocum nouitates] *Anast. legit uel intellexit καινοφωνίας* | portentose *ed. Rom.** 22–23 omnibus enim euident F *edd.* 23 animatum + est P^{ac} (*subterlin.* P^x) 24 uerbosati sunt (~ garrierunt; cf. *Gloss. et ThLL VI 2, 1695,73 et 1696,25 s.u.* garrio) ~ ἐφληνάρησαν | imagine P *ed. Rom.*: imaginem VE 25 excidentes *ed. Rom.** 26 adsunt *E edd.* 27 non] nos P 29–30 natura – a *om. P*

οὖν τὰς πολυπλόκους συστροφάς, θέλουσα τὰς εἰκονικὰς ἀναζωγραφῆσεις διαπτύ-
σαι, ἡ πολυθρύλλητος ματαιότης τῶν χριστιανοκατηγόρων παρεισέγαγεν, ἀκρατεῖ
γλώττῃ καὶ ἑτέρα τινὰ παρεισφύρουσα καὶ ἀνομίαν ἐπ' ἀνομίαις συνάπτουσα
τετάρτου προσώπου προσθήκην ἐν τῇ ἀγίᾳ τριάδι ἐφληνάφησεν. <ἡμεῖς> δὲ οἱ ἐν
τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ὡς τέκνα γνήσια γεννηθέντες πάντα τὰ τῆς οἰκονομίας τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποδεχόμενοι καὶ Ἄρειον καὶ Νεστόριον Ἀπολλινάριον
τε καὶ τοὺς τούτου φοιτητὰς Εὐτυχέα καὶ Διόσκορον βδελυττόμενοι, τὰς σεπτὰς
εἰκόνας ἀποδεχόμεθα, εἰκόνας μόνον καὶ οὐδὲν ἕτερον αὐτὰς γινώσκοντες, καθὼ τοῦ
πρωτοτύπου τὸ ὄνομα μόνον ἐχούσας καὶ οὐχὶ τὴν οὐσίαν. καρκίνου δὲ δίκην
λοξὰ βαίνοντες ἐφ' ἑτέραν βλασφημίας ὁδὸν ἀπάγονται λέγοντες·

10

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Εὐφρανθήτωσαν καὶ ἀγαλλιásthωσαν καὶ παρρησιαζέσθωσαν οἱ τὴν ἀληθῆ τοῦ
Χριστοῦ εἰκόνα εἰλικρινεστάτῃ ψυχῇ ποιοῦντες καὶ ποθοῦντες καὶ σεβόμενοι καὶ εἰς
σωτηρίαν ψυχῆς καὶ σώματος προσφερόμενοι· ἦν αὐτὸς ὁ ἱεροτελεστής καὶ θεός, τὸ
ἡμῶν ἐξ ἡμῶν ὀλικῶς ἀναλαβόμενος φύραμα, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ ἐκουσίου πάθους
εἰς τύπον καὶ ἀνάμνησιν ἐναργεστάτην τοῖς αὐτοῦ μύσταις παραδέδωκε. μέλλων
γὰρ ἑαυτὸν ἐκουσίως ἐκδιδόναι τῷ αἰδίδμῳ καὶ ζωοποιῷ θανάτῳ αὐτοῦ, λαβὼν
τὸν ἄρτον εὐλόγησε καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ μεταδούς εἶπε· λάβετε, φάγετε εἰς
ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα· ὁμοίως καὶ τὸ ποτήριον μεταδούς εἶπε·
Ma. 264 τοῦτό μού ἐστι τὸ αἷμα τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν, ὡς οὐκ ἄλλου εἴδους
ἐπιλεχθέντος παρ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὑπ' οὐρανὸν ἢ τύπου εἰκονίσαι τὴν αὐτοῦ σάρκω-
σιν δυναμένου. ἰδοὺ οὖν ἡ εἰκὼν τοῦ ζωοποιῶ σώματος αὐτοῦ ἡ ἐντίμως καὶ
La.-Co. 448 τετιμημένως πραττομένη· τί γὰρ ἐμηχανήσατο ἐν τούτῳ ὁ πάνσοφος θεός; οὐχ
ἕτερόν τι ἢ δεῖξαι καὶ τρανῶσαι φανερώς ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις τὸ πραγματευθὲν
μυστήριον ἐν τῇ κατ' αὐτὸν οἰκονομίᾳ· ὅτι ὥσπερ ὁ ἐξ ἡμῶν ἀνελάβετο ὕλη μόνῃ
ἐστὶν ἀνθρωπίνης οὐσίας κατὰ πάντα τελείας μὴ χαρακτηριζούσης ἰδιοσύστατον
πρόσωπον, ἵνα μὴ προσθήκη προσώπου ἐν τῇ θεότητι παρεμπέση, οὕτω καὶ τὴν
εἰκόνα ὕλην ἐξαίρετον ἦγουν ἄρτου οὐσίαν προσέταξε προσφέρεσθαι μὴ σχηματί-
ζουσιν ἀνθρώπου μορφήν, ἵνα μὴ εἰδωλολατρία παρεισαχθῇ. ὥσπερ οὖν τὸ κατὰ

12 Ps. 66,5 al. 15 φύραμα cf. Rom. 11,16 17–20 λαβὼν — ἀνάμνησιν cf. Mt. 26,26–28; Mc. 14,22–24; Lc. 22,19–20; 1 Cor. 11,23–25 (uide etiam app. font.)

9–10 καρκίνου — βαίνοντες cf. (Ps.-) Greg. Naz. carm. I 2,32 (CPG 3035) v. 121, PG 37, 925 A 8 12–672,13 Εὐφρανθήτωσαν — παραδέδωκεν cf. S. Schurig apud Krannich/Schubert/Sode p. 15–20; Thümmel, Bilderstreit p. 48–51; Urphus p. 229–231 16–20 μέλλων — ἀνάμνησιν cf. Bas. lit. (CPG 2905,2) p. 327,23–328,20 Brightman

(H) V T M 29–672,13 ὥσπερ — παραδέδωκεν praetermisit H

3 ἀνομίαις] ἀνομίας V 4 ἡμεῖς δὲ οἱ scripsi coll. lat.: οἱ δὲ codd. 5 τὰ om. V 6 Ἀπολλινάριον T edd. 11 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T | ἐπίσκοπος + Νεοκαισαρείας M 16 τόπον La.-Co.* 17 ἑαυτὸν] αὐτὸν ed. Rom.* ex Vc | θανάτου V M θανάτ (sine abbr.) T (incertum in H), corr. ed. Rom. 21 ἐπιλεγέντος M | ἐν — οὐρανὸν] cf. e.g. Iob 18,19 et 42,15 27 προσθήκην V (prob.; incertum in H) 28 ὕλην] ὄλην M 29 εἰδωλολατρεία ed. Rom.*

plices conglobationes uolens imaginales picturas respuere multum susurrans uanitas christianos calumniantium incontinenti lingua induxit, et alia quaedam subinferens atque iniquitatem super iniquitates congerens quartae personae additamentum in sancta trinitate stolidè fassi sunt. ast nos qui in catholica ecclesia utpote proprii filii
 5 nati sumus, omnia quae sunt dispensationis domini nostri Iesu Christi suscipientes atque Arrium et Nestorium, Apollinarium quoque et huius discipulos Eutycha et Dioscorum abominantes uenerabiles imagines suscipimus, imagines tantum et nihil aliud eas scientes, secundum quod principalis tantummodo nomen habent et non substantiam. cancri autem more oblique gradientes ad aliam blasphemiae ducuntur
 10 uiam dicentes:

(Gregorius episcopus legit:)

«*Laetentur et exultent* et fiducialiter agant hi qui ueram Christi imaginem sincerissima anima faciunt et desiderant et colunt et in salutem animae et corporis offerunt; quam ipse sacratissimus immolator et deus, nostram ex nobis ex toto massam assumens, secundum tempus propriae passionis in typum et rememorationem euidentissimam tradidit ministris suis. sese namque uoluntarie traditurus memorabili et uiuificae morti suae acceptum *panem benedixit* et gratias agens *fregit* et dans dixit: *accipite et comedite in remissionem peccatorum; hoc est corpus meum*. similiter et *calicem* tradens dixit: *hic est sanguis meus; hoc facite in meam commemorationem*, ueluti
 15 la alia specie ab eo electa sub caelo uel forma imaginari eius incarnationem ualente. uide ergo quod imago uiuifici corporis eius pretiose ac honorabiliter facta sit; quid enim argumentatus est in hoc sapientissimus deus? nonne ut ostenderet et exprimeret euidenter nobis hominibus mysterium quod operatus est per dispensationem suam? quia <sicut> id quod ex nobis suscepit materia sola est humanae substantiae
 20 per omnia perfectae non figurantis proprie subsistentem personam, ut non additamentum personae diuinitati intercidat, ita et imaginem materiam praecipuam, id est panis substantiam, praecepit offerri, non figurantem hominis formam, ne idololatria subintroducatur. sicut ergo corpus Christi quod secundum naturam sanctum est

12–16 Laetentur – suis ~ LC IV 14 p. 522, 19–24 (= IV Capit. p. 487, 14–18; deest in *Hadr.): De eo, quod Gregorius, Neocesariae episcopus, ait: „Lētentur et exultent et praesumantur, qui ueram Christi imaginem benigno animo facientes et diligentes et uenerantes ad salutem animę et corporis offerentes, quam ipse sacrificii perfectior et Deus nostram ex nobis ex toto suscipiens massam secundum tempus uoluntarię passionis in signum et in memoriam manifestam suis tradidit discipulis.“ cf. Freeman p. 522 adn. 201 28–673,2 sicut – sanctificata cf. LC II 27 p. 289, 30–290,4 (= II Capit. p. 237, 27–30) = *Hadr. p. 33, 15–18 (In actione sexta. Capitulo XXXVIII): Quod magnę sit temeritatis ingentisque absurditatis sępe memoratas imagines corpori et sanguini Dominico aequiperare (aequipreperare Hadr. ex corr.) uelle, sicut in eadem uanitate, quę pro illis adorandis scripta est, legitur (sicut – legitur om. Hadr.). cf. etiam LC II 27 p. 290, 7–16: qui in adorandarum imaginum tantam exarsere socordiam, ut ... non solum adorare, sed etiam corpori et sanguini Dominico aequiperare eas praesumant dicentes: „Sicut corpus Dominicum et sanguis a fructibus terrę ad insigne mysterium transit, ita et imagines artificum industria conpaginatae ad earum personarum, in quarum

P VE 12–16 ~ LC

2–3 incontinenti – congerens] Anast. constructionem uerborum mutauit 4 fassi sunt] expectaueris fassa est; Anast. fort. legit ἐφληνάφησαν (an constructio ad sensum?) 6 Apollinarium V F edd. | Eutichea VE Eutychetem F edd. 7 abhominantes VE 14 noster ed. Rom. *, sed cf. gr. et LC 15 propriae ~ ἐκουσίλου? (uoluntarię LC) 17 mortis VE 19 comerationem (sic) P | ueluti ~ ὥς? expectaueris utpote 20 forma] figura ed. Rom. ^{ms} (cf. e.g. p. 681, 10, sed forma legitur e.g. Act. IV p. 311, 19) | ualente P ed. Rom.: ualent VE (uolunt F²) 21 uide – sit] interpretatio minus apta („gr. En ergo imago ui. cor. quae prec. ac hon. fit“ ed. Rom. ^{ms}) 24 sicut add. ed. Rom. (cf. gr.) 26 intercedat P^{ac} (in e² scr. i P^s) 27 figurantis P^{ac} (is exp., e(m) P^c s. l.) 28 quod secundum naturam ~ τὸ κατὰ φύσιν

Rom. 600 φύσιν τοῦ Χριστοῦ σῶμα ἅγιον ὡς θεωθέν, οὕτως δῆλον καὶ τὸ θέσει ἡγουν ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ἁγία, ὡς διὰ τινος ἁγιασμοῦ αὕτη χάριτι θεουμένη. τοῦτο γὰρ καὶ ἐπραγματεύσατο, ὡς ἔφημεν, ὁ δεσπότης Χριστός, ὅπως καθάπερ τὴν σάρκα ἦν ἀνέλαβε τῷ οἰκεῖῳ κατὰ φύσιν ἁγιασμῷ ἐξ αὐτῆς ἐνώσεως ἐθέωσεν, ὁμοίως καὶ τὸν τῆς εὐχαριστίας ἄρτον ὡς ἀψευδῆ εἰκόνα τῆς φυσικῆς σαρκὸς διὰ τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπιφοιτήσεως ἁγιαζόμενον θεῖον σῶμα εὐδόκησε γίνεσθαι, μεσιτεύοντος 5
Ha. 369 τοῦ ἐν μετενέξει ἐκ τοῦ κοινοῦ πρὸς τὸ ἅγιον τὴν ἀναφορὰν ποιουμένου ἱερέως. λοιπὸν ἡ κατὰ φύσιν ἔμψυχος καὶ νοερὰ σὰρξ τοῦ κυρίου ἐχρίσθη πνεύματι ἁγίῳ τὴν θεότητα· ὡσαύτως καὶ ἡ θεοπαράδοτος εἰκὼν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, ὁ θεῖος ἄρτος, ἐπληρώθη πνεύματος ἁγίου σὺν τῷ ποτηρίῳ τοῦ ζωηφόρου αἵματος τῆς πλευρᾶς 10 αὐτοῦ. αὕτη οὖν ἀποδέδεικται ἀψευδῆς εἰκὼν τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καθὼς προέλεεκται· ἦν αὐτὸς ἡμῖν ὁ ἀληθινὸς τῆς φύσεως ζωοπλάστης οἰκιοφώνως παραδέδωκεν.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Ἔοικέ πως πᾶς λόγος προβαλλόμενος, ἐπειδὴν τῆς ἀληθείας ἅπαξ παρεκτραπῆ, εἰς 15 πολλὰς καὶ ἐπικινδύνους ἀτοπίας ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν πλάνην ἀκολουθίας ἐκφέρεσθαι. ὁ λοιπὸν καὶ οὗτοι οἱ τῆς καινοτομίας εἰσηγηταὶ πεπόνθασιν. ἐκτραπέντες γὰρ τῆς ἀληθείας ἔνεκεν τῆς τῶν εἰκόνων ποιήσεως, καὶ εἰς ἑτέραν ἐσχάτην ἀποπληξίας μανίαν κατηνέχθησαν. ὡς γὰρ ἐκ Δελφικοῦ τρίποδος τὰ λοξὰ ταῦτα καὶ ὀλέθρια ἐχρησμάδισαν δόγματα. ἀλλὰ ἀκούουσι παρὰ τοῦ παροιμιακοῦ λόγου· παγὶς 20 ἰσχυρὰ ἀνδρὶ τὰ ἴδια χεῖλη, καὶ ἀλίσκεται ῥήμασιν ἰδίου στόματος. ξύλα γὰρ καὶ χόρτον καὶ καλάμην παρέθεντο, ὧν τὸ τέλος εἰς καῦσιν. οὐδεὶς γὰρ ποτε τῶν σαλπύγων τοῦ πνεύματος ἁγίων ἀποστόλων ἢ τῶν ἀοιδίμων πατέρων ἡμῶν τὴν ἀναίμακτον ἡμῶν θυσίαν τὴν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ πάθους Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ πάσης τῆς αὐτοῦ οἰκονομίας γινομένην εἶπεν εἰκόνα τοῦ σώματος αὐτοῦ· οὐδὲ γὰρ 25 παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου οὕτως λέγειν ἢ ὁμολογεῖν. ἀλλὰ ἀκούουσι λέγοντος αὐτοῦ εὐαγγελικῶς· ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίνητε 30 αὐτοῦ τὸ αἶμα, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἶμα ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ, καὶ λαβὼν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ εἶπε· λάβετε, φάγετε, τοῦτο 30

8 cf. Act. 10,38 10–11 αἵματος – αὐτοῦ cf. Ioh. 19,34 20–21 Prou. 6,2 21–22 ξύλα – καλάμην cf. 1 Cor. 3,12 22 Hebr. 6,8 27–28 ἐὰν – αἶμα Ioh. 6,53 28 οὐ – οὐρανῶν Mt. 5,20; 18,3 28–29 ὁ – αὐτῷ Ioh. 6,56 29–674,3 Mt. 26,26–28

19 ἐκ – τρίποδος cf. e.g. Greg. Naz. or. 39 (in s. lumina) (CPG 3010,39; BHG^a 1938) c. 5,5 Moreschini/Gallay 22–23 τῶν – ἀποστόλων cf. e.g. Conc. Later., ACO ser. II, I p. 358, 28; cf. Act. I p. 38,15–16 al.

20–21 παγὶς – στόματος ~ Steph. Diac. uita Steph. Iun. (BHG^a 1666) § 2 p. 88,18–19

(H) V T M 20–21 ~ Vit. Steph. (= BFJS CD AH EN) 29–674,18 καί² – φθεγγόμενοι praetermisit H

1 δῆλον om. M | ἡγουν] ἦτοι ed. Rom.* ex Vc (Probatares in marg.) 2 αὕτη M: αὐτῇ V T Vc^{ac} αὐτῇ Vc^{pc} (acc. mut.) edd., om. ed. Rom.* (ex lat.) fort. recte | θεουμένη] θεοῦ μένει M 5 σαρκὸς + οὐ V 6 γενέσθαι M 8 λοιπὸν <καθάπερ> conl. Hennephof, sed cf. lat. 8–9 ἐχρίσθη – θεότητα] de uerborum constructione cf. Urphus p. 230 adn. 95 12 ὁ om. V 14 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω om. T | διάκονος + καὶ κουβουκλείσιος M 17 ὁ T: om. V M, sed cf. lat. | οὗτοι] αὐτοὶ V 20 ἀλλὰ + καὶ V ἀλλ' Vc edd. 21 ῥήμασιν (etiam Vit. Steph.)] χεῖλεσιν Sept. (codd. plerique; cf. Hexapla, ed. Field) 23 τοῦ + θεοῦ V | πνεύματος + τῶν H 24 Χριστοῦ om. Vc edd. 26 παρέλαβον – ὁμολογεῖν] ὁ παραλαβὼν ... λέγει καὶ ὁμολογεῖ M 28 μου + τὸ σῶμα M (sic)

utpote diuinitus sanctificatum, ita manifestum est quod adoptio, id est ipsa imago eius, sancta est utpote per quandam sanctificationem gratiae sanctificata. hoc enim et mercatus est, ut diximus, dominus Christus, ut sicut carnem quam suscepit propria secundum naturam sanctificatione ex ipsa unitione deificauit, similiter et eucharistiae
 5 panem, non ut falsam imaginem naturalis carnis, per sancti spiritus aduentum sanctificandum diuinum corpus fieri uoluit, mediante sacerdote qui oblationem de communi separans ad sanctificationem pertingere facit. itaque Christi caro secundum naturam animata et intelligibilis *uncta est spiritu sancto* in deitatem. similiter et diuinitus tradita imago carnis eius, diuinus uidelicet panis, repletus est spiritu sancto
 10 cum calice uitam ferentis sanguinis lateris eius. haec ergo demonstrata est uera imago dispensationis quae in carne facta est, scilicet Christi dei nostri, quemadmodum supra dictum est; quam ipse nobis uerus naturae uiuificator et factor uoce propria tradidit.»

Ha. 370

PL 129, 404

(Epiphanius diaconus legit:)

15 Patet qualiter omnis sermo propositus, quoniam semel a ueritate auersus est, in multas et periculosas prauitates a consequentia seductoria proferatur. quippe quod et isti praeceptores nouitatis perpessi sunt. auersi enim a ueritate propter imaginum factionem, etiam in alteram extremam apoplexiae insaniam dilapsi sunt. etenim quasi ex Delphico tripode torua haec et perniciose dogmata oraculo consecuti sunt. sed
 20 audiunt a prouerbiali uerbo: laqueus fortis uiro labia sua et *capitur uerbis proprii oris*. *ligna* enim et *foenum* et *stipulam* apposuerunt, quorum finis *in combustionem*. nullus enim aliquando tubarum spiritus, sanctorum uidelicet apostolorum, aut illustrium patrum nostrorum incruentum sacrificium nostrum, quod in commemoracionem Christi dei nostri ac omnis dispensationis eius efficitur, dixit imaginem corporis
 25 eius; neque enim acceperunt a domino sic dicere uel confiteri. sed audiunt euangelice dicente eo: *nisi manducaueritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem, non intrabitis in regnum caelorum*, et *qui manducat carnem meam et bibit sanguinem meum, in me manet et ego in eo*, et accepto pane gratias agens *fregit et dedit discipulis suis et ait: accipite et comedite, hoc est corpus meum. et accipiens calicem*

Ma. 266

similitudinem conpaginantur, transeant uenerationem.“ cf. Freeman p. 290 adn. 3

22–27 nullus – caelorum ~ Hadr. p. 33,19–24 (spectat ad LC II 27; uide supra): Non aequiparauerunt, sed magis scripturaliter dixerunt: „Nullus enim aliquando tubarum spiritui, sanctorum apostolorum aut probabilium patrum nostrorum, qui sine sanguine nostram libationem, quae ad memoriam passionis Christi dei nostri et omnis eius dispensationis facta, dixit imaginem corporis eius <nec> (suppl. Hampe) susceperunt a Domino sic dici aut confiteri, sed audiunt dicente eum euangelicae: „Nisi comederitis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem, non intrabitis in regnum caelorum.“

P VE 22–27 ~ Hadr.

1 diuinitus sanctificatum] „gr. utpote deificatum“ ed. Rom.^{ms} | adoptio (~ τὸ θέσει) | adoptione ed. Rom.* 2 exspectaueris gratia | sanctificata] „gr. deificata“ ed. Rom.^{ms} 3 mercatus est] industrie gessit ed. Rom.^{ms}, sed cf. ThLL VIII, 789,65 et 800,81–84 | Christus] Iesus F edd. | propriam P 5 non ut falsam ~ ὡς ἄψευδῃ? ut non f. ed. Rom.^{ms} non male, sed fort. est mendum interpretis; recte infra l. 10–11 uera imago 5–6 sanctificandum ed. Rom.: sanctificandam P E sanctificanda V 7 itaque ~ λοιπὸν (cf. supra p. 657,21) 8 intelligibilis – deitatem] mente prędita uncta est per Spiritum S. diuinitate ed. Rom.^{ms} | deitatem] diuinitatem E edd. 10 ferentes P 15 qualiter] Anast. legit πῶς | praepositus ed. Rom. (corr. ed. Reg.) | quoniam] quando ed. Rom.* non male, sed potius mendum interpretis 16 seductoria ~ κατὰ τὴν πλάνην 19 oraculo consecuti sunt ~ ἐχρησµώθησαν (uaticinati sunt ed. Rom.^{ms}) 20 audiant F² edd., sed cf. gr. | et – oris om. P | proprii uerbis E edd. 21 fenum V (cf. Vulg.) fenum F ed. Reg.* ferrum ed. Rom. 27 regno ed. Rom. (corr. ed. Reg.) | meam carnem F (fort. ex Vulg.) edd. 27–28 meum sanguinem Vulg.

ἐστι τὸ σῶμά μου, καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων
 πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ
 πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεςιν ἁμαρτιῶν. καὶ οὐκ εἶπε· λάβετε, φάγετε τὴν εἰκόνα
 τοῦ σώματός μου.¹ ἀλλὰ καὶ Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος ἐκ τῶν θείων φωνῶν τοῦ
 κυρίου ἀρυσάμενος ἔφη· ἐγὼ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ἐν
 τῇ νυκτὶ ἣ παρεδίδοτο ἔλαβεν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ εἶπε· λάβετε,
 φάγετε, τοῦτό μου ἐστι τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν
 ἀνάμνησιν. ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων· τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ
 καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο ποιεῖτε, ὡς ἂν πίνετε, εἰς τὴν ἐμὴν
 ἀνάμνησιν. ὡς ἂν πίνετε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνετε, ὅσακις
 τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ. οὐκοῦν σαφῶς ἀποδέ-
 δεικται ὅτι οὐδαμοῦ οὔτε ὁ κύριος οὔτε ἀπόστολοι ἢ πατέρες εἰκόνα εἶπον τὴν διὰ
 τοῦ ἱερέως προσφερομένην ἀναίμακτον θυσίαν, ἀλλὰ αὐτὸ σῶμα καὶ αὐτὸ αἷμα.
 καὶ πρὸ μὲν τῆς τοῦ ἁγιασμοῦ τελειώσεως ἀντίτυπά τισι τῶν ἁγίων πατέρων
 εὐσεβῶς ἔδοξεν ὀνομάζεσθαι. ὧν ἐστὶν Εὐστάθιος ὁ εὐσταθῆς πρόμαχος τῆς ὀρθο-
 δόξου πίστεως καὶ τῆς Ἀρειανῆς κακοδαιμονίας καταλύτης καὶ Βασίλειος τῆς αὐτῆς
 δεισδαιμονίας καθαιρέτης ὁ τὴν ὑφήλιον τὴν λεῖαν βάσιν τῶν ὀρθῶν ἐκδιδάξας
 δογμάτων. ἐξ ἐνός γὰρ καὶ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος φθεγγόμενοι, ὁ μὲν ἐρμηνεύων τὸ
 ἐν ταῖς παροιμίαις Σολομώντειον ῥητὸν· φάγετε τὸν ἐμὸν ἄρτον καὶ πίετε οἶνον, ὃν
 κεκέρακα ὑμῖν· τάδε φησί· „Διὰ τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἄρτου τὰ ἀντίτυπα τῶν σωματι-
 κῶν τοῦ Χριστοῦ κηρύττει μελῶν“, ὁ δὲ ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς ἀπαντλήσας, ὡς ἴσασι
 πάντες οἱ τῆς ἱερωσύνης μυστηπόλοι, ἐν τῇ εὐχῇ τῆς θείας ἀναφορᾶς ὧδέ πως
 λέγει· „Θαρροῦντες προσεγγίζομεν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ· καὶ προθέντες τὰ ἀντί-
 τυπα τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ σου, σοῦ δεόμεθα καὶ σὲ παρα-
 καλοῦμεν.“ καὶ τὸ ἐξῆς ἐπιφερόμενον ἐκδηλωτέραν τὴν ἔννοιαν τοῦ πατρὸς καταρτί-
 ζει, ὡς πρὸ τοῦ ἁγιασθῆναι ἐκλήθη ἀντίτυπα, μετὰ δὲ τὸν ἁγιασμόν σῶμα κυρίως
 καὶ αἷμα Χριστοῦ λέγονται καὶ εἰσι καὶ πιστεύονται. αὐτοὶ δὲ οἱ γεννάδαι, θέλον-
 τες τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀφανίσαι θεάν, ἑτέραν εἰκόνα παρεισηγάγον, ἥτις οὐκ
 εἰκὼν ἐστίν, ἀλλὰ σῶμα καὶ αἷμα· μοχθηρίᾳ δὲ καὶ πανουργίᾳ συνεχόμενοι σο-
 φίσματι κιβδηλῶ ἑαυτοὺς παρακρουόμενοι θέσει ὀνόμασαν γίνεσθαι ταύτην τὴν
 θείαν προσένεξιν. καὶ ὡσπερ τοῦτο λέγειν ἐστὶ μανίας σαφοῦς, οὕτω καὶ τὸ εἰκόνα
 λέγειν τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ κυρίου τῆς ἴσης ἔχεται παροινίας καὶ πλέον τῆς ἀμα-
 θίας τὴν ἀσέβειαν ἔχει. εἴτα ἀφέντες τὸ ψεῦδος ἄπτονται μικρόν τι τῆς ἀληθείας,

5-11 I Cor. 11,23-26 18 cf. I Cor. 12,11 19-20 Prou. 9,5

14 ἀντίτυπα cf. Lampe s.u. 7 b 20-21 Eust. Antioch. fr. 130 Declerck (in prou.; CPG 3366,1) (ex Actis Nicae-
 nis; cf. Declerck p. CCCXLI-CCCXLVI) 23-25 Θαρροῦντες — παρακαλοῦμεν Bas. lit. (CPG 2905,2) p. 329,
 21-27 Brightman 25-27 καὶ — πιστεύονται cf. Bas. lit. (CPG 2905,2) p. 330,3-11 Brightman 29-30 σο-
 φίσματι — παρακρουόμενοι cf. Bas. c. Eun. (CPG 2837) II 3,28-29 Sesboué/de Durand/Doutreleau

(H) V T M 11-27 οὐκοῦν — πιστεύονται Am f. 150^v in marg. 30-676,9 ταύτην — παραδόσεων
 omnia fere euanida in H (sine dubio quaedam praetermissa sunt)

2 τοῦτό] τοῦτο + γὰρ N.T. (sed cf. Bas. lit. l.l. al.) 5 ἀρρυσάμενος T M | ὅτι + ὁ κύριος Ἰησοῦς N.T.
 6 νυκτὶ + ταύτη T^{ac} (del. T^x) 7 ὑμῶν] ἡμῶν V 9 ὡς ἂν πίνετε om. V edd. (sed uide ed. Reg.^{ms})
 12 οὐδαμῶς M, sed cf. lat. | οὔτε² + οἱ Am ed. Rom.* | ἦ] οὔτε V οὔθ' οἱ Am 13 αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ αὐ-
 τὸ τὸ αἷμα M 14 πρὸς V | ἡγιασμένου Am 15 ὀνομάζεσθαι] sc. ταῦτα (cf. lat.), i.e. σῶμα καὶ αἷμα
 16 Ἀρειανικῆς M aeque bonum 17 λῖαν V 19 τῶν ἐμῶν ἄρτων Sept. 20 τοῦ ἄρτου M Am ed. Rom.
 (ex lat.): τῶν ἄρτων HV T (recepit Declerck) 21 μέλλων V (incertum in H) 23 ἁγίω + σου Bas. lit. l.l.
 26 ὡς] ὅτι Am | κυρίως] κυρίου M 27 καὶ² (post εἰσι) om. V 29 συγχέομενοι M 31 μανία σαφῆς M

gratias egit et dedit illis dicens: bibite ex hoc omnes; hic est enim sanguis meus noui
 testamenti qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. et non dixit: „accipite et comedite imaginem corporis mei.“ sed et Paulus diuinus apostolus ex diuinis
 domini uocibus hauriens ait: ego accepi a domino quod et tradidi uobis, quoniam in
 5 qua nocte tradebatur accepit panem et gratias agens fregit et dixit: accipite et comedi-
 te, hoc est corpus meum quod pro uobis frangetur; hoc facite in meam commemora-
 tionem. similiter et calicem, postquam cenauit, dicens: hic calix nouum testamentum
 est in meo sanguine; hoc facite, quotiescumque bibetis, in meam commemorationem.
 quotiescumque enim manducabitis, panem hunc et calicem hunc bibetis, mortem
 10 domini annuntiabitis, donec ueniat. ergo liquido demonstratum est quod nusquam
 dominus uel apostoli aut patres imaginem dixerint sacrificium sine sanguine quod
 per sacerdotem offertur, sed ipsum corpus et ipsum sanguinem. et ante sanctificatio-
 nis quidem celebrationem typos quibusdam sanctorum patrum haec pie uisum est
 15 nominare. quorum est Eustathius propugnator horthodoxae fidei et Arrianae de-
 structor uesaniae et Basilius eiusdem infelicitis superstitionis depositor qui omne quod
 sub sole est planam rectorum dogmatum basim edocuit. ex uno enim eodemque
 spiritu disputantibus, unus quidem eorum interpretans Salomoniacum dictum quod
 in prouerbiis legitur „comedite panem meum et bibite uinum quod miscui uobis“ haec
 dicit: „Per panem et uinum typos corporalium Christi praedicat membrorum“, alter
 20 uero ex eodem fonte hauriens, ut nouerunt omnes sacerdotii mystici cultores, in
 oratione diuinae oblationis ita dicit: „Confidentes appropinquamus sancto altari et
 praeponentes typos sancti corporis et sanguinis Christi tui, te deprecamur et te
 rogamus.“ et quod deinceps infertur certiore patris huius perficit intellectum,
 25 qualiter, antequam sanctificata fuerint, uocata sint typi, post sanctificationem autem
 corpus proprie ac sanguis Christi dicuntur, sunt et creduntur. ipsi uero uiri fortes,
 uolentes uenerabilium imaginum demoliri uisionem, aliam imaginem introduxerunt,
 quae non est imago, sed corpus et sanguis; porro fatigatione et astutia depressi so-
 phismate prauo semet offendentes adoptione nominauerunt fieri hanc diuinam
 oblationem. et hoc dicere <***> corpus et sanguinem domini aequali quodammodo
 30 appropinquat amentiae et ampliorem indisciplinationis habet impietatem. deinde
 dimisso mendacio tangunt pauxillum quid ueritatem, diuinum corpus dicentes fieri.

P VE

3 apostolus + et VE 6 frangetur P V: tradetur E (cf. Vulg. Clem.) frangitur ed. Rom.* fort. recte (cf. gr.) 8 biberitis
 ed. Rom.* 9 hunc² Anast. ex gr. 11 dixerunt E edd. 13 celebrationem – quibusdam] „gr. consummationem,
 antitypa quibusdam“ ed. Rom.^{ms} 14 Eustathius V Eustachius E 17 disputantes ed. Rom.* (ex gr.) 22 proponentes
 F² edd. 23 et] ut P | perfecit ed. Rom.* | intellectum ~ εὐνοίαν; cf. infra p. 761,25 24 qualiter ~ ὡς? fort. Act. II p.
 117,13 conferendum | fuerit codd., corr. ed. Rom. 25 fort. <et> sunt scribendum (cf. gr.) 27 fatigatione ~
 μόχθησις? „gr. improbitate“ ed. Rom.^{ms}; Anast. fort. legit uel intellexit μόχθος (inde infra depressi ~ συνεχόμενοι;
 cf. Taras. apol. p. 9,17) 28 offendentes] „gr. decipientes“ ed. Rom.^{ms}; sed cf. ThLL IX 2, 489,15 | adoptionem codd.,
 corr. ed. Rom. (cf. gr.) 29 hoc dicere om. ed. Rom.* | locus fort. iam in Anastasii exemplari graeco lacunosus; „gr.
 add. et quemadmodum hoc dicere aperta insania est, sic et imaginem asserere corpus etc.“ ed. Rom.^{ms} non male
 30 amentiae] Anastasium παρανοίας legisse suspic. Dubielzig | indisciplinatione ed. Rom.^{ms} fort. recte (an mendum
 interpretis?)

θεῖον σῶμα λέγοντες γίνεσθαι. καὶ εἰ εἰκὼν τοῦ σώματός ἐστιν, οὐκ ἐνδέχεται εἶναι αὐτὸ θεῖον σῶμα. οὐκοῦν ἔνθεν κἀκεῖθεν περιφερομένοις ἀβέβαια πάντη μένουσι τὰ
 Ma. 268 παρ' αὐτῶν θρυλλούμενα. ὥσπερ γὰρ ὁφθαλμὸς διαταραχθεὶς οὐκ ὀρθῶς ὁρᾷ,
 οὕτω καὶ αὐτοὶ τῇ τῶν πονηρῶν συγχύσει λογισμῶν τὸν ἑαυτῶν νοῦν ταραξάντες
 καὶ θολώσαντες τὸ αὐτὸ πάσχουσιν οἷα οἱ μαινόμενοι, ἕτερα ἀνθ' ἑτέρων φανταζό-
 Rom. 602 μενοι, ποτὲ μὲν εἰκόνα λέγοντες τοῦ ἁγίου σώματος Χριστοῦ τὴν νοερὰν θυσίαν
 ἡμῶν, ποτὲ δὲ θέσει σῶμα. ταῦτα δὲ πεπόνθασι, καθὼς φθάσαντες εἴπομεν, τὴν
 τῶν εἰκονικῶν ἀνατυπωμάτων ὄψιν ἐκ τῆς ἐκκλησίας θέλοντες ἀφανίσαι, ἐπιχαίρον-
 τες τῇ διαστροφῇ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων.

La.-Co. 452 (Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω)

10

(Τόμος τέταρτος)

Πάλιν ἐχόμενοι τῶν αὐτῶν δυσφημιῶν κινουσι τὰς γλώσσας αὐτῶν, πρὸς ὕβριν
 ταύτας θήγοντες τῆς ἁγίας τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας. καὶ δὴ φασιν·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω)

«Ἡ δὲ τῶν ψευδωνύμων εἰκόνων κακωνυμία οὔτε ἐκ παραδόσεως Χριστοῦ ἢ 15
 ἀποστόλων ἢ πατέρων τὸ εἶναι ἔχει οὔτε εὐχὴν ἱερὰν ἀγιάζουσιν αὐτήν, ἵνα ἐκ
 τούτου πρὸς τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ κοινοῦ μετενεχθῇ, ἀλλὰ μένει κοινὴ καὶ ἄτιμος, ὡς
 ἀπήρτισεν αὐτήν ὁ ζωγράφος.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω)

Γλῶσσαν ἔχοντες μεγαλορήμονα προσθήκαις τὸ κακὸν πλεονάζουσι φόβου θεοῦ 20
 ἐκτός, καὶ θράσει ἀκρατεῖ κενὰ μελετήσαντες ψευδωνύμους καὶ κακωνύμους εἰκόνας
 τὰς ἐπ' ὀνόματι Χριστοῦ ἀπεφήναντο. καὶ εἰ τοῦτο τετολμήκασιν ἐπὶ βασιλέων
 εἰκόσιν εἰπεῖν, θανάτῳ τὴν δίκην ἴσως ὑπέστησαν. πείσονται δὲ ταύτην καὶ λά-
 βοιεν, ὅτε καὶ λόγων καὶ πράξεων ἀντάμειψις γένηται. μετὰ δὲ πολλῶν τῶν ἀγρά-
 φως ἡμῖν παραδοθέντων καὶ ἡ τῶν εἰκόνων ποίησις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πεπλάτυνται 25
 ἀπὸ τῆς τῶν ἀποστόλων κηρύξεως, καὶ δηλοῖ ἡ ἱστορία ἡ περὶ τὴν αἰμορροοῦσαν
 ἐκ διαφόρων ἱστορικῶν μαρτυρουμένη ὅτι αὕτη ἀνδριάντα ἀναθεῖσα τοῦ κυρίου καὶ

26–678,4 καὶ — ἀλεξητήριος cf. Eus. hist. eccl. (CPG 3495) VII 18,1–2 p. 672,3–16 Schwartz (= Ioh. Dam. imag. III 69,3–15); cf. Act. IV p. 476,25–478,6 (Germ. epist. ad Thom.), ubi plura adferuntur

24–27 μετὰ — κυρίου cf. Steph. Diac. uita Steph. Iun. (BHG^a 1666) § 9 p. 99,16–18

(H)V T M 21–680,20 ψευδωνύμους — φθέγγονται praetermisit H

1 καὶ] exspectaueris ἀλλ' | εἶναι om. V 2 αὐτὸ + τὸ Vc edd. | περιφερομένοις ed. Rom. (ex lat.): περιφερό-
 μενοι codd. | μένουσι om. ed. Rom.* 5 ἑτέρων + λογιζόμενοι ἢ μᾶλλον εἰπεῖν V 6 νοερὰν] ἱερὰν ed.
 Rom.*, sed cf. lat. 10 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω HV: om. T M, post Τόμος τέταρτος transp. ed. Rom.*, sed cf. lat.
 11 Τόμος τέταρτος non traditur in H (incertum utrum consulto praetermissum [cf. supra app. testium ad p.
 674,30–676,9] an casu omisum) | τέταρτος] δ' V edd. 12 γλώττας ed. Rom.* ex Vc 14 Γρηγόριος —
 ἀνέγνω om. T | ἐπίσκοπος + καὶ κουβουκλείσιος M 16–18 οὔτε — ζωγράφος iterantur infra p. 680,2–3
 16 ἴν' ed. Rom.* ex Vc 18 ἀπήρτησεν V^{ac} M 19 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T 20 μεγαλορρήμονα T
 M (incertum in H), sed uide supra p. 630,2 et 632,14 | φόβου M ed. Rom. (cf. lat.): φόβω V T 23 εἰκόσιν —
 θανάτῳ] ὀρθοδόξων nec plura M 23–24 λάβοιεν M Vc^{ms} (Bonafides?): λάβοισαν sic V λάβοις ἂν T
 24 τῶν om. V 25 πεπλάτυνται V πεπλατύνθαι sic M (–ῦνθαι incertum) 26 δηλοῖ sc. τοῦτο (cf. lat.), fort.
 supplendum 27 ἱστορίων T edd., sed cf. lat. 27–678,2 αὕτη — ἔτυχε] locus difficilis, fort. corruptus
 27 αὕτη T edd., sed cf. lat.

et si imago corporis est, non potest esse hoc diuinum corpus. ergo hinc et inde circumductis inualida omnino manent ea quae ab illis susurrata sunt. sicut enim oculus turbatus non recte uidet, ita et ipsi nequam confusione cogitationum sensum suum turbantes et turbulentum reddentes idipsum patiuntur quod insanientes, alia
 5 scilicet pro aliis phantastice passi, aliquando quidem imaginem dicentes sancti corporis Christi intelligibile sacrificium nostrum, aliquando uero positione corpus. porro
 haec passi sunt, quemadmodum supra diximus, imaginalium formationum uultum ab ecclesia uolentes exterminare, gaudentes super euersione ecclesiasticarum traditionum.

Ma. 267

Rom. 602

10 (Epiphanius diaconus legit:)

La.-Co. 451

(Tomus quartus)

Iterum continuati eisdem oblocutionibus mouent linguas suas, has ad iniuriam acuentes sanctae dei ecclesiae. etenim aiunt:

(Gregorius episcopus legit:)

15 «Mendacis autem cognominis malum imaginum nomen neque ex traditione Christi uel apostolorum aut patrum esse habet neque orationem sacram sanctificantem illud,
 ut ex hoc ad sanctitatem ex eo quod commune est transferatur, sed manet commune et inhonoratum, sicuti patrauit hoc pictor.»

PL 129, 406

(Epiphanius diaconus legit:)

20 Linguam habentes magniloquam adiectionibus malum absque timore dei amplificant, et temerario corde ac potentatu inania meditantes mendacis cognominis et mali nominis imagines quae sub nomine Christi factae sunt pronuntiauerunt. et si hoc de regum imaginibus dicere auderent, morte uindictam forsitan pertulissent. patientur autem hanc et percipient utique, quando et uerborum et actuum retributio fiet.
 25 praeterea cum multis quae nobis sine scripto tradita sunt etiam imaginum factio in ecclesia ab apostolorum praedicatione dilatata est. indicat autem hoc et historia de amorrousa quae ex diuersis historicis testimonium habet – et secundum quod

P VE

1 et² om. E edd. 5 phantastice passi (cf. supra patiuntur) ~ φανταζόμενοι? „gr. phantastice iudicantes“ ed. Rom.^{ms}; fort. latet forma uerbi phantasiari, e.g. phantasiantes 7 uultum (~ ὄψιν, ut saepe; cf. e.g. Act. IV p. 295,13; cf. etiam Gloss.) aspectum ed. Rom.^{ms} 11 Tomus quartus om. E, ante Epiphanius diaconus legit transp. ed. Rom.* 15 cognominationis ed. Rom.*; sed cf. infra l. 21 17 ex²] ab infra p. 681,2 | eo quod V (cf. infra p. 681,2): eo quo P hoc quod E edd. 18 inhonorandum infra p. 681,3; cf. etiam p. 681,16 | parauit P^{ac} (t¹ add. P^c s.l.) 23 patienter P E 27 emorrousa VE emoroissa F haemoroissa ed. Rom.* | hystoricis VE historiis ed. Rom.* (ex gr. T) 27–679,1 et – est] Anast. seriem sententiarum in LC seruata mutauit

ἐαυτὴν ἀπτομένην τοῦ κρασπέδου τοῦ ἀνδριάντος, καθὼς λοιπὸν διηγεῖται τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον ὅτι τῆς ἰάσεως ἔτυχε — μεταξύ αὐτῆς τε καὶ τῆς τοῦ κυρίου εἰκόνας βοτάνη τις ἀνεφύη προσεγγίζουσα τῷ ποδὶ τοῦ ἀνδριάντος, πάσης νόσου ἀλεξητήριος.

Καὶ ἐγγράφως δὲ ταύτας ἐμπολιτεύεσθαι εἰς τοὺς χριστιανούς πλεῖστοι τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν παραδεδώκασι· Βασίλειος ὁ μέγας, οὗ ἡ διδασκαλία περιηχεῖ πάντα τὰ πέρατα, ἐν διαφόροις λόγοις αὐτοῦ μνήμην αὐτῶν πεποιήται, Γρηγόριος ὁ αὐτοῦ καὶ σαρκὶ καὶ πνεύματι ἀδελφός, ὁ Νυσσαέων πρόεδρος, ἐν τῷ εἰς τὸν Ἀβραάμ λόγῳ αὐτοῦ καὶ Γρηγόριος ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος ἐν τοῖς γεγραμμένοις ἔπεσιν αὐτοῦ ἐν οἷς λόγος ἐμφέρεται ἐπιγεγραμμένος, Περὶ ἀρετῆς, Ἰωάννης ὁ Rom. 603 χρυσοῦ τιμαλφέστερον τὸ στόμα κεκτημένος ἐν τῷ ἐπιταφίῳ λόγῳ αὐτοῦ εἰς Ma. 269 Μελέτιον ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας καὶ εἰς τὸν ἐπιγεγραμμένον λόγον αὐτοῦ, Ὅτι Ha. 373 παλαιᾶς καὶ καινῆς διαθήκης εἰς ὁ νομοθέτης, Κύριλλος ὁ καθαιρέτης Νεστορίου ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς Ἀκάκιον ἐπίσκοπον Σκυθοπόλεως, Ἀναστάσιος Θεουπόλεως, Σωφρόνιος, Μάξιμος. καὶ τί κατ' ὄνομα τούτων μνημονεύομεν; πάντες οἱ ἅγιοι πατέρες ἡμῶν τὴν τῶν εἰκόνων ποίησιν ἀπεδέξαντο. καὶ ψευδηγοροῦσι λέγοντες ὅτι πατέρων οὐκ ἔστι παράδοσις· ναί, καὶ πάνυ γε εἰκότως, ἐὰν οὐδὲ εὐαγγέλιον παρέδωκαν ἀναγινώσκεσθαι οὐδὲ εἰκόνας ἀνατυποῦν· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ἐκεῖνο. ἐπακολουθεῖ γὰρ ἡ διὰ στηλογραφίας ἀνατύπωσις τῇ εὐαγγελικῇ διηγήσει La.-Co. 453 καὶ αὕτη τῇ στηλογραφικῇ ἐξηγήσει, καὶ ἄμφω καλὰ καὶ τίμια. τὰ γὰρ ἀλλήλων δηλωτικὰ ἀναμφιβόλως καὶ τὰς ἀλλήλων ἔχουσιν ἐμφάσεις. εἰ γὰρ εἴπομεν „ἥλιος ὑπὲρ γῆν ἔστι“, πάντως ἡμέρα ἐστὶ· καὶ ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἡμέρα ἐστὶ, πάντως ὁ ἥλιος ὑπὲρ γῆν ἔστιν. οὕτως καὶ ἐνταῦθα· ἐὰν ἴδωμεν ἐν εἰκόνι εὐαγγελιζόμενον τὸν ἄγγελον τῇ παρθένῳ, πάντως εἰς ἀνάμνησιν ἔχομεν ἔλθειν τῆς τοῦ εὐαγγελίου διηγήσεως ὅτι ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ θεοῦ πρὸς τὴν παρθένον, καὶ εἰσελθὼν πρὸς αὐτὴν εἶπε· Χαίρε, κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. οὐκοῦν <τοῦ> εὐαγγελίου ἀκούσαντες τὸ πραγματευθὲν μυστήριον διὰ τοῦ ἀγγέλου πρὸς τὴν παρθένον ἀναμνησκόμεθα, καὶ ἐν εἰκόνι ὁρῶντες ὡσαύτως ἐμφαντικώτερον τὸ πραγματευθὲν ἐννοοῦμεν. εἰς δὲ ἑτέραν αὐτῆς ἀμαθίας ὁδὸν ἐξετράπησαν εἰπόντες·

1–2 καθὼς — ἔτυχε cf. Mt. 9,20–22; Mc. 5,25–34; Lc. 8,43–48 25–27 cf. Lc. 1,26–28 (text. byz.; cf. Vulg.)

8–9 Greg. Nyss. deit. (CPG 3192; BHG 2354); cf. Act. IV p. 294,8–19 et infra p. 744,19–21 9–10 Greg. Naz. carm. I 2,10 (CPG 3035); cf. Act. IV p. 300,4–20 11–12 Ioh. Chrys. pan. Melet. (CPG 4345; BHG^a 1244); cf. Act. IV p. 290,5–19 12–13 (Ps.-) Ioh. Chrys. (Seuer. Gabal.) hom. de legislatore (CPG 4192); cf. Act. IV p. 292,8–14 (ubi plura adferuntur) et infra p. 716,5–10 13–14 Cyr. Alex. ad Acac. Scyth. (epist. 41) (CPG 5341); cf. Act. IV p. 296,19–298,27 14–15 Ἀναστάσιος Θεουπόλεως cf. Act. IV p. 370,24–372,7 et 374,1–12 15 Σωφρόνιος cf. Act. IV p. 376,4–378,22 et 380,11–382,13 | Μάξιμος cf. Act. IV p. 340,12–342,6 et infra p. 788,31–790,1 20–21 τὰ — ἐμφάσεις cf. Max. Conf. mystag. (CPG 7704) c. 2 l. 255–257 Boudignon; cf. Upphus p. 176–183

(H) V T M

1 ἐαυτὴν Vc^{cc} (ἢν Vc^s s.l. fort. ex lat.): ἐαυτῆς V T M edd. | ἀπτομένης M ed. Rom.*, sed cf. lat. 1–2 καθὼς — ἔτυχε] haec uerba post μαρτυρουμένη collocavit Anast., sed cf. LC 2 ἅγιον om. ed. Rom.* 3 τῷ ποδὶ M: τοῦ ποδὸς V T edd. 4 ἀλεξητήριον ed. Rom.* 5 πλεῖστοι] πιστοὶ V 6 ἡμῶν πατέρων M 7 τὰ πέρατα om. V | αὐτοῦ om. V 11 τὸ om. M ed. Rom.* | αὐτοῦ + τῷ M 13 ὁ' om. M 14 αὐτοῦ + τῇ πρώτη Vc edd. 15–16 πάντες — πατέρες M ed. Rom.: πάντες τῶν ἁγίων πατέρων V T 18–19 καὶ ἐκεῖνο] κακεῖνο T edd. 20 αὕτη V (cf. lat.): αὐτῇ T αὐτῇ M 23 καὶ om. Vc edd. 23–24 τὸν ἄγγελον εὐαγγελιζόμενον V 24 εὐαγγελίου] ἀγγέλου Vc edd. („L. εὐαγγελίου“ ed. Rom.^{mss}) 25 ὁ om. V 27 τοῦ addidi (ἐκ τοῦ add. ed. Rom. ex lat.) | ἀκούσαντες scripsi (cf. infra ὁρῶντες): ἠκούσαμεν V T edd. ἠκούσαμεν + καὶ M 28 παρθένον + καὶ ed. Rom.* (ex lat.) 29 ἑτέρας V 30 ἐτράπησαν V

sanctum euangelium refert sanitatem adeptam est –, quia haec statuam erexit domini et se tangentem a fimbria statuae posuit, inter illam autem et Christi imaginem herba quaedam oriebatur appropinquans pedi statuae, omnis languoris remedium.

Porro has etiam in scriptis operatas in christianos fuisse sanctorum patrum nostro-
 5 rum plurimi tradiderunt: Basilius magnus, cuius doctrina per omnes terminos reso-
 nat, in diuersis sermonibus suis mentionem earum facit, et Gregorius ipsius et carne
 et spiritu frater, Nyssaeorum praesul, in sermone suo de Abraham, et Gregorius
 cognomento deiloquus in scriptis a se carminibus in quibus sermo refertur qui est Rom. 603
 inscriptus ‚De uirtute‘, Iohannes etiam qui os auro pretiosius possidet in epitaphio Ma. 270
 10 sermone suo quem in Meletium habuit episcopum Antiochiae et in sermone suo qui
 suprascribitur ‚Quia ueteris et noui testamenti unus est legislator‘, Cyrillus depositor Ha. 374
 Nestorii in epistola sua ad Acacium episcopum Scythopoleos, <Anastasius Theu-
 poleos>, Sophronius, Maximus. sed quid nominatim horum memoriam facimus,
 cum omnes sancti patres nostri imaginum facturam susceperint? at hi mendaciter
 15 asserunt perhibentes quod patrum non sit traditio – etiam, satis congrue, si euange-
 lium legendum minime tradiderunt nec imagines figurandas; at si hoc, et illud.
 sequitur enim titulationis uel picturae formatio euangelicam relationem et haec
 picturalem narrationem, et utraque bonae et honorabiles. quae enim indicatiua sunt La.-Co. 454
 inuicem, indubitanter etiam alter alterius habent intelligentias. si enim dixerimus
 20 „sol super terram est“, utique dies est; et si dixerimus quia dies est, utique sol super
 terram est. ita et hic: si uiderimus in imagine euangelizantem angelum uirgini, utique
 in commemorationem habemus uenire euangelicae narrationis quia *missus est ange-
 lus Gabriel a deo ad uirginem et ingressus ad eam dixit: aue, gratia plena, dominus* PL 129, 407
tecum, benedicta tu inter mulieres. ergo ex euangelio audiuius gestum mysterium
 25 per angelum ad uirginem et commonemur, et in imagine intuentes similiter quod
 gestum est manifestius intelligimus. porro in aliam rursus indisciplinationis uiam
 conuersi sunt dicentes:

1–3 quia – remedium ~ LC IV 15 p. 525,1–5 (= IV Capit. p. 487,19–23; deest in *Hadr.): De eo, quod Epiphanius
 diaconus imaginum adorationem adstruere uolens dixit: „Quoniam hic (sic) titulum erigens Domini et se ipsa tangens
 fimbriis tituli, sicuti quidem uenitur (ueniat Capit.) sanctum euangelium, quoniam salutem adeptam est, inter medium
 ille et Domini imaginis herba quaedam germinavit, quae adpropinquans pedem tituli omnes infirmitates curat.“ cf.
 Freeman p. 525 adn. 210

P VE 1–3 ~ LC

2 a fimbria (sc. dominum)] fimbriam ed. Rom.* 4 in¹ – fuisse] in scriptis inter Christianos uersari ed. Reg. in scrip-
 turis Christianos uersari La.-Co.* (ante uersari add. operatas La.-Co.^{mg} [ex P]) | in² eras. F², om. ed. Rom. 7 Nisae-
 orum codd., corr. ed. Rom. | suo om. ed. Rom.*, sed cf. gr. 10 qui + etiam VE edd. 12 Scitopoleos V Scithopoleos E
 12–13 Anastasius Theupoleos addidi coll. Act. IV p. 371,21 et 373,25 (Anastasius Antiochenus patr. add. La.-Co.^{mg})
 13 nominatum P V 16 at – illud om. V spatium relicto 17 picture P V 18 quae] que P 21 hic om. ed. Rom.* | ima-
 ginem P 23 Gabriel E edd. | deo] domino P 24 gestum + est P 25 et² om. ed. Rom. (corr. ed. Reg.) | imaginem
 ed. Rom.*, sed cf. gr. 26 porro + et ed. Rom.*

(Γρηγόριος επίσκοπος ἀνέγνω·)

«οὔτε εὐχὴν ἱερὰν ἀγιάζουσιν αὐτήν, ἵνα ἐκ τούτου πρὸς τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ κοινοῦ μετενεχθῇ, ἀλλὰ μένει κοινὴ καὶ ἄτιμος, ὡς ἀπήρτισεν αὐτήν ὁ ζωγράφος.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Καὶ τὸ ἀληθὲς ἀκουσάτωσαν· πολλὰ τῶν ἐν ἡμῖν καθιερωμένων εὐχὴν ἱερὰν οὐ δέχονται, αὐτόθεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος πλήρη ὄντα ἀγιασμοῦ τε καὶ χάριτος· τοῦνεκεν ὡς σεπτὰ καὶ τιμῶμεν καὶ ἀσπαζόμεθα. αὐτὸς οὖν ὁ τύπος τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ χωρὶς εὐχῆς ἱερᾶς γινόμενος παρ' ἡμῖν σεβάσμιός ἐστι, καὶ ἀρκούμεθα τῷ τύπῳ αὐτοῦ λαμβάνειν τὸν ἀγιασμόν διὰ τε τῆς γινομένης παρ' ἡμῶν εἰς αὐτὸν προσκυνήσεως τῆς τε ἐν τῷ μετώπῳ σημειώσεως, καὶ τῆς ἐν τῷ ἄερί διὰ δακτύλου γινομένης σφραγίδος ἀποδιώκειν δαίμονας ἐλπίζομεν. ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῆς εἰκόνος διὰ τῆς τοῦ ὀνόματος σημασίας εἰς τὴν τοῦ πρωτοτύπου τιμὴν ἀναφερόμεθα, καὶ ἀσπαζόμενοι ταύτην καὶ τιμητικῶς προσκυνοῦντες μεταλαμβάνομεν ἀγιασμοῦ, ἐπεὶ καὶ ἱερὰ διάφορα σκεύη ἔχοντες ταῦτα ἀσπαζόμεθα καὶ περιπτυσσόμεθα καὶ ἀγιασμόν τινα εἰληφέναι παρ' αὐτῶν ἐλπίζομεν· ἢ καὶ τὸν σταυρὸν καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη φληναφήσουσι κοινὰ καὶ ἄτιμα εἶναι, ὡς ἀπήρτισεν αὐτὰ ὁ τέκτων καὶ ὁ ζωγράφος καὶ ὁ ὑφάντης, ἐπειδὴ οὐκ ἔχουσιν εὐχὴν ἱερὰν ἀγιάζουσιν αὐτά, ἢ καὶ τὰς σεπτὰς εἰκόνας ὡς ἱερὰς καὶ ἀγίας καὶ τιμίας ἀποδέξονται. βουλόμενοι δὲ καὶ ἕτερα ζιζανιώδη φυτουργῆσαι σπέρματα, ὡς ἐκ πνεύματος πυθωνικοῦ καὶ ἔτι φθέγγονται·

(Γρηγόριος επίσκοπος ἀνέγνω·)

«Εἰ δέ τινες τῶν ἐν τῇ τοιαύτῃ πλάνῃ κατασχεθέντων λέγοιεν ὀρθῶς μὲν καὶ εὐσεβῶς εἰρησθαι παρ' ἡμῶν τὰ ἐπ' ἀνατροπῇ τῆς λεγομένης τοῦ Χριστοῦ εἰκόνος λεχθέντα διὰ τὸ ἀδιαίρετον καὶ ἀσύγχυτον τῶν δύο φύσεων τῶν ἐν τῇ μιᾷ ὑπο-

19 πνεύματος πυθωνικοῦ cf. Act. 16,16

(H)VTM

1 Γρηγόριος – ἀνέγνω om. T | επίσκοπος + Νεοκαισαρείας M 2–3 οὔτε – ζωγράφος] locus laudatus est iam supra p. 676,16–18 2 αὐτῇ V | τούτου] τοῦ V 2–3 μετενεχθῇ ἐκ τοῦ κοινοῦ M 4 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω om. T | διάκονος + καὶ κουβουκλείσιος M 5 τὰληθές T edd. 6 δέχεται M 7 τοῦ ἔνεκεν M | σεπτὰς V 8 ἱερὰς εὐχῆς M 9–10 προσκυνήσεως εἰς αὐτὸν V 10 τῆς] fort. <διὰ> τῆς scribendum, cf. lat. 11 σφραγίδος V 16 φληναφοῦσι M | ἀπήρτησεν M 17 καὶ ὁ ζωγράφος fort. delendum | αὐτά] αὐτάς V αὐτήν T^{ac} (prob.) 21 Γρηγόριος – ἀνέγνω om. T 23 ἐπὶ V

(Gregorius episcopus legit:)

«neque orationem sacram sanctificantem illud, ut ex hoc ad sanctificationem ab eo quod commune est transferatur, sed manet commune ac inhonorandum, quemadmodum hoc pictor effecit.»

5 (Epiphanius diaconus legit:)

Et quod uerum est audiant: multa quae in nobis sacrata sunt orationem sacram non recipiunt, cum inde et ex ipso nomine plena sint sanctitudine simul et gratia, et propter ea haec ut reuera ueneranda et honoramus et salutamus. ipse enim typus uiuificae crucis absque oratione sacra effectus penes nos colitur, et contenti sumus
 10 figura eius ad suscipiendam sanctificationem per adorationem quae facta est a nobis in eum et per notam in fronte expressam, atque per signaculum quod in aere per digitum fit insequi daemones speramus. similiter et in imagine per nominis annotationem ad primitiui honorem reducimur, et salutantes hanc ac honorabiliter adorantes percipimus sanctificationem; nam et sacra diuersa uasa habentes haec salutamus
 15 atque amplectimur et sanctitatem quandam percipere ab eis speramus. itaque aut crucem et sacra uasa stulte dicturi sunt communia et inhonoranda, sicuti fecit ea Ma. 271
 faber et pictor et textor, eo quod non habeant orationem sacram sanctificantem illa, aut certe et uenerabiles imagines tamquam sacras et sanctas et honorandas admittent. ceterum uolentes et alia zizaniis inmixta plantare semina quasi ex spiritu pythonico
 20 etiam adhuc effantur:

(Gregorius episcopus legit:)

«Si uero quidam eorum qui in tali errore detinentur dixerint recte quidem a nobis et pie dici ea quae in subuersionem imaginis quae Christi dicitur asseruntur propter inseparabiles et inconfusas duas naturas quae in una subsistentia conuenerunt, sed

2–4 neque – effecit (= *supra* p. 677,16–18) ~ *Hadr.* p. 34,1–3 (*spectat ad LC II 29*): eo quod heretici in eorum pseudosyllogum oblatrantes delirabant: „neque orationem sacram sanctificantem eam, ut ex hoc ad sanctam a communi transferatur, sed manet communis et inhonorata, sicut operauit eam pictor.“ *uide infra ad l. 14–15* 6–15 multa – speramus ~ *LC IV 16 p. 526,18–27* (= *IV Capit. p. 487,24–33*; *deest in *Hadr.*): Inutile dictum Epiphani diaconi reprehenditur in eo, quod ait: „Multa, quae in nobis sacrantur orationem, sacrata non suscipiunt; et post pauca: Nec plurimum sicut ueneranda et honoramur et amplificamur; ipse enim signum uiuificae crucis, sine oratione fatur, a (*om. Capit.*) nobis (nobisve *Capit.*) ueneranda est; et sufficiemur signum eius accipere sanctificationem; per quae facta a nobis ad eum adorationem quidam in fronte sanctificatione, et quae in aere per digitum factum signum, effugari daemones speramus. Similiter et imaginem per nomen significationis ad primam formam honoris deducimus, et osculantes eam et honorabiliter honorantes accipiemus sanctificationem; nam et sacra diuersa uasa habentes has osculamur et amplectimur et sanctificationem quandam speramus.“ 14–15 nam – speramus ~ *Hadr.* p. 33,31–34,1 (*spectat ad LC II 29*; *uide quae adnotauimus ad Act. IV p. 343,9–10*; *cf. etiam Freeman p. 300–301 adn. 8*): Pro hoc in synodo dictum est a Tharasio patriarcha Constantinopolitano: „Quia sacra diuersa uasa habentes, has osculamur et amplectimur et sanctificationem quandam accipere ab eis speramus.“ *continuat loco supra laudato.* 19 quasi – pythonico *cf. LC IV 17 p. 531,7–17*

P VE 2–4 ~ *Hadr.* 6–15 ~ *LC* 14–15 ~ *Hadr.*

2 ab] ex *supra* p. 677,17 3 inhonoratum *supra* p. 677,18 (*cf. Hadr.*), sed inhonorand- etiam *infra l. 16* 4 hoc *om. P* 7 sunt *E ed. Rom.* 8 et' *om. E edd.* | enim ~ οὐν? (*idem mendum infra p. 705,22*) 10 sanctificationem + et *ed. Rom.** | per adorationem *om. P* 11 sinnaculum (*sic*) *P* | quo *P* 12 insequi (~ ἀποδιώκειν, *cf. ThLL s.u.*) abigere *ed. Reg.** (insequi *La.-Co.mg ex P*) 13 salutamus *P* | hanc *om. E edd.* 19 immixta *ed. Rom.** | pythonico *F ed. Reg.**; poethonico *P VE* pytonico *ed. Rom.* 24–683,1 sed deficere nos a ratione eo quod ~ ἀπορεῖν δὲ ὅτου ἔνεκα (*sic etiam infra p. 683,16*); „gr. sed dubitare eo q.“ *ed. Rom.mg* (*Anast. libere uertit*)

στάσει συνελθουσῶν, ἀπορεῖν δὲ ὅτου ἔνεκα τῆς παναμώμου καὶ ὑπερενδόξου κυρίως θεοτόκου, προφητῶν ἀποστόλων τε καὶ μαρτύρων, ψιλῶν ἀνθρώπων ὄντων καὶ οὐκ ἐκ δύο φύσεων, θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, ἐν μιᾷ ὑποστάσει ὡς ἐπὶ τοῦ ἐνὸς Χριστοῦ, τὰς εἰκόνας γίνεσθαι τὴν ἀπαγόρευσιν ποιούμεθα,»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω)

5

Ha. 376 Οὐδεὶς τῶν ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ἀνατεθραμμένων ἐννοήσειεν ἢ εἴποι ὅτι ὀρθῶς καὶ εὐσεβῶς κεκρίκασιν ἐπὶ ταύτῃ τῇ καινοτομίᾳ· ἀλλὰ πάντες ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς τῆς τε ἐώας <καὶ> δύσεως, ἄρκτου τε καὶ μεσημβρίας ἀναθέματι παρέπεμψαν τοὺς οὕτως φρονήσαντας. μικρὸν δὲ μέρος ἀπεπλήρησαν τῶν τῇδε παροικιῶν καὶ τοῦ σώματος ὅλου τῆς ἐκκλησίας ἐξέτεμον, ἢ ἀγνοήσαντες τὴν τοῦ κυρίου φωνὴν ἢ καταφρονήσαντες τὴν λέγουσαν· ὅς ἐνα τῶν μικρῶν τούτων σκανδαλίσει, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικός περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ βληθῇ εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ αὐτὸν μὴ ἐντραπέντες, ὡς κατὰ τῆς εἰκόνας αὐτοῦ λυττήσαντες, οὔτε τοὺς ἁγίους αὐτοῦ αἰδοῦνται. ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτοὺς κεκινήκασιν τὰς γλώσσας, οὕτωςι λέγοντες·

15

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω)

«[ἀπορεῖν, ὅτου ἔνεκα τῆς παναμώμου καὶ ὑπερενδόξου κυρίως θεοτόκου, προφητῶν ἀποστόλων τε καὶ μαρτύρων, ψιλῶν ἀνθρώπων ὄντων καὶ οὐκ ἐκ δύο φύσεων, θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, καὶ ὅτι] δέον πρὸς τούτους λέξαι· τοῦ πρώτου ἀνατραπέντος οὐδ' αὐτῶν ἐστι χρεία.»

20

Rom. 605 (Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω)

Οὔτε πρῶτον εὐαγγελικῶς ἢ ἀποστολικῶς ἢ γραφικῶς ἢ πατρικῶς ἢ ἀποδεικτικῶς <ἢ> ἀπλῶς εἰπεῖν εὐσεβῶς ἀνατροπὴν πεποιήκασιν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἰδίας κοιλίας φθεγγόμενοι τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ ἀντετάχθησαν· οὔτε περὶ τῶν προκειμένων τῆς [τε] ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου εἰκόνων ἢ τῶν ἁγίων ἐστὶν αὐτοῖς ἀληθὴς ἢ εὐσεβὴς λόγος ἀντιτάξασθαι, καθὰ θεοῦ δόντος λόγον ἀπεδείξαμεν. φθάσαντες γὰρ εἵπομεν, ἐκ τῶν ἁγίων πατέρων ἀρυσάμενοι, ὅτι ἡ τῆς εἰκόνας τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει, καὶ ὅτι ὁ ἐνορῶν εἰκόνα τοῦ βασιλέως ὁρᾷ ἐν αὐτῇ

25

11–13 cf. Mt. 18,6 23 cf. Is. 8,19

27 φθάσαντες – εἵπομεν cf. supra p. 678,5–16 27–28 ἢ – διαβαίνει Bas. spir. (CPG 2839) c. 18,45,19–20 Pruche; cf. Act. IV p. 396,19 al. et infra p. 748,5–6 28–684,2 ὅτι – εἰκὼν ~ Ath. c. Ar. (CPG 2093) or. 3 c. 5,16–17.21–22 Metzler/Savvidis; cf. Act. IV p. 396,11–12.16–17 et infra p. 748,6–7

(H)V T M

1–3 ἀπορεῖν – ἀνθρωπότητος iterantur infra l. 17–19, ubi uide adnotationem criticam 1 δὲ ὅτου] δέον τοῦ M 2 κυρίως + καὶ ἀληθῶς V 3 ὡς H T M: om. V 4 ποιούμεθα] textus continuatur infra l. 19 5 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω om. T | διάκονος + καὶ κουβουκλείσιος M 6 Οὐδεὶς iter. T (cf. lat. VE) | νοήσειεν ed. Rom.* | εἵποιεν Vc edd. 8 τε¹ om. ed. Rom.* | καὶ¹ add. Probatares Vc^{ms} (cf. lat.) 10 ἐκκλησίας + ἀπέτεμον καὶ V 12 κρεμασθῇ post αὐτοῦ V, post ὀνικός T edd., sed cf. N. T. | μύλος V T 14 γλώττας T edd. 16 Γρηγόριος – ἀνέγνω om. T 17–19 ἀπορεῖν – ὅτι seclusi, quia uerba ἀπορεῖν – ἀνθρωπότητος ex l. 1–3 iterata primum in margine adscripta (omissis uerbis l. 3–4 ἐν – ποιούμεθα), deinde uerbis καὶ ὅτι additis in textum recepta esse arbitror; rem aliter explicat Uphus p. 243–244 adn. 155; cf. etiam Gero, Constantine V p. 78 adn. 82 17 ἀπορεῖν + δὲ supra l. 1 19 δέον] δεῖ Vc^{ms} (Morin; δὲ Vc i. t.) edd. 21 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω om. T 23 ἢ add. ed. Rom. (cf. lat.) 25 τε om. ed. Rom.* (cf. lat.), seclusi 27 ἀρρυσάμενοι V T 27–28 ἢ – διαβαίνει] Βασιλ(είου) H^{1ms} T^{1ms}; cf. app. crit. lat. 28–684,2 ὅτι – εἰκὼν] Ἀναστ(ασίου) H^{1ms} T^{1ms}; cf. app. crit. lat.

deficere nos a ratione, eo quod superimmaculatae ac supergloriosae, quae proprie dei genitrix, est et prophetarum, apostolorum quoque ac martyrum, cum sint puri homines et non ex duabus naturis, deitate scilicet et humanitate, in una subsistentia La.-Co. 455 instar unius Christi, ad fiendum imagines interdictionem faciamus,»

5 (Epiphanius diaconus legit:)

Nullus eorum qui in catholica ecclesia enutriti sunt intellexerit uel dixerit quia recte Ha. 375
ac pie iudicauerunt super hac nouitate, sed omnes summi sacerdotes et sacerdotes PL 129, 408
tam orientis et occidentis quam arcti et mesembriae anathemati destinauerunt eos qui
ita senserunt. uerum modicam partem harum dioeceseon seduxerunt et a toto
10 ecclesiae corpore reciderunt, aut ignorantes aut contempnentes domini uocem dicen-
tem: *qui unum ex minimis meis istis scandalizauerit, expedit ei ut suspendatur mola*
asinaria circa collum eius et dimergatur in mare. et ipsum non reuerentes, utpote
aduersus imaginem eius rabiem exercentes, nec sanctos eius erubescunt. sed et
aduersus ipsos commouerunt linguas, ita dicentes:

15 (Gregorius episcopus legit:)

«deficere nos a ratione, eo quod superimmaculatae et supergloriosae quae proprie dei genitrix est et prophetarum, apostolorum quoque ac martyrum, cum sint puri homines et non ex duabus naturis, deitate scilicet et humanitate, et quia oportet ad istos dicere quod primo destructo nec his sit opus.»

20 (Epiphanius diaconus legit:)

Rom. 605

Neque primum euangelice aut apostolice aut scripturaliter aut paterne aut argumen-
tose aut, ut absolute dicamus, [aut] pie destructionem fecerunt, sed ex proprio uentre
pronuntiantes catholicae dei ecclesiae restiterunt; neque de propositis intemeratae
dominae nostrae dei genitricis imaginibus aut sanctorum est illis uerax uel pius
25 sermo resistendi, quemadmodum iam dante deo uerbum monstrauius. * prius Ma. 274
quippe diximus, ex sanctis patribus haurientes, quia imaginis honor ad principale

22–23 ex – pronuntiantes ~ LC IV 17 p. 530, 1–2 (= IV Capit. p. 487, 34–35; deest in *Hadr.): Ridiculosissimum dictum Epiphanii reprehenditur in eo, quod ait: „Ex proprio ventre locutus.“

P VE 22–23 ~ LC

1 supergloriosae (sic etiam infra l. 16)] semper gloriosae ed. Rom.* 2 genitrix VE edd. | ac] et ed. Rom.* 3 diuinitate E edd. 4 faciamus] textus continuatur infra l. 18; cf. gr. 6 Nullus iter. VE (cf. gr. T) 10 contempnentes E ed. Reg.* 11 qui + enim F edd. (autem Vulg.) | scandalizauerunt ed. Rom. (corr. ed. Reg.) | ei om. E ed. Rom. (corr. ed. Reg.) 12 demergatur E edd. | rentes (sic) V reuertentes E (corr. F²) 13 erubescunt ~ αἰδοῦνται, cf. ThLL s. u. 16–18 deficere – quia] cf. app. crit. gr. 16–17 superimmaculatae – est] cf. supra l. 1–2 16 superinmaculata(e) VE super immaculata ed. Rom. | supergloriose P E semper gloriosa ed. Rom. semper gloriosae ed. Reg.* 17 genitrix VE edd. | ac] a (sic) P 18 diuinitate E edd. 21 aut'] ut P 22 aut ut Dubielzig; aut P et ut VE edd. | aut² seclusi (cf. gr.) 23 ecclesi(a)e dei VE edd. 24 dei genitricis V genitricis dei E edd. 25 demonstrauius ed. Rom.* | ante prius add. Basilius et Anastasius Antiochenus cuius sanctus Gregorius meminit VE (adnotatio marginalis in textum recepta, quam Anast. ex exemplari graeco transtulisse uidetur; cf. gr. H T) 26 quippe] quidem E enim ed. Rom.* (ex gr.)

τὸν βασιλέα. ὁ γοῦν προσκυνῶν τὴν εἰκόνα ἐν αὐτῇ προσκυνεῖ τὸν βασιλέα· ἡ γὰρ ἐκείνου μορφή καὶ τὸ εἶδός ἐστίν ἡ εἰκὼν. καὶ ὥσπερ ὁ παροινῶν εἰκόνι βασιλέως τιμωρίαν δικαίως ὑφίσταται, ὡς αὐτόχρομα βασιλέα ἀτιμάσας, καίτοι τῆς εἰκόνας οὐδὲν ἕτερον οὔσης ἢ ξύλον καὶ χρώματα κηρῶ μειγμένα καὶ κεκραμένα, τὸν αὐτὸν τρόπον ὁ τὸν τύπον τοῦδε τινος ἀτιμάζων εἰς αὐτὸ ἐκείνο οὗ τύπος ἐστίν, ἀναφέρει τὴν ὕβριν. ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ φύσις τῶν πραγμάτων διδάσκει ὅτι τῆς εἰκόνας ἀτιμαζομένης πάντως τὸ πρωτότυπον ἀτιμάζεται. τοῦτο πάντες ἄνθρωποι ἴσασι καὶ αὐτοὺς γινώσκουσι τῶν πατέρων κατεπανίστασθαι καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐναντιοῦσθαι καὶ τῇ φύσει τῶν πραγμάτων μὴ ἐξακολουθεῖν. πάλιν δὲ μεστήν ψεύδους ἔχοντες τὴν γλῶτταν οἶονται παρακρούειν τὴν ἀλήθειαν λέγοντες·

La.-Co. 457 (Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Πλὴν ἐροῦμεν καὶ τὰ τῆς αὐτῶν ἀνατροπῆς, ἐπεὶ περ ἡ καθολικὴ ἡμῶν τῶν χριστιανῶν ἐκκλησία μέση ἰουδαϊσμοῦ καὶ ἑλληνισμοῦ τυγχάνουσα οὐδ' ὅποτερας αὐτῶν συνήθους τελετῆς μετέχει, ἀλλὰ καινὴν εὐσεβείας καὶ μυσταγωγίας θεοπα- 15 δότου τρίβον ὁδεύει, τοῦ μὲν ἰουδαϊσμοῦ τὰς ἐναίμους θυσίας καὶ ὀλοκαυτώσεις μὴ παραδεχομένη, τοῦ δὲ ἑλληνισμοῦ πρὸς ταῖς θυσίαις καὶ πᾶσαν εἰδωλοποιῖαν τε καὶ εἰδωλολατρίαν βδελυσσομένη. ὅς ἀρχηγὸς καὶ ἐφευρετὴς τῆς βδελυρᾶς ταύτης τέχνης γεγένηται. ἐλπίδα γὰρ ἀναστάσεως μὴ ἔχων ἄξιον ἑαυτοῦ παίγνιον συνεσκόπησεν, ἵνα τὸν μὴ παρόντα ὡς παρόντα διὰ τῆς χλεῦης παραστήσοι. εἰ οὖν 20 οὐδὲν τῶν ξένων ἐστὶν ἐν αὐτῇ, ἄρα ὡς ἀλλότριον καὶ τοῦτο καὶ δαιμονιοφρόνων ἀνδρῶν εὔρημα ἀποτρεπέσθω τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Τὸ τῆς ἀμέτρου χυδαιολεξίας αὐτῶν γράμμα πληρέστατα ταῖς ληροκοπίαις ἐξησκη- 25 μένον σχέτλιόν τι καὶ κομιδῇ γελοῖον τυγχάνει. ἐν γὰρ τοῖς κατόπιν εἰς κρημνοὺς καὶ φάραγγας κατενεχθέντες διὰ τῶν ἑαυτῶν λογιδρίων νῦν εἰς πέταυρον ἄδου 30 ἑαυτοὺς κατηγοροῦσιν, ἑλληνισμοῦ καὶ ἰουδαϊσμοῦ ἀποφαινόμενοι μέσην εἶναι τὴν τῶν χριστιανῶν ἐκκλησίαν, εἴτα πάλιν ἑαυτοῖς περιπίπτοντες λέγουσιν οὐδ' ὅποτερας αὐτῶν συνήθους τελετῆς μετέχειν. τοιγαροῦν ἢ κἀκεῖ διαψεύδονται ἢ ὥδε οὐκ ἀληθεύουσι, τὰληθὲς δὲ εἰπεῖν ἑαυτοῖς ψεύδονται. τὸ γὰρ ψεῦδος οὐ τῇ 30 ἀληθείᾳ μόνον ἐναντιοῦται, ἀλλὰ καὶ ἑαυτῷ, ὡς ὁ ἱεροψάλτης ἔφη Δαβίδ· ἐψεύσατο

26 cf. Prou. 9,18 31-686,1 Ps. 26,12

2-6 καί² - ὕβριν ~ Anast. I. Antioch. ad Sym. Bostr. (CPG 6955) p. 141,5-9 Sakkos (PG 89, 1405 A-B) = Act. IV p. 374,8-12; cf. infra p. 748,3-4

(H)VTM 2-6 καί² - ὕβριν ~ Act. IV 6-22 ἀλλὰ - ἐκκλησίας praetermisit H 27-686,29 εἶναι - τε omnia fere euanida in H (sine dubio quaedam praetermissa sunt)

1 τὴν om. M 2 ἡ εἰκὼν] ἐν τῇ εἰκόνι ed.Rom.* ex Vc 3 δικαίαν Act. IV (sed δικαίως Nicet.) | βασιλέα ἀτιμάσας] βασιλέως ἀτιμάσας εἰκόνα T 4 χρώματα κηρῶ] χρώμα μετὰ κηροῦ M | κεκραμένον sic V 5 οὐ + ὁ M ed.Rom.* 7 πρωτότυπον] ἀτύπον sic V 8 κατεξανίστασθαι V 10 μεστήν + τοῦ M 10-11 τὴν ἀλήθειαν om. M 12 Γρηγόριος - ἀνέγνω om. T 17 εἰδωλοποιῖαν] εἰδωλοποιήσιν M 18 εἰδωλολατρίαν ed.Rom.* | βδελυρᾶς V 20 τὸν] τὰ ed.Rom.* ex Vc (Probatares in marg.), sed cf. lat. | παραστήσοι V M (παραστή abbr. T): παραστήση ed.Rom.* ex Vc 21 καί¹ om. V edd. | δαιμονιοφρόνων ed.Rom.*; sed cf. lat. 22 εὔρημα T edd. | ἀποτραπέσθω ed.Rom.* 23 Ἐπιφάνιος - ἀνέγνω om. T | διάκονος + καὶ κουβουκλείσιος M 26 φάραγγας] βάραθρα M | λογιδρίων ed.Rom.* | νυνὶ T edd. 27 κατηγοροῦσιν T M: κατηγορώσιν V καταγοῦσιν ed.Rom.* ex Vc 29 μετέχειν] sc. τὴν ἐκκλησίαν

transit et quia qui intuetur imaginem regis intuetur in ea regem. qui ergo adorat imaginem in ea adorat regem; illius enim forma et species est imago. et sicut qui iniuriam infert regis imagini poenam iure perpetitur, tanquam qui ipsi causae, regi uidelicet, inhonorantiam intulit, quanquam imago nihil aliud sit quam lignum et
 5 colores cerae immixti et temperati, ita et hoc modo qui figuram cuiuslibet inhonorat in idem ipsum cuius figura est refert iniuriam. sed et ipsa natura rerum docet quia dum imago inhonoratur utique principale inhonoratur. hoc omnes homines sciunt ipsosque cognoscunt aduersus patres insurgere et catholicae ecclesiae traditioni resistere atque naturam rerum non sequi. iterum autem refertam mendacio habentes
 10 linguam opinantur offendere ueritatem dicentes:

(Gregorius episcopus legit:)

La.-Co. 458

«Verumtamen dicimus ea quae sunt eorum destructionis, quoniam quidem catholica nostra christianorum ecclesia media inter iudaismum et paganismum existens neutrorum sollemnes eorum cerimonias habet, sed noua pietatis et mystici sacrificii
 15 diuinitus traditi semita incedit, iudaismi quidem sacrificia sanguinolenta et holocaustomata non admittens, paganismi autem prae sacrificiis omnem idolorum factionem et idolorum cultum abhominans. qui auctor et inuentor abhominabilis huius artis factus est. spem enim resurrectionis non habens dignum ludibrium sibi adinuenit, ut non praesentem quasi praesentem per derisionem exhibeat. si ergo nil extraneorum est in ea, merito ut alienum etiam hoc et daemonici sensus uirorum adinuentio auertatur a Christi ecclesia.»

PL 129, 409

(Epiphanius diaconus et cubuclesius legit:)

Inmensurabilis ac friuolae dictionis eorum littera plenissime deleramentis procurata importunum quiddam et nimis risu dignum existit. in posterioribus enim in praecipitia et fauces per ratiunculas suas inducti sunt, nunc autem in profundum *inferni*
 25 se intulerunt, mediam inter iudaismum et paganismum pronuntiantes esse christianorum ecclesiam, deinde iterum intra se cadentes dicunt neutrorum sollemnes eorum cerimonias haberi. igitur aut ibi mentiuntur aut hic ueritatem non dicunt, sed ut uerius dicatur: sibimet mentiuntur. mendacium enim non modo ueritati contradicit,
 30 sed et sibi, ut sacer psalmista inquitens Dauid: *mentita est enim, ait, iniquitas sibi.*

Rom. 606

Ha. 378

P VE

3 poenam om. ed. Rom. (corr. ed. Reg.) | tamquam E abbr. V 3-4 uidelicet regi E edd. 4 quamquam V edd. (abbr. P E) 5 cere P cære V | immixti V (abbr. E) | ita et fort. delendum; cf. gr. et Act. IV 6 idem] id F edd. | figura] imago ed. Rom.* ex F 10 offendere] fraudare ed. Rom.* sed cf. supra p. 675, 28 12 dicamus ed. Rom.* sed uide quae adnotauit ad Act. IV p. 454, 28 et 455, 27 12-13 nostra catholica F edd. 14 sollemnes F edd. | eorum om. ed. Rom.* sed cf. gr. et infra l. 27 15-16 holocaustomata] holocausta inanimata E holocausta ed. Rom.* 16 prae sacrificiis] praeter sacrificia ed. Rom.* non male, sed mendum est interpreti tribuendum 19 praesentem?] presentem codd. 20 demonici codd. 20-21 adinuentio] et inuentio P 22 et cybuclesius P et cubyclesius E, om. F edd. (non exstat in gr. nisi in M) 23 Immensurabilis E edd. | fribole P fribolę VE (corr. F) | deliramentis F edd. 24 posterioribus] „gr. antecedentibus“ ed. Rom.* recte id quidem (cf. Lampe s. u.), sed mendum est interpretis 25 fauces (cf. Gloss.) barathra ed. Rom.* 27 ecclesia P | iterum – cadentes (~ πάλιν ἑαυτοῖς περιπίπτοντες?) it. sibi non constantes ed. Rom.* | sollemnes F edd. | eorum om. ed. Rom.* sed cf. gr. et supra l. 14 28 habere ed. Rom.* non male, sed Anast. uerba οὐδ’ – μετέχειν male intellexisse uidetur 30 inquit ed. Rom.* fort. recte (cf. gr.)

γάρ, φησίν, ἡ ἀδικία ἑαυτῇ. Βασίλειος οὖν ὁ Καισαρέων πρόεδρος, οὗ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ὁ φθόγγος ἐξῆλθεν, ἐν αὐτῷ τῷ προοιμίῳ τοῦ κατὰ Σαβελλίου λόγου αὐτοῦ οὕτως φησί· „Μάχεται ἰουδαϊσμός ἐλληνισμῷ, ἀμφοτέροι δὲ χριστιανισμῷ.”

Ma. 276 αὐτοὶ δὲ οἱ δοκοῦντες ὑπέρσοφοι τῶν πατέρων εἶναι μέσην ἀπεφάναντο τὴν τῶν χριστιανῶν πίστιν τούτων τῶν δύο ἐναντίων· ὁ μὲν γὰρ ἰουδαϊσμός πενίαν θεότητος, ὁ δὲ ἐλληνισμός πολυθεΐαν εἰσήγαγε. Γρηγόριος γὰρ ὁ τῆς θεολογίας ἐπὶ ὠνυμος τῶν δύο τὴν ἀπαγόρευσιν ποιούμενος οὕτω φησί· „Θεοῦ δὲ ὅταν εἴπω, λέγω πατὴρ καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, οὔτε ὑπὲρ ταῦτα τῆς θεότητος χρομένης, ἵνα μὴ δῆμον θεῶν εἰσαγάγωμεν, οὔτε ἐντὸς τούτων ὀριζομένης, ἵνα μὴ πενίαν θεότητος κατακριθῶμεν, ἢ διὰ τὴν μοναρχίαν ἰουδαΐζοντες ἢ διὰ τὴν ἀφθονίαν ἐλλή- 10 νίζοντες. τὸ γὰρ κακὸν ἐν ἀμφοτέροις ὅμοιον, κἂν ἐν τοῖς ἐναντίοις εὕρισκται.” καὶ τὰ μὲν τῆς παλαιᾶς διαθήκης ἥς μετέσχεν ὁ Ἰσραηλίτης λαὸς θεοῦ παράδοσις ὑπῆρχεν, αἱ δὲ τῶν Ἑλλήνων δαιμόνων. οὐκοῦν καὶ ἐνταῦθα τοῖς θεοπαραδότοις προστάγμασι τὰ δαιμονιώδη συνηρίθμησάν τε καὶ συνέμιξαν, ὅτι τὴν εἰκόνα τοῦ κυρίου εἶδωλον ἀπεφάναντο ταῖς τῶν δαιμόνων εἰκόσι παραπλήσιον. κατηγορήσουσιν οὖν 15 καὶ Ἀβελ καὶ Νῶε καὶ Ἀβραάμ χάριν τῶν παρ’ αὐτῶν προσαχθέντων θυσιῶν διὰ ζώων, καὶ Μωσέως καὶ Σαμουὴλ καὶ Δαβὶδ καὶ τῶν λοιπῶν πατριαρχῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ ξένας καὶ ἐλληνικὰς θυσίας τῷ θεῷ ἔθυσίζον, καίτοι γε τῆς γραφῆς μαρτυ- 20 ρούσης τῇ αὐτῶν θυσίᾳ· ὡσφράνθη κύριος εἰς ὁσμὴν εὐωδίας. εἴθε ἔγνωσαν τὴν ἀλήθειαν, ὅτι τὰ τῷ θεῷ ἀνατεθειμένα ἀποδεκτὰ παρ’ αὐτῷ — ἔθυσαν γὰρ κυρίῳ τῷ θεῷ, γέγραπται —, τὰ δὲ τοῖς δαιμονίοις βδελυκτὰ καὶ ἀπόπτυστα — ἔθυσαν γὰρ δαιμονίοις καὶ οὐ θεῷ, φησίν ἡ γραφή. ἀφ’ ἡμῶν οὖν καὶ δι’ ἡμῶν ἐστὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ ἐναντίον τούτου καὶ οὐκ ἐκ τῶν ὑποκειμένων ὑλῶν. εἶδωλον γάρ, φησίν ὁ ἀπόστολος, τί ἐστίν; ἢ εἰδωλόθυτον τί ἐστίν, εἰ μὴ ἃ θύει τὰ ἔθνη δαιμονίοις 25 θύει καὶ οὐ θεῷ; τὰ μέγιστα δὲ σφαλλόμενοι καὶ ὕβρεις καὶ ψεύδη ἀναπλάττοντες σκέπτονται καὶ ἐπιφέρουσι τοιάδε·

Rom. 607 (Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Παυσάτω οὖν πᾶν στόμα λαλοῦν ἄδικα καὶ ἐφύβριστα κατὰ ταύτης ἡμῶν τῆς θε-
αποδέκτου γνώμης τε καὶ ψήφου. οἱ γὰρ τῷ θεῷ εὐαρεστήσαντες ἅγιοι καὶ παρ’
αὐτοῦ τιμηθέντες τῷ ἀξιώματι τῆς ἀγιότητος ζῶσιν αἰεὶ θεῷ, κἂν ἐνθένδε μετέστη- 30
σαν. οὗς ὁ ἐν νεκρῷ τέχνη καὶ στυγητῇ μηδέ ποτε ζησάσῃ, ἀλλ’ ἐξ ἀντικειμένων
Ἑλλήνων ματαίως ἐφευρεθείσῃ λογιζόμενος ἀναστηλοῦν βλάσφημος ἀποδείκνυται.»

1–2 cf. Ps. 18,5 = Rom. 10,18 19 Gen. 8,21 20–21 cf. Ex. 8,22 al. 21–22 Deut. 32,17 = Od. 2,17 23–25 cf. 1 Cor. 10,19–20 (text. byz.) 28 cf. Is. 9,16 30 cf. Rom. 14,8

3 Bas. c. Sabell. (CPG 2869; cf. 2243, suppl. 3674), PG 31, 600 B 8–9; cf. Act. IV p. 398,17 7–11 Greg. Naz. or. 38 (in theophania) (CPG 3010,38; BHG^a 1921) c. 8,14–20 Moreschini/Gallay = or. 45 (in s. pascha) (CPG 3010,45) c. 4, PG 36, 628 C 8–15 22–23 ἀφ’ — τούτου cf. Greg. Nyss. anim. et res. (CPG 3149) p. 39,17–40,2 Spira/Mühlenberg

(H) V T M 3 = Bas. (= PG) 7–11 = Greg. Naz.

1 οὖν om. V 2 ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος M (cf. Sept.) 3 ἀμφοτέροι δὲ] καὶ ἀμφοτέροι Bas. (cf. Act. IV) 7 τῶν δύο] τοῖν δυοῖν T (atticismo tribuendum, ut uidetur) edd. 11 ἐν! om. ed. Rom.* | καὶ erasum in Vc, om. edd. 13 δαιμονίων ed. Rom.* 14 ὅτι M: ὡσπερ V T edd. 15 δαιμονίων ed. Rom.* | παραπλησίως codd., correxi 16 προσαχθεισῶν M, sed cf. Act. I p. 44,3 al. 17 Μωϋσέως T edd. 19 εἰς non habet Sept., sed cf. lat. et Greg. Nyss. in cant. or. 9 p. 267,12 Langerbeck 20 ἀπόδεκτα V 22 γὰρ + φησι V 23 καλὸν] κακὸν ed. Rom.* (ex lat.), sed cf. Greg. Nyss. l.l. 24 ἢ] ἢ ὅτι N. T. | εἰ μὴ (cf. lat.): ἀλλ’ ὅτι N. T. 25 ψεύδη M: ψευδῇ V T edd. 27 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T 28 Παυσάσθω M (sed cf. LSJ s.u. II)

Basilius ergo Caesariensium praesul, cuius in omnem terram sonus exiuit, in ipso prooemio sermonis sui contra Sabellianos scripti sic ait: „Impugnat iudaismus paganismum, uterque uero christianismum.“ ipsi autem qui putantur super patres esse sapientes mediam perhibuerunt esse christianorum fidem inter hos duos aduersarios. Ma. 275
 5 iudaismus quidem inopiam deitatis, at uero paganismus multitudinem deorum induxit. Gregorius enim qui a theologia cognominatur utriusque abiectio faciens ita dicit: „Dei autem cum dixero – ‚pater‘ aio et ‚filius‘ et ‚spiritus sanctus‘ – neque supra haec deitate excedente, ut non uulgi deorum introducamus, neque intra haec diffinita, ne deitatis inopiam iudicemus, aut propter monarchiam iudaizantes uel
 10 propter deorum copiam paganizantes. malum enim in utroque simile, licet in contrariis inueniatur.“ et quae ueteris quidem sunt testamenti quod tenuit Israheliticus populus dei traditio erat, paganorum autem daemonum. ergo et hic cum diuinitus traditis praeceptis daemonica connumerauerunt et commiscuerunt, imaginem domini idolum pronuntiantes daemonum imaginibus similem. calumniantur ergo et Abel et
 15 Noe et Abraham causa sacrificiorum quae ab ipsis per animalia sunt oblata, et Moysen et Samuhel et Daud et reliquos patriarchas, quia et ipsi extranea et pagana sacrificia deo sacrificabant, quanquam scriptura testimonium eorum perhibeat sacrificio dicens: *odoratus est dominus in odorem suauitatis*. utinam cognouissent ueritatem, quia quae deo dicantur accepta sunt apud deum – *immolauerunt enim domino deo*,
 20 scriptum est –, quae uero daemonibus, abhominabilia et respuenda – sacrificauerunt enim *daemoniis et non deo*, ait scriptura. a nobis ergo et per nos est malum atque huius aduersum, et non ex subiectis materiis. *idolum* enim, ut ait apostolus, *quid est?* et idolothytum *quid est*, nisi *quae immolant gentes daemoniis immolant et non deo?* porro plurimum errantes et iniurias et mendacia fingentes deliberant et inferunt
 25 huiuscemodi:

(Gregorius episcopus legit:)

Rom. 607

«Quiescat ergo omne *os loquens* iniqua et contumeliosa contra nostrum deo acceptum consilium atque sententiam. sancti enim qui deo placuerunt et ab ipso sunt dignitate sanctitatis honorati *uiuunt* semper *deo*, licet hinc migrauerint. quos qui in
 30 mortua arte atque odibili numquamque uiuente, sed ab aduersariis paganis uane reperta pensat erigere blasphemus ostenditur.»

12–17 ergo – sacrificabant ~ LC IV 18 p. 531,18–20 (= IV Capit. p. 487,36–38; deest in *Hadr.): Contra eos, qui dicunt: „Qui imaginem idolorum dixerunt daemoniorum imaginibus similem, accusent Abel et Noe et Abraham et Moysen et Samuhel et David, quod ipsi aliena et pagana sacrificia Deo libauerunt.“

P VE 12–17 ~ LC

1 exiuit sonus E edd. 2 proemio P proemio V prohemio E, corr. ed. Rom. 3 putantur] sibi uidentur ed. Rom.^{ms}
 5 diuinitatis E edd. 7 pater – sanctus] patris aio et filii et spiritus sancti ed. Rom.*; sed ipse interpret casum mutauit | et filius om. P 9 diffinita ~ ὁρίζομένης (cf. ThLL s.u.) | diuinitatis E edd. | inopia iudicemur ed. Rom.* (damnemur ed. Rom.^{ms}), sed mendum est interpreti tribuendum 11 Israheliticus E edd. 13 demonica codd. 14 demonum codd. | consimilem F edd. simile con. Dubielzig 15–16 Moysem ed. Rom.* 16 Samuhel V LC: Samuel P E edd.
 17–18 quanquam – dicens om. P 17 quamquam V edd. 18 in] Anast. ex gr. (uide app. crit. gr.) 20 sacrificauerunt F² edd. immolauerunt Vulg. 21 demoniis codd. | malum] Anast. legit κακὸν (cf. gr.) 23 idolothytum P idolotitum V idolothitum E, corr. ed. Rom. | nisi quae P E (cf. gr.): nisi qui V quae enim F² nisi quod ed. Rom.* 27 omnis P | obloquens ed. Rom.* 29 migrauerunt ed. Rom. (corr. ed. Reg.) 30 numquamque] nunquam E numquam F edd.

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

- Ἐπὶ τοῖς παρ' αὐτῶν νυνὶ λεχθεῖσι ξένους καὶ ἄλλοτρίους ἑαυτοὺς τῆς τοῦ θεοῦ εἰρήνης ἀποδεικνύουσιν, ἦν ὁ κύριος ἡμῶν τοῖς γνησίως καὶ ἀδόλως εἰς αὐτὸν πιστεῦσασιν ἀφῆκεν εἰπών· *εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφίημι ὑμῖν*. πῶς γὰρ εἰρήνη, ἐὰν κατὰ τῆς αὐτῶν γνώμης καὶ ψήφου ἢ καθολικῆ ἐκκλησίᾳ 5
 Ma. 277 διανίσταται, κρατοῦσα καὶ βεβαιουμένη ταῖς παραδόσεσιν αὐτῆς; οἱ γὰρ θεῖω ζήλω κινούμενοι πάντοτε τοῖς πατράσι συμφωνοῦσι καὶ τῇ παραδόσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν, τῶν δὲ ἐναντίως ἐχόντων ὡς ἐχθρῶν ἀποφεύγουσι. τούτους οὖν ὡς ἐξ ὅλου τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας ἑαυτοὺς ἀποτεμόντας οὐ παύονται οἱ ἀληθεῖς 10
 προσκυνηταί, οἱ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ τῷ θεῷ λατρεύοντες καὶ τὰς εἰκονικὰς 10
 ἀναζωγραφήσεις εἰς ἐξήγησιν καὶ ἀνάμνησιν μόνον ἔχοντες καὶ ταύτας περιπτυσσόμενοι καὶ ἀσπαζόμενοι, κατὰ τῆς ἀδέκτου αὐτῶν παρὰ τῷ θεῷ γνώμης τε καὶ 15
 ψήφου τὸν θώρακα τῆς ἀληθείας ἐνδεδυμένοι τῷ σειρομάσῃ τοῦ πνεύματος ἐκκεντᾶν. οἱ γὰρ ἀπ' αἰῶνος εὐαρεστήσαντες τῷ θεῷ ἅγιοι πρὸς ἡμετέραν ὠφέλειάν τε καὶ σωτηρίαν τοὺς βίους αὐτῶν ἀναγεγραμμένους ἡμῖν καταλιπόντες καὶ τὰ παρ' 15
 αὐτῶν πραχθέντα διὰ ζωγραφικῆς ἐξηγήσεως ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ παραδεδώκασιν εἰς ὑπόμνησιν τοῦ ἡμετέρου νοῦς καὶ πρὸς ἀναγωγὴν τῆς αὐτῶν πολιτείας. καὶ γὰρ ὁ ἅγιος Βασίλειος ἐν τῷ ἐγκωμιαστικῷ τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα μαρτύρων λόγῳ αὐτοῦ οὕτως φησί·
 „Δεῦρο δὴ οὖν, εἰς μέσον αὐτοὺς ἀγαγόντες διὰ τῆς ὑπομνήσεως κοινὴν τὴν παρ' 20
 αὐτῶν ὠφέλειαν τοῖς παροῦσι καταστησώμεθα, προδείξαντες πᾶσιν ὥσπερ ἐν γραφῇ τὰς τῶν ἀνδρῶν ἀριστείας· ἐπεὶ καὶ πολέμων ἀνδραγαθήματα καὶ λογογράφοι 25
 πολλάκις καὶ ζωγράφοι διασημαίνουσιν, οἱ μὲν τῷ λόγῳ κοσμοῦντες, οἱ δὲ τοῖς 25
 La.-Co. 461 πίναξιν ἐγχαράττοντες, καὶ πολλοὺς διηγείραν εἰς ἀνδρείαν ἑκάτεροι. ἃ γὰρ ὁ

4 cf. Ioh. 14,27 9–10 cf. Ioh. 4,23 13 cf. Eph. 6,14 13–14 σειρομάσῃ – ἐκκεντᾶν cf. Num. 25,7–8

20–690,2 Bas. in quadr. mart. (hom. 19) (CPG 2863; BHG^a 1205), PG 31, 508 C 11 – 509 A 6; cf. Act. II p. 141,1–5 (Hadr. epist. ad imp.); Act. IV p. 462,2–4 (Germ. epist. ad Thom.); infra p. 716,3–4; cf. Crimi, Le „chreseis“ p. 83–84 adn. 54

2–3 Ἐπὶ – ἀποδεικνύουσιν cf. Steph. Diac. uita Steph. Iun. (BHG^a 1666) § 29 p. 128,11–13 20–690,2 = Doctr. Patr. 45,XIII; Ioh. Dam. imag. I 44+46 / II 40+42, III 106; Sophr. Alex. de imag. in cod. Harl. 5665 f. 21^{r-v} (cf. praef. part. I p. IX–X) 22–690,2 ἐπεὶ – δείκνυσι = Ioh. Dam. imag. III 47; Niceph. refut. c. 108,4–9 22–24 ἐπεὶ – ἐγχαράττοντες = Theod. Stud. epist. 532,199–201 24–690,2 ἃ – δείκνυσι = Theod. Stud. epist. 380,138–139 et epist. 499,28–29

(H)V T M 8–690,3 τούτους – φασὶ pratermisit H 20–690,2 = Bas. (= PG), Pa f. 247^v, Ma f. 9^r, Doctr. Patr., Ioh. Dam.^{I,II,III}106, Sophr. 22–690,2 = Mo f. 240^r, Ioh. Dam.^{III}47, Niceph.^{ref} 22–24 = Theod. Stud.^{ep.352} 24–690,2 = Theod. Stud.^{ep.380.499}

1 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω om. T 2 νυνὶ H T M: νῦν V 6 διαβεβαιουμένη V 8 τῶν – ἐχθρῶν] de genetio cf. 2 Petr. 1,4 9 ἀληθινοὶ N. T. 11 μόνην M 14 τῷ θεῷ εὐαρεστήσαντες M 16 καθολικῇ ἐκκλησίᾳ] ἐκκλησιαστικῇ ἐξουσίᾳ V 18 γὰρ + καὶ T edd. | ἐγκωμιαστικῷ M ed. Rom.^{ms}; ἐγκωμῶ V T edd. | τεσσαράκοντα] μ' V T 20 δὴ om. Pa Ma 20–21 παρ' αὐτῶν] ἀπάντων Sophr. 20 παρ' ἀπ' Pa Ma Doctr. Patr. Ioh. Dam.^{I,II,III} PG 22 ἀνδρῶν + τούτων Pa Ma | ἐπεὶ καὶ] εἰκῶς Pa εἰκὸς Ma (non interp. post ἀριστείας) | πολέμων + γὰρ Pa Ma 23 κατασημαίνουσιν Pa Ma | διακοσμοῦντες PG 24 διηγείραν (etiam Mo Niceph.^{ref}) ἐξηγείραν Pa ἐπήγειραν Ma Doctr. Patr. Ioh. Dam.^{I,II,III} Sophr. PG 24–690,1 εἰς – ἱστορίας om. Mo 24 εἰς] πρὸς V Pa Ma Doctr. Patr. Ioh. Dam.^I(D) Ioh. Dam.^{III}47 Sophr. PG ἐπὶ Ioh. Dam.^{III}106 | ἀνδρίαν Vc edd. PG

(Epiphanius diaconus et cubuclesius legit:)

In his quae ab eis nunc dicta sunt extraneos et alienos se a dei pace demonstrant, quam uidelicet dominus noster his qui germane ac sine dolo in illum credunt dimisit dicens: *pacem meam do uobis, pacem meam relinquo uobis*. quomodo enim pax, si
 5 contra eorum consilium et sententiam catholica ecclesia erigitur, confortata et certificata traditionibus suis? qui enim diuino zelo mouentur, semper patribus et traditioni Ma. 278 ecclesiasticarum legum concordant, eum uero qui contrarie se habet ut inimicum effugiunt. hos ergo, tamquam eos qui ex toto corpore ecclesiae sese reciderunt, non cessant ueri adoratores, qui *in spiritu et ueritate* deo seruiunt et imaginales picturas
 10 in relationem et commemorationem tantum habent et has amplectuntur atque saluant, contra reprobum diuinitus consilium eorum atque sententiam thorace Ha. 379 ueritatis *induti* pugione spiritus pungere. sancti enim [patres] qui a saeculo deo placuerunt ad nostram utilitatem atque salutem uitas suas conscriptas nobis dimittentibus etiam quae a se acta sunt per picturae narrationem in catholica ecclesia tradiderunt in commemorationem animi nostri et ad erectionem conuersationis suae.
 15 etenim sanctus Basilius in sermone suo super laude sanctorum quadraginta martyrum sic ait:

„Age itaque, in medium eos per commemorationem adducentes communem utilitatem ipsorum his qui praesentes sunt constituamus, praemonstrantes omnibus uelut
 20 in pictura uirorum fortia facta. nam et bellorum praeconia et uerborum scriptores multotiens et pictores designant, alii quidem sermone adornantes, alii uero tabulis

P VE

1 et cubuclesius *deest in gr. (om. F fort. recte)* 9 deo seruiunt V F: deseruiunt P deo deseruiunt E 12 patres *seclusi coll. gr. et Act. I p. 61,7 (uix ab interprete additum)* | seculo P E (*abbr. V*) 13 salutem atque utilitatem E *edd.* 14 etiam + ea *ed. Rom.** 21 alii¹ – tabulis] „gr. illi quidem s. ad. hi uero t.“ *ed. Rom.^{mg}* | sermonem *codd., corr. ed. Rom.*

λόγος τῆς ἱστορίας δι' ἀκοῆς παρίστησι, ταῦτα γραφή σιωπῶσα διὰ μιμήσεως δείκνυσι."

Συμμίξαντες δὲ ἐγκώμια ἑαυτῶν τῇ πανουργίᾳ τάδε φασί·

Rom. 608 (Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Πῶς δὲ καὶ τὴν πανύμνητον μητέρα τοῦ θεοῦ, ἐν ᾗ ἐπεσκίασε τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος, δι' ἧς ἡμῖν ἔλαμψε τὸ φῶς τὸ ἀπρόσιτον, τὴν ὑψηλοτέραν τῶν οὐρανῶν καὶ ἀγιωτέραν τῶν χερουβίμ, ἐν τῇ χυδαίᾳ τοῦ Ἑλλήνος τέχνῃ γράφειν κατατομῶσιν; ἢ πάλιν τοὺς μέλλοντας συμβασιλεύειν τῷ Χριστῷ συγκαθέδρους τε γίνεσθαι καὶ κρίνειν τὴν οἰκουμένην καὶ συμμόρφους τῆς δόξης αὐτοῦ ἔσεσθαι, ὧν, ὡς τὰ λόγια φησιν, οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, οὐκ ἐντρέπονται τῇ τοῦ Ἑλλήνος ἀναγράψασθαι τέχνῃ; οὐ θεμιτὸν γὰρ τοῖς ἐλπίδα ἀναστάσεως κεκτημένοις χριστιανοῖς δαιμονολατρῶν ἐθνῶν ἔθεσι χρᾶσθαι καὶ τοὺς τοιαύτη καὶ τοσαύτη μέλλοντας δόξη φαιδρύνεσθαι ἀγίους ἐν ἀδόξῳ καὶ νεκρᾷ ὕλῃ καθυβρίζειν. ἡμεῖς γὰρ παρὰ τῶν ἀλλοτρίων οὐ δεχόμεθα τὰς ἀποδείξεις τῆς καθ' ἡμᾶς πίστεως. καὶ γὰρ τῶν δαιμόνων θεολογούντων τὸν Ἰησοῦν ἐπετίμα αὐτοῖς, ἀπαξιῶν ὑπὸ δαιμόνων μαρτυρεῖσθαι.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Ἐξ ἐγκωμίων ἀρξάμενοι βούλονται τοὺς ἀπλουστέρους συναρπάσαι πρὸς τὴν ἑαυτῶν ματαιοφροσύνην. ἀλλ' οἱ τὸ φρόνημα τοῦ ὀφειλόμενου ἔχοντες — καὶ οὐχὶ τὸ πανοῦργον — καὶ τὸ ἀκέραιον τῆς περιστερᾶς ἴσασι καὶ λόγοις καὶ ἐγκωμίοις τὴν πανάχραντον καὶ πανάμωμον καὶ ἀληθῶς καὶ κυρίως θεοτόκον καὶ τοὺς ἀγίους τιμᾶν καὶ τὰς τούτων ἀρετὰς διὰ ἱστορικῶν βιβλίων ἐν μνήμῃ φέρειν καὶ αὐθις διὰ εἰκονικῆς στηλογραφίας ἀναγνωρίζειν τοὺς τε ἄθλους καὶ τὰς ἀνδρείας αὐτῶν καὶ τούτους μεγαλύνειν ταῖς ἀνωτάτω τιμαῖς καὶ γινώσκειν αὐτοὺς κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον ἀναλύσαντας καὶ σὺν Χριστῷ ὄντας καὶ πρεσβεύειν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τὴν εἰλικρινῇ καὶ ἀκραιφνῇ πίστιν καὶ λατρείαν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ τῷ θεῷ μόνῳ προσφέρειν καὶ μὴ τοῖς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν οἰοισδῆποτε κτίσμασι. τί δὲ τὴν ὕλην

5 ἐπεσκίασε cf. Lc. 1,35 5-6 τὸ — θεότητος Col. 2,9 6 τὸ¹ — ἀπρόσιτον cf. 1 Tim. 6,16 8 τοὺς — γίνεσθαι cf. Mt. 19,28 | συμβασιλεύειν cf. 2 Tim. 2,12 9 κρίνειν τὴν οἰκουμένην cf. 1 Cor. 6,2 | συμμόρφους — αὐτοῦ cf. Phil. 3,21 9-10 ὧν — κόσμος Hebr. 11,38 14-16 καὶ — μαρτυρεῖσθαι cf. Mc. 1,24-25 et 3,11-12; Lc. 4,41 19-20 ἀλλ' — περιστερᾶς cf. Mt. 10,16 25 cf. Phil. 1,23 26 Ioh. 4,23 et 24

13-14 ἡμεῖς — ἀποδείξεις ~ Ioh. Chrys. (?) or. in Abraham apud Niceph. refut. c. 146,13-14 (ex synodi a. 815 habitae florilegio)

5-13 Πῶς — καθυβρίζειν cf. Niceph. refut. c. 34,2-10 (ex synodi a. 815 habitae definitione) 13-14 ἡμεῖς — ἀποδείξεις ~ Niceph. refut. c. 146,13-14; cf. app. font.

(H)V T M 11-18 γὰρ — Ἐξ omnia fere euanida in H (sine dubio quaedam praetermissa sunt) 13-14 ~ Niceph.^{ref} 23-692,19 καὶ² — λέγουσι praetermisit H

1 ταῖς ἱστορίαις ed. Rom.* ex Vc (Probatares in marg.) τοῖς λογογράφοις Pa Ma, om. Ioh. Dam.^{III47} | δι' ἀκοῆς παρίστησι] υπέγραψεν Niceph.^{ref} | δι' διὰ τῆς Pa Ma Mo Ioh. Dam.^{I.11} Ioh. Dam.^{III47} PG | γραφή (etiam Niceph.^{ref})] γραφική Ma Mo Doctr. Patr. Ioh. Dam.^{I.11.111} (γραφὴ καὶ Ioh. Dam.^{II42} [F]) Theod. Stud.^{ep. 380.499} Sophr. PG γραφικὴ Pa | σιωπῇ Pa Ma σιωπῶς sic Mo | διὰ + τῆς Pa Ma 2 ἐνδείκνυσι V T 3 Συμμερίζαντες M 4 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T 5 ἐν ᾗ HV T: ἦν M | ἐπισκίασε T 8 τε om. V 10 φασιν T edd. 11 τοῖς — χριστιανοῖς] τοὺς ... κεκτημένους χριστιανούς V 12 χρῆσθαι ed. Rom.* | καὶ τοσαύτη om. T edd. 13-14 τῶν ἀλλοτρίων] τῶν ἑξωθεν Niceph.^{ref} 15-16 μαρτύρεσθαι M 17 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T 18 ἀρξάμενοι ed. Rom. (ex lat.): χρῆσάμενοι codd. 21 πανάμωμον καὶ πανάχραντον M 22 διὰ¹] δι' M | διὰ²] δι' M 23 ἀνδρείας ed. Rom.* 27 ὑπὸ τὸν] ὑπ' M

exarantes, multosque ad uirilitatem erexerunt utrique. quae namque sermo historiae per auditionem exhibet, haec pictura tacens per imitationem ostendit.“ La.-Co. 462

Commiscentes autem praeconia sua uersutiae talia fantur:

(Gregorius episcopus legit:)

Rom. 608

- 5 «Quomodo autem et superlaudabilem matrem dei in qua *obumbravit plenitudo diuinitatis*, per quam nobis inluxit *lux inaccessibilis*, excelsiorem caelis et sanctiorem cherubim, in uili gentilis arte pingere audent? aut iterum eos qui *corregnaturi sunt* Christo consessoresque fieri ac iudicare orbem terrarum atque conformes fore gloriae ipsius, *quibus*, ut sacra dicunt eloquia, *dignus non erat mundus*, non erubescunt gentilis arte depingere? nefas est enim christianis qui spem resurrectionis
10 habent daemonum cultricum gentium moribus uti et sanctos qui tali et tanta gratia resplendebunt in ingloria et mortua materia iniuriis cumulare. nos enim ab alienis non suscipimus approbationes fidei nostrae. etenim demoniis deum praedicantibus Iesum increpabat eos, dedignatus a daemonibus testimonium habere.» PL 129, 411

- 15 (Epiphanius diaconus legit:)

A laudibus inchoantes uolunt simpliciores subripere ad uanum sensum suum. sed qui prudentiam serpentis habent – et non uersutiam – simplicitatemque columbae norunt et sermonibus et laudibus intemeratam et immaculatam uere ac proprie dei
20 genetricem et sanctos honorare et horum uirtutes per historicos libros ad memoriam ducere et rursus per imaginales titulationes nota facere certamina et fortitudines eorum atque hos magnificare superioribus honoribus et scire illos secundum sacrum apostolum *dissolutos cum Christo esse* et intercedere pro nobis et sinceram et summam fidem et seruitutem *in spiritu et ueritate* deo soli offerre et non quibuscumque creaturis quae sub caelo sunt. quid autem materiam sumentes ut turpem contumeliis Ma. 279

P VE

3 uersutia E edd. (uersutiae La.-Co.^{ms} ex P) 5 domini E edd. 6 illuxit VE edd. | excelsiorem] et celsiorem P
7 conregnaturi E edd. 8 fieri – iudicare] futuri, ac iudicaturi ed. Rom.^{ms}, sed Anast. *neglegentius uertit* | fore] futuri
ed. Rom.^{ms} (uide supra) 10 gentili V F² edd., sed cf. gr. et supra l. 7 | pingere ed. Rom.* | enim est F edd.
11 demonum codd. | culti cum (sic) VE (corr. F²) 13 probationes ed. Rom.* 14 demonibus P E 16 surripere
ed. Rom.* 19 genetricem VE edd. 20 reducere ed. Rom.* 21 superioribus] supremis ed. Rom.* | sacrum ~ θεῖον?
(exspectaueris diuinum) 23 soli deo F edd.

λαβόντες ὡς αἰσχροὶν κακίζουσιν ἐθέλουσι τὴν ἀλήθειαν; ἔδει αὐτοὺς μᾶλλον φυγεῖν τὸ χειρὸν καὶ τὸ κρεῖττον ἐλέσθαι καὶ ἀναμνησθῆναι τῶν πάλαι παρὰ τῆς γραφῆς ἐπαινουμένων ἀγίων θυσιῶν· ὅτε τῷ θεῷ προσήγοντο, ὅτε δὲ τοῖς δαιμονίοις, καίτοι γε ἡ αὐτὴ ὕλη τυγχάνουσα παντὸς μiasμοῦ ὑπῆρχεν ἔμπλεως. καὶ εἰς τὸ ὑποκείμενον μόνον ἀποβλέποντες κατηγοροῦσι τῆς ἐκκλησίας ἑλληνικῶν ἀνα- 5 πλασμάτων ἔχειν σύμβολα. ἀλλ' οὐκ, ἐπειδὴ <ή> ὕλη εἰς διαφόρους ἐναντιότητας πραγμάτων χρησιμεύουσα κακίζεται ἢ αἰσχροὶ δείκνυται, παρορατέον αὐτῆς τὸ χρήσιμον. εἰ γὰρ μέλλοιεν οὕτω νοεῖν τε καὶ ἐκλαμβάνεσθαι, οἰχίσηται πάντα κατ' αὐτοὺς τὰ τῷ θεῷ καθιερωμένα, λέγομεν δὴ ἱεραὶ ἐσθῆτες καὶ σκεύη ἱερά. καὶ γὰρ Rom. 609 οἱ τὰ Ἑλλήνων φρονούντες ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου εἰδωλα κατεσκεύασαν καὶ 10 σπονδὰς ἐξ οἴνου ἔσπενδον, καὶ ἐξ ἀλεύρου χαύωνας τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ οἱ Ha. 381 τῶν Ἑβραίων εἰδωλολατρήσαντες προσέφερον. λείπεται οὖν αὐτοῖς ἐγκαλεῖν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ὅτι οἱ Ἕλληνες διὰ ἱστορικῶν βίβλων τοὺς ἑαυτῶν θεοὺς τε καὶ La.-Co. 464 δαίμονας ἐγκωμιάζουσι. καὶ ἡμεῖς μὴ ἐγκωμιάσωμεν, καθὼς οἱ Ἕλληνες, μήτε τὸν ἐπὶ πάντων θεὸν μήτε τοὺς ἁγίους αὐτοῦ διὰ ἱστορικῶν βίβλων, ὅτι ἐξ ἄλλοτριῶν 15 δεχόμεθα τὰς ἀποδείξεις; καὶ ὦ τῆς παρατροπῆς καὶ τῆς παρανοίας. δηλαδὴ γὰρ ἄνθρωποι ὄντες αἰσθητικοὶ αἰσθητοῖς πράγμασι χρώμεθα πρὸς ἡμετέραν ἀναγνώρι- σιν καὶ ὑπόμνησιν πάσης θείας καὶ εὐσεβοῦς παραδόσεως. εἴτα ὡς παραχαρά- κται τῆς ἀληθείας διαστρέφοντες καὶ τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς ἐννοίας τοῦ κυρίου λέγουσι·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

20

«Πρὸς τούτῳ οὖν τῷ διεξεταστικῷ καὶ διεσκεμμένῳ ἡμῶν δόγματι παρέξομεν καὶ ἐκ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς καὶ τῶν ἐγκρίτων ἡμῶν πατέρων ἐναργεῖς τὰς μαρτυ- ρίας, συμπνεύσας ἡμῖν καὶ ἐπικυρούσας τὸν τοιοῦτον ἡμῶν εὐσεβῆ σκοπὸν. αἷς μὴ ἀντερείτω ὁ ἐν πείρᾳ τούτων ὑπάρχων, ὁ δὲ ἀγνοῶν μανθανέτω καὶ κατεχέτω 25 αὐτὰς ὡς τοῦ θεοῦ οὐσας. καὶ κατὰ μὲν πρῶτον λόγον ἐκ τῆς κυριολέκτου φωνῆς λεγούσης· πνεῦμα ὁ θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν, καὶ πάλιν· θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε, καί· οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑώρακατε, καὶ μακαρίζουσι τοὺς μὴ ἰδόντας αὐτὸν καὶ πιστεύ- σαντας,»

Ma. 281 (Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

30

«Ὅταν τινὲς τὰ ὀρθὰ διαστρέφειν ἐπιχειρῶσι δόγματα κατὰ τὸ αὐτοῖς δοκοῦν, θαυμαζέτω μηδεὶς, εἰ γραφικοῖς λόγοις κέχρηται, ἐπεὶ καὶ πάντες αἵρεσιάρχαι ἐκ

11 cf. Ier. 7,18 et 51,19 14-15 cf. Rom. 9,5 26-27 Ioh. 4,24 27 Ioh. 1,18 27-28 Ioh. 5,37 28-29 cf. Ioh. 20,29

(H) V T M 23-29 τὸν — πιστεύσαντας praetermisit H

3 ὅτε δὲ] καὶ ὅτε M 4 ὑπῆρχεν] τυγχάνουσα sic V 5-6 ἀναπλασμάτων ἑλληνικῶν M 6 ἡ add. ed. Rom. 7 ἡ] εἰ M | παρορατέον] παροράται οὖν M 11 χαύωνας M (χαυῶνας Sept.): χύνοντας V χαυόνας T edd. („χαυῆνας ἄλ. χύνοντας L. λάγανα“ ed. Rom. mss) 14 δαίμονας] Ἕλληνας T^{sc} (δαίμονας Tⁱ s. l.) | καθὼς οἱ Ἕλληνες suspectum (fort. adnotatio marginalis in textum recepta) 16 καὶ om. ed. Rom.* (ex lat., ut uidetur), sed cf. e.g. Theod. Stud. epist. 6,22 al. | τῆς² om. M | γὰρ om. V 20 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T 22 ἐκκρίτων M 24 ἀντερείτω M: ἀντερήτω V ἀντεροῖτ(ο) T ἀντερεῖ ed. Rom.* 27 καὶ om. V 28-29 πιστεύσαντας] sententia continuatur infra p. 696,16 30 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T 31 δόγματα + καὶ V

uolunt afficere ueritatem? quos oportebat potius quod peius est fugere et quod melius est sectari et priscorum recordari sanctorum sacrificiorum quae a scriptura laudantur, cum modo deo, modo uero daemonibus offerrentur, quanquam eadem existens materia omni esset contagio plena. et in subiectum tantum aspicientes
 5 calumniatur ecclesiam gentilium figmentorum habere indicia. sed non, quia materia, <quia> in diuersis contrarietatibus rerum est utilis, exprobratur uel turpis ostenditur, despicienda est eius utilitas. si enim studuerint taliter intellegere et excipere, pellentur omnia secundum ipsos quae sunt deo dicata, sacrata scilicet uestimenta et uascula sacra. etenim qui quae paganorum sunt sapiebant ex auro et argento idola
 10 construebant atque libamina ex uino libabant, et ex farina lagana militiae caeli offerebant hi qui ex Hebraeis idololatras fiebant. restat ergo eis incusare catholicam ecclesiam, quia pagani per historicos libros deos suos et daemones collaudabant. et nos non collaudemus, sicut pagani, neque *deum qui super omnia est* neque sanctos eius per historicos libros, quia ex alienis recipimus approbationes? o subuersionem et
 15 amentiam! cum enim homines procul dubio simus [more] sensibiles, <sensibilibus> rebus utimur ad recognitionem et commemorationem omnis diuinae ac piaae traditionis. deinde ut adulteratores ueritatis subuertentes uias simul et intellegentias domini dicunt:

Rom. 609
 Ha. 382
 La.-Co. 463
 PL 129, 412

(Gregorius episcopus legit:)

20 «Super hoc ergo examinato et pertractato edicto nostro praebeamus et ex diuinitus inspirata scriptura et ex probabilibus patribus nostris manifesta testimonia, conspirantia nobis et roborantia huiusmodi piam intentionem nostram. quibus non contradicat qui horum habet experimentum, qui autem ignorat discat et retineat illa ut dei. et secundum primam quidem rationem ex eius uoce diuinitus dicta quae ait: *spiritus*
 25 *est deus, et qui adorant eum in spiritu et ueritate oportet adorare*, et iterum: *deum nemo uidit umquam*, <et>: *neque uocem eius audistis neque speciem eius uidistis*, et beatificante eos *qui non uiderunt et crediderunt*,»

(Epiphanius diaconus et cubuclesius legit:)

Ma. 282

Cum aliqui recta secundum quod sibi uidetur dogmata conantur peruertere, nemo
 30 miretur si scripturae uerbis utuntur. nam et omnes heresiarchae de diuinitus inspi-

P VE

3-4 cum - omni] „gr. quando deo offerebantur, quando uero demonibus, quamquam eadem existens materia, omni“ *ed. Rom.*^{ms} 3 cum modo] quomodo *E edd.* | offerrentur *ed. Reg.*^{*}: offerruntur (*sic*) P offerrentur *VE ed. Rom.* | eadem *om. ed. Rom.*^{*} 4 esset] erat *ed. Rom.*^{*} | in *om. VE edd.*, *sed cf. gr.* 6 quia *add. Dubielzig (uel <quae>)* | est (*uel F*) *om. ed. Rom.*^{*} 7 intelligere *E edd.* | accipere *La.-Co.*^{*} 8 pellentur P: pollentur V polluentur *E edd.* („gr. abibunt“ *ed. Rom.*^{ms}) | deo sunt *ed. Rom.*^{*} (deo *om. F*) | sacrata] sacra *ed. Rom.*^{*} 9 qui - sapiebant ~ οἱ τὰ ἑλληνικὰ φρονούντες *minus apte* | qui quae P *ed. Rom.*: quique *VE* | sunt *eras. F², om. ed. Rom. (corr. ed. Reg.)* 10 atque] at *E ac F² edd.* 11 Hebreis P Hebreis *VE* | idololatras *ed. Rom. (cf. p. 603,21 al.)*: idolatri P^{pc} idolatrie P^{ac} (*e exp.*) ydolatrae V idolatrē *E* 12 et¹ *om. E edd.* | demones *codd. (demonas E)* | collaudabant P^{ac} (*in u² scr. a P^{*}*) conlaudabant *E* 15 more *om. ed. Rom.*^{*}, *seclusi* | sensibilibus *addidi coll. gr. (post rebus add. ed. Rom.)* 16 cognitionem *ed. Rom.*^{*} 17 adutores *ed. Rom. (corr. ed. Reg.)* | intellegentias (~ ἐννοίας, *cf. Act. IV p. 473,2*) intellegentias *E edd.* 20 edicto ~ δόγματι (*ex Vulg. Lc. 2,1, ut uidetur*), „gr. dogmate“ *ed. Rom.*^{ms} (*expectaueris decreto*) 25 et¹ + eos *Vulg.* 25-26 nemo deum *F edd.* 26 et¹ *add. ed. Rom.*^{*} (*cf. gr. T M*) | eius¹ *om. E edd.* (eius umquam *Vulg.*, *sed cf. gr.*) 27 uiderunt + eum *ed. Rom.*^{*} (*ex gr.*), *sed cf. Vulg.* 28 et cubuclesius *deest in gr. (om. F fort. recte)* | cubucleus (*sic*) P cybudesiys (*sic*) *E*

τῆς θεοπνεύστου γραφῆς τὰς τῆς ἑαυτῶν πλάνης συλλέγουσιν ἀφορμάς, τὰ διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ὀρθῶς εἰρημένα ταῖς ἑαυτῶν κακονοίαις παραχαράττοντες. καὶ τοῦτο προανεφώνησε Πέτρος ἡ κορυφαία τῶν ἀποστόλων σάλπιγξ λέγων· ἃ οἱ ἁμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσι κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας. ἴδιον γάρ ἐστι τοῖς αἰρεσιώταις κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας στρεβλοῦν τὴν τῶν θείων καὶ ἀληθινῶν δογμάτων γνῶσιν. καθόλου γὰρ τῶν ἁγίων πατέρων τὸ ,κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ' ἐπὶ τῆς κατὰ σάρκα οἰκονομίας τοῦ Χριστοῦ ἐκλαβόντων, Ἄρειος καὶ Εὐνόμιος καὶ οἱ περὶ αὐτοὺς ἐπὶ τῆς ἄνω θείας γεννήσεως ἐξελάβοντο, καὶ ἐκ τούτου τῆς ὀρθῆς γνώσεως παρετράπησαν. πάλιν δὲ καὶ Ἀπολλινάριος εὐαγγελικὴν φωνὴν κακῶς ἐννοήσας τὸ ,οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου' εἰς ἀτοπίαν ἐκτέτραπται λέγων μετὰ σαρκὸς καταβεβηκέναι τὸν θεὸν λόγον ἐκείνης ἣν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἔχων ἐτύγχανε προαιώνιον τινα καὶ συνουσιωμένην αὐτῷ, καὶ ἀποστολικὴν τινα ῥῆσιν προβαλλόμενος λέγουσαν ,ὁ δεύτερος ἀνθρώπος ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ' ἠπατάτο κατὰ τὸ αὐτῷ δοκοῦν. καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν εἰ καὶ οἱ τῆς καινῆς ταύτης φαυλότητος αἰρεσιῶται ἐκ τῆς θείας γραφῆς ἡμῖν προφέρονται τὰς ὑπολήψεις· ἐκ γὰρ τῶν ἑαυτῶν διδασκάλων ἔλαβον τὰς ἀφορμάς. τὰς γὰρ ἐπὶ τῆς ἀοράτου καὶ ἀκαταλήπτου θεότητος φωνὰς εἰρημένας εἰς τὴν κατὰ σάρκα οἰκονομίαν ἀντηλλάξαντο τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐνὸς τῆς ἁγίας τριάδος. τίς γὰρ τῶν εὐ φρονούντων οὐ γινώσκει ὅτι τὸ ,θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε' ἐπὶ τῆς θείας φύσεώς ἐστι γεγραμμένον καὶ τὸ ,οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε' εἰ ἐννοήσειέ τις ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ὅλον τὸ εὐαγγέλιον ἀνατρέπει; ποῦ γὰρ θήσομεν τὸ ,εἶπεν ὁ κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς' καὶ ,εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τοὺς ἐληλυθότας πρὸς αὐτὸν Ἰουδαίους' καὶ ,εἶπεν ὁ κύριος· οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι', ἢ πάλιν πῶς ἐννοήσομεν <τὸ> ,ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτούς'; δῆλον ταῦτα ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος, τὸ δὲ ,οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε' ἐπὶ τῆς θείας οὐσίας. καθὼς γὰρ ἀνθρώπος τέλειος ἐγένετο ὁ θεὸς λόγος, ὡς φθάσαντες εἵπομεν, καὶ φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόαμεν καὶ εἶδος αὐτοῦ ἑωράκαμεν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν· ἐψηλαφήθη γὰρ, καὶ ὀπτανόμενος τοῖς μαθηταῖς ἔλεγεν αὐτοῖς τὰ περὶ τῆς βασιλείας.

Εἴτά τε καὶ τὴν θείαν λατρείαν καὶ προσκύνησιν, ἣν οἱ χριστιανοὶ <κατ'> ἀληθινὴν καὶ εἰλικρινῆ πίστιν ἐν ἑαυτοῖς ἔχουσι, τῇ σχετικῇ καὶ τιμητικῇ προσκυνήσει καθωμοίωσαν. ἐν τούτοις γὰρ τοῖς δυσὶ πράγμασιν ἐστι τὸ παρ' αὐτοῖς διεστραμμένον. τοῦνεκεν καὶ χριστιανοκατήγοροί εἰσὶ τε καὶ προσαγορεύονται. λέγουσι γὰρ ὅτι τὴν πρέπουσαν τῷ θεῷ προσκύνησιν καὶ λατρείαν ταῖς σεπταῖς εἰκόσι προσφέ-

3-4 2 Petr. 3,16 et 3,3 6-7 Prou. 8,22 10-11 Ioh. 3,13 14 1 Cor. 15,47 20 Ioh. 1,18 21 οὐτε! - ἑωράκατε' Ioh. 5,37 22-23 εἶπεν - μαθηταῖς' cf. e.g. Mt. 16,24 23-24 εἶπεν - Ἰουδαίους' cf. e.g. Ioh. 8,31 24 εἶπεν - Φαρισαῖοι' cf. Mt. 23,13.15 25 Mt. 5,2 26 οὐτε! - ἑωράκατε' Ioh. 5,37 29 ἐψηλαφήθη cf. Lc. 24,39 29-30 cf. Act. 1,3

(H)VTM 2-696,19 καὶ - φωνὴν praetermisit H 3-6 Πέτρος - γνῶσιν Am f. 151^r in marg.

2 σπαράττοντες M 4 ἐστι om. Am 7 αὐτοῦ om. ed.Rom. (corr. ed.Reg.) | ἐκλαμβανόντων V 9 ὀρθῆς om. ed.Rom.* | Ἀπολλινάριος T edd. 10 νοήσας T edd. 14 οὐρανοῦ + καὶ M | ἠπατάτο] εἰπάτω T (cf. lat.) | αὐτὸ V 15 καινῆς M (cf. lat.): κενῆς V T edd. 16-17 διδασκαλιῶν V 20 τὸ] τὸν V | ἐστι om. V 22-23 εἶπεν - καὶ om. T 24 Φαρισαῖοι V Φαρισαῖοι + ὑποκριταὶ M (ex N. T.) 25 τὸ' addidi 28 ἀλλὰ om. ed.Rom.* (ex lat.) 31 κατ' suppl. Dubielzig coll. p. 696,8-9 („ἴσ. ἀληθινῇ καὶ εἰλικρινεῖ πίστει“ ed.Rom.^{ms})

rata scriptura erroris sui colligunt occasiones, quae per spiritum sanctum recte dicta sunt maligni sensibus suis adulterantes. et hoc summa praenuntiauit apostolorum tuba, Petrus uidelicet, dicens: *quae indocti et instabiles* peruertunt secundum *sua desideria*. proprium enim est hereticis secundum *sua desideria* peruertere diuinorum et uerorum scientiam dogmatum. generaliter enim sanctis patribus nostris ‚dominus creauit *me initium uiarum suarum* in opera sua‘ in dispensationem Christi secundum carnem factam assumentibus, Arrius et Nestorius et qui iuxta ipsos sunt in supernam et diuinam generationem acceperunt ac per hoc a recta scientia retro redierunt. rursus autem Apolinarius euangelicam uocem male intellegens ‚*nemo ascendit in caelum nisi qui de caelo descendit, filius hominis*‘ ad prauitatem conuersus est dicens cum carne illa descendisse deum uerbum quam habens in caelis erat aeternam quandam et consubstantialem sibi, et apostolicum quoddam dictum obiciens quod perhibet ‚*secundus homo dominus de caelo*‘, dicat secundum quod sibi uisum fuerit. nullique mirandum: et nouae huius prauitatis sectatores ex diuina scriptura nobis proferunt opiniones; ex magistris enim suis acceperunt occasiones. uoces enim quae super inuisibili et incomprehensibili deitate dictae sunt in carnis dispensationem domini nostri Iesu Christi qui est unus ex sancta trinitate commutauerunt. quis enim eorum qui bene sentiunt nescit quod illud quo dicitur ‚*deum nemo uidit umquam*‘ super diuina natura sit scriptum, et illud ‚*neque uocem eius audistis neque speciem eius uidistis*‘ si intellexerit quis super humanitate, totum euangelium subuerteret? ubi enim ponemus illud quo fatemur ‚dixit dominus discipulis suis‘ et ‚dixit dominus ad Iudaeos qui ad se uenerant‘ et ‚dixit dominus: *uae uobis, scribae et Pharisei*‘, uel rursus quomodo intellegemus ‚*aperiens os suum docebat eos*‘, significans haec super humanitate, illud autem ‚*neque uocem eius audistis neque speciem eius uidistis*‘ super diuina substantia? secundum id enim quod homo perfectus factus est deus uerbum, ut praediximus, et uocem eius audiuius et speciem eius uidimus, etiam post resurrectionem; palpatus est enim, et *apparens* discipulis dicebat eis *de regno*.

Deinde et diuinam seruitutem et adorationem christiani atque ueram et sinceram fidem in se habentes affectuosae ac honoranti adorationi similem praedicant. in his quippe duabus rebus est illud quod apud eos peruersum est. qua de re et christianorum calumniatores sunt et appellantur. dicunt enim quia decentem deo adorationem et seruitutem imaginibus offerunt christiani et quia incomprehensibilem diuinam

P VE

2 hoc] hęc P 4 est enim E edd. 7 Nestorius] Eunomius ed. Rom.* (ex gr.) fort. recte (incertum quid Anast. legerit in gr.) 9 Apolenarius (sic) codd. (Apollinarius F edd.), correxi | male] melle P^{ac} mele (sic) P^{pc} (lⁱ punctis del.) | intellegens E edd. 11 ille ed. Rom. (corr. ed. Reg.), om. Mansi 13 dominus Anast. ex gr. | dicat (cf. gr. T)] „gr. decipiebatur“ ed. Rom.^{ms} | fuerat ed. Rom.* 14 nullique] Anast. uertit οὐδενί (Dubielzig) | marandum P^{ac} (i in aⁱ scr. P^c) | et + si ed. Rom.*, sed cf. supra nullique 16 incomprehensibili P | diuinitate E edd. 18 quo] quod E edd. 20 humanitatem P 20–21 subuerteret F edd. 21 quo] quod V edd. 22 Iudeos P E | dominus dixit ed. Rom.* (dominus om. E) 23 intellegemus scripsi (intelligemus ed. Rom.*): intellegimus P V intelligimus E 23–24 significans (sc. dominus; Anast. liberius uertit)] significanter ed. Rom.* 25–26 factus est perfectus E edd. 26 eiusⁱ om. ed. Rom.* 27 etiam] Anast. neglexit ἄλλὰ 29–30 christiani – habentes] interpretatio mendosa (Anast. cum pro κατ’ legisset καὶ, uerborum constructionem mutauit) 29 christiani atque] quam christiani ed. Rom.* (ex gr.) 29–30 ueram – habentes] „f. uera et sincera fide in se habent“ ed. Rom.^{ms} 30 affectuosae (affectuose codd.) ~ σχετικῇ (sic codd. etiam in Act. II p. 189,3; expectaueris affectuali, cf. infra p. 729,9 et 767,6) | consimilem ed. Rom.* 31 qua de re P E: qua V ed. Rom. quare ed. Reg.* 32 dicentem P | deo scripsi: deum codd. 33 incomprehensibilem P V

ρουσιν οἱ χριστιανοὶ καὶ ὅτι τὴν ἀκατάληπτον θεῖαν φύσιν περιγράφουσιν. ὦ τῆς παρεκτροπῆς καὶ ἡλιθιότητος καὶ εἴ τι τούτοις ἕτερον ἔπεται· οὐκ ἔχει γὰρ χώραν ὁ λόγος, ἀλλὰ λοιδορίας καὶ συκοφαντίας μεστός. οἱ γὰρ χριστιανοὶ οὐτε τὴν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκύνησιν ταῖς εἰκόσιν ἀπένειμαν οὔτε τῷ θεῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ οὔτε τῆς ἀοράτου καὶ ἀκατάληπτου φύσεως εἰκόνα ποτὲ πεποιήκασιν, ἀλλὰ καθὼς ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, τὰ τῆς ἀνθρωπίνης οἰκονομίας αὐτοῦ ἀναγράφουσι καὶ εἰκονίζουσι, γινώσκοντες <τε> ὅτι πνεῦμα ὁ θεὸς καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν τὴν κατὰ πίστιν προσκύνησιν καὶ λατρείαν αὐτῷ μόνῳ τῷ ἐπὶ πάντων θεῷ ἐν τριάδι ἀνυμνουμένῳ προσάγουσιν. ἐπεὶ τὸν θεῖον τύπον τοῦ σταυροῦ καὶ τὰς σεπτὰς εἰκόνας πόθῳ καὶ στοργῇ κινούμενοι πρὸς τὴν τῶν πρωτοτύπων ἀναγωγὴν ἀσπαζόμεθα καὶ τιμητικῶς προσκυνοῦμεν. μάταιοι οὖν καὶ ὑπόκενοι καὶ σαθραὶ παντάπασιν αἱ Rom. 611 κουφολογίαι αὐτῶν παρὰ τῆς ἀληθείας ἀποδείκνυνται. ὥς καὶ τὰ ἐξῆς ἀλλοτριῶς τῆς εὐσεβείας ἐννοήσαντές φασι·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

15

«καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ φησάσης πρὸς Μωσέα καὶ τὸν λαόν· οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω. διότι ἐν τῷ ὄρει ἐκ μέσου τοῦ πυρὸς φωνὴν ῥημάτων ὑμεῖς ἠκούσατε, καὶ ὁμοίωμα οὐκ εἶδετε ἀλλ' ἢ φωνήν.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

20

Ἐντεῦθεν τὴν ἀφορμὴν τῆς ἀσεβείας ἐφέλκονται, ὥσπερ παῖδας τοὺς χριστιανούς μορμολύττοντες τοῖς ἑαυτῶν σοφίσμασιν, ὅτι γε ,εἰ διὰ εἰκονικῆς ἀναζωγραφῆσεως ἔχεις εἰς ὑπόμνησιν τὸν Χριστὸν ἢ τοὺς ἁγίους αὐτοῦ, εἰς εἰδωλολατρίαν κατολισθαίνεις'. καὶ πᾶσαν ἀδικίαν μελετήσαντες ἐν τοῖς προλελεγμένοις παρ' αὐτῶν οἱ γεννάδα πρὸς τὴν τοῦ ,οὐ ποιήσεις πᾶν ὁμοίωμα' καταφεύγουσι λέξιν· καὶ τὴν ἀλή- 25 θειαν ἐν ἀδικίᾳ κατέχοντες, τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στήσαι παιδοτριβοῦσιν ἑαυτοὺς πρὸς ἀσέβειαν καὶ τῇ ἀνυπαρξίᾳ τοῦ ψεύδους ἐναβρυνόμενοι τῆς ἀληθείας ἡλλοτριῶνται. τὰς γὰρ πάλαι νενομοθετημένας τῷ λαῷ τοῦ Ἰσραὴλ φωνάς, τῶν τῷ μόσχῳ λατρευσάντων καὶ τῶν Αἰγυπτιακῶν βδελυγμάτων πείραν ἐχόντων, μεταρρυθμίζοντες εἰς τὴν τῶν χριστιανῶν θεῖαν ὁμήγυριν ἑαυτοὺς τε θεατρίζοντες 30

3–4 cf. Ioh. 4,23 et 24 6 Ioh. 1,14 7–8 Ioh. 4,24 9 cf. Rom. 9,5 16–17 Ex. 20,4; Deut. 5,8 (cf. Gero, Constantine V p. 80 adn. 94) 17–19 ἐν³ – φωνήν cf. Deut. 4,12.15 25 Ex. 20,4; Deut. 5,8 25–26 τὴν² – κατέχοντες cf. Rom. 1,18 26 τὴν – στήσαι cf. Rom. 10,3

27–28 τῇ – ἡλλοτριῶνται cf. Bas. c. Eun. (CPG 2837) II 19,24–27 Sesboüé/de Durand/Doutreleau

1–2 ὦ – χώραν ~ Vita Theodora imp. (BHG^a 1731) c. 5,19–21 Markopulos 27–28 τῇ – ἡλλοτριῶνται ~ Vita Theodora imp. (BHG^a 1731) c. 5,27–28 Markopulos

(H)V T M 1–2 ~ Vit. Theod. 28–698,17 τὰς – τοιάνδε praetermisit H

1 θεῖαν om. ed. Rom.* 2 καὶ + τῆς V 7 τε addidi coll. lat., καὶ ante γινώσκοντες add. ed. Rom.* 11 καίονοι suspic. Dubielzig coll. lat. et Lc. 24,32 | τῶν πρωτοτύπων] πρωτότυπον M 15 Γρηγόριος – ἀνέγνω om. T 16 φησάσης scripsi („Ἰσ. φησάσης“ ed. Rom.^{mss}, cf. p. 692,28); φήσας codd., cf. lat. | Μωσέα V 20 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω om. T | διάκονος + καὶ κουβουκλείσιος M 23 εἰς deperditum in T | τὸν om. Vc edd. | εἰδωλολατρείαν ed. Rom.* 23–24 κατολισθανεῖς V 24 παρ'] ὑπ' V 25 τοῦ M: τὸ HV T edd. | πᾶν] cf. app. crit. ad Act. IV p. 288,21 25–27 καὶ – ἀσέβειαν om. H 28 τοῦ om. M 28–29 τῶν – ἐχόντων] fort. est adnotatio marginalis in textum recepta 29 σχόντων ed. Rom.* 30 μεταρρυθμίζοντες V | τε om. V

naturam circumscribunt. o abnegationem et stoliditatem et quicquid his aliud attinet! non enim habet locum sermo, sed maledicto plenus est et calumniis. christiani quippe adorationem quae *in spiritu et ueritate* est neque imaginibus neque diuinae figurae crucis impertiti sunt, sed neque inuisibilis et incomprehensibilis naturae imaginem umquam fecerunt, sed secundum quod *uerbum caro factum est et habitauit in nobis*, ea quae humanae dispensationis eius sunt pingunt et imaginantur, scientesque quia *spiritus est deus et eos qui adorant eum in spiritu et ueritate oportet adorare* adorationem et seruitutem quae per fidem est ipsi soli deo qui *super omnes* in trinitate laudatur offerunt. nam diuinum typum crucis et uenerabiles imagines desiderio et
 10 affectu flagrantem secundum principalium relationem salutamus et honorabiliter adoramus. uana itaque et inania seu clandestina omnimodis atque leuia eorum eloquia esse monstrantur a ueritate. quemadmodum et cetera aliene a pietate intelligentes aiunt: Rom. 611

(Gregorius episcopus legit:)

15 «et in ueteri testamento dicens ad Moysen et ad populum: *non facies* tibimet idolum *neque omnem similitudinem* quaecumque *in caelo* sursum et quaecumque *in terra deorsum*, eo quod *in monte de medio ignis uocem uerborum* uos audistis, et similitudinem *non uidistis*, sed uocem.»

(Epiphanius diaconus legit:)

20 Hinc occasionem impietatis attrahunt, quasi pueros christianos sophismatibus suis portentuosam rabie inficere nitentes, quia igitur, ‚si per imaginalem inscriptionem habes in commemorationem Christum uel sanctos eius, in idololatriam dilaberis‘. omnemque fortes iniustitiam meditantes in praelocutionibus suis ad dictionem qua
 praecipitur ‚*non facies omnem similitudinem*‘ fugiunt; et *ueritatem in iniustitia* possi-
 25 dentes et *suam iustitiam quaerentes statuere* exercent se ad impietatem et in insubstantia mendacii gloriantes a ueritate alienantur. uoces enim quae olim in lege datae sunt populo Israhel, qui uitulo seruiuit et Aegyptiacarum abominationum experimentum habuit, christianorum sacratae cateruae coaptantes se publicant et portentuose loquuntur, †adusti labiis oris sui. utinam intellexissent quia deus inducturus

P VE

2 locum habet F edd. 4 imperiti E impartiti ed. Rom.* | sed fort. delendum (cf. gr.) 5 unquam VE 6 imaginantur] imaginibus exprimunt ed. Rom.^{ms}, sed cf. Gloss. 8 super omnes] Anast. liberius uertit τῶ ἐπὶ πάντων θεῶ
 10 flagrantem ~ κινούμενοι? cf. app. crit. gr. 11 clandestina ~ σαθραὶ? („gr. infirma“ ed. Rom.^{ms}); Anast. fort. legit uel intellexit λαθραῖαι 12 alienę P E 15 dicente ed. Rom.* non male, sed Anast. legit φήσας (cf. app. crit. gr.) | Moysen ed. Rom.* 17 audiistis E edd. 19 diaconus + et cubucleus (sic) P + et cubuclesius V (cf. gr. M) + et cubudesius E, om. F edd. 20–21 suis – per] „gr. suis ueluti larua territantes, quod si per“ ed. Rom.^{ms} 21 quia igitur ~ ὅτι γε? | imaginalem inscriptionem] imaginem scriptionem E imaginum scriptionem F² edd. 21–22 habens ed. Rom. (corr. ed. Reg.) 22 idolatriam VE 23 fortes (~ οἱ γεννάδαι)] hi fortes ed. Rom.*; expectaueris fortes isti (cf. supra p. 631, 29) | praelocutionibus ~ προλελεγμένοις (cf. ThLL s. u.) 24 figiunt (sic) P | in om. ed. Rom. (corr. ed. Reg.) 25 quaerentes] uolentes E edd. 27 Israel E edd. | seruiunt E seruiit ed. Rom.* | Aegyptiarum (Eg- P) P^{ac} (ca add. P¹ s. l.) edd. | abominationum VE 27–28 experimentum ~ πείραν (cf. Gloss.) 29 adusti] „gr. et capiuntur“ ed. Rom.^{ms} (cf. p. 673, 20); Anastasium in exemplari graeco corrupto καίονται pro καὶ ἀλίσκονται legisse suspic. Dubielzig; an abducti scribendum? (cf. Ambros. de Abr. II 11, 82 p. 633, 26 Schenkl: et abducitur a labiis sui oris) | deus] dominus E edd.

τερατολογοῦσι καὶ ἀλίσκονται χεῖλεσιν ἰδίου στόματος. ὄφελον ἐνενοήθησαν ὅτι μέλλων ὁ θεὸς εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας εἰσάγειν αὐτοὺς διὰ τὸ κατοικεῖν ἐκεῖ ἔθνη εἰδωλολατροῦντα καὶ προσκυνοῦντα δαιμονίοις, ἡλίω τε καὶ σελήνῃ καὶ ἄστρασι καὶ ἑτέροις κτίσμασιν, ἀλλὰ καὶ πετεινοῖς καὶ τετραπόδοις καὶ ἔρπετοῖς καὶ οὐ θεῶ ζῶντι καὶ ἀληθινῶ, ἐνενομοθέτητο· οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλον οὐδὲ παντός 5
 Ma. 285 ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω, ἐπειδήπερ ἐπιφέρει ἀπάγων αὐτοὺς τῆς εἰδωλολατρίας· οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς οὐδ' οὐ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς. ἡνίκα δὲ τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ διαταγὴν ἐποίει ὁ πιστὸς θεράπων αὐτοῦ Μωσῆς, τὰ σύμπαντα δεικνὺς δοῦλα αὐτῷ, αἰσθητὰ χερουβίμ ἀνθρωπόμορφα ἀντίτυπα τῶν νοητῶν ἐκ χρυσοῦ κατασκεύασε κατασκιάζοντα 10 τὸ ἱλαστήριον, ἱλαστήριον τὸν Χριστὸν προτυποῦν. αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ἱλασμὸς τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὥς φησιν ὁ θεὸς ἀπόστολος. οὐκοῦν διὰ δύο πραγμάτων αὐτοὺς
 Ha. 385 εἰσήγαγεν εἰς θεογνωσίαν, τοῦτο μὲν λέγων· κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις, τοῦτο δὲ ποιήσας χρυσᾷ χωνευτὰ χερουβίμ κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον ἥτοι προσκυνοῦντα αὐτῷ. καὶ διὰ τῆς ὁράσεως καὶ τῆς ἀκοῆς 15
 Rom. 612 ἀνήγεν αὐτοὺς κυρίῳ τῷ θεῷ προσκυνεῖν καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύειν. ἀλλ' οὗτοι διαστροφῆς μεστὸν ἔχοντες φρόνημα καὶ ἀποστολικὴν ῥῆσιν προβάλλονται τοιάνδε·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Καὶ ἥλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν ὁμοίωματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. καὶ αὖθις· εἰ δὲ καὶ 20 ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκουμεν. διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἰδους. καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀποδεικτικῶς εἰρηκότος· ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοή διὰ ῥήματος θεοῦ.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Διαρρήδην ἔστιν εἰπεῖν ὅτι αὐτοὶ παρεοίκασι τοῖς ἔθνεσι τοῖς ἀλλάξασι τὴν δόξαν 25 τοῦ θεοῦ καὶ λατρεύσασι τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ἀλλάξαντες καὶ διαστρέψαντες τὰς ἐννοίας τὰς ἀποστολικὰς κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας. ἐπεὶ πᾶσιν εὐδηλὸν ἔστιν ὅτι Ἕλληνας κωμῶδων ὁ ἀπόστολος φαίνεται ἐν τῷ λέγειν ἥλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν ὁμοίωματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου· ἐπιφέρει γὰρ ,καὶ πετεινῶν 30 καὶ τετραπόδων καὶ ἔρπετῶν', κἂν ὑπούλως ἔχοντες αὐτοὶ ἐξέτεμον τὴν ὁλόκληρον φράσιν, ἵνα ὥς ἐκ τούτου τοὺς ἀπλουστέρους δελεάσωσιν, ὅτι περὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας εἰκονικῶν ἀναζωγραφήσεων ὁ ἀπόστολος ἀποτείνεται· καίτοι γε τὰ ἐπιφερόμενα φανεράν ἔχει τὴν διασάφησιν· πετεινῶν γὰρ καὶ τετραπόδων καὶ ἔρπετῶν μνήμην πεποίηται καὶ ὅτι ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. ἴσασιν οὖν οἱ ἱστορικῶν βίβλων ἐμπειρότατοι ὅτι Αἰγύπτιοι πάλαι βόας ἐσέβοντο καὶ 35

1 cf. Prou. 6,2 4 cf. Rom. 1,23 5-6 οὐ² — κάτω Ex. 20,4; Deut. 5,8 7-8 Ex. 20,5; Deut. 5,9 9 cf. Ps. 118,91 9-11 cf. Ex. 25,17-21 11-12 cf. 1 Ioh. 2,2 13-14 Mt. 4,10; Lc. 4,8; cf. Deut. 6,13 et 10,20 19 Rom. 1,23 20 Rom. 1,25 20-21 2 Cor. 5,16 21-22 2 Cor. 5,7 22-23 Rom. 10,17 25-26 cf. Rom. 1,23,25 27 2 Tim. 4,3; 2 Petr. 3,3 29-30 Rom. 1,23 34 Rom. 1,25

(H) V T M 29-700,19 ἐπιφέρει — δόξαν praetermisit H

1 ὄφελον V (sed cf. Blass/Debrunner/Rehkopf § 359,1) | ἐνενόησαν ed.Rom.* 4 ἄστροις M 5 ἐνενομοθέτητο T M: νενομοθέτητο V ἐνομοθέτει τὸ ed.Rom.* 7 εἰδωλολατρίας ed.Rom.* | οὐδ' οὐ μὴ (οὐδὲ μὴ Sept.) cf. Act. V p. 576,22 11 ἱλαστήριον² + τὸ ed.Rom.* ex Vc | προτυποῦν ed.Rom.: προτυπῶν codd. | ἱλασμὸς + περὶ N. T., sed cf. lat. et Bas. lit., PG 31, 1649 C 1 12 αὐτὸς M 14 χρυσᾷ V 15 καὶ² + διὰ V 16 ἀνήγαγεν V 18 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T 19 ἀφθάρτου om. V 20-26 καὶ³ — κτίσαντα om. H 24 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T

eos in terram repromissionis, eo quod habitarent in ea gentes colentes idola et adorantes daemonia, solem quoque ac lunam stellasque et alias creaturas, sed et *uolucres et quadrupedia* atque repentina et non deum uiuum et uerum, legem dabat: *ne facias tibi idolum neque omnem similitudinem* quaecumque *in caelo* sursum et quaecumque *in terra deorsum*, quandoquidem subinfert abstrahens eos ab idololatria: *non adorabis ea* neque seruies illis. cum autem tabernaculum testimonii secundum domini dispositionem faceret fidelis famulus eius Moyses, uniuersa ostendens seruire illi, sensibiles cherubim humanae formae instar intelligibilium ex auro patrauit obumbrantes propitiatorium Christum praefigurans. *ipse enim est propitiatio peccatorum nostrorum*, ut ait diuinus apostolus. ergo per duas res eos introduxit ad dei cognitionem, illud quidem dicendo: *dominum deum tuum adorabis et ipsi soli seruies*, hoc uero faciendo aureos et conflatiles cherubim obumbrantes propitiatorium, id est adorantes illud. et per uisionem et auditum subleuabat eos ad dominum deum adorandum et illi soli seruiendum. sed isti peruersitate plenum habentes sensum etiam apostolicum dictum proponunt huiusmodi:

(Gregorius episcopus legit:)

«*Et commutauerunt gloriam incorruptibilis dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et coluerunt et seruierunt creaturae potius quam creatori. et rursus: et si noueramus secundum carnem Christum, sed iam nunc non nouimus eum. per fidem enim ambulamus, non per speciem. et eodem approbanter dicente: ergo fides ex auditu, auditus autem per uerbum dei.*»

(Epiphanius diaconus legit:)

Palam dicendum est quia ipsi comparati sunt gentibus quae *commutauerunt gloriam dei et seruierunt creaturae potius quam creatori*, commutantes et peruertentes sensus apostolicos *secundum sua desideria*. nam omnibus certum est quia paganos irridere uidetur apostolus dicendo *commutauerunt gloriam incorruptibilis dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis*; infert enim *et uolucrum et quadrupedum et serpentium*, licet ipsi fraudulenter integram reciderint disputationem, ut quasi ex hoc simpliciores decipiant et quasi de ecclesiae imaginalibus descriptionibus apostolus hoc praetendat, praesertim cum illa quae subinferuntur manifestam habeant explanationem; uolucrum enim et quadrupedum et serpentium mentionem fecit et quia *seruierunt creaturae potius quam creatori*. nouerunt ergo historicorum librorum

P VE

3 ne] neque F ed. Rom. 8 intellegibilium P intelligentium ed. Rom.* (typos intellegibilium ed. Rom.^{ms}) 9 est enim E edd. 11 illud – dicendo] tum dic. ed. Rom.^{ms} | ipsi] illi Vulg. (Anast. ex gr.; melius illi infra l. 14) 11–12 hoc – faciendo] tum fac. ed. Rom.^{ms} (uide supra) 14 soli illi F edd. 18 creatore P^{ac} (in e² scr. i P*) 19 nunc iam E edd. Vulg., fort. etiam hic scribendum (cf. infra p. 701,28) | non om. P 20 approbanter (~ ἀποδεικτικῶς, cf. Act. II p. 187,25 et Act. IV p. 475,8–9) V: approbantur P E 23 comparati sunt (i.e. similes facti sunt) ~ παραιοῖκασι 26–27 similitudine P 29 et om. ed. Rom.*, sed Anast. constructionem uerborum mutauit 30 praesertim cum] expectaueris licet uel sim. (Dubielzig), sed praesertim cum inuenitur etiam supra p. 649,26 32 ergo om. E edd.

ἕτερα τετράποδα καὶ πετεινὰ διάφορα καὶ μυίας καὶ σφηκίας καὶ εὐτελέστερα
τούτων κνώδαλα, Πέρσαι δὲ τὸν ἥλιον καὶ τὸ πῦρ, Ἕλληνες δὲ πρὸς τούτοις καὶ
πάσῃ κτίσει ἐλάτρευσαν, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἑβραίων τινές, καθὼς ἱστορεῖ ἡ τῶν Βασι-
λειῶν βίβλος καὶ τῶν προφητῶν αἱ διηγήσεις. ἐπεὶ εἰπάτωσαν πότε *ἐματαιώθη* τὰ
ἔθνη καὶ *ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδιά*· πρὸ τοῦ πιστεῦσαι εἰς Χριστὸν ἢ μετὰ
Ma. 288 τὸ πιστεῦσαι; πάντως πρὸ τοῦ πιστεῦσαι. πρόδηλον γάρ τοῦτο. εἰ γάρ φασι
μετὰ τὸ πιστεῦσαι εἰς Χριστὸν τὰ ἔθνη τῇ κτίσει καὶ τοῖς εἰδώλοις λατρεῦσαι, τῆς
οἰκονομίας λέγω Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν, ψευδεῖς αἱ προαναρρήσεις κατ' αὐτοὺς αἱ
διὰ τῶν προφητῶν προκαταγγελθεῖσαι περὶ τῆς ἐκκλησίας· *ἔσται Ἱερουσαλήμ ἁγία,*
καὶ ἄλλογενεῖς οὐ διελεύσονται δι' αὐτῆς οὐκέτι, καὶ *τὸ ἔλεός μου οὐ μὴ διασκεδάσω* 10
ἀπ' αὐτῶν, οὐδ' οὐ μὴ βεβηλώσω τὴν διαθήκην μου καὶ τὰ ἐκπορευόμενα διὰ τῶν
χειλέων μου οὐ μὴ ἀθετήσω. εἰ δὲ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ θεοῦ ἑαυτοὺς ἐξορίσαντες
Rom. 613 καὶ πρὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐπιδημίας *παρεδόθησαν εἰς ἀδόκιμον νοῦν* τῷ διαβόλῳ
λατρεύσαντες, ματαῖα ἢ ἔγκλησις ἢ κατὰ τῶν χριστιανῶν νυνὶ παρ' αὐτῶν γεγενη-
μένη· καὶ παρρησιάζεται πρὸς αὐτοὺς Ἡσαΐας βοῶν· *οὐαὶ οἱ γράφοντες πονηρίαν* 15
γράφοντες γὰρ πονηρίαν γράφουσι. τοιγαροῦν πονηρῶς καὶ κακούργως τὰς ἀπο-
στολικὰς καὶ γραφικὰς φωνὰς ἐκλαμβάνοντες σπεύδουσι τὸ μέγα τῆς σωτηρίας
μυστήριον τῆς οἰκονομίας Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν, δι' οὗ ἐλυτρώθημεν τῆς πλάνης
τῶν εἰδώλων, ἀνατρέψαι καὶ εἰς ἑαυτοὺς ἀπενέγκαι τὴν δόξαν. ἀλλ' οὐδεὶς τῶν
χριστιανῶν αὐτοῖς πιστοῦται. ὁμολογοῦμεν γάρ ἅπαντες ἀποστήσαι ἡμᾶς τῆς 20
πλάνης τῶν εἰδώλων καὶ πάσης ἑλληνικῆς θρησκείας Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν θεὸν
ἡμῶν ἐν τῇ κατὰ σάρκα πρὸς ἡμᾶς ἐπιδημίᾳ αὐτοῦ. εἰ δὲ αὐτοὶ τοῦτο οὐχ ὁμολο-
γοῦσι γενέσθαι, οὐδὲ τὴν κλῆσιν αὐτοῦ ἔχουσι. καὶ πρὸς αὐτοὺς φησιν ὁ ἀπόστο-
λος· *τί γὰρ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβον,* ἐκείνην ὁμολογεῖν ὠφείλον τὴν
Ha. 388 ἀπολύτρωσιν καὶ τὰς εἰκόνας δέξασθαι, ἐκκλησιαστικὰς εὐπρεπείας ἐν τῇ τῶν 25
ὀφθαλμῶν ὁράσει ἡμῖν γεγενημένας καὶ διηγήσεις εὐαγγελικὰς δι' αὐτῶν εἰς τοὺς
νόας ἡμῶν ἀναλαμβάνομένας πρὸς ἀνάμνησιν καὶ ἐξήγησιν τῆς εὐαγγελικῆς ἱστο-
ρίας, ὡς πολλαχῶς εἴρηται.
Καὶ ἐπειδήπερ καὶ ἐτέρας ἀποστολικὰς φωνὰς προβάλλονται λέγοντες· *εἰ καὶ ἐγνώ-*
καμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκουμεν διὰ πίστεως γὰρ *περιπατοῦ-* 30
μεν καὶ οὐ διὰ εἰδους, εἰς μέσον ἀγάγωμεν τοὺς τούτων ἑρμηνευτὰς μεγαλοφώνους
διδασκάλους.
Ἰωάννης οὖν, ὁ ὑπὲρ χρυσίον καὶ λίθον τίμιον διδασκαλίαν κεκτημένος, ἑρμηνεύων
τὴν αὐτὴν τοῦ ἀποστόλου ῥῆσιν τὴν λέγουσαν· *ὥστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα*
οἶδαμεν κατὰ σάρκα· εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι 35

3-4 καθὼς — βίβλος cf. 3 Reg. 11,1-8 etc. 4-5 cf. Rom. 1,21 9-10 Joel 4,17 10-12 Ps. 88,34-35
12-13 εἰ — νοῦν cf. Rom. 1,28 15-16 Is. 10,1 24 cf. 1 Cor. 4,7 29-30 2 Cor. 5,16 30-31 2 Cor. 5,7
34-702,1 2 Cor. 5,16

(H) V T M 26-702,19 καὶ — αὐτοῦ praetermisit H

1 μύας T M | σφικίας T σφῆκας M 3 ἢ om. V 4 εἰπάτωσαν + πῶς ἢ V edd., sed cf. lat. | ἐματαιώθη
τὰ] ἐματαιώθησαν V 6 πάντως — πιστεῦσαι² om. T 7-8 τῆς οἰκονομίας (quod etiam Anast. legit,
neglecto tamen λέγω)] ἴσ. μετὰ τὴν οἰκονομίαν ed. Rom.^{ms} fort. recte 8 ἀναρρήσεις V | αὐτοῦ M
11 αὐτῶν (cf. lat.) αὐτοῦ Sept. (uar. lect. αὐτῶν) | οὐδ' οὐ μὴ M (cf. supra p. 698,7): οὐδὲ μὴ V T edd. Sept.
(uar. lect.) 13 καὶ suspectum, sed fort. τῷ διαβόλῳ λατρεύσαντες post καὶ transponendum | τοῦ om. ed.
Rom.* 14 τῶν om. M 15 οἱ γράφοντες (cf. lat.) τοῖς γράφουσιν Sept. (sed cf. Is. 5,20 al.) 19 ἀναστρέ-
ψαι ed. Rom.* 23 κλῆσιν] ἐκκλησίαν M 30 ἀλλά] ἀλλ' οὐ M 30-702,1 διὰ — φησὶν om. V
34 τὴν² om. ed. Rom.*

peritissimi quia Aegyptii olim boues colebant et alia quadrupedia et uolatilia diuersa et muscas et crabronum habitacula et uiliora istis animantia, Persae uero solem et ignem, Greci autem super haec omni creaturae seruierunt, sed et Hebraeorum quidam, ut liber Regnorum narrat et prophetarum relationes. nam dicant quando
 5 *stultae factae sunt gentes et obscuratum est insipiens cor eorum*: antequam credidissent in Christum an postquam crediderunt? utique antequam credidissent; manifestum enim hoc. si enim dixerint postea quam crediderunt in Christum gentes creaturae ac idolis deseruisse, dispensationis Christi dei nostri prophetiae secundum ipsos mendaces erunt quae pronuntiatae sunt de ecclesia: *erit Hierusalem sancta, et*
 10 *alienigenae non pertransibunt per eam* ultra, et: *miserecordiam meam non dispergam ab eis neque profanabo testamentum meum et quae procedunt de labiis meis non faciam irrita*. si uero ab agnitione dei se exules facientes et ante Christi aduentum *traditi sunt in reprobum sensum* diabolo seruientes, uana est aduersus christianos
 15 accusatio quae nunc ab eis efficitur, et fiducialiter dicet ad eos Esaïas clamans: *uae qui scribunt malitiam! scribentes enim malitiam scribunt*. igitur maligne ac tergiuersatorie apostolicas et ceterae sacrae scripturae uoces accipientes festinant magnum salutis nostrae mysterium dispensationis Christi dei nostri, per quem redempti sumus ab errore idolorum, peruertere et in se gloriam auferre. sed nullus eis credit christianorum. confitemur enim uniuersi ab errore idolorum et ab omni gentili
 20 religione Christum uerum deum nostrum in profectione sua qua secundum carnem ad nos uenit nos penitus abstraxisse. porro si ipsi hoc minime confitentur fuisse factum, nec uocationem eius habent. unde aduersus eos apostolus *quid enim habes, inquit, quod non accepisti?* at *si acceperunt*, illam redemptionem confiteri debuerant et suscipere imagines, quae sunt ecclesiastici decores in oculorum aspectum nobis
 25 effecti et enarrationes euangelicae per eas in mentes nostras assumptae ad commemorationem et relationem euangelicae historiae, sicuti crebrius dictum est.

Ma. 287

Rom. 613

Ha. 387

Et quoniam alias quoque apostolicas uoces proponunt dicentes: *et si noueramus Christum secundum carnem, sed nunc iam non nouimus eum; per fidem enim ambulamus, non per speciem*, in medium proferamus harum interpretes et magistros
 30 magniuocos.

Iohannes itaque, qui fulgentius auro et lapide possidet magisterium, interpretans idem apostoli dictum quod ait: *itaque nos ex hoc neminem nouimus secundum carnem*, <et si noueramus Christum secundum carnem,> *sed nunc iam non nouimus*, ita

PL 129, 416

La.-Co. 471

14–15 uae – scribunt² cf. Vet. Lat. (Beuron) Is. 10,1

P VE

1 Aegyptii (sic) P Egyptii V Egiptii E 3 Greci P (praeter consuetudinem) | haec] hoc ed. Rom.* | Hebraeorum codd. 5 facte P 6 in om. VE ed. Rom. (corr. ed. Reg.) 10 alienigene P aligeni enē (sic) V | transibunt E edd. (ex Vulg.) 14 Ysaïas V Isaïas E edd. 16 ceterae (in gr. nihil respondet)] cetera (sic) V ceteras ed. Rom.* 18 auferre scripsi (cf. Gloss.): afferre P E offerre V transferre ed. Rom.* 19–20 religione gentili E edd. 20 profectione ~ ἐπιδημία (cf. Chron. trip. p. 41,14) | qua] qui P^{ac} (a exp., i add. s. l. P^c) 22 factum + nec confessionem ed. Rom.*, sed cf. gr. | apostolus + ait ed. Rom.* (sed uide infra) 23 inquit P: inquit V, om. E edd. 24 decoris V edd. 25 effectae ed. Rom.* | ad] in E edd. 26 reuelationem P^{ac} (ue exp.) 28 eum om. ed. Rom.* (ex Vulg.) 32 idem om. E edd. | ex hoc nos ed. Rom.* 33 et – carnem suppleni coll. gr. et infra p. 703,4–5 (et si cognouimus Christum secundum carnem add. ed. Reg.*)

La.-Co. 472 γινώσκομεν, οὕτω φησίν· „Οὐδένα οἶδαμεν κατὰ σάρκα· τῶν πιστῶν· τί γάρ, εἰ καὶ ἐν σαρκὶ εἰσιν; ἀλλὰ ἡ ζωὴ ἐκείνη ἡ σαρκικὴ ἀπώλετο, καὶ ἄνωθεν ἐγεννήθημεν πνεύματι καὶ ἑτέραν οἶδαμεν πολιτείαν καὶ διαγωγὴν καὶ ζωὴν καὶ κατάστασιν τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ πάλιν τούτου αὐτοῦ ἀρχηγὸν τὸν Χριστὸν ὄντα δείκνυσιν· διὸ καὶ ἐπήγαγεν· εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν. 5 τί οὖν; εἰπέ μοι· τὴν σάρκα ἀπέθετο καὶ νῦν οὐκ ἔστι μετὰ τοῦ σώματος; ἄπαγε· καὶ γὰρ καὶ νῦν ἐν σαρκὶ ἔστιν· οὗτος γὰρ ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οὕτως ἐλεύσεται. „οὕτως· πῶς; ἐν σαρκὶ μετὰ τοῦ σώματος. πῶς οὖν φησιν „εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν;“ ὅτι εἰ καὶ παθητὸν ἐγνώκαμεν τὸν Χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι. ἐπὶ ἡμῶν μὲν γὰρ τὸ κατὰ 10 σάρκα τὸ ἐν ἀμαρτίαις εἶναι, τὸ δὲ μὴ κατὰ σάρκα τὸ μὴ ἐν ἀμαρτίαις εἶναι, ἐπὶ δὲ Χριστοῦ τὸ κατὰ σάρκα τὸ ἐν τοῖς παθήμασιν εἶναι τῆς φύσεως, οἷον ἐν τῷ διψῇ, ἐν τῷ πεινῇ, ἐν τῷ κοπιᾷ, ἐν τῷ καθεύδειν· ἀμαρτίαν γὰρ οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ δόλος εὐρέθη ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. διὸ καὶ ἔλεγε· τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἀμαρ- 15 τίας; καὶ πάλιν· ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου καὶ ἐν ἐμοὶ εὐρήσει οὐδέν, τὸ δὲ μὴ κατὰ σάρκα τὸ καὶ τούτων ἀπηλλάχθαι λοιπόν, οὐ τὸ ἐκτὸς σαρκὸς εἶναι. καὶ γὰρ μετὰ ταύτης ἔρχεται κρινῶν τὴν οἰκουμένην, ἀπαθῆ αὐτὴν ἔχων καὶ ἀκήρατον. εἰς ὃ καὶ ἡμεῖς βαδιούμεθα, συμμόρφου τοῦ σώματος ἡμῶν γενομένου τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ.”

Καὶ Κύριλλος δὲ ὁ Ἀλεξανδρείας, ὁ ὑπέρμαχος τῆς εἰλικρινοῦς ἡμῶν πίστεως, σαφ- 20 νίζων ἡμῖν τὸ αὐτὸ ῥητὸν οὕτως διερμηνεύει· „Ἐπειδὴ γὰρ γέγονεν ἄνθρωπος ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος καὶ ρίζα τοῦ γένους ἐφάνη δευτέρα — οὐ κατὰ τὴν πρώτην ἐξ Ἀδάμ, ἀλλ' ἐν ἀμείνοσιν ἀσυγκρίτως νοουμένη καὶ ὑπάρχουσα —, μετεστοιχειώμεθα πρὸς ζωὴν. οὐ γὰρ ἔσμεν ὑπὸ θάνατον, ἀλλ' ὑπ' αὐτὸν τὸν τὰ πάντα ζωοποιοῦντα λόγον. καὶ οὐδεὶς ἔστιν ἔτι ἐν σαρκὶ, τουτέστιν ἐν ἀσθενείᾳ 25 σαρκικῇ, ὃ ἔστιν ἡ φθορά. οὐ τοῦτο δὲ λέγει ὁ Παῦλος ὅτι οὐ σεσάρκωται ὁ Χριστός. εἰ γὰρ καὶ λέγει ὅτι οὐδένα ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα, οὐ τοῦτο σημαίνει· ἐπεὶ πῶς ἀπέθανε; σαρκὸς γὰρ ἀσθένεια τοῦτο. ὁ οὖν λέγει τοῦτό ἐστι· γέγονε μὲν σὰρξ ὁ λόγος καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανε· καὶ οὕτως αὐτὸν ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα, πλην ἀπὸ τοῦ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν. εἰ γὰρ καὶ ἔστι νῦν ἐν σαρκὶ — 30 ἀνέστη γὰρ τριήμερος καὶ ἀνέβη εἰς οὐρανοὺς —, ἀλλ' ὑπὲρ σάρκα νοεῖται· οὐκέτι γὰρ ἀποθνήσκει οὔτε ἄλλην τινὰ σαρκὸς ἀσθένειαν ὑπομένει, ἀλλὰ πάντων ἔστι τούτων ἀμείνων ὡς θεός.”

7–8 Act. 1,11 13–14 1 Petr. 2,22 14–15 Ioh. 8,46 15 Ioh. 14,30 (cf. 12,31 et 16,11) 17 cf. Ps. 95,13
18–19 cf. Phil. 3,21 22–23 ρίζα — Ἀδάμ cf. 1 Cor. 15,45–47 27 cf. 2 Cor. 5,16

1–19 Ioh. Chrys. in epist. 2 Cor. (CPG 4429) hom. 11 p. 128 (514 C 1 – E 8) Field 21–33 Cyr. Alex. comm. in epist. 2 Cor. (CPG 5209,2) p. 352–353 Pusey III (textus congruit cum catena codicis Ath. Pantocr. 28 [CPG C 166] = cod. H apud Pusey)

(H) V T M 1–19 = Chrys. 21–33 = Cyr. (= H)

1 καὶ om. V 2 σαρκικὴ T M Chrys. (cf. lat.): κατὰ σάρκα V (fort. ex con.) ed. Rom.^{ms} 3 τὴν om. V
4 τούτου αὐτοῦ] τοῦ αὐτοῦ T edd. (cf. lat.), sed τούτου αὐτοῦ sunt uerba Iohannis Chrysostomi 7 καὶ
γὰρ om. V | ὑμῶν] ἡμῶν ed. Rom.* (ex lat. F) 9–10 γινώσκομεν — ἐπὶ om. Chrys. 9–10 ὅτι — οὐκέτι
om. V 11–12 ἐπὶ δὲ Χριστοῦ] Χριστοῦ δὲ Chrys. 15 εὐρήσει] οὐκ ἔχει Chrys. (uar. lect. in N. T.)
17 κρινῶν ed. Rom. (cf. lat.): κρίνων V T Chrys. κρίνει M (fort. ex Sept.) 18 ἡμῖν V T Chrys. (cf. lat.): ἡμῶν
M (fort. ex N. T.) 22 τοῦ θεοῦ λόγος] υἱὸς καὶ λόγος τοῦ θεοῦ V 23 νοουμένην καὶ ὑπάρχουσιν ed.
Rom.* 24 μεταστοιχειώμεθα H μεταστοιχειούμεθα ed. Rom.* | τὰ om. V M 26 ἡ om. M | ὁ² om.
ed. Rom.* 29 μὲν om. V 30 οὐκέτι] οὐ τοῦτο V 31 ἀνέστη γὰρ τριήμερος] ἀλλ' ἀνέστη τριήμερος
H (τριήμερος γὰρ ἀνεβίω textus Cyrilli) 32 οὔτε] ἀλλὰ οὐδὲ H | τινὰ om. V

dicit: „*Neminem nouimus secundum carnem* fidelium; deinde et si in carne sunt? sed uita illa carnalis periit, et desursum nati sumus spiritu et aliam nouimus ciuilitatem et conuersionem et uitam et constitutionem quae in caelis est. iterum eiusdem: auctorem Christum esse demonstrat; unde et intulit: *et si noueramus Christum secundum carnem, sed nunc iam non nouimus*. dic mihi: numquid carnem deposuit et nunc non est cum corpore? absit. etenim et nunc in carne est. *hic enim Iesus qui assumptus est a uobis in caelum sic ueniet*. „sic“ quomodo? in carne cum corpore. quomodo ergo ait „*et si noueramus secundum carnem Christum, sed nunc iam non nouimus*“? quia et si passibilem noueramus Christum, sed iam nunc non. nam nostrum est *secundum carnem* esse in peccatis esse – et non secundum carnem esse in peccatis non esse –, Christi uero esse secundum carnem est in passionibus esse naturae, ut puta sitiendo, Ma. 290
esuriendo, fatigando, dormiendo; *peccatum enim non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius*. unde et dicebat: *quis ex uobis arguet me de peccato?* et iterum: *uenit princeps mundi huius et in me non inueniet quicquam*. igitur non *secundum carnem* Rom. 614
Christum esse est etiam ab his tristitiis liberari, non absque carne esse. etenim cum ipsa *ueniet iudicaturus orbem*, impassibilem eam habens et incorruptibilem. in quod et nos transibimus, *configurato corpore nobis effecto corpori claritatis eius*.”

Praeterea Cyrillus Alexandrinus, propugnator sinceræ fidei nostrae, explanans nobis idem dictum taliter interpretatur: „Nam quia factum est homo unigenitum dei uerbum et radix generis apparuit secunda – non iuxta primam quae est ex Adam, sed in melioribus incomparabiliter intelligenda et existens –, transformamur ad uitam. non enim sub morte sumus, sed sub ipso uerbo quod cuncta uiuificat. et nemo est in carne, id est in infirmitate carnali, quod est corruptio. non autem hoc dicit Paulus quod non sit incarnatus Christus. nam etsi dicit quia *neminem nouimus secundum carnem*, non tamen hoc significat; siquidem quomodo mortuus est? hoc enim carnis infirmitas est. ergo quod dicit hoc est: factum est caro uerbum et pro omnibus mortua est. et sic <eum> *cognouimus secundum carnem*, uerumtamen ex hoc *iam non nouimus*. nam et si est nunc in carne – resurrexit enim tertio die et ascendit in caelos –, sed supra carnem intelligitur; non enim iam moritur neque aliam aliquam carnis infirmitatem sustinet, sed his omnibus est potior tamquam deus.”

P VE

1 deinde] quid enim *ed. Rom.* ex gr.* 3 iterum eiusdem (*codd. litt. maiusc.*) *Anast. legit τοῦ αὐτοῦ* (cf. gr. T)
7 nobis F *edd.* 9 est *post* carnem esse *ed. Rom.* non male, sed mendum potius interpreti tribuendum* 15 etiam]
iam *ed. Rom.**, sed cf. gr. | ab his tristitiis liberari] *Anastasium* λυπῶν *pro* λοιπὸν *legisse suspic. Dubielzig* | liberati
P | non] et non E *edd.* 18 Kyrillus P Cirillus E 19 factus F² *edd.* | homo est *ed. Rom.* ex F* (homo om. E, *suppl.* F²
post factum) | unigenitus *codd.*, *correx*i coll. gr. 21 intelligendam et existentem F² *edd.*, sed cf. gr. | transformamur]
Anast. μεταστοιχείομεθα *legisse uidetur* 22 sumus sub morte E *edd.* 24 incarnatus] in carne E *edd.* | dicit quia]
dicimus E *edd.* 27 sic eum *Dubielzig coll. gr.*: si *codd.* sic *ed. Rom.**

Ὅρατε οὖν, οἱ δι' ἐναντίας, ὅτι οὐ μόνον τὰς ἀποστολικὰς φωνὰς διαστρέφετε, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀγίοις πατράσιν ἐναντιοῦσθε. αὐτοὶ μὲν γὰρ διὰ τῶν προκειμένων ἀποστολικῶν ῥητῶν παθῶν ἀπηλλάχθαι τὸν Χριστὸν μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀποδεικνύουσι, καὶ ἡμᾶς ὁδηγοῦσιν ὡς *συμμόρφους γενομένους τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ* μὴ κατὰ σάρκα περιπατεῖν, τουτέστι μὴ ἐπακολουθεῖν ταῖς σαρκικαῖς ἡδοναῖς. ὑμεῖς δὲ τοῖς ἴχνεσι τούτων κατακολουθεῖν μὴ ἀνεχόμενοι, ἐτέρως παρὰ τοὺς πατέρας φρονήσαντες καινὴν τινα δόξαν παρεισφέρετε, καὶ ὁδὸν ἀτριβῇ βαδίζοντες ἑαυτοὺς 5

Ha. 389 τε καὶ τοὺς ἐπομένους ὑμῖν εἰς κρημνοὺς καὶ φάραγγας ἀπάγοντες εἰς *πέταυρον*
La.-Co. 473 *ἄδου* καταβιβάζετε. ἀλλ' οὐδεὶς ὑμῖν πιστεύει μὴ ἐπομένοις τῇ τῶν ἀγίων πατέρων ἡμῶν διδασκαλίᾳ. 10

Τὸ δὲ *διὰ πίστεως περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἰδους* ὁ αὐτὸς Ἰωάννης ἐρμηνεύων οὕτω φησίν· „Ἰνα μή τις εἴπῃ· τί οὖν; λέγοντός σου *ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου*, τί ταῦτα λέγεις; ἀλλοτριούμεθα οὖν αὐτοῦ ἐνταῦθα ὄντες;“, προδιώρθωσεν εἰπὼν· *διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἰδους*. καὶ ἐνταῦθα μὲν αὐτὸν ἴσμεν, ἀλλ' οὐχ οὕτω σαφῶς ὁ καὶ ἀλλαχοῦ λέγει· *ἄρτι βλέπομεν ἐν ἐσόπτρῳ* 15
καὶ ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον.”

Καὶ ταῦτα μὲν ἄμφω θεσπέσιοι πατέρες εἰρήκασιν· ἐπεὶ καὶ ἐν ἄλλοις ῥητοῖς αὐτοῦ ὁ ἀπόστολος σαφῇ ἡμῖν διαγγέλλει τὴν ἔννοιαν λέγων· ὁ γὰρ *βλέπει τις, τί καὶ ἐλπίζει; εἰ δὲ ὁ οὐ βλέπομεν ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα*. πρόδηλον οὖν ὅτι 20

Ma. 292 *διὰ πίστεως περιπατοῦμεν καὶ οὐ διὰ εἰδους* οὐδὲ γὰρ ὁρῶμεν ἐνταῦθα τὸν θεόν,

Rom. 615 *ἀλλὰ πιστεύομεν εἰς αὐτόν, ὅτι καὶ τὰ δημιουργήματα αὐτοῦ πίστει λέγομεν παρ' αὐτοῦ γεγενῆσθαι, καθὼς τῇ μεγαλοφονίᾳ τοῦ πνεύματος ὁ αὐτὸς κηρύττει λέγων· πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ βλεπόμενα γεγονέναι. καὶ θεωροῦντες τὴν εὐτακτον κίνησιν τοῦ παντός εἰς ἔννοιαν ἐρχόμεθα τοῦ ἐν σοφίᾳ τὰ πάντα ποιήσαντος θεοῦ. τοῦτο οὖν ἐστὶ *διὰ πίστεως* 25
περιπατοῦμεν καὶ οὐ διὰ εἰδους, καὶ οὐχ ὡς αὐτοὶ ἐξ ἀπαιδευσίας γλώσσης στρεβλοῦντες τὴν ἔννοιαν τὴν ἀποστολικὴν εἰς τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ποίησιν ἐξελάβοντο τὸ εἰρημένον. τὰς οὖν πατρικὰς διδασκαλίας ἀκούσαντες ταύταις ἀκολουθήσωμεν καὶ τὴν νυνὶ καινοτομίαν βδελυζόμεθα λέγοντες· *ἐμίσησα ἐκκλησίαν*
πονηρευομένων, καὶ μετὰ ἄσεβων οὐ μὴ καθίσω, 30*

4 cf. Phil. 3,21 8-9 εἰς² – ἄδου cf. Prou. 9,18 11 2 Cor. 5,7 12-13 2 Cor. 5,6 15-16 1 Cor. 13,12 18-19 Rom. 8,24-25 23-24 Hebr. 11,3 25 cf. Ps. 103,24 25-26 cf. 2 Cor. 5,7 26 cf. Os. 7,16 29-30 Ps. 25,5

12-16 ~ Ioh. Chrys. in epist. 2 Cor. (CPG 4429) hom. 10 p. 120 (508 C 6 – D 4) Field (= Ioh. Dam. in epist. 2 Cor. [CPG 8079] l. 546-551 Volk)

(H) V T M 2-30 αὐτοὶ – καθίσω praetermisit H 12-16 ~ Chrys., Ioh. Dam.

2 πατράσιν] πᾶσιν ed. Rom.* 6 τοῖς πατράσι V T 7 κενὴν V 9 πιστεύει] πεισθῇ M | ὁσίῳ Vc edd. 11 περιπατοῦμεν + καὶ T M edd., sed cf. lat. et N. T. 12 μὴ τις etiam Ioh. Dam.: μηδεὶς Chrys. | τί – σώματι] ἀκούων ὅτι nec plura Chrys. Ioh. Dam. 12-13 ἐνδημοῦντες – αὐτοῦ om. V 13-14 προδιώρθωσεν + τοῦτο Chrys. Ioh. Dam. 15 ὁ om. M 15-16 ἄρτι – πρόσωπον²] ἐν ἐσόπτρῳ καὶ ἐν αἰνίγματι nec plura Chrys. Ioh. Dam. 16 καὶ etiam Chrys. Ioh. Dam. (uar. lect. in N. T.) 17 ἄμφω + οἱ ed. Rom.* ex Vc (Bonafides in marg.) 18 ἔννοιαν] διάνοιαν + ἡ μᾶλλον εἰπεῖν τὴν ἔννοιαν V (fort. correctio marginalis in textum recepta) 20 οὐδὲ] οὐ T edd. 25 ἐν om. Vc edd. | τὰ om. M, cf. Sept. | expectaueris ἐστὶ <τὸ> (cf. supra l. 11) 26 ἀπαιδεύτου M | γλώττης M 29 κενотоμίαν V | βδελυζόμεθα V 30 καθίσω] sententia continuatur infra p. 706,2

- Videtis ergo, aduersarii, quia non solum apostolicas uoces peruertitis, sed sanctis patribus aduersamini. ipsi enim per antelata dicta Christum passionibus liberatum post resurrectionem ostendunt, et nos docent tamquam conformes effectos *corpori claritatis* eius non secundum carnem ambulare, id est non sectari carnales uoluptates.
- 5 porro uos uestigia horum persequi minime patientes, aliter quam patres sapiendo PL 129, 417
 uanam quandam gloriam introducitis, et uiam non tritam ambulantes uosmet et
 sectatores uestros in praecipitia et fauces inducendo in profundum *inferni* dimergitis. Ha. 390
 uerum uobis nemo credit non sequentibus sanctorum patrum nostrorum doctrinam. La.-Co. 474

- Sane illud quod dicitur *per fidem enim ambulamus, non per speciem* idem Iohannes
 10 interpretans sic ait: „Ne quis dicat: „<quid> ergo? dicendo *quamdiu sumus in corpore, peregrinamur a domino*, ut quid haec dicis? alieni ergo efficimur ab eo hic existentes?“, ante correxit dicens: *per fidem ambulamus, non per speciem*. et hic quidem eum scimus, sed non ita liquido; et alibi dicit: *nunc uidemus* in speculo et in *aenigmate, tunc autem facie ad faciem*.“
- 15 Et haec quidem ambo egregii patres dixerunt; quoniam et in aliis dictis suis apostolus liquido nobis sensum indicat dicens: *quod enim uidet quis, quid et sperat? si autem quod non uidemus speramus, per patientiam expectamus*. perspicuum ergo est quia Ma. 291
per fidem ambulamus et *non per speciem*. neque enim uidemus hic deum, sed credimus in eum, quia et ea quae condidit fide dicimus ab eo facta fuisse, quemadmodum Rom. 615
- 20 magna spiritus uoce ipse praedicat dicens: *fide intellegimus aptata esse saecula uerbo dei, ut ex inuisibilibus uisibilia fierent*. et contemplantes ordinatum motum uniuersitatis ad intelligentiam uenimus dei qui *omnia in sapientia fecit*. hoc enim est *per fidem ambulamus, non per speciem*, et non ut ipsi ex indisciplinatione linguae deprauantes sensum apostolicum in uenerabilium imaginum factionem acceperunt quod
- 25 dictum est. doctrinis ergo patriis auditis has sequamur et praesentem nouitatem abominemur dicentes: *odiu ecclesiam malignantium et cum impiis non sedebo*.

P VE

6 uanam] *Anast. intellexit* κενήν | gloriam] opinionem *ed. Rom.^{ms} (sed est mendum interpretis)* 7 demergitis VE edd. 10 quid *add. ed. Rom. (cf. gr.)* 11 dicitis P 13 et¹] *expectaueris* <quod> et, *sed cf. gr. M* 13–14 enigmatē (sic) V enigmatē E 16 et P (cf. gr.): *om. VE (cf. Vulg.)* 20 intellegimus E edd. | apta P (*uar. lect. in Vulg.*) 21 deo VE (corr. F) 22 enim (~ οὐν? cf. p. 681,8)] ergo *ed. Rom.**

(Τόμος πέμπτος)

ὅτιπερ εἰς κακίαν τρέχοντες οἱ πόδες αὐτῶν τοῖς ἑαυτῶν ἐνεπάρησαν βρόχοις. καὶ ἤδη ἀποδέδεικται ὅτι οὐδεὶς τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀνατεθραμμένων τὴν τοῦ θεοῦ δόξαν ἀντηλλάξατο εἰς τὴν τῶν εἰκόνων ποίησιν οὔτε ἐν ἄλλῳ οἰωδῆποτε κτίσματι. φέρε νῦν καὶ τῶν ἐξῆς τὴν ἀνασκευὴν ποιησώμεθα, σύμμαχον ἔχοντες τὴν μὴ νικω- 5 μένην ἀλήθειαν. καὶ γὰρ αὐτοὶ προσθήκαις τὸ κακὸν πλεονάσαι θέλοντες, καὶ ἁγίους πατέρας εἰς μέσον ἤγαγον, αὐτοὺς λοιδοροῦντες κατὰ τῆς τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀναζωγραφῆσεως διαγορεῦσαι, ταῦτα προτιθέμενοι·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Τὰ ἴσα δὲ καὶ οἱ τῶν ἀποστόλων μαθηταὶ καὶ διάδοχοι θεοφάντορες ἡμῶν πατέ- 10 ρες ἐκδιδάσκουσι. λέγει οὖν ὁ ἐν σημειοφόροις περιβόητος Ἐπιφάνιος ὁ Κύπρου· „Προσέχετε ἑαυτοῖς καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς παρελάβετε· μὴ ἐκκλίνετε δεξιὰ μηδὲ ἀριστερά.” οἷς ἐπιφέρει· „καὶ ἐν τούτῳ μνήμην ἔχετε, τέκνα ἀγαπητά, τοῦ μὴ ἀναφέρειν εἰκόνας ἐπ’ ἐκκλησίας μήτε ἐν τοῖς κοιμητηρίοις τῶν ἁγίων, ἀλλ’ αἰ- 15 διὰ μνήμης ἔχετε τὸν θεὸν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν — ἀλλ’ οὔτε κατ’ οἶκον κοινόν·” οὐκ ἔξεστι γὰρ χριστιανῶ δι’ ὀφθαλμῶν μετεωρίζεσθαι καὶ ῥεμβασμῶν τοῦ νοός.”

La.-Co. 476 ὅς καὶ ἑτέρους λόγους ἐξέθετο ἐπ’ ἀνατροπῇ τῆς τῶν εἰκόνων ποιήσεως, οὓς οἱ φιλομαθῶς ζητοῦντες εὐρήσουσιν.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Οἱ φιλομαθεῖς περὶ τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἔρευναν τοὺς ἑτέρως 20 φρονοῦντας καὶ θέλοντας τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην στῆσαι καὶ τῇ τοῦ θεοῦ ἀντιταχθῆναι

Rom. 616 ἴσασι κιβδήλοις καὶ παρεγγράπτοις συγγράμμασιν ἰσχυριζομένους, ἔνθεν ὡς νόθους

Ma. 293 ὄντας καὶ οὐ γνησίους υἱοὺς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀδελφούς δέξασθαι οὐ προσ-

Ha. 392 ἔνται, μᾶλλον δὲ ἀποκρουόμενοι λέγουσι· σπέρμα Χαναὰν καὶ οὐκ Ἰούδα, γνόντες τὸ

ὑπὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ εἰρημένον· ἐξῆλθον ἀφ’ ἡμῶν, ἀλλ’ οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν. εἰ γὰρ 25

2 cf. Prou. 1,16 (ad Is. 59,7 rettulit Anast.) 5–6 τὴν² — ἀλήθειαν cf. 1 Esdr. 3,12 12 Προσέχετε ἑαυτοῖς cf. Act. 20,28 al. | καὶ — παρελάβετε cf. 2 Thess. 2,15 et 3,6 12–13 μὴ — ἀριστερά cf. Prou. 4,27; Deut. 2,27 21 cf. Rom. 10,3 24 σπέρμα — Ἰούδα Sus. (Theod.) 56 25–708,1 1 Ioh. 2,19

12–18 Epiph. testam. ad ciu. (CPG 3751) fr. 32–33 Holl (p. 363) = fr. 1–2 Ostrogorsky (p. 67–68); cf. Thümmel, BSI 47, 1986, 187; id., Frühgeschichte n. 38

12–16 = Niceph. refut. c. 158,3–12 (ex synodi a. 815 habitae florilegio) 16 οὐκ — νοός = Niceph. adu. Epiph. p. 301,12–13

(H) V T M 6–18 καὶ¹ — εὐρήσουσιν praetermisit H 12–16 = Niceph.^{ref} 16 = Niceph.^{Epi}

1 ante Τόμος πέμπτος (om. H fort. propter praetermissionem, uide app. testium ad p. 704,2–30) add. Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω HV edd. (deest in lat.) uix recte; nam textus ab Epiphania pronuntiatu continuatur 2 ὅτιπερ — βρόχοις] haec coniungenda sunt cum iis quae in fine tomi quarti praecedunt 3 ἀποδέδεικται H T M: ἃ δέδεικται V 7 λοιδοροῦντες (~ obloquendo)] „ἴσ. ληρωδοῦντες“ ed. Rom.^{ms} 8 προστιθέμενοι ed. Rom.* (ex lat.) 9 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T 10 ἴσα ed. Rom.* 11 οὖν] γὰρ V 13 μηδὲ] ἢ Niceph.^{ref} 16 ἐξέσταται Niceph.^{Epi} | ῥεμβασμῶ Niceph.^{ref} Niceph.^{Epi} | τοῦ om. Niceph.^{Epi} 19 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T | διάκονος + καὶ κουβουκλείσιος M 21 θεοῦ + χάριτι M, sed cf. lat. et N. T. 22 παρεγγρά- πτοις] νόθοις M (fort. correctio uel adnotatio marginalis in textum recepta); cf. etiam app. crit. lat. | ἰσχυριζομέ- νους ἔνθεν HV M: ἔνθεν T ἰσχυριζομένους ed. Rom.* (om. ἔνθεν coll. lat., ut uidetur) 23–24 προσίενται] προσίενται ed. Rom.* 24 Χαναὰμ ed. Rom.* | οὐκ om. ed. Rom.* („ἴσ. οὐχὶ Ἰούδα“ ed. Reg.^{ms}) 25 ἀφ’] ἐξ M (fort. ex N. T.), sed cf. lat.

(Tomus quintus)

Quoniam *ad* malitiam *currentes pedes eorum* suis irretiti sunt laqueis, ecce ostensum est neminem ex his qui in ecclesia nutriti sunt gloriam dei in imaginum facturam uel in aliam qualemcumque commutasse creaturam. eia nunc et ceterorum destruc-
 5 tionem faciamus, auxiliatrice habita quae non uincitur ueritate. etenim ipsi addita-
 mentis malum abundare uolentes, etiam sanctos patres in medium adduxerunt eos
 obloquendo contra uenerabilium imaginum picturam effatos fuisse, addentes:

(Gregorius episcopus legit:)

«Porro aequalia et apostolorum discipuli et successores, deiloqui uidelicet patres
 10 nostri, edocent. dicit ergo in patrandis signis famosissimus Epiphanius Cyprius:
 „Attendite uos ipsos, et tenete traditiones quas suscepistis; *ne declinetis ad dexteram
 neque ad sinistram.*“ quibus subinfert: „et in hoc memoriam habete, filii dilecti, PL 129, 418
 ne inducatis imagines in ecclesias neque in coemeteria sanctorum, sed per memoriam
 habete deum in cordibus uestris – sed neque in domum communem; non enim
 15 expedit christiano per oculos et uagationes mentis efferri.“ qui et alios sermones La.-Co. 475
 exposuit in subuersionem efficiendarum imaginum, quos qui amorem discendi
 habent quaerentes inuenient.»

(Epiphanius diaconus legit:)

Amatores discendi ecclesiasticorum negotiorum scrutinium eos qui aliter sapiunt
 20 suamque uolunt *iustitiam statuere* et dei resistere, nouerunt nothis et falsis conscrip-
 tionibus innitentes tamquam spurios et non proprios ecclesiae catholicae filios Rom. 616
 minime ut fratres admittere, immo uero abdicantes dicunt *semen Chanaan et non* Ma. 294
Iuda, scientes ab euangelista dictum: *exierunt a nobis, sed non erant ex nobis. si enim* Ha. 391

2 ad – eorum cf. Vet. Lat. (Beuron) Is. 59,7 (O) 23–709,1 exierunt – nobiscum cf. Vet. Lat. (Beuron) 1 Ioh. 2,19

P VE

1 post Tomus quintus suppl. ed. Rom.* Epiphanius diaconus legit, sed cf. app. crit. gr. 2–4 Quoniam – creaturam]
 Anast. uerborum constructionem mutauit; cf. app. crit. gr. 2 suis post sunt E edd. 6 habundare codd. (fort.
 retinendum; cf. Act. II p. 145,3 al.) | medio ed. Rom.* 7 obloquendo] i.e. obloquendo calumniantes, cf. ThLL s.u.
 II | addentes] Anast. legit uel intellexit προστιθέμενοι 10 patrandis signis expectaueris inter patrandes signa (cf.
 Steph. TGL³ VII, 189 B–C) 13 coemeteria ed. Rom.: coemeteriam P cimiteria V coe + spatium E 18 diaconus + et
 cubuclesius P V (cf. gr. M) 19 Amatores – scrutinium] „gr. Studiosi in scrutandis rebus Ecclesiasticis“ ed. Rom.^{ms}
 20 suumque P^{ac} (u² in a mut. P^x) | statuere iustitiam ed. Rom.* | statuerit P^{ac} (t³ exp., e supra i scr. P^c)
 20–22 nouerunt – admittere] ἐνθεν Anast. in exemplari graeco non legisse uidetur; inde uerborum constructionem
 mutauit 20 falsis ~ παρεγγράφτοις (cf. infra p. 709,5) 22 Chanaan ed. Rom.* 23 a P V (cf. gr.): ex E edd. (cf.
 Vulg.)

ἦσαν ἐξ ἡμῶν, μεμενήκεισαν ἂν μεθ' ἡμῶν, καὶ πάλιν τοῦ θεοῦ ἀποστόλου λέγοντος ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν, καὶ βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης καὶ πάλιν ὁ αὐτός φησι· μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε. πρέπον οὖν ἐστὶ παντὶ χριστιανῶ παρεγγράπτων βίβλων ἀκρόασιν 5 ποιουμένῳ ταύτας διαπύειν καὶ μηδόλως προσδέχεσθαι. καὶ γὰρ τοῦ θεοῦ ἀποστόλου πρὸς Λαοδικεῖς φέρεται πλαστή ἐπιστολὴ ἐν τισὶ βίβλοις τοῦ ἀποστόλου ἐγκειμένη, ἣν οἱ πατέρες ἡμῶν ἀπεδοκίμασαν ὡς αὐτοῦ ἀλλοτρίαν. καὶ τὸ κατὰ Θωμᾶν Μανιχαῖοι παρεισήγαγον εὐαγγέλιον, ὅπερ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ὡς ἀλλότριον εὐσεβῶς ἀποστρέφεται. οἷα καὶ ἡ νυνὶ χρῆσις ἡ λεγομένη μὲν τοῦ ἁγίου 10 πατρὸς ἡμῶν Ἐπιφανίου, μὴ οὕσα δέ. αὐτὸς γὰρ ὁ θεσπέσιος πατὴρ ὁγδοήκοντα κεφαλαίων ἔκδοσιν ποιησάμενος πάσας τὰς αἱρέσεις ἐθριάμβευσεν ἑλληνικὰς τε καὶ ἰουδαϊκὰς καὶ ὅσαι μετὰ τὸν χριστιανισμὸν γεγονάσι, μηδεμίαν παραλελοιπώς. καὶ εἰ τὴν τῶν εἰκόνων ποιήσιν ἀλλοτρίαν τοῦ Χριστοῦ ἐγίνωσκεν, εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν αἱρέσεων ταύτην κατέταξεν ἂν. πάλιν δὲ τὰς ἐκθέσεις ταύτας τὰς κατὰ τῶν σε- 15 πτῶν εἰκόνων ἡ ἐκκλησία εἰ ἐδέξατο, οὐδ' ἂν αἱ εἰκόνες ἀνεζωγράφηντο ἐν τε κοσμήσει τῶν σεπτῶν ναῶν καὶ πρὸς ἡμετέραν ἀνάμνησιν. ἐκ γὰρ αὐτῶν τῶν χρήσεων, ὧν εἰς μαρτυρίαν προφέρονται οἱ τῆς καινοφωνίας εἰσηγηταί, αὐτόθεν ἔχει τὴν ἀνατροπὴν. ὁ γὰρ ἅγιος Ἐπιφάνιος ἐν τοῖς χρόνοις ἦν Θεοδοσίου καὶ Ἀρκαδίου· παρεκτείνονται οὖν ἔτη ἕως τῆς νυνὶ αἱρέσεως ὥσει τετρακόσια. καὶ τὰς 20 βίβλους τὰς κατὰ τῶν εἰκόνων οὐδεὶς τῶν χριστιανῶν ἐδέξατο εἰ μὴ οἱ τῆς νυνὶ καινοφωνίας ψευδηγόροι. καὶ ἐὰν τὰ τοσαῦτα ἔτη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ οὐκ ἐδέχθησαν, οὐδὲ νυνὶ ἀποδεχθήσονται διὰ τὸ μηδέπω αὐτὰς δεδέχθαι. ἦν γὰρ ἐπιστολὴν τινες αὐτῶν προφέρονται ψευδῶς ἐπιγεγραμμένην τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου τοῦ τῆς Κυπρίων προέδρου πρὸς Θεοδοσίον τὸν βασιλέα, ἡμεῖς ταύτην μετὰ χεῖρας λαβόν- 25 τες καὶ ἀναγνόντες ἐρευνητικῶς καὶ οὐ παροδευτικῶς εὗρομεν ἐν τῷ τέλει τῆς ἐπιστολῆς ἔμφασιν τοιάδε περιέχουσαν ὅτι „Πολλάκις λαλήσας τοῖς συλλειτουργοῖς μου περιαιρεθῆναι τὰς εἰκόνας οὐκ ἐδέχθη παρ' αὐτῶν, οὐδὲ πρὸς βραχὺ ἀκοῦσαι τῆς ἐμῆς φωνῆς ἠνέσχοντο“.

Σκοπήσωμεν οὖν, τίνες ἦσαν ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ μνημονευθέντος πατρὸς ἡμῶν Ἐπι- 30 φανίου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀοίδιμοι διδάσκαλοι καὶ περίβολοι ἀρραγεῖς τῆς ἐκκλησίας· Βασίλειος ὁ μέγας ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ, Γρηγόριος ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος, Γρηγόριος ὁ τῆς Νυσσαέων πόλεως πρόεδρος, ὁ πατὴρ πατέρων παρὰ πάντων ὀνομαζόμενος, καὶ Ἰωάννης οὐτίνος ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέειν αὐδὴ — τοῦνεκεν 35 γὰρ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ χρυσοῦ στόματος ἐδέξατο —, πρὸς τούτοις καὶ Ἀμβρό- 35

2–3 Act. 20,29–30 3–4 Col. 2,8 4–5 1 Ioh. 4,1

23–29 ἦν — ἠνέσχοντο cf. Epiph. epist. ad Theodos. imp. (CPG 3750) fr. 28 Holl (p. 362) = fr. 30 Ostrogorsky (p. 73); cf. Thümmel, BSI 47, 1986, 186; id., Frühgeschichte n. 37 34 οὐτίνος — αὐδὴ cf. Hom. Il. 1,249

27–29 Πολλάκις — ἠνέσχοντο ~ Niceph. refut. c. 198,26–30; cf. adu. Epiph. p. 340,20–24

(H)V T M 1–712,8 καὶ — τάδε praetermisit H 27–29 ~ Niceph.^{ref}

3–4 συλλαγωγῶν V 4 ὁ αὐτός] error Tarasii 7 τισι] τοῖς V 8 τὸ M ed.Rom.: τοῦ V T 10 ἡ νυνὶ V M (cf. lat.): νυνὶ ἡ T edd. | μὲν om. V 16 αἱ + σεπτὰ T edd., αἱ om. V 17 σεπτῶν] αὐτῶν T | αὐτῶν τῶν] τῶν αὐτῶν V 18 κenoφωνίας codd., correxi (cf. lat.) 19 ἦν post Ἀρκαδίου V 22 κenoφωνίας codd., correxi (cf. lat.) 26 ἀναγνώσαντες M 34 γλώττης V

essent ex nobis, mansissent utique nobiscum, et iterum sacratissimo apostolo dicente quia intrabunt post discessum meum lupi graues in uos non parcentes gregi, ut abducant discipulos post se, et: uidete ne quis uos decipiat per philosophiam et inanem fallaciam, et rursus idem nolite, inquit, omni spiritui credere. decet ergo unumquem-
 5 que christianum qui falsos libros audit, hos expuere et nullatenus admittere. etenim diuini apostoli ad Laodicenses fertur ficta epistola in quibusdam libris apostoli iacere, quam patres nostri reprobauerunt ut alienam ab ipso. et Manichei secundum Thomam introducunt euangelium, quod catholica ecclesia pie tamquam alienum auertit. ita et praesens testimonium dicitur quidem, sed non est sancti patris nostri
 10 Epiphanii. ipse namque egregius pater octuaginta capitulorum editione facta cunctas hereses publicauit, paganas scilicet et Iudaicas et quotquot post christianismum factae sunt, nullam dimittens. et si imaginum factionem alienam a Christo nosset, hanc utique in numero hereseon statuisset. et rursus si expositiones has, quae sunt aduersus uenerabiles imagines, ecclesia suscepisset, non utique imagines pingerentur
 15 ad ornatum uenerandorum templorum et commemorationem nostram. ex ipsis enim scripturis quas nouitatis praeceptores in testimonium proferunt earum habetur euersio. sanctus enim Epiphanius temporibus erat Theodosii et Arcadii; extenduntur ergo anni usque ad praesentem heresim quasi quadringenti. et libros aduersus imagines nullus christianorum recepit nisi falsi praesentis nouitatis assertores. et si tot
 20 annis in ecclesia non sunt recepti, neque nunc recipiantur, eo quod aliquando recepti non fuerint. epistolam enim quam quidam eorum proferunt falso suprascriptam eiusdem sancti Epiphanii Cypriorum insulae praesulis ad Theodosium imperatorem nos in manibus accipientes et scrutabiliter et non transitorie perlegentes inuenimus
 25 in fine epistolae sententiam huiusmodi contineri quia „Multotiens locutus comministris meis, ut auferrentur imagines, receptus non sum ab eis, neque audire uocem meam saltem paululum passi sunt“.

PL 129, 419

Intendamus ergo qui fuerint temporibus iam memorati patris nostri Epiphanii in ecclesia illustres magistri et incorruptae muniones ecclesiae: Basilius magnus in opere et sermone, Gregorius cognomento theologus, Gregorius Nyssensium ciuitatis
 30 praesul, pater patrum ab omnibus nominatus, et Iohannes cuius a lingua uox melle dulcior effluebat – unde et cognomen aurei oris accepit –, insuper et Ambrosius,

La.-Co. 478

Rom. 617

10–13 ipse – statuisset cf. LC IV 25 p. 552,6–8 (= IV Capit. p. 488,30–32; deest in *Hadr.): Contra eos, qui dicunt, quod Epiphanius octuaginta capitula digessit de heresibus, qui tamen, si imagines adorare heresem sciret, id quoque inter hereses computaret.

P VE

1 mansissent (uar. lect. in Vulg.) P V: permansissent E edd. 2 discessum meum est uar. lect. in Vulg. (cf. Wordsworth/White) 3 philosophiam (sic) P 4 inquit P: inquit V, om. E edd. 5 cristianum P | et] ac E edd. 6 diui ed. Rom.* | fictam P 7 reprobauere E edd. | Manichaei ed. Rom.* 10 nanque P ed. Rom. | edictione ed. Rom. ex edicione F (corr. ed. Reg.) | cuntas (sic) P 11 pulicauit P puplicauit E 16 preceptores VE (abbr. P) 18 anni post quasi ed. Rom.* 18–19 imagines ed. Rom.: christianos codd. 20–21 aliquando ... non ~ μηδέπω 23 et² om. E edd. | transitorie P^{ac} (i add. P^c s.l.) 24 Multoties ed. Rom.* 24–25 comministris] cum ministris V ed. Rom. (corr. ed. Reg.) 25 auferrentur ed. Rom. (cf. gr.): auferrent P E auferrent V^{pc} afferrent V^{ac} (u V¹ s.l.) 29 Nyssensium ed. Rom. (recepti dubitanter): Nisensium P Niseensium V Nisiensium E

Ma. 296 σιος, Ἀμφιλόχιος, Κύριλλος Ἱεροσολύμων. εἰ τοίνυν αὐτὸς ὁ συγγραψάμενος τὴν τῶν ῥητῶν τούτων ἔκθεσιν τὴν κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων μὴ δεδέχθαι λέγει παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν τότε ἐν τῷ βίῳ περιόντων, πῶς ἂν αὐτοὶ οἱ ἅγιοι πατέρες οὐκ ἐδέξαντο ἡμεῖς οἱ εἰς τὰ τέλη τῶν αἰώνων καταντήσαντες καὶ λόγου καὶ γνώσεως ἀποροῦντες, ὅτι οὐδὲ μαθηταὶ ἔσμεν ἄξιοι αὐτῶν καλεῖσθαι, τὰ φαιλολογηθέντα κατὰ τῆς ἐκκλησίας δεξόμεθα; ἄπαγε τῆς ἐναγοῦς καὶ τολμηρᾶς ἐκθέσεως. ἐξέστησαν τοῦ ὁρθοῦ λόγου οἱ τοῦτο κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἐγχειρήσαντες. ἔστω ἐν ἡμῖν τοῖς φιλοχρίστοις τὸ τοῦ ἀποστόλου ῥητὸν τὸ φάσκον· *κρατήσωμεν τὰς παραδόσεις ἃς παρελάβομεν, καὶ τὰς βεβήλους καινοφωνίας παραιτησώμεθα*, καὶ ψευδῆ καὶ πεπλασμένα ταῦτα γνωσώμεθα εἶναι. αἱ γὰρ βίβλοι τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Ἐπιφανίου, ἣ τε λεγομένη Ἀγκυρωτὸς καὶ αἱ λοιπαί, εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διαβεβήνται, καὶ ὁ φθόγγος αὐτῶν ἐξήχηται, καὶ παρὰ μικρὸν κατὰ πᾶσαν ἐκκλησίαν διεσπαρμέναι εἰσὶ· ταῦτα δὲ τὰ λογύδρια ἃ κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων περιβομβοῦσι — δύο ἢ τρεῖς βίβλοι ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην οὐχ εὗρηται, εἰ μήπω 10 νεωστὶ ἐγράφησαν. καὶ εἰ ἦσαν γνώριμοι ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ὥσπερ ἡ λεγομένη Ἀγκυρωτὸς τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις πεπλάτυνται, οὕτως καὶ αὗται ἂν ἐπλατύνθησαν· ἀλλ' ὥς ξένοι καὶ ἀλλότριαι καὶ παρέγγραπτοι οὐδέπω ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ἐδέχθησαν, ἀλλ' οὐδὲ ἐνεφανίσθησαν, οὐκοῦν οὐδὲ νυνί, ἵνα ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ [ἡ] ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις καὶ ἡ ἀρχὴθεν παράδοσις ἐμπολιτεύηται. μὴ παραπεμπέτωσαν δὲ τὰς γλώσσας οἱ κενολόγοι κατηγοροῦντες 20 τῶν ὁρθῶς φρονούντων, ὅτι τῷ ἁγίῳ Ἐπιφανίῳ ἐναντιοῦνται οἱ ἀποδεχόμενοι τὴν ἀρχαίαν θεσμοθεσίαν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. οὐδαμῶς τὸ μὲν γὰρ σύγγραμμα ἀποβαλλόμεθα, τὸν δὲ ἅγιον πατέρα διδάσκαλον τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας γινώσκωμεν. καὶ γὰρ οἱ ἐν τῇ ἁγίᾳ τετάρτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ τῇ ἐν Χαλκηδόνι συναθροισθέντες θεῖοι πατέρες τὴν ἐπιστολὴν τὴν λεγομένην Ἰβὰ ἐπισκόπου Ἐδέσσης πρὸς Μάριν τὸν Πέρσην ἀνεθεμάτισαν ὡς Νεστορίῳ συμφωνοῦσαν, ὡσαύτως καὶ οἱ τῆς ἁγίας πέμπτῃς συνόδου, τὸν δὲ Ἰβαν οὐδαμῶς οὐ γὰρ ἀληθὲς ἀπεδείχθη, ὅτι τοῦ Ἰβὰ ἦν ἡ ἐπιστολή. ἐνθεν καὶ εἰς τοὺς ἀναθεματισμοὺς οὐ τὸν Ἰβαν ἀναθέματι παρέπεμψαν, ἀλλὰ τὴν λεγομένην Ἰβὰ ἐπιστολήν· ἐλέγετο γάρ, οὐκ ἦν δέ. οὕτως οὖν καὶ ταῦτα τὰ ψευδηγόρα συγγράμματα τὰ κατὰ τῶν 30 σεπτῶν εἰκόνων λέγονται μὲν παρὰ τινων τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου, οὐδαμῇ δὲ οὐδαμῶς εἰσιν, ὡς δέδεικται. καὶ γὰρ ναὸν ἀνεδείμαντο ἐν τῇ Κυπρίῳ νήσῳ οἱ αὐτοῦ μαθηταί, ὀνομάσαντες αὐτὸν τοῦ αὐτοῦ πατρὸς, καὶ μετὰ πολλῶν εἰκονικῶν στηλο-

4 cf. 1 Cor. 10,11 8–9 κρατήσωμεν — παρελάβομεν cf. 2 Thess. 2,15 et 3,6 9 τὰς βεβήλους καινοφωνίας (uar. lect. κενοφωνίας) 1 Tim. 6,20; 2 Tim. 2,16 19 Phil. 4,7; Col. 3,15 (text. byz.)

24–30 καὶ! — δέ cf. (Ps.-?)Anast. Sin. de haer. (CPG 7774) § 15 p. 82,20–23 Uthemann (AHC 14, 1982), ubi p. 92 plura inuenies

(H) V T M

1 Ἀμφιλόχιος + καὶ M ed.Rom., sed cf. lat. 3 τῶν! M ed.Rom.: om. V T 5–6 φαιλολογηθέντα V M (cf. lat.): φαιλολογηθέντα T edd. 7 ἐγχειρίσαντες V edd. | ἐν om. M 9 κενοφωνίας codd., correxi (cf. lat. et uar. lect. in N.T.) 10 γνωσώμεθα V 13 „τούτων δὲ τῶν λογιδρίων lat.“ ed.Rom.^{ms} | λογιδρία ed.Rom.* 14 οὐχ] οὐπω T edd. | ἡῦρηται sic V | μήπω] μὴ T edd. 15 εἰ ἦσαν] εἶησαν sic V | γνώριμον T 17 ἀλλότριαι V 18 οὐδέπω ~ οὐδέποτε, cf. Lampe s.u. (aliter lat.) 19 νῦν M | ἡ! om. ed.Rom., seclusi 20 ἐμπολιτεύηται M ed.Rom.: ἐμπολιτεύεται V T | παραπεμπέτωσαν M (cf. lat.): παραπεμπέσθωσαν V T edd. | κενολόγοι (cf. lat.)] κακολόγοι ed.Rom.* ex Vc 25–26 Ἐδέσσης T: Ἐδέσης V M edd. 26 Μάριν M: Μάρην V T edd. 27 πέμπτῃς] εἴ V | δέ om. V | οὐ] οὐδὲ V 28 τοῦ om. ed.Rom.* 30 τὰ! om. T edd. 33 αὐτὸν] fort. αὐτὸν <ὀνόματι> scribendum, cf. lat. | αὐτοῦ om. V

Amphilochius, Cyrillus Hierosolymitanus. si igitur ipse qui conscripsit horum expositionem dictorum contra uenerabiles imagines se non receptum dicit a sanctis patribus qui tunc in uita supererant, quomodo falsa dicta, quae ipsi sancti patres non receperunt, nos *qui in fines saeculorum deuenimus* <et> scientia et sermone deficiamus, quia nec discipuli eorum sumus digni uocari, contra ecclesiam recipimus? absit scelerata ac temeraria expositio! caruerunt recto sermone qui hoc contra ecclesiam nisi sunt. sit in nobis Christum diligentibus apostoli dictum: *teneamus traditiones quas accepimus*, et: *profanas uocum nouitates deuitemus*, et mendacia haec esse sciamus. libri enim sancti patris nostri Epiphani, siue qui dicitur Ancyrotos siue reliqui, in omnem orbem terrarum diffamantur, et sonus eorum uulgatur, et prope-
 10 modum per uniuersam ecclesiam sparsi sunt. harum autem ratiuncularum quae contra uenerabiles imagines murmurant duo uel tres per uniuersum orbem libri non inueniuntur, nisi forte nouiter scripti sint. et si essent noti in catholica ecclesia, sicut ille qui dicitur Ancyrotos sancti Epiphani in omnibus est ecclesiis dilatatus, ita et
 15 ipsi dilatati existerent; sed ut extranei et alieni et falsati nondum in ecclesia catholica recepti sunt, sed nec apparuerunt, ergo nec nunc, ut pax dei in omnibus ecclesiis et antiqua traditio degat. ne emittant autem linguas uaniloqui calumniantes eos qui recte sapiunt, quod sancto Epiphanio aduersentur hi qui recipiunt antiquam legisla-
 20 tionem catholicae ecclesiae. quod nequaquam uerum est; conscriptionem enim abicimus, sanctum uero patrem doctorem ecclesiae catholicae nouimus. etenim sacratissimi patres qui in quarta et uniuersali Chalcedonensi synodo congregati sunt epistolam quidem quae dicitur Hibae episcopi Hedessae ad Marin Persam anathematizauerunt ueluti Nestorio concordantem, similiter et quintae synodi patres, Hibam autem nequaquam; non enim uerum apparuit quod Hibae fuerit epistola. hinc et in
 25 anathematismis non Hibam anathemati summiserunt, sed epistolam quae dicebatur Hibae; dicebatur enim, licet non esset. ita ergo et haec mendacis assertionis conscripta quae contra uenerabiles imagines sunt dicuntur quidem a quibusdam sancti Epiphani esse, sed nullo modo sunt, ut demonstratum est. etenim templum dedi-
 30 cauerunt in Cypriorum insula eius discipuli, nominantes illud eiusdem uocabulo patris, et cum multis aliis titularibus picturis imaginem eius in ipso templo loca-

Ma. 295

Ha. 394

PL 129, 420

28–713,1 etenim – locauerunt ~ LC IV 19 p. 535,1–5 (= IV Capit. p. 487,39–488,2; deest in *Hadr.): Contra eos, qui dicunt: „Si sanctus Epiphanius imaginum destructor fuit et earum abominator, quomodo eius discipuli imagines depingebant in Cypriorum insula, in templo, quod eiusdem patris nomine titulauerunt“, cum uidelicet multa pingantur (pinguntur Capit.), quae non adorantur, et plerumque a bonis magistris mali discipuli oriantur.

P VE 28–713,1 ~ LC

1 Amphilochius + et E edd. | Cyrillus F: Kyrillus P Cirillus VE | Hierosolimitanus codd., corr. ed. Rom. 4 fines scripsi coll. gr. et Vulg.: fine P V finem E edd. | et¹ suppl. F^{2mg} (cf. gr.) | et²] ac F edd. 5 digni sumus E edd. | contra ecclesiam coniungere debuit cum uerbis falsa dicta (supra l. 3) | recipiamus E edd. 6 recta ratione ed. Rom.^{mg} 7 in nobis sit E edd. 10 uulgatus E edd. 15 nondum ~ οὐδέπω minus apte (melius p. 653,28 numquam) 16 sed om. ed. Rom.* | nec¹] neque VE edd. 21 uniuersali + sancta ed. Rom.* (ex gr.) fort. recte (sed sancta ante quarta ponendum; cf. supra p. 621,8) | Chalcedonensi P ed. Rom.: Calcid- V Calced- E 22 Hybe V Ibae ed. Rom.* | Edessae ed. Rom.* | Marin F: Marim P VE 23 Hybam V Ibam ed. Rom.* 24 Hybe V Ibae ed. Rom.* | et om. E edd. 25 Hybam V Ibam ed. Rom.* 26 Hybe V Ibae ed. Rom.* 30 titularibus picturis ~ εἰκονικῶν στήλογραφῶν (imaginales titulationes p. 691,20; cf. p. 787,21) | ipso] debuit eodem

γραφῶν καὶ αὐτοῦ εἰκόνα ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ ἀνέθηκαν. καὶ εἰ οὗτος οὕτως τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἐβδελύσσετο ὄψιν, πῶς οἱ τούτου φοιτηταὶ εἰκονικῶς τοῦτον ἔσθλογράφησαν; κρίνατε πάντες οἱ ἀκούοντες καὶ τάληθές ἀπὸ τοῦ ψεύδους χωρί-
 Rom. 618 σατε, ὅτι οὐ τοῦ πατρὸς αἱ ἐκδόσεις αὗται, ἀλλὰ Μανιχαϊκαὶ τινες, ὧν φευξώμεθα
 La.-Co. 480 ὡς χολῆς πικρίας μεμεστωμένων. αὐτοὶ γὰρ καὶ οἱ τῆς συγχύσεως εἰσηγηταὶ ταύ-
 την τὴν θέαν ἐδέξαντο οὐδαμῶς, ὡς οὐκ ἀληθῶς πρεσβεύοντες ἐνανθρωπήσαι τὸν
 θεὸν λόγον σαρκί, ἀλλὰ κατὰ φαντασίαν καὶ δόκησιν. διὸ καὶ οὗτοι φαντασιού-
 μενοι, ἕτερα ἀνθ' ἑτέρων νοοῦντες, προφέρονται τάδε·

Ma. 297 (Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Ὅμοίως δὲ καὶ Γρηγόριος ὁ θεολόγος ἐν τοῖς αὐτοῦ ἔπεσι λέγει· „Υβρις πίστιν 10
 ἔχειν ἐν χρώμασι καὶ μὴ ἐν καρδίᾳ. ἡ μὲν γὰρ ἐν χρώμασιν εὐχερῶς ἐκπλύνεται, ἡ
 δὲ ἐν τῷ βάθει τοῦ νοός, ἐκείνη ἐμοὶ προσφιλέη.”»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Διεστραμμένως αὖθις νοήσαντες καὶ ἕτερον ῥητὸν Γρηγορίου τοῦ θεολόγου προβάλλ-
 λονται· ὅπερ παρὰ μὲν τοῦ πατρὸς ἐξεδόθη 15

„Υβρις πίστιν ἔχειν ἐν χρώμασι, μὴ κραδίῃσι·
 ῥεῖτά κεν ἔκπλυτ' ἔοι· βένθος ἔμοιγε φίλον”,

ὑπὸ δὲ τούτων τῶν φαλσολόγων „Υβρις πίστιν ἔχειν ἐν χρώμασι καὶ μὴ ἐν καρδίᾳ·
 ἡ μὲν γὰρ ἐν χρώμασιν εὐχερῶς ἐκπλύνεται, ἡ δὲ ἐν τῷ βάθει τοῦ νοός, ἐκείνη ἐμοὶ
 προσφιλέη.” ἔβυσαν τὰ ὦτα καὶ τὰ ὄμματα ἔμυσαν, καὶ ὀρθὰ νοεῖν οὐκ ἠθέλησαν 20
 οἱ ἀθετήσαντες τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις. ἀκοῇ γὰρ ἤκουσαν καὶ οὐ συνῆκαν,
 καὶ βλέποντες ἔβλεψαν καὶ οὐκ εἶδον. πωρωθέντες γὰρ τῇ καρδίᾳ καὶ τὰς πατρικὰς
 διδασκαλίας καὶ παραδόσεις ἐστρέβλωσαν κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας. ὁ γὰρ ἅγιος
 Γρηγόριος ὁ θεολόγος ἐν ταῖς μετρικαῖς αὐτοῦ ἐκδόσεσι τὸ ῥητὸν ὃ αὐτοὶ προήνεγ-
 καν διαγορεύων ἠθικὸν τινα λόγον εἰσάγει ῥυθμίζοντα τὸν βίον ἡμῶν πρὸς τὸ 25
 ἀφίστασθαι τῶν προσκαίρων καὶ κοσμικῶν πραγμάτων καὶ ἡδονῶν σαρκικῶν καὶ
 τὸν πνευματικὸν ἐλέσθαι βίον, ὅστις πρὸς τὰ οὐράνια ἀνάγει, καὶ μὴ πιστεύειν τῷ
 κόσμῳ τούτῳ καὶ τοῖς προσκαίροις καὶ μὴ μένουσι προσανέχειν — ἃ καὶ χρώματα

5 cf. Deut. 29,17; Act. 8,23 21–22 cf. Is. 6,9; Mt. 13,14 23 2 Tim. 4,3; 2 Petr. 3,3

10–12 ~ Greg. Naz. carm. I 2,31 v. 39–40 (paraphr.); cf. app. testim. et infra l. 18–20; Krannich/Schubert, Väter-
 zitate p. 121–122 16–17 Greg. Naz. carm. I 2,31 (CPG 3035) v. 39–40, PG 37, 913 A 13–14; cf. Thümmel, Früh-
 geschichte n. 24; cf. Crimi, Nazianzenica IX p. 48–56; Demoen p. 5–6; Uphus p. 251–254

10–12 = Niceph. refut. c. 138,3–6 (ex synodi a. 815 habitae florilegio) 10–11 “Υβρις – χρώμασι = Niceph. adu.
 Eriph. p. 366,26–27 17 βένθος – φίλον = Niceph. refut. c. 142,3–4 18–20 cf. supra ad l. 10–12

(H) V T M 10–12 = Niceph.^{ref} 10–11 = Niceph.^{Epi} 16–17 = Greg. Naz. (= PG) 17 = Niceph.^{ref}

1 αὐτῷ V (cf. lat.): αὐτοῦ T M, om. Vc edd. | οὗτος οὕτως T M (cf. lat.): οὗτος ὁ ἅγιος οὕτως V οὗτος ed.
 Rom.* ex Vc 3 ἀπὸ] διὰ ed. Rom.* 4 ὧν] ἀφ' ὧν ed. Rom.* | φευξώμεθα T: φευξόμεθα V φευξοίμεθα
 M 5 χολῆς M ed. Rom.: χολῆν V T 6 οὐκ ἀληθῶς] οὐ καλῶς M 9 Γρηγόριος – ἀνέγνω om. T
 11 καὶ om. Niceph.^{ref} 13 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω om. T 14 τοῦ θεολόγου Γρηγορίου V 15 τοῦ πα-
 τρὸς μὲν V 16 κραδίῃσι ed. Rom. PG: καρδίῃσι H κραδίῃσιν V T κραδίῃσιν + ἦν M 17 ῥεῖακεν HV |
 ἔκπλυτ' ἔοι ed. Rom. PG: ἐκπλυτέοι HV T ἐκπλυτέον M | ἔμοιγε] ἐμοὶ γε M PG ἐμοὶ Niceph.^{ref} 18 φαλσο-
 λόγων V (cf. lat. et supra p. 710,5 al.): ψευδοφαρσολόγων H ψευδοφαλσολόγων T M edd. (ex correctura uel
 glossa s.l. scripta ortum) | καὶ om. Niceph.^{ref} 20 ἔβυσσαν V | ἔμυσσαν V 21 οἱ – παραδόσεις om. H |
 οἱ om. Vc edd. | ἀκοῇ V ἀκοῆν M 22 βλέποντες om. Vc edd. | πορωθέντες V (incertum in H) 27 τὰ
 om. V

uerunt. et si iste taliter uenerabilium abominaretur uultum imaginum, quomodo discipuli eius imaginanter hunc depingerent? iudicate omnes qui auditis, et ueritatem a mendacio separate, quia non patris editiones hae, sed Manichaicae quaedam sunt, Rom. 618
 5 hanc effigiem nequaquam receperunt, quippe non ueraciter humanatum deum uerbum carne fuisse dogmatizantes, sed per phantasiam et coniecturam. propterea et isti phantasiam passi aliis pro aliis intellectis proferunt haec: La.-Co. 479

(Gregorius episcopus legit:)

Ma. 298

«Similiter autem et Gregorius deiloquus in carminibus suis dicit: „Iniuria est fidem
 10 habere in coloribus et non in corde. quae enim in coloribus est, facile diluitur, quae uero in profundo mentis, illa est mihi amabilis.“»

(Epiphanius diaconus legit:)

Peruerse rursus intellegentes et aliud dictum Gregorii theologi proferunt; quod a patre quidem ita prolutum est:

15 „Iniuria est fidem habere in coloribus et non in cordibus.
 qui fluentes diluuntur, sed mihi gratum profundum est“,

ab istis autem falsiloquis ita: „Iniuria est fidem habere in coloribus et non in corde; quae enim in coloribus est, facile diluitur, quae uero in profundo mentis, illa est mihi amabilis.“ obturauerunt aures et oculos clausuerunt et recta intellegere noluerunt hi
 20 qui spreuerunt ecclesiasticas traditiones; auditione quippe *audierunt et non intellexerunt, et uidentes uiderunt et non cognouerunt*. obcaecati enim sunt corde et paternas doctrinas peruerterunt *secundum sua desideria*. sanctus namque Gregorius deiloquus in metricis editionibus suis sententiam quam ipsi protulerunt dictans quendam moralem sermonem inducit, informans uitam nostram, ut recedamus a
 25 temporalibus et mundanis negotiis et carnalibus uoluptatibus atque sectemur uitam spiritalem quae ad caelestia ducit et non credamus huic mundo et temporalibus quae

20–21 auditione – cognouerunt cf. *Vet. Lat. (Beuron) Is. 6,9 (E); Vulg. Mt. 13,13–14*

P VE

1 habominaretur (*sic*) V abhom- E | uultum ~ ὄψιν, *ut saepe* (cf. *app. crit. ad p. 677,7*) 2 imaginantur E imaginaliter F² *edd.*, *sed cf. infra p. 769,23* 5 effigiem ~ θεῶν? *melius uisionem supra p. 631,16; 675,26 al.* | nequaquam] minime E *edd.* 7 profert P 8 episcopus + Neocaesariae F *edd.* 13 intellegentes E *edd.* 16 qui – diluuntur] *incertum quid Anast. legerit in gr.* | est profundum *ed. Rom.** 18 illae P 19 amabiles P^c (*e in i mut. P^c*) | intelligere VE *edd.* 21 obcecati P E obcoecati *ed. Rom.** 22 doctrinas] „*gr. add. doctrinas ac traditiones*“ *ed. Rom.^{mg}*; *fort. καὶ παραδόσεις deerat in Anastasii exemplari graeco* 23 protulerunt ipsi E *edd.* 24 informans] *Anast. uerborum constructionem mutauit* 26 spiritalem *ed. Rom.** 26–715,1 temporalibus – perdurant] *Anast. liberius uertit*

- Ha. 395 ὡνόμασεν —, ἀλλ' ἔχεσθαι μᾶλλον τῶν πνευματικῶν καὶ ἀληθινῶν, ἅτινα ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν βεβαίωσιν ἔχει, καὶ μενόντων εἰς τὸν αἰῶνα. ὁ δὲ βίος ἡμῶν ῥευστός, καὶ παροικία ἢ ἐνταῦθα ζωὴ. ὥσπερ γὰρ χρῶμα καὶ μέλαν ταχέως ἐκπλύνεται, εἰ καὶ ὑπὸ τοῦ χρωματουργοῦντος μετασκευάζεται, οὕτως καὶ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, καθὼς ὁ αὐτός φησι, „κύκλος τις τῶν ἡμετέρων περιτρέχει πραγμάτων, ἄλλοτε ἄλλως ἐπὶ μιᾷς ἡμέρας, ἔστι δ' ὅτε καὶ ὥρας φέρων μεταβολάς.” καὶ γὰρ πάντα σκιᾷ δίκην ἀφανίζεται τὰ ἀνθρώπινα· καὶ πομφολύγου εὐδιαπνευστότερός ἐστι πᾶς 5
- Rom. 619 ὁ τῆς ἀνθρωπίνης δυναστείας ὄγκος. πᾶς γὰρ ἄνθρωπος χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου, ἢ δὲ τῶν πνευματικῶν ἔργων ἐπίδειξις ἀκράδαντός τις ἐστὶ καὶ ἐν τοῖς μένουσιν ἔχει τὴν ἀντάμειψιν. ἐὰν γὰρ κατὰ τῶν εἰκόνων ἦν τὸ 10 εἰρημένον, διηγόρευεν ἂν „ὑβρις πίστιν ἔχειν ἐν χρώμασι καὶ μὴ εἰς τὸν θεόν”, ἀλλὰ „μὴ ἐν κραδίῳ” ἀπεφώνητο, τουτέστι τὰ πάγια καὶ βέβαια, ἵνα ἐργαζώμεθα <τὰ> τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ οὐχὶ τοῦ κόσμου τούτου, ἅτινα ὡς ῥευστὰ
- La.-Co. 481 ταχέως ἀλλοιούμενα πίστιν οὐκ ἔχει. αὐθις δὲ κακῶς ἀλληγοροῦντες καὶ κατὰ 15
- Ma. 300 τὸν ἴδιον νοῦν τὰ πάντα συνάγοντες τῶν μεγάλων μυστηπόλων Βασιλείου καὶ Ἰωάννου ῥητὰ προφέρουσιν εἰς μαρτυρίαν, λέγοντες·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω)

«Ἰωάννης δὲ ὁ Χρυσόστομος διδάσκει οὕτως· „Ἡμεῖς διὰ τῶν γραφῶν τῆς τῶν ἁγίων ἀπολαύομεν παρουσίας, οὐχὶ τῶν σωμάτων αὐτῶν, ἀλλὰ τῶν ψυχῶν τὰς εἰκόνας ἔχοντες. τὰ γὰρ παρ' αὐτῶν εἰρημένα τῶν ψυχῶν αὐτῶν εἰκόνες εἰσὶ.” 20 „Μεγίστη γὰρ ὁδὸς πρὸς τὴν τοῦ καθήκοντος εὐρεσιν”, ὁ ἅγιος ἔφη Βασίλειος, „ἡ μελέτη τῶν θεοπνεύστων γραφῶν. ἐν ταύταις γὰρ καὶ αἱ τῶν πράξεων ὑποθήκαι εὐρίσκονται καὶ οἱ βίοι τῶν μακαρίων ἀνδρῶν ἀνάγραπτοι παραδεδομένοι, οἷόν τινες εἰκόνες ἔμψυχοι τῆς κατὰ θεὸν πολιτείας, τῷ μιμήματι τῶν κατὰ θεὸν ἔργων προκείμενοι.”» 25

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω)

Οὐδαμῶς τις τῶν ὀρθὰ φρονούντων ἐπ' ἀνατροπῇ τῶν σεπτῶν εἰκόνων ταύτας τὰς ἐκδόσεις ἐνενόησεν ἢ ἐννοήσκειν. ἀναφανδὸν γὰρ πᾶσιν ἐστὶν ὅτι ἀκούοντες τὰς ἀνδρείας τῶν ἁγίων καὶ τὰς αὐτῶν καρτερίας, τῶν ψυχῶν αὐτῶν τὸ στερρόν καὶ

2 cf. Ps. 111,9 al. 8–9 cf. Is. 40,6

5–6 Greg. Naz. or. 14 (de pauperum amore) (CPG 3010,14) c. 19, PG 35, 881 B 4–6 (= Ioh. Dam. parall. [CPG 8056,2.1], PG 95, 1121 D 4–6); cf. Crimi l.l. p. 55–56; cf. etiam app. testim. 18–20 Ioh. Chrys. in ps. 145 (CPG 4415), PG 55, 521,27–30 (= ecl. 6, PG 63, 607,29–33) 21–25 Bas. epist. 2 (ad Gregorium) (CPG 2900) c. 3,1–6 Courtonne I (l. 79–83 Rudberg, Études p. 161); cf. Thümmel, Frühgeschichte n. 17

5–6 κύκλος — μεταβολάς = (Ps.-)Ioh. Chrys. in ps. 118 hom. 1 (CPG 4552 [saec. nono conscripta?]), PG 55, 676, 10–12 (ex Actis Nicaenis; cf. app. crit.) 18–20 = Niceph. refut. c. 149,6–10 (ex synodi a. 815 habitae florilegio)

(H) V T M 5–6 = Greg. Naz. (= PG), Ps.-Chrys., Ioh. Dam. 9–25 ἢ — προκείμενοι praetermisit H 18–20 = Chrys. (= PG), Niceph.^{ref} 21–25 = Bas.

1 τῇ om. V 2 μενόντων scripsi (cf. supra p. 712,27–28): μένουσιν codd. (quod legit etiam Anast.) 3 εἰ V (cf. lat.): ἢ H T M edd. 5 καθὸ M 6 ἄλλως H T M Ps.-Chrys. (cf. lat.): ἄλλας V PG Ioh. Dam. (recte quidem id apud Greg.) | ἡμέρας + πολλάκις PG Ioh. Dam. | δ' δὲ T (abbr.) edd. | ὥρας + πολλάς M 7 πομφολύγου Dubielzig coll. lat.: πομφόλυγος HV T edd. πομφόλυγος M (cf. Eustath. in Od. I p. 350,29–30 Stallbaum) | εὐδιαπνευστότερός] διαπνευστότερός τις H | πᾶς om. H 9 χόρτου + καὶ ταχὺ ἀποξηρανθήσεται H (ex Ps. 36,2) 13 τὰ suppl. Dubielzig 17 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T 18 δὲ om. V 19–20 τὰς — ἔχοντες post αὐτῶν Niceph.^{ref} 21 γάρ] δὲ Bas. 24 εἰκόνες τινὲς Bas. | κατὰ θεὸν² (sic etiam infra p. 716,2) ἀγαθῶν Bas. 25 πρόκεινται Bas. 26 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T 29 ἀνδρείας ed. Rom.*

non permanent nec perdurant – quae et colores nominauit –, sed haereamus potius
 spiritalibus et ueris quae in corde firmitatem habent et *permanent in aeternum*. nam
 saeculum nostrum fluxibile, et incolatus est praesens uita. sicut enim color et atra-
 mentum cito diluuntur, licet a pictore conficiantur, ita et in mundo isto, quemadmo-
 5 dum ipse ait, „circuitus nostrarum discurrit rerum: nonnumquam aliter in una die,
 est autem quando et hora fert mutationes.“ etenim more umbrae omnia exterminantur
 humana, et ampulla in aqua ex pluuiā facta magis expirat omnis elatio poten-
 10 tatus humani. *omnis enim homo foenum, et omnis gloria eius quasi flos foeni*. porro
 spiritalium operum exhibitio immobilis quaedam est et in his quae permanent habet
 uicissitudinem. si enim contra imagines dictum illud esset, assereret utique dicens
 „iniuria est fidem habere in coloribus et non in deum“. sed „in cordibus“ pronun-
 tiauit, id est firma et stabilia, ut operemur regni caelorum et non mundi huius, quae
 ut fluida cito mutata fidem non habent. rursus autem male allegorizantes et secun-
 15 dum proprium sensum omnia colligentes magnorum antistitum Basilii et Iohannis
 dicta proferunt in testimonium, asserentes:

(Gregorius episcopus legit:)

«Iohannes autem Chrysostomus docet ita: „Nos per scripturas sanctorum praesen-
 tia fruimur, non corporum eorum sed animarum imagines habentes. quae enim ab
 illis dicta sunt animarum ipsorum imagines sunt.“ „Maxima enim uia ad oportunita-
 20 tis inuentionem“, sanctus ait Basilius, „meditatio est scripturarum diuinitus inspi-
 ratarum. in his enim et actuum commonitiones inueniuntur et uitae beatorum uiro-
 rum inscriptae traduntur, ueluti quaedam imagines animatae conuersationis quae in
 deo est, imitatione operum quae secundum deum sunt positae.“»

(Epiphanius diaconus legit:)

25 Nequaquam aliquis eorum qui recta sapiunt in subuersionem uenerabilium imagi-
 num has expositiones sensit uel senserit. euidens quippe omnibus est quia audientes
 uirilitates sanctorum et perseuerantias eorum animarum ipsorum stabilitatem et

8 *omnis*¹ – foeni cf. *Vet. Lat. (Beuron) Is. 40,6*

P VE

2 permanent] cf. *app. crit. gr.* | nam ~ δὲ? 3 seculum P (*abbr.* V) secundum (*sic*) E | fluxile P^{ac} (bi *add.* P^c s.l.) | et
 eras. F², om. *ed. Rom.*^{*} | incolatus ~ παροικία, cf. *Gloss.* 3–4 atramentum V attramentum F *ed. Rom.* (*corr.*
ed. Reg.) 4 diluitur E *edd.* | licet – conficiantur] uel a pictore transformatur *ed. Rom.*^{mg} (*Anast. legit* εἰ καὶ, cf. *gr.* V;
expectaueris transformantur, sed *Anast. fort. legit uel intellexit* κατασκευάζεται) 5 ipse] *debut* idem | nonnum-
 quam – una] „gr. alias aliter in una“ *ed. Rom.*^{mg} | nonnumquam E (*abbr.* P) 6 fert] *Anast. constructionem uerborum*
mutauit 7 ampulla ~ πομφόλυγος? *expectaueris* bulla (cf. *ThLL II, 2241,32–35*) | in – facta] in *gr. nihil respondet*;
fort. glossa in textum recepta (cf. *CGL VI p. 156 s.u. bulla*) 9 spiritalium *ed. Rom.*^{*} | quaedam P E (cf. *gr.*): quidam
 V quidem F² *edd.* 10 uicissitudinem] retributionem *ed. Rom.*^{mg}, sed cf. e.g. *Vulg. Is. 59,18* 11 sed + non *ed. Rom.*^{*}
 ex *gr. (uix necessarium)* 13 mutati P^{ac} (i *exp.*, a *superscr.* P^c) 19–20 oportunitatis (*opport-* *ed. Rom.*^{*}) ~ τοῦ
 καθήκοντος? („gr. officii“ *ed. Rom.*^{mg}); *Anast. uocem fort. ad oportet rettulit* (*Dubielzig*) 20 ait] enim P^{ac} (ait P^c s.l.)
 22 conuersationes P^{ac} (*in e² scr.* i P^c)

γενναῖον μακαρίζομεν· καὶ θείαις γραφαῖς ἐντυγχάνοντες καὶ βίους ἀνδρῶν ἁγίων ἀναγινώσκοντες καὶ εἰκονικὰς ἀναζωγραφήσεις ὁρῶντες τῶν κατὰ θεὸν αὐτῶν ἔργων ἐν ἀναμνήσει γινόμεθα. „Ἄ γὰρ ὁ λόγος διὰ τῆς ἀκοῆς παρίστησι, ταῦτα γραφὴ σιωπῶσα διὰ μιμήσεως δείκνυσιν“, ὡς ὁ μέγας ἔφη Βασίλειος, ἀλλὰ καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ ὅτι παλαιᾶς καὶ καινῆς διαθήκης εἰς ὁ 5 νομοθέτης καὶ εἰς τὸ ἔνδυμα τοῦ ἱερέως, οὗ ἡ ἀρχή· „Τῆς Χριστοῦ βασιλείας τὸ εὐαγγέλιον προκηρύττουσι μὲν προφηταί.“ καὶ μεθ’ ἕτερα· „Ἐγὼ καὶ τὴν κηρόχυτον ἠγάπησα γραφὴν εὐσεβείας ἔνεκεν. εἶδον γὰρ ἄγγελον ἐν εἰκόνι ἐλαύνοντα βαρβάρων στίφη, εἶδον πατούμενα βαρβάρων φύλα καὶ τὸν Δαβὶδ ἀληθεύοντα· κύριε, ἐν τῇ πόλει σου τὴν εἰκόνα αὐτῶν ἐξουθενώσεις.“ ἀποδέδεικται τοίνυν ὅτι 10 τὰ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων καλῶς ἐκδεδομένα αὐτοῖς ἔξω θεοῦ χοροῦ γενόμενοι διέστρεψαν. ἔτι δὲ ἔχονται κακίας καὶ τὰ κατὰ τῶν εἰδώλων παρὰ τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου ῥηθέντα πρὸς ἀνατροπὴν τῶν εἰκονικῶν ἀναζωγραφήσεων προβάλλονται, λέγοντες·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

15

«Καὶ Ἀθανάσιος δὲ ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας φωστήρ ἔφη· „Πῶς οὐκ ἔστιν ἐλεῆσαι τοὺς τὰ κτίσματα σεβομένους, ὅτι οἱ βλέποντες τοῖς μὴ βλέπουσι προσεύχονται καὶ οἱ ἀκούοντες τοῖς μὴ ἀκούουσι; κτίσμα γὰρ ὑπὸ κτίσματος οὐδέποτε σωθήσεται.“»

Ma. 301 (Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Ha. 397 Βαβαὶ τῆς παρανοίας· καινὴν τινα βλασφημίας ὁδὸν ἐννοήσαντες τῆς ἀληθείας 20 La.-Co. 484 παρεκβεβήκασι. τοῦ γὰρ θεσπεσίου πατρὸς κατὰ τῶν εἰδώλων ταῦτα διαγορεύσαντος αὐτοῖς μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς εἰλικρινοῦς ὁμολογίας καὶ τῆς 25 θείας ἀναγεννήσεως ἐκτὸς τοῦ ἐνὸς ἐπὶ πάντων θεοῦ κτίσμασι λατρεύειν τῶν χριστιανῶν κατηγοροῦσι καὶ εἰδωλολατρεῖν ἀποφαίνονται. φεῖσαι, κύριε, τοῦ λαοῦ σου καὶ μὴ δῶς τινα ἀπαχθῆναι τῇ τούτων βλασφημίᾳ. πάντες γὰρ οἱ τῷ ὀνόματί σου 25 κεκλημένοι ὁμολογοῦμέν σε λυτρώσασθαι ἡμᾶς ἐκ τῆς τῶν εἰδώλων ἀπάτης καὶ πλάνης· καὶ μετὰ τὴν σὴν ἐπίγνωσιν οὐδαμῶς οἱ τῆς θείας ἀναγεννήσεως ἀξιωθέντες ἐξετράπημέν τινι κτίσματι <τῶν> ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὴν θείαν σου προσκύνησιν προσάγειν, ἀλλὰ σοὶ μόνῳ τῷ λυτρωτῇ ἡμῶν καὶ ψάλλομεν· κύριε, ἐκτὸς σοῦ ἄλλον

10 Ps. 72,20 22 cf. 1 Tim. 2,4; Hebr. 10,26 al. 23 cf. Rom. 9,5 24–25 Joel 2,17 25–26 cf. Is. 48,1 29–718,1 Is. 26,13 = Od. 5,13

3–4 Bas. in quadr. mart. (hom. 19) (CPG 2863; BHG^a 1205), PG 31, 509 A 4–6; uide supra ad p. 688,20–690,2, ubi plura adferuntur 5–10 (Ps.-) Ioh. Chrys. (Seuer. Gabal.) hom. de legislatore (CPG 4192), PG 56, 397,1–4 et 407, 43–48; cf. Act. IV p. 292,8–14 (ubi plura adferuntur) 16–18 Πῶς – ἀκούουσι ~ Ath. gent. (CPG 2090) c. 13,26–28 Thomson 18 κτίσμα – σωθήσεται ~ Ath. epist. ad Adelph. (CPG 2098), PG 26, 1081 D 1

16–18 cf. Niceph. c. Eus. p. 476,12–14

(H)V T M 1–14 καὶ¹ – λέγοντες praetermisit H 3–4 = Bas. (= PG) 5–10 = Chrys. (= PG), Act. IV 16–18 ~ Ath. 27–718,11 καὶ – τοιάδε praetermisit H

3 λόγος + τῆς ἱστορίας PG et supra p. 690,1 | δι’ ἀκοῆς supra p. 690,1 4 γραφικὴ PG; uide supra ad p. 690,1 | Βασίλειος + ἐν τῷ ἐγκωμίῳ τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα V (adnotatio marginalis in textum recepta) edd., sed cf. lat. 5 ὁ² om. M 8 ἔνεκεν] πεπληρωμένην Act. IV 9 στίφη – βαρβάρων² om. T | στίφη] νέφη codd. H T M in Act. IV (νέφος V) PG | φύλα] φύλλα V φύλα T (etiam codd. T M in Act. IV, ubi νέφη HV) 15 Γρηγόριος – ἀνέγνω om. T 19 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω om. T 20 Βαβαὶ] exspectaueris Παπαῖ, cf. lat. 23 θείας om. V 24 κατηγοροῦσι post λατρεύειν H | εἰδωλολατρίαν M 25 τούτων] αὐτῶν T edd. 28 τῶν add. ed. Rom. 29 μόνῳ τῷ M: τῷ μόνῳ V T edd. | ἡμῶν + δὲ V

fortitudinem beatificamus; et diuinas scripturas recitantes uitasque sanctorum uiro-
rum relegendes ac imaginales picturas intuentes gestorum secundum deum ipsorum
operum recordamur. „Quae enim sermo per auditionem repraesentat, haec pictura
tacens per imitationem ostendit“, sicuti magnus ait Basilius. sed et Iohannes Chry-
sostomus asserit in sermone suo quod ueteris et noui testamenti unus sit legislator et
in indumentum sacerdotis habito, cuius initium est: „Christi regni euangelium
praedicant quidem prophetae.“ et post alia: „Ego et cera perfusam dilexi
picturam pietatis causa. uidi enim angelum in imagine pellentem barbarorum cuneos,
uidi conculcatas barbarorum tribus et Dauid ueritatem dicentem: *domine, in ciuitate*
tua imagines eorum ad nihilum rediges.“ comprobatur est igitur quod ea quae a
sanctis patribus bene sunt edita ipsi extra diuinum chorum effecti subuerterint.
porro adhuc detinentur a malitia et ea quae contra idola a sancto patre nostro Atha-
nasio dicta sunt ad subuersionem imaginalium picturarum proponunt, dicentes: Rom. 620

(Gregorius episcopus legit:)

15 «Denique et Athanasius Alexandriae luminare ait: „Quomodo non misereamur PL 129, 422
eorum qui creaturas colunt, quoniam hi qui uident eos qui non uident et qui audiunt
illos qui non audiunt orant? creatura enim a creatura numquam saluabitur.“»

(Epiphanius diaconus legit:)

Ma. 302

Papae amentiae: inanem quandam blasphemiae uiam excogitantes a ueritate proiecti Ha. 398
20 sunt. cum enim egregius pater contra idola haec promulgauerit, ipsi post *agnitionem* La.-Co. 483
ueritatis et sincerae confessionis ac diuinae regenerationis absque uno *qui est super*
omnia deus creaturis seruire christianos accusant et idololatriam exercere pronun-
tiant. *parce, domine, populo tuo, et ne dederis* quenquam horum seduci blasphemia.
omnes enim qui nomine tuo uocamur, confitemur te redemisse nos ab idolorum
25 deceptione pariter et errore; atque post agnitionem tuam nos qui diuina regenera-
tione digni facti sumus nequaquam conuersi sumus, ut alicui creaturae sub caelo
diuinam adorationem tuam offerremus, sed tibi soli redemptori nostro psallimus:
„domine, praeter te alium nescimus, nomen tuum nominamus.“ testis est ipse et

28 domine – nominamus = Vet. Lat. (Beuron) Is. 26,13 (E)

P VE

1 recitantes ~ ἐντυγχάνοντες (cf. Steph. TGL³ III, 1187 C–D s.u.) 2 ac] et ed. Rom.* 4 ait magnus ed. Rom.*
4–5 Crisostomus V Chris- E 5 testamenti scripsi (cf. supra p. 679, 11 al.): testimonii codd. 6 sacerdotis – est om.
Pac (add. P¹ in marg.) 7 quidem] ante quidem Act. IV 9 ueritatem] ueraciter Act. IV 10 eorum (cf. Psalt. Rom. et
Vulg. iuxta Hebr.)] ipsorum Vulg. iuxta LXX 11 subuerterunt ed. Rom.* 12 ea scripsi coll. gr.: mala codd. 15 li-
minare P 17 illos] eos F edd. | orant] expectaueris adorant, sed Anastasio adorare semper est προσκυβεῖν | nunquam
F edd. (abbr. P E) 19 Pape P E edd. | amentia VE quanta amentia ed. Rom.* | inanem] Anast. κενὴν legisse uidetur
20 haec om. P 21 sincere P E 22 idolatriam codd., corr. ed. Rom. 23 quemquam E edd.

οὐκ οἶδαμεν, τὸ ὄνομά σου ὀνομάζομεν. μάρτυς αὐτὸς καὶ ἁγίων ἀγγέλων στρατιαὶ καὶ θεία ὁμήγυρις ἀποστόλων, προφητῶν καὶ μαρτύρων καὶ θεσπεσίων πατέρων. ἔχομεν δὲ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ παντὸς ἡμῶν αἰσθητηρίου <καὶ> εἰς δόξαν σὴν πρὸς τὸ ἀνάγεσθαι ἡμᾶς πρὸς τὴν σὴν μεγαλειότητα καὶ τύπον θείου σταυροῦ καὶ εὐαγγελικὴν διήγησιν καὶ εἰκονικὴν ἀναζωγράφησιν καὶ ἕτερα πλεῖστα καθιερωμένα σκευή, καὶ ταῦτα ἀσπαζόμεθα διὰ τὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου γενέσθαι καὶ ἀνατεθῆναι. ἀλλ' ὥς ἐνεργήσαντες θησαυρίσματα γλώσση ψευδεῖ μάταια ἐδίωξαν. διὸ καὶ οἴχεται αὐτῶν πᾶσα γλωσσοαλία. καθάπερ γὰρ φωτὸς ἀναλάμπαντος τὸ σκότος ἐκδιώκεται, οὕτως τῆς ἀληθείας φανείσης τὸ ψεῦδος τῆς αὐτῶν γλώττης ἐξετμήθη τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος. τοῦ δὲ τηθέντος ἔχοντες καταλείμματα ἐπιφέρουσι 10 λέγοντες τοιάδε·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Ὁμοίως καὶ Ἀμφιλόχιος ὁ τοῦ Ἰκονίου οὕτω φησὶν· „Οὐ γὰρ τοῖς πίναξι τὰ σαρκικὰ πρόσωπα τῶν ἁγίων διὰ χρωμάτων ἐπιμελὲς ἡμῖν ἐντυποῦν, ὅτι οὐ χρῆζομεν 15 τούτων, ἀλλὰ τὴν πολιτείαν αὐτῶν δι' ἀρετῆς ἐκμιεῖσθαι.”»

Rom. 621 (Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Αἵρετικῶν οὖν ἰδιὸν ἐστὶ τὸ περικεκομμένας ἐκβάλλειν τὰς χρήσεις. ἐπεὶ, εἴ τις φιλοπόνως ἐρευνήσῃ, οὐδαμῶς τὴν ἔννοιαν τοῦ πατρὸς εὐρήσῃ ἀπαγορεύουσιν τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀνατύπωσιν, ἀλλ' ἐγκωμιάζων τὴν ἀνδρείαν καὶ στερεότητα τῆς ψυχικῆς διαθέσεως τῶν ἁγίων καὶ προκρίνων τὴν τῶν ἀρετῶν ἐργασίαν 20 ταῦτά φησιν ὁ πατήρ καὶ ἵνα πρὸς μίμησιν ἡμᾶς ἀναγάγῃ τῆς αὐτῶν πολιτείας. οὐ γὰρ διὰ σαρκικὴν φιλίαν αὐτοὺς ἐγκωμιάζομεν οὐδὲ ἀναστηλογραφοῦμεν, ἀλλὰ πρὸς μίμησιν θέλοντες ἔχειν τὰς αὐτῶν ἀρετὰς καὶ ἐν βίβλοις τοὺς βίους αὐτῶν

Ma. 304 ἀνιστοροῦμεν καὶ εἰκονικῇ γραφῇ αὐτοὺς ἀναζωγραφοῦμεν, ἥκιστα χρηζόντων τοῦ παρ' ἡμῶν ἱστορικῶς ἐγκωμιάζεσθαι ἢ στηλογραφικῶς εἰκονίζεσθαι, ἀλλὰ πρὸς τὴν 25 ἡμῶν ὠφέλειαν, καθὰ εἴρηται, τοῦτο ποιοῦμεν. οὐ γὰρ μόνον τὰ πάθη τῶν ἁγίων πρὸς ἡμετέραν σωτηρίαν ἐστὶ παιδαγωγία, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ συγγραφὴ τῶν παθημάτων αὐτῶν καὶ διὰ εἰκονικῆς ἀναζωγραφῆσεως δεικνυμένη, ὡσαύτως καὶ ἡ ἐτήσιος αὐτῶν μνήμη. ὅλος γὰρ ὁ χαρακτήρ τοῦ λόγου ταύτην τὴν ἔννοιαν παρίστη-

La.-Co. 485 σι, καὶ πρὸς ἀνατροπὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἐστὶν οὐδαμῶς τὸ παρὰ τοῦ πατρὸς 30 εἰρημένον οὐδὲ διαβολὴν τινὰ πρὸς αὐτὰς πεποίηται. εἰ γὰρ καὶ φάσκει „οὐ χρώμασι τοῖς πίναξι τὰ σαρκικὰ αὐτῶν πρόσωπα ἐπιμελὲς ἡμῖν ἐκτυποῦν”, διὰ τὸν σκοπὸν τῆς ἀρετῆς ταῦτα παρ' αὐτοῦ λέλεκται· ἐπιφέρει γὰρ „ἀλλὰ τὴν πολιτείαν

7 cf. Prou. 21,6 10 cf. Eph. 6,17

13–15 ~ Amphil. Icon. encom. s. Bas. (CPG 3252; BHG 2602) fr. XI Datema (p. 236,1–4, ex Actis Nicaenis; plura exstant apud Niceph. refut. [cf. app. testim.]); cf. Gero, Constantine V p. 83–84 adn. 106; Crimi, Le „chreseis“ p. 85–86; Thümmel, Frühgeschichte n. 19; cf. infra l. 31–720,1 31–720,1 οὐ – ἐκμιεῖσθαι cf. supra l. 13–15

13–15 ~ Niceph. refut. c. 114,18–21 (ex synodi a. 815 habitae florilegio); cf. adu. Epiph. p. 372,20–25

(H)V T M 13–15 ~ Niceph.^{ref} 23 post ἀρετὰς pauca euanida, deinde omnia usque ad p. 724,4 τοιοῦσδε praetermissa sunt in H

3 καὶ addidi coll. lat. 4 τύπον + τοῦ ed.Rom.* 6 ἐπὶ τῷ] ἐπ' M 7 ὡς] οἱ V edd., sed cf. lat. 9 γλώσσης M 12 Γρηγόριος – ἀνέγνω om. T 16 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω om. T 17 ἐστὶν ἴδιον V 18 φιλόπονος M 19 ἀνδρίαν V edd. 20 ψυχικῆς διαθέσεως] ψυχῆς H 24 τοῦ ed.Rom.: τοῦτο codd. 31 καὶ om. ed.Rom.*

sanctorum angelorum militiae et sacratissimus coetus apostolorum, prophetarum, martyrum et egregiorum patrum. habemus autem in commemorationem omnis sensus nostri et in gloriam tuam, ut subleuemur ad magnitudinem tuam, figuram diuinae crucis et [ad] euangelicam narrationem et imaginalem picturam necnon et
 5 alia plura uasa sacrata, et haec salutamus, eo quod in nomine tuo fiant et statuuntur. sed ut compotes *thesaurorum lingua mendaci* uana persecuti sunt; propter quod et procidit omnis eorum garrulitas. nam quemadmodum illucescente lumine tenebrae abiguntur, ita ueritate apparente mendacium linguae ipsorum excisum est *gladio spiritus*. sed ex eo quod excisum est habentes quaedam residua haec proferunt ita
 10 dicentes:

(Gregorius episcopus legit:)

«Similiter et Amphilochius Iconii dicit: „Non enim in tabulis carneas personas sanctorum per colores curae nobis est figurare, quoniam non his opus habemus, sed conuersationem eorum uirtutibus imitari.“»

15 (Epiphanius diaconus legit:)

Rom. 621

Hereticorum ergo proprium est recisa producere testimonia. nam si quis studiose scrutatus fuerit, nullo modo sensum patris inueniet inhihentem uenerabilium imaginum formationem, sed fortitudinem collaudans et firmamentum animae sanctorum affectus et praeferens uirtutum effectum haec locutus est pater et ut ad imitationem
 20 nos erigeret conuersationis eorum. non enim ob carnalem amorem illos laudamus aut depingimus, sed ad imitationem uolentes habere uirtutem eorum et in libris uitas ipsorum describimus et in imaginari scriptura illos depingimus, cum minus indigeant hoc a nobis historice collaudari uel in imagine lineamentis depingi, sed ad utilitatem nostram hoc, sicuti praedictum est, facimus. non enim tantum passiones sanctorum
 25 nos ad salutem nostram erudiunt, sed et ipsa conscriptio passionum ipsorum etiam per imaginalem picturam ostensa, similiter et anniuersaria eorum memoria. totus enim sermonis stilus hunc sensum commendat, et ad subuersionem uenerabilium imaginum nullatenus est id quod a patre dictum est neque oblocutionem aliquam aduersus illas facit. nam etsi dicit „non coloribus in tabulis carneas eorum personas
 30 curae nobis est figurare“, propter intentionem uirtutis haec ab eo dicta sunt; subinfert enim „sed conuersationem eorum per uirtutem imitari“. curae quippe nobis est

Ma. 303

PL 129, 423

La.-Co. 486

P VE

1 cætus VE 4 ad om. ed. Rom.*; seclusi 6 sed – lingua] „gr. sed qui collegerunt thesauros lingua“ ed. Rom.^{mg}, sed cf. gr. ὡς ἐνεργήσαντες κτλ. 7 procidit scripsi: procedit codd. (perit ed. Rom.^{mg}) | lumine illucescente ed. Rom.* | tenebre P E 12 personas ~ πρόσωπα (cf. infra l. 29 et Act. IV p. 307,18) 13 coleres P^{ac} (e¹ exp., o add. P^c s.l.) | figurę P 22 indigeant F²: indigeat P VE 23 hoc] Anast. legit τοῦτο, ut uidetur (cf. app. crit. gr.) 25 et om. VE edd. 26 uniuersalia P^{ac} (an et r superscr. P^c) 27 stylus ed. Rom.* 28 neque + enim E edd., sed cf. gr. 29 personas ~ πρόσωπα (cf. supra l. 12) (facies ed. Rom.^{mg}) 30 ab eo] habere P^{ac} (h exp., re del., o superscr. P^c)

- αὐτῶν δι' ἀρετῆς ἐκμιμεῖσθαι". ἐπιμελὲς γὰρ ἡμῖν τὰς ἀρετὰς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐκλέγεσθαι καὶ τὰς πράξεις αὐτῶν μιμεῖσθαι καὶ τὴν πολιτείαν αὐτῶν ζηλοῦν.
- Τὸ δὲ ναοὺς αὐτοῖς ἀναδείμασθαι διηνεκῶς ἢ ἐν εἰκόνι τούτους ἀναστηλοῦν καταφρονοῦντας τῆς τούτων ἀρετῆς οὐκ ἐπαινετόν· οὐδεὶς γὰρ ἂν ἐπαινέσειεν, εἰ ἴδοι ἄνδρα τὰς ἀρετὰς τῶν ἀγίων ἀποκρουόμενον [καὶ] *ἡμέρα τῇ ἡμέρα* εἰκόνας τούτων 5
- Ha. 400 ἀνατιθέμενον ἢ ναοὺς ἐγείροντα πλείστους ἢ σκεύη ἱερὰ κατασκευάζοντα καὶ τὸν ἑαυτοῦ ναὸν ταῖς ἐνθέοις ἀρεταῖς μὴ κατακοσμοῦντα. ἔφη γὰρ ὁ θεὸς διὰ Ἰσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς οὕτω διακειμένους· *ἐὰν προσφέρητέ μοι σεμίδαλιν, μάταιον θυμίαμα βδέλυγμά μοι ἐστὶ, καὶ ὅταν τὰς χεῖρας ὑμῶν ἐκτείνητε πρὸς με, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀφ' ὑμῶν, καὶ ἐὰν πληθύνητε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν.* 10 ἄλλὰ τί ποιήσετε; *λούσασθε, καθαροὶ γένεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου· παύσασθε ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν· μάθετε καλὸν ποιεῖν· ἐκζητήσατε κρίσιν· ῥύσασθε ἀδικούμενον· κρίνατε ὀρφανῶ καὶ δικαιοῦσατε χήραν.* ὅταν οὖν ταῦτα κατορθώσωμεν, τότε καὶ τὰ παρ' ἡμῶν προσφερόμενα δεκτὰ παρὰ τῷ θεῷ, εἴτε ἅγιοι ναοὶ εἰσιν εἴτε ἱερὰ σκεύη εἴτε καὶ σεπταὶ εἰκόνες. οὕτως οὖν 15
- Rom. 622 ἀρμόδιόν ἐστιν ἐκλέγεσθαι ἡμᾶς πρὸς μνήμην ἀγίων τὰς τούτων ἀρετὰς καὶ κατὰ τὸ δυνατόν ἐκμιμεῖσθαι. „Τοῦτο γὰρ ἐστὶ μαρτύρων ἐγκώμιον, ἢ πρὸς ἀρετὴν παράκλησις τῶν συνειλεγμένων", ὡς ὁ μέγας ἔφη Βασίλειος ἐν τοῖς ἠθικοῖς αὐτοῦ λόγοις. σὺν τούτοις δέ, καθὰ εἴρηται, καὶ τὸ ναοὺς ἐγείρειν καὶ εἰκόνας ἀνατυποῦν καὶ ἱερὰ σκεύη τῷ θεῷ προσφέρειν τῶν ἀξιεπαίνων ἐστί. *δεῖ γὰρ καὶ ταῦτα ποιῆσαι* 20 *κάκεῖνα μὴ ἀφιέναι, ὁ ἀληθὴς λόγος ἡμᾶς ἐκδιδάσκει.* οὐ γὰρ ἂν τις ἀρετὴν κτήσασθαι δύναίτο, ἐὰν μὴ *ἐν ταῖς αὐλαῖς τοῦ κυρίου* παρεδρεύῃ καὶ διὰ τῆς ἀναγνώσεως ἐνωτίζεται τῶν θείων λογίων καὶ διὰ τῆς ὁράσεως πρὸς αἴσθησιν ὁδηγῆται τῶν τε εὐαγγελικῶν ἐξηγήσεων καὶ μαθημάτων καὶ τῶν μαρτυρικῶν διηγήσεων τε καὶ ἁθλῶν. ἐν παντὶ δὲ καιρῷ καὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ καὶ ὥρᾳ τὰς ἀρετὰς ποιεῖν 25 ἐπιμελὲς ἐστὶ καὶ ἐπάναγκες, ὅτι καὶ τοῖς παθήμασι τοῦ Χριστοῦ ἐμπολιτεύεσθαι πάντοτε καὶ αἰεὶ καὶ διὰ παντός ἀναγκαῖον, καὶ *τὴν νέκρωσιν* αὐτοῦ *ἐν τῷ σώματι ἡμῶν περιφέρειν* καὶ ἐπιμελῶς τοῦτο ποιεῖν λυσιτελές· πρόξενος γὰρ ἐστὶ τῆς οὐρανῶν βασιλείας. τὸ δὲ σταυροῦς πολλοὺς ἐγχαράττειν ἐν ἐνὶ οἰκίσκῳ καὶ καταφρονεῖν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς μιμήσεως τῶν παθημάτων αὐτοῦ τῶν ἀνοήτων 30 ἐστίν· ἄνευ γὰρ *τῶν ἔργων ἢ πίστεως νεκρά.* φησὶ γὰρ εὐαγγελικῶς ὁ κύριος· *Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι „κύριε, κύριε" εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιοῦν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.*
- Ma. 305 Ἔτι δὲ ἐχόμενοι τῶν προκειμένων καὶ ἐτέραν ἀπόδειξιν πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἀποδώσομεν· σύνθηές ἐστι τοῖς τὸ σωτήριον ἡμῖν τοῦ θεοῦ διασαφήσασι θέλημα ἀγίοις 35
- La.-Co. 488 πατράσιν ἡμῶν κατ' ἐπίτασιν τὴν τῶν ἐντολῶν τήρησιν ἐκδιδάσκειν ἡμᾶς καὶ πρὸς

5 cf. Ps. 18,3 8–9 Is. 1,13 (de uar. lect. προσφέρητέ μοι cf. Sept.^G) 9–10 ὅταν – ὑμῶν² Is. 1,15 11–13 Is. 1,16–17 20–21 cf. Mt. 23,23 22 cf. Ps. 83,3 et 91,14 27–28 cf. 2 Cor. 4,10 31 cf. Iac. 2,26 32–33 Mt. 7,21

17–18 Bas. in quadr. mart. (hom. 19) (CPG 2863; BHG^a 1205), PG 31, 509 A 10–12

(H)VTM 17–18 = Bas. (= PG)

4 ἂν ἐπαινέσειεν] ἐπαινέσει M 5 καὶ seclusi coll. lat. | „ἴσ. ἡμέραν ἐξ ἡμέρας“ ed. Rom.^{ms} 11 ποιήσετε M ed. Rom. (cf. lat.): ποιήσατε VT 20 ἀξιεπαίνετων T edd. 21 ἀφιέναι M (uar. lect. in N. T.) 22 παροδεύῃ ed. Rom.* ex Vc (corr. ed. Rom.^{ms}) 23 τὰ θεῖα λόγια M (ex Act. 2,14?), sed cf. e.g. Ps. 38,13 | ὁδηγεῖται V 24 τε¹ om. V 25 καιρῷ + τε V 26 ἐπιμελὲς – ἐπάναγκες] ἐπάναγκες ἐστὶ nec plura M, cf. lat. 28 πρόξενον V edd. 29 χαράττειν M 31 γάρ² om. M 36 ἔκτασιν ed. Rom.* ex Vc (ἐπίτασιν ed. Rom.^{ms})

uirtutes bonorum uirorum eligere et actus eorum imitari atque conuersationem ipsorum aemulari.

Praeterea templa istis iugiter dedicare aut in imagine istos erigere illos qui uirtutem ipsorum contempnunt non est laudabile. nemo plane laudauerit, si uiderit hominem

5 uirtutes sanctorum paruipendentem de die in diem horum imagines commendantem uel templa multa erigentem aut uasa sacra patrantem et suum ipsius templum deificis Ha. 399 uirtutibus non adornantem. ait enim deus per Esaïam prophetam ad eos qui huiusmodi erant: „si obtuleritis mihi similam, uanum; thus *abominatio mihi est*“, et: „cum manus uestras extenderitis ad me, *auertam oculos meos a uobis*; et si multipli-

10 caueritis deprecationem uestram, *non exaudiam uos*.“ sed quid facietis? „lauamini, mundi estote, auferte mala ab animabus uestris in conspectu oculorum meorum; quiescite a malis uestris; *discite benefacere; quaerite iudicium*; liberate *oppressum*; iudicate pupillum et iustificate uiduam.“ ergo cum ista correxerimus, tunc et ea quae a nobis offeruntur apud deum accepta erunt, siue sancta templa siue sacrata uasa siue

15 uenerabiles imagines sint. sic ergo aptum est ad memoriam sanctorum nos uirtutes Rom. 622 horum secundum quod possibile fuerit imitari. „Martyrum enim laudatio est collectorum ad uirtutem hortatio“, sicut magnus ait Basilius in moralibus sermonibus suis. cum his autem, sicuti dictum est, etiam templa erigere et imagines formare et sacra uasa deo offerre laude dignum est. *oportet enim et haec facere et illa non omittere*, ut

20 uerus sermo nos docet. non enim quis utique uirtutem acquirere poterit, nisi in *atriis domini* assuescat et per lectionem diuina eloquia audiat et per uisionem ducatur ad sensum tam euangelicarum narrationum et disciplinarum quam martyricarum relationum atque certaminum. in omni autem tempore, loco, momento et hora uirtutibus dare operam pernecessarium est, quia et in passionibus Christi semper et conti-

25 nuo conuersari necesse est, et *mortificationem eius in corpore nostro circumferre* et hoc diligenter facere commodum est; conciliatio enim est regni caelorum. porro multas cruces exarare in una domuncula et contempnere mandata Christi et imitationem passionum eius insipientissimum est. *sine operibus namque fides mortua est*. PL 129, 424 dicit enim euangelice dominus: *non omnis qui dicit mihi „domine, domine“ intrabit in regnum caelorum, sed qui facit uoluntatem patris mei qui in caelis est*.

Adhuc autem subiungentes propositis et aliam approbationem his quae dicta sunt reddemus: moris est sanctis patribus nostris, qui salutare nobis dei uoluntatem disseruerunt, prolixè mandatorum nos dicta docere et ad mandatum de quo eis La.-Co. 487

8 si – est cf. Vet. Lat. (Beuron) Is. 1,13 9–10 cum – uos cf. Vet. Lat. (Beuron) Is. 1,15 10–13 lauamini – uiduam cf. Vet. Lat. (Beuron) Is. 1,16–17

P VE

2 emulari P E 3 Praeterea codd. 4 condemnunt E edd. 5 commendantem ~ ἀνατιθέμενον (cf. Act. III p. 237,8), dicantem ed. Rom.^{mg} 7 Esaïam E edd. 8 uanum ed. Rom.: uanam P E uanam V 13 pupillo Vulg., sed cf. e.g. Greg. Magn. in Ezech. lib. I hom. 6 l. 389 Adriaen | et¹ om. E edd., sed cf. gr. 16 imitari] „gr. diligere et imitari“ ed. Rom.^{mg} 18 erigite P^{ac} (i² in e mut., re superscr. P^c) 20 uerus sermo] *expectaueris* uerum uerbum (Dubielzig) 22 quam] et ed. Rom.* | martyricarum ed. Rom. (cf. gr. et supra p. 645,24 al.): martyrum P martirum VE 24 et¹ om. ed. Rom.*; sed cf. gr. 26 conciliatio ~ πρόξενος (conciliatio ~ προξένσις Gloss.) 27 contempnere E edd. 28 namque P ed. Rom.* 31 subiungentes] *expectaueris* haerentes (Dubielzig), cf. e.g. p. 715,1 | probationem ed. Rom.* 33 dicta ~ τήρησιν? Anast. fort. legit ῥῆσιν (Dubielzig)

ἦν ἐντολήν ἐστιν αὐτοῖς ὁ σκοπὸς ρυθμίζειν τοὺς ἀκρωμένους, ταύτην διαγγέλλειν
 ὑψηλὴν τε καὶ μείζονα, ἵνα ὡς ἄγκυραν ἀσφαλῆ ταύτην κατέχοντες μὴδὲ περὶ τὰς
 λοιπὰς ἀμελῶμεν. διὰ δὲ τὴν ἔκτασιν τοῦ μήκους τοὺς πλείους σιγήσαντες Ἀστέ-
 ριον τὸν Ἀμασεῖας εἰς μέσον ἀγάγωμεν. καὶ γὰρ αὐτὸς εἰς τὸν Λάζαρον καὶ εἰς τὸν
 πλούσιον λόγον συγγραψάμενος ἔμφασιν τινα περὶ πτωχοτροφίας καὶ κατὰ πλου- 5
 τούντων διαγορεύσας παραινεῖ τοῖς πλουσίοις τὴν ἐλεημοσύνην ἐγκαρπίζεσθαι καὶ
 μὴ φαιδρῶς καὶ λαμπρῶς μαλακοῖς ἱματίοις ἀμφιέννυσθαι. καὶ παρεισάγει ἠθικόν
 τινα λόγον πρὸς τινὰς εὐλαβεστέρους κατὰ τὸν βίον πλούτου ἐφιεμένους λέγων οὕ-
 τως· „μὴ γράφε τὸν Χριστὸν” ἐν ἱματίοις, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν τῶν ἀναλωμάτων τού-
 των δαπάνην πτωχοῖς προσπορίζου. εἴτα καὶ θέλων ἐκκόψαι τοῦ πλούτου τὴν 10
 ἔφεσιν ἐπιφέρει· „ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ ἡ μία τῆς ἐνσωματώσεως ταπείνωσις”, τουτέστιν
 οὐκ ἄρεστόν Χριστῷ τῷ θεῷ ἡμῶν διὰ κοσμικῆς προσπαθείας καὶ φιλαργυρίας ἐμ-
 φαίνεσθαι τὰ τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ μυστήρια. οὐδὲ γὰρ εὐσεβὲς ἐστὶν ἡ ἀποδεκτὸν
 ἐνώπιον αὐτοῦ εὐαγγελικῆς ἀναμνήσεως ἕνεκεν ὕλην πλούτου θησαυρίζειν καὶ
 προφασίζεσθαι προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις, πτωχῶν δὲ καταφρονεῖν ἐνδεομένων ἄρτων 15
 Rom. 623 καὶ ἐνδυμάτων καὶ σκεπασμάτων ἐστερημένων· τοῦτο γὰρ φιλαργυρίας ἴδιον καὶ
 οὐκ εὐσεβείας. ὥσπερ γὰρ οὐ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος οὐδὲ μετοχή δικαιοσύνης
 Ha. 401 καὶ ἀνομία, οὕτως οὐδὲ πλούτου ἔφεσις καὶ ἱματίων μαλακῶν ἀμφιάσις πρὸς τὴν εὐ-
 αγγελικὴν ἀνατύπωσιν καὶ ἱστορίαν. ἡ μὲν γὰρ τὴν τῆς οἰκονομίας διήγησιν τρα-
 νῶς ἡμᾶς ἐκιδιδάσκει εἰς σωτηρίαν ἀνάγουσα, ἡ δὲ ταλανίζεται ὡς ὑπεύθυνος κολά- 20
 σεως, καθὼς φησιν Ἰάκωβος ὁ ἀδελφόθεος· οἱ πλούσιοι κλαύσατε καὶ θρηνήσατε,
 ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς τάλαιπωρίαῖς ὑμῶν. ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπε, καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν
 σητόβρωτα γέγονεν. ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς
 μαρτύριον ὑμῶν μένει. τοιγαροῦν, καθὰ εἴρηται, πάντα τὰ διὰ φιλαργυρίαν γινόμενα 25
 τῷ κόσμῳ οἴχεται. δυνατόν γὰρ ἡμῖν ἐστι διὰ μικροῦ τινος ἀναλώματος ἔχειν δια-
 τροφὰς ἐνδύματά τε καὶ σκεπάσματα καὶ ἐν τούτοις ἀρκεῖσθαι. „Πᾶν” γὰρ „ὃ μὴ
 διὰ χρεῖαν, ἀλλὰ διὰ καλλωπισμὸν παραλαμβάνεται περπερείας ἔχει κατηγορίαν”,
 ὡς ὁ θεὸς ἔφη Βασίλειος. ἀρκεσθῶμεν οὖν οἷς χρεῖαν ἔχομεν καὶ ἐκ τούτων τοῖς
 πτωχοῖς ἐπαρκέσωμεν καὶ χεῖρα αὐτοῖς ὀρέξωμεν, ἵνα καὶ τῆς τοῦ κυρίου φωνῆς
 ἀκούσωμεν λεγούσης· μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται, καὶ ἔφ’ ὅσον 30
 ἐποιήσατε ἐν τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε.

13–14 ἀποδεκτὸν – αὐτοῦ cf. 1 Tim. 2,3 et 5,4 15 Ps. 140,4 17–18 cf. 2 Cor. 6,14 21–24 cf. Iac. 5,1–3
 30 Mt. 5,7 30–31 ἐφ’ – ἐποιήσατε² Mt. 25,40

3–11 Ἀστέριον – ταπείνωσις cf. Aster. Amas. hom. I (de diuite et Lazaro) (CPG 3260) c. 4 Datema (p. 8–9),
 partim ad uerbum (uide infra); cf. Crimi, Le „chreseis” p. 86–87; Thümmel, Frühgeschichte n. 41; Speck, Asterios p.
 366–371 9 μὴ – Χριστὸν = Aster. l.l. p. 9,10 Datema 11 ἀρκεῖ – ταπείνωσις = Aster. l.l. p. 9,10–11 Datema
 26–27 Bas. reg. breu. (CPG 2875) 49, PG 31, 1116 C 5–6

4–11 καὶ – ταπείνωσις cf. Niceph. refut. c. 85,17–43 (ubi Asterius ad uerbum laudatur) 9–11 μὴ –
 ταπείνωσις ~ Niceph. refut. c. 85,4–6 (ex synodi a. 815 habitae florilegio) et 85,28–29 (ex Asterio); Theod. Stud.
 epist. 380,15–16; cf. Niceph. antirr. II c. 16, PG 100, 364 C 9–10

(H)V T M 9–11 ~ Aster., Niceph.^{ref}, Theod. Stud. 26–27 = Bas. (= PG)

4 Ἀμασεῖας V | γὰρ + ὁ V, sed cf. lat. 6 ἐγκαρπίζεσθαι M^{cc} (κ¹ M¹ s.l.) 11 ταπεινοφροσύνη Aster. Ni-
 ceph.^{ref} Theod. Stud. 13 ἀπόδεκτον V 15 ἐνδεομένων V δεομένων M 16 καὶ³ om. M 18 ἀμφίεσις
 ed. Rom.* 20 ἀνάγουσαν V 24 ὑμῖν T N. T.: ὑμῶν V M 25 „Ex Latino ἐν τῷ κόσμῳ” Hard.^{mg} fort.
 recte 27 περπερείας V M

intentio est moderari audientes, [et] hoc annuntiare excelsum esse et maius, ut tanquam anchoram certam id habentes nec circa reliqua negligentes simus. porro prolixitatem uitantes pluresque silentio praetereuntes Asterium Amasinum in medium adducamus. etenim ipse in Lazarum et in diuitem conscribens sermonem, quoddam
5 uerbum de pauperibus alendis et contra diuites dictans admonet diuites elemosinae fructus reddere et non splendide uel clare mollibus uestimentis amictos esse. et introducit moralem quendam sermonem ad quosdam religiosiores in uita diuitias ambientes perhibens ita: „noli pingere Christum“ in uestimentis, sed potius horum sumptus pauperibus eroga. ac deinde uolens recidere diuitiarum cupiditatem subin-
10 fert: „sufficit enim ei una incorporationis humilitas“, id est non placet Christo deo nostro per mundialem fauorem et auaritiam demonstrari dispensationis suae mysteria. neque enim pium est uel acceptum in conspectu eius propter euangelicam commemorationem materiam diuitiarum thesaurizare *ad excusandas excusationes in peccatis*, pauperibus contemptis indigentibus panum atque priuatis indumentis et
15 tegumentis; hoc enim auaritiae et non pietatis est proprium. sicut enim non est communicatio *luci ad tenebras* neque *participatio iustitiae et iniquitati*, ita neque diuitiarum concupiscentia et mollium uestimentorum amictus ad euangelicam formam atque historiam. haec enim dispensationis quidem relationem affatim edocet in salutem ducens, illa uero misera denuntiatur uti cruciatus obnoxia, quemadmodum
20 Iacobus ait domini frater: *diuites, plorate ululantes in miseriis quae aduenient uobis. diuitiae uestrae putrefactae sunt et uestimenta uestra a tineis comesta sunt, aurum et argentum uestrum eruginauit et erugo eorum in testimonium uobis erit*. igitur, sicuti dictum est, omnia quae propter auaritiam facta sunt in mundo transibunt. possibile quippe nobis est per modicam inpensam habere alimenta et indumenta et operimenta
25 et his esse contentos. „Quicquid enim non propter necessitatem, sed propter speciositatem assumitur, prauitatis habet accusationem“, ut diuinus ait Basilius. contenti ergo simus his quorum egemus et ex his pauperibus sufficienter demus et manum illis porrigamus, ut et domini uocem audiamus dicentem: *beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur*, et: *quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis*
30 *minimis, mihi fecistis*.

Rom. 623

Ha. 402

PL 129, 425

P VE

1 et¹ om. ed. Rom. *, *seclusi* (cf. gr.) | adnuntiare P 2 id] hid (sic) P 3 pretereuntes VE (abbr. P) 4 ipse om. F edd.
4–5 quoddam – pauperibus] sententiam quandam latius explicatam de paup. ed. Rom. ^{ms} 5 helemosine VE
elemosynae ed. Rom. * (helemosyn- *inuenitur* Conc. Const. IV Anast. interpr. praef. l. 168 et Act. IX l. 493)
7 religiosioris uitae d. ed. Rom. ^{ms} 13 diuitiarum ed. Reg. (cf. gr.): diuitiis codd. 15 tegmentis ed. Rom. (corr.
ed. Reg.) 16 lucis E edd. 17–18 formam ~ ἀνατύπωσιν? (cf. p. 623,9) 21 commesta VE 22 aeruginauit et
aerugo ed. Rom. * (cf. Vulg. Clem.) | et] ut P^{ac} (ut *subterlin.*, et add. P^c s.l.) | eorum om. E edd. 24 quippe om.
ed. Rom. * | inpensam E edd. 25 contentos ed. Rom.: contenti P E contempti V 30 minimis *post* his E edd.

Καὶ ἐπειδὴ Ἀστερίου μνήμην ἐποιησάμεθα, φέρε τοῖς αὐτοῦ λόγοις χρησάμενοι τὴν
 Ma. 308 τῶν σεπτῶν εἰκόνων παράδοσιν ἀρχαίαν θεσμοθεσίαν ἀποδείξωμεν τῆς καθολικῆς
 ἐκκλησίας. καὶ γὰρ αὐτὸς θεασάμενος εἰκόνα τοῦ πάθους Εὐφημίας τῆς μάρτυρος
 ἐγκωμίοις ἐκέχρητο τοιοῖσδε·
 „Γυνὴ τις ἱερὰ παρθένος ἀκήρατος θεῶ τὴν σωφροσύνην καθιερώσασα — Εὐφημίαν
 καλοῦσιν αὐτήν —, τυράννου δέ ποτε τοὺς εὐσεβοῦντας ἐλαύνοντος μάλα προθύμως
 τὸν ἐπὶ θανάτῳ εἴλετο κίνδυνον. οἱ δὲ δὴ πολῖται καὶ κοινωνοὶ τῆς θρησκείας,
 La.-Co. 489 ὑπὲρ ἧς ἐτελεύτησεν, ὡς ἀνδρείαν ὁμοῦ καὶ ἱερὰν τὴν παρθένον θαυμάσαντες πλη-
 σίον τοῦ ἱεροῦ τὴν θήκην δειμάμενοι καταθέμενοί τε τὴν λάρνακα τιμὰς τελοῦσιν
 αὐτῇ καὶ τὴν ἐτήσιον ἑορτὴν κοινὴν καὶ πάνδημον ποιοῦνται πανήγυριν. οἱ μὲν
 οὖν τῶν τοῦ θεοῦ μυστηρίων ἱεροφάνται καὶ λόγῳ τιμῶσι τὴν μνήμην αἰεὶ καὶ ὅπως
 ἐξετέλεσε τὸν τῆς καρτερίας ἀγῶνα ἐπιμελῶς τοὺς συνιόντας λαοὺς ἐκδιδάσκουσιν,
 ὁ δὲ δὴ ζωγράφος εὐσεβῶν καὶ αὐτὸς διὰ τῆς τέχνης τὰ κατὰ δύναμιν πᾶσαν τὴν
 ἱστορίαν ἐν σινδόνι χαράξας αὐτοῦ που περὶ τὴν θήκην ἱερὸν ἀνέθηκε θέαμα. ἔχει
 δὲ ὧδε τὸ φιλοτέχνημα·
 Ὑψηλὸς ἐπὶ θρόνου καθίδρυται δικαστής, πικρὸν καὶ δυσμενὲς βλέπων εἰς τὴν παρ-
 θένον — ὀργίζεται γάρ, ὅταν ἐθέλῃ, κὰν ταῖς ἀψύχοις ὕλαις ἢ τέχνῃ —, δορυφόροι
 δὲ τῆς ἀρχῆς καὶ στρατιῶται πολλοί, οἱ μὲν τῶν ὑπομνημάτων ὑπογραφεῖς δέλτους
 φέροντες καὶ γραφίδας· ὧν θάτερος ἀναρτήσας ἀπὸ τοῦ κηροῦ τὴν χεῖρα βλέπει
 πρὸς τὴν κρινομένην σφοδρῶς, ὅλον ἐκκλίνας τὸ πρόσωπον, ὥσπερ παρακελευόμε-
 nos γεγωνότερον λαλεῖν, ἵνα μὴ κάμνων περὶ τὴν ἀκοὴν ἐσφαλμένα γράφῃ καὶ ἐπι-
 λήψιμα. ἔστηκε δὲ ἡ παρθένος ἐν φαιῶ χιτῶνι καὶ ἱματίῳ τὴν φιλοσοφίαν σημαί-
 νουσα, ὡς μὲν ἔδοξε τῷ γραφεῖ, καὶ τὴν ὄψιν ἀστεία, ὡς δὲ ἐμοὶ δοκεῖ, τὴν ψυχὴν
 Rom. 624 κεκαλλωπισμένην ταῖς ἀρεταῖς. ἄγουσι δὲ αὐτὴν πρὸς τὸν ἄρχοντα δύο στρατιῶ-
 ται, ὁ μὲν ἔλκων ἐπὶ τὸ πρόσω, ὁ δὲ κατόπιν ἐπείγων· κεκραμένον τῆς παρθένου
 τὸ ἦθος αἰδοῖ καὶ στερρότητι νεύει μὲν γὰρ εἰς γῆν, ὥσπερ ἐρυθριῶσα τὰς ὄψεις
 τῶν ἀρρένων, ἔστηκε δὲ ἀκατάπληκτος οὐδὲν πᾶσχουσα πρὸς τὸν ἀγῶνα δειλόν.
 ὡς ἔγωγε τοὺς ἄλλους τέως ἐπήνουν ζωγράφους, ὅταν ἐθεασάμην τῆς γυναικὸς
 ἐκείνης τῆς Κολχίδος τὸ δρᾶμα, ὅπως μέλλουσα τοῖς τέκνοις ἐπιφέρειν τὸ ξίφος ἐλέω
 καὶ θυμῷ μερίζει τὸ πρόσωπον καὶ θάτερος μὲν τῶν ὀφθαλμῶν τὴν ὀργὴν ἐμφανί-
 30

5-726,22 Aster. Amas. hom. XI (in Euphemiam) (CPG 3260; BHG^a 623) p. 153,16-155,17 Datema (= DMPQRS) =
 c. 2-4 (p. 5-8) Halkin (= DHMPQRS); laudatur etiam Act. IV p. 304,13-308,4, ubi plura adferuntur 28-726,1 cf.
 Eur. Med. v. 1236-1250

5-726,22 = Niceph. refut. c. 105,23-86 (ex Asterio); cf. Niceph. antirr. II c. 16, PG 100, 364 C - 365 A

(H)V T M 5-726,22 = Aster. (= DHMPQRS), Act. IV (= H^{IV}V^{IV}T^{IV}M^{IV}), Niceph.^{ref} (= CP), Pa f.
 264^v-265^v

1 Καὶ om. M | ἐπειδὴ V: ἐπεὶ δὲ T M | τοῖς + αὐτοῖς M 2-3 τῆς — ἐκκλησίας om. M 5 ἀκήρατος +
 τοῦνομα Εὐφημία H (uide infra), ἀκήρατον Aster. (DS) Niceph.^{ref} 5-6 Εὐφημίαν — αὐτήν om. H (uide supra)
 6 δέ om. H | προθύμως] πρὸ πάντων V 9 τε M V^{IV} Niceph.^{ref} (P), cf. lat.: δὲ HV T H^{IV} T^{IV} M^{IV} Pa Aster.
 (DQRS) Niceph.^{ref} (C), om. Aster. (HMP) 10 καὶ incertum in M | τὴν om. T^{IV} Aster. (HR) | κοινὴν] καινὴν
 H^{IV} T^{IV} M^{IV} Pa Aster. (HMPQR) | ποιοῦνται M^{IV} Aster. (DS) Niceph.^{ref} (cf. lat.): ποιοῦντες H (prob.) V T M
 H^{IV}V^{IV} T^{IV} Pa Aster. (HMPQR) 11 αἰεὶ + καὶ προαιρέσει Aster. (D) 12 τοῖς συνιούσι λαοῖς H | συνόν-
 τας M^{IV} Aster. (H) συνιῶντας Pa (de H uide supra) 13 τὰ om. Aster. (HMPQ) 16 κάθηται V V^{IV}
 17 ἐθέλοι Niceph.^{ref} | ἀψύχοις] τῶν ἀψύχων H 19 ἀναρτίσας V 20-21 παρακελευόμενος + αὐτῇ
 Aster. (HMPQS) 21-22 ἐπιλείψιμα H H^{IV} 22 δέ] μὲν M^{IV} δέ + καὶ Pa, om. V^{IV} Aster. (D) | καὶ ἱματίῳ
 om. H 22-23 σημαίνουσιν Keil 23 ἀστεία T M H^{IV}V^{IV} T^{IV} M^{IV} | δέ μοι T^{IV} δ' ἔμοιγε Aster. (D)
 24 κεκαλλωπισμένην Pa Aster. (M) 25 κεκραμένον V H^{IV} Pa 26 ἦθος] εἶδος M H^{IV} Aster. (S) 27 δῆ-
 λον V Pa δεινόν Aster. (DS) Niceph.^{ref} δι' ὅλου Aster. (HMPQ) 28 ὅταν] ὅτ' ed. Rom.* ἔστ' ἂν Aster. (S)
 29 δράμα codd. (etiam in Act. IV) Pa, corr. ed. Rom.

Et quia Asterii memoriam fecimus, eia uerbis eius utentes uenerabilium imaginum traditionem antiquam esse legislationem monstremus catholicae ecclesiae. etenim ipse contemplatus imaginem passionis Euphemiae martyris talibus est laudibus usus: Ma. 307

„Mulier quaedam fuit sacra uirgo incorrupta deo pudicitiam uouens quam Euphemiam uocant. cum autem tyrannus aliquando pios persequeretur, satis prompte mortis elegit periculum. porro ciues et communicatores religionis, pro qua et mortua est, uirilitatis lege sacram uirginem admirantes, iuxta sacrarium sepulchro dedicato et arca posita honores ei concelebrant et annuatim diem festum faciunt et sollemnem. denique sacrati diuinorum mysteriorum assertores etiam sermonibus memoriam semper honorant et qualiter perfecit agonem perseuerantiae diligenter praesentes populos edocent, at uero pictor pie agens et ipse per artem secundum uires totam eius historiam in sindone figurans circa sepulchrum posuit titulum. habet autem se sic artis diligentia: La.-Co. 490

Excelsus super thronum locatur iudex, amare ac furiose uirginem intuens – irascitur enim ars etiam in materiis inanimatis, cum uult –, satellites autem principis et milites multi, alii quidem monumentorum descriptos ferentes libros et pittacia; quorum alius suspensa manu a cera aspicit ad eam quae iudicabatur ualide, totam inclinans faciem quasi iussus facilius loqui, ut non laborans erga auditum mendosa describeret et imperfecta. stabat autem uirgo in fulua tunica et ueste philosophiam significans et, ut uisum est pictori, et uultum urbanum, ut autem mihi apparet, animam decoratam uirtutibus. ducunt autem eam ad principem duo milites, uno quidem ante trahente, altero uero postergum urgente temperatum uirginis morem pudore atque constantia; nam in terram quidem innuit ut erubescens marium uultus, stabat autem inperterrita, nihil perpetiens ad agonem. uerum cum ego alios interim laudarem pictores, <quando> uidi mulieris illius Colchidis opus, quod gnatis gladium illatura misericordia et furore diuideret faciem et uno quidem oculorum iram ostenderet, altero uero Rom. 624

P VE 4-727,20 ~ Act. IV (cf. app. crit.)

4-727,20 interpretationem multis locis discrepantem, sed uix meliorem praebet Act. IV p. 305,13-309,3 4 incorruptam codd., correxi coll. gr. et Act. IV 6 communicatores ~ κοινωνοί (cf. Vulg. 1 Petr. 5,1) 7 uirilitatis lege ~ ἀνδρείαν ὁμοῦ καὶ? (uirilem et Act. IV); *interpres fort. legit ἀνδρείας νόμῳ* | lege] ergo ed. Rom.^{ms}, sed uide supra | sepulchro ed. Rom.* 8 annuatim (sic) P | festum diem VE (corr. F) 9 sollempnem V solemnem ed. Rom.* | sacrati ... assertores ~ ἱεροφάνται (hierophantae Act. IV, ubi glossema Anastasii sacri disputatores) 10 perseuerantie P V 11 praesentes] Anast. uertit συνόντας 12 eius] *interpres* αὐτοῦ που (i.e. eodem fere loco) male intellexit (idem mendum in Act. IV) | sepulchrum ed. Rom.* | titulum ~ ἱερὸν ... θέαμα (sacram uisionem Act. IV), sacrum spectaculum ed. Rom.^{ms} 13 artis diligentia ~ τὸ φιλοτέχνημα (amabile artificium Act. IV) 15 principis ~ τῆς ἀρχῆς? (principatus Act. IV) 16 monumentorum – pittacia (monumentorum descriptos libros ferunt et codicillos Act. IV) ~ τῶν ὑπομνημάτων ὑπογραφεῖς δέλτους φέροντες καὶ γραφίδας? *interpres sententiam male intellexisse uidetur* | descriptos] descriptores ed. Rom.* ex gr., sed uide supra | pittacia P ed. Rom.: pitacia V pictacia E „gr. stylos“ ed. Rom.^{ms} (stilos Hard.^{ms}) 17 aliis P^{ac} (u add. P^c s.l.) | ualide (~ σφοδρῶς) male hoc loco positum (om. Act. IV) 18 iussus facilius loqui ~ παρακελευόμενος γεγωνότερον λαλεῖν? (iubens magis loquendum Act. IV), „iubens clarius l.“ ed. Rom.^{ms} | erga] melius circa Act. IV 19 imperfecta] melius reprehensibilia Act. IV (reprehendenda ed. Rom.^{ms}) | fulua] melius aquilo (sc. indumento) Act. IV (fusca La.-Co.^{ms}) 19-21 et³ – uirtutibus] *interpres constructionem uerborum mutauit (etiam in Act. IV)* 20 et (etiam Act. IV) om. F edd. | uultum urbanum] pulchra facie ed. Rom.^{ms}, sed uide supra | decorata ed. Rom.* 21 ante quidem F edd. 22 postergum (cf. Act. IV)] posttergum P post ergum V post tergum E edd. 22-23 urgente – constantia] *interpres constructionem uerborum mutauit (etiam in Act. IV)* 22 urgente E edd. 23 terra F ed. Rom. (corr. ed. Reg.) | innuit ut] intuetur F² edd., sed cf. gr. et Act. IV | uultus marium ed. Rom.* (a uultibus marium Act. IV) 23-24 inperterrita F edd. 24 agonem + timendum Act. IV 25 quando *suppleui coll. gr. et Act. IV* 26 unus ... alter Act. IV

ζει, θάτερος δὲ τὴν μητέρα μηνύει φειδομένην καὶ φρίττουσαν — νῦν δὲ τὸ θαῦμα ἀπ' ἐκείνης τῆς ἐννοίας πρὸς ταύτην μετέθηκα τὴν γραφήν· καὶ σφόδρα γε ἄγαναι τοῦ τεχνίτου, ὅτι μᾶλλον ἔμιξε τῶν χρωμάτων τὸ ἦθος, αἰδῶ τε ὁμοῦ καὶ ἀνδρείαν κεράσας, πάθη κατὰ φύσιν μαχόμενα.

Προβαινούσης δὲ εἰς τὸ πρόσω τῆς μιμήσεως δῆμιοί τινες ἐν χιτωνίσκοις γυμνοὶ ἤδη ἤρχοντο τοῦ ἔργου. καὶ ὁ μὲν δραξάμενος τῆς κεφαλῆς καὶ ἀνακλίνας εἰς τὸ κατόπιν παρείχε τῷ ἑτέρῳ εὐτρεπὲς εἰς τιμωρίαν τῆς παρθένου τὸ πρόσωπον, ὃ δὲ παραστὰς ἐξέκοπτε τῶν ὀδόντων. σφύρα δὲ καὶ τέρετρον φαίνεται τῆς τιμωρίας τὰ ὄργανα. δακρύω δὲ τὸ ἐντεῦθεν καὶ μοι τὸ πάθος ἐπικόπτει τὸν λόγον. τὰς γὰρ τοῦ αἵματος σταγόνas οὕτως ἐναργῶς ἐπέχρωσεν ὁ γραφεύς, ὥστε εἴποισ ἂν προχεῖσθαι τῶν χειλέων ἀληθῶς καὶ θρηνήσας ἀπέλθοις. δεσμωτήριον μετὰ ταῦτα, καὶ πάλιν ἡ παρθένος σεμνὴ ἐν τοῖς φαιοῖς ἱματίοις κάθηται μόνῃ ἐκτείνουσα τὴν χεῖρα πρὸς οὐρανὸν καὶ καλοῦσα θεὸν ἐπικούρον τῶν δεινῶν. εὐχομένη δὲ αὐτῇ φαίνεται ὑπὲρ κεφαλῆς τὸ σημεῖον ὃ δὴ νόμος χριστιανοῖς προσκυνεῖν τε καὶ ἐπιγράφεσθαι, σύμβολον οἶμαι τοῦ πάθους ὅπερ αὐτὴν ἐξεδέχετο. εὐθύς γοῦν καὶ μετ' ὀλίγον πῦρ ἀλλαχοῦ σφοδρὸν ὁ ζωγράφος ἀνῆψεν, ἐρυθρῷ χρώματι ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπιλαμφθέντι σωματοποιήσας τὴν φλόγα. ἴστησι δὲ μέσσην αὐτὴν τὰς μὲν χεῖρας πρὸς οὐρανὸν διαπλώσασαν, ἀχθηδόνα δὲ οὐδεμίαν ἐπιφαίνουσιν τῷ προσώπῳ, ἀλλὰ τὸναντίον γεγηθυῖαν, ὅτι πρὸς τὴν ἀσώματον καὶ μακαρίαν ἐξεδήμει ζωὴν. μέχρι τούτου καὶ ὁ ζωγράφος ἔστησε τὴν χεῖρα καὶ γὰρ τὸν λόγον. ὦρα δὲ σοι καὶ αὐτὴν, εἰ βούλει, τελέσαι τὴν γραφήν, ἵνα κατὰ τὴν ἀκριβῶς, εἰ μὴ πολὺ κατόπιν τῆς ἐξηγήσεως ἦλθομεν.”

Καὶ ταῦτα μὲν Ἀστέριος. σκοποῦντες δὲ τὰ ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ εἰρημένα, εὐρήσομεν τὸν αὐτὸν ἐκεῖθεν ἐκλεξάμενον τὰ παρ' αὐτοῦ διηγορευμένα. ὁ θεὸς γὰρ τῷ θεράποντι αὐτοῦ Μωσεῖ περὶ τῆς σκηνῆς διατασσόμενος ποικίλα καὶ διάφορα ἐν αὐτῇ ἔργα προστάξας πρὸς τούτοις ἔφη· ποιήσεις αὐλαίας ἐκ βύσσου κεκλωσμένης καὶ ὑακίνθου καὶ πορφύρας καὶ κοκκίνου κεκλωσμένου, χερουβὶμ ἐργασίᾳ ὑφάντου ποιήσεις αὐτάς. καὶ αὕτη μὲν ἡ διαταγή διδάσκει ἡμᾶς, ἵνα τὰ τῷ θεῷ ἀνατεθειμένα ἀναλώμασι πλείστοις κατασκευάζωνται, ἐπὶ δὲ τῶν ἀνθρωπίνων οὐχ οὕτως· εἴρηται γὰρ τῷ λαῷ· καὶ ἱμάτιον ἐκ δύο ὑφασμένον οὐκ ἐπιβαλεῖς σεαυτῷ. λευκότερα δὲ ὁ θεὸς ἀπόστολος τούτων τὴν ἐννοίαν παρίστησι παραγγέλλων τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτάς, μὴ ἐν πλέγμασιν ἢ χρυσοῦ ἢ μαργαρίταις ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ, ἀλλ' ὃ πρέπει γυναῖξιν ἐπαγγελλομέναις θεοσεβείαν δι' ἔργων ἀγαθῶν. ταῦτα οὖν εἰδότες ἡμεῖς οἱ τῷ θεῷ μόνῳ τὴν

26–28 Ex. 26,1 30 Leu. 19,19 31–34 1 Tim. 2,9–10

20–22 ὦρα — ἦλθομεν cf. Act. IV p. 310,3–4; Speck, Asterios p. 363

(H)VT M 20–22 ὦρα — ἦλθομεν praetermisit H 23–728,11 σκοποῦντες — φασι praetermisit H

2 μετατέθεικα T^{IV} Aster. (R) | γε om. V V^{IV} 3 ἦθος] εἶδος Pa ἄνθος Aster. (DS) Niceph.^{ref}, cf. K.–H. Uthemann, JÖB 49, 1999, 358 | ἀνδρίαν V^{IV} edd. Niceph.^{ref} (C) 5 γυμνοὶ ἤδη] γυμνῶ εἶδει T^{IV} γυμνοειδεῖς Aster. (R) 7 εὐπρεπὲς V V^{IV} Pa Aster. (RS) Niceph.^{ref} (C) 8 ὀδόντων + τὸ μαργαρωδὲς Aster. (D) (recepit Datema) | σφυρὰ T T^{IV} σφῦρα V^{IV} Aster. 9 τὸ (etiam in Act. IV scribendum)] τὰ M 10 ἐναργῶς om. V^{IV} Aster. (D) Niceph.^{ref} | γραφεύς] ζωγράφος V T^{IV} Aster. (R) 11 χειλῶν HV M H^{IV} T^{IV} M^{IV} Pa 12 τοῖς om. H | κάθηται μόνῃ om. M 14 αὐτὴ V αὕτη T^{IV} Niceph.^{ref} (C, εὐχομένης δὲ αὐτῆς P) | νόμος] νόμοις M^{IV}vac (prob.) Aster. (DS) πέφυκε Aster. (HMPQ [om. νόμος], πέφυκε post τε HMP) 17 ἐπιλαμφθέντι — φλόγα om. H | μὲν om. Vc edd. 18 χείρας HV (et sic saepe V) | διαπλώσας M 21 καί] κας Keil 25 Μωϋσῇ M 26 ἔργα + τεχνάσθαι sic V (cf. lat.) | πρὸς τούτοις nihil respondet in lat. 27 ὑφάντου V T 30 ὑφασμένον + κίβδηλον Sept. (cf. Sept.^G ad loc.) 34 θεοσεβεῖν M

matrem indicaret parcentem et horrescentem – nunc autem miraculum ab illo sensu ad hanc mutauit picturam; et ualde quoque admiror artificem, quoniam magis commiscuit colorum morem, pudorem pariter et fortitudinem temperans, affectiones uidelicet quae inuicem aduersantur.

- 5 Cumque progredere-
 5 antur antea imitatio, carnifices quidam in paruis tunicis nudi
 iam opus urgebant. et unus quidem apprehendens caput et inclinans retrorsum
 praebebat alteri paratam ad poenam uirginis faciem, at ille assistens incidebat dentes. Ha. 403
 malleus et teretrum poenae instrumenta uidentur. lacrimor hinc et mihi passio
 sermonem recidit. sanguinis enim guttas ita pictor liquido colorauit, ut diceret
 10 ueraciter eas a labiis fluere et lamentis affectus abires. uinculum post haec, et iterum PL 129, 426
 uirgo decora in fuluis uestibus sedet sola extendens manus ad caelum, inuocans
 deum tutorem in poenis. orante autem ea uidetur super caput signum quod lex est Ma. 310
 christianis adorandi et superscribendi, quod ego indicium esse arbitror passionis
 quae illam manebat. mox ergo et post paululum ignem alibi uehementem pictor
 15 succendit, rubro colore hinc et inde clarescente corpus efficiens. at uero in medio
 flammae statuit eam manibus ad caelum expansis, sed molestia nulla in facie appa-
 rente, quin e diuerso hilarem, quoniam ad incorpoream et beatam uitam pergebat.
 usque huc et pictor retinuit manum et ego sermonem. porro adtende tibi, si uolueris La.-Co. 491
 et eandem perficere picturam, ut consideres diligenter, nisi multum inferius quam
 20 oportuit ad narrationem accessimus.“

- Et haec quidem Asterius. tractantes autem et quae in diuina scriptura dicta sunt,
 inueniemus eundem ex ea elegisse quae ab ipso dicta fuerunt. deus enim famulo suo
 Mosi de tabernaculo disponens, postquam uaria et diuersa in eo opera fieri praecepit,
 ait: *facies cortinas ex bysso retorta, hyacintho et purpura et cocco retorta, cherubim*
 25 *opere textoris facies eos.* et ipsa quidem dispositio docet nos, ut ea quae deo dicata Rom. 625
 sunt expensis multis conficiantur, in humanis autem non ita. dictum est enim
 populo: et *uestem duobus contextam ne induas.* lucidissime autem diuinus apostolus
 horum sensum commendat praecipiens *mulieres in habitu ornato cum uerecundia et*
sobrietate ornantes se, non in tortis crinibus aut auro aut margaritis uel ueste pretiosa,
 30 *sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona.* haec considerantes

P VE

2 quoque ~ γε? (om. Act. IV) 4 inuicem] melius per naturam Act. IV 6 opus] ad opus ed. Rom.*, sed cf. e.g. Vulg.
 2 Par. 34,12 | urgebant E edd. 7 paratam] ad paratam (sic) E apparatam F edd. | penam VE 8 malleum codd., corr.
 ed. Rom. (cf. Act. IV) | poene P penę V 9 sanguis P Hard. (sic etiam codd. omnes in Act. IV, ubi uide app. crit.)
 10 melius uincula Act. IV („gr. carcer“ ed. Rom. mss) 11 sedet] sed et ed. Rom.* | celum P 12 caput + eius P V, sed
 cf. gr. et Act. IV 13 superscribendi ~ ἐπιγράφεισθαι? (praescribere Act. IV); de notione cf. Keil ad loc. 15 corpus
 efficiens (afficiens E)] flammam ante corpus efficiens add. ed. Rom.* ex gr. (praetulerim, si corrigere uelis, corpus
 efficiens <flammam>; cf. corpoream faciens flammam Act. IV) 17 ediuerso codd. (fort. retinendum) 18 huc] adhuc
 Pac (ad del. P^c) | adtende (attende E edd.)] *interpret legit uel intellexit* ὅρα (tempus recte Act. IV); idem mendum su-
 pra p. 655,19 19 et om. F edd. (et ante si habet Act. IV) | eadem Pac (n. superscr. P^c) | ut] et E edd. 21 et interpreti
 tribuendum, ut uidetur, om. ed. Rom.* 22 legisse ed. Rom.* | dictata P | fuerunt] sunt fuerunt Pac (sunt exp. P^c)
 23 Moysi E edd. 24 facies (uar. lect. in Vulg.)] facias ed. Rom. (corr. ed. Reg.) | bisso P E | retorta!] fort. retorta <et>
 scribendum; cf. gr. et Vulg. | hyacintho P yacinto V iacinto E, corr. ed. Rom. 27 ne uar. lect. in Vulg. 28 precipiens
 codd. | ornato] decenti ed. Rom. mss, sed cf. Vulg. 29 ornantes ~ κοσμεῖν (Anast. ex Vulg.)

λατρείαν ἡμῶν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσάγοντες πάντα τὰ αὐτῷ ἀνατεθειμένα καὶ καθιερωμένα, εἴτε θεῖος τύπος τοῦ τιμίου σταυροῦ εἴτε ἅγιον εὐαγγέλιον εἴτε σεπταὶ εἰκόνες εἴτε ἱερὰ σκεύη εἰσὶ, καὶ ἀσπαζόμεθα καὶ περιπτυσσόμεθα, ὡς ἐλπίζοντες ἅγιον μεταλαμβάνειν παρ' αὐτῶν, καὶ προσκύνησιν τιμητικὴν αὐτοῖς ἀποδιδόμεν. προσκυνεῖτε γάρ, φησί, τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ὅτι ἅγιός ἐστι. διὸ καὶ Γρηγόριος ὁ θεολόγος ἐν τῷ εἰς τὰ γενέθλια τοῦ Χριστοῦ λόγῳ αὐτοῦ οὕτω φησί: „Τὴν Βηθλεὲμ τίμησον καὶ τὴν φάτιν προσκύνησον.” ἃ γὰρ τῷ θεῷ ἀνατίθενται τῇ αὐτοῦ ἐπιφοιτήσει τε καὶ μεθέξει ἁγία ἐστὶ, καθὼς πᾶσα ἡ θεία γραφή μαρτυρεῖ, καὶ τῷ ἁγίῳ ἡ τιμὴ τῆς ἀγιότητος οὐκ ἄλλως φυλάττεται ἢ διὰ τῆς ἡμῶν σχετικῆς προσκυνήσεως. αὐτοὶ δὲ ἐτι ἐμπνέοντες ψεύδους ἄλλο- 10 τριόν τι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας συρράψαντές φασι·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Συνωδὰ δὲ τούτοις καὶ Θεόδοτος Ἀγκύρας ὁ συναγωνιστὴς Κυρίλλου περὶ τῶν αὐτῶν διδάσκει οὕτως· „Τὰς τῶν ἁγίων ἰδέας οὐκ ἐν εἰκόσιν ἐξ ὑλικῶν χρωμάτων ἀναμορφοῦν παρειλήφμεν, ἀλλὰ τὰς τούτων ἀρετὰς διὰ τῶν ἐν γραφαῖς περὶ 15 αὐτῶν δηλουμένων οἷον τινὰς ἐμψύχους εἰκόνας ἀναμάττεσθαι δεδιδάγμεθα, ἐκ τούτου πρὸς τὸν ὅμοιον αὐτοῖς διεγειρόμενοι ζῆλον· ἐπεὶ εἰπάτωςαν οἱ τὰς τοιαύσδε ἀναστηλοῦντες μορφάς, ποίας ἐκ τούτων ἄρα καταπολαύοιεν ὠφελείας ἢ ἐν ποίᾳ διὰ τῆς τούτων ἀναμνήσεως ἀνάγονται πνευματικῇ θεωρίᾳ. ἀλλ' εὐδηλον, ὡς μα- 20 ταίᾳ ἢ τοιαύτῃ ἐπίνοια καὶ διαβολικῇ μεθοδείᾳ εὗρημα.”»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Εἰ Θεόδοτος παρῆν ἐν τῷδε τῷ βίῳ, τῇ μακαρίᾳ συνεξεβόησεν ἂν Σωσάννῃ πρὸς τὸν θεὸν λέγων· ὁ θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ τῶν κρυπτῶν γνώστης, ὁ εἰδὼς πάντα πρὶν 25 γενέσεως αὐτῶν, σὺ ἐπίστασαι ὅτι ψευδῇ κατηγορήσαν μου, ζηλώσαντες τοὺς πρεσβυτέρους τῆς βαβυλωνικῆς συγχύσεως οἱ τῆς ψυχοφθόρου ταύτης κενοφωνίας εἰσηγηταί. ἀλλὰ θέλοντες ἑαυτοὺς ἱκανοὺς καὶ περιφανεῖς ἀποδείξαι κενὰ τινὰ 30 λαρυγγίζουσι, καὶ ψευδῆς ἀποδείκνυνται ὁ κάλαμος τῆς γραφῆς αὐτῶν, καὶ προφανῶς παραχαράκται τῆς ἀληθείας εὐρίσκονται. πολλοὶ γὰρ μεθ' ἡμῶν ἐκζητήσαντες εἰτά τε καὶ ἐρευνήσαντες ἐν τοῖς λόγοις τοῦ αὐτοῦ Θεοδότου περὶ τοῦ προκειμένου ῥητοῦ, εἰ ἄρα ἐγγέγραπται τι τῶν τοιούτων, οὐδαμῇ οὐδαμῶς εὗρομεν· οὐδὲ γὰρ 30

1 Ioh. 4,23 et 24 5-6 Ps. 98,5 20 διαβολικῆς μεθοδείας cf. Eph. 6,11 23-24 cf. Sus. (Theod.) 42-43

7 Greg. Naz. or. 38 (in theophania) (CPG 3010,38; BHG^a 1921) c. 17,6-7 Moreschini/Gallay; laudatur etiam infra p. 788,30-31 14-20 Theodot. Ancyr. fragmentum contra imagines (CPG 6133); cf. infra p. 770,8-13; cf. Thümmel, Frühgeschichte n. 49

14-20 = Niceph. refut. c. 93,3-14 (cf. c. 107,4-8) (ex synodi a. 815 habitae florilegio); Theod. Stud. epist. 380,125-133; cf. Niceph. adu. Epiph. p. 372,25-26

(H) V T M 7 = Greg. Naz. 14-20 = Niceph.^{ref}, Theod. Stud. 21-746,15 Ἐπιφάνιος — ἀπεφάναντο praetermisit H

3 ἀσπασώμεθα καὶ περιπτυσσώμεθα V T edd., sed cf. lat. 5 ἀποδώσωμεν V T edd., sed cf. lat. 6 ἐν τῷ om. V 7 οὕτω om. V 8 ἐστὶ] εἰσι V 9 τῷ scripsi coll. lat.: ὡς codd. | ἁγίῳ] ἅγια V 12 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T 13 Ἀγκύρας H M ed. Rom.: Ἀγκύρων V T 14 ἰδέας H T M: εἰκόνας V εἰδέας Niceph.^{ref} (C) Theod. Stud. (CS) 18 ἄρα (ἄρα Theod. Stud. [CM]) ἐκ τούτων Niceph.^{ref} Theod. Stud. | καταπολαύειν V (prob.) 20 εὗρεμα Theod. Stud. 21 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T 23 τὸν om. Vc edd. | εἰδὼς + τὰ V Sept. (sed cf. e.g. Conc. Later., ACO ser. II, I p. 234,37) 24 γεννέσεως V 25 καινοφωνίας ed. Rom.* (cf. lat.), sed uide infra κενὰ τινὰ λαρυγγίζουσι 28 πολλὰ V 29 εἰτά om. M 30 εὗραμεν V

nos qui deo soli seruitutem nostram *in spiritu et ueritate* offerimus, omnia quae ei oblata et dicata sunt, siue diuinus typus pretiosae crucis siue euangelium siue uenerandae imagines siue sacra uasa sint, et salutamus et amplectimur ea, ueluti spem habentes sanctificationem ab eis percipere, et adorationem honoratoriam illis impendimus. *adorate enim scabellum*, inquit, *pedum eius, quoniam sanctus est*. propter quod et Gregorius theologus in sermone suo de natiuitate Christi sic ait: „Bethlehem honora, praesepe adora.“ ergo quod deo dicatur praesentia et participatione eius sanctum est, quemadmodum omnis scriptura testatur, et ei qui sanctus est honor sanctitatis non aliter conseruatur quam per nostram affectualem adorationem. ipsi autem adhuc spirantes mendacii aliena quaedam ab ecclesia catholica consuentes aiunt:

(Gregorius episcopus legit:)

«Consona uero istis et Theodotus Ancyranus concertator Cyrilli de eisdem docet ita: „Sanctorum uultus non in imaginibus ex materialibus coloribus factis formandos accepimus, sed horum uirtutes per ea quae de illis in scriptis indicantur quasi quasdam animatas imagines imitari didicimus et ex hoc ad similem illis zelum erigimur. nam dicant hi qui tales erigunt formas, quali putas ex his perfruantur utilitate uel in quam spiritalem contemplationem ducantur per harum commemorationem. sed manifestum est quod uana sit huiusmodi excogitatio et diabolicae argumentationis inuentio.“ »

(Epiphanius diaconus legit:)

Si Theodotus esset in hac uita, cum beata Susanna clamaret dicens: *deus aeternae, qui absconditorum es cognitor, qui scis omnia antequam fiant, tu nosti quia falso contra me tulerunt testimonium* hi qui senes aemulantes Babylonicae confusionis huius nouitatis auctores existunt. sed uolentes se idoneos et illustres ostendere quaedam uana fauce loquuntur, et fallax ostenditur calamus scripturae ipsorum, et euidenter adulteratores ueritatis inueniuntur. multi enim nobiscum exquirentes deindeque scrutantes in sermonibus eiusdem Theodoti de proposito dicto, si uere scriptum sit huiuscemodi, [et] numquam usquam inuenimus; neque enim ipse quid tale locutus

22–24 *Vulg. Dan. 13,42–43*

P VE

1 ei om. VE edd. 2 dicata E edd., sed cf. supra p. 693,8 al. 3 uasa sacra F edd. | „salutemus, amplectamur, etc.“ La.-Co.^{ms} (cf. app. crit. gr.) 5 inquit post enim ed. Rom.* | sanctum V edd. („gr. sanctus“ ed. Rom.^{ms}) *Vulg.*, sed cf. psalt. antiqua apud Weber 6 sic om. E edd. 7 Betlehem P^{ac} (h¹ add. P^c s.l.) Betlēm V Bethlehem E edd. 10 mendaci P 17 putas] Anast. confudit ἄρα cum ἄρα (idem mendum Act. V p. 539,3 al.) | perfruemur codd., corr. ed. Rom. 22 aeternae P eterne V eterne E 23 expectaueris falsum (ita *Vulg.*) 24 aemulantes senes ed. Rom.* | senes ~ πρεσβυτέρους (cf. Gloss.) 25 nouitatis] Anast. uertit καινοφωνίας 26 locuntur P 27 deindequae P 28 siue rescriptum (sic) P E 29 et om. ed. Rom.*, seclusi | nunquam E (abbr. P)

αὐτός τι τῶν τοιούτων διηγόρευσε. προφανῶς γὰρ δέδεικται ὅτι οὐ Θεοδότου ἡ
 χρῆσις ἐστὶ πικρίας γὰρ καὶ παροξυσμοῦ μεστὸς ὁ λόγος, καὶ γλώσσης ἀκρατοῦς
 καὶ ἀκαθάρτων χειλέων ἢ τόλμα τοῦ φληναφήσαι διαβολικῆς μεθοδείας εὐρημα τὴν
 τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀνατύπωσιν· ὄντως εὐδηλον ὅτι τῶν χριστιανοκατηγόρων
 τοῦτο ἰδίωμά τε καὶ πλάσμα καὶ οὐ Θεοδότου· ἐπεὶ εἰ, ὡς αὐτοὶ φασιν, ἐξ αὐτοῦ
 τὴν μαρτυρίαν παρήγαγον, ἔδει αὐτοὺς τρανῶς δηλῶσαι, ἐκ ποίου λόγου αὐτοῦ ἢ
 χρῆσις ἐλήφθη· ἀλλ' ὡς γινώσκοντες αὐτὸ φάλλον τὸ ψεῦδος τῇ σιωπῇ ἐπαφῆκαν.
 τοὺς λόγους αὐτοῦ τοίνυν συναγείραντες, λέγομεν δὴ τοὺς πρὸς Λαῦσον γραφέντας
 κατὰ Νεστορίου ἐν τόμοις ἐξ καὶ τὴν ἐρμηνείαν τὴν εἰς τὸ σύμβολον τῶν ἐν Νικαίᾳ
 ἁγίων πατέρων καὶ τὸν λόγον τὸν εἰς τὴν γέννησιν τοῦ κυρίου καὶ τὸν εἰς τὰ
 φῶτα καὶ τὸν εἰς τὸν Ἥλιον καὶ τὴν χήραν καὶ τὸν εἰς τὸν ἅγιον Πέτρον καὶ Ἰωάν-
 νην καὶ <τὸν> εἰς τὸν χωλὸν τὸν καθημένον πρὸς τὴν ὠραίαν πύλην καὶ τὸν εἰς
 τοὺς τὰ τάλαντα λαβόντας καὶ τὸν εἰς τοὺς δύο τυφλοὺς, οὐδαμῶς τὸ ῥητὸν ὃ
 αὐτοὶ προήνεγκαν εὐρομεν. ἀλλ' οὐδὲ ὁ ψευδοσύλλογος αὐτῶν ὅτε ὠχλαγωγεῖτο
 καὶ ἐνεγράφη ἐν τῷ φαισολογήματι αὐτῶν, ἀπὸ βιβλίου τοῦ Ἀγκυρανοῦ ἢ χρῆσις
 μετελήφθη, ἀλλὰ διὰ ψευδοπιπτακίου τινὸς ὡς λοιμός τις διέδραμεν· οὐτινος μετέλα-
 βον οἱ ἀπλούστεροι, οἱ δὲ ἐχέφρονες καὶ τῇ ἀληθείᾳ πειθόμενοι τοῦτο πάντοτε ὡς
 ψεῦδος ἠγήσαντο. ἡγήτορα δὲ τῆς αὐτῶν λοιμώδους αἱρέσεως ἔτι προβάλλονται
 τὸν ὑπερασπιστὴν Ἀρείου καὶ συνασπιστὴν Εὐσεβίου Νικομηδείας, Θεογνίου Νικαί-
 ας καὶ Μάριδος Χαλκηδόνος, τὸν ἐξάρξαντα τῶν ἀντιπαραταξαμένων τῇ ἐν Νικαίᾳ
 ἀγία συνόδῳ, οὕτω φάσκοντες·

Ma. 313 (Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Ὅμοίως δὲ καὶ ὁ τοῦ Παμφίλου Εὐσέβιος πρὸς Κωνσταντίαν Αὐγούστην αἰτησα-
 μένην Χριστοῦ εἰκόνα ἀποσταλῆναι αὐτῇ παρ' αὐτοῦ τοιάδε λέγει· „Ἐπεὶ δὲ καὶ
 περὶ τινος εἰκόνης ὡς δὴ τοῦ Χριστοῦ γέγραφας βουλομένη σοι ταύτην ὑφ' ἡμῶν
 πεμφθῆναι, τίνα λέγεις καὶ ποίαν ταύτην ἦν φῆς τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα; πότερον τὴν
 ἀληθῆ καὶ ἀμετάλλακτον καὶ φύσει τοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρας φέρουσαν ἢ ταύτην ἦν
 δι' ἡμᾶς ἀνείληφε τῆς τοῦ δούλου μορφῆς περιθέμενος τὸ σχῆμα; ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς
 τοῦ θεοῦ μορφῆς οὐδ' αὐτὸς ἠγοῦμαι σε ζητεῖν ἅπαξ πρὸς αὐτοῦ πεπαιδευμένην,
 ὅτι οὔτε τὸν πατέρα τις ἔγνω εἰ μὴ ὁ υἱὸς οὐδ' αὖ τὸν υἱὸν γνοίῃ ποτέ τις ἐπαξίως»

3 cf. Is. 6,5 | διαβολικῆς μεθοδείας cf. Eph. 6,11 28 ἀνείληφε – σχῆμα cf. Phil. 2,7 29 θεοῦ μορφῆς cf. Phil.
 2,6 30–732,1 οὔτε – πατήρ cf. Mt. 11,27

23–732,16 Eus. epist. ad Constantiam Augustam (CPG 3503; PG 20, 1545–1549 repetit editionem ab I. Boivin ex
 uariis fontibus constitutam), excerpta tria; cf. Thümmel, Frühgeschichte n. 13; A. von Stockhausen apud Krannich/
 Schubert/Sode p. 99–100 (fr. 7–8); Chrysostalis, Recherches p. 19–26 et 307–308

26–28 πότερον – σχῆμα = Niceph. c. Eus. p. 392,2–5 28–29 περὶ – πεπαιδευμένην = Niceph. c. Eus. p. 403,
 27–30 28–29 περὶ – ζητεῖν = Niceph. refut. c. 46,9–10

(H)V T M 24–732,1 = Eus. 26–28 = Niceph.^{Eus} 28–29 περὶ – πεπαιδευμένην = Niceph.^{Eus}
 28–29 περὶ – ζητεῖν = Niceph.^{ref}

3–4 μεθοδείας – τῶν² om. Vc^{ac} (add. Morin in marg. sup.) edd. (alia suppleuit ed. Rom.^{ms}) 12 τὸν¹ add. Mo-
 rin Vc^{ms} 13 τυφλοὺς + καὶ V + ἀλλ' M | ὃ + οἱ V 14 προσήνεγκαν ed. Rom.* | ἠύρομεν V | ὠχλαγώ-
 γητο V 16 μετελήφθη V μετεβλήθη M 21 ἀγία om. V 22 Γρηγόριος – ἀνέγνω om. T 25 γέγρα-
 φας + εἰκόνα ed. Rom.* ex Vc (Probatares in marg. [l. 24–25 εἰκόνα – Χριστοῦ om. Vc^{ac}, suppl. Morin in
 marg.]) | σοι post ἡμῶν M 26 φῆς V T 27 καί² om. Niceph.^{Eus} 28 τοῦ om. Vc edd. 29 οὐδὲ
 Niceph.^{Eus} Niceph.^{ref} | πρὸς] παρ' Niceph.^{Eus} | παιδευομένην Niceph.^{Eus} 30 αὖ τὸν] αὐτὸν Vc edd., sed cf.
 οὐδὲ τὸν N. T.

est. euidenter namque monstratum est quod non sit Theodoti testimonium; amaritudine quippe et exacerbatione plenus sermo, et linguae intemperatae atque immundorum *labiorum* praesumptio est dicere diabolicae esse argumentationis inuentionem uenerabilium formationem imaginum. uere perspicuum est quod christianos accusantium sit haec adinuentio atque figmentum et non Theodoti; nam si, ut ipsi aiunt, ex ipso testimonium protulerunt, oportebat eos expresse indicare ex quo eius sermone testimonium sit assumptum; sed ut scientes illud falsum silentio mendacium reliquerunt. itaque sermonibus eius coaceruatis, uidelicet his qui ad Lausum scripti sunt contra Nestorium in tomis sex et interpretatione symboli sanctorum patrum apud Nicaeam conuenientium et sermone de natiuitate domini et in lumina et in Heliam et uiduam et in sanctum Petrum ac Iohannem et in claudum qui sedebat ad speciosam portam et in eos qui talenta acceperunt et [in] eo qui est de duobus caecis, nullo modo dictum quod ipsi protulerunt inuenimus. sed nec cum pseudosyllogus eorum collectus turbaretur et inscriberetur in falsa sermocinatione ipsorum, a codice Ancyрани testimonium est assumptum, sed per quoddam mendax pittacium ut pestilens quidam discurrit; quod simplices admiserunt, porro sensati et qui acquiescunt ueritati hoc semper mendacium arbitrati sunt. praeterea ductorem pestiferae hereseos suae adhuc proponunt adiutorem Arrii et coadiutorem Eusebii Nicomediensis, Theognii Nicaeni et Maridis Chalcedonensis, qui praefuit his qui restiterunt sanctae Nicaenae synodo, ita fatentes:

(Gregorius episcopus legit:)

Ma. 314

«Similiter autem et Pamphili Eusebius ad Constantiam Augustam petentem Christi imaginem mitti sibi ab eo talia fatur: „Quia uero de quadam imagine quasi Christi scripsisti uolens hanc tibi a nobis mitti: quam dicis et qualem hanc quam perhibes Christi imaginem? utrum ueram et inmutabilem et natura characteres suos portantem an istam quam propter nos suscepit *serui formae* schemate circumamictus? sed de *forma* quidem *dei* nec ipse arbitror te quaerere semel ab ipso edoctam, quoniam

PL 129, 428

P VE

1 nanque E (*abbr.* P) 3 esse diabolicae *ed. Rom.** 4 formationem (~ ἀνατύπωσιν) *scripsi coll. p. 679, 17 al.*: figuram *codd.* figurarum F² figuras *ed. Rom.** 7 falsum *sc.* esse 10 Niceam P V 11 Eliam E *edd.* | ac] et V *edd.* 12 in eum *codd.*, *correx*i (eo *sc.* sermone) | qui est] quidem E qui F² *edd.* 12–13 cecis P E coecis *ed. Rom.** 14 collectus turbaretur ~ ὡχλαγωγείτο? 15 Ancyrano P V Ancirano E, *corr. ed. Rom.* | pictacium E pictatium *ed. Rom.* (*corr. ed. Reg.*) 16 pestilens ~ λοιμός (*cf. ThLL X 1, 1924, 35 sqq.*) | quiddam *ed. Rom.** 17 preterea *codd.* | pestifere P V 18 sue P 18–19 Nicomediensis + et *ed. Rom.**, *sed cf. gr.* 19 Theognii – Chalcedonensis *om.* E | Teognii P^{ac} (*h add. P^c s. l.*) | Niceni E Nicaeensis *ed. Rom.** | Chalcedonensis V 20 Nicene synodo P Nicene (*om.* synodo) E synodo Nic(a)enae F *edd.* | facientes P^{ac} (*c exp.*, i in t *mut.* P^c) 24 scripti P | hanc uolens F *edd.* | perhybes V perhibens E (*corr.* F²) 25 incommutabilem E *edd.* | characteres VE 26 scæmate P scemate VE, *corr. ed. Rom.* | circumamictis P^{ac} (u *superscr.* P^c) –ctos V^{ac} (u *superscr.* V¹) 27 de P *ed. Rom.*: ne VE

εἰ μὴ μόνος ὁ γεννήσας αὐτὸν πατήρ." καὶ μετὰ τινὰ „Ἀλλὰ πάντως που τῆς
 Rom. 627 τοῦ δούλου μορφῆς ἐπιζητεῖς τὴν εἰκόνα καὶ οὐ δι' ἡμᾶς περιεβλήθη σαρκίου. ἀλλὰ
 καὶ τοῦτο τῇ δόξῃ τῆς θεότητος ἀνακεκράσθαι μεμαθήκαμεν καὶ καταπεπόσθαι τὸ
 θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς." καὶ μετ' ὀλίγα. „Τίς οὖν τῆς τοιαύτης ἀξίας τε καὶ δόξης
 La.-Co. 496 τὰς ἀποστιλβούσας καὶ ἀπαστραπτούσας μαρμαρυγὰς οἷός τε ἂν εἴη καταχαράσαι
 νεκροῖς καὶ ἀψύχοις χρώμασι καὶ σκιαγραφίαις, ὅποτε μὴδὲ προσβλέψαι αὐτῷ ἐπὶ
 τοῦ ὅρους οἱ θεσπέσιοι ὑπέμειναν μαθηταί, οἱ γε ἔπεςον ἐπὶ πρόσωπον, ἀφόρητον
 αὐτοῖς τὸ θεώμενον ὁμολογήσαντες. εἰ δ' οὖν τότε ἡ ἔνσαρκος αὐτοῦ μορφὴ το-
 σαύτης ἔλαχε δυνάμεως πρὸς τῆς ἐνοικούσης αὐτῇ θεότητος μεταβληθεῖσα, τί χρὴ
 Ha. 408 λέγειν, ὅτε τὴν θνητότητα ἀποδύς καὶ τὴν φθορὰν ἀπονιψάμενος τὸ εἶδος τῆς τοῦ
 δούλου μορφῆς εἰς τὴν τοῦ δεσπότου καὶ θεοῦ δόξαν μετεσκευάσατο μετὰ τὴν κατὰ
 τοῦ θανάτου νίκην, μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἄνοδον, μετὰ τὴν ἐν τῷ βασιλικῷ θρόνῳ
 ἀμφὶ τὰ δεξιὰ τοῦ πατρὸς ἱδρυσιν, μετὰ τὴν ἐν τοῖς ἀκατονομάστοις καὶ ἀρρήτοις
 κόλποις τοῦ πατρὸς ἀνάπαυσιν, εἰς ἣν ἀνιόντα καὶ ἀποκαθιστάμενον αἱ οὐράνιαι
 δυνάμεις ἀνευφήμουν λέγουσαι· ἄρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε, πύλαι
 αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης."»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω)

Ἡ προφητικὴ φωνὴ τούτοις ἀρμόσειεν, ἣν ὁ θεὸς διὰ τοῦ προφήτου Ἰερεμίου τοῖς
 τῶν Ἰουδαίων λαοῖς ἐγκαλῶν ἔλεγεν· Ἐμὲ ἐγκατέλιπον, πηγὴν ὕδατος ζῶντος, καὶ
 ὥρυξαν ἑαυτοῖς λάκκους συντετριμένους, οἱ οὐ δυνήσονται ὕδωρ συνέχειν. ἀφέντες
 γὰρ τὰς τῶν ἐγκρίτων πατέρων διδασκαλίας οἱ λογάδες τῶν ψευδολόγων καὶ ζη-
 λώσαντες τοὺς ἀποκηρυχθέντας τῷ πτύῳ τῆς θείας κρίσεως ἐκ τῆς δεσποτικῆς
 ἁλωνος, λέγω δὴ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, αὐτοὺς εἰς συνασπισμὸν τῆς ἑαυτῶν
 αἰρέσεως ἐπισπῶνται. τίς γὰρ οὐκ ἔγνω τῶν πιστῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ γνῶσιν
 Ma. 316 εἰληφότων ἀληθινῶν δογμάτων, ὅτι Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου εἰς ἀδόκιμον νοῦν παραδο-
 θεὶς ὁμόδοξος καὶ σύμφρων γέγονε τοῖς τὰ Ἀρείου θρησκευούσιν; ἐν γὰρ πάσαις
 ταῖς ἱστορικαῖς αὐτοῦ βίβλοις κτίσμα τὸν υἱὸν καὶ λόγον τοῦ θεοῦ ἀποκαλεῖ καὶ
 ὑπουργὸν καὶ δεύτερον προσκυνητόν. εἰ δέ τινες τοῦτον διεκδικοῦντες λέγουσιν
 ὑπογράψαι ἐν τῇ συνόδῳ, δῶμεν οὕτως εἶναι· ἀλλὰ τοῖς χεῖλεσιν αὐτοῦ τὴν ἀλή-

3-4 cf. 2 Cor. 5,4 7 οἱ — πρόσωπον cf. Mt. 17,6 15-16 Ps. 23,7 et 9 19-20 Jer. 2,13 22-23 τῷ —
 ἁλωνος cf. Mt. 3,12 et 13,36-40 25-26 cf. Rom. 1,28 29-734,1 τοῖς — αὐτῆς cf. Is. 29,13; Mt. 15,8 et Mc. 7,6

22-23 τοὺς — ἐκκλησίας cf. Conc. Const. III (epist. Leonis II papae [CPG 9441]), ACO ser. II, II 2 p. 876,21-23

1-4 Ἀλλὰ — ζωῆς = Niceph. refut. c. 46,10-13; c. Eus. p. 403,31-404,1 4-13 Τίς — ἱδρυσιν = Niceph. c. Eus. p.
 405,10-14. 409,11-14. 410,3-13 4-6 Τίς — σκιαγραφίαις = Niceph. refut. c. 173,16-19 4-6 Τίς — χρώμασι =
 Niceph. refut. c. 46,20-23

(H)VTM 1-4 = Eus., Niceph.^{ref}, Niceph.^{Eus} 4-16 = Eus. 4-13 = Niceph.^{Eus} 4-6 = Niceph.^{ref}

1 καὶ + δὴ ed.Rom.* ex Vc (Probatars s.l. [μὴ Vc^{ac}]) | Ἀλλὰ + γὰρ Niceph.^{Eus} Niceph.^{ref} | που om. Niceph.^{Eus}
 Niceph.^{ref} 1-2 τῆς τοῦ om. V 2 τὴν εἰκόνα om. Niceph.^{Eus} Niceph.^{ref} 4 τοσαύτης Niceph.^{Eus} Niceph.^{ref}
 5 ἂν om. V | εἴη Niceph.^{Eus} Niceph.^{ref}; ἢ codd. 6 σκιαγραφίαις Niceph.^{Eus} Niceph.^{ref} | μῆτε V
 6-7 προσβλέψαι — ὅρους] ἐμβλέψαι αὐτῷ τοῦτον ὁφθέντι τὸν τρόπον Niceph.^{Eus} 8 τεθεωμένον sic V |
 δ' οὖν] οὖν V γοῦν ed.Rom.* | ἔνσαρκος] ἐν σαρκὶ Niceph.^{Eus} 9 αὐτοῖς V 10 ἀποδύς V ὑποδύς M^{ac} (ἀ
 superscr. M¹) | τὸ εἶδος post μορφῆς Niceph.^{Eus} 11 μετασκευάσατο Niceph.^{Eus} 12 νίκην + καὶ Niceph.^{Eus}
 (δίκην in Paris. gr. 910 et 1250 tradi docet Thümmel) | ἄνοδον + καὶ Niceph.^{Eus} 13 δεξιὰ V 17 Ἐπιφάνιος
 — ἀνέγνω om. T | διάκονος + καὶ κουβουκλείσιος M (cf. lat.) 19 ζῶντος est uar. lect. in Sept. 21 ἐκ-
 κρίτων M 22 τοῖς ἀποκηρυχθεῖσι V T edd. | τῷ τῆς θείας κρίσεως πτύῳ V 23 αὐτοὺς (sc. τοὺς
 πατέρας) αὐτοῦ V 26 γὰρ om. Vc edd. 27 ἀποκαλῶν ed.Rom.* (ἀποκαλεῖν Vc^{ac})

neque patrem quis nouit nisi filius neque ipsum filium nouit quis aliquando digne nisi
 solus pater qui eum genuit.“ et post aliqua: „Sed utique *serui formae* imaginem
 quaeris et corpusculi quo amictus est propter nos. sed et id gloria diuinitatis tempe- Rom. 627
 ratum didicimus et *absortum esse mortale a uita*.“ et post pauca: „Quis ergo
 5 huiusmodi dignitatis et gloriae uibrantes et praeferentes splendores exarare potuis- La.-Co. 495
 set mortuis et inanimatis coloribus et scripturis umbraticis, quandoquidem nec
 aspicere in eum in monte egregii sustinere *discipuli*? qui etiam *ceciderunt in faciem*,
 inportabile quod uisum sibi fuerat confitentes. ergo si tunc incarnata eius forma
 tantam uirtutem sortita est ab inabitante in se deitate mutata, quid oportet dicere,
 10 cum mortalitate exutus et corruptione ablutus speciem seruili formae in domini et Ha. 407
 dei gloriam commutauerit, post uictoriam uidelicet contra mortem, post regressum
 ad caelos, post locationem in regio solio circa dexteram patris, post quietem in in-
 enarrabilibus et ineffabilibus sinibus patris? in quam ascendentem et restitutum
 caelestes uirtutes collaudabant dicentes: *tollite portas, principes, uestras, et eleuamini*,
 15 *portae aeternales, et introibit rex gloriae*.“»

(Epiphanius diaconus et cubuclesius legit:)

Prophetica uox istis conuenit qua deus per prophetam Hieremiam aduersus Iudaeo-
 rum populos queritur dicens: *me dereliquerunt fontem aquae uiuae et foderunt sibi*
 lacos contritos qui *aquam continere non* poterunt. deserentes enim probabilium
 20 patrum doctrinas fallacium collegiorum primores et aemulantes eos qui *uentilabro*
 diuini iudicii ab *area* dominica, id est catholica ecclesia, sunt proiecti, ipsos in pro-
 tectionem hereseos suae adducunt. quis enim fidelium ecclesiae et eorum qui uero-
 rum dogmatum scientiam perceperunt ignorat quod Eusebius Pamphili *in reprobum*
sensum traditus unius opinionis et sensus fuerit cum his qui Arrii superstitionem Ma. 315
 25 secuti sunt? in omnibus quippe historicis suis libris creaturam filium et uerbum dei
 uocat et ministrum et secundum adorabilem. si uero quidam hunc defendentes
 dicunt subscripsisse illum in synodo, concedamus ita fuisse. sed *labiis suis* ueritatem
honorauit, cor autem longe fuit ab ea, ut ostendunt conscripta eius et epistolae om-

27–28 labiis – ea Anast. ex Vulg. Mt. 15,8 et Mc. 7,6

P VE

1 ipsum] Anast. uertit αὐτὸν τὸν 4 absorptum ed. Rom.*, sed cf. ThLL et MLW s.u. 6 inamatis (sic) P 7 susti-
 nere P | etiam ~ γε? | cecidere E edd. 8 importale E importabile F² edd. | sibi uisum E edd. (expectaueris inporta-
 bile sibi quod uisum fuerat) 9 diuinitate E edd. 11 commutauit ed. Rom.* 12 celos P E | quietem (sic) P | in² est P
 14 caelestes P F²: celestis V celestis E 15 introbit (sic) P 16 et cubuclesius om. F edd., sed cf. gr. M 17–18 Iudeo-
 rum P E 18 et foderunt] ut foderent Vulg. (uar. lect. et foderunt; cf. gr. et Vulg. Clem.) 19 lacos – poterunt] ex
 Vet. Lat.; cf. Sabatier II p. 646 | lacon P^{ac} (n exp., s superscr. P^c) lacus F² edd., sed cf. ThLL s.u. 20 fallacium –
 collegiorum] Anast. uertit ψευδοσυλλόγων (Dubielzig); expectaueris falsiloquorum; cf. supra p. 713,17 22 abdu-
 cunt P (fort. ex corr.) V 27 scripsisse P^{ac} (sub add. P^c s. l.)

θειαν *τετίμηκεν*, ἡ δὲ καρδιά αὐτοῦ πόρρω ἄπεστιν ἐξ αὐτῆς, ὡς δεικνύουσι τὰ τε συγγράμματα καὶ αἱ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ πᾶσαι. εἰ δὲ ἄλλοτε ἄλλως κατὰ τοὺς καιροὺς καὶ τὰ πράγματα συνεφύρετο καὶ μετεβάλλετο, ποτὲ μὲν ἐπαινῶν τοὺς τὰ Ἀρείου φρονοῦντας, ποτὲ δὲ τὴν ἀλήθειαν ὑποκρινόμενος, ἀποδείκνυται κατὰ τὸν ἀδελφόθεον Ἰάκωβον *ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ καὶ μὴ οἰέσθω, ὅτι λήψεται τι παρὰ κυρίου*. εἰ γὰρ *καρδίᾳ ἐπίστευσεν εἰς δικαιοσύνην* καὶ 5 *στόματι ὡμολόγησεν εἰς σωτηρίαν* τὸν ἀληθῆ λόγον, πάντως ὑπὲρ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ συγγνώμην ἠτήσατο, τούτων τὴν ἐπανόρθωσιν ποιούμενος, καὶ ὑπὲρ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ λόγον ἀπολογίας ἐποιήσατο ἄν. ἀλλ' οὐδαμῇ οὐδαμῶς τοῦτο πέπραχεν· ἔμεινε γὰρ ὡς *Αἰθίοψ* μὴ ἀλλάξας τὸ *δέρμα αὐτοῦ*. 10

Ἐν γὰρ τῷ ἐρμηνεύειν αὐτὸν τὸ *εἶπα τῷ κυρίῳ*, *κύριός μου εἴ σύ*, ἔξω τῆς ἀληθοῦς γνώσεως ἐκβεβηκῶς οὕτως φησί· „Νόμοις φύσεως παντὸς υἱοῦ πατὴρ κύριος ἄν εἴη αὐτοῦ. διὸ καὶ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ ὁ γεννήσας αὐτὸν θεὸς εἴη ἄν αὐτοῦ καὶ θεὸς ὁμοῦ καὶ κύριος καὶ πατήρ.” ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν ἅγιον Ἀλέξανδρον ἐπιστολῇ τὸν καθηγητὴν τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου, ἧς ἡ ἀρχή· „Μεθ' ὅσης 15 μὲν ἀγωνίας καὶ μεθ' ὅσης φροντίδος ἐπὶ ταῦτα ἦλθον τὰ γράμματα”, τρανότατα βλασφημῶν οὕτω φησὶ περὶ τοῦ Ἀρείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ· „Κατηγορεῖ αὐτῶν τὰ σὰ γράμματα ὡς λεγόντων ὅτι ὁ υἱὸς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γέγονεν ὡς εἰς τῶν πάντων. οἱ δὲ προήνεγκαν ἑαυτῶν γραμματεῖον ὃ πρὸς σὲ πεποιήκασιν· ἐν ᾧ τὴν ἑαυτῶν πίστιν ἐκθέμενοι αὐτοῖς ῥήμασι τάδε ὡμολόγουν· „τὸν νόμου καὶ προφητῶν καὶ 20 καινῆς διαθήκης θεὸν γεννήσαντα υἱὸν μονογενῆ *πρὸ χρόνων αἰώνων*, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας καὶ τὰ πάντα *πεποίηκε*, γεννήσαντα δὲ οὐ δοκῇσει, ἀλλὰ ἀληθεῖα, ὑποστήσαντα ἰδίῳ θελήματι, ἄτρεπτον καὶ ἀναλλοίωτον, κτίσμα τοῦ θεοῦ τέλειον, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐν τῶν κτισμάτων.” εἰ δὴ οὖν τὰ παρ' αὐτῶν γράμματα ἀληθεύει — πάντως δὲ καὶ παρὰ σοὶ φέρεται ἐν ᾧ ὁμολογοῦσι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ *πρὸ χρόνων αἰώνων*, δι' 25 οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας *πεποίηκεν*, εἶναι ἄτρεπτον καὶ κτίσμα τοῦ θεοῦ τέλειον, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐν τῶν κτισμάτων —, ἡ δὲ σὴ ἐπιστολὴ κατηγορεῖ αὐτῶν ὡς ἄν λεγόντων ὅτι ὁ υἱὸς γέγονεν ὡς ἐν τῶν κτισμάτων, αὐτῶν τοῦτο μὴ λεγόντων, ἀλλὰ σαφῶς διορισμένων ὅτι „οὐχ ὡς ἐν τῶν κτισμάτων”, ὅρα εἰ μὴ εὐθύς πάλιν αὐτοῖς ἀφορμὴ δίδοται εἰς τὸ ἐπιλαβέσθαι καὶ διαβάλλειν ὁρᾶσθαι ὅσα καὶ θέλουσι. πάλιν 30 αὐτοὺς ἠτιῶ λέγοντας ὅτι „ὦν τὸν μὴ ὄντα ἐγέννησε”. θαυμάζω δέ, εἰ δύνатаί τις ἄλλως εἰπεῖν. εἰ γὰρ εἰς ἐστὶν ὁ ὦν, δῆλον ὅτι ἐξ αὐτοῦ γέγονε πᾶν ὃ τι καὶ

5–6 cf. Iac. 1,7–8 6–7 cf. Rom. 10,10 10 cf. Ier. 13,23 11 Ps. 15,2 21 πρὸ — αἰώνων 2 Tim. 1,9; Tit. 1,2 21–22 δι' — πεποίηκε cf. Hebr. 1,2

11–14 Eus. comm. in ps. 15 (?) (locum non inueni) 14–736,2 Eus. epist. ad Alex. (CPG 3501) p. 14,1–15,6 Opitz (gr. et lat. ex Actorum codd., locis similibus additis)

(H)VT M

1 τετόληκεν V | ἐξ αὐτῆς] ἀπ' αὐτοῦ V (ex Sept.?) 3 τὰ' + κατὰ ed. Rom.* ex Vc 5 ἀνὴρ + ὦν ed. Rom.* ex Vc 6 οἰέσθαι V | ὅτι om. V 10 ὡς + ὁ V 11 τῷ' τὸ V 12 φησὶ + Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω V 13 αὐτὸν + ὁ ed. Rom. ex Vc (corr. ed. Reg.) | θεὸς] πατήρ M | αὐτοῦ²] nihil respondet in lat. 14 καὶ' — πατήρ] καὶ κύριος ὁμοῦ καὶ θεὸς καὶ πατήρ M, sed cf. lat. | ὁμοῦ om. V | πατήρ + Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω V 16 τρανώτατα V 17 αὐτῷ + Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω V | Κατηγορεῖ] Καὶ κατηγορεῖ Vc edd. 17–18 τὰ σὰ γράμματα] τὰ συγγράμματα V τὰ γράμματα ed. Rom.* 19 γραμμάτων M 22 ἀλλ' V 22–23 ὑποστήσαντι V 24 εἰ δὴ T M: ἡδη V | δὲ om. V 25 φέρεται sc. τοῦτο 27–28 ὡς² — αὐτῶν om. V 28 ἐν T: εἰς M | κτισμάτων T: πάντων M 29 εἰ om. V 30 διαβαλεῖν V

nes, licet aliter atque aliter secundum tempus et causas conspergi et mutari, aliquan- PL 129, 429
do quidem laudans ea quae sunt Arrii sentientes, aliquando uero ueritatem simulans
ostendatur, iuxta Iacobum fratrem domini *uir duplici animo, inconstans in omnibus*
uiis suis, et non existimet quod accipiat aliquid a domino. si enim corde credidisset ad
5 *iustitiam* et ore confessus esset *in salutem* uerum sermonem, utique pro scriptis suis Rom. 628
ueniam postulasset, horum correctionem faciens, et pro epistolis suis profecto uer-
bum rationis fecisset. sed hoc nullatenus usquam fecit; mansit enim sicut *Ethiops*
non *mutata pelle sua*.

Denique cum interpretaretur: *dixi domino, deus meus es tu*, extra ueracem sensum
10 excedens sic ait: „Legibus naturae omnis filii pater dominus est utique eius, et idcir-
co unigeniti filii dei ipse qui genuit eum deus simul et deus et dominus et pater est.“
similiter autem et in epistola ad sanctum Alexandrum praeceptorem magni Athanasii
directa, cuius initium est: „Cum quanta sollicitudine uel cum quanta cura ad haec
litterae uenerint“, expressius blasphemans taliter ait: „Calumniatur eos litterae tuae La.-Co. 498
15 tanquam dicentes quia filius ex non existentibus factus est sicut unus ex omnibus. at
illi protulerunt ei epistolam quam ad te fecerant; in qua fidem suam exponentes ipsis
uerbis haec confitebantur, ‚legis uidelicet, ac prophetarum et noui testamenti deum
genuisse filium unigenitum *ante tempora aeterna, per quem et saecula* et omnia *fecit*,
genuisse autem eum non coniectura, sed ueritate, ac subiecisse propriae uoluntati,
20 inconuertibilem et incommutabilem, creaturam dei perfectam, sed non sicut unam ex
creaturis.‘ si ergo litterae ipsorum ueritatem dicunt – utique apud te fertur –, in qui-
bus confitentur filium dei *ante tempora aeterna, per quem et saecula fecit*, esse
inconuertibilem et creaturam dei perfectam, sed non sicut unam ex creaturis, porro
epistola tua calumniatur eos tanquam dicentes quia filius factus est sicut unum om-
25 nium, cum hoc non dixerint, sed clare diffinierint quia ‚non sicut unam ex creaturis‘,
nota ergo si non protinus eis iterum occasio detur ad reprehendendum et detrahen- Ha. 410
dum mouendi quotquot uoluerint. iterum eos accusabas dixisse quia ‚qui est eum
qui non erat genuit‘. miror autem si possit quis aliter dicere. si enim unus est qui

P VE

1 licet] *Anast. legit* εἰ καὶ, *ut uidetur*; inde constructionem uerborum mutauit | conspergi – mutari] immiscendo sese
ac immutando *ed. Rom. mss* 3 duplici est *uar. lect. in Vulg.* | animo + et *Edd.* 4 existimet est *uar. lect. in Vulg.* |
aliquid accipiat P, *sed cf. Vulg.* 6 postulasset (sic) *Pac* (x *exp.*, s *superscr.* *Pc*) | correptionem P | profecta *Pac* (a in o
mut. *Pc*) 6–7 uerbum rationis ~ λόγον ἀπολογίας? (defensionis *ed. Rom. mss*) 7 usque *ed. Rom. ** | Ethiops V
Aethiops *ed. Rom. ** 9 Denique ~ γὰρ (*cf. Act. IV p. 325, 15 al.*) | dixit *E ed. Rom. (corr. ed. Reg.)* | deus est *uar. lect.*
in Vulg. 11 et³ om. P 13 uel] et *Opitz* 13–14 haec litterae uenerint] *interpres male intellexit* ἡλθον (has litteras
uenerim *ed. Rom. mss ex gr.*) 14 taliter] sic *F² edd.* | ait + de Ario et eius asseclis *ed. Rom. ex gr. (lac. in Anastasii*
exemplari graeco, ut uidetur) 16 ei] *interpres* αὐτῷ pro ἑαυτῶν *legisse uidetur, om. ed. Rom. ** 18 aeterna est *uar.*
lect. in Vulg. | et omnia et saecula *Edd.* 19 coniectura ~ δοκήσει; *cf. p. 713, 6 et 781, 18; melius* putatiue *Act. V p.*
577, 3 | sed – uoluntati] „*gr. sed uere in rerum naturam produxisse propria uoluntate*“ *ed. Rom. mss* | subiecisse ~ ὑπο-
στήσαντα? 20 incommutabilem (sic) P inmutabilem V 21–22 litterae – quibus] *Anast. uerbis* δὲ καὶ *neglectis*
uerborum constructionem mutauit 21 utique – fertur] quae utique apud te etiam sunt *ed. Rom. mss* 22 et – fecit] fecit
et saecula fecit (sic) V fecit et saecula *ed. Rom. ** (*ex Vulg.*) 25 unum *Edd.* 26 ergo minus apte inseruit *interpres*
(*similiter Act. IV p. 375, 15*)

Ma. 317 ἔστι μετ' αὐτόν· εἰ δὲ μὴ μόνος αὐτός ἐστιν ὁ ὦν, ἀλλὰ καὶ ὁ υἱὸς ἦν ὁ ὦν, [καί] πῶς τὸν ὄντα ὁ ὦν ἐγέννα; οὕτως γὰρ ἂν δύο εἴη τὰ ὄντα."

Καὶ ταῦτα μὲν Εὐσέβιος πρὸς τὸν ἀοίδιμον Ἀλέξανδρον. ἀλλὰ καὶ ἕτεροι ἐπιστολαὶ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν ἱερὸν ἄνδρα φέρονται, ἐν αἷς εὐρηνται ποικίλαι βλασφημίαι τοὺς περὶ Ἄρειον διεκδικοῦσαι. ὡσαύτως καὶ πρὸς Εὐφρατίωνα ἐπίσκοπον ἐπι- 5 στέλλων τρανότατα βλασφημεῖ· ἥς ἐπιστολῆς ἡ ἀρχὴ ἐστὶν οὕτως· „Τῷ δεσπότῃ μου κατὰ πάντα χάριν ὁμολογῶ." καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς· „Οὐ γὰρ συνυπάρχειν φάμεν τὸν υἱὸν τῷ πατρί, προϋπάρχειν δὲ τὸν πατέρα τοῦ υἱοῦ. πλὴν αὐτὸς ὁ πάντων μᾶλλον ἀκριβῶς ἐπιστάμενος υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἕτερον ἑαυτὸν εἰδὼς τοῦ πατρὸς καὶ μείω καὶ ὑποβεβηκότα, εὖ μάλα εὐσεβῶς τοῦτο καὶ ἡμᾶς διδάσκει λέγων· ὁ πα- 10 τὴρ ὁ πέμψας με μείζων μου ἐστίν." καὶ μεθ' ἕτερα· „Ἐπεὶ καὶ αὐτὸς μὲν θεὸς ὁ υἱός, ἀλλ' οὐκ ἀληθινὸς θεός." ἐκ τούτων οὖν τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ἀποδείκνυται τὰ Ἀρείου καὶ τῶν ἄμφ' αὐτὸν δοξάζων. μετὰ δὲ ταύτης τῆς ἀποστατικῆς αὐτῶν αἵρέσεως οἱ τῆς Ἀρείου μανίας ἐφευρεταὶ καὶ μίαν φύσιν πρεσβεύουσιν ἐπὶ τῆς καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως καὶ δοξάζουσι σάρκα δίχα ψυχῆς ἀναλαβέσθαι τὸν 15 κύριον ἡμῶν ἐν τῇ σωτηριώδει αὐτοῦ οἰκονομίᾳ, λέγοντες τὴν θεότητα ἀναπληροῦν τῆς ψυχῆς τὰ τε βουλευόμενα καὶ κινήματα, ἵνα τὸ πάθος, καθὼς φησι Γρηγόριος ὁ θεολόγος, τῇ θεότητι ἐπιγράψωσι· καὶ οἱ τὸ πάθος τῇ θεότητι προσάπτοντες Θεο-πασχίται δῆλόν εἰσι. καὶ οἱ ταύτης τῆς αἵρέσεως μετέχοντες εἰκόνα οὐ προσίενται δέχεσθαι, ὡς οὐδὲ ὁ δυσσεβὴς Σευήρος καὶ Πέτρος ὁ Κναφεύς καὶ Φιλόξενος ὁ Ἱερα- 20 πόλεως καὶ πᾶσα ἡ ἄμφ' αὐτοὺς πολυκέφαλος ὕδρα καὶ ἀκέφαλος. ταύτης οὖν τῆς συμμορίας καὶ Εὐσέβιος ὑπάρχων, ὡς δέδεικται ἔκ τε τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ἱστορικῶν συγγραμμάτων, εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ὡς Θεοπασχίτης ἀποβάλλεται. τοῦνεκεν γράφει καὶ Κωνσταντῖα τῇ τοῦ Λικιννίου γυναικὶ μὴ παρ' αὐτῷ εὐρῆσθαι 25 ποτε εἰκόνα· ἐπειδὴ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ λέγει ὅτι μετεβλήθη ἡ ἑνσαρκος αὐτοῦ μορφή εἰς τὴν τῆς θεότητος φύσιν. ἀλλ' οὐδεὶς τῶν ἀγίων πατέρων ἡμῶν οὕτως ἐφρόνησεν ἢ ἐδίδασκεν· οὐδὲ γὰρ ἡ ἀλήθεια οὕτως ἔχει. Ἀκούσωμεν Ἀθανασίου τοῦ καθαιρέτου τῆς Ἀρείου μανίας, τί φησιν ἐν τῇ δογματικῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ τῇ πρὸς Εὐψύχιον πρεσβύτερον Καισαρείας, ὡσαύτως καὶ Κυ- 30 ρίλλου ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιστολῇ τῇ πρὸς Σούκενσον ἐπίσκοπον Διοκαισαρείας καὶ ἐν τῷ κατὰ Συνουσιαστῶν λόγῳ. ἄμφω γὰρ ὥσπερ ἐπίγειον ἐμπολίτευμα ἔχοντες οὕτως καὶ οὐράνιον καὶ παρὰ τοῦ ἐνὸς πνεύματος ἐμπνευσθέντες συνῳδᾷ ἀλλήλοις φθέγγονται.

10–11 cf. Ioh. 14,28 et 1,33 al. 14 ἐφευρεταὶ cf. Rom. 1,30

5–12 Eus. epist. ad Euphr. (CPG 3500) p. 4,1–5 et p. 5,1–3,7–8 Opitz (gr. et lat. ex Actorum codd., locis similibus additis); laudatur plenius, paucis tamen omissis (p. 5,1–3), etiam Act. V p. 560,10–19 (cf. p. 562,2–8) 17–18 ἵνα – ἐπιγράψωσι cf. Greg. Naz. epist. 101 (= epist. 1 ad Cled. = theol. 1) (CPG 3032) § 34,3 Gallay/Jourjon; cf. supra p. 660,6–7 24–25 μὴ – εἰκόνα incertum, quo haec referenda sint 25–26 μετεβλήθη – φύσιν cf. supra p. 732,8–9

(H)VTM 5–8 πρὸς – υἱοῦ ~ Act. V 11–12 Ἐπεὶ – θεός = Act. V

1 ὁ² om. ed. Rom.* | καὶ² seclusi; cf. lat. 2 ἐγέννα] ἐγέννησεν T edd., sed cf. Eus. eccl. theol. I 11,6,1; I 12,3,9 Klostermann/Hansen al.; cf. etiam lat. | ὄντα² + Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω V 3 μὲν om. V 4 ἡῶνται V 5 Εὐφρατίωνα Opitz ex Act. V: Εὐφρασίωνα codd. (cf. lat.) 6 τρανώτατα V 7 χάριν om. Act. V 8–9 πάντα V 9 ἐπιστάμενος ἀκριβῶς V 18 καὶ οἱ om. V 20 Σεβήρος ed. Rom.* | ὁ³ om. V 23 θεοπασχίτην T 24 καὶ om. Vc edd. | Κωνσταντῖνα V | τοῦ om. V edd. | αὐτοῦ M 28 Ἀκούσωμεν] fort. οὖν suppleendum; cf. lat. 29–30 ὡσαύτως – Διοκαισαρείας om. V 31 ἐμπολίτευμα] ἐν πολίτευμα M

est, profecto ex ipso factum est omne quia et est cum ipso. si uero non solus ipse est qui est, sed et filius erat qui est, quomodo eum qui erat is qui est gignebat? taliter enim utique duo essent qui existerent.“

Ma. 318

Et haec quidem Eusebius ad memorandum Alexandrum. sed et aliae epistolae ipsius
 5 ad eundem sacratum uirum feruntur, in quibus inueniuntur uariae blasphemiae illos
 qui circa Arrium sunt defendentes. similiter et ad Euphrasionem episcopum mit-
 tens expressius blasphemat. cuius epistolae initium est ita: „Domino meo per omnia
 grates confiteor.“ et in ceteris: „Non enim simul cum patre filium fuisse, sed
 ante patrem quam filium fuisse fatemur. uerumtamen ipse filius dei, qui magis
 10 omnia liquido nouit, alium se a patre et minorem atque inferiorem sciens admodum
 pie hoc etiam nos docet dicens: *pater, qui misit me, maior me est.*“ et post alia:
 „Nam et ipse quidem filius deus est, sed non uerus deus.“ ex his ergo scriptis eius
 ostenditur Arrii et comparium eius dogmata praedicare. cum hac autem apostatica
 sua heresi inuentores Arrianae insaniae et unam naturam dogmatizant in unitione
 15 quae est per subsistentiam et praedicant carnem sine anima suscepisse dominum
 nostrum in salutari dispensatione sua, dicentes deitatem adimplere animae uolunta-
 tes et motus, ut passionem, sicut ait Gregorius theologus, diuinitati ascribant; et qui
 passionem diuinitati applicant, constat eos Theopaschitas * esse. et qui huius here-
 seos participes sunt imagines non admittunt, quemadmodum nec impius Seuerus et
 20 Petrus Gnapheus et Philoxenus Hierapolitanus et omnis qui circa eos est polycephalos
 * atque sine capite hydra. huius ergo factionis etiam Eusebius existens, sicuti
 demonstratum est tam ex epistolis quam ex historicis eius conscriptis, imaginem
 Christi tanquam Deopassianus abicit, et hac pro causa Constantiae uxori Licinii
 scribit non aliquando apud se inueniendam imaginem; quoniam et in eadem epistola
 25 dicit quia mutata est incarnata eius forma in diuinitatis eius naturam. sed nullus
 sanctorum patrum nostrorum sic sapuit aut docuit; neque enim sic se ueritas habet.

PL 129, 430

Rom. 629

La.-Co. 499

Audiamus itaque, quid Athanasius depositor Arrianae insaniae in epistola dogmatica
 sua dicat quam ad Eupsychium presbyterum Caesariae scripsit, pari modo et Cyril-
 lus in prima epistola ad Sucensum episcopum Diocaesariae et in sermone contra
 30 Commixtores edito. ambo enim sicut terrenam ita et caelestem conuersationem
 habentes atque ab uno spiritu inspirati consona inuicem fantur.

P VE

1 quia] quod F² edd., Anast. uertit ὅτι pro ὅ τι (*expectaueris* quicquid; *idem mendum supra p. 607,21 al.*) | et om.
 ed. Rom. * | cum ipso] Anast. uertit μετ' αὐτοῦ („gr. quod est post ipsum“ ed. Rom.^{mg}) 3 essent – existerent] „gr.
 essent quae sunt“ ed. Rom.^{mg} 4 hoc ed. Rom. * | memorandum (*sic etiam p. 789,31*)] *expectaueris* memorabilem uel
sim.; cf. p. 627,3 al. 5 uirum sacratum E edd. 6 Euphrasionem] cf. app. crit. gr., *melius* Euphratorem Act. V p.
 561,8 8–9 sed – fuisse om. E edd. 9 ueruntamen V edd. (abbr. P E) 10 a om. P 11 me est] est me E edd.
 13 conparium P (abbr. V) 14 inuentores post insaniae E edd. | Arriane codd. 15 dominum V (cf. gr.): deum P E
 16 diuinitatem E edd. 16–17 uoluntates] Anast. βουλῆματα *legisse uel intellexisse uidetur* (Dubielzig) 18 theo-
 pascitas V, deopassianos add. P^{img} (glossema Anastasii) 20 Gnatheos E Cnapheus ed. Rom. * | Hieropolitanus
 ed. Rom. (corr. ed. Reg.) 20–21 polycephalos VE: multiceps P (*ex glossema ortum, ut uidetur*), multorum capitum
 (glossema Anastasii) P^{img} V^{img} ed. Rom.^{mg} 21 atque] et VE edd. 23 theopassianus F² edd.; fort. glossema deopas-
 sianus pro theopaschites (*uide supra ad l. 18*) in textum receptum est | Constantie P | Licinii E: Lucinii P Licanii V
 24 inueniendam (~ εὐρησθαι?) inueniendum V inconueniendam E (corr. F²) 25 natura P 26 ueritas se ed. Rom. *
 27 itaque] igitur ed. Rom. * (*sed cf. Act. III p. 269,3 al.*); nihil respondet in gr. 28 Eutychium P Eutichium VE, corr.
 ed. Rom. 29 Sucensum P (cf. gr.): Succensum VE Successum ed. Rom. * | Dioces- VE

Ἀθανάσιος μὲν ἐν τῇ προλεχθείσῃ πρὸς Εὐψύχιον ἐπιστολῇ, ἧς ἡ ἀρχή· „Ἐφ’ οἷς μὲν ὠήθης ἡμᾶς, εὐλαβέστατε“, μεθ’ ἑτερά φησι· „Κοινὸς ὁ τῶν προβάτων καρπός, τοῦτο δὴ τὸ νωτιαῖον θέρος, τὸ ἔριον, εἰς κοινὴν χρῆσιν τοῖς ἅπασιν προκείμενον. ἀλλ’ ὅταν τῇ ἐκ τῆς θαλάσσης προσομιλήσῃ βαφῇ, πορφύρα λέγεται καὶ τῆς προσηγορίας ἀμειβομένης καὶ τῆς χρήσεως κατ’ ἐξαίρετον βασιλεῦσι μόνοις ἀρμόττειν λαχούσης. καὶ ἔστιν ἔρια καὶ οὐκ ἔστι, τὴν μὲν φύσιν ἐκεῖνο ὅπερ πρότερον ἦν, τὴν δὲ χρῆσιν οὐκέτι· φεύγει γὰρ τὴν κοινότητα διὰ τὸ τοῦ χρωμένου ἀξίωμα. οὕτω γοῦν καὶ ἡ σὰρξ τῆς κοινῆς ληφθεῖσα φύσεως, ἐπειδὴ γέγονε περιβόλαιον βασιλέως, τῆς αὐτῆς ἡξιώθη δόξης τῷ χρησαμένῳ, κἂν μὴ τὴν φύσιν ἐγένετο, ὥστε κύριος δόξης λέγεται εἰκότως καὶ καθὼ ἄνθρωπος, τῆς μὲν καθ’ αὐτὸν φύσεως προσιεμένης τὸ πάθος, τῆς δὲ ὕβρεως διαβαινούσης ἐπ’ αὐτὸν τὸν ὥσπερ ἐσθῆτι χρησάμενον τῇ σαρκί. ὥσπερ γὰρ ὁ τὴν ἀλουργίδα διαρρήξας ὡς ἐπιβεβουλευκῶς αὐτῷ τῷ βασιλεῖ τὴν τιμωρίαν ὑπέχει — καίτοι γε οὐδὲν δεινὸν αὐτὸς πέπονθεν ὁ βασιλεὺς, τῆς δὲ πορφύρας τὸ πάθος ἐπ’ αὐτὸν ἀνήνεκται —, οὕτω καὶ τὸ τῆς σαρκὸς πάθος μένοντος ἐν τῇ ἀπαθείᾳ τοῦ θεοῦ λόγου διὰ τῆς ὕβρεως ἐπ’ αὐτὸν ἐληλυθέναι λέγεται. καὶ διὰ τοῦτο Παῦλος τὸν δεσπότην Χριστόν, καθὼ ἄνθρωπος, υἱὸν θεοῦ παραδίδωσι. καὶ πρὸ τούτου Γαβριὴλ ὁ ἀρχάγγελος, τὸν παράδοξον τόκον εὐαγγελιζόμενος τῇ Μαρίᾳ, χαῖρε, φησί, κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ ἰδοὺ σὺ ἐν γαστρὶ ἔξεις καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσουσιν αὐτὸν Ἰησοῦν. οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται. ὥστε καλεῖται υἱὸς θεοῦ Ἰησοῦς, οὐκ εἰς θείαν φύσιν τῆς σαρκὸς μεταβληθείσης, ἀλλὰ τῇ πρὸς τὸν θεὸν λόγον ἐνώσει τὴν ὁμώνυμον ἀξίαν λαβούσης.“

Κύριλλος δὲ ὡσαύτως ἐν τῇ προειρημένῃ πρὸς Σούκενσον ἐπιστολῇ, ἧς ἡ ἀρχή· „Ἐνέτυχον τῷ ὑπομνηστικῷ τῷ παρὰ τῆς σῆς ὁσιότητος ἀποσταλέντι“, καὶ μεθ’ ἑτερα οὕτως φησί· „Μετὰ δέ γε τὴν ἀνάστασιν ἦν μὲν αὐτὸ τὸ σῶμα τὸ πεπονθός, πλὴν οὐκέτι τὰς ἀσθενείας τὰς ἀνθρωπίνας ἔχον ἐν ἑαυτῷ· οὐ γὰρ ἔτι πείνης ἢ κόπου ἢ ἐτέρου τινὸς τῶν τοιούτων δεκτικὸν εἶναι φαμεν αὐτό, ἀλλὰ λοιπὸν ἄφθαρτον, καὶ οὐχὶ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ γὰρ καὶ ζωοποιόν· ζωῆς γὰρ σῶμά ἐστι, τουτέστι τοῦ μονογενοῦς, κατελαμπρύνθη δὲ καὶ δόξῃ τῇ θεοπρεπεστάτῃ καὶ

9–10 cf. 1 Cor. 2,8; Iac. 2,1 16–17 τὸν — παραδίδωσι cf. Rom. 1,3–4 17–20 cf. Lc. 1,26–28 et 31–32; Mt. 1,18

1–21 [Ps-Ath.] <Attic. Const.> epist. ad Euppsychium (CPG 5655 [olim 2163]) fr. gr., ed. Geerard/Van Roey p. 78 (ex T); PG 26, 1245–1248 (ex Actis Nicaenis) 23–740,15 Cyr. Alex. ad Succ. I (epist. 45) (CPG 5345), ACO I 1,6 p. 151,8 et p. 155,27–156,18 23 Ἐνέτυχον — ἀποσταλέντι = Flor. Cyr. c. 36 p. 125,2–4 24–28 Μετὰ — θεοπρεπεστάτῃ = Flor. Cyr. c. 46 p. 127,23–128,2

24–27 Μετὰ — ζωοποιόν = Ioh. Caes. adu. Aphth. (CPG 6857), flor. II 20, l. 203–207 (p. 76) Richard 24–25 Μετὰ — ἑαυτῷ = Niceph. c. Eus. p. 484,30 (ubi singula non exscribuntur; uariae lectiones hic adferuntur secundum A. Chrysostalis)

(H) V T M 23–740,15 = Cyr. (= VARWBEFLUZA^dΛ^c) 23 = Flor. Cyr. (= MS) 24–28 = Flor. Cyr. (= MS) 24–27 = Ioh. Caes. 24–25 = Niceph.^{Eus} (= ABD)

2 μεθ’] καὶ μεθ’ M (cf. lat.) 3 νωτιαῖον M ed. Rom.: νωτιαῖον V T (cf. lat.) („νωτιαῖον uidetur legisse Anastasius ut patet ex uersione“ La.-Co.^{ms}) 4 θαλάττης T edd. 5 μόνοις] ὑμῶν οἷς sic V | ἀρμόττει T 6 ἔριον M | ἔστι] ἔστιν + ἔρια V 9 κύριος + τῆς V fort. recte; cf. N. T. 10 καθ’ αὐτὸν T: καταυτὸν sic V καθ’ αὐτὸ sic M 11 ἐπ’] πρὸς M 12 ἐπιβεβηκῶς ed. Rom.* ex Vc (corr. ed. Rom.^{ms}) 14–15 μένοντος M: μὲν V T edd. 15 ἐν om. V | θεοῦ om. La.-Co.* 16 ἄνθρωπον ed. Rom.* ex Vc (Probatares s. l.) 18 Μαρίας M fort. recte (cf. N. T.) 19 καὶ om. T edd. 20 θεοῦ + ὁ M 23 Ἐνέτυχον + μὲν Cyr. (excepto L) Flor. Cyr. | καὶ fort. delendum (cf. supra l. 2) 24 γε om. Cyr. (FL) Ioh. Caes. 25 πλὴν om. Flor. Cyr. | τὰς¹ — ἀνθρωπίνας] τὰς ἀνθρωπίνας ἀσθενείας Cyr. Flor. Cyr. Ioh. Caes. Niceph.^{Eus} | ἔχων V Cyr. (VREFL) 26 τῶν — αὐτό] τοιούτου nec plura Ioh. Caes. 27 γὰρ¹ om. V Cyr. (V) Flor. Cyr. (S) Ioh. Caes. | ἔστι om. ed. Rom.* (ex Vc)

Athanasius quidem in praedicta ad Euppsychium epistola, cuius initium est: „In quibus quidem assuetus es nos, reuerentissime“ et post alia sic ait: „Communis ouium est fructus, sed et australi aestate lana in communem usum uniuersis apponitur, licet non, cum de mari tinctura assumitur, purpura dicatur aut talem appellatio-
 5 nem mereatur, sed cum in usum praecipue regibus solis aptatur. et est lana et non est: natura quidem illud quod prius erat est, usu uero non iam; fugit enim quod commune erat propter dignitatem utentis. sic ergo et caro de communi suscepta natura, quoniam facta est amictus regis, eandem gloriam meruit quam is qui illa usus fuisse dinoscitur, licet per naturam amictus regis ante facta non fuerit, ita ut *dominus* PL 129, 431
 10 *gloriae* dicatur fortassis etiam secundum quod homo est, natura humana passionem Ma. 319
 admittente et iniuria in ipsum transeunte qui ueluti ueste usus est carne. sicut enim is qui ostrum scidit, quasi ipsi regi insidiatus fuerit, animaduersionem sustinet, quoniam rex purpurae passionem in se transtulit, quanquam ipse nihil mali pertulerit, ita Ha. 411
 et carnis passio manens in impassibilitate dei uerbi per contumeliam in ipsum uenisse
 15 dicitur. et ideo Paulus dominum Christum, secundum quod homo est, *filium dei* Rom. 630
 esse tradit. et ante hunc Gabrihel archangelus, admirabilem partum euangelizans Mariae, *aue*, inquit, *gratia plena, dominus tecum*. ecce tu *in utero* habebis et *paries filium*, et *uocabunt* eum *Iesum*. *hic erit magnus, et filius excelsi uocabitur*. itaque uocatur filius dei Iesus, non in diuinam naturam carne conuersa, sed per unionem
 20 ad deum uerbum effectam aequiuocam dignitatem sumente.“

Cyrillus autem similiter in praedicta ad Sucensum epistola, cuius initium est: „Lecto commonitorio quod a sanctitate tua transmissum est“, et post alia sic ait: „Post resurrectionem uero corpus quod passum est non iam infirmitates humanas habuit in se; non enim ultra famis uel fatigii aut alius huiuscemodi capax esse dicimus
 25 illud, sed iam incorruptum, et non hoc tantum, sed et uiuificans; uitae quippe corpus est, id est unigeniti, clarificatum est autem claritate deo decibili et intelligitur dei corpus. cuius rei gratia et si quispiam dixerit illud diuinum, sicut id quod hominis

P VE

1 Euppsychium] Eutychium P Eutichium VE, corr. ed. Rom. 2 assuetus es] Anast. fort. legit εἰωθας („gr. existimasti nos r.“ ed. Rom.^{ms}) | et] cf. gr. M | sic ait om. P V 3–5 sed – aptatur] interpretatio mendosa; interpres legit δὲ et νοτιοῖον, male intellexit θερος, constructionem uerborum mutauit (cf. licet non pro ὅλλ) 3 sed – lana] „gr. haec inquam dorsi messis“ ed. Rom.^{ms} (uide supra) | etate V estate E 4 licet non] sed ed. Rom.* | dicitur ed. Rom.* | aut] et ed. Rom.* (ex gr.) 5 meretur ed. Rom.* | usu VE edd. | precipue V precipue E (abbr. P) 8–9 eandem – regis om. VE edd. (suppl. La.-Co.^{ms} ex P, alia suppl. ex gr. ed. Rom.^{ms}) 9 regis + quod E edd. (propter lacunam) | fuerat F² edd. | ut] et E edd. 10 dicitur ed. Rom.* | fortassis ~ εἰκότως? (merito ed. Rom.^{ms}) 13 quamquam F edd. (abbr. VE) 14 manens in] manente ed. Rom.*, sed Anast. μένον ἐν legisse uidetur; expectaueris manente in impassibilitate deo uerbo 15 et om. E edd. | dominum ed. Rom.* (cf. gr.): deum codd. 16 Gabriel E edd. 21 Kyrillus P Cirillus E | Succensum E Successum ed. Rom.* (cf. supra p. 737,29) 23–24 corpus – se] Anast. uerbis ἦν et πλὴν neglectis constructionem et sensum mutauit 23 humanas om. E edd. 27 quisquam E edd. | id] illud ed. Rom.*

νοεῖται θεοῦ σῶμα. τοιγάρτοι κἄν εἴ τις αὐτὸ λέγοι θεῖον, ὥσπερ ἀμέλει τοῦ ἀνθρώπου ἀνθρώπινον, οὐκ ἂν ἀμάρτοι τοῦ πρέποντος λογισμοῦ. ὅθεν οἶμαι καὶ τὸν σοφώτατον Παῦλον εἰπεῖν· *εἰ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκουμεν*. θεοῦ γάρ, ὡς ἔφην, ἴδιον σῶμα ὑπάρχον ὑπερέβη πάντα τὰ ἀνθρώπινα, μεταβολὴν δὲ τὴν εἰς θεότητος φύσιν οὐκ ἐνδέχεται παθεῖν σῶμα τὸ ἀπὸ γῆς· 5 ἀμήχανον γάρ, ἐπεὶ καταγορεύομεν τῆς θεότητος ὡς γεννητῆς καὶ ὡς προσλαβοῦσης τι ἐν ἑαυτῇ ὃ μὴ ἐστὶ κατὰ φύσιν αὐτῆς ἴδιον. ἴσον γάρ ἐστὶν εἰς ἀτοπίας λόγον τὸ εἰπεῖν ὅτι μετεβλήθη τὸ σῶμα εἰς θεότητος φύσιν, καὶ μὴν κάκεῖνο ὅτι μετεβλήθη ὁ λόγος εἰς τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν. ὥσπερ γάρ τοῦτο ἀμήχανον – ἄτρεπτος γάρ καὶ ἀναλλοιώτος ἐστὶν –, οὕτω καὶ τὸ ἕτερον· οὐ γάρ ἐστὶ τῶν ἐφικτῶν 10 εἰς θεότητος οὐσίαν ἥτοι φύσιν μεταχωρῆσαί τι δύνασθαι τῶν κτισμάτων· κτίσμα δὲ καὶ ἡ σὰρξ. οὐκοῦν θεῖον μὲν εἶναι φαμεν τὸ σῶμα Χριστοῦ, ἐπειδὴ θεοῦ σῶμά ἐστι καὶ ἀρρήτῳ δόξῃ κατηγλαϊσμένον, ἄφθαρτον, ἅγιον, ζωοποιόν· ὅτι δὲ εἰς φύσιν θεότητος μετεβλήθη, οὔτε τῶν πατέρων τις τῶν ἀγίων ἢ πεφρόνηκεν ἢ εἴρηκεν οὔτε ἡμεῖς οὕτω διακείμεθα.” 15

Ὅμοίως δὲ καὶ ἐν τῷ κατὰ Συνουσιαστῶν λόγῳ, οὗ ἡ ἀρχή· „Ὁ μακρὸς ἡμῖν ἀρτίως πεπόνηται λόγος τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων”, καὶ μεθ’ ἑτερά φησιν· „Οὐκοῦν εἰ μεταβαλοῦσης αὐτοῦ τῆς σαρκὸς εἰς τὴν τῆς θεότητος φύσιν ἀπέστη τοῦ εἶναι καὶ υἱὸς ἀνθρώπου, σαφὲς ἂν γένοιτο παντὶ τὸ λοιπόν, ὅτι τῆς υἰοθεσίας τὸ καύχημα καὶ ἡμεῖς ἀποβεβλήκαμεν, ὡς οὐκ ἔχοντες ἔτι *πρωτότοκον τὸν ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς, ὅτε γέγονε καθ’ ἡμᾶς*.” καὶ μετὰ βραχέα· „Ἄρα τῆς δεδωρημένης 20 ἡμῖν εὐκλείας ἀδοκῆτως διωλισθήκαμεν; οὐμνουν· οὐ γὰρ ταῖς τινων ἀβελτηρίαις καὶ ἀνουστάτοις εὐρήμασιν *εἰς ἀδόκιμον νοῦν ἀπενηνεγμένοι φρονήσομεν παρ’ ὃ δεῖ*

3–4 2 Cor. 5,16 20–21 Rom. 8,29 23 Rom. 1,28

12–15 θεῖον – διακείμεθα = Flor. Cyr. c. 47 p. 128,4–8 16–744,13 Cyr. Alex. lib. c. Synous. fragmenta (cf. CPG 5230, ubi ea quae in Actis Nicaenis tradita sunt non adferuntur) 16–17 ~ Flor. Cyr. c. 76 p. 138,5–7
18–21 Οὐκοῦν – ἀδελφοῖς = Flor. Cyr. c. 82 p. 145,7–10

4–15 θεοῦ – διακείμεθα = Niceph. c. Eus. p. 484,32 (ubi singula non exscribuntur; uariae lectiones hic adferuntur secundum A. Chrysostalis) 7–15 ἴσον – διακείμεθα = Doctr. Patr. 5,III et 20,III (inde Pa f. 122^{r-v} et f. 129^r; cf. Alexakis p. 272 et 279) 7–12 ἴσον – σὰρξ = Theor. disput. (cf. Beck, Kirche p. 628), PG 133, 137 B 10–C 3 et 152 C 15–D 7 10–12 οὐ – σὰρξ = Ephr. patr. Antioch. apud Phot. bibl. (cf. CPG 6908) 251 b 31–33 (p. 133) Henry; Phot. epist. 284,1839–1841 Laourdas/Westerink

(H) V T M 4–15 = Niceph.^{Eus} (= ABD) 7–15 = Doctr. Patr.^{ab}, Pa^{ab} 7–12 = Theor.^{ab} 10–12 = Phot.^{bib}, Phot.^{epi} 12–15 = Flor. Cyr. (= MS) 16–17 ~ Flor. Cyr. (= MS) 18–21 = Flor. Cyr. (= MS)

1 ἀμέλει + τὸ T edd., sed cf. Cyr. 1–2 ἀνθρώπου + τὸ Cyr. (excepto W, del. Schwartz) 3 Χριστόν κατὰ σάρκα T edd. 4–5 τὰ ἀνθρώπινα πάντα M 5 εἰς + τὴν τῆς Cyr. (codd. plur.) 6 καταγορεύομεν T M Cyr. (codd. plur.), cf. lat.: καταγορευοῦμεν sic V κατηγοροῦμεν Cyr. (BE) Niceph.^{Eus} ed. Rom.* καταγορεύομεν Schwartz | γενετῆς M Cyr. (excepto W) Niceph.^{Eus} 7 ἑαυτῇ] αὐτῇ M Cyr. (exceptis VEL) | μὴ ἔστι codd. | ἴδιον αὐτῆς Cyr. Niceph.^{Eus} | ἴσον ed. Rom.* 8 λόγων Niceph.^{Eus} (λόγον D^{pc}) | τὸ σῶμα] ἡ σὰρξ Doctr. Patr.^{ab} Pa^{ab} 9 τὴν τῆς σαρκὸς] τὴν ἀνθρωπότητος Doctr. Patr.^b (lac. in Doctr. Patr.^a) Pa^{ab}; cf. Λ^c apud Schwartz | γάρ] δὲ Cyr. (VARWL) Doctr. Patr.^{ab} Pa^{ab} 10 τῶν ἀφικτῶν Theor.^b, om. Theor.^a 11 οὐσίαν ἥτοι om. Theor.^a | δύνασθαι τι Theor.^b 12 ἔφηνεν Niceph.^{Eus} | ἐπειδὴ + καὶ Cyr. (excepto E) Niceph.^{Eus}, + δὲ Flor. Cyr. | σῶμα θεοῦ Cyr. (E) Flor. Cyr. 14 θεότητος + οὐ Cyr. (RL) Niceph.^{Eus} | ἡ' – ἡ' ἢ πεφρόνηκεν ἢ om. Niceph.^{Eus} (A) ἢ πεφρόνηκεν om. Niceph.^{Eus} (BD) | ἡ' om. ed. Rom.* (ex Vc) Doctr. Patr.^{ab} Pa^{ab} 16 ἐκ τοῦ ... λόγου Flor. Cyr. | μακρὸς] μακάριος Vc edd. („ἄλ. μακρὸς“ ed. Rom.^{ms} ex V) 17 πεποιήται Flor. Cyr. | τῶν – δογμάτων om. Flor. Cyr. | καὶ fort. delendum; cf. supra p. 738,2 18 Οὐκοῦν om. Flor. Cyr. | μεταβαλοῦσης V 19 παντὶ τὸ] παντὶ τῷ sic V edd. 20 τὸν om. N. T. Flor. Cyr. 21 ὅτε – ἡμᾶς om. Flor. Cyr. | ὅτε] οὔτε V 21–742,4 Ἄρα – ἀνθρώπου desunt in Flor. Cyr.

est humanum, non exorbitabit a decante ratione. unde reor et sapientissimum Paulum dicere: *et si noueramus secundum carnem Christum, sed nunc iam non nouimus*. cum enim dei, sicut dixi, proprium sit corpus, transcendit omnia quae humana sunt. porro commutationem in deitatis naturam non potest pati corpus quod de terra est; 5 impossibile enim est. nam praedicamus deitatem ut factam et eam quae assumpserit quid in se quod non est per naturam ipsius proprium. aequalis enim prauitatis est dicere quia mutatum est corpus in deitatis naturam, necnon et illud quia mutatum est uerbum in carnis naturam. sicut enim hoc impossibile est – inconuertibilis namque et incommutabilis est –, ita et alterum. non enim ualet in deitatis substantiam, id est 10 naturam, transferri quid creaturarum; creatura quippe etiam caro est. ergo diuinum quidem est corpus Christi, quoniam dei corpus est, et ineffabili claritate praeefulgidum, incorruptibile, sanctum, uiuificum. quod uero in naturam deitatis conuersum sit, nullus sanctorum patrum aut sapuit aut dixit. itaque et nos ita disponimus.“

Similiter autem et in sermone quem contra Commixtores edidit, cuius initium est: 15 „Beatus modo nobis sermo dogmatum ueritatis in studio est“, et post alia dicit: „Ergo si suscepta eius carne in deitatis naturam desiit esse etiam filius hominis, liquebit utique omnibus quod filiorum adoptionis gloriam etiam nos deposuerimus, quasi non habentes ultra *primogenitum in multis fratribus*, quando factus est similis nobis.“ et post pauca: „Putasne a donata nobis gloria insperate dilapsi sumus? 20 nequaquam; non enim quorundam profanationibus et insipientibus adinuentionibus

P VE

2 nunc] non (sic) P 4 diuinitatis E edd. 5 impossibile E edd. | diuinitatem E edd. | factam] *debut* genitam (Dubielzig); cf. Act. IV p. 401,1; Act. V p. 561,12 7 diuinitatis E edd. 8 impossibile E edd. | nanque P 9 diuinitatis E edd. 12 diuinitatis E edd. 13 nullus – disponimus] *Anast. liberius uertit* 15 Beatus] longus ed. Rom.^{ms}; *Anast. legit μακάριος (idem mendum in gr. Vc)* | in studio est] „gr. elaboratus est“ ed. Rom.^{ms} | alia + sic F edd. | dixit F edd. 16 suscepta] „gr. mutata“ ed. Rom.^{ms} | diuinitatis E edd. | natura P | etiam om. V edd. 18 primogitum (sic) P 19 pauca + dicit E edd. | dilapsim(us) sumus (sic) P 20 profanationis P^{ac} (bu add. P^c s. l.) | et – adinuentionibus om. P

Rom. 631 φρονεῖν. κανόνα δὲ ὥσπερ τῆς εἰς εὐθύ καὶ ἀδιαστρόφου πίστεως τὴν ἱερὰν καὶ θεόπνευστον δεχόμενοι γραφὴν φαμεν ὅτι γενόμενος ἡμῶν πρωτότοκος ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος οὐκ ἀποπεφοίτηκε τοῦ εἶναί τε καὶ λέγεσθαι μετὰ τοῦ θεοῦ ἀληθινὸς καὶ υἱὸς ἀνθρώπου. οὔτε μὴν εἰς φύσιν θεότητος τὴν ἀτρέπτως τε καὶ ἀσυγχύτως ἐνωθεῖσαν αὐτῷ σάρκα μεταστοιχειώσας ὁρᾶται, δόξη δὲ μᾶλλον ἰδίᾳ καταφαι- 5 δρύντας αὐτὴν νοοῖτ' ἂν εἰκότως καὶ θεοπρεπῶν ἐμπλήσας ἀξιώματων· οὕτω κατὰ καιροὺς ὀφθήσεται τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν ὑπονοστήσας ἐξ οὐρανοῦ. καὶ γοῦν ὅτε τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας διαπεράνας εὖ μάλα τὸ μυστήριον ἀναπεφοίτηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἴτα τὸ χρῆμα κατατεθήπεσαν οἱ τοῦτο τεθεαμένοι — νεφέλῃ γὰρ 10 ὑπέλαβεν αὐτόν, καθὰ γέγραπται —, τότε τοῖς τεθαυμακόσι προσπεφώνηκε τις τῶν

Ha. 413 ἀγίων ἀγγέλων· ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἐστήκατε βλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀπ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν οὕτως ἐλεύσεται, ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτόν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. ἄρ' οὖν οἱ πρὸς οὓς ὁ λόγος ἄσαρκον αὐτόν τεθέανται λόγον ἀναφοιτῶντα πρὸς τὸν πατέρα ἡγουν ἀποβεβληκότα τὴν πρὸς 15 ἡμᾶς ὁμοίωσιν καὶ οὐκ ὄντα μὲν ἐν ἀπτῷ τε καὶ ὁρατῷ σώματι, μετεσκευασμένον 15 δὲ μᾶλλον εἰς ἀναφῇ τε καὶ ἀόρατον φύσιν; εἴτα τίς ὁ φάναι τοῦτο τολμῶν; εἰ δὲ οὕτως ἐλεύσεται καθὰ καὶ ἀνέβη, πῶς οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν ὡς ἦξει δὴ πάλιν ἐνσώματος καὶ οὐ γυμνὸς καὶ ἄσαρκος λόγος;” καὶ μετ' ὀλίγα· „Σύνες οὖν ὅτι τὴν ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς ἐξ οὐρανοῦ κάθοδον ὅποια τις ἔσται προαναφαίνων αὐτοῖς μετεμορφήθη μὲν, τὸ δὲ γε τῆς μεταμορφώσεως σχῆμα πεπεράχθαι φησὶν ὁ 20 θεσπέσιος εὐαγγελιστὴς οὐ κατὰ γε τὴν τοῦ εἶδους ἀπόθεσιν ἡγουν ἀνθρωπίνου σχήματος ἀποβολήν, περὶ μόνην δὲ μᾶλλον τὴν δόξαν. ἐκλάμψαι γὰρ ἔφη τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἰσάμιλλον ταῖς ἡλίου μαρμαρυγαῖς ἐκδοῦναι τὸ σέλας.” καὶ μετὰ βραχέα· „Γέγραφε δὲ περὶ Χριστοῦ καὶ ὁ πάνσοφος Παῦλος· ὅς μετασχηματίζει τὸ 25 σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ. εἴτα τί πρὸς 25 τοῦτο φαῖεν ἂν οἱ μεταβαλεῖν λέγοντες εἰς τὴν τοῦ λόγου φύσιν τὴν σάρκα αὐτοῦ; ἄρα καὶ τὰ τῶν ἀγίων σώματα μετοιχίσονται κατὰ τροπὴν εἰς φύσιν θεότητος, ἵνα καὶ σύμμορφα γένηται τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ; καίτοι πῶς οὐ ψυχρολογία αὕτη τῆς ἐσχάτης ἀμαθίας ἐμπλεως; μεταβαλούσης γὰρ ὅλως, καθὰ φασι, τῆς σαρκὸς εἰς φύσιν θεότητος, ποῖω κεχρήσεται σώματι θεὸς ὢν ὁ λόγος; ἀσώματον 30 γάρ τι χρῆμα θεότης, καὶ ἀληθὲς ὅτι θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε.” τρανότατα δὲ αὐθις ἀποτεινόμενος ὡς πρὸς αὐτόν Εὐσέβιον οὕτω φησὶν ὁ αὐτὸς θεσπέσιος πατήρ

9–10 Act. 1,9 11–13 Act. 1,11 22–23 ἐκλάμψαι — σέλας cf. Mt. 17,2 24–25 Phil. 3,21 31 Ioh. 1,18

4–18 οὔτε — λόγος = Flor. Cyr. c. 83 p. 145,12–146,3 24–31 Γέγραφε — πώποτε = Flor. Cyr. c. 84 p. 146,5–15

(H)V T M 4–18 = Flor. Cyr. (= MS) 24–31 = Flor. Cyr. (= MS)

1 εἰς εὐθύ] εὐθείας M | πίστεως] φύσεως V 3–4 ἀληθινὸς + θεὸς ed. Rom.* ex Vc (Bonafides in marg.)
 4 οὔτε μὴν] οὐκ Flor. Cyr. (inc. excerptum) | φύσιν + τῆς Flor. Cyr. (S) | τε V Flor. Cyr.: om. T M edd.
 5 ἐνωθεῖσαν αὐτῷ om. Flor. Cyr. | ὁρᾶται δὲ δόξη V 6 θεοπρεποῦς ... ἀξιώματος V | ἐκπλήσας ed. Rom.* 9 εἴτα] εἰ καὶ (om. S) κατὰ Flor. Cyr. | κατατεθήπεσαν V Flor. Cyr.: κατετεθήπεσαν T M | θεασάμενοι Flor. Cyr. 12 Ἰησοῦς ὁ om. Flor. Cyr. | ἐλεύσεται + πάλιν Flor. Cyr. 13 ἄρ'] ἄρ' V M ἄρα Vc edd. 15 οὐκ om. M | τε om. V 16 φύσιν om. Flor. Cyr. | φάναι T 17–18 ἐνσώματος] ἐν σώματι M ed. Rom.* (ex Vc [Bonafides in marg.]) 18–23 Σύνες — σέλας desunt in Flor. Cyr. 19 ἐστιν V 21 ἡγουν] ἦτοι ed. Rom.* ex Vc (Probatas in marg.), incertum in T (ἦως Vc^{ac} Ml) 22 σχήματος + μεταβολὴν ἢ μᾶλλον V (fort. correctio marginalis in textum recepta) 23 ἰσάμιλλον] εἰς ἀμείνω V 24 δὲ om. Flor. Cyr. initio excerpti | μετασχηματίζει Flor. Cyr., sed cf. N. T. 25 ἡμῖν Flor. Cyr. 27 μεταστοιχειωθήσονται M 28 γενήσεται Flor. Cyr. 29 αὕτη M Flor. Cyr.: τοῦτο + καὶ V ταῦτα T edd. | ἐμπλεον V | ὅλως om. M 30 φύσιν + τῆς V | κεχρήσεται] γε χρήσεται Flor. Cyr. | ὁ om. V 31 τρανώτατα V 32 αὐτόν] τὸν M

in reprobum sensum inducti sapiemus praeter quod oportet sapere. regulam autem rectae atque directae fidei sacram et diuinitus inspiratam suscipientes scripturam Rom. 631 fatemur, quia factus primogenitus noster unigenitum dei uerbum non cessauit esse ac dici deus pariter et uerus filius hominis. sed nec in naturam deitatis carnem quam
 5 inconuertibiliter et inconfuse sibi uniuit cernitur transformasse, immo uero gloria sua illustrans eam deo decibilibus hanc dignitatibus replese conuenienter agnoscitur; ita per tempora manifestabitur his qui in uniuersa terra sunt e caelo adueniens. ergo et quando cum carne dispensationis consummato ualde bene mysterio regressus est in caelum, confestim consternati sunt qui hoc contemplati sunt – *nubes enim suscepit*
 10 *eum*, secundum quod scriptum est –, tumque his qui mirabantur acclamauit quidam sanctorum angelorum: *uiri Galilaei, quid statis aspicientes in caelum? hic Iesus qui* Ha. 414 *assumptus est a uobis in caelum sic ueniet, quemadmodum uidistis eum euntem in caelum*. itane uos ad quos nobis sermo est? sine carne uiderunt uerbum rediens ad patrem, id est similitudine nostra exutum et non existens in tractabili et uisibili
 15 corpore, an potius compositum ad intractabilem et inuisibilem naturam? denique quis est qui hoc dicere audeat? At uero si sic ueniet, quemadmodum et ascendit, quomodo non uere dicatur quia ueniet etiam iterum incorporatum et non nudum et sine carne uerbum? et post pauca: „Intellege itaque: quia descensionem in nouissimis saeculi temporibus e caelo futuram et quae uel qualis erit illis praenun-
 20 tiauit, transfiguratus quidem est, et transfigurationis quoque habitus factus est, ut egregius ait euangelista, non secundum speciei depositionem, id est humani habitus abiectionem, sed potius secundum solam gloriam. *resplenduit* namque, ait, *facies* La.-Co. 503 *eius*, itaque in similitudinem solis fulgoris dedit splendorem.“ et post breuia: „Scripsit autem de Christo et sapientissimus Paulus: *qui reformabit corpus humilita-*
 25 *tis nostrae configuratum corpori claritatis suae*. dein quid ad hoc asseruerint qui mutata dicunt in uerbi naturam carnem eius? ergo et sanctorum corpora trans-ferentur conuersione in naturam deitatis, ut configurata fiant corpori claritatis eius? et certe quomodo non sit [extrema et] frigida haec assertio extrema indisciplinatione referta? conuersa quippe omnino iuxta id quod aiunt carne in naturam deitatis, quo
 30 utetur corpore deus existens uerbum? incorporea enim et uera quaedam substantia PL 129, 433 est deitas, quoniam *deum nemo uidit umquam*.“ expressius autem denuo prosecu-

P VE

2 recte P | atque] et ed. Rom.* | directe P 4 diuinitatis E edd. 5 inconuertibile P^{ac} (in e² scr. i, t(er) add. P^c s.l.) | uiuit P^{ac} (ui² subterlin., uni add. P^c s.l.) iniuit E (corr. F²) 6 eam + et ed. Rom.*, sed Anast. constructionem uerborum mutauit 7 manifestatur P^{ac} (bi add. P^c s.l.) 9 sunt¹ om. ed. Rom.*, sed Anast. constructionem uerborum mutauit (cf. infra tumque) 10 tumque P: cumque VE tum ed. Rom.* 11 Galilei codd., corr. ed. Rom. 13 itane] ita ne P ed. Rom.* | uos – est] Anast. sententiam male intellexit („gr. hi ad quos sermo factus est“ ed. Rom.^{ms}) 18 pauca + dicit E edd., sed cf. gr. | Intelligi E edd. 19 seculis VE 19–20 praenuntians ed. Rom.*, sed Anast. constructionem uerborum mutauisse uidetur 20 est factus ed. Rom.* 22 nanque P | ait post eius F edd. 23 itaque ~ καὶ? 24 qui] quia F² edd., sed cf. gr. et Vulg. | reformabit F² (cf. gr. et Vulg.): reformauit P VE (uar. lect. in Vulg.) 25 corporis P | deinde F edd. | asseruerint ed. Rom.: asseruerunt VE (abbr. P) 27 diuinitatis E edd. 28 extrema et om. ed. Rom.*, seclusi (cf. gr.) 29 diuinitatis E edd. 30 et uera ~ καὶ ἀληθὲς (quod interpres male ad χροῖμα rettulit) 31 diuinitas E edd. | et uerum est ante quoniam add. ed. Rom.*, sed uide supra | unquam E edd. 31–745,1 prosecutus ~ ἀπὸ τοῦ ἐνός?

ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ· „Παρεισκρίνεται δέ τις καὶ ἕτερος αὐτοῖς, καθά φασι, περὶ τούτων λόγος· ὁ γὰρ τοι θεσπέσιος Παῦλος εὐρίσκεται γεγραφώς· εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκουμεν. οὐκοῦν εἰ μὴ κατὰ σάρκα γινώσκεται, φασί, μεταβαλεῖν ἀνάγκη τὴν σάρκα λέγειν εἰς τὴν ἑαυτοῦ τοῦ λόγου φύσιν, ἵν' ὡς θεὸς γινώσκηται. φαίη δ' ἂν οἱμαί τις πρὸς τοῦτο εὐθύς· ἄρ' οὖν ἡνίκα ἂν λέγῃ καὶ περὶ ἡμῶν· οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες θεῶ ἀρέσαι οὐ δύνανται, ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκί, ἀλλ' ἐν πνεύματι, γυμνοὺς ἡμᾶς οἶδε σαρκὸς καὶ αἵματος; ἄρα πνεύμασιν ἄσωμάτοις τὰ τοιάδε προσλαλεῖ; καίτοι πῶς οὐ τερθρεία τοῦτο γε νοεῖν ἢ φράσαι; οὐκοῦν ἐφ' ἡμῶν μὲν σάρκα φησὶ τὰ τῆς σαρκὸς ἔκτοπά τε καὶ οὐκ ἀνεπίπληκτα πάθη, ἐπὶ δὲ γε τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ, πανάγνου τε ὄντος καὶ τὸ πλημμελεῖν οὐκ εἰδότης — οὐ γὰρ ἐποίησεν ἁμαρτίαν —, ἑτεροτρόπως ἂν τὸ κατὰ σάρκα νοεῖσθαι πρέποι· οὐ γὰρ ἐστίν, οὐκ ἐστίν ἐν ἀσθενείαις ἔτι σαρκικαῖς.”

Σαφῶς οὖν ἴσμεν ἐκ τῶν θεοφθόγγων πατέρων ὅτι οὐκ ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ Ἰσραὴλ ἠρύσαντο οἱ τῆς ἐρεσχελίας ταύτης προῖστορες, ἵνα γένηται αὐτοῖς εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἀλλ' ἐκ τῶν πηγῶν τῶν πονηρῶν καὶ ἀτεκνούντων ἑαυτοῖς πόμα εἰσσκεκομίσασιν καὶ ἄλλοτριῶ ἐξακολουθήσαντες εἰς κρημνοὺς καὶ φάραγγας ἀπάγονται. ἔδει αὐτούς, εἰ τῆς ἐκκλησίας ὑπῆρχον τρόφιμοι, Βασιλείον τὸν μέγαν προενεγκεῖν λέγοντα „Ἡ τῆς εἰκόνος τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει”, Γρηγόριον τὸν Νύσσης „Εἶδον εἰκόνα τοῦ πάθους” λέγοντα „καὶ οὐκ ἀδακρυτὴ τὴν θεάν παρῆλθον ἐναργῶς τῆς τέχνης ὑπ' ὅψιν ἀγούσης τὴν ἱστορίαν”, Ἰωάννην τὸν καὶ τὴν κηρόχυτον γραφὴν ἀγαπᾶν λέγοντα εὐσεβείας πεπληρωμένην, καὶ τοὺς τούτοις συνομίλους καὶ συνδιδασκάλους. ἔπειτα <τὰ> διεστραμμένα προβλήματα οὐδέπω κατευθύνουσι, προσθήκαις δὲ τὸ κακὸν πλεονάζοντες ἔτι φασί·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

Ha. 416 «Ταύτας οὖν τὰς γραφικὰς καὶ πατρικὰς μαρτυρίας ἐν τῷ παρόντι ἡμῶν ὄρω ὡς ἐκ πολλῶν ὀλίγας ἀθροίσαντες συντεθείκαμεν διὰ τὸ μὴ εἰς μῆκος τοῦτον ἐκτείνεσθαι, πλείστων καὶ ἄλλων οὐσῶν, ἃς ἐκουσίως παρελίπομεν διὰ τὸ ἄπειρον πλη-

2–3 2 Cor. 5,16 6–7 Rom. 8,8–9 10 cf. 1 Tim. 4,10 11 cf. 1 Petr. 2,22 14 ἐκ² – Ἰσραὴλ cf. Ps. 67,27 15 γένηται – αἰώνιον cf. Ioh. 4,14

1–13 Παρεισκρίνεται – σαρκικαῖς = Flor. Cyr. c. 86 p. 148,8–24 18–19 Bas. spir. (CPG 2839) c. 18,45,19–20 Pruche; cf. Act. III p. 266,23 al. 19–21 Greg. Nyss. deit. (CPG 3192; BHG 2354) p. 138,20–139,3 Rhein; cf. Act. II p. 137,2–3; Act. IV p. 294,12–13 al. 21–22 cf. (Ps.-) Ioh. Chrys. (Seuer. Gabal.) hom. de legislatore (CPG 4192), PG 56, 407,43–45; uide ad Act. IV p. 292,8–14, ubi plura adferuntur

(H) V T M 1–13 = Flor. Cyr. (= MS) 18–19 = Bas. 19–21 = Greg. Nyss.

1 φασί T Flor. Cyr. (M): φησι V M Flor. Cyr. (S) 4 γινώσκετε Flor. Cyr. | μεταβάλλειν Flor. Cyr. | εἰς] ὡς Flor. Cyr. (S) | ἑαυτοῦ Flor. Cyr.: αὐτοῦ codd. 5 ἵνα Vc edd. εἶναι Flor. Cyr. | γινώσκεται V Flor. Cyr. | φαίην V | ἄρα V edd. 7 οἶδεν + ὄντας Flor. Cyr. 8 καίτοι + γε V M | τερθρεία M ed. Rom. (coni. Pusey): τερθρία V T τερθρείαν Flor. Cyr. 10 ἀνεπίπληκτα V ed. Rom.^{ms} 12 πρέποι V M^{cs}: πρέπ sic T πρέπει Flor. Cyr. | οὐκ ἐστίν om. Flor. Cyr. 16 καὶ – πόμα] ἀτεκνούντα ἑαυτοῖς πόματα V (om. καὶ) | ἀτεκνούντων] de participii congruentia cf. Act. I p. 44,3 al. 17 ἔδει + οὖν M 20 λέγοντα M (cf. lat.): om. V T edd. 21 ἀγαγούσης M | τὸν καὶ om. M 23 ἔπειτα – δέ] οἱ δὲ προσθήκαις nec plura M | ἔπειτα] ἐπεὶ τὰ V (de M uide supra) | τὰ add. ed. Rom. | οὐδέπω] οὐδέποτε ed. Rom.*; sed uide supra ad p. 710,18 | κατευθύνουσι scripsi coll. lat.: κατευθυνθήσεται V Ml (abbr. T) κατευθυνθήσονται Vc κατευθύνοντες ed. Rom.* 25 Γρηγόριος – ἀνέγνω om. T 26 γοῦν V | ὡς om. V 27 συντεθείκαμεν V 28 πλείστων + γὰρ ed. Rom.*; sed cf. lat. | ἃς om. ed. Rom.* ex Vc (del. Vc*) | παρελείπαμεν sic T | διὰ om. ed. Rom.*

tus acsi ad ipsum Eusebium taliter ait idem egregius pater in eodem sermone: „Infertur autem quidam et alius ab eis, ut aiunt, de his sermo; siquidem egregius Paulus inuenitur scripsisse: *et si noueramus secundum carnem Christum, sed nunc iam non nouimus*. ergo si non secundum carnem noscitur, inquiunt, necessario
 5 mutasse dicitur carnem in sui uerbi naturam, ut sicut deus dinosceretur. dicit forte, Rom. 632
 ut reor, ad istud quis: nam cum statim dicat etiam de nobis: *qui uero in carne sunt deo placere non possunt, uos autem non estis in carne, sed in spiritu*, nudos nos nouit carne ac sanguine. putasne spiritibus incorporeis huiuscemodi alloquitur, dum nec erubescit hoc intellegere uel asserere? ergone in nobis carnem dicit procaces et non
 10 sine querela passiones? denique cum *omnium* nostrum *saluator* Christus castissimus sit et delinquere nesciat – *neque enim peccatum fecit* –, alio nimirum modo illud quod dicitur *secundum carnem* intelligi decet. non enim est uel erit in infirmitatibus ultra carnalibus.“

Euidenter ergo nouimus ex diuinitus sonantibus patribus quia non ex fontibus Isra-
 15 hel hauserunt contentionis huius auctores, ut fieret illis in uitam aeternam, sed ex fontibus sibi potum malignis et sterilibus attulerunt, et alienum sectantes in praecipitia et hiatus inducti sunt, cum oporteret eos, si ecclesiae essent alumni, Basilium magnum afferre dicentem: „Imaginis honor ad principale transit“, et Gregorium Nyssenum perhibentem: „Vidi imaginem passionis et non sine tristitia uisionem
 20 transiui, liquidius arte ante faciem historiam afferente“, atque Iohannem qui etiam cera perfusam picturam se diligere dicit pietate repletam necnon et horum consermoinatores et aequemagistros. deinde peruersa problemata necdum dirigunt, adiectionibus autem malum abundare facientes adhuc asseuerant:

(Gregorius episcopus legit:)

25 «Haec ergo scripturalia et paterna testimonia in praesenti diffinitione nostra ex Ha. 415
 multis pauca colligentes posuimus, ne in longum extenderetur, cum sint etiam et alia plurima quae sponte deseruimus propter infinitam multitudinem. ex his ergo diuini-

P VE

1 acsi – Eusebium *om.* P 2 sermo] sermone P^{ac} (ne *del.* P^x) 5 dicitur mutasse E *edd.* | sui ~ ἐαυτοῦ (*i.e.* suam) | dicit] docet P 6–11 nam – nesciat] *interpres constructionem uerborum et sensum male intellexit* 7 nos nudos F *edd.* 8 ac] et *ed. Rom.** 8–9 dum – asserere] „gr. nonne ineptum est hoc *etc.*“ *ed. Rom.*^{ms} 9 intelligere VE *edd.* | ergone] ergo *ed. Rom.** | dicit] *expectaueris* dicit <carnis>, *cf. gr.* 12 debet P^{ac} (b *exp.*, c *superscr.* P^c) | erit] *Anast. fort. legit* ἔσται 14–15 Israhel] Israel E *edd.* (*abbr.* P) 15 eternam P E 16 sibi potum *post* sterilibus *ed. Rom.** ex *gr.* 16–17 precipitantes *codd.* 19 Nysenum P Misenum (*sic*) V Nisenum E, *corr. ed. Rom.* 21 cęra P V 22 eque magistros VE 23 malum autem F *edd.* | habundare VE 26 et *om.* P 27–747,1 diuinitus – patribus] *cf. gr.* V T

La.-Co. 505 θος. ἐκ τούτων οὖν τῶν θεοπνεύστων γραφῶν τε καὶ μακαρίων πατέρων βεβαίως οἰκοδομηθέντες καὶ ἐπὶ τῇ πέτρᾳ τῆς ἐν πνεύματι θείας λατρείας τοὺς πόδας ἡμῶν ἐδράσαντες ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας ὑπερουσίου καὶ ζωαρχικῆς τριάδος μιᾶς γνώμης γενόμενοι ἅπαντες ἡμεῖς οἱ τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα περικείμενοι ὁμοφώνως ὀρίζομεν ἀπόβλητον εἶναι καὶ ἄλλοτρίαν καὶ ἐβδελυγμένην ἐκ τῆς τῶν χριστιανῶν ἐκκλησίας πᾶσαν εἰκόνα ἐκ παντοίας ὕλης καὶ χρωματουργικῆς τῶν ζωγράφων κακοτεχνίας πεποιημένην.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω)

Rom. 633 Τῇ ἐκκλησιαστικῇ παραδόσει τὸν ἑαυτῶν αὐχένα κλίνειν μὴ ἀνεχόμενοι, ἀλλὰ ἀπο-
 Ma. 325 τυφλωθέντες πρὸς τὴν ἐκλογὴν τοῦ συμφέροντος καὶ τὴν κατάληψιν τῆς ἀληθείας 10
 καὶ τὴν εὐσεβῆ παράδοσιν ἀποκήρυκτον ποιησάμενοι οὐ τὸν χειμάρρουν τῆς τρυφῆς
 ποτισθῆναι ἠνέσχοντο, ἵνα γένηται ἐν αὐτοῖς πηγὴ ὕδατος ἄλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον, οἱ ταύτης τῆς καινοτομίας ἀθυρολέκται, ἀλλ' ἐκ λάκκων συντετριμμένων ἄρδευθέντες 15
 δυσώδη στελέχη βλασάνουσιν ἔχοντα καρπὸν χολὴν πικρίας καὶ ψεῦδος ἐπὶ ψεύδει προστιθέντες ἀπεφάναντο· „πλείστων καὶ ἄλλων οὐσῶν γραφικῶν μαρτυριῶν ἃς ἐκουσίως παρελίπομεν.” τοιγαροῦν, καθὼς προαποδέδεικται, ὅσαι μὲν ἐγκρίτων 20
 πατέρων χρήσεις παρ' αὐτῶν προηρέχθησαν, τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στήσαι διεστραμμένως ταύτας ἐνόησαν, ὅσαι δὲ τῶν ἐναντίων, οὐκ εἰς τοῦ θεοῦ πνεύματος. ὅθεν καὶ προσφθέγγεται αὐτοῖς μελωδῶν ἐν πνεύματι ὁ μακάριος Δαβὶδ·
Μάταια ἐλάλησεν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, χεῖλη δόλια ἐν καρδίᾳ καὶ ἐν 20
καρδίᾳ ἐλάλησε κακά. καὶ ἀντιφθέγγεται ὁ παρρησιαστής Ἡσαΐας λέγων· *Ἡ βουλή τῶν πονηρῶν ἄνομα βουλευέται· οὐκ ἔγνωσαν γὰρ φρονῆσαι, ὅτι ἀπημαυρώθησαν 25*
βλέπειν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν. τοὺς γὰρ ὑγιαίνοντας ὅρους καὶ νόμους καταλιπόντες ῥήμασι σχηματίζονται τὴν εὐσεβίαν καὶ πειρῶνται τινα εὐσεβῆ διαγορεύειν, ἵνα διὰ τῆς ἐν τούτοις εὐγνωμοσύνης μηδὲ περὶ τῶν λοιπῶν ἀπιστῶνται λέγοντες 30
 „ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας καὶ ὑπερουσίου καὶ ζωαρχικῆς τριάδος”. ἀλλὰ περὶ τὸν νοῦν κακουργεῖν ἐθέλοντες ἐξ ἰδίας γνώμης φθέγγονται τε καὶ ὀρίζονται γυμνὴν τιθέμενοι τὴν ἀσέβειαν, μηδὲ τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ κατὰ νοῦν λαβόντες μηδὲ τὴν κυριακὴν ἀπόφασιν βοῶσαν ἐννοήσαντες· ὅς ἐάν σκανδαλίση ἓνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, 35
 συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικός εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῇ εἰς τὴν θάλασσαν. εἴτά τε καὶ καθάπερ χοῖροί τινες τοὺς μαργαρίτας πατήσαντες, λέγω δὴ τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις, „ἀπόβλητον καὶ ἐβδελυγμένην ἐκ τῆς τῶν χριστιανῶν ἐκκλησίας πᾶσαν εἰκόνα ἐκ παντοίας ὕλης” τεθυλλή-
 κασι, ποιήσαντες βουλήν οὐ διὰ κυρίου καὶ συνθήκας οὐ διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, καὶ

2 οἰκοδομηθέντες – λατρείας cf. Mt. 16,18; Ioh. 4,23.24 11–12 cf. Ps. 35,9 12 cf. Ioh. 4,14 13 cf. Ier. 2,13
 14 Act. 8,23 17 Rom. 10,3 20–21 Ps. 11,3 21–22 Is. 32,7 22–23 Is. 44,18 29–31 cf. Mt. 18,6; Mc. 9,42
 31 καθάπερ – μαργαρίτας cf. Mt. 7,6 34 cf. Is. 29,15 et 30,1

5–7 ἀπόβλητον – πεποιημένην = Niceph. refut. c. 18,42–45 (continuatur infra p. 750,4)

(H) V T M 5–7 = Niceph.^{ref} 22–748,22 οὐκ – ἀνέγνω praetermisit H

1 τῶν – πατέρων M: τῶν θεοπνεύστων καὶ μακαρίων γραφῶν τε καὶ πατέρων V T edd. (cf. lat.) 2 τὴν πέτρᾳ V 5 καὶ ἐβδελυγμένην] ἐβδελυγμένην τε V 6 καὶ om. V 8 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω om. T 11 χειμάρρουν V 13 κenoφωνίας V 15 ἀπεφάναντο + Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω HV | γραφικῶν om. ed. Rom.* 16 παρελίπομεν + Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω HV | ἀποδέδεικται H | ἐγκρίτων HV: ἐκκρίτων T M edd. 18 εἰσὶ] ἦν M 22 βουλευέται est uar. lect. in Sept. | ἔγνωσαν M | ἀπημαυρώθησαν + τοῦ Sept., fort. hic supplendum 27 θέλοντες Vc edd. 30 μύλος V T 32 δὴ] δὲ Vc edd. 33–34 τεθυλλήκασι V edd.

tus inspiratis et beatis scripturis ac patribus firmiter aedificati et supra petram diuinae seruitutis quae in spiritu est pedes nostros locantes, in nomine sanctae supersubstantialis et uitae principalis trinitatis unius uoti effecti omnes nos qui sacerdotii dignitate circumdamur una uoce diffinimus abiectam fore et alienam atque abominabilem a christianorum ecclesia omnem imaginem ex diuersa materia et coloribus per malam pictorum artem effectam.»

(Epiphanius diaconus legit:)

Ecclesiasticae traditioni ceruicem suam inclinare nullatenus passi, sed obcaecati ad electionem congruentiae perceptionem<que> ueritatis et piam traditionem reprobabilem facientes non *torrente uoluptatis potari* passi sunt, ut *fieret in eis fons aquae salientis in uitam aeternam*, huius nouitatis garruli assertores, sed ex lacis contritis irrigati foetidam stirpem germinauerunt habentem fructum *fel amaritudinis*, et mendacium super mendacium adicientes protulerunt: „plurimis etiam aliis existentibus scripturalibus testimoniis quae sponte dimisimus“. igitur, sicut iam ostensum est, quotquot probabilium patrum testimonia ab eis prolata sunt, *suam iustitiam quaerentes statuere* haec peruerse intellexerunt, quotquot autem aduersariorum sunt, non sunt diuini spiritus. unde et affatur eis melos in spiritu canens beatus Dauid: *uana locutus est unusquisque ad proximum suum, labia dolosa in corde et corde locuti sunt mala*. et iterum fiducialiter agens loquitur Esaias dicens: consilium malorum iniqua consiliatur; non enim nouerunt sapere, quia obscurati sunt uidere oculis suis. etenim sanas diffinitiones et leges derelinqentes uerbis simulant pietatem et temptant quaedam pia pronuntiare, ut per sensum bonum qui in his inest nec super reliquis incredibiles habeantur, dum aiunt „in nomine sanctae ac supersubstantialis et uitae principalis trinitatis“. sed erga sensum male operari uolentes ex proprio sensu pronuntiant et diffiniunt nudam ponentes impietatem, neque iudicium dei in mente accipientes neque dominicam sententiam clamantem intelligentes: quicumque *scandalizauerit unum ex minimis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo eius et demergatur in mare*. sicque demum quemadmodum porci quidam margaritas, id est ecclesiasticas traditiones, conculcantes „abiectam et abominabilem a christianorum ecclesia omnem imaginem ex diuersa materia“ tumultuati dixerunt, *facientes consilium et non per dominum*, et sponsiones *et non per*

19–20 consilium – consiliatur cf. *Vet. Lat. (Beuron) Is. 32,7* 20 non – suis cf. *Vet. Lat. (Beuron) Is. 44,18*

P VE

4 circumdamur V F edd. 5 a P: ex F² edd., om. VE 8 obcecati E obcoecati ed. Rom.* 9 congruentiae ~ τοῦ συμφέροντος? *expectaueris commodi uel sim.* (cf. *Taras. apol. p. 9,6*) | que add. ed. Rom. 10 uoluntatis V (*uar. lect. in Vulg.*) 11 laccis ed. Rom.*; sed cf. *Vulg. Lam. 3,55 et ThLL s.u. lacus* 16 statuere quaerentes ed. Rom.* ex F, sed cf. *Vulg. et gr.* 19 mala etiam *Psalt. Rom., om. Vulg.* | Isaias P E edd. 19–20 consilium – suis] *Anast. ex gr.* 23 incredibiles] fide minus digni ed. Rom.^{m8} 27 minimis est *uar. lect. in Vulg.* 29–30 abhominabilem VE 30 a P V: ex F² edd., om. E

ὥσπερ *λύκοι βαρεῖς* τῇ ποιμνῇ τοῦ Χριστοῦ ἐπῆλθον. ἀλλ' ἡ τῆς ἀληθείας λαμπρό-
της καὶ ἡ τοῦ φωτὸς αἴγλη ἀκράδαντον ἔχει τὴν παρρησίαν. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν
ὅτι τῆς εἰκόνος ἀτιμαζομένης πάντως οὐτινος ἐστὶν ἡ εἰκὼν εἰς αὐτὸν προστρίβεται
ἢ ἀτιμία; τοῦτο καὶ ἡ ἀλήθεια οὕτως οἶδε καὶ ἡ φύσις τῶν πραγμάτων διδάσκει
καὶ ταύτη συνάδουσι καὶ θεοὶ πατέρες, ὁ μὲν ἅγιος Βασίλειος λέγων· „Ἡ τῆς εἰκό-
νος τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει“, Ἀθανάσιος δέ· „Ὁ γοῦν προσκυνῶν τὴν
La.-Co. 508 εἰκόνα ἐν αὐτῇ προσκυνεῖ τὸν βασιλέα“, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Χρυσόστομος· „Οὐκ οἶδας,
ὅτι ἐὰν εἰκόνα βασιλέως ὑβρίσης, εἰς τὸ πρωτότυπον τῆς ἀξίας φέρεις τὴν ὕβριν;“
καὶ αὐτοὶ μὲν οἱ πατέρες τῇ φύσει τῶν πραγμάτων κατηκολούθησαν, οὗτοι δὲ
κατεξανίστανται καὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀληθείας, ὅτι οὐ βλασφημίας μόνον εἰσὶ
Rom. 634 Ha. 417 μεστοί, ἀλλὰ καὶ παρανοίας καὶ ἀμαθίας ὑπερβολὴν ὁ λόγος αὐτῶν ἔχει. ἔδει γοῦν
αὐτοὺς τὴν κοινὴν καὶ μὴ διαφωνοῦσαν ἀποφθέγξασθαι φωνὴν καὶ τὴν ἀρχαίαν
παράδοσιν ἐπιστηρίξαι καὶ περισπούδαστον ἑαυτοῖς περιποιήσασθαι, ἦν τῶν
πιστῶν ἅπαν τὸ πλῆθος ἐκ παραδόσεως ἀποστόλων καὶ πατέρων κεκράτηκέ τε
καὶ ὠμολόγησε, καὶ μὴ καινοτομίαν καὶ ἀφαίρεσιν ποιήσασθαι τῆς εὐσεβῶς ἐν ἡμῖν
Ma. 328 κεκρατηκυίας συνηθείας. τὰ γὰρ παραδοθέντα ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ οὔτε
προσθήκην οὔτε μείωσιν ἐπιδέχεται· μεγίστη γὰρ τὸν προστιθέντα καὶ τὸν ἀφ-
αιροῦντα τιμωρία δεσμεῖ. *ἐπικατάρατος* γάρ, φησὶν, *ὅς μετατίθῃσιν ὅρια πατέρων*
αὐτοῦ. ἀλλ' οὐκ ἔσχον προαίρεσιν πρὸς τὸ γινῶναι τάληθές. οὐκοῦν ἀκούσονται
τὰ τῆς Σοφίας· *ὁ ἐνεργῶν θησαυρίσματα γλώσση ψευδεῖ μάταια δίδωκει καὶ ἐλεύσεται*
ἐπὶ παγίδα θανάτου.

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω)

(Τόμος ἕκτος)

Ὁφελον εἰς ἔννοιαν ἔλαβον τὴν φωνὴν ἣν ὁ κύριος εἶπε τῷ κορυφαίῳ τῶν ἀπο-
στόλων Πέτρῳ· *σύ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν*, 25

1 Act. 20,29 18–19 ἐπικατάρατος — αὐτοῦ cf. Deut. 27,17; Prou. 22,28 20–21 Prou. 21,6 25–750,1 Mt. 16,18

3–4 τῆς — ἀτιμία cf. Anast. I. Antioch. ad Sym. Bostr. (CPG 6955), Act. IV p. 374,8–12 et supra p. 684,2–6
5–6 Bas. spir. (CPG 2839) c. 18,45,19–20 Pruche; cf. Act. III p. 266,23 al. 6–7 Ath. c. Ar. (CPG 2093) or. 3 c.
5,21–22 Metzler/Savvidis; cf. Act. IV p. 396,16–17 et supra p. 684,1 7–8 (Ps.-)Ioh. Chrys. enarr. in parab. seminis
= Seuer. Gabal. sigill. (CPG 4209 [cf. 4495,24]; BHG 2351), PG 63, 544,9–10; cf. Act. II p. 142,3–5 (textus graecus
retrouersus) et p. 143,3–5 (Hadr. epist. ad imp.); cf. Lamberz, Studien p. 14–17; Uthemann, Severian von Gabala p.
18–28; cf. etiam praef. part. II p. XVI–XVIII et adn. 44

7–8 Οὐκ — ὕβριν = Ioh. Dam. imag. II 61,4–5 (inde V f. 36^r in Act. IV, cf. praef. part. II p. XIV) 16–19 τὰ —
τάληθές cf. Quae supersunt actorum graecorum concilii Florentini, pars I, p. 208,28–209,2 Gill

(H) V T M 5–6 = Bas. 7–8 = Seu. Gab. (= PG), Ioh. Dam., Pa f. 252^r, Ma f. 111^r (= Ma¹) et 17^v (= Ma²),
Mo f. 228^v et 235^{r-v}, Nicet. n. 16

5 καὶ² om. V 8 ὅτι om. M | ἐὰν — φέρεις] εἰ εἰκόνα βασιλέως τις ὑβρίσει ... φέρει PG | βασιλέως] τοῦ
βασιλέως Pa Ma¹, βασιλικὴν Nicet. | τὸ] τὸν Mo | φέρει Pa Ma¹ ἀναφέρει Nicet. 12 αὐτοὺς M ed. Rom.:
αὐτοῖς V T 13 ἐπιστηρίξιν ed. Rom.* ex Vc | ποιήσασθαι V περιποιεῖσθαι M 18–19 πατέρων αὐτοῦ
est uar. lect. in Deut. 27,17 (cf. Wevers in Sept.^o); cf. Uphus p. 259 adn. 219 19 τὸ ἀληθές M 20 καὶ
ἐλεύσεται] καὶ ἔρχεται Sept. (om. BS) 22 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω post Τόμος ἕκτος M (cf. codd. lat.), om. T
(ut semper; deest H); potius delendum; cf. praef. p. XIII adn. 37 23 ἕκτος] 5° HV 24–750,2 Ὁφελον —
τοιιάδε] Sahas p. 147 adn. 1 (cf. Gerbino/Re p. 165 adn. 551) haec posteriore tempore a Latino quodam, fort. ab
Anastasio, inserta esse censet, sed haec uerba coniungenda sunt cum iis quae in fine tomi quinti praecedunt

spiritum eius, et sicut *lupi graues* in gregem Christi superuenerunt. sed ueritatis claritas et lucis iubar immobilem confidentiam habet. quis enim nesciat quod imagine inhonorata in eum profecto cuius imago est referatur inhonorantia? hoc ueritas ita nouit et natura edocet rerum, atque cum hac concinunt et diuini patres, et quidem
 5 sanctus Basilius dicens: „Imaginis honor ad primitiuum transit“, Athanasius uero: „Qui ergo adorat imaginem, in ipsa adorat regem.“ similiter et Chrysostomus: „Nescis quia si imagini regis iniuriam feceris, ad principale dignitatis affers iniuriam?“ et ipsi quidem patres naturam rerum secuti sunt, isti uero insurgunt et aduersus ecclesiam et aduersus ueritatem, quia non solum blasphemia sunt pleni, sed
 10 et amentiae ac indisciplinationis superfluitatem sermo ipsorum habet. oportebat ergo eos communem et nihil dissonantem uocem pronuntiare et priscam traditionem firmare sibi que diligenter acquirere, quam fidelium uniuersa multitudo ex traditione apostolorum et patrum tenuit et confessa est, et non nouitatem et interceptionem facere consuetudinis quae pie in nobis retenta est. quae enim tradita sunt in catholica
 15 ecclesia neque augmentum neque detrimentum admittunt; maxima enim apponentem et adimentem uinciunt poena. *maledictus* enim, ait, *qui transfert terminos* patrum suorum. sed non habuerunt propositum ad cognoscendam ueritatem. ergo audient illa Sapientiae: *qui operatur thesauros lingua mendaci* uana persequitur et ueniet in *laqueum mortis*.

La.-Co. 507

Ha. 418 Rom. 634

PL 129, 435

Ma. 327

20 (Epiphanius diaconus legit:)

(Tomus sextus)

Vtinam in mentem assumpsissent uocem quam dominus dixit principi apostolorum Petro: *tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, et portae inferi*

18–19 qui – mortis *similiter Hier. adu. Ruf. 3,43,48–49 Lardet*

P VE

5 Atanasius P 6 et similiter E *edd.* | Crisostomus V Christonius (*sic*) E 16 pena VE 18 illa] uerba F² *in ras.*; inde uerba illa *ed. Rom.** | mendaci *ed. Rom.*: mendace P E mendacē V mendacii *Vulg.*, sed cf. *supra* p. 719,6 et *Hier. l.l.*
 20 Epiphanius – legit *post* Tomus sextus *codd.* (cf. gr. M), *transposui coll. p. 625,1–2 al.*; cf. *praef. p. XIV adn. 39*
 22 mente VE 23 porte *codd.*

καὶ πύλαι ἔδου οὐ κατισχύουσιν αὐτῆς. ἀλλὰ γενόμενοι τῆς ἁρμονίας καὶ τῆς οἰκοδομῆς ταύτης ἀλλότριον, τοῦ γεῖσθαι ἄξια ληρωδοῦσι, διοριζόμενοι τοιάδε·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«μηκέτι τολμᾶν ἄνθρωπον τὸν οἰονδήποτε ἐπιτηδεύειν τὸ τοιοῦτον ἀσεβὲς καὶ ἀνόσιον ἐπιτηδεύμα. ὁ δὲ τολμῶν ἀπὸ τοῦ παρόντος κατασκευάσαι εἰκόνα ἢ προσκυνῆσαι ἢ στήσαι ἐν ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν ιδιωτικῷ οἴκῳ ἢ κρύψαι, εἰ μὲν ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος εἴη, καθαιρέσθω· εἰ δὲ μονάζων ἢ λαϊκός, ἀναθεματίζεσθω καὶ τοῖς βασιλικοῖς νόμοις ὑπεύθυνος ἔστω ὡς ἐναντίος τῶν θεοῦ προσταγμάτων καὶ ἐχθρὸς τῶν πατρικῶν δογμάτων.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

10

Τῆς ἐκκλησίας ἀπάσης κατηγορήσαντες καὶ εἰς τοῦτο μὴ ἄρκεσθέντες μήτε κόρον τῆς ἀσεβείας λαβόντες, ἔτι ἀνόμως καὶ ἀθέσμως ὀρίζουσι μὴ ποιεῖν εἰκόνα. καὶ τίς ἂν τῶν εὐσεβῶς νοούντων ἢ βιούντων τούτοις πεισθῇ; τοσοῦτον γὰρ ἐβεβιώθη ἢ τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἐμφάνεια ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὅτι ἀφ' οὗ κατηγορήθη τὸ εὐαγγέλιον μέχρι τοῦ νῦν ἐν αὐταῖς ἀναδεδειγμέναι εἰσί· καὶ „πάν τὸ ἀρχαιότητι 15 διαφέρον αἰδέσιμον”. τί γὰρ ἄλλο κελεύει ὁ θεῖος ἀπόστολος Κορινθίοις γράφων· κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς παρελάβετε, καὶ αὖτις Τιμοθέῳ καὶ Τίτῳ· τὰς βεβήλους κενοφωνίας ἀποστρέψετε; πάντες οὖν οἱ χριστιανοὶ ὡς γεννηθέντες ἐν τῇ ἁγίᾳ La.-Co. 509 καθολικῇ ἐκκλησίᾳ τὰς παραδόσεις ἃς παρελάβομεν κρατοῦμεν καὶ ἐν αὐταῖς βεβαιούμεθα καὶ τὰς νέας κενοφωνίας παραιτούμεθα, ἐξακολουθοῦντες τῷ θεῷ ἀποστό- 20 λῳ. καὶ ὅσα μὲν κατὰ καιροὺς τοῖς ἀοιδίμοις ἡμῶν πατράσιν ἔδοξεν ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν ἐποικοδομῆσαι δεχόμεθα, τὰ δὲ ἐναντίως ἔχοντα ὡς ἐχθρὰ καὶ πολέμια διαπτύομεν, λέγομεν δὴ πάντα τὰ παρὰ τῶν αἰσχίστων καὶ δυσσεβῶν αἱρέσεων φληναφηθέντα. μεθ' ὧν καὶ τὴν νεότευκτον τῶν χριστιανο- 25 κατηγορῶν ὡς θεοστυγὴ ἀθυρολεξίαν προσοχθίζοντες μυσσαττόμεθα. ἐκτεταμένην Ma. 329 δὲ ἔσχοντες τὴν ἀσέβειαν οὐ μόνον τὴν γλῶσσαν τεθηγμένην ἔσχον πρὸς τὸ ἁμαρτοεπεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν χεῖρα τῶν κρατούντων συκοφαντεῖν καὶ πλήττειν ἐδίδαξαν εἰπόντες· „τοῖς βασιλικοῖς νόμοις ὑπεύθυνος ἔστω ὁ μὴ αὐτοῖς προσανεχόμενος.” ἐκ ταύτης οὖν τῆς φωνῆς πολλὰ τε καὶ παντοδαπὰ τὴν οἰκουμένην διήλθεν ὡμότης

1–2 τῆς οἰκοδομῆς cf. Eph. 2,21 17 cf. 2 Thess. 2,15 et 3,6 17–18 τὰς βεβήλους κενοφωνίας 1 Tim. 6,20; 2 Tim. 2,16 (uar. lect. καινοφωνίας); cf. Tit. 3,9 21–22 cf. Eph. 2,20

15–16 πᾶν – αἰδέσιμον Bas. ieiun. hom. I (CPG 2845), PG 31, 165 C 14–D 1 (cf. supra p. 658,5) 26–27 τὴν² – ἁμαρτοεπεῖν cf. supra p. 666,4–5

4–6 μηκέτι – κρύψαι = Niceph. refut. c. 18,45–49 (uide supra p. 746,5–7) 6–9 εἰ – δογμάτων cf. Niceph. refut. c. 18,49–51

(H) V T M 4–6 = Niceph.^{ref} 18–752,25 πάντες – οὕτως praetermisit H

2 τάδε V 3 Γρηγόριος – ἀνέγνω om. T 4 μηκέτι] καὶ μηκέτι Niceph.^{ref} is recte quidem, sed καὶ fort. iam ipsi in Actis omisum | τολμᾶν] sc. ὀρίζομεν, cf. supra p. 746,4 5 κατασκευάσαι HV 7 εἴη H: εἶεν V T M edd. 10 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω om. T 15 αὐταῖς] ταῖς ἐκκλησίαις H (prob.) 15–16 καὶ – αἰδέσιμον om. H 16 κελεύεται V | Κορινθίοις] error Tarasii (cf. app. bibl.) 18 καινοφωνίας (uar. lect. in N. T., cf. lat. et Vulg.) ed. Rom.* | ἀποτρέπετε V 21 μὲν om. ed. Rom.* (ex Vc) 23–752,24 λέγομεν – ἁμὴν] haec posteriore aetate inserta esse censet Speck, Ich bin's nicht p. 304–305 non male; cui si assensum praebeas, interpolationem potius inde a p. 752,1–2 καὶ ποῖα γλῶσσα incipere conicias 28 προανεχόμενος M 29 ὁμότης V 29–752,1 ὁμότης – ἀλλοτριεπισκόποις] locus suspectus (ex lat. nihil colligitur)

non praeualebunt aduersus eam. sed effecti armoniae huius alieni ac aedificationis, risu digna delerant, diffinientes huiusmodi:

(Gregorius episcopus legit:)

«non audere hominem quemlibet ultra studere tam scelestum et impium studium.
5 qui uero ausus fuerit amodo construere imaginem uel adorare, aut statuere in ecclesia
uel in priuata domo seu occultare, si quidem episcopus aut presbyter aut diaconus
fuerit, deponatur, si uero monachus aut laicus, anathematizetur et imperialium
legum obnoxius sit tanquam contrarius praeceptorum dei et inimicus dogmatum
paternorum.»

10 (Epiphanius diaconus legit:)

Ecclesiam uniuersam accusantes et in hoc minime contenti neque saturitatem im-
pietatis accipientes, adhuc sine lege ac sine iure diffiniunt non faciendam imaginem.
sed quis rogo eorum qui pie uiuunt et sentiunt istis oboediat? adeo namque confir-
mata est uenerabilium in ecclesiis imaginum exhibitio, ut ex quo denuntiatur est
15 euangelium usque nunc in illis manifestatae consistant. et omne quod antiquitate
cedit reuerendum est. quid enim aliud iubet diuinus apostolus Corinthiis scribens:
tenete traditiones quas accepistis, et rursus Timotheo Titoque *profanas uocum noui-
tates* praecipiens *deuitare*? omnes ergo christiani tanquam in sancta catholica ecclesia
geniti traditiones quas accepimus tenemus et in illis stabilimur et nouitates uocum
20 deuitamus, sequentes diuinum apostolum. et quotquot per singula tempora nobili-
bus patribus nostris uisa sunt supra *fundamentum apostolorum et prophetarum
superaedificanda* recipimus, ea uero quae aliter se habent ut inimica et impugnantia
execramur, omnia uidelicet quae a pessimis et impiis heresibus uane deprompta sunt.
cum quibus et nouiter fabrefactam christianos accusantium garrulitatem utpote deo
25 odibilem execrantes abominamur. porro extensam habentes impietatem non solum
linguam acutam habuerunt ad quandam fraudem, sed et manum imperantium calum-
niari et percutere docuerunt dicentes: ,imperialium legum obnoxius habeatur qui

Rom. 635

La.-Co. 510

Ma. 330

PL 129, 436

P VE

1 harmoniae *ed. Rom.** 2 delirant E *edd.* 3 episcopus *om.* P 4 audere] *sc.* diffinimus, *cf. supra p. 747,4* | quemlibet] *quenquam* E *quemquam ed. Rom.** 7 fuit *ed. Rom. (corr. ed. Reg.)* 8 tanquam ~ *ὡς (ut saepe)* 11 saturitatem ~ *κόρον (sic etiam p. 769,11; satietatem p. 775,6 et Act. IV p. 333,24)* 12 ac] *et ed. Rom.** 13 obēdiat V obediāt E | nanque P E 15 antiquitati VE 16 cedit (~ *διαφέρων?*) excellit *ed. Rom.* (expectaueris praecedit uel differt)* antiquitati (*cf. supra VE*) excedit *coni. Dubielzig* | Corinthiis] Thessalonicensibus *ed. Rom.^{ms}, sed cf. gr.* 17–18 uocum nouitates] *Anast. uertit καινοφωνίας, cf. app. crit. gr.* 19 *Anast. καινοφωνίας uertens neglexit νέας* 22 superaedificata P (*fort. ex Vulg.*), *sed cf. gr.* | impugnantia P 23 uane deprompta ~ *φληναφηθέντα (cf. MLW s. u. depromo II)* 25 execramur abhominantes E execramur abominantes *ed. Rom.** 26 ad quandam fraudem] ad peccandum loquendo *ed. Rom.^{ms}*

ἐντονος ἐξησκεῖτο τοῖς κρατοῦσι, τοῖς ἄρχουσιν, αὐτοῖς τοῖς ἀλλοτρίεπισκόποις. καὶ ποῖα γλῶσσα δύναται ταῦτα ἐκτραγωδεῖν; πόθεν δὲ ἢ πῶς ἄρξομαι ὅθεν ἔκαστον τῶν πραγμάτων διηγήσασθαι τοὺς κλόνηους, τοὺς φόβους, τοὺς διωγμούς, τὰς κατὰ πόλιν φρουρήσεις τῶν μοναχῶν καὶ μαστιγώσεις, τὸ δεσμώτας αὐτοὺς εἶναι 5
 Ha. 420 ἐν πολλοῖς ἔτεσιν, ἀλύσεις τοῖν ποδοῖν περικειμένων, τῶν ἱερῶν σκευῶν τὸν ἀφαισισμόν, τῶν βίβλων τὸν ἐμπρησμόν, τῶν ἀγίων ναῶν τὰς κοινώσεις, τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων τὰς βεβήλους μεταποιήσεις εἰς κοσμικὰ καταγώγια, ὥστε τοὺς ἐνδιαιτωμένους ἐν αὐτοῖς εὐλαβεῖς ἄνδρας μετὰ τὴν ἀρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν τὰς βαρβαρικὰς χώρας καταλαβεῖν, ἀποστολικῶς κρείττονα ζῶν ἡγησαμένους τὴν εἰς τὰ ἔθνη διαγωγὴν τῆς μετὰ τῶν ὁμοφύλων βεβήλου συναναστροφῆς, τῷ θεῷ 10
 ἀποστόλῳ πειθομένους τοῖς τοιοῦτοις μηδὲ συνεσθίειν — καὶ τὸ δεινότατον πάντων, ὅτι καὶ ἕως τοῦ νῦν αὕτη ἡ ἀσέβεια τῆς βεβηλώσεως τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων παρά τισιν ἀθέσμως διαμένει καὶ ἀντὶ τῶν ἱερῶν ὕμνων καὶ τῆς φωνῆς τῆς ἀγαλλιάσεως τῆς ἐν σκηναῖς τῶν δικαίων ἄσματα πορνικὰ καὶ σατανικὰ μελωδήματα καὶ ἀντὶ τῶν ἀλλεπαλλήλων γονυκλισιῶν ὀρχηστικὰ λυγίσματα —, σὺν τούτοις δὲ τοὺς 15
 κινδύνους, τὸν τάραχον, τὸν σάλον, τοὺς αἰκισμούς, τὰς ποινάς, τὰς πηρώσεις τῶν ὀφθαλμῶν, τὰς ἐκτομάς τῶν ῥινῶν, τῶν γλωσσῶν τὰς ἀποτομάς, τὰς ἀτίμους φυγὰς ἡγουν ἐξορίας τῶν εὐλαβῶν ἀνδρῶν ὅτι ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διεσπάρησαν, τοὺς τῶν ἀγίων προσώπων ἐμπρησμούς, τῆς γενειάδος τὰς ἐκκαύσεις, τῶν παρθένων μετὰ τὴν πρὸς Χριστὸν σύνταξιν τὴν ἄνομον καὶ βιαίαν συζυγίαν καὶ — 20
 τὸ δεινότατον πάντων — τὰς μαιφονίας; ταῦτα καρποὶ τῶν ἐρεσχελούντων κατὰ τῆς ἀληθείας, ταῦτα μανία σαφῆς καὶ οὐ κρίσις ἀληθῆς. ἐπεῖδεν ὁ θεὸς καὶ ἐκ τούτων πάντων τῶν συνεχόντων δεινῶν ἀπήλλαξε τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ. καὶ δόξα αὐτῷ, ἀμήν. ὑπὸ δὲ τῆς ἰδίας ἀθέσμου βουλῆς παρεωραμένοι ἐκ τῆς ἀληθείας ἐλέγχονται, λέγοντες οὕτως 25
 Rom. 636

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω)

«Ὅριζομεν δὲ καὶ τοῦτο· μὴ τολμᾷν ἄνθρωπον τὸν οἰονοῦν ἐκκλησίας θεοῦ ἢ 5
 La.-Co. 512 εὐαγοῦς οἴκου προεστῶτα προφάσει ἐκμειώσεως τῆς τοιαύτης τῶν εἰκόνων πλάνης ἐπιβάλλειν τὰς αὐτοῦ χεῖρας εἰς ἀφιερωμένα τῷ θεῷ ἅγια σκεύη χάριν μεταποιήσεως τοῦ εἶναι αὐτὰ ἐνζῶδα» 30

9–10 ἀποστολικῶς — διαγωγὴν cf. Act. 13,46 et 18,6 11 τοῖς — συνεσθίειν cf. 1 Cor. 5,11 13–14 cf. Ps. 117,15

(H)VT M

1 κρατοῦσι + καὶ ed. Rom.* ex Vc^{pc} (Probatares s.l.) | ἀλλοτρίεπισκόποις (cf. 1 Petr. 4,15 [ubi *alienorum appetitor Vulg.*; cf. etiam Ps.-Zonar. Lex. s.u. ἀλλοτρίεπίσκοπος p. 124,7 Tittmann]) T M: ἀλλοτρίεπισκόποις V (prob.; cf. uar. lect. in N. T.) ἀλλοτρίοις ἐπισκόποις ed. Rom.* ex Vc^{pc} (Probatares s.l.) 1–24 καὶ — ἀμήν] haec uerba, quae ad monachorum persecutiones pertinent, posteriore aetate inserta esse uidentur (cf. supra ad p. 750,23) 2 ὅθεν (sc. ἐγένετο uel sim.) om. M 3 διηγῆσθαι V 5 ἐν] ἐπὶ V | περικειμένους M ed. Rom.*, sed cf. e.g. Act. 28,20 8 αὐτῶν] αὐτοῖς M (sed cf. e.g. Gen. 12,5) 9 ἡγησαμένους M ed. Rom.*: ἡγησάμενοι V T 10 μετὰ] ἐκ V 11 πειθομένους M ed. Rom.*: πειθόμενοι V T 13–14 ἀγαλιάσεως V 14 ἄσματα om. ed. Rom.* (ex Vc) 15 δὲ] καὶ Vc edd. 16 τὸν σάλον ante τὸν τάραχον (sic) M | τοὺς] καὶ Vc edd. | πυρώσεις M 19 ἐκκαύσεις + τὴν (sic) V 20 μετὰ — σύνταξιν post βιαίαν V 21 τὸ — πάντων] iteratio suspecta (cf. supra l. 11) 22 ἐπεῖδεν ~ *quae uidit?* fort. ἄ ante ἐπεῖδεν supplendum (cf. e.g. Ex. 2,25) 24 ἀθέσμου ἰδίας M 26 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T 29 ἐπιβαλεῖν T edd. 30 τοῦ (quod legit etiam Anast.) genit. obi. esse uidetur; an διὰ τὸ scribendum? cf. infra p. 754,13 | ἐνζῶδα (cf. LBG s.u.)] sententia continuatur infra p. 754,12

non illis paruerit.⁴ ex hac igitur uoce multa et diuersa per orbem diffundebatur
 crudelitas, et indeficienter hoc studium erat imperantibus et principibus eius atque
 alienis episcopis. et quae lingua potest haec tragicis fletibus enarrare? unde autem
 uel qualiter incipiam singularum rerum hinc gestarum referre turbationes, timores,
 5 persecutiones, custodias monachorum per ciuitates atque flagella, uincula eorum per
 multos annos, catenas circumdatorum pedum, sacrorum uasorum demolitionem, Ha. 419
 codicum ustionem, sanctorum templorum profanationes, uenerabilium monasterio-
 rum pollutas translationes in saecularia receptacula, ita ut inhabitantes in eis reue-
 rendi uiri post rapinam bonorum suorum ad barbaricas regiones pergerent et more
 10 apostolico meliorem ducerent uitam, eligentes potius inter gentes degere quam cum
 contribulibus conuersationem obscenam ducere, diuino oboedientes apostolo prae-
 cipienti *cum* huiusmodi *nec cibum sumere* – et quod est horum omnium atrocissi-
 mum, quia etiam usque in praesens haec impietas profanationis uenerabilium monas-
 teriorum apud quosdam praeuaricatorie permanet et pro sacris hymnis et *uoce exul-*
 15 *tationis* quae *in tabernaculis iustorum* fiunt cantica meretricia et satanicae modulatio-
 nes et pro creberrimis genuflexionibus saltatoriae disputationes –, cum his autem
 pericula, tumultum, commotionem, uerbera, poenas, orbationes oculorum, excisio-
 nes narium, mutilationes linguarum, ignominiosas fugas id est exilia reuerendorum
 20 uirorum quia per uniuersum orbem dispersi sunt, sanctarum facierum adustiones,
 barbarum incendia, uirginum post foedus Christo promissum iniquum et uiolentum
 coniugium et – quod his omnibus est truculentius – homicidia? hi sunt fructus
 peruicaciter contendentium contra ueritatem, haec est insania manifesta et non
 iudicium uerum. quae uidit deus et his omnibus continuis malis liberauit ecclesiam
 suam. et gloria ipsi, amen. de nequam autem consilio suo contempti a ueritate Rom. 636
 25 arguuntur, dum taliter aiunt:

(Gregorius episcopus legit:)

«Diffinimus autem et hoc: non audere hominem quemlibet qui ecclesiae dei aut
 uenerabili domui praeest sub obtentu diminutionis talis imaginum erroris mittere La.-Co. 511
 manus suas in sancta uasa quae sunt deo deputata, causa transferendi ea in simu-
 30 lacra,»

P VE

1–3 ex – episcopis] *interpretatio mendosa (incertum quid legerit Anast. in gr.)* 1 diffundebantur *ed. Rom.* (ex gr.)*
 2 et¹ om. *ed. Rom.* (cf. gr.)* 2–3 et² – episcopis] „gr. et princip. et ipsis aduersariis episcopis“ *ed. Rom.mg (sed cf.*
app. crit. gr.) 2 eius suspectum (fort. *Anast. legit αὐτοῦ*) 4 singularum – turbationes] *Anast. ἐκάστου legit et*
τοὺς κλόνας cum eis quae praecedunt coniunxit (Dubielzig) | hinc ~ ὅθεν? | referret P^{ac} (t exp.) 8 secularia P E
 (abbr. V) 11 obscoenam *ed. Rom.** | obēdientes V obedientes E 11–12 prēcipientes P^{ac} (e³ in i mut., s exp. P^c)
 12 huiuscemodi P 14 praeuaricatoria P praeuaricatorie V praeuaricatione E praeuaricatores F² | ymnis V hinnis (sic)
 E 16 crebrerrimis (sic) P | saltatorie P E | disputationes] inflixiones *ed. Rom.mg*; „λογίσματα legit Anastasius“
 La.-Co.^{mg} non male; expectaueris lutationes 17 penas V penas E 19 adustionem E *edd.* 20 foedus P^{pc} E: foetus
 P^{ac} (t in d mut. P^c) fēdus V 22 contra ueritatem post peruicaciter E *edd.* | uesania *ed. Rom.** 29–30 ea – simulacra]
 „gr. ea in alios usus, quod simulacris depicta sint“ *ed. Rom.mg non male (sed ipse Anast. graeca male intellexit; cf. app.*
crit. gr.)

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Ma. 332 Ταῦτα στόματα μὴ φοβουμένων τὸν κύριον ἐξηρεύσαντο. τίς γὰρ ἂν τῶν ἐχόντων
τῷ θεῷ φόβῳ καθηλωμένον τὸν νοῦν τὰ τῷ θεῷ ἀνατεθειμένα τολμήσειε τῇ τῶν
εἰδώλων προσηγορίᾳ ἀποκαλέσαι; οὐδὲ τῶν λίαν ἀμαθῶν καὶ ἀπαιδεύτων, εἰ μὴ
πω ἀμνημονήσειε τὸ μέγα καὶ σωτηριῶδες μυστήριον ὃ ὁ θεὸς λόγος σαρκὶ ἐπιδη- 5
μήσας ἐν ἡμῖν εἰργάσατο ῥυσάμενος ἡμᾶς ἐκ τῆς τῶν εἰδώλων πλάνης. τὸ γὰρ
ζῶδα καλεῖν σύνηθες τοῖς εὐσεβέσι τὰ τῶν ἐθνῶν εἶδωλα. ὄντως ταῦτα τῶν ἐκ τῆς
γῆς φωνούντων τὰ βατταρίσματα καὶ τῆς τούτων κοιλίας τὰ ἀποφθέγματα· ἦτις
χορτάσματα κοπρώδη λαβοῦσα δυσώδεις ἀναθυμιάσεις τῷ νοῦ ἐκπέμπουσα παρα- 10
πλήγας καὶ φρενιτιῶντας τοῦ γελᾶσθαι ἀξίους πεποίηκεν. διὸ καὶ ἐπιφέρουσι·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«μήτε μὴν εἰς ἐνδυτὰς ἢ ἕτερα βῆλα ἢ εἰς ἕτερόν τι ἀφιερωμένον εἰς ἱερὰν ὑπουρ-
γίαν διὰ τὸ μὴ ἀχρεΐωσιν εἰς αὐτὰ γίνεσθαι.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Διαβάλλοντες καὶ ὀρίζοντες κακῶς δεδέχθαι τὰς εἰκονικὰς ἀναζωγραφήσεις τὴν 15
ἀγίαν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν, αἰσχροὶ τε καὶ εἶδωλα καὶ ἔνζωδα ταύτας ἀποκαλοῦντες
νῦν ὥσπερ ἐπιλαθόμενοι τῆς ἑαυτῶν ἐναγοῦς ἀποφάσεως ταῦτα μένειν ἐν τῇ ἐκκλη-
σίᾳ ὡς τῷ θεῷ καθιερωμένα κρίνουσι. καὶ εἰ τῷ θεῷ καθιέρωνται, πῶς αἰσχροὶ
καὶ διαβολικῆς μεθοδείας εὐρήματα; ἀλλὰ πρόδηλον ὅτι Καΐαφαϊκὴ ἡ ἀπόφασις·
ἐκεῖνος γὰρ τῇ μὲν κακίᾳ τὸν Χριστὸν ἀπέκτεινεν, ἀγνοίᾳ δὲ ἀληθεύων σωτῆρα 20
τοῦτον τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων ὡμολόγει. οὕτως καὶ αὐτοὶ ἀφομοιωθέντες
αὐτῷ τῇ κακίᾳ μὲν πλάνην καὶ ζῶδα καὶ αἰσχροὶ καὶ διαβολικῆς μεθοδείας εὐρημα
Rom. 637 τὴν τῶν ἀγίων εἰκόνων θέαν ἐνδιαβάλλουσιν, ἄκοντες δὲ καὶ ὑπὸ τῆς ἀληθείας
Ha. 421 ἔλεγχόμενοι ἱερὰ ταῦτα καὶ ἀναθήματα τῷ θεῷ ἀναγκάζονται ὁμολογεῖν καὶ ταῖς
πάγαις τῶν ἰδίων ἐρεσχελιῶν περιπίπτουσιν. ὅθεν φενακίζοντες τοὺς αὐτοῖς 25
ἐπομένους προσφθέγονται·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«εἰ δέ τις λαβὼν παρὰ θεοῦ δύναμιν θελήσειε μεταποιῆσαι τὰ αὐτὰ σκεύη ἢ καὶ
ἐνδυτὰς, μὴ τολμᾷ αὐτὸν ἄνευ γνώμης καὶ εἰδήσεως τοῦ ἁγιωτάτου καὶ μακαριω- 30
τάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ ἐπιτροπῆς τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων
βασιλέων ἡμῶν τοῦτο πράξαι, ἵνα μὴ τῇ προφάσει ταύτῃ ὁ διάβολος τὰς ἐκκλησίας

2 cf. Col. 3,22 3 τῷ¹ – νοῦν cf. Ps. 118,120 7–8 τῶν² – κοιλίας cf. Is. 8,19 19 διαβολικῆς μεθοδείας cf. Eph. 6,11 20–21 ἐκεῖνος – ὡμολόγει cf. Ioh. 11,51–52 22 διαβολικῆς μεθοδείας cf. Eph. 6,11

22 διαβολικῆς – εὐρημα cf. supra p. 728,20

(H)V T M 7–10 ὄντως – ἐπιφέρουσι praetermisit H 28–758,3 εἰ – ἀνέγνω praetermisit H

1 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω om. T 2 Ταῦτα + τὰ M 3 ἀνατιθέμενα M 5 πω] που M ed. Rom.* | τοῦ
μεγάλου καὶ σωτηριώδους μυστηρίου M | μέγα + τοῦτο H 7 εὐσεβέσι] εὐσεβεῖν ἐθέλουσι M
9–10 παραπλήγας] παρὰ πληγὰς T 10 φρενιτιῶντας ed. Rom.* | καὶ² om. ed. Rom.* 11 Γρηγόριος –
ἀνέγνω om. T 12 βῆλα H 13 διὰ om. M | sententia continuatur infra l. 28 14 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω
om. T 15 δέχεσθαι ed. Rom.* 16 ταῦτα V 18 καθιερωμένα – θεῷ² om. T | καὶ εἰ] εἰ δὲ ed. Rom.*
(ex Vc) 19 εὐρημα V 20 ἐκεῖνος + μὲν V M 21 ὡμολόγησεν M | αὐτοῖ] οὗτοι M, sed cf. lat.
22 εὐρεμα T εὐρήματα V 23 καὶ om. V | τῆς om. Vc edd. 24 ἱερὰς ταύτας M, sed cf. lat.
25 φενακίζοντες] ἀπατῶντες V 27 Γρηγόριος – ἀνέγνω om. T 29 ἑαυτὸν V 29–30 μακαριωτάτου
καὶ ἁγιωτάτου M 31 τῇ om. M

(Epiphanius diaconus legit:)

Haec ora <non> timentium dominum eructarunt. quis enim eorum qui habent Ma. 331
diuino timori confixam mentem ea quae deo sunt deputata praesumeret idolorum PL 129, 437
uocabulo nuncupare, licet nimium sit indoctus ac indisciplinatus? nisi forte oblitus
5 fuerit magni et salutaris mysterii quod deus uerbum carne adueniens in nobis opera-
tus est, eruens nos ab idolorum errore. nam simulacra uocare dei cultoribus moris
est gentilium idola. uere haec eorum sunt qui ex terra garrulitates prouocant et de
uentre horum pronuntiationes eliciunt; qui saturitatibus stercoralibus conceptis
putidas euaporationes menti emittens uesanos et phrenesi captos effecit. unde et
10 inferunt:

(Gregorius episcopus legit:)

«sed nec in uestes aut alia uela uel aliud quid consecratum in sacrum ministerium, ne
inutilitas in illa efficiatur,»

(Epiphanius diaconus legit:)

15 Detrahentes et deliberantes quod male recipiat imaginales picturas ecclesia sancta,
turpia et idola et simulacra has appellantes nunc ac si obliti suae scelestae sententiae
haec manenda in ecclesia tanquam deo consecrata iudicant. et si deo consecrantur,
quomodo turpia sunt et diabolicae artis adinventiones? sed certum est quod Caiphae
sit sententia. ille enim malitia quidem Christum occidit, ignorantia uero uera dicens
20 hunc saluatorem humani generis confitetur. ita et ipsi similes ei facti malitia quidem
errorem et simulacra et turpia et diabolici argumenti adinventionem imaginum
effigiem dicunt, nolentes autem et a ueritate conuicti sacra haec et deo dicata confi-
teri coguntur <et> in laqueos propriarum contentionum incidunt. unde eos qui
sequuntur illos deridentes alloquuntur: Rom. 637 Ha. 422

25 (Gregorius episcopus legit:)

«si uero quis a deo accepta uirtute uoluerit transferre eadem uasa uel pallas, non
audere eum absque consilio et notitia sanctissimi et beatissimi uniuersalis patriarchae
ac praeceptione piissimorum et amicorum Christi imperatorum nostrorum hoc
agere, ne hac occasione diabolus ecclesias dei humiliet; sed nec quenquam principum

P VE

2 ora ed. Rom.: ore codd. | non add. ed. Rom.* | habet codd., corr. ed. Rom. 3 timore ed. Rom.* 4 licet] Anast. con-
structionem uerborum mutauit 6 dei cultoribus] Anast. fort. legit θεοσεβέσι 8 eorum E edd., sed cf. gr. | qui] sc.
uenter 9 putridas F edd. | mentis F² edd. | emittentes F² 15 deliberantes] *expectaueris* diffinientes | sanctorum
ed. Rom.*; *expectaueris* sancta dei ecclesia, cf. gr. 16 turpia] pictura P | sue P 18 diabolice P | Cahiphe P Cayphe
VE, corr. ed. Rom. 20 confitebatur ed. Rom.*, sed Anast. ὁμολογῆι legisse uel intellexisse uidetur 22 effigiem ~
θέαν? idem mendum supra p. 713,5, ubi uide app. crit. | dicata P ed. Rom.: dedicata VE 23 et suppl. ed. Rom.*
24 secuntur P 26 uirtute ~ δύναμιν (ut saepe) 29 quemquam F edd. | principium P

τοῦ θεοῦ ταπεινώσῃ· μήτε δέ τινα τῶν ἀρχόντων ἢ τῶν ὑπ' αὐτοὺς ἡγουν τοῦ λαϊκοῦ τάγματος τῇ αὐτῇ προφάσει ἐπιβάλλειν τὴν χεῖρα ἐπὶ τοὺς θεῖους ναοὺς καὶ τούτους αἰχμαλωτίζειν, καθὼς τοιαῦτα ὑπὸ τινων ἀτάκτως φερομένων προέγεγονε.»

La.-Co. 513 (Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Ma. 333 Τίς οὐ γελάσειεν ἐπὶ ταύτῃ τῇ νομοθεσίᾳ, μᾶλλον δὲ θρηνήσῃ; διὰ τούτων γὰρ τῶν διακένων ῥημάτων πολλοὶ κατετόλμησαν τὰς Βριάρεω χεῖρας ἐπιβαλεῖν τοῖς ἱερατικοῖς σκεύεσι, παρ' αὐτῶν δηλονότι λαβόντες τὰς προφάσεις — εὐόλισθον γὰρ ἢ κακία — αὐτοὺς γὰρ προιδόντες τοὺς μακαριωτάτους ὡς αὐτοὶ φασιν, ὡς δὲ ἡ ἀλήθειά φησιν ἀλλοτριεπισκόπους σφετεριζομένους τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον τῶν ἱερῶν ἀναθημάτων καὶ τὰς ἐν μουσείοις ἀναζωγραφήσεις, καὶ αὐτοὶ οὕτως εἰργάσαντο εἰς κοινούς οἴκους καὶ λουτρὰ καὶ θέατρα ταῦτα μεταποιήσαντες. καὶ τὰ ποτε ἅγια τῇ τούτων κρίσει ἐβεβηλώθησαν. καὶ ἐγκαυχώμενοι φασί·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Τούτων δὴ καλῶς ἐχόντων καὶ παγιωθέντων τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι δίκαιον ἐκρίναμεν τῷδε ἡμῶν τῷ καθολικῷ καὶ θεαρέστῳ συγγράμματι ὅρους κεφαλαιώδεις ἐκθέσθαι, ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς δοκοῦμεν ἀποστολικῶς εἰπεῖν, ἀλλὰ μὴν καὶ πιστεύομεν πνεῦμα Χριστοῦ ἔχειν. καὶ καθάπερ οἱ πρὸ ἡμῶν εἰς αὐτὸ πιστεύσαντες τὰ συνοδικῶς ὑπ' αὐτῶν ὀρισθέντα λευκώλασι, καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν εἰς αὐτό, διὸ καὶ λαλοῦμεν, μετὰ τινος προταχθησομένους πατρικίους ὅρους ἀκολούθως καὶ συμφώνως τὰ δόξαντα ἡμῖν ὀρίζοντες.»

20

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Rom. 638 Πολλά τε καὶ παντοδαπὰ ἀνωτέρω ληρωθήσαντες καὶ τὴν ἰδίαν φαυλότητα τρανῶς ἀποφηνάμενοι καὶ εἰς πολλὰ ταύτην διελόντες, ἑαυτοὺς παρεισφέρουσι τοῖς διδασκάλοις τῆς ἐκκλησίας ἐξισοῦσθαι καὶ ταῖς ἱεραῖς αὐτῶν ἐμφάσει τοὺς ἐναγεῖς αὐτῶν ὅρους συναριθμεῖσθαι ἀλαζονεύονται, τὸ ψεῦδος τῇ ἀληθείᾳ συγκαταμίξαι βουλόμενοι, οἷα δηλητήρια ἀνακρινῶντες μέλιτι· ἀλλ' οἱ τῷ θεῷ πνεύματι ὀδηγούμενοι διακρίνουσι τὸ κρεῖττον ἀπὸ τοῦ χείρονος, καὶ ὅσα μὲν εὐσεβῶς ὡς παρὰ ἁγίων πατέρων προορισθέντα ἀποδέχονται, ὅσα δὲ διεστραμμένως ὡς παρ' αὐτῶν λαληθέντα ἀποκρούονται. αὐτοὶ γὰρ οἱ ψευδορήμονες ὁμολογοῦσι μὲν εἶδέναι θεόν, τῆς δὲ ἀπαγούσης τρίβου πρὸς τὴν βασιλικὴν ὁδὸν ἐκτρέπονται, τὰ τῆς ἡμετέρας εἰλικρινοῦς πίστεως ῥήματα πονηρίας ἰῶ χρώσαντες, ἀπαιδευσίας ὁμόρους ἔχοντες τοὺς πάλαι αἵρεσιάρχας. καὶ αὐτοὶ γὰρ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ τὰ πλεῖστα συμπε-

17 cf. 1 Cor. 7,40; Rom. 8,9 18–19 cf. 2 Cor. 4,13

6 τὰς — χεῖρας cf. e.g. Greg. Naz. or. 18 (funeris in patrem) (CPG 3010,18; BHG^a 714) c. 6, PG 35, 992 C 8

(H)VTM

1 ἡγουν] ἥως T ἥτοι ed.Rom.* ex Vc (Probatares in marg.) 4 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T 6 ἐπιβάλλειν V | τοῖς M (cf. Greg.): ἐν τοῖς V T edd. 7 ἱεροῖς V 8 παριδόντες Vc edd. | μακαριωτάτους — φασιν] mihi quidem non constat quo haec spectent 9 fort. coll. lat. σφετεριζομένους uel σφετερισμένους scribendum 12 ποτε om. ed.Rom.* (ex Vc [del. Vc^x]), sed cf. lat. 13 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T 14 δὴ] δὲ M (cf. lat.) 21 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T 22 τὴν om. T edd. 23 παραφέρουσι V 26 δηλητήριον ed.Rom.* ex Vc (Probatares in marg.; δηλητ' Vc^{ac} δηληται sic Ml, partim euanidum in T) 27 ὡς om. V 29 ψευδορρήμονες M ed.Rom.* 30 τῆς' — ὁδὸν] locus suspectus; ἀγούσης uel προσαγούσης suspic. coll. lat. Dubielzig 31 ἀπαιδευσίας ὁμόρους scripsi coll. lat.: ἀπαιδευσίαν ὁμορον codd. 32 τῶν πάλαι αἵρεσιάρχων M τοῖς πάλαι αἵρεσιάρχαις ed.Rom.*

uel eorum qui sub ipsis sunt, id est laicalis ordinis, huiusmodi occasione immittere manum in diuina templa et haec captiuare, quemadmodum a quibusdam qui inordinate ambulabant ante iam talia facta sunt.»

(Epiphanius diaconus legit:)

La.-Co. 514

- 5 Quis non derideat, immo lamentetur super hac legislatione? propter haec enim uaniloqua uerba multi temere praesumpserunt graues manus mittere in sacrata uasa, ab ipsis uidelicet sumentes excusationes – facile namque malitia labitur –; illos enim praeuidentes beatissimos, ut ipsi dicunt, sed, ut ueritas se habet, alienos episcopos defraudaturos aurum et argentum sacrorum monumentorum atque factas in musiuus
10 picturas, et ipsi sic operati sunt in communes domos et balnea atque theatra haec PL 129, 438
transmutantes. et quondam sancta horum iudicio polluerunt. et gloriantes aiunt:

(Gregorius episcopus legit:)

- «His autem bene habitis atque gratia diuina firmatis iustum iudicauimus hoc catho-
lico ac deo placente scripto nostro diffinitiones capitulares exponere, quoniam et nos
15 putamus apostolice dicere, sed et credimus *nos spiritum Christi habere*. et sicut antecessores nostri qui in ipsum crediderunt quaedam synodice diffinientes locuti sunt, *et nos credimus* in ipsum per quem *loquimur*, post quasdam quae praeceptae sunt patrias diffinitiones consequenter et concorditer quae nobis uidentur diffinientes.»

- 20 (Epiphanius diaconus legit:)

- Multis et uariis superius deleratis prauitatem suam expresse pronuntiantes et in
multa hanc dispertientes, semetipsos magistris ecclesiae coaequare nituntur et cum
sacris eorum affatibus scelestas diffinitiones suas arroganter annumerant, mendacium
ueritati commiscere uolentes et quodammodo melle haustus pestiferos temperantes.
25 sed qui spiritu dei aguntur quod melius est a peiore discernunt et quaecumque pie
tanquam a sanctis patribus ante sunt diffinita recipiunt, quaecumque uero peruerse
ab ipsis dicta sunt offensi retundunt. ipsi enim falsiloqui confitentur quidem se
nosse deum, sed a semita quae ducit ad regiam uiam exorbitant, sinceræ fidei nostrae
uerba malitiae ueneno inficientes et suae inscitiae affines heresiarchas habentes. nam
30 et ipsi plura ecclesiae catholicae consona sapuerunt, uerum in uno uel duobus

P VE

1 horum P^{ac} (h exp., e superscr. P^c) | sub ipsis sunt P: ipsis sunt V ipsi sunt E ipsis subsunt ed. Rom.* 6 graues] „gr. Briarei“ ed. Rom.^{ms}; Anast. fort. legit uel intellexit βαρείας | immittere ed. Rom.*; sed cf. supra p. 753,28 7 ipsas P^{ac} (in a scr. i P^c) 8 praeuidentes codd. prouidentes ed. Rom.*; sed cf. gr. („gr. parum curantes“ ed. Rom.^{ms} ex gr. Vc) | ipsis VE (corr. F²) | ueritates P^{ac} (corr. P^x) | alienos episcopos] Anast. ἄλλοτριεπισκόπους male intellexit (cf. supra p. 753,3) 9 defraudaturos] Anast. uertit σφετεριζομένους uel σφετερισσομένους 10 ipsi om. ed. Rom.* („gr. ipsi quoque sic“ ed. Rom.^{ms}), et ipsi om. ed. Reg.* 11 polluerunt] polluta sunt ed. Reg.* non male (cf. gr.), sed mendum potius interpreti tribuendum 13 autem] cf. gr. M 15 apostolicæ P V 17 per quem] propter quod etiam loq. ed. Rom.^{ms} (ex Vulg., ubi propter quod et loq.); Anast. fort. legit δι’ οὐ uel δι’ ὅ 17–18 praeceptae sunt] „gr. praemittentur pat.“ ed. Rom.^{ms}; Anast. fort. legit uel intellexit προσαχθέντας (cf. Act. IV p. 409,20) 17 preceptae P E (abbr. V) 18 patrias] expectaueris paternas (sed patrios terminos traditur etiam Conc. Const. IV Anast. interpr. praef. l. 397, cf. etiam supra p. 625,21 al.) 21 deliratis F edd. | pronuntiantes P (prob.) ed. Rom. (cf. gr.): pronuntiant VE 22 dispartientes E ed. Rom. (corr. ed. Reg.) 23 scelestes P 24 melle – temperantes] Anast. uerborum constructionem mutauit 26 quaecumque E (abbr. P) 27 ipsis] his E edd. 29 suae – habentes] cf. app. crit. gr. | inscientiae E edd.

φωνήκασιν, ἐν ἐνὶ δὲ ἡ δύο παρεκβεβηκότες τὸ ἀνάθεμα ἐκληρώσαντο. μεθ' ὧν τὴν μερίδα ἔτυχον, κἂν τοιάδε ἀποφαίνωνται·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ κατὰ τὰς ἀποστολικὰς καὶ πατρικὰς παραδόσεις ἐπὶ πατρός
 Ma. 336 καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος μίαν καὶ τὴν αὐτὴν θεότητα, φύσιν τε καὶ οὐσίαν, 5
 θέλησιν τε καὶ ἐνέργειαν, δυνάμιν τε καὶ κυριότητα, βασιλείαν καὶ ἐξουσίαν ἐν
 La.-Co. 516 τρισὶν ὑποστάσεσιν ἡγουν προσώποις δοξαζομένην, ἀνάθεμα. Εἴ τις οὐχ ὁμολο-
 γεῖ τὸν ἕνα τῆς αὐτῆς ἁγίας τριάδος, ἡγουν τὸν υἱὸν καὶ λόγον τοῦ θεοῦ καὶ
 πατρός, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, πρὸ αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ πατρός κατὰ
 Ha. 424 τὴν θεότητα, ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν τὸν αὐτὸν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν 10
 κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς
 ἀειπαρθένου καὶ ἐξ αὐτῆς γεννηθέντα ὑπὲρ πᾶσαν νοὸς ἀνθρώπων κατάληψιν,
 ἀνάθεμα. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ θεὸν εἶναι κατὰ ἀλήθειαν τὸν Ἑμμανουήλ καὶ διὰ
 τοῦτο θεοτόκον τὴν ἁγίαν παρθένον — γεγέννηκε γὰρ σαρκικῶς σάρκα γεγονότα 15
 τὸν ἐκ θεοῦ λόγον —, ἀνάθεμα. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν ἡνῶ-
 σθαι τὸν ἐκ θεοῦ πατρός λόγον ἕνα τε εἶναι Χριστόν μετὰ τῆς ἰδίας σαρκός, τὸν 15
 αὐτὸν δηλονότι θεόν τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον, ἀνάθεμα. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὴν
 τοῦ κυρίου σάρκα ζωοποιὸν εἶναι καὶ ἰδίαν αὐτοῦ τοῦ ἐκ θεοῦ πατρός λόγου, ἀλλ'
 ὡς ἑτέρου τινὸς παρ' αὐτὸν συνημμένου μὲν αὐτῷ κατὰ τὴν ἀξίαν ἡγουν ὡς μόνην
 θείαν ἐνοίκησιν ἐσχηκός, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ζωοποιόν, ὡς ἔφημεν, ὅτι γέγονεν 20
 ἰδίᾳ τοῦ λόγου τοῦ τὰ πάντα ζωογονεῖν ἰσχύοντος, ἀνάθεμα. Εἴ τις οὐχ ὁμολο-
 γεῖ ἐπὶ τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν δύο φύσεις καὶ δύο φυσικὰ θελή-
 ματα καὶ δύο φυσικὰς ἐνεργείας κοινωνικῶς τε καὶ ἀδιαιρέτως, ἀτρέπτως, ἀμερί-
 στως, ἀσυγχύτως κατὰ τὴν τῶν ἁγίων πατέρων διδασκαλίαν, ἀνάθεμα. Εἴ τις
 οὐχ ὁμολογεῖ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν μετὰ τοῦ προσλήμματος ἡγουν τῆς 25
 Rom. 639 ἐψυχωμένης ψυχῇ λογικῇ τε καὶ νοερᾷ σαρκὸς αὐτοῦ συνεφεδρεύειν τῷ θεῷ καὶ
 πατρὶ οὕτω τε πάλιν ἥξειν μετὰ τῆς πατρικῆς αὐτοῦ δόξης κρίναι ζῶντας καὶ
 νεκρούς, οὐκέτι μὲν σάρκα, οὐκ ἄσώματον δέ, οἷς αὐτὸς οἶδε λόγοις θεοειδестέρου

6 δυνάμιν — ἐξουσίαν cf. Eph. 1,21 14–15 σάρκα — λόγον cf. Ioh. 1,14

4–7 cf. Conc. Const. II can. 1, ACO IV 1 p. 240,3–5; Conc. Later., ACO ser. II, I p. 368,6–17 7–13 cf. Conc. Const. II can. 2, ACO IV 1 p. 240,8–11; Conc. Const. III (Cyril Alex. satisf. [CPG 7613]), ACO ser. II, II 2 p. 596, 6–9; cf. ACO ser. II, I p. 226,1–4 13–17 Conc. Ephes. (Cyr. Alex. epist. tert. ad Nest. [epist. 17; CPG 5317], anathema 1–2), ACO I 1,1 p. 40,22–27 17–21 ibid. p. 41,28–42,2 (anathema 11) 21–24 ~ Conc. Const. III (def. fidei), ACO ser. II, II 2 p. 774,20–21 24–27 Εἴ — πατρὶ cf. Conc. Const. II can. 4, ACO IV 1 p. 241,5–6 al. 25 μετὰ τοῦ προσλήμματος cf. supra p. 616,27 27–760,1 πάλιν — παχύτητος ~ Greg. Naz. or. 40 (in s. baptisma) (CPG 3010,40; BHG^a 1947) c. 45,33–36 Moreschini/Gallay; cf. Krannich/Schubert/Sode p. 86 adn. 148

28–760,1 οὐκέτι — σώματος = Niceph. refut. c. 129,5–6; cf. Theod. Stud. epist. 380,58–59

(H) V T M 13–15 = Conc. Ephes. 15–760,7 Εἴ — ἐξεμοῦσιν praetermisit H 15–17 = Conc. Ephes. 17–21 = Conc. Ephes. 21–24 ~ Conc. Const. III 27–760,1 ~ Greg. Naz. 28–760,1 = Niceph.^{ref}

2 ἔτυχον] ἔσχον ed. Rom.* | κἂν V | ἀποφαίνονται V 3 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T 4–774,26 Εἴ — συνόδων] anathemata numerat α' — ιθ' M^{ms} 5 καὶ om. H, καὶ τοῦ V 6 τε² om. H 7 ἡγουν] ἥως H T ἥτοι Vc^{ms} (Probatares) edd. | δοξαζομένην V M: δοξαζόμενοις T edd. (cf. lat.), incertum in H 8 αὐτῆς om. Vc edd. | ἡγουν] ἥως H T ἥτοι Vc^{ms} (Probatares) edd. 12 ἀειπαρθένου HV T (ἀει T¹ s.l.): παρθένου M Vc edd. | νοὸς (νοὸν Vc) om. ed. Rom.*, sed cf. lat. 14 γεγέννηκε M 16 τῆς om. V 19 ἡγουν] ἥως T ἥτοι Vc^{ms} (Probatares) edd. 21 ζωοποιεῖν M 22 ἐπὶ τοῦ om. Vc edd. 25 ἡγουν] ἥως H T ἥτοι Vc^{ms} (Probatares) edd. 26–27 ἐψυχωμένης — αὐτοῦ] ἐψυχωμένης σαρκὸς λογικῆς τε καὶ νοερᾷ nec plura M 26 ἐμψυχωμένης V | ψυχῆς T | συνεφεδρεύειν ed. Rom.* 28 αὐτὸς om. Niceph.^{ref}

praeuaricantes anathematis poenam sortiti sunt. cum quibus portionem consecuti sunt hi qui talia fantur:

(Gregorius episcopus legit:)

«Si quis non confitetur secundum apostolicas et paternas traditiones in patre et filio
 5 et spiritu sancto unam deitatem, naturam atque substantiam, uoluntatem et operatio- Ma. 335
 nem, uirtutem et dominationem, regnum et potestatem in tribus subsistentiis, id est
 personis, glorificatis, anathema. Si quis non confitetur unum de sancta trinitate, id
 est filium et uerbum dei et patris, dominum uidelicet nostrum Iesum Christum, ante La.-Co. 515
 saecula quidem genitum secundum diuinitatem, in nouissimis autem diebus eundem
 10 propter salutem nostram descendisse de caelis et incarnatum ex spiritu sancto et Ha. 423
 Maria semper uirgine et ex ea natum super omnem sensus humani capacitatem,
 anathema. Si quis non confitetur deum esse secundum ueritatem Hemmanuhel et
 idcirco dei genitricem sanctam uirginem esse – genuit enim carnaliter carnem factum
 dei uerbum –, anathema. Si quis non confitetur carni secundum subsistentiam uni-
 15 tum esse uerbum quod est ex deo patre atque unum esse Christum cum carne sua, PL 129, 439
 eundem scilicet ipsum deum simul et hominem, anathema. Si quis non confitetur
 domini carnem uiuificam esse et propriam eiusdem uerbi quod est ex deo patre, sed
 ut alterius cuiusdam praeter se sibi quidem sociati per dignitatem, id est ut solam
 diuinam habitationem habentis, et non potius etiam uiuificantem, ut diximus, quia
 20 facta est propria uerbi omnia uiuificare ualentis, anathema. Si quis non confitetur
 in uno Christo uero deo nostro duas naturas et duas naturales uoluntates et duas
 naturales operationes communicabiliter, inseparabiliter, inconuertibiliter, indiuisae et
 inconfuse secundum sanctorum patrum magisterium, anathema. Si quis non confi-
 tetur dominum nostrum Iesum Christum cum assumptione, id est animata carne sua
 25 anima rationabili atque intellectuabili, deo et patri consedere sicque demum uen- Rom. 639
 turum cum paterna claritate sua iudicare uiuos et mortuos, non quidem iam carnem,
 sed nec incorporeum, quibus ipse nouit rationibus * deo specificato corpore, quo et

P VE

1 penam V penam E 2 hi qui ~ κἄν? Anast. sententiam male intellexit 4–775,24 anathemata numerant I–XIX
 P^{img} V^{img} 5 unam] *expectaueris* unam et eandem, cf. gr. 6 in om. P^{ac} (add. P^c s.l.) 7 glorificatis] cf. gr. T 8 et
 om. E edd. 12 Hemmanuel E Emmanuel ed. Rom.* 13 enim] eum P 14 dei – anathema ~ τὸν ἐκ θεοῦ λόγον?
uide infra l. 15 | carni scripsi coll. gr.: carne P carnem VE edd. 14–15 unitam F edd. 15 uerbo F² edd. | patrem P^{ac}
 (m exp.) 17 eiusdem] *debut* ipsius (*Dubielzig*) | deo om. F edd. 20 facta est] factae P 21–22 uoluntates –
 naturales om. P 25 intellectuali ed. Rom.*, sed cf. Act. V p. 577,2 | demum ~ πᾶν? 26 iudicare] iudicatu ire (*sic*)
 P 27 deo – corpore] diuinam speciem uel similitudinem non habet P¹ in marg. sup. (*adnotatio Anastasii*); deo +
 diuinam speciem uel similitudinem habentem (*sic*) E i. t. (*crucem posuit* F^{2img}) „gr. deiformi corpori“ ed. Rom.^{mg}

σώματος, ἵνα καὶ ὀφθῇ ὑπὸ τῶν ἐκκεντησάντων καὶ μείνη θεὸς ἔξω παχύτητος, ἀνάθεμα.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Μέχρι τούτων εὐγνωμονοῦσι συνάδοντες ταῖς τῶν ἀγίων πατέρων ἐκδόσεσι, μᾶλλον δὲ τὰ αὐτῶν σφετερισάμενοι δόγματα δόξαν ἑαυτοῖς περιτίθενται. ἐν δὲ τοῖς 5 ἑξῆς τὰ πικρὰ τῆς ἰοβόλου αὐτῶν γλώττης καὶ ἐχιδνῶδη δόγματα ἰοῦ θανατηφόρου μεμεστωμένα ἐξεμοῦσιν·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Εἴ τις τὸν θεῖον τοῦ θεοῦ λόγου χαρακτῆρα κατὰ τὴν σάρκωσιν δι' ὑλικῶν χρωμάτων ἐπιτηδεύει κατανοῆσαι καὶ μὴ ἐξ ὅλης καρδίας προσκυνεῖν αὐτὸν ὄμμασι 10 νοεροῖς, ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ ἐν ὑψίστοις ἐπὶ θρόνου δόξης κατήμενον, ἀνάθεμα.»

Ma. 337 (Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Παράδοξοι τινες ἀλληγορισταὶ ἀποδείκνυνται ἐπὶ ταύτῃ αὐτῶν τῇ φασματῶδει 15 ἀποφάσει. *χαρακτῆρα* γὰρ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς τὸν υἱὸν τοῦ ἀποστόλου κηρύξαντος διὰ τὸ ἀπαράλλακτον τῆς οὐσίας, αὐτοὶ ἐναλλάξ ποιησάμενοι εἰς τὴν προσληφθεῖσαν σάρκα παρὰ τοῦ θεοῦ λόγου σκολιῶς ἐννοήσαντες, ἐξ ἀφρένων φρενῶν ἐρεύγονται καὶ τινὰ ἀπόφασιν λέγοντες „εἴ τις τὸν θεῖον τοῦ θεοῦ λόγου χαρα- 20 κτῆρα κατὰ τὴν σάρκωσιν δι' ὑλικῶν χρωμάτων ἐπιτηδεύει κατανοῆσαι“. ὅτι μὲν ἑτεροούσιος τῆς τοῦ θεοῦ λόγου φύσεως ἢ σὰρξ ἦν προσέλαβε, πάντες ἴσμεν ἐκ τε 25 τῆς ἀληθείας καὶ τῶν πρωτάρχων τῆς ἐκκλησίας ἀγίων ἀποστόλων καὶ θεσπεσίων πατέρων ἡμῶν παιδευθέντες· καὶ γὰρ ὁ τῶν ἀπορρήτων θεατῆς Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος, καθὰ εἴρηται, τὸ ὁμοούσιον θέλων κηρύττει πρὸς τὸν θεὸν καὶ πατέρα τοῦ υἱοῦ καὶ θεοῦ λόγου, οὐδὲν ἕτερον ὠκειωμένον καὶ συνᾶδον ἐφεῦρεν ἢ τὸ ἐκβοῆσαι *χαρακτῆρα τῆς ὑποστάσεως* τοῦ πατρὸς τὸν υἱόν, οὗτοι δὲ τὴν ἀλήθειαν 25 εἰς ψεῦδος μετατρέπουν πειρώμενοι ἀντείσάγουσι διαψόφους καὶ σαθράς φωνάς, προσπηγνύμενοι τῷ τῶν σεπτῶν εἰκόνων μίσει. ἔνθεν καὶ παρεμπίπτουσιν εἰς ἐννοίας συνιστώσας τὸ βλάσφημον, καὶ *παραδοθέντες εἰς ἀδόκιμον νοῦν* ἔτι φασίν·

6–7 ἰοῦ – μεμεστωμένα cf. Iac. 3,8 11 ἐκ – θεοῦ Mc. 16,19; Act. 7,55 11–12 ἐπὶ – κατήμενον cf. Mt. 19,28 et 25,31 15–16 cf. Hebr. 1,3 22 ὁ¹ – θεατῆς cf. 2 Cor. 12,1–4 25 cf. Hebr. 1,3 28 cf. Rom. 1,28

9–10 Εἴ – κατανοῆσαι Eriph. epist. dogm. (CPG 3752) fr. 34 Holl (p. 363) = fr. 3 Ostrogorsky (p. 68) (ex Niceph. adu. Eriph., uide app. testim.); cf. Thümmel, BSI 47, 1986, 184; id., Frühgeschichte n. 36; fort. etiam quae usque ad ἀνάθεμα sequuntur Eriphanio tribuenda (cf. Holl l.l.)

9–10 Εἴ – κατανοῆσαι = Niceph. adu. Eriph. p. 303,18–20

(H) V T M 9–10 = Niceph.^{Epi} 14–764,7 Παράδοξοι – ἀνέγνω praetermisit H

3 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω om. T 8–18 Γρηγόριος – λέγοντες adscripsit V¹ in marg. (Γρηγόριος – l. 10 κατανοῆσαι exstant etiam i.t.) 8 Γρηγόριος – ἀνέγνω om. T 9 δι' ἐξ Niceph.^{Epi} 10 ἐπιτηδεύει V i.t. Niceph.^{Epi} 10–18 καὶ – λέγοντες om. V^{ac} (add. V¹ in marg. [partim euanida]; uide supra) 10 μὴ H T M: μή-τε V^{ms} (prob.) | προσκυνεῖν scripsi coll. lat.: προσκυνεῖ codd. (incertum in H) προσκυνῇ Vc edd. 11 δεξιῶν H M 12 δόξης H T M: om. V 13 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω om. T 14 φαντασιώδει Morin Vc^{ms} (sed del. et superscr. φασματῶδει) edd. (corr. ed. Rom.^{ms}) 18 κενὴν V | λέγοντες + Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω V 18–19 εἴ – κατανοῆσαι om. M 21 τῆς ἀληθείας] i.e. ἰησοῦ (cf. Ioh. 14,6) | καὶ² + τῶν M 23 καθὼ V (prob.) | κηρύττει T edd. 24 εὔρεν sic V 26 μετατρέπουν εἰς ψεῦδος M | διαψόφους (cf. ἔμφοφος et sim.)] διαψόφους con. Hase (cf. app. crit. lat.) 28 φάσκουσιν V

appareat [ab] his qui eum pupugerunt et maneat deus absque crassitudine, anathema.»

(Epiphanius diaconus et cubuclesius legit:)

Vsque ad haec bene sentiunt cum sanctorum patrum editionibus concinentes; immo
5 uero dogmata eorum usurpantes, sibi gloriam conferunt. porro in ceteris amara
uirulentae linguae suae et uiperea *ueneno mortifero plena* dogmata euomunt:

(Gregorius episcopus legit:)

«Si quis diuinum dei uerbi characterem secundum incarnationem per materiales
colores considerare studuerit et non ex toto eum corde adorare oculis intelligibilibus,
10 super claritatem solis *a dextris dei* in excelsis *super* thronum *sedentem*, anathema.»

(Epiphanius diaconus legit:)

Ma. 338

Inopinati quidam allegoristae super hac phantastica sua sententia demonstrantur.
characterem enim dei et patris filium apostolo praedicante propter indissimilitudi-
nem et inmutabilitatem substantiae, ipsi alterum facientes characterem in assumpta a
15 dei uerbo carne prae intellegunt et ex sensibus insensatis eructant inanem quandam
sententiam perhibentes [Gregorius episcopus legit] „si quis diuinum dei uerbi
characterem secundum incarnationem per materiales colores considerare studuerit“.
[Epiphanius diaconus legit] quia alterius quidem substantiae est caro quam assumpsit
et dei uerbi natura, cuncti nouimus tam ex ueritate quam ex principibus ecclesiae,
20 sanctis uidelicet apostolis et egregiis patribus nostris edocti; etenim archanorum in-
spector Paulus diuinus apostolus, secundum quod dicitur, hominibus uolens praedi-
care ad deum et patrem filii et dei uerbi, nihil aliud proprium et conueniens adinue-
nit, quam ut exclamaret characterem *substantiae* patris filium, isti autem ueritatem in
mendacium conuertere temptantes introducunt uituperationes atque quassatas uoces,
25 has uenerabilium imaginum odio configentes. unde et incidunt in intellectus blas-
phemiam commendantes, atque *in reprobum sensum traditi* adhuc inquiunt:

La.-Co. 518

PL 129, 440

P VE

1 ab eras. F², om. ed. Rom.* (sed fort. ex gr. ὑπὸ per negligentiam translatus) 8 characterem VE 10 thronum +
gloriae ed. Rom.* fort. recte (cf. gr. H T M) 12 Inopinati ~ παρὰδοξοι (cf. ThLL VII 1, 1749, 53) 13 et om. P^{ac}
(add. P^c s.l.) 13-14 indissimilitudinem et] nihil respondet in gr. 14 incommutabilitatem F edd. | alterum -
characterem] Anast. constructionem uerborum mutauit 14-15 a dei] absque (sic) E a deo ed. Rom.* fort. recte
15 intelligunt E edd. | inanem] Anast. legit uel intellexit κενὴν (cf. gr. V) 16 Gregorius - legit om. ed. Rom.*; seclusi
dubitanter (haec fort. iam in Anastasii exemplari graeco inserta erant; cf. gr. V) | uerbi dei E edd. 18 Epiphanius -
legit om. ed. Rom.*; seclusi (uide supra) 20 arcanorum V edd. 21 dicitur „gr. dictum est“ ed. Rom.^{ms} | omousion P
24 tentantes E edd. | uituperationes] Anastasium διαφύγους legisse suspic. C. B. Hase (Steph. TGL II, 1407 A); cf.
etiam app. crit. gr. | quassatas ~ σαθράς (cf. Gloss.) 25 has] debuit se (Dubielzig) | configentes] affixi ed. Rom.^{ms}
(sed Anast. uerborum constructionem mutauit; cf. supra has) | et om. E edd. | intellectus ~ ἐννοία; cf. supra p. 675, 23

Rom. 640 (Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Εἴ τις τὴν ἀπερίγραφον τοῦ θεοῦ λόγου οὐσίαν τε καὶ ὑπόστασιν διὰ τὸ σεσαρ-
Ha. 425 κῶσθαι ἐπιτηδεύει δι' ὑλικῶν χρωμάτων ἐν εἰκόσιν ἀνθρωπομόρφως περιγράφειν
καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον θεολογεῖ αὐτὸν οὐδὲν ἦττον καὶ μετὰ τὴν σάρκωσιν ἀπερίγρα-
φον ὄντα, ἀνάθεμα.»

5

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Ὡς περὶ τὰ καίρια τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων ἀνιάτως νοσήσαντες καὶ τὴν
λοιμώδη νόσον ἀνιμῶμενοι τὸν νοῦν διαφθαρέντες ταῦτα φράζουσι καὶ τὸ αἶσχος
τῆς ἀπάτης προστρίβουσι τῷ ὀρθῷ λόγῳ καὶ ἐξαπατῶνται τὸν νοῦν, εἰς τὴν
ἀπερίγραφον φύσιν τοῦ θείου λόγου τὴν περιγεγραμμένην καὶ παρ' αὐτοῦ ληφθεῖ- 10
σαν σάρκα συγχέοντες. τοῦτο γὰρ τρανῶς δηλοῖ τὸ παρ' αὐτῶν εἰρημένον „οὐδὲν
ἦττον καὶ μετὰ τὴν σάρκωσιν ἀπερίγραφον ὄντα“. ποῦ ποτε ταύτην τὴν κουφο-
λογίαν ἐφεῦρον οἱ σοφοὶ περὶ τὰ μάταια; βλασφημίας γὰρ πλήρους τὸ ἀπερί-
γραφον μετὰ τὴν σάρκωσιν διαγορεύσαι τὸν ἐπὶ πάντων κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν 15
τὸν ἀληθινὸν θεὸν ἡμῶν, καὶ μάλιστα αὐτοῦ διαγορεύσαντος τοῖς μαθηταῖς ὅτι
Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται, καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ. ἄρα τὸ οὐκ
ἤμην ἐκεῖ οὐ περιγραφῆς ἴδιον; ναί, καὶ πάνυ γε. καὶ ἵνα τὰ πρὸ τοῦ πάθους περὶ
τούτου εὐαγγελικῶς λεχθέντα ἐάσωμεν, τὰ μετὰ τὴν ἀνάστασιν εἵπομεν· ταῖς
Ma. 340 γυναιξὶν ἐμφανίσας ἀπερίγραφος ἦν οὐδαμῶς· τὸ ἑαυτὸν φανερῶσαι δυσὶ μαθηταῖς
περιγραφῆς ἐστὶν ἴδιον· τὸ τῶν *θυρῶν κεκλεισμένων* εἰσελθεῖν καὶ ὑπὸ Θωμᾶ ψηλα- 20
φηθῆναι τί ἕτερον ἢ περιγραφῆς; καὶ τὸ *πορευθῆναι τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν Γαλιλαίαν*
κάκει αὐτὸν ὑπ' αὐτῶν *ὀφθῆναι* καὶ *προσκυνηθῆναι* αὐτὸ τοῦτό ἐστι· τὸ δὲ βλέπόν-
των τῶν μαθητῶν ἀναληφθῆναι εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῖς ἐπιστάν-
τος καὶ εἰπόντος· *ἄνδρες, τί ἐστήκατε ἀτενίζοντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ*
ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν οὕτως ἐλεύσεται, ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν 25
πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν, ἄρα οὐκ ἔστι περιγραφῆς ταῦτα; καὶ πάνυ γε. οὕτως
γὰρ καὶ πάντες οἱ θεοφόροι πατέρες ἡμῶν ἐκδιδάσκουσι· καὶ πρόδηλόν ἐστι τοῖς εὖ
φρονούσιν ὅτι, καθὼς μὲν θεὸς καὶ λόγος τοῦ θεοῦ καὶ πατὴρ ἐστίν, ἀόρατος, ἀπερί-
La.-Co. 520 γραπτος, ἀκατάληπτος καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἐστὶ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ· καθὼς δὲ
ἀνθρώπου φύσιν ἀνελάβετο, καὶ ὁρατὸς καὶ περιγραφτὸς, καθὼς αὐτὸς τοῖς μαθη- 30
ταῖς διηγόρευσε μὴ εἶναι ἐκεῖ, καὶ καταληπτὸς, ὥς ὁ Θωμᾶς ἡμᾶς ἐπιστάσας. εἰς
πολλὰς οὖν κακίας διὰ τῆς μιᾶς αὐτῶν βλασφημίας συμπίπτουσιν οἱ τῆς ἀπατηλῆς
τῶν χριστιανοκατηγόρων φρενοβλαβείας εἰσηγηταί. αὕθις γὰρ συκοφαντοῦντες
φθέγγονται·

14 τὸν — κύριον cf. Rom. 9,5 16 cf. Ioh. 11,11.14-15 18-19 ταῖς — ἐμφανίσας cf. Mt. 28,9-10 19 τὸ —
μαθηταῖς cf. Lc. 24,13-31 20-21 τὸ — ψηλαφηθῆναι cf. Ioh. 20,26-29 21-22 τὸ — προσκυνηθῆναι cf. Mt.
28,16-17 24-26 Act. 1,10-11 30-31 καθὼς — ἐκεῖ cf. Ioh. 11,14-15 (cf. supra l. 16)

(H) V T M

1 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T 2 τε om. ed. Rom.* 4 δὴ om. Vc edd. 6 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T
7 ἐκκλησιαστικῶν] ἀποστολικῶν M 8 ταῦτα om. M 11 συγχέοντες] συνέχοντες M 12 αὐτὴν M
13 πλήρους (sc. νοός ἐστι)] πλήρης ed. Rom.*, sed cf. lat. 14 πάντα T edd. 16 ἄρα V 18 τὰ om. V |
εἵπομεν V T (prob.): εἵπομι M ed. Rom.* (ex Vc), cf. lat. 19 ἐμφανίσας + ἑαυτὸν ed. Rom.* (sed cf. LBG
s.u.) | signum interrogationis post ἦν in V | ἑαυτῶν V | φανερῶσαι + τοῖς M 21 περιγράφειν M
22 αὐτὸν T | προσκυνεῖσθαι ed. Rom.* ex Vc 25 ἡμῶν T ed. Rom. (corr. ed. Reg.) 28 καθὰ M
33 φρενοβλαβείας V

(Gregorius episcopus legit:)

Rom. 640

«Si quis incircumscriptam dei uerbi essentiam atque subsistentiam, pro eo quod incarnatum sit, studuerit per materiales colores in imaginibus humana forma circumscribere et non potius deum praedicat illud nihilominus etiam post incarnationem
5 incircumscriptum esse, anathema.»

Ha. 426

(Epiphanius diaconus legit:)

Tanquam circa oportunas ecclesiasticas traditiones insanabiliter infirmati et pestilenti languore sensum corruptum habentes haec asserunt et contagium deceptionis recto sermoni applicant et decipiuntur mente, <in> incircumscriptam naturam diuini uerbi
10 circumscriptam et ab ipso assumptam carnem confundentes. hoc enim expresse indicat quod ab ipsis est dictum „nihilominus etiam post incarnationem incircumscriptum esse“. ubi aliquando hanc leuem assertionem adinuenerunt sapientes circa inania? nam pleni blasphemia sensus est incircumscriptum post incarnationem asserere super omnia dominum Iesum Christum uerum deum nostrum, et maxime ipso
15 discipulis perhibente: *Lazarus amicus noster dormit, et gaudeo propter uos*, quia *non eram ibi*. ergo, *non eram ibi* circumscriptionis est proprium; etiam, et oppido etiam. sed ut ea quae ante passionem de hoc euangelice dicta sunt omittamus, quae post resurrectionem acta sunt dicam: mulieribus apparens incircumscriptus nullatenus
20 erat; semetipsum manifestare duobus discipulis circumscriptionis est proprium; *ianuis clausis* intrare et a Thoma palpari quid aliud quam circumscriptio est? et *discipulis in Galilaeam* euntibus illic ab eis *uideri* et *adorari*, hoc ipsum est. uidentibusque discipulis ascendere in caelum et angelo super ipsos astante atque dicente: *uiri, quid statis intuentes in caelum? <hic Iesus qui assumptus est a uobis in caelum> sic ueniet, quemadmodum uidistis eum euntem in caelum*, putas non sunt haec circum-
25 scriptionis? etiam ualde. sic enim et omnes deiferi patres nostri docent; et manifestum est his qui bene sapiunt quod, secundum id quidem quod deus et uerbum dei et patris est, inuisibilis, incircumscriptus, incomprehensibilis et in omni loco sit
30 dominationis suae; secundum id autem quod humanam naturam susceperit, et uisibilis et circumscriptus, iuxta quod ipse discipulis ait non illic se fuisse, et comprehensibilis est, ut Thomas certos nos reddidit. in multas ergo malitias per unam blasphemiam
suam concidunt deceptoriae christianos accusantium uesaniae praeceptores. rursus
enim calumniantes pronuntiant:

Ma. 339

La.-Co. 519

PL 129, 441

P VE

2 subsistentiam *ed. Rom.* (cf. *Anast. praef. p. 2, 23*): substantiam *codd.* 4 deum ... praedicat ~ θεολογεί (cf. *supra p. 691, 13*) hic minus apte | deum *eras*. F² (deum *ed. Rom.** ex V) | illud] sc. uerbum | nihilominus P nichilominus V 5 esse] est *ed. Rom.** (*interp. supra ante deum*), sed cf. *infra l. 12* 7 oportunas *ed. Rom.** 9 in *suppleui coll. gr.* | uerbi + et *ed. Rom.**, sed cf. *gr.* 11 nihilominus P nichilominus V 13 plenus F² *edd.*, sed cf. *gr.* | blasphemiae *ed. Rom.**, sed cf. e.g. *Conc. Const. IV Anast. interpr. Act. I l. 23 al.* 15 gaudio P gaudeo V 16 ergo] ego F² *edd.* (*Anast. legit uel intellexit ἄρα*) 17 euangelicae P 18 dicam] *Anast. legit* εἵπομι, cf. *gr.* M 19 erat] habet P 21 Galileam *codd.*, corr. *ed. Rom.* 22 ipsos] illos *ed. Rom.** (ex *Vulg.*) 23 hic – caelum² *add. ed. Reg.** *tacite ex Vulg.*; cf. *gr.* 25 patris P 26 quod²] quo P V 28 quod] quo P V 29 comprehensibilis P (*abbr. V*) 30 nos certos *ed. Rom.** (nos *om.* F) 31 concinunt *ed. Rom.** (*error typogr., ut uidetur*) 32 kalumpniantes P calumpniantes V

Rom. 641 (Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Εἴ τις τῆς τοῦ θεοῦ λόγου φύσεως καὶ τῆς σαρκὸς τὴν ἀδιαίρετον καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν ἡγουν τὸ ἐξ ἀμφοῖν ἐν ἀσύγχυτον τε καὶ ἀμέριστον ἀποτέλεσμα γεγονὸς ἐν εἰκόνι πειράται γράφειν ὀνομάζων αὐτὴν Χριστόν — τὸ δὲ „Χριστός“ ὄνομα θεὸν καὶ ἄνθρωπον δηλοῖ — ὡς ἐκ τούτου σύγχυσιν τῶν δύο φύσεων τερατευόμενος, ἀνά- 5 θεμα.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Οἶδε τὸ αἷσχος τῆς ἀπάτης προστρίβεσθαι τῷ ὀρθῷ λόγῳ. καὶ γὰρ οὗτοι τῇ ἐπὶ Χριστοῦ ἀδιαίρετῳ καὶ ἀσυγχύτῳ καθ' ὑπόστασιν ἔνώσει τὴν τῶν εἰκόνων ποίησιν ἐναντιουμένην ὡς σύγχυσιν τῶν δύο φύσεων ψευδῶς καὶ κακῶς ἐκλαμβάνουσιν. 10 ἀλλ' ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται. τὸ γὰρ „Χριστός“ ὄνομα δύο φύσεων ἐστι γνωριστικόν, τῆς μὲν ὁρατῆς, τῆς δὲ ἀοράτου. αὐτὸς δὲ ὁ Χριστὸς ὁρώμενος τοῖς ἀνθρώποις διὰ τοῦ καταπετάσματος, τουτέστι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἡ θεία φύσις ἐνεκρύπτετο, διὰ τῶν σημείων ταύτην ἐφάνερον. ἡ γοῦν ἁγία τοῦ θεοῦ ἐκκλησία, ὡς παρέλαβε παρὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ πατέρων, αὐτὸ τὸ εἶδος τὸ ὁραθὲν 15 τοῖς ἀνθρώποις ἀναζωγραφεῖ καὶ οὐ διαιρεῖ τὸν Χριστόν κατὰ τὴν αὐτῶν ληρώδη κατηγορίαν· ἡ γὰρ εἰκὼν κατὰ τὸ ὄνομα μόνον καὶ οὐ κατὰ τὸν ὅρον κοινωνεῖ τῷ πρωτοτύπῳ, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν, ἐπειδὴ καὶ ψυχῆς ἐστέρηται, ἣν ἀδύνατον περιγράφειν, ὅτι ἀόρατος. καὶ εἰ τὴν ψυχὴν καίπερ κτιστὴν οὖσαν ἀναζωγραφεῖν 20 ἀδύνατον, πόσῳ γε μᾶλλον τὴν ἀκατάληπτον καὶ ἀνεξιχνίαστον τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ θεότητα ἐννοήσῃ τις αἰσθητῶς εἰκονίζεσθαι, καὶ εἰ λίαν ἔξω φρενῶν ὑπάρχη; ἐπέστρεψεν οὖν ὁ πόνος αὐτῶν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν. τὸ γὰρ ἀνάθεμα ὃ αὐτοὶ ἔληρώδησαν ἐν αὐτοῖς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. αὐθις δὲ φασιν·

Ha. 428

Ma. 341

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Εἴ τις διαιρεῖ τὴν ἐνωθεῖσαν σάρκα τῇ τοῦ θεοῦ λόγου ὑποστάσει ἐν ἐπινοίᾳ 25 ψιλὴν αὐτὴν ἔχων καὶ ὡς ἐκ τούτου γράφειν αὐτὴν ἐν εἰκόνι ἐπιτηδεύων, ἀνάθεμα.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ τῆς θεολογίας ἐπὶ πᾶσι φησὶν· „Ἡνίκα αἱ φύσεις διῆστανται ταῖς ἐπινοίαις, συνδιαιρεῖται καὶ τὰ ὀνόματα.“ ἀλλὰ καὶ πλεῖστοι τῶν 30 πατέρων ταύτῃ τῇ ἐπινοίᾳ ἐχρήσαντο· καὶ γὰρ τῇ ἀληθείᾳ οὕτως δοκεῖ. αὐτοὶ δὲ ἐκστάντες καὶ αὐτῆς καὶ τῶν πατρικῶν παραδόσεων λέγουσιν „εἴ τις διαιρεῖ τὴν ἐνωθεῖσαν σάρκα τῇ τοῦ θεοῦ λόγου ὑποστάσει ἐν ἐπινοίᾳ“. εὐρίσκονται οὖν μηδὲ

Rom. 642

La.-Co. 521

11 cf. 2 Tim. 2,9 13 cf. Hebr. 6,19 22 cf. Ps. 7,17

29–30 Greg. Naz. or. 30 (theol. IV) (CPG 3010,30) c. 8,9–10 Gallay/Jourjon 32–33 εἴ — ἐπινοίᾳ cf. Sahas p. 158 adn. 36

(H)VTM 14–23 ἡ — φασιν praetermisit H 29–30 = Greg. Naz.

1 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T 3 ἡγουν] ἥως T ἡτοι Vc^{ms} (Probatares) edd. | τε om. V | γεγωνώς V 7 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T 10 φύσεων + εἰσάγουσαν ed. Rom.* (ex lat., ut uidetur, sed Anast. liberius uertit) 11 ἐστι + Χριστοῦ H 17 ἡ] εἰ T | τὸ om. Vc edd. 20 ἀδύνατον] οὐ δυνατόν M | ἀνεξιχνίαστον καὶ ἀκατάληπτον M 21 ὑπάρχη M (prob.): ὑπάρχ V T sine abbr. ὑπάρχων Vc edd. 23 ἐν om. V | αὐτοῖς T: ἑαυτοῖς V τούτοις M 24 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T 26 ψιλὴν] ψιλῇ ed. Rom.* ex Vc (ἡ superscr. Vc^s, ψιλῇ iter. Bonafides in marg.), sed cf. lat. 28 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T 29 Ἡνίκα + ἄν H 31 ἐπινοίᾳ HV 32 αὐτῆς] αὐτοὶ V 33 μηδ' ed. Rom.*

(Gregorius episcopus legit:)

Rom. 641

«Si quis dei uerbi naturae et carnis inseparabilem per subsistentiam factam unitio-
nem, id est patrationem quae ex utroque inconfusa et inseparabilis est effecta, in ima-
gine pingere temptat nominans eam Christum – Christi autem nomen deum et homi-
nem significat – ac per hoc confusionem duarum naturarum portentuose fingens,
anathema.»

(Epiphanius diaconus legit:)

Nouit execrumentum erroris recto uerbo adhaerere. etenim isti inseparabili et incon-
fusae unitioni quae in Christo per subsistentiam est imaginum facturam aduersam et
10 confusionem duarum naturarum afferentem mendaciter et nequiter autumant. *sed*
ueritas *dei non est alligata*. nam Christus nomen est duarum naturarum, uisibilis
scilicet et inuisibilis, index. ipse uero Christus uisus hominibus per uelum, id est
carnem suam, licet diuina natura occultaretur, per signa hanc manifestabat. si ergo
sancta dei ecclesia, ut accepit a sanctis apostolis et patribus, ipsam speciem quae uisa
15 est hominibus describit, et non diuidit Christum secundum eorum deleram accusa-
tionem; imago enim secundum nomen tantum et non secundum diffinitionem com-
municat primitiuo, ut saepe iam diximus, quia et anima caret, quam impossibile est
circumscribi, quia inuisibilis est. et si animam, praesertim cum sit creata, impossibile
est depingere, quanto magis incomprehensibilem et inuestigabilem unigeniti filii
20 deitatem imaginari quis sensibilibus excogitarit, licet nimis extra sensus existat? *con-*
uersus ergo *est dolor* eorum *in capita* ipsorum; anathema enim quod ipsi sortiti sunt
in ipsis manet in saeculum. porro iterum aiunt:

Ha. 427

Ma. 342

(Gregorius episcopus legit:)

«Si quis diuidit unitam dei uerbi subsistentiae carnem in sensu puram eam habens et
25 ut ex hoc pingere illam in imagine studens, anathema.»

(Epiphanius diaconus legit:)

Sanctus Gregorius cognomento theologus ita dicit: „Quando naturae distant in
sensu, separantur simul et nomina.“ *sed* et multi ex patribus hoc usi sunt sensu;
etenim ueritati ita uidetur. ipsi autem et ea priuati et paternis diffinitionibus dicunt
30 „si quis diuidit unitam dei uerbi subsistentiae carnem in sensu“. repperiuntur ergo

Rom. 642

La.-Co. 522

P VE

2 substantiam P 3 effecta] facta F edd. 4 tentat ed. Rom.* 5 signat P 8 adherere P E 8–9 inconfuse P E
9 substantiam VE | est post Christo E edd. 12 uelum] uelamen Vulg. l.l. (sed uelum Vulg. Mt. 27,51 al.) 13 si]
Anast. pro ἡ uertit εἰ (Dubielzig) | ergo] uero F edd. 15 et] coniunctione si l. 13 introducta et ab interprete omitti
debut | deliram F edd. 17 sepe P E | quam F²: quæ P V que E | impossibile E edd. 18 circumscribi] describi
ed. Rom.^{ms}, sed cf. gr. | animam] anima VE (corr. F²) | praesertim cum ~ καίπερ? | presertim P (abbr. V) | impossibile
E edd. 20 diuinitatem E edd. | excogitaret F² edd. 21 est ergo E edd. | sortiti] „gr. nugati“ ed. Rom.^{ms} (Anast. fort.
legit ἐκληρώθησαν, cf. infra p. 767,27) 24 subsistentiae ed. Rom. (cf. Anast. praef. p. 2,23): substantiae codd. (quod
mendum saepius occurrit) | sensu ~ ἐπινοίας? uide infra ad l. 28 25 ut om. E edd., sed cf. gr. 28 sensu¹ ~
ἐπινοίας? melius intellectibus supra p. 655,1, ubi Anast. uerba Gregorii aliter intellexit | sensu² (~ ἐννοία; cf. Act. I p.
109,16; Act. III p. 271,7 al.) om. ed. Rom.* 30 subsistentiae ed. Rom.: substantiae codd. (uide supra) | reperiuntur
ed. Rom.*

ἐν τούτῳ συμφωνοῦντες τῇ τῶν ἁγίων πατέρων ἐκδόσει, ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ φανό-
τατα διαμάχονται, <τὰ> αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν φθεγγόμενοι, καὶ Νεστορίῳ τὴν
καθολικὴν ἐκκλησίαν ἴσα δοξάζειν κατηγοροῦσιν. ἑαυτοῖς δὲ ἀκόλουθα λέγοντες
ἐπιφέρουσιν·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

5

«Εἴ τις τὸν ἕνα Χριστὸν διαιρεῖ εἰς ὑποστάσεις δύο, ἀνὰ μέρος τιθεὶς τὸν τοῦ θεοῦ
υἱὸν καὶ ἀνὰ μέρος τὸν τῆς παρθένου Μαρίας καὶ οὐχὶ ἕνα καὶ τὸν αὐτόν, ἀλλὰ
σχετικὴν αὐτοῖς τὴν ἔνωσιν γεγενῆσθαι ὁμολογῶν, καὶ ἔνθεν ἐν εἰκόνι ὡς ἰδιοῦπό-
στατον τὸν ἐκ τῆς παρθένου διαγράφοι, ἀνάθεμα.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

10

Τοσαῦτα τὰ περὶ τῶν αὐτῶν ἀνακυκλούμενοι φθέγγονται, ὥς παρὰ βραχὺ μὴδὲ
ἀριθμῶ ὑποπίπτειν τὰ παρ' αὐτῶν θρυλούμενα· ἐφευρόντες γὰρ τὴν τοῦ Νεστο-
ρίου δυσσεβῆ δόξαν, τῇ τῶν εἰκόνων ἀνατυπώσει ταύτην προστρίβουσι, παράδοξά
τινα καὶ ἀλλόκοτα καττύοντες λογύδρια. ὧν πολλαχῶς τὴν ἀνατροπὴν ποιησά-
μενοι νυνὶ τῇ σιωπῇ παραδοῦναι ἀναγκαῖον ἐκρίναμεν. ἐρεύγονται δὲ αὐθις 15
τοιάδε·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Εἴ τις τὴν ἐκ τῆς πρὸς τὸν θεῖον λόγον ἐνώσεως θεωθεῖσαν σάρκα ἐν εἰκόνι γρά-
φοι, ὥς διαιρῶν αὐτὴν ἐκ τῆς προσλαβούσης καὶ θεωσάσης <αὐτήν> θεότητος καὶ
ἀθέωτον αὐτὴν ἐκ τούτου κατασκευάζων, ἀνάθεμα.»

20

Ma. 344 (Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Ἡ καθολικὴ ἐκκλησία, εἰ καὶ ἀναζωγραφεῖ τὸν Χριστὸν τῇ ἀνθρωπίνῃ μορφῇ, ἀλλ'
οὐ διαιρεῖ ταύτην ἐκ τῆς ἐνωθείσης αὐτῇ θεότητος, θεωθεῖσαν δὲ μᾶλλον πιστεύει
καὶ ὁμόθεον ταύτην ὁμολογεῖ κατὰ τὸν μέγαν Γρηγόριον τὸν θεολόγον καὶ τὴν
ἀλήθειαν καὶ οὐχ, ὥς αὐτοὶ ἀμαθῶς καὶ ἀπαιδεύτως βαρβαρίζοντες ἔφησαν, ἀθέω- 25
τον τὴν σάρκα τοῦ κυρίου ἐκ τούτου κατασκευάζεσθαι. ὥσπερ γὰρ τις ἄνθρωπον
ἀναζωγραφῶν οὐκ ἄψυχον ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐψυχωμένος μένει καὶ
ἡ εἰκὼν εἰκὼν αὐτοῦ λέγεται παρὰ τὸ εἰκέναι, οὕτως καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ κυρίου
ποιοῦντες τεθεωμένην τὴν σάρκα τοῦ κυρίου ὁμολογοῦμεν, καὶ τὴν εἰκόνα οὐδὲν
Rom. 643 ἕτερον ἴσμεν ἢ εἰκόνα δηλοῦσαν τὴν τοῦ πρωτοτύπου μίμησιν. ἔνθεν καὶ τὸ ὄνομα 30
αὐτοῦ κεκλήρωται καὶ κατ' αὐτὸ κοινωνεῖ μόνον. καὶ διὰ τοῦτο σεπτὴ καὶ ἁγία, εἰ
δὲ ἐναγοῦς ἄνδρὸς καὶ δαίμονός ἐστιν εἰκὼν, βέβηλος καὶ μεμιασμένη, ὅτι καὶ τὸ

24 ὁμόθεον cf. Greg. Naz. or. 45 (in s. pascha) (CPG 3010,45) c. 13, PG 36, 641 A 3; cf. Demoen p. 7 adn. 32

(H) V T M 1-768,25 ἀλλὰ – λέγοντες praetermisit H 22-31 Ἡ – τοῦτο Am f. 151^r in marg.

1-2 φανώτατα V 2 τὰ add. ed. Rom.* (ex lat., ut uidetur) | τῶν om. V 3 ἴσα ed. Rom.* | αὐτοῖς V
5 Γρηγόριος – ἀνέγνω om. T 7 οὐχ V 10 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω om. T 11 τὰ T: αὐτὰ V αὐτοὶ M,
om. ed. Rom.* | ὥς παρὰ βραχὺ T: ὥσπερ βάτραχοι sic V ὥς παραβραχὺ M 14 καὶ ἀλλόκοτα post λογύ-
δρια M | λογύδρια ed. Rom.* | πολλάκις M 17 Γρηγόριος – ἀνέγνω om. T 19 αὐτήν² suppl. Dubielzig
coll. lat. 20 ἀθέατον V 21 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω om. T 24 κατὰ – θεολόγον] κατὰ τὸν θεολόγον
Γρηγόριον Am 26 κατασκευάζεσθαι] sc. πιστεύει (cf. lat.) 27 ἐμψυχωμένος V 28 τοῦ om. V
32 μεμιασμένη M ed. Rom. (ex Vc): μεμιαμένη V T

nec in isto consonantes cum patrum expositione sanctorum, sed ueritatem euidenter impugnant, eadem de se ipsis affati, et catholicam ecclesiam similia Nestorio praedicare calumniantur. porro sibi congrua dicentes inferunt:

(Gregorius episcopus legit:)

- 5 «Si quis unum Christum diuidit in subsistentias duas, separatim ponens dei filium et separatim uirginis Mariae, et non unum ac eundem, sed affectualem eis unionem PL 129, 442 factam fuisse fatetur et hinc eum in imagine, quasi priuatae subsistentiae sit ex uirgine, pingit, anathema.»

(Epiphanius diaconus legit:)

- 10 Tanta eademque de semetipsis in circuitu ambulantes pronuntiant, ut pene nec numero subiciantur quae ab eis rumore improbo asseruntur. adinuenientes enim impiam Nestorii opinionem, imaginum formationi hanc applicant, inopina quaedam et absurda resarcinantes. huiusmodi ergo ratiuncularum crebro facta destructione nunc silentio has tradere necessarium iudicauimus. eructant autem rursus haec:

- 15 (Gregorius episcopus legit:)

«Si quis carnem quae deificata est ex unitione sua quae ad diuinum uerbum effecta est in imagine pixerit, ueluti separans eam ex assumente atque deificante illam deitate et sine deo hanc per hoc conficiens, anathema.»

(Epiphanius diaconus legit:)

Ma. 343

- 20 Catholica ecclesia, etsi pingit Christum in humana forma, sed non separat hanc ex unita sibi deitate, deificatam autem potius credit et unam cum deo hanc confitetur secundum magnum Gregorium theologum et ueritatem et non, sicut ipsi indocte ac inerudite barbarizantes dixerunt, sine deo ex hoc carnem domini confici. sicut enim quis hominem pingens sine anima facit hominem, sed ille cum anima permanet et
25 imago imago eius dicitur, eo quod similis ei appareat, ita et nos imaginem domini facientes deificatam carnem domini confitemur, et imaginem nihil aliud scimus quam imaginem indicantem principalis imitationem. hinc et nomen eius sortita est et secundum id tantum ei communicat. et ideo uenerabilis est et sancta, si uero scelesti uiri uel daemonis est imago, polluta et contaminata est, quia et principale eius profa-

Rom. 643

P VE

1 expositionem P (prob.) 2 eadem – affati] *Anast.* τὰ αὐτὰ περὶ ἑαυτῶν *legisse uidetur* | de – ipsis] de eisdem *ed. Rom.^{ms}* | se *om.* VE *edd.* 3 kalumniantur P kalumpniantur V 6 unionem eis *ed. Rom.** 7 priuate P | subsistentiae *ed. Rom.*: substantiae *codd.* 10 Tanta – pronuntiant] Tam multa de eisdem eadem inculcando pron. *ed. Rom.^{ms}* (*Anast. fort. legit* Τόσαῦτα τὰ τε αὐτὰ περὶ ἑαυτῶν, *uide supra l. 2*) | paene V *edd.* 12 Nestorii impiam *ed. Rom.** (Nestorii *om.* E) | inopina] *fort. coll. p. 761,12* inopinata *scribendum* 13 huiusmodi *ed. Rom.** 17 pinxerit VE *edd.* | diuinitate E *edd.* 18 et sine deo ~ καὶ ἀθέωτον (et minime deificatam *ed. Rom.^{ms}*) 21 diuinitate E *edd.* 22 theologum *om. ed. Rom.** | et² *om. ed. Rom.** 23 confici (sc. credit; cf. gr.) V: confitetur P conficit E 24 depingens *ed. Rom.** | anima¹ + non *ed. Rom.**, sed *mendum potius interpreti tribuendum* 26 nihil imaginem E *edd.* 29 demonis *codd.* 29–769,1 eius – existit] cf. *app. crit. gr.* 29–769,1 profane P

πρωτότυπον <...>. οὐκοῦν κοπιάσαντες εἰς κενὰ συνάγουσι χερσὶν ἀκαρπίαν καὶ δέχονται παρὰ τῆς ἀληθείας τὸ ἀνάθεμα. οὗ οὐκ ἐκστήσονται λέγοντες τοιάδε·

Ha. 429 (Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

La.-Co. 524 «Εἴ τις τὸν ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχοντα θεὸν λόγον τὴν τοῦ δούλου μορφὴν ἐν τῇ ἰδίᾳ ὑποστάσει ἀναλαβόντα καὶ κατὰ πάντα ὅμοιον ἡμῖν γενόμενον χωρὶς ἁμαρτίας, πειράται δι' ὑλικῶν χρωμάτων ἀναμορφοῦν ὡς δῆθεν ψιλὸν ἄνθρωπον ὄντα καὶ χωρίζειν αὐτὸν τῆς ἀχωρίστου καὶ ἀμεταβλήτου θεότητος, ὡς ἐκ τούτου τετράδα εἰσάγων ἐπὶ τῆς ἀγίας καὶ ζωαρχικῆς τριάδος, ἀνάθεμα.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Ma. 345 Ὡς τῆς αὐτῶν ἀνοίας καὶ ἀπονοίας. οὐκ αἰσχύνονται γὰρ συνάγειν τὸ ἀνάθεμα, ἀλλ' ὥσπερ σκώληκες ἐν βορβόρῳ κυλινδούμενοι τρέφονται, οὕτως καὶ οὗτοι ταύτῃ τῇ φωνῇ ἐνείλουμένοι κόρον λαβεῖν οὐκ ἀνέχονται, τὴν ἡγιασμένην τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν ἀρᾶσθαι πειρώμενοι, αὐτοὶ ὄντες ἀρᾶς ἄξιοι. οἱ γὰρ εὐλογοῦντες αὐτήν, ὡς φησιν ἡ θεία γραφή, εὐλόγηται καὶ οἱ καταρώμενοι αὐτήν κεκατήρηνται. τὸ δὲ ψιλὸν ἄνθρωπον ὑπονοεῖν τὸν σωτῆρα Χριστὸν καὶ χωρίζειν αὐτὸν τῆς θεότητος εἴτα τε καὶ τετράδα εἰσάγειν διὰ τῆς ἀναζωγραφῆσεως, τίς ἂν οὐ γέλωτα πλατύνῃς αὐτῶν ἀφροσύνης καταχέοιτο, μᾶλλον δὲ θρηνήσοι τὸ βλάσφημον; οὐ γάρ, καθὼς εἰκονίζεται Χριστὸς τῇ ἀνθρωπίνῃ μορφῇ, τετράδα πιστεύει ὁ τοῦτο ποιῶν, ἀλλ' ὁμολογεῖ τὸν θεὸν λόγον ἐνανθρωπήσαι ἀληθεῖα καὶ οὐ κατὰ φαντασίαν. ὁ δὲ φρενολαβὴς Νεστόριος δύο ὑποστάσεις ὡς δύο φύσεις βλασφήμως δοξάζων ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, ἐκεῖνος εἰσάγειν τετράδα κεκήρυκται. ἡ δὲ τοῦ θεοῦ ἀγία ἐκκλησία μίαν ὑπόστασιν τοῦ Χριστοῦ ἐν δυσὶ ταῖς φύσεσιν ὀρθῶς ὁμολογοῦσα πρὸς ἀνάμνησιν τῆς σωτηριώδους αὐτοῦ οἰκονομίας εἰκονικῶς ἀνατυποῦν αὐτὸν ἐνθέως ἐκπεπαίδευται. θέλοντες δὲ ἑαυτοὺς δοκίμους δεῖξαι, καὶ ἀληθές τι φράζουσιν οὕτω λέγοντες·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

Rom. 644 «Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὴν ἀγίαν ἀειπαρθένον Μαρίαν κυρίως καὶ ἀληθῶς θεοτόκον ὑπερτέραν τε εἶναι πάσης ὁρατῆς καὶ ἀοράτου κτίσεως καὶ μετὰ εἰλικρινοῦς πίστεως τὰς αὐτῆς οὐκ ἐξαιτεῖται πρεσβείας ὡς παρρησίαν ἐχούσης πρὸς τὸν ἐξ αὐτῆς τεχθέντα θεὸν ἡμῶν, ἀνάθεμα.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Ἐν τούτοις ἰδρυμένη καὶ βεβαιουμένη ἡ καθολικὴ ἐκκλησία παρὰ τῶν ἐτέρως φρονούντων τῇ αὐτῆς ἐνθέῳ παραδόσει οὐ δέεται τι ἐνωτίζεσθαι. καὶ γὰρ ὁ

1 κοπιάσαντες — κενὰ cf. Iob 20,18 | συνάγουσι — ἀκαρπίαν cf. Prou. 9,12c 4 ἐν¹ — μορφὴν cf. Phil. 2,6–7 5 κατὰ — ἁμαρτίας cf. Hebr. 4,15 13–14 cf. Num. 24,9 33–770,1 ὁ — ἐξήλαυνε cf. Mc. 5,7–8; Lc. 8,28–29

5 κατὰ — ἁμαρτίας cf. Conc. Chalc. (def. fidei), ACO II 1,2 p. 129,27 al.

(H)VTM 31–770,7 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω praetermisit H

1 lacunam statuit Dubielzig coll. lat.; possis <αὐτοῦ βέβηλον καὶ μεμιασμένον> | οὐκ οὖν V 3 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T 9 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T 12 ἐνηγούμενοι V 14 τὸ] ὅτι V 16 ἀναγραφῆσεως T 17 τῆς ... ἀφροσύνης Vc Ml (incertum in T): τῇ ... ἀφροσύνη V M 23 εἰκονικῶς om. V 26 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T 27 ἀγίαν om. ed. Rom.* (ex Vc) | παρθένον H 28 κτίσεως om. V 28–29 καὶ² — πρεσβείας] οὐχ ἔξει τὴν αὐτῆς βοήθειαν H (prob.) 31 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T | ἀνέγνω om. V 32 βεβαιωμένη ed. Rom.* 33 τι om. M | ἐνωτίζεσθαι] στηρίξεσθαι M

num et contaminatum existit. ergo laborantes in uanum colligunt manibus sterilitatem et recipiunt a ueritate anathema. quo non carebunt dicentes huiusmodi:

(Gregorius episcopus legit:)

Ha. 430

«Si quis deum uerbum, qui *in forma dei* est quique *serui formam* in sua subsistentia
5 recepit et *per omnia* similis nobis factus est *absque peccato*, temptat per materiales La.-Co. 523
colores formare quasi purum hominem et separare illum ab inseparabili et incommutabili deitate, ut ex hoc quaternitatem inducat in sanctam et uiuificam trinitatem, anathema.»

(Epiphanius diaconus legit:)

10 O amentiam ipsorum et uecordiam! non enim reuerentur colligere anathema, sed ut
uermes in coeno uolutati nutriuntur, ita et isti huic uoci infixi saturitatem accipere
minime patiuntur, sanctificatae dei ecclesiae maledicere conantes, cum sint ipsi male- PL 129, 443
dictione dignissimi. hi namque *qui benedicunt* ei, ut ait scriptura, *benedicentur*, et
qui maledicunt ei maledicti sunt. porro purum hominem illos conicere saluatorem
15 Christum et separare illum a deitate sicque quaternitatem inducere per picturam,
quis putas non derideat et risum latum super eorum insipientia non diffundat, immo
uero blasphemiam lugeat? non enim secundum quod imagine figuratur Christus in
humana forma quaternitatem credit is qui hoc facit, sed confitetur deum uerbum
incarnatum esse ueritate et non phantasia. denique Nestorius qui laesis sensibus
20 duas subsistentias sicut duas naturas blaspheme dogmatizauit in Christo, ille quater-
nitatem induxisse dinoscitur. sancta uero dei ecclesia unam subsistentiam Christi in
duabus naturis recte confessa, ad commemorationem salutaris eius dispensationis Ma. 346
imaginatione formare illum diuinitus erudita est. porro uolentes semetipsos proba-
tos ostendere, etiam uerum quid asserunt ita dicentes:

25 (Gregorius episcopus legit:)

«Si quis non confitetur sanctam semper uirginem Mariam proprie ac uere dei genitri-
cem sublimiorem esse omni uisibili et inuisibili creatura et cum sincera fide ipsius Rom. 644
non expetit intercessionem, tanquam fiduciam habentis ad deum nostrum qui ex illa
genitus est, anathema.»

30 (Epiphanius diaconus legit:)

In his stabilita et certificata catholica ecclesia ab his qui aliter sapiunt quam eius in
deo traditio docet non indiget quid audire. etenim dominus, dum a daemonibus

P VE

2 huiusmodi P^{ac} (ce *subterlin.* P^x) 4 formam serui E *edd.* (ex *Vulg.*; sed cf. *gr.*) | subsistentia *ed. Rom.*: substantia
codd. 5 temptat E tentat *ed. Rom.** 7 diuinitate E *edd.* | inducens *ed. Rom.*^{ms} non male, sed *Anast. uerborum con-*
structionem mutauisse uidetur 10 ut om. P^{ac} (*add. P^c s.l.*) 11 ceno V ceno E 11–12 minime accipere E *edd.*
12 sanctificate P 13 nanque P E | benedicentur] benedicti sunt La.-Co.^{ms} (ex *gr.*; sed cf. *Vulg.* erit ... benedictus)
15 diuinitate E *edd.* | sicque ~ εἴτ' ἂν τε? *similiter supra p. 639,30* ita 17 imaginem VE in imagine F² *edd.* 19 le-
codd. 20 substantias P^{ac}, corr. P^x 21 dignoscitur *ed. Rom.** 23 imaginantur E imaginaliter F² *edd.*, sed cf. *supra p.*
713,2 28 expectat E expedit *ed. Rom.* (corr. *ed. Reg.*)

κύριος ὑπὸ τῶν δαιμόνων κηρυττόμενος τούτους ἐξήλαυνε· καὶ Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος καὶ οἱ συνέκδημοι αὐτοῦ, ὑπ' αὐτῶν μαρτυρούμενοι ἄνθρωποι εἶναι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου καὶ τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας καταγγέλλειν, αὐτοὺς ἐξεδίωκον. οὕτως καὶ οὗτοι εἰ καὶ τι ἀληθὲς προφθέγγονται, ἀλλ' οὐν παρὰ τῆς ἀγίας τοῦ θεοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας ἐξελαύνονται. αὐτοὶς δὲ ὥσπερ κύνες ἐπιστρέφοντες ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καὶ ὕες λουόμενοι εἰς κύλισμα βορβόρου γρύζουσιν τάδε·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

La.-Co. 525 «Εἴ τις τὰς τῶν ἀπάντων ἀγίων ἰδέας ἐν εἰκόσιν ἀψύχοις καὶ ἀναύδοις ἐξ ὑλικῶν χρωμάτων ἀναστηλοῦν ἐπιτηδεύει μηδεμίαν ὄνησιν φερούσας — ματαία γάρ ἐστιν ἡ ἐπίνοια καὶ διαβολικῆς μεθοδείας εὕρεσις — καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον τὰς τούτων ἀρετὰς διὰ τῶν ἐν γραφαῖς περὶ αὐτῶν δηλουμένων οἶόν τινες ἐμψύχους εἰκόνας ἐν ἑαυτῷ ἀναζωγραφεῖ καὶ πρὸς τὸν ὅμοιον αὐτοῖς ἐκ τούτου διεγείρεται ζῆλον, καθὼς οἱ ἔνθεοι ἡμῶν ἔφησαν πατέρες, ἀνάθεμα.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Οἱ ἔνθεοι ἡμῶν πατέρες τι τοιοῦτον οὔτε ἐδίδαξαν οὔτε ἐκήρυξαν, ἀλλ' ἑαυτοῖς τοῦτο τὸ ὄνομα περιτιθέασιν οἱ ψευδηγόροι, καὶ αὐτῶν ἐστιν αὕτη ἡ ληρωδία, ἐπειδὴ καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς ἐβδόμην σύνοδον ἑαυτοὺς κικλήσκουσι. καὶ τις σοφὸς εἶπεν· ἐπαινεῖτω σε ὁ πέλας καὶ μὴ τὸ σὸν στόμα, ἀλλότριος καὶ μὴ τὰ σὰ χεῖλη. οὗτοι δὲ παρὰ τινος μῆτε διδαχθέντες μῆτε ἐπαινεθέντες ἑαυτοῖς ἔπαινον προσπορίζονται καὶ καλεῖσθαι θέλουσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ῥαββί, πατέρες προαιρούμενοι εἶναι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. ταύτην δὲ συκοφαντοῦσι Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν καταλελοιπέναι καὶ εἰδωλολατρία προσκολληθῆναι. καίτοι γε αὐτὸς ἔφη διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς αὐτήν· θήσω σε ἀγαλλίαμα αἰώνιον, εὐφροσύνην γενεῶν γενεαῖς. καὶ τοῦ ἐκκλησιαστοῦ· ὅλη καλὴ εἶ, πλησίον μου, ὅλη καλὴ, καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί. σκοπήσωμεν οὖν τὴν αὐτῶν παραφροσύνην, ὅτι ἡ κατηγοροῦσιν εἰδωλολατρίαν, ταύτης ἐγκαυχῶνται εἶναι διδάσκαλοι. καὶ εἰ εἰδωλολατρῶν εἰσι πατέρες, εἰπάτωσαν· μέρους τινὸς εἰδωλολατρήσαντος τῆς ἐκκλησίας εἰσὶ διδάσκαλοι ἢ ὅλης; καὶ εἰ μὲν μέρους, ὥφειλον αὐτοὶ συνάδειν τῷ πληρώματι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ ὑπὸ ταύτης δικαιοῦσθαι καὶ τοὺς καρποὺς τῆς ἀληθείας παρ' αὐτῆς δρέπεσθαι, καθὼς πάντες οἱ πατέρες ἡμῶν τὰ ἐσφαλμένα ἐπηνώρθουν καὶ συνηρμολόγουν τὰ διερρωγότα. ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ταύτη τῇ παραδόσει φαιδρύνεται,

1-3 Παῦλος — ἐξεδίωκον cf. Act. 16,17-18 5-6 cf. 2 Petr. 2,22 10 διαβολικῆς μεθοδείας cf. Eph. 6,11 18 Prou. 27,2 20 cf. Mt. 23,7 23 Is. 60,15 24 ὅλη¹ — σοί cf. Cant. 4,7

8-13 cf. supra p. 728,14-20

(H) V T M 14-792,12 Ἐπιφάνιος — ἀμήν reliqua usque ad finem sextae actionis praetermisit H

1 ἐξέλαυνε V 6 ὕες V T (prob.): ὕες M ed. Rom.* (ex Vc^mg [Bonafides]) | fort. λουόμενοι scribendum (cf. N. T. et lat.) 7 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T 9 ἀναστηλοῦν om. H, ut uidetur | ἡ om. H 10 εὕρεσις] εὕρημα supra p. 728,20 (cf. p. 730,3 et 754,22), fort. etiam hic scribendum 14 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T 18 ἐπαινεῖτω] ἐγκωμιάζτω Sept., sed ἐπαινεῖτω etiam Greg. Nyss. adu. Ar. et Sabell. p. 82,2 Müller | καὶ¹ — ἀλλότριος om. V 21 τὸν + ἀληθινὸν M 22 εἰδωλολατρεία ed. Rom.* 24 εἰ scripsi coll. Sept. (text. byz.) et lat.: ἡ codd.; possis etiam <εἶ> ἡ (cf. e.g. Theod. Cyr. in cant., PG 81, 133 D 3) | ὅλη καλὴ (post μου) fort. secundum Cant. 4,1 (cf. Theod. Cyr. l.l.) 25 τὴν + παρ' V | εἰδωλολατρείαν ed. Rom.* 26 εἰ om. V 28 συνάδειν (euanidum in T; lac. in Ml)] προσιδεῖν Vc edd. 30 ἐσφαλμένα + τῶν αἰρετικῶν (uerba quae sequuntur partim euanida in T) Vc edd. | ἐπηνώρθουν V M (partim euanidum in T, spatium + νώρθουν Ml): ἀνώρθουν Vc edd. 31 ἀλλ' ἐπειδὴ] ἐπεὶ δὲ M

praedicaretur, hos abigebat; et Paulus diuinus apostolus et comites peregrinationis eius, ab eis testimonium habentes quod *homines essent dei excelsi* et *uiam salutis* denuntiarent, eos pellebant. ita et isti licet aliquid uerum pronuntient, attamen a sancta dei ecclesia propelluntur. rursus autem ueluti *canes reuersi ad suum uomitum* et *sues lotae in uolutabro luti* grunniunt huiuscemodi:

(Gregorius episcopus legit:)

«Si quis uniuersorum sanctorum effigies in imaginibus inanimatis et surdis ex materialibus coloribus titulari studuerit nullum profectum ferentes – uanum enim est commentum et diabolicae argumentationis inuentio – et non magis horum uirtutes
10 per ea quae in scripturis de illis insinuantur ueluti quasdam animatas imagines in se depingit et ad similem illis ex hoc erigitur zelum, quemadmodum diuini patres nostri dixerunt, anathema.»

(Epiphanius diaconus legit:)

Diuini patres nostri tale quid neque docuerunt, neque praedicauerunt, sed sibimet
15 hoc nomen imposuerunt falsiloqui, et ipsorum sunt istae ineptiae, quoniam et in subsequentibus septimam sese synodum nuncupant. et quidam sapiens dicit: alius *te laudet et non os tuum*, *extraneus et non labia tua*. isti autem a quoquam neque eruditi neque laudati sibimet laudem excogitant et *uocari uolunt ab hominibus*, *rabbi*,
patres esse gestientes catholicae ecclesiae. hanc autem calumniantur Christum deum
20 nostrum derelinquere et idololatriae adhaerere, cum ipse dicat per Esaïam prophetam ad illam: „ponam te exultationem aeternam, laetitiam generationum generationibus.“ et per Salomonem: *tota bona es, proxima mea*, *tota bona es, et macula non est in te*. inspiciamus ergo insipientiam ipsorum, quia quam calumniantur idololatriae, huius se gloriantur esse magistri. et si idololatrarum sunt patres, dicant: partis
25 cuius quae idololatriam exercuit in ecclesia sunt magistri an totius? et si quidem partis, debuerant et ipsi concinere plenitudini ecclesiae et sub huius iure subsistere et fructus ueritatis apud se carpere, quemadmodum omnes egregii patres nostri, qui incorrecta corripiebant et coaptabant discissa. sed quia catholica ecclesia hac traditio-

21–22 ponam – generationibus cf. Vet. Lat. (Beuron) Is. 60,15

P VE

3 uero P | tamen ed. Rom.* 5 lotae P (cf. Vulg.): lota V lote E loti ed. Rom.* (ex gr.) 7 surdis] debuit mutis (Dubielzig) 8 titulari (an titolare scribendum?) ~ ἀναστηλοῦν (cf. Act. IV p. 345,13) 15 inposuerunt P V | et² om. ed. Rom.* 16 quidam] quidem ed. Rom. (corr. ed. Reg.^{ms}) | alius] alienus Vulg. (fort. etiam hic scribendum) 19 kalumniantur P calumpniantur V 20 idolatriae P E ydolatrię V, corr. ed. Rom. | adherere P E | Isaïam ed. Rom.* 21 ad om. P^{ac} (add. P^c s.l.) 22 bona¹ om. P | tota bona es (post mea) om. E edd., sed cf. gr. 23 idololatrie P ydolatrię V idolatrie E 24 ydolatrarum V idolatrarum E 25 ydolatriam V idolatriam E 27 apud se] „gr. ab ea“ ed. Rom.^{ms} (Anast. fort. legit παρ’ αὐτοῖς) 28 incorrupta E ed. Rom. (corr. ed. Reg.)

αὐτοὶ ταύτης ἀποσχισθέντες δοκοῦσι πᾶσαν κατακρίνειν ὡς ἐσφαλμένην. καὶ φρικῶδές ἐστι τὸ λαλεῖν, καὶ τὸ σιωπᾶν κατάκρισις· οἷχεται γὰρ κατ' αὐτοὺς ἢ εἰς Χριστὸν ἀληθῆς ὁμολογία, καὶ πανωλεθρία τὸ πᾶν κατείληφεν. ἀλλ' ἀπέστω ταῦτα ὡς μάτην λαληθέντα καὶ εἰκῇ ἐκφωνηθέντα. οὐκοῦν ἔνθεν κἀκεῖθεν ἀπωσθή- 5 σονται, ὅτι ἡ τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀναζωγράφησις ἐξ ἄνωθεν τῶν χρόνων παραδο- 5 θεῖσα ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τοῖς σεπτοῖς ναοῖς ταύτη διατυπωθεῖσα, ἦν <οἱ> ἅγιοι πατέρες καὶ παρέδωκαν καὶ ἐδέξαντο καὶ πᾶσα ἡ τῶν χριστιανῶν ὁμήγυρις. αὐτοὶ οὐ μόνον ἐξέστησαν τούτων ἀπάντων, ἀλλὰ καὶ — τὸ δεινότατον καὶ φρικωδέστατον — ἡ κραυγὴ αὐτῶν τοῦ ἀναθέματος σοδομικῶς καὶ γομορρικῶς 10 πεπλήθυνται. ἔνθεν καὶ ἡ ἁμαρτία αὐτῶν μεγάλη σφόδρα. καὶ τίς δυνήσεται 10 ὑπενεγκεῖν ταύτης τῆς μανίας τὸ θυμωδέστατον καὶ τούτων τῶν σατυρικῶν θορύβων τὰ μορμολύκεια; εἴθε ἔγνωσαν τάληθές· ἀρίδην γὰρ ἐστι πᾶσι τοῖς εὐσεβῶς νοεῖν ἐθέλουσιν ὅτι, ὥσπερ διὰ τῶν ἐν γραφαῖς περὶ τῶν ἁγίων δηλουμένων ἐν μνήμῃ τῶν αὐτῶν γινόμεθα παθημάτων πρὸς τὸν ὅμοιον διεγυριόμενοι ζῆλον, οὕτω 15 καὶ διὰ τῆς εἰκονικῆς ἀναζωγραφήσεως τὰ παθήματα τούτων ὁρῶντες εἰς ἀνάμνη- 15 σιν τῆς αὐτῶν ἀνδρείας καὶ τοῦ ἐνθέου αὐτῶν βίου ἐρχόμεθα. εἴτα πάλιν εὐγνω- 15 μονοῦσι, λέγοντες οὕτως·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ ἅπαντας τοὺς ἀπ' αἰῶνος καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἁγίους πρὸ νό- 20 μου καὶ ἐν νόμῳ καὶ ἐν χάριτι τῷ θεῷ εὐαρεστήσαντας τιμίους εἶναι ἐνώπιον 20 αὐτοῦ ψυχῇ τε καὶ σώματι καὶ τὰς τούτων οὐκ ἐξαιτεῖται προσευχὰς ὡς παρρη- 20 σίαν ἔχόντων ὑπὲρ τοῦ κόσμου πρεσβεύειν κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, ἀνάθεμα.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Ἦνίκα „ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν” εἶπον, ἔδει αὐτοὺς ἀποφήνασθαι· εἴ τις καὶ τὰς 25 εἰκονικὰς ἀναζωγραφήσεις οὐκ ἀποδέχεται, ἀνάθεμα ἔστω. ἀρχαία γὰρ αὕτη 25 ὄντως ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ παράδοσις καὶ μάλα εἰκότως εἰς ἀνάμνησιν τῶν 25 πρωτοτύπων ἡμῖν ἐγνωσμένη. ἀλλ' ἀναιδεῖα ἀπειπάμενοι ταύτην τὴν μύησιν 25 ὀλεθρίως τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ προσφθέγγονται· ὁδοὺς σου εἰδέναι οὐ βουλόμεθα. 25 ὁθεν καὶ μετὰ τὴν ἔκδοσιν αὐτῶν ταύτην καὶ τὴν τῶν πρεσβειῶν εὐπρόσδεκτον τῷ 30 θεῷ προσαγωγὴν ἀπεβάλλοντο, λειώσαντες ταύτην ἐκ τοῦδε αὐτῶν τοῦ συγγράμ- 30 ματος· καὶ τοῦτο ἴσασι πάντες. ἔθος γὰρ τοῖς αἰρετικοῖς, ὅταν ἐν ἐνὶ λόγῳ περι- 30 ἴδωσι τὴν εὐσέβειαν καὶ τῆς ἀληθινῆς ὁδοῦ διαστραφῶσιν, εἰς πολλὰ καὶ διάφορα

9 ἢ — γομορρικῶς cf. Gen. 19,13 29 cf. Iob 21,14

28–29 ἀναιδεῖα — βουλόμεθα cf. (Ps.-)Dion. Ar. eccl. hier. (CPG 6601) III 6 p. 84,22–25 Heil/Ritter

V T M

1 οὔτοι ed.Rom.* (ex Vc) | δοκοῦσι + πάντες οὔτοι πᾶσι V 4 μάτην (partim euanidum in T): μήπω Vc^{ac} μή τις Ml μήτε Vc^{mss} (Bonafides) edd. | οὐκ οὖν V 4–5 ἀποστήσονται T^{ac} (ωσθή Tⁱ s.l.) 6 ταύτη] sc. τῇ ἐκκλησίᾳ 7 οἱ suppl. Dubielzig 8 ὁμήγυρις αὐτοῖ] locus fort. lacunosus (ὁμήγυρις <ἡσπάσατο, ὑπὸ πάντων τῶν εὐσεβῶν ἐτιμᾶτο· ἀλλ'> αὐτοὶ e.g. proposuit Dubielzig) 9 τοῦ ἀναθέματος suspectum; fort. glossa in textum recepta | σοδομικῶς M, sed cf. lat. 12 μορμολύκεια V 16 ἀνδρίας ed.Rom.* 18 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T 19 ἁγίους + καὶ M 24 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T 25 αὐτοὺς M ed.Rom.: αὐτοῖς V T 30–31 τῶν — θεῷ] τῶν εὐπροσδέκτων τῷ θεῷ πρεσβειῶν M 31 ἀπεβάλλοντο V

ne decoratur, ipsi ab ea excisi putant totam damnare tanquam erroneam. et certe horrendum est dicere, et tacere damnatio; procedit enim contra ipsos uera in Christum professio, et perniciēs uniuersitatem arripuit. sed procul sint haec, tanquam in uanum dicta et sine causa pronuntiata. itaque hinc et inde impellentur, quia uenerabilium imaginum pictura ex superioribus annis tradita in catholica ecclesia et in uenerabilibus templis hac informata, quam sancti patres et tradiderunt et receperunt et omne christianorum collegium. ipsi non solum his omnibus sunt frustrati, sed, quod est saeuus et terribilius, *clamor* anathematis *eorum* sodomice ac gomorrice multiplicatus est. hinc et peccatum eorum magnum est nimis. et quis poterit sufferre huius furoris insaniam harumque satyricarum turbulentiarum scenicas facies? quodsi cognouissent ueritatem – manifesta namque est omnibus qui pie intellegere uolunt –, scirent utique quia, sicut per ea quae in scriptis de sanctis indicantur memores passionum eorum efficimur et ad similem zelum erigimur, ita et per imaginalem descriptionem passionum horum uidentes in commemorationem uirtutis eorum et deo plenae uitae uenimus. dein rursus bene sentiunt, dicentes ita:

(Gregorius episcopus legit:)

«Si quis non confitetur omnes sanctos, qui a saeculo usque nunc sunt quique ante legem ac in lege et in gratia deo placuerunt, honorabiles esse coram ipso anima et corpore uel horum non postulat orationes tanquam fiduciam habentium pro mundo intercedere secundum ecclesiasticam traditionem, anathema.»

(Epiphanius diaconus legit:)

Cum „ecclesiasticam traditionem“ dixerint, oportebat eos promulgare: „si quis et imaginales picturas non recepit, anathema sit.“ antiqua quippe reuera est in catholica ecclesia traditio et ualde iuste in commemorationem nobis principalium agnita. sed impudenter hanc mysticam proicientes scientiam, catholicam alloquuntur ecclesiam: uias tuas <scire> *nolumus*. unde et post hanc editionem suam et intercessionum deo acceptabilem oblationem abiecerunt, delentes hanc ex hoc scripto suo; quod omnes nouerunt. moris enim est hereticis, ut, cum uiderint uel in uno sermone pietatis et ueritatis uiam, reuertantur in multa et diuersa fallentes. simplex enim est ueritas, at

26 uias tuas scire nolumus sic etiam Ioh. Scot., Dion. Areop. eccl. hier. p. 1196 Chevallier

P VE

1 scisi P^{ac} (s¹ exp., ex superscr. P^c) excisa E (corr. F²) | putant] „gr. uidentur“ ed. Rom.^{ms} minus apte (cf. Gloss. et ThLL X 2, 2765,69 sqq.) 2 procedit – ipsos] „gr. perit enim secundum ipsos“ ed. Rom.^{ms}; fort. procedit scribendum (cf. supra p. 719,7); Anast. κατ’ αὐτοῦς etiam aliis locis male intellexit 3 tamquam VE 4 appellantur P^{ac} (ap exp., im add. P^c s. l.) 6 hac (eras. F², om. ed. Rom.^{*}) ~ ταύτη 7 solum + ab ed. Rom.^{*}, sed cf. infra p. 781,17–18 | frustrati] abducti ed. Rom.^{ms}, sed cf. infra l. l. 8 sodomice V sodomitice ed. Rom.^{*}, sed cf. gr. | ac] et ed. Rom.^{*} 10 scoenicas ed. Rom. (corr. ed. Reg.) 11 quodsi] Anast. legit εἰ δὲ, ut uidetur (εἰθε ~ utinam, cf. supra p. 603,24 al.), inde constructionem uerborum mutauit | manifesta – omnibus] manifestam (manifesta F²) quae est omnibus E quae manifesta est omnibus ed. Rom.^{*} | nanque P | intelligere E edd. 15 deinde F edd. 17 seculo P E (abbr. V) | sunt] debuit fuerunt (Dubielzig) 25 mysticam VE 26 scire addidi coll. gr. et Vulg., cf. Ioh. Scot. l. l. (cf. app. bibl.) („gr. scire nolumus“ ed. Rom.^{ms}) | et¹ om. E edd. 28–29 ut – fallentes] locus difficilis; incertum quid Anast. legerit uel intellexerit in gr. 28 uiderint] „gr. contempserint“ ed. Rom.^{ms} 28–29 sermone – reuertantur] „gr. uerbo pietatem, et a ueritatis uia aberrauerint“ ed. Rom.^{ms} 29 fallentes] labi ed. Rom.^{ms} | est enim ed. Rom.^{*}

διεσφάλλθαι μονοειδής γάρ ἡ ἀλήθεια, τὸ δὲ ψεῦδος πολυσχιδές. Ἀρειανοὶ γὰρ κτίσμα λέγοντες τὸν θεὸν λόγον μετὰ ταύτης αὐτῶν τῆς δυσσεβοῦς βλασφημίας ἐκτὸς ψυχῆς τοῦτον ἐνανθρωπήσαι λεληρωθήκασιν. καὶ Εὐτυχῆς ὁ δεῖλαιος μίαν φύσιν δοξάζων ἐπὶ τῆς οἰκονομίας τοῦ κυρίου ἐβλασφήμει θειοτέραν τινὰ σάρκα
 Ha. 433 λέγων αὐτὸν ἀνειληφέναι καὶ οὐχ ὁμοούσιον τῆς ἡμετέρας φύσεως. ὥσαύτως οὖν
 καὶ οἱ προῖστορες ταύτης τῆς αἰρέσεως τούτους ζηλώσαντες ἐν μιᾷ καινοτομίᾳ μὴ ἄρκεσθέντες, ὥς κόρον τοῦ κακοῦ μὴ ἔχοντες, καὶ ἑτέραν γείτονα ταύτης ἐπεσπάσαντο. ἀκόλουθα δὲ λόγια δοκοῦντες τοῖς ἀγίοις πατράσιν ἐξισοῦσθαι ὑποκρίσει προσποιούμενοι τὴν εὐσέβειαν ἐπιφέρουσιν·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

10

«Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ κρίσιν καὶ ἀνταπόδοσιν τὴν πρὸς ἀξίαν ἐκάστῳ τοῖς δικαίοις τοῦ θεοῦ σταθμοῖς καὶ μὴ εἶναι τέλος κολάσεως μήτε μὴν τῆς οὐρανίου βασιλείας, ἥτις ἐστὶν ἡ τοῦ θεοῦ κατατρύφησις — οὐ γὰρ ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βρωσὶς καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἀγίῳ κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον —, ἀνάθεμα.»

15

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Οὗτος τῶν πρωτάρχων τῆς ἀληθινῆς ἡμῶν πίστεως ἀγίων ἀποστόλων καὶ θεσπεσίων πατέρων ἀφορισμός, αὕτη τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἡ ὁμολογία καὶ οὐχὶ τῶν αἵρετιζόντων. ὁ δὲ ἐπιὼν τούτων οἰκεῖος, ἐπειδὴ ἀμαθίας καὶ ἀπαιδευσίας γέμει, οὕτως περιβομβῶν·

20

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Εἴ τις οὐ παραδέχεται τὴν καθ' ἡμᾶς ἀγίαν ταύτην καὶ οἰκουμενικὴν ἐβδόμην σύνοδον, ἀλλὰ ταύτην ἐνδιαβάλλοι καθ' οἷονδῆποτε τρόπον καὶ οὐ μετὰ πάσης πληροφορίας ἀσπάζεται τὰ παρ' αὐτῆς κατὰ τὴν τῆς θεοπνεύστου γραφῆς διδασκαλίαν ὀρισθέντα, ἀνάθεμα ἔστω ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγίου
 25 πνεύματος καὶ τῶν ἀγίων <καὶ> οἰκουμενικῶν ἐπτὰ συνόδων.»

Rom. 647 (Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Ma. 352 Ἡ τῆς ἀληθείας ἀπόπτωσις νοῦ καὶ φρενός ἐστι τύφλωσις. αὕτη γὰρ αὐτῶν ἡ ἀπόφασις πλεον τῆς ἀσεβείας τὴν ἀμαθίαν καὶ παραφροσύνην ἔχει. οὐδὲ γὰρ εἰσι σοφοὶ εἰ μὴ τὴν ἀπαιδευσίαν. ἐβδόμην γὰρ σύνοδον ἑαυτοὺς ἀποκαλοῦντες ὥς
 30 περὶ ἄλλων ἐπτὰ συνόδων γεγονότων τὸν ἑαυτῶν ἀναθεματισμὸν ἀνατιθέασιν

13 ἡ¹ — κατατρύφησις cf. Ps. 36,4 13–15 cf. Rom. 14,17 (τῶν οὐρανῶν ex Mt. 20,1 al.)

1 μονοειδής — πολυσχιδές cf. Greg. Naz. or. 30 (theol. IV) (CPG 3010,30) c. 20,19–20 Gallay/Jourjon; Cyr. Hier. catech. 18 (CPG 3585,2) c. 1,19–20 Reischl/Rupp 12 μὴ — κολάσεως cf. Iustin. edictum c. Orig. (CPG 6880), ACO III p. 214,4–5 25–26 ἀνάθεμα — πνεύματος cf. Syn. Const. a. 536 (acclam. syn. Tyri; cf. CPG 9205 et 9329,8), ACO III p. 89,13 al. 28 Ἡ — τύφλωσις cf. Bas. c. Eun. (CPG 2837) II c. 16,9–10 Sesboüé/de Durand/Doutreleau (cf. Ioh. Dam. parall. [CPG 8056,2.1], PG 96, 436 A 3–4)

V T M

2 ταύτης] τῆς V 3 ἐκτὸς] ἐκ τῆς M 8 δοκοῦσι M 9 ἐπιφέρουσιν scripsi coll. p. 718,10 al.: ἐκφέρουσιν V T: ἐμφέρουσιν M 10 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T 14 χαρὰ καὶ εἰρήνη V 16 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T 18–19 καὶ — αἵρετιζόντων om. M 19 ἐπιὼν] sc. ἀφορισμός 20 περιβομβούντων V 21 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T 26 καὶ² suppleui coll. lat.; cf. infra p. 776,1 (et sic semper in definitione Hieriae) 27 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T 28 ἀπόπτωσις] ἀπόστασις M 29 καὶ + τὴν V | οὐδὲ] οὐ Vc edd. 31 περὶ] παρὰ ed. Rom.*, sed cf. lat. | γενομένων M (de participii congruentia cf. Act. I p. 44,3 al.)

uero mendacium multiplex. Arriani quippe creaturam dicentes deum uerbum, cum hac impia blasphemia sua sine anima hunc incarnatum fuisse delere mentiti sunt. et Eutyces infelix unam naturam opinans in dispensatione domini blasphemabat diuinorem quandam carnem dicens eum suscepisse et non consubstantialem naturae nostrae. similiter ergo et antistites huius hereseos hos aemulantes una nouitate minime contenti, ut satietatem mali non habentes, et aliam uicinam huius arripuerunt. sequentia uero eloquia putantes sanctis patribus coaequari et hypocrisi simulantes pietatem proferunt:

(Gregorius episcopus legit:)

10 «Si quis non confitetur resurrectionem mortuorum et iudicium et retributionem condignam unicuique iustis dei ponderibus recompensaturam et non fore terminum supplicii, sed nec caelestis <regni>, id est dei deliciarum – *non enim est regnum caelorum esca et potus, sed iustitia et pax et gaudium in spiritu sancto* secundum diuinum apostolum –, anathema.»

15 (Epiphanius diaconus legit:)

Haec primatum uerae fidei nostrae, sanctorum scilicet apostolorum, et egregiorum patrum est segregatio. haec catholicae ecclesiae est et non hereticorum confessio. quod uero subsequitur proprium eorum est, quoniam indisciplinatione ac ineruditione plenum est, dum ita circumboat:

20 (Gregorius episcopus legit:)

«Si quis non recipit sanctam hanc et uniuersalem septimam synodum nostram, sed huic quoquo modo derogat et non cum omni satisfactione amplectitur ea quae ab ipsa secundum diuinitus inspiratae scripturae doctrinam diffinita sunt, anathema sit a patre et filio et spiritu sancto et sanctis ac uniuersalibus septem synodibus.»

25 (Epiphanius diaconus legit:)

Veritatis ignorantia sensuum et mentis est caecitas. haec enim eorum sententia plus iniscitiae et amentiae quam impietatis habet. non enim sapientes sunt nisi circa indisciplinationem. septimam enim synodum sese uocantes quasi de aliis septem syn-

P VE

2 delire F *ed. Reg.**, sed cf. e.g. p. 765,15 3 Eutyces P Eutiches VE, *corr. ed. Rom.* 6 ut] et E *edd.*, sed cf. gr. 7 sequentia ~ ἀκόλουθα? consentanea *ed. Rom.mg*, sed *Anast. uertit* τὰ δὲ ἀκόλουθα, unde post coaequari inseruit et | coaequare *codd.*, *corr. ed. Rom.* 11 condigna VE 12 regni *add. ed. Rom.** (ex gr.) 17 segregatio (*mendum interpretis*) separatio E definitio *ed. Rom.mg* 18–19 quod – est] *Anast. liberius uertit* 18 est eorum E *edd.* 19 circumbat *ed. Rom.* (*error typogr., ut uidetur*) circumbombat *ed. Reg.** (*corr. La.-Co.mg ex P*); *Anast. fort. uertit* περιβοῶν (*Dubielzig*) 23 inspire P E 24 et sanctis *om. F edd.* | synodis F *edd.* 26 cecitas P E coecitas *ed. Rom.** 27 iniscitiae E *edd.* 28–777,1 synodis F *edd.*

λέγοντες „ἀνάθεμα ἔστω ἐκ τῶν ἀγίων καὶ οἰκουμενικῶν ἐπτὰ συνόδων”. καὶ οὐ μᾶλλον γελῶνται τῆς ἀπαιδευσίας ἢ οἰκτείρονται τῆς ἀσεβείας. τὴν γὰρ ἀλήθειαν ἀφέντες καὶ τῆς εὐτριβοῦς καὶ βασιλικῆς ὁδοῦ παρατραπέντες ἐπὶ βόθρους ἵενται καὶ φάραγγας καὶ κρημνοὺς. καὶ προσφθέγγεται αὐτοῖς ὁ παροιμιακὸς λόγος· τοὺς ἄξονας τοῦ ἰδίου γεωργίου πεπλάνηται, καὶ συνῆξαν χερσὶν ἀκαρπίαν. διὸ καὶ τὰ 5 τεθηγμένα αὐτῶν βέλη καὶ τὰ ἐντεταμένα τόξα, ἃ κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἠκόντισαν, οἱ τῆς ἀληθείας ἔρασταὶ καὶ τῆς δικαιοσύνης ζητηταὶ εἰς τὴν αὐτῶν καρδίαν ἐμπήσ- σουσι, καὶ ἀναλαμβάνονται τὸν Δαβὶδ μελωδοῦντα ἐν πνεύματι· λάκκον ὥρυξαν οἱ ταύτης τῆς κενῆς φαυλότητος εἰσηγηταὶ καὶ ἀνέσκαψαν αὐτὸν καὶ ἐνέπεσον εἰς βό- θρον ὃν εἰργάσαντο, καὶ ἐπέστρεψεν ὁ πόνος αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ 10 κορυφὴν αὐτῶν ἡ ἀδικία αὐτῶν καταβήσεται. διότι λέγουσι τὸ πικρὸν γλυκὺ καὶ τὸ γλυκὺ πικρὸν καὶ τιθέασι τὸ φῶς σκότος καὶ τὸ σκότος φῶς, λέγοντες οὕτως·

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Τούτων τοίνυν παρ’ ἡμῶν μετὰ πάσης ἀκριβείας τε καὶ ἐμμελείας θεσπισθέντων ὀρίζομεν ἑτέραν πίστιν μηδενὶ ἐξεῖναι προφέρειν ἢ γοῦν συγγράφειν ἢ συντιθέναι ἢ 15 φρονεῖν ἢ διδάσκειν ἑτέρως, τοὺς δὲ τολμῶντας συντιθέναι πίστιν ἑτέραν ἢ προκο- μίζειν ἢ διδάσκειν ἢ παραδιδόναι τοῖς θέλουσιν ἐπιστρέφειν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀλη- θείας ἐξ αἰρέσεως οἰασοῦν ἢ καινοφωνίαν ἢτοι λέξεως ἐφεύρεσιν πρὸς ἀνατροπὴν εἰσάγειν τῶν νῦν παρ’ ἡμῶν διορισθέντων, τούτους, εἰ μὲν ἐπίσκοποι εἶεν ἢ κληρι- κοί, ἄλλοτρίους εἶναι τοὺς ἐπισκόπους τῆς ἐπισκοπῆς καὶ τοὺς κληρικούς τοῦ κλή- 20 ρου, εἰ δὲ μονάζοντες εἶεν ἢ λαϊκοί, ἀναθεματίζεσθαι.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Βουκοληθέντες ἐξ ἀπαιδευσίας ταῦτα κεκλόφασι παρὰ θεσπεσίων πατέρων ἡμῶν
La.-Co. 532 καὶ ὡς οἰκεῖα συντεθείκασι. διὸ καὶ μάταιος καὶ ἀργὸς αὐτῶν ὁ λόγος καὶ οὐδὲ
Ha. 436 ἀποκρίσεως ἄξιος. 25

4–5 cf. Prou. 9,12b–c 5–6 τὰ – τόξα cf. Is. 5,28 8–11 cf. Ps. 7,16–17 11–12 cf. Is. 5,20 17–18 cf. 1 Tim. 2,4; Hebr. 10,26 al.

2–5 τὴν – ἀκαρπίαν cf. Cyr. Alex. ad mon. Aeg. (epist. 1) (CPG 5301), ACO I 1,1 p. 13,21–23 14–21 ~ Conc. Const. III, ACO ser. II, II 2 p. 776,20–27 (~ Conc. Chalc., ACO II 1,2 p. 130,4–11)

V T M 14–21 ~ Conc. Const. III, Conc. Chalc.

7 τῆς¹ + οὐκ V | συζητηταὶ V | καρδίαν αὐτῶν M 7–8 ἐμπήσουσι V ἐμπίπτουσι M 9 καινῆς T edd. (nihil respondet in lat.) 11 ἡ om. V 13 Γρηγόριος – ἀνέγνω om. T 14 παρ’ ἡμῶν post ἐμμελείας Conc. Const. III Conc. Chalc. | πάσης + πανταχόθεν Conc. Const. III Conc. Chalc. | θεσπισθέντων] διατυπω- θέντων Conc. Const. III Conc. Chalc. 15 ὀρίζομεν] ὥρισεν ἡ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος Conc. Chalc. | ἡγοῦν V Conc. Const. III Conc. Chalc.: ἥως T ἢ M 15–16 ἡ φρονεῖν om. M 16 τολμῶντας + ἡ Conc. Const. III Conc. Chalc. | ἡ²] ἡγοῦν Conc. Chalc. 16–17 προσκομίζειν M 17 παραδιδόναι + ἕτερον σύμβολον Conc. Const. III Conc. Chalc. 17–18 ἀληθείας + ἐξ Ἑλληνισμοῦ ἢ ἐξ Ἰουδαϊσμοῦ ἢ γοῦν Conc. Const. III Conc. Chalc. 18 οἰασθηποτοῦν V οἶας δὴποτε οὖν Conc. Chalc. 18–19 ἡ – διορισθέντων deest in Conc. Chalc. 18 καινοφωνίαν (cf. lat. et Conc. Const. III) T^{pc} M: κενοφωνίας V κενοφωνίαν T^{ac} (αι T¹ s.l.) καινοφωνίας ed. Rom.* 19 εἶεν ἐπίσκοποι Conc. Chalc. 20 τῆς ἐπισκοπῆς τοὺς ἐπισκόπους M 21 εἶεν post λαϊκοί Conc. Chalc. | ἀναθεματίζεσθωσαν V, ἀναθεματίζεσθαι + αὐτοὺς Conc. Const. III 22 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω om. T 24 συντεθήκασι V

odibus quae factae fuerint anathematismum suum posuerunt dicentes „anathema sit a sanctis et uniuersalibus septem synodibus“. et non magis deridentur propter indisziplinacionem quam compassionis affectu lugentur propter impietatem. ueritatem enim deserentes et a bona semita et regia uia auersi in foueam et hiatus atque praecipitia incidunt. quibus et prouerbialis sermo pronuntiat: „in axis agri sui errauerunt et collegerunt manibus infecunditatem.“ propter quod et *acutas sagittas* suas et ten-
 5 sos *arcus*, quos aduersus ecclesiam iaculati sunt, in corde ipsorum ueritatis amatores et iustitiae quaesitores infixerunt, et assumunt Dauid modulantem in spiritu: *lacum aperuerunt* huius prauitatis institutores et *foderunt eum et inciderunt in foueam*
 10 *quam fecerunt, et conuersus est dolor eorum in caput eorum, et in uerticem eorum iniquitas eorum descendet.* quoniam *dicunt amarum dulce et dulce amarum et ponunt lucem tenebras et tenebras lucem*, dicentes ita:

(Gregorius episcopus legit:)

«His igitur a nobis cum omni districtione ac diligentia decretis diffinimus aliam
 15 fidem nemini licere proferre, id est conscribere uel componere aut sapere seu docere aliter, at uero qui ausi fuerint componere fidem aliam uel proferre aut docere seu tradere his qui uolunt reuerti *ad agnitionem ueritatis* a quacumque heresi aut nouitatem uocum, id est dictionis adinventionem, ad subuersionem praesentium diffinitionum quae a nobis promulgatae sunt introduxerint, si quidem episcopi fuerint uel
 20 clerici, alienos esse episcopos ab episcopatu et clericos a clero, si uero monachi fuerint aut laici, anathematizari.»

(Epiphanius diaconus legit:)

Illusi ab indisziplinacione haec ab egregiis patribus nostris extorserunt et acsi propria
 composuerunt. propter quod et inanis et otiosus est sermo ipsorum et nec respon-
 25 sione dignus.

La.-Co. 531

Ha. 435

P VE

1 fuerant E edd. | suum] i.e. sui | posuere E edd.; Anast. uertit ἀνατεθείκασι (Dubielzig) 3 compassionis affectu lugentur ~ οἰκτεῖρονται? 4 deserentes ed. Rom.^{ms} (cf. p. 611, 8 al.): ferentes codd. edd. i. t. 4-5 precipitia P E (abbr. V) 5-6 in - infecunditatem] eisdem fere uerbis Anast. locum transtulit Conc. Const. IV Anast. interpr. Act. X l. 907-909 5 in axis tradunt codd. etiam in Conc. Const. IV l. l.: in axibus ed. Rom.^{ms} et Leonardi/Placanica i. t. 6 infecunditatem E ed. Reg.*: infoec- P ed. Rom. (fort. retinendum) infec- V 7 ecclesiam (-m incertum in P)] ecclesias V ecclesias E (corr. ed. Rom.) 9 effoderunt Vulg., sed cf. Psalt. Ambros. apud Weber 10 capud P | eorum³] cf. Psalt. Rom. 11 quoniam ~ διότι (cf. e.g. p. 605, 19) 14 ac] et F edd. 16 qui ausi] quia usi dist. VE (qui nisi F²) | seu] aut E edd. 23 et acsi] ac et si F ed. Rom. ac ueluti ed. Reg.* 24 composuerint F ed. Rom. (corr. ed. Reg.)

Rom. 648 (Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Οἱ θεϊότατοι βασιλεῖς Κωνσταντῖνος καὶ Λέων εἶπον· Λεγέτω ἡ ἀγία καὶ οἰκου-
μενικὴ σύνοδος, εἰ κατὰ συναίνεσιν πάντων τῶν ὁσιωτάτων ἐπισκόπων ὁ ἐπὶ τοῦ
παρόντος ἀναγνωσθεὶς ὅρος ἐξεφωνήθη. Ἡ ἀγία σύνοδος ἐξεβόησε· Πάντες
οὕτως πιστεύομεν. πάντες τὸ αὐτὸ φρονοῦμεν. πάντες συναινέσαντες καὶ ἀσμενί-
σαντες ὑπεγράψαμεν. πάντες ὀρθοδόξως πιστεύομεν. πάντες νοερῶς τῇ νοερᾷ
Ma. 353 θεότητι λατρεύοντες προσκυνοῦμεν. αὕτη ἡ πίστις τῶν ἀποστόλων. αὕτη ἡ
πίστις τῶν πατέρων. αὕτη ἡ πίστις τῶν ὀρθοδόξων. οὕτω πάντες λατρεύοντες
τῷ θεῷ προσεκύνουν. πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων. τοὺς φωστῆρας τῆς εἰρήνης,
κύριε, φύλαξον. εὐσεβῆ, κύριε, ζώην αὐτοῖς. Λέοντι καὶ Κωνσταντίνῳ αἰωνία 10
μνήμη. ὑμεῖς ἡ εἰρήνη τῆς οἰκουμένης. φυλάξει ὑμᾶς ἡ πίστις ὑμῶν. τὸν Χριστὸν
τιμᾶτε, αὐτὸς ὑμᾶς φυλάξει. τὴν ὀρθοδοξίαν ὑμεῖς ἐβεβαιώσατε. εὐσεβῆ, κύριε,
ζώην αὐτοῖς. ἀπέστω φθόνος τῆς βασιλείας αὐτῶν. ὁ θεὸς φυλάξει τὸ κράτος
ὑμῶν. ὁ θεὸς τὴν βασιλείαν ὑμῶν εἰρηνεύσει. ἡ ὑμετέρα ζωὴ τῶν ὀρθοδόξων ζωή.
οὐράνιε βασιλεῦ, τοὺς ἐπιγίους φύλαξον. δι' ὑμῶν ἡ οἰκουμένη ἐκκλησία εἰρηνεύ- 15
σεν. ὑμεῖς φωστῆρες τῆς ὀρθοδοξίας. τοὺς φωστῆρας τῆς οἰκουμένης, κύριε, φύλα-
ξον. αἰωνία μνήμη Κωνσταντίνῳ καὶ Λέοντι. νέῳ Κωνσταντίνῳ τῷ εὐσεβεστάτῳ
βασιλεῖ πολλὰ τὰ ἔτη. τὸν ἀπὸ γένους ὀρθόδοξον, κύριε, φύλαξον. εὐσεβῆ, κύριε,
ζώην αὐτῷ. ἀπείη φθόνος τῆς βασιλείας αὐτοῦ. τῆς εὐσεβεστάτης Αὐγούστης
πολλὰ τὰ ἔτη. τὴν εὐσεβῆ, τὴν ὀρθόδοξον ὁ θεὸς φυλάξει. ἀπείη φθόνος τῆς βασι- 20
λείας ὑμῶν. ὁ θεὸς φυλάξει τὸ κράτος ὑμῶν. ὁ θεὸς εἰρηνεύσει τὴν βασιλείαν
ὑμῶν. τὸ ἀσύγχυτον τῆς κατὰ Χριστὸν οἰκονομίας ὑμεῖς διηυκρινήσατε. τὸ ἀδιαί-
ρετον τῶν δύο τοῦ Χριστοῦ φύσεων βεβαιωτέρως ὑμεῖς ἐκηρύξατε. τὰ τῶν ἁγίων
καὶ οἰκουμενικῶν ἐξ συνόδων δόγματα ὑμεῖς ἐπεκυρώσατε. πᾶσαν εἰδωλολατρίαν
ὑμεῖς ἐξηφανίσατε. τοὺς διδασκάλους τῆς τοιαύτης πλάνης ὑμεῖς ἐθριαμβεύσατε. 25
τοὺς τὰ ἐναντία φρονοῦντας ὑμεῖς ἐστηλιτεύσατε.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Προσφωνήσαντες τοῖς βασιλεῦσι τὰ εἰωθότα, τῷ τοῦ ψεύδους οἴστρω τὴν ψυχὴν
ἐκκαυθέντες, ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ διαβόλου μεθοδείας φθέγγονται εἰπόντες „πᾶσαν
εἰδωλολατρίαν ὑμεῖς ἐξηφανίσατε”. εἶθε κεκώφωτο τὰ ὦτα ἡμῶν μὴ ἀκοῦσαι τῆς 30

29 τῆς — μεθοδείας cf. Eph. 6,11

2-4 = Conc. Const. III, ACO ser. II, II 2 p. 798,2-3 (~ Conc. Chalc., ACO II 1,2 p. 155,6-7) 4-22 Πάντες —
ὑμῶν cf. Conc. Chalc., ACO II 1,2 p. 155,9-28; Conc. Const. III, ACO ser. II, II 2 p. 798,5-16 6-7 πάντες² —
προσκυνοῦμεν cf. p. 760,10-11 19-20 τῆς² — φυλάξει cf. Gero, Constantine V p. 93-94 adn. 139; PmbZ #4725;
Speck, Frauen 579-580 28-29 τῷ — ἐκκαυθέντες cf. Conc. Const. III, ACO ser. II, II 2 p. 834,19-20

29-780,1 ἐξ — φωνῆς cf. Steph. Diac. uita Steph. Iun. (BHG^a 1666) § 29 p. 128,9-11

V T M 2-4 = Conc. Const. III, ~ Conc. Chalc.

1 Γρηγόριος — ἀνέγνω om. T 6 τῇ νοερᾷ om. V 9-10 τοὺς — φύλαξον om. ed. Rom.* 10 αἰωνία +
ἡ V edd., sed cf. Conc. Chalc. l. l. p. 155,19 al. (uide infra l. 17) 11 ἡ¹ om. V | φυλάξη ed. Rom.* 13 φυλάξει
M: φυλάξοι T edd. φυλά' sine abbr. V 14 εἰρηνεύσοι T edd. 15 ἐπουράνιε ed. Rom.* 17 αἰωνία + ἡ
ed. Rom.*; sed uide supra l. 10 | Κωνσταντίνῳ¹ Κωνσταντίνου Vc edd. | Λέοντος Vc edd. 18 τὸν —
ὀρθόδοξον] τοὺς ... ὀρθοδόξους V 19 αὐτῷ] αὐτοῖς V | αὐτοῦ] αὐτῶν V 20 φυλάξει M: φυλά' sine
abbr. V T φυλάξοι ed. Rom.* 21 φυλάξει M: φυλά' sine abbr. V T φυλάξοι ed. Rom.* | εἰρηνεύσοι T edd.
22 διευκρινήσατε sic V (prob.) 24 ἐξ M | ἐκυρώσατε M | εἰδωλολατρίαν M ed. Rom.* (εἰδωλολατρ' sine
abbr. V) 27 Ἐπιφάνιος — ἀνέγνω om. T 28 τῷ] τὸ V | τοῦ om. ed. Rom.* 30 εἰδωλολατρίαν
ed. Rom.* | ἡμῶν] ὑμῶν V

(Gregorius episcopus legit:)

Rom. 648

«Diui imperatores Constantinus et Leo dixerunt: Dicat sancta et uniuersalis synodus, si per consensum omnium sanctissimorum episcoporum diffinitio quae nunc lecta est promulgata sit. Sancta synodus exclamauit: Omnes ita credimus.
 5 omnes idipsum sapimus. omnes consonanter et libenter subscripsimus. omnes horthodoxe credimus. omnes intelligibiliter intelligibilem deitatem adoramus. haec est Ma. 354
 fides apostolorum. haec est fides patrum. haec est fides horthodoxorum. sic omnes seruientes deo adorabant. multos annos imperatorum. luminaria pacis, domine, custodi. piam, domine, uitam illis. Leoni et Constantino aeterna memoria. uos estis
 10 pax orbis terrae. conseruet uos fides uestra. Christum honorificatis, ipse uos conseruabit. horthodoxiam uos confirmastis. piam, domine, uitam eis. absit inuidia ab PL 129, 447
 imperio eorum. deus custodiat imperium uestrum. deus imperium uestrum pacificet. uestra uita horthodoxorum uita. caelestis rex, terrenos custodi. per uos uniuersalis ecclesia pacificata est. uos luminaria horthodoxiae estis. luminaria orbis, domi-
 15 ne, conserua. aeterna memoria Constantino et Leoni. nouo Constantino piissimo imperatori multos annos. a genere horthodoxum, domine, custodi. piam, domine, uitam ei. abscedat inuidia a regno eius. piissimae Augustae multos annos, eam quae pia, quae horthodoxa est deus conseruet. abscedat inuidia a regno uestro. deus custodiat imperium uestrum. deus pacificet regnum uestrum. inconfusam in Christo
 20 dispensationem uos bene discreuistis. inseparabilitatem duarum in Christo naturarum firmiter uos praedicastis. sanctorum et uniuersalium sex conciliorum dogmata uos roborastis. omnem idololatriam uos exterminastis. magistros huiusmodi erroris uos publicastis. contraria sentientes uos popalastis.»

(Epiphanius diaconus legit:)

25 Pronuntiantes imperatoribus consueta, mendacii furorisque facibus animam exardescere facientes, ex ipsa diaboli argumentatione loquuntur dicentes „omnem idololatriam uos exterminastis“. utinam surdae fierent aures nostrae, ne audirent corrum-

22 omnem – exterminastis cf. *LC praef. p. 99,20–21*

P VE

3 consensum] confessionem P^{ac} (fessionem *subterlin.*, sensum *superscr.* P^x) 6 diuinitatem E *edd.* 16 imperatorum VE *edd.* 17 piissime Auguste *codd.* 18 piam P^{ac} (m *exp.*) 25 furorisque] furoribus quae E furoribus quasi F² *edd.* 27 surde *codd.*

ψυχοφθόρου ταύτης φωνῆς. *μη̄ ἐνδελέχιζε* γάρ φησιν ὁ παροϊμιακὸς λόγος *γυναικὶ πόρνη*. τὸν γὰρ σωτηριώδη τῆς οἰκονομίας λόγον λυμᾶναι βουλόμενοι εἰς πᾶσαν βλασφημίας ὑπερβολὴν κατέδυσαν· καὶ τί πρὸς ταύτην τὴν γοερὰν λύσσαν εἴποιμεν
 Rom. 649 ἢ ἃ παρὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος τῷ θεσπεσίῳ Δαβὶδ λελάληται; *ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτῶν, τάφος ἀνεωγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν*, καὶ ταῖς γλώσσαις αὐτῶν δο- 5
 λιοῦσιν. ἔνθεν καὶ ἀπέπεσον ἐκ τῶν διαβουλιῶν αὐτῶν, κριθέντες παρὰ τοῦ ῥυσα-
 μένου ἡμᾶς τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν. αὐτὸς γὰρ ἄνθρω-
 La.-Co. 533 πος τέλειος διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν ἀξιώσας γενέσθαι πᾶσαν εἰδωλολατρίαν ἐξηφά-
 νισεν. ἔφη γὰρ διὰ τοῦ προφήτου· *ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται καὶ ἐξαλείψω τὰ ὀνόματα*
τῶν εἰδώλων ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ οὐκέτι ἔσται αὐτῶν μνεῖα. δῆλον ἡ προφητεία εἰς 10
 αὐτὸν ἀναφέρεται καὶ οὐχ, ὥς αὐτοὶ ἔφησαν, εἰς βασιλέων κράτος. ἀποστασίας
 τοίνυν ἴδιον ταύτην τὴν χάριν καὶ δωρεὰν ἑτέροις προσπορίζειν. βοῶσιν οἱ χριστι-
 ἀνοὶ ἐκ τοῦ μεγαλοφωνοτάτου Ἡσαΐου ἀρυσάμενοι· *οὐ πρέσβις, οὐκ ἄγγελος, ἀλλ’*
 Ma. 356 *αὐτὸς ὁ κύριος ἔσωσεν ἡμᾶς*. εἰ δέ, ὥς αὐτοὶ φασι, σύλλογος ἐπισκόπων καὶ βασι-
 λέων κράτος ἐρρύσατο ἡμᾶς τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων, διεψεύσθη παρὰ τῆς ἀλη- 15
 θείας τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἄλλου τοῦτο σώσαντος καὶ ἄλλου μεγαλαυχούντος
 τοῦτο διασώσασθαι. τῆς γὰρ εἰδώλων πλάνης καὶ ἀπάτης Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν
 ῥυσαμένου ἡμᾶς, αὐτοὶ μεγαλαυχοῦσι τὴν ἀπολύτρωσιν ποιήσασθαι. ὦ τῆς ἀλα-
 Ha. 437 ζονείας καὶ παρανοίας· ἐκστάντες γὰρ τῆς ἀληθείας τὸν νοῦν καὶ τὴν φρένα ἀπετυ-
 φλώθησαν, καὶ ταῖς οἰκείαις δοκίμοις καὶ φαντασίαις τῇ κολακείᾳ καταβαπτισθέντες 20
 περιπεπλάνηται, καὶ τὰ ἀρμόδια καὶ πρέποντα ἀναγορεύειν τοῖς βασιλεῦσιν ἐγκώ-
 μια ἀπωσάμενοι τὰ εἰς Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν ἀναφερόμενα αὐτοῖς προσπεφωνή-
 κασιν. ἔδει μᾶλλον αὐτοῖς τὰς ἀνδρείας τούτων ἐξειπεῖν, τὰς κατὰ τῶν πολεμίων
 νίκας, τὰς βαρβαρικὰς ὑποπτώσεις, ἃς ἐν εἰκόσι καὶ διατοίχοις εἰς μνήμην ἐξηγή-
 σεως πολλοὶ ἐστηλογράφησαν τοὺς ὀρώντας πρὸς πόθον καὶ ζῆλον ἔλκοντες, τὴν 25
 τοῦ ὑπηκόου περιποίησιν, τὰς βουλὰς, τὰ τρόπαια, τὰς κοσμικὰς συστάσεις, τὰς
 πολιτικὰς καταστάσεις, τὰς τῶν πόλεων ἐπανορθώσεις. αὗται ἀξιεπαίνετοι βασι-
 λεῦσιν εὐφημίαι, αἵτινες καὶ πᾶν τὸ ὑπήκοον προσκαλοῦνται εἰς εὐνοίαν. τὰς δὲ
 γλώσσας ἔτι τεθηγμένας ἔχοντες καὶ ἐμπνέοντες ὀργῆς καὶ συκοφαντίας ἐν σκοτο-
 μήνῃ δοκοῦσι *κατατοξεύειν τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ*, λέγοντες τοιάδε· 30

1–2 cf. Prou. 5,3 et Sir. 9,4 4–6 cf. Ps. 13,3 (= Ps. 139,4 + Ps. 5,10); Rom. 3,13 6 cf. Ps. 5,11 9 ἰδοὺ –
 ἔρχονται Zach. 14,1 al.; Jer. 38,31; Hebr. 8,8 9–10 ἐξαλείψω – μνεῖα Zach. 13,2; cf. Deut. 9,14 13–14 Is. 63,9
 29–30 cf. Ps. 10,2

15–16 διεψεύσθη – μεγαλαυχούντος cf. Greg. Naz. epist. 101 (= epist. 1 ad Cled. = theol. 1) (CPG 3032) § 35,4–5
 Gallay/Jourjon; Conc. Later., ACO ser. II, I p. 362,17–18

9–10 ἐξαλείψω – μνεῖα cf. Niceph. adu. Eriph. p. 346,21–24

V T M

2 λόγον ante τῆς οἰκονομίας V 3 βλασφημίαν ὑπερεκβολ(ήν) sic V | λύτταν V^{pc} (Morin s.l.) edd. | εἴπω-
 μεν ed.Rom.* ex V^{pc} 4 ἢ ἃ M ed.Rom.: ἢ τὰ ἃ V ἢ τὰ T | θείω M | λέλεκται ed.Rom.* | ἀσπίδος V^{pc}
 (ων in os mut. V^c) edd. 5 καὶ fort. delendum, cf. lat. *Sept. N. T.* 5–6 ἐδολιοῦσαν *Sept. N. T. (agebant*
Anast. ex Vulg.) 6 ἐκ] ἀπὸ M *Sept.* | διαβουλιῶν V 8 εἰδωλολατρείαν ed.Rom.* 13 ἀρρυσάμενοι V
 T | πρέσβις V^{pc} M^{pc} *Sept.* (uar. lect.) ed.Rom. (cf. etiam Conc. Ephes., ACO I 1,5 p. 90,13 et I 1,6 p. 38,19): πρέ-
 σβυς V^{ac} T M^{ac} Mansi 14 ἐπισκόπων + καὶ πρεσβυτέρων V edd. 15 *exspectaueris* <ἐκ> τῆς πλάνης (cf.
 Act. I p. 52,27 al.), sed cf. infra l. 17 | παρὰ T M (cf. Greg. Naz. l.l.): om. V, *περὶ* Vc edd. 16–17 τοῦτο –
 τοῦτο] τοῦ ... τοῦ V 22 ἀπεωσάμενοι V (prob.) T edd., sed cf. infra p. 784,21 23 ἀνδρίας ed.Rom.*
 24–25 ἃς – ἔλκοντες *posteriore aetate inserta esse censet Speck, Ich bin's nicht p. 303 adn. 712; fort. adnotatio*
marginalis in textum recepta 24 διατοίχοις] τοίχοις M 25 ζῆλον καὶ πόθον M 27 πόλεων] πολέμων
 T | ἀξιεπαίνονται M 29 ἐμπνέοντες] ἐμπλεοὶ ὄντες V 30 τοιάδε] τάδε ed.Rom.*

pentem animas uocem! noli, inquit prouerbialis sermo, *assiduus esse* cum muliere meretrice. salutarem namque dispensationis rationem demoliri uolentes, in omnem blasphemiae superiectionem deuenerunt. et quid ad hanc lugendam rabiem dicemus nisi ea quae a spiritu sancto per Daud psalmographum sunt prolata? *uenenum aspi-* Rom. 649
 5 *dum sub labiis eorum, sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose age-*
bant. hinc et *deciderunt a cogitationibus suis*, iudicati a Christo deo nostro qui nos eripuit ab errore idolorum. ipse enim homo perfectus propter salutem nostram fieri dignatus omnem idololatriam exterminauit. dixit enim per prophetam: *ecce dies* La.-Co. 534
ueniunt, et delebo nomina simulacrorum a terra, et iam non erit eorum memoria.
 10 certum ergo est quod prophetia in ipsum referatur et non, sicut ipsi dixerunt, in imperium principum. apostasiae quippe proprium est hanc gratiam seu donum aliis acquirere. clamant christiani ex magniuoco Esaia potati: non legatus, non angelus, sed ipse dominus saluauit nos. si uero, ut ipsi fatentur, episcoporum collegium uel regum imperium eruit nos ab errore idolorum, fefellit a ueritate humanum genus, et Ma. 355
 15 non saluantis, sed alterius magna extollentis est hoc reddere saluum. ab idolorum enim errore ac deceptione Christo deo nostro eruente nos, ipsi magna extollunt fatentes se redemptionem fecisse. o arrogantiam et amentiam! frustrati quippe ueritate mente et sensibus excaecati sunt, propriisque coniecturis et phantasiis decepti adolatione intincti sunt, et aptas ac decentes declamare imperatoribus laudes recu-
 20 santes ea quae in Christum deum nostrum referuntur eis deprompterunt, cum magis oporteret eos fortitudines horum edicere: contra hostes uictorias, barbaricas subiectiones, quas in imaginibus et in parietibus in memoriam narrationis multi pinxerunt et uidentes ad amorem et zelum traxerunt, subiciendorum acquisitiones, consilia, tropaea, mundanos status, ciuiles ordinationes, ciuitatatum directiones. hae sunt
 25 laude dignae ac bonae offerendae imperatoribus famae, per quas et omne quod subditum esset eis prouocaretur ad mentem. porro linguas adhuc acutas habentes et irae atque accusationis spirantes in obscura luna se putant *sagittare rectos corde*, dicentes ista:

8–9 ecce – ueniunt *Vulg. Ier. 31,31* 12–13 non¹ – nos *cf. Vet. Lat. (Beuron) Is. 63,9 (E)*

P VE

2 nanque P 4 prolata sunt E *edd.* 5 sepulchrum *ed. Rom.** 5–6 agebant] *Anast. ex Vulg.* 7 idolorum errore F *edd.* 8 ydolatriam V idolatriam E 10 ipsum] ipso P | sicuti E *edd.* | in²] ad *ed. Rom.** 12 acquirere] tribuere *ed. Rom.^{ms}, sed cf. Gloss.* | Isaia E *edd.* 13 saluabit P E (*corr. F²*) 14–15 et – saluum] „gr. alio saluante hoc, et alio saluatum a se illud iactante“ *ed. Rom.^{ms}; Anast. fort. legit ἄλλ’ οὐ* [– et non], inde *sententiam male intellexit* 15 saluantes *ed. Rom.** 17–18 ueritate + et E *edd.* 18 excecatis P excecatis (*om. sunt*) E 19 adulatione F *edd.* | intincti] demersi *ed. Rom.^{ms}, sed cf. ThLL VII 2, 21,63 sqq.* 21 eos *om.* F *edd.* 23 subiciendorum acquisitiones] subiectorum conseruationem *ed. Rom.^{ms}, sed Anast. ad Vulg. 1 Thess. 5,9 et 2 Thess. 2,14 respexisse uidetur (Dubielzig)* 24 tropea P E trophaea *ed. Rom.* (ex F)* | hae E: haec P V 25 ac – famae ~ βασιλεῦσιν εὐφημίαι? | bone *codd.* 26 esset – mentem] est eis prouocatur ad beneuolentiam *ed. Rom.^{ms}; Anast. fort. legit ἔννοιαν* 27 atque] ac F *edd.* | luna P^{ec} (u in alia litt., na *supra ras.* P^c) | se – sagittare] uidentur sag. *ed. Rom.^{ms}, sed cf. supra p. 617,23 al.* 28 ista] ita E *edd. (corr. La.-Co.^{ms} ex P)*

(Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·)

«Γερμανοῦ, Γεωργίου καὶ Μανσοῦρ τῶν κακοδόξων τὸ φρόνημα ὑμεῖς διελύσατε. Γερμανῶ τῷ διγνώμῳ καὶ ξυλολάτρῃ ἀνάθεμα. Γεωργίῳ τῷ ὁμόφρονι αὐτοῦ καὶ φαλσευτῇ τῶν πατρικῶν διδασκαλιῶν ἀνάθεμα. Μανσοῦρ τῷ κακωνύμῳ καὶ σαρακηνόφρονι ἀνάθεμα. Τῷ εἰκονολάτρῃ καὶ φαλσογράφῳ Μανσοῦρ ἀνάθεμα. 5 Rom. 650 Τῷ τοῦ Χριστοῦ ὕβριστῇ καὶ ἐπιβούλῳ τῆς βασιλείας Μανσοῦρ ἀνάθεμα. Τῷ τῆς ἀσεβείας διδασκάλῳ καὶ παρερμηνευτῇ τῆς θείας γραφῆς Μανσοῦρ ἀνάθεμα. Ἡ τριάς τοὺς τρεῖς καθεῖλεν.»

(Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·)

Εἴπωμεν πρὸς ταῦτα τὸ τοῦ προφήτου· ὅψις πόρνῃς ἐγένετό σοι, ἀπηναισχύντησας 10 πρὸς πάντας· καὶ γὰρ ἐκεῖναι εἰς τὰ ἑαυτῶν ὀνειδή καὶ αἰσχρὰ ἐπιτηδεύματα ἐγκαλλωπιζόμεναι τοὺς σεμνῶς βεβιωκότας μυκτηρίζειν εἰώθασι· βδέλυγμα γὰρ ἀμαρτωλοῖς θεοσέβεια. οὕτως καὶ οὗτοι χεῖλη ἔχοντες δόλια ἐλάλησαν κατὰ τῶν δικαίων ἀνομίαν ἐν ὑπερηφανίᾳ καὶ ἐξουδενώσει. ἀλλὰ κύριος ἔκρυπεν αὐτοὺς ἐν ἀποκρύφῳ τοῦ προσώπου αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τῆς ταραχῆς αὐτῶν ἐσκέπασεν αὐτοὺς καὶ ἀπὸ ἀντι- 15 λογίας τῶν γλωσσῶν αὐτῶν ἐρρύσατο αὐτούς· ὡς φωστῆρες γὰρ ἐν κόσμῳ διέλαμψαν λόγον ζωῆς ἐπέχοντες. καὶ Γερμανοῦ μὲν τοῦ ἐν τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν ἀνατε- Ma. 357 θραμμένου καὶ ὡς Σαμουήλ ἐκ βρέφους τῷ θεῷ ἀνατεθειμένου καὶ τῶν θεσπεσίων πατέρων ἐφαμίλλου, οὗ ταῖς διαλογαῖς ἐξακολουθεῖν ἀναγκαῖον, διαβεβόηνται τὰ συγγράμματα ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ· αἱ γὰρ ὑψώσεις τοῦ θεοῦ ἐν τῷ λάρυγγι 20 αὐτοῦ, καὶ ῥομφαῖαι δίστομοι ἐν ταῖς χερσίν αὐτοῦ ἀκοντιζόμεναι κατὰ τῶν ἀπειθούντων τῇ ἐκκλησιαστικῇ παραδόσει. Γεώργιος δέ, οὗ Κύπρος ἡ πατρίς, εὐαγγελικῶς τὸν βίον ἐμπολιτευσάμενος καὶ Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν τὸν δόντα ἡμῖν ὑπογραμμὸν τὴν οἰκονομίαν αὐτοῦ μιμησάμενος οὐκ ἤρισεν, οὐκ ἐκραύγασε, λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρησε, πάσχων οὐκ ἠπειλήσε, τῷ τύπτοντι αὐτὸν εἰς τὴν σιαγὸνα 25 ἔστρεφε καὶ τὴν ἄλλην, τῷ ἀγγαρεύοντι αὐτὸν μίλιον προσετίθει τὸ διπλάσιον, ἦρε τὸν ζυγὸν ἐκ νεότητος αὐτοῦ, ἀγαθὸν ἡγησάμενος κατὰ τὸν προφήτην καθίσαι κατὰ μόνας καὶ σιωπῆσαι. Ἰωάννης δέ, ὃς παρ' αὐτῶν ὕβριστικῶς Μανσοῦρ προσηγόρευται, ἀφείς πάντα Ματθαῖον τὸν εὐαγγελιστὴν ζηλώσας Χριστῷ ἠκολούθησε, μείζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τῶν ἐν Ἀραβίᾳ θησαυρῶν τὸν ὀνειδισμόν τοῦ Χριστοῦ, 30 καὶ εἴλετο μᾶλλον συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἀμαρτίας

10–11 Ier. 3,3 12–13 cf. Sir. 1,25 13–16 cf. Ps. 30,19,21 16–17 cf. Phil. 2,15–16 18 ὡς Σαμουήλ cf. 1 Reg. 1,11.22.28 20–21 cf. Ps. 149,6 23–24 ὑπογραμμὸν 1 Petr. 2,21 24–25 λοιδορούμενος – ἠπειλήσε cf. 1 Petr. 2,23 25–26 τῷ – ἄλλην cf. Lc. 6,29 26 τῷ – διπλάσιον cf. Mt. 5,41 26–28 ἦρε – σιωπῆσαι cf. Thren. (Lam.) 3,27–28 29 cf. Lc. 5,11; Mt. 19,27 30–784,1 cf. Hebr. 11,25–26

V T M

1 Γρηγόριος – ἀνέγνω om. T 2 Μανσοῦρ + τὸ V T (erasum in Vc, inde ed. Rom. *) | τὸ om. V T edd. (uide supra) 5 σαρακηνόφρονι ed. Rom. * 9 Ἐπιφάνιος – ἀνέγνω om. T 10 ἀπηναισχύντησας T M Sept.: ἀπηνεσχύντησας V ἀναισχύντησας Vc ed. Rom. ἀνησχύντησας ed. Reg. * 11 ἐκεῖναι] sc. πόρνοι 12 βεβιωκότας] βιοῦντας M 15 τῆς om. Vc edd. (cf. Sept.) 19 διαβεβόηνται] διαβεβαιοῦνται M (cf. lat.) 23 καὶ om. Vc edd. 24–25 λοιδορούμενος post ἀντελοιδόρησε M 25 εἰς est var. lect. in N. T. pro ἐπὶ 26 μίλιον + ἐν ed. Rom. * ex N. T., sed cf. e.g. Iust. apol. I c. 16,2 Munier; Theod. Stud. catech. magna 63 p. 444,14 Pap.-Ker. | τὸ om. M 27–28 καταμόνας ed. Rom. * 28 καὶ σιωπῆσαι om. M | ὕβριστικῶς post Μανσοῦρ M 29 Ματθαῖον τῷ εὐαγγελιστῇ T 30 Ἀραβία T M

(Gregorius episcopus legit:)

«Germani, Georgii et Mansur malae opinionis uirorum sensum uos dissoluistis. Germano duplici sensu et ligni cultori anathema. Georgio consentaneo eius et falsario paternorum magisteriorum anathema. Mansur nequam nominis et similia
 5 Saracenis sentienti anathema. Imaginum seruitori et falsa scribenti Mansur anathema. <Contumelioso in Christum et insidiatori imperii Mansur anathema.> Impietatis doctori et malo interpreti diuinae scripturae <Mansur> anathema. Rom. 650
 Trinitas tres istos deposuit.»

(Epiphanius diaconus legit:)

10 Dicamus ad haec illud prophetae: facies *meretricis facta est tibi*, renuens *erubescere* ad omnes. etenim illae in sua ipsius opprobria et turpia studia uenustatae eos qui pudice uiuunt subsannare consueuerunt; abominatio enim *peccatoribus* dei cultus. ita et isti *labia* habentes *dolosa* locuti sunt contra *istos iniquitatem in superbia et* contemptu. sed dominus *abscondit eos in abdito* uultus sui et *a conturbatione* eorum La.-Co. 535
 15 textit eos et *a contradictione linguarum* ipsorum eruit illos; ut *luminaria* enim in mundo *luxerunt uerbum uitae continentes*, Germanus uidelicet qui in sacris litteris enutritus et ut Samuhel ab infantia deo deputatus atque sanctis est patribus consimilis comprobatus, cuius sequi disputationes necessarium esse conscripta eius affirmant Ma. 358
 20 *manibus eius* iaculati contra diffidentes ecclesiasticae traditioni. et Georgius patria Cyprius qui euangelice patrimonium uenundans et Christum deum nostrum, qui dedit nobis normam dispensationem suam, imitans non contendit, non clamauit, cum *malediceretur non maledicebat*, cum *pateretur non* comminatus est, *percutienti se in maxillam uertebat et alteram*, *angarianti se mille passus* apponebat et duplum, PL 129, 449
 25 tulit *iugum a iuuentute sua*, bonum arbitratus secundum prophetam *sedere* singulariter et silere. atque Iohannes qui ab eis iniuriose Mansur appellatus est quique dimissis omnibus Matheum euangelistam aemulatus Christum secutus est, *maiores diuitias* arbitratus *thesauro*, quem in Arabia dereliquit, opprobrium *Christi*, et *elegit* potius *affligi cum plebe dei quam temporalem uoluptatem habere peccati*. ipse ita-

12 abominatio – cultus cf. *Vulg. Sir. 1,26; Anast. ex Rustico, ut uidetur* (cf. *ACO II 3,1 p. 249,19–20*)

P VE

4 paternorum + et P 5 Saracenis F edd. 6 Contumelioso – anathema add. ed. Rom.* (ex gr.), *recepti dubitanter* 7 interpretati P^{ac} (ta del. P^x) | Mansur add. ed. Rom.* (ex gr.) 11 ille codd. (corr. ed. Rom.) | sua ipsius ~ *ἐαυτῶν* (cf. *supra p. 619,4 al.*), ipsius om. E edd. | opprobria ed. Rom. (*uide infra l. 28*): obpropria P obprobria VE 12 consu-
 erunt P^{ac} (ue add. P^c s.l.) | abominatio VE 14 abdito] abscondito P^{ac} (scondito *subterlin.*, dito *superscr.* P^c) 15 textit (cf. gr. et *Gloss.*): contextit ed. Rom.* (*expectaueris* protexit, cf. *Vulg. et Psalt. Rom.*) | illos] eos E edd. 16–19 Ger-
 manus – orbem] *Anast. uerborum constructionem mutauit* (*uide infra ad l. 18* affirmant) 17 Samuel E edd. | patri-
 bus est F edd. 18 affirmant] *Anast. legit διαβεβαιούνται* (cf. gr. M) celebrata per ed. Rom.^{mg} (ex gr. διαβεβόηται)
 19 faucibus etiam *Psalt. Rom.*: gutture *Vulg.* 21 patrimonium uenundans] uitam instituens ed. Rom.^{mg} 23 remale-
 dicebat P^{ac} (re add. P^c s.l.) | comminatus est] cominabatur E (ex *Vulg.*) comminabatur F edd. 24 in om. E edd.
 25–26 singulariter sedere E edd. 27 Mattheum ed. Rom.* 28 quem – dereliquit] omni Arabum La.-Co.^{mg} (*Anast. sententiam male intellexit*)

- ἀπόλαυσιν. αὐτὸς οὖν τὸν σταυρὸν ἑαυτοῦ ἀράμενος καὶ ἀκολουθήσας αὐτῷ, ὑπὲρ Χριστοῦ καὶ τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐξ ἀνατολῆς διὰ Χριστοῦ ἐσάλπισε, μὴ φορητὴν
- Ha. 440 ἡγούμενος τὴν ἐν ἁλλοδαπῇ γεγонуῖαν καινοφωνίαν καὶ τὴν κατὰ τῆς ἀγίας τοῦ θεοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας ἄθεσμον συσκευὴν καὶ λυσσώδη μανίαν. ἀλλὰ ταύτην θριαμβεύσας πάντας παραινεντικῶς καὶ νουθετικῶς ἡσφαλίζετο μὴ ἀπαχθῆναι μετὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν, ζητῶν ἐν ἐκκλησίαις τὴν ἀρχαίαν θεσμοθεσίαν κρατεῖσθαι καὶ τὴν εἰρηναίαν κατάστασιν, ἣν ὁ κύριος τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὡς γνώρισμα τῶν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ κεκλημένων ἐδωρήσατο λέγων· εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφήμι ὑμῖν.
- Rom. 651 Τούτων οὖν τῶν αἰδεσίμων ἀνδρῶν καὶ ἀξίων πίστεως οὕτως ἀναδειχθέντων ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, τίς ἢ πρὸς αὐτοὺς ἐπαναστατικὴ συκοφαντία καὶ οἷα αὕτη φρικωδεστάτη, <ἦν> καὶ φέρειν τις οὐ δύναται; ὄντως ἀγνόημα ἡγνόησαν οἱ ταλαίπωροι τὴν οἰκείαν γλῶσσαν ἀσχήμως ἀπογυμνώσαντες, Γερμανὸν τὸν μυστηπόλον θύτην καὶ ἱερέα Χριστοῦ, δίγνωνμον καὶ ξυλολάτρην ὀνομάσαντες, ὡσαύτως καὶ Γεώργιον καὶ Μανσοῦρ, ὁπότε οὐδὲ ἐκ τῶν ἐν τέλει τις τοιοῦτον βλάσφημον τῷ ὁμοπίστω προσέτριπεν, ἐξ Ἑβραίων δὲ καὶ Ἀγαρηνῶν καὶ ἄλλων ἀπίστων ἔγκλησιν τοιαύτην περὶ τε τοῦ θείου τύπου τοῦ σταυροῦ καὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων καὶ ἄλλων ἱερῶν ἀνατεθειμένων τῷ θεῷ πολλαχῶς οἱ χριστιανοὶ ἐνεκλήθησαν, ἐπεὶ χριστιανὸς ὁμοπίστω τοιαύτην ἔγκλησιν οὐδαμῶς προσήγαγεν. ἀλλὰ δύσχρηστος ὁ δίκαιος τῷ ἀδίκῳ ὥσπερ ὀφθαλμιῶσιν ἥλιος. αὐτοὶ γὰρ δραπετεύσαντες ἀπὸ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ θεσμοῦ ἐξωσθέντες παρεδόθησαν τοῖς ψευδηγορήμασι καὶ ταῖς λοιδορίαις, καὶ οὐδὲν ἕτερον συνάγουσιν ἢ κατηγορεῖσθαι τῶν χριστιανῶν καὶ τῶν τοῦ θεοῦ ἱερέων καταλελοιπέναι θεὸν ζῶντα καὶ ἀληθινὸν καὶ εἰκόσι λατρεῦειν, ἐπεσβόλοι τινὲς καὶ λωβητῆρες, ἀκριτόμυθοι τε καὶ ἁμαρτοεπεῖς γινόμενοι. καὶ τίς τῶν φοβουμένων τὸν κύριον καὶ γελώντων τὸ γελᾶν οὐ πλατύν αὐτῶν καταχεεῖ γέλωτα ἢ μᾶλλον οὐ στυγνὸν πένθος περιβαλεῖται καὶ νύκτα βαθεῖαν ἐπὶ ταύτῃ αὐτῶν τῇ ἀσεβείᾳ; καὶ ἐπειδὴ ἐφευρεταὶ κακῶν κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον ὄντες ἐξέλιπον ἐξερευνῶντες ἐξερευνήσεις, ταῖς αὐτῶν φλυαρίαις ἐρρῶσθαι φράζοντες ἱκανά
- La.-Co. 537
- Ma. 360

1 cf. Mc. 8,34; Lc. 9,23 5-6 cf. Ps. 124,5 8-9 cf. Ioh. 14,27 19-20 δύσχρηστος - ἀδίκῳ cf. Sap. 2,12; Is. 3,10 25 cf. Col. 3,22 27 ἐφευρεταὶ κακῶν cf. Rom. 1,30 27-28 ἐξέλιπον - ἐξερευνήσεις Ps. 63,7

12 ἀγνόημα ἡγνόησαν cf. Greg. Naz. or. 4 (c. Iul. I) (CPG 3010,4) c. 3,6 Bernardi 13 τὴν - ἀπογυμνώσαντες cf. Conc. Later., ACO ser. II, I p. 182,30-31 20 ὥσπερ - ἥλιος cf. Bas. (?) in Is. (CPG 2911) c. 3 § 114, PG 30, 304 B 5 (= § 114,23 Trevisan I p. 323) 24 ἐπεσβόλοι - ἁμαρτοεπεῖς cf. Hom. Il. 2,275; 2,246; 13,824

1-6 αὐτὸς - ἀνομίαν = Gennad. Schol. tract. de proc. spir. s. II p. 422,9-15 Petit/Sidérédès/Jugie 13-14 Γερμανὸν - ὀνομάσαντες cf. Steph. Diac. uita Steph. Iun. (BHG^a 1666) § 29 p. 127,20-22

V T M 1-6 = Gennad. Schol.

1 ἀράμενος + καὶ τοῦ Χριστοῦ Morin Vc^{ms} (ex lat., ut uidetur; sed ipse deleuit) edd. | αὐτῷ] sc. τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ, cf. lat. 2 ἀνατολῶν Gennad. Schol. | Χριστοῦ³] Χριστὸν V 3 ἁλλοδαπεῖ T (abbr. V) | γενομένην Gennad. Schol. | κenoφωνίαν codd., corr. ed. Rom. (cf. lat.) 4 θεοῦ] Χριστοῦ Gennad. Schol. 5 νουθετητικῶς M | ἡσφαλίσατο V 7 γνώριμον T edd. i. t. (γνώρισμα ed. Rom.^{ms}) 8-9 δίδωμι - ἐμὴν om. M 11 οἷα T M: οἷα V οἷον ed. Rom.* | αὕτη M (cf. lat.): ταύτη V T, om. ed. Rom.* 12 ἦν add. ed. Rom. (ex lat.) | ὄντως] οὕτως M, sed cf. lat. 15 ἐκ om. ed. Rom.* (ex Vc; „ἴσ. τῶν εὐτελῶν τις“ ed. Rom.^{ms}, quod reiciendum; cf. lat.) 15-16 ὁμοτίμω V 16 προσέτριπεν Vc^{pc} (pⁱ in ras.) edd., sed cf. supra p. 762,9 al. 17 ἄλλων om. ed. Rom.* (ex Vc) 19 προσήνεγκεν M 25 καὶ - γελᾶν] locus difficilis; fort. est adnotatio marginalis in textum recepta; cf. etiam Ioh. Chrys. in epist. 1 Cor. hom. 34 p. 430,1-2 Field (PG 61, 293 A 4-5) | καὶ γελώντων om. M | τὸ γελᾶν om. ed. Rom.*; sed cf. lat. | καταχεεῖ M: καταχέει V T καταχέει ed. Rom.* 26 ἐπὶ M (cf. lat.): πρὸς V T edd. 26-27 ταύτην ... τὴν ἀσεβείαν ed. Rom.*; sed cf. lat. 27 καὶ ἐπειδὴ T: καὶ ἐπεὶ δὲ V ἐπεὶ δὲ M

que *crucem suam* et Christi portans *et secutus* eam, pro Christo ab oriente per Christum tubicinauit, non tolerabilem ducens uocum nouitatem quae diuerso fuerat modo Ha. 439
facta seu praeuaricatricem factionem rabidamque insaniam quae aduersus sanctam dei catholicam ecclesiam erat armata. sed hanc publicans omnes exhortando et
5 admonendo cautos reddebat, ne abducerentur *cum operantibus iniquitatem*, quae-
rens in ecclesiis antiquam legislationem teneri et pacificam constitutionem, quam dominus discipulis suis nominis sui uocabulum sortientibus donauit dicens: *pacem*
meam do uobis, pacem meam relinquo uobis.

His ergo reuerendis uiris et fide dignis taliter in catholica ecclesia demonstratis, quae Rom. 651
10 est aduersus eos insurgens accusatio et quam haec est horrenda, quam etiam ferre
quis omnino non poterit? uere ignorantiam ignorauerunt miseri propriam linguam inhoneste denudantes Germanumque mysticum sacrificatorem et sacerdotem Christi
,duplici sensu et ligni seruitorem' nominantes, similiter et Georgium et Mansur, cum aliquando nec ex principibus quisquam talem blasphemiam ei qui unius fidei secum
15 erat iniecerit, ab Hebraeis autem et Agarenis et aliis infidelibus querelam talem tam
super diuino typo crucis quam super uenerabilibus imaginibus et aliis sacris deoque dicatis rebus saepe christiani accusati sint; nam christianus christiano huiusmodi
accusationem nullatenus intulit. sed *inutilis est iustus* iniusto quemadmodum lippis oculis sol. ipsi quippe fugientes a ueritate atque ab ecclesiastica lege repulsi, traditi
20 sunt falsiloquiis et maledictis, et nihil aliud colligunt quam ut accusent christianos et La.-Co. 538
domini sacerdotes, quasi dereliquerint deum uiuum et uerum atque iconis deseruiant, maledici quidam et laesi, multiloqui et horum sectatores effecti. et quis timen-
tium dominum et deridentium derisum non latum risum suum effundat uel potius non tristi lamento induatur et noctem profundam super hac ipsorum impietate secte-
25 tur? et quia, cum sint *inuentores malorum* secundum diuinum apostolum, *defecerunt scrutantes scrutinia*, * garrulitatibus eorum ,bene ualete' fatentes sufficientia dei gra-

P VE

1 et Christi *de suo addidisse uidetur* Anast.; cf. gr. | eam (sc. plebem dei)] eum *ed. Rom.** 2-3 diuerso - facta (*error interpretis*; ἁλλοδαπῆς ~ diuersus *habent* Gloss.)] „gr. in aliena f. regione facta“ *ed. Rom.mg* 4 publicans ~ θριψ-
βεύσας (cf. Act. V p. 559,23 al.) 5 adducerentur F *edd.* (ex Vulg., ut uidetur; sed cf. gr.) 7 discipulis - donauit] d.
suis tamquam insigne donauit *ed. Rom.mg* (Anast. uerba ὡς γνώρισμα non legisse uidetur; inde ea quae sequuntur
liberius uertit) 9 ecclesia catholica *ed. Rom.** 13 et² om. E *edd.* 15 ebreis P ebreis V^{ac} hebreis V^{pc} (h add. s.l. V¹)
E | querela tali *ed. Rom.**, sed cf. gr. et Kühner/Stegmann I 285 sqq. | quærelam P quærelam V 17 sint Dubielzig:
sunt *codd.* 22 maledicti P | et¹ - effecti] „gr. et conuiciatores, locutores temerarii et linguaces“ *ed. Rom.mg* (Anast.
graeca male intellexit) 23 dominum] deum E *edd.* | deridentium derisum] cf. app. crit. gr. | derisu V, om. E *edd.* |
suum ~ αὐτῶν? 24 nocte profunda *ed. Rom.**, sed cf. infra sectetur 24-25 sectetur] nihil respondet in gr., om.
*ed. Rom.** 26 garrulitatibus - fatentes] garrulitatibus uel huiusmodi aliquando secundum grecum idioma bene
ualete aut aue dicere uel ualedicere est garrulitatibus uel huiusmodi factis uel dictis amplius nullum sermonem facere,
sed deinceps ab illis cessare tanquam noxiis add. P¹ in marg. inf. (adnotatio Anastasii) | ualere *ed. Rom.**, sed Anast.
salutationem rectam, quae est ἔρωσθε, restituit | sufficienter F² *edd.*, sed cf. gr.

θεοῦ χάριτι πρὸς τελείαν ἀνατροπὴν τῶν ματαίων λογισμῶν τῆς ψευδωνύμου αὐ-
τῶν γνώσεως ἀπαρτίσαντες καὶ ταῖς παλαιαῖς αἰρέσεσι τὴν πλάνην αὐτῶν ταύτην
τῆς καινῆς φαυλότητος συναριθμήσαντες ἐξετέμεμεν τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος.

Φέρε κατηθικεύσωμεν τῶν ἀκρωμένων τοὺς νόας. πάντα οὖν ἐνώπια τοῖς συνιοῦσι
καὶ ὀρθὰ τοῖς εὐρίσκουσι γινῶσιν, ὡς τῷ παροιμιαστῇ καλῶς καὶ τῇ ἀληθείᾳ δοκεῖ.
ἢ γὰρ ἁγία τοῦ θεοῦ καθολικὴ ἐκκλησία ἐκ διαφόρων καὶ ποικίλων πραγμάτων
τοὺς ἐν αὐτῇ γεννηθέντας ἔλκει πρὸς μετάνοιαν καὶ ἐπίγνωσιν τῆς τῶν ἐντολῶν
τοῦ θεοῦ τηρήσεως, καὶ πάσας τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν σπεύδει καθοδηγεῖν πρὸς δόξαν
τοῦ ἐπὶ πάντων θεοῦ, καὶ δι' ἀκοῆς καὶ ὁράσεως τὴν ἐπανόρθωσιν ποιεῖται, αὐτὰ
τὰ πεπραγμένα ἐπ' ὅψεσι τῶν προσερχομένων προτιθεῖσα. ὅταν γὰρ ἐκ πλεονεξί-
ας καὶ φιλαργυρίας ἀρπάσῃ τινά, ὑποδείκνυσιν αὐτῷ ἐν εἰκόνι Ματθαῖον τὸν ἐκ τε-
λωνῶν ἀπόστολον τὴν τῆς φιλαργυρίας μανίαν καταλιμπάνοντα καὶ Χριστῷ ἀκο-
λουθοῦντα, καὶ Ζακχαῖον ἐπὶ συκομορέαν ἀνερχόμενον ποθοῦντα Χριστὸν ἰδεῖν καὶ
αὐτῷ συντασσόμενον τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων παρέξιν πτωχοῖς καὶ εἴ τι νός τι
ἐσυκοφάντησεν ἀποδιδόντα τετραπλάσιον· καὶ γίνεται πρὸς φυλακὴν τῆς ἐπιστροφῆς
καὶ διηνεκῇ μνήμην ἢ τῶν εἰκονικῶν ὑποτυπώσεων συνεχῆς θέα πρὸς τὸ μὴ παλιν-
δρομῆσαι εἰς τὸν ἴδιον ἔμετον. ἤρπασεν ἕτερον αὖθις ἔρωτι πορνικῷ κατεχόμενον

Rom. 652 Ἰωσήφ τοῦ σώφρονος τὴν εἰκόνα προτίθησιν, ὅς τὴν πορνείαν βδελυξάμενος καὶ τῇ
σωφροσύνῃ ταύτην νικήσας τὸ κατ' εἰκόνα διεφυλάξατο, οὗ μέτοχοι γίνονται οἱ
ταύτης ἑρασταί. πάλιν ἐτέρωθι τὴν μακαρίαν Σωσάνναν ἀνατίθησι σωφροσύνῃ
κοσμουμένην καὶ χεῖρας ἐκτείνουσιν, τὴν ἐξ ὕψους βοήθειαν ἐπικαλουμένην, καὶ
Δανιὴλ κριτὴν προκαθήμενον καὶ ταύτην ἐξαιρούμενον ἐκ χειρὸς πρεσβυτέρων ἀνό-
μων· καὶ γίνεται τῆς εἰκονικῆς στηλογραφίας ἢ μνήμη πρὸς φυλακὴν σώφρονος βίου.
ἤρπασε τὸν ἐν τρυφῇ τὸν βίον δαπανήσαντα καὶ μαλακοῖς ἱματίοις ἡμφιεσμένον καὶ
ἃ χρὴ τοῖς πένησι παρέχειν ἐν τοιαύταις ἐσθήσεσι καταναλίσκοντα καὶ τὴν ἀβρο-
δαίτον ζωὴν ἀσπασάμενον· δεικνύει αὐτῷ τὸν Ἡλίαν μηλωτὴν ἡμφιεσμένον καὶ τῇ
αὐτάρκει τροφῇ ἐπαρκούμενον, καὶ Ἰωάννην τρίχας καμήλου ἐνδεδυμένον καὶ ἀγρίῳ
μέλιτι τρεφόμενον, τὸν δὲ Χριστὸν δακτύλῳ δεικνύοντα καὶ προδιαγράφοντα αἶρειν
τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, σὺν τούτοις καὶ τὸν μέγαν Βασίλειον ἀσκητῶν τε καὶ
μοναζόντων πλῆθος κατεσκληκότων τῷ σώματι.

Διὰ δὲ τὸ μὴ ἐκτετᾶσθαι τὸν λόγον ὀλίγων μνήμην ποιησάμενοι τὰ λοιπὰ ἐπαφ-
ήκαμεν τοῖς ἀκρωμένοις ἐρευνᾶν. ἔχομεν γὰρ πᾶσαν τὴν τοῦ εὐαγγελίου διήγησιν
ἀναστηλογραφουμένην καὶ εἰς μνήμην θεοῦ ἡμᾶς ἄγουσαν καὶ χαρὰς ἡμᾶς ἐμπιπλῶ-
σαν. τούτων γὰρ ἐπ' ὅψεσιν ἡμῖν προκειμένων καρδία φοβουμένων τὸν κύριον

1–2 cf. 1 Tim. 6,20 3 cf. Eph. 6,17 4–5 Prou. 8,9 9 cf. Rom. 9,5 11–13 cf. Mt. 9,9–13; Mc. 2,14–17; Lc. 5,27–32 13–15 cf. Lc. 19,2–8 17 cf. Prou. 26,11; 2 Petr. 2,22 18–19 cf. Gen. 39,6–20 19 κατ' εἰκόνα Gen. 1,26 20–23 cf. Sus. (Theod.) 42–50 26–27 cf. 3 Reg. 19,6–13 27–28 cf. Mc. 1,6; Mt. 3,4 28–29 cf. Ioh. 1,29 34–788,1 cf. Prou. 15,13 et Col. 3,22

4–790,11 Φέρε – ἀσπασμόν cf. Uphus p. 260–264 19 τὸ – διεφυλάξατο cf. e.g. Ath. gent. (CPG 2090) c. 34,24 Thomson

V T M

2 ἀπαντήσαντες M 3 καινῆς M ed. Rom.^{ms}; κενῆς V T edd. i. t. 4 κατηθικεύσωμεν] κατικετεύσωμεν Vc^{pc} (Bonafides in marg.) edd. 11 ἀρπάσει V 13 καὶ om. ed. Rom.* | συκομορεῖαν V | ἀνερχόμενον + καὶ M 14 τινά M 15 συκοφάντησεν V | ἀποδιδόντα + εἰς τὸ M 16 εἰκονικῶν ὑποτυπώσεων] εἰκονικῶς ὑποτυπωθέντων M 17 εἰς] πρὸς M (cf. lat.) ἐπὶ Sept. et N. T. (ubi uar. lect. εἰς) 25 ἃ χρὴ] ἄχρι V 25–26 ἀβροδαίτον V T 26 δεικνύει – καὶ om. M 27 τροφῇ + μὴ M (propter omissionem praecedentem) 29 κόσμου + προστίθησι M (propter eandem omissionem) | ἀσκητῶν] ἀσίων M 31 τὸ] τῷ V | ἐκτετᾶσθαι Vc edd.

tia ad perfectam destructionem uanarum cogitationum *falsi nominis* eorum *scientiae* consummantes et cum ueteribus heresibus errorem inanis prauitatis ipsorum connumerantes hunc excidimus *gladio spiritus*.

PL 129, 450

Age nunc instruamus audientium animos. omnia ergo praesentia sunt *intelligentibus*
 5 *et recta his qui inueniunt scientiam*, sicuti prouerbiatori bene necnon et ueritati uidentur. sancta enim dei catholica ecclesia ex diuersis et uariis rebus eos qui sibi nati sunt trahit ad poenitentiam et ad agnitionem mandatorum dei custodiae, et omnes sensus nostros festinat dirigere ad gloriam eius *qui est super omnia deus*, atque per auditum et uisum correctionem facit, ipsa quae gesta sunt uultibus eorum qui accedunt apponens.
 10 quando namque ex auaritia et amore pecuniarum rapit quenquam, ostendit ei in imagine Matheum qui ex telonariis apostolus factus auaritiae furia derelicta Christum secutus est, et *Zacheum in sycomorum ascendentem*, desiderantem Christum uidere, ac ei repromittentem *dimidium* substantiae se praebere *pauperibus et, si* cui aliquid abstulit, *reddere quadruplum*; et fit ad custodiam conuersionis et iugem
 15 memoriam imaginalium formationum continua uisio, ne repedetur *ad* proprium *uomitum*. rapuit rursum alium desiderio meretricio depressum: pudici Ioseph imaginem apponit, qui fornicationem abhominans et hanc pudicitia uincens illud quo dicitur *ad imaginem* custodiuit, cuius participes efficiuntur qui hanc dilexerint. iterum alibi beatam Susannam proponit pudicitia ornatam et manibus extensis adiutorium
 20 ab excelso inuocantem et Danihelem iudicem praesidentem et hanc eruentem de manibus seniorum iniquorum; et fit imaginalis titulationis memoria ad custodiam pudicae uitae. rapuit in deliciis substantiam suam consumentem et mollibus uestimentis uestitum, quae oportet egenis praebere in talibus uestibus expendentem et delicatam uitam amplectentem: et ostendit ei Heliam melota amictum et sufficienti
 25 esca contentum et Iohannem *pilis cameli* indutum et agresti melle nutritum Christumque digito demonstrantem et profitentem hunc *tollere peccatum mundi*, cum his etiam magnum Basilium atque ascetarum et monachorum multitudinem corpore arefactorum.

Rom. 652

Ha. 442

Ne uero extendamus sermonem, paucorum mentionem facientes reliqua dimisimus
 30 audientibus perscrutanda. habemus enim omnem euangelii narrationem depictam et ad recordationem dei nos adducentem et gaudio nos replentem. his enim uultibus

La.-Co. 539

19–21 beatam – iniquorum cf. *Vulg. Dan. 13, 42–50*

P VE

2 consumantes VE *ed. Rom. (corr. ed. Reg.)* consumentes F (*inde supra* sufficienter F²) (*disputatione peracta ed. Rom.^{m8}*) | inanis] *Anast. legit* κενῆς (*aliter supra p. 695, 14*), cf. *gr. V T* 4 animos audientium E *edd.* | audientium P^{ac} (i² *add. s.l. P^c*) | ergo om. P | intelligentibus E *edd.* 5 erecta *ed. Rom.** | secuti P^{ac} (*in e scr. i P^c*) 6 sibi ~ ἐν αὐτῇ? *Anastasium* ἐαυτῇ *legisse suspic. Dubielzig* 7 penitentiam V penitentiam E 9 correptionem P 10 nanque P *ed. Rom.* | quemquam F *edd.* 11 Mattheum *ed. Rom.** 12 Zacchaeum *ed. Rom.** | sicomorum VE 17–18 illud – imaginem ~ τὸ κατ' εἰκόνα 17 quo] quod E *edd.* 18 dilexerunt *ed. Rom.** 20 Daniele E *edd.* 24 et¹ ante quae *poni debuit, cf. gr. (mendum interpretis)* | melote E *edd.*

εὐφραίνεται, θάλλει πρόσωπον, ψυχὴ ἄθυμοῦσα εἰς εὐθυμίαν μεταπεποιήται καὶ ψάλλει μετὰ τοῦ θεοπάτορος Δαβίδ· ἐμνήσθην τοῦ θεοῦ καὶ εὐφράνθην. μνήμην οὖν θεοῦ δι' αὐτῶν πάντοτε ἔχομεν· ἡ γὰρ ἀνάγνωσις ἐστ' ὅτε καὶ ἐλλείπει ᾗδεσθαι ἐν τοῖς σεπτοῖς ναοῖς, ἡ δὲ εἰκονικὴ ἀνατύπωσις ἐσπέρας καὶ πρωΐ καὶ μεσημβρίας ὡς ἐν αὐτοῖς καθιδρυμένη διηγεῖται ἡμῖν καὶ ἀναγγέλλει τὴν τῶν πραγματευθέντων ἀλήθειαν.

Δεξώμεθα οὖν τὴν παράδοσιν τῆς ἐκκλησίας· τιμήσωμεν τὴν θεσμοθεσίαν· μὴ περιεργασώμεθα τὴν εὐσεβῆ καὶ ἔνθεσμον συνήθειαν· μὴ πολυπραγμονήσωμεν τὰ ἀρχαῖα δίκαια. πᾶν γὰρ ὃ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ θεοῦ ἀνατίθεται ἀποδεκτὸν αὐτῷ. οἱ δὲ ἐκτὸς γινόμενοι τῆς παραδόσεως ταύτης, ἧς μέτοχοι γεγόνασι πάντες οἱ γνησίως υἱοθετηθέντες ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἄρα νόθοι εἰσὶ καὶ οὐχ υἱοί. οὐκοῦν αἰσθώμεθα εὐγε καὶ καλῶς εἶναι τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀνάθεσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ πνευματικῶς δι' αὐτῶν ἀνάγεσθαι ἐπὶ τὴν τῶν πρωτοτύπων αὐτῶν ἀνάμνησιν καὶ ταύτας διὰ τὴν αὐτῶν τιμιότητα καὶ ἀσπάζεσθαι καὶ περιπτύσσεσθαι καὶ τὴν ὀφειλομένην προσκύνησιν ἀπονέμειν, εἴτε οὖν ἀσπασμόν τινα τοῦτο φίλον καλεῖν ἢ προσκύνησιν· ταυτὸν γὰρ ἀμφοτέρω, εἰ μὴ πῶς τὴν κατὰ λατρείαν προσκύνησιν τις ἐννοήσῃεν· ἄλλη γὰρ αὕτη, ὡς πολλαχῶς δέδεικται — μόνον ἄξιός ἐστι προσερχόμενος ἔστω τῆς προσκυνήσεως, εἰ δὲ οὐκ ἄξιός, καθαρῶς πρῶτον καὶ εἴθ' οὕτως προσελθὲν τῇ εἰκονικῇ σεπτῇ ἀνατυπώσει. μὴ ἔνστασις σατανικὴ εἴη περὶ τὴν αὐτῶν προσκύνησιν μήτε δειλία ὑπονοίας ἔχουσα πρόφασιν πονηρᾶς, ὅτι, εἰ προσέλθω τῇ εἰκόνι, ταύτην ἀσπαζόμενος εὐρίσκομαι τὴν ἐν πνεύματι λατρείαν αὐτῇ προσνέμων — ἅπαγε τῆς ὑπονοίας ταύτης θεομάχοι καὶ κενολόγοι τὸν ὄφιν μιμούμενοι ταῦτα γλωσσαλοῦσι. καὶ γὰρ αὐτὸς τῇ γυναικὶ προσελθὼν ἐψιθύρισε ψευδολογήσας· τί ὅτι εἶπεν ὁ θεός· ἀπὸ παντός ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φάγη, ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ; οὕτως καὶ οὗτοι τὰς θηλυδριώδεις καρδίας ἐξαπατῶσι λέγοντες ὅτι, ὁ προσκυνῶν εἰκόνα τοῦ κυρίου ἢ τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν καὶ ἀληθῶς θεοτόκου ἢ ἀγίων ἀγγέλων ἢ τινος τῶν ἀγίων τὴν ἐν πνεύματι λατρείαν ταύτῃ προσφέρει. μὴ ἀπατηθῶμεν οὖν τῷ λόγῳ αὐτῶν. παραίνεσις καὶ παραίφασις τοῦ διαβόλου αὕτη. ὁ θεολόγος Γρηγόριος ἀνατρέπει τοῦτο τὸ μύθευμα παρακελεύόμενος πᾶσιν ἡμῖν· „τὴν Βηθλεὲμ σεβάσθητι καὶ τὴν φάτνην προσκύνησον”, σὺν τούτῳ δὲ καὶ Μάξιμος ὁ ἀοίδιμος, οὗ ἔπαινος ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις, ἡνίκα μετὰ τινων ἀνδρῶν διαλεγόμενος περὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων θεῖον τύπον τοῦ τιμίου σταυροῦ, ἅγιον εὐαγγέλιον καὶ σεπτὴν εἰκόνα προστάττων εἰς μέσον ἄγεσθαι καὶ ταῦτα ἐπὶ βεβαιώσει τῶν λαληθέντων

2 Ps. 76,4 23–25 Gen. 3,1 et 2,16–17; cf. Gen. 3,3

30–31 Greg. Naz. or. 38 (in theophania) (CPG 3010,38; BHG^a 1921) c. 17,6–7 Moreschini/Gallay 31–790,1 cf. <Anast. apocris.> disp. inter Max. et Theod. (CPG 7735; BHG^a 1233) p. 117 (l. 464–467) Allen/Neil (partim ad uerbum); cf. Act. IV p. 340,18–342,1

V T M 30–31 = Greg. Naz.

5 ἀναγγέλλει V T: ἀπαγγέλλει M ἀγγέλλει Vc edd. 9 ἀπόδεκτον V 16 πῶ] που ed.Rom.* 17–19 μόνον — ἀνατυπώσει] cf. infra p. 790,12 sqq. 18 εἴθ' om. M 21 ἀσπασόμενος ed.Rom.* (ex lat., ut uidetur) 22 fort. <γάρ> καὶ scribendum; cf. lat. 23–24 τί ὅτι M (cf. Sept.): ὅτι V τί T edd. 24–25 εἶπεν — αὐτοῦ] ἢ δ' ἂν ἡμέρα φάγηται (sic) ἀπὸ τοῦ ξύλου, διανοιχθήσονται ὕμῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἔσεσθε ὡς θεοὶ γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρὸν V (ex Gen. 3,5) 24 φαγῇ T M ed.Rom., corr. ed.Reg. 26 θηλυδριώδεις M 27 ἡμῶν + τῆς μητρὸς αὐτοῦ V | ἢ + τῶν M 28 οὖν om. M, sed cf. lat. 29 παραίφασις V (inde ed.Rom.^{ms}): παρέμφασις T edd. i.t. παράβασις M | <καὶ γάρ> ὁ con. Dubielzig coll. lat.

nostris oppositis cor timentium dominum laetificatur, floret facies, anima taedio affecta in alacritatem transfertur et psallit una cum dei patre Daud: *memor fui dei et delectatus sum*. memoriam ergo dei per eos semper habemus; lectio enim minus nonnumquam recitatur in uenerabilibus templis, imaginalis uero formatio uespere et
 5 mane et meridie tanquam in eis stabilita narrat nobis et annuntiat ueritatem gestorum.

Suscipiamus ergo traditionem ecclesiae; honoremus legislationem; ne scrutemur
 10 piam et legitimam consuetudinem, ne curiose agamus aduersus antiqua iura. omne quippe quod in commemorationem dei conditur, acceptum est illi. qui uero praeter
 15 hanc traditionem efficiuntur, cuius participes facti sunt omnes qui germane filiorum adoptionem receperunt in catholica ecclesia, merito nothi sunt et non filii. itaque sentimus bonum et optimum esse uenerabilium imaginum positionem in ecclesia fieri et spiritualiter reduci per has ad principalium suorum memoriam atque istas propter earundem honorificentiam et salutare et amplecti ac debitam adorationem
 20 impendere, siue ergo salutationem alicui sit gratum uocare siue adorationem; hoc ipsum enim est utrumque, nisi forte quis adorationem quae ‚catalatrian‘ exhibetur intellegat; alia est enim haec, ut multipliciter est ostensum – tantum dignus is qui accedit sit adoratione; at si non fuerit dignus, purificetur primum et ita demum accedat ad imaginalem uenerabilem formam. ne instantia satanica sit erga adorationem
 25 earum neque formido nequam suspicionis habens occasionem, quia, si accessero imagini hanc salutaturus, inuenior latrian quae in spiritu est huic impendere. absit suspicio haec. impugnatores enim dei atque uaniloqui serpentem imitantes haec garrulis linguis effantur. etenim ipse accedens mulieri susurrauit mendaciter: quid, perhibens, quia dixit *deus: ex omni ligno quod est in paradiso comedes, de ligno autem*
 30 *quod est in medio paradisi ne comedas?* ita et isti effeminata corda seducunt dicentes quia ‚qui adorat imaginem domini uel intemeratae dominae nostrae ac uere dei genitricis uel sanctorum angelorum aut cuiusquam sanctorum, latrian quae in spiritu est huic offert‘. ne decipiamur ergo sermone ipsorum. admonitio enim et praua diaboli est haec assertio. nam et theologus Gregorius hanc destruit fabulationem,
 30 omnibus nobis iubens cum dicit: „Bethlehem cole et praesepe adora“, cum hoc autem et Maximus memorandus, cuius laus in omnibus est ecclesiis, dum cum uiris quibusdam de ecclesiasticis negotiis disputaret, diuinum pretiosae crucis typum, sanctum euangelium et uenerandam iconam praecepit in medium afferri et haec cum

P VE

1 appositis *ed. Rom.** | tedio *codd. (fort. retinendum)* 4 nonnumquam *ed. Rom.** | et *om. E edd.* 5 tamquam V (*abbr. E*) 9 conditur] dicatur *ed. Rom.m8* 12 sentimus] *Anast. uertit αἰσθάνομεθα (Dubielzig)* 13 spiritualiter *ed. Rom.** 15 impendere P | salutationem *post* sit *E edd.* 16 ipsum] *debut* idem (*Dubielzig*) | catalatrian (i.e. κατὰ λατρείαν)] secundum latrian *ed. Rom.** ex F (*ubi* i.e. secundum *add. manus posterior s.l.*) | exhibetur P 17 intelligat *E edd.* | enim *om. E (inde alia enim est ed. Rom.*)* | is] his VE 19 ne] nec F² *edd., sed cf. gr.* 20 nequam] iniquae *ed. Rom.** 20–21 imaginem *E edd., sed cf. gr.* 21 latrian V *edd.* 22 serpentes VE (*corr. F²*) 23–24 susurrauit – quia ~ ἐπιθύρισε ψευδολογήσας· τί ὅτι 24 quia *om. ed. Rom.** | paradiso P 24–25 comedes – ne *om. E* 25 ne comedas] non comedetis *ed. Rom.* (ex Vulg. Gen. 3,1) propter lacunam in E* | et *om. P* 26 uel] aut VE *edd.* 26–27 genitricis dei *E edd.* 27 latrian *E edd.* | in *om. P* 29 nam et] *cf. app. crit. gr.* 30 omnibus – iubens] *de datiuo cf. Stotz IV, IX § 15,2* | Bethlehem *codd., correxi coll. p. 729,7 al.* | et *om. E edd.* | praesepe V presepe E 30–31 autem hoc *E edd., hoc om. V* 32 praeciose P pretiose E

σὺν αὐτοῖς ἡσπάσατο. ὁ δὲ τῆς ἀθανασίας ἐπώνυμος τρανότατα ἡμῖν διαγορεύει
 Ha. 444 ἐν τῇ πρὸς Μαρκελλῖνον ἐπιστολῇ, ἣν προέταξεν ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ἐρμηνείας τῶν
 ψαλμῶν, οὕτως ἰλέγων· „Τὴν βίβλον τῶν ψαλμῶν τις λαμβάνων τὰς μὲν τοῦ
 La.-Co. 541 σωτῆρος προφητείας συνήθως ὥς ἐν ταῖς ἄλλαις γραφαῖς θαυμάζων καὶ προσκυνῶν
 Ma. 364 διεξέρχεται.” ὁρᾷ; τὰς τοῦ σωτῆρος προφητείας ὁ θεσπέσιος πατὴρ προσκυνεῖν,
 ἡμῖν παρακελεύεται. καὶ εἰ ταύτας εὐσεβὲς ἐστὶ προσκυνεῖν, πόσῳ γε μᾶλλον τὰς
 ἐκβάσεις τῶν προφητικῶν ἐμφάσεων ἐν εἰκόνι ὁρῶντας ἀναγκαῖόν ἐστι προσκυνεῖν;
 ἔχει γὰρ ἡ προφητεία· ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν. ταύτην οὖν
 τὴν προφητείαν ἐν εἰκόνι ἡμεῖς ὁρῶντες ἡγουν τὴν παρθένον ἀγκαλιζομένην ὃν ἔτε-
 κε, πῶς ὑπενέγκωμεν μὴ προσκυνεῖν καὶ ἀσπάζεσθαι; τίς ἀπαίδευτος τὸν νοῦν ἀνα- 10
 βαλέσθαι τολμήσειε πρὸς τὸν τοιοῦτον ἀσπασμόν;

Ἀξίους οὖν ἑαυτοὺς ποιήσωμεν τῆς προσκυνήσεως, ἵνα μὴ προσελθόντες ἀναξίως
 τοῦ Ὁζᾶν τὴν τιμωρίαν πεισόμεθα. αὐτὸς γὰρ προσψάσας τῆς κιβωτοῦ αὐθωρὸν
 ἀπώλετο ἀναξίως αὐτῇ προσεγγίσας, καίτοι γε καὶ αὐτῆς διαφόροις μορφαῖς πεποι-
 κιμένης καὶ ἐκ ξύλων κατασκευασμένης, καθάπερ καὶ ἡ τῶν εἰκόνων ποίησις. οἱ 15
 δὲ γε ἀρκεῖσθαι λέγοντες τὰς εἰκονικὰς ἀνατυπώσεις εἰς ἀνάμνησιν μόνον ἔχειν καὶ
 οὐχὶ καὶ εἰς ἀσπασμόν, τὸ μὲν ἀποδεχόμενοι, τὸ δὲ ἀθετοῦντες, ἡμίφαυλοί τινες καὶ
 ψευδαλήθεις ἀποδείκνυνται, ἄλλοθι μὲν ὁμολογοῦντες τἀληθές, ἐτέρωθι δὲ φαυλίζον-
 τες. καὶ ὧ τῆς τούτων παραφροσύνης.

Οὐκοῦν οἱ ποτε κατήγοροι τῆς ὀρθοδοξίας καὶ ἀληθείας νυνὶ συνήγοροι τούτων 20
 Rom. 654 γενόμεθα καὶ ὑπὲρ τῆς ἀθετήσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων αἰτησώμεθα
 συγγνώμην τοῦ ἁμαρτήματος.

Ἐπὶ πᾶσι τούτοις τὰς ἐντολὰς φυλάξωμεν διὰ τῶν προσταγμάτων. ὁδεύσωμεν τὴν
 προφητικὴν φωνὴν ἐνωτιζόμενοι τὴν λέγουσαν· εἰ ἀνηγγέλη σοι, ἄνθρωπε, τί καλόν;
 ἢ τί κύριος ἐκζητεῖ παρὰ σοῦ ἄλλ’ ἢ τοῦ ποιεῖν κρίμα καὶ ἀγαπᾶν ἔλεος καὶ ἔτοιμον 25
 εἶναι πορεύεσθαι μετὰ κυρίου τοῦ θεοῦ σου; πρὸς τούτοις θυμὸν κατευνάσσωμεν,
 γλῶσσαν χαλινώσωμεν ψευδοῦς αἰσχρολογίας τε καὶ λοιδορίας ἀπέχεσθαι, ὀφθαλμὸν
 σωφρονίσωμεν, γαστέρα παιδαγωγήσωμεν, τῇ ψαλμωδίᾳ καὶ τῇ προσευχῇ προσ-
 καρτερήσωμεν, ἐν πᾶσι τοῖς δεδωρημένοις ἡμῖν παρὰ θεοῦ εὐχαριστήσωμεν. ὅρκῳ

8 Is. 7,14 13–14 αὐτὸς – προσεγγίσας cf. 2 Reg. 6,6–7 24–26 Mich. 6,8 27 cf. Iac. 1,26 28–29 cf. Act. 6,4 al.

3–5 ~ Ath. epist. ad Marc. (CPG 2097), PG 27, 21 C 2–5 26–28 θυμὸν – παιδαγωγήσωμεν cf. Greg. Naz. or. 2 (apolog.) (CPG 3010,2; BHG 730c) c. 77,16–18 Bernardi

V T M 3–5 ~ Ath. (= PG)

1 ἡσπάσαντο V M (fort. negligentia excerptoris; cf. Act. IV p. 342,1) | τρανώτατα V 3–5 μὲν – τὰς om. V
 3 μὲν + περὶ ed. Rom.* PG, sed cf. lat. et infra l. 5 4 ὥς om. Vc edd. PG 5–6 ἡμῖν προσκυνεῖν M
 6 ἐστὶ om. ed. Rom.* (ex Vc) 7 ἐκβάσεων V 9 ἡγουν] ἥως T ἥτοι Vc^{ms} (Probatars) edd. 10 ὑπενέγ-
 κομεν V 10–11 ἀναβάλλεσθαι M 13 Ὁζᾶ T Ὁζᾶν ed. Rom.^{ms} | πεισόμεθα V (de indic. futuri post ἵνα adhibito cf. e.g. Fatouros II p. 901): πεισώμεθα T M edd. 14 προσεγγίσας αὐτῇ V 17 καὶ
 om. V M, sed cf. lat. 18 ψευδαλήθεις V | ἄλλοθεν V | τὸ ἀληθές M 20–22 Οὐκοῦν – ἁμαρτήματος]
 haec uerba Gregorio ep. Neocaesariae, non ipsi refutationi definitionis Hieriae tribuenda esse arbitror (exspectaueris
 Γρηγόριος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας εἶπε uel sim. praecedere), cf. praef. p. XIV; rem aliter explicat Uphus p. 264
 20 Οὐκ οὖν V 20–21 συνήγοροι – γενόμεθα] συνηγόρους ἡμᾶς ἐχέτωσαν M (ex coni., ut uidetur), sed cf.
 lat. 21 γενόμεθα V 23–792,12 Ἐπὶ – ἀμὴν] haec uerba Tarasio tribuenda esse conicio, quibus actio sexta
 concluditur; cf. praef. p. XIV 25 σοῦ] σοὶ V | ἄλλο M | ἔλεον Sept. (uar. lect.) 27 ψευδοῦς M: ψεύδους
 V T edd. | ἀπέχεσθαι] exspectaueris ἀπεχόμενοι, cf. lat. 28 σωφρονήσωμεν T edd., sed cf. Greg. Naz. I. l.
 28–29 γαστέρα – προσκαρτερήσωμεν om. V

illis ad certitudinem eorum quae dicta fuerant salutauit. Athanasius autem, qui ab immortalitate nomen accepit, expressius nobis annuntiat in epistola ad Marcellinum missa, quam praedidit in codice interpretationis psalmodum, ita dicens: Ha. 443
 „Libro psalmodum quis accepto saluatoris quidem prophetias consueue sicut in aliis scripturis admirans et adorans egreditur.“ uidesne qualiter saluatoris prophetias egregius pater adorare nobis iubeat? et si has pium est adorare, quanto magis prouentus prophetiarum assertionum in imagine uisus necessarium est adorare? habet enim <prophetia>: ecce uirgo in utero habebit et pariet filium. hanc ergo prophetiam in imagine nos uidentes, id est uirginem eum amplexantem quem peperit, quomodo 10 sufferemus, quominus adoremus et salutemus? quis ineruditus mente differre audeat ad huiusmodi salutationem?

Dignos ergo nosmetipsos adoratione faciamus, ne accedentes indigne Ozan poenam incidamus. ipse quippe tangens arcam eadem hora periit, indigne appropians illi, quanquam et ipsa diuersis figuris uariata et ex lignis constructa fuerit, quemadmodum et imaginum factura. porro hi qui dicunt imaginales formationes sufficere in commemorationem tantum haberi et non etiam ad salutationem, unum recipientes et alterum reprobantes, per hoc prauis quidam partimque mendaces et partim ueraces demonstrantur, alias quidem uera confitentes atque alias deprauantes. et o insensibilitatem horum!

20 Ergo qui aliquando eramus horthodoxiae ac ueritatis calumniatores nunc harum efficiamur aduocatores et pro reprobatione ecclesiasticarum traditionum petamus ueniam peccatorum.

Rom. 654

In omnibus his mandata custodiamus per ea quae praecepta sunt. ambulemus prophetica uocem audientes quae dicit: si annuntiauerit tibi homo, quid bonum aut 25 quid dominus requirat abs te, quam ut facias iudicium et diligas misericordiam et paratus sis ambulare cum domino deo tuo? super haec furorem sopiamus, linguam refrenemus mendaci a turpiloquio et maledicto retinentes, oculum temperemus, uentrem erudiamus, psalmodiae ac orationi instemus, in omnibus datis nobis a deo gra-

8 ecce – filium cf. Vet. Lat. (Beuron) Is. 7,14

7–13 habet – incidamus ~ LC IV 21 p. 539,22–26 (= IV Capit. p. 488,8–12; deest in *Hadr.): De eo, quod dixerunt: „Habet enim prophetia: ‚Ecce uirgo in utero accipiet et pariet filium‘; hanc autem prophetiam in imaginem nos uidentes, uidelicet uirginem in ulnis ferentem quem genuit, quomodo sustinebimus non adorare et osculari? Quis indisciplinatus mente resistere audebit? In tale osculum dignos enim nos ipsos faciamus adorationis, ut non accedentes indigni Ozę supplicium suadamus (subeamus Capit.).“

P VE 7–13 ~ LC

1 fuerant] sunt E edd. 2 immortalitate P (inmortate P^{ac}, lita ins. P^c s.l.) 3 preordinauit VE 5 egreditur] prosequitur ed. Rom.^{ms} (Anast. fort. legit ἐξέρχεται) | saluatoris om. ed. Rom.* 6 nobis iubeat] uide supra ad p. 789,30 8 prophetia¹ add. ed. Rom.* (cf. gr. et LC) 10 sufferente(m?) P^{ac} (nte subterlin., mus superscr. P^c) 12 ergo om. E edd. | facimus VE (corr. ed. Rom.) | Ozan] Ozam ed. Rom. (corr. La.-Co.) in Ozae ed. Rom.^{ms}, expectaueris <in> Ozan (sed cf. ThLL VII 1, 905,67 sqq. s.u. incido) 14 quamquam F edd. (abbr. E) 16 et² om. E edd. 17 prauis] „gr. semipraui“ ed. Rom.^{ms} 18 atque] et ed. Rom.* | deprauantes] „i. uituperantes“ ed. Rom.^{ms} 20–22 Ergo – peccatorum] cf. app. crit. gr. 20 kalumniatores P (l ex corr.) icalumpniatores (sic) V 21 traditionem P^{ac} (u superscr. P^c) 23 quae] quam P V 24 annuntiauerit] annuntiatum est (+ tibi Hard.^{ms}) o homo ed. Rom.^{ms}; Anast. fort. legit uel intellexit ἀναγγεῖλη (Dubielzig); an Tert. adu. Marc. 4,36 p. 545,5 Kroymann (CSEL 47) si adnuntiauit tibi homo conferendum? cf. Vet. Lat. (Sabatier) Mich. 6,8 cum adnot. 25 dominus exquirat E exquirat dominus F requirat dominus ed. Rom.* 27 mendaci scripsi coll. gr.: mendacii codd. mendacio ed. Rom.* | a] ac ed. Rom.* 28 a deo post omnibus ed. Rom.*

μή ἐθίσωμεν τὸ στόμα ἡμῶν, ἀλλὰ τῆς κυριακῆς φωνῆς ἀκούσωμεν λεγούσης· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὁμόσαι ὅλως. δόξαν πατήσωμεν τὴν κάτω μένουσαν. τὸ μέγιστον πάντων τῶν ἀγαθῶν, τὸν ἔλεον καὶ τὴν ἀγάπην, ἐπισπασώμεθα, καὶ ταύτην φόβῳ θεοῦ συνεζευγμένην· χωρὶς γὰρ φόβου θεοῦ ἀγάπη ἀδόκιμος. ἐπεὶ καὶ Ἰωσαφάτ ἐφιλιόυτο τῷ Ἀχαάβ, ἀλλ' ἤκουσεν· εἰ ἁμαρτωλῶ σὺ φιλιάζεις, εἰ μισουμένῳ ὑπὸ κυρίου σὺ βοηθεῖς; μετὰ οὖν φόβου θεοῦ πάντα ποιῶμεν, ἐξαιτούμενοι καὶ τὰς πρεσβείας τῆς τε ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν καὶ φύσει θεοτόκου ἀειπαρθένου Μαρίας τῶν τε ἁγίων ἀγγέλων καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἀσπαζόμενοι καὶ τὰ σεβάσματα αὐτῶν λείψανα πρὸς τὸ μετέχειν ἡμᾶς τῆς αὐτῶν ἁγιότητος. οὕτω γὰρ καταρτισθεῖμεν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν· ὃ πρέπει δόξα, 10 κράτος, λατρεία σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

1–2 Mt. 5,34 5–6 cf. 2 Par. 19,2 9–10 καταρτισθεῖμεν – ἀγαθὸν cf. Hebr. 13,21

2 δόξαν – μένουσαν cf. Greg. Naz. l.l. c. 77,18 Bernardi

V T M 12 in cod. T sequitur concilii definitio fidei ex canonum collectione sumpta; cf. definitionem in Act. VII editam, ubi uariae lectiones hoc loco in T repertae sub siglo T^{VI} adferuntur

1 ἐθίσωμεν] ἐνθήσωμεν M 4 Ἰωσάφ M 5 σὺ φιλιάζεις] συμφιλιάζεις M 5–6 φιλιάζεις – βοηθεῖς] βοηθεῖς ... φιλιάζεις Sept. 5 εἰς] ἢ Sept. fort. etiam hic scribendum, sed cf. lat. et e.g. Theodor. quaest. in libros regnorum et Paralip., PG 80, 832,36–37 7 τε om. M | καὶ φύσει V T (cf. lat.): καὶ M φύσει Vc edd. 8 τε om. Vc edd. 9 αὐτῶν²] αὐτῆς V 11 κράτος] ἄκρατος V 12 ἀμήν om. M

tias agamus. iuramento ne assuetum os nostrum faciamus, sed dominicam uocem audiamus dicentem: *ego autem dico uobis*: nolite *iurare omnino*. gloriam conculcemus quae deorsum iacet. maximum omnium bonorum, misericordiam scilicet et caritatem, arripiamus, et hanc timori dei coniunctam; sine timore quippe dei caritas
 5 reprobabilis est. nam et Iosaphat amicus erat cum Achaab, sed audiuit: „si peccatori tu *amicitia iungeris*, si odio habito a domino tu auxiliaberis.“ ergo cum timore dei omnia faciamus, expetentes etiam intercessionem intemeratae dominae nostrae et natura dei genitricis semper uirginis Mariae atque sanctorum angelorum et omnium
 10 simul sanctorum, salutantes quoque colendas eorum reliquias, ut eorum sanctitatis participes simus. sic enim perfecti erimus ad omne opus bonum in Christo Iesu domino nostro. quem decet gloria, imperium, latraria cum patre et spiritu sancto nunc et semper et in saecula saeculorum. amen.

P VE

1–2 sed – audiamus *om.* P 3 scilicet] sed *ed. Rom., om. ed. Reg.** 5 reprobabilis] reprobata *E edd.* | Ioasaph P (*prob.*) | Achab *ed. Rom.*; fort. Achahab scribendum; cf. p. 647,4* 7 intercessionem *E edd.* 8 atque *om.* P 8–9 simul omnium *E edd.* 9 colentes P^{ac} (das P^c s. l.) 12 saecula *E (abbr. P V)* | saeculorum *VE (abbr. P)*

- Ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότης Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν
 βασιλείας τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν δεσποτῶν Κωνσταντίνου καὶ
 Ma. 365 Εἰρήνης τῆς θεοστέπτου αὐτοῦ μητρὸς ἔτους ὀγδόου τῆς αὐτῶν ὑπατείας, πρὸ
 τριῶν Εἰδῶν Ὀκτωβρίων ἰνδικτιῶνος ἑνδεκάτης 5
 συνελθούσης τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς κατὰ θεῖαν χάριν καὶ εὐσεβὲς
 θέσπισμα τῶν αὐτῶν θεοκυρώτων βασιλέων συναθροισθείσης ἐν τῇ Νικαέων λαμ-
 Ha. 445 πρᾶ μητροπόλει τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας
 τουτέστι Πέτρου τοῦ εὐλαβεστάτου πρωτοπρεσβυτέρου τῆς κατὰ Ῥώμην ἀγιωτά-
 της ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου καὶ Πέτρου τοῦ εὐλαβεστάτου 10
 πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἡγουμένου τῆς κατὰ Ῥώμην εὐαγοῦς μονῆς τοῦ ἁγίου
 Σάβα ἐπεχόντων τὸν τόπον τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τοῦ ὁσιωτάτου καὶ
 ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ
 καὶ Ταρασίου τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς μεγαλωνύμου
 Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης 15
 Rom. 655 καὶ Ἰωάννου καὶ Θωμᾶ τῶν εὐλαβεστάτων πρεσβυτέρων μοναχῶν καὶ τοποτηρη-
 τῶν τῶν ἀποστολικῶν θρόνων τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως
 1. Ἀγαπίου ἐπισκόπου Καισαρείας
 2. Ἰωάννου ἐπισκόπου Ἐφέσου
 3. Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Κωνσταντείας τῆς Κύπρου 20
 4. Λέοντος ἐπισκόπου Ἡρακλείας τῆς Θράκης
 5. Βασιλείου ἐπισκόπου Ἀγκύρας τῆς Γαλατίας
 6. Νικολάου ἐπισκόπου Κυζίκου
 7. Εὐθυμίου ἐπισκόπου Σάρδεων
 8. Πέτρου ἐπισκόπου Νικομηδείας 25
 9. Ἡλίας ἐπισκόπου τῆς Κρητῶν νήσου
 10. Ὑπατίου ἐπισκόπου Νικαίας τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας
 11. Θεοφίλου ἐπισκόπου Θεσσαλονίκης
 12. Σταυρακίου ἐπισκόπου Χαλκηδόνος

18–818,21 catalogum episcoporum qui actioni septimae adfuisse dicuntur (= E) posteriore aetate (paulo post a. 800, ut uidetur; cf. Zuckerman p. 210–214) Actis insertum esse demonstraui Bischofslisten p. 22–23 et 28–30

(H) V T M 10–820,8 καὶ – εὐαγγελίων praetermisit V (uide app. crit.)

1 σὺν θεῷ om. M ed. Rom.* | ἐβδόμη M: ζ' + κεφάλ(αιον) α' H T^{1-2ms} ἐβδόμη + ἡμέρα α' (sic) V 2 κυ-
 ρίου τοῦ δεσπότης M | καὶ + θεοῦ καὶ HV 3 ἡμῶν om. V M 4 ὀγδόου ἡ' H 5 ἑνδεκάτης] 1α' HV
 T 8 μητροπόλει] πόλει V 9 ἀπρεσβυτέρου sic V 10–820,8 καὶ – εὐαγγελίων] καὶ δεῖ(νος) καὶ δεῖ-
 νο(ς), καθὼς αἱ ἄλλαι πράξεις ἔχου(σιν) nec plura V 12 ἐπέχοντος H 12–14 τοῦ – Ταρασίου om. H
 14 ὁσιωτάτου καὶ om. ed. Rom.* | καὶ ἀγιωτάτου om. M 16 μοναχῶν πρεσβυτέρων H 18–818,21 non
 numerantur episcopi in codd., numeros addidi; de erroribus communibus catalogorum D et E cf. Bischofslisten p.
 22–24 et 27–28 19 ἐπισκόπου dehinc semper fere om. M 20 Κωνσταντίνου] Κώνστα sic ed. Rom.*, ut
 saepe | Κωνσταντείας om. H 21 τῆς om. M 22 τῆς Γαλατίας om. H T, sed cf. lat. et D 5 24 Σαρ-
 δ(έων) H T 26 τῆς Κρητῶν νήσου] Κρήτης M (cf. A 8, B 8, C 9, F 9), sed cf. D 10 27 τῆς Βιθυνῶν ἐπ-
 αρχίας om. M, sed cf. lat. et D 11 28 Θεοφίλου – Θεσσαλονίκης] metropolita Thessalonicae quarto loco collo-
 catur in subscriptionum catalogo D (Act. IV p. 490,4–5) 29 Καλχηδόνος T edd.

Actio in dei nomine septima

La.-Co. 543

- In nomine domini et dominatoris Iesu Christi ueri dei nostri
 imperio piissimorum et amicorum Christi dominorum nostrorum Constantini et
 Heirenæ deo redimitæ matris eius anno octauo consulatus eorum, tertio Kalen- Ma. 366
 5 darum Octimbriarum indictione undecima
 conueniente sancta et uniuersali synodo quæ per diuinam gratiam et piam sanctio- PL 129, 453
 nem eorundem deo roboratorum imperatorum collecta est in Nicaensium splendida
 metropoli Bithyniensium prouinciæ Ha. 446
 id est Petro reuerentissimo archipresbytero sanctissimæ ecclesiæ quæ Romæ est
 10 sancti apostoli Petri et Petro reuerentissimo presbytero monacho et egumeno
 uenerabilis monasterii sancti Sabæ Romæ siti retinentibus locum apostolicæ
 cathedræ almi et sanctissimi archiepiscopi senioris Romæ Hadriani
 et Tarasio almo et sanctissimo archiepiscopo magni nominis Constantinopoleos
 nouæ Romæ
 15 et Iohanne ac Thoma reuerentissimis presbyteris monachis et loci seruatoribus apos- Rom. 655
 tolicorum thronorum orientalis dioeceseos
 1. Agapio episcopo Caesariæ
 2. Iohanne episcopo Ephesi
 3. Constantino episcopo Constantiæ Cypri
 20 4. Leone episcopo Heracliae Thraciæ
 5. Basilio episcopo Ancyrae Galatiæ
 6. Nicolao episcopo Cyzici
 7. Euthymio episcopo Sardis
 8. Petro episcopo Nicomediæ
 25 9. <Helia episcopo Cretensium insulae>
 10. * Hypatio episcopo Nicaeæ Bithyniensium prouinciæ
 11. Theophilo episcopo Thessalonicae
 12. Stauracio episcopo Chalcedonis

P VE

1 Actio in dei nomine septima P V: Actio septima E *edd.* (In nomine domini incipit actio septima F); Actio in dei nomine *etiam* Act. V p. 533,1, *expectaueris* In dei nomine actio; cf. Act. I p. 19,2 etc. 3 imperio *scripsi coll.* Act. I p. 19,4 etc.: imperii *codd.* 4 Irenæ *ed. Rom.** 4-5 Kalendarum (*error Anastasii*) Iduum *ed. Reg.** (*ex gr.*) 5 Octobriarum F *edd.* 6 conuenienti VE 7 Nicensium VE *edd.* 7-8 splendida – Bithyniensium *om.* P^{ac}, *add.* P^c in *marg. inf.* 7 splendida] clara et splendida *ed. Rom.** (*ex Act. I p. 19,8 etc., ubi clara pro splendida traditur*) 8 Bithyniensium (*sic*) P Bythinensium V Bithiniensium E, *corr. ed. Rom.* 9 quæ + in P^{ac} (*in del.*) 15 presbiteris P (*praeter consuetudinem*) 16 dioeceseos P E 17-819,21 non numerantur episcopi in *codd.*, numeros *addidi* 20 Thraciæ *ed. Rom.** (*sed cf. A 24 etc.*) 23 Euthimio VE 25 Helia – insulae *suppleui coll. D* 10, Elia episcopo Cretæ insulae *tacite suppl. ed. Rom.** 26 Hypatio] Iste episcopus secutor uehemens fuit et tormenta intulit sanctis uiris et depositus est secundum canones, sed mansit in episcopio non oboediens canoni. uerumtamen propter misericordiam ecce hic inter episcopos episcopus ac si sancta synodo dignus admittitur *add.* Pⁱ in *marg. sup.* (*adnotatio Anastasii, quam fort. ex exemplari graeco transtulit; cf. Act. IV p. 339,10*) | Nicaeæ P Niceæ VE, *corr. ed. Rom.* | Bithynensium P Bythinensium V Bithiniensium E, *corr. ed. Rom.* 27 Theophilo *om.* P V^{ac}E (V et E *spatio relicto*), *ins.* V² 28 Chalcedonensis P Calcedonis E

13. Λέοντος πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ τῆς μητροπόλεως Σίδης
14. Ἐπιφανίου διακόνου καὶ τοποτηρητοῦ Σαρδανίας
15. Νικηφόρου ἐπισκόπου τοῦ Δυρραχίου
16. Νικολάου πρεσβυτέρου ἡγουμένου καὶ τοποτηρητοῦ Τυάνων
17. Δανιὴλ ἐπισκόπου Ἀμασειας 5
18. Γρηγορίου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ Μωκισσοῦ
19. Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Γαγγρῶν
20. Νικήτα ἐπισκόπου Κλαυδιουπόλεως
21. Γρηγορίου ἐπισκόπου Νεοκαισαρείας
22. Γρηγορίου ἐπισκόπου Πισινούντων 10
23. Θεοδώρου ἐπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας
24. Εὐσταθίου ἐπισκόπου Λαοδικείας τῆς Φρυγῶν ἐπαρχίας
25. Μιχαὴλ ἐπισκόπου Συνάδων
26. Γεωργίου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας τῆς Πισιδίας
27. Θεοφυλάκτου διακόνου καὶ τοποτηρητοῦ Καρίας 15
28. Λέοντος ἐπισκόπου τοῦ Ἰκονίου
29. Ἀναστασίου ἐπισκόπου Νικοπόλεως Παλαιᾶς Ἡπείρου
30. Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Πέργης
31. Γρηγορίου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ Τραιανουπόλεως
32. Λέοντος ἐπισκόπου Ῥόδου 20
33. Χριστοφόρου ἐπισκόπου <τοῦ> Φάσιδος
34. Μανουὴλ ἐπισκόπου Ἀδριανουπόλεως τῆς Θράκης
35. Νικολάου ἐπισκόπου Ἱεραπόλεως τῆς Φρυγῶν ἐπαρχίας
36. Βασιλείου ἐπισκόπου τοῦ Συλαίου
37. Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου Ἐυχαΐτων 25
38. Κυρίλλου μοναχοῦ καὶ ἐκ προσώπου Γοτθίας
39. Θεοδώρου ἐπισκόπου Σελευκείας
40. Στεφάνου ἐπισκόπου Σουγδάων
41. Ἀντωνίου μοναχοῦ καὶ τοποτηρητοῦ Σμύρνης

(H) T M

2 Σαρδονίας M (prob.), abbr. H Σαρδινίας ed. Rom.*, sed cf. Act. IV p. 490,25 al. 3 τοῦ om. M 4 πρεσβυτέρου] μοναχοῦ A 12, C 14, D 16 | ἡγουμένου om. H 5 Δανιὴλ — Ἀμασειας] uide adn. ad D 17 et Bischofslisten p. 22–23 6 Γρηγορίου — Μωκισσοῦ] cf. Bischofslisten p. 22–23 et p. 44 adn. 167 | Μωκισσοῦ H: Μωκησοῦ T M Μωκισσοῦ ed. Rom.* (uide quae adnotauit ad A 23) 7 Γάγγρων H 8 Νικήτα] Νείλου ed. Rom.* ex Vc (Νικήτα ed. Rom.^{mss}) 10 Πισινούντος T edd. (incertum in H), sed cf. D 22 11 τῆς Λυκίας om. M 12 τῆς — ἐπαρχίας om. M; uide adn. ad D 24 14 Γεωργίου — Πισιδίας] uide adn. ad D 26 | Πισιδίας M 15 Θεοφυλάκτου — Καρίας] uide adn. ad D 27 16 τοῦ om. M edd. 17 Νικοπόλεως + τῆς H 18 Κωνσταντίνου — Πέργης] uide adn. ad D 30 19 Γρηγορίου — Τραιανουπόλεως] uide adn. ad D 31 | καὶ τοποτηρητοῦ om. H 21 τοῦ suppleui coll. D 33 etc. | Φασίδος T 22 Ἀδριανουπόλεως ed. Rom.* | τῆς Θράκης om. M, cf. D 34 23 τῆς — ἐπαρχίας om. M, sed cf. D 35 24 Βασιλείου — Συλαίου] uide adn. ad D 36 | τοῦ om. M | post E 36 exspectaueris Γαλάτωνος πρεσβυτέρου καὶ ἐκ προσώπου Στεφάνου ἀρχιεπισκόπου Σικελίας uel sim. (cf. D 37 [ubi uide app. crit.], A 42, B 61a, F 40); cf. Bischofslisten p. 30–31 26 Κυρίλλου — Γοτθίας] cf. D 39 et Bischofslisten p. 31 et adn. 174; Zuckerman p. 215–216 | καὶ ἐκ προσώπου om. H 27 Θεοδώρου — Σελευκείας] uide adn. ad D 40

13. Leone presbytero et loci seruatore metropoleos Sidae
14. Epiphanio diacono et loci seruatore Sardiniae
15. Nicephoro episcopo Dyrrhachii
16. Nicolao presbytero et egumeno ac loci seruatore Tyanensium
- 5 17. Danihel episcopo Amasiae
18. Gregorio presbytero et loci seruatore Mocisi
19. Constantino episcopo Gangrensi
20. Niceta episcopo Claudipoleos
21. Gregorio episcopo Neocaesariae
- 10 22. Gregorio episcopo Pisinuntensium
23. Theodoro episcopo Myrensi Lyciae
24. Eustathio episcopo Laodiciae Phrygensium prouinciae
25. Michahel episcopo Synadensium
26. Georgio episcopo Antiochiae Pisidiae
- 15 27. Theophylacto diacono et loci seruatore Cariae
28. Leone episcopo Iconii
29. Anastasio episcopo Nicopoleos Veteris Hepiri
30. Constantino episcopo Pergae
31. Gregorio presbytero et loci seruatore Traianopoleos
- 20 32. Leone episcopo Rhodi
33. Christophoro episcopo Phasidis
34. Manuhel episcopo Hadrianopoleos Thraciae
35. Nicolao episcopo Hierapoleos Phrygensium prouinciae
36. Basilio episcopo Sylei
- 25 37. Theophylacto episcopo Euchaitensium
38. Cyrillo monacho et uicario Gotthiae
39. Theodoro episcopo Seleucia
40. Stephano episcopo Sugdaensium
41. Antonio monacho et loci seruatore Smyrnae

P VE

1 presbytero] episcopo E *edd. i. t. (corr. ed. Rom.^{ms})* 3 Dyrrhachii] *uide quae adnotauit ad F 16* 4 Tranensium VE (*corr. ed. Rom.*) 5 Daniele E^{pc} *edd. Daniel E^{ac} (e² add. E¹⁻² s. l.)* 6 presbytero] episcopo *ed. Rom.* i. t. (corr. ed. Rom.^{ms})* 7 Cangrensi *codd., corr. ed. Rom.* 8 Cladiopoleos P Claudipoleos E 9 Neocesariae *codd., corr. ed. Rom.* 10 Pessinuntensium *ed. Rom.** 11 Mirensium P E | Licię VE 12 Eustatio VE | Laudicię V Laudacię E Laodiceae *ed. Rom.** | Phrygensium VE 13 Michaele E *edd.* 14 Gregorio *ed. Rom.* i. t. (corr. ed. Rom.^{ms})* 17 Epiri *ed. Rom.** 22 Manuel E *edd.* | Adrianopoleos E *ed. Rom. (corr. ed. Reg.)* | Thraciae *ed. Rom.** 23 Phrygensium VE 24 Sylei *scripsi coll. A 22 etc.: Sylla P Sylli V Silla E Sylaei ed. Rom.** 25 Theophilacto VE | Euchaitensium P V Euthensium E, *corr. ed. Rom.* 26 Gotthię V Gotthie E 29 Smyrne P E Smirnę V

	42.	Κωνσταντίνου ἐπισκόπου τοῦ Ῥηγίου	
	43.	Ἰωάννου μοναχοῦ καὶ ἐκ προσώπου Πατρῶν	
	44.	Θεοδώρου ἐπισκόπου Κατάνης	
La.-Co. 545	45.	Ἰωάννου ἐπισκόπου Ταυρομενίου	
	46.	Γαυδιώσου ἐπισκόπου Μεσσήνης	5
	47.	Θεοδώρου ἐπισκόπου Πανόρμου	
	48.	Στεφάνου ἐπισκόπου Βιβόνων	
	49.	Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Λεοντίνης	
	50.	Ἰωάννου ἐπισκόπου Τρεοκάλεως	
	51.	Θεοδώρου ἐπισκόπου Ταυριανῆς	10
	52.	Χριστοφόρου ἐπισκόπου τῆς ἁγίας Κυριακῆς	
	53.	Βασιλείου ἐπισκόπου τῆς Λιπαριτῶν νήσου	
	54.	Θεοτίμου ἐπισκόπου Κροτώνων	
	55.	Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Καρίνης	
	56.	Θεοφάνους ἐπισκόπου τοῦ Λιλυβαίου	15
	57.	Θεοδώρου ἐπισκόπου Τροπαίων	
	58.	Σεργίου ἐπισκόπου Νικοτέρων	
Ma. 368	59.	Θεοδώρου ἐπισκόπου Βιζύης	
	60.	Μαυριανοῦ ἐπισκόπου Πομπηίουπόλεως	
	61.	Ἰωάννου ἐπισκόπου τῆς ἁγίας Σαλονηντίας	20
	62.	Εὐστρατίου ἐπισκόπου Ἀπαμείας τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας	
	63.	Πέτρου ἐπισκόπου τῶν Γερμίων	
	64.	Ἰωάννου ἐπισκόπου Ἀρκαδιουπόλεως	
	65.	Κωνσταντίνου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ Σεβαστουπόλεως	
	66.	Γρηγορίου πρεσβυτέρου καὶ ἐκ προσώπου Νικοπόλεως Ἀρμενίας δευτέρας	25
	67.	Σισινίου ἐπισκόπου τοῦ Παρίου	
	68.	Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Μιλήτου	
	69.	Νικήτα ἐπισκόπου Προικονήσου	
Rom. 656	70.	Ἰωάννου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ Κολωνείας	
	71.	Οὕρσου ἐπισκόπου τῆς Ἀβαριτιανῶν ἐκκλησίας	30

(H) T M

2 Πατρῶν M (cf. lat.): Παιῶν H Παίων T; locus suspectus, cf. Bischofslisten p. 30–31 cum adn. 104–105 et p. 46 cum adn. 177; uide etiam adn. ad D 44 3 Θεοδώρου] Δωροθεῶν ed. Rom.^{ms} 5 Γαυδιώσου incertum in T (Γαυδιώσου Vc Ml) | Μεσσήνης ed. Rom.* 7 Βιβόνων H M (cf. A 31 et F 43 et Notit. 3,639): Κιβόνων T edd. 8 Λεοντινῆς M 9 Τρεοκάλεως T: Τρεοκάλεων H Τρωκάλων M Τροκάλεως ed. Rom.^{ms}; cf. Bischofslisten p. 47 cum adn. 181 10 Ταυριανῆς H (prob.) 15 τοῦ om. M | Λιλυβίου H (prob.) M (cf. codd. in Notit. 2,236) 17 Νικοτέρων M Νικωτέρων ed. Rom.* 20 Ἰωάννου – Σαλονηντίας] cf. Darrouzès, Listes p. 24–25; Bischofslisten p. 48 adn. 188 | Σαλονιντίας M (Σαλονηντιανῆς ἐκκλησίας D 62) 21 τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας T: τῆς Βιθυνίας M, om. H; uide adn. ad D 63 22 τῶν om. M 24–25 πρεσβυτέρου – καὶ om. M 25 Ἀρμενίας δευτέρας suspectum, deest in D 67; cf. Darrouzès, Listes p. 18 et 41; Bischofslisten p. 49 cum adn. 192 | δευτέρας M: δεύτερον H β' T, om. lat. 26 Σισινίου T edd. | τοῦ om. M 28 Νικήτα – Προικονήσου om. T edd. 30 Οὕρσου – ἐκκλησίας post E 73 tradit M | Ἀβαριτιανῶν scripsi coll. D 72 et F 108: Συβαριτιανῶν H Ἰβαριτιανῶν T edd. Βαριτιανῶν M

42. Constantino episcopo Regii
 43. Iohanne monacho et uicario Patrarum
 44. Theodoro episcopo Katanae
 45. Iohanne episcopo Tauromeniae La.-Co. 546
 5 46. Gaudioso episcopo Mesinae
 47. Theodoro episcopo Panormi
 48. Stephano episcopo Bibonensium
 49. Constantino episcopo Leontinae
 50. Iohanne episcopo Treocalensium
 10 51. Theodoro episcopo Taurianae
 52. Christophoro episcopo sanctae Cyriacae
 53. Basilio episcopo Liparitensium insulae
 54. Theotimo episcopo Crotonensium
 55. Constantino episcopo Karinae
 15 56. Theophane episcopo Lilybii
 57. Theodoro episcopo Tropaeorum
 58. Sergio episcopo Nicoterensium
 59. Theodoro episcopo Bizyae PL 129, 454
 60. Mauriano episcopo Pompeiupoleos
 20 61. Iohanne episcopo sanctae Salonentiae Ma. 367
 62. Eustratio episcopo Apamiae Bithyniensium prouinciae
 63. Petro episcopo Geremiensium
 64. Iohanne episcopo Arcadiopoleos
 65. Constantino presbytero et loci seruatore Sebastopoleos
 25 66. Gregorio presbytero et ex persona Nicopoleos Armeniae
 67. Sisinnio episcopo Parii
 68. Epiphanio episcopo Mileti
 69. Niceta episcopo Proconesi
 70. Iohanne presbytero et loci seruatore Coloniae Rom. 656
 30 71. Vrsio episcopo Hibaritensium ecclesiae

P VE

1 Rhegii *ed. Rom.** 3 Theodoro] Dorotheo *ed. Rom.*^{ms} (*uide app. crit. gr.*) | Icatanę (*sic*) V Kathane E 4 Tauromenii *ed. Rom.**, *sed cf. A 28 etc.* 5 Messinae *ed. Rom.* Messanae *ed. Reg.** 7 Bibonensium *scripsi coll. A 31 etc.*: Bithynensium P Bythinensium V Bithinensium E Bithyniensium *ed. Rom.** Cibonensium *ed. Rom.*^{ms} (*ex gr. T*) 9 Trocalensium *ed. Rom.** (*ex F*); Treocaleos *traditur in A 38, D 51, F 51* 10 Tauriane P E 11 Chrystophoro P Cristophoro VE | Cyriace P Ciriace VE 14 Karenę P E Carenę V, *corr. ed. Rom.* (*cf. A 37 etc.*) 15 Lilybii P (*cf. gr. M*): Lybii V Lilibii E Lilybaei *ed. Rom.** 16 Tropeorum P E 18 Bizię P Byzzię V Bziae E Briaae *ed. Rom.** *i. t.* (*ex F*), *corr. ed. Rom.*^{ms} 20 Iohanne – Salonentiae *om. P^{ac}, add. P^c in marg. inf.* 21 Eustratio *ed. Rom.*^{ms} (*cf. A 47 etc.*): Eustochio *codd.* Eustathio *ed. Rom.** *i. t.* | Apameae *ed. Rom.** | prouinciae Bithyniensium *ed. Rom.** | Bithinensium P Bythinensium V Bithiniensium E, *corr. ed. Rom.* 28 Proconesi *scripsi coll. A 53 etc. (possis etiam Proconisi, cf. B 45)*: Proconissi *codd.* Brococussi *ed. Rom.** Proconnesi La.-Co.^{ms} 30 Hibaritensium (*cf. gr. T*): *exspectaueris* Abaritianensium uel Auaritianensium (*cf. D 72 et F 108*)

72. Εὐστρατίου ἐπισκόπου Μεθύμνης
 73. Λέοντος ἐπισκόπου τῆς Κίου
 74. Ἰωάννου ἐπισκόπου Ἰαπρού
 75. Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου Κυψέλλων
 76. Λαυρεντίου ἐπισκόπου τῆς Ἀψετιανῶν ἐκκλησίας 5
 77. Λέοντος ἐπισκόπου Καρπάθου
 78. Εὐσταθίου ἐπισκόπου Κοτράδων
 79. Κυριακοῦ ἐπισκόπου Δριζιπάρων
 80. Λέοντος ἐπισκόπου Μεσημβρίας
 81. Γρηγορίου ἐπισκόπου Δέρκων 10
 82. Θεοδώρου ἐπισκόπου Ἡρακλείας
 83. Θεοδοσίου ἐπισκόπου τοῦ Ἀμορίου
 84. Ἰωάννου ἐπισκόπου Νύσσης
 85. Γεωργίου ἐπισκόπου τῶν Βασιλικῶν Θερμῶν
 Ha. 448 86. Γεωργίου ἐπισκόπου Καμουλιανῶν 15
 87. Σωτηρίχου ἐπισκόπου Κισκισῶν
 88. Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου Ὑπέπων
 89. Δαμιανοῦ ἐπισκόπου Μιτυλήνης
 90. Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου Τράλλης
 91. Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Μασταύρων 20
 92. Ἰγνατίου ἐπισκόπου Πρίνης
 93. Γεωργίου ἐπισκόπου Βριούλων
 94. Κωνσταντίνου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ Ἀγάης
 95. Θεοδοσίου ἐπισκόπου Νύσσης
 96. Βασιλείου ἐπισκόπου Μαγνησίας †Ἡπίλου 25
 97. Βασιλείου ἐπισκόπου <Μαγνησίας> τῆς Μαιάνδρου
 98. Σάβα ἐπισκόπου Ἀνέων

(H) T M

1 Μηθύμνης M (incertum in H); cf. Bischofslisten p. 50 cum adn. 195 2 τῆς om. M 3 ἐπισκόπου + τοῦ H T edd.; uide adn. ad B 51 et D 75 | Ἰαπρῶ M 4 fort. Κυψάλων scribendum, cf. lat. et A 57, D 76; cf. Bischofslisten p. 50 5 Ἀψετιανῶν] expectaueris Ἀψαριτιανῶν, cf. D 77 et F 109 7 Κοτράδων scripsi coll. D 79 et F 72: Τράδων H T edd. (cf. lat.) Τρωάδος M 10 Δέρκου M; cf. Bischofslisten p. 51 cum adn. 200 11 Θεοδώρου — Ἡρακλείας = E 332? (deest in D); cf. Bischofslisten p. 32 | Ἡρακλείας] Ἡρακλείου πόλεως con. Darrouzès, Listes p. 18 coll. E 332 et F 71 fort. recte; cf. Bischofslisten p. 51 cum adn. 201 12 Ἀμορίου ed. Rom. (corr. ed. Reg.) 13 Νύσσης H 16 Κισκισῶν H (prob.) M (incertum in T, Λισκιτῶν sic Vc) edd.; cf. adn. ad D 87 et Bischofslisten p. 52 cum adn. 206 17 Ὑπαίπων M, cf. Bischofslisten p. 52 cum adn. 209 18 Δαμιανοῦ — Μιτυλήνης deest in D; cf. Bischofslisten p. 32 et 52 cum adn. 208 19 Τράλλης H T edd., sed cf. lat. et D 89 21–22 Ἰγνατίου — Βριούλων] E 92–93 in uerso ordine traduntur in D 91–92; cf. Bischofslisten p. 27 cum adn. 87 21 Πρίνης M, sed cf. lat.; cf. Bischofslisten p. 52 cum adn. 211 24 Νήσης H abbr. Νύ(σης?) T 25 Ἡπίλου T (fort. ex Σιπύλου ortum; cf. lat. in E 95), om. M (euanidum in H); expectaueris Μαγνησίας τῆς Ἀηλίου, cf. adn. ad D 95 et Bischofslisten p. 53 cum adn. 214 26 Μαγνησίας suppleui coll. D 96, A 71, B 72 | τῆς T: τῶν H, om. M | Μενάνδων H Μενάνδου T edd. 27 Σάββα H edd. | Ἀνέων M

72. Eustratio episcopo Methymnae
73. Leone episcopo Cii
74. Iohanne episcopo Apri
75. Theophylacto episcopo Cypsallensium
- 5 76. Laurentio episcopo Apsetianensium ecclesiae
77. Leone episcopo Carpathi
78. Eustathio episcopo Tradensium
79. Cyriaco episcopo Driziparensium
80. Leone episcopo Mesembriae
- 10 81. Gregorio episcopo Dercensium
82. Theodoro episcopo Heracliae
83. Theodosio episcopo Amorii
84. Iohanne episcopo Nysae
85. Georgio episcopo Regalium Thermarum
- 15 86. Georgio episcopo Camulianensium
87. Sotericho episcopo Ciscissensium
88. Theophylacto episcopo Hypepensium
89. Damiano episcopo Mitylinae
90. Theophylacto episcopo Trallae
- 20 91. Constantino episcopo Mastaurensium
92. Ignatio episcopo Prinae
93. Georgio episcopo Briullensium
94. Constantino presbytero et loci seruatore Agae
95. Theodosio episcopo Nyssae †Sepilensium
- 25 96. Basilio episcopo Magnesiae
97. Basilio episcopo Menandensium
98. Saba episcopo Aneensium

Ha. 447

P VE

1 Eustatio E Eustathio *ed. Rom.* i. t. (corr. ed. Rom.^{ms})* 4 Theophilacto V Theophilatto E | Cypsallensium *ed. Rom.**, *sed cf. app. crit. gr. et A 57 etc.* 6 Caphathi P 7 Eustachio P Eustatio VE, *corr. ed. Rom.* | Tradensium] *Anast. legit* Τρόδων, *cf. gr. H T* 8 Dryzeparensium P Drizeparensium VE, *corr. ed. Rom.* 10 Cercensium P Cercensium VE *edd., corr. ed. Rom.^{ms}* 12–803,22 Theodosio – Kallipoleos] *episcoporum seriem E 83–120, quae ordine turbato traditur in codd. (E 116–117 omissis) ad seriem graecam accommodauit; cf. Bischofslisten p. 15. ordo a codicibus exhibitus est hic: E 83, 85, 87, 89, 91, 93, 95 (adiungitur altera pars textus E 96), 98, 100, 102, 104, 106, 108, 110, 112, 114, 118, 119, 84, 86, 88, 90 (88 et 90 inuerso ordine P), 92, 94, 96, 97, 99, 101, 103, 105, 107, 109, 111, 113 (111 et 113 inuerso ordine P), 115, 120. ordinem in editionibus exhibitum, qui haud paucis mendis affectus est, praetereo* 13 Nysae *scripsi coll. B 62 etc. (uide adn. ad D 84):* Onisae P (*spatio post episcopo relicto*) E Onise V Nyssae *ed. Rom.** 14 Thermalium P 15 *post episcopo spatium in P* 16 Soterico P^{ac} (*h add. P^c s. l.*) V Sotherico E (*corr. ed. Rom.*) | Ciscissennium P Cissensium V 17 Theophylacto – Hypepensium om. V | Hipepensium E (*corr. ed. Rom.*) 18 Mitilinē V Mocilinē (*sic*) E Mitylenae *ed. Rom.* fort. recte* 19 Theophilacto V Theophilatto E | Tralle VE 21 Prine VE 22 *fort. Briulensium scribendum (cf. gr. et A 65 etc.)* 23 Agae P 24 Nyssae Sepilensium V: Nyssese pilensium (*sic*) P Nissepilensium E Nissepelensium *ed. Rom.**; Sepilensium in *Anastasio exemplari graeco fort. ex E 96 hic male positum; cf. app. crit. gr.* 25 Magnesie VE 26 Menandensium (*cf. gr. H T*) Menadensium E *edd.* 27 Anęensium V Aniensium *ed. Rom.**

99. Νικηφόρου πρεσβυτέρου καὶ ἐκ προσώπου Γαργάρων
 100. Γρηγορίου ἐπισκόπου Παλαιᾶς Πόλεως
 101. Θεοφάνους ἐπισκόπου Καλόης
 102. Λέοντος ἐπισκόπου Ἀλγίζων
 103. Νικοδήμου ἐπισκόπου Εὐγάζων 5
 104. Λυκάστου ἐπισκόπου Βαρέτων
 105. Θεογνίου πρεσβυτέρου καὶ ἐκ προσώπου Σιών
 106. Θεοφάνους ἐπισκόπου Λεβέδου
 107. Στρατονίκου ἐπισκόπου Κύμης
 108. Εὐσταθίου ἐπισκόπου Ἐρυθρῶν 10
 109. Θεοφίλου ἐπισκόπου Τύμνων
 110. Κοσμά ἐπισκόπου Μυρίνης
 111. Ὀλβιανοῦ ἐπισκόπου Ἑλαίας
 112. Πάρδου ἐπισκόπου Πιττάνης
 113. Βασιλείου ἐπισκόπου Περγάμου 15
 114. Βασιλείου ἐπισκόπου Ἀτραμυτίου
 115. Μαριανοῦ ἐπισκόπου Ἀτάνδρου
 116. Ἰωάννου ἐπισκόπου Ἀσσοῦ
 117. Λέοντος ἐπισκόπου Φωκίας
 118. Ἰωάννου ἐπισκόπου Ῥαιδεστοῦ 20
 119. Ἰωάννου ἐπισκόπου Πανίου Θράκης
 120. Μελχισεδέκ ἐπισκόπου Καλλιουπόλεως
 121. Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου Χαριουπόλεως
 122. Λεωνίδου ἐπισκόπου Μαδύτου ἦτοι Κοίλων
 123. Σισινίου ἐπισκόπου Τζουρουλοῦ 25
 124. Θωμᾶ ἐπισκόπου τοῦ Δαονίου
 125. Γρηγορίου ἐπισκόπου Θεοδωρουπόλεως
 126. Σισινίου ἐπισκόπου Χαλκίδος
 127. Βενιαμὴν ἐπισκόπου Λιζίκων

(H) T M

4 Ἀλγίζων H 5 Αὐγάζων H (prob.) Εὐγάζων ed.Rom.^{ms}; cf. Bischofslisten p. 53 adn. 219 6 Βαρετῶν M
 7 ἐκ προσώπου T: τοποτηρητοῦ H M (cf. lat.), sed cf. D 104 8 Θεοφάνους scripsi coll. A 79 etc. (cf. E 329
 et Bischofslisten p. 54 adn. 221): Θωμᾶ codd. (cf. lat.) 11 Τύμνων] fort. coll. D 108 Τύμνου (= Τέμνου)
 scribendum; cf. Bischofslisten p. 54 adn. 224 12 Μυρρίνης M 14 possis Πιτάνης (cf. A 84, D 111, F 87)
 15–18 ἐπισκόπου — Ἰωάννου om. Vc edd. 16 Ἀτραμυτίου H: Ἀτραμύτου T M, sed cf. D 113 etc.
 17 Μαριανοῦ M: Μαρίνου H T, sed cf. lat. et D 114 etc. | Ἀτάνδρων T 18 Ἀσσοῦ H 19 Φωκίας H
 21 Θράκης om. M 22 Καλλιουπόλεως H; fort. Καλλιπόλεως scribendum; cf. lat. et D 119; cf. Bischofslisten p.
 55 adn. 232 23 Θεοφίλου T edd. (Θεοφυλάκτου ed.Rom.^{ms}) 24 ἦτοι Κοίλων om. H M, sed cf. D 121 et F
 118 | Κοίλων scripsi coll. F 118 (cf. Bischofslisten p. 56 adn. 234): Κοίλα T Ἡκοίλα ed.Rom.* ex Vc 25 Σισιν-
 νίου ed.Rom.* 25–28 Τζουρουλοῦ — ἐπισκόπου om. Vc; suppl. ed.Rom. ex conii. erroribus quibusdam, quos
 praetereo, commissis 25 Τζουρουλοῦ H 26 τοῦ om. M

99. Nicephoro presbytero et uicario Gargarensium
 100. Gregorio episcopo Palaeas Poleos
 101. Theophane episcopo Caloae
 102. Leone episcopo Algizensium
 5 103. Nicodemo episcopo Eugazensium
 104. Lycasto episcopo Baretensium
 105. Theognio presbytero et loci seruatore Sion
 106. Thoma episcopo Lebedi
 107. Stratonico episcopo Cymae
 10 108. Eustathio episcopo Erythrensium
 109. Theophilo episcopo Tymnensium
 110. Cosma episcopo Myrinae
 111. Olbiano episcopo Heleae
 112. Pardo episcopo Pittanae
 15 113. Basilio episcopo Pergamensium
 114. Basilio episcopo Adramyttensium
 115. Mariano episcopo Atandrensium
 116. <Iohanne episcopo Assi>
 117. <Leone episcopo Phociae>
 20 118. Iohanne episcopo Rhedesti
 119. Iohanne episcopo Panidis Thraciae
 120. Melchisedech episcopo Kallipoleos
 121. Theophylacto episcopo Chariupoleos
 122. Leonide episcopo Madyti id est Cyladensium
 25 123. Sisinnio episcopo Zurulli
 124. Thoma episcopo Daonii
 125. Gregorio episcopo Theodoropolensium
 126. Sisinnio episcopo Chalcidis
 127. Beniamin episcopo Lizicensium

P VE

1 Gasgarensium VE (corr. F) 2–4 Gregorio – Algizensium] E 100 et E 102 om. P^{ac}, add. P^c in marg. inf. 2 Palaeas Poleos scripsi coll. A 72 etc.: Paleapoleos codd. Palaeopoleos ed. Rom.* (ex F) 4 Algizentium P 6 Varetensium P E edd. Vatetensium E, correxi (cf. A 76 etc.) 9 Cyme V Cime E Cumae ed. Rom.* 10 Eustathio – Erythrensium om. P^{ac}, add. P^c in marg. | Eustathio V: Lycasto P Eustatio E | Erythrensium ed. Rom.^{ms} (cf. gr. et A 78 etc.): Eiritrensium P Eirithrensium V Etrutrensium E Caritensium ed. Rom.* i. t. 11 Timnensium VE Tumnensium F edd. 12 Mirinae E ed. Rom. (corr. ed. Reg.) 15 Basilio – Pergamensium om. P^{ac}, add. P^c in fine lineae ante E 111 | Basilio episcopo om. ed. Rom.* 16 episcopo om. ed. Rom.* | Adramittensium VE (corr. ed. Rom.) 18 Iohanne – Assi suppleni coll. gr. et A 88 etc. 19 Leone – Phociae suppl. ed. Rom. ex gr. (sed male post E 113 posuit), om. codd. 20 Rhadesti ed. Rom.* 21 Pannidis V, fort. coll. B 92, D 118, F 119 Panidi scribendum | Thraciae ed. Rom.* 22 Kallipoleos scripsi coll. D 119 et F 117: Kalipoleos P V Calipoleos E Calliopoleos ed. Rom.* 23 Theophylacto – Chariupoleos om. P^{ac}, add. P^c in fine lineae | Theophilacto P V Theophilatto E, corr. ed. Rom. | Chariupoleos E: Calipoleos (sic) P Chariupoleos V 24 Cyladensium (suspectum; cf. F 118 Cylensium): Ciladensium E Siladensium F edd. (Syladensium Hard.) 25 Sisinnio – Zurulli om. P^{ac}, add. P^c intra lin. 27 Theodopolensium codd., corr. ed. Rom. 28 Sisinnio – Chalcidis om. Vc edd. 29 Limicensium E edd. (Liczensium [sic] ed. Rom.^{ms})

128. Ἰωάννου ἐπισκόπου τῆς Βρύσεως
 129. Σπυρίδωνος ἐπισκόπου Παλαιᾶς ἤτοι Κύθρων
 130. Εὐσταθίου ἐπισκόπου Σόλων
 131. Θεοδώρου ἐπισκόπου Κιτίου
 132. Γεωργίου ἐπισκόπου Τριμιθούντων 5
 La.-Co. 548 133. Ἀλεξάνδρου ἐπισκόπου Ἀμαθούντων
 134. Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Ἰουλιουπόλεως
 135. Συνεσίου ἐπισκόπου Κίνης
 136. Θεοφίλου ἐπισκόπου Ἀναστασιουπόλεως
 137. Λέοντος ἐπισκόπου Μίνζου 10
 138. Πέτρου ἐπισκόπου Ἀσπόνης
 139. Ἀνθίμου ἐπισκόπου Βερινουπόλεως
 140. Μιχαήλ ἐπισκόπου Μελιτουπόλεως
 141. Σισινίου ἐπισκόπου Ἀδρανεῖας
 142. Θεοδώρου ἐπισκόπου Γέρμης 15
 143. Βασιλείου ἐπισκόπου Ἀδριανουθηρῶν
 144. Λέοντος ἐπισκόπου Ποιμανινῶν
 Ma. 369 145. Συμεῶν ἐπισκόπου Ὠκῆς
 146. Στρατηγίου ἐπισκόπου Δαρδάνου
 147. Ἰωάννου ἐπισκόπου Λαμψάκου 20
 148. Θεοδότου ἐπισκόπου Παλαιῶν
 149. Λέοντος ἐπισκόπου Τρωάδος
 150. Θεοδώρου ἐπισκόπου τῆς Ἀβύδου
 151. Νικήτα ἐπισκόπου τοῦ Ἰλίου
 152. Ἀναστασίου ἐπισκόπου Τριπόλεως 25
 153. Λέοντος ἐπισκόπου Τρακούλων
 154. Στεφάνου ἐπισκόπου Σάλων
 155. Ἰωάννου ἐπισκόπου Ταβάλων

(H) T M

1 τῆς om. M 2 Κυθρῶν H M; cf. Bischofslisten p. 57 adn. 240 4 Κιτίων H Κητίων T^{ac} Κητίου T^{pc} (ou T¹⁻² s.l.) 5 Τριμιθούντος H T edd.; cf. Bischofslisten p. 57 adn. 241 6 Ἀμαθούντων ed.Rom. (cf. A 115 etc.): Ἀμαθοῦντος H (prob.) T Τριμιθούντων M 7 Ἡλιουπόλεως M 8 Κίνης scripsi coll. F 131 (cf. Bischofslisten p. 57 cum adn. 243): Κιβίας H (prob.) T (cf. lat.) edd. Ταβίας M 9-12 ἐπισκόπου — Ἀνθίμου om. Vc (suppl. ed.Rom. ex D 135-138) 10 Μινζοῦ M; uide adn. ad D 136 12 Βηρινουπόλεως M (Be incertum in H) 13 Μελητουπόλεως T ed.Rom. (corr. ed.Reg.) 14 Σισινίου ed.Rom.* | Ἀδριάνης H Ἀδριανῆς M Ἀδρα- νίας Vc edd.; cf. Bischofslisten p. 58 adn. 249 16 Ἀδριανουθηρῶν scripsi coll. D 142 (cf. Bischofslisten p. 58 adn. 251): Ἀδρανουθῶν T edd. Ἀδριανοῦ H M 17 Ποιμανινῶν H (prob.) M: Ποιμανινοῦ T (prob.) edd.; uide adn. ad D 143 et Bischofslisten p. 58 adn. 252 18 Οὔκης M 20 Λαμψάκων H 21 Παλαιῶν H M: Παλαίων T edd. 22-806,4 Λέοντος — Σετῶν] E 149-159 eodem fere ordine tradit cod. M in D 148-158 (quod erat notandum Bischofslisten p. 27 adn. 87) 22 Τρωάδος M (cf. lat. et D 148): Τρωάδων T edd. (euanidum in H) 23 τῆς om. M | Ἀβύδου H (prob.) M: Ἀβύδος T 24 Νικήτα M Ml ed.Rom.^{ms}: Νείλου Vc edd. (euanidum in H et T) | τοῦ om. M ed.Rom.* | Ἰλίου M: Ἠλίου T edd. (euanidum in H); uide adn. ad D 149 27 Σα- λῶν M 28 Γαβάλων M ed.Rom.^{ms} (cf. Darrouzès, Listes p. 35), sed cf. lat. et D 153 etc.

128. Iohanne episcopo Bryseos
 129. Spyridone episcopo Palaeae id est Cythrensium
 130. Eustathio episcopo Solensium
 131. Theodoro episcopo Citii
 5 132. Georgio episcopo Trimithuntensium
 133. Alexandro episcopo Amathuntensium La.-Co. 547
 134. Constantino episcopo Iuliopoleos
 135. Synesio episcopo Cibiae
 136. Theophilo episcopo Anastasiopoleos
 10 137. Leone episcopo Minzi
 138. Petro episcopo Asponae
 139. Anthimo episcopo Berinopoleos
 140. Michahel episcopo Melitopoleos
 141. Sisinnio episcopo Hadrianae
 15 142. Theodoro episcopo Germae
 143. Basilio episcopo Hadrianopoleos PL 129, 455
 144. Leone episcopo Poemaninensium
 145. Simeone episcopo Ocae
 146. Strategio episcopo Dardanensium Ma. 370
 20 147. <Iohanne episcopo Lampsaci>
 148. <Theodoto episcopo Palaeensium>
 149. Leone episcopo Troadis
 150. Theodoro episcopo Abydi
 151. Niceta episcopo Helaei
 25 152. Anastasio episcopo Tripoleos
 153. Leone episcopo Traculensium Rom. 657
 154. Stephano episcopo Salensium
 155. Iohanne episcopo Taballensium

P VE

1 Iohanne – Bryseos *om.* P^{ac}, *add.* P^c *in fine lineae* | Bryseos *scripsi coll. gr. et A 103 etc.*: Byrsę P Brisęę V Brisee E Briseae *ed. Rom.* Bryseae *ed. Reg.** 2 Spiridone VE *ed. Rom.* (*corr. ed. Reg.*) | Paleae P Palee E | Cytrensium V Citrensium E 3 Eustrathio V Eustachio E 5 Tremethuntensium *codd., corr. ed. Rom.* (*cf. gr. et A 114 etc.*) 6 Alexandro – Amathuntensium E: *om.* P V (*cf. Bischofslisten p. 15 adn. 40*) | Alexandro *ed. Rom.*^{ms} (*cf. A 115 etc.*): Georgio E *edd. i. t.* 8 Synesio – Cibiae] E 135 *post E 136 tradunt codd., correxi* (*cf. Bischofslisten p. 15*) | Sinesio VE | Cibiae *ex gr.* Κιβίας (*cf. gr. H T*) 12 Berenopoleos *codd., corr. ed. Rom.* (*cf. gr. et A 110 etc.*) 13 Michael P (*praeter consuetudinem*) E *edd.* 14 Hadrianae (*ex gr.* Ἀδριάνης *uel* Ἀδριανῆς, *cf. gr. H M*)] Adrianae E *edd. i. t.* Adrianae *ed. Rom.*^{ms} Hadranae *ed. Reg.*^{ms} 15 Theodoro *ed. Rom.*^{ms} (*cf. gr. et A 117 etc.*): Theodosio *codd.* 16 Adrianopoleos *ed. Rom.** Adranuthyrensium *ed. Rom.*^{ms} (*cf. A 118 etc.*), *sed Anast. legit* Ἀδριανοῦ (*cf. gr. H M*), *unde poleos de suo suppleuit, ut uidetur (similiter infra E 177)* 17 Poemaninensium *ed. Reg.* (*cf. gr. et D 143*): Pymaniensium P Pymaninensium V Pimaninensium E Paemaninensium *ed. Rom.* 20 Iohanne – Lampsaci *suppl. ed. Rom. ex gr., om. codd.* 21 Theodoto – Palaeensium *suppleui ex gr. coll. D 147 et F 156* (Theodoto episcopo Palae-arum *suppl. ed. Rom.*), *om. codd.* 24 Helaei P (*cf. gr. T*): Helei VE 28 Ballensium E *ed. Rom. i. t.* Gabalensium *ed. Rom.*^{ms} (*cf. app. crit. gr.*) Tabalensium La.-Co.^{ms} Hard. *fort. recte* (*cf. gr.*)

- Rom. 657 156. Ἰσώου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ Θυατείρων
 157. Στεφάνου ἐπισκόπου Σιλάνδου
 158. Νικολάου ἐπισκόπου τοῦ Περικόμματος
 159. Ἰωάννου ἐπισκόπου Σετῶν
 160. Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Ἀκρασοῦ 5
 161. Θεοφάνους ἐπισκόπου Μαιονίας
 162. Μιχαήλ ἐπισκόπου Στρατονικείας
 163. Γρηγορίου ἐπισκόπου Γόρδου
 164. Ἰωάννου ἐπισκόπου Δάλδης
 165. Εὐσταθίου ἐπισκόπου Ὑρκανῆς 10
 166. Ἰωσήφ ἐπισκόπου Ἀτταλείας
 167. Θεοπίστου ἐπισκόπου Ἑρμοκαπηλίας
 168. Ζαχαρίου ἐπισκόπου Ἱεροκαιοσαρείας
 169. Μιχαήλ ἐπισκόπου Κερασέων
 170. Δαβίδ ἐπισκόπου Ἐλενουπόλεως 15
 171. Κυρίωνος ἐπισκόπου τοῦ Λόφου
 172. Βασιλείου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ τοῦ Δασκυλίου
 173. Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου Ἀπολλωνιάδος
 174. Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς Βιθυνίας
 175. Γεωργίου ἐπισκόπου Βασιλινουπόλεως 20
 176. Λέοντος ἐπισκόπου Νεοκαιοσαρείας ἧτοι Ἀρίστης
 177. Νικηφόρου ἐπισκόπου Ἀδρανοῦς
 178. Θεοδώρου ἐπισκόπου Προύσης
 179. Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Λάμπης
 180. Θεοδώρου ἐπισκόπου Ἡρακλείουπόλεως 25
 181. Ἀναστασίου ἐπισκόπου Κνωσσοῦ
 182. Μελίτωνος ἐπισκόπου Κυδωνίας
 183. Λέοντος ἐπισκόπου Κισάμου
 184. Θεοδώρου ἐπισκόπου Σουβρίτων

(H) T M

1 Ἰσώου scripsi coll. D 157: Ἰσώου T edd. Ἡσαίου H M | τοποτηρητοῦ + τοῦ ed.Rom.* | Θυατείρων M: Θυατρίων T edd. (incertum in H) Θυατήρων ed.Rom.^{ms} (cf. lat.) 2 Σιλάνδου M 3 Περικόμματος T 4 Σετῶν H M: Σέτων Vc edd. Σίτων Ml (euanidum in T) 6 Μαιωνίας H 7 post E 162 exspectaueris E 334-335 (cf. D 162-163); cf. Bischofslisten p. 28 9 Δαλδῆς H M 10 Ὑρκανῆς H; cf. adn. ad D 166 et Bischofslisten p. 60 adn. 262 11 Ἀτταλείας M 14 Καισαρέων T edd. (Κερασέων ed.Rom.^{ms}) 15 Ἐλενουπόλεως H T 16 τοῦ om. M 17 τοῦ om. M 18 Θεοφίλ T sine abbr. Θεοφίλου ed.Rom.* 19 τῆς deest in D 175 etc. 21 Νεοκαιοσαρείας — Ἀρίστης] uide adn. ad D 177 et Bischofslisten p. 61 adn. 267; cf. etiam Janin p. 78 adn. 6 et p. 79 adn. 4 | Ἀρίστης M 22 Ἀδρανοῦς M: Ἀδριανοῦ H T (prob.), sed cf. A 146 etc. 25 Θεοδώρου — Ἡρακλείουπόλεως] cf. Bischofslisten p. 61 adn. 271 26 Κνωσοῦ M Κνώσου H (prob.); cf. adn. ad D 182 27 Κυδωνείας T 28 Κισσάμου ed.Rom.*

156. Hesoio presbytero et loci seruatore Thyaterensium
 157. Stephano episcopo Silandensium
 158. Nicolao episcopo tu Pericomatos
 159. Iohanne episcopo Setensium
 5 160. Constantino episcopo Acrasi
 161. Theophane episcopo Meoniae
 162. Michahel episcopo Stratoniciae
 163. Gregorio episcopo Gordi
 164. Iohanne episcopo Daldae
 10 165. Eustathio episcopo Hyrcanae
 166. Ioseph episcopo Attaliae
 167. Theopisto episcopo Hermocapiliae
 168. Zacharia episcopo Hierocaesariae
 169. Michahel episcopo Ceraseorum
 15 170. Daud episcopo Helenopoleos
 171. Cyrione episcopo tu Lophu
 172. Basilio presbytero et loci seruatore tu Diascyliu
 173. Theophylacto episcopo Apolloniadis
 174. Constantino episcopo Caesariae Bithyniae
 20 175. Georgio episcopo Basilinopoleos
 176. Leone episcopo Neocaesariae id est Aristae
 177. Nicephoro episcopo Hadrianopoleos
 178. Theodoro episcopo Prusae
 179. Epiphania episcopo Lampae
 25 180. Theodoro episcopo Heracleopoleos
 181. Anastasio episcopo Cnosi
 182. Melitone episcopo Cydoniae
 183. Leone episcopo Cisami
 184. Theodoro episcopo Subritensium

P VE

1 Hesoio P V: Nesoio E Nesorio *ed. Rom.* i. t.* Isoio *ed. Rom.^{ms} fort. recte* (*cf. gr. T*) | Thurensium V Thiarensium E (*corr. ed. Rom.*) 2 Silardensium *codd., corr. ed. Rom.* 3 tu Pericomatos P E (*cf. gr. T*): tuper icomatos (*sic*) V Tuperikommatos *ed. Rom.* Perikommatos *ed. Reg.** 4 Setensium episcopo F *edd.* 6 Meoniae *scripsi coll. A 133 etc.*: Neoniae P Neo anie (*sic*) V Neonie E Maoniae *ed. Rom.** 7 Michael E *edd.* 9 Dalde P 11 Ioseph] Iohanne F *edd.* (Ioseph *ed. Rom.^{ms}*) | Attaleae P V Attalee E, *corr. ed. Rom.* 12 Theophisto (*sic*) E Theophrasto F *edd.* (Theopisto *ed. Rom.^{ms}*) 13 Hierocesariae VE 14 E 169 *om. P* | Michael E *edd.* 16 tu Lophu] Tulophii E Tulolophus *ed. Rom.* Lophi *ed. Reg.** 17 E 172 *om. P* | tu Diascyliu *scripsi coll. D 173 (ubi uide adn. crit.)*: tudiasciliu V tudrascilii E tu Dascyliu *ed. Rom.* Dascylii *ed. Reg.** 18 Theophilacto P V Theophilatto E Theophilo *ed. Rom.^{ms}* (*ex gr. T*) | Apoloniadis *codd., corr. ed. Rom.* 19 Cesarie VE Caesareae *ed. Rom.**, *sed cf. A 143 etc.* | Bithinie VE 20 Basiliopoleos *codd., corr. ed. Rom.* 21 Neocesarie VE | Aristae P^{pc} (*prob.*) *ed. Rom.* (*cf. gr. et D 177*): Aristiae P^{ac} (*i² exp.*) VE 22 Hadrianopoleos] *expectaueris* Hadrani (*cf. D 178*), *sed Anast. legit* Ἀδριανοῦ (*cf. gr. H T*), *unde poleos de suo supplenuit, ut uidetur (similiter E 143; cf. F 166)* 23–24 Theodoro – Lampae *om. P^{ac}* (*add. P^c in marg.*) 24 Epiphaniae (*sic*) P | Lampe P 26 Cnosi *scripsi* (*cf. gr. H M et D 182, F 170*): Gnosi *codd.* Gnossi *ed. Rom.** 27–28 E 182–183 *om. P* 27 Cidoniae VE, *corr. ed. Rom.* 28 Cissami *ed. Rom.**

185. Λέοντος ἐπισκόπου Φοίνικος
 186. Ἰωάννου ἐπισκόπου Ἀρκαδίας
 187. Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Ἐλευθερίας
 188. Φωτεινοῦ ἐπισκόπου Καντάνου
 189. Σισινίου ἐπισκόπου Χερσονήσου 5
 190. Γρηγορίου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ Κεφαληνίας
 191. Φιλίππου ἐπισκόπου Κερκύρων
 192. Ἀντωνίου ἐπισκόπου Τροιζήνης
 193. Πέτρου ἐπισκόπου Μονοβασίας
 194. Γαβριήλ ἐπισκόπου Αἰγίνης 10
 195. Λέοντος ἐπισκόπου Πορθμοῦ
 196. Φιλητοῦ ἐπισκόπου Ὠρεοῦ
 197. Λέοντος ἐπισκόπου Ζακύνθου
 198. Λέοντος ἐπισκόπου Λινός
 Ha. 449 199. Νικήτα ἐπισκόπου Μέλῃς 15
 200. Νεοφύτου ἐπισκόπου Γορδοσερβων
 201. Ἰωάννου ἐπισκόπου Ἐτένων
 202. Λέοντος ἐπισκόπου Ἀσπένδου
 203. Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Ζήλων
 204. Γρηγορίου ἐπισκόπου Σινώπης 20
 205. Μαρίνου διακόνου καὶ τοποτηρητοῦ Ἀνδράπων
 206. Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Ζαλίχου
 207. Γρηγορίου ἐπισκόπου Ἀμάστριδος
 208. Ἡρακλείου ἐπισκόπου Ἰουνουπόλεως
 209. Νικήτα ἐπισκόπου Δαδύβρων 25
 210. Θεοφάνους ἐπισκόπου Σωρῶν
 211. Ἰωάννου ἐπισκόπου Ἡρακλείας Πόντου

(H) T M

1 Φοινίκων H M, sed cf. D 186 2 Ἀρκαδ sine abbr. H Ἀρκαδείας T M, corr. ed. Rom. (cf. D 187 et F 176)
 3 Ἐλευθερίας T M (cf. lat. et F 172): Ἐλευθέρ' sic H Ἐλευθέρης ed. Rom.* (uide adn. ad D 188) 5 Σισινίου
 ed. Rom.* | Χερσονήσου M 6 Κεφαληνίας ed. Rom.* 7 Κερκύρων H M: Κερκυραίων T edd.
 8 Τροιζήνης scripsi coll. B 106 et F 183 (cf. Notit. 3,771): Τρυζήνης H Τροιζήνος T edd. Τριζήνης M 9 Μο-
 νοβασίας scripsi coll. lat. et B 251 (uide adn. ad D 194): Μονεμβασίας T M (incertum in H) edd. 10 Αἰγαίνης
 H 11 Πορθμοῦ H 12 Φιλητοῦ T (cf. lat.): Φιλιτοῦ H Φιλίππου M | Ὠρεοῦ M ed. Rom.: Ὠραίου H
 Ὠραιοῦ T 15 Μελῃς M 16 Γορδοσερβῶν M 17 Ἐτένων M (cf. A 152 etc. et Bischofslisten p. 64 cum
 adn. 283): Στένων H T edd. 21 Μαριανοῦ M | Ἀντράπων M 22 Κωνσταντίνου — Ζαλίχου om. M et lat.
 (fort. ne E 203 iteraretur; cf. Bischofslisten p. 64 adn. 289); post E 206 fort. Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Σασίμων
 supplendum (cf. D 208 et Bischofslisten p. 30) | Κωνσταντίνου] coll. D 207 exspectaueris Ἰωάννου, sed cf. Bi-
 schofslisten p. 31 et p. 64 adn. 289; cf. etiam Darrouzès, Listes p. 40–41 | Ζαλίχου scripsi coll. A 155, B 255, D 207
 (ubi uide adn.): Ζήλων H (cf. supra E 203) Ζαλήχων T edd. 23 Ἀμάστριδος scripsi coll. B 101 et D 209 (ubi
 uide adn.): Ἀμάστρης codd. 24 Ἰουνουπόλεως scripsi coll. A 160 et D 210 (cf. Bischofslisten p. 65 adn. 291):
 Ἰωνοπόλεως T M Ἰουνοπόλεως H 26–810,1 ἐπισκόπου — Θεοφίλου om. Vc edd. 26 Σορῶν H Σόρων
 T

185. Leone episcopo Phoenicensium
 186. Iohanne episcopo Arcadiae
 187. Epiphanio episcopo Eleutheriae
 188. Photino episcopo Cantanensium
 5 189. Sisinnio episcopo Cheronissi
 190. Gregorio presbytero et loci seruatore Cephalinensium
 191. Philippo episcopo Cercyreensium
 192. Antonio episcopo Tryzenae
 193. Petro episcopo Monobasiae
 10 194. Gabrihel episcopo Hegenae
 195. Leone episcopo Porthmi
 196. Phileto episcopo Orei
 197. Leone episcopo Zacynthi
 198. Leone episcopo Liboae
 15 199. Niceta episcopo Melae
 200. Neophyto episcopo Gordoseruorum
 201. Iohanne episcopo †Heienensium
 202. Leone episcopo Aspendensium
 203. Constantino episcopo Zilensium
 20 204. Gregorio episcopo Sinopae
 205. Mariano diacono et loci seruatore Andrapensium
 206.
 207. Gregorio episcopo Amastrae
 208. Heraclio episcopo Hionopoleos
 25 209. Niceta episcopo Dadybrensi
 210. Theophane episcopo Sorensium
 211. Iohanne episcopo Heracliae Ponti

Ha. 450

P VE

1 Phoenicensium P *ed. Reg.* *: Phonicensium VE Phaenicensium *ed. Rom.* 3 Eleuthernae *ed. Rom.* *, *sed cf. gr.*
 4 Catanoensium *codd., corr. ed. Rom.* 5 Chersonissi *ed. Rom.* Chersonesi *ed. Reg.* *, *expectaueris* Chersonisi (*cf. D*
190 et F 171), *sed cf. gr. M* 6 Cephalinensium *ed. Rom.* Cephallenensium *ed. Reg.* *, *sed cf. gr.* 7 Cercyreensium
(cf. gr. T)] Cercireensium E Corcyrensi *ed. Rom.* * 8 Tryzenae V (*cf. gr. H; cf. Tryzinae in B 106, D 193, F 183*):
 Tryzene P Trizonē E Troezenae *ed. Rom.* * 9 Monembasiae *ed. Rom.* *, *sed cf. B 251 etc. et Bischofslisten p. 63 cum*
adn. 277 10 Gabriel E *edd.* | Hegenae] Aiginae *ed. Rom.* *: *Anast. legit Αἰγίνης* (*cf. gr. H*) uel Ἐγένης (*cf. gr. H T*
in B 252) 11–12 E 195–196 *om.* P 11 Porthmi *ed. Rom.* (*cf. F 184*): Portmi V Portini E 12 Horei *in D 197 et F*
185 13 Zacynthi V Zacinti E 14 Linoae *ed. Rom.* * *non male, sed Anast. Λιβόνης legisse uidetur* (*cf. gr. H M in A*
150) 16 Gordoseruorum F (*ex conii., ut uidetur*): Gordoseruae P VE 17 Herenensium E *edd.* Stenensium *ed.*
Rom. ^{ms} (*ex gr. T*); *incertum quid Anast. legerit in gr.; fort. coll. A 152 Hetenensium scribendum* 21 Marino *ed.*
Rom. ^{ms}, *sed Anast. legit Μαριανοῦ* (*cf. gr. M*) 22 E 206 *deest in codd. lat. et in gr. M* (*cf. app. crit. gr.*); Constantino
 episcopo Zalechorum (Zalichensium *traditur in D 207*) *suppl. ed. Rom.* * 23 E 207 *om.* P | Amastrae E: Amastrie V
(Anast. legit Ἀμάστρης, cf. app. crit. gr.) 24 Hionopoleos (*cf. gr. T M*) Ionopoleos *ed. Rom.* * 25 Dadybrensi
 P *ed. Rom.* ^{ms} (*Hard. i. t.*): Dadibrensi V Cladibrensi E *edd.* 27 Iohanne – Ponti *om.* P^{ac}, *add. P^c in marg.* |
 Heraclie *codd.*

	212.	Θεοφίλου ἐπισκόπου Προυσιάδος	
	213.	Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Κρατείας	
	214.	Νικήτα ἐπισκόπου Ἀδριανουπόλεως	
	215.	Νικήτα ἐπισκόπου τοῦ Ῥυζέου	
	216.	Κωνσταντίνου ἐπισκόπου τοῦ Πολεμωνίου	5
	217.	Θεοδώρου ἐπισκόπου Κομάνων	
	218.	Ἰωάννου ἐπισκόπου Κερασσοῦντος	
	219.	Νικηφόρου ἐπισκόπου Κλανέου	
	220.	Λέοντος ἐπισκόπου Τρωκνάδων	
	221.	Ἰωάννου διακόνου καὶ ἐκ προσώπου Φασήλιδος	10
	222.	Θεοδώρου ἐπισκόπου Πινάρων	
	223.	Στεφάνου ἐπισκόπου Κάμνου	
La.-Co. 549	224.	Ἀναστασίου ἐπισκόπου Πατάρων	
	225.	Γεωργίου ἐπισκόπου Νίσσα	
	226.	Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Κανδίδων	15
	227.	Λέοντος ἐπισκόπου Κορυδαλῶν	
	228.	Νικοδήμου ἐπισκόπου Σιδύμων	
	229.	Λέοντος ἐπισκόπου Λιμύρων	
	230.	Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Τλῶν	
	231.	Πέτρου διακόνου καὶ ἐκ προσώπου Ὀρυκάνδων	20
	232.	Στεφάνου ἐπισκόπου Ἀράξου	
Ma. 372	233.	Γεωργίου ἐπισκόπου Ὑνιάνδου	
	234.	Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Κόμβων	
	235.	Σταυρακίου ἐπισκόπου Ζηνοπόλεως	
	236.	Γρηγορίου ἐπισκόπου Κιβύρης	25
Rom. 658	237.	Βασιλείου ἐπισκόπου Ταβῶν	
	238.	Δωροθέου ἐπισκόπου Νεαπόλεως	
	239.	Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Ἀλαβάνδων	
	240.	Δαβίδ ἐπισκόπου Ἰασσοῦ	
	241.	Γρηγορίου ἐπισκόπου Μυλάσσων	30

(H) T M

1–2 ἐπισκόπου – Κωνσταντίνου om. Vc (suppl. ed. Rom. ex D 214–215) 1 Προυσιάδος ed. Rom. (cf. lat. et A 163 etc.): Σιάδων sic H Προυσιάδων T Πλουσιάδος M 2 Κρατ sine abbr. H Κρατίας M 3 Ἀδρανουπόλεως Vc ed. Rom. (corr. ed. Reg.) 4 Ῥυζέου scripsi coll. A 168 etc. (cf. lat.): Ῥυζαίου H (prob.) T Ῥοιζαίου M ed. Rom.* 5 Πολεμ' sic H Πολεμονίου T 7 Κερασσοῦντων H T edd. 8 Κλαναίου T edd. 9 Τρωκνάδων H 10 Φασηλίδος T Φασίλιδος H M, corr. ed. Rom. 11 Πινάρων M 12 Καμνοῦ M; expecta-ueris Κάυνου, cf. Bischofslisten p. 66 adn. 300 14 Νίσσα H (cf. Bischofslisten p. 67 adn. 301): Νήσα T edd. Νισᾶ M 15 Κανδίδων H 16 Κορυδαλῶν M 18–19 ἐπισκόπου – Κωνσταντίνου om. Vc edd. 20 καὶ ἐκ προσώπου] καὶ ἐπισκόπου H 22 Ὑνιάνδου (cf. lat. et F 219)] Οὐνιάνδου ed. Rom.* (ex A 177 et B 170, ut uidetur; Ὑνιάνδου ed. Rom.^{ms}); fort. Οἰνιάνδου scribendum; cf. D 234 et Bischofslisten p. 67 cum adn. 308 23 Κομβῶν M 24 Ζινουπόλεως H (prob.); cf. Bischofslisten p. 67 cum adn. 309 26 Τάβων H T edd. 28 Ἀλαβανδῶν H 29 Ἰάσσου H Ἰασοῦ M 30 Μυλάσσων H (cf. D 242 etc.): Μυλά(σσης) T Μιλάσου M ed. Rom.^{ms} Μιλάνης ed. Rom.*

212. Theophilo episcopo Prusiadis
 213. Constantino episcopo Crataie
 214. Niceta episcopo Hadrianopoleos
 215. Niceta episcopo tu Ryzeu
 5 216. Constantino episcopo Polemonii
 217. Theodoro episcopo Comanensium
 218. Iohanne episcopo Cerasuntensium
 219. Nicephoro episcopo Clanei
 220. Leone episcopo Trocnadensium
 10 221. Iohanne diacono et uicario Phasilidensium
 222. Theodoro episcopo Pinnarensium
 223. Stephano episcopo Camni
 224. Anastasio episcopo Patarensium La.-Co. 550
 225. Georgio episcopo Nesae
 15 226. Constantino episcopo Candibensium
 227. Leone episcopo Corydalensium
 228. Nicodemo episcopo Sidymensium
 229. Leone episcopo Limyrensi
 230. Constantino episcopo Tlensium
 20 231. Petro diacono et uicario Orycandensium Ma. 371
 232. Stephano episcopo Araxensium
 233. Georgio episcopo Hyniadensium PL 129, 456
 234. Constantino episcopo Combensium
 235. Stauracio episcopo Zenopoleos
 25 236. Gregorio episcopo Cibyrae
 237. Basilio episcopo Tabensium Rom. 658
 238. Dorotheo episcopo Neapoleos
 239. Constantino episcopo Alabandensium
 240. Daud episcopo Hiassi
 30 241. Gregorio episcopo Mylassensium

P VE

2 E 213 om. P 3 Adrianopoleos F edd. 4 Turizeti E tu Rizeu ed. Rom. Roetiae ed. Reg.* 5 E 216 om. P | Polemonii ed. Reg. (cf. gr. et D 217 et F 205): Polemiu V Polemni E tu Polemoniu ed. Rom. non male 8 Clanaei VE edd. 12 Cammi VE Camnu F ed. Rom. (corr. ed. Reg.) 14 Gregorio E edd. | Nesae] Anast. Νήσα (cf. gr. T) legisse uideatur 16 Coryadallensium P Coriadallensium VE, corr. ed. Rom. 17 Sydimentsium P V Sidimentsium E, corr. ed. Rom. 18 Limirensium VE edd. 19 Densium VE edd. („pro Tlensium“ Hard.^{ms}) 20 E 231 om. P | Orycandensium V ed. Reg.*: Oricandensium E Oricadensium F ed. Rom. 21 Araxensium scripsi coll. A 174: Araxense P V Araxense E Araxi ed. Rom.* (cf. D 233) 22 Hyniadensium scripsi coll. gr.: Hyniadensium P V edd. Hiniadensium E 27 episcopo om. E ed. Rom. (corr. ed. Reg.) 28 episcopo om. E edd. 29 Hiassi scripsi coll. B 184 etc.: Hiasi codd. Iassi ed. Rom.* 30 Milassensium E ed. Reg. Millassensium ed. Rom. (corr. Hard.)

242. Σεργίου ἐπισκόπου Βαργυλίων
 243. Γρηγορίου ἐπισκόπου Ἡρακλείας τοῦ Λάτμου
 244. Ἰωάννου ἐπισκόπου Μύνδου
 245. Σταυρακίου ἐπισκόπου Σταδίας
 246. Γρηγορίου ἐπισκόπου Στρατονικείας 5
 247. Νικήτα διακόνου καὶ ἐκ προσώπου Ἀλικαρνασοῦ
 248. Μιχαήλ ἐπισκόπου Χαιρετόπων
 249. Παντολέοντος ἐπισκόπου Οὐαλεντίας
 250. Γεωργίου ἐπισκόπου Πελτῶν
 251. Χριστοφόρου ἐπισκόπου Ἀθανασοῦ 10
 252. Λέοντος ἐπισκόπου Εὐμενείας
 253. Παύλου ἐπισκόπου Ἀκμωνείας
 254. Γρηγορίου ἐπισκόπου Τιμενουθηρῶν
 255. Φιλίππου ἐπισκόπου Τρανουπόλεως
 256. Λέοντος ἐπισκόπου Ἀλέων 15
 257. Νικηφόρου ἐπισκόπου Λούνδων
 258. Γεωργίου ἐπισκόπου Ἀππίας
 259. Ἰωάννου ἐπισκόπου Σιβλίας
 260. Ζαχαρίου ἐπισκόπου Τραπεζουπόλεως
 261. Λέοντος ἐπισκόπου Σεβαστῆς 20
 262. Ἀνδρέου ἐπισκόπου Κιδισωσοῦ
 263. Δοσιθέου ἐπισκόπου Χωνῶν ἥτοι Κολασσαέων
 264. Κωνσταντίνου ἐπισκόπου τοῦ Κοτυαείου
 265. Νικήτα ἐπισκόπου Νακωλείας
 266. Λέοντος ἐπισκόπου τοῦ Δοκιμίου 25
 267. Θεοφυλάκτου πρεσβυτέρου καὶ ἐκ προσώπου Ἰψου
 268. Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Εὐκαρπίας

(H) T M

1 Βαργυλίων scripsi coll. D 243 et F 230: Βαργυλίου T M edd. Βαργυλ' H 2 Γεωργίου H | Ἡρακλείας τοῦ om. M 3-4 Μύνδου — ἐπισκόπου om. La.-Co.* 3 Μίνδου ed. Rom.* 4 Σταδ' H Σταδείας T edd. 6 Ἀλικαρνασοῦ ed. Rom.* 8-10 Παντολέοντος — ἐπισκόπου om. Vc (suppl. ed. Rom. ex D 250-252 non-nullis erroribus commissis) 8 Παντολέοντος H M ed. Rom.^{ms} (cf. A 204 etc.): Πανταλέοντος T (cf. lat.) Λέοντος ed. Rom.* i. t. (corr. ed. Rom.^{ms}) | Οὐλάντου H (prob.) 9 Πελτῶν H (cf. Notit.): Πέλτων T M Πέτλων ed. Rom.* 10 Ἀθανασοῦ M ed. Rom. (cf. lat. et D 252): Ἀθανάσσου H Ἀθανασσοῦ T 11 Εὐμενίας M 12 Ἀκμωνείας H M: Ἀκμονείας T Ἀκμονίας ed. Rom.* (uide adn. ad A 208) 13 Τιμενουθηρῶν H M: Τιμενουθήρων T ed. Reg.* Τιμανουθήρων Vc ed. Rom. 14 Φιλίππου — Τρανουπόλεως] cf. Bischofslisten p. 70 adn. 326 14-17 Τρανουπόλεως — ἐπισκόπου om. Vc (suppl. ed. Rom. ex D 256-259) 15 Τραλέων H (prob.) Ἀλέου ed. Rom.* 16 Λουνδῶν H 18 Σιβλίας scripsi (uide adn. ad D 260): Σεβίος H (prob.) Σίβεως T edd. Σιβλίων M 20 Σεβάστης H Σεβαστείας traditur in D 262 (cf. lat.) 21 Κιδισωσοῦ Hard.^{ms} (cf. lat. et D 265, ubi uide adn.): Κιδέστου H (prob.) Κηδιστοῦ T Κιδισσωσοῦ M Κιδεστοῦ ed. Rom.* ex Vc 22 Δοσιθέου — Κολασσαέων] uide adn. ad D 266 | Χωνῶν scripsi coll. A 202, B 190, F 241 (cf. Bischofslisten p. 28 adn. 90 et p. 70-71 adn. 329): Ψόνων T edd. Ψόνων M | Κολασσαέων M: Κολασσαεῖς T Κολασσῶν ed. Rom.* ex Vc 23 τοῦ om. M | Κοτυαείου scripsi coll. A 221 etc. (cf. etiam Notit.): Κοττυαείου T M edd. (-αεῖου incertum in H) 24 Νακωλείας T 25 Δοκιμίου M: Δοκιμίου T edd. 26 Ἰψοῦ M 27 Εὐκαρπείας T edd.

242. Sergio episcopo Bargyliensium
 243. Gregorio episcopo Heracliae tu Latmu
 244. Iohanne episcopo Myndi
 245. Stauracio episcopo Stadiensium
 5 246. Gregorio episcopo Stratoniciae
 247. Niceta diacono et uicario Alicarnasensium
 248. Michahel episcopo Chaeretopensium
 249. Pantaleonte episcopo Valentiae
 250. Georgio episcopo Peltensium
 10 251. Christophoro episcopo Atanasi
 252. Leone episcopo Eumeniae
 253. Paulo episcopo Acmoniae
 254. Gregorio episcopo Timenutherensium
 255. Philippo episcopo Tranopoleos
 15 256. Leone episcopo Aleensium
 257. Nicephoro episcopo Lundensium
 258. Georgio episcopo Appiae
 259. Iohanne episcopo †Siblios
 260. Zacharia episcopo Trapezupoleos
 20 261. Leone episcopo Sebastiae
 262. Andrea episcopo Cidisosensium
 263. Dositheo episcopo Psonuntensium †secundum Colosenses†
 264. Constantino episcopo tu Cotyagiu
 265. Niceta episcopo Nacoliae
 25 266. Leone episcopo Docimii
 267. Theophylacto presbytero et uicario †Psoensium
 268. Constantino episcopo Eucarpensium

P VE

1 Bargilensium E *ed. Rom.* Bargylensium *ed. Reg. (corr. Hard.)* 2 E 243 om. P | tu Latmu *scripsi coll. gr. et D 244*; tu Latmii VE Latmi *ed. Rom.** 3 Mindi E *ed. Rom. (corr. Hard.)* 4 Stadinensium *codd., corr. ed. Rom.* 5 E 246 om. P | Stratoniciae VE, *corr. ed. Rom.* 6 Alicarnasensium *scripsi*; Alicarensium *codd.* Halicarnassensi *ed. Rom.** 7 Michael E *edd.* | Cheretopensium P Cherotopensium VE^{pc} (Cheropensium E^{ac}), *corr. ed. Rom.* 8 Pantaleone E *edd., sed cf. gr.* 9 Peltrusium *ed. Rom.* Petlensium *ed. Rom.^{ms}* Paltensium *Hard.* 13 E 254 om. P 15 Alcensium *ed. Rom.** 16 Ludensium E *ed. Rom. (corr. ed. Reg.)* 18 Sibeos *ed. Rom.^{ms}* (ex gr. T), *expectaueris Sibliae* (cf. B 218) 19 Trapezupeleos P Trapezapoleos E 20 Sebastiae (cf. gr. et lat. in D 262) Sebastae *ed. Rom.** (ex gr.) 21 Cides- tentium *ed. Rom.** 22 secundum Colosenses V (*spatium post Colosen*) (cf. gr. T); secundum Colenses E om. P siue Colasson *ed. Rom.** (ex gr. Vc [ἡτοι Κολασσεῖς]); coll. D 266 *expectaueris* id est Colassaensium 23–26 E 264–267 om. E 23 tu Cotyagiu (cf. B 208) tu Cottaiu *ed. Rom.** Cottyaii *ed. Reg.*; expectaueris* tu Cotyaiu (cf. D 267) 26 Ipsensium *ed. Rom.^{ms}* („pro Hypsensium“ *Hard.^{ms}*); *incertum quid Anast. legerit in gr.*

269. Μιχαήλ ἐπισκόπου Ἱεραπόλεως
 270. Ἰωάννου πρεσβυτέρου καὶ ἐκ προσώπου τοῦ θρόνου Ἐκτορίου
 271. Νικολάου ἐπισκόπου Φυτείας
 272. Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου Κιναβάρεως
 273. Δαμιανοῦ ἐπισκόπου Μηροῦ 5
 274. Χριστοφόρου ἐπισκόπου Προμισοῦ
 275. Νικήτα ἐπισκόπου Αὐγουστοπόλεως
 276. Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Ἀμβλάδων
 277. Στεφάνου πρεσβυτέρου καὶ ἐκ προσώπου Ὁτροῦ
 278. Γεωργίου ἐπισκόπου τοῦ Μηδαίου 10
 279. Γρηγορίου πρεσβυτέρου καὶ ἐκ προσώπου Πολυβώτου
 280. Σισινίου ἐπισκόπου τοῦ Φιλομηλίου
 281. Μιχαήλ ἐπισκόπου Πάππων
 282. Σισινίου ἐπισκόπου Ἀπαμείας τῆς Κιβωτοῦ
 283. Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Κονάνης 15
 284. Νικηφόρου ἐπισκόπου Ἀδάδων
 285. Πέτρου ἐπισκόπου Τοτιάσοῦ
 286. Θεοδοσίου ἐπισκόπου Ἀγαλασσοῦ
 287. Λέοντος ἐπισκόπου Βάρης
 288. Πέτρου ἐπισκόπου Σελευκείας Πισιδίας 20
 289. Νικηφόρου ἐπισκόπου Φόγλων
 290. Μαριανοῦ ἐπισκόπου Μαγύδων
 291. Λέοντος ἐπισκόπου Ἀνδίδων
 292. Στεφάνου ἐπισκόπου Παρνασοῦ
 293. Βαρδάνου ἐπισκόπου Δοάρων 25
 294. Εὐστρατίου ἐπισκόπου Δεβελτοῦ

(H) T M

2 θρόνου om. M | Ἐκτορίου scripsi coll. A 225 etc.: Ἄκτοριου T M edd. (euanidum in H), cf. lat.; expectaueris Στεκτορίου (cf. Bischofslisten p. 71 adn. 332) 3 Φυτίας M 4 Κιναβάρεως Vc edd.; expectaueris Κιναβα-
 ρίου, quod nusquam in codd. traditur, cf. Bischofslisten p. 71 adn. 333 5 Μηροῦ scripsi coll. B 211 et F 254
 (cf. Notit. 1,338 etc.): Μηροῦ M Μηρου T edd. 6 Προμίσου H; expectaueris Πρυμνησοῦ (uide adn. ad D
 275) 7 Αὐγουστοπόλεως H 8 Κωνσταντίνου — Ἀμβλάδων] E 276 aptiorem locum habet post E 279; cf.
 Bischofslisten p. 23 adn. 60 et p. 72 adn. 337 9 ἐκ προσώπου H T: τοποτηρητοῦ M | Ὁτροῦ H T: Ὁτροῦ
 M 10 Μηδαίου M: Μιδαίου H Μιδαίου T edd. 11 πρεσβυτέρου — προσώπου] ἐπισκόπου H | Πολυ-
 βωτοῦ M, Πολυβότου traditur in D 280 12 Σισινίου ed.Rom.* | Φιλομηλίου ed.Rom.: Φιλομηλ' H Φιλο-
 μιλίου T M 13 Πάππων scripsi coll. A 229 etc.: Παππῶν H Πάπων T M edd. 14 Σισινίου ed.Rom.*
 15 Κονάνης H ed.Rom. (corr. ed.Reg.) 16 Νικηφόρου] Νεοφύτου ed.Rom.* (ex Vc, ut uidetur), corr. ed.
 Rom.^{ms} 16–19 ἐπισκόπου — Λέοντος om. Vc (suppl. ed.Rom. ex D 285–288) 17 Τοτιάσοῦ M (cf. lat. et D
 286, ubi uide adn.): Τοτιάσων H Τοστιασσοῦ T τοῦ Τιασοῦ ed.Rom.* 18 Ἀγαλασσοῦ T: Ἀδαλασσοῦ
 H (prob.) Ἀγαλασοῦ M ed.Rom.* (ex lat., ut uidetur); fort. Σαγαλασσοῦ scribendum; cf. D 287 et Bischofslisten
 p. 73 cum adn. 341 20 Πισιδίας M ed.Rom.^{ms}: τῆς Ἰδίας H T edd. 21 Φόγλων scripsi coll. lat. et A 240 etc.
 (cf. Bischofslisten p. 73 adn. 347): Φογλῶν H M Φλόγων T edd. 22 Μαρίνου T edd. | Μαγύδων] uide adn.
 ad D 291 et Bischofslisten p. 73 adn. 348 23 Ἀνδίδων] uide adn. ad D 292 et Bischofslisten p. 74 adn. 350
 24 Παρνασοῦ H (prob.) T edd. 25 Βαρδανίου T edd. 26 Δεβελτοῦ H M: Δεβελίου T edd.

269. Michahel episcopo Hieropoleos
 270. Iohanne presbytero et uicario throni Actoriensis
 271. Nicolao episcopo Phytiae
 272. Theophylacto episcopo †Cinnabariensis
 5 273. Damiano episcopo Meri
 274. Christophoro episcopo Promissensium
 275. Niceta episcopo Augustopoleos
 276. Constantino episcopo Ambladensium
 277. Stephano presbytero et uicario Otri
 10 278. Georgio episcopo Midiaii
 279. Gregorio presbytero et uicario Polybotensium
 280. Sisinnio episcopo Philomeliensium
 281. Michahel episcopo Papensium
 282. Sisinnio episcopo Apamiae Cibotensium
 15 283. Constantino episcopo Conanensium
 284. Nicephoro episcopo Adadensium
 285. Petro episcopo Totiasensium
 286. Theodosio episcopo Agalasi
 287. Leone episcopo Barae
 20 288. Petro episcopo Seleucia Hidiae
 289. Nicephoro episcopo Phoglsensium
 290. Mariano episcopo Magydensium
 291. Leone episcopo Andidensium
 292. Stephano episcopo Parnasi
 25 293. Bardane episcopo Doarensium
 294. Eustratio episcopo Debelti

P VE

1 Michael E *edd.* 2 *E 270 om.* P | Actoriensis] *cf. gr. T M* 4 Cinabariensis E Cinnabariensi *ed. Rom.**, *fort.* Cinnabarensium *scribendum* (*cf. F 256*) 6 Promissensium *ed. Rom. fort. recte* (*cf. gr. et D 275*) 8 Ambadensium *codd.*, *corr. ed. Rom.* (*cf. gr. et A 226, D 278, F 261*) 10 Midiaii V (*cf. D 277*): Mediaii P Midaii E *ed. Reg.**, *fort. coll.* A 222 *et B 209 Medaii scribendum* 11 Polybentensium P V Polibentensium E, *corr. ed. Rom.* 12 Philomeliensium *ed. Rom.* (*an Philomiliensium scribendum? cf. gr. T M*): Phylomiensium P Philomiensium VE 13 Michael E *edd.* | Papensium] *cf. gr. T M* 14 *E 282 om.* P | Apameae *ed. Rom.** 15 Conaensium *codd.*, *corr. ed. Rom.* 16 episcopo *om.* P V 17 Totiasensium P *ed. Rom.*: Totiatensium VE Tiasensium *ed. Reg.** 18 Theodoro *ed. Rom.** (*fort. ex B 220*) | Agalasi] *cf. gr. M* 20 Hidiae] Pisidiae *ed. Rom.^{ms} non male, sed Anast. legit τῆς Ἰδίας uel τῆς Ἰδίας* (*cf. gr. H T*) 21 *E 289 om.* P | Phlogensium *ed. Rom.** (*ex gr. T*) 22 Marino *ed. Rom.^{ms}* (*ex gr. T*) 24 Parnassi *ed. Rom.** (*ex gr. T*) 25 Bardano P, *sed cf. D 294* 26 Eustathio *ed. Rom.** (*ex Eustachio F*), *corr. ed. Rom.^{ms}* | Delti V Delci E Debelti *ed. Rom.* (*ex gr. T*)

295. Εὐφημίου ἐπισκόπου Σωζοπόλεως
 296. Θεοδώρου ἐπισκόπου Βουλγαροφύγου
 297. Γεωργίου ἐπισκόπου Πλουτινουπόλεως
 298. Βασιλείου ἐπισκόπου Περβέρεως
 299. Μιχαήλ ἐπισκόπου Παμφύλου 5
 300. Ῥουβίμ ἐπισκόπου τοῦ Σκοπέλου
 301. Σισινίου ἐπισκόπου Γαριέλων
 302. Καλλίστου ἐπισκόπου Εὐδοκιάδος
 303. Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Λαγίνων
 304. Ἰωάννου ἐπισκόπου Κουδρούλων 10
 305. Θεοδώρου ἐπισκόπου Κρημνῶν
 306. Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Ἀδριανῆς
 307. Θεοφίλου ἐπισκόπου τῆς Χίου
 308. Γαλατίου ἐπισκόπου τῆς Μήλου
 309. Σεργίου ἐπισκόπου τῆς Λέρου 15
 310. Μάνζωνος ἐπισκόπου Διοκαισαρείας <ἦτοι> Πρακάνων
 Ma. 373 311. Εὐσταθίου ἐπισκόπου Κελενδέρεως
 Ha. 452 312. Ζαχαρίου ἐπισκόπου Καρδαβούνδων
 La.-Co. 552 313. Σισινίου ἐπισκόπου Μουσβάδων
 314. Εὐσταθίου ἐπισκόπου Λάμου 20
 315. Θεοδώρου ἐπισκόπου Γερμανικοπόλεως
 316. Σισινίου ἐπισκόπου Συκῆς
 317. Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Δαλισανδοῦ
 Rom. 659 318. Λέοντος ἐπισκόπου Σιβύλων
 319. Στεφάνου ἐπισκόπου Φιλαδελφείας 25
 320. Εὐδοξίου πρεσβυτέρου καὶ ἐκ προσώπου Μετελλουπόλεως
 321. Θεοδώρου ἐπισκόπου Κάδων
 322. Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου Μοσύνων

(H) T M

1 Εὐφημίου H M (Bischofslisten p. 74 corrigendum): Εὐθυμίου T edd. | Ζουπό(λεως) H 4 Περβέρεως H M: Περβεραίου T edd. 5 Παμφύλου B 248 et F 289 6 τοῦ H T: om. M 7 Σισινίου ed. Rom.* | Γαριέλων T (cf. D 302): Γαριάλων H Γαρέλης M Γαριλέων Vc edd.; nomen episcopatus incertum; cf. Bischofslisten p. 75 cum adn. 359 9 Λαγίνων M (cf. D 304 et F 279 et Bischofslisten p. 75 adn. 361): Λαγνῶν H (prob.) Vc Ml (euanidum in T) edd. 10 Κουδρούλων H T: Κοδρούλων M fort. recte (uide adnot. ad D 305 et F 281) 13 τῆς H T: om. M 14 Γαλάτου H M | τῆς Μήλου T: τοῦ Μιλίου H Μήλου M 16 ἦτοι add. Darrouzès, Listes p. 53; cf. Bischofslisten p. 76 adn. 367 | Πρακάνων H T: om. M 17 Καλενδ(ε)ρ(εως) H 19 Σισινίου ed. Rom.* 20 Λαμ(ών) H 22 Σισινίου ed. Rom.* | Συκῆς H (prob.) M (cf. A 246 etc.): Συκίων T edd. 23 Δαλίσανδ(ου) H (T sine acc.) 24 Σιβύλων scripsi dubitanter (cf. D 319 et Bischofslisten p. 77 adn. 373): Συβύλων H Σιβίλων M Σιβήνων Vc edd. Σηβήνων Ml (euanidum in T) 26 ἐκ προσώπου H T: τοποτηρητοῦ M 27 post E 321 fort. Μιχαήλ ἐπισκόπου Τιβερίουπόλεως, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Ἀγκύρας, Ἰωάννου ἐπισκόπου Ἀζάνων ex D 325–327 supplendum; cf. Bischofslisten p. 30 28 Μοσυνῶν H

295. Euphemio episcopo Sozopoleos
 296. Theodoro episcopo Bulgarensium Phigi
 297. Georgio episcopo Plutinopoleos
 298. Basilio episcopo Perberehensium
 5 299. Michahel episcopo Pamphili
 300. Ruben episcopo Scopeli
 301. Sisinnio episcopo Gariallensium
 302. Kallisto episcopo Eudociadensium
 303. Constantino episcopo †Laccensium
 10 304. Iohanne episcopo Cudrulensium
 305. Theodoro episcopo Cremnensium
 306. Constantino episcopo Hadrianæ
 307. Theophilo episcopo Chii
 308. Galatio episcopo Mili
 15 309. Sergio episcopo Leri
 310. Manzone episcopo Diocaesariæ Pracanensium
 311. Eustathio episcopo Celendereos
 312. Zacharia episcopo Cardabundensium
 313. Sisinnio episcopo Musbadensium
 20 314. Eustathio episcopo Lamensium
 315. Theodoro episcopo Germanicopoleos
 316. Sisinnio episcopo †Sycis
 317. Constantino episcopo Dalisandensium
 318. Leone episcopo Sibillensium
 25 319. Stephano episcopo Philadelphiae
 320. Eudoxio presbytero et uicario Metellopoleos
 321. Theodoro episcopo Cadensium
 322. Theophylacto episcopo Mosynensium

Ma. 374 Ha. 451

La.-Co. 551

Rom. 659

P VE

1 Euthymio *ed. Rom.^{ms} (ex gr. T)* 2 Bulgarensium Phigi *scripsi dubitanter (cf. F 284):* Vulgarensium Physi P Vulgarensium Phigi V *edd.* Vulgarensium Phigi E Bulgarophygi *ed. Rom.^{ms} non male (cf. B 245 et D 297)* 4 Perberehensium *ed. Rom.* (ex gr. T)* 5 E 299 *om.* P | Michael E *edd.* | Pamphili E: Pamphyli V 6 Scopeli *ed. Rom. (cf. gr. et F 287):* Scupelli *codd.* 7 Gariallensium E Gariellensium *ed. Rom.*; expectaueris* Gariellensium *(cf. D 302), sed cf. gr. H et B 250* 8 Kalisto E Callisto *ed. Rom.** 9 Lacensium *ed. Rom.* i.t.* Lagnon *ed. Rom.^{ms} (ex gr. Vc); incertum quid Anast. legerit in gr.;* Lagenensium *traditur in D 304 et F 279* 10 Cudrulensium F *(cf. D 305 et F 281):* Cudrulensium P VE Cudrulensium La.-Co.* 12 Adrianæ F *ed. Rom. (corr. ed. Reg.)* 14 Meli *ed. Reg.** 15 Sergio] Georgio F *edd.* (Sergio La.-Co.^{ms} *ex P*) 16 Manzeno P | Diocesariæ *codd., corr. ed. Rom.* 18 Cardabundensium *ed. Rom.^{ms} (cf. gr. et A 247 etc.):* Cardabunachens *(sic)* P Cardibimachensium VE *edd.* 19 Muroadensium *codd., corr. ed. Rom.* 20 Lamensium *scripsi coll. gr. et A 249 etc.: Lamoensium codd.* 21 E 315 *om.* P 22 Sycis E *edd.* (Sycis *Hard.*); *expectaueris* Sycae *(cf. gr. et A 246 etc.)* 23 Dalesansensium P Dalesandensium VE, *corr. ed. Rom.* 24 Sibillensium *(cf. gr. M):* Sibinen. *ed. Rom.^{ms}* 26 Metellopoleos P V Metullepoleos E, *corr. ed. Rom.* (Metellopoleos *traditur in D 321*) 27 Candensium VE *(corr. ed. Rom.)* 28 E 322 *om.* P | Theophylacto VE, *corr. ed. Rom.* | Mosinensium VE, *corr. ed. Rom. (cf. D 328 et F 301)*

323. Βασιλείου ἐπισκόπου Διονυσουπόλεως
 324. Στεφάνου ἐπισκόπου Συνάου
 325. Κωνσταντίνου ἐπισκόπου τῆς Ἄνδρου
 326. Εὐσταθίου ἐπισκόπου τῆς Τήνου
 327. Ἰωάννου ἐπισκόπου Δεκατέρων 5
 328. Ἰωάννου ἐπισκόπου Νικαίας τῆς Θράκης
 329. Θεοφάνους ἐπισκόπου Λεβέδου
 330. Ἰωάννου ἐπισκόπου Λιθοπροσώπου
 331. Νικηφόρου ἐπισκόπου Ἀρκαδιουπόλεως
 332. Θεοδώρου ἐπισκόπου Ἡρακλειουπόλεως ἥτοι Πιδαχθόης 10
 333. Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Μέτρων
 334. Λυκάστου ἐπισκόπου Φιλαδελφείας
 335. Μιχαήλ ἐπισκόπου Τράλλων
 336. Ἰωάννου ἐπισκόπου Λήμνου
 337. Λέοντος ἐπισκόπου Ἀμισοῦ 15
 338. Μιχαήλ ἐπισκόπου τῆς Τίου
 339. Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Πέρτων
 340. Ἰωάννου ἐπισκόπου Τυμβριάδων
 341. Στεφάνου ἐπισκόπου Ὀρύμνων
 342. Ἡρακλείου ἐπισκόπου τῆς Σάμου 20
 343. Ἰωάννου ἐπισκόπου Πραϊνέτου
 καθεσθέντων τε πρὸ τοῦ ἱερωτάτου ἄμβωνος τοῦ ναοῦ τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκ-
 κλησίας τῆς ἐπωνύμου Σοφίας

(H) T M

1 Διονυσουπόλεως H T: Διονυσοπόλεως M (cf. lat.) Διονυσίουπόλεως ed.Rom.*, sed cf. Bischofslisten p. 78 adn. 379 2 Συνάου H: Συννάους T (acc. incertus) Σιναοῦ M Συννάου ed.Rom.*; cf. Bischofslisten p. 78 adn. 381 3-4 Κωνσταντίνου — Τήνου] E 325-326 (= D 322-323) aptiorem locum habent post E 307 uel E 308; cf. Bischofslisten p. 22 et p. 76 adn. 364 4 Τίνου H 5-21 de episcoporum serie E 327-343 cf. Bischofslisten p. 28 et Darrouzès, Listes p. 56-60 5 Ἰωάννου — Δεκατέρων suspectum, deest in lat. et in reliquis episcoporum catalogis; cf. Bischofslisten p. 78 adn. 383 | Δεκατέρων H T: Δεκατερῶν M ed.Rom.* 6 Ἰωάννου — Θράκης] cf. Bischofslisten p. 55 adn. 230 | Νικ(ης) H 7 Θεοφάνους — Λεβέδου] E 329 ex F 85 insertum iterat E 106; cf. Bischofslisten p. 54 adn. 221 8 Ἰωάννου — Λιθοπροσώπου] cf. Bischofslisten p. 56 adn. 233 10 Θεοδώρου — Πιδαχθόης] E 332 ex F 71 insertum prob. iterat E 82; cf. Bischofslisten p. 51 adn. 201 | ἥτοι Πιδαχθόης om. H 12-13 Λυκάστου — Τράλλων] episcopi post E 162 omissi ex F 134 et F 145 suppleti sunt; cf. Bischofslisten p. 28 12 Φιλαδελφείας M (incertum in T): Φιλαδελφ' H Φιλαδ' M Φιλαδέλφου Vc (Φιλαδελφείας Bonafides in marg.) edd. (Φυλλάδων ed.Rom.^{mss} nescio unde sumptum) 13 Τράλλων H (prob.) T: Τράλλων M (cf. Bischofslisten p. 60 adn. 260) 14 Λίμν(ου) H 15 Ἀμίσου H Ἀμήσου ed.Rom. (corr. ed.Reg.) 16 τῆς H T: om. M | compiler catalogi debuit post E 338 addere Μαυριανοῦ ... Κεράμου ex F 235 17 Περτῶν H M 18 Τημβιάδων Vc edd. 19 Στεφάνου — Ὀρύμνων] cf. Bischofslisten p. 64 adn. 282 | Ὀρυμνῶν M 21 Ἰωάννου — Πραϊνέτου] cf. Bischofslisten p. 28 et p. 61 adn. 264

323. Basilio episcopo Dionysopoleos
 324. Stephano episcopo Synai
 325. Constantino episcopo Andri
 326. Eustathio episcopo Tini
 5 327.
 328. Iohanne episcopo Nicaeae Thracae
 329. Theophane episcopo Lebedi
 330. Iohanne episcopo Lithoprosopi
 331. Nicephoro episcopo Arcadiopoleos
 10 332. Theodoro episcopo Heracliopoleos id est Pidachthoae
 333. Constantino episcopo Metrorum
 334. Lycasto episcopo Philadelphae
 335. Michahel episcopo Trallensium
 336. Iohanne episcopo Limni
 15 337. Leone episcopo Amisi
 338. Michahel episcopo tis Tiu
 339. Epiphanio episcopo Pertensium
 340. Iohanne episcopo Tymbriadensium
 341. Stephano episcopo Orymnensium
 20 342. Heraclio episcopo Sami
 343. Iohanne episcopo Praeneti
 residentibusque ante sacratissimum ambonem templi sanctissimae magnae ecclesiae
 quae cognominatur Sophia

P VE

1 Dyonisopoleos V Dionisiopoleos E Dionysiopoleos *ed. Rom.** 2 Synai P (*cf. gr. H et D 330*): Synai V Synai E Synnai *ed. Rom.** 3 Androae *codd., corr. ed. Rom. (cf. gr. et F 275)* 4 Teni *ed. Reg.**, *sed cf. F 276* 5 E 327 *non traditur in codd. lat. (cf. app. crit. gr.)*; Iohanne episcopo Decateron *suppl. ed. Rom.* ex gr.* 6–7 E 328–329 *om. E* 6 E 328 *om. P* | Nicaeae *ed. Reg.**: Niceę V Nicae *ed. Rom.* | Thraciae *ed. Rom.** 8 E 330 *om. P* 9 Arcadiupoleos VE *edd., sed cf. F 105* 10 Pidachthoae *ed. Rom.^{ms} (cf. gr. et D 181)*: Tidachthoę P E tidath thoae (*sic*) V Tidathoę F *edd. i. t.* 13 Michael E *edd.* 14 Lemni *ed. Reg.**, *sed cf. gr. H* 15 Amissi *ed. Rom. (corr. ed. Reg.)* 16 Michael VE *edd.* | tis Tiu E *ed. Rom. (cf. gr.)*: Tustiu P Tistici V Tii *ed. Reg.* (fort. ex F 202)* 18 Timbriathensium E Timbriadensium *ed. Rom.* (corr. Hard.)* 19 Orimnensium E *edd.* 21 Preneti VE 22 ambonem sacratissimi E *edd.*

συμπαρόντων τε καὶ ἀκροωμένων τῶν ἐνδοξοτάτων καὶ μεγαλοπρεπεστάτων ἀρχόντων τουτέστι Πετρωνᾶ τοῦ πανευφήμου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ κόμητος τοῦ θεοφυλάκτου βασιλικοῦ ὀψικίου καὶ Ἰωάννου βασιλικοῦ ὁστιαρίου καὶ λογοθέτου τοῦ στρατιωτικοῦ <λογοθεσίου

καὶ πάσης τῆς ἀγίας συνόδου κατὰ τάξιν τὴν προταχθεῖσαν ἐν τῇ πρώτῃ πράξει > 5

καὶ εὐλαβεστάτων ἀρχιμανδριτῶν ἡγουμένων τε καὶ μοναχῶν [κατὰ τάξιν τὴν προταχθεῖσαν ἐν τῇ πρώτῃ πράξει]

προκειμένων καὶ τῶν ἀγίων καὶ ἀχράντων τοῦ θεοῦ εὐαγγελίων

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ταυριανῆς τῆς Σικελῶν νήσου λαβὼν ἐπὶ χεῖρας τὸν ἐκτεθέντα ὄρον ἀνέγνω· 10

“Ὅρος τῆς ἀγίας μεγάλης καὶ οἰκουμενικῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου τὸ δεύτερον

Ἡ ἀγία μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος ἡ κατὰ θεοῦ χάριν καὶ θέσπισμα τῶν εὐσεβῶν καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς αὐτοῦ μητρὸς συναθροισθεῖσα τὸ δεύτερον ἐν τῇ Νικαέῳ λαμπρᾷ μητροπόλει τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας ἐν τῇ ἀγίᾳ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ τῇ ἐπονομαζομένη Σοφίᾳ ἀκολουθήσα- 15
σα τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὥρισε τὰ ὑποτεταγμένα

Ὁ τὸ φῶς τῆς αὐτοῦ ἐπιγνώσεως ἡμῖν χαρισάμενος καὶ τοῦ σκότους τῆς εἰδωλικῆς μανίας ἡμᾶς λυτρώσάμενος Χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν, νυμφευσάμενος τὴν ἀγίαν αὐτοῦ καθολικὴν ἐκκλησίαν μὴ ἔχουσιν σπῖλον ἢ ῥυτίδα, ταύτην ἐπηγγείλατο διαφυλάτ- 20
τεσθαι τοῖς τε ἀγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς διεβεβαιοῦτο λέγων· μεθ’ ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς
Ma. 376 ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. ταύτην δὲ τὴν ἐπαγγελίαν οὐ μόνον αὐτοῖς
ἐχαρίσατο, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν τοῖς δι’ αὐτῶν πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Rom. 660 Τῆς οὖν δωρεᾶς ταύτης ἀλογήσαντές τινες ὡς ὑπὸ τοῦ ἀπατεῶνος ἐχθροῦ ἀναπτε-
ρούμενοι ἐξέστησαν τοῦ ὀρθοῦ λόγου, καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας

La.-Co. 553 ἀντιταξάμενοι πρὸς τὴν σύνεσιν τῆς ἀληθείας διήμαρτον καί, ὡς φησιν ὁ παροιμία- 25

17 τὸ — ἐπιγνώσεως cf. 2 Cor. 4,6; Eph. 1,17 19 Eph. 5,27 20–21 Mt. 28,20 22 cf. Ioh. 1,12 et 17,20

11–828,17 ed. Uphus p. 2–10 (graece) et iterum COGD I p. 309–317 (graece et latine); cf. Uphus p. 82–349 et passim
11 de tituli auctoritate cf. Uphus p. 15 adn. 14

11–822,19 “Ὅρος — παντοκράτορα = Quae supersunt actorum graecorum concilii Florentini, pars I, p. 83,21–85,13 Gill (continuatur infra p. 852,18); cf. Lamberz, Überlieferung und Rezeption p. 1092–1095; id., Vermißt und gefunden p. 159–163 25–822,1 ὡς — ἀκαρπία cf. Steph. Diac. uita Steph. Iun. (BHG^a 1666) § 29 p. 128,4–5

(H) T M 9 Θεόδωρος hinc denuo adest V (uide supra ad p. 794,10) 11–856,10 accedunt (subscriptio-
nibus omissis) T^{VI} Can (= Ba Vl Vo La Co Mn Cu) 11–822,19 = Conc. Flor.

1–2 τῶν — ἀρχόντων] τῶν ἐνδοξοτάτων ἄρχοντων H τοῦ ἐνδοξοτάτου καὶ μεγαλοπρεπεστάτου ἄρχον-
τος T M (cf. lat.), correxi coll. Act. I p. 36,23–24 etc. 3–4 καὶ — στρατιωτικοῦ H (uerba βασιλικοῦ ὁστι-
αρίου, quae partim euanida sunt, restitui coll. Act. I p. 36,25–26 etc.): om. T M (cf. lat.) 4–5 λογοθεσίου —
πράξει] λογοθεσίου — συνόδου suppleui, κατὰ — πράξει transposui ex l. 6–7 coll. Act. I p. 36,25–26, Act. II p.
112,22–24 etc. 6 καὶ — μοναχῶν] sic etiam Act. I p. 36,27 | εὐλαβεστάτων H T: εὐσεβεστάτων M | τε om.
Vc edd. 6–7 κατὰ — πράξει transposui (uide supra) 6 κατὰ + τὴν H 8 καὶ fort. delendum (cf. Act. I
p. 38,1 etc.) | ἀγίων — ἀχράντων om. T edd. 11 οἰκουμενικῆς + ἐβδόμης M | συνόδου om. H Ba^{ac} (add. Baⁱ
s.l.) 12 θέσπισμα + εὐσεβὲς M Conc. Flor. 13–14 τῆς — μητρὸς om. T^{VI} Ba 14 μητροπόλει] πόλει V
16 ὥρισε — ὑποτεταγμένα om. H 17 αὐτοῦ om. H 19 σπῖλον T T^{VI}: σπῖλον HV M Ba Vl Vo [σπῆλον]
La Mn, sed cf. N. T. et Act. IV p. 464,29 al. 20 τοῖς τε] καὶ τοῖς M Conc. Flor. | μαθηταῖς αὐτοῦ H
23 ἀπαταιῶνος V Ba Vl Vo La Co Mn 24 ὀρθοῦ om. V Co Mn^{ac} (add. Mnⁱ in marg.)

praesentibus quoque et audientibus gloriosissimo et magnificentissimo principe Petrona uidelicet laudabilissimo exconsule patricio et comite deo conseruandi imperialis obsequii

5 ac reuerentissimis archimandritis, egumenis et monachis secundum ordinem ante taxatum in prima actione
propositis etiam sanctis et intemeratis dei euangeliiis
Theodorus sanctissimus episcopus Taurianae Siculorum insulae acceptum prae manibus librum, expositum terminum legit:

10 Terminus sanctae magnae ac uniuersalis synodi secundo in Nicaea collectae

Sancta magna et uniuersalis synodus, quae per dei gratiam et sanctionem piorum et Christi amicorum imperatorum nostrorum Constantini et Heirenæ matris eius congregata est secundo in Nicaensium clara metropoli Bithyniensium prouinciae in sancta dei ecclesia quae cognominatur Sophia, sectata traditionem catholicae ecclesiae diffiniuit inferius ordinata:

15 Qui lucem agnitionis suae nobis donauit et a tenebris idolorum insaniae redemit, Christus scilicet deus noster, dispensata sibi sancta sua catholica ecclesia *non habente maculam aut rugam*, hanc se conseruaturum promisit sanctisque discipulis suis asseuerabat dicens: *uobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi*.
20 porro hanc repromissionem non solum illis donauit, sed et nobis *qui per eos credidimus in nomine ipsius*.

Ma. 375

Ergo donum hoc quidam non cogitantes a uersuto inimico uolatici quodammodo facti a recta ratione ceciderunt, traditioni etiam catholicae ecclesiae resultantes intellectu ueritatis frustrati sunt et, ut ait prouerbialis sermo, in axis agri sui errauerunt et

Rom. 660

La.-Co. 554

P VE

1–6 gloriosissimo – actione] *Anast. ex exemplari graeco mendoso* (cf. gr. T M) 2 exconsule *scripsi coll. Act. I p. 37, 24 etc.*: ex consulibus *codd.* | conseruandi] seruandi E *edd.* 5 hegumenis *codd. praeter consuetudinem* 8 pre P E *abbr.* V 9 expositam definitionem *ed. Rom.^{ms}* 10 Nicea VE 11 et¹] ac *ed. Rom.** 12 Christi amicorum] christianicorum (*sic*) E christianorum *ed. Rom.** | nostrorum *om.* E *edd.* | Heiraenæ P^{ac} (*prob.*) Irenae *ed. Rom.** 13 Nicensium VE *edd.* | Bitynensium P Bythinensium V Bithiniensium E, *corr. ed. Rom.* 15 diffiniuit – ordinata *om.* P *linea sequente uacua relicta* 16 insania E ac insania F² *edd.* 17 desponsata F² *edd.*, sed cf. *Lat. Ital. s. u. et Conc. Const. IV Anast. interpr. append. monum. l. 377* 18 aut] seu E *edd.* 23 etiam ~ καί? *expectaueris* et traditioni catholicae 24–823,1 in – sterilitatem] *Anast. ex gr. (similiter Conc. Const. IV Anast. interpr. Act. X l. 907–909, ubi axis in codd. traditur, axibus coni. Leonardi)* 24 axis] axe *ed. Rom.** (*uide supra*) | agri sui] agris sui V agris ui (*sic*) E, *corr.* F² agriolationis suae *ed. Rom.^{ms}*

κὸς λόγος, τοὺς ἄξονας τοῦ ἰδίου γεωργίου πεπλάνηται καὶ συνῆξαν χερσὶν ἀκαρπίαν, ὅτι τῶν ἱερῶν ἀναθημάτων τὴν θεοπρεπτὴ εὐκοσμίαν διαβάλλειν τετολμήκασιν, ἱερεῖς μὲν λεγόμενοι, μὴ ὄντες δέ. περὶ ὧν ὁ θεὸς διὰ τοῦ προφήτου βοᾷ· ποιμένες πολλοὶ διέφθειραν τὸν ἀμπελῶνά μου, ἐμόλυναν τὴν μερίδα μου. ἀνιέρως γὰρ ἐπακολουθήσαντες ἀνδράσι ταῖς ἰδίαις φρεσὶ πειθομένοις κατηγορήσαν τῆς ἀρμοσθείσης Χριστῷ, τῷ θεῷ ἡμῶν ἀγίας αὐτοῦ ἐκκλησίας, καὶ ἀνὰ μέσον ἁγίου καὶ βεβήλου οὐ διέστει-
 λαν τὴν εἰκόνα τοῦ κυρίου καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ὁμοίως τοῖς ξοάνοις τῶν σατανικῶν εἰδώλων ὀνομάσαντες.

Διὸ μὴ φέρων ὄραν ὑπὸ τῆς τοιαύτης λύμης διαφθειρόμενον τὸ ὑπήκοον ὁ δεσπότης θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀπανταχῇ τῆς ἱερωσύνης ἀρχηγούς τῇ αὐτοῦ εὐδοκίᾳ συνεκάλεσε 10
 θεῖω ζήλῳ καὶ ἐπινεύσει Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῶν πιστοτάτων ἡμῶν βασιλέων, ὅπως ἡ ἔνθεος παράδοσις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας κοινῇ ψήφῳ ἀπολάβῃ τὸ κύρος.

Μετὰ πάσης τοίνυν ἀκριβείας ἐρευνήσαντές τε καὶ διασκεψάμενοι καὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀληθείας ἀκολουθήσαντες οὐδὲν ἀφαιροῦμεν, οὐδὲν προστίθεμεν, ἀλλὰ πάντα 15
 τὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀμείωτα διαφυλάττομεν· καὶ ἐπόμενοι ταῖς ἁγίαις οἰκου-
 μενικαῖς ἔξ συνόδοις, πρῶτα μὲν τῇ ἐν τῇ λαμπρᾷ Νικαέων μητροπόλει συναθροισθείσῃ, ἔτι γε μὴν καὶ τῇ μετ' αὐτὴν ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει, „πισ-
 στεύομεν εἰς ἕνα θεόν· πατέρα, παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν 20
 τε πάντων καὶ ἀοράτων· καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν
 μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, φῶς ἐκ φωτός, θεὸν ἀληθινόν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρί, δι'
 οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτη-
 ρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας 25
 τῆς παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλά-
 του καὶ παθόντα καὶ ταφέντα καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφὰς καὶ
 ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καὶ πάλιν ἐρχό-

1 cf. Prou. 9,12b et c 3-4 Ier. 12,10 6-7 Ez. 22,26 15-16 οὐδὲν¹ — διαφυλάττομεν cf. Deut. 4,2 et 13,1; Apoc. 22,18-19 al.

18-824,6 Symbolum Nicaeno-Constantinopolitanum (CPG 8599), ACO II 1,2 p. 80,3-16 (cf. p. 128,2-14), p. 244-251 Dossetti

14-824,3 Μετὰ — συνδοξαζόμενον = Nil. Cabas. or. 5 de spiritu sancto c. 18,5-26 Kislas 14-19 Μετὰ — παντοκράτορα = Gennad. Schol. tract. de proc. spir. s. II p. 422,17-23 Petit/Sidérès/Jugie; Ioh. Eugen. antirr. adu. decretum conc. Flor. p. 123,16-124,1 Rossidou-Koutsou 14-16 Μετὰ — διαφυλάττομεν = Isid. Kiev. serm. inter concilium Flor. conscriptus 3 p. 32,16-21 Candal/Hofmann; cf. Quae supersunt actorum graecorum concilii Florentini, pars I, p. 182,3-8 Gill

(H)V T M T^{VI} Can (= Ba VI Vo La Co Mn Cu) 14-824,3 = Ioh. Eug. Nil. Cabas. 14-19 = Gennad. Schol. 14-16 = Isid.

1 πεπλάνηται om. Ba^{ac}, add. Ba^{2mg} 3 τοῦ προφήτου] τῆς προφητείας ed. Rom.* ex Vc 4 ἀνιέρως M T^{VI} Ba VI Vo (cf. lat.): ἀνιέροις V T La Co Mn Cu Conc. Flor. edd. 6 ἡμῶν om. T edd. | ἀνὰ μέσον H M 6-7 διέστελλον Sept. 7-8 τὴν — ὀνομάσαντες om. V 7 τοῦ om. La 9 τῆς om. ed. Rom.* | φθειρόμενον H | δεσπότης + Χριστός ὁ M Conc. Flor. 10 θεὸς] Χριστός La | ἀπάντων T^{VI} ἀπαντας La ἀπανταχοῦ ed. Rom.* (ex Vc) 11-12 θεῖω — βασιλέων om. H 12 κοινῇ + τῇ VI Vo | ἀπολάβοι V La Co Mn Cu 13 κύρος HV 15 ἀκολουθήσαντες] ὁμολογήσαντες Gennad. Schol. Ioh. Eugen. Nil. Cab. | οὐδὲν²] οὐδὲ T^{VI} La 16 τὰ om. La | διαφυλάττομεν] φυλάττομεν V La Co Mn Cu | ἁγίαις + καὶ V Co Mn Cu + καθολικαῖς καὶ La 16-17 ἔξ οἰκουμενικαῖς H 17 ἐξ M | Νικαέων λαμπρᾷ M 18 καὶ² om. ed. Rom.* 19-824,6 πατέρα — ἀμήν] καὶ τὰ ἐξῆς nec plura T^{VI} Ba Conc. Flor. 19-824,6 ποιητὴν — ἀμήν] προεγράφη εἰς τὴν τετάρτην σύνοδον τῆς Χαλκηδόνος nec plura Co Mn 27 ἐκ δεξιῶν Nil. Cab.

collegerunt manibus sterilitatem, quia sacrorum monumentorum deo decibili orna-
mento detrahare praesumpserunt, cum sacerdotes quidem dicerentur, non essent
autem. de quibus deus per prophetam clamat: *pastores multi* corruerunt *uineam*
meam, contaminauerunt *portionem meam*. scelerate quippe secuti uiros sensibus suis
5 pellectos calumniati sunt sanctam Christi dei nostri ecclesiam, quae ipsi est dispon- PL 129, 458
sata, et *inter sanctum et profanum non* distinxerunt imaginem domini et sanctorum
eius similiter [eos] ut statuas diabolicorum idolorum nominantes. Ha. 454

Propter quod dominus deus non ferens intueri ab huiusmodi peste corrumpi subdi-
tos suos nos sacerdotii principes beneplacito suo undique conuocauit diuino zelo
10 feruentes et nutu Constantini et Heirenae fidelium imperatorum nostrorum adduc-
tos, quatinus deifica catholicae traditio ecclesiae communi decreto recipiat firmi-
tatem.

Igitur cum omni diligentia perscrutantes et discutientes et intentionem ueritatis
sectantes nihil adimimus, nihil addimus, sed omnia quae catholicae sunt ecclesiae
15 immutilata seruamus; et sequentes sancta sex uniuersalia concilia, in primis quod in
splendida Nicaena metropoli conuenit, adhuc etiam et quod post hoc in diuinitus
conseruanda regia urbe collectum est, „credimus in unum deum: patrem omnipo-
tentem, factorem caeli et terrae, uisibilium omnium et inuisibilium; et in unum
dominum Iesum Christum filium dei unigenitum, qui ex patre natus est ante omnia
20 saecula, lumen ex lumine, deum uerum ex deo uero, natum non factum, consubstan-
tialem patri, per quem omnia facta sunt, qui propter nos homines et propter salutem
nostram descendit de caelis et incarnatus est ex spiritu sancto et Maria uirgine et
homo factus est, crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato passus ac sepultus est
et resurrexit tertia die secundum scripturas et ascendit in caelos et sedet in dextera
25 patris et iterum uenturus est cum gloria iudicare uiuos et mortuos, cuius regni non

3–4 pastores – meam² cf. Vet. Lat. II p. 667 Sabatier = Hier. in Ier. 3,9,1 p. 156,25–157,2 Reiter (CSEL 59)

P VE

1 manibus + suis ed. Rom.*; sed cf. gr. 1–2 ornamento detrahare] de constructione uerborum cf. Lat. Ital. s.u. de-
trahō 4 sceleratos ed. Rom.* (ex gr. Vc) 5 kalumniati P calumpniati V 5–6 desponsata VE edd. 7 eos om. ed.
Rom. (eras. F²), secl. Uphus in COGD I p. 310 l. 49 9–10 diuino – nutu] Anast., cum θεῖος ζήλω ad ἡμᾶς rettulit,
constructionem uerborum et sensum mutauit; „gr. diuino zelo et nutu“ ed. Rom.^{ms} 10 Irenae ed. Rom.* 11 eccle-
siae traditio F edd. 15 sex + et P 16 Nicētna V^{ac} (t exp.) Nicēna E 18 terre P E 20 ex²] de VE edd. 21–22 nos-
tram salutem E edd. 22 ex] de E edd. | et²] ex F edd. 23 ac] et VE edd. 24 et² om. E edd. | in¹] ad P^{ac} (ad exp., in
superscr. P^c) E edd. | et³ om. E edd. | in dextera] ad dexteram E edd., sed cf. gr. 25 et²] ac P^{pc} (et exp., ac superscr. P^c)

μενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος· καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κύριον καὶ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν πατρὶ καὶ υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν· εἰς μίαν ἁγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν· ὁμολογοῦμεν ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· προσδοκῶμεν ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. ἀμήν.”

- Rom. 661 Βδελυσσόμεθα δὲ καὶ ἀναθεματίζομεν Ἄρειον καὶ τοὺς αὐτοῦ σύμφρονας καὶ κοινω-
νοὺς τῆς μανιώδους αὐτοῦ κακοδοξίας Μακεδονίον τε καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν καλῶς
Ma. 377 ὀνομασθέντας πνευματομάχους. ὁμολογοῦμεν δὲ καὶ τὴν δέσποιναν ἡμῶν τὴν
ἁγίαν Μαρίαν κυρίως καὶ ἀληθῶς θεοτόκον ὡς τεκοῦσαν σαρκὶ τὸν ἕνα τῆς ἁγίας 10
τριάδος Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν, καθὰ καὶ ἡ ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον ἐδογματίσε
σύνοδος, καὶ τὸν ἄσεβῃ Νεστόριον καὶ τοὺς ἀμφ’ αὐτὸν ὡς προσωπικὴν дуάδα εἰς-
La.-Co. 556 ἄγοντας τῆς ἐκκλησίας ἐξώθησε. σὺν τούτοις δὲ καὶ τὰς δύο φύσεις ὁμολογοῦμεν
τοῦ σαρκωθέντος δι’ ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀχράντου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας,
τέλειον αὐτὸν θεὸν καὶ τέλειον ἄνθρωπον γινώσκοντες, ὡς καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι σὺν- 15
οδος ἐξεφώνησεν, Εὐτυχὴ καὶ Διόσκορον δυσφημήσαντας τῆς θείας αὐλῆς ἐξελάσα-
σα, συνυποβάλλοντες αὐτοῖς Σευῆρον, Πέτρον καὶ τὴν πολυβλάσφημον αὐτῶν
ἀλληλόπλοκον σειρὰν. μεθ’ ὧν καὶ τὰ Ὁριγένους Εὐαγρίου τε καὶ Διδύμου μυ-
θεύματα ἀναθεματίζομεν, ὡς καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθεῖσα πέμπτη
σύνοδος. εἰτά τε καὶ δύο θελήματα καὶ ἐνεργείας κατὰ τὴν τῶν φύσεων ιδιότητα 20
ἐπὶ Χριστοῦ κηρύττομεν, καθ’ ὃν τρόπον καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἕκτη σύνοδος
ἐξεβόησεν, ἀποκηρύξασα Σέργιον, Ὀνώριον, Κύρον, Πύρρον, Μακάριον τοὺς ἀθελή-
τους τῆς εὐσεβείας καὶ τοὺς τούτων ὁμόφρονas. καὶ συνελόντες φαμέν· πάσας
τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐγγράφως καὶ ἀγράφως τεθεσπισμένas ἡμῖν παραδόσεις ἀκαινο- 25
τομήτως φυλάττομεν· ὧν μία ἐστὶ καὶ ἡ τῆς εἰκονικῆς ἀναζωγραφήσεως ἐκτύπωσις
ὡς τῇ ἱστορίᾳ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος συνάδουσα πρὸς πίστωσιν τῆς ἀληθι-
νῆς καὶ οὐ κατὰ φαντασίαν τοῦ θεοῦ λόγου ἐνανθρωπήσεως καὶ εἰς ὁμοίαν λυσιτέ-
λειαν ἡμῖν χρησιμεύουσα. τὰ γὰρ ἀλλήλων δηλωτικὰ ἀναμφιβόλως καὶ τὰς ἀλλήλων
ἔχουσιν ἐμφάσεις.

23–25 πάσας – φυλάττομεν cf. 1 Cor. 11,2; 2 Thess. 2,15

23–25 πάσας – ἡ cf. Bas. spir. (CPG 2839) c. 29,71,7–10 Pruche (cf. Uphus p. 195) 28–29 τὰ – ἐμφάσεις cf. Max. Conf. mystag. (CPG 7704) l. 255–257 Boudignon; cf. Uphus p. 176–183

9–13 ὁμολογοῦμεν – ἐξώθησε = Gennad. Schol. tract. de proc. spir. s. II p. 422,28–32 Petit/Sidéridès/Jugie

(H) V T M T^{VI} Can (= Ba VI Vo La Co Mn Cu) 13–18 σὺν – σειρὰν praetermisit H 20–29 εἰτά – ἐμφάσεις praetermisit H

1 κρίναι HV La 2 καὶ] τὸ Nil. Cab., om. V 4 ὁμολογῶ ed. Rom.* 5 προσδοκῶ ed. Rom.*
7 αὐτοῦ M T^{VI} Ba VI Vo La (prob.) Co Mn Cu: αὐτῷ V T edd. 8 μανιώδους αὐτοῦ om. H 10 Μαρίαν +
τὴν T^{VI} Ba | σαρκὶ om. M 12–13 καὶ – ἐξώθησε] aut coll. lat. ἡ ... ἐξώθησε aut coll. l. 16 et 22 [καὶ] ...
ἐξωθήσασα scribingdum coni. Dubielzig 14 καὶ om. M T^{VI} 15 καὶ² om. V | Καλχηδόνι V T^{VI} 16 καὶ
om. VI 17 Σέυηρον V Ba VI Vo Co Cu 19 πέμπτη] εἰ HV VI 21 ἕκτη] εἰ V 22 Κύρον V VI Mn
edd., sed cf. app. crit. ad Act. III p. 240,10 | Πύρρον (Πύρον T [prob.] Ba) + Παῦλον La Co Mn Cu 23 ἀπά-
σας T edd. 24 καὶ] ἡ ed. Rom.* (ex lat. sine, καὶ ἀγράφως om. Vc) 24–25 ἀκαινοτομήτους V 27 καὶ²
om. V | ὁμοίαν] μίαν V 28 χρησιμεύουσα V T^{VI} Ba Co Mn Cu: χρησιμεύουσαν T M VI La (cf. lat.) χρησι-
μεύσασαν Vo; cf. Uphus p. 200

erit finis; et in spiritum sanctum, dominum et uiuificantem, qui ex patre procedit, qui cum patre et filio simul adoratur et conglorificatur, qui locutus est per prophetas; in unam sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam; confitemur unum baptismum in remissionem peccatorum; expectamus resurrectionem mortuorum et uitam futuri
5 saeculi. amen.“

Abominamur autem et anathematizamus Arrium et consentaneos et communicatores
uesanae opinionis eius Macedoniumque et eos qui iuxta ipsum bene pneumatomachi Rom. 661
nominati sunt. confitemur autem et dominam nostram sanctam Mariam proprie ac Ma. 378
ueraciter dei genetricem, quoniam peperit carne unum ex sancta trinitate, Christum
uidelicet deum nostrum, secundum quod et Ephesenum prius dogmatizauit conci-
10 lium, quod infirmum Nestorium cum collegis suis tanquam personalem dualitatem
introducens ab ecclesia pepulit. cum his autem et duas naturas confitemur eius La.-Co. 555
qui incarnatus est propter nos ex intemerata dei genetrice semper uirgine Maria,
perfectum eum deum et perfectum hominem cognoscentes, quemadmodum et Chal-
15 cedonensis synodus promulgauit, Eutyche ac Dioscorum diffamatos a diuino atrio
abigens, conferentes cum illis pariter et Seuerum, Petrum et eorum multifarie blas-
phemantem alterutris perplexionibus restim contextam. cum quibus et Origenis
atque Euagrii et Didymi fabulas anathematizamus, sicuti et Constantinopoli congregatum
quintum concilium egisse dinoscitur. deinde quoque et duas uoluntates et
20 operationes secundum naturarum proprietatem in Christo praedicamus, quemadmo-
dum et Constantinopoli sexta synodus exclamauit, abiciens Sergium, Honorium,
Cyrum, Pyrrhum, Macarium, [et eos] qui sine uoluntate sunt pietatis, atque istis
similia sentientes. et ut compendiose fateamur: omnes ecclesiasticas siue scripto
siue sine scripto sancitas nobis traditiones illibate seruamus; quarum una est etiam
25 imaginalis picturae formatio, quae historiae euangelicae praedicationis concinit ad
certitudinem uerae et non secundum phantasiam dei uerbi inhumanationis effectae et
ad similem nobis utilitatem commode proficientem. quae namque se mutuo indicant
incunctanter etiam mutuas habent significationes.

23–24 omnes – seruamus ~ *Iuo decr. IV 198* („Actio 7 contra falsam synodum“), *PL 161, 309 A*: Omnes traditiones ecclesiasticas siue in scripto, siue sine scripto inuolabiliter custodimus. *Continuatur loco infra ad p. 857,4–5 laudato.*

P VE 23–24 ~ *Iuo decr.*

1 patre + filioque E *edd.*; cf. *Lamberz, Überlieferung und Rezeption p. 1096 adn. 116* 2 cumglorificatur P | in] et E *edd.* 3 confiteor *ed. Rom.** | baptisma E *edd.* 4 remissione VE | expecto *ed. Rom.** 5 seculi P E (*abbr. V*)
6 Abominamus VE 7 pneumatici (*sic*) P^{ac} pneumatomachi (*sic*) P^{pc} (ti *exp.*, toma *add. P* s.l.*) 8 propriae P V
9 genitricem VE *edd.* 10 Ephesinum F *edd.* 11 infirmum] impium *ed. Rom.^{ms}* (*Anast. legit uel intellexit ἁσθενῆ*)
13 genetrice VE *edd.* 15 Eutyche (~ Εὐτυχῆ) Eutychem F *edd.*, *sed cf. Act. I p. 99,15* | ac] et *ed. Rom.** |
diffamatos] *Anast. fort. legit uel intellexit δυσφημηθέντας* („gr. blasphemantes“ *ed. Rom.^{ms}*) 16 conferentes] *Anast.*
συμβόλλοντες uertisse uidetur (Dubielzig) | et¹ *om. ed. Rom.** (ex gr., ut uidetur) | multifariae P V multipharie E,
corr. ed. Rom. 17 perplexionibus (*sic*) P 18 atque] et F *edd.* | Didimi VE 19 dignoscitur F *edd.* 22 Cirum VE
(*corr. F*) | Pyrrum P V Pirrhum E, *corr. ed. Rom.* | Maccarium V Macharium E (*corr. F*) | et eos *secluit Dubielzig coll.*
gr. 25 euangelice P V 26 uere P E | effecte P E 27 proficientem] *Anast. legit χρησιμεύουσιν* (cf. gr. T M VI La),
inde uerborum constructionem mutauit | nanque P 28 incunctanter (~ ἀναμφιβόλως) indubitanter *ed. Rom.^{ms}*, *sed*
cf. ThLL VII 1, 1079,57 sqq.

- Ha. 456 Τούτων οὕτως ἐχόντων τὴν βασιλικὴν ὥσπερ ἐρχόμενοι τρίβον ἐπακολουθοῦντες τῇ τε θεηγόρῳ διδασκαλίᾳ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας — τοῦ γὰρ ἐν αὐτῇ οἰκήσαντος ἁγίου πνεύματος εἶναι ταύτην γινώσκουμεν — ὀρίζουμεν σὺν ἀκριβεῖα πάσῃ καὶ ἐμμελείᾳ παραπλησίως τῷ τύπῳ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ ἀνατίθεσθαι τὰς σεπτὰς καὶ ἁγίας εἰκόνας τὰς ἐκ 5 χρωμάτων καὶ ψηφίδος καὶ ἐτέρας ὕλης ἐπιτηδείως ἐχούσης ἐν ταῖς ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις, ἐν ἱεροῖς σκεύεσι καὶ ἐσθήσεσι, τοίχοις τε καὶ σανίσιν, οἴκοις τε καὶ ὁδοῖς, τὴν τε τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰκόνα, τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν τῆς ἁγίας θεοτόκου τιμίων τε ἀγγέλων καὶ πάντων ἁγίων καὶ ὁσίων ἀνδρῶν — ὅσῳ γὰρ συνεχῶς διὰ εἰκονικῆς ἀνατυπώσεως ὁρῶνται, 10 τοσοῦτον καὶ οἱ ταύτας θεώμενοι διανίστανται πρὸς τὴν τῶν πρωτοτύπων μνήμην τε καὶ ἐπιπόθησιν —, καὶ ταύταις ἀσπασμόν καὶ τιμητικὴν προσκύνησιν ἀπονέμειν
- Rom. 662 — οὐ μὴν τὴν κατὰ πίστιν ἡμῶν ἀληθινὴν λατρείαν, ἣ πρέπει μόνῃ τῇ θεῷ φύσει, ἀλλ' ὃν τρόπον τῷ τύπῳ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ καὶ τοῖς ἁγίοις εὐαγγελίοις καὶ τοῖς λοιποῖς ἱεροῖς ἀναθήμασι — καὶ θυμιαμάτων καὶ φώτων προσαγωγ- 15 γὴν πρὸς τὴν τούτων τιμὴν ποιεῖσθαι, καθὼς καὶ τοῖς ἀρχαίοις εὐσεβῶς εἴθισται. ἣ γὰρ τῆς εἰκόνης τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει, καὶ ὁ προσκυνῶν τὴν εἰκόνα προσκυνεῖ ἐν αὐτῇ τοῦ ἐγγραφομένου τὴν ὑπόστασιν.

1–2 τὴν — ἡμῶν cf. Cyr. Alex. epist. tert. ad Nest. (epist. 17) (CPG 5317 [8644]), ACO I 1,1 p. 35,12–14
16–17 ἡ — διαβαίνει ~ Bas. spir. (CPG 2839) c. 18,45,19–20 Pruche; cf. Act. IV p. 398,9–10, ubi plura adferuntur
17–18 ὁ — ὑπόστασιν cf. Ath. c. Ar. (CPG 2093) or. 3 c. 5,21–22 Metzler/Savvidis; cf. Act. IV p. 396,16–17, ubi plura adferuntur

4–10 ὀρίζουμεν — ἀνδρῶν cf. Niceph. refut. c. 26,37–41 et 34,56–59 10–12 ὅσῳ — ἐπιπόθησιν ~ Euth. Zigab. panopl. tit. XXII, PG 130, 1168 C 6–8; Matth. Blast. synt. E c. 6, Rhallés/Potles VI p. 247,20–22 (= PG 144, 1269 A 9–11) 17–18 καὶ — ὑπόστασιν = Theod. Stud. epist. 528,95–96

(H) V T M T^{VI} Can (= Ba Vl Vo La Co Mn Cu) 10–828,17 ὅσῳ — ἀφορίζεσθαι praetermisit H
16–17 ~ Bas.

1–18 de uerborum constructione cf. Uphus p. 202–207 et COGD I p. 345 1 τὴν βασιλικὴν ὥσπερ ἐρχόμενοι (ἐρχόμενοι M Vl) τρίβον H T M T^{VI} Ba Vl Vo: τῆς βασιλικῆς ὥσπερ ἐρχόμενοι τρίβου V La Co Mn Cu (defendit Uphus p. 306 et COGD I p. 345, sed cf. Cyr. Alex. l. l. et Lamberz, Kanonistische Überlieferung p. 84) 2 τε om. T^{VI} Ba^{ac} (add. Ba¹⁻² subter lin.) Vl Vo La edd. (euanidum in T, om. Vc Ml) | ἁγίων om. Vl Vo 4 ἐπιμελεία V 5 σεπτὰς] τιμίας M 6 ψηφίδος V^{ec} edd. 7 ἐσθήσιν ed. Rom.* 8 τῆς τε ... εἰκόνης T τῆς τε ... εἰκό-
νος καὶ ed. Rom.* | καὶ θεοῦ om. V | ἡμῶν post θεοῦ T^{VI} 9 τιμίων τε] τῶν τιμίων V Co | πάντων + τῶν V Co Mn 10 ὅσον La | συνεχῶς post ὁρῶνται M | διὰ] δι' T edd. 11 τοσοῦτω V Co Mn Cu | ταύτας] ταύτης T^{VI} | τεθεαμένοι M 12 καί] τοῦ M | ταύταις] ταύτας La | ἀπονέμουσιν V Co 15 τοῖς om. M | ἱεροῖς om. V Co Mn^{ac} (add. Mnⁱ in marg.) 17 τιμὴ τῆς εἰκόνης Vl Vo | ἀ'τυπον sic V 18 ὑπόστασιν +
δῆλον δὲ τοῦτο καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν πεφανερωμένον καὶ ἐγνωσμένον καὶ κεκηρυγμένον (καὶ κεκηρυγμένον
om. V Mn^{ac} [add. Mnⁱ in marg.]), ὡς ἐξ εἰκόνων καὶ ἐν εἰκόσι τιμᾶται καὶ προσκυνεῖται ἡ ἀλήθεια, ὡς ἐν τῇ
ἐκτῇ ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ ἐμφέρεται ἐπὶ λέξεως οὕτως ἐχούσης (ἐχούση La Co Mn Cu): *Ἐν τισι
τῶν σεπτῶν εἰκόνων γραφαῖς ἀμνὸς δακτύλῳ τοῦ Προδρόμου δεικνύμενος (hinc usque ad p. 828,7 τῶν folio
338 mutilato deest Cu, adhibetur apographon Os) ἐγχαραττεται, ὅς εἰς τύπον παρελήφθη τῆς χάριτος τὸν
ἀληθινὸν ἡμῖν διὰ νόμου προὑποφαίνων ἀμνὸν Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν. τοὺς οὖν παλαιούς τύπους καὶ τὰς
σκιάς ὡς τῆς ἀληθείας σύμβολά τε καὶ προχαράγματα τῇ ἐκκλησίᾳ παραδεδομένους (παραδεδομένα V)
κατασπαζόμενοι, τὴν χάριν προτιμῶμεν καὶ τὴν ἀλήθειαν, ὡς πλήρωμα νόμου ταύτην ὑποδεξάμενοι. ὡς ἂν
οὖν τὸ τέλειον κἂν La Os) ταῖς χρωματοουργίαις ἐν ταῖς ἀπάντων ὤψεσιν ὑπογράφηται, τὸν τοῦ αἵρον-
τος τὴν ἁμαρτίαν ἀμνοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν κατὰ τὸ (τὸν La Co Os) ἀνθρώπινον χαρακτῆρα καὶ ἐν
ταῖς εἰκόσιν ἀπὸ τοῦ νῦν (ἀπὸ τοῦ νῦν om. V) ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ ἀμνοῦ ἀναστηλοῦσθαι ὀρίζουμεν, δι' αὐτοῦ
τὸ τῆς ταπεινώσεως ὕψος τοῦ θεοῦ λόγου κατανοοῦντες καὶ πρὸς μνήμην τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας τοῦ τε
πάθους αὐτοῦ καὶ τοῦ σωτηρίου θανάτου χειραγωγούμενοι καὶ τῆς ἐντεῦθεν γενομένης (γιν- V Mn) τῷ
κόσμῳ ἀπολυτρώσεως V (intra cruce posita) La Co Mn Cu (= Conc. Trull. [CPG 9444] can. 82, ACO ser. II, Π 4
p. 54,2–13; cf. Act. IV p. 344,6–346,2, ubi plura adferuntur)

His ita se habentibus regiae quasi continuati semitae sequentesque diuinitus inspira-
 tum sanctorum patrum nostrorum magisterium et catholicae traditionem ecclesiae –
 nam spiritus sancti hanc esse nouimus, qui nimirum in ipsa inhabitat – diffinimus in
 omni certitudine ac diligentia sicut figuram pretiosae ac uiuificae crucis ita uenerabi-
 5 les et sanctas imagines proponendas, tam quae de coloribus et tessellis quam quae
 alia ex materia congruenter in sanctis dei ecclesiis et sacris uasis et uestibus, parieti-
 bus et tabulis, domibus et uiis habentur, tam uidelicet imaginem domini dei et salua-
 toris nostri Iesu Christi quam intemeratae dominae nostrae sanctae dei genetricis ho-
 norabiliumque angelorum et omnium sanctorum simul et aliorum uirorum. quanto
 10 enim frequentius per imaginalem formationem uidentur, tanto qui has contemplan-
 tur alacrius eriguntur ad primitiuorum earum memoriam et desiderium et ad oscu-
 lum et ad honoratoriam his adorationem tribuendam, non tamen ad ueram latrian,
 quae secundum fidem est quaeque solam diuinam naturam decet, inpartiendam; ita
 Rom. 662 ut istis, sicuti figurae pretiosae ac uiuificae crucis et sanctis euangelis et reliquis
 15 sacris monumentis, incensurum et luminum oblatio ad harum honorem efficiendum
 exhibeatur, quemadmodum et antiquis pia consuetudinis erat. imaginis enim honor
 ad primitium transit, et qui adorat imaginem, adorat in ea depicti subsistentiam. Ma. 379

3–5 diffinimus – proponendas cf. *LC II 28 p. 296,8–10 (= II Capit. p. 238,1–3) = *Hadr. (ser. 2) p. 52,32–34* (In actione septima. Capitulo XX): Quanta ratione mysterium (ministerii *Hadr., corr. Hampe*) Dominice crucis ab imaginibus distet, quas quidem illi eidem equiparare contendunt. 4–15 uenerabiles – monumentis ~ *Hadr. p. 17,29–18,5 (spectat ad LC III 17)*: et ideo talem adorationem se confessi sunt pro sacris imaginibus credere, quale in definitione synodi constituta est infra cetera: „Reordinari venerandas et sanctas imagines, quae ex coloribus et metallo et cetera materia oportune habente in sanctorum Dei ecclesiarum, in sacris uasis et in uestibus, parietibus et tabulis (talibus *Hadr., corr. Hampe*) domibusque et uiis, quaeque domini dei et saluatoris nostri Iesu Christi imagine (*fort. imagines scribendum*), intemeratae (intemeritate *Hadr., corr. Hampe*) domine nostrae sanctae Dei genetricis, pretiosorum angelorum et omnium sanctorum et iustorum uirorum – quantum enim frequenter per imaginariam reformationem uidentur, tantum et qui eas aspiciunt insurgunt ad prime forme memoriam et dilectionem – et has osculum et honorabilem salutationem reddere, nequaquam secundum fidem nostram veram culturam, quae decet sole divine nature, sed quemadmodum in signum pretiose et uivifice crucis et sanctis euangelis et ceteris sacris ornatis“ et reliqua. cf. *Hadr. p. 18,16–18 (spectat ad LC III 18)*: „nequaquam secundum fidem nostram veram culturam, quae decet sole divine nature, sed quemadmodum in signum preciose et uivifice crucis, et sanctis euangelis, et ceteris sacris ornatis.“ cf. *Hadr. p. 40,6–8 (spectat ad LC III 25)*: Iam superius exarauimus pro adorandis imaginibus, qualiter in eorum explanauerunt definitione, demonstrantes „eas osculum et honorabilem salutationem reddere, nequaquam secundum fidem nostram veram culturam, quae decet sole divine naturae.“ cf. *Hadr. (ser. 2) p. 56,30–32*: ita et ipsi in eadem synodo definitionem confessi sunt: „has osculum et honorabilem salutationem reddere nequaquam secundum fidem nostram veram culturam, quae decet sole divine nature.“

P VE 3–5 ~ LC 4–15 ~ *Hadr.*

1 regiae – semitae] regia q. incedentes uia *ed. Rom.^{ms}* | regie *codd.* 3 nimirum] mirum VE | diffinimus + autem P^{ac} (*exp.*) 5 et¹] ac *ed. Rom.** | tam quae] tamque VE | quam quae] quamque VE 6 ex alia *E edd.* | congruenter] „gr. cong. se habente“ *ed. Rom.^{ms}* (*Anast. ἐχούσης male intellexit, cf. infra* habentur; *melius Hadr. l.l.*) | uestibus + et in *ed. Rom.**, sed cf. gr. et *Hadr. l.l.* 7 et¹] ac *ed. Rom.** | habentur (*om. ed. Rom.**) ~ ἐχούσης? *Anast. sententiam male intellexisse uidetur (uide supra)* 8 genitricis + Marię V, genetricis *om. E* 9–16 quanto – exhibeatur] *Anast. uerborum constructionem et sensum male intellexit (melius Hadr. l.l.)*; cf. *Uphus p. 322–323 et COGD I p. 345* 11–12 et² – latrian] „gr. et his osculum et honorariam adorat. tri. non tamen ueram lat.“ *ed. Rom.^{ms}* (*Anast. καὶ ταύταις ... ἀπονέμειν male ad πρὸς ... ἐπιπόθησιν rettulit*) 12 honoratoriam V (*cf. Act. VI p. 729,4*): honoratorium (*sic*) P honorariam *E edd.* | latrian F *edd.* (V *abbr.*) 13 sola ... inpartienda P | diuinam – decet] cf. *Act. VI p. 793,11* quem [sc. Christum] decet ... latria | inpartiendam *E edd.* (*de P uide supra*) 17 substantiam P; cf. *Anast. praef. p. 2,23 et COGD I p. 345*

Οὕτω γὰρ κρατύνεται ἡ τῶν ἀγίων πατέρων ἡμῶν διδασκαλία εἴτουν παράδοσις
 Ma. 380 τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τῆς ἀπὸ περάτων εἰς πέρατα δεξαμένης τὸ εὐαγγέλιον,
 οὕτω τῷ ἐν Χριστῷ λαλήσαντι Παύλῳ καὶ πάσῃ τῇ θείᾳ ἀποστολικῇ ὁμηγύρει καὶ
 πατρικῇ ἀγιότητι ἐξακολουθοῦμεν κρατοῦντες τὰς παραδόσεις ἃς παρελήφαμεν,
 οὕτω τοὺς ἐπινικίους τῇ ἐκκλησίᾳ προφητικῶς κατεπάδομεν ὕμνους· Χαῖρε σφόδρα, 5
 La.-Co. 557 θύγατερ Σιών, κήρυσσε, θύγατερ Ἱερουσαλὴμ· τέρπου καὶ εὐφραίνου ἐξ ὅλης τῆς καρ-
 δίας σου· περιεῖλε κύριος ἐκ σοῦ τὰ ἀδικήματα τῶν ἀντικειμένων σοι· λελύτρωσαι ἐκ
 χειρὸς ἐχθρῶν σου. κύριος βασιλεὺς ἐν μέσῳ σου. οὐκ ὄψει κακὰ οὐκέτι, καὶ εἰρήνη ἐπὶ
 σοὶ εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον.

Τοὺς οὖν τολμῶντας ἐτέρως φρονεῖν ἢ διδάσκειν ἢ κατὰ τοὺς ἐναγεῖς αἰρετικούς 10
 τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις ἀθετεῖν καὶ καινοτομίαν τινὰ ἐπινοεῖν ἢ ἀποβάλ-
 λεσθαι τι ἐκ τῶν ἀνατεθειμένων τῇ ἐκκλησίᾳ, εὐαγγέλιον ἢ τύπον τοῦ σταυροῦ ἢ
 εἰκονικὴν ἀναζωγράφησιν ἢ ἅγιον λείψανον μάρτυρος, ἢ ἐπινοεῖν σκολιῶς καὶ παν-
 ούργως πρὸς τὸ ἀνατρέψαι τι τῶν ἐνθέσμων παραδόσεων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας,
 ἔτι γε μὴν ὡς κοινοῖς χρῆσθαι τοῖς ἱεροῖς κειμηλίοις ἢ τοῖς εὐαγέσι μοναστηρίοις, 15
 ἐπισκόπους μὲν ὄντας ἢ κληρικούς καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν, μονάζοντας δὲ ἢ
 λαϊκοὺς τῆς κοινωνίας ἀφορίζεσθαι.

Πέτρος ἐλέει θεοῦ πρωτοπρεσβύτερος τῆς κατὰ Ῥώμην ἀγιωτάτης ἐκκλησίας τοῦ
 ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου καὶ τὸν τόπον ἀναπληρῶν Ἀδριανοῦ πάπα τῆς πρεσβυ-
 τέρας Ῥώμης ὀρίσας ὑπέγραψα. 20

Πέτρος ἀνάξιος πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Σάβα καὶ τὸν
 τόπον ἀναπληρῶν Ἀδριανοῦ πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ὀρίσας ὑπέγραψα.

Ταράσιος ἐλέει θεοῦ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης τοῖς πατρικοῖς
 δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὀρίσας ὑπ-
 έγραψα. 25

Ἰωάννης ἐλέει θεοῦ πρεσβύτερος καὶ πατριαρχικὸς σύγκελλος τὸν τόπον ἐπέχων
 τῶν τριῶν ἀποστολικῶν θρόνων Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων τοῖς

2 ἀπὸ — πέρατα cf. Sap. 8,1 3 τῷ — Παύλῳ cf. 2 Cor. 2,17 4 cf. 2 Thess. 2,15 et 3,6 5–8 cf. Soph. 3,14–15
 8–9 εἰρήνη ἐπὶ σοὶ cf. Ps. 124,5 et 127,6 9 εἰς — χρόνον Ex. 14,13 al.

2 τῆς¹ — εὐαγγέλιον cf. Act. I p. 42,23–24 5–8 τοὺς — οὐκέτι ~ Conc. Later., ACO ser. II, I p. 388,13–22

(H)V T M T^{VI} Can (= Ba VI Vo La Co Mn Cu) 5–8 ~ Conc. Later. 17 post ἀφορίζεσθαι des. V T^{VI}
 Can (uide app. crit.)

1–7 Οὕτω — τῶν folio 338 mutilato desunt in Cu (adhibetur apographon Os), cf. app. crit. ad p. 826,18
 1 εἴτουν] ἡγουν M T^{VI} ἡτ' οὖν VI Vo 2 διαδεξαμένης T^{VI} Ba 3 θεία <καὶ> conī. Dubielzig coll. lat.
 4 ἐξακολουθοῦμεν κρατοῦντες] ἐξακολουθοῦντες κρατοῦμεν M 5 σφόδρα + θεοῦ La 6 εὐφραίνου καὶ
 κατατέρπου Sept. Conc. Later. (uar. lect. τέρπου in Sept.^G) 7 ἀντικειμένων] denuo adest Cu | λελύτρωσαι T
 M T^{VI} Ba^{ac} VI Vo: λελύτρωταί σε V^{pc} La Co Mn Cu Sept. Conc. Later. Uphus λελύτρωται Ba^{pc} (σ in τ mut. Ba^s,
 ut uidetur), uar. lect. λελύτρωσαι et λελύτρωσαι σε (sic V^{ac}) in Sept.^G 8 κύριος βασιλεὺς] βασιλεὺς Ἰσραὴλ
 κύριος Sept. κύριος βασιλεύσει Conc. Later. | ὄψη Ba VI Vo (ὄψει est uar. lect. in Sept.^G) 11 καὶ om. Vc^{VI}
 M^{VI} (locus euandus in T^{VI}) 12 τοῦ om. T^{VI} Ba 14 τι] τις T^{VI} ἐν τι ed. Rom.* ex Vc (Probat. et Bonafides
 in marg.) 18–25 Πέτρος — ὑπέγραψα tradit V post finem actionis reliquis subscriptionibus omissis (uide app.
 crit. ad p. 856,10); T^{VI} et collectiones canonicae omnes subscriptiones praetermittunt 18 ἐλέει θεοῦ V M: ἀν-
 άξιος T edd., om. H | ἀπρεσβύτερος sic HV | τῆς — ἐκκλησίας V M (cf. Act. I p. 18,10–11 al.): τῆς ἀποστολι-
 κῆς καθέδρας H, om. T (τοῦ θρόνου add. Probat. Vc^{ms} [ex conī., ut uidetur], inde ed. Rom.*) 18–20 τοῦ —
 Ῥώμης om. H (ζήτει τὴν Ῥωμ[αίων?] add. H¹ s.l.) 19–20 καὶ — Ῥώμης T M: τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξ-
 ακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας V (ex l. 23–24, ut uidetur) 23 ἐλέω T edd. (incertum
 in H) 24 ἐξακολουθήσαντες sic V (uide infra app. crit. ad p. 856,10) 26 ἐλέω H (prob.) T edd.

Sic enim robur obtinet sanctorum patrum nostrorum doctrina, id est traditio sanctae catholicae ecclesiae, quae a finibus usque ad fines terrae suscepit euangelium, sic Paulum, qui *in Christo locutus* est, et omnem diuinum et apostolicum coetum et patriam sanctitatem exsequimur *tenentes traditiones quas accepimus*, sic triumphales
 5 ecclesiae prophetice canimus hymnos: gaude satis, *filia Sion*, praedica, *filia Hierusalem*, iocundare et *laetare* ex toto corde tuo; *abstulit dominus* iniustitias aduersantium tibi; redemit te de manu inimicorum tuorum. *dominus rex in medio tui*. non uidebis mala *ultra*, et pax in te in tempus aeternum. PL 129, 460 La.-Co. 558

Eos ergo qui audent aliter sapere aut docere aut secundum scelestos hereticos ecclesiasticas traditiones spernere et nouitatem quamlibet excogitare uel proicere aliquid
 10 ex his quae sunt ecclesiae deputata, siue euangelium siue figuram crucis siue imaginalem picturam siue sanctas reliquias martyris, aut excogitare praue et astute subuertendi quicquam ex legitimis traditionibus ecclesiae catholicae uel etiam quasi communibus uti sacris uasis aut uenerabilibus monasteriis, si quidem episcopi uel clerici
 15 fuerint, deponi praecipimus, monachos autem uel laicos a communione segregari.

<Petrus misericordia dei archipresbyter sanctissimae Romanae ecclesiae sancti apostoli Petri et locum supplens Hadriani papae senioris Romae diffiniens subscripsi.>

Petrus indignus presbyter et egumenus sancti patris nostri Sabae et locum supplens Hadriani papae senioris Romae diffiniens subscripsi.

20 Tarasius misericordia dei episcopus Constantinopoleos nouae Romae paterna dogmata sequens et traditionem catholicae ecclesiae diffiniens subscripsi.

Iohannes misericordia dei presbyter et patriarchalis syncellus locum retinens trium apostolicarum sedium Alexandrinae, Antiochenae et Hierosolymitanae paterna dog-

5–8 gaude – ultra *similiter* Vet. Lat. II p. 976 Sabatier = Hier. in Soph. (CPL 589) 3,14/18 l. 453–457 Adriaen

11–12 siue³ – martyris cf. LC III 24 p. 448,3b–10 (= III Capit. p. 334,24–30) = *Hadr. p. 41,25–30 (Capitulum LIX): Quod non sint coequandē (quoequande Hadr.) imagines reliquiis sanctorum martyrum et confessorum, ut illi in sua erronea synodo facere nituntur, eo quod reliquiē aut de corpore sunt aut de his, quē in corpore, aut de his, quē circa corpus cuiusdam sancti fuerunt (fuerint Hadr., corr. Hampe), imagines uero nec in corpore nec circa corpus fuisse vel fore creduntur (credunt Hadr.) illis, quibus adscribuntur.

P VE

3 et² om. E edd. fort. recte (cf. gr.) | cētum VE 4 patriam] paternam ed. Rom.*, sed cf. infra p. 933,7 al. 5 ymnos V imnos E 6 locundare (sic) VE (corr. F) | letare P E | dominus + a te ed. Rom.* (ex gr.) 12 martiris VE | et] aut E edd. 12–13 subuertendi] ad subuertendum ed. Reg.* fort. recte 14 uel] aut E edd. 15 precipimus P E | segregari] priuari E (ex coni., ut uidetur) 16–17 Petrus – subscripsi *suppleui* coll. gr. (cf. Act. IV p. 489,3–7; Act. I p. 19,10–11. 12–13 al.): Petrus indignus primus presbyter sedis sancti apostoli Petri et locum supplens Hadriani papae senioris Romae diffiniens subscripsi ed. Rom.* ex gr. Vc, om. codd. (P *spatio trium fere linearum relicto*) 18 egumenus + monasterii F edd., sed cf. gr. | Sabae + Romae siti F + siti Romae ed. Rom.*, sed cf. gr. 22 sincellus VE 23 *expectaueris* Alexandriae, Antiochia et Hierosolymorum (cf. gr. et Act. IV p. 489,16 al.), sed Anast. *constructionem ultro mutauisse uidetur* (Dubielzig); cf. infra p. 831,3–4 | Antiochene P | Hierosolimitane P V

πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὀρίσας ὑπέγραψα.

- Θωμᾶς ἐλέει θεοῦ πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος <μονῆς> τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Ἀρ-
 Ha. 457 σενίου τῆς διακειμένης ἐν Αἰγύπτῳ ἄνω Βαβυλῶνος ἐπέχων τὸν τόπον τῶν τριῶν
 ἀποστολικῶν θρόνων Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων τοῖς πατρικοῖς
 ἐπόμενος δόγμασι καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὀρίσας ὑπέγραψα.
- Rom. 663 1. Ἀγάπιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Καισαρείας τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν
 καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὀρίσας ὑπέγραψα.
2. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἐφέσου τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ
 τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὀρίσας ὑπέγραψα. 10
3. Κωνσταντῖνος ἐλέει θεοῦ ἐπίσκοπος τῆς Κυπρίων νήσου τοῖς πατρικοῖς δόγ-
 μασιν ἐξακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὀρίσας ὑπέγραψα.
4. Λέων ἐλέει θεοῦ ἐπίσκοπος Ἡρακλείας Θράκης τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξ-
 Ma. 381 ακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὀρίσας ὑπέγραψα.
5. Βασίλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν 15
 καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὀρίσας ὑπέγραψα.
6. Νικόλαος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κυζίκου τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν
 καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὀρίσας ὑπέγραψα.
- La.-Co. 560 7. Εὐθύμιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σάρδεων τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν
 καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὀρίσας ὑπέγραψα. 20
8. Πέτρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Νικομηδείας τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν
 καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὀρίσας ὑπέγραψα.
9. Ἡλίας ἀμαρτωλὸς ἐπίσκοπος Κρήτης τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν
 καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὀρίσας ὑπέγραψα.
10. Ὑπάτιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Νικαίας τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ 25
 τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὀρίσας ὑπέγραψα.
11. Σταυράκιος ἀμαρτωλὸς ἐπίσκοπος Χαλκηδόνος τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξ-
 ακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὀρίσας ὑπέγραψα.
12. Λέων πρεσβύτερος τῆς ἁγιωτάτης τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας καὶ ἐκ προσ-
 ῶπου τοῦ θρόνου τῆς μητροπόλεως Σίδης τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν 30
 καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὀρίσας ὑπέγραψα.
13. Δανιὴλ ἀμαρτωλὸς ἐπίσκοπος Ἀμασειας τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν
 καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὀρίσας ὑπέγραψα.

7-852,17 de subscriptionum catalogo (= F) cf. Bischofslisten p. 15-17 et 32-33

(H) T M

1-5 δόγμασιν — πατρικοῖς om. M 3 ἐλέω H T edd. | μονῆς add. Dubielzig coll. Act. IV p. 488,22 („ἴσ. τῆς
 μονῆς τοῦ“ ed. Reg.^{ms}) 4 τριῶν] γ’ H 5-6 τοῖς — ἐκκλησίας] ὁμοίως nec plura H 6 καὶ — ὀρίσας]
 καὶ τὰ ἐξῆς ὁμοίως M 7-852,17 episcopi non numerantur in codd., numeros addidi 7-8 τοῖς — ὑπέγρα-
 ψα] ὁμοίως ὀρίσας ὑπέγραψα nec plura H 7 ἐξακολουθῶν δόγμασι M 8 καὶ — ὑπέγραψα] καὶ τὰ
 ἐξῆς ὁμοίως ὑπέγραψα M 9-10 τοῖς — ὑπέγραψα] ὁμοίως ὀρίσας ὑπ(έγραψα) H ὁμοίως ὑπ(έγραψα) M
 (dehinc sic semper H M usque ad F 15) 13 ἐλέω T edd. (abbr. H) | Ἡρακλείας + τῆς H 19 Σαρδ’ M
 27 Καλχηδόνος T edd. 29 Λέων + χάριτι θεοῦ D 13; hic potius nihil supplendum (cf. lat.) 30 μητροπό-
 λεως Σίδης M (cf. B 12, C 13, E 13): Σιδητῶν μητροπόλεως T edd. (cf. lat.) 32 ἀμαρτωλὸς om. M

mata sequens et traditionem catholicae ecclesiae diffiniens subscripsi.

- Thomas misericordia dei presbyter et egumenus sancti patris nostri Arsenii siti in Aegypto super Babylonem retinens locum trium apostolicarum sedium Alexandriae, Antiochenae et Hierosolymitanae paterna dogmata sequens et traditionem catholicae ecclesiae diffiniens subscripsi. Ha. 458
1. Agapius indignus episcopus Caesariae paterna dogmata sequens et traditionem catholicae ecclesiae diffiniens subscripsi. Rom. 663
 2. Iohannes indignus episcopus Ephesi paterna dogmata sequens et traditionem catholicae ecclesiae diffiniens subscripsi.
 - 10 3. Constantinus misericordia dei indignus episcopus Cypriorum insulae paterna dogmata sequens et traditionem catholicae ecclesiae diffiniens subscripsi.
 4. Leo misericordia dei episcopus Heracliae Thraciae paterna dogmata sequens et traditionem catholicae ecclesiae diffiniens subscripsi. Ma. 382
 5. Basilius indignus episcopus Ancyrae paterna dogmata sequens et traditionem catholicae ecclesiae diffiniens subscripsi. PL 129, 461
 - 15 6. Nicolaus indignus episcopus Cyzici paterna dogmata sequens et traditionem catholicae ecclesiae diffiniens subscripsi.
 7. Euthymius indignus episcopus Sardeorum paterna dogmata sequens et traditionem catholicae ecclesiae diffiniens subscripsi. La.-Co. 559
 - 20 8. Petrus indignus episcopus Nicomediae paterna dogmata sequens et traditionem catholicae ecclesiae diffiniens subscripsi.
 9. Helias peccator episcopus Cretae paterna dogmata sequens et traditionem catholicae ecclesiae diffiniens subscripsi.
 10. Hypatius indignus episcopus Nicaeae paterna dogmata sequens et traditionem catholicae ecclesiae diffiniens subscripsi.
 - 25 11. Stauracius peccator episcopus Calchedonis paterna dogmata sequens et traditionem catholicae ecclesiae diffiniens subscripsi.
 12. Leo presbyter sanctae dei magnae ecclesiae et uicarius sedis Sidensis metropoleos paterna dogmata sequens et traditionem catholicae ecclesiae diffiniens subscripsi.
 - 30 13. Daniel peccator episcopus Amasiae paterna dogmata sequens et traditionem catholicae ecclesiae diffiniens subscripsi.

6–853,17 ad hunc subscriptionum catalogum spectant quae dicta sunt LC IV 13 p. 516,26–28; cf. *Bischofslisten* p. 16 et 34

P VE

2 egumenus + monasterii *ed. Rom.**, sed *μὲν* iam deerat in Anastasii exemplari graeco 3 Aegypto P Egipto VE | Babylonem (-m incertum in P) Babillonem V Babilonem E 3–4 Alexandrinae – Hierosolymitanae] *uide supra ad p. 829,23* 4 Antiochia *ed. Rom.* | Hierosolimitane P Hierosolimitane V Hierosolomitane (*sic*) E | subsequens *ed. Rom.** 6–853,17 episcopi non numerantur in *codd.*, numeros addidi 6 Casariae (*sic*) P 10 episcopus + Constantiae F *edd.*, sed *cf. gr.* 12–13 F 4 ante F 3 posuit *ed. Rom. (corr. ed. Reg.)* 12 Thraciae V *edd.* 18 Euthymius VE | Sardorum F *edd.* 20–23 F 8–9 *om. E* 24–25 F 10 *om. P* 24 Hipatius E | Nicee VE, *corr. ed. Rom.* 26 peccator episcopus] episcopus indignus F *ed. Rom. (corr. ed. Reg.)* | Calchedonensis P Chalcedonis *Hard. non male (cf. E 12)*, sed *cf. gr. T* 28 magnae dei F *edd.* 31 Daniel E *edd.* | peccator + indignus P

14. Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Γαγγρῶν τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὀρίσας ὑπέγραψα.
15. Ἐπιφάνιος <ἀμαρτωλὸς> διάκονος τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας Κατάνης τῆς Σικελῶν νήσου καὶ τὸν τόπον ἐπέχων Θωμᾶ τοῦ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Σαρδανίας τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὀρίσας ὑπέγραψα.
16. Νικηφόρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Δυρραχίου ὁμοίως.
17. Ἀναστάσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Νικοπόλεως Παλαιᾶς Ἡπείρου ὁμοίως.
18. Νικήτας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κλαυδιουπόλεως ὁμοίως.
19. Γρηγόριος ἐλάχιστος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας ὁμοίως. 10
- Rom. 664 20. Γρηγόριος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πισινούντων ὁμοίως.
21. Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μύρων τῆς Λυκίας ὁμοίως.
22. Θεοφύλακτος ἀμαρτωλὸς διάκονος καὶ ἑξαρχος καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ θρόνου Σταυρουπόλεως ἦτοι Καρίας ὁμοίως.
23. Εὐστάθιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Λαοδικείας ὁμοίως. 15
24. Μιχαὴλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Συνάδων ὁμοίως.
25. Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Ἰκονίου ὁμοίως.
- Ha. 459 26. Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας τῆς Πισιδίας ὁμοίως.
27. Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πέργης ὁμοίως.
- Ma. 384 28. Γρηγόριος ἀμαρτωλὸς πρεσβύτερος καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ θρόνου Μω- 20
κισσοῦ ὁμοίως.
29. Χριστοφόρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τραπεζοῦντος ὁμοίως.
30. Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ῥόδου ὁμοίως.
31. Μανουὴλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀδριανουπόλεως ὁμοίως.
32. Βασίλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Συλαίου ὁμοίως. 25
- La.-Co. 561 33. Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σελευκείας ὁμοίως.
34. Νικόλαος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως ὁμοίως.
35. Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Ῥηγίου ὁμοίως.
36. Κύριλλος ἀμαρτωλὸς μοναχὸς καὶ τὸν τόπον ἐπέχων Νικήτα ἐπισκόπου Γοτθίας ὁμοίως. 30

(H) T M

1 ἀνάξιος dehinc semper fere om. M | Γάγγρ(ας) M 3 ἀμαρτωλὸς suppleui coll. lat. et D 14, F 22 al. 3-4 τῆς² - Σαρδανίας om. H 4 Σαρδανίας T (cf. Bischofslisten p. 43 adn. 162): Σαρδηνίας M Σαρδινίας ed.Rom.* 7 ὁμοίως + ὀρίσας ὑπέγραψα H + ὑπ(έγραψα) M (sic H M etiam in F 17-18) 8 F 17 post F 18 tradit H | ἀνάξιος om. H M | Παλαιᾶς Ἡπείρου om. H 10 ἐλάχιστος om. M | ὁμοίως H T: ὁμοίως ὑπ(έγραψα) M (dehinc H congruit cum T, M eadem tradit usque ad F 22) 11 Πισινούντων H (prob.) M: Πισινοῦντος T edd. 12 ἀνάξιος hic tradit etiam M 13-14 καὶ¹ - Καρίας om. H 13 καὶ ἑξαρχος] nihil respondet in lat.; cf. Bischofslisten p. 44 cum adn. 164 14 Σταυροπόλεως ed.Rom.* | ἦτοι] nihil respondet in lat.; cf. Bischofslisten p. 44 adn. 164 15 ὁμοίως dehinc semper om. M 17 τοῦ om. M 18 τῆς - ὁμοίως om. M | τῆς om. H 20 Γρηγόριος scripsi coll. lat. et B 24 et E 18: Γεώργιος codd. (sic etiam codd. in D 18) | ἀμαρτωλὸς om. H M | καὶ - θρόνου om. H 20-21 Μωκισσοῦ scripsi coll. B 24 etc.: Μωκισσοῦ H Μωκησοῦ T M (uide quae adnotavi ad A 23) 24 Ἐμμανουὴλ ed.Rom.* 25 τοῦ om. M 29 ἀμαρτωλὸς om. H | καὶ om. M | Νικήτα] Νικοπόλεως Vc edd. (corr. ed.Rom.^{ms})

14. Constantinus indignus episcopus Gangrensiū paterna dogmata sequens et traditionem catholicae ecclesiae diffiniens subscripsi.
15. Epiphanius peccator diaconus sanctissimae ecclesiae Katanae Siculorum insulae et locum retinens Thomae sanctissimi archiepiscopi Sardiniae paterna dogmata sequens et traditionem catholicae ecclesiae diffiniens subscripsi.
16. Nicephorus indignus episcopus Dyrrachii similiter.
17. Anastasius indignus episcopus Nicopoleos Veteris Hepiri similiter.
18. Niceta indignus episcopus Claudiopoleos similiter.
19. Gregorius exiguus episcopus Neocaesariae similiter.
- 10 20. Gregorius exiguus episcopus Pisinuntensium similiter. Rom. 664
21. Theodorus indignus episcopus Myrensiū Lyciae similiter.
22. Theophylactus peccator diaconus et locum retinens throni Stauropoleos Cariae similiter.
23. Eustathius indignus episcopus Laodiceae similiter.
- 15 24. Michahel indignus episcopus Synadensium similiter.
25. Leo indignus episcopus Iconii similiter.
26. Georgius indignus episcopus Antiochiae Pisidiae similiter. Ha. 460
27. Constantinus indignus episcopus Pergae similiter.
28. Gregorius peccator presbyter <et> locum retinens throni Mocisi similiter. Ma. 383
- 20 29. Christophorus indignus episcopus Trapezuntensium similiter. PL 129, 462
30. Leo indignus episcopus Rhodi similiter.
31. Manuhel indignus episcopus Hadrianopoleos similiter.
32. Basilius indignus episcopus Sylei similiter.
33. Theodorus indignus episcopus Seleucia similiter. La.-Co. 562
- 25 34. Nicolaus indignus episcopus Hierapoleos similiter.
35. Constantinus indignus episcopus Regii similiter.
36. Cyrillus peccator monachus <et> locum retinens Nicetae episcopi Gotthiae similiter.

P VE

1 Cangrensiū VE (*corr. ed. Rom.*) 3 Catane VE *edd.* 3–4 insulae *om.* E prouincia F *edd.* 6 Dyrrachii P *ed. Reg.**: Dirrhachii V Dirrachii E Dyrrhachii *ed. Rom.* (*cf. D 15 et E 15, sed aliis locis semper fere Dyrrachii traditur*) 7 Veteris Hepiri *scripsi coll. A 19 etc.*: Veteris Hepyri (Hepri V) P V ueteris E, *om.* F *edd.* 9 exiguus episcopus *scripsi*: episcopus exiguus P indignus episcopus V F *edd.* episcopus indignus E | Neocasariae (*sic*) P Neocesariae VE, *corr. ed. Rom.* 10 F 20 *om.* P F (Gregorius indignus episcopus Pesinuntis similiter *suppl. ed. Rom. ex gr. Vc*) | exiguus] Anast. ἐλάχιστος *pro* ἀνάξιτος *legisse uidetur* (*an exiguus in archetypo ex praecedente subscriptione hic male iteratum?*) | Pisinuntensium E (*cf. C 19 etc.*): Pisinutensium V 11 Lyciae P: Liciu V Licie E, *om.* F *edd.* 12 Theophilactus VE | *expectaueris* Stauropoleos <id est> (~ ἧτοι, *cf. e.g. E 122*) 15 Michael E *edd.* | Sinadensium VE 17 Gregorius *codd., corr. ed. Rom.* (*cf. gr. et C 26 etc.*) | Pysidiae P 19 Georgius *ed. Rom.** (*cf. app. crit. gr.*) | et *suppl. ed. Rom.* | throni Mocisi *om.* P | Mocisi (*cf. gr. H*) V: Moicisi E 20 Trapezutensium V Trapezitensium E (*corr. F*) 22 Manuel E *edd.* | Adrianopoleos *ed. Rom.**, *sed cf. A 24 etc.* 23 Sylei P: Silei VE Sylaei *ed. Rom.** 25 Hieropoleos *codd., corr. ed. Rom.* (*cf. gr. et C 31, D 35, E 35*) 26 Rhegii *ed. Rom.**, *sed cf. A 25 etc.* 27 Cyrillus F: Kyrrillus P V Cirillus E | et *suppl. ed. Rom.* | Nicete P V Niceri E *ed. Rom.* i. t., corr. ed. Rom.^{ms}* | Gothiē VE (*corr. ed. Rom.*)

37. Στέφανος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σουγδάων ὁμοίως.
 38. Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κατάνης ὁμοίως.
 39. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ταυρομενίου ὁμοίως.
 40. Γαλάτων ἀνάξιος πρεσβύτερος καὶ ἐκ προσώπου Στεφάνου ἐπισκόπου Συρα-
 κούσης ὁμοίως. 5
 41. Γαυδίωσος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μεσήνης ὁμοίως.
 42. Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πανόρμου ὁμοίως.
 43. Στέφανος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Βιβόνων ὁμοίως.
 44. Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Λεοντίνης ὁμοίως.
 45. Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ταυριανῆς ὁμοίως. 10
 46. Χριστοφόρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς ἀγίας Κυριακῆς ὁμοίως.
 47. Βασίλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς Λιπαριτῶν νήσου ὁμοίως.
 48. Θεότιμος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κροτώνων ὁμοίως.
 49. Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Καρίνης ὁμοίως.
 50. Θεοφάνης ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Λιλυβαίου ὁμοίως. 15
 51. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τρεοκάλεως ὁμοίως.
 52. Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τροπαίων ὁμοίως.
 53. Σέργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Νικοτέρων ὁμοίως.
 54. Θεοφύλακτος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Εὐχαΐτων ὁμοίως.
 55. Μαυριανὸς ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πομπηίουπόλεως ὁμοίως. 20
 56. Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Βιζύης ὁμοίως.
 57. Ἀντώνιος ἀμαρτωλὸς μοναχὸς καὶ τοποτηρητὴς τοῦ θρόνου Σμύρνης ὁμοίως.
 Rom. 665 58. Εὐστράτιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀπαμείας ὁμοίως.
 59. Πέτρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῶν Γερμίων ὁμοίως.
 60. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀρκαδιουπόλεως ὁμοίως. 25
 61. Σισίνιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Παρίου ὁμοίως.
 Ma. 385 62. Ἐπιφάνιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μιλήτου ὁμοίως.
 63. Νικήτας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Προικονήσου ὁμοίως.
 64. Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σεβαστουπόλεως ὁμοίως.
 65. Ἰωάννης ἀνάξιος πρεσβύτερος καὶ ἐκ προσώπου τοῦ θρόνου Κολωνείας ὁμοί- 30
 ως.

(H) T M

3 Ταυρομενίου ed.Rom.* 4 Πλάτων Vc edd. (corr. ed.Rom.^{ms}) 6 Γαυδίωσος scripsi (B 33 et D 47 corrigendum): Γαυδιωσός H Γαυδιωσσός T Γαυδιόςος M Γαυδιώσος ed.Rom.* | Μεσσίνης H Μεσσήνης ed. Rom.* 9 Λεοντινῆς T 10 Ταυριανῆς scripsi coll. lat. et A 33 etc. (cf. Notit.): Ταυριανῶν T M edd. (incertum in H) 12 τῆς om. H (prob.) 13 Προτόνων M 15 Λιλυβαίου T (cf. A 39): Λιλυβ' H Λιλυβίου M fort. retinendum (cf. lat. et app. crit. ad D 57 et E 56) 16 dehinc usque ad finem subscriptiones perturbato ordine tradit M; cf. Bischofslisten p. 15 cum adn. 43 | Τρεοκάλεως H T: Τρωκάλων M Τριβάλεως ed.Rom.^{ms} (nescio unde sumptum) 17 Τροπαίων H M: Τροπέων T 21 Βιζύης H M: Βιϋνης Vc edd. Βιβύης Ml (incertum in T) 22 ἀμαρτωλὸς om. H M | καὶ τοποτηρητὴς om. H 23 Εὐστάθιος ed.Rom.* 24 τῶν om. M | Γερμείων H 25 ἀνάξιος om. Vc ed.Rom. (suppl. La.-Co.) 26 Σισίνιος ed.Rom.* 27 Μιλητίνης Vc Μελιτηνῆς ed. Rom.* 29 ἐπίσκοπος] presbyter dicitur in D 66 et E 65; cf. Bischofslisten p. 49 adn. 191 | Σεβαστοπόλεως M

37. Stephanus indignus episcopus Sugdahensium similiter.
 38. Theodorus indignus episcopus Katanae similiter.
 39. Iohannes indignus episcopus Tauromeniae similiter.
 40. Galato indignus presbyter et uicarius Stephani episcopi Syracusae similiter.
- 5 41. Gaudiosus indignus episcopus Mesinae similiter.
 42. Theodorus indignus episcopus Panormi similiter.
 43. Stephanus indignus episcopus Bibonis similiter.
 44. Constantinus indignus episcopus Leontinae similiter.
 45. Theodorus indignus episcopus Taurianae similiter.
- 10 46. Christophorus indignus episcopus sanctae Cyriacae similiter.
 47. Basilius indignus episcopus Liparensium insulae similiter.
 48. Theotimus indignus episcopus Crotonensium similiter.
 49. Constantinus indignus episcopus Karinae similiter.
 50. Theophanes indignus episcopus Lilybii similiter.
- 15 51. Iohannes indignus episcopus Treocaleos similiter. Rom. 665
 52. Theodorus indignus episcopus Tropaeorum similiter.
 53. Sergius indignus episcopus Nicoterensium similiter.
 54. Theophylactus indignus episcopus Euchaitensium similiter.
 55. Maurianus indignus episcopus Pompeiopoleos similiter.
- 20 56. Theodorus indignus episcopus Bizyae similiter.
 57. Antonius peccator monachus et loci seruator throni Smyrnae similiter.
 58. Eustratius indignus episcopus Apamiae similiter.
 59. Petrus indignus episcopus Geremiensium similiter.
 60. Iohannes indignus episcopus Arcadiopoleos similiter.
- 25 61. Sisinnius indignus episcopus Parii similiter.
 62. Epiphanius indignus episcopus Mileti similiter. Ma. 386
 63. Niceta indignus episcopus Proconisi similiter.
 64. Constantinus indignus episcopus Sebastopoleos similiter.
 65. Iohannes indignus presbyter et uicarius throni Coloniae similiter.

P VE

1 Suggestrahensium (sic) E Sugdaensium *ed. Rom.** 2 indignus E: *om.* P V | Catanae VE *edd.* 3 Tauromenii *ed. Rom.**, *sed cf.* A 28 *etc.* 4 Siracusē VE, *om.* P (corr. F) 5 Messinae *ed. Rom.** 7–9 F 43–45 *om.* P 7 Bibonis] *expectaueris* Bibonensium (*cf.* A 31 *etc.*); *Anast. fort. legit* Βιβόνος uel Βιβώνος 11–12 F 47–48 *om.* E 11 Lyparensium V | insulae *om.* *ed. Rom.** 13 Carinae VE *edd.* 14 Lilybii (*cf.* gr. M)] Libii E Lilybaei *ed. Rom.** 15 *dehinc usque ad F 222 subscriptiones perturbato ordine tradunt codd.; episcoporum seriem ed. Rom. inde a F 59, ed. Reg. inde a F 51 ad seriem graecam in T traditam accommodauit; cf. Bischofslisten p. 16–17* 16 F 52 *om.* P 18 Eucaten-sium P Euchatensium V Euchahetensium E, *corr. ed. Rom.* 19 Pompeiopoleos P E Pompeioleos (sic) V, *corr.* F 20 Bizyae *scripsi coll. gr. et A 43 etc.*: Byziis P Bizys V Bizis E Biynes *ed. Rom.*^{ms} (*ex gr. Vc*) Bizyes *Hard.*^{ms} 21 throni Smyrnae *om.* P | Smirne VE, *corr. ed. Rom.* 23 Geremiensium *ed. Rom.** 26 Mileti *scripsi coll. gr. et A 51 etc.* (*cf. Hard.*^{ms}); Meliti P E (*om.* V) Melitena *ed. Rom.** (*ex gr. Vc*) 27 Proconisi (*cf. B 45; possis etiam Proconesi, cf. A 53, D 70*)] Praeconesi *ed. Rom.* Proconnesi *ed. Reg.** 28 Sebastopoleos *ed. Rom.* (*corr. ed. Reg.*)

66. Εὐστράτιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μεθύμνης ὁμοίως.
- La.-Co. 564 67. Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κίου ὁμοίως.
68. Γρηγόριος ἀνάξιος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητῆς τοῦ θρόνου Νικοπόλεως ὁμοίως.
69. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἄπρου ὁμοίως. 5
70. Θεοφύλακτος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κυψέλλων ὁμοίως.
71. Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἡρακλειουπόλεως ἦτοι Πιδαχθόης ὁμοίως.
72. Εὐστάθιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κοτράδων ὁμοίως.
- Ha. 461 73. Κυριακὸς ἀνάξιος ἐπίσκοπος Δριζιπάρων ὁμοίως.
74. Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μεσημβρίας ὁμοίως. 10
75. Γρηγόριος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Δέρκων ὁμοίως.
76. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Νύσσης ὁμοίως.
77. Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῶν Βασιλικῶν Θερμῶν ὁμοίως.
78. Σωτήριχος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κισκισῶν ὁμοίως.
79. Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Καμουλιανῶν ὁμοίως. 15
80. Δαμιανὸς ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μιτυλήνης ὁμοίως.
81. Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μασταύρων ὁμοίως.
82. Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Βριούλων ὁμοίως.
83. Θεοδόσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Νύσσης ὁμοίως.
84. Θεοφύλακτος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τράλλης ὁμοίως. 20
85. Θεοφάνης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Λεβέδου ὁμοίως.
86. Ὀλβιανὸς ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἐλαίας ὁμοίως.
87. Πάρδος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πιτάνης ὁμοίως.
88. Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀλγίζων ὁμοίως.
89. Θεόγνιος ἀνάξιος πρεσβύτερος καὶ ἐκ προσώπου Σιών ὁμοίως. 25
90. Στρατόνικος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κύμης ὁμοίως.
91. Βασίλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀτραμυτίου ὁμοίως.
92. Θεοφύλακτος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ὑπέπων ὁμοίως.
93. Θεοφάνης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Καλόης ὁμοίως.
94. Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Φωκίας ὁμοίως. 30

(H) T M

1 Μηθύμνης M (euanidum in H) 5 ἐπίσκοπος + πόλεως T edd. ἐπίσκοπος + τοῦ H | Ἄπρου H T: Ἄπρω M 6 Κυψάλλων H (prob.); fort. Κυψάλων scribendum; cf. lat. et A 57 etc. 7 ἦτοι Πιδαχθόης H T: om. M; cf. Bischofslisten p. 51 adn. 201 8 ἐπίσκοπος + πόλεως T edd. 9 Δριζιπάρων M (incertum in H): Δριζιπάρων T edd. (sic etiam codd. in D 80, ubi uide adn.), sed cf. lat. et B 60 et E 79 11 Δερκῶν H 12 Νύσσης H M: Νύσου Vc edd. (incertum in T et Ml) 14 Κισκισῶν H (prob.) M: Κισκισσῶν T edd. 15 Καμουλιανῶν T 16 Δαμιανὸς — ὁμοίως om. H | Μιτηλήνης ed. Rom. (corr. ed. Reg.) 17 ἀνάξιος om. Vc ed. Rom. (corr. ed. Reg.) 18 Βριούλων M 19 Νύσσης uel Νήσης H 20 Θεοφύλακτος — ὁμοίως om. H | Τράλλης M: Τράλης T edd. 21 F 85 om. T edd.; cf. Bischofslisten p. 54 adn. 221 23 Πιττάνης H fort. retinendum (cf. e.g. B 82) 25 Θεόγνιος H (cf. lat.): Θεόγνις T M edd. (cf. A 92), sed cf. B 90, D 104 (Bischofslisten p. 53 corrigendum), E 105 | ἀνάξιος om. H | καὶ — προσώπου om. H 27 Ἀδραμ- H (prob.) Ἀτραμυτείου ed. Rom.*; sed cf. Bischofslisten p. 54 adn. 226 28 Ὑπαίπων M (euanidum in H); cf. Bischofslisten p. 52 adn. 209 29 ἀνάξιος H: om. T ed. Rom. (suppl. ed. Reg.) 30 Φωκίας T (prob.; Φώκας Vc Φωκάς Ml): Φωκείας M Φωκ' H

66. Eustratius indignus episcopus Methymnensium similiter. PL 129, 463
 67. Leo indignus episcopus Cii similiter. La.-Co. 563
 68. Gregorius indignus presbyter et loci seruator throni Nicopoleos similiter.
69. Iohannes indignus episcopus Apri similiter.
 5 70. Theophylactus indignus episcopus Cypsalarum similiter.
 71. Theodorus indignus episcopus Heracliopoleos Pidachthensium similiter.
 72. Eustathius indignus episcopus Cotradensium similiter.
 73. Cyriacus indignus episcopus Driziparensium similiter. Ha. 462
 74. Leo indignus episcopus Mesembriae similiter.
- 10 75. Gregorius indignus episcopus Dercensium similiter.
 76. Iohannes indignus episcopus Nysae similiter.
 77. Georgius indignus episcopus Regalium Thermarum similiter.
 78. Soterichus indignus episcopus Ciscisensium similiter.
 79. Georgius indignus episcopus Camulianensium similiter.
- 15 80. Damianus indignus episcopus Mitylenae similiter.
 81. Constantinus indignus episcopus Mastarensium similiter.
 82. Georgius indignus episcopus Briulensium similiter.
 83. Theodosius indignus episcopus Nysae similiter.
 84. Theophylactus indignus episcopus Trallae similiter.
- 20 85. Theophanes indignus episcopus Lebedi similiter.
 86. Olbianus indignus episcopus Heleae similiter.
 87. Pardus indignus episcopus Pitanae similiter.
 88. Leo indignus episcopus Algizensium similiter.
 89. Theognius indignus presbyter et uicarius Sion similiter.
- 25 90. Stratonius indignus episcopus Cymae similiter.
 91. Basilus indignus episcopus Hadramyttensium similiter.
 92. Theophylactus indignus episcopus Hypepensium similiter.
 93. Theophanes indignus episcopus Caloae similiter.
 94. Leo indignus episcopus Phociae similiter.

P VE

1 Methimnensium VE 3 Nicopoleos om. P 5 Cypsellorum *ed. Rom.**, *sed cf. A 57 etc. et app. crit. gr.* 6 Heracliopoleos Pidachthensium E: Heracliopoleos (b in l corr. V*) Pidagthensium V Heracleopoleos P *ed. Rom.** (ex F, + siue Pidachthoae *ed. Rom.*^{mg} ex gr. T); *Anast. neglexit uel ignorauit* ἤτοι, *expectaueris* Heracliopoleos id est Pidachthoae (*cf. gr. et E 332*) 7 Cotradensium V: Contradensium P E 8 Ciriacus VE | Driziparensium V: Driziparensis P E Drizyparensium *ed. Rom.** (ex gr. T) 11 Nysae] *uide adn. ad D 84* 12 F 77 om. E | Regalium] Imperialium *ed. Rom.** (ex A 61 etc., *sed cf. E 85*) 13 Soterichus E *edd.* | Ciscisensium P (*cf. gr. H M*): Cisciscentium V Scisensium E Ciscisensium *ed. Rom.** (ex gr. T) 14 Gregorius *ed. Rom.** i. t. (*corr. ed. Rom.*^{mg}) 15 Metylinae P Metiling VE, *corr. ed. Rom.* (*an Mitylinae scribendum? cf. E 89*) 18 Nyssae *ed. Rom.**, *sed cf. gr. H et B 62 etc.* 20 Theophanes – similiter] *cf. Bischofslisten p. 54 adn. 221* | Theophanus F *ed. Rom.** (Theophanius *Hard.*) 21 Holbianus *codd., corr. ed. Rom.* | Elaeae *ed. Rom.**, *sed cf. A 83 etc.* 23 Algezensium *codd., corr. ed. Rom.* (*cf. A 74 etc.*) 24 Syon V F *edd.* 25 Cymis P Simi V Cimis E, *corr. ed. Rom.* 26 Hadramyttensium P (*cf. A 86 etc.*): Hadramittensium VE Atrammyttensium *ed. Rom.* Atrammyttensium *ed. Reg.** 27 Hypepensium P Hippepensium E 28 F 93 om. P

95. Βασίλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Περγάμου ὁμοίως.
 96. Γρηγόριος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Παλαιᾶς Πόλεως ὁμοίως.
 Rom. 666 97. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Ἀσσοῦ ὁμοίως.
 98. Βασίλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μαγνησίας ὁμοίως.
 Ma. 388 99. Μαριανὸς ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Ἀτάνδρου ὁμοίως. 5
 100. Λύκαστος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Βαρέτων ὁμοίως.
 101. Κωνσταντῖνος <ἀνάξιος πρεσβύτερος καὶ> τοποτηρητῆς πόλεως Ἀγάης ὁμοίως.
 102. Νικηφόρος <ἀνάξιος πρεσβύτερος καὶ> τοποτηρητῆς Γαργάρων ὁμοίως.
 La.-Co. 565 103. Νικόδημος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Εὐγάζων ὁμοίως. 10
 104. Σάβας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀνέων ὁμοίως.
 105. Νικηφόρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀρκαδιουπόλεως ὁμοίως.
 106. Κοσμᾶς ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μυρίνης ὁμοίως.
 107. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας Σαλουντιανῆς ἐκκλησίας ὁμοίως.
 108. Οὕρσος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας Ἀβαριτιανῶν ἐκκλησίας ὁμοίως. 15
 109. Λαυρέντιος ἁμαρτωλὸς ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας Ἀψαριτιανῶν ἐκκλησίας ὁμοίως.
 110. Εὐστάθιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σόλων ὁμοίως.
 111. Σπυρίδων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κύθρων ὁμοίως.
 112. Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Κιτίου ὁμοίως.
 113. Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τριμιθούντων ὁμοίως. 20
 114. Ἀλέξανδρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀμαθούντων ὁμοίως.
 115. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Νικαίας τῆς Θράκης ὁμοίως.
 116. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ῥαιδεστοῦ ὁμοίως.
 117. Μελχισεδέκ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Καλλιπόλεως ὁμοίως.
 118. Λεωνίδης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κοίλων ὁμοίως. 25
 119. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πανίου ὁμοίως.
 120. Θεοφύλακτος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Χარიουπόλεως ὁμοίως.
 121. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Λιθοπροσώπου ὁμοίως.
 Ha. 464 122. Σισίνιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Χαλκίδος ὁμοίως.

(H) T M

2 F 96 post F 97 tradit H (pleraque euanida) | Παλαιασπόλεως T M (sic ed. Reg.*), corr. Vc 3 πόλεως om. M, sed cf. lat. | Ἀσσοῦ scripsi coll. A 88 etc.: Ἀσσῶν T edd. (Ἀσσῶν uel Ἀσῶν H) Ἀσοῦ M 4 Μαγνησίας H T: Μαγνησιπύλης M (fort. ex Μαγνησίας Σιπύλου ortum; cf. Bischofslisten p. 53 cum adn. 214), exspectaueris Μαγνησίας τῆς Ἀνηλίου (cf. A 68) 5 Μαριανὸς M (cf. lat. et B 85 etc.): Μαρίνος H (prob.) T edd. | πόλεως om. H M, sed cf. lat. 6 Βαρετῶν M 7 ἀνάξιος — καὶ suppleui coll. D 93 et E 94 9 ἀνάξιος — καὶ suppleui coll. D 98 et E 99 10 Εὐγάζων H (cf. A 75, B 75, D 102, E 103): Εὐάζων T M (cf. lat.); cf. Bischofslisten p. 53 adn. 219 11 Σάββας ed. Rom.* | Ἀνεων M 13 Μυρίνης M 14 ἀνάξιος om. T edd. | Σαλουντιανῆς T: Σαλουντ(ίας) M (euanidum in H); fort. coll. D 62 Σαλονητιανῆς scribendum 15 Οὕρσος M | ἁγίας — ἐκκλησίας T: ἐκκλησί(ας) ἁγ' Ἀβαριτ(ια)ν(ῶν) H (prob.) Ἀβαριτιανῶν ἐκκλησίας M 16 ἁμαρτωλὸς om. M | ἁγίας om. M | Ἀψαριτιανῶν M Ἀψαριτιανῶν Vc edd. 18 Κυθρῶν H Κυθήρων M 19 τοῦ om. M 20 Τριμιθούντων H M: Τριμιθούντος T edd. 21 Ἀμαθούντων H M: Ἀμαθούντος T edd. 23 ἐπίσκοπος + τῆς H 24 Καλλιπόλεως H M: Καλλιουπόλεως T edd.; cf. Bischofslisten p. 55 cum adn. 232 25 Κύλων M (euanidum in H) 26 F 119 post F 116 tradit H | Πανίου + τῆς Θράκης H (prob.); cf. E 119 27 Χარიουπόλεως H (prob.) M (cf. A 99 etc.): Χαριτοπόλεως T edd. 29 Σισίνιος ed. Rom.*

95. Basilius indignus episcopus Pergami similiter.
 96. Gregorius indignus episcopus Palaeas Poleos similiter.
 97. Iohannes indignus episcopus ciuitatis Assensium similiter. Rom. 666
 98. Basilius indignus episcopus Magnesiae †Hyopylli similiter.
 5 99. Marianus indignus episcopus ciuitatis Atandri similiter. Ma. 387
 100. Lycastus indignus episcopus Baretensium similiter.
 101. Constantinus loci seruator ciuitatis Agaas similiter.
 102. Nicephorus loci seruator Gargarensium similiter.
 103. Nicodemus indignus episcopus Euazensium similiter. La.-Co. 566
 10 104. Sabas indignus episcopus Aneensium similiter.
 105. Nicephorus indignus episcopus Arcadiopoleos similiter. PL 129, 464
 106. Cosmas indignus episcopus Myrinae similiter.
 107. Iohannes indignus episcopus sanctae Saluntanensis ecclesiae similiter.
 108. Vrsus indignus episcopus sanctae Abaritianensium ecclesiae similiter.
 15 109. Laurentius peccator episcopus sanctae Apsaritianensis ecclesiae similiter.
 110. Eustathius indignus episcopus Solensium similiter.
 111. Spyrido indignus episcopus Cythrensium similiter.
 112. Theodorus indignus episcopus tu Citii similiter.
 113. Georgius indignus episcopus Trimithuntensium similiter.
 20 114. Alexander indignus episcopus Amathuntensium similiter.
 115. Iohannes indignus episcopus Nicaeae Thraecae similiter.
 116. Iohannes indignus episcopus Rhedesti similiter.
 117. Melchisedech indignus episcopus Callipoleos similiter.
 118. Leonides indignus episcopus Cylensium similiter.
 25 119. Iohannes indignus episcopus Panidi similiter.
 120. Theophylactus indignus episcopus Charitupoleos similiter.
 121. Iohannes indignus episcopus Lithoprosopensium similiter.
 122. Sisinnius indignus episcopus Chalcidis similiter. Ha. 463

P VE

2 Paleapoleos *codd.*, *corr. ed. Rom.* (Palaeaspoleos *ed. Reg.**) 4 F 98 *om.* P E | Hyopylli V (*cf. gr. M?*), *om. ed. Rom.**; *incertum quid Anast. legerit in gr. (cf. app. crit. gr.)* 5 Maurianus F *edd. Marinus ed. Rom.^{mg} (ex gr. T)*
 6 Lucastus P Licastus E 7 Constantinus indignus episcopus loci seruator similiter (*sic*) P | ciuitatis + episcopi F *edd.* | Agaas V: Agathē E (*om. P, uide supra*) 9 Nichodemus V Nicomedus E 10 Saba P VE, *corr. F* | Anęensium V Anaensium E 13 Saluntanensis P V: Salutanensis E Saluntianensis *ed. Rom.* Saluntianensis *ed. Reg.**; *incertum quid Anast. legerit in gr. (Salonentianae traditur in D 62)* | ecclesiae *om. P* 14 indignus *om. ed. Rom.** | Auaritianensium VE *edd.* | ecclesiae *om. P^{ac} (add. P² s.l., ut uidetur)* 15 Apsaritianensis *scripsi coll. gr. et D 77*: Abaritianensis *codd.* Absaritanensis *ed. Rom.* Absartianensis *ed. Reg.** 17 Spirido VE *ed. Rom. (corr. ed. Reg.)* | Cythensium P Cytrensium V Cithrensium E, *corr. ed. Rom.* 18 tu Citii (Tucitii V): Ticitii P Tucitii E Citii *ed. Rom.** 21 Thraeciae *ed. Rom.** 22 Rhedesti V (*cf. A 94 etc.*): Redesti P Yhedesti E Rhaedesti *ed. Rom.** 23 Callipoleos (*an Kallipoleos? cf. D 119 et E 120*) *scripsi coll. A 96 et B 93*: Calipoleos P V Caliopoleos E Calliopoleos *ed. Rom.** (*ex gr. T*) 24 Cilensium E Coelensium *ed. Rom.**; *cf. E 122* 25 F 119 *om. P* | Panidi V^{pc} E Pani V^{ac} (*di add. V¹⁻² s.l.*) Panii *ed. Rom.**; *sed cf. B 92 et D 118; cf. Bischofslisten p. 55 adn. 231* 26 Theophilactus *codd.*, *corr. ed. Rom.* | Charitupoleos] *cf. gr. T* 28 Chalcidis *ed. Rom. (cf. gr. et E 126)*: Chalcedonensis P Chalcedonis V Calcedonis E

123. Σισίνιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τζουρουλοῦ ὁμοίως.
 124. Βενιαμὶν ἀνάξιος ἐπίσκοπος Λιζίκων ὁμοίως.
 125. Κωνσταντῖνος <ἀνάξιος> πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τοῦ Ἑξαμιλίου ὁμοίως.
 126. Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μέτρων ὁμοίως. 5
 127. Γρηγόριος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Θεοδωρουπόλεως ὁμοίως.
 128. Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἰουλιουπόλεως ὁμοίως.
 129. Θεόφιλος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀναστασιουπόλεως ὁμοίως.
 130. Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μίνζου ὁμοίως.
 131. Συνέσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κίνης ὁμοίως. 10
 132. Πέτρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀσπόνης ὁμοίως.
 133. Ἀνθιμος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Βερινουπόλεως ὁμοίως.
 134. Λύκαστος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Φιλαδελφείας ὁμοίως.
 Ma. 389 135. Στέφανος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σιλάνδου ὁμοίως.
 136. Θεοφάνης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μαιονίας ὁμοίως. 15
 Rom. 667 137. Μιχαὴλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κερασέων ὁμοίως.
 La.-Co. 568 138. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σετῶν ὁμοίως.
 139. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Δάλδης ὁμοίως.
 140. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ταβάλων ὁμοίως.
 141. Θεόπιστος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἑρμοκαπηλίας ὁμοίως. 20
 142. Νικόλαος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Αὐρηλιουπόλεως ὁμοίως.
 143. Ἀναστάσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τριπόλεως ὁμοίως.
 144. Ζαχαρίας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἱεροκαισαρείας ὁμοίως.
 145. Μιχαὴλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τράλων ὁμοίως.
 146. Γρηγόριος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Γόρδου ὁμοίως. 25
 147. Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τρακούλων ὁμοίως.
 148. Εὐστάθιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ὑρκανίδος ὁμοίως.
 149. Ἰωσήφ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀτταλείας ὁμοίως.
 150. Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ποιμανινοῦ ὁμοίως.
 151. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Λαμψάκου ὁμοίως. 30
 152. Νικήτας ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Ἰλίου ὁμοίως.

(H) T M

1 Σισίνιος ed.Rom.* | Τζουρούλου H 3-4 Κωνσταντῖνος — ὁμοίως] cf. Bischofslisten p. 56 adn. 236
 3 ἀνάξιος suppleui 7 Ἰουλιουπόλεως H (cf. A 105 etc.): Ἰουλιουπόλεως T edd. Ἡλιουπόλεως M 9 Μίνζου
 scripsi coll. A 109 etc. (cf. Bischofslisten p. 58 adn. 245): Μιζούης T edd. Μινζοῦ M 11 Ἀσπόνης M (cf. A 106
 etc.): Ἀσπώνης T edd. 12 Βερινουπόλεως M (euanidum in H) 14 Σιλανδοῦ M 15 Μαιονίας M (cf. D
 160 et E 161): Μαιωνίας H (prob.) Μιονίας T edd. 18 ἐπίσκοπος + πόλεως T (cf. lat.) | Δαλδῆς M
 19 ἐπίσκοπος + πόλεως T edd. (cf. lat.) | Ταβάλων T: Ταβάλλων H Γαβάλων M; cf. Bischofslisten p. 59 cum
 adn. 256 20 Ἑρμοκαπηλ' sic H T Ἑρμοκαπήλου ed.Rom.*; sed cf. lat. et A 139 etc. 21 Αὐρηλιουπόλεως H
 Ἀβριλιουπόλεως T 24 Τραλῶν H Τρωάλων M Τράλλων Hard. (ex E 335) 28 Ἀταλείας M 29 Λεόν-
 τιος ed.Rom.* ex Vc (ubi traditur Λέωντος) | Ποιμανινῶν M (euanidum in H); cf. Bischofslisten p. 58 cum adn. 252
 31 Νεκτάριος Vc edd. (corr. ed.Rom.^{mss}) | τοῦ H T: om. M | Ἰλίου H (prob.) M: Ἰλαίου T edd.; cf. Bischofs-
 listen p. 59 cum adn. 254

123. Sisinnius indignus episcopus Zurulli similiter.
 124. Beniamin indignus episcopus Lizicensium similiter.
 125. Constantinus indignus presbyter et loci seruator tu Hexamiliu similiter.
126. Constantinus indignus episcopus Metrorum similiter.
 5 127. Gregorius indignus episcopus Theodoropoleos similiter.
 128. Constantinus indignus episcopus Iuliopoleos similiter.
 129. Theophilus indignus episcopus Anastasiopoleos similiter.
 130. Leo indignus episcopus Mizuae similiter.
 131. Synesius indignus episcopus Cinae similiter.
- 10 132. Petrus indignus episcopus Asponae similiter.
 133. Anthimus indignus episcopus Berinopoleos similiter.
 134. Lycastus indignus episcopus Philadelphiae similiter.
 135. Stephanus indignus episcopus Silandi similiter. Ma. 390
 136. Theophanes indignus episcopus Meoniae similiter.
- 15 137. Michahel indignus episcopus Ceraseorum similiter. Rom. 667
 138. Iohannes indignus episcopus Setensium similiter. La.-Co. 567
 139. Iohannes indignus episcopus ciuitatis Daldae similiter.
 140. Iohannes indignus episcopus ciuitatis Taballensium similiter.
 141. Theopistus indignus episcopus Hermocapiliae similiter. PL 129, 465
- 20 142. Nicolaus indignus episcopus Auriliopoleos similiter.
 143. Anastasius indignus episcopus Tripoleos similiter.
 144. Zacharias indignus episcopus Hierocaesariae similiter.
 145. Michahel indignus episcopus Tralensium similiter.
 146. Gregorius indignus episcopus Gordi similiter.
- 25 147. Leo indignus episcopus Traculensium similiter.
 148. Eustathius indignus episcopus Hyrcanidensium similiter.
 149. Ioseph indignus episcopus Attaliae similiter.
 150. Leo indignus episcopus Poemanini similiter.
 151. Iohannes indignus episcopus Lampsaci similiter.
- 30 152. Niceta indignus episcopus Hilei similiter.

P VE

1 Zurilli VE 2 Lizicensium F (cf. gr. et A 104 etc.): Lezicensium P VE 3 indignus E (fort. ex con.), om. P V edd. |
 tu Hexamiliu ed. Rom. (ex gr.): tuexamias (sic) P V tueramias (sic) E 4 indignus E (fort. ex con.; cf. gr.): om. P V
 5 Theodorepoleos P 6 F 128 om. P 7 Theophylus P | Anastasiopoleos P 8 Mizuae] cf. gr. T 9 Sinesius VE
 11 Verinopoleos codd., correxi coll. gr. et A 110 etc. 12 Philadelphiae V (cf. A 134 etc.): Philadelphensium P Phil-
 adelphium E 14 Mioniae ed. Rom.* (ex gr. T) | post F 136 add. Gregorius indignus presbyter et loci seruator tu
 Eramias similiter ed. Rom.* (male iterat F 125; cf. Bischofslisten p. 16; uncis inclusit ed. Reg.) 15 Michael E edd.
 17 ciuitatis om. ed. Rom.*; sed cf. gr. T 18 Tabalensium ed. Rom.* fort. recte (sed cf. gr. H) 19 Hermocapiliae (cf.
 gr. et D 168, E 167)] Hermocapili ed. Rom. Hermocapeli ed. Reg.* 20 Auriliopoleos ed. Rom.: Abriliopoleos P E
 (fort. retinendum; cf. gr. T) Abariliopoleos V Aureliopoleos ed. Reg.* non male 23 Michael E edd. | Trallensium
 Hard. (cf. app. crit. gr.) 27 Ataliae codd., corr. ed. Rom. (cf. D 167 al.) 28 Pymanini P V Pimanini E, corr. ed. Rom.
 30 Hilei P E (cf. gr. T et A 124): Hylei V Ilaci ed. Rom.*

153. Βασίλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀδριανουθηρῶν ὁμοίως.
 154. Συμεὼν ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ὠκῆς ὁμοίως.
 155. Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Γέρμης ὁμοίως.
 156. Θεόδοτος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Παλαιῶν ὁμοίως.
 157. Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀβύδου ὁμοίως. 5
 158. Στρατήγιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Δαρδάνου ὁμοίως.
 159. Μιχαὴλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μελιτουπόλεως ὁμοίως.
 160. Σισίνιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀδρανεῖας ὁμοίως.
 161. Θεοφύλακτος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀπολλωνιάδος ὁμοίως.
 162. Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Καισαρείας Βιθυνίας ὁμοίως. 10
 163. Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Βασιλινουπόλεως ὁμοίως.
 164. Κυρίων ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Λόφου ὁμοίως.
 165. Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀρίστης ὁμοίως.
 166. Νικηφόρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀδρανοῦς ὁμοίως.
 167. Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Προύσης ὁμοίως. 15
 168. Βασίλειος <ἀνάξιος> πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητῆς τοῦ Δασκυλίου ὁμοίως.
 169. Δαβὶδ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἐλενουπόλεως ὁμοίως.
 170. Ἀναστάσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κνωσσοῦ ὁμοίως.
 Ma. 392 171. Σισίνιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Χερσονήσου ὁμοίως.
 La.-Co. 569 172. Ἐπιφάνιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἐλευθερίας ὁμοίως. 20
 Ha. 465 173. Μελίτων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κυδωνίας ὁμοίως.
 174. Φωτεινὸς ἀνάξιος ἐπίσκοπος Καντάνου ὁμοίως.
 Rom. 668 175. Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Φοίνικος ὁμοίως.
 176. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀρκαδίας ὁμοίως.
 177. Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κισάμου ὁμοίως. 25
 178. Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σουβρίτων ὁμοίως.
 179. Ἐπιφάνιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Λάμπης ὁμοίως.
 180. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Λήμνου ὁμοίως.
 181. Γαβριήλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Αἰγίνης ὁμοίως.

(H) T M

1 Ἀδριανουθηρῶν M (incertum in H): Ἀδρανουθήρων T edd.; cf. Bischofslisten p. 58 cum adn. 251 3 ἐπίσκοπος + πόλεως T edd. (cf. lat.), sed cf. A 117 etc. 4 Παλαίων T edd. (euanidum in H) 7 Μελητουπόλεως T ed. Rom. (corr. ed. Reg.) 8 Σισίνιος ed. Rom.* | Ἀδραν' H Ἀδρανεῖας M; cf. Bischofslisten p. 58 cum adn. 249 12 F 164 post F 161 tradit H | τοῦ om. M 13 ἐπίσκοπος + πόλεως T edd. (cf. lat.), sed cf. A 145 etc. | Ἀριστῆς M 14 Νύμφος ed. Rom.* ex Vc (Νίμφος) (euanidum in T) | ἐπίσκοπος + πόλεως T edd. (cf. lat.), sed cf. A 146 etc. | Ἀδραν(οῦ) H; cf. Bischofslisten p. 61 cum adn. 268 16 ἀνάξιος suppleui (cf. lat.) | τοῦ om. M 17 Ἐλληνουπόλεως H 18 Κνωσσοῦ Vc Ml (euanidum in T): Κνώσσου H Κνωσοῦ M (cf. lat. et adn. ad D 182) 19 Σισίνιος ed. Rom.* | Χερρονήσου H M 20 Ἐλευθερίας M (cf. lat. et E 187): Ἐλευθρ' sic H Ἐλευθερίνης T Ἐλευθέρης ed. Rom.* 21 Κυδωνίας M ed. Rom.: Κυδνίας H Κυδωνείας T 22 Κατάνης H Καντανοῦ M 23 τοῦ deest in D 186 et E 185, fort. delendum 23-844, 13 Φοίνικος — ὁμοίως] omnia fere euanida in H 23 Φοίνικος scripsi coll. D 186 et E 185 (cf. Notit.): Φοινικίου T M; cf. lat. 25 Κισάμου M: Κισσάμου T, sed cf. D 184 et E 183 26 ἐπίσκοπος + πόλεως T edd. (cf. lat.) | Σουβρίτων M Hard.: Σουβριτών T ed. Rom., sed cf. D 185 et E 184 27 ἐπίσκοπος + πόλεως T edd. (cf. lat.) 28 Λήμνου M (cf. E 336): τοῦ Λίμβου H (prob.) T edd. (cf. lat.)

153. Basilius indignus episcopus Hadranotherensium similiter.
 154. Symeon indignus episcopus Ocae similiter.
 155. Theodorus indignus episcopus ciuitatis Germae similiter.
 156. Theodotus indignus episcopus Palaeensium similiter.
 5 157. Theodorus indignus episcopus Abydi similiter.
 158. Strategius indignus episcopus Dardani similiter.
 159. Michahel indignus episcopus Melitopoleos similiter.
 160. Sisinnius indignus episcopus Hadraniae similiter.
 161. Theophylactus indignus episcopus Apolloniadis similiter.
 10 162. Constantinus indignus episcopus Caesariae Bithyniae similiter.
 163. Georgius indignus episcopus Basilinopoleos similiter.
 164. Cyrio indignus episcopus Lophi similiter.
 165. Leo indignus episcopus ciuitatis Aristae similiter.
 166. Nicephorus indignus episcopus ciuitatis Hadrianae similiter.
 15 167. Theodorus indignus episcopus Prusae similiter.
 168. Basilius indignus presbyter et uicarius tu Diascyliu similiter.
 169. Daud indignus episcopus Helenopoleos similiter.
 170. Anastasius indignus episcopus Cnosi similiter.
 171. Sisinnius indignus episcopus Chersonisi similiter. Ma. 391
 20 172. Epiphanius indignus episcopus Eleutheriae similiter. La.-Co. 570
 173. Melito indignus episcopus Cydoniae similiter. Ha. 466
 174. Photinus indignus episcopus Cantani similiter.
 175. Leo indignus episcopus Phynicii similiter. Rom. 668
 176. Iohannes indignus episcopus Arcadiae similiter.
 25 177. Leo indignus episcopus Cisami similiter.
 178. Theodorus indignus episcopus ciuitatis Subritensium similiter.
 179. Epiphanius indignus episcopus ciuitatis Lampae similiter.
 180. Iohannes indignus episcopus tu Limbu similiter.
 181. Gabrihel indignus episcopus †Hegiae similiter. PL 129, 466

 P VE

1 Hadranotherensium (cf. gr. T)] Adranotherensium *ed. Reg.** 2 Simeon E *ed. Rom.* 3 ciuitatis] *cf. gr. T* 4 Palaeensium P V Palensium E, *corr. ed. Rom. (cf. D 147)* 6 Strategius F: Stratigius P VE 7 Michael E *edd.* 8 Adrania *ed. Reg.** 9 Apolloniadis F: Apoloniadis P VE 10 indignus *om. F ed. Rom. (corr. ed. Reg.)* | Bithyniae *scripsi: Bythiniae P Bythinie V Bithinie E Bithiniensium F Bithyniensium ed. Rom.** 13 ciuitatis] *cf. gr. T* 14 ciuitatis Hadrianae] *expectaueris Hadrani (cf. D 178), sed cf. gr. T et E 177 (ubi uide app. crit.)* 16 indignus presbyter et uicarius *scripsi: indignus episcopus codd. presbyter et uicarius ed. Rom.** | Diascyliu P (*cf. A 147, D 173, E 172*): Diasculu (*sic*) V Diasciliu E Dascyliu *ed. Rom.* (ex gr.)* 17 Helinopoleos *codd., corr. ed. Rom.* 18 episcopus *om. P* | Cnosi P (*cf. gr. M et D 182, E 181*): Nosi V Gnosi E Cnossi *ed. Rom.** 19 Sisinnus P 20 Eleutheriae P E (*cf. gr. et E 187*): Eleutherine V Eleutherna *ed. Rom.** 22 Photius P V Phatius E, *corr. ed. Rom.* 23 Phynicii P (*cf. D 186*): Phinicii V Phiniui E Phaenicii *ed. Rom. Phoenicii ed. Reg.* fort. recte (cf. app. crit. gr. et E 185)* 25 Leo – similiter *om. P* | Cisami E: Cysami V Cissami *ed. Rom.* (ex gr. T)* 26 ciuitatis] *cf. gr. T* 27 ciuitatis] *cf. gr. T* 28 tu Limbu *ed. Rom. (ex gr. T), recepi dubitanter: Tubimbu P Tilumbis V Tilumbus E Limbi ed. Reg.** 29 Gabriel E *edd.* | Hegiae P E: Egie V Aiginae *ed. Rom.* non male, sed incertum quid legerit Anast. in gr. (Hegenae traditur in B 252 et E 194)*

182. Πέτρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μονοβασίας ὁμοίως.
 183. Ἀντώνιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τροιζήνης ὁμοίως.
 184. Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πορθμοῦ ὁμοίως.
 185. Φιλητὸς ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ὠρεοῦ ὁμοίως.
 186. Νικήτας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μέλῃς ὁμοίως. 5
 187. Νεόφυτος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Γορδοσερβῶν ὁμοίως.
 188. Γρηγόριος ἀνάξιος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς Κεφαλληνίας ὁμοίως.
 189. Φίλιππος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κερκύρων ὁμοίως.
 190. Λέων ἀμαρτωλὸς ἐπίσκοπος Ζακύνθου ὁμοίως.
 191. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἐτένων ὁμοίως. 10
 192. Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σασίμων ὁμοίως.
 193. Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀσπένδου ὁμοίως.
 194. Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀμισοῦ ὁμοίως.
 195. Ἡράκλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἰουνουπόλεως ὁμοίως.
 196. Θεοφάνης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σωρῶν ὁμοίως. 15
 197. Νικήτας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Δαδύβρων ὁμοίως.
 198. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἡρακλείας Πόντου ὁμοίως.
 199. Νικήτας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀδριανουπόλεως ὁμοίως.
 200. Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κρατείας ὁμοίως.
 201. Θεόφιλος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Προυσιάδος ὁμοίως. 20
 202. Μιχαὴλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς Τίου ὁμοίως.
 203. Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κομάνων ὁμοίως.
 204. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κερασούντος ὁμοίως.
 205. Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Πολεμωνίου ὁμοίως.
 206. Νικήτας ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Ῥυζέου ὁμοίως. 25
 207. Νικηφόρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κλανέου ὁμοίως.
 208. Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τρωκνάδων ὁμοίως.
 209. Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πινάρων ὁμοίως.

(H) T M

1 Μονοβασίας scripsi coll. lat. (uide adn. ad D 194): Μονεμβασίας T M (incertum in H) edd. 2 Τροιζήνης H M: Τροιζήνος T edd., sed cf. lat. et B 106 etc. 4 Ὠρεοῦ M ed. Rom.: Ὠραίου H Ὠραιῶ T 5–6 F 186 et 187 (sunt episcopi Bithyniae II) aptiorem locum habent post F 179; cf. Bischofslisten p. 19 et p. 32 adn. 117 5 Νεκτάριος Vc edd. (Νικήτας ed. Rom.^{ms}) | ἀνάξιος om. Vc ed. Rom. (corr. ed. Reg.) | Μελῆς M 6 ἀνάξιος om. ed. Rom. (corr. ed. Reg.) | Γορδοσερβῶν M 7 καὶ τοποτηρητὴς om. H | Κεφαλληνίας T (abbr.) M (cf. D 191 et E 190) ed. Reg.^{*}, om. H Κεφαλληνίας ed. Rom. 8 Κερκύρων M (cf. D 192 et E 191): Κερκυραίων T edd. 9 ἀμαρτωλὸς om. M 10 Ἐτένων M (cf. A 152 etc.): Ἐγενῶν H (prob.) Ἐγένων T Γέμων ed. Rom.^{*} ex Vc (Γένων) 11–12 F 192 post F 193 tradit H recte (cf. Bischofslisten p. 32 adn. 117) 12 Ἀσπένδου M (cf. D 203 et E 202): Ἀσπόνδου T edd. 13 Ἀμισοῦ H 14 Ἰουνουπόλεως H (prob.) (cf. A 160 etc.): Ἰουνιουπόλεως T M Ἰουνουπόλεως ed. Rom.^{*}; cf. Bischofslisten p. 65 adn. 291 15 Σωρῶν H 16–17 F 197–198 om. Vc edd. 18 Νεκτάριος Vc edd. (corr. ed. Rom.^{ms}) | Ἀδριανουπόλεως scripsi coll. A 165 etc.: Ἀδριανοῦ H (prob.) M Ἀδριανῶν T edd. 19 Κρατείας T: Κρατίας M 20 Προυσιάδος T: Πλουσιάδος M 21 τῆς H T: om. M 23 Κερασούντων H 24 τοῦ om. M | Πολεμονίου T (incertum in H) 25 Νεκτάριος Vc edd. (corr. ed. Rom.^{ms}) | τοῦ T M: τῆς H | Ῥυζέου H (Ῥυ- incertum): Ῥυζαίου T edd. Ῥοιζαίου M 27 Λεόντιος ed. Rom.^{*} ex Vc | ἐπίσκοπος + πόλεως T edd. (cf. lat.) 28 Πινάρων M (incertum in H)

182. Petrus indignus episcopus Monobasiae similiter.
 183. Antonius indignus episcopus Tryzinae similiter.
 184. Leo indignus episcopus Porthmi similiter.
 185. Philetus indignus episcopus Horei similiter.
 5 186. Niceta indignus episcopus Melae similiter.
 187. Neophytus indignus episcopus Gordoseruorum similiter.
 188. Gregorius indignus presbyter et loci seruator Cephalinensium similiter.
 189. Philippus peccator episcopus Cercyreos similiter.
 190. Leo peccator episcopus Zacynthi similiter.
 10 191. Iohannes indignus episcopus Hegenensium similiter.
 192. Constantinus indignus episcopus Sasimensium similiter.
 193. Leo indignus episcopus Aspendi similiter.
 194. Leo indignus episcopus Amisi similiter.
 195. Heraclius indignus episcopus Iunopoleos similiter.
 15 196. Theophanes indignus episcopus Sorensium similiter.
 197. Niceta indignus episcopus Dadybrensiu similiter.
 198. Iohannes indignus episcopus Heracliae Ponti similiter.
 199. Niceta indignus episcopus Hadrianensis similiter.
 200. Constantinus indignus episcopus Cratae similiter.
 20 201. Theophilus indignus episcopus Prusiadis similiter.
 202. Michahel indignus episcopus Tii similiter.
 203. Theodorus indignus episcopus Comanensium similiter.
 204. Iohannes indignus episcopus Cerasuntensium similiter.
 205. Constantinus indignus episcopus Polemonii similiter.
 25 206. Niceta indignus episcopus Rizei similiter.
 207. Nicephorus indignus episcopus Clanei similiter.
 208. Leo indignus episcopus ciuitatis Trocnadensium similiter.
 209. Theodorus indignus episcopus ciuitatis Pinnarensium similiter.

P VE

1 Monembasiae *ed. Rom.**, *sed cf. B 251 etc. et Bischofslisten p. 63 cum adn. 277* 2 Tryzinae P (*cf. B 106 et D 193*): Trizine VE Traezenae *ed. Rom.* Troezenae *ed. Reg.** 3 Porthimi VE (*corr. ed. Rom.*) 4 Phelitus P E Helitus V, *corr. ed. Rom.* | Orei *ed. Rom.**, *sed cf. D 197* 6 Neophitus *codd.*, *corr. ed. Rom.* 7 seruator + episcopi F *edd.* | Cephalinensium *scripsi coll. D 191 et E 190*: Cephalensium *codd.* Cephalenensium *ed. Rom.* Cephalenensium *ed. Reg.** 8 peccator] *Anast. uertit ἀμαρτωλὸς (fort. ex gr. F 190)* | Cercyreos P (*cf. D 192*): Cercireos VE Cercyraeon *ed. Rom.** Corcyreorum *La.-Co.^{ms}* 9 peccator + indignus *ed. Rom.* (*corr. ed. Reg.*) | Zacynthi P *ed. Rom.*: Iacynthi VE 10 Hegenensium (*cf. gr. H T*) Gemensium *ed. Rom.** *i. t.* (*ex gr. Vc*) Hemensium *ed. Rom.^{ms}* 11–12 F 192 *post F 193 transponendum*; *cf. app. crit. gr.* 12 Aspondi *ed. Rom.* (*ex gr. T*) (*corr. Hard.*) 13 Amisi *scripsi coll. gr. et A 153, E 337*: Amissi *codd.* 16 F 197 *male post F 175 posuit ed. Rom.** | Dadibrensiu *codd.*, *correxi coll. gr. et A 161 etc. (cf. Hard.^{ms})* Cladibrensiu E *edd.* 18 F 199 *om. P* | *fort. <ciuitatis> Hadrianensis restituendum*; *cf. gr.* 21 Michahel E *edd.* 25 Rizaeci *ed. Rom.* Ryzei *ed. Reg. fort. recte (cf. D 216 et E 215)* Rhizaei *Hard.* 26 Nicephorus + episcopus (*sic*) P 27 ciuitatis] *cf. gr. T* | Trocnadensium P *ed. Rom.*: Trugnadensium V Truenadensium E 28 ciuitatis *suspectum (fort. ex F 208 insertum)*, *cf. gr.*

210. Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Νήσσα ὁμοίως.
 211. Στέφανος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κάμνου ὁμοίως.
 Ma. 393 212. Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Τλῶν ὁμοίως.
 213. Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κανδίδων ὁμοίως.
 La.-Co. 572 214. Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κορυδαλῶν ὁμοίως. 5
 215. Πέτρος ἀνάξιος διάκονος καὶ τοποτηρητῆς τοῦ θρόνου Ὁρυκάνδων ὁμοίως.
 216. Νικόδημος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σιδύμων ὁμοίως.
 217. Ἰωάννης <ἀνάξιος> διάκονος καὶ τοποτηρητῆς Φασήλιδος ὁμοίως.
 218. Στέφανος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀράξου ὁμοίως.
 219. Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ὑνιάνδου ὁμοίως. 10
 220. Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Λιμύρων ὁμοίως.
 221. Σταυράκιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ζηνοπόλεως ὁμοίως.
 222. Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κόμβων ὁμοίως.
 223. Γρηγόριος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κιβύρης ὁμοίως.
 Rom. 669 224. Βασίλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ταβῶν ὁμοίως. 15
 225. Δωρόθεος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Νεαπόλεως ὁμοίως.
 Ha. 468 226. Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀλαβάνδων ὁμοίως.
 227. Γρηγόριος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἡρακλείας ὁμοίως.
 228. Δαβὶδ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἰασσοῦ ὁμοίως.
 229. Γρηγόριος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μυλάσων ὁμοίως. 20
 230. Σέργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Βαργυλίων ὁμοίως.
 231. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Μύνδου ὁμοίως.
 232. Σταυράκιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σταδίας τῆς Κνίδου ὁμοίως.
 233. Γρηγόριος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Στρατονικείας ὁμοίως.
 234. Νικήτας ἀνάξιος πρεσβύτερος καὶ ὑποψήφιος Ἀλικαρνασοῦ ὁμοίως. 25
 235. Μαυριανὸς ἀνάξιος πρεσβύτερος καὶ ὑποψήφιος Κεράμου ὁμοίως.
 236. Παῦλος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀκμωνείας ὁμοίως.

(H) T M

1 ἐπίσκοπος + πόλεως M | Νήσσα T (cf. lat.): Νισᾶ M, fort. Νίσσα scribendum (cf. A 173 etc.); cf. Bischofslisten p. 67 adn. 301 2 Κάμνου H (prob.) T (cf. lat. et E 223): Καμνοῦ M; expectaueris Καύνου, cf. Bischofslisten p. 66 adn. 300 3 πόλεως H T (cf. lat.): om. M 5 Λεόντιος La.-Co.* | ἐπίσκοπος + πόλεως T edd. (cf. lat.) 6 διάκονος καὶ τοποτηρητῆς] πρεσβύτερος H | τοῦ θρόνου om. M | Ὁρυκάνδων scripsi coll. D 232 et E 231 (cf. Bischofslisten p. 67 adn. 306): Ὁρικάνδων H (prob.) T Ὁρυκανδοῦ M Ὁρικάνδου ed. Rom.* 7 ἐπίσκοπος + πόλεως T (cf. lat.) 8 ἀνάξιος suppleui (cf. lat.) | Φασήλιδος ed. Rom.: Φασήλιδος T Φασίλιδος M 9 Ἀράξου T (cf. D 233 et E 232): Ἀράζου M (cf. lat.) 10 Ὑνιάνδου (incertum in H)] cf. E 233 et Bischofslisten p. 67 cum adn. 308 11 ἐπίσκοπος + πόλεως T edd. (cf. lat.) 13 Κομβῶν H M, sed cf. A 183 etc. et Notit. 14 Κιβύρης M 15 Τάβων H T edd. 17 Ἀλαβάνδων H: Ἀλαβανδ' T Ἀλαβάνδου M ed. Rom.* 19 Ἰάσου H Ἰασσοῦ M 20 Μυλάσων H (prob.): Μυλάσσης T M edd., sed cf. A 193 etc. 21 ἐπίσκοπος + πόλεως T edd. (cf. lat.) | Βαργυλίων H 22 Μύνδου H (prob.) Hard.^m (cf. lat. et A 195 etc.): Μίνδου T M edd. 23 Σταδίας M: Σταδ' H Σταδείας T edd. | τῆς Κνίδου H M (cf. lat.): om. T edd.; cf. Bischofslisten p. 68 adn. 317 25 καὶ ὑποψήφιος om. H 25-26 Ἀλικαρνασοῦ — ὑποψήφιος om. T edd. 26 Μαυριανὸς H (prob.) | καὶ ὑποψήφιος om. H 27 Παῦλος H M: Μαυριανὸς T edd. (ex F 235, ut uidetur) | ἐπίσκοπος + πόλεως T edd. (cf. lat.) | Ἀκμωνείας M (uide quae adnotavi ad A 208): Ἀκμονίου H Ἀκμονείας T edd.

210. Georgius indignus episcopus Nessae similiter.
 211. Stephanus indignus episcopus Camni similiter.
 212. Constantinus indignus episcopus ciuitatis Tlensium similiter. Ma. 394
 213. Constantinus indignus episcopus Candibensium similiter.
 5 214. Leo indignus episcopus ciuitatis Corydalensium similiter. La.-Co. 571
 215. Petrus indignus diaconus et loci seruator throni Oricandensium similiter.
 216. Nicodemus indignus episcopus ciuitatis Sidymensium similiter.
 217. Iohannes indignus diaconus et loci seruator Phasilidis similiter.
 218. Stephanus indignus episcopus Arazi similiter.
 10 219. Georgius indignus episcopus Hyniandi similiter.
 220. Leo indignus episcopus ciuitatis Limyrensium similiter. PL 129, 467
 221. Stauracius indignus episcopus Zenopoleos similiter.
 222. Constantinus indignus episcopus Combensium similiter.
 223. Gregorius indignus episcopus Cibyrae similiter.
 15 224. Basilius indignus episcopus Tabensium similiter. Rom. 669
 225. Dorotheus indignus episcopus Neapoleos similiter.
 226. Constantinus indignus episcopus Alabandensium similiter. Ha. 467
 227. Gregorius indignus episcopus Heracliae similiter.
 228. Daudid indignus episcopus Hiassi similiter.
 20 229. Gregorius indignus episcopus Mylassensium similiter.
 230. Sergius indignus episcopus ciuitatis Bargyliensium similiter.
 231. Iohannes indignus episcopus ciuitatis Myndi similiter.
 232. Stauracius indignus episcopus Stadiae Cnidi similiter.
 233. Gregorius indignus episcopus Stratoniciae similiter.
 25 234. Niceta indignus presbyter et electus Alicarnasi similiter.
 235. Maurianus indignus presbyter et electus Cerami similiter.
 236. Paulus indignus episcopus ciuitatis Acmoniae similiter.

P VE

1 Nesse VE 3 Tlensium P *ed. Reg.*: Thelsium VE Tlesium *ed. Rom.* 5 ciuitatis] *cf. gr. T* | Karidalensium P Caridalensium VE, *corr. ed. Rom. ex gr.* 6 F 215 *om.* P | Orycandensium *Hard. fort. recte* (*cf. D 232 et E 231*) 7 ciuitatis] *cf. gr. T* | Sydimensium V Sidimensium E (*corr. ed. Rom.*) 8 Iohannes VE (*cf. gr.*): Petrus P 9 Arazi P V^{ac}E^{pc} (*cf. gr. M*): Arazzi V^{pc} (z¹ *add.* V¹⁻² *subter lin.*) Carci E^{ac} Araxi *ed. Rom.** 10 Hyniandi *ed. Reg.*: Hyniadi P V Hiniadis E Hyniadis *ed. Rom.* 11 ciuitatis] *cf. gr. T* | Limirensium VE 14 *debinc series episcoporum latina graecae denuo respondet* (*cf. supra ad F 51*) | Cybire V Cipre E (*corr. ed. Rom.*) 19 Iassi *ed. Rom.** 20 Mylasensium P Milasensium VE, *corr. ed. Rom.* 21 ciuitatis] *cf. gr. T* | Bargiliensium V Bargilensium E Bargylensium *ed. Rom.* 22 Myndi P *Hard.*: Mindi VE *ed. Rom.* 23 Stadiae Cnidi P: Stadienidi (*sic*) V Stadiernidi (*sic*) E Stadiae *ed. Rom.** 24 Stratoniciae P *ed. Rom.*: Stratonice VE 25 presbyter] episcopus *ed. Rom. (corr. Hard.)* | Halicarnassi *ed. Rom.** 27 ciuitatis] *cf. gr. T*

237. Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀλέων ὁμοίως.
 238. Ζαχαρίας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τραπεζουπόλεως ὁμοίως.
 239. Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Εὐμενείας ὁμοίως.
 240. Φίλιππος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τρανουπόλεως ὁμοίως.
 241. Δοσίθεος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Χωνῶν ὁμοίως. 5
 242. Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πελτῶν ὁμοίως.
 243. Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀππίας ὁμοίως.
 244. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σούβλιος ὁμοίως.
 245. Παντολέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος †Γαλατίας ὁμοίως.
 246. Μιχαήλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Χαιρετόπων ὁμοίως. 10
 Ma. 396 247. Γρηγόριος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τιμενουθηρῶν ὁμοίως.
 248. Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μηδαΐου ὁμοίως.
 249. Νικήτας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Νακωλείας ὁμοίως.
 250. Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Κοτυαείου ὁμοίως.
 251. Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Δοκιμίου ὁμοίως. 15
 252. Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Εὐκαρπίας ὁμοίως.
 253. Μιχαήλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως ὁμοίως.
 La.-Co. 573 254. Δαμιανὸς ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μηροῦ ὁμοίως.
 255. Νικήτας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Αὐγουστοπόλεως ὁμοίως.
 256. Θεοφύλακτος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κινναβάρεως ὁμοίως. 20
 257. Γρηγόριος ἀνάξιος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς πόλεως Πολυβωτοῦ ὁμοίως.
 258. Θεοφύλακτος <ἀνάξιος> πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τοῦ θρόνου Ἰψου ὁμοίως.
 259. Νικόλαος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Φυτείας ὁμοίως.
 260. Στέφανος <ἀνάξιος> πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τοῦ θρόνου Ὁστρου ὁμοί- 25
 ως.

(H) T M

1 Ἀλεῶν H M 3 Εὐμεν' H Εὐμενίας M 4 Φίλιππος — ὁμοίως] cf. Bischofslisten p. 70 adn. 326 | Τρα-
 νουπόλεως H T Hard.^{mss}; Τρανουπόλεως M ed. Rom.* (ex Vc) 5 Χωνῶν M: Χωνῶν H Χώνων T edd.; cf. Bi-
 schofslisten p. 70 adn. 329 6 Πελτῶν H (cf. Notit.): Πέλτων T M edd. 7 Ἀππίας H M: Ἀππείας T
 8 Σούβλιος M (cf. lat.): Σουβλ[...] H Σουβλίου T edd., fort. coll. B 218 Σιβλίας scribendum; cf. Bischofslisten p.
 70 adn. 328 9 Γαλατίας H (-ίας incertum) M: Γαλατείας T edd.; exspectaueris Οὐαλεντίας (cf. B 192 etc.)
 11 Τιμενουθήρων T edd. (correxī coll. A 209 etc.) Τιμένου Θηρῶν M; cf. Bischofslisten p. 70 adn. 325 12 Μη-
 δαΐου H (Mh euanidum) M (cf. B 209 etc. et Notit. 7,412 al.): Μινδαείου T edd. 13 ἐπίσκοπος + πόλεως T
 edd. (cf. lat.) | Νακολείας T 14 τοῦ om. M | Κοτυαείου M (cf. A 221 etc. et Notit.): Κοττυαείου T edd.
 15 τοῦ om. M | Δοκιμίου M ed. Reg.: Δοκιμείου T ed. Rom. 16 ἀνάξιος om. Vc ed. Rom. | ἐπίσκοπος +
 πόλεως T edd. (cf. lat.) 17 Ἱεραπόλεως M ed. Rom.: Ἱεροπόλεως T 18 ἐπίσκοπος + πόλεως T edd. (cf.
 lat.) 18–20 Μηροῦ — ἐπίσκοπος om. Vc edd. 18 Μηρ- euanidum in H 19 Αὐγουστοπόλεως H
 (prob.) 20 ἐπίσκοπος + πόλεως T edd. | Κινναβάρεως M (cf. D 273 et E 272): Κινναβάρων T Κιναβάρων
 Vc edd.; exspectaueris Κινναβορίου, sed nusquam in codd. traditur, cf. Bischofslisten p. 71 adn. 333 21 ἀν-
 άξιος om. H (et M ut semper) | καὶ — πόλεως (cf. lat. et D 280)] καὶ τοποτηρητὴς om. H, πόλεως om. T M
 21–26 Πολυβωτοῦ — ὁμοίως] omia fere euanida in H 21 Πολυβωτοῦ T M (cf. M in E 279, ubi Πολυβώτου
 T): Πολυβότου ed. Rom.^{corr.*} non male (cf. D 280 et Notit.) 22 ἀνάξιος suppleui (cf. lat.) | καὶ τοποτηρητὴς
 om. H | θρόνου H T: om. M | Ἰψου H T: Ἰψοῦ M 24 Φυτείας T: Φυτίας M 25 ἀνάξιος suppleui (cf.
 lat.) | τοῦ θρόνου om. M | Ὁστρου T (cf. D 279): Ὁστρου M; exspectaueris Ὁτρου (cf. B 213 et E 277; Notit.
 1,347 al.); cf. Bischofslisten p. 72 cum adn. 336

237. Leo indignus episcopus Aleensium similiter.
 238. Zacharias indignus episcopus Trapezupoleos similiter.
 239. Leo indignus episcopus Eumeniae similiter.
 240. Philippus indignus episcopus Tranopoleos similiter.
 5 241. Dositheus indignus episcopus Chonensium similiter.
 242. Georgius indignus episcopus Peltensium similiter.
 243. Georgius indignus episcopus Appiae similiter.
 244. Iohannes indignus episcopus Sublios similiter.
 245. Pantoleo indignus episcopus Galatiae similiter.
 10 246. Michahel indignus episcopus Chaeretopensium similiter.
 247. Gregorius indignus episcopus Timenutherensium similiter. Ma. 395
 248. Georgius indignus episcopus †Midiadii similiter.
 249. Niceta indignus episcopus ciuitatis Nacoliae similiter.
 250. Constantinus indignus episcopus †Cotaii similiter.
 15 251. Leo indignus episcopus Docimii similiter.
 252. Constantinus indignus episcopus ciuitatis Eucarpiae similiter.
 253. Michahel indignus episcopus Hieropoleos similiter.
 254. Damianus indignus episcopus ciuitatis Meri similiter. La.-Co. 574
 255. Niceta indignus episcopus Augustopoleos similiter.
 20 256. Theophylactus indignus episcopus Cinabarensium similiter.
 257. Gregorius <indignus> presbyter et loci seruator ciuitatis Polyboti similiter.
 258. Theophylactus indignus presbyter et loci seruator throni Ipsi similiter. PL 129, 468
 259. Nicolaus indignus episcopus Phytiae similiter.
 260. Stephanus presbyter et loci seruator throni Ostri similiter.

P VE

1 Aleensium V Saleensium E 2-3 F 238-239 om. P 5 Chonensium scripsi coll. A 202 et B 190: Chonen (sic) P V Chonensi E Chonensis ed. Rom.* 7 F 243 om. P 8 Sublios (cf. gr. M)] Sublii ed. Rom.* (ex gr. T) 9 Pantoleon ed. Rom.* | Galatiae] cf. app. crit. gr. 10 Michael E edd. | Cetoapensium (sic) codd., corr. ed. Rom. 11 F 247 om. P | Georgius F ed. Rom. (corr. ed. Reg.) | Timenutherensium ed. Rom.: Timerutherensium VE 12 Midiadii Mindaii ed. Rom. (ex gr. T); incertum quid Anast. legerit in gr., expectaueris Medaii (cf. gr. et B 209) 13 F 249 om. P | ciuitatis] cf. gr. T 14 Cotaii P V (incertum quid Anast. legerit in gr.): Cotai E Cottiayi ed. Rom. (ex gr. T) Cotyaei Hard., praetulerim Cotyaii 15 Tocimi P Tocimii VE, corr. ed. Rom. 16 F 252 om. P | ciuitatis] cf. gr. T 17 Michael E edd. | Hierapoleos ed. Rom.*, sed cf. A 215 etc. 18 ciuitatis (cf. gr. T) om. F edd. 20 Theophilactus P V Theopilattus E, corr. ed. Rom. | indignus episcopus om. F edd. | fort. Cinnabarensium scribendum, cf. gr. T 21 indignus suppl. ed. Reg. ex gr. | ciuitatis om. P, sed cf. gr. | Polinoti codd., corr. ed. Rom. 22 F 258 om. P | Theophilactus V Theopilattus E, corr. ed. Rom. | throni Ipsi E: om. V 23 Phitię VE 24 F 260 om. P | expectaueris Stephanus <indignus>, sed cf. app. crit. gr. | throni Ostri ed. Rom. (cf. gr.): thromosti (sic) E throni V

261. Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Ἀμβλάδων ὁμοίως.
 262. Ἐπιφάνιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Πέρτων ὁμοίως.
 263. Μιχαήλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Πάππων ὁμοίως.
 Rom. 670 264. Σισίνιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως τοῦ Φιλομηλίου ὁμοίως.
 265. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τυμβριάδων ὁμοίως. 5
 266. Στέφανος ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Ὀρύμων ὁμοίως.
 267. Νικηφόρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Φόγλων ὁμοίως.
 268. Μαριανὸς ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μαγύδων ὁμοίως.
 269. Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀνδιδων ὁμοίως.
 270. Στέφανος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Παρνασοῦ ὁμοίως. 10
 271. Θεόφιλος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς Χίου ὁμοίως.
 272. Σέργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος <τῆς> Λέρου ὁμοίως.
 273. Ἡράκλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς Σάμου ὁμοίως.
 274. Γαλάτιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς Μήλου ὁμοίως.
 Ha. 469 275. Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς Ἄνδρου ὁμοίως. 15
 276. Εὐστάθιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς Τήνου ὁμοίως.
 277. Κάλλιστος ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Εὐδοκιάδος ὁμοίως.
 278. Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κρεμνῶν ὁμοίως.
 279. Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Λαγίνων ὁμοίως.
 280. Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀδριανῆς ὁμοίως. 20
 281. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κοδρούλων ὁμοίως.
 282. Εὐστράτιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Δεβελτοῦ ὁμοίως.
 Ma. 397 283. Εὐφήμιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σωζοπόλεως ὁμοίως.
 284. Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Βουλγαροφύγου ὁμοίως.
 285. Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πλουτινουπόλεως ὁμοίως. 25

(H) T M

1 πόλεως H T: om. M | Ἀμβλάδων H (prob.) T: Ἀμυλάδων M 2 πόλεως H T: om. M | Πέρτων Hard.^{ms} (cf. A 227 etc.): Πελτῶν H T (fort. ex F 242) edd. Πέλτων M 3 πόλεως T (incertum in H): om. M | Πούππων T edd. i. t. Πάππων M (euanidum in H), corr. ed. Rom.^{ms} (cf. lat. et A 229 etc.) 4 Σισίνιος ed. Rom.* | πόλεως H T: om. M | τοῦ H T: om. M | Φιλομηλίου T M (incertum in H), corr. ed. Rom. (cf. A 228 etc.) 5 ἀνάξιος om. Vc ed. Rom. (corr. ed. Reg.) | ἐπίσκοπος + πόλεως T (om. Vc) | Τυμβριάδων H (prob.) T: Τυμβριάδος M 6 Στέφανος — ὁμοίως] cf. Bischofslisten p. 64 adn. 282 | πόλεως H T: om. M edd. | Ὀρύμων M 7 ἀνάξιος om. H (et M ut semper) | Φόγλων H 8 Μαρίνος T edd. | Μαγύδων] uide adn. ad D 291 et Bischofslisten p. 73 adn. 348 9 Ἀνδιδων scripsi coll. A 241 etc.: Δίδων codd.; cf. Bischofslisten p. 74 adn. 350 10 Παρνασοῦ H M: Παρνασοῦ T edd. 11 τῆς om. M 12 τῆς addidi coll. D 310 et E 309 13 Ἡρακλῆς sic M | τῆς H T: om. M 14 Γαλάτιος M (cf. lat. et D 309, E 308): Γαλάτων H (prob.) Γαλατ' T Γαλατίων ed. Rom. ex Vc (Γαλατίον) | τῆς om. M | Μήλου H (prob.) T: Μιλήτου M 15 τῆς H T: om. M | Ἄνδρου ed. Rom. (cf. lat.): Ἄντρου codd. (idem mendum in D 322) 16 τῆς H T: om. M 17 πόλεως T (cf. lat. et D 303), om. M (incertum in H) | Εὐδοκιάδος M (cf. D 303 et E 302): Εὐδοκιάδων T edd. 18 Κρεμνίων H (prob.) Κρημνῶν ed. Reg.* fort. recte (cf. B 259 etc.) 19 Λαγίνων] Λαγνῶν ed. Rom. ex Vc (Λάγνων) (euanidum in H) 20 Κωνσταντῖνος — ὁμοίως] F 280 fort. posteriore aetate insertum est (non traditur in codd. lat.); cf. Bischofslisten p. 16 adn. 48 | Ἀδριανῆς T (cf. B 260 etc.): Ἀδριανοῦ M Ἀδριανῆς Vc edd. 21 Κοδρούλων H T: Κουδρούλλου M; cf. Bischofslisten p. 75 adn. 362 22 Δεβέλτου ed. Rom.* ex Vc 23 Εὐφήμιος M (cf. D 296 et E 295): Εὐθύμιος T edd. 24 τοῦ H T: om. M 25 Πλουτινουπόλεως T (cf. B 246 etc. et Notit.): Πλουτινοπόλεως M

261. Constantinus indignus episcopus ciuitatis Ambladensium similiter.
 262. Epiphanius indignus episcopus ciuitatis Peltensium similiter.
 263. Michahel indignus episcopus ciuitatis Pappensium similiter.
 264. Sisinnius indignus episcopus ciuitatis Philomilii similiter. Rom. 670
 5 265. Iohannes indignus episcopus Tymbriadensium similiter.
 266. Stephanus indignus episcopus ciuitatis Orymnensium similiter.
 267. Nicephorus indignus episcopus Phoglensium similiter.
 268. Marianus indignus episcopus Magydensium similiter.
 269. Leo indignus episcopus Didensium similiter.
 10 270. Stephanus indignus episcopus Parnasi similiter.
 271. Theophilus indignus episcopus Chii similiter.
 272. Sergius indignus episcopus Leri similiter.
 273. Heraclius indignus episcopus Sami similiter.
 274. Galatius indignus episcopus Militi similiter.
 15 275. Constantinus indignus episcopus Andri similiter. Ha. 470
 276. Eustathius indignus episcopus Tini similiter.
 277. Kallistus indignus episcopus ciuitatis Eudociadensium similiter.
 278. Theodorus indignus episcopus Cremnensium similiter.
 279. Constantinus indignus episcopus Lagnensium similiter.
 20 280.
 281. Iohannes indignus episcopus Cudrulensium similiter.
 282. Eustratius indignus episcopus Debelti similiter.
 283. Euthymius indignus episcopus Sozopoleos similiter. Ma. 398
 284. Theodorus indignus episcopus Bulgarophygensium similiter.
 25 285. Georgius indignus episcopus Plutinopoleos similiter.

P VE

1 ciuitatis om. P F edd. 2 ciuitatis om. F edd. | Peltensium] cf. app. crit. gr. 3 Michael E edd. | ciuitatis om. F edd.
 4 ciuitatis om. F edd. 5 Tymbriadensium VE 6 F 266 om. P | ciuitatis om. F edd. | Orymnensium VE, corr. ed. Reg.
 (cf. gr. et E 341) 8 F 268 om. E | Magidensium V 9 Didensium] Anast. legit Διδων, cf. app. crit. gr. 10 Parnasi P:
 Pharnasi VE Parnassi ed. Rom.* 14 Militi P E (cf. gr. M): Meliti V Mili ed. Rom. Meli ed. Reg.* 17 Kallistus scripsi
 (cf. E 302): Kalistus P V Calistus E Callistus ed. Rom.* 19 F 279 om. P | Lagnensium ed. Rom.* (ex gr. Vc) 20 F
 280 non traditur in codd. lat. (cf. app. crit. gr.); Constantinus indignus episcopus Andrianæ (debut Hadrianæ) simi-
 liter suppl. ed. Rom.* (ex gr. Vc) 21 F 281 om. P | Cudrulensium E (cf. gr. M et D 305, E 304): Crudulensium V
 Codrulensium ed. Rom.* 22 Eustratius V: Eustathius P Eustatius E | Duelti codd., corr. ed. Rom. 23 Euthymius
 (cf. gr. T) ed. Rom.: Euthimus P Euthimius VE 24 Bulgarophygensium scripsi dubitanter (cf. E 296): Vulgarephe-
 sium P Vulgarophesium V Vtigarophesium E Bulgarophygi ed. Rom.* (cf. gr. et B 245, D 297) 25–853,1 F 285–286
 om. P

286. Σισίνιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Γαρέλλης ὁμοίως.
 287. Ῥουβίμ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σκοπέλου ὁμοίως.
 288. Βασίλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Περβέρεως ὁμοίως.
 289. Μιχαήλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Παμφύλου ὁμοίως.
 290. Μάνζων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πρακάνων ὁμοίως. 5
 291. Εὐστάθιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κελενδέρεως ὁμοίως.
 292. Σισίνιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μουσβάδων ὁμοίως.
 La.-Co. 575 293. Εὐστάθιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Λάμου ὁμοίως.
 294. Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σιβύλων ὁμοίως.
 295. Στέφανος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Φιλαδελφείας ὁμοίως. 10
 296. Ζαχαρίας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Καρδαβούνδων ὁμοίως.
 297. Στέφανος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Συνάου ὁμοίως.
 298. Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας ὁμοίως.
 299. Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κάδων ὁμοίως.
 300. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀζανοῦς ὁμοίως. 15
 301. Θεοφύλακτος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μοσύνων ὁμοίως.
 302. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πραινέτου ὀρίσας ὑπέγραψα.

Ἡ ἀγία σύνοδος ἐξεβόησε· Πάντες οὕτως πιστεύομεν, πάντες τὸ αὐτὸ φρονοῦμεν, πάντες συναινέσαντες ὑπεγράψαμεν. αὕτη ἡ πίστις τῶν ἀποστόλων, αὕτη ἡ πίστις τῶν πατέρων, αὕτη ἡ πίστις τῶν ὀρθοδόξων, αὕτη ἡ πίστις τὴν οἰκουμένην 20 ἐστήριξε. πιστεύοντες εἰς ἓνα θεὸν ἐν τριάδι ἀνυμνούμενον τὰς τιμίας εἰκόνας ἀσπαζόμεθα. οἱ μὴ οὕτως ἔχοντες ἀνάθεμα ἔστωσαν, οἱ μὴ οὕτως φρονοῦντες πόρρω τῆς ἐκκλησίας ἐκδιωχθήτωσαν. ἡμεῖς τῇ ἀρχαίᾳ θεσμοθεσίᾳ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπακολουθοῦμεν, ἡμεῖς τοὺς θεσμούς τῶν πατέρων φυλάττομεν. ἡμεῖς 25 τοὺς προστιθέντας τι ἢ ἀφαιροῦντας ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἀναθεματίζομεν. ἡμεῖς τὴν ἐπείσακτον καινοτομίαν τῶν χριστιανοκατηγόρων ἀναθεματίζομεν. ἡμεῖς τὰς

18-854,2 Ἡ — καθυποβάλλομεν = Quae supersunt actorum graecorum concilii Florentini, pars I, p. 85,28-86,14 Gill (continuatur infra p. 856,4-5) 21-854,4 πιστεύοντες — ἀνάθεμα² ~ Niceph. apol. min. p. 7,1-9 (= cod. V f. 132^v-133^r) 23-25 ἡμεῖς — ἀναθεματίζομεν haec tempore concilii Florentini saepe laudantur; cf. e.g. Nil. Cabas. or. 5 de spiritu sancto c. 18,27-30 Kislas

(H) T M 18 Ἡ ἀγία σύνοδος dehinc denuo adsunt V T^{VI} Can (= Ba Vl Vo La Co Mn Cu) 18-854,2 = Conc. Flor. 21-854,13 ~ Act. V p. 598,13-30 21-854,9 ~ Act. IV p. 480,11-26 21-854,4 ~ Niceph. (= V^N) 25-26 ἡμεῖς — ἀναθεματίζομεν Am f. 149^r

1 Σισίνιος ed. Rom.* | Γαρέλλης M: Γαριάλων H (prob.) Γαριέλης T edd.; nomen episcopatus incertum, cf. Bischofslisten p. 75 cum adn. 359 3 Περβέρεως T (cf. B 247 etc.): Πιπέρεως M 4 τοῦ H T: om. M 5 Μανζών H (prob.) 6 Κελενδέρων H M 7 Σισίνιος ed. Rom.* 9 Σιβύλων scripsi dubitanter (cf. D 319 et Bischofslisten p. 77 adn. 373): Σιβίλλων H (cf. A 242 et B 236) Σιβίλων T edd. (cf. lat.) Συβίλλων M 12 Συνάου H M (cf. D 330 et E 324): Συννάους T edd. 14 Κάδων scripsi coll. D 324 et E 321: Καδ' H Κάδους T edd. (cf. B 237) Καδασσοῦ M 15 Ἀζανοῦς H M: Ἀζάνους T edd.; expectaueris Ἀζανῶν (cf. Notit.; Ἀζάνων traditur in B 239 et D 327) 17 F 302 fort. posteriore aetate additum, cf. Bischofslisten p. 28 et p. 61 adn. 264 | ὀρίσας ὑπέγραψα M: ὁμοίως H T, sed cf. lat. 19-20 αὕτη² — πατέρων om. ed. Rom.* 21 πιστεύομεν V | ὑμνούμενον V^N Conc. Flor. ed. Rom.* | ἀγίας V^N 22 ἔστω sic V Co Mn 23 διωχθήτωσαν V Mn 23-24 τῆς² — ἐκκλησίας om. V^N 24 ἀκολουθοῦμεν Vl 25 τι om. V^N | ἐκ om. V Co Mn | τῆς + καθολικῆς T V^N (sic etiam Act. IV) 25-854,1 ἡμεῖς — ἀποδεχόμεθα om. V^N 25-26 ἡμεῖς — ἀναθεματίζομεν om. M Vo^{ac} (add. Vo^r in marg. inf.) Conc. Flor.

286. Sisinnius indignus episcopus Garelsium similiter.
 287. Ruben indignus episcopus Scopeli similiter.
 288. Basilius indignus episcopus Piperensium similiter.
 289. Michahel indignus episcopus Pamphili similiter.
 5 290. Manzo indignus episcopus Pracanensium similiter.
 291. Eustathius indignus episcopus Celendereos similiter.
 292. Sisinnius indignus episcopus Musbadensium similiter.
 293. Eustathius indignus episcopus Lami similiter. La.-Co. 576
 294. Leo indignus episcopus Sibilensium similiter.
 10 295. Stephanus indignus episcopus Philadelphiae similiter. PL 129, 469
 296. Zacharias indignus episcopus Cardabundensium similiter.
 297. Stephanus indignus episcopus Synai similiter.
 298. Constantinus indignus episcopus Ancyrae similiter.
 299. Theodorus indignus episcopus Cadi similiter.
 15 300. Iohannes indignus episcopus Azani similiter.
 301. Theophylactus indignus episcopus Mosynensium similiter.
 302. Iohannes indignus episcopus Praenetensium diffiniens subscripsi.

Sancta synodus exclamavit: Omnes ita credimus, omnes idipsum sapimus, omnes consentientes subscripsimus. haec est fides apostolorum, haec fides patrum, haec
 20 fides horthodoxorum, haec fides orbem terrarum firmauit. credentes in unum deum in trinitate laudandum honorabiles imagines osculamur. qui sic se non habent anathema sint, qui sic non sentiunt procul ab ecclesia expellantur. nos anti- Rom. 671
 quam legislationem ecclesiae catholicae sequimur, nos leges patrum custodimus. nos eos qui addunt quid uel adimunt de ecclesia anathematizamus. nos subintro-
 25 ductam nouitatem christianos accusantium anathematizamus. nos uenerandas imagines recipimus. nos eos qui sic non se habent anathemati summittimus. his qui

P VE

1 Garelsium V: Galerensium E Gariensium *ed. Rom.* Garielensium La.-Co.* (*fort. recte; cf. D 302*) 2 Rubim
*ed. Rom.** (Ruben La.-Co.^{ms} ex P) 3 Piperensium (*cf. gr. M*) Perbereos *ed. Rom.^{ms}* (*ex gr. T*) 4 Michael E *edd.* |
 Pamphyli *ed. Rom.* fort. recte* 6 F 291 *om.* P | Eustatius E | Çelendereos V 7 Musmadensium *codd., corr. ed. Rom.*
 12–13 F 297–298 *om.* P 12 Synai F (*cf. gr.*): Sinai VE Synnai *ed. Rom.** 13 Ancyrae F: Ancirę VE 14 Cadi]
Anast. fort. legit Κάδοι (*Cadus traditur in B 237*) 16 Theophilactus *codd., corr. ed. Rom.* | Mosinensium V Mosi-
 nen (*sic*) E 17 Prenetensium VE | diffiniens subscripsi] similiter *ed. Rom.** (*ex gr. T*) 22 pellantur *ed. Rom.**
 23 leges V^{ec}: legis P legem E 24–25 subintroductam P: ubi introductam V subinductam E *edd.* 26 recepimus P,
sed cf. gr. | anathemati] anathematismis F *edd.*

σεπτὰς εἰκόνας ἀποδεχόμεθα. ἡμεῖς τοὺς μὴ οὕτως ἔχοντας τῷ ἀναθέματι καθυποβάλλομεν. τοῖς ἐκλαμβάνουσι τὰς παρὰ τῆς θείας γραφῆς ῥήσεις τὰς κατὰ τῶν εἰδώλων εἰς τὰς σεπτὰς εἰκόνας ἀνάθεμα. τοῖς μὴ ἀσπαζομένοις τὰς ἀγίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας ἀνάθεμα. τοῖς ἀποκαλοῦσι τὰς ἱερὰς εἰκόνας εἰδωλὰ ἀνάθεμα. τοῖς λέγουσιν ὅτι ὡς θεοῖς οἱ χριστιανοὶ ταῖς εἰκόσι προσῆλθον ἀνάθεμα. τοῖς κοινωνοῦσι ἐν γνώσει τοῖς ὑβρίζουσι καὶ ἀτιμάζουσι τὰς σεπτὰς εἰκόνας ἀνάθεμα. τοῖς λέγουσιν ὅτι πλὴν Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἄλλος ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῶν εἰδώλων ἀνάθεμα. τοῖς τολμῶσι λέγειν τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν εἰδωλὰ ποτε δεδέχθαι ἀνάθεμα.

Πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων. Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς αὐτοῦ μητρὸς πολλὰ τὰ ἔτη. νικητῶν βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη. νέω Κωνσταντίνῳ καὶ νέᾳ Ἑλένῃ αἰωνία ἡ μνήμη. ὁ θεὸς φυλάξει τὸ κράτος αὐτῶν. οὐράνιε βασιλεῦ, τοὺς ἐπιγείους φύλαξον.

- Ma. 400 "Ολοῖς τοῖς αἰρετικοῖς ἀνάθεμα. τῷ φρυαξαμένῳ συνεδρίῳ κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀνάθεμα. τῷ δεχομένῳ τὰ δυσσεβῆ τῆς αἰρέσεως αὐτῶν λογύδρια ἀνάθεμα. Θεοδοσίῳ τῷ ψευδωνύμῳ ἐπισκόπῳ Ἐφέσου ἀνάθεμα. Σισινίῳ τῷ ἐπίκλιν 15
Ha. 472 Παστιλλᾷ ἀνάθεμα. Βασιλείῳ τῷ κακεμφάτῳ τρικακάβῳ ἀνάθεμα. ἡ τριάς τῶν τριῶν τὸ δόγμα καθεῖλεν. Ἀναστασίῳ, Κωνσταντίνῳ καὶ Νικήτῃ τοῖς κατὰ διαδοχὴν τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως προεδρεύσασιν ὡς νέῳ Ἀρείῳ, Νεστορίῳ 20
La.-Co. 577 καὶ Διοσκόρῳ ἀνάθεμα. ἡ ἀγία τριάς τῶν τριῶν τὸ δόγμα καθεῖλεν. Ἰωάννη Νικομηδείας καὶ Κωνσταντίνῳ Νακωλείας τοῖς αἰρεσιάρχαις ἀνάθεμα. ἐξουδένωσαν τὴν εἰκόνα τοῦ κυρίου καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ, ἐξουδένωσεν αὐτοὺς κύριος. εἴ τις τῆς 25
χριστιανοκατηγορικῆς αἰρέσεως ὄντα τινὰ ἢ ἐν αὐτῇ τὸν βίον ἀπορρήξαντα διεκ-

21–22 cf. I Reg. 15,23 et 26

16–18 Θεοδοσίῳ – καθεῖλεν cf. Steph. Diac. uita Steph. Iun. (BHG^a 1666) § 29 p. 128,20–22

(H)V T M T^{VI} Can (= Ba VI Vo La Co Mn Cu) 2–3 τοῖς – ἀνάθεμα praetermisit H 7–9 τοῖς – ἀνάθεμα praetermisit H 14–856,1 τῷ – ἀνάθεμα praetermisit H 16–17 Θεοδοσίῳ – ἀνάθεμα² ~ Pa f. 283^v (continuatur infra l. 20) 20–21 Ἰωάννη – ἀνάθεμα = Pa f. 283^v 22–856,1 εἴ – ἀνάθεμα Am f. 149^r

1 σεπτὰς + καὶ ἀγίας Ba | ἀποδεχόμεθα] ἀσπαζόμεθα T edd. Act. IV | τῷ om. HV 2 τὰς² om. V 3–4 τοῖς – ἀνάθεμα¹ om. V^N 5 προσῆλθον (cf. lat. et Act. V)] προσέρχονται Act. IV 5–6 τοῖς² – ἀνάθεμα om. Vc edd. 6 καὶ ἀτιμάζουσι om. Ba 7 ἐκ + τῆς πλάνης M 10 Πολλὰ – βασιλέων om. V La Co Mn Cu (sed cf. infra app. crit. ad p. 856,5) | Κωνσταντίνου + τοῦ ὀρθοδόξου ἡμῶν βασιλέως V La Co Mn Cu 10–11 πολλὰ – ἔτη¹] αἰωνία ἡ μνήμη V La Co Mn Cu, om. T^{VI} Ba VI Vo 11 νικητῶν – ἔτη² om. V La Co Mn Cu | καὶ om. V Mn 12 ἡ μνήμη om. Cu | μνήμη + Γερμανοῦ τοῦ ὀρθοδόξου καὶ ἀγιωτάτου πατριάρχου αἰωνία ἡ μνήμη V La Co Mn Cu (uide infra p. 856,6) 12–13 ὁ – φύλαξον om. V La Co Mn Cu (sed cf. infra app. crit. ad p. 856,5) 12 φυλάξει M Ba VI Vo^{ac} (prob., ei in η mut. Vo^a) (-ei incertum in HV T T^{VI}) φυλάξει ed. Rom.* 12–13 ἐπιγείους] ἐπὶ γῆς VI Vo 15 λογίδρια ed. Rom.* 16 Σισινίῳ T M Ba (abbr. T^{VI}): Σισινίῳ V VI Vo La Co Mn Cu Pa 17 Παστιλλᾷ M VI Pa: Παστιλλᾷ V T T^{VI} Vo La Co Mn Cu Παστιλλᾷ Ba | Βασιλείῳ – ἀνάθεμα² om. VI | τρικακάβῳ V M Ba Vo La Co Mn Cu: τρικακκάβῳ T T^{VI} Pa 18 τὰ δόγματα V La Co Mn Cu (cf. lat.) 19 ὡς om. T^{VI} 20 ἀγία om. T^{VI} Ba fort. recte (cf supra l. 17) | τὰ δόγματα V La Co Mn Cu edd. (cf. lat.) | post καθεῖλεν inseruit ed. Rom.* ea quae in V post l. 21 ἀνάθεμα traduntur (uide infra) 21 καὶ om. La | Νακωλίας V Mn Νακολείας T T^{VI} VI Vo Νακολίας Ba Νακολασίας sic Pa | ἀνάθεμα + προσέτι τοῖς ζηλώσασιν καὶ μιμησαμένοις τὴν τριφυῆ (τριφυᾶ La Co Cu) κακίαν τῶν εἰρημένων αἰρεσιάρχων προέδρων ἀνάθεμα (des. Cu folio 338^v mutilato, adhibetur dehinc apographon Os). Θεοδώρῳ (Θεοδότῳ La Co Mn Os), Ἀντωνίῳ καὶ Ἰωάννῃ ὡς Μάνεντι, Ἀπολιναρίῳ καὶ Εὐτυχεῖ τοῖς φαντασιοσκόποις καὶ δοκήταις ἀνάθεμα. Θεοδώρῳ τῷ Συρακουσῶν τῆς Σικελίας τῷ ἐπιλεγόμενῳ Κριθίνῳ καὶ τοῖς συναποστατοῦσιν αὐτῷ ἀνάθεμα V La Co Mn Os (inseruit ed. Rom.* post l. 20 καθεῖλεν); cf. Gouillard, Synodikon p. 150 adn. 252; Gero, Constantine V p. 55 adn. 10 22 ἐξουδένωσεν] ἐξουδενώσσει T^{VI} (fort. ex Sept.) | αὐτοὺς + ὁ V M VI La Co Mn Os edd., sed cf. Sept. 22–856,1 εἴ – ἀνάθεμα om. T^{VI} Ba 22 τῆς om. ed. Rom.* (ex Vc)

assumunt dicta quae a diuina scriptura contra idola proferuntur in uenerabiles imagines anathema. his qui non salutant sanctas et uenerabiles imagines anathema. his qui uocant sacras imagines idola anathema. his qui dicunt quia ut ad deos christiani ad imagines accesserunt anathema. his qui communicant scienter iis qui iniuriam et contumeliam uenerabilibus imaginibus inferunt anathema. his qui dicunt quia praeter Christum alius eruit nos ab idolis anathema. his qui audent dicere catholicam ecclesiam aliquando idola recepisse anathema.

Multos annos imperatorum. Constantini et Heirenae matris eius multos annos. uictorum imperatorum multos annos. nouo Constantino et nouae Helenae aeterna memoria. deus custodiat imperium eorum. caelestis rex, terrenos custodi. Ma. 399

Omnibus hereticis anathema. frementi concilio contra uenerabiles imagines anathema. ei qui recipit impias hereseos eorum ratiunculas anathema. Theodosio falsi nominis episcopo Epheseno anathema. Sisinnio cognomento Pastilla anathema. Basilio, qui obscena pronuntiatione tricacauus appellatus est, anathema. trinitas Ha. 471
 15 horum trium dogmata deposuit. Anastasio, Constantino et Nicetae, qui per successionem throno Constantinopolitano praesederunt, ac si nouo Arrio, Nestorio et Dioscoro anathema. sancta trinitas horum trium dogmata deposuit. Iohanni Nicomediae, Constantino Nacoliae heresiarchis anathema. ad nihilum deduxerunt imaginem domini et sanctorum eius, ad nihilum deduxit eos dominus. si quis quenquam La.-Co. 578
 20 hereseos christianos accusantis uel in ea uitam suam transigentem defenderit, ana PL 129, 470

P VE

6 preter P E 8 Irenae *ed. Rom.** 9 noue P E 10 deus] dominus E *edd.* 12 ei] et E *ed. Rom. (corr. ed. Reg.)* | eorum ratiunculas] ratiunculas ipsorum E *edd.* 13 Ephesino P F *edd.* | Pastillae *ed. Rom.** 14 obscoena *ed. Rom.** | tricacauus (*cf. gr. et Conc. Const. IV Anast. interpr. Act. X l. 871*)] tricaccabus *ed. Rom.** (*ex Act. I p. 53, 16, ubi tricaccuum codd.*) 18 nihilum] nichilum VE 19 quemquam *ed. Rom.** 20 transigentem] *expectaueris* finientem; *cf. infra p. 93 l. 1* (uita sua functum *ed. Rom. ms*) | defendit *ed. Rom.**

δικεῖ, ἀνάθεμα. εἴ τις Χριστὸν τὸν θεὸν περιγραφτὸν οὐχ ὁμολογεῖ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, ἀνάθεμα. εἴ τις τὰς εὐαγγελικὰς ἐξηγήσεις τὰς στηλογραφικῶς γινόμενας οὐ προσίεται, ἀνάθεμα. εἴ τις οὐκ ἀσπάζεται ταύτας ὡς εἰς ὄνομα τοῦ κυρίου οὔσας καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ, ἀνάθεμα. εἴ τις πᾶσαν παράδοσιν ἐκκλησιαστικὴν ἔγγραφόν τε ἢ ἄγραφον ἀθετεῖ, ἀνάθεμα.

5

Rom. 672 Γερμανοῦ τοῦ ὀρθοδόξου αἰωνία ἡ μνήμη. Ἰωάννου καὶ Γεωργίου αἰωνία ἡ μνήμη. τῶν κηρύκων τῆς ἀληθείας αἰωνία ἡ μνήμη. ἡ τριάς τοὺς τρεῖς ἐδόξασεν. ὧν ταῖς διαλογαῖς κατακολουθεῖν ἀξιωθείμεν οἰκτιρμοῖς τε καὶ χάριτι τοῦ πρώτου καὶ μεγάλου ἀρχιερέως Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν, πρεσβευούσης τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν τῆς ἁγίας θεοτόκου καὶ πάντων αὐτοῦ τῶν ἁγίων· γένοιτο. ἀμήν.

10

9 cf. Hebr. 4,14

1-2 εἴ - ἀνάθεμα cf. Niceph. refut. c. 47,11-14; Steph. Diac. uita Steph. Iun. (BHG^a 1666) § 44 p. 145,25-26
4-5 εἴ - ἀνάθεμα = Quae supersunt actorum graecorum concilii Florentini l. l. p. 86,15-16

(H) V T M T^{VI} Can (= Ba VI Vo La Co Mn Cu) 4-5 ~ Conc. Flor.

1 οὐκ Ba VI Vo 2-3 γενομένας T^{VI} 3-4 εἴ - ἀνάθεμα om. Os 3 ὡς om. M 4 οὔσας om. M
4-5 εἴ - ἀνάθεμα] καὶ τί νῦν πράξουσιν οἱ ἀθετοῦντες; add. V^{lms} (= schol. 479 apud Benešević) 5 ἡ V T T^{VI} VI Vo La Co Mn Os (cf. Act. VIII p. 968,29): καὶ H M Ba Conc. Flor. | ἀθετεῖ] οὐ προσίεται H ἀθετῇ La | ἀνάθεμα + Πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων. (Os add. ὁ δεῖνα τοῦ ὀρθοδόξου ἡμῶν βασιλέως πολλὰ τὰ ἔτη· ὁ δεῖνα τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν βασιλείας πολλὰ τὰ ἔτη) ὁ θεὸς φυλάξει τὸ κράτος αὐτῶν. ὁ θεὸς τὴν βασιλείαν αὐτῶν εἰρηνεύσει. οὐράνιε βασιλεῦ (βασιλεὺς La), τοὺς ἐπιγείους (ἐπὶ γῆς Os) φύλαξον V La Co Mn Os (des. Os; codices La Co Mn add. τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου πολλὰ τὰ ἔτη [τοῦ - ἔτη om. Co Mn]. Βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου, Λέοντος καὶ Ἀλεξάνδρου, Χριστοφόρου καὶ Ῥωμανοῦ, Κωνσταντίνου, Ῥωμανοῦ, Νικηφόρου καὶ Ἰωάννου, Βασιλείου, Κωνσταντίνου καὶ [om. Co Mn] Ῥωμανοῦ [+ καὶ Μιχαὴλ Co Mn] τῶν τὴν οὐράνιον βασιλείαν τῆς ἐπιγείου ἀλλαξαμένων αἰωνία ἡ μνήμη. Εὐδοκίας καὶ Θεοφανοῦς, Θεοδώρας καὶ Ἑλένης, Θεοφανοῦς καὶ Θεοδώρας τῶν εὐσεβεστάτων αὐγουστῶν αἰωνία ἡ μνήμη [+ Ζωῆς τῆς εὐσεβεστάτης αὐγούστης καὶ τρισμακαρίστου αἰωνία ἡ μνήμη Co Mn]. Γερμανοῦ, Ταρασίου, Νικηφόρου καὶ Μεθοδίου τῶν ἀσιδίων καὶ μακαρίων πατριαρχῶν αἰωνία ἡ μνήμη, Ἰγνατίου, Φωτίου, Στεφάνου καὶ Ἀντωνίου, Νικολάου καὶ Εὐθυμίου, Στεφάνου, Τρύφωνος, Θεοφυλάκτου, Πολυεύκτου, Ἀντωνίου, Νικολάου, Σισινίου, Σεργίου καὶ [om. Co Mn] Εὐσταθίου [+ καὶ Ἀλεξίου Co Mn] τῶν ὀρθοδόξων πατριαρχῶν αἰωνία ἡ μνήμη. ἡ ἁγία τριάς αὐτοὺς ἐδόξασεν. Θεοδώρου τοῦ πανοσίου ἡγουμένου τῶν Στουδίου [Στουδίων Co, abbr. La Mn] αἰωνία ἡ μνήμη; continuatur in V La Co Mn infra l. 7-8 ὧν ταῖς κτλ.
6 Γερμανοῦ - μνήμη tradunt V La Co Mn Cu supra p. 854,12 post μνήμη 6-7 Ἰωάννου - ἐδόξασεν om. V La Co Mn 7 post ὧν reliqua uerba usque ad finem actionis euanida sunt in H f. 238^r (textum abbreviatum esse patet) 8 κατακολουθῶν V ἀκολουθεῖν Ba VI Vo | τε om. V 10 αὐτοῦ om. T edd. | ἀμήν + μνην Ὁκτωβρίῳ ἰα' ἰνδικτιῶνος ἰα' Vc^{VI} Ml^{VI} (euanidum in T^{VI}) Ba (Ba praemittit ΕΠΡΑΧΘΗ ΕΝ ΕΤΗ 5895 τῆς τοῦ κυρίου μου γενέσεως [sic]). V post ἀμήν addit Ἰσθι δὲ καὶ τὰς ὑπογραφὰς τῶν ἐκτεθεμένων (sic) τὸν τοιοῦτον ὅρον ἔχειν οὕτως (sequuntur uicariorum Romanorum et Tarasii subscriptiones supra p. 828,18-25 in V omis-sae Πέτρος ... ὑπέγραψα) ὁμοίως καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθήσαντες καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὀρίσαντες ὑπεγράψαμεν (sic). αὗται δὲ αἱ ὑπογραφαὶ οὐκ ἀναγινώσκονται ἐπὶ ἄμβωνος. cf. Bischofslisten p. 15.

thema. si quis Christum deum circumscriptum non confitetur secundum humani-
tatem, anathema. si quis euangelicas narrationes titulis picturisque factas non ad-
mittit, anathema. si quis non osculatur has tanquam in nomine domini et sancto-
rum eius factas, anathema. si quis omnem traditionem ecclesiasticam siue scriptam
5 siue non scriptam irritam facit, anathema.

Germani horthodoxi aeterna memoria. Iohannis et Georgii aeterna memoria. Rom. 672
praedicatorum ueritatis aeterna memoria. trinitas hos tres glorificauit. quorum
disputationes sequi mereamur miserationibus et gratia primi et *magni pontificis*
Christi dei nostri, intercedente intemerata domina nostra sancta dei genetrice et om-
10 nibus sanctis eius. fiat. amen.

4–5 si – anathema ~ *Iuo decr. IV 198* („Actio 7 contra falsam synodum“), *PL 161*, 309 A (cf. *supra ad p. 825*, 23–24):
Si quis omnem traditionem ecclesiasticam vel scriptam vel non scriptam violat, anathema sit; cf. *Iuo trip. A 2*, 12,4 (in
initio) et *Grat. C. I q. 7 c. 2 col. 426*, 24–25

P VE 4–5 ~ *Iuo decr.*

1 non confitetur *post humanitatem ed. Rom.** 6 Gregorii E *edd.* 9 genetrice VE *edd.*

PG 98, 1428 Τοῖς εὐσεβεστάτοις καὶ γαληνοτάτοις ἡμῶν βασιλεῦσι Κωνσταντίνῳ καὶ Εἰρήνῃ τῇ αὐτοῦ μητρὶ Ταράσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς θεοφυλάκτου καὶ βασιλίδος ὑμῶν πόλεως νέας Ῥώμης καὶ πᾶσα ἡ ἀγία σύνοδος ἡ κατ' εὐδοκίαν μὲν θεοῦ, προστάξει δὲ τῆς φιλοχρίστου ὑμῶν βασιλείας συνελθοῦσα ἐν ταύτῃ τῇ Νικαέων λαμπρᾷ μητροπόλει τὸ δεύτερον

5

Δοξάζεται ἡ τῆς ἐκκλησίας κεφαλὴ, Χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν, κράτιστοι βασιλεῖς, ὅτι περ ἢ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ φυλαττομένη καρδίᾳ ὑμῶν ἔβλυσε λόγον ἀγαθόν, προστάξασα συναγυγῆσθαι ἡμᾶς ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, ἵνα τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν δογμάτων ἀκράδαντον καὶ ἀσάλευτον θεηγορίαν βεβαίαν κατάσχωμεν. καὶ γὰρ ὥσπερ ἡ κεφαλὴ ὑμῶν χρυσῷ καὶ λίθοις διαυγεστάτοις ἐστεφάνωται, οὕτως οἱ νόες ὑμῶν 10 εὐαγγελικαῖς τε καὶ πατρικαῖς διδασκαλίαις κατακεκόσμηται. αὐτῶν γάρ, ὧν εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ὁ φθόγγος ἐξεληλύθει, ὡς ὄντες φοιτηταὶ καὶ συμμετοχοί, παντὸς δὲ τοῦ χριστιανύμου λαοῦ ὁδηγοὶ πρὸς εὐσεβείαν τὸν τῆς ἀληθείας ἐστηλογραφήσατε λόγον καὶ τὸν τῆς ὀρθοδοξίας καὶ εὐσεβείας διεζωγραφήσατε χαρακτηῖρα καὶ οἷα λαμπτήρες περιφανεῖς τοῖς πιστοῖς ἀνελάμψατε καὶ ταῖς κινδυνεύουσιν ἐκκλησίαις 15 χεῖρα ὠρέξατε, τὰ ὑγιῆ δόγματα κρατύναντες καὶ τὴν ὁμογνωμοσύνην τῶν διεστώτων πρυτανεύσαντες. ἐξὸν τοίνυν μετὰ παρρησίας εἰπεῖν· τὸ τῆς εὐσεβείας εὐδοκία θεοῦ δι' ὑμῶν ἐβεβαιώθη κατόρθωμα, καὶ πεπλήρωται χαρᾶς τὸ στόμα ἡμῶν καὶ ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἀγαλλιάσεως, καὶ δι' ἐγγράφου φωνῆς ἡμῶν αἱ γλῶσσαι λαλοῦσι τὰ πράγματα. τί γὰρ τοῦ φυλάττεσθαι ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων βεβαίωσιν φαι- 20

PG 98, 1429 δρότερον καὶ πρὸς εὐφροσύνην χαριέστερον;

Ἐπεὶ δὲ ἀνέστησάν τινες ἄνδρες μόρφωσιν μὲν εὐσεβείας ἔχοντες, ὅτι ἱερωσύνης ἀξίωμα περιεβέβληντο, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἡρνημένοι καὶ τῶν Βαβυλωνίων ἱερέων τὴν κατηγορίαν ἐπισπασάμενοι — οὓς καὶ ἡ προφητεία θριαμβεύει λέγουσα· 25 ἐξῆλθεν ἀνομία ἐξ ἱερέων Βαβυλῶνος —, μᾶλλον δὲ Καΐαφαῖκὸν συνέδριον συστήσαντες, γεννήτορες γεγόνασιν δυσσεβῶν διδασμάτων, καὶ ἄρ᾽ καὶ πικρίας ἔχοντες στόμα τὸ ἐπὶ κακοῖς ἰσχύειν δόξαν ἐλογίσαντο· καὶ δύσφημον ἔχοντες γλῶτταν καὶ κάλαμον ὑπουργοῦντα ταύτῃ ταῖς αὐτολέκτοις τοῦ θεοῦ φωναῖς μαχόμενοι ἑτερο- 30 λόγησαν, τὸ βασιλεῖον ἱεράτευμα καὶ ἔθνος ἅγιον, τοὺς ἐνδυσμαμένους Χριστὸν καὶ τῇ χάριτι αὐτοῦ ἀνασωθέντας ἐκ τῆς τῶν εἰδώλων πλάνης εἰδωλολάτρης ἀποκαλέσαντες, καὶ κακουργίας ἔχοντες γνώμην χεῖρας ἀθέσμους ἐπέβαλον, ἀφανίσαι οἰόμε-

6 cf. Eph. 5,23 al. 7 cf. Prou. 21,1 11–12 cf. Ps. 18,5 = Rom. 10,18 18–19 cf. Ps. 125,2 25 cf. Sus. (Theod.) 5 26–27 cf. Rom. 3,14 (= Ps. 13,3); cf. etiam Ps. 9,28 29 cf. 1 Petr. 2,9 | cf. Rom. 13,14 et Gal. 3,27

1–868,6 cf. Grumel/Darrouzès, Reg. n. 358 15–16 ταῖς — ὠρέξατε ~ Conc. Const. III (sermo prosph. [CPG 9437,2]), ACO ser. II, II 2 p. 820,4 16–17 τὴν — διεστώτων = Conc. Const. III l.l. p. 804,24 17–21 τὸ — χαριέστερον cf. Conc. Chal. (epist. ad Leonem papam [CPG 5957 = 9022]), ACO II 1,3 p. 116,18–21

22–862,3 Ἐπεὶ — συμπεφωνήκαμεν ~ (Ps.-)Decretum synodi a. 843 habitae l. 13–53 Gouillard (continuatur infra p. 862,15) 22–25 Ἐπεὶ — Βαβυλῶνος cf. Steph. Diac. uita Steph. Iun. (BHG^a 1666) § 29 p. 128,1–3

V T M 22–862,3 ~ Decr. (= B M)

1–5 superscriptionem om. H, ubi 138^r l. 2–9 (κεφάλ(αιον) γ' in marg.) nihil inuenitur nisi epistulae initium Δοξάζεται ἡ τῆς ἐκκλησίας (fort. usque ad l. 11 κατακεκόσμηται; sequitur doxologia, ut uidetur), omnia fere uerba euanida sunt (dinoscitur f. 138^r l. 8 διδασκαλίαις). 2–3 πόλεως ὑμῶν V 2 ἡμῶν M 3 μὲν om. T edd., sed cf. lat. 4 ταύτη om. V 6 ἡμῶν + ὦ V 12 ἐξῆλθεν Sept. N. T. | ὄντες] ὄντως Vc^{ms} (Bonafides) edd. 19 ἡμῶν² M ed. Rom. (cf. lat.): ὑμῶν V T 20 βεβαίωσις V 22 Ἐπειδὴ Decr. 23 περιβέβληνται V | αὐτῆς V T Decr.: ταύτης M | καὶ om. ed. Rom.* 25 Καΐαφαῖκὸν ed. Reg.* 28 κάλαμον + δὲ V | ταύτη om. M 30 ἀνασωθέντες V 30–31 κατέσαντας (sic) V 31 ἀθέσμως Decr. | ἐπέβαλλον V

Piissimis et christianissimis imperatoribus nostris Constantino et Heirenæ matri eius Tarasius indignus episcopus diuinitus conseruandæ regiae urbis uestrae nouae Romae et tota sancta synodus, quae beneplacito quidem dei, praeceptione uero deum amantis imperii uestri secundo conuenit in hac splendida Nicaenorum metropoli

- 5 Glorificatur *ecclesiae caput*, *Christus* uidelicet deus noster, optimi principes, quoniam *cor* uestrum, quod *in manu* eius custoditur, protulit uerbum bonum, praeci-
piens simul erigere nos in nomine ipsius, ut ecclesiasticorum dogmatum inconcus-
sum et immobilem ac diuinum affatum firmissimum teneamus. etenim sicut caput
10 uestrum auro et lapidibus fulgidis coronatur, ita et sensus uestri euangelicis et pater-
nis magisteriis adornantur. cum enim eorum quorum *in omnem terram sonus exiuit* Ma. 402
essetis discipuli et participes totiusque Christi nomine nuncupatae plebis ad pietatem
ductores, ueritatis stilo descripsistis sermonem et horthodoxiae ac pietatis depixistis
characterem et ueluti luminaria praeifulgida fidelibus illuxistis et manum periclitanti-
bus ecclesiis porrexistis, sana dogmata confirmantes et consensum eorum quae inter
15 se dissonant instaurantes. licet igitur cum fiducia dicere: pietatis bona uoluntate dei
per uos correctio stabilita est, et idcirco *repletum est gaudio os nostrum et lingua*
nostra exultatione, et per inscriptam uocem nostram res linguae loquuntur. quid
enim ecclesiasticorum negotiorum firmitatis custodia iocundius et ad laetitiam gra- PL 129, 471
tius?
- 20 Quia uero insurrexerunt quidam uiri formam quidem pietatis habentes, quoniam
sacerdotii dignitate circumamicti sunt, uirtutem autem eius abnegantes et Babylo-
niensium sacerdotum calumniam arripientes – quos et prophetia publicat dicens:
egressa est iniquitas a sacerdotibus Babylonis –, immo uero Caiphaicum concilium La.-Co. 579
statuentes, genitores facti sunt dogmatum impiorum, et *os maledictionis et amaritu-* Ha. 474
25 *dinis* habentes praeualere in malis gloriam arbitrati sunt; infamemque linguam et
calamum ministrantem huic possidentes et uoces quae ab ipso deo prolatae sunt im-
pugnantes atque portentuose *regale sacerdotium* et *gentem sanctam* et eos qui *Chris-* Rom. 673
tum induerunt et gratia eius ab idolorum errore saluati sunt idololatræ uocantes et
nequam operationis habentes uotum manus illicitas inmiserunt, demoliri opinati

23 egressa – Babylonis cf. *Vulg. Dan. 13,5*

P VE

1–4 Piissimis – metropoli P *litt. maiusc.* (V usque ad diuinitus) 1 Eirene V Irenae *ed. Rom.** 3 preceptione P E
(*abbr.* V) 4 Nicaenorum P: Nicaeorum V *edd.* Niceorum E; *expectaueris* Nicaensium 7 simul erigere ~ συναγ-
γέρθαι? *Anast. uertit* συνεγείραι („gr. conuenire“ *ed. Rom.mg*) | simul] scilicet *ed. Rom.** 8 firmissimæ V firmis-
sime *ed. Rom.** 10 exiuit sonus *ed. Rom.** (ex *Vulg.*) 12 descriptis P | depinxistis E *edd.* 13 characterem VE
14–15 quae – dissonant] qui i. se dissonabant *ed. Rom.mg* 16 correctio stabilita] „gr. insigne opus stabilitum“ *ed.*
Rom.mg (*Anast. uertit* ἡ ... κατόρθωσις; cf. *Gloss.*) 17 inscriptam VE (*Anast. ἐγγράφου ad uerbum uertit*):
scriptam P | linguae + nostrae V *edd.*, sed cf. gr. | locuntur P V 18 iocunditatis P^{ac} (tatis *exp.*, us *superscr.* P^c)
21–22 Babylloniensium V Babilloniensium E Babylonensium *ed. Rom.** 22 kalumniam P calumpniam V; accusa-
tionem *ed. Rom.mg* (non male, sed calumniam arripientes est mendum interpretis) 23 Babyllonis V Babilonis E |
Cahiphaicum P 26 prolata P V 27–29 atque – inmiserunt] *Anast. constructionem uerborum mutauit* („gr. porten-
tuose etc. idololatræ uocarunt“ *ed. Rom.mg*) 28 ydolatræ V F idolatræ E (*corr. ed. Rom.*) 29 illicita E ad illicita F²
edd., sed cf. gr. | inmiserunt *ed. Rom.**

νοι τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀναζωγράφησιν. καὶ ὅσα μὲν ἐκ ψηφίδος ὄντα ἐξ-
 ὠρυξαν, ὅσα δὲ ἐκ κηροχύτου χρωματουργίας λεάναντες τῶν σεπτῶν ναῶν τὴν
 εὐκοσμίαν εἰς ἀκοσμίαν μετέβαλον, σὺν τούτοις δὲ καὶ τὰ ἐν σανίσιν εἰς μνήμην ὄν-
 τα Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ πυρὶ παρέδωκαν καὶ ὡς ἔπος
 εἶπεῖν τὰς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας λυμηνάμενοι διετάραξαν. καὶ αἵρεσιάρχαι οἱ ἱεράρ- 5
 χαι γεγόνασι, καὶ ἀντὶ μὲν εἰρήνης ἔριν τῷ λαῷ προσεφώνησαν, ἀντὶ δὲ σίτου ζιζά-
 νια ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἀρούραις ἐνέσπειραν, τὸν οἶνον ἔμιξαν ὕδατι καὶ τὸν πλησίον
 ἐπότισαν ἀνατροπὴν θολεράν. καὶ λύκοι ἀρραβικοὶ ὄντες δορὰν προβάτων ὑπεκρί-
 θησαν ἐνδύσασθαι καὶ τὴν ἀλήθειαν παραλογιζόμενοι τὸ ψεῦδος ἐπεσπᾶσαντο.
 ἀλλ' ὧς ἀσπίδων ἔρρηξαν καὶ ἰσθὸν ἀράχνης κατὰ τὸν προφήτην ὕφαναν· καὶ ὁ μέλ- 10
 λων τῶν ὧν αὐτῶν φαγεῖν συντρίψας οὐρίον εὐροὶ καὶ ἐν αὐτῷ βασιλίσκον ἰοῦ καὶ
 πνοῆς θανατηφόρου γέμοντα.

Καὶ ἐπεὶ ταῦτα οὕτω διέθεντο καὶ τὴν ἀλήθειαν τὸ ψεῦδος κατεβόσκετο, οὐ συν-
 εχωρήσατε, ἡμερώτατοί τε καὶ ἀνδρειότατοι ἡμῶν βασιλεῖς, ἐν τοῖς ὑμετέροις χρό-
 νοῖς τὴν οὕτω λοιμώδη καὶ ψυχοφθόρον πλάνην ἐνδιαμένειν, ἀλλὰ ταύτην τῇ αὔρα 15
 τοῦ θεοῦ πνεύματος τοῦ ἐν ὑμῖν οἰκοῦντος ἀφανίσαι προεθυμήθητε, ὅπως εὐσταθὲς
 διαμείνη τῆς ἐκκλησίας τὸ σύστημα καὶ τοῦ παντός ὑπηκόου τὸ σύγκριμα καὶ τὸ
 βασίλειον ὑμῶν κατὰ τὴν ὑμέτεραν ἐπωνυμίαν εἰρηνικῶς διευθύνηται. καὶ οὐκ ἀν-
 Ma. 404 εκτὸν ἢ φορητὸν ἡγήσασθε τὰ μὲν ἄλλα ὁμονοεῖν ἡμᾶς καὶ συμβιβάζεσθαι, περὶ δὲ
 τὸ τῆς ζωῆς ἡμῶν κεφάλαιον, ἡγουν τὴν εἰρήνην τῶν ἐκκλησιῶν, ἑαυτῶν ἀπορ- 20
 ρήγνυσθαι καὶ ἀποσχίζεσθαι, καὶ ταῦτα Χριστοῦ κεφαλῆς ὄντος ἡμῶν, ἡμεῖς δὲ
 καθεξῆς μέλη καὶ ἐν σῶμα διὰ τῆς πρὸς ἀλλήλους ὁμοδοξίας καὶ πίστεως.

Διὸ τὴν ἱεράν ἡμῶν καὶ πολυάνθρωπον συναθροισθῆναι ἐκελεύσατε ὁμήγυριν ἐν
 PG 98, 1432 ταύτῃ τῇ Νικαέων μητροπόλει, ἵνα τὴν τῶν ἐκκλησιῶν διάστασιν ἀποσεισάμενοι τὰ
 διεzeugμένα πρὸς ἑνωσιν ἐφελκύσωμεν, καὶ τὴν ἔναγχος ὕφανθεῖσαν ἐξ ἀκανθίνων 25
 νημάτων συρφετώδη σισύραν εἴτουν ψευδοδιδασκαλίαν διαρρήξαι καὶ διασχίσει καὶ
 τὸν τῆς ὀρθοδοξίας διαπλῶσαι χιτῶνα.

Καὶ δὴ ἀποστολικάῃς καὶ πατρικάῃς ἐξακολουθήσαντες παραδόσεσι — τολμῶμεν δὲ
 λέγειν· συμπνοίᾳ τοῦ παναγίου ὁμονοήσαντες πνεύματος — ἀλλήλοις τε συνενεχθέν-

6–7 cf. Mt. 13,25 7 οἶνον — ὕδατι cf. Is. 1,22 7–8 τὸν² — θολεράν cf. Hab. 2,15 10–11 cf. Is. 59,5 16 cf.
 Rom. 8,11; 1 Cor. 3,16 21 cf. Eph. 4,15 al. 22 cf. Rom. 12,5; 1 Cor. 12,12

5–9 αἵρεσιάρχαι — ἐπεσπᾶσαντο ~ Conc. Const. III (sacra ad syn. Romae [CPG 9440]), ACO ser. II, II 2 p.
 860,4–7 (partim ad uerbum) 10–11 ὧς — βασιλίσκον ~ Conc. Ephes. (epist. syn. or. ad Augustas [CPG 6318 =
 8706]), ACO I 1,5 p. 132,11–13 13 ἐπεὶ — κατεβόσκετο ~ Conc. Const. III l. l. p. 860,8–9 23–862,1 Διὸ —
 ἄπαντες cf. Conc. Const. III (sermo prosph. [CPG 9437,2]), ACO ser. II, II 2 p. 812,5–13

V T M 5–9 ~ Conc. Const. III 10–11 ὧς — βασιλίσκον ~ Conc. Ephes. 13 ~ Conc. Const. III

1 ψηφίδος ed. Rom.* 2 λειάναντες M^{ac} (prob.) 3–4 ὄντα post σανίσιν M 7 ἐνέσπειρον V | ἐνέμιξαν
 V 8 ἀνατροπὴ θολερὰ Sept. (ubi uar. lect. ἀνατροπὴν θολεράν), cf. lat.; ἀνατροπὴν θολεράν tradunt etiam
 Conc. Const. III l. l. et Decr. | ἀραβικοὶ V Decr. edd. | προβάτου Decr. 13 Καὶ ἐπεὶ T (cf. lat.): καὶ ἐπειδὴ V
 M ἐπεὶ δὲ Μέπει B 14 τε om. V Decr. | ἀνδρειότατοι + καὶ ὀρθοδοξότατοι Decr. 15 om. V 16 ἐξ-
 αφανίσαι Decr. | προθυμήθητε V | εὐσταθῶς V Decr., sed cf. lat. 17 διαμένη Decr. ed. Rom.* 20 ἡγουν
 ἥως T ἥτοι ed. Rom.* ex Vc (Probatares in marg.) 21 κεφαλῆς] κεφάλαιον T edd. | ἡμῶν M ed. Rom. (cf. lat.):
 om. V T Decr. | ἡμεῖς T Decr. (cf. lat.): ὑμεῖς V, om. M ed. Rom.* 22 μέλη — σῶμα V T Decr.: μελῶν καὶ
 ἐνὸς σώματος M (fort. ex conl., uide supra) 23 ἡμῶν + ταύτην Decr. (cf. Conc. Const. III) 26 σισύραν]
 σηρὰν B σειρὰν M 27 διπλῶσαι M ἐξαπλῶσαι B | χιτῶνα] „add. ex l. σπουδάσωμεν“ ed. Rom.^m (cf. app.
 crit. lat.) 28 ἐξακολουθοῦντες M B | τολμῶ ed. Rom.* ex Vc | δὲ] δὴ M, om. Decr. 29 ἁγίου Decr. |
 πνεύματος ὁμονοήσαντες V

uenerabilium picturam imaginum. et quidem quaecumque de tessellis fuerunt facta effoderunt, quae uero ex cera fuere perfuso colorum opere deleuerunt uenerabilium-que imaginum decus in dedecus transtulerunt. cum his autem et ea quae in tabulis in memoriam Christi dei nostri et sanctorum eius extiterunt igni tradiderunt et, ut
 5 apertius dicamus, ecclesias nostras depopulati conturbauerunt. et facti sunt hereseon principes qui erant principes sacerdotum, et pro pace quidem contentionem populo acclamauerunt, porro pro frumento *zizania* ecclesiasticis aruis seminauerunt, *uinum miscuerunt aquae* et proximum potauerunt subuersione turbulenta. et cum lupi arabici essent, pelle ouium se simulauerunt indutos et ueritate paruipensa mendacium
 10 arripuerunt. *sed oua aspidum ruperunt et telam araneae* secundum prophetam *texuerunt*, et *qui* comessurus est ouum earum conterens calefactum inueniet et in eo *regulum* esse ueneno et spiritu mortifero plenum.

Et quia haec ita disposuerunt et ueritatem mendacium depauit, non indulsistis, mansuetissimi atque fortissimi imperatores nostri, temporibus uestris permanere tam
 15 pestilentem et animas corrumpentem errorem, sed hunc aura diuini *spiritus*, qui *in uobis* habitat, exterminare procurastis, quatinus stabilis permaneat ecclesiae coetus et cunctorum subditorum collatio atque imperium uestrum secundum cognomen uestrum pacifice dirigatur. nec tolerabile uel portabile duxistis quominus unum sentiremus et in idipsum conueniremus et erga uitae nostrae capitulum, id est pacem eccle-
 20 siarum, nemo ex nostris se discinderet et abscinderet, cum *Christus sit caput* nostrum, nos autem consequenter *membra* et *unum corpus* per mutuae ac unius opinionis fidem.

Ma. 403

Propter quod sacram nostram et populosam congregari iussistis cateruam in hac Nicaensium metropoli, ut ecclesiarum dissensionem repellentes disiuncta ad unitatem
 25 trahamus et eam quam nuper intexuerunt ex spineis filis ignominiosam grossamque uestem, id est falsam doctrinam, dirumpere et scindere et horthodoxiae incorruptam conseruare tunicam studeamus.

PL 129, 472

Itaque apostolicas et paternas traditiones sequentes – audemus autem dicere: conspiratione sanctissimi spiritus consonantes – inuicemque collecti uniuersi, concordan-

7–12 porro – plenum ~ LC IV 22 p. 542,13–19 (= IV Capit. p. 488,13–19; deest in *Hadr.): De eo, quod nec sibi ipsis parant, cum parentibus suis iniuriam inferunt dicentes: „Pro uero tritico zizania ecclesiasticis agris seminauerunt, uinum miscuerunt aquae et proximum potauerunt subuersionem turbulentam, et lupi Arabici existentes pellem ouium subsannauerunt indueri et ueritatem praetereuntes mendacium amplexi sunt, sed oua aspidum iactauerunt et tela aranei secundum prophetam texuerunt, et qui sperat oua eorum comedere, confringens caudam inueniet et in eo basiliscum uenenum et flatum mortiferum repletum.“

P VE 7–12 ~ LC

1 quaecumque E ed. Rom. 3 imaginum] „gr. templorum“ ed. Rom.^{ms} (cf. e. g. p. 875,12); error interpretis esse uidetur
 7 zizania + in ed. Rom.*; sed cf. LC 9 simulauerunt + esse F edd. | paruipensa] defraudata ed. Rom.^{ms} 11 commes-
 surus VE commesturus ed. Rom.* comesturus ed. Reg.* | eorum ed. Rom.* (cf. Vulg. et LC) non male, sed Anast.
 pronomen ad aspidum rettulisse uidetur (Dubielzig) | calefactum (cf. confotum Vulg.)] caudam (~ οὐρὰν) LC putri-
 dum ed. Rom.^{ms} (fort. ex Hier. in Is. 16,59,5 l. 7–8 Adriaen) 16 instabilis P^{ac} (in exp.) | cētus VE 17 collatio] collec-
 tio ed. Rom.^{ms}, sed cf. ThLL s.u. collatio 18–20 quominus – abscinderet] Anast. uerbis τὰ μὲν ἄλλα et δὲ neglectis
 sententiam male intellexit (uide infra ed. Rom.^{ms}) 18 quominus unum] „gr. ut in aliis quidem unum etc.“ ed. Rom.^{ms}
 19–20 ecclesiarum – abscinderet] „gr. eccl. essent inter nos dissidia“ ed. Rom.^{ms} 20 abscideret codd., corr. ed. Rom.
 23–24 Nicaensium V Nicaensium E Nicensium F edd. 25–27 et – studeamus] Anast. studeamus de suo addidis-
 se uidetur, inde uerborum constructionem mutauit (in gr. ea quae post ἐφελκύσωμεν leguntur cum ἐκελεύσατε con-
 iungenda sunt) 25 ea VE (corr. F²) 26 id] ad P | doctrinam falsam F edd. | dirumpere V dirumpere E
 27 conseruare] „gr. expandere“ ed. Rom.^{ms} 29 collecti] conuenientes ed. Rom.^{ms}

τες ἅπαντες, σύμφωνον ἡμῖν ἔχοντες τὴν παράδοσιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ταῖς
 ὑποτυπωθείσαις συμφωνήσεσι παρὰ τῶν ἀγίων ἐξ οἰκουμενικῶν συνόδων συμπε-
 φωνήκαμεν, ἀναθεματίσαντες τὴν Ἀρείου μανίαν, τὴν Μακεδονίου λύτταν, Ἀπολινά-
 ριου τὴν ἀνόητον φρένα, Νεστορίου τὴν ἀνθρωπολατρίαν, Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου
 τὴν συγχυτικὴν ματαιότητα καὶ τὴν σὺν αὐτοῖς πολυκέφαλον ὕδραν, Ὠριγένους, 5
 Διδύμου καὶ Εὐαγρίου τὰ ληρώδη μυθεύματα, Σεργίου καὶ Ὀνωρίου καὶ Κύρου καὶ
 Πύρρου καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς <τὴν> μονοθέλητον, μᾶλλον δὲ κακοθέλητον βούλησιν·
 καὶ τὸ καινούργημα τὸ τούτοις ἐφάμιλλον, τὸ μετὰ ταύτας κενῶς φλυαρηθὲν κατὰ
 τῶν σεπτῶν εἰκόνων, συμφώνως καὶ συμψύχως παρὰ τοῦ πνεύματος λαβόντες
 λόγον καὶ παρ' αὐτοῦ ἀρυσάμενοι καθαρὸν ὕδωρ τῷ σπόγγῳ τῶν θείων δογμά- 10
 των τοῦτο ἐξηλείψαμεν καὶ τοὺς ἐφευρετὰς τῆς νεωτεροποιῶς κενοφωνίας πόρρω
 Ha. 476 που τῶν ἐκκλησιαστικῶν περιβόλων ἐβάλλομεν. καὶ ὥσπερ *χειρες καὶ πόδες συμφώ-
 νως τοῖς τῆς ψυχῆς ἀφηγήμασι κινοῦνται, οὕτως* παρὰ τοῦ πνεύματος λαβόντες χάριν
 καὶ ἰσχύν, σὺνδρομον ἔχοντες τοῦ κράτους ὑμῶν τὴν συμμαχίαν τε καὶ εὐσέβειαν,
 συμπεφωνήκαμεν καὶ τὴν ἀλήθειαν ἐκηρύξαμεν, ὥστε κατὰ πάντα ἀποδέχεσθαι τὰς 15
 σεπτὰς εἰκόνας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὼς τέλειος ἄνθρωπος γέγονε
 καὶ ὅσα ἱστορικῶς κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν διήγησιν διαγράφονται, τῆς τε ἀχράντου
 δεσποίνης ἡμῶν τῆς ἀγίας θεοτόκου ἀγίων τε ἀγγέλων — ὡς ἄνθρωποι γὰρ ἐνεφα-
 νίσθησαν τοῖς ἀξίοις γενομένοις τῆς αὐτῶν ἐμφανείας — καὶ πάντων τῶν ἀγίων [καὶ
 τοὺς ἀγωνιστικοὺς αὐτῶν ἄθλους] ἔν τε σανίσι καὶ ἐν τοίχοις ἱεροῖς τε σκεύεσι καὶ 20
 ἐσθήσεσι, καθὼς ἐκ τῶν ἀνέκαθεν χρόνων ἡ ἀγία τοῦ θεοῦ καθολικὴ ἐκκλησία παρ-
 ἔλαβε καὶ ἐθεσμοθετήθη παρὰ τε τῶν ἀγίων πρωτάρχων τῆς ἡμῶν διδασκαλίας καὶ
 τῶν αὐτῶν διαδόχων θεσπεσίων πατέρων ἡμῶν, καὶ ταύτας προσκυνεῖν ἥγουν
 ἀσπάζεσθαι.
 Ταυτὸν γὰρ ἀμφοτέρω· ,κυνεῖν' γὰρ τῇ ἑλλαδικῇ ἀρχαίᾳ διαλέκτῳ τὸ ἀσπάζεσθαι 25
 καὶ τὸ φιλεῖν σημαίνει, καὶ τὸ τῆς ,πρὸς' προθέσεως ἐπίτασιν τινα δηλοῖ τοῦ πόθου·
 ὥσπερ ,φέρω' καὶ ,προσφέρω', ,κυρῶ' καὶ ,προσκυρῶ', ,κυνῶ' καὶ ,προσκυνῶ', ὃ
 ἐμφαίνει τὸν ἀσπασμὸν καὶ τὴν κατ' ἐπέκτασιν φιλίαν· ὃ γὰρ τις φιλεῖ, καὶ προσ-
 κυνεῖ, καὶ ὃ προσκυνεῖ, πάντως καὶ φιλεῖ, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἀνθρωπίνη σχέσις ἢ παρ'

11 ἐφευρετὰς cf. Rom. 1,30 12-13 cf. 4 Mac. 14,6

15-24 ὥστε — ἀσπάζεσθαι cf. Act. VII (def. fid.) p. 826,4-16 et infra p. 866,9-12

3-7 ἀναθεματίσαντες — βούλησιν cf. (Ps.-) Decretum synodi a. 843 habitae l. 76-83 Gouillard 4-5 Εὐτυχοῦς —
 ὕδραν cf. Steph. Diac. uita Steph. Iun. (BHG^a 1666) § 22 p. 118,18 15-23 ὥστε — ἡμῶν ~ (Ps.-) Decretum
 synodi a. 843 habitae l. 53-61 Gouillard (continuatur infra p. 866,9)

V T M 15-23 ~ Decr. (= B M)

1 ἔχοντες ἡμῖν V 2 ἐξί M 3-4 Ἀπολλινάριου T edd. 4 ἀνθρωπολατρείαν T (abbr. V) 6-7 Πύρ-
 ρου καὶ Κύρου V 7 τῶν conl. ed. Reg.^{ms}; τὴν codd. | τὴν suppleui 9 συμψύχως] συμψήφως M, sed cf.
 lat. et Conc. Const. III, ACO ser. II, II 2 p. 818,23 10 ἀρρυσάμενοι V T (corr. Vc^x, inde edd.) 11 τοῦτο
 suspectum, cf. lat. 12 ἐβάλλομεν T edd. 14 τε καὶ scripsi coll. lat.: τὴν codd. 19-20 καὶ² — ἄθλους
 seclusi, quia haec neque constructione neque sensu reliquis congruunt (cf. infra p. 866,9-12); fort. adnotatio mar-
 ginalis in textum recepta 21 ἐσθήσι M ed. Rom.^s, sed cf. p. 826,7 al. 22 ἐθεσμοθέτησε V 23 αὐτοῦ V |
 διαδόχων om. V | ἥγουν] ἥως T ἥτοι ed. Rom.^s ex Vc (Probatares in marg.) 25 Ταῦτα V | κυνεῖν —
 ἑλλαδικῇ] κοινὸν γὰρ τι ἐλλάδι M (cf. etiam LC) 26 δηλοῖ τινὰ λόγου; καὶ πόθον sic V 27 καὶ² om.
 ed. Rom. (ex Vc) (corr. ed. Reg.) | exspectaueris <οὔτω> ,κυνῶ' (Dubielzig), sed mendum ipsis Actorum librariis
 tribuendum esse uidetur (cf. lat. et LC) 28 ἐμφαίνει V, fort. coll. lat. ἐμφαίνει <καὶ> scribendum | κατ' ἐπέκ-
 τασιν] κατεπίτασιν sic V 28-29 καὶ² — φιλεῖ om. T (suppl. Morin in Vc ex V)

tem nobis habentes traditionem ecclesiae catholicae, consonantiis quae formatae sunt
a sanctis sex uniuersalibus conciliis concordēs effecti sumus, anathematizantes Arrii
uesaniam, Macedonii rabiem, Apollinariū insensatum sensum, Nestorii humanam cul-
turam, Eutychetis et Dioscori confusibilem uanitatē et cum illis polycephalon
5 hydram, Origenis, Didymi et Euagrii desipientes fabulationes, Sergii et Honorii et
Cyri et Pyrrhi et eorum <qui cum ipsis erant> unius, immo nequam moris uolunta-
tem; necnon et his similem nouitatem, quae post has uane garriuit contra uenerabiles
imagines, consonanter et unanimiter ab spiritu sumentes uerbum et ab eo haurientes
mundam aquam sphongia dogmatum diuinorum deleuimus et inuentores tergiuer-
10 satoriae uocum nouitatis ab ecclesiasticis uestibulis procul emisimus. et sicut manus
et pedes concorditer animae motibus agitantur, ita ab spiritu accepta gratia et fortitu-
dine uestrique imperii concursu, pietate pariter et auxilio, habito simul acclamaui-
mus ueritatemque praedicauimus, omnimodis uidelicet recipiendas uenerabiles imagines
domini nostri Iesu Christi, secundum quod perfectus homo factus est et quaecum-
15 que historice secundum euangelicam narrationem scribuntur, atque intemeratae do-
minae nostrae sanctae dei genitricis sanctorumque angelorum – ut enim homines
apparuerunt his qui digni facti sunt apparitione ipsorum – una cum omnibus sanctis;
necnon et certaminum eorum agones figurandos decreuimus tam in tabulis et parieti-
bus quam in sanctis uasis et uestibus, quemadmodum a priscis temporibus sancta dei
20 catholica ecclesia recepit et in legem accepit tam a sanctis primisque doctrinae nos-
trae magistris quam ab eorum successoribus egregiisque patribus nostris, et has ad-
orandas, id est salutandas.

Rom. 674

La.-Co. 582

Ha. 475

Idipsum enim est utrumque: KYNEIN quippe antiqua greca lingua et salutare et oscu-
lari significat, et ΠΡΟΣ praepositio augmentum quoddam signat amoris: quemadmo-
25 dum ΦΕΡΩ et ΠΡΟΣΦΕΡΩ, ΚΥΡΩ et ΠΡΟΣΚΥΡΩ, ΚΥΝΩ et ΠΡΟΣΚΥΝΩ, quod et saluta-
tionem indicat et secundum protensionem amicitiam; quod enim quis osculatur et

20–865,1 a – osculatur ~ LC IV 23 p. 544,14–21 (= IV Capit. p. 488,20–26; iteratur ad uerbum p. 546,34–39 et 547, 22–23; deest in *Hadr.): Inutilis et inerudita interpretatio eorum, qui, dum adorare et osculari unum esse adfirmare vellent, dixerunt: „Quique sanctorum principum (principium Capit. et p. 544,15) nostrae doctrinae et eorum succes- sores aegregium patrum nostrorum et has adorari uidelicet osculari; idipsum enim utrumque; communem vero Gre- cae antiquae loquutionis osculari et amplectere designatur (designat Capit. et p. 546,37), et voluntatis extensione ali- qua significat amoris, sicuti fero et offero, firmo et confirmo, participo et adoro, quod demonstrat osculum et exten- sionis amicitiae. Quod enim quis diligit (diligit quis p. 547,22) et adorat, et quod adorat omnino et diligit.“ notan- dum est interpretem κοινὸν pro κυνεῖν et κοινῶ pro κυνῶ legisse; cf. etiam Freeman p. 547 adn. 298

P VE 20–865,1 ~ LC

1 consonantius V consonantis E, corr. ed. Rom. | sunt om. P 3 Apollinari VE Apollinari F edd. 3–4 humanam culturam ~ ἀνθρωπολατρίαν? *expectaueris* hominis culturam (cf. Act. III p. 239,27; culturam hominis ed. Rom.^{ms}) 4 Eutychetis F (cf. Act. I p. 55,2 al.): Eutychis P Eutichis VE | et² – illis ~ τὴν σὺν αὐτοῖς? *Anast. neglexit τὴν* | policephalon VE 5 dydram (sic) P hidram E | Eoagri (sic) P 6 Pyrrhi P Pirrhi VE, corr. ed. Rom. | qui – erant *sup- plevi coll. gr. et Act. VI p. 641,11 al.*; asseclarum *add. ed. Rom.* ante eorum* 7 uanitatē E edd. 9 sphongia V (cf. e.g. *Chron. trip. p. 137,10*): sphogia P spongia E edd. 9–10 tergiuersatoriae – nouitatis] nouatricis uanitatē ed. Rom.^{ms}, sed *Anast. legit* καινοφωνίας (tergiuersatoriae ~ νεωτεροποιου) 12 concursus *codd., corr. Dubielzig coll. gr.* 14 est post perfectus E edd. 14–15 quaecumque V quacunque E ed. Rom. 15 historiae P^{ac} historicae P^{pc} (c *ins. P^c s.l.*) hystorice V 18 figurandos decreuimus *Anast. de suo addidit, ut constructionem magis perspicuam redderet (perperam id quidem); cf. app. crit. gr.* 21–22 adoranda (adhoranda V) ... salutanda P VE, corr. F² 24 ΠΡΟΣ + ad V *i.t.*, P¹ *s.l.* | significat ed. Rom.* 25 ΦΕΡΩ] fero *add. P¹ V¹ E¹ s.l.* | ΠΡΟΣΦΕΡΩ] af et fero *add. P¹ V¹ E¹ s.l.* | ΚΥΡΩ] firmo *add. P¹ V¹ E¹ s.l.* | ΠΡΟΣΚΥΡΩ] af et firmo *add. P¹ V¹ s.l.* | ΚΥΝΩ] cyno *add. P¹ V¹ E¹ s.l.* | ΠΡΟΣΚΥΝΩ] pros et cyno *add. P¹ V¹ s.l.* pro et scino (sic) *add. E¹ s.l.* | et⁴ om. ed. Rom.*

ἡμῶν πρὸς τοὺς φίλους γινομένη καὶ ἔντευξις τὰ δύο ἀποτελοῦσα. οὐ μόνον δὲ
 Μα. 405 τοῦτο παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ ἐγγεγραμμένον
 PG 98, 1433 εὐρίσκομεν. ἐν γὰρ ταῖς ἱστορίαις τῶν Βασιλείων γέγραπται· καὶ *Δαβὶδ ἀνέστη καὶ*
ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ προσεκύνησε τὸν Ἰωνάθαν καὶ κατεφίλησεν
 αὐτόν. τί δὲ πάλιν ὁ κύριος περὶ τῶν Φαρισαίων εὐαγγελικῶς φησιν· ἀγαπῶσι
 τὰς πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις καὶ τοὺς ἀσπασμούς ἐν ταῖς ἀγοραῖς; δῆλον ἐνταῦ-
 θα ἀσπασμὸν τὴν προσκύνησιν λέγει· οἱ γὰρ Φαρισαῖοι ἀλαζονικὸν φρόνημα ἔχον-
 τες καὶ ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι οἰόμενοι προσκυνεῖσθαι ὑπὸ πάντων ἔσπευδον, οὐχὶ
 στόμα πρὸς στόμα φιλεῖσθαι τοῦτο γὰρ ταπεινοφροσύνης μᾶλλον σύμβολον καὶ οὐ
 φαρισαϊκῆς οἰήσεως. πάλιν δὲ καὶ Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος, καθὼς ἱστορεῖ Λου-
 κᾶς ἐν ταῖς Πράξεσιν, ὅτι *γενομένων ἡμῶν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀσμένως ἀπεδέξαντο ἡμᾶς*
 Rom. 675 *οἱ ἀδελφοί. τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰσῆλθαι ὁ Παῦλος σὺν ἡμῖν πρὸς Ἰάκωβον, πάντες τε παρεγέ-*
νοντο οἱ πρεσβύτεροι. καὶ ἀσπασάμενος αὐτοὺς ἐξηγεῖτο καθ' ἑκάστον ὧν ἐποίησεν
ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἔθνεσι διὰ τῆς διακονίας αὐτοῦ. οὐκοῦν κἀνταῦθα τὸν ἀσπασμὸν τὴν
 πρὸς ἀλλήλους τιμητικὴν προσκύνησιν ὁ ἀποστολικὸς νοῦς διαγράφει, καθάπερ καὶ
 La.-Co. 584 περὶ τοῦ Ἰακώβ φησι· *προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ.* σύμφωνα δὲ
 τούτοις καὶ ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος Γρηγόριος λέγει· „τὴν Βηθλεὲμ σεβάσθητι καὶ
 τὴν φάτνην προσκύνησον.” τίς ἄρα γε τῶν ὀρθῶς καὶ εἰλικρινῶς νοούντων τὰ
 γεγραμμένα τῆς θείας γραφῆς ἐννοήσειεν ὅτι ταῦτα περὶ τῆς ἐν πνεύματι λατρείας
 διαγορεύονται, εἰ μὴ πῶ τῶν ἀνοηταινόντων καὶ ἀμοίρων ὄντων πάσης γραφικῆς
 γνώσεως καὶ πατρικῆς διδασκαλίας εἴη; μὴ γὰρ τῷ ἄκρῳ τῆς ῥάβδου ἐλάτρευσεν
 Ἰακώβ, ἢ τῇ φάτνῃ προστάσσει ὁ θεολόγος Γρηγόριος λατρεύειν;
 Πάλιν τε καὶ ἡμεῖς τὸν ζωοποιὸν σταυρὸν ἀσπαζόμενοι πάντες συμφώνως ἄδομεν·
 „τὸν σταυρὸν σου προσκυνούμεν, δέσποτα” καὶ „προσκυνούμεν τὴν λόγχην τὴν
 νύξασαν τὴν ζωοποιὸν πλευρὰν τῆς σῆς ἀγαθότητος.” ὅπερ προδήλως ἀσπασμὸς
 ἐστὶ τε καὶ λέγεται, ὡς δηλοῖ τὸ προσψαύειν αὐτοῖς τοῖς οἰκείοις ἡμῶν χεῖλεσιν. εἰ
 δὲ καὶ πολλάκις εὔρηται ἡ προσκύνησις ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ καὶ τοῖς ἀστειολόγοις
 ἀγίοις πατράσιν ἡμῶν, ἐπὶ τῆς ἐν πνεύματι λατρείας ὡς πολύσημος οὖσα ἡ φωνὴ
 μίαν τῶν αὐτῆς σηματομένων ἐμφαίνει, τὴν κατὰ λατρείαν προσκύνησιν. ἔστι γὰρ
 προσκύνησις καὶ ἡ κατὰ τιμὴν καὶ πόθον καὶ φόβον, ὡς προσκυνούμεν ἡμεῖς τὴν
 Ha. 477 καλλίνικον καὶ ἡμερωτάτην ὑμῶν βασιλείαν· ἔστιν ἑτέρα κατὰ φόβον μόνον, ὡς

3–5 cf. I Reg. 20,41 5–6 cf. Mt. 23,6–7; Lc. 20,46 11–14 Act. 21,17–19 16 Hebr. 11,21; cf. Gen. 47,31

17–18 Greg. Naz. or. 38 (in theophania) (CPG 3010,38; BHG^a 1921) c. 17,6–7 Moreschini/Gallay 24 τὸν –
 δέσποτα cf. Follieri, Initia hymnorum t. IV p. 233 24–25 προσκυνούμεν² – ἀγαθότητος = J. Mateos, Le Tyri-
 con de la Grande Église, Tome II: Le cycle des fêtes mobiles (Orient. Christ. Anal. 166), Rome 1963, p. 72,10–12
 31–866,4 ὡς – Φαραώ cf. Act. IV p. 356,3–9 (Leont. Neap. c. Iud.)

V T M

1 ἔντευξιν V | ἀποκαλοῦσα V 2 τοῦτο] τὸ M 7–8 ἔχοντες om. V 9 σύμβολον μᾶλλον V
 10 Παῦλος post ἀπόστολος V | ἀπόστολος sc. φησί 11 ὑπεδέξαντο M 12 ὁ om. M 14 τῆς] τὰς
 V | αὐτοῦ ed. Rom. (cf. N. T. et lat.): αὐτῶν codd. 17 καὶ² om. V 18 ἄρα – νοούντων] γὰρ εἴ γε τῶν
 ... νοούντων εἴη M | ἄρα V T, corr. ed. Reg. (de M uide supra) | καὶ M (cf. lat.): ἢ T edd., om. V | νοούντων]
 δοκούντων V 19 τῆς θείας γραφῆς] ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ M | ἐννοήσειεν] οὐ νοήσειεν M 20 πῶ] που
 ed. Rom.* | ἀνοηταινόντων] ἀνοήτων ed. Rom.* ex Vc (Bonafides in marg.) 21 εἴη om. V T edd. 22 προσ-
 τάσσει post θεολόγος T edd. | λατρεύειν + οὐδαμῶς T M edd., sed cf. lat. 23 τε] δὲ M | ὑμεῖς V 26 ὡς]
 ὅς M | αὐτοῖς M: αὐτοὺς V αὐτὰ T edd. 26–27 εἰ δὲ om. V 27 καὶ² + ἐν M 30 ἡ om. V

adorat, et quod adorat profecto et osculatur, sicut testatur humana affectio quae a nobis ad amicos habetur et lectio haec ambo perficiens. hoc autem non solum apud Ma. 406
nos, sed et apud ueteres in diuina scriptura scriptum repperimus. in historiis namque Regnorum scriptum est: et *David surrexit* et cecidit in faciem suam et adorauit
5 tertio Ionathan et deosculatus est eum. quid autem rursus dominus de Pharisaeis PL 129, 473
euangelice ait: *amant primos recubitus in cenis et salutationes in foro?* certum est quod hic salutationem adorationem appellet. Pharisei quippe iactantem sensum habentes seseque iustos opinantes adorari ab omnibus festinabant, non ore ad os osculari; hoc enim est potius humilitatis et non pharisaici tumoris indicium. iterum
10 autem Paulus diuinus apostolus, sicut Lucas in Actibus apostolorum describit, quia cum uenissemus Hierosolimam, libenter exceperunt nos fratres. sequenti autem die introibat Paulus nobiscum ad Iacobum omnesque collecti sunt seniores. quos cum Rom. 675
salutasset, narrabat per singula quae fecisset deus in gentibus per ministerium ipsius. ergo et hic salutationem honoratoriam adorationem quam inuicem exhibemus apostolicus sensus describit, quemadmodum et de Iacob ait: *adorauit fastigium uirgae eius*. consona uero istis et Gregorius cognomento deiloquus dicit: „Bethlehem cole La.-Co. 583
et praesepe adora.“ quis putas eorum, qui recte et sincere intellegunt quae in diuina scriptura proferuntur, intellegat quod haec de adoratione quae in spiritu fit pronuntientur, nisi forte de insensatis sit uel ex his qui totius scripturalis scientiae ac paternae doctrinae inexpertes existunt? numquidnam fastigio uirgae seruiuit Iacob, aut praesepe praecipit theologus Gregorius deseruire?

Et rursus nos quoque uiuificam crucem salutantes omnes consone canimus: „crucem tuam adoramus, domine“ et „adoramus lanceam quae aperuit uiuificum latus tuae bonitatis.“ quod certissime salutatio et est et dicitur, sicut indicat illud quod haec
25 propriis labiis nostris contingimus. nam etsi multotiens inuenitur adoratio in diuina scriptura et urbane loquentibus patribus nostris, pro seruitute quae est in spiritu, cum uox multa significet, secundam unam tamen significationem eius tantummodo repperitur, quae scilicet solam manifestat adorationem quae est secundum latrionem. adhuc autem adoratio est et ea quae per honorem et per amorem ac timorem fit, sic-

29–867,6 adhuc – seruius cf. *LSJ* p. 518,43–519,6 (*Pr* f. 75^{r-v}): In actione septima de significatione adorationis: „Adoratio multis modis intelligitur. Est enim adoratio secundum honorem et amorem et timorem, sicuti adorantur principes et illorum potestas. Est alia adoratio timoris proprie, sicut Iacob adorauit Esau. Est iterum adoratio secundum gratiam, sicut Abraham propter agrum quem accepit a filiis Eth (*ras. post* Eth in *Pr*; Seth *PL* 98) in sepulturam Sarae mulieris eius, et adorauit eos. Est iterum adoratio, cum creditur aliqua protectio adipisci a supereminentibus, sicut Iacob Pharaonem. Est vera et certissima adoratio, quae soli debetur omnipotenti et divinae maiestati, sicut dicit scriptura: „Dominum Deum tuum adorabis et illi soli serues.“ Hanc autem adorationem ad nullam creaturam licet transferre nec in manufactis inmutare“ et cetera.

P VE

2 lectio ~ ἐν τεύξει (cf. *LSJ* s. u.) hic minus apte („gr. obuiorum congressus“ ed. *Rom.*^{mg}); *expectaueris* conuentus uel sim. (cf. *Gloss. et ThLL* s. u. conuentus) | haec] hec VE ad P | proficiens P 3 et om. F edd. | repperimus ed. *Rom.**
5 Ionatham P F edd. | rursus post Pharisaeis F edd. 6 cenis P cenis V 8 omnibus] hominibus P (fort. ex *Mt.* 23,7)
11 Hierosolimam VE 15 uirge codd. 16 deilocus P | Betleem V^{ec} Bethleem E edd. 17 presepe V presepe E (abbr. P) | intellegunt E edd. | in om. VE edd. 18 intellegat E edd. 21 praecipit V (cf. gr.): praecepit P E edd. 22 quoque nos F edd. | omnes om. E edd. 24 bonitatis] bonę uoluntatis P^{ac} (*subterlin. et bonitatis superscr.* P^c) | et est et V (cf. gr.): et est P est et E edd. | quod²] quo P V 27 secundam – significationem] una tamen significatione ed. *Rom.** (unum ex significatis eius est adoratio secundum latrionem ed. *Rom.*^{mg}; sed *Anast. rem uberius explicans uerba* μίαν – προσκύνησιν *liberius uertit*) 28 repperitur ed. *Rom.** | solam scripsi coll. gr.: sola codd. | latrionem E edd.

- Ἰακώβ προσεκύνησε τὸν Ἡσαΰ· ἔστι καὶ κατὰ χάριν, ὡς Ἀβραάμ ὑπὲρ τοῦ ἀγροῦ, οὗ ἔλαβε παρὰ τῶν υἱῶν Χέτ εἰς ταφὴν Σάρρας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, προσεκύνησεν αὐτούς· πάλιν δὲ προσδοκῶντές τινες ἀντιλήψεως τυχεῖν παρὰ τῶν ὑπερεχόντων προσκυνοῦσιν αὐτούς, ὡς Ἰακώβ τὸν Φαραώ. ἔνθεν καὶ ἡ θεία γραφὴ διδάσκουσα PG 98, 1436 ἡμᾶς· *κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις*, τὴν προσκύνησιν, ἀπολύτως καὶ οὐ ,μόνῳ' εἴρηκεν, ὡς διάφορα σημαίνόμενα ἔχουσιν καὶ ὁμώνυμον οὔσαν τὴν φωνήν. τὸ δὲ ,*λατρεύσεις αὐτῷ μόνῳ*' εἴρηκε· καὶ γὰρ μόνῳ θεῷ τὴν λατρείαν ἡμῶν ἀναφέρομεν.
- Ma. 408 Τούτων οὕτως ἀποδειχθέντων ὁμολογουμένως καὶ ἀναμφισβητήτως *ἀποδεκτὸν καὶ εὐάρεστόν ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ* τὰς εἰκονικὰς ἀνατυπώσεις τῆς τε οἰκονομίας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἀχράντου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας τῶν τε τιμίων ἀγγέλων καὶ πάντων τῶν ἁγίων προσκυνεῖν καὶ ἀσπάζεσθαι. καὶ εἴ τις μὴ οὕτως ἔχει, ἀλλ' ἀμφισβητοίη καὶ νοσοῖ περὶ τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων προσκύνησιν, τοῦτον ἀναθεματίζει ἡ ἁγία καὶ οἰκουμένη ἡμῶν σύνοδος, ὀχυρωθεῖσα τῇ τοῦ θείου πνεύματος ἐνεργείᾳ καὶ ταῖς πατρικαῖς καὶ ἐκκλησιαστικαῖς παραδόσεσι. 15 καὶ τὸ ἀνάθεμα οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ χωρισμὸς ἀπὸ τοῦ θεοῦ. εἰ γὰρ τινὲς εἰσι ζυγομαχοῦντες πρὸς τὰ ὀρισθέντα μὴ πειθόμενοι, εἰς *κέντρα λακτίζουσι* καὶ τὰς ἑαυτῶν ἀδικοῦσι ψυχὰς Χριστῷ προσκρούοντες, καὶ ταῖς κατὰ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ συκοφαντίαις ἠδόμενοι εὐρίσκονται πολεμοῦντες ἐκμανῶς τὴν εὐσέβειαν, ὡς τῶν πάλαι αἰρετικῶν ὄντες κοινωνοὶ καὶ σύστοιχοι καὶ ὁμόφυλοι κατὰ τὴν ἀσέβειαν. 20
- Rom. 676 Τοὺς δὲ ἀδελφούς καὶ συλλειτουργοὺς ἡμῶν θεοφιλεῖς ἐπισκόπους ἀπεστείλαμεν σὺν ἡγουμένοις καὶ κληρικοῖς, ἵνα πάντων τῶν ἐν ἡμῖν πεπραγμένων τὴν δῆλωσιν ἀναγγείλωσιν εἰς τὰς θεορχεῖς ὑμῶν ἀκοάς. πρὸς δὲ ἐπισφράγισιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν παρ' ἡμῶν ὀρισθέντων καὶ μέντοι καὶ πληροφορίαν τοῦ ὑμετέρου πανευσεβοῦς La.-Co. 585 κράτους ὑπετάξαμεν πατρικὰς χρήσεις ἐκ πολλῶν ὀλίγας συναγαγόντες τῇ λαμπρότητι τῆς ἀληθείας καταυγαζούσας τὸ βέβαιον.
- Ὁ δὲ πάντων ἡμῶν *σωτήρ* καὶ συμβασιλεύων ὑμῖν, ὁ ταῖς ἐκκλησίαις δι' ὑμῶν τὴν εἰρήνην αὐτοῦ βραβεῦσαι εὐδοκήσας, ἐν πολλοῖς ἔτεσι φυλάξαι τὸ βασιλεῖον ὑμῶν σὺν τῇ συγκλήτῳ καὶ ἄρχουσι καὶ τῷ πιστοτάτῳ ὑμῶν στρατῷ καὶ παντὶ τῷ

1 Ἰακώβ — Ἡσαΰ cf. Gen. 33,3 1-3 Ἀβραάμ — αὐτούς cf. Gen. 23,7 4 ὡς — Φαραώ cf. Gen. 47,7 et 10 5 Mt. 4,10; Lc. 4,8; cf. Deut. 6,13 et 10,20 9-10 ἀποδεκτὸν — θεοῦ cf. 1 Tim. 2,3 et 5,4; Hebr. 13,21 17 εἰς κέντρα λακτίζουσι cf. Act. 26,14 27 cf. 1 Tim. 4,10

21-26 cf. Bischofslisten p. 29-30 adn. 100 et praef. partis I p. LIV adn. 250 27 συμβασιλεύων ὑμῖν cf. Conc. Const. III (epist. Agath. papae et syn. Rom. ad Const. IV imp. [CPG 9423,2]), ACO ser. II, II 1 p. 138,10 al.

9-16 ὁμολογουμένως — θεοῦ ~ (Ps.-) Decretum synodi a. 843 habitae l. 62-65. 68-72 Gouillard 27-868,1 Ὁ — πολιτεύματι ~ (Ps.-) Decretum synodi a. 843 habitae l. 132-136 Gouillard

V T M 9-16 ~ *Decr.* (= B M, accedit partim C) 27-868,1 ~ *Decr.* (= B M C)

1 τοῦ om. T edd. 3 τινες om. V 5 τὴν + μὲν T edd. 6-7 ὁμώνυμον οὔσαν] ὁμωνυμοῦσαν M 8 ἡμεῖς ed. Rom.* ex Vc^{ms} (Bonafides), corr. ed. Rom.^{ms} 9 ἀπόδεκτον V (cf. N. T.). εὐαπόδεκτον *Decr.* 10 ἐστιν *Decr.* (cf. N. T.): εἶναι codd. („ex l. add. εἶναι πρόδηλον ἐνώπιον.“ ed. Rom.^{ms}) 11 καὶ om. M 12 τιμίῳ] ἁγίων *Decr.* 13 ἔχει M | ἄλλα M | ἀμφισβητεῖ M ἀμφισβητῇ B | νοσοῖ ed. Rom.: νοσεῖ V T M M C νοσῇ B | σεπτῶν] ἁγίων V 14 σύνοδος ἡμῶν *Decr.* 15 θείου om. V 17 εἰς] πρὸς N. T., sed cf. e.g. Ath. decr. Nic. syn. c. 1,7 Opitz 19 εὐρίσκονται + τε M | ἐκμανῶς ed. Rom.*, sed cf. e.g. Conc. Const. III, ACO ser. II, II 1 p. 482,16 22-23 ἀπαγγείλωσιν M 23 δὲ + καὶ V 25 πατρικὰς] γραφικὰς V | ὀλίγα V 27 βασιλεύων T δεσπότης *Decr.* | ὑμῖν om. *Decr.* 28 φυλάξει V φυλάττ sine abbr. T φυλάττοι Vc^{ms} (Bonafides) edd. 29 στρατῷ ὑμῶν V

- uti nos adoramus uictoriosissimum et mansuetissimum imperium uestrum; est et alia Ha. 478
per timorem tantum, sicut Iacob adorauit Esau; est et per gratiam, sicut Abraham
adorauit filios Chet pro agro quem accepit ab eis in sepulturam Sarrae uxoris suae;
iterum autem expectantes quidam a sublimioribus beneficium consequi adorant eos,
5 sicut Iacob Pharaonem. hinc et diuina scriptura docens nos: *dominum deum tuum*
adorabis et illi soli seruies, ‚adorationem‘ sine prohibitione dixit tanquam diuersas
quidem significationes, sed omonymam uocem habentem, et non ‚soli‘ addidit. porro
‚*seruies illi soli*‘ dixit; etenim soli deo seruitutem nostram referimus.
- His ergo sic comprobatis ueraciter et incunctanter esse *coram deo acceptum* et bene-
10 placitum constat imaginales formationes dispensationis domini nostri Iesu Christi et Ma. 407
intemeratae dei genitricis semper uirginis Mariae ac honorabilium angelorum et om- PL 129, 474
nium sanctorum adorare ac osculari. et quisquis sic se non habuerit, sed disceptauerit
uel etiam elanguerit erga uenerabilium imaginum adorationem, hunc anathematizat
sancta nostra et uniuersalis synodus, quae munita est diuini spiritus operatione ac
15 paternis et ecclesiasticis traditionibus. porro anathema nihil aliud est quam separatio
a deo. si enim quidam fuerint altercantes et contra ea quae diffinita sunt non oboedi- Rom. 676
entes, in stimulos calcitrant et suas ipsius animas laedunt, Christum offendentes et
ecclesiae ipsius calumniis delectati inpugnantes uesane pietatem, utpote priscorum
hereticorum communicatores et consentanei et contribules per impietatem.
- 20 Fratres autem et comministros nostros deo amabiles episcopos misimus cum abbati-
bus et clericis, ut omnium quae in nobis gesta sunt manifestationem denuntient dei-
sonis auribus uestris. porro ad signaculum et robur eorum quae a nobis diffinita
sunt, quin etiam ad satisfactionem piissimi imperii uestri subiecimus paterna testi-
monia ex multis pauca collecta et claritate ueritatis certitudinem illustrantia. La.-Co. 586
- 25 Ceterum *omnium* nostrum *saluator*, qui uobis coimperat quique per uos ecclesiis
pacem suam concedere uoluit, per multos annos custodiat regnum uestrum cum se-

P VE

1 adoramus + et E *edd.* | uictoriosissimum] gloriosissimum E *edd.* 2 Hesau P^c (H *add.* P^c s.l.) | est et] et est *ed.*
Rom.* 3 Het VE *edd.* | Sarre V Sarra E 5 et] enim E *edd.* | deum om. *ed.* Rom. (*corr.* *ed.* Reg.) 6–7 sine – porro]
incondita interpretatio (absolute ponit, et non adicit, soli: ut significata multa habentem, et uocem æquiuocam. porro
ed. Rom.^{ms}) 6 sine prohibitione] *Anast.* uertit ἀκωλύτως (*Dubielzig*) | tamquam V (*abbr.* P) 7 omonimam VE
homonymam *ed.* Rom.* | soli] *Anast.* ex gr. 9 esse] *Anast.* ex gr. (*cf. app. crit. gr.*), inde constat *addidit* 12 ac] et
ed. Rom.* | osculare *ed.* Rom. (*corr.* *ed.* Reg.) 15 est om. P 16 contraquæ (*sic*) P 16–17 obēdientes V obedientes
E 18 impugnantes E *edd.*; *Anast.* neglexit εὐρίσκοντα, inde uerborum constructionem mutauit (*an* inueniuntur
ante impugnantes *supplendum*?) | uesanie P^{ac} (*i exp.*) uesane V 22 difinita P

πολιτεύματι καὶ δωρήσαιο ὑμῖν τὸ νικᾶν. αὐτὸς γὰρ εἶπε· *ζῶ ἐγώ, λέγει κύριος, ὅτι τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω*. αὐτός ἐστιν ὁ *περιζωννύων ὑμᾶς δύναμιν*· καὶ κόπεται πᾶν τὸ πολέμιον, χαρήσεται δὲ τὸ ὑπήκοον. χαῖρε οὖν καὶ αὐτή, πόλις, *εὐφραίνου*, ἢ νέα *Σιών*, τῆς οἰκουμένης περιωπὴ· *κάκεϊ γὰρ Δαβὶδ ἐβασίλευσε*, καὶ ὧδε δαυϊτικῶς αὐτοὶ σε πρυτανεύουσι. *κύριος ἐν μέσῳ σου*, καὶ *εἶη τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὐλογημέ- 5 νον εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων*. ἀμήν.

1 ζῶ — ὅτι Rom. 14,11; Is. 49,18 2 τοὺς — δοξάσω 1 Reg. 2,30 | ὁ — δύναμιν cf. Ps. 17,33 3-4 cf. Zach. 2,14 4 cf. 2 Reg. 8,15 al. 5 κύριος — σου Soph. 3,15 5-6 εἶη — εὐλογημένον cf. Ps. 112,2 al.

1-2 ζῶ — δοξάσω ~ Conc. Ephes., ACO I 1,4 p. 16,6 = Conc. Chalc., ACO II 1,1 p. 108,1-2 (Cyr. Alex. epist. ad Ioh. Antioch. [CPG 5339 = 8848]) 2-3 αὐτός — ὑπήκοον cf. Conc. Const. III (sermo prosph. [CPG 9437,2]), ACO ser. II, II 2 p. 820,14-17 3-4 χαῖρε — περιωπὴ cf. Conc. Const. III l.l. p. 820,10-11

V T M

1 δωρήσεται V 2 αὐτός + γὰρ V 3 χαρίσεται V^{pc} (fort. ex lat.) edd. i.t. (corr. ed. Rom.^{mg}) | αὐτή + ἡ M 4 Σιών + ἡ T edd., sed cf. Conc. Const. III l.l. | γὰρ om. V 5 αὐτοὶ σε πρυτανεύουσι V (cf. lat.): οἱ εὐσεβεῖς βασιλεῖς πρυτανεύουσι T (ex conl., ut uidetur) edd. αὐτοῖς ἐπρυτάνευσεν M

natu et principibus et fidelissimo exercitu uestro atque uniuerſa republica donetque uobis uictoriam. ipse quippe ait: *uiuo ego, dicit dominus*, quia glorificantes *me glorificabo*. ipse est qui *praecingit* uos *uirtute* et tundet cunctos hostes et donabit omnes uobis oboedientes. gaude ergo et tu, ciuitas, *laetare*, noua *Sion*, orbis terrae speculatio. nam et ibi Daudid regnauit, et hic dauidice te ipsi custodiunt. *dominus in medio tui*, et sit nomen eius *benedictum* in saecula saeculorum. amen.

4 cf. *Vulg. Zach.* 2,10

P VE

3 praecinxit F *edd.* (cf. *Vulg. Clem.*), sed cf. gr. 3–4 et¹ – oboedientes] *Anast. sententiam male intellexit* (et plangent hostes, et gaudebunt subditi *ed. Rom.^{mg}*) 3 donabit] *Anast. legit* χαρίσεται 3–4 uobis omnes E *edd.* 4 obēdientes V obedientes E | et tu *om.* E *edd.* („gr. et tu ciu.“ *ed. Rom.^{mg}*) 4–5 speculatio] specula *ed. Rom.^{mg}*, sed cf. e.g. *Hier. in Ier.* 6,13,4 p. 381,14 *Reiter* (CSEL 59) 5 dauidice *ed. Rom.**, sed cf. gr. et *ThLL O. III* p. 62,21–23

Τοῖς θεοφιλεστάτοις ἱερεῦσί τε καὶ κληρικοῖς τῆς τε ἀγιωτάτης τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας καὶ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς θεοφυλάκτου καὶ βασιλίδος πόλεως ἡ ἁγία σύνοδος ἡ ἐν Νικαίᾳ συναθροισθεῖσα τὸ δεύτερον

Χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν ἡ ὄντως ἀλήθεια, τὸ πατρικὸν φῶς καὶ ἀπαύγασμα, ὁ ἐκ σκότους ἡμᾶς καλέσας εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς καὶ τῆς εἰδωλικῆς μανίας ἡμᾶς ῥυσάμενος, ὁ ἐξαλείψας τὰ ὀνόματα τῶν εἰδώλων ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἐπαγγελάμενος μηκέτι αὐτῶν εἶναι μνείαν, εὐδόκησεν ἐπινεῦσαι τοὺς εὐσεβεῖς καὶ κατὰ πάντα ὀρθοδόξους πιστοὺς βασιλεῖς ἡμῶν συναθροισθῆναι ἡμᾶς ἐν τῇ Νικαέῳ λαμπρᾷ μητροπόλει, καθὼς γινώσκετε, ἵνα τῶν διεστώτων τὴν διαφωνίαν εἰς συμφωνίαν μεταγάγωμεν καὶ τὸ μεσότοιχον ἀρθῇ τῆς ἔχθρας καὶ ἡ ἀρχῇθεν θεσμοθεσία τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τὸ κύρος ἀπολάβοι. καὶ δὴ συνελθόντων ἡμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπιπνοίᾳ καὶ ἐνεργείᾳ πάντες συμπεφωνήκαμεν· καὶ ἀνατολή, ἄρκτος, δύσις καὶ μεσημβρία εἰς μίαν ἐνότητα συνήλθομεν· καὶ ἐβραβεύθη τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν εἰρηναία κατάστασις διὰ τῆς πρὸς ἀλλήλους ὁμοδοξίας καὶ πίστεως ἡ κατεύθυνε τὴν τρίβον τῶν ποδῶν ἡμῶν· καὶ τῆς βλαστησάσης ἐκ τῶν ζιζανίων τοῦ ἀρχεκάκου ἐχθροῦ αἰρέσεως ἐξεριζώθη τὸ στέλεχος. καὶ ἰδοὺ εὐαγγελιζόμεθα ὑμῖν ἐπ' ὅρους ὑψηλοῦ ἐστῶτες χαρὰν τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης καὶ πάνδημον ἑορτήν. τί γὰρ τούτου χαριέστερον τοῦ παρρησιαστοῦ Ἡσαΐου ἄνωθεν προειπόντος· ὡς ὥραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθὰ; καὶ ἄξιον ἦν καὶ ἐπέραστον καὶ τῆς ὑμετέρας ἱεροπρεποῦς θεοφιλείας ἐγκαλλώπισμά τε καὶ ἀγαλλίαμα τοῦ πᾶσαν τὴν θεόλεκτον ὑμῶν ὁμήγυριν συνευρεθῆναι καὶ θεωροὺς γενέσθαι τῶν κατὰ θεοῦ χάριν πεπραγμένων καὶ τῶν λαλουμένων τὴν δύναμιν ἀναθεωρεῖν, ἐπὶ τε τῇ κατορθώσει τῶν ἐνθέσμων παραδόσεων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ καταλύσει καὶ καταστροφῇ τῶν φρυαξάμενων κατὰ τῆς ἀληθείας καὶ τὰς ἀποστολικὰς καὶ πατρικὰς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας παραδόσεις ἀλλοιωσάντων καὶ τὸ γε κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς εἰς ἀφανισμόν ποιησάντων. ἀλλ' ἐπειδὴ ὑγρὰ κέλευθός ἐστι διὰ μέσου, πάλιν δὲ καὶ χερσαία τρίβος, δύο χρεῖα πραγμάτων ἦν, πλοίων τε πρὸς τὸ διαπλεῦσαι καὶ κτηνῶν ὀφελόντων ὑμᾶς μετακομίσαι. ἀμφοτέρων οὖν ἀποροῦσα ἡ ἱερωτάτη ὑμῶν ὁμήγυρις

4 πατρικὸν — ἀπαύγασμα cf. Sap. 7,26; Hebr. 1,3 4–5 cf. 1 Petr. 2,9 6–7 cf. Zach. 13,2; Deut. 9,14 10 cf. Eph. 2,14 14–15 cf. Lc. 1,79 (= Od. 9,79); Is. 3,12 17 cf. Lc. 2,10; Is. 40,9 19–20 Rom. 10,15

1–876,10 epistula non commemoratur apud Grumel/Darrouzès, Reg. 4–6 Χριστὸς — ῥυσάμενος cf. Act. VII (def. fidei) supra p. 820,17–18 4 τὸ — ἀπαύγασμα cf. Conc. Ephes. (Cyr. Alex. c. eos qui theotocon nolunt confiteri [CPG 5226]), ACO I 1,7 p. 21,19 9–10 ἵνα — μεταγάγωμεν cf. epist. ad imp. supra p. 858,16–17 10–13 τὸ — συνήλθομεν cf. Act. III p. 280,12–14 17–18 εὐαγγελιζόμεθα — ἑορτήν ~ Conc. Const. III (edictum Const. IV [CPG 9438]), ACO ser. II, II 2 p. 854,15–16 20–872,6 καὶ — βλέπομενα cf. Brubaker/Haldon 2011 p. 275 adn. 114

V T M 1–876,10 praetermisit H, accedit Can (= Ms Pe)

1–3 ante superscriptionem add. κεφάλαιον τέταρτον T 2 καὶ — ἐκκλησιῶν post πόλεως Pe | βασιλίδος καὶ θεοφυλάκτου V | καὶ² om. Pe 4 πατρικὸν] πνευματικὸν Pe 5 ἡμᾶς μανίας Ms 8 ἐν + ταύτη Can fort. recte, cf. supra p. 858,4 et 860,24 10 ἀρχῇθεν] ἀρχῇ θεοῦ sic Pe 11 κύρος Can 12 ἐνεργείᾳ] συνεργία M (cf. lat.), sed cf. supra p. 866,15 | καὶ² om. Pe 13–14 ἐκκλησιῶν + ἡ Pe 14 ἡ ed. Rom. (ex lat.): καὶ codd. Can 14–15 κατευθύναι sic T (ex Lc. 1,79?) 15 βλαστησάσης + τῆς T¹ s.l. 16 ἐξεριζώθη V Can 18 εἰρήνης] ἑορτῆς V | καὶ] μετὰ ed. Rom.* 20 τὰ ἀγαθὰ om. V 21 θεοφιλείας Ms (abbr. V) ed. Rom.* (ex Vc) | καὶ + ἀγλάισμα καὶ Can | τοῦ] τὸ M | θεόλεκτον] θεοφύλακτον Ms 22 θεωροῖς Pe | γενέσθαι + καὶ ed. Rom.* (add. Morin in Vc s.l.) 24 exspectaueris καὶ <ἐπὶ τῇ> καταλύσει 26 παραδόσεις post πατρικὰς M 28 ἦν om. V 29 ἡμᾶς M | ἱερατικὴ T edd. | ἡμῶν V Ml (incertum in T)

Deo amabilibus sacerdotibus et clericis tam sanctissimae dei magnae ecclesiae quam omnium ecclesiarum deo conseruatae regiae ciuitatis sancta synodus apud Nicaeam secundo collecta

Christus deus noster, qui uere est ueritas paternumque lumen et splendor, *qui de*
 5 *tenebris nos uocauit in admirabile lumen suum* et ab idolica uesania nos eruit, qui
deleuit nomina idolorum a terra et repromisit non eorum ulterius esse memoriam,
 uoluit annuere piis et per cuncta horthodoxis ac fidelibus imperatoribus nostris ad
 congregandum nos in Nicaena clara metropoli, sicut nostis, ut distantium dissonan-
 tiam in consonantiam perduceremus et *medius paries* tolleretur *inimicitiae* et antiqua
 10 legispositio catholicae ecclesiae firmitatem resumeret. igitur nobis in idipsum sancti
 spiritus inspiratione et cooperatione conuenientibus omnes consonuimus; et oriens,
 arctus, occidens et mesembria in unam unionem concurrimus; et triumphauit sanc-
 tarum ecclesiarum pacifica ordinatio per alternae opinionis unitatem et fidem quae
direxit semitam pedum nostrorum; ac per hoc stirps quae ex antiqui hostis zizanio-
 15 rum heresi germinauit eradicata est.

Ma. 410 Ha. 479
 PL 129, 475
 Rom. 677

Et ecce euangelizamus uobis super montem excelsum stantes ecclesiasticae pacis gau-
 dium et publicam festiuitatem. quid enim hoc gratius Esaia fiducialiter agente et
 caelitus praedicente: *quam speciosi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium*
bona? et dignum erat et ualde placitum atque uestrae decentis sacraeque deo amabi-
 20 litatis specimen et exultatio, ut omnis deo electa contio uestra simul inueniretur et
 contemplaretur uirtutem eorum quae per dei gratiam dicta et gesta sunt, tam scilicet
 super legitimarum correctione traditionum ecclesiae catholicae quam in destructio-
 nem et subuersionem eorum qui fremuerunt aduersus ueritatem necnon et apostoli-
 cas et paternas ecclesiae catholicae commutauerunt traditiones uel etiam iuxta quod
 25 sibi uisum est in exterminium redegerunt. sed quoniam humidum iter in medio est
 rursusque terrena uia, duabus rebus opus erat, nauibus uidelicet ad nauigandum et
 iumentis congruis ad uehendum. utrisque carens sacratissima uestra caterua mutua

La.-Co. 587

14 semitam – nostrorum cf. Vet. Lat. (Beuron) Is. 3,12

P VE

1–3 litt. maiusc. codd. 2 Niceam P E 5 suum lumen E edd. 7 pios et per cuncta orthodoxos ac fideles imperato-
 res nostros ed. Rom.* 8 Nicea P V^{ac} Nicena V^{pe} [n² add. V¹ s. l.] E, corr. ed. Rom. 10 legispositio] *expectaueris*
 legislatio, cf. e. g. p. 853,23 11 cooperatione] *Anast. fort. legit συνεργία*, cf. gr. M 12 triumphauit] constituta est
 ed. Rom.^{mg}, sed cf. e. g. ACO I 5 p. 364,2 14 ac] atque E edd. 17 Æsaia P Isaia ed. Rom.* 18 celitus P E antiquitus
 ed. Rom.^{mg} 19 dicentis VE (corr. F) 22 correctione ~ κατορθώσει (cf. Gloss.) minus apte (comprobatione ed.
 Rom.^{mg}) 22–23 destructionem F edd. 23 et² om. E edd. 25 exterminum P 26 scilicet F edd.

τῆς μεθ' ἡμῶν συνελεύσεως ἐστέρηται. πνευματικῶς δὲ καὶ νοερῶς συμπαρήτε ἡμῖν, τὸ αὐτὸ φρονοῦντες ὅπερ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τὸ πλήρωμα. καὶ ἐπειδὴ ἀλλήλων μέλη ἐσμέν Χριστοῦ τοῦ θεοῦ κεφαλῆς ἡμῶν ὄντος, τῶν θειωδῶς πεπραγμένων παρ' ἡμῖν τὴν διήγησιν ἀναγκαῖον ἡγούμεθα διὰ βραχέων ὑμῖν ἐπιστεῖλαι. λαλοῦσι γὰρ καὶ διὰ γραμμάτων αἱ γλῶσσαι τὰ πράγματα καὶ παριστῶσιν ὡς 5 βλεπόμενα.

Ἦδη γὰρ συνεληλυθόντων ἡμῶν ἐνταῦθα ἐκ τῆς διδασκαλίας τῶν πατρικῶν ἀμαρυγμάτων εἰς ἓν ἐστηρίχθημεν, τὸ ἐν πεφρονήκαμεν, ὥδὴν ἦν Μωσῆς ἐδίδασκε μὴ ἐπιλαθόμενοι τὴν λέγουσαν· ἐπερώτησον τὸν πατέρα σου, καὶ ἀναγγελεῖ σοι, τοὺς 10 πρεσβυτέρους σου, καὶ ἐροῦσί σοι. οὕτως τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐξηκολουθήσαμεν· καὶ οὔτε ὕφειν οὔτε πλεονασμὸν ἐποιήσαμεθα, ἀλλ' ἀποστολικῶς διδαχθέντες κρατοῦμεν τὰς παραδόσεις ἃς παρελάβομεν, πάντα ἀποδεχόμενοι καὶ ἀσπαζόμενοι ὅσαπερ ἡ ἀγία καθολικὴ ἐκκλησία ἀρχήθεν τῶν χρόνων ἀγράφως καὶ ἐγγράφως παρέλαβεν· ἐξ ὧν εἰσι καὶ αἱ ὑποτυπώσεις τῶν εἰκονικῶν ἀναζωγραφῆσεων. καὶ ὅσα τοῦμπαλιν ἀπεβάλλοντο οἱ θεσπέσιοι πατέρες ἡμῶν, καὶ οὗτοι ἡμεῖς 15 ἀπεβαλλόμεθα καὶ τῆς ἐκκλησίας ἡγούμεθα πολέμια· μεθ' ὧν συναριθμεῖται καὶ ἡ προσεχὴς καινοφωνία τῶν χριστιανοκατηγόρων, ὡς γάγγραινα νομὴν λαβοῦσα ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἡμῶν. ἀλλ' οὐχ ὑπερεῖδε κύριος ὁ θεὸς εἰς τέλος· τῆς γὰρ ἀληθείας ἀνακαλυφθείσης πᾶσιν ἡ ὀρθοδοξία ἐξέλαμψε, καὶ τὸ ψεῦδος μετὰ τοῦ συμφυοῦς αὐτοῦ σκότους ὑποδέδυκεν. εἰ γάρ, ὡς αὐτοὶ πεφληναφήκασιν, εἰδῶλοις παρέοικεν 20 ἡ τῶν εἰκόνων στηλογραφία, τῆς ἡμετέρας ἀπολυτρώσεως τὸ μυστήριον ματαιοῦται, ὅπερ ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ ἦν δι' ἡμᾶς σαρκὶ ἐπολιτεύσατο χωρὶς ἁμαρτίας ἐπραγματεύσατο, καὶ οἷχονται καὶ αἱ ἐπαγγελίαι αἱ προφηταί, ἡ μὲν λέγουσα λατρεύειν αὐτῷ ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἡ δὲ· ἐξηγέρθη ὡς ὁ ὑπνῶν κύριος, ὡς δυνατὸς κεκραιπαληκῶς ἐξ οἴνου, καὶ 25 ἐπάταξε τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, ὄνειδος αἰῶνιον ἔδωκεν αὐτοῖς. εἰ ὄνειδος αἰῶνιον ἐδόθη τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν ἡγουν ταῖς πονηραῖς δυνάμεσι διὰ τῆς αὐτοῦ ἀναστάσεως, πῶς πάλιν οἱ χριστιανοὶ εἰδῶλοις ἐλάτρευσαν; φεῦ καὶ τῆς ἀμαθίας καὶ τῆς ἀσεβείας αὐτῶν. εἴθε ἐνενόησαν ὅτι τὸ σκανδαλίσαι ἔνα τῶν μικρῶν τῶν πιστευσάντων εἰς Χριστὸν ἀφόρητον ἔχει τὴν ἀγανάκτησιν — πόσω γε μᾶλλον οἰκουμένην 30 ἀναστατῶσαι. ἀλλ' ἐξουδένωσαν τὸ ῥῆμα κυρίου ἀθετήσαντες τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις· διὰ τοῦτο ἐξουδένωσεν αὐτοὺς κύριος καὶ μετὰ Ἀρείου, Εὐνομίου, Μακε-

Ma. 412
Rom. 678

2–3 τῆς — ὄντος cf. Eph. 1,22–23; Rom. 12,5; 1 Cor. 11,3 et Eph. 4,15 9–10 Deut. 32,7 = Od. 2,7 12 cf. 2 Thess. 2,15 et 3,6 17 2 Tim. 2,17 18 cf. Sap. 19,22 23 Hebr. 4,15 24–25 Lc. 1,74–75 (= Od. 9,75) 25–26 Ps. 77,65–66 29–30 cf. Mt. 18,6 30–31 cf. Act. 17,6 31–32 cf. 1 Reg. 15,23 et 26

12–15 πάντα — ἀναζωγραφῆσεων cf. Act. VII (def. fidei) supra p. 824,25

V T M Can (= Ms Pe)

1 συμπαρήτε V Ms: συμπαρεῖτε Pe συμπάρητε T συμπάρεστε M (cf. lat.) 3 ὄντως Pe 4 ἡμῖν] ἡμῶν Can 7 πατρικῶν] πνευματικῶν V 8 Μωϋσῆς M 12 ὑποδεχόμενοι Can 13 ἀγία + καὶ V, ἀγία om. M 13–14 ἐγγράφως καὶ ἀγράφως Pe 14 τυπώσεις V 15 τὸ ἔμπαλιν Vc edd. | ἀπεβάλλοντο V 16 ἀπεβαλλόμεθα M (incertum in T) Can: ἀπεβαλλόμεθα V Ml ἀποβαλλόμεθα Vc edd. fort. recte (cf. lat.) 17 καινοφωνία T (cf. lat.): κenoφωνία V M Can | ψευδοχριστιανοκατηγόρων V | γάγγραιναν V 18 ταῖς + ἀγίαις Pe | οὐχὶ T | ὑπερίδεν Can 19 καὶ om. Vc edd. 20–21 παρέοικεν — στηλογραφία M ed. Rom. (ex lat.): παρεοικέναι τὴν τῶν εἰκόνων στηλογραφίαν V T Can 23 καὶ² om. T edd., sed cf. lat. 24 ἡμέρας post ἡμῶν T edd. 25 δυνατὸν V | κεκραιπαληκῶς] καὶ κεκραιπαληκῶς V M^{pe} καὶ κραιπαληκῶς M^{ac} (ke add. M¹ s.l.) Can (κραιπαληκῶς Pe^{ac}, αἱ Pe² s.l.) 27 ἡγουν] ἦως T 29 εἴθε (εἰ δὲ Pe) + καὶ V T edd., sed cf. lat. 30 γε om. Pe | μᾶλλον + τὴν ed. Rom.* (fort. ex N. T.) 32 τοῦτο + δὲ M | αὐτοὺς + ὁ V M edd., sed cf. Sept.

nostra conuentione priuata est. uerum spiritaliter et intelligibiliter praesto estis nobiscum id sentientes quod et catholicae ecclesiae plenitudo. et quia inuicem membra sumus Christi dei capitis nostri, eorum quae apud nos deo donante acta sunt necessarium ducimus uobis breuiter narrationem mittendam. loquuntur enim etiam per
5 litteras linguae causas et repraesentant quasi uidendas.

Cum enim hic conuenissemus, ex paternarum magisterio normarum in unum confirmauimus quod et sapuimus, cantici quod Moyses docuit non obliti quod dicit: *interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi, seniores tuos, et dicent tibi*. sic traditionem catholicae ecclesiae sectati sumus et neque minus neque plus quippiam fecimus, sed
10 ab apostolo edocti *tenemus traditiones quas accepimus*, omnia recipientes et amplectentes quaecumque sancta catholica ecclesia antiquitus scripta et non scripta recepit; ex quibus sunt etiamfigurationes picturarum imaginalium. et e contra quaecumque abiecerunt egregii patres nostri, et nos quoque proicimus et ecclesiae arbitramur aduersa. cum quibus connumeratur intenta uocum nouitas christianos accusantium,
15 ueluti cancer pascua in ecclesiis nostris accipiens. sed *non despexit dominus* deus in finem. nam ueritate reuelata horthodoxia cunctis illuxit, et mendacium cum secum nascentibus tenebris abolitum est. si enim, ut ipsi uane garrierunt, idolis comparatur imaginum titulatio, nostrae redemptionis mysterium euanesceat, quod dei filius operatus est praesentia sua qua pro nobis carne conuersatus est *absque peccato*, et sub
20 sequuntur etiam repromissiones propheticae dicentes: *seruiamus illi in sanctitate et iustitia omnibus diebus* uitae nostrae, et rursus: *excitatus est tanquam dormiens dominus, tanquam potens crapulatus a uino, et percussit inimicos suos in posteriora, obprobrium sempiternum dedit eis*. si obprobrium sempiternum datum est inimicis nostris, malis uidelicet uirtutibus, per resurrectionem eius, quomodo iterum christiani idolis seruierunt? o et inscientiam et impietatem ipsorum! utinam intellexissent quod *scandalizare unum ex minimis qui crediderunt in Christum inportabilem* habeat indignationem – quanto magis orbem sollicitum simultatibus reddere! sed ad nihilum uerbum domini redegerunt reprobantes ecclesiasticas traditiones; propter ea

Rom. 678
PL 129, 476
Ma. 411

P VE

1 intelligibiliter (sic) P | presto P V (abbr. E) | estis] eratis ed. Rom.^{ms}, sed Anast. legit συμπάρεστε (cf. gr. M) 2 id] expectaueris idipsum, cf. gr. 2–3 sumus membra E edd. 3 Christo Deo capite nostro ed. Rom.^{ms} 4 locuntur P 6 hic om. F edd. | normarum ~ ἀμαρυγμάτων? 6–7 confirmauimus – sapuimus] confirmati sumus, unum sensimus ed. Rom.^{ms}; Anast. fort. legit ὁ καὶ pro τὸ ἐν 12 pictarum P | imaginalium scripsi coll. p. 825, 25 al.: imaginum codd. 13 egregii post nostri E edd. | et! om. ed. Rom.* | proicimus] Anast. ἀποβαλλόμεθα legisse uidetur (cf. app. crit. gr.) 14 intenta ~ προσεχῆς? nupera ed. Rom.^{ms} (praetulerim recens); Anast. fort. legit πρόσσχος (cf. Gloss. et Lampe s. u.; cf. etiam Act. IV p. 283, 26) 19–20 subsequuntur (subsecuntur P) ~ οἰχονται? uanae sunt ed. Rom.^{ms} (Anastasium ἔχοντα uertisse suspic. Dubielzig) 21 tanquam] tamquam V (abbr. P E) 22 tamquam V (abbr. P) 23 eis] illis E edd. (ex Vulg.) 25 inscientiam E edd. 26 inportabilem VE edd. 27 reddere simultatibus E edd. | simultantibus P

Ha. 481 δονίου, Ἀπολλιναρίου, Νεστορίου, Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου, Σεργίου καὶ Ὀνωρίου καὶ πάσης αὐτῶν τῆς κακοδοξίας συνηρίθμησε τὴν τῆς συμμορίας αὐτῶν ὀχλαγωγίαν· τὴν γὰρ μωρίαν τούτων ἀπομαζάμενοι μωρὰ λελαλήκασιν, καὶ τῇ σφενδόνῃ τῆς ἀληθοῦς ὁμολογίας σὺν αὐτοῖς λελιθοβόληνται, καὶ διαλέλνται ἡ παράταξις αὐτῶν. οὐδὲ γὰρ ἀφῆκε κύριος εἰς τὸν αἰῶνα τὴν ῥάβδον αὐτῶν ἐπὶ τὸν κλῆρον τῆς ἐκκλησίας. ὅτι Ἰουδαϊκῶς ἐμελέτησαν κενὰ καὶ τὰ δευτερεῖα τοῦ συνεδρίου ἐκείνου ἐκληρώσαντο, τοῦτο τὸ συνέδριον Καῖαφαϊκὸν βουλευτήριον γέγονεν· ἐκεῖνο κατὰ τοῦ κυρίου κενὰ ἐμελέτησε, τοῦτο δὲ κατὰ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ ἐφρυάξατο. τοῦτο τὸ συνέδριον τὴν διὰ Χριστοῦ γενομένην ἡμῶν ἀπολύτρωσιν ἑαυτοῖς καὶ ἄλλοις ἐπεγράψατο. τοῦτο τὸ συνέδριον βαθεῖαν βουλήν ἐβουλεύσατο καὶ οὐ διὰ κυρίου, καὶ 10 συνθήκας πεποίηκε καὶ οὐ διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, ὅτι περ τὴν εὐκοσμίαν τῶν σεπτῶν ναῶν ἐξηφάνισεν. ἐν τούτῳ τῷ συνεδρίῳ οὐδεὶς τῶν κατ' εἰκόνα θεοῦ ἀνθρώπων εὔρηται, ὅτι τὴν εἰκόνα τοῦ κυρίου καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἀτιμάσαντες καὶ συντρίψαντες τῷ πυρὶ παραδεδώκασι. τοῦτο τὸ συνέδριον μανίᾳ καὶ ἀπονοίᾳ κατὰπλεων σατανικῶν φωνῶν τὴν ἀπόφασιν ἐποίησατο. τοῦτο τὸ συνέδριον τὴν 15 προσηγορίαν μόνον ἔχει ἱερατικὴν, φαύλην δὲ καὶ ἀνίερὸν τὴν γνώσιν. τοῦτο τὸ συνέδριον ἀκόλαστον ἔχει τὸ στόμα, τὸ δὲ πνεῦμα ψευδόχριστον· τὴν μὲν ἀλήθειαν ὑπεκρίθη, τῷ δὲ ψεύδει ἐπαρρησιάσθη. τοῦτο τὸ συνέδριον ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ἅτε ζιζάνια τῆς δεσποτικῆς ἄλωσης, λέγομεν δὴ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἐξελίκμησε καὶ τῷ πτώῳ τῆς θείας κρίσεως ἀπεβάλετο. ἀφήρηται οὖν ἐκ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ διηλέγχθη αὐτοῦ τὰ πλαστοουργήματα· ἡ γὰρ ἀληθινή τῆς ἐκκλησίας καὶ 20 εὐθυτάτη κρίσις καινουργεῖσθαι ἐν αὐτῇ συγχωρεῖ οὐδὲν οὔτε ἀφαίρεσιν ποιεῖσθαι. Ἡμεῖς τοιγαροῦν πατρώοις νόμοις ἐπόμενοι παρὰ τοῦ ἐνὸς πνεύματος λαβόντες χάριν ἀκαινοτομήτως καὶ ἀμειώτως πάντα τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐφυλάξαμεν, καθὼς αἱ ἅγιοι ἐξ οἰκουμενικαῖν σύνοδοι παραδεδώκασι, καὶ ὅσα εἶσαν τιμᾶσθαι ἐν τῇ καθ- 25 ολικῇ ἐκκλησίᾳ ἀποδεχόμεθα δίχα πάσης ἀμφιβολίας. ἐξ ὧν ἐστίν, ὡς εἴρηται, καὶ ἡ τῶν εἰκόνων ποίησις. καὶ ταύτας τιμητικῶς προσκυνοῦμεν καὶ ἀσπαζόμεθα —

5 cf. Ps. 124,2–3 10–11 βαθεῖαν — αὐτοῦ cf. Is. 29,15; 30,1; 31,6 17 ψευδόχριστον cf. Mt. 24,24; Mc. 13,22 19–20 ζιζάνια — ἀπεβάλετο cf. Mt. 3,12 et 13,36–40 22 καινουργεῖσθαι — ποιεῖσθαι cf. Apoc. 22,18–19

2–3 συνηρίθμησε — λελαλήκασιν cf. Conc. Const. III (edictum Const. IV [CPG 9438]), ACO ser. II, II 2 p. 846, 10–11 6–7 ὅτι — γέγονεν cf. epist. ad imp. supra p. 858,25–26 18–20 ἡ — ἀπεβάλετο ~ Conc. Const. III (epist. Leonis II papae [CPG 9441]), ACO ser. II, II 2 p. 876,21–23 20–21 ἀφήρηται — πλαστοουργήματα cf. Conc. Const. III (sacra ad syn. Romae [CPG 9440]), ACO ser. II, II 2 p. 864,13–14

V T M Can (= Ms Pe) 18–20 ~ Conc. Const. III

1 Ἀπολλιναρίου T edd. 2 συνηρίθμησαν V 3 μωρὰ + καὶ V | σφενδόνι Ms σφενδόνης Pe 5 αὐτῶν² τῶν ἀμαρτωλῶν T edd. (ex Sept.) αὐτοῦ Ms | κλῆρον + τῶν δικαίων (ex Sept.) ἤτοι M | τῆς + αὐτοῦ Pe 6 δευτέρια Ms | ἐκείνου] sc. τοῦ Ἰουδαίου 7 τοῦτο] τούτων Pe; fort. γὰρ addendum (cf. lat.) 9 ἡμῖν V edd., sed cf. lat. et infra p. 878,5 | ἑαυτοῖς T 9–10 ἐπεγράψαντο Pe 10 βουλήν βαθεῖαν (sic) M 11 τοῦ om. Pe 12 ἐξηφάνισαν Pe 13 ἡῤρηται Ms | τῶν ἁγίων καὶ τοῦ κυρίου V | αὐτοῦ om. Can 15 κατὰπλεων Dubielzig (cf. lat.; „L. πλήρη σατ.“ iam ed. Rom.^{ms}): καὶ codd. κατὰ V^{ac} (καὶ Morin in marg. ex V) edd. | φωνῶν] φόνων Pe 15–16 τοῦτο — γνώσιν om. T Ms 16 μόνον M Pe: μόνον V edd. | φαῦλον V 17 πνεῦμα + αὐτοῦ Vc edd. | ψευδόχριστον + ὅτι V¹ s.l. edd. 18 ἡ καθολικὴ ἐκκλησία] „L. ἡ ἁγία ἡμῶν σύνοδος“ ed. Rom.^{ms}, sed cf. Conc. Const. III l.l. 19 ζιζάνια + ὄντα Can 20 ἀπεβάλλετο V (abbr. T) | ἀφήρηται Pe | ἐκ om. M Pe 21 διηλέγχθη αὐτοῦ] διηλέχθη αὐτῶν Pe 22 εὐθυτάτη] πανευθυτάτη V^{pc} (παν add. V² s.l.), καὶ πανευθυτάτη αὐτῆς V^{2ms} | καινουργεῖσθαι + τι Can | συγχωρεῖ οὐδὲν] οὐ συγχωρεῖ Can | οὔτε] οὐδὲ M 23 τοιγαροῦν + τοῖς V | νόμοις πατρώοις M 24–25 αἱ — οἰκουμενικαῖ] καὶ αἱ ἅγιοι καὶ οἰκουμενικαῖ ἐξ Pe 25 ἐξ M 26 δίχα — ἀμφιβολίας om. Ms

ad nihilum redegit eos dominus et cum Arrio, Eunomio, Macedonio, Apolinario, Nestorio, Eutyche ac Dioscoro, Sergio et Honorio atque cum omni eorum pessima Ha. 482
secta connumeravit turbulentum factionis eorum concilium. stultitiam namque horum imitantes stulta locuti sunt, et funda uerae confessionis cum ipsis lapidati sunt,
5 atque soluta est acies ipsorum. *neque enim reliquit dominus* in perpetuum *uirgam* eorum *super sortem* ecclesiae. quoniam Iudaice meditati sunt inania et secunda illius concilii hereditauerunt, hoc nempe concilium Caiphaicum conciliabulum factum est: illud aduersus dominum inania meditatum est, hoc aduersus ipsius imaginem fremit. hoc enim concilium redemptionem nostram, quae per Christum effecta est, La.-Co. 590
10 sibi et aliis ascripsit. hoc concilium profundum *consilium* consiliatum est *et non per* dominum, et foedera fecit *et non per spiritum* eius, quoniam ornatum uenerabilium templorum demolitum est. in hoc concilio nullus hominum inuenitur ad imaginem dei factus, quia imaginem domini ac sanctorum eius dehonestantes et confringentes igni tradiderunt. hoc concilium furia et uecordia plenam satanicarum uocum sententiam fecit. hoc concilium solam nuncupationem habet sacerdotalem, scientiam autem prauam atque profanam. hoc concilium contumax habet os et spiritum mendacio delibutum; nam ueritatem quidem finxit, in fallacia uero praesumpsit. hoc concilium sancta nostra synodus utpote *zizania* dominicae *areae*, id est ecclesiae catholicae, uentilauit et *uentilabro* diuini iudicii proiecit. ablata ergo sunt a catholica
20 ecclesia et redarguta figmenta eius; uerum enim et rectissimum ecclesiae iudicium nec nouum fieri nec adimi in ea quicquam indulget.

Nos igitur paternas leges sequentes ab uno spiritu accepta gratia immutillate ac indimute omnia quae ecclesiae sunt custodiuius, quemadmodum sanctae sex uniuersales synodi tradiderunt, et quaecumque dimiserunt honoranda in catholica ecclesia
25 absque omni cunctatione recipimus. ex quibus, ut dictum est, etiam imaginum factio Rom. 679

P VE

1 ad] a P | Apolenario VE Apollinario F edd. 2 Eutyche F edd. | et om. E edd. 4 imitantes ~ ἀπομαζόμενοι (cf. LSJ s. u. III), exprimentes ed. Rom.^{ms} | ipsis ed. Rom. (cf. gr.): ipso codd. 6 eorum] peccatorum E edd. (ex Vulg.); cf. app. crit. gr. 9 enim] nihil respondet in gr., fort. delendum 10 scripsit P | consilium] concilium VE (corr. ed. Rom.) | conciliatum VE (corr. ed. Rom.) 11 fēdera V federa E 15 solam] Anast. fort. legit μόνην (cf. gr. V) 16–17 mendacio delibutum ~ ψευδόχριστον (Anast. ad uerbum uertere conatus est) 17 in – praesumpsit] falsitatem uero libere docuit ed. Rom.^{ms}, sed potius ueritatem subaudiendum | uero om. E edd. 18 sancta nostra synodus] cf. app. crit. gr. 18–19 catholicae ecclesiae E edd. 22 immutillate ~ ἀκαινοτομήτως (illibate p. 825, 24; sine ulla innouatione ed. Rom.^{ms}) | ac] et ed. Rom.* 23 sex sanctae E edd. 24 quaecumque F (abbr. P E) ed. Rom. 25 recepimus P^{ac} (i in e scr. P^c)

Ma. 413 ταυτὸν γὰρ ἀμφοτέρω —, καὶ εἴ τις ταύτης τῆς ὁμολογίας ἔχεται, τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐστὶ γνήσιος υἱὸς τε καὶ μέτοχος. οὐκοῦν πάντα τὰ σκάνδαλα οἷχεται, πάντα ἡφάνισται· ἡ ἀλήθεια πολιτεύεται, τὸ ψεῦδος ἐξώρισται· ὁ σπορεύς τῶν ζιζανίων τελείως ἐξέλιπεν, ὁ δὲ σῆτος, ὁ λαὸς ὁ φιλόχριστος, εἰς μίαν ἀποθήκην τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ συγκεκόμεναι· τὸ τῆς ὀρθοδοξίας φῶς ἀνατέταλκε, τὸ τῆς πλάνης σκότος καθυποδέδυκεν· ἡ κατήφεια εἰς χαρὰν μετημφιάσται, τὸ πένθος εἰς εὐφροσύνην μεταβέβληται, ἐστράφη ὁ κοπετός εἰς χαρὰν ἡμῖν· πάντα πρὸς τὸ κρεῖττον μεταπεφοίτηκε. διὸ καὶ ἡμεῖς ἀποστολικῶς ὑμῖν προσφθεγγόμεθα· χαίρετε ἐν κυρίῳ, χαίρετε, καὶ πάλιν χαίρετε· τριαδικὴν γὰρ χαρὰν ἡ τριάς ἡμῖν ἐχαρίσατο. ἥ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

10

3–5 ὁ — συγκεκόμεναι cf. Mt. 13,24–30 et 36–40 7 cf. Ps. 29,12 8–9 cf. Phil. 3,1 et 4,4

1 ταυτὸν — ἀμφοτέρω cf. epist. ad imp. supra p. 862,25 3–9 ἡ — ἐχαρίσατο ~ Conc. Const. III (sacra ad syn. Romae [CPG 9440]), ACO ser. II, II 2 p. 864,16–866,4

V T M Can (= Ms Pe) 3–9 ~ Conc. Const. III

1 εἴ τις M Can: ὅστις T edd., om. V | ὁμολογήσεως Vc edd. | ἔχεται + καὶ V 2 υἱὸς om. M 4 τελείως V T Ms | σῆτος + ἡγουν Pe | φιλόχριστος] χριστῶνυμος V ed. Rom.^{ms} 5 εἰσσεκόμεναι Conc. Const. III 6 εἰς χαρὰν om. Conc. Const. III 7 μεταβέβληται om. Conc. Const. III | κρεῖττον + ἡμῖν Ms 8 ὑμῖν] ἡμῖν M Pe ὑμᾶς Conc. Const. III 9 καὶ πάλιν χαίρετε Vc (incertum in T, l. 8–9 ἡμεῖς — πάλιν om. Ml): καὶ πάλιν ἐρῶ χαίρετε Can (cf. N. T. et Conc. Const. III), om. V M | γὰρ χαρὰν] χαρὰν γὰρ Pe | γὰρ om. V 10 πᾶσα δόξα V M Pe: δόξα πᾶσα T Ms (nihil respondet in lat.) | καὶ om. V

est. quas honoranter honoramus et salutamus – idipsum est enim utrumque –, et
 quisquis huic professioni haeserit, catholicae est ecclesiae germanus et particeps fi- PL 129, 477
 lius. ergo omnia scandala recesserunt, omnia exterminata sunt; ueritas uiget, menda-
 cium foras emissum est; sator *zizaniorum* prorsus defecit, frumentum autem, popu-
 5 lus uidelicet Christi amicus, *in* unum *horreum* ecclesiae Christi allatum est; hortho- Ma. 414
 doxiae lux orta est, erroris tenebrae sublatae sunt; mestitia in gaudium commutata
 est, luctus in laetitiam transductus est, *conuersus est planctus in gaudium* nobis; om- PL 129, 478
 nia in melius transueta sunt. propter quod et nos apostolice uobis pronuntiamus:
gaudete in domino, gaudete <et *iterum gaudete*>; trinum enim gaudium trinitas no-
 10 bis donauit. quam decet honor et imperium in saecula saeculorum. amen.

P VE

1 honoramus ~ προσκυνούμεν (*praeter consuetudinem* [cf. e.g. adorandas *supra* p. 863,21]; fort. *neglegentia inter-*
pretis); „gr. adoramus“ *ed. Rom.*^{ms} | est enim] etenim *ed. Rom.**, sed cf. *supra* p. 863,23 2 heserit VE 6 sublate
codd. | maestitia *ed. Rom.** 7 traductus E *edd.* | conuersum est planctum P^{pc} (s *exp.*, *abbr.* m *add. s.l.* P^x bis) V (fort.
ex Vulg. conuertisti planctum meum *ortum*) 9 et iterum gaudete *add. ed. Rom. ex gr., recepi dubitanter* (καὶ πάλιν
 χαίρετε fort. *deerat in Anastasii exemplari graeco*, cf. gr. V M; iterum dico gaudete *Vulg. Phil. 4,4; cf. app. crit. gr.*)
 10 et om. P | secula saeculorum E (*abbr.* P V)

Ma. 442 Λόγος ἐγκωμιαστικός τῇ ἀγίᾳ προσφωνηθεὶς συνόδῳ παρὰ Ἐπιφανίου διακόνου
PG 98, 1313 Κατάνης τῆς Σικελῶν ἐπαρχίας καὶ τοποτηρητοῦ Θωμᾶ ἀρχιεπισκόπου τῆς Σαρ-
δῶων νήσου

Ὁ μακάριος προφήτης Ἡσαΐας θείῳ καταλαμπόμενος πνεύματι τὴν διὰ Χριστοῦ
γεγεννημένην τῶν ἐθνῶν ἀπολύτρωσιν εὖ μάλα προαναθεωρήσας καὶ τῶν δι' αὐτοῦ
σεσωσμένων τὴν πληθύν οὐκ ἡγνοηκῶς προσπεφώνηκε που ὡς ἐκ προσώπου τοῦ
θεοῦ τοῖς κατὰ καιροὺς τῶν ἱερῶν λαχοῦσι ποιμνίων ἐπιστατεῖν τοιάδε· *πορεύεσθε*
διὰ τῶν πυλῶν μου καὶ ὁδοποιήσατε τῷ λαῷ μου καὶ τοὺς λίθους ἐκ τῆς ὁδοῦ διαρρί-
ψατε. τίνες δ' ἂν νοοῖντο αἱ πύλαι ἢ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς καὶ τῶν ἀγίων
προφητῶν οἱ λόγοι; οὕς ὥσπερ τινὰς νοητὰς ἀναπτύσσοντες πύλας τῇ ἐρμηνείᾳ οἱ
τῶν λογικῶν θρεμμάτων ποιμένες οὕτως αὐτὰ ἐπὶ τὴν εὐρεΐάν τε καὶ ἀληθινὴν
ἀποφέρουσι θύραν, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν ὄντως πρὸς τὸν πατέρα
γινόμενον ἡμῖν θύραν, καθὼς αὐτός που φησὶν· *ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα.* λίθοι δὲ πάλιν οἱ
ἐν τῇ ὁδῷ προσριπτούμενοι τὰ ἐξ αἵρετικῆς τυχὸν συμμορίας ἂν εἶεν σκάνδαλα, ἃ
καθάπερ τινὲς λίθοι τῇ ἡμετέρᾳ τῆς πίστεως παρατιθέμενα τρίβῳ τοὺς πρὸς τὴν
ὄντως οὔσαν ὁδὸν ἰέναι θέλοντας δυσσεβῶς προσκόπτειν παρασκευάζει, τὸ ὅσον
ἐφ' ἑαυτοῖς τὴν ὁδὸν αὐτοῖς ἀποκλείειν σπουδάζοντες. ὁδὸς δὲ πάλιν ὁ κύριος
ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ταύτη ἂν νοοῖτο, καθὼς φησιν αὐτὸς ὅτι *ἐγὼ εἰμι ἡ ζωὴ καὶ ἡ*
ὁδός. οὕστινας δὴ αἵρετικούς λίθους οἱ τῶν ἱερέων ἐπιστήμονες προσφυῶς τε καὶ
μάλα εὐτέχνως σὺν ὁδηγίᾳ τοῦ πνεύματος τῆς ἡμετέρας ὁδοῦ ἦτοι τοῦ τῆς πίστεως
ἀποκαθαίροντες λόγου πέμπουσι μὲν αὐτοὺς πρὸς τὰς τῶν ῥιψάντων κεφαλὰς,
εὐκόλον δὲ οὕτω καὶ τετριμμένην τοῖς ὑπὸ χεῖρα λαοῖς τὴν εἰς τὴν ὁδὸν ἰοῦσαν τρί-
βον ἀπεργάζονται, ὥς δύνασθαι φρονεῖν τε καὶ λέγειν· *ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὡς στρουθίον*
ἐρρύσθη ἐκ τῆς παγίδος τῶν θηρευόντων· ἡ παγὶς συνετρίβη, καὶ ἡμεῖς ἐρρύσθημεν. ἡ
βοήθεια ἡμῶν ἐν ὀνόματι κυρίου.

Ἰδοὺ τοιγαροῦν ἡ θεία τῶν ἱερέων ὁμήγυρις ἀκόλουθα ταῖς θεαῖς ἐντολαῖς παρ-
άγουσα ἐνταῦθα συνέδραμε τὸ σεπτὸν τῆς οἰκονομίας Χριστοῦ ταῖς πατρικαῖς δι-
δασκαλίαις <διατάξαι καὶ> διατρανῶσαι μυστήριον, οὐχ ὡς ἐν πρώτοις αὐτὸ τοῦτο
τοῖς λαοῖς κηρυττόντων, ὅπου γε πρὸ ὀκτακοσίων ἐτῶν ἐγγύς που τῇ οἰκουμένῃ
πάσῃ κεκήρυκται, τὸν δι' αὐτοῦ δὲ μόνον σωτήριον σκοπὸν τελεσθέντα ταῖς γραφι-
καῖς ἐρμηνείαις τηλαυγεστάτως τοῖς λαοῖς ἀναπτυσσόντων καὶ τοὺς προσριφέντας
αὐτῷ αἵρετικούς τῷ πνεύματι ἀποσκυβαλίζόντων λίθους — καὶ μάλα γε εἰκότως·
ἴσασι γὰρ τὴν προφητικὴν φωνὴν αὐτοῖς ὡς ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ καὶ ἐν τούτῳ
βοῶσαν· οἱ *ἱερεῖς, ἀκούσατε καὶ ἐπιμαρτύρασθε τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ,* δῆλον δὲ ὅτι τῷ
πνευματικῷ. οἷς δὴ καὶ ἡμεῖς συνδεδραμηκότες, ὡς καὶ αὐτοῖς συμφρονοῦντες, τῇ

7–9 Is. 62,10 10–11 οἱ² — ποιμένες cf. Ioh. 10,27 (ad uerbum laudatur in eiusdem Epiphani subscriptione Act. IV p. 492,1) 13 Ioh. 10,9 18–19 cf. Ioh. 14,6 23–25 Ps. 123,7–8 34 Am. 3,13

1–896,26 de Epiphani sermonem laudatorio cf. praef. p. VIII–XI 10–11 οἱ² — ποιμένες cf. Epiphani subscriptionem Act. IV p. 490,26

M 1–896,26 codd. HV T pro Epiphani sermonem laudatorio concilii actionem octauam quae dicitur substituerunt; quam posteriore aetate confectam esse arbitratus in appendice graeca (p. 967–969) edidi; cf. praef. p. VIII–XI

2 τῆς² om. Mansi 18 ἡ ζωὴ καὶ fort. posteriore aetate ex N. T. insertum; cf. lat. 26 τῶν θεῶν ἐντολῶν Mansi 28 διατάξαι καὶ suppl. Dubielzig coll. lat. 34 Ἰσραὴλ est uar. lect. pro Ἰακώβ in Sept.^G

Sermo laudatorius sanctae pronuntiatus synodo ab Epiphanio diacono ecclesiae
Katanae Siculorum prouinciae ac loci seruatore Thomae archiepiscopi Sardorum
insulae

Rom. 691 Ha. 501
Ma. 441
La.-Co. 617

Beatus propheta Esaias, diuino accepto spiritu factam gentium per Christum red-
5 emptionem ualde bene praeuidens et eorum qui per ipsum saluandi erant multitudi-
nem non ignorans, ut ex persona dei alicubi pronuntiauit his qui per singula tempora
sacrorum sortiuntur praeposituram ouilium haec: ambulate *per portas* meas et ducite
populum meum et *lapides* a uia proicite. quatenam intelliguntur portae nisi diuinitus
inspiratae scripturae sanctorumque prophetarum uerba? quae nimirum quasi quas-
10 dam intellectuales portas rationabilium pastores pecudum interpretando aperientes
sic eas ad latum et uerum adducunt ostium, dominum uidelicet nostrum Iesum
Christum, qui uere ad patrem nobis factus est ostium, quemadmodum ipse ait quia
ego sum ostium. porro lapides qui in uia proiecti sunt scandala forte sunt hereticae
factionis, quae ueluti quidam lapides fidei nostrae semitae apposita eos qui ad Chris-
15 tum, qui uere est uia, properare uolunt impie impedire procurant, quantum in se est,
iter eis salutis claudere festinantes. rursusque uia haec dominus utique noster Iesus
Christus conicitur, sicut ipse ait quia *ego sum uia*. hereticorum ergo scandalis acsi
quibusdam lapidibus sacerdotum peritissimi ingeniose satis et artificiose ductore spi-
ritu a uia nostra, id est fidei ratione, purgatis non solum hos contra capita eorum qui
20 illos iecerant mittunt, uerum etiam hoc modo semitam quae ducit ad uiam subiectis
plebibus facilem et tritam efficiunt, ita ut possint sapere ac dicere: *anima nostra sicut
passer erepta est de laqueo uenantium. laqueus contritus est, et nos liberati sumus. ad-
iutorium nostrum in nomine domini*.

PL 129, 489

En igitur diuinus sacerdotum conuentus dominicorum mandatorum sequax huc ad
25 uenerabile dispensationis Christi mysterium paternis doctrinis ordinandum et enu-
cleandum concurrit, non quasi hoc ipsum primum plebibus praedicauerint, cum ante
octingentos ferme annos in orbe toto fuerit praedicatum, sed quod tantum salutare
consilium quod per eum consummatum est scripturae diuinae interpretationibus lu-
cidissime populis adaperuerint et hereticos ab ipso petris allisos spiritu ceu stercora
30 ualde congrue reputauerint; nouerunt enim prophetica uocem sibi quasi ex persona
dei etiam in hoc clamantem: sacerdotes, *audite et contestamini* domui Israhel, haud
dubium quin spiritali. quibus et nos quoque concurrentes, utpote quod in ipsis est
pariter sentientes, splendido huic choro congratulamur, et prae desiderio mentis pen-

Rom. 692

P VE

2 Catane E Catanae ed. Rom.* | seruatore] sere (sic) P | Thome codd. 4 Isaias P (praeter consuetudinem) ed. Rom.*
11 uidelicet dominum ed. Rom.* 12 hostium V^{ac} (h exp.) E 14-15 ad - uia] Anast. eadem aliter uertit infra l. 20)
15 uera ed. Rom.*, sed cf. gr. | se ~ ἐαυτοῖς 16 haec] Anast. αὕτη pro ταύτη legisse uidetur 16-17 utique ...
conicitur ~ ἄν νοοῖτο (cf. e.g. Act. VI p. 735, 10) 17 ego sum] esum (sic) P 19 hos] os P^{ac} (h add. P^c s.l.) | contra]
purgata P^{ac} (subterlin., contra add. P^c s.l.) 24 conuentus] uentus (sic) VE (corr. F²) 25 dispositionis P^{ac} (i² exp., nsa
superscr. P^c [sic]) 26 primum ed. Rom.: prius codd. 27 octogintos P^{ac} (in et e superscr. P^c) 28 diuinae scripturae
ed. Rom.* 29 adaperuerunt ed. Rom.* | hereticos - allisos] Anast. uerba τοὺς προσριφέντας ... λίθους male intel-
lexit (expectaueris hereticas ipsi illatas petras uel sim.) | spiritus seu ed. Rom.* (corr. La.-Co.^{ms} ex P) 29-30 stercora
... reputauerint ~ ἀποσκυβαλίζόντων, ualde congrue ~ καὶ μάλα γε εἰκότως 30 congruere VE edd. (corr. La.-
Co.^{ms} ex P) | putauerint V edd. 31 Israel F edd. 33-881,1 pennam] poenam ed. Rom. (corr. ed. Reg.)

Μα. 443 φαιδρᾶ ταύτη γαννύμεθα χορεία, καὶ ὑφ' ἡδονῆς τὸ τῆς διανοίας πτερόν ἀνακινού-
μενοι τὰ κατὰ δύνάμιν αὐτῇ συνεισβάλλειν προθυμούμεθα καὶ τοῖς τῷ καιρῷ πρέ-
πουσι λόγοις τὸ παρὸν τοῦτο συγκροτῆσαι θέατρον καὶ τοῖς τῶν ἐγκωμίων ἀνθε-
σιν αὐτὸ στεφανῶσαι. οὐδὲν γὰρ κωλύει, εἰ καὶ τοῦ λίαν ὑπερτελοῦς διὰ πενίαν
ἴσως καὶ νοὸς ἀσθένειαν οὐκ ἐφικνούμεθα, τὰ δέ γε ἡμῖν ἐφικτὰ συνεισηνέγκαι πολ-
λάκις γὰρ καὶ μικρὰ ψηφίς μεγάλοις ὑποβληθεῖσα λίθοις τὸ ὅσον ἐπ' αὐτῇ τὸ ἀσά-
λευτον τούτοις προσεποιήσατο. τίς τοίνυν ἐστὶν ὁ ἡμέτερος λόγος, ἐν μέσῳ προ-
ῖτω τοῖς θεοῖς ὑμῖν τραπεζίταις σὺν εὐμενείᾳ πολλῇ δοκιμαζόμενος.

Σκοπὸς τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ, ὃ ἱερώτατον σύστημα, ἄνω τε καὶ κάτω τὸν κατ'
εἰκόνα θεοῦ γεγεννημένον ἄνθρωπον εἰς τὸ εὐθὲς ἀντισώσασθαι καὶ τὴν εἰς τὸ ἀρχέ-
γονον κάλλος ἀναφοίτησιν, ὃ διὰ ἀπροσεξίας ἀφήρηται, πάλιν δι' ἐπιμελείας αὐτῷ
πραγματεύσασθαι. τοῦτο αἶ τε παραφυλακαὶ τῶν νομικῶν ἐνταλμάτων αἶ τε ὡς ἐν
ἱστορίας τρόπῳ τῶν εὖ ἢ ἐτέρως τῷ βίῳ ἐμπολιτευσασμένων ἀνθρώπων ὑφηγήσεις
αἶ τε ψαλμικαὶ ἱερολογίαι αἶ τε παροιμιώδεις διδασκαλαὶ τὴν ἠθικὴν ἡμῖν ἐπεξ-
ηγούμεναι φιλοσοφίαν διὰ πολλῆς φροντίδος τεθείκασιν. ἀλλ' οὐχ οἷα τε γέγονεν
αὕτη ἑαυτὴν ἢ εὐόλισθος ἡμῶν καὶ τῇ ἁμαρτίᾳ ὑπελθοῦσα φύσις εἰς τὸ ἐξ οὐπερ
πέπτωκεν ἐν Ἀδὰμ ἀρχικώτατον ἀνακομίσασθαι ἀξίωμα, δεδέηται δὲ μᾶλλον ἄλλης
τινὸς εὐσθενοῦς τε καὶ ἀκαταμαχήτου κρείττονος δυνάμεως, ἥτις αὐτὴν τῶν ἐξ
ἀσθενοῦς προαιρέσεως ἐμφυεισῶν αὐτῇ κηλίδων ἐξιάσοιτο καὶ πρὸς τὸ ῥωμαλεώ-
τερον μετὰ τινος φιλοτίμου προσθήκης ἀνθυπονοστήσει.

Τοῦτο τοιγαροῦν εἰδυῖα ἢ θεία τε καὶ πνευματοκίνητος τῶν προφητῶν χορεία —
ἄλλος ἄλλοθι που — τῶν τοιούτων αὐτῇ ἀγαθῶν τὰς ἀγγελίας φέρουσα — ἐν τοῖς
ἑαυτῶν ἕκαστος καιροῖς — διηγόρευε τὸν συναΐδιον καὶ ὁμοούσιον τοῦ θεοῦ καὶ πα-
τρός υἱὸν καὶ λόγον περιουσίᾳ ἀγαθότητος εἰς τὴν ἡμετέραν ἐσχατιὰν ἀφιχθέντα
τὴν ἡμῶν τελείως ἀμφιάσασθαι φύσιν καὶ ταύτην τῷ αὐτῷ καὶ ἀοράτῳ πυρὶ τῆς
αὐτοῦ θεότητος εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀναχαλκεῦσαι, ἄλλος μὲν τὴν ἀνύμφευτον σύλληψιν
καὶ τὸν ἀμώμητον καὶ παρθενικὸν τοκετὸν ἀνακηρύττων, ἕτερος τὴν τῆς ἐπικρα-
τησάσης ἀπὸ τῆς ἐν Ἀδὰμ παραβάσεως καὶ μέχρι τοῦ νόμου σατανικῆς πλημμελείας
ἀδυναμίαν παντελῇ ὀλόθρευσιν τε καὶ ἐκμείωσιν, ἄλλος τὴν αὐτοῦ τοῦ σατανᾶ με-
τὰ καὶ τῶν συναποστατησάντων αὐτῷ δαιμόνων ὀλεθρίαν ὑπόπτωσιν ἀπὸ προσ-
ώπου τοῦ φανησομένου θεοῦ καὶ τὴν τῶν λελυτρωμένων ἡμῶν ὑπὲρ τῶν εἰς ἡμᾶς
πραχθησομένων δαψιλεστάτων ἀγαθῶν ἀναφαίρετον εὐχαριστίαν τῷ λυτρωσαμένῳ
κομισθησομένην, ἕτερος τὸ ἐκούσιον τοῦ σαρκωθέντος θεοῦ πάθος καὶ τὴν εἰς ᾧδου
κάθοδον καὶ αὐθις τὴν ἐξ ᾧδου εὐσθενῇ ἀνακομιδὴν μετὰ τῶν τοῖς ἀφύκτοις ἐκείνου

9–10 τὸν — ἄνθρωπον cf. Gen. 1,26–27 26–27 τὴν — τοκετὸν cf. Is. 7,14 27–29 τὴν — ἐκμείωσιν cf. Rom. 5,13–15 29–31 τὴν — θεοῦ cf. Lc. 10,18

8 τραπεζίταις cf. Lampe s.u. 10–11 τὴν — ἀναφοίτησιν cf. Greg. Nyss. anim. et res. (CPG 3149) p. 121,2–3 Spira/Mühlenberg 14 ψαλμικαὶ ἱερολογίαι cf. (Ps.-) Dion. Ar. eccl. hier. (CPG 6601) III p. 80,11 Heil/Ritter al.

M

1 τὸ om. Mansi 2 αὐτῇ (sc. χορείᾳ) αὐτῷ Mansi 4–5 πενίας ... ἀσθενείας Mansi 6 καὶ] δὲ Mansi 8 ὑμῖν Dubielzig (cf. lat.): ἡμῖν M | εὐμενεία M, corr. Mansi 9 Σκοπὸς] κοπὸς M (σ relinquens rubricatori), corr. Mansi 11 αὐτῷ scripsi coll. lat.: αὐτὸ M 13 συμπολιτευσασμένων Mansi 18 τε om. Mansi 22–23 ἄλλος — καιροῖς] locus difficilis, fort. corruptus (cf. lat.) 22 αὐτῇ] sc. τῇ ἡμετέρᾳ φύσει 23 ἑαυ-
τῶν] fort. ἑαυτοῦ scribendum 25 τελείαν Mansi 26 ἀναχαλκῶσαι Mansi 27 τὸν] τὴν Mansi ex ed. Rom. (uide app. crit. lat.) | παρθενικὴν Mansi (corr. PG) 28 τῆς] τὴν Mansi (corr. PG) 29 ἐκμείωσιν scripsi coll. p. 882,35 al.: μείωσιν M

nam mouentes quod possibile est ei conferre satagimus, et uerbis tempus decentibus
 praesens celebrare ac praeconiorum hoc floribus coronare studemus spectaculum.
 nihil enim prohibet, licet ad id perfecte prae inopia fortassis et infirmitate sensus per-
 tingere nequeamus; quae tamen nobis suntabilia conferre maturamus; saepe
 5 namque paruus calculus magnis commissus lapidibus, quantum in se fuit, his immo-
 bilitatem se contulisse simulauit. quis autem noster sit sermo, in medium proferatur
 a diuinis uobis trapezitis benignitate multa discutiendus et diuinitus inspirata scrip-
 tura probandus.

Ma. 444
 PL 129, 490
 Ha. 502
 La.-Co. 618

O sacratissima statio, sursum atque deorsum hominem ad imaginem dei factum ad
 10 rectitudinem iterato saluate et reditum ad originalem pulchritudinem, quae per incu-
 riam sublata est, rursus per curam ei mercamini. hoc enim siue obseruationes lega-
 lium mandatorum siue relationes hominum, qui more historiae bene aliterue in sae-
 culo conuersati sunt, siue sacra psalmorum eloquia siue prouerbiales doctrinae
 moralem nobis narrantes philosophiam per multam sollicitudinem exposuerunt. sed
 15 impossibile erat facile lapsam peccatoque summissam naturam nostram in se antiquis-
 simam, ex qua cecidit in Adam, recipere dignitatem; quae uidelicet potius eguit alia
 quadam robusta et inexpugnabili meliori uirtute, quae illam ex infirmo ulcerum sibi
 turgentium proposito sanaret et ad robustiorem ualetudinem cum quodam liberali
 augmento reduceret.

20 Hoc igitur cum sciret diuino spiritu motus prophetarum chorus, alibi aliterque ta-
 lium ei bonorum nuntia protulit, in suo tempore unus quisque praedicans consem-
 piternum et consubstantialem dei patris filium et uerbum diuinitis bonitatis suae ad
 nostram extremitatem profectum nostram perfecte induisse naturam et hanc inuisibi-
 li et qui sine materia est igne diuinitatis suae in antiquitatem reformasse, alius qui-
 25 dem innuptam conceptionem et immaculatum ac uirginalem partum praedicans, alius
 uero potentatus omnimodum exterminium et imminutionem *praeuaricationis*, quae
 optinuit *ab Adam* et in Adam facta est *usque ad legem*, atque diaboli simul *delicti*,
 alius autem eiusdem satanae ac daemonum qui cum eo apostatae facti sunt exitialem
 ruinam a facie apparentis dei atque incomparabilem gratiarum actionem redemptori
 30 offerendam a nobis, qui redempti sumus, super largissimis bonis quae in nobis pa-
 trata sunt, ast alius uoluntariam incarnati dei passionem et in infernum descensionem
 et rursus ex inferno ualidum reditum cum animabus quae ineuitabilibus illius uincu-

P VE

1 est om. P 1-2 uerbis - spectaculum] *Anast. liberior uertit* 3 sensus ~ νοός (*ut saepe, cf. etiam Vulg. Rom. 1,28 al.*) 4 maturamus *Anast. constructione uerborum male perspecta de suo addidit* 6 se contulisse simulauit ~ προσ-
 εποίησατο? | autem ~ τοίνυν? 7-9 discutiendus - statio] *incertum quid Anast. legerit uel intellexerit in gr. (σκε-
 πτέος pro σκοπός eum legisse suspic. Dubielzig)* 7 discutientibus P 10-11 iterato - mercamini] *Anast. uertit*
ἀντισώσασθε (uel αὐτίς σώσασθε) ... πραγματεύσασθε 11 mereamini *ed. Rom.* (mercamini La.-Co.^{ms} ex P)*
 15 impossibile VE *edd.* 17 uirtute ~ δυνάμεως (*ut saepe*) 18 liberali (~ φιλοτίμου, *cf. Gloss.*) VE: liberari P
 20 alibi aliterque] *Anast. uertit ἄλλως pro ἄλλος uerborumque ordinem mutauit* 21 unius P^{ac} (*i exp.*) | praedicans
codd., corr. Dubielzig (cf. infra l. 25 et p. 889,29) 22 diuinitis] diuinitus P^{ac} (*nitus subterlin., tiis superscr. P^c*) 24 in
 antiquitatem ~ εἰς τὸ ἀρχαῖον (*sic etiam infra p. 885,1*) 25 immaculatam *ed. Rom.** 26-27 potentatus - delicti]
incertum quid Anast. legerit uel intellexerit in gr. (δυναστεῖαν pro ἀδυναμίαν eum uertisse suspic. Dubielzig)
 26 potentatus *scripsi dubitanter* („f. potentatum“ *ed. Reg.^{ms}*): potentatum *codd.* 27 obtinuit P (*praeter consuetudi-
 nem*) *E edd.* | est fort. delendum; *cf. gr.* 28 demonum P E | apostate P E 29 apparentis ~ φανησομένου? |
 incomparabilem ~ ἀναφάρετον? *melius infra p. 883,13 non auferendorum (Dubielzig)* 30 auferendam E afferen-
 dam F² *edd.* 32 illius *scripsi coll. gr.: illis codd. „forte illic“ Hard.^{ms}*

δεσμοῖς κατεχομένων ψυχῶν, ἄλλος τὴν ἀφ' ἡμῶν πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς αὐτοῦ πατέρα ἔνδοξον ἀναφοίτησιν καὶ τὴν ἀμφὶ τὰ δεξιὰ τοῦ πατρὸς ἴδρυσιν, ἕτερος τὴν ἐξ οὐρανοῦ καταπτᾶσαν ἡμῖν τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν ἄφθονον τοῦ πνεύματος ἐπιφοίτησιν καὶ τὴν εἰς πάντα τὰ ἔθνη τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ταχυτάτην περίοδον καὶ τὴν ἐντεῦθεν γεγεννημένην τῶν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην εἰδώλων παντελῇ ὁλό- 5
 Ma. 446 θρευσιν διὰ τῆς πρὸς τὸν ἕνα καὶ μόνον ἀληθινὸν θεὸν ἡμῶν καθαρᾶς ἀνανεύσεως καὶ τῆς ἀνενδότου καὶ διηνεκοῦς πρὸς ὅλων ἀναστησομένης αὐτῷ κατὰ πάσης τῆς γῆς νοερᾶς τε καὶ πνευματικῆς λατρείας. ἅτινα πάντα τοῖς ἑαυτῶν καιροῖς τῇ ἀληθείᾳ συνεπεράνθησαν καὶ τέλος εὐκλεέστατον ἐδέξαντο.

Ἄκουσον τοιγαροῦν τοῦ Παύλου μεγαλοφώνως ἐμβοῶντος καὶ τὴν ἀλήθειαν τούτοις 10
 ἐπισφραγίζοντος· θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὥφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ. ὦ τῆς τοῦ διδασκάλου μεγαληγορίας. θεός, φησὶν, ἐφανερώθη ἐν σαρκί, τὸ πάντων τῶν ἀγαθῶν αἴτιον, ἡ ἀνέκλειπτος δωρεά, ὁ διαρκέστατος πλοῦτος, ἡ ἀένναος τῶν ἀναφαιρέτων χαρισμάτων πηγὴ, ἡ ἀκόρεστος τῶν πεινῶντων τροφή, ὁ ἐξ οὐρανοῦ ζωοποιὸς ἄρτος, τὸ 15
 ἀένναον τῶν διψῶντων ρεῖθρον, ἐξ οὗ ὁ πίνων οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. οὗτος ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἀλλὰ καὶ τῷ κόσμῳ, φησὶν, ἐπιστεύθη. πῶς ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ; εἰπέ, ὦ μακαριώτατε Παῦλε, μύησον καὶ ἡμᾶς ἐκ τῶν ἀρρήτων ἐκείνων φωνῶν, ὧν ἐν τοῖς ἀδύτοις τοῦ παραδείσου ἐμυήθης· πρόστηθι καὶ νῦν τοῦ κηρύγματος οὗ ἐπιστεύθης εἰς πάντα τὰ ἔθνη κηρύξαι καὶ ἀπόστολος γενέσθαι· πήγασον τῇ παρούσῃ 20
 ἐκκλησίᾳ τὸν τῆς ἀληθείας λόγον καὶ σβέσον τὰς νοητὰς τῶν αἰρετιζόντων ὄψεις, ὥς ποτε Ἐλύμα τοῦ μάγου· τράνωσον μετὰ παρρησίας τὸ τῆς οἰκονομίας μυστήριον. λαλεῖς γὰρ καὶ μετὰ θάνατον φωνῆς ὑψηλότερον καὶ ἐνεργεῖς τῷ πνεύματι ὅσα καὶ βούλει. ,ναί', φησὶν ὁ διδάσκαλος, ,ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων ἀγίων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ Χριστοῦ καὶ 25
 φωτίσαι πάντας τίς ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ θεῷ τῷ τὰ πάντα κτίσαντι. τοιγάρτοι ἀκούσατε· ἐπιστεύθη, εἶπον, ἐν κόσμῳ, ἀποκαταλλάξας τὰ πάντα εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.' ὦ τοῦ ὑψηλοῦ τούτου κηρύγματος. ὦ τῆς ἀνεκδιγήτου ταύτης φιланθρωπίας. ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ τὰ 30
 πάντα εἰς ἑαυτὸν ἀποκαταλλάξας εἰρηνοποίησε διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ. καὶ πῶς τινες μετὰ τὴν τοσαύτην ἀνέκφραστον καταλλαγὴν ὑπὸ χεῖρα τῶν πάλαι στασιαστῶν ἐχθρῶν ἡμᾶς γενέσθαι δι᾽ ὀχνηροῦνται; πῶς μετὰ τὴν εἰς τὸν ἕνα καὶ μόνον ἀληθινὸν θεὸν ἐπίγνωσιν εἰδώλοις τοὺς χριστιανούς προσκυνῆσαι εἰπεῖν τε- 35
 τολμήκασιν, καίτοι τοῦ προφήτου τὴν παντελῇ τούτων ἐκμείωσιν ὥσπερ ἀναβοῶντος καὶ λέγοντος· ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπιφανήσεται κύριος καὶ ἐξολοθρεύσει τοὺς θεοὺς τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ, ἕκαστος ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ, πᾶσαι αἱ νῆσοι τῶν ἐθνῶν; ἀκούεις τὴν ἡλικίαν τῶν πολλῶν θεῶν καταστροφὴν καὶ

8 νοερᾶς – λατρείας cf. Rom. 12,1 et Phil. 3,3 11–12 1 Tim. 3,16 15 cf. Ioh. 6,33–35 16 cf. Ioh. 4,14
 18–19 ἐκ – ἐμυήθης cf. 2 Cor. 12,4 21 cf. Eph. 1,13; 2 Tim. 2,15 | σβέσον – ὀψεις cf. 2 Cor. 4,4 21–22 ὥς –
 μάγου cf. Act. 13,8 23 λαλεῖς – ὑψηλότερον cf. Hebr. 11,4 et 12,24 23–24 ἐνεργεῖς – βούλει cf. 1 Cor.
 12,11 24–27 ἐμοὶ – κτίσαντι Eph. 3,8–9 27 ἐπιστεύθη – κόσμῳ 1 Tim. 3,16 (uide supra)
 28–29 ἀποκαταλλάξας – οὐρανοῖς cf. Col. 1,20 36–38 Soph. 2,11

M

6 πρὸς τὸν] πρῶτον Mansi 7 ὅλων suspectum (cf. lat. nobis) 14 διαργέστατος Mansi διαυγέστατος
 PG 19 ἀδύτοις] ἀφύκτοις Mansi male (fort. ex p. 880,34) 24 ναί] καὶ M, corr. Dubielzig coll. lat. et Act.
 22,27 28 ἑαυτὸν] αὐτὸν N. T., sed cf. infra l. 31 36 ἐξολοθρεύσει + πάντας Sept.

lis tenebantur, alius uero gloriosum a nobis ad patrem, qui in caelis est, regressum et ad patris dexteram sessionem, alius autem descendentem de caelo nobis collatum, qui in illum credidimus, sine inuidia spiritus aduentum et in omnes gentes euangelicae praedicationis circuitum uelocissimum et, quod hinc factum est, per orbem terrarum
 5 idolorum omnimodum exterminium per mundam reuersionem ad unum et solum uerum deum nostrum effectam atque inpraetermissam et iugem latrion quae illi a nobis per uniuersam terram intelligibiliter et spiritaliter exhibetur. quae omnia ueritate
 temporibus suis terminata sunt et finem gloriosissimum susceperunt.

Ha. 503
 PL 129, 491

Audi igitur Paulum magna uoce clamantem et ueritatem istis corroborantem: deus
 10 *manifestatus est in carne, iustificatus est in spiritu, apparuit angelis, praedicatus est gentibus, creditus est in mundo, assumptus est in gloria.* o magnum doctoris affatum! deus, inquit, *manifestatus est in carne*, quod est omnium bonorum causa, indeficiens donatio, sufficientissimae diuitiae, perennis non auferendorum charismatum fons, insatiabilis esurientium esca, uiuificus de caelo panis, iugis sitientum riuus, ex quo
 15 qui biberit non sitiet in aeternum. hic *manifestatus est in carne*, sed et *mundo*, ait, *creditus est*. quomodo *creditus est in mundo*? dic, beatissime Paule, imbue et nos ex arcanis illis uocibus quibus in adytis paradisi imbutus es; incumbere etiam nunc praedicationi cuius creditus es in omnes gentes praedicator et apostolus fieri; infunde praesenti ecclesiae *ueritatis uerbum* et extingue spiritales hereticorum uisus, ut quondam Helymae magi; exprime cum fiducia dispensationis mysterium. loqueris enim
 20 etiam post mortem uoce excellentius et operaris spiritu quaecumque uis. ‚etiam‘, inquit doctor, *mihi minimo omnium sanctorum data est gratia haec, in gentibus euangelizandi scilicet inuestigabiles diuitias Christi et illuminandi omnes ac docendi quae sit dispensatio mysterii absconditi a saeculis in deo qui omnia creauit*. quapropter
 25 audite: *creditus est*, dixi, *in mundo, reconcilians omnia in semetipso et pacificans per sanguinem crucis suae siue quae in terra siue quae in caelis sunt*. o sublimem hanc praedicationem! o inenarrabilem istam misericordiam! unigenitus filius dei *omnia in se ipso reconcilians pacificauit per sanguinem crucis suae*. et quomodo quidam post tantam ineffabilem reconciliationem nos fieri priorum seditiosorum inimicorum af-
 30 firmant? quomodo post unius et solius ueri dei agnitionem adorare idola christianos dicere ausi sunt? praesertim cum propheta omnimodam horum comminationem quodammodo clamet et dicat: in die illa apparebit *dominus* et exterminabit *deos gentium terrae, et adorabit eum unusquisque de loco suo, omnes insulae gentium*. ecce subuersionem idolorum et deo celebrandam adorationem ab unoquoque de loco suo
 35 audiuius. quomodo igitur nos qui hoc agimus idololatrian exercere accusamur?

Rom. 693

P VE

1 qui] quæ P V 2 collatum ~ καταπτᾶσαν? 3 credidimus (~ πιστεύσασιν)] credimus *ed. Rom.** | sine inuidia ~ ὀφθονον 6 latrion *E edd.* 6–7 nobis] *Anast. uertit ἡμῶν* 9 istam *F² edd., sed cf. gr.* 11 magnum *scripsi coll. gr.: magni codd.* | affatum P (*inde La.-Co.^{mg}*): affectum *VE edd.* 12 inquit P V 13 diuitiae] diuine *P^{ac} (ne subterlin., tiæ superscr. P^c)* | perhennis *VE* 15 hic] *his ed. Rom.** 16 est²] sit P | beate *V edd.* 17 arcanis *VE* | aditis *V* abditis *E edd.* | paradysi P | imbutus *P^{ac} (tu¹ del. P^x)* | incumbere] imbue *ed. Rom.* (cf. Crimi, Per un'edizione p. 380)* 17–18 praedicatione *ed. Rom.** 19 praesente *P^{ac} (in e³ scr. i P^x)* | et *om. ed. Rom.** 20 Helymae *E ed. Rom.** 21 uoce *scripsi coll. gr.: uoces codd.* | operaris + in *F edd., sed cf. gr.* | etiam² ~ ναί (*cf. gr. et Vulg. Act. 22,27*) 22 michi *VE* 23 uidelicet *ed. Rom.** | inuestigabiles (*uar. lect. in Vulg.*)] inuestigales (*sic*) P 24 in deo] a domino *E edd.* 26 celis *codd.* | sublimen P V (*fort. retinendum, cf. Stotz III, VII § 249.2*) 33–35 ecce – audiuius] *incertum quid Anast. legerit in gr.* 35 ydolatriam V idolatriam *ed. Rom.**

τὴν ἐξ ἀπάσης τῆς γῆς, ἕκαστον ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ τῷ θεῷ ἀποτελοῦντα, προσ-
 κύνῃσιν. πῶς τοίνυν <ἡμεῖς> οἱ τοῦτο πράττοντες εἰδωλολατρεῖν αἰτιώμεθα; τίς δὲ
 ὅλως καὶ ἴσχυσεν εἰς τὸ ἀρχαῖον τὴν τῶν εἰδώλων πλάνην ἐπὶ γῆς ἐπανακαινίσαι;
 εἰ μὲν γὰρ οἱ διὰ τούτων θεραπευόμενοι πονηρότατοι δαίμονες τοῦτο ποιῆσαι
 δεδύνηται, πῶς οὐκ ἀνατραπήσεται ὅλον τὸ τῆς οἰκονομίας μυστήριον, τῆς ἀγίας
 Ma. 447 διαρρήδην βοώσης γραφῆς ὅτι *ἐπάταξε τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω* [δῆλον δὲ
 ὅτι Χριστὸς] καὶ *ὄνειδος αἰῶνιον ἔδωκεν αὐτοῖς*; πάντως γὰρ <δῆλον> ὅτι ὁ δυνάμε-
 νός τι ἐνεργεῖν οὐκ ἐν τοῖς τεθνεῶσιν, ἀλλ' ἐν τοῖς ζῶσιν ἔτι κατατέτακται. πῶς δὲ
 καὶ αὐτὸς τοὺς ἰδίους ἐπιθαρρύνων μαθητὰς καὶ πρὸς πᾶν ὅτιοῦν τῶν δυσχερῶν
 ἀνδρικῶς ἵεναι παρακελευόμενος ἐπαληθεύσει λέγων· *θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν* 10
κόσμον; εἰ γὰρ οὓς νικῆσαι ἐκεῖνος ἐπήγγελται τοῦτο ἐκεῖνοι ἴσχυσαν διὰ τῆς ὧν
 ἀφηρέθησαν ἀνταναρρύσεως, οὐδ' ἂν τὸ τοιοῦτον ὀνομασθήσεται νίκη οὐδ' ἂν ταῖς
 εἰς ἀνδρείαν ἀριστεταῖς κατατετάσσεται. πῶς γὰρ νίκη ἢ τοὺς λυτρωθέντας εἰς τέλος
 μὴ ἀποκερδήσασα, ἀλλὰ τοῖς ὁμοίοις ὑπὸ τῶν προτέρως ἡττημένων ὑποβληθεῖσα
 παλαίσμασι; καίτοι γε οὐδὲ τοῖς ὁμοίοις, πολλοῦ γε καὶ δεῖ τὸ γὰρ κτήσασθαι τι 15
 καὶ ἀπολέσαι πλέον ἔμοι γε τοῦ τὸ ἀφηρημένον ἀντικατασχεῖν εἰς ἀνανδρείας κατ-
 ηγορηθήσεται λόγον.
 Ποῦ δὲ καὶ ἄρα τὰς τῶν εἰδώλων στάσεις οἱ τοῦτο λέγοντες τεθεῶσθαι φασιν; εἰ
 μὲν ἐν τοῖς ἀρχαίοις τῶν δαιμονικῶν τεμενῶν ἰδρύμασιν, οὐ πῶ τοῦτο τοῖς χριστια-
 νοῖς εἰς λόγον ἐγκλήματος προστριβήσεται· ὁρῶμεν γὰρ λείψανά που ἐνιαχοῦ τῶν 20
 πάλαι εἰδωλικῶν τεμενῶν παρὰ τῶν παλαιῶν ἐγκαταλελειμμένα πρὸς θρίαμβον,
 οἷμαί που, τῶν ἐν τούτοις ἐπιθυσάντων καὶ μέντοι καὶ πρὸς μνήμην ἡμῶν τῶν
 λελυτρωμένων εἰς εὐχαριστίαν ἡμᾶς ἐνάγουσαν διὰ τῶν ὁρωμένων ἐξιτήλων μορ-
 φωμάτων· ἐκ ποίων τὸ χριστιανῶν γένος βδελυκτῶν σεβασμάτων διὰ Χριστοῦ
 ἐκλελύτρωται. εἰ δὲ δὴ ἐν ταῖς χριστιανικωτάταις ἡμῶν ἐκκλησίαις ταῦτά φασιν 25
 PG 98, 1321 εὐρηκέναι — ὦ τῆς ἐντεῦθεν ἀτοπίας, ὦ τῆς παγκάκου βλασφημίας· πῶς γάρ, ἔνθα
Χριστὸς κεφαλὴ καὶ θεμέλιός ἐστι κατὰ τὸν σοφώτατον Παῦλον, τοῦτο γενέσθαι
 δεδύνηται; ἐψεύσθημεν ὄντως χριστιανοὶ τῆς ἐλπίδος. πεφenaκίσμεθα δὲ καὶ ταῖς
 τῶν κηρύκων φωναῖς, οἱ γε θεὸν ἡμῖν τῆς τῶν δαιμόνων πλεονεξίας ἡμᾶς ἀπαλλάτ-
 τοντα ἐπιδεδημηκέναι τῷ βίῳ κεκηρύχασιν. πῶς δὲ ὅλως τοῦτο καὶ ἴσχυσαν; ἄρα 30
 γάρ, ἐροίμην ἂν τοὺς οὕτως φρονοῦντας, ὥς τοῦτο τῆς *κεφαλῆς* ἡμῶν παραχωρού-
 σης γεγένηται ἢ τυχὸν θελούσης μὲν μὴ γίνεσθαι, μὴ δυναμένης δὲ ἐπαμῦναι; καὶ
 πῶς οὐκ ἐπέκεινα τοῦτό γε πάσης βλασφημίας; εἰ γὰρ ἐστὶν ἀληθὴς ὁ ἱερώτατος
 Παῦλος *Χριστὸν θεοῦ δύναμιν καὶ θεοῦ σοφίαν* ὀνομάζων τὸν υἱόν, πῶς ἄρα καὶ
 ἴσχυσε τὴν τοῦ πατρὸς ἀκαταμάχητον δύναμιν τε καὶ σοφίαν τὴν πᾶσι τὸ εἶναι 35
 διδοῦσαν τῶν ὄντων κατευμεγεθῆσαί τι; δῆλον γὰρ ὅτι, εἰ τοῦτο ταύτη συμβέβη-
 κεν, οὐδὲ τὸν οὗ ἐστι ταῦτα τῶν τοιούτων κατηγορημάτων ἐξωθήσουσι. πῶς γὰρ

6–7 Ps. 77,66 10–11 Ioh. 16,33 27 cf. Eph. 4,15 et 5,23; 1 Cor. 3,11 34 1 Cor. 1,24

M

1 coll. lat. exspectaueris ὑφ' ἑκάστου ... ἀποτελουμένην 2 ἡμεῖς suppleui dubitanter coll. lat.; uide etiam infra
 ad l. 28 et p. 894,11 5 δέδυνται Mansi (error typogr.) 6 τὰ] τὸ Mansi, sed cf. Sept. et supra p. 872,26
 6–7 δῆλον — Χριστὸς seclusi (adnotatio marginalis in textum recepta) 7 δῆλον suppleui (cf. lat. *procul dubio*)
 11 οὓς] fort. coll. lat. ὁ scribendum 12 ἀνταναρρήσεως Mansi 13 κατατετάσσεται M, corr. PG
 14 πρότερον Mansi 16 ἀφηρημένων Mansi | ἀνανδρείας Mansi: ἀνανδρίας M 24–25 ἐκ —
 ἐκλελύτρωται] sententia exclamatiua, ut uidetur (cf. Act. V p. 554,18) 28 exspectaueris <ἡμεῖς οἱ> χριστιανοὶ
 (cf. lat. et supra l. 2; uide etiam infra ad p. 894,11) 29–30 exspectaueris ἀπαλλάξοντα, cf. lat. 34 ἄρα Mansi
 35 ἴσχυσε] sc. ἡ τῶν δαιμόνων δύναμις (cf. Crimi, Il discorso p. 114 adn. 105)

quis autem et omnino posset in antiquitatem idolorum errorem renouare super ter-
ram? si enim nequissimi daemones qui per haec placantur hoc facere possunt, quo-
modo non destruetur totum dispensationis mysterium, sancta manifeste clamante
scriptura quia *percussit inimicos suos in posteriora*? in quo innuitur quia Christus
5 etiam *obprobrium sempiternum dedit eis*. qui enim potest aliquid operari, non inter
mortuos, sed inter uiuentes adhuc procul dubio constituitur. quomodo autem et
ipse proprios confortans discipulos et ad omnes uel qualescumque difficultates uirili-
ter subeundas adhortans ueritatem dicet, cum asserat: *confidite, ego uici mundum*? si
enim quod hic uicisse se repromittit hoc illi ualuerunt rursus per rebellionem aufer-
10 re, non utique tale quid uictoria nominabitur nec inter fortia facta connumerabitur. Ma. 448
nam quomodo uictoria erit, si liberatos in finem minime lucrifaciat, sed similibus ab
his qui prius superati fuerant luctaminibus redigatur? uerum nec similibus, sed for-
tioribus; nam possidere quid et perdere plus mihi quam non acquisitum non posside-
re in rationem imbecillitatis reputabitur.

15 Porro ubi putas idolorum status qui hoc dicentes posuistis aiunt? et si in antiquis Ha. 504
daemoniorum templorum sedibus, nondum hoc christianis in causam criminis ir-
rogabitur. uidemus enim reliquias in quibusdam locis priscorum daemoniorum
templorum a ueteribus derelictas ad pompam, ut reor, eorum qui in his immolauere
uel etiam ad memoriam nos, qui redempti sumus, [et] in gratiarum actiones du-
20 centem per uisibiles infirmasque formationes: ex quibus christianorum abhominabi-
les factae sunt culturae. a quibus per Christum erepti sumus, nisi in christianissimis
haec, inquit, ecclesiis nostris inuenirentur. o prauitatem quae hinc efficitur, o pes-
simam blasphemiam! quomodo enim, ubi *Christus caput et fundamentum* est secun-
dum sapientissimum Paulum, hoc fieri poterit? fraudati uere sumus spe nos christia-
25 ni. decepti sumus etiam praedicatorum uocibus, qui etiam deum nobis a daemonio-
rum superstitione nos liberaturum in mundum uenisse praedicauerunt. quomodo
etiam hoc penitus dicere potuerunt? nam interrogauerim eos qui sic sapiunt utrum
hoc *capite* nostro permittente factum sit an forte uolente quidem ne fieret, non ua-
lente tamen auxiliari. et quomodo subsequenter hoc non sit totius blasphemiae? si
30 enim uerax est sacratissimus Paulus, dum *Christum filium dei uirtutem et dei sapien-*
tiam nominat, quomodo, quaeso, ualuit patris inexpugnabilem uirtutem et sapien-
tiam, quae omnibus esse tribuit, quicquam eorum quae sunt exsuperare? perspicuum

P VE

2 demones *codd.* 5 obprobrium *ed. Rom.** 9 quod] *Anast. pro* οὗς *uertit* δ (*Dubielzig*), *cf. app. crit. gr.*
9–10 rursus – auferre] *Anast. liberior uertit* 11 liberator *ed. Rom.** (liberatos *La.-Co.^{ms} ex P*) 12 redigantur
La.-Co.^{ms} 13–14 non¹ – possidere ~ τὸ ἀφῆρημένον ἀντικατασχεῖν? 15 ubi – posuistis] *Anast. sententiam male*
intellexit, quia ἄρα *pro* ἄρα *et* τέθεισθε *pro* τεθεῖσθαι *legit* | stratus P 16 nondum ~ οὐ πῶ minus *apte* (*cf. LSJ*
s.u. οὐπῶ) 18 pompam ~ θρίαμβον (*cf. publicatio(nem) Act. IV p. 469,26 et Act. V p. 535,9*); *cf. etiam Crimi, Il*
discorso p. 113 adn. 100 19 nos qui P V: nos E quod nos F² *edd.* | et *seclusi coll. gr.* 20–22 ex – inuenirentur]
Anast. uerba graeca male intellexit uel alia legit atque in gr. M traduntur (uide etiam infra ad nisi) 21 nisi] *Anast.*
uertit εἰ μὴ *pro* εἰ δὲ δὴ 25 etiam² ~ γε? *Anast. fort. legit* καὶ *pro* γε 26 superstitione ~ πλεονεξίας; *cf. Col.*
3,5 (Dubielzig) 27 dicere] *supplementum Anastasii (sed potius daemones facere subintellegendum)* | interrogauerim
scripsi coll. gr.: interrogauerunt *codd.* („f. interrogemus“ *ed. Rom.^{ms}*) 29 subsequenter ~ ἐπέκεινα?

θεὸς παντοκράτωρ δυνατός τε καὶ ἰσχυρὸς ὁ πατήρ ἔτι λέγοιτο τῆς ἰδίας ὥσπερ ἀφηρημένος δυνάμεως καὶ ὑπὸ χεῖρα τῶν σφῶν ἐχθρῶν γεγεννημένος; πῶς δὲ καὶ ὅλως παρακεχώρηκε τὴν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ αἵματι ἄρμωσθεῖσαν αὐτῷ ἐκκλησίαν τοῖς ἀγρίοις οὕτω καὶ ἀφιλοικτίρμοσι καταδουλωθῆναι πάλιν πνεύμασι, καίτοι τοῦ ὕμνο-γράφου λέγοντος ὅτι κατὰ τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆς ἐκραταίωσε κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν; εἰ γὰρ ἐπὶ τοῦτο σεσάρκωται, ὥστε τῆς 5
 Ma. 450 τούτων ἡμᾶς ἀπαλλάξαι χειρὸς κατὰ τὰς προφητικὰς προαναρρήσεις, ἀπηλλάγμεθα δέ, ὡς φασι, πρὸς βραχύ, τίς ὄνησις τῆς πρὸς βραχύ, οὐκ οὔσης μὲν, δοκούσης δὲ ἐλευθερίας; οὐ γάρ τοι χαρᾶς, ἀλλὰ πλείονος καὶ δυσχερεστέρας δουλείας πρόξενος ἡμῖν γέγονε, τοσοῦτον τοὺς καθ' ἡμῶν ἐχθροὺς ἀγριωτέρους παρασκευάσασα, ὅσον 10
 ἐκείνοις ἡμεῖς ἀπαλλαγέντες, ὥόμεθα, κατεκαγχάζομεν. ποῦ δὴ οὖν τὸ διηνεκὲς αὐτοῦ ἔλεος ἔτι σῶζοιτο ἂν, ὅπερ κατὰ τὸ ἀπὸ τῆς γῆς πρὸς τὸ οὐράνιον ὕψος διάμετρον κραταιῶσαι ἐφ' ἡμᾶς ἐπηγγείλατο, ὃ δηλοῖ τὸ ἀπεριόριστον; πῶς δὲ καὶ τὰς ἀνομίας ἡμῶν κατὰ τὸ τῆς ἀνατολῆς ἐπὶ τὸ δυτικὸ κλίμα διάστημα ἀφ' ἡμῶν 15
 μακρῦναι λέγεται, ὅπερ τὴν παντελῆ ἀπολύτρωσιν σημαίνει, εἰ ἔτι τοσαύταις ἐνεχόμεθα πλάναις; καὶ γοῦν ὀρώμεν τοὺς τῶν ἱατρῶν ἐπιστήμονας, οἳ, ἐπειδὴν τινα τῶν ἀσθενῶς τὸ σῶμα διακειμένων τοῖς ἐκ τῆς τέχνης ἀκριβασμοῖς ἐπαμύναντες εἰς ὑγίαν ἐπανάξωσι, οὐχ ὅπως μὲν αὐτὸν τοῦ παρόντος ἀπαλλάξωσι πάθους τὴν 20
 ἑαυτῶν εἰσφέρουσι τεχνικὴν ἐμπειρίαν, ἀλλὰ γε καὶ τὴν ἐξῆς τοῦ βίου περίοδον ἀσφαλεστέραν αὐτῷ διὰ τινων προφυλακτικῶν βοηθημάτων πραγματεύονται, ὡς 26
 ἂν μὴ τοῖς αὐτοῖς τυχὸν ἐξ ἀπειρίας ὀχληροῖς πάλιν συνεχθεῖη.

Εἰ δὲ δὴ πάλιν ἀληθὲς ἐστίν, ὥσπερ οὖν καὶ δέδεικται, ὅτι τὴν ἡμετέραν ὁ μονο-γενὴς τοῦ θεοῦ καὶ πατὴρ υἱὸς πεφόρηκε φύσιν, δῆλον ὅτι τῶν οἰκείων αὐτὴν πεπλούτηκεν ἀγαθῶν καὶ τῶν τοῦ πνεύματος ἐξαιρέτων ἐνέπλησε θησαυρῶν, ὡς 25
 PG 98, 1324 μηκέτι ταύτην εἰς τὸ ἐξῆς δευτέρας ἐπιδέεσθαι τινος βοηθείας ἅπαξ τὸ εὐσθενὲς παρὰ τοῦ ταύτην ἀνειληφότος λαβοῦσαν. τοῦτο γάρ, οἶμαι, καὶ ὁ μακάριος εὐαγγελιστὴς αἰνίττεται, ἐν τῷ καιρῷ τοῦ βαπτίσματος τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ ἰδεῖν λέγων τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐξ οὐρανῶν καταβάν καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, ὅπερ τοῦ ἀναπόβλητον αὐτὸ τὴν φύσιν εἰς τὸ ἐξῆς καταπλουτεῖν ἔμφασιν ἔχει. καὶ γάρ τοι οὐκ ἐδέετο ὁ κατὰ πάντα τῷ πατρὶ ἰσοστάσιος τῆς τοῦ πνεύματος ἐξ οὐρανῶν 30
 ἐπιφοιτήσεως, ὅσον γε εἰς τὸν τῆς ἰδίας φύσεως λόγον. τί γὰρ ἂν αὐτῷ προσθήκην ἀγιότητος ἐμποιῆσαι τῷ τοὺς πατρικοὺς ἐν ἑαυτῷ φέροντι χαρακτῆρας καὶ τῇ τοῦ πνεύματος ὁμοουσιότητι μηδαμῶς παραλλάττοντι; ἀλλὰ τὴν ἡμετέραν ἐν ἑαυτῷ

3 cf. Act. 20,28 5-6 Ps. 102,11 6-7 εἰ — προαναρρήσεις cf. Lc. 1,69-71 11-15 τὸ — μακρῦναι cf. Ps. 102,11-12 27-28 τοῦ² — Χριστοῦ cf. 1 Tim. 4,10 28 cf. Ioh. 1,32; Mt. 3,16; Mc. 1,10; Lc. 3,22

22-888,5 cf. Upphus p. 95 adn. 26

M

1 λέγοιτο <ἂν> conl. Dubielzig coll. l. 12 4 πάλιν om. Mansi 11 exspectaueris ἐκείνων, cf. LBG s.u. κατακαγχάζω 15 μακρύναι M 32 ἐμποιήση M, correxi

enim est quia, si istud huic accidit, nec id quod non est haec a talibus accusationibus
pellent. quomodo enim deus omnitenens potens et fortis pater adhuc dicatur quasi a
sua sublatus uirtute subdita inimicis suis effecta? uel quo pacto filius indulsit [in]
ecclesiam, quam proprio sanguine suo sibi disponavit, inmanibus taliter et inmiseri-
5 *cordibus rursus deseruire spiritibus, praesertim cum hymnographus dicat quia se-*
cundum altitudinem caeli a terra confirmavit dominus misericordiam suam super
timentes eum? si enim in hoc incarnatus est, ut de horum nos manu liberaret secun-
dum propheticas praelocationes, liberati autem sumus, ut aiunt, ad modicum, qui
profectus libertatis est quae ad modicum non fuit, sed putata est? non enim gaudii,
10 sed abundantioris et difficilioris seruitutis nobis factus est causa, tanto inimicos nos-
tros ferociore construens, quanto illos nos liberati, ut opinamur, irrisimus. ubi PL 129, 493
autem continua *miserecordia* conseruatur, quam *secundum* caelestem *altitudinem a*
terra immensam super nos confirmasse se repromisit, quod indicat infinitum? uel
quomodo *iniquitates nostras* elongasse *a nobis* dicitur, *quantum distat* ab oriente
15 usque ad occidentalem plagam, quod omnimodam redemptionem signat, si adhuc
eisdem implicamur erroribus? et certe uidemus medicorum peritissimos, cum ali-
quem infirmo corpore iacentem artis suae diligentis adiuuerint et ad sanitatem re-
duxerint, non, <cum> eum mox a praesenti liberauerint passione, suae subtrahere
artis experientiam, sed ceterae uitae circuitum cautiorem ei per quaedam auxilia prae-
20 munire ualentia sollicitos operari, quatinus non eisdem forte per imperitiam iterum
molestiis opprimatur.

Ast rursus si uerum est, quemadmodum et comprobatum est, quia nostram unigeni-
tus dei et patris filius induit naturam, manifestum est quod propriis eam bonis dita-
uerit et praecipuis spiritus donis repleuerit, ne de cetero secundi cuiusquam egeret
25 auxilii, semel ab eo robore qui hanc assumpsit accepto. hoc enim, reor, et beatus
euangelista insinuat, cum tempore baptismatis *omnium* nostrum *saluatoris* Christi se
uidisse *dicit spiritum* sanctum *de caelis* *descendentem et manentem super eum*, signi-
ficans eum naturam de cetero sine abiectioe ditasse. etenim non egebat ille, qui per
omnia spiritui est coequalis, spiritus de caelis aduentu, quantum ad propriae naturae
30 pertinet rationem. numquidnam in se augmentum sanctitatis acquireret qui paternos
fert in semetipso characteres et spiritus consubstantialitate nullatenus commutatur?

5-7 cf. Psalt. Rom. Ps. 102, 11

P VE

1 id - haec ~ τὸν οὗ ἔστι ταῦτα? Anast. fort. legit ὁ οὐκ ἔστι ταῦτα | accusationibus ~ κατηγορημάτων (debut attributionibus uel sim.) minus apte (cf. Crimi, Il discorso p. 114 adn. 106) 2 omnipotens ed. Rom.* 2-3 quasi - effecta] si quae sua sublata (a² F² in ras.) sunt (add. F²) uirtute subdita inimicis sunt (sic etiam E) effecta F^{pc} (sed uerba si quae fort. erasa in F) edd. 3 subdita - effecta] Anast. γεγενημένης lecto καὶ praetermisit; cf. Crimi, Per un'edizione p. 380-381 | in seclusi 4 desponsauit F² edd. | in manibus E immanibus F edd. 4-5 immisericordibus F² edd. 5 ymnographus V himnographus E 7 horum] eorum ed. Rom.* 8 prolocutiones F edd. 8-9 qui - modicum om. VE edd. 9 libertatis est quae scripsi coll. gr.: liberatus est qui P | gaudii] gladii VE edd. i. t. (corr. ed. Rom.^{ms}) 11 opinamur] Anast. οἰόμεθα legisse uidetur 12 expectaueris continua <eius>, cf. gr. | altitudinem caelestem E edd. 13 immensam V immensa ed. Rom.* i. t. (corr. ed. Reg.^{ms}) 18 cum eum scripsi : eum codd. cum ed. Rom.* 19 ceterae] certe ed. Rom.* 20 sollicitum ed. Rom. sollicitum ed. Reg.* 21 opprimamur P 24 secundi] seculi E edd. (corr. La.-Co.^{ms} ex P) 25 auxilio V^{pc} (in i scr. o V*) edd. | ab - assumpsit] expectaueris robore ab eo qui hanc assumpsit 26 baptismatis] beatissimis P^{ac} (subterlin. et baptismatis superscr. P^c) 28 sine abiectioe ~ ἀναπόβλητον | adiectione ed. Rom.* (corr. La.-Co.^{ms} ex P) 29 spiritui] debuit patri; cf. gr. | coequalis P E | celo P^{ac} celis P^{pc} (o exp., is superscr. P^c) 30 acquireret P 31 in semetipso fert ed. Rom.*

προδιεζωγράφει χάριν, ὅτι τε ὁ ἐν Ἀδὰμ ἀφηρήμεθα δι' αὐτοῦ τε καὶ ἐν αὐτῷ πάλιν πεπλουτήκαμεν, καὶ τῇ φύσει τὸ ἀρχαῖον ἐπανήλθεν ἀξίωμα. εἰ τοίνυν ἡ τοῦ πνεύματος χάρις ἐπ' αὐτὸν καταπτᾶσα μεμενηκέναι λέγεται, τοῦτο δὲ τὸ ἀναπόβλητον αἰετὴν φύσιν εἰς τὸ ἐξῆς διασώζειν ὁ λόγος ἀποδέδειχε, δῆλον ὅτι ἡ τοιαύτη χάρις εἰς ὅλον διαβαίνει τὸ γένος.

5

Πῶς οὖν φασιν ἡμᾶς ἀγνοῖα τάληθοῦς ἡμαρτηκέναι καὶ προφάσει δῆθεν τῆς εἰς θεὸν τιμῆς εἰδώλοις πάλιν προσκεκυνηκέναι; εἰ μὲν γὰρ οὕτω διὰ Χριστοῦ τὴν τοιαύτην πεπλουτήκαμεν χάριν, ἔστι τοῦτο λέγειν τοῖς τὰ πάντα τολμῶσιν· εἰ δὲ δὴ ὁμολογήσουσι τούτων μὲν ἡμᾶς τῶν ὑπὲρ λόγων ἀγαθῶν ἡξιῶσθαι διὰ Χριστοῦ, μετὰ τοῦτο δὲ ἡμᾶς ταῖς προτέραις ἀνθυπενεχθῆναι πλάναις, ἡσθένησε λοιπὸν κατ' αὐτοὺς ἡ δοθεῖσα <διὰ> τοῦ πνεύματος χάρις τοῦ μὴ διαρκῶς μέχρι τέλους τοῖς ἀπαξ αὐτῆς μετατελοχόσι παραμεῖναι. καὶ τί τοῦ οὕτως φρονεῖν δυσσεβέστερον ἢ ἀθλιώτερον; πῶς γὰρ τὸ διὰ πάντων διῆκον καὶ πᾶσι τὴν ζωογόνον παρέχον δύναμιν, τὸ παντεπίσκοπον καὶ παντοδύναμον τοῦ πατρὸς πνεῦμα, τῆς ἰδίας ἐκσταίῃ φύσεως καὶ τοῖς τῆς ἀσθενείας ὑποκείσεται μέτροις; πῶς δὲ καὶ τὸ ἔσσεσθαι μεθ' ἡμῶν πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος ἡ σωτήριος ἐπαληθεύσει φωνή, εἰ τὸ τῶν ἰδίων ὑποσχέσεων χρῆμα δι' ἔργων εἰς πέρας ἐκβεβηκὸς οὐχ ὀράται; καὶ γὰρ τοι οὐ τοῖς τότε αὐτῷ συνοῦσιν ἁγίοις ἀποστόλοις τὴν τοιαύτην ἐπαγγελίαν δεδώρηται. πῶς γὰρ ἕως τῆς συντελείας οὗτοι σαρκὶ μεμενήκασιν, οἳ γε μικρὸν μετὰ τὴν εἰς οὐρανούς αὐτοῦ ἀναφοίτησιν τῷ βίῳ παραμείναντες τῷ κοινῷ τῆς φύσεως ἐλειτούργησαν νόμῳ ζῶν τῷ θανάτῳ ἀπολιπόντες; ἀλλὰ γε εἰς ἡμᾶς ἡ τοιαύτη τῶν ἐπαγγελιῶν δωρεὰ διαβαίνει τοὺς τὸ αὐτῶν ὑπελθόντας κήρυγμα καὶ τὸν μετ' αὐτῶν ἀναστραφέντα Χριστὸν συνόντα ἡμῖν ἐν πνεύματι διὰ παντὸς τοῦ βίου ἔχοντας. ἔξεστι τοιγαροῦν ἐν τούτοις τὴν τῶν οὕτω πεφρονηκότων αἰρετικῶν ἀποδακρῦσαι πλάνην, ὅτι τοῖς οὕτως ἐναργέσι διαμάχονται δόγμασι καὶ τὰς οὕτω θεοπρεπεῖς ἀθετοῦσιν ἐπαγγελίας, τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας δυσσεβῶς καταγορεύοντες. οὐδαμῶς γὰρ αὕτη ἐκ τῆς παραδοθείσης αὐτῇ μετακεκίνηται πίστεως, μεμένηκε δὲ ὥσπερ παρθένος ἀγνή κατὰ τὸ γεγραμμένον τοῦ ἑαυτῆς νυμφίου Χριστοῦ τὸν ἀρραβῶνα ἄσυλον διασώσασα ἥτοι τὴν δοθεῖσαν ἐπ' αὐτὴν τοῦ πνεύματος χάριν. τοιγάρτοι καὶ ὁ θεὸς Δαβὶδ πολλαῖς πρότερον γενεαῖς τὸ πρὸς τὴν πίστιν αὐτῆς ἐδραῖον ἀνακηρύττων ἔλεγεν· ὁ θεὸς ἐν μέσῳ αὐτῆς, καὶ οὐ σαλευθήσεται, καὶ πάλιν· ἑστέρεώσε τὴν οἰκουμένην, ἥτις οὐ σαλευθήσεται, ταῖς σατανικαῖς δηλονότι πολιορ-

PG 98, 1325

1 δι' — αὐτῷ cf. Rom. 11,36 13–14 τὸ — πνεῦμα cf. Sap. 7,22–25 15–16 cf. Mt. 28,20 28 παρθένος — Χριστοῦ cf. 2 Cor. 11,2 28–29 τὸν — χάριν cf. 2 Cor. 1,22 et 5,5 31 ὁ — σαλευθήσεται Ps. 45,6 32 ἑστέρεώσε — σαλευθήσεται Ps. 92,1

15–24 πῶς — ἔχοντας cf. Act. VII (def. fidei) supra p. 820,20–22

M

7 οὕτω + οὕτω Mansi 11 διὰ suppl. Dubielzig coll. lat. 12 αὐτῆς scripsi (cf. lat.): αὐτοῖς M | μετατελοχόσι M, corr. PG 15 ὑμῶν N. T. (cf. lat. [ex Vulg., ut uidetur]) 16 ἐπαληθεύση Mansi 22 εὐαγγελιῶν (sic) Mansi (ex lat., ut uidetur), sed cf. supra l. 18 25 ἀποδακρῦσαι M 28 Χριστοῦ om. Mansi

sed nostram in se praefigurabat gratiam, quoniam eo quo in Adam sumus priuati *per ipsum et in ipso* sumus iterum locupletati et naturae antiqua dignitas rediit. si igitur spiritus gratia super eum descendens mansisse legitur et hoc quod non est ei reiciendum, naturam scilicet, deinceps conseruasae uerbum, apparuit quia profecto huiusce-

5 modi gratia in omne genus pertransit.

Quomodo ergo perhibent nos ueraciter ignorantia peccasse et quasi honorem qui erga deum est exercendus idolis exhibuisse? nam si huiusmodi quidem per Christum Rom. 694 gratia sumus ditati, his dicendum est qui omnia praesumunt; porro si confessi fuerint haec nos quae super uerbum sunt bona per Christum meruisse, sed post hoc prioribus denuo summissos erroribus, infirmata est ergo secundum ipsos gratia quae per 10 spiritum data est, ne sufficienter usque in finem cum his qui semel hanc sortiti sunt permaneret. et quid <quam> ita sapere magis est impium uel infelicius? uel quomodo is qui per omnia iustus est et cunctis uiuificam praebet uirtutem, omnium uidelicet inspector atque omnipotens patris spiritus, natura sua deficiet et mensuris infirmitatis succumbet? aut quomodo illud quod dicitur: *uobiscum sum omnibus diebus usque* PL 129, 494 *ad consummationem saeculi* uerum salutaris fatebitur uox, si repromissionum eius res per opera in finem processisse non cernitur? etenim talibus tunc secum existentibus sanctis apostolis talem repromissionem donauit. quomodo enim *usque ad consummationem* hi in carne permanserunt, qui etiam modicum post regressum eius ad 20 caelos in uita manentes communi naturae functi sunt lege uitam morti deserentes? uerum et in nos huiusmodi euangeliorum munus pertransit, qui uidelicet eorum praedicationi summissi sumus et Christum qui cum eis conuersatus est nobiscum existentem in spiritu per totam uitam habemus. expedit igitur in his plorare hereticorum errorem qui haec taliter contempserunt, quia tam manifestis dogmatibus obiurgantur et tam deo decibiles irritas promissiones ecclesiae catholicae faciunt, his impie 25 derogantes. nullatenus enim haec a tradita sibi commota est fide, mansit autem sicut *uirgo casta*, secundum quod scriptum est, Christi sponsi sui arram inuiolabilem seruans, id est datam in se spiritus gratiam. cuius rei gratia et diuinus Dauid multis prius generationibus immobilitatem fidei ab illa exhibitae praedicans asserebat: *deus in medio eius non commouebitur*, et iterum: *firmauit orbem terrae qui non commouebitur*, 30

P VE

1–2 quoniam – rediit] *Anast.* τε (post ὅτι) neglecto constructionem mutauit 2 natura P 3–4 legitur – profecto] locus difficilis; de singulis uide infra 3 legitur ~ λέγεται? | quod] quidem *ed. Rom.** | ei om. *E edd.* (*add. La.-Co.^{ms} ex P*); *Anast.* pro ὅτι uertit αὐτῷ (*Dubielzig*) 4 uerbum – profecto] uerbum <aperuit> (~ ἀποδέδειχε) ... profecto coni. *Dubielzig*; an uerbum apparuit (*Anast. fort. legit* ἀποδέδεικται; cf. *Act. VI p. 711,24*), [quia] profecto (~ δῆλον ὅτι, cf. e.g. p. 899,9) scribendum? 4–5 huiusmodi *ed. Rom.** 5 pertransiit *F² edd.* 6 perhibetur *ed. Rom.** (*corr. La.-Co.^{ms} ex P*) | ueraciter] *Anast.* uertit ἀληθῶς 7–8 nam – est] οὕτω *fort. deerat in Anastasii exemplari graeco, unde sententiam male intellexit* (cf. infra his dicendum est) 7 si om. *VE edd.* 8 his dicendum est ~ ἔστι (= ἔξεστι) τοῦτο λέγειν τοῖς κτλ.? 10 summissos + esse *ed. Rom.* ex F* (summisistis *E*) 11–12 ne – permaneret] *expectaueris* ita ut ... non permaneret 12 quam *suppleui coll. gr.* | est om. *ed. Rom.** 13 iustus] *Anast.* uertit δίκαιον (*Dubielzig*) 15 quod om. *ed. Rom.** 16 consumationem *VE* (*corr. F*) 17 talibus] *Anast.* legit τοιοῦτοις pro τοι οὐ τοῖς; inde sententiam male intellexit 19 etiam ~ γέ? uide supra ad p. 885,25 20 morte *ed. Rom.**, sed cf. *gr. et ThLL V 1, 674,44 sqq.* 21 et (*quod Anast. propter euangeliorum addidisse uidetur*) om. *E edd.* | euangeliorum] *Anast.* legit εὐαγγελίων 23 spiritu + et *ed. Rom.**, sed cf. *gr.* 24 contempserunt] *Anast.* uertit περιπεφρονηκότων | quia] qui *VE edd.*, sed cf. *gr.* 25–26 decibiles – derogantes] *expectaueris* decibiles promissiones irritas faciunt, ecclesiae catholicae impie derogantes (*mendum interpretis*) 27 secundum quod] sicut *E edd.* | arrham *ed. Rom.** 29 generibus *E* gentibus *F² edd.* | fidei] fieri *E edd.* (*corr. La.-Co.^{ms} ex P*) 30 et iterum] etenim *ed. Rom.** (*ex Ps. 92,1*) (*corr. La.-Co.^{ms} ex P*)

κουμένη μηχαναῖς. ἂν γάρ τινες τὸ στερέωμα τοῦ εἰς αὐτὴν διαδοθέντος εὐαγγελικοῦ κηρύγματος τῶν πάλαι ἢ τῶν νῦν αἱρετικῶν κατασεῖσαι τεθελήκασιν, ἐκείνοις μὲν τὸ μελετηθὲν εἰς ἔργον <οὐκ> ἐκβέβηκε, ταύτῃ δὲ μόνη τὸ ἀσάλευτον εἰς αἰῶνα τετήρηται κατὰ τὴν ἁψευδῆ τοῦ φήσαντος ἐπαγγελίαν· εἰ ἐπιλήσεται γυνὴ τοῦ παιδίου αὐτῆς ἢ τοῦ μὴ ἐλεῆσαι τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας αὐτῆς; εἰ δὲ καὶ ἐπιλήσεται ταῦτα 5 γυνή, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἐπιλήσομαί σου, λέγει κύριος.

Ἐάσαντες τοιγαροῦν τὰς ἐν τούτοις αὐτῶν τῶν λόγων στροφάς καὶ μακρὰ ταῖς φλυαρημοσίαις αὐτῶν χαίρειν εἰπόντες ταῖς τῶν ἁγίων πατέρων ἀνθυπονοοστήσωμεν δόξαις. θεὸν τοιγαροῦν ἅπαντες ἐν ἀνθρωπείᾳ μορφῇ τῷ βίῳ ἐπιδημηκότα τῆς τῶν εἰδώλων πολυτρόπου πλάνης ἡμᾶς ἡλευθερωκέναι δεδείχασιν. οὕτως αἱ 10 προφητικαὶ προαγορεύσεις τεθεσπίκασιν, οὕτως ἡ ἀποστολικὴ χάρις ἐτράνωσε, ταύτην ἡμεῖς τὴν διδασκαλίαν οὐκ ἐν πειθοῖς σοφίας ἀνθρωπίνης λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος, ὡς γέγραπται, ἐβεβαιώθημεν. οὐ γὰρ ἡμᾶς αἱ τῶν λόγων κομψεῖαι οὕτως ἔχειν πεπεῖκασιν — Ἑλλήνων γὰρ τοῦτο —, ἀλλ' ἡ τῶν συμπερασμάτων αὐτῶν ἀλήθεια. ποῦ γὰρ ἔτι τὸ τῶν δαιμονίων ὀλέθριον στίφος, ποῦ αἱ διάκενοι 15 καὶ βδελυραὶ τῶν εἰδώλων τελεταί, ποῦ αἱ τῶν ψευδωνύμων θεῶν ἐπισφαλεῖς καὶ ψυχοφθόροι μαντεῖαι, ποῦ αἱ βακχεῖαι τῆς Ἀφροδίτης καὶ τὰ ὄργια τῆς Δημήτρης καὶ τῆς Ἀρτέμιδος αἱ ξενοκτονίαι, ποῦ αἱ τοῦ Διονύσου παράφοροι ἐορταὶ μετὰ τῆς ἀθέσμου ἀνδρομανίας καὶ ἡ τοῦ λεγομένου Μίθρου ἔνδικος μύησις, ποῦ αἱ ὑπόγειοι καὶ ὑπέργειοι καὶ ἁέριοι ἀνθρωποκτονίαι τῶν λεγομένων θεῶν οὕτως ἐπιτερπομέ- 20 νων; οὐχὶ πάντα τῇ ἐπιδημίᾳ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ ὥλλυντο καὶ τέλος παμβέβηλον ἐδέξαντο; οὐχὶ τὰ ἐν κάλλει δομήσεων ποτε ἐκπεποιημένα αὐτῶν τεμένη νῦν ἠρίπρωται καὶ εἰς γῆν καταβέβηται, αὐτοκρατορικοῖς παρακελεύμασι τοῦτο αὐτῶν πεπονθότων; οὐχὶ ἐκ τῆς ἀπάντων χριστιανῶν καρδίας αἱ τούτων μνεῖαι ἐξηφανίσθησαν καὶ τὸ τῆς προφητείας αὐτοῖς πράγμασι πεπερατωμένον ὁράται, τὸ 25 ἐπλήσθη πᾶσα ἡ γῆ τοῦ γινῶναι τὸν κύριον ὡς ὕδωρ πολὺ κατακαλύπτειν θαλάσσης; Προσκυνήσωμεν τοίνυν τὸν ἐπιφανέντα κύριον καὶ τῆς τούτων ἡμᾶς λελυτρωκότα παγχαλέπου πλάνης. ὑμνήσωμεν αὐτοῦ τὸ ἀπεριόριστον τῆς φιλάνθρωπίας. κηρύξωμεν ἐν τῷ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας ὑψηλοτάτῳ ὄρει τὴν φρικτὴν καὶ ἀνέκφραστον αὐτοῦ τῆς οἰκονομίας συγκατάβασιν. ὑψώσωμεν τὰς φωνὰς ἐν ἰσχύϊ καὶ μὴ φεισώ- 30 μεθα, τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς δόξης αὐτοῦ, δηλαδὴ τὴν περὶ ἡμᾶς αὐτοῦ ἀκατάληπτον ἐκδιηγούμενοι στοργήν. εἴπωμεν μετὰ τοῦ προφήτου καὶ ἡμεῖς πρὸς αὐτόν· τίς θεὸς ὥσπερ σύ, ἐξαίρων ἀνομίας καὶ ἀποκρύπτων ἁμαρτίας τοῖς καταλοιποῖς τῆς

4–6 Is. 49,15 7 cf. Sap. 8,8 12–13 cf. 1 Cor. 2,4.13 26 ἐπλήσθη — θαλάσσης cf. Is. 11,9 29–31 ἐν — φεισώμεθα cf. Is. 40,9 et 58,1 33–892,1 cf. Mich. 7,18

15–21 ποῦ¹ — ἐπιτερπομένων cf. Crimi, Il discorso p. 118–119 adn. 126–129; id., Ideologia p. 39 adn. 39.41–42 18 τῆς¹ — ξενοκτονίαι cf. Greg. Naz. or. 4 (c. Iul. I) (CPG 3010,4) c. 70,7–8 Bernardi 19 ἡ — μύησις cf. Greg. Naz. I. I. c. 70,6–7 Bernardi (ubi uide adn. crit.) 23–24 αὐτοκρατορικοῖς — πεπονθότων cf. Crimi, Ideologia p. 39 adn. 40

M

3 οὐκ suppleui (cf. supra p. 888,17) 4 εἰ] μὴ Sept. fort. etiam hic scribendum 5 ἡ om. lat. et Sept. (sed traditur in S*, cf. Sept.^G) | ἐπιλήσεται] ἐπιλάθοιτο uel ἐπελάθετο Sept. 6 εἶπεν Sept. (uar. lect. λέγει in Sept.^G) 12 πιθοῖς M, corr. PG ex N. T. 15 στίφος M 22 παμβέβηλον scripsi (cf. e.g. Conc. Const. III, ACO ser. II 2,1 p. 486,2): πᾶν βέβηλον M 23–24 τοῦτο — πεπονθότων] nihil respondet in lat. 24 αὐτῶν] sc. τεμενῶν 25 περατωμένων Mansi περατωμένον PG 26 ἐπλήσθη — γῆ (sic e.g. Cyr. Alex. in Is. [CPG 5203] I 4, PG 70, 177 A 10–11)] ἐνεπλήσθη ἡ σύμπασα (+ γῆ pars codd. in Sept.^G) Sept. | κατακαλύψαι Sept. 33 ἐξαίρων M, correxi ex Sept. | ἀνομίας est uar. lect. in Sept.^G

diabolicis uidelicet inpugnata machinamentis. nam etsi firmamentum euangelicae
 praedicationis quae in eam data est quidam antiquorum uel instantium hereticorum
 concutere uoluerunt, illis tamen quod meditati sunt in opus reputatum est, huic
 autem soli immobilitas in aeternum seruata est iuxta repromissionem illius qui non
 5 mentitur dicens: si *oblita* fuerit *mulier* pueri sui, *ut non misereatur* sobolis uentris
 sui? quodsi et *oblita fuerit* huius mulier, sed ego *non obliuiscar tui*, dicit dominus.
 Dimissis itaque *sermonum* eorum tortionibus, quibus in his usi sunt, et a longe gar-
 rulis sermocinationibus ipsorum ,aue' dicto sanctorum patrum saporis delectemur
 opinionibus. deum igitur omnes nobis in humana forma in mundum profectum a
 10 multimodo nos idolorum errore liberasse monstraerunt. sic propheticae praelocu-
 tionibus promulgauerunt, sic apostolica gratia explanauit, hac nos doctrina *non in per-* La.-Co. 622
suasibilibus humanae sapientiae uerbis, sed in ostensione spiritus, sicut scriptum est, Ha. 506
 certificati sumus. non enim nos sermonum suasionem sic habere fecerunt – pagano-
 rum enim est hoc –, sed ipsarum rerum quae consummatae sunt ueritas. nam ubi est
 15 pernicio daemioniorum acies, ubi inanes et execrandae idolorum immolationes, ubi
 falsi nominis deorum deceptoriae animarumque corruptrices diuinationes, ubi de-
 bacchationes Veneris et sacra mysteria Cereris atque Dianae hospiticia, ubi Dio-
 nysi uesanae festiuitates cum illicita uirorum insania et nuncupati Mithri iusta imbu-
 tio, ubi subter terram et supra terram facta et aerea homicidia uocatorum deorum PL 129, 495
 20 taliter delectantium? nonne omnia unigeniti filii dei aduentu perierunt et finem pro-
 fanissimum susceperunt? nonne pulchre quondam dedicata eorum templa nunc
 imperatoriis elisa iussis et ad terram prostrata sunt? nonne memoriae ipsorum ab
 omnium corde christianorum disparuerunt et illud prophetae ipsis rebus factum
 aspicitur, uidelicet *repleta est terra cognoscendi dominum*, quasi *aqua* multa quae
 25 *operit mare*?

Adoremus igitur dominum, qui apparuit et ab hoc nos saeuissimo liberauit errore.
 hymnum dicamus ipsius infinitae misericordiae. praedicemus in ecclesiae nostrae al-
 tissimo *monte* horribilem et ineffabilem dispensationis eius condensum. *exal-*
temus uoces in fortitudine et ne parcamus, magnificentiam maiestatis eius, incom-
 30 prehensibilem scilicet affectum, quem erga nos exhibuit, enarrantes. dicamus ad eum
 et nos cum propheta: *quis deus* sicut tu, *auferens iniquitates* et occultans *peccata* resi-

24–25 *repleta* – mare *Anast. ex gr.; cf. etiam Vet. Lat. (Beuron) Is. 11,9*

P VE

1 *impugnata* E *edd.* 3 *reputatum est* ~ ἐκβέβηκε? *Anast. exemplar graecum, cum esset mendosum, corrigere studuit*
 5 *si* *Anast. legit* εἰ (numquid *Vulg.*) | *oblata* P^{ac} (i *add.* P^c s.l.) 6 *oblata* P^{ac} (i in a¹ scr. P^c) | *dixit* F *edd.*
 8–9 *saporis* – *opinionibus* *incertum quid Anast. legerit in gr. (ad tortionibus – delectemur cf. Sap. 16,2)* 8 „*fort.*
sapidis“ *ed. Rom.*^{ms} (*adiect. saporis recte defendit La.-Co.*^{ms}) 10–11 *prolocutiones ed. Rom.** 12 *ostensione Anast.*
ex Vulg. 1 Cor. 2,4 13 *fecerunt* *Anast. uertit* πεποιήκασιν (*cf. infra l. 23*) 14 *ipsarum* – sunt ~ συμπερασμάτων
 αὐτῶν? (*debut conclusionum eorum uel sim.*) | *confirmatae VE edd. (corr. La.-Co.*^{ms} ex P) 15 *demoniorum codd.*
 16–17 *debacha-* V *debacca-* E (*corr. ed. Rom.*) 17 *mysteria* V *misteriis* E (*corr. ed. Rom.*) | *Cereris* ceteris P^{ac} (r¹
superscr. P^c) 17–18 *Dionisi* V *Dionysii* F *edd. (corr. Hard.*^{ms}) 18 *uesania ed. Rom.** | *Mitri* E *Mithrae ed. Rom.**
 19 *aera* P^{ac} (i *add.* P^c s.l.) | *uocatorum* ~ τῶν λεγομένων 21 *dedicata* *aedificata coni. Dubielzig coll. gr.* 23 *fac-*
tum ~ πεπερασμένον? (*cf. supra l. 13*) 26 *saeuissimo codd.* 27 *predicemus codd.* | in *om.* E *edd.* 28 *monti* F
edd. | *condensum ed. Rom.: consensum codd.*

κληρονομίας σου; συγχορεύωμεν δὲ καὶ τῇ παρουσίᾳ ἱερᾶ πανηγύρει, τὸ ,χαῖρε' αὐτῇ προσθεγγόμενοι ὡς τῆς χαρᾶς βραβευτρία.

Χαίροις τοίνυν, ὦ ἱερώτατε σύλλογε θείας καὶ ἱερατικῆς ὁμηγύρεως. χαίροις, ἁγίων πατέρων ἁγιώτατε πρόμαχε. χαίροις, [θεοῦ] ἀψευδέστατον ἄθροισμα, ἐν ᾧ θεὸς ἐν μέσῳ περιπολεύει, ὡς γέγραπται. χαίροις, χορεία πνευματικῆς δαδου- 5 χίας ἀνάπλεε, ἐξ ἧς ὁ καταλαμπόμενος οὐ προσκόψει πρὸς λίθον αἰρετικῆς ψευδο-δοξίας τοὺς νοητοὺς τῆς ψυχῆς πόδας. χαίροις, ὁ σκοπὸς τῶν θείων δηλώσεων, ᾧ ὁ εὐρύθμως ἐπόμενος τῆς ἀπειλούσης ῥομφαίας ἐκρύεται. χαίροις, ἀειθαλέστα-τε παράδεισε, ἐν ᾧ τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τὸ ξύλον πεφύτευται διὰ τῆς τετραστόμου 10 τῶν εὐαγγελίων νοτίδος ἀρδευόμενον. χαίροις, χριστοπύρσευτε στύλε, ὁ τὸν νέον τοῦ θεοῦ Ἰσραὴλ ταῖς φωτοφάσι τῶν δογμάτων διδασκαλίαις τῆς Αἰγυπτιακῆς χειρὸς ἀπαλλάξας <ἦτοι> τῆς τῶν αἰρετιζόντων περιπλανήσεως καὶ πρὸς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας τῇ τῶν πατέρων ὀρθοδόξῃ καθοδηγήσας. εὐτόλμως ἐπὶ τῇ ἀνα-δείξει τῆς ἀληθείας παρρησιόσθητι. ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν τῆς ἱερᾶς 15 καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας κήρυξον. ἐπὶ τὴν πέτραν τῆς στερεᾶς ὁμολογίας τὰς εὐμεταφόρους τῶν τινῶν διανοίας ταῖς διδασκαλίαις ὑποστήριξον.

Σύ τε κατ' ἐξαίρετον, ὦ ἱερῶν πατέρων σύστοιχε ἱεροκῆρυξ καὶ τοῦ παρόντος ἡμῶν συλλόγου ἔξαρχε, ὁ τὸν μετάρσιον ἡμῖν διὰ Χριστοῦ κατασκευάζων θρόνον, τὸ τοῦ μεγάλου καὶ πρώτου ποιμένος ἀκριβέστατον ἔσοπτρον, τὸ τοῦ πνεύματος 20 καθαρώτατον ἐνδιαίτημα, ἡ εὐθυτάτη τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων στάθμη, ὁ ἀπεξεσμένος τῆς ἐν Χριστῷ πολιτείας κανὼν, ὁ περιώνυμος καὶ ἐπταφώτου λυχνίας ὁλοαμπέστατος λύχνος, πύρσευε ἡμῖν ὡς ἐξ ἀπόπτου λυχνίας τῆς ἱερᾶς καθέδρας τῶν φανωτάτων λόγων τὰς διαυγείας, διὰθρυπτε δὲ καὶ τοῖς πεινώσι ζωτικώτατον 25 τῆς θείας διδασκαλίας ἄρτον καὶ θρέψον λαὸν ἐν ξένη γῇ ἀλήτην γεγεννημένον τῆς αἰρετικῆς ἀποικεσίας. γενοῦ ἡμῖν νέος Ἰωσήφ σιτοδότης ταῖς ἀπορίαις τῶν γραφικῶν αἰνιγμάτων ταῖς εὐπορίστοις ἀναπτύξεσι τῶν πνευματικῶν ἐρμηνειῶν ἡμᾶς ἐκτρέφων. ἄρον κύκλῳ τοὺς ὀφθαλμοὺς σου καὶ ἴδε ἐπὶ σὲ συνηγμένα τὰ τέκνα σου ἃ 30 ταῖς τῶν λύκων ἐφόδοις διεσκόρπιστο· πλήρης σοι πᾶς ὁ ἱερώτατος οὗτος τοῦ θείου συντάγματος νεὼς ὁράται. πυκνῶ σου τῆς διανοίας ἄλματι τὰς τῶν θηρῶν προλάμβανε ἐφόδους καὶ ταύτας τῇ σῇ σοφίᾳ προαποκλείων ἀεὶ σου τῇ ποιμνῇ τὸ ἀτάραχον προξένει. προσοχύρου γε τοῦτο καὶ ταῖς πυκναῖς τῶν εὐήχων εἰς θεὸν 35 προσευχῶν σου ἐπάλξεσιν, ἵνα σοι εἰς πλῆθος ἐπιδοίῃ κατὰ τὰς ἐν τῷ Ἀβραάμ ἐπαγγελίας τοῖς ἄστρον χοροῖς παραπλησίως.

Ma. 455

5 cf. Ps. 45,6; Deut. 23,15 6–7 οὐ – πόδας cf. Ps. 90,12 (= Mt. 4,6; Lc. 4,11) 8 ῥομφαίας ἐκρύεται cf. Ps. 143,10–11 al. 9 cf. Gen. 2,9 10 στύλε cf. Ex. 13,21 10–11 cf. Gal. 6,16 12–13 Hebr. 11,9 14 2 Cor. 3,18 27 cf. Is. 60,4 32–33 κατὰ – χοροῖς cf. Gen. 15,5

6–7 οὐ – πόδας cf. Conc. Later., ACO ser. II, I p. 314,24 8–10 χαίροις – ἀρδευόμενον cf. Bas. Seleuc. hom. 39 (in s. deip. annunt. [CPG 6656,39; BHG^a 1112p]), PG 85, 444 A 9–13 25 νέος – σιτοδότης cf. Greg. Naz. or. 43 (in Basilium) (CPG 3010,43; BHG 245) c. 36,1–2 Bernardi

M

1 σου est uar. lect. in *Sept*^G 2 βραβευτήριον Mansi; cf. Crimi, Per un'edizione p. 382 et LBG s.u. βραβεύτρια. 4 θεοῦ seclui coll. lat. 10 χριστοπύρσευτε Mansi (corr. PG) χρυσοπύρσευτε con. Crimi, Il discorso p. 127 coll. lat., sed χριστοπύρσευτε melius congruit iis quae sequuntur (cf. etiam LGB s.u. θεοπύρσευτος) 12 ἦτοι suppleui coll. lat. 16 ὑποστήριξον scripsi coll. lat.: ὑποστηρίζων sic M ὑποστηρίζων Mansi 22 ὁλοαμπρέστατος Mansi | ἐξαπόπτου M 23 φανωτάτων Mansi 31 γε] fort. τε uel δὲ (cf. app. crit. lat.) scribendum

- duis *hereditatis tuae*. praeterea choros ducamus cum praesenti sacro commercio, Ma. 453
 ,auc' illi affati tanquam gaudii brauium tribuenti.
 Gaude igitur, sacratissimum collegium diuini ac sacrati conuentus. gaudete, sanc-
 torum patrum sanctissimi propugnatores. gaude, sine mendacio congregatio, in
 5 cuius *medio deus* inambulat, sicut scriptum est. gaude, concilium spiritali appa-
 ratione refertum, ex qua qui illustratur non *offendet ad lapidem* hereticae falsaeque
 locutionis spirituales animae *pedes*. gaude, speculator diuinarum indagationum,
 quem qui modeste sequitur a minitante romphaea eruitur. gaude, semper floride
 paradise, in cuius *medio uitae lignum* plantatum est per quadripartitam euangelio-
 10 rum *†tabulam* praesidens†. gaude, aurea ignitaque columna, [et] nouum dei Israhel
 lucidis dogmatum doctrinis ab Aegyptiaca manu, id est heretizantium errore, libe-
 rans et ad *terram repromissionis* patrum horthodoxia deducens. audacter in osten-
 sione ueritatis et fiducialiter age. *reuelata facie gloriam* sacrae et catholicae eccle-
 siae praedica. supra petram stabilis confessionis uersatiles quorundam mentes doc-
 15 trinis confirma.
- Tuque praecipue, o sacrorum patrum concors et sacratissime praeco atque instantis
 nostri coetus exarche, qui sublimem nobis per Christum thronum adornas, magni et
 primi pastoris diligentissimum speculum, spiritus mundissimum habitaculum, rec- Rom. 695
 tissima horthodoxorum dogmatum ponderatio, polita in Christo conuersationis ha-
 20 bitae regula, nominatissima lucerna et septem candelabrorum luminibus tota fulgi-
 dissima, resplendere fac nobis tanquam ex inuisibili candelabro sacrae cathedrae eui-
 dentissimorum uerborum perspicuitates, distribue autem et esurientibus uiuificum La.-Co. 623
 diuini magisterii panem et nutri populum in extranea terra uagum effectum heretici
 incolatus. efficere nobis nouus Ioseph frumenti dator et ambiguitates scripturalium
 25 explanans enigmatum opimis nos et spiritalibus interpretationibus nutri. eleua *oculos*
tuos et uide super te collectos *filios tuos*, qui luporum congressionibus dispersi sunt. PL 129, 496
 plenum tibi esse omne sacratissimum hoc diuino decreto templum conspicitur. Ha. 507
 crebro mentis tuae saltu bestiarum praeoccupa impetus et hos praeueniens sapientia tua
 exclude, semper ouili tuo tranquillitatem concilia. praemuni autem hoc frequentibus
 30 ac bene sonantibus ad deum emissis orationibus, ut tibi in multitudinem augeatur
 secundum repromissiones quae sunt in Abraham instar astrorum numeri factae.

P VE

1 cohors P^{ac} (hors *subterlin.*, h et ros *superscr.* P^c) 2 tamquam V (*abbr.* P) | tribuentem *ed. Rom.**, *sed cf. gr.*
 3–4 gaudete – propugnatores] *Anastasium sententiam mutauisse suspicor, ne hoc loco Tarasius prius quam debuit*
commemorari uideretur (in *gr. forma singularis* πρόμαχε ad σύλλογε *spectat*) 5–6 apparatione ~ δφδουχίας?
expectaueris illuminatione *uel sim.*; *fort. apparitione scribendum* (Dubielzig) 6–7 falsaeque locutionis ~ ψευδο-
 δοξίας? *Anast. fort. intellexit* ψευδολογίας (*cf. Act. VI p. 651,30*) 7 indagationum ~ δηλώσεων? *expectaueris*
manifestationum uel sim. (*cf. etiam Gloss.*) 8 rompheae P romphea VE, *corr. ed. Rom.* 9 paradyse P paradise V |
 quadripartitam E *edd.*; *Anast. uertit* τετρατόμου (Dubielzig) 9–10 euangelicorum P 10 tabulam praesidens]
incertum quid Anast. legerit in gr., fort. locus corruptus | aurea (auream P) ignitaque] *Anastasium χρυσοπύρσευτε*
legisse coni. Crimi (*cf. app. crit. gr.*) | et *seclusi coll. gr.*: in *ed. Rom.** | Israel E *edd.* (*abbr.* P) 11 Egiptiaca VE
 13 fiducialiter age ~ παρησιάζητι (*cf. Act. I p. 45,13 al.*) 14 conuersationis VE *edd.*, *sed cf. gr.* 16 sacrorum (~
 ἱερῶν, *ut semper*)] sanctorum *ed. Rom.** 17 cetus VE | sublimen P F^z (*fort. retinendum, cf. supra p. 883,26 et Stotz*
III, VII § 249.2) 19 politaque *ed. Rom.** 20 regulae E *edd.* 21 tamquam V (*abbr.* P) 24 efficere ~ γενοῦ
 25 aenigmatum *ed. Rom.** 26 sunt] *expectaueris* erant, *cf. gr.* 27 diuino decreto ~ τοῦ θεοῦ συντάγματος (*sc.*
νεῶς)? *expectaueris* diuini collegii (*sc. templum*) *uel sim.* 28 praeoccupata P 29 exclude] *Anast. uerborum con-*
structionem mutauit | praemuni] praemium *ed. Rom.** (*corr. PG*) | autem] *Anast. δὲ legisse uidetur; cf. etiam app.*
crit. gr. 31 Habraam VE

PG 98, 1329 Χαίροις δὲ καὶ σύ, Νικαέων περίκλυτον ἄστυ, τὸ ἐν μητροπόλεσι περίπυστον ὄνομα, τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας τὸ εὐκλεέστατον ἀκροθίνιον, ἢ πρότερον μὲν τοῖς τῶν ἁγίων ὀκτωκαίδεκα καὶ τριακοσίων θεοφόρων πατέρων ἵχνεσιν ἁγιασθεῖσα, νῦν δὲ τοῖς τούτων διαδόχοις τριῶν ἑκατοντάδων σὺν πέντε δεκάσιν ἀριθμὸν ἐκπληροῦσιν 5 εὐλαβῶν τε μοναχῶν οὐκ εὐαριθμήτων πλήθει ταῖς αὐταῖς τῶν εὐλογιῶν περικυκλουμένη χάρισιν· ἐν σοὶ γὰρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ὁ θεμέλιος ὑπὸ τινος σατανικῆς δυστροπίας σεισθῆναι κινδυνεύων ἐδραίωνσιν ἀκλόνητον εἴληφεν, ἐν σοὶ τὸν ἄγριον ἐκεῖνον καὶ ἀτίθασον θῆρα Ἄρειον ὁ θεῖος ἐκεῖνος τῶν πατέρων χορὸς τὰ ἱερά τῶν γραφῶν ἐφαπλώσαντες λῖνα ἐξώγρησαν καὶ τοῖς φοβεροῖς κατηκόντισαν ἀναθέμασι, κἀντεῦθεν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ πατὴρ ὁμοούσιον τῷ γεγεννηκότι 10 πᾶσα φύσις ἀνθρώπων θεολογεῖν ἐκμεμαθήκαμεν. διὰ τοι τοῦτο καὶ τὸ παρὸν ἱερώτατον σύνταγμα τῆς ἐπταρίθμου ταύτης χορείας дуὰς εὐσεβῶν βασιλέων ἐν σοὶ συγκροτηθῆναι τεθέσπικεν, Εἰρήνη νέα Ἑλένη σὺν υἱῷ γνησίῳ νέῳ Κωνσταντίνῳ· οὗς ἢ ἐν σοὶ τοῦ πνεύματος χάρις τοῖς τότε καὶ νῦν ἁγίοις ἐπιλάμψασα πατρᾷσι φυλάξοι, ἐν δασιλέσι χρόνοις ἀτάραχον αὐτοῖς τὸ κράτος δωρουμένη, καὶ 15 τῶν ἐχθρῶν τὰ φῦλα πρὸ ποδῶν καταστρώσοι, ὥς ἂν ἡμῖν ἢ τῶν ἀγαθῶν μὴ διαλίπτοι χορηγία. χαίροις τοίνυν, ὦ μητροπόλεων περίδοξον κάλλος, ἐν τούτοις, ὅτι ἐν σοὶ τὸ πρῶτον ἡμῖν τῶν ἀγαθῶν ἀνέφυ, ἐν σοὶ δὴ καὶ τὸ τέλος, [οὐχ ὡς πρὸς ἀξίαν, πρὸς ἀριθμὸν δέ,] ἥτις ἐστὶ τῶν σεπτοτάτων εἰκόνων τῆς καθολικῆς ἡμῶν ἐκκλησίας ἢ ἀρχαία παράδοσις ἐν τοῖς ἰδίοις ἀποκατασταθεῖσα ὅροις. 20 Νῦν ὄντως εὐφραίνεται ὁ οὐρανός, καὶ αἱ νεφέλαι δικαιοσύνην ἀποστάζουσι, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λέλυται τῇ ἐνώσει τῆς διαστάσεως παραχωρησάσης, καὶ εἰς μίαν ὁμοφροσύνης σύμπνοιαν ἢ τετράς τῆς οἰκουμένης συνήνεκται. νῦν αἱ πολλαὶ τῶν διαφόρων ὑποσυρέντων εἰς ἓν συνεληλύθασιν δόξαι, καὶ σύμφωνος ὕμνος ἀπὸ περάτων γῆς ἕως περάτων τῷ θεῷ ἀναπέμπεται. 25

Χαίροις τοιγαροῦν καὶ σκίρτα ἐπὶ τούτοις καὶ σύ, ἐκκλησία καθολικὴ ἢ ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ· χόρευε ἀγαλλιωμένη ἐπὶ τῇ τῶν υἱῶν σου ἐπανελεύσει· ἀπόθου τὸ τῆς διαλύσεως ῥάκος καὶ ἔνδυσαι τὸν ὀλόκληρον τῆς ὀρθοδόξου ἐνώσεως χιτῶνα. οὐκέτι *τεθήσῃ ὄνειδος τοῖς γείτοσί σου, μυκτηρισμός καὶ χλευασμός τοῖς κύκλῳ σου λαοῖς*· οὐκέτι φοβηθήσῃ ἐξουδενώσεις ἀθέων καὶ ἀμυήτων ἀνθρώπων, Ἑβραίων δὴ λέγω 30 καὶ Ἀγαρηνῶν, ὥς δὴ σοὶ μὴ τοῦ τελείου τῆς πίστεως ταῖς ἀποστολικαῖς παραδο-

16 τῶν¹ — καταστρώσοι cf. 1 Cor. 15,25–27; Ps. 109,1

21–22 τὸ — λέλυται cf. Eph. 2,14

29 cf. Ps. 43,14–15 al.

4 τριῶν — ἀριθμὸν cf. Bischofslisten p. 29 adn. 97

M

2 τοῖς Crimi, Ideologia p. 37 adn. 31: ταῖς M 4 ἀριθμῶν Mansi (corr. PG) 8 ἀτίθασσον Mansi | Ἄρειον PG: ἄγριον M 9 λῖνα = λῖνα 11 πᾶσα — ἐκμεμαθήκαμεν] constructio ad sensum, ut uidetur (cf. lat.); cf. supra p. 884,2 et 884,28 12 ἐπταρίθμου (cf. Ign. Diac. uit. Niceph. p. 155,24 de Boor)] ὑσαρίθμου (sic) Mansi ἰσαρίθμου PG 15 ἐν om. Mansi 16 καταστρώσει Mansi (error typogr., ut uidetur) 18–19 οὐχ — δέ] nihil respondet in lat. (est adnotatio marginalis in textum recepta), seclusi 23 μίαν] μίας (sic) Mansi 29 χλευασμός] cf. uar. lect. in Sept.^G

- Gaude uero et tu, Nicaensium inclita urbs, inter metropoles opinatissimum nomen, Bithyniensium prouinciae gloriosissimae primitiae, quae prius quidem sanctorum decem et octo tricentorumque deiferorum patrum uestigiis sanctificata es, nunc autem horum successorum aequae tricentorum cum quinque decadibus numerum
 5 complentium ac reuerendorum monachorum, qui pene innumerabilis sunt multitudinis, eisdem benedictionum circumdata es gratiis; in te quippe horthodoxae fidei fundamentum a quadam satanica subuersione concussum periclitaturum stabilimentum sine perturbatione percepit, in te feram illam et immitem bestiam, Arrium scilicet, diuinus ille patrum chorus sacris scripturarum expansis captauit retibus et terribilibus anathematibus perculit, et hinc filium dei et patris deum et consubstantialem
 10 gignenti omnis natura hominum praedicare didicimus. et idcirco praesens sacratissimum compactum huius numerosi conuentus dualitas piorum imperatorum consolidans colligi sanxit, Heirene uidelicet noua Helena cum filio proprio nouo Constantino; quos in te spiritus gratia, quae tunc et nunc sanctis illuxit patribus, conseruet, per
 15 largissima tempora imperturbabile donans eis imperium, hostiumque nationes ante pedes prosternat, quatinus nobis bonorum copia non deficiat. gaude itaque in his, o metropoleon inclita species, quoniam in te nobis et primo bonorum exordium et nunc finis exortus est, uenerabilium nimirum imaginum catholicae nostrae ecclesiae prisca traditio in suis terminis restituta.
- 20 Nunc uere laetatur *caelum*, et *nubes* stillant iustitiam, nunc *medius paries maceriae* dissolutus est unitione dissensionis concessa, et in unius assensus conspirationem quaternitas orbis terrarum collecta est. nunc multae quae in diuersa trahebant conuenerunt opiniones, et consonus hymnus a finibus terrae usque ad fines deo dirigitur.
- 25 Gaude igitur tripudians super his et tu, ecclesia catholica in toto terrarum orbe diffusa; duc choros exultans super filiorum tuorum conuentu; depone diuisionis pannos et induere integra horthodoxae tunica unitatis. iam non *poneris obprobrium inimicis* tuis, *subsannatio et derisio populis qui in circuitu tuo sunt*; non iam timebis contemptus hominum, Hebraeorum scilicet et Agarenorum, qui sine deo et sacra initiatione
 30 consistunt, quasi tibi non fuerit perfectio fidei doctrinis apostolicis tradita; non iam

20 laetatur – iustitiam *Anast. ex gr.*; cf. etiam *Vet. Lat. (Beuron) Is. 45,8*
 43,14

27–28 poneris – sunt cf. *Psalt. Rom. Ps.*

P VE

1 Nicaensium E: Nicaensium P V Nicensium F *edd.* | inclita VE 2 Bithyniensium P^{ac} Bithinensium P^{pc} (i³ exp. P^s) Bithynensium V Bithiniensium E, *corr. ed. Rom.* 3 tricentorumque F *edd.* 4 aequae] *nihil respondet in gr.* | tricentorum F *edd.* 5 reuerendorum P^{ac} (re add. P^c s. l.) | penę VE paene *ed. Rom.** 6 benedictionum V *ed. Rom. m⁸*: benedictionem P benedictionibus E *edd. i. t., sed cf. gr.* | horthodoxae fidei] horthodoxiae VE *edd.* 7 periclitaturum *ed. Rom.* (corr. La.-Co. m⁸ ex P)* 10–11 deum ... praedicare ~ θεολογεῖν (cf. *Act. VI p. 691,13*) hic minus apte 10 deum] domini E dominum *ed. Rom.**, sed uide supra 11 omnis – didicimus] cf. *app. crit. gr.* 12 compactum ~ σύνταγμα (cf. *MLW s. u. compingo*) | numerosi ~ ἑπταρίθμου? 12–13 consolidans (sc. compactum) *Anast. de suo addidit* 13 Irene *ed. Rom.** 13–14 Constantino nouo E *edd.* 16 o om. P^{ac} (add. P^c s. l.) 17 inclita VE | species ~ κάλλος (cf. *Act. VI p. 619,1 et Vulg. Ps. 67,13 [iuxta LXX]*) 18 exhortus P | nostrae post ecclesiae VE, om. *ed. Rom.** 20 uero VE *edd., sed cf. gr.* 21 unitione – concessa ~ τῇ ἐνώσει τῆς διαστάσεως παραχωρησάσης? | unius] *Anast. μῆς legisse uidetur* | assensionis E *edd.* 22 terrae *ed. Rom.** 23 ymnus V hynnus (sic) E | fines + terrae E *edd., sed cf. gr.* 25 catholica ecclesia F *edd.* (catholica ecclesia catholica sic E) 26 conuentu] *Anast. συνέλευσει legisse uidetur* 27 obprobrium *ed. Rom.** | inimicis ~ γέιτοσι (cf. *uar. lect. in Ps. 43,14 apud Weber, Psalt. Rom.*) 29 Hebraeorum *codd.*

θέντος διδασκαλίαις· οὐκέτι τὴν ἐκ τοῦ ἐνὸς θεοῦ ἀποφοίτησιν διὰ τὴν πρὸς τοὺς αὐτοῦ φίλους πρεπωδεστάτην τιμὴν τοῖς τῶν αἰρετικῶν ἐγκληθήσῃ στόμασιν· οὐκ-
 ἔτι τοῖς τῶν εἰδώλων τεμένεσιν ἐν ἱσῶ καταλογισθήσῃ διὰ τὴν ἐν σοὶ τῶν ἱερωτά-
 των καὶ σεπτῶν ἀγίων εἰκόνων ἀναστήλωσιν. πρέπει γὰρ σοι ὡς τῷ βασιλεῖ τῶν αἰώνων
 PG 98, 1332 υἱῷ καὶ λόγῳ τοῦ θεοῦ νυμφευθεῖσθαι τὴν τῆς ἐνσάρκου αὐτοῦ οἰκονομίας
 ἀνθρωπόμορφον εἰκόνα διὰ γραφῆς φέρειν, ἵνα γνωρίζῃ βασιλικὴ ὑπάρχουσα νύμ-
 φη· πρέπει σοι τῆς τοῦ νυμφευσάμενου σε Χριστοῦ θεομήτορος καὶ ἀειπαρθένου
 μητρὸς ἐμμουσούργῳ γραφῇ τὴν εἰκόνα σοὶς πανιέροις τοίχοις φέρειν, ὡς ἂν ἡ διὰ
 ταύτης σοὶ ἀναλάμπασα χάρις σιγῶντι κηρύγματι κοινῶς τοῖς λαοῖς διαγγέλληται·
 εἰ μὴ γὰρ ἐκ ταύτης σεσάρκωτο, πῶς σὺ τῷ τοιοῦτῳ ὡραίῳ νυμφίῳ ἐν πνευμα- 10
 τικῇ συναφείᾳ προσεπέλασας; πρέπει σοὶ καὶ τῶν πάντων ἀγίων, ἀποστόλων τε
 καὶ προφητῶν, πατριαρχῶν καὶ ὁσίων πατέρων, ἀσκητῶν τε καὶ μαρτύρων καὶ
 παντὸς εὐσεβοῦς συλλόγου τὰς εἰκόνας ἔνδον ταῖς γραφικαῖς κατασκευαῖς ἐντυπου-
 μένας φέρειν, ὡς ἂν σοὶ τὸ τέλειον τῆς ἐξ ὕψους σε περιλαμπάσης ἀνατολῆς πάση 15
 τῇ θεῖᾳ καταστάσει μένῃ, τῶν μὲν τὴν σὴν ὥσπερ προαναφωνούντων ἱερὰν πρόσ-
 κλησιν καὶ τοῖς τοῦ νυμφίου σε προμνηστευομένων προικῶσις ταῖς προφητείαις, τῶν
 δὲ τῷ εὐαγγελικῷ σοὶ διακονούντων λόγῳ καὶ τὰ πανταχοῦ γῆς ἐσκορπισμένα σοὶ
 ἐπισυναγόντων λογικὰ ποίμνια, τῶν δὲ τοῖς ἰδίῳ ὥσπερ ἰδρῶσι διὰ τῆς ἐν δόγμα-
 σι ταυτοομολόγου συμπνοίας τὸ ἀδιάρρηκτον τοῖς σοῖς ποιμνίοις πραγματευομένων,
 τῶν δὲ τοῖς ἑαυτῶν αἵμασι τὸ πρὸς σὲ γνήσιον καὶ μέχρι θανάτου διαφυλαξάντων 20
 καὶ ταύτῃ τὸ βέβαιον τῆς ἐν σοὶ ἐπιδεικνυμένων ἀληθείας. οἷς σὺν μυριάσιν ἐπουρα-
 νίων ἀγγέλων στεφανηφόρος πομπεύουσα ἐξαγγέλλε τὰς ἀρετὰς τοῦ ἐκ σκότους σε
 τῆς εἰδωολάτρου πλάνης καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστόν αὐτοῦ φῶς, λέγω δὴ τὴν εἰς
 αὐτόν τε καὶ τὸν ἄναρχον αὐτοῦ πατέρα καὶ τὸ συναῖδιον καὶ ὁμοούσιον αὐτοῦ
 πνεῦμα, τὴν μίαν ὑπεράρχιον φύσιν, πίστιν καὶ ὁμολογίαν. ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος 25
 νῦν καὶ εἰς τοὺς σύμπαντας αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

4–5 1 Tim. 1,17 14 cf. Lc. 1,78 (= Od. 9,78) 21–22 cf. Hebr. 12,22 22–23 cf. 1 Petr. 2,9

M

1 ἀναφοίτησιν Mansi 4 πρέπον Mansi 5 οἰκονομίαν Mansi (corr. PG) 6 φέρον Mansi (corr. PG)
 11 τῶν – ἀγίων] expectaueris πάντων τῶν ἀγίων, sed fort. lacuna est statuenda, qua angelorum commemora-
 tio perit; cf. Crimi, Ideologia p. 43 adn. 59 12 καὶ om. PG 14–15 πάση – μένῃ] locus suspectus (cf. lat.);
 fort. <ἐν> πάση scribendum 15 ἱερὰν] nihil respondet in lat. 19 ταυτοομολόγου scripsi (cf. ταυτοούσιος
 et sim.): ταυτομολόγου M 24 αὐτοῦ] expectaueris αὐτῷ, sed cf. supra p. 880,23–24 25 ὑπεραρχικὴν
 Mansi

ab hereticorum ore criminaberis, quasi recesseris ab uno deo propter decentissimum
honorem erga ipsius amicos exhibitum; iam non reputaberis idolorum similis templis
propter sacratissimarum in te imaginum erectionem effectam. decet enim te tanquam
regi saeculorum filio et uerbo dei nuptam incarnatae ipsius dispensationis * anthro-
5 pomorphon imaginem per picturam ferre, ut innotescat quod regia sponsa sis; decet
te dei genitricis et semper uirginis matris Christi, qui te disposauit, imaginem tuis
sacratissimis parietibus in pictura facta ex musiuorum opere ferre, quatinus gratia
quae tibi per hanc illuxit tacita praedicatione communiter cunctis populis praedice-
tur; nisi enim ex hac incarnaretur, quomodo tam specioso sponso tu spiritali copula
10 iungereris? decet te et omnium sanctorum, apostolorum et prophetarum, patriarcha-
rum et sanctorum patrum, studiosorum quoque ac martyrum et totius pii collegii
formatas imagines interius in picturarum confectionibus ferre, quatinus ipsa perfec-
tionem *orientis*, qui te ab *alto* circumfulsit, omni uisione ostentes, aliis quidem tuam
quodammodo praenuntiantibus uocationem et prophetiis suis sponso quasi quibus-
15 dam dotibus antea disposantibus, aliis uero euangelicum tibi ministrantibus uerbum
et per uniuersam terram dispersa rationabilia tibi ouilia colligentibus, aliis autem suis
quasi sudoribus per eandem in dogmatibus diligentiam incorruptibilitatem gregibus
tuis mercantibus, porro aliis sanguinibus suis erga te sinceram affectionem etiam
usque ad mortem conseruantibus et hoc modo certitudinem in te ueritatis demon-
20 strantibus. quibus cum denis milibus caelestium angelorum coronam ferens et am-
plissime praedicans enuntia uirtutes eius qui de tenebris te idolatrici erroris uocauit
in admirabile lumen suum, id est in se ac in patrem, qui sine initio est, atque in con-
sempiternum et consubstantialem spiritum suum, in unam scilicet quae est super
omnem principatum naturam, fidem et confessionem. cui est gloria et imperium
25 nunc et in uniuersa saecula saeculorum. amen.

PL 129, 497

Ma. 457

P VE

1 decreitissimum P^{ac} (r in e mut., e² exp., n superscr. P^c) 2 similis ~ ἐν ἴσῳ 3 tamquam V (abbr. P) 4 incarnatae]
in carne ed. Rom.*; sed cf. gr. | dispensationis + humanam formam habentem P^{img} E i. t. edd., om. P i. t. V (glossa
Anastasio ad anthropomorphon pertinens) 6 te!] enim V edd., sed cf. gr. | et – uirginis om. ed. Rom.* | desponsauit F
edd. 7 in – opere (~ ἐμμουσοῦργῶ γραφῇ)] factam in pictura et musiuorum opere ed. Rom.* (corr. La.-Co.^{mg} ex
P) 10 decet + enim V edd. | sanctorum om. P^{ac} (add. P^c s. l.) | prophetarum + confessorum E edd. (adnotatio margi-
nalis inepto loco in textum recepta; uide infra) 11 studiosorum ~ ἀσκητῶν (cf. Act. I p. 59, 14)] id est confessorum
Pⁱ in marg. inf. (cf. supra E i. t.); adnotatio, quam Anastasio tribuendam esse negauerim, reuera spectat ad martyrum |
totius] Anast. uertit τοῦ παντός 12–13 ipsa – ostentes] incertum quid Anast. legerit in gr. (uide infra ad uisione);
Anastasium pro ἄν σοι ... καταστάσει μένη uertisse ἄν σὺ ... σημαίνης suspic. Dubielzig 12–13 perfectione
morientis dist. VE 13 uisione] Anast. θέα legisse uidetur 15 desponsantibus ed. Rom.* 17 per – diligentiam]
Anast. διὰ τῆς ... ταυτομολῶγος συμπνοίας liberius uertit 18 sinceram affectionem ~ τὸ ... γνήσιον 20 milli-
bus ed. Rom.* 21 idololatrici ed. Rom.* fort. recte 22 se] Anast. uertit αὐτόν | in³ om. E edd. 23 spiritum suum]
Anast. uertit αὐτοῦ; debuit ei (uel eius; cf. gr.) spiritum 24 est om. E edd.

Rom. 681 Κανόνες ἐκκλησιαστικοὶ ἐκφωνηθέντες παρὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου τὸ δεύτερον
 Ma. 417
 La.-Co. 593
 Ha. 485

Α'

Ὅτι δεῖ τοὺς θεῖους κανόνας κατὰ πάντα φυλάττεσθαι

Τοῖς τὴν ἱερατικὴν λαχοῦσιν ἀξίαν μαρτύριά τε καὶ κατορθώματα αἱ τῶν κανονικῶν διατάξεων εἰσιν ὑποτυπώσεις. ἃς δεχόμενοι ἀσμένως μετὰ τοῦ θεοφάντορος, Δαβὶδ ἄδομεν πρὸς τὸν δεσπότην θεὸν λέγοντες· ἐν τῇ ὁδοῦ τῶν μαρτυρίων σου ἐτέρφθην ὡς ἐπὶ παντὶ πλούτῳ, καὶ ἐνετείλω δικαιοσύνην τὰ μαρτύριά σου εἰς τὸν αἰῶνα· συνέτισόν με καὶ ζῆσόν με. καὶ εἰ εἰς τὸν αἰῶνα ἡ προφητικὴ φωνὴ ἐντέλλεται ἡμῖν φυλάττειν τὰ μαρτύρια τοῦ θεοῦ καὶ ζῆν ἐν αὐτοῖς, δῆλον ὅτι ἀκράδαντα καὶ ἀσάλευτα διαμένουσιν, ὅτι καὶ ὁ θεόπτης Μωϋσῆς οὕτω φησὶν· ἐν αὐτοῖς οὐκ ἔστι προσθεῖναι καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφαιρεῖν. καὶ ὁ θεὸς ἀπόστολος ἐν αὐτοῖς ἐγκαυχώμενος βοᾷ· εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύβηται, καὶ εἰ ἄγγελος εὐαγγελίζεται ὑμῖν παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. Τούτων οὕτως ὄντων καὶ διαμαρτυρομένων ἡμῖν ἀγαλλιώμενοι ἐπ' αὐτοῖς, ὡς εἴ τις εὔροι σκύλα πολλά, ἀσπασίως τοὺς θεῖους κανόνας ἐνστερνιζόμεθα καὶ ὁλόκληρον τὴν αὐτῶν διαταγὴν καὶ ἀσάλευτον κρατύνομεν τῶν ἐκτεθέντων ὑπὸ τῶν ἁγίων καὶ σαλπίγγων τοῦ πνεύματος πανευφήμων ἀποστόλων τῶν τε ἑξ ἁγίων οἰκουμένων συνόδων καὶ τῶν τοπικῶς συναθροισθεισῶν ἐπὶ ἐκδόσει τοιούτων διαταγμάτων καὶ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν. ἐξ ἐνός γὰρ ἅπαντες καὶ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος αὐγασθέντες ὥρισαν τὰ συμφέροντα. καὶ οὐς μὲν τῷ ἀναθέματι παραπέμπουσι καὶ ἡμεῖς ἀναθεματίζομεν· οὐς δὲ τῇ καθαιρέσει καὶ ἡμεῖς καθαιροῦμεν· οὐς δὲ τῷ ἀφ-

6–7 Ps. 118,14 7–8 Ps. 118,138.144 8–9 εἰς – αὐτοῖς cf. Ps. 118,86–89 10–11 ἐν – ἀφαιρεῖν cf. Eccl. 3,14; Deut. 4,2 et 13,1 12 1 Petr. 1,12 12–13 εἰ – ἔστω cf. Gal. 1,8–9 14–15 cf. Ps. 118,162 19 cf. 1 Cor. 12,11

1–924,13 Jo. I 1 p. 245–285; canonum editionem, quam dedi in COGD I p. 317–344, pluribus quam illic codicibus usus certiore, nonnullis locis correctis meliorem hic reddere studui; praeterea monendum est in hac editione eorum tantum codicum quos ipse contuli lectiones adferri; cf. praef. p. XVI–XVIII 4–900,3 cf. Conc. Chalc. can. 1, ACO II 1,2 p. 158; Synag. tit. 48,3 (= Jo. I 1 p. 69); Conc. Trull. can. 2, ACO ser. II, II 4 p. 24–25

(H) V T (M) Can (= Ba Ms VI Val Cl Pr La Mn Tr) 15–900,3 ἀσπασίως – βοᾷ Am f. 149v

1 Κανόνες – δεύτερον H V T Val (partim euanidum in H et Val): Κανόνες ἐκκλησιαστικοὶ ἐκφωνηθέντες παρὰ τῆς αὐτῆς ἁγίας συνόδου (cf. lat.) et add. ὧν αἱ ἀρχαὶ μόναι ἐγράφησαν διὰ τὸ ἐν τῷ νομοκανόνῳ κεῖσθαι ἔχοντες (sic) οὕτως M Κανόνες τῶν ἐν Νικαίᾳ πατέρων (om. La) συνελθόντων τὸ δεύτερον ἐν (om. Cl Mn) ἔτει ,σφς' (,σφ' La) τῆς τοῦ κόσμου κτίσεως ἰνδικτιῶνος 1α' εὐσεβῶς (εὐτυχῶς Ms) βασιλευόντων Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς αὐτοῦ μητρὸς (τῆς αὐτοῦ μητρὸς om. Ms, τῆς μητρὸς αὐτοῦ La) Ba Ms VI Cl Pr La Mn Συνόδου τῶν ἐν Νικαίᾳ πατέρων συνελθόντων τὸ δεύτερον ἐν ἔτει ,σφς' τῆς τοῦ κόσμου κτίσεως ἰνδικτιῶνος 1α' βασιλευόντος Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς αὐτοῦ μητρὸς κανόνες κβ' tradit cod. Patm. 172 f. 2^v in indice (canones in codice non exscribuntur) 2 canones non numerantur in V 3 Ὅτι – φυλάττεσθαι om. V Val (superscriptiones semper om. Tr); de canonum superscriptionibus cf. praef. p. XVI adn. 52 | φυλάττειν Mn 4 τῶν + ἁγίων Ba 5 εἰσιν om. M | ὑποθῆκαι ed. Rom.^{mss} 6 ἄδομεν – λέγοντες] λέγομεν ... ἔδοντες Cl 8 ζῆσόν με] ζήσομαι (uar. lect. Sept.) T La edd., sed cf. lat. | εἰ Ba Ms (cf. lat.): om. V T VI Val Cl Pr La Mn Tr 9 ὅτι om. V Ba Ms Val Cl Pr La Mn 10 διαμένοντα Tr | Μωσῆς T Val Mn Tr edd. 11 ἀπόστολος + Πέτρος Tr 12–13 καὶ – παρελάβετε] καὶ ὁ Παῦλος φησὶν· κἂν ἡμεῖς ἡ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ ὑμῖν εὐαγγελίζεται (sic) παρ' ὃ εὐαγγελισάμεθα ὑμῖν Tr (ex Gal. 1,8) 14 Τούτων + οὖν V Cl Pr Mn Tr | καὶ om. Ba 15 σκύλα VI Cl Pr Mn Tr ed. Rom.* | ἐνστερνιζόμεθα T (cf. lat.) ἐνστηριζόμεθα Cl Mn 16 αὐτὴν V Cl Mn, om. Am | κρατύνομεν Am Ba Ms Tr ed. Rom.: κρατύνωμεν T Val (cf. lat.) κρατυνομένων V VI Cl Pr Mn διατηροῦμεν κρατυνομένων La | ἐντεθέντων Cl 16–17 ἁγίων καὶ om. V Tr, ἁγίων om. Cl Mn 17 τῶν τε] καὶ τῶν Tr | ἁγίων + καὶ T Am La edd. (cf. lat.) 18–19 ἐπὶ – διαταγμάτων om. Am 18–19 δογμάτων T edd. 19 αὐτοῦ] ἁγίου Ba^{ac} (αὐτοῦ Baⁱ⁻² s.l.) 21 οὐς' – καθαιροῦμεν om. V Mn | καθαιρομεν Val 21–900,1 οὐς' – ἀφορίζομεν om. Val^{ac} (add. Valⁱ⁻² in marg.)

Kanones ecclesiastici promulgati ab eadem synodo

Rom. 681

Ma. 418

La.-Co. 594

Ha. 486

PL 129, 479

I.

Quod oporteat sacros kanones per omnia conseruari

His qui sacram sortiti sunt dignitatem testimonia et directiones canonicarum prae-
 5 ceptionum formae consistunt. quas libenter suscipientes cum deiloquo Dauid cani-
 mus ad dominum deum dicentes: *in uia testimoniorum tuorum delectatus sum sicut*
in omnibus diuitiis, et: *mandasti iustitiam testimonia tua in aeternum, intellectum da*
mihi et uiuifica me. et si *in aeternum* prophetica uox mandat nobis *custodire testimo-*
nia dei et uiuere in illis, immutilata profecto et immota permanent, quia et dei in-
 10 spector Moyses ita dicit: in illis non est *addendum* et ab eis non est *auferendum*. et
 diuinus apostolus in eis gloriatus clamat: *in quae desiderant angeli prospicere*, et: *si*
angelus euangelizauerit uobis praeter quod accepistis, anathema sit.
 Rom. 682
 PL 129, 480

His ita se habentibus et protestantibus exultantes in eis, *sicut qui inuenit spolia mul-*
ta, diuinos kanones amplectabiliter in pectore recondamus et integram illorum prae-
 15 ceptionem ac immobilem teneamus, tam scilicet eorum qui ab almis et laudabilissi-
 mis apostolis sancti spiritus tubis editi sunt quam eorum qui a sex sanctis et uniuer-
 salibus synodibus atque his conciliis quae localiter collecta sunt in expositionem
 huiusmodi decretorum promulgati sunt necnon et eorum qui a sanctis patribus nos-
 tris prolati fuisse probantur. ab *uno enim eodemque spiritu* illustrati diffinierunt
 20 quae expediunt. et quidem quos anathemati transmittunt et nos anathematizamus;

P VE 6-903,8 sicut – canonem folio post f. 182 abscisso desunt in V

1 Chanones (sic) E Canones F edd. 2 canones non numerantur in E 3 oportet ed. Rom.* | canones VE edd. | con-
 seruare ed. Rom.* 5 formae ~ ὑποτυπώσεις (cf. e.g. Vulg. 2 Tim. 1,13; de re cf. ThLL VI 1, 101,58 sqq.) | deiloco P
 8 uiuifica me (Anast. ex gr.; cf. etiam Vulg. Ps. 118,88) uiuifica ed. Rom. (corr. La.-Co.) uiuam ed. Rom.^{ms} (ex Vulg.)
 9 immutilata] inconcussa ed. Rom.^{ms} | quia et P (cf. gr.): et quia E edd. (corr. ed. Rom.^{ms}) 10 Moses P | dixit ed.
 Rom.* 11 quae] quem E edd. („gr. in quae“ ed. Rom.^{ms}) 13 habentibus + et exultantibus E (corr. ed. Rom.) |
 protestantibus ~ διαμαρτυρομένων (Anast. neglexit ἡμῶν; cf. ThLL s.u. (contestans infra p. 927,7) 14 canones E
 edd. 14-15 recondamus – teneamus] recondimus ... tenemus ed. Reg.*; sed Anast. legit ἐνσπερνιζόμεθα et κρατύ-
 νωμεν (cf. gr. T) 15 immouilem P | eorum P: illorum E edd. 16 et] cf. gr. T 17 synodis ed. Reg.*

ορισμῷ καὶ ἡμεῖς ἀφορίζομεν· οὓς δὲ ἐπιτιμῶ παραδιδόασι καὶ ἡμεῖς ὡσαύτως ὑποβάλλομεν. ἀφιλάργυρος γὰρ ὁ τρόπος, ἀρκοῦμενοι τοῖς παροῦσιν, ὁ βεβηκὼς εἰς τρίτον οὐρανὸν καὶ ἀκούσας ἄρρητα ῥήματα Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος διαρρήδην βοᾷ.

B'

“Ὅτι δεῖ τὸν χειροτονούμενον ἐπίσκοπον ἀσφαλῶς συντάσσεσθαι τοὺς κανόνες, φυλάττειν· εἰ δὲ μή γε, μὴ χειροτονεῖσθαι

Ἐπειδήπερ ψάλλοντες συντασσόμεθα τῷ θεῷ· ἐν τοῖς δικαιώμασί σου μελετήσω, οὐκ ἐπιλήσομαι τῶν λόγων σου, πάντας μὲν χριστιανούς τοῦτο φυλάττειν σωτήριον, κατ' ἐξαίρετον δὲ τοὺς τὴν ἱερατικὴν ἀμπεχομένους ἁξίαν. ἔνθεν ὀρίζομεν πάντα τὸν προάγεσθαι μέλλοντα εἰς τὸν τῆς ἐπισκοπῆς βαθμὸν πάντως τὸ ψαλτήριον γίνωσκειν, ἵνα ὡς ἐκ τούτου καὶ πάντα τὸν κατ' αὐτὸν κληρὸν οὕτω νουθετῇ μυεῖσθαι, ἀνακρίνεσθαι δὲ ἀσφαλῶς ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου, εἰ προθύμως ἔχει ἀναγινώσκειν ἐρευνητικῶς καὶ οὐ παροδευτικῶς τοὺς τε ἱερούς κανόνες, τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον τὴν τε τοῦ θείου ἀποστόλου βίβλον καὶ πᾶσαν τὴν θείαν γραφὴν, καὶ κατὰ τὰ θεῖα ἐντάλματα ἀναστρέφεσθαι καὶ διδάσκειν τὸν κατ' αὐτὸν λαόν. „οὐσία γὰρ τῆς καθ' ἡμᾶς ἱεραρχίας ἐστὶ τὰ θεοπαράδοτα λόγια” — εἴτουν ἢ τῶν θείων γραφῶν ἀληθινὴ ἐπιστήμη —, καθὼς ὁ μέγας ἀπεφήνατο Διονύσιος. εἰ δὲ ἀμφισβητοίη καὶ μὴ ἀσμενίζοι οὕτω ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, μὴ χειροτονεῖσθαι. ἔφη γὰρ προφητικῶς ὁ θεός· σὺ ἐπίγνωσιν ἀπώσω, κἀγὼ ἀπώσομαί σε τοῦ μὴ ἱερατεύειν μοι.

Γ'

“Ὅτι οὐ δεῖ ἄρχοντας ψηφίζεσθαι ἐπίσκοπον

Πᾶσαν ψῆφον γινομένην παρὰ ἀρχόντων ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ἢ διακόνου ἄκυρον μένειν κατὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα· „εἴ τις ἐπίσκοπος κοσμικοῖς ἄρχουσι χρυσάμενος δι' αὐτῶν ἐγκρατὴς ἐκκλησίας γένηται, καθαιρεῖσθαι καὶ ἀφοριζέσθαι καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες.” δεῖ γὰρ τὸν μέλλοντα προβιβάζεσθαι εἰς ἐπισκοπὴν ὑπὸ ἐπισκόπων ψηφίζεσθαι, καθὼς παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ ὠρίσται ἐν τῷ κανόνι τῷ λέγοντι· „ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ

2 ἀφιλάργυρος — παροῦσιν Hebr. 13,5 2-3 εἰς — ῥήματα cf. 2 Cor. 12,2.4 7-8 Ps. 118,16 19 Os. 4,6

7-19 cf. Nou. Iust. 6,1,8 p. 37,30-38,2; 6,4 p. 42,10-22; 123,1 pr. p. 594,12 et 2 p. 595,9-12; 123,12 p. 604,8-9 Schöll/Kroll; cf. Troianos p. 289-290 15-16 (Ps.-)Dion. Ar. eccl. hier. (CPG 6601) I 4 p. 67,6-7 Heil/Ritter 23-25 Can. ap. 30, Synag. tit. 11,2 p. 51,11-12 (= Jo. I 2 p. 21), Metzger III p. 282; cf. Cod. Iust. 1,3,41(42),22 p. 27 Krüger; cf. Troianos p. 291-292 27-902,5 Conc. Nic. I can. 4, Synag. tit. 7,3 p. 44,11-16 (= Jo. I 1 p. 26)

(H) V T (M) Can (= Ba Ms VI Val Cl Pr La Mn Tr)

2-3 ὁ² — οὐρανόν] ὁ εἰς τρίτον οὐρανὸν ἀναβάς Am 2 ἀναβεβηκός (sic) Tr 5 συντάττεσθαι La 8 χριστιανούς + τοὺς V | φυλάττειν τοῦτο La | ταῦτα Vc edd. 9 ἔνθεν] ὅθεν Val (ἔνθεν Val^{2mg}) Cl Pr La Mn Tr 10 πάντως] πάντα Val (πάντως Val^{2mg}) | τὸ ψαλτήριον T: τὰ ψαλτήρια V τὸν ψαλτήρα Can 11 ὡς om. Vc edd. | κατ' om. Val^{ac} (add. Val^{1-2mg}) 13 τε om. Tr | κανόνες + καὶ Tr 16 εἴτουν T: ἤγουν V VI Cl Pr La Mn Tr ἤτουν Ba ἢτ' οὖν sic Ms εἴτουν Val 21 ἐπισκόπους V Cl Pr La Mn 22 ἄρχοντας Ba 24 δι' — γένηται] ἐγκρατὴς γένηται δι' αὐτῶν ἐκκλησίας Ba 24-25 ἀφοριζέσθαι καὶ (sic etiam Can. ap.)] ἀφοριζέσθαι καὶ Ms Tr

quos uero depositioni et nos deponimus; quos autem segregationi et nos segregamus; porro quos epitimio * tradunt et nos quoque simili modo summittimus. *sine auaritia* namque *sint mores, contenti praesentibus*, Paulus aperte clamat diuinus apostolus, qui in *tertium caelum* ascendit et *audiuit ineffabilia uerba*.

5

II.

Quod oporteat consecrandum episcopum caute polliceri kanones seruare; sin autem, minime consecrari

Quoniam psallentes repromittimus deo: *in iustificationibus tuis meditabor, non obliuiscar sermones tuos*, omnes quidem christianos hoc seruare saluberrimum est, sed
 10 praecipue hos qui hieraticam consecuti fuerint dignitatem. unde diffinimus omnem qui ad episcopatus prouehendus est gradum modis omnibus psalterium nosse, ut ex hoc etiam omnis clerus qui sub eo fuerit ita moneatur et imbuatur; inquiratur autem diligenter a metropolitano, si in promptu habeat legere scrutabiliter et non transitorie tam sacros kanones et sanctum euangelium quam diuini apostoli librum et omnem
 15 diuinam scripturam atque secundum dei mandata conuersari et docere populum sibi commissum. „substantia enim summi sacerdotii nostri sunt eloquia diuinitus tradita“ La.-Co. 598 – id est uera diuinarum scripturarum disciplina –, quemadmodum magnus perhibet Dionysius. quod si disceptauerit et ita libenter facere et docere minime spoponderit, nullatenus consecratur. ait enim prophetice deus: *tu scientiam reppulisti*, et ego *repel-*
 20 *lam te, ne sacerdotio fungaris mihi*.

III.

Quod non oporteat principes eligere episcopum

Omnis electio a principibus facta episcopi uel presbyteri aut diaconi irrita maneat secundum regulam quae dicit: „si quis episcopus saecularibus potestatibus usus ec-
 25 clesiam per ipsos obtineat, deponatur, et segregentur omnes qui illi communicant.“ Rom. 683 oportet enim ut qui prouehendus est in episcopum ab episcopis eligatur, quemadmo- dum a sanctis patribus qui apud Nicaeam conuenerunt in regula diffinitum est quae PL 129, 481

8–20 = Iuo decr. V 372 (PL 161, 435 B–C); Iuo trip. A 2, 12,5; Grat. D. 38 c. 6 col. 142,6–24 23–25 Omnis – communicant = Iuo decr. V 120 (PL 161, 364 C); Iuo trip. A 2, 12,6; Ans. VI 6 p. 270,4–7; Deusd. IV 13 p. 406,26–29 (= Coll. Brit. Var. II 105 f. 198^r); Grat. D. 63 c. 7 col. 237,5–9

P VE 8–20 = Iuo decr., Iuo trip., Grat. 23–25 = Iuo decr., Iuo trip., Ans., Deusd., Coll. Brit., Grat.

1 nos² om. E 2 epitimio] epitimium est poena quae pro modo delicti in obseruantiam datur (glossema Anastasii) P^{1mg} epitimio + id est poenae ed. Rom.* | submittimus ed. Rom.* 3 nanque P | contempti E 6 caute ~ ἀσφαλῶς, cf. Gloss. | canones E edd. 7 conseruari E (corr. ed. Rom.) 8 Quoniam] Omnes Grat. 9 tuos + quod Grat. | hoc seruare] obseruare Iuo decr. Iuo trip. Grat. 10 hierarchicam ed. Rom.* ecclesiasticam Iuo decr. Iuo trip. Grat. 12 omnis – imbuatur] Anast. liberius uertit | clerus] clericus ed. Rom.*, sed cf. gr. 13 metropolitano Iuo decr. Iuo trip. Grat. 14 canones E edd. 15 dei om. Iuo decr. Iuo trip. Grat. 16 sustantia (sic) P | summi Anast. suo Marte addidisse uidetur 17 scripturarum diuinarum ed. Rom.* 18 Dionysius E | et¹ – spoponderit om. F edd. (add. La.-Co.^{mg} ex P) 19 prophetice] per prophetam Iuo decr. prophete (sic) Iuo trip. | repulisti ed. Rom.* 23 electi Coll. Brit. | a principibus facta post diaconi Iuo decr. Iuo trip. Ans. Deusd. Coll. Brit. Grat., sed cf. gr. | uel] aut E edd. 24–25 ecclesias Ans. Grat. 25 ipsas Iuo decr. Iuo trip. Ans. Deusd. Coll. Brit. Grat. (ipsos Anast. ex gr. ἀρχόντων) | obtinuerit Grat. | segregentur – communicant (sic etiam Iuo decr. Iuo trip.)] segregetur omnesque qui illi commu- nicant Ans. Deusd. Grat. Coll. Brit.; Anast. legisse uidetur ἀφορίζεσθωσαν οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες („gr. segregetur, et omnes qui“ ed. Rom.^{mg}) 27 Niceam E

Ma. 421 πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦτον ἢ διὰ κατεπείγουσαν ἀνάγκην ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξάπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμφήφων γινομένων καὶ τῶν ἀπόντων καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, τότε τὴν χειροτονίαν ποιεῖσθαι, τὸ δὲ κύριον τῶν γινομένων δίδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ."

5

Δ'

Περὶ τοῦ ἀπέχεσθαι τοὺς ἐπισκόπους πάσης δοσοληψίας

Ὁ κῆρυξ τῆς ἐκκλησίας Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος οἶονεὶ κανόνα τιθεὶς τοῖς Ἐφεσίων πρεσβυτέροις, μᾶλλον δὲ καὶ παντὶ ἱερατικῷ πληρώματι, οὕτως ἐπαρρησιάζουσα εἰπὼν· ἀργυρίου ἢ χρυσοῦ ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν ὅτι κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μακάριον ἡγούμενος τὸ δίδόναι. διὸ καὶ ἡμεῖς μαθητευθέντες παρ' αὐτοῦ ὀρίζομεν μηδὲν αἰσχροκερδῶς ἐπινοεῖσθαι ἐπίσκοπον, προφασιζόμενον προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις, ἀπαιτεῖν χρυσίον ἢ ἀργύριον ἢ ἕτερον εἶδος τοῦ ὑπ' αὐτὸν τελοῦντας ἐπισκόπους ἢ κληρικούς ἢ μοναχοὺς.

Ha. 489 φησὶ γὰρ ὁ ἀπόστολος· ἄδικοι βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι, καί· οὐκ ὀφείλει τὰ 15

τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις. εἴ τις οὖν δι' ἀπαίτησιν χρυσοῦ ἢ ἑτέρου τινὸς εἶδους εἴτε διὰ τινὰ ἰδίαν ἀπάθειαν εὐρεθείη ἀπείργων τῆς λειτουργίας καὶ ἀφορίζων τινὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν κληρικῶν ἢ σεπτὸν ναὸν κλείων μὴ γίνεσθαι ἐν αὐτῷ τὰς τοῦ θεοῦ λειτουργίας, εἰς ἀναίσθητα τὴν ἑαυτοῦ μανίαν ἐπιπέμπων, ἀναίσθητος ὄντως ἐστὶ καὶ τῇ ταυτοπαθείᾳ ὑποκείται, καὶ ἐπιστρέψει ὁ 20 πόνος αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ὡς παραβάτης ἐντολῆς θεοῦ καὶ τῶν ἀποστολικῶν διατάξεων. παραγγέλλει γὰρ καὶ Πέτρος ἡ κορυφαία τῶν ἀποστόλων ἀκρότης· ποιμαίνετε τὸ ἐν ὑμῖν ποιμνιον τοῦ θεοῦ, μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἐκούσιως κατὰ θεόν, μὴ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως, μὴδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου· καὶ φανερωθέντος τοῦ ἀρχιποίμενος κομιεῖσθε τὸν ἀμάραντινον τῆς δόξης στέφανον. 25

La.-Co. 600

10 ἀργυρίου — ἐπεθύμησα Act. 20,33 10–11 πάντα — δίδοναι cf. Act. 20,35 13 cf. Ps. 140,4 15 1 Cor. 6,9 15–16 2 Cor. 12,14 20–21 cf. Ps. 7,17 23–26 1 Petr. 5,2–4

12–14 cf. Nou. Iust. 123,3 p. 598,17–24; 123,16 p. 606,17–607,20 Schöll/Kroll; cf. Troianos p. 292–293 16–22 cf. Nou. Iust. 123,11 pr. p. 603,18–28 Schöll/Kroll

(H) V T (M) Can (= Ba Ms Vl Val Cl Pr La Mn Tr)

1 ἐν — ἐπαρχίᾳ] τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων Conc. Nic. (ubi uar. lect. ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων) | τὸ τοιοῦτον] τοῦτο La Conc. Nic. (ubi uar. lect. τὸ τοιοῦτον); cf. lat. | τοιοῦτο Ba Val 2 ὁδοῦ] τῆς ὁδοῦ V Cl Pr Mn | ἐξ ἁπαντος ed. Rom.* 3 ἀπόντων] ἀπάντων V | καὶ² om. ed. Rom. (corr. ed. Reg.) | γραμμάτων + καὶ V Cl Pr^{ac} (erasum, ut uidetur) Mn 4 τότε] ὥστε Ba^{pc} (add. Ba¹⁻² s.l.) 5 μητροπολίτη + ἢ τῷ ἐπισκόπῳ Conc. Nic., ubi uar. lect. τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπῳ (cf. lat.) 8 κῆρυξ V Val Mn edd. | ἐκκλησίας] ἀληθείας V Cl Pr La Mn Tr | οἶον εἰκόνα Val 9 καὶ om. ed. Rom.* | παντὶ + τῷ Tr 11 ὅτι + οὕτως V Cl Pr La Mn Tr (ex N. T.) | ἡγούμενοι V Cl Pr^{ac} (prob.) Mn Tr 12 παρ' αὐτοῦ μαθητευθέντες Cl | παρ'] ὑπ' Ba^{ac} (corr. Ba²) Vl 13 χρυσὸν V Cl Pr La Mn Tr 13–14 ἄργυρον V Ba^{ac} (corr. Ba²) Cl Pr La Mn Tr 16 θησαυρίζειν om. V Cl Pr La Mn 17 χρυσοῦ V Cl Pr La Mn Tr | εἴτε] ἢ T edd. | ἰδίαν ἀπάθειαν] ἰδιοπάθειαν V Mn edd. ἰδίαν ἐμπάθειαν La Tr 19 λειτουργίας + καὶ V Mn | ἀναίσθητον Mn Tr 19–20 ἐκπέμπων Val^{ac} (corr. Val^{mg}) 20 ὄντως om. Val^{ac} (add. Val^{mg}) | αὐτοπαθεία V Pr | ὑποκείσθω T 21 ἐπὶ τὴν] εἰς Val La (ex Sept.) ἐπὶ Tr | παραβάτου T Tr edd. (παραβάτ sine abbr. V) | τῆς ἐντολῆς Ba 23 ποιμαίνετε V Ba Pr Mn (ex N. T.) 24 μὴδ' T Ba Ms: μὴ V Vl Cl Pr La Mn Tr μὴδὲ Val 25 φανερωθέντος + παρὰ Cl Pr

dicit: „episcopum conuenit maxime quidem ab omnibus qui sunt in prouincia epis- Ma. 422a = 424
copis ordinari; si autem hoc difficile fuerit aut propter instantem necessitatem aut
propter itineris longitudinem, tribus tamen omnimodis in idipsum conuenientibus et
aliis per litteras consentientibus tunc consecratio fiat. firmitas autem eorum quae
5 geruntur per unamquamque prouinciam metropolitano tribuatur antistiti.“

III.

Quod abstinendum sit episcopis ab omni dati acceptione

Praedicator ecclesiae Paulus diuinus apostolus acsi canonem ponens Ephesiorum
presbyteris, immo uero et omni sacratae plenitudini, ita fiducialiter perhibuit dicens:
10 *argentum et aurum aut uestem nullius concupiri; omnia ostendi uobis, quoniam sic
laborantes oportet suscipere infirmos, beatius existimans dare.* propter quod et nos
edocti ab eo diffinimus nullatenus episcopum turpis lucri gratia excogitare *ad excu-
sandas excusationes in peccatis* et expetere aurum uel argentum aut aliam speciem ab
episcopis uel clericis aut monachis qui sub ipso sunt. ait enim apostolus: *iniqui* Ha. 490
15 *regnum dei non possidebunt, et: non debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes
filiis.* quisquis ergo propter exactionem auri uel alterius cuiuslibet speciei aut prop-
ter proprium uitium inuentus fuerit coercens a ministerio uel sequestrans aliquem
clericorum qui sub se degunt aut uenerabile templum claudens, ne in eo dei ministe-
ria celebrentur, ad insensata suam transmittens insaniam, insensatus ueraciter est, ac La.-Co. 599
20 per hoc simili poenae eo subiecto conuertetur dolor eius in caput eius ut in trans-
gressorem mandati dei et mandatorum apostolicorum. praecipit enim et Petrus prin-
cipalis apostolorum summitas: *pascite qui in uobis est gregem dei, non coacte, sed
spontanee secundum deum, non turpis lucri gratia, sed prompte, neque ut dominantes
cleris, sed formae facti gregis; et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immar-
25 cescibilem gloriae coronam.*

1–5 episcopum – antistiti ~ Dionys. Exig. interpr. can. Nic. p. 258 Turner

8–25 ~ (praetermissis uerbis l. 16 quisquis – l. 21 apostolicorum) Ans. VI 160 p. 343,14–26; Deusd. III 7 p. 273,20–
274,3; Grat. C. 16 q. 1 c. 64 col. 782,22–783,3 12–14 diffinimus – sunt = Coll. Brit. Var. II 80 f. 194'

P VE 1–5 ~ Dionys. Exig. 8–16 Praedicator – filii ~ Ans., Deusd., Grat. 8 ponens denuo adest V (uide
supra ad p. 899,6) 12–14 diffinimus – sunt = Coll. Brit. 21–25 praecipit – coronam ~ Ans., Deusd., Grat.

3–4 et – fiat] Anast. ex gr. 4 aliis ~ ἀπὸ πάντων; Anast. sententiam contraxit 5 antistiti] episcopo Dion. Exig.
9 plenitudini] multitudini E edd. multitudini ac plenitudini Grat. | dicens om. Ans. Deusd. Grat. 10 et (uar. lect.
Vulg.): aut ed. Rom.* | sic] Anast. ex Vulg., ut uidetur; cf. app. crit. gr. 11 dare + quam accipere Ans. Deusd. Grat.
(ex Vulg.) 12–13 excogitare – expetere] Anast. uerborum constructionem mutauit 13 et om. Ans. Deusd. Coll. Brit.
Grat. 14 aut] uel Ans. Deusd. Coll. Brit. Grat. 14–15 iniqui – et om. Ans. Deusd. Grat. 17 uitium] incertum quid
Anast. legerit in gr. (cf. app. crit. gr.) affectum ed. Rom.^{ms} (ex gr. V) 20 conuertatur F edd. | ut V: et P E
21–22 praecipit – summitas] et apostolus Petrus Ans. Grat. et Petrus apostolus Deusd. 22 dei] domini Deusd.
23 sed prompte om. Ans. Deusd. Grat. | prompte (uar. lect. apud Wordsworth/White ad loc. = Vet. Lat. [Beuron]
1 Petr. 5,2 [Cod. 64]) uoluntarie Vulg. | ut om. Ans., ut uidetur 24 cleris P VE (cf. e.g. Hier. in Ioel 3,1–3 l. 68
Adriaen): in cleris F (ex Vulg.) in clero Ans. Deusd. Grat. ed. Rom.* (uar. lect. Vulg.) | forma Ans. Deusd. Grat.
ed. Rom.* (uar. lect. Vulg.) 25 gloriae om. Ans. Deusd.

Ε'

“Οτι οί ὀνειδίζοντες τοὺς κληρικοὺς διὰ τὸ τετάχθαι ἐν ἐκκλησίᾳ χωρὶς δοσίων ἐπιτιμῶν ὑπόκεινται

Ἀμαρτία πρὸς θάνατόν ἐστιν, ὅταν τινὲς ἀμαρτάνοντες ἀδιόρθωτοι μένωσι. τὸ δὲ
 τούτου χεῖρον, ἐὰν καὶ τραχηλιῶντες κατεξανίστανται τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἀλη- 5
 Rom. 684 θείας, καὶ προτιμώμενοι τὸν μαμωνᾶν τῆς τοῦ θεοῦ ὑπακοῆς καὶ τῶν κανονικῶν
 αὐτοῦ διατάξεων μὴ ἀνεχόμενοι. ἐν τούτοις οὐκ ἔστι κύριος ὁ θεός, εἰ μὴ πω ταπει-
 Ma. 426 νωθέντες τοῦ ἰδίου σφάλματος ἀνανήψωσι. χρή γὰρ μᾶλλον αὐτοὺς προσέρχεσθαι
 τῷ θεῷ καὶ μετὰ συντετριμμένης καρδίας τὴν ἄφεσιν τούτου τοῦ ἀμαρτήματος καὶ
 τὴν συγχώρησιν αἰτεῖσθαι, οὐχὶ ἐναβρύνεσθαι τῇ ἀθέσμῳ δόσει· ἐγγὺς γὰρ κύριος 10
 τοῖς συντετριμμένοις τῇ καρδίᾳ. τοὺς οὖν ἐγκαυχωμένους διὰ δόσεως χρυσίου τετά-
 χθαι ἐν ἐκκλησίᾳ καὶ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ συνηθείᾳ ἐπελπίζοντας τῇ ἀλλοτριούσῃ ἀπὸ
 τοῦ θεοῦ καὶ πάσης ἱερωσύνης καὶ ἐκ τούτου ἀναιδεῖ προσώπῳ καὶ ἀπερικαλύπτῳ
 στόματι ὀνειδιστικοῖς λόγοις τοὺς δι' ἀρετὴν βίου ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκλε- 15
 γέντας καὶ καταταγέντας ἐκτὸς δόσεως χρυσίου ἀτιμάζοντας, πρῶτα μὲν τοῦτο
 ποιοῦντας τὸν ἔσχατον βαθμὸν λαμβάνειν τοῦ οἰκείου τάγματος· εἰ δὲ ἐπιμένειεν, δι'
 ἐπιτιμίου διορθοῦσθωσαν. εἰ δὲ τις ἐπὶ χειροτονίᾳ φανείη ποτὲ τοῦτο πεποικώς,
 γινέσθω κατὰ τὸν ἀποστολικὸν κανόνα τὸν λέγοντα· „Εἴ τις ἐπίσκοπος διὰ χρημά-
 των τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατὴς γένηται ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος, καθαιρεῖσθω 20
 καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας καὶ ἐκκοπτέσθω παντάπασιν καὶ τῆς κοινωνίας, ὡς
 Σίμων ὁ μάγος ὑπ' ἐμοῦ Πέτρου.” ὡσαύτως καὶ κατὰ τὸν δεῦτερον κανόνα τῶν ἐν 20
 Καλχηδόνι ὁσίων πατέρων ἡμῶν τὸν λέγοντα· „Εἴ τις ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειρο-
 τονίαν ποιήσῃ καὶ εἰς πρᾶσιν καταγάγοι τὴν ἄπρατον χάριν καὶ χειροτονήσῃ
 ἐπὶ χρήμασιν ἐπίσκοπον ἢ χωρεπίσκοπον ἢ πρεσβυτέρους ἢ διακόνους ἢ τινὰ τῶν 25
 ἐν τῷ κλήρῳ καταριθμουμένων ἢ προβάλοιτο ἐπὶ χρήμασιν οἰκονόμον ἢ ἔκδικον ἢ
 La.-Co. 601 παραμονάριον ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κανόνος δι' αἰσχροκέρδειαν οἰκείαν, ὁ τοῦτο ἐπιχει-
 ρήσας ἐλεγχθεὶς κινδυνεύτω εἰς τὸν ἴδιον βαθμὸν, καὶ ὁ χειροτονούμενος μηδὲν ἐκ

4 cf. 1 Ioh. 5,16–17 7 ἐν – θεός cf. Deut. 31,17 10–11 Ps. 33,19

4–17 cf. Nou. Heracl. 1 et 3 p. 66 l. 55–64 et p. 82–84 l. 44–67 Konidaris; cf. Troianos p. 293–294 18–21 Can. ap. 29, Synag. tit. 11,1 p. 51,8–10 (= Jo. I 2 p. 21), Metzger III p. 282; cf. infra p. 936,4–6 (Taras. epist. II ad Hadr.) 22–906,4 Conc. Chalc. can. 2, ACO II 1,2 p. 158,11–19, Synag. tit. 11,3 p. 51,13–52,6 (= Jo. I 1 p. 70–71); cf. infra p. 942,8–17 (Taras. epist. II ad Hadr.)

(H) V T (M) Can (= Ba Ms VI Val Cl Pr La Mn Tr)

2 δοσίων (cf. LBG s.u. et infra p. 920,2)] δόσεων T La δόσεως V Mn edd. 4 μείνωσι M VI Cl Pr La μείνου-
 σιν Ba 5 τούτων Val 6 μαμωνᾶ Ba 7 ἀντεχόμενοι V Cl Pr La Mn Tr, sed cf. e.g. Eph. 4,2 | ἐν] διὸ ἐν
 T edd. | κύριος om. V | πω] που Tr ed.Rom.* 8 αὐτοῖς Cl 10 τῇ – δόσει] τῇ ἑτέρᾳ δόσει τῇ ἀθέσμῳ
 Tr 11 τὴν καρδίαν Ba Ms VI Val Pr; cf. Sept. (ubi uar. lect. τῇ καρδίᾳ) | οὖν post ἐγκαυχωμένους Cl La, om.
 Ms 12 ἐν + τῇ ed.Rom.* | ἐλπίζοντας Val 13 τοῦ om. Val | καὶ + ἐκ V Cl Pr Mn Tr | πάσης] τῆς
 Val | καὶ om. Ba 14 ἀρετῆς V Cl Pr Mn Tr 15 καταταγέντας] καταλεγέντας V Mn, incertum in T
 (καταγένας Vc καταταγένας Ml) | πρῶτον T Val Mn edd. 16 λαμβάνειν] sc. ὀρίζομεν (cf. lat.) | δ' La
 Tr | ἐπιμένειεν Cl Pr 17 ἐπιτιμίων Val | διορθοῦσθωσαν T Ms: διορθοῦσθω Ba VI Val διορθοῦσθαι V Cl
 Pr La Mn Tr; cf. Lamberz, Kanonistische Überlieferung p. 85 | φανείη T Val: φανῇ V Ba Ms VI Cl Pr La Mn Tr |
 πεποικώς τοῦτο Val 18 γινωσκέτω Val 18–19 διὰ χρημάτων om. Ba 20 ἐκκοπτέσθωσαν V Mn Tr
 22 Χαλκηδόνι Cl Pr La Mn Tr ed.Rom.* | τὸν om. ed.Rom.* 23 ποιήσῃ ed.Rom.* ex Vc (incertum in
 T) | καταγάγῃ ed.Rom.* ex Vc (καταγάγ T sine abbr.) καταγάγῃ Cl | χειροτονήσῃ Ba VI χειροτονήσῃ
 ed.Rom.* 24 πρεσβύτερον ἢ διάκονον Cl La Tr Conc. Chalc. | ἢ (post διακόνους) + ἑτερόν Conc. Chalc.; cf.
 infra p. 942,10 25 προβάλλοιτο Ba 26 προσμονάριον V Mn | αἰσχροκέρδειαν V Ms Cl Pr
 26–27 ἐπιχειρήσας] ποιήσας VI ἐπιχειρήσας Tr ed.Rom.* (ex lat.) 27 εἰς τὸν ἴδιον] περὶ τὸν οἰκεῖον infra
 p. 942,12–13 | ἴδιον] οἰκεῖον Conc. Chalc. (uar. lect. ἴδιον Synag.)

V.

Quia qui exprobrant clericis eo quod ordinati sint in ecclesia sine datis epitimio subiacent

Peccatum ad mortem est, quando quidam peccantes incorrecti persistunt. hoc uero
 5 deterius est, si et arroganter elati insurgunt aduersus pietatem et ueritatem et praeferentes mammona dei oboedientiae nullatenus regularibus eius praeceptis intendunt. in
 his *non est dominus deus*, nisi humiliati a proprio resipuerint fortassis excessu. oportet enim eos magis accedere ad deum et cum contrito corde remissionem huius pec-
 10 cati et indulgentiam petere et non gloriari in illicito dato; *iuxta enim est dominus his qui tribulato sunt corde*. eos ergo qui gloriantur se per dationem auri ordinatos in ecclesia et in hac maligna consuetudine, quae alienat a deo et omni sacerdotio, sperant et ex hoc impudenti facie et non operto ore exprobrabilibus uerbis eos qui ob uirtutem uitae a sancto spiritu electi et constituti sine datione auri sunt inhonorant, primo quidem nouissimum gradum accipere sui ordinis diffinimus; quodsi perman-
 15 serint, per epitimium corrigantur. si uero quis claruerit super consecratione hoc aliquando faciens, efficiatur secundum apostolicam regulam quae dicit: „Si quis episcopus per pecunias dignitatem hanc optinuerit uel presbyter aut diaconus, deponatur et ipse <et> qui eum consecrauit; et excidatur omnimodis etiam a communione, quemadmodum Simon magus a me Petro.“ similiter et iuxta secundam regulam sancto-
 20 rum patrum qui apud Chalcedonam conuenerunt, quae ait: „Si quis episcopus per pecunias consecrationem fecerit et sub pretio redegerit gratiam, quae non potest uendi, ordinaueritque per pecunias episcopum uel chorepiscopum siue presbyteros uel diaconos aut quenquam eorum qui in clero connumerantur aut praeposuerit per pecunias oeconomum uel defensorem siue mansionarium aut prorsus quenquam qui
 25 sub regula est turpis lucri gratia: qui hoc conatus est agere, si conuictus fuerit, pro-

Rom. 684

Ma. 425

PL 129, 482

La.-Co. 602

20–907,5 Si – excommunicetur ~ *Dionys. Exig. interpr. can. Chalced., ACO II 2,2 p. 54,10–19* (*hic ab Anastasio liberius adhibita quam infra p. 943,8–17 in Taras. epist. II ad Hadr.*)

P VE 20–907,5 ~ *Dionys. Exig.*

2 Quia] Quod E edd. | sunt ed. Rom.* 6 mammonam V mammona E edd. 7 fortasse E edd. 10 ergo om. E, igitur suppl. ed. Rom.* 12 exprobrabilibus P E 17 pecuniam E edd. | obtinuerit ed. Rom.* 18 et¹ add. ed. Rom.; cf. gr. et infra p. 937,5 19 Symon P V 20 Chalcedonam P^{pc}: Chalcedoniam P^{ac} (i exp.) Calcedonam E Chalcedonem ed. Rom.* 21 redegerit F² (cf. infra p. 943,8 et *Dionys. Exig.*): degerit P redigerit VE 22 per om. P | chorepiscopum V: corepiscopum P coepiscopum E | uel²] siue E aut ed. Rom.* 23 quendam VE edd. 24 quemquam ed. Rom.* 25 sub om. P^{ac}, add. P^c s.l. | regulam ed. Rom.* | est²] fuerit E edd. | fuerit om. P^{ac}, add. P^c in marg.

τῆς κατ' ἐμπορίαν ὠφελείσθω χειροτονίας ἢ προβολῆς, ἀλλ' ἔστω ἀλλότριος τῆς ἀξίας ἢ τοῦ φροντίσματος οὐπὲρ ἐπὶ χρήμασιν ἔτυχεν. εἰ δέ τις καὶ μεσιτεύων φανείη τοῖς οὕτως αἰσχροῖς καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὗτος, εἰ μὲν κληρικός εἴη, ἐκ τοῦ οἰκείου ἐκπιπτέτω βαθμοῦ, εἰ δὲ λαϊκός ἢ μοναχός, ἀφοριζέσθω."

Σ'

5

Περὶ τοῦ γίνεσθαι τοπικὴν σύνοδον κατὰ χρόνον

- Ha. 492 Ἐπειδήπερ κανὼν ἐστὶν ὁ λέγων· δις τοῦ ἔτους καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν χρὴ γίνεσθαι διὰ συναθροίσεως ἐπισκόπων τὰς κανονικὰς ζητήσεις, διὰ οὖν τὴν συντριβὴν καὶ τὸ ἐνδεῶς ἔχειν πρὸς ὁδοιπορίαν τοὺς συναθροιζομένους ὥρισαν οἱ τῆς ἑκτῆς 10 συνόδου ὅσοι πατέρες ἐξ ἅπαντος τρόπου καὶ προφάσεως ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ γίνεσθαι καὶ τὰ ἐσφαλμένα διορθοῦσθαι. τοῦτον οὖν τὸν κανόνα καὶ ἡμεῖς ἀνανεοῦμεν. καὶ εἴ τις εὗρεθῇ ἄρχων τοῦτο κωλύων, ἀφοριζέσθω. εἰ δέ τις ἐκ τῶν μητρο-
- Ma. 427 πολιτῶν ἀμελήσοι τοῦτο γίνεσθαι ἐκτὸς ἀνάγκης καὶ βίας καὶ τινος εὐλόγου προ-
- Rom. 685 φάσεως, τοῖς κανονικοῖς ἐπιτιμίαις ὑποκείσθω. τῆς δὲ συνόδου γενομένης περὶ κανονικῶν καὶ εὐαγγελικῶν πραγμάτων δεῖ τοῖς συναθροισθεῖσιν ἐπισκόποις ἐν 15 μελέτῃ καὶ φροντίδι γίνεσθαι τοῦ φυλάττεσθαι τὰς θείας καὶ ζωοποιούς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ· ἐν γὰρ τῷ φυλάσσεσθαι αὐτὰς ἀνταπόδοσις πολλή, ὅτι καὶ λύχνος ἐντολή, νόμος δὲ φῶς, καὶ ὁδὸς ζωῆς ἔλεγχος καὶ παιδεία, καὶ ἡ ἐντολὴ κυρίου τηλαυγής, φωτίζουσα ὀφθαλμούς. μὴ ἔχειν δὲ ἄδειαν τὸν μητροπολίτην ἐξ ὧν ἐπιφέρεται ὁ ἐπίσκοπος μετ' αὐτοῦ ἢ κτῆνος ἢ ἕτερον εἶδος ἀπαιτεῖν· εἰ δὲ τοῦτο ἐλεγχθῇ, ἀποτίσει 20 τετραπλάσιον.

17 Ps. 18,12 17-18 ὅτι — παιδεία cf. Prou. 6,23 18-19 Ps. 18,9

7-11 cf. Nou. Iust. 137,4 p. 698,3-16 Schöll/Kroll; cf. Troianos p. 294-295 7-8 δις — ζητήσεις cf. Can. ap. 37, Synag. tit. 49,1 p. 149,5-7 (= Jo. I 2 p. 26,3-7), Metzger III p. 286 l. 139-142; Conc. Nic. I can. 5, Synag. tit. 49,2 p. 149,14-17 (= Jo. I 1 p. 27,15-22); Conc. Antioch. can. 20, Synag. tit. 49,3 p. 150,3-5 (= Jo. I 2 p. 120,5-9); Conc. Chalc. can. 19, ACO II 1,2 p. 161,31-162,1, Synag. tit. 49,5 p. 150,18-21 (= Jo. I 1 p. 84,18-85,2) 8-11 διὰ — διορθοῦσθαι cf. Conc. Trull. can. 8, ACO ser. II, II 4 p. 28,20-22 11 καὶ — διορθοῦσθαι cf. etiam Conc. Chalc. can. 19 l.1.

(H) V T (M) Can (= Ba Ms Vl Val Cl Pr La Mn Tr)

2-3 φανῇ + ras. Cl 3 ἐκ om. V Conc. Chalc. (cf. infra p. 942,16) 4 ἀφοριζέσθω] ἀναθεματίζέσθω Conc. Chalc. et infra p. 942,17 7 ἔτους] ἐνιαυτοῦ V Val Mn (cf. Conc. Nic. l.1., ubi uar. lect. ἔτους) | χρὴ] χρῆναι Tr 8 οὖν] γοῦν T La edd., om. Tr 9 ἀθροιζομένους V 10 καὶ προφάσεως (deest in Conc. Trull. l.1.)] exspectaueris ἐκτὸς πάσης προφάσεως uel sim. (cf. lat. et infra l. 13-14) | καὶ om. H, ut uidetur 12 εὗρεθῇ H Ms Val | ἄρχων om. H 13 τοῦτον ed. Rom. (corr. Mansi) | γενέσθαι Val 14 γινομένης Vl Tr ed. Rom.* (γενομένης ed. Reg.^{ms}) 16 γενέσθαι Val | τοῦ φυλάττεσθαι om. V Cl Pr Mn 17 φυλάσσεσθαι (φυλάσσειν Sept.)] φυλάττεσθαι Ms Vl Tr 17-18 ἐντολὴ νόμου καὶ φῶς Sept. 18 τηλαυγής om. Tr 19 τῷ μητροπολίτῃ T Ba Ms Vl Val fort. retinendum (cf. Blass/Debrunner/Rehkopf § 190,3) 19-20 ἐπιφέρονται οἱ ἐπίσκοποι μετ' αὐτῶν T edd. 19 ὁ om. V Vl Pr 20 δὲ] γὰρ Tr | ἐλεγχθῇ (ἐλεχθῇ T)] ἐλεγχθείη Ba Ms Vl | ἀποτίση Val Cl 21 τὸ ante τετραπλάσιον add. ed. Rom.*

prii gradus periculum subeat, et qui consecratus est nihil proficiat ex consecratione uel promotione quae per negotiationem effecta est, sed sit alienus a dignitate uel sollicitudine quam per pecunias consecutus est. si uero quis mediator apparuerit in huiusmodi turpibus et illicitis datis, si quidem clericus fuerit, proprio gradu decidat, si uero laicus uel monachus, excommunicetur.“

VI.

Vt efficiatur localis synodus per annum

Quoniam quidem regula est quae dicit bis in anno per singulas prouincias oportere fieri per conuentum episcoporum regulares inquisitiones, propter fatigationem et ut oportune habeantur ad iter agendum hi qui congregandi sunt, * diffinierunt sextae synodi sancti patres omni excusatione remota modis omnibus semel in anno fieri et deprauata corrigi. hunc ergo canonem et nos renouamus. et si quisquam princeps inuentus fuerit hoc prohibere, communione priuetur. si quis uero metropolitanorum hoc neglexerit agere absque necessitate uel ui seu aliqua rationabili occasione, canonicis poenis subiaceat. dum autem synodus agitur super canonicis et euangelicis negotiis, oportet congregatos episcopos in meditatione et sollicitudine fieri custodiendorum diuinorum et uiuificorum domini mandatorum; *in custodiendis enim illis retributio multa, quia et lucerna mandatum, lex autem lux, et uia uitae* argutio et disciplina est, et mandatum domini lucidum, illuminans oculos. porro non habeat metropolitanus licentiam ex his quae defert episcopus secum siue iumentum siue aliam speciem expetendi; quodsi hoc egisse conuictus fuerit, soluat quadruplum.

8–21 = *Iuo decr.* V 373 (PL 161, 435 D–436 A); *Iuo trip.* A 2, 12, 8; *Grat. D.* 18 c. 7 col. 55, 27–56, 9 10–15 diffinierunt – subiaceat ~ *Deusd.* IV 14 p. 407, 3–7

P VE 8–21 = *Iuo decr.*, *Iuo trip.*, *Grat.* 10–15 ~ *Deusd.*

2 uel²] et VE *edd.* (seu *ed. Rom.*^{ms}) 4 datis] *lucris ed. Rom.*^{ms}, sed cf. *infra* p. 943, 15 | decidat *om.* P 8 oportet *ed. Reg.** (ex *gr.*) 9 fatigationes *Grat.* 9–10 ut oportune habeantur ~ διὰ ... τὸ ἐνδεῶς εἶναι minus apte („gr. quod inopia laborant [laborent *ed. Reg.*^{ms}] ad iter“ *ed. Rom.*^{ms}; *Anast. fort. legit uel intellexit* ὀδεῶς) 10 opportune *ed. Rom.** | post sunt *add.* ne te moueat si hanc diffinitionem nos minime habeamus, cum et earum nonnullas quas inter canones habemus in auctoritatem non recipiamus (recipiantur E *ed. Rom.*) sicut quasdam ex conciliis. aliae namque apud Grecos tantum, aliae uero apud certas solum prouincias in obseruantiam ecclesiasticam assumuntur, sicut sunt hidodicensis (idodicensis E Laodicensis F² *edd.*) concilii sexta decima et septima decima (decona E, *corr.* F) regulae quae apud Grecos tantum seruantur, necnon et Africanorum conciliorum sextum et octauum capitula quae nonnulla (nulla F² *ed. Rom.*, *leg.* non ulla) prouincia seruare nisi Africana dignoscitur (din- E, *corr.* F) VE *i. t.* (deest in P) *ed. Rom.*^{ms} (adnotatio Anastasii in textum recepta) 11 omnibus modis *Grat.* 12 ergo *om.* *Iuo decr.* 14 occasione ~ προφάσεως; cf. *Gloss.* 15 dum – agitur] „gr. synodo autem peracta“ *ed. Rom.*^{ms} 16 sollicitudine *ed. Reg.** 17–19 in – oculos *om.* *Grat.* 21 aliam] aliquam *Iuo decr.* *Iuo trip.* *Grat.* | expendendi *Iuo decr.* (*codd.* CP) *Iuo trip.*

Ζ'

“Οτι τοὺς ἐγκαινισθέντας ναοὺς ἐκτὸς καταθεσίων ἁγίων λειψάνων δέον ἀναπληρωθῆναι

“Εφη Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος· *τινῶν αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι, τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν*. ἁμαρτιῶν οὖν προκαταλαμβάνοντων καὶ ἕτεραι ἁμαρτίαι παρέπονται ταύταις. τῇ οὖν ἀσεβεῖ αἰρέσει τῶν χριστιανοκατηγόρων καὶ ἄλλα ἀσεβήματα συνηκολούθησαν. ὥσπερ γὰρ τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ὄψιν ἀφείλαντο ἐκ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἕτερα τινὰ ἔθνη παραλελοίπασιν, ἃ χρὴ ἀνανεωθῆναι καὶ κατὰ τὴν ἔγγραφον καὶ ἄγραφον θεσμοθεσίαν οὕτως κρατεῖν. ὅσοι οὖν σεπτοὶ ναοὶ καθιερώθησαν ἐκτὸς ἁγίων λειψάνων μαρτύρων, ὀρίζομεν ἐν αὐτοῖς κατάθεσιν γενέσθαι λειψάνων μετὰ καὶ τῆς συνήθους εὐχῆς. καὶ εἰ ἀπὸ τοῦ παρόντος τις εὐρεθῇ ἐπίσκοπος χωρὶς λειψάνων καθιερῶν ναόν, καθαιρεῖσθω ὡς παραβεβηκώς τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις.

Η'

“Οτι τοὺς Ἑβραίους οὐ χρὴ δέχεσθαι, εἰ μὴ πῶ ἐξ εἰλικρινοῦς καρδίας ἐπιστρέψωσιν

Ἐπειδὴ πλανώμενοι οἱ ἐκ τῆς τῶν Ἑβραίων θρησκείας *μυκτηρίζειν* ἔδοξαν Χριστὸν τὸν θεόν, προσποιούμενοι χριστιανίζειν, αὐτὸν δὲ ἄρνούνται, κρύβδην καὶ λαθραίως σαββατίζοντες καὶ ἕτερα ἰουδαϊκὰ ποιοῦντες, ὀρίζομεν τούτους μῆτε εἰς κοινωνίαν μῆτε εἰς εὐχὴν μῆτε εἰς ἐκκλησίαν δέχεσθαι — ἀλλὰ φανερώς ἔστωσαν κατὰ τὴν ἑαυτῶν θρησκείαν Ἑβραῖοι — μῆτε τοὺς παῖδας αὐτῶν βαπτίζειν μῆτε δοῦλον ὠνεῖσθαι ἢ κτᾶσθαι. εἰ δὲ ἐξ εἰλικρινοῦς καρδίας καὶ πίστεως ἐπιστρέψωσι αὐτῶν καὶ ὁμολογήσωσι ἐξ ὅλης καρδίας, θριαμβεύων τὰ κατ' αὐτοὺς ἔθνη καὶ πράγματα πρὸς τὸ καὶ ἄλλους ἐλεγχθῆναι καὶ διορθώσασθαι, τοῦτον προσδέχεσθαι καὶ βαπτίζειν καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ καὶ ἀσφαλίζεσθαι αὐτοὺς ἀποστῆναι τῶν ἑβραϊκῶν ἐπιτηδευμάτων· εἰ δὲ μὴ οὕτως ἔχουσιν, μηδαμῶς αὐτοὺς προσδέχεσθαι.

4–5 1 Tim. 5,24 16–17 μυκτηρίζειν — θεόν cf. Gal. 6,7

4–13 cf. Conc. Carth. can. 83, Jo. I 2 p. 323–324 16–19 Ἐπειδὴ — δέχεσθαι cf. Cod. Iust. 1,12,1 p. 65 Krüger; cf. Troianos p. 295–296 20–21 μῆτε¹ — κτᾶσθαι cf. Cod. Iust. 1,10,1 p. 62 Krüger; Nou. Iust. 37,7 p. 245,15–17 Schöll/Kroll

(H) V T (M) *Can* (= *Ba Ms Vl Val Cl Pr La Mn Tr*)

2 καινισθέντας V *Mn* | καταθεσίων (cf. Lampe s.u.)] καταθέσεως V *Pr La Mn* edd. καταθέσεων *Cl* | ἁγίων λειψάνων] ἁγίων om. V *Mn* λειψάνων om. T λειψάνων ἁγίων ed. Rom.* (ex lat.) 2–3 ἀποπληρωθῆναι *Cl* 4 τινῶν + ἀνθρώπων V *Cl Pr La Mn Tr* (ex N. T.); cf. Lamberz, Kanonistische Überlieferung p. 86 5 προκαταλαβουσῶν V *La Mn* edd. προκαταλαμβάνουσῶν *Cl Pr Tr*; cf. Lamberz l.l. p. 85 | ἔπονται V *Cl Pr La Mn Tr* 7 ἀφείλοντο ὄψιν *Tr* | ἀφείλοντο T *Cl Pr La Mn Tr* edd. 8 παραλελύκασιν T edd. | κατὰ om. *Tr* 10 ἐν om. V *Cl Pr La Mn* 11–12 μετὰ — λειψάνων] ὁ δὲ ἀνευ ἁγίων λειψάνων reliquis omissis V *Cl Pr La Mn Tr*; cf. Lamberz l.l. p. 86 11 τις om. *Val* | εὐρεθῇ *Ms* 12 χωρὶς + ἁγίων ed. Rom.* (ex V, uide supra) 15 πῶ] που *Ms La* ed. Rom.* ποτε V *Cl Pr Mn* | ἐπιστρέψουσιν *Ms La* ἐπιστρέφειν V 16 οἱ] τινὲς *La Tr* ed. Rom.*; om. *Cl Pr* 17 προσποιούμενοι + μὲν V *Mn Tr* | δέ] τε *Val* | ἀρνούμενοι V *Mn Tr* 18 καὶ] τε καὶ V *Mn Tr* 19 δέχεσθαι post κοινωνίαν V *Mn* 19–20 ἔστωσαν — Ἑβραῖοι] εἶναι ... Ἑβραίους καὶ V *Mn Tr* 20–21 ὠνεῖσθαι V *La Mn Tr* 21 ἐξ — πίστεως om. *Cl Pr La* | καρδίας καὶ om. V *Mn Tr* | ἐπιστρέψει V (ἐπιστρέψ sic T) *Cl Pr Mn Tr*^{ec} (ei incertum in *La*) edd. 22 ὁμολογήσει V (incertum in T) *Cl Pr La Mn Tr* edd. | αὐτοὺς scripsi coll. lat. et Act. IV p. 454,26 al.: αὐτῶν T *Ba Ms Vl Val Pr* edd. αὐτὸν V *Cl La Mn Tr*

VII.

Quod nouiter templa sine reconditis sanctorum reliquiis dedicata oporteat suppleri

Ait Paulus diuinus apostolus: *quorundam peccata manifesta sunt, quosdam autem et subsequuntur*. peccatis ergo praeuenientibus et alia peccata his accidunt. impiam
 5 itaque christianos accusantium heresim et aliae impietates subsecutae sunt. sicut enim uenerabilium imaginum uultum abstulerunt ab ecclesia, ita et alios quosdam mores deseruerunt, quos et oportet renouari et secundum scriptam et non scriptam
 10 legislationem denuo detineri. quotquot ergo uenerabilia templa consecrata sunt absque sanctis reliquiis martyrum, diffinimus in eis reliquiarum una cum solita oratione fieri positionem. et si a praesenti tempore inuentus fuerit episcopus absque
 15 limpsanis consecrare templum, deponatur ut ille qui ecclesiasticas traditiones transgreditur. La.-Co. 603

VIII.

Quod Hebraeos non oporteat recipi, nisi forte ex sincero corde conuersi fuerint

15 Quoniam errantes hi qui ex Hebraeorum superstitione consistunt subsannare se Christum deum existimant, simulantes christianizare, ipsum autem negant, clam ac latenter sabbatizantes et alia Iudaeorum more facientes, diffinimus hos neque in
 20 communionem neque in oratione neque in ecclesia suscipi – sed manifeste sint secundum religionem suam Hebraei – neque pueros eorum baptizari neque seruorum emi uel acquiri. si uero ex sincero corde ac fide conuerterit quis eum et confessus fuerit
 ex toto corde, diuulgans mores eorum et res, ut alii etiam arguantur et corrigantur, hunc suscipi et baptizari et pueros eius, quin et obseruari eos, ut recedant ab Hebraicis adinventionibus, diffinimus, alias autem nullatenus admittendos.

P VE

2 templa nouiter F *edd.* 3 quosdam] quorundam F *edd.* 4 accidunt (cf. *Gloss.*)] *expectaueris* accedunt (*Dubielzig*)
 8 denuo] *Anast. pro* οὕτως *fort. legit* αὐτίς *uel* αὐθις (*Dubielzig*) 11 lipsanis *ed. Rom.** 16 existimant ~
 ἔδοξαν? | ac] et *ed. Rom.** 18 communionem ... orationem ... ecclesiam *ed. Rom.** 19 Hebrei P *Epc* (haberi *Eac*,
corr. E² in marg.) 19–20 emi – acquiri] „gr. emere uel possidere“ *ed. Rom.mg* (*Anast. constructionem uerborum*
mutauit) 20 quis eum] se quis eorum *ed. Rom.* non male, sed Anast. uidetur legisse* ἐπιστρέψοι τις αὐτόν, *unde*
sensum perturbauit 21 diuulgans ~ θριαμβεύων (cf. *Act. IV p. 377,5 al.*) *hic minus apte (melius deuincens; cf. Act.*
V p. 569,3) 22 obseruari] cautos reddi *ed. Rom.mg* 23 diffinimus suo Marte *add. Anast.*

Θ'

Rom. 686

Περὶ τοῦ μὴ κρύπτειν τινὰ τῆς χριστιανοκατηγορικῆς αἵρέσεως βιβλόν

Ha. 493

Πάντα τὰ μειρακιώδη ἀθύρματα καὶ μανιώδη βακχεύματα, τὰ ψευδοσυγγράμματα τὰ κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων γενόμενα, δέον δοθῆναι ἐν τῷ ἐπισκοπίῳ Κωνσταντινουπόλεως, ἵνα ἀποτεθεῶσι μετὰ τῶν λοιπῶν αἵρετικῶν βιβλῶν. εἰ δέ τις εὐρεθῇ ταῦτα κρύπτων, εἰ μὲν ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος εἴη, καθαιρείσθω, εἰ δὲ μοναχὸς ἢ λαϊκός, ἀναθεματιζέσθω.

I'

Ὅτι οὐ δεῖ κληρικὸν ἀπολιπεῖν τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν καὶ ἐν ἐτέρᾳ ἀφικέσθαι χωρὶς εἰδήσεως τοῦ ἐπισκόπου

10

La.-Co. 605

Ἐπειδὴ τινες τῶν κληρικῶν παραλογιζόμενοι τὴν κανονικὴν διάταξιν ἀπολιπόντες τὴν ἑαυτῶν παροικίαν εἰς ἐτέρας παροικίας ἐκτρέχουσι, κατὰ πλεῖστον δὲ ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει, καὶ εἰς ἄρχοντας προσεδρεύουσιν ἐν τοῖς αὐτῶν εὐκτηρίοις τὰς λειτουργίας ποιοῦντες, τούτους οὖν χωρὶς τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου καὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως οὐκ ἔξεστι δεχθῆναι ἐν οἴῳδῃποτε οἴκῳ ἢ ἐκκλησίᾳ· εἰ δὲ τοῦτο ποιήσῃ ἐπιμένων, καθαιρείσθω. ὅσοι δὲ μετ' εἰδήσεως τῶν προλεχθέντων ἱερέων τοῦτο ποιοῦσιν, οὐκ ἔξεστιν αὐτοῖς κοσμικὰς καὶ βιωτικὰς φροντίδας ἀναλαμβάνεσθαι, ὥς κεκωλῦσθαι τοῦτο ποιεῖν παρὰ τῶν θείων κανόνων. εἰ δέ τις φωραθῇ τῶν λεγομένων μειζοτέρων τὴν φροντίδα ἐπέχων, ἢ παυσάσθω ἢ καθαιρείσθω· μᾶλλον μὲν οὖν ἦτω πρὸς διδασκαλίαν τῶν τε παίδων καὶ τῶν οἰκετῶν, ἐπ' ἀναγινώσκων αὐτοῖς τὰς θείας γραφάς· εἰς τοῦτο γὰρ καὶ τὴν ἱερωσύνην ἐκληρώσατο.

3–7 cf. Conc. Trull. can. 63, ACO ser. II, II 4 p. 48; Can. ap. 60, Synag. tit. 50,2 (= Jo. I 2 p. 39), Metzger III p. 298; cf. Troianos p. 296 11–16 cf. Conc. Nic. I can. 16, Synag. tit. 20,3 (= Jo. I 1 p. 37–38); Conc. Chalc. can. 10 et 23, ACO II 1,2 p. 160 et 162, Synag. tit. 19,2 et 20,11 (= Jo. I 1 p. 77–78 et 87); Conc. Trull. can. 17, ACO ser. II, II 4 p. 32; Can. ap. 15, Synag. tit. 20,1 (= Jo. I 2 p. 15), Metzger III p. 278; Conc. Antioch. can. 3, Synag. tit. 20,6 (= Jo. I 2 p. 106–107); Nou. Heracl. 2 p. 76 l. 61–76 Konidaris; cf. Troianos p. 296–298 16–22 cf. Can. ap. 6 et 81, Synag. tit. 14,1.4 (= Jo. I 2 p. 11 et 49), Metzger III p. 276 et 304–306; Nou. Iust. 123,6 p. 599,23–29 Schöll/Kroll

(H) V T (M) Can (= Ba Ms VI Val Cl Pr La Mn Tr)

2 τῆς om. Vc edd. | βιβλόν T Bap^c (βιβλῶν Ba^{ac}): βιβλίον V Ms Val Cl Pr La Mn βιβλία Vl 3 τὰ² om. M 4 τὰ] τε M, om. Ms ed. Rom.* | σεπτῶν + καὶ ἀγίων Ba | δέον] δεῖ Tr | ἐπισκοπίῳ Ba Tr 5 βιβλῶν T Ms Val: βιβλίων V Ba VI Cl Pr La Mn Tr 6 κρύπτων ταῦτα Val | εἴη] εἶεν Ba Ms Val 7 λαϊκός ἢ μοναχός V Cl Pr La Mn Tr, λαϊκός om. Val^{ac} (add. Valⁱ in marg.) | ἀναθεματιζέσθω] ἀφοριζέσθω καὶ ἀναθεματιζέσθω Ba ἀφοριζέσθω V Cl Pr La Mn Tr 9 κληρικούς Val | ἐν ἐτέρᾳ] ἐτέρα Cl ἀλλαχοῦ La | ἀφικέσθαι + χώρα V 12 ἐτέραν V Cl Pr La Mn | παροικίας] παροικίαν V Cl Pr Mn, om. La | κατὰ + τὸ Tr 12–13 ἐν – πόλει] εἰς ταύτην τὴν θεοφυλάκτον καὶ βασιλίδαν πόλιν Tr 14 οὖν om. Tr 15 δὲ + τις Tr 16 ποιήσει V Cl Pr La Mn Tr edd. 17 ποιῶσιν Ba Ms ποιήσωσιν Tr | αὐτοὺς Cl 18 κεκωλῦσθαι (κεκωλῦσθαι Val, καὶ post ὡς add. Val²)] κεκώλυται T edd. κεκωλυμένων Vl^{ac} (μένων in ras.) κεκωλυμένον Vl^{pc} (o add. Vl² s.l.) κεκωλυμένοι Tr 19 τὴν om. T Val^{ac} (τὴν add. Val² s.l.) edd. | ἔχων Vl 20 ἦτω (sic etiam Tr)] εἰ V Cl (in ras., ut uidetur) Pr Mn; cf. Lamberz, Kanonistische Überlieferung p. 86 | τε om. Ms ed. Rom.* (ex Vc) 21 αὐτοῖς – καὶ om. Cl Pr Mn^{ac} (add. Mnⁱ in marg.) | καὶ om. La

VIII.

De non abscondendo libro quolibet hereseos christianos accusantium

Rom. 686

Omnia puerilia ludibria insanasque debacchationes atque conscripta, quae falso contra uenerabiles imagines facta sunt, dari oportet in episcopio Constantinopoleos, ut
 5 recondantur cum ceterorum hereticorum libris. si uero quis inuentus fuerit haec occultare, si quidem episcopus uel presbyter aut diaconus fuerit, deponatur, si uero monachus aut laicus, anathematizetur.

Ha. 494

PL 129, 484

X.

Quod non oporteat clericum relinquere parroechiam suam et ad aliam transire absque notitia episcopi

10

Quoniam quidam clericorum paruipendentes canonicam constitutionem relinquunt parroechiam propriam et ad alias parroechias conuolant, et maxime in hac deo seruanda regia urbe sese apud principes locant, in eorum oratoriis missas facientes, hos
 15 absque proprio episcopo et Constantinopolitano antistite non licet suscipere in quolibet domo uel ecclesia; quodsi hoc fecerit et ita perseuerauerit, deponatur. quotquot autem cum scientia hoc praedictorum fecerint sacerdotum, non licet eis mundanas et saeculares curas suscipere, praesertim cum hoc agere prohibeantur a sacris kanonibus. quisquis autem apparuerit eorum qui dicuntur maiores curam tenere, aut desinat aut deponatur; potius autem maneat ad magisterium tam puerorum quam famulorum, relegens eis diuinas scripturas; ad hoc enim etiam sacerdotium consecutus
 20 est.

La.-Co. 606

11-21 = *Coll. Caes. VIII 45 f. 68^r*

P VE 11-21 = *Coll. Caes.*

2 libro quolibet] *Anast.* τινὰ ἀδ βιβλὸν rettulit 3 atque *Anast. de suo addidit* 5 haec] hoc P 6 uel] aut F *edd.* | aut] uel F *edd.* 9 parrochiam E parochiam *ed. Rom.** 12 parrocchiam E *Coll. Caes.* parochiam *ed. Rom.** | parroecias P parrochias E parochias *ed. Rom.**, om. *Coll. Caes.* 13 urbe – locant] *Anast.* καὶ neglecto uerborum constructionem mutauit 14 absque] atque P 16 cum scientia] cum conscientia E conscientia *Coll. Caes.* | praedictorum hoc *ed. Rom.** 17-18 prohibeantur – kanonibus] a sacris prohibeantur canonibus *Coll. Caes.* 17 prohibeantur] *Anast.* κεκωλυμένοις legisse uel intellexisse uidetur (cf. gr. Tr) 17-18 canonibus VE *Coll. Caes. edd.* 18 tenere] agere *Coll. Caes.* 19 magistrum *Coll. Caes.* 20 etiam om. *Coll. Caes.*

IA'

“Οτι δεῖ οἰκονόμους εἶναι ἐν τοῖς ἐπισκοπεῖοις καὶ τοῖς μοναστηρίοις

Ἐπὶ οἱ ὄντες πάντας τοὺς θεῖους κανόνας φυλάττειν καὶ τὸν λέγοντα οἰκονόμους
εἶναι ἐν ἐκάστη ἐκκλησίᾳ παντὶ τρόπῳ ἀπαράτρωτον διατηρεῖν ὀφείλομεν. καὶ εἰ
μὲν ἕκαστος μητροπολίτης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ καθιστᾷ οἰκονόμον, καλῶς ἂν ἔχοι·
Ma. 431 εἰ δὲ μή γε, ἐξ αὐθεντίας ἰδίας τῷ Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπῳ ἄδειά ἐστι προ-
χειρίζεσθαι οἰκονόμον ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ, ὡσαύτως καὶ τοῖς μητροπολίταις, εἰ οἱ
ὑπ’ αὐτοὺς ἐπίσκοποι οὐ προαιροῦνται οἰκονόμους ἐγκαταστήσαι ἐν ταῖς ἐαυτῶν
ἐκκλησίαις· τὸ αὐτὸ δὲ φυλάττεσθαι καὶ ἐπὶ τῶν μοναστηρίων.

IB'

10

“Οτι οὐ δεῖ ἐκποιεῖσθαι ἐπίσκοπον ἢ ἡγούμενον ἐκ τῶν προαστείων τῆς ἐκκλησίας

Εἴ τις ἐπίσκοπος εὐρεθῇ ἢ ἡγούμενος ἐκ τῶν αὐτουργίων τοῦ ἐπισκοπείου ἢ τοῦ
Rom. 687 μοναστηρίου ἐκποιούμενος εἰς ἀρχοντικὴν χεῖρα ἢ καὶ ἐτέρῳ προσώπῳ ἐκδιδούς,
ἄκυρον εἶναι τὴν ἔκδοσιν κατὰ τὸν κανόνα τῶν ἀγίων ἀποστόλων τὸν λέγοντα·
„Πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φροντίδα καὶ
διοικεῖτω αὐτὰ ὡς θεοῦ ἐφορῶντος, μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ σφετερίζεσθαι τι ἐξ αὐτῶν
ἢ συγγενέσιν ἰδίοις τὰ τοῦ θεοῦ χαρίζεσθαι· εἰ δὲ πένητες εἴεν, ἐπιχορηγεῖτω ὡς
πένησιν, ἀλλὰ μὴ προφάσει τούτων τὰ τῆς ἐκκλησίας ἀπεμπολεῖτω.” εἰ δὲ προφα-
La.-Co. 608 σίζοιτο ζημίαν ἐμποιεῖν καὶ μηδὲν πρὸς ὄνησιν τυγχάνειν τὸν ἀγρόν, μηδ’ οὕτως
τοῖς κατὰ τόπον ἀρχουσιν ἐκδιδόναι τὸν τόπον, ἀλλὰ κληρικοῖς ἢ γεωργοῖς. εἰ δὲ
πανουργία πονηρὰ χρήσοιτο καὶ ἐκ τοῦ γεωργοῦ ἢ τοῦ κληρικοῦ ὠνήσῃται ἄρ-
χων τὸν ἀγρόν, καὶ οὕτως ἄκυρον εἶναι τὴν πρᾶσιν καὶ ἀποκαθίστασθαι ἐν τῷ
ἐπισκοπείῳ ἢ ἐν τῷ μοναστηρίῳ· καὶ ἐπίσκοπος ἢ ἡγούμενος τοῦτο ποιῶν ἐκδιω-
χθήτω, ὁ μὲν ἐπίσκοπος τοῦ ἐπισκοπείου, ὁ δὲ ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου, ὡς
διασκορπίζων κακῶς ἂ οὐ συνήγαγεν.

25

3–4 οἰκονόμους – ἀπαράτρωτον cf. Conc. Chalc. can. 26, ACO II 1,2 p. 163,4–5, Synag. tit. 5,5 p. 42,15–16 (= Jo. I 1 p. 89,16–18); Theoph. can. 10, Jo. II p. 270,7–8 12–25 cf. Conc. Antioch. can. 25, Synag. tit. 5,4 (= Jo. I 2 p. 125–126); Conc. Carth. can. 26 et 33, Jo. I 2 p. 242 et 248; Cod. Iust. 1,2,24 pr. et 1–2 p. 17 Krüger; Nou. Iust. 120,1 pr. p. 578,13–24 Schöll/Kroll; cf. Troianos p. 298–299 15–18 Can. ap. 38, Synag. tit. 5,1 p. 41,1–4 (= Jo. I 2 p. 26–27), Metzger III p. 286

(H) V T (M) Can (= Ba Ms VI Val Cl Pr La Mn Tr)

2 εἶναι post μοναστηρίοις Cl | ἐν] ἐπὶ VI, om. Val | ἐπισκοπίοις Ba ἐπισκόποις Val | καὶ + ἐν T edd. | τοῖς² om. VI 3 Ὑπόχρεω ed. Rom. (restituit Mansi) | θεῖους + καὶ ἱεροῦς Ba 6 αὐθεντίας Cl Pr 7 εἰ om. Ba^{ac} (add. Ba¹⁻² s.l.) Ms | οἱ om. La Tr^{ac} (add. Tr² s.l.) 8 αὐτοῦ] αὐτοῦ T 8–9 ἐν – ἐκκλησίαις] τῇ ἐαυτῶν ἐκκλησίᾳ Tr 8 ἐν om. La | ἐαυτῶν] αὐτῶν V Ba Mn 9 τὸ αὐτὸ] τῷ αὐτῷ Ba | τῷ μοναστηρίῳ Pr | τῶν om. Val^{ac} (add. Val² s.l.) 12 εὐρεθῇ V Val Cl Pr La Mn Tr | αὐτουργίων Ba La 13 καὶ om. V Ba^{ac} (add. Ba² s.l.) Cl Pr La Mn Tr 16 διοικεῖτω sic T (corr. Morin Vc^{ms}) | ὡς + τοῦ T edd. 17 ἢ om. V | συγγενέσιν] συγγενέσιν ἢ Ms συγγενεῦσιν ἢ Val συγγενέσι καὶ La | εἴεν] εἰσὶν Ba (εἰσὶν etiam Can. ap. 38 [Synag. p. 41, 4, ubi uaria lectio εἴεν]) 18–19 προφασίζοιτο V Ba VI, sed cf. lat. et infra l. 21 χρήσοιτο 21 πανουργῶς Vc Ml (incertum in T) | χρήσονται V Mn Tr | τοῦ κληρικοῦ ἢ τοῦ γεωργοῦ La | ὠνήσεται V Cl Pr La Mn Tr edd. 22 καὶ¹ om. V Ba VI^{ac} (add. VI² s.l.) Cl Pr Mn | ἄκυρον – τῷ] ἄκυρος ἔστω ἢ πρᾶσις καὶ ἀποκαθίστάσθω τῷ Tr 23 ἐν om. Val Cl Tr | καὶ ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ ἡγούμενος ὁ Tr 25 διασκορπίζοντες ... συνήγαγον V Cl Pr La Mn Tr

XI.

Quod oporteat oeconomos esse in episcopiis ac monasteriis

Cum simus debitores omnes sacras regulas custodire, et eam quae dicit in unaquaque ecclesia oeconomos esse modis omnibus inuiolabilem conseruare debemus. et si
 5 quidem unusquisque metropolitanus in sua ecclesia constituerit oeconomum, bene utique; sin autem, ex auctoritate propria Constantinopoleos episcopo licentia est praeponendi oeconomum in eius ecclesia, similiter et metropolitanis, si episcopi qui sub ipsis sunt non sategerint oeconomos statuere in suis ecclesiis. idipsum autem seruandum est etiam in monasteriis.

XII.

Quod non oporteat episcopum uel abbatem alienare quid de proastiis ecclesiae

Quisquis episcopus inuentus fuerit uel abbas de salariis episcopii siue monasterii transferre quicquam in principum manus uel etiam alii personae conferre, irritum sit
 15 „Omnium ecclesiasticarum rerum episcopus habeat sollicitudinem et dispenset eas tanquam deo contemplante, non licere autem ei fraudare quicquam ex illis uel cognatis propriis donare quae dei sunt. quodsi pauperes fuerint, ut pauperibus largiatur, sed non sub horum occasione quae sunt ecclesiae defraudentur.“ quodsi excusationem praetenderint damnum facere et nihil ad profectum agrum existere, nec sic prin-
 20 cipibus qui per loca illa sunt tribuatur ager uel locus, sed clericis uel agricultoribus. quodsi calliditate usus fuerit et a colono uel clerico emerit princeps agrum, etiam sic irrita sit uenditio, et restituatur in episcopio uel in monasterio; et episcopus uel abbas hoc faciens abiciatur, episcopus quidem ab episcopio, abbas autem a monasterio, tanquam qui dispersit male quae non collegit.

3-9 = *Iuo decr.* V 374 (PL 161, 436 A-B); *Iuo trip.* A 2, 12,9; *Grat.* C. 9 q. 3 c. 3 col. 607,6-15 12-24 = *Iuo decr.* V 375 (PL 161, 436 B-D); *Iuo trip.* A 2, 12,10; *Ans.* VI 175 p. 348,29-349,12; *Deusd.* III 8 p. 274,6-19; *Grat.* C. 12 q. 2 c. 19 col. 692,41-693,9 (*Eusebio adscribunt Ans. et Grat.*)

P VE 3-9 = *Iuo decr.*, *Iuo trip.*, *Grat.* 12-24 = *Iuo decr.*, *Iuo trip.*, *Ans.*, *Deusd.*, *Grat.*

3 regulas] litteras *ed. Rom.** (*corr. Hard.*^{ms}) | et *om.* *Iuo decr.* | dixit *Iuo decr.* 4 oeconomus *Iuo decr.* (*fort. infra p. 915,21 chorepiscopus conferendum*) 6 sin autem ~ εἰ δὲ μή γε, *cf. Taras. apol. p. 11,21 al.* | propria] „gr. speciali“ *ed. Rom.*^{ms} | episcopo VE (*cf. gr.*): episcopos P *Iuo trip.* (*codd. ZOGHA*) episcopis *Iuo decr.* *Iuo trip.* (*codd. CSKN BP*) *Grat.* 7 proponendi P *Iuo trip.* | oeconomorum P *Iuo trip.* (*codd. NZOHQA*) oeconomos *Iuo decr.* *Iuo trip.* (*codd. LRXWBPCSK*) *Grat.* 8 ipsi] ipsi P^{ac} (s *add. P^c s.l.*) ipso E *eis Grat.* 12 inuentus - abbas] uel abbas inuentus fuerit *Ans. Deusd.* (*sic etiam PL 161 in Iuonis decr. ex cod. M*), inuentus fuerit *om. Grat.* | episcopii] episcopi *Iuo decr.* *Iuo trip.* | siue] uel *Ans. Deusd. Grat.* | monasteriis *Iuo decr.* *Iuo trip.* (*codd. WHQ*) 13 alii personae] aliquid persone alicui *Iuo decr.* alicui (*uar. lect. aliquid*) persone *Iuo trip.* | conferre + uoluerit *Grat.* (*propter omissionem praecedentem; uide supra*) 13-14 irritum - secundum] „gr. irrita sit alienatio secundum“ *ed. Rom.*^{ms} (*ex l. 22*) 14 canonem VE *edd.* 15 sollicitudinem habeat *ed. Rom.** | et] ut *Iuo decr.* *Iuo trip.* 16 licet F² *Deusd.* liceat *Grat.* *ed. Rom.** | fraudare ei *Iuo decr.* *Iuo trip.* | quidquam E *edd.* 18 horum] eorum F *edd.* honorum *Deusd.* | defraudentur] „gr. venundet“ *ed. Rom.*^{ms} | quodsi + et VE *edd.*, si post excusationem *transp. La.-Co.** 19 damnum - existere] *Anast. ad uerbum uertit* 20 qui - sunt *om. Ans. Deusd. Grat.* | loca per illa *Iuo decr.* *Iuo trip.* | ager uel *explicationis gratia add. Anast.* | ager + ille *Iuo decr.* 21 exspectaueris usi fuerint; *cf. gr.* | et - clerico] et uel a colono uel a clero *Grat.* | princeps post fuerit *Ans. Deusd. Grat.* | etiam sic *om. Grat.* 22 sit irrita *Ans. Deusd. Grat.* | in¹ *om. Ans. Deusd. Grat. ed. Rom.** | uel¹] et *Grat.* | in² *om. VE Ans. Deusd. Grat. edd.* | et² *om. Grat.* 23 episcopus - monasterio *om. Ans. Deusd. Grat.* 24 dispersit *Ans. Grat.* | male *om. Ans. Deusd. Grat.* | colligit *Iuo decr.* (*collegit PL 161 in Iuonis decr. ex cod. M*) *Iuo trip. Deusd.*

ΙΓ'

Ha. 496

"Οτι μεγάλης κατακρίσεως ἄξιοι εἰσιν οἱ τὰ μοναστήρια κοινοῦντες

Ἐπειδὴ διὰ τὴν γενομένην κατὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν συμφορὰν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις
καθηρηπάγησάν τινες εὐαγεῖς οἴκοι ὑπὸ τινων ἀνδρῶν, ἐπισκοπεῖά τε καὶ μοναστή-
ρια, καὶ ἐγένοντο κοινὰ καταγῶγια, εἰ μὲν οἱ διακρατοῦντες ταῦτα προαιροῦνται
ἀποδιδόναι, ἵνα κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἀποκατασταθῶσιν, εὖ καὶ καλῶς ἔχει· εἰ δὲ μή
γε, εἰ μὲν τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ εἰσι, τούτους καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν,
εἰ δὲ μοναχοὶ ἢ λαϊκοί, ἀφορίζεσθαι, ὥς ὄντας κατακρίτους ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ
τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ τετάχθωσαν ὅπου ὁ σκώληξ οὐ τελευτᾷ καὶ
τὸ πῦρ οὐ σβέννυται, ὅτι τῇ τοῦ κυρίου φωνῇ ἐναντιοῦνται τῇ λεγούσῃ· μὴ ποιεῖτε
τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου οἶκον ἐμπορίου.

Ma. 434

ΙΔ'

"Οτι οὐ χρή ἐκτὸς χειροθεσίας ἀναγινώσκειν ἐν τῇ συνάξει ἐπ' ἄμβωνος

"Οτι τάξις ἐμπολιτεύεται ἐν ἱερωσύνῃ πᾶσιν ἀρίδηλόν ἐστιν, καὶ ἀκριβεῖα διατηρεῖν
τὰς τῆς ἱερωσύνης ἐγχειρήσεις θεῷ εὐάρεστον. καὶ ἐπειδὴ ὀρώμεν ἐκτὸς χειροθε-
σίας νηπιόθεν τὴν κουράν τοῦ κλήρου λαβόντας τινάς, μήπω δὲ παρ' ἐπισκόπου
χειροθεσίαν λαβόντας, καὶ ἀναγινώσκοντας ἐν τῇ συνάξει ἐπ' ἄμβωνος, ἀκανονίστως
τοῦτο ποιοῦντας, ἐπιτρέπομεν ἀπὸ τοῦ παρόντος τοῦτο μὴ γίνεσθαι· τὸ αὐτὸ δὲ
φυλάττεσθαι καὶ ἐπὶ μοναχῶν. ἀναγνώστου δὲ χειροθεσίαν ἄδειά ἐστιν ἐν ἰδίῳ
μοναστηρίῳ καὶ μόνον ἐκάστῳ ἡγουμένῳ ποιεῖν, εἰ αὐτῷ τῷ ἡγουμένῳ ἐπετέθη
χειροθεσία παρὰ ἐπισκόπου πρὸς προεδρίαν ἡγουμένου, δῆλον ὄντος αὐτοῦ πρε-
σβυτέρου. ὡσαύτως καὶ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος τοὺς χωρεπισκόπους κατ' ἐπιτρο-
πὴν τοῦ ἐπισκόπου δεῖ προχειρίζεσθαι ἀναγνώστας.

Rom. 688

9-10 Mc. 9,48 10-11 Ioh. 2,16

3-11 cf. Conc. Chalc. can. 24, ACO II 1,2 p. 162, Synag. tit. 33,4 (= Jo. I 1 p. 88); Conc. Trull. can. 49, ACO ser. II, II 4 p. 44; Nou. Iust. 7,11 p. 61,12-35; 120,7,1 p. 586,17-23 Schöll/Kroll; cf. Troianos p. 299 14-23 cf. Conc. Trull. can. 33, ACO ser. II, II 4 p. 38

(H) V T (M) Can (= Ba Ms Vl Val Cl Pr La Mn Tr)

3 γινομένην M 4 οἴκοι εὐαγεῖς Val | ἀνδρῶν om. Tr 5 ταῦτα] αὐτὰ Val 6 κατασταθῶσιν V Mn
10 τῇ' - λεγούσῃ] τὴν ... φωνὴν ... τὴν λέγουσαν Ba Ms Vl | τῇ φωνῇ τοῦ κυρίου Val 11 ἐμπορίας
Vc edd. 13 ἐπὶ ἄμβωνος ἐν τῇ συνάξει Vl | ἐπὶ V Ba Ms Vl Pr La Mn 14 ἐν] τῇ Tr, om. V Mn |
ἱερωσύνῃ + καὶ T | ἐστιν om. T edd. | καὶ ἀκριβεῖα] ὅτι τὸ ἐν ἀκριβείᾳ T καὶ τὸ σὺν ἀκριβείᾳ Tr καὶ ἐν
ἀκριβείᾳ ed.Rom.* 15 ἐγχειρίσεις T Vl^{ec} Val edd. | θεῷ εὐάρεστον] θεῷ ἐστιν εὐάρεστον T edd. θεῷ
εὐάρεστόν ἐστιν Val | καὶ ἐπειδὴ] ἐπεὶ οὖν Tr 16-17 νηπιόθεν - χειροθεσίαν om. V 16 λαμβάνοντάς
Cl Pr La Mn Tr | δὲ om. Tr | ἐπισκόπων Tr 17 ἐπ'] ἐπὶ V Ms Vl Mn | ἀκανονίστως + τε Tr
18 ἀποτρέπομεν ed.Rom.* 20 μόνῳ V Cl Pr La Mn Tr 21 παρ' V Cl Pr La Mn Tr | πρὸς] εἰς V Vl^{pc}
(add. Vl² s.l.) La Mn Tr, om. Vl^{ac} Cl^{ac} (incertum quid addiderit Cl² in marg.) Pr | δηλονότι Pr La Tr 22 τοῖς
χωρεπισκόποις T Val 23 ἀναγνώστας om. Vc Ml (euanidum in T)

XIII.

Quod magna damnatione digni sint hi qui monasteria communia faciunt habitacula Ha. 495
 Quoniam propter calamitatem quae pro peccatis nostris in ecclesiis facta est subrep-
 tae sunt a quibusdam uiris quaedam uenerabiles domus, tam uidelicet episcopia
 5 quam monasteria, et factae sunt communia diuersoria, si quidem uoluerint ii qui haec
 retinent reddere ea, ut secundum antiquitatem instaurentur, bene et optime; alioquin,
 si de sacrato catalogo fuerint, hos deponi praecipimus, si uero monachi uel laici,
 excommunicari; quos nimirum constat condemnatos esse a patre et filio et spiritu
 sancto, et deputentur *ubi uermis non moritur et ignis non exstinguitur*, quia uoci
 10 domini aduersantur quae dicit: ne faciatis *domum patris mei domum negotiationis*.

XIII.

Quod non oporteat sine manus impositione legere in collecta super ambonem
 Quia ordo debet in sacratione custodiri omnibus liquet, et cum diligentia conseruare
 sacerdotii promotiones deo est prorsus acceptum. et quoniam uidemus sine manus
 15 impositione a paruula aetate tonsuram cleri quosdam accipientes nondumque ab
 episcopo manus impositione percepta super ambonem irregulariter in collecta legen-
 tes, praecipimus amodo id minime fieri; idipsum quoque conseruandum est etiam
 inter monachos. lectoris autem manus impositionem licentia est unicuique abbati in
 proprio monasterio solummodo faciendi, si dumtaxat eidem abbati manus impositio
 20 facta noscatur ab episcopo secundum morem praeficiendorum abbatum, dum con-
 stet illum esse presbyterum. simili modo secundum antiquam consuetudinem chor- Rom. 688
 episcopus per praeceptionem episcopi oportet promouere lectores.

3-10 = Ans. VII 162 p. 429, 13-21; Deusd. III 9 p. 274, 22-275, 3; Grat. C. 19 q. 3 c. 5 col. 841, 19-29 13-22 = Iuo
 decr. V 376 (PL 161, 436 D-437 A); Iuo trip. A 2, 12, 11 14-22 quoniam – lectores = Grat. D. 69 c. 1 col. 256, 19-32

P VE 3-10 = Ans., Deusd., Grat. 13-22 = Iuo decr., Iuo trip. 14-22 = Grat.

2 magna – sint] in magna damnatione sint (sunt ed. Rom., corr. ed. Reg.) F edd. 3 propter – est om. Ans. Deusd.
 Grat. 3-4 subreptae sunt] subripiuntur post domus Ans. Deusd. Grat. 3-4 subrepente P^{ac} (en del. P^x) 5 facta
 Ans. Deusd. Grat. ed. Rom.* | ii] hi Ans. Deusd. Grat. 6 secundum antiquitatem] in pristinum statum ed. Rom.^{ms} |
 restaurentur E Grat. instaurentur ed. Rom. (corr. ed. Reg.) 8 a] et Grat. 9 deputantur Ans. Deusd. Grat., sed cf.
 gr. | uermis + eorum Ans. Deusd. Grat. ex Vulg. 9-10 moritur – quae] morietur ... exstinguetur quia deo aduersan-
 tur qui Ans. Deusd. Grat. 10 ne faciatis P V: ne facias E non facias F non faciatis ed. Rom.* nolite facere Ans.
 Deusd. Grat. ex Vulg. 13 sacratione] uar. lect. consecratione in Iuonis decr. (codd. DM) et Iuonis trip. (codd. KND)
 consecrationem PL 161 „gr. sacerdotio“ ed. Rom.^{ms} | omnibus + modis Iuo decr. Iuo trip., sed cf. gr. 14 uidemus +
 multos Grat. (uide infra) 15 quosdam tonsuram clerici Iuo decr. tonsuram quosdam cleri Iuo trip. | clerici Iuo decr.
 Grat. La.-Co.* | quosdam om. Grat. (uide supra) | nondumque] nondum ed. Rom.* 17 id] ad P^{ac} (in a scr. i P^c) |
 obseruandum Iuo decr. 18 impositione Iuo decr. Iuo trip. (codd. ZOGHA) Grat. 19 solummodo post abbati
 Grat. | si] uar. lect. sed in Iuonis trip. (codd. CLRXS) | eidem (~ αὐτῷ τῷ? hoc mendum saepius occurrit) om. ed.
 Rom.* 21 presbiterum esse Grat. 21-22 chorepiscopus (= χορεπισκόπους litteris latinis redditum) P V: cor-
 episcopus E (sic etiam codd. ZOGDA in Iuonis trip.) corepiscopum Iuo decr. Iuo trip. (codd. CSKNBP) Grat. chor-
 episcopus ed. Rom.* 22 per receptionem E praeceptione Iuo decr. Iuo trip. Grat. ed. Rom.* (corr. La.-Co.^{ms} ex P) |
 oportet epicopi Iuo decr. Iuo trip. Grat.

“Ὅτι οὐ δεῖ κληρικὸν ἐν δυσὶν ἐκκλησίαις κατατάσσεσθαι

Κληρικὸς ἀπὸ τοῦ παρόντος μὴ καταταττέσθω ἐν δυσὶν ἐκκλησίαις· ἐμπορίας γὰρ καὶ αἰσχροκερδεῖας ἴδιον τοῦτο καὶ ἀλλότριον ἐκκλησιαστικῆς συνηθείας. ἡκούσαμεν γὰρ ἐξ αὐτῆς τῆς κυριακῆς φωνῆς ὅτι οὐ δύναται τις *δυσὶ κυρίοις δουλεύειν* ἢ γὰρ 5 τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ τοῦ ἑνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. ἕκαστος οὖν κατὰ τὴν ἀποστολικὴν φωνὴν ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐν τούτῳ ὀφείλει μένειν καὶ προσεδρεύειν ἐν μιᾷ ἐκκλησίᾳ· τὰ γὰρ δι’ αἰσχροκέρδειαν γινόμενα ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἀλλότρια τοῦ θεοῦ καθεστήκασιν. πρὸς δὲ τὴν τοῦ βίου τούτου χρεῖαν ἐπιτηδεύματά εἰσι διάφορα· ἐξ αὐτῶν, εἴ τις βούλοιτο, τὰ χρεῖ- 10 ὠδη τοῦ σώματος ποριζέσθω. ἔφη γὰρ ὁ ἀπόστολος· *ταῖς χρεῖαις μου καὶ τοῖς οὗσι μετ’ ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται*. καὶ ταῦτα μὲν ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ πόλει, ἐν δὲ τοῖς ἔξω χωρίοις διὰ τὴν ἑλλειψιν τῶν ἀνθρώπων παραχωρεῖσθω.

ΙΣ'

“Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικὸν ἄνδρα ἱματίοις πολυτελέσιν ἀμφιέννυσθαι

15

Πᾶσα βλακεία καὶ κόσμησις σωματικὴ ἀλλοτρία ἐστὶ τῆς ἱερατικῆς τάξεως. τοὺς οὖν ἑαυτοὺς κοσμοῦντας ἐπισκόπους ἢ κληρικούς δι’ ἐσθήτων λαμπρῶν καὶ περιφανῶν, τούτους διορθοῦσθαι χρή· εἰ δὲ ἐπιμένειν, ἐπιτιμῶ παραδίδοσθαι ὡσαύ- 20 τως καὶ τοὺς τὰ μύρα χριομένους. ἐπειδὴ δὲ *ρίζα πικρίας ἄνω φύουσα* μίasma γέγονεν ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἡ τῶν χριστιανοκατηγόρων αἵρεσις καὶ οἱ ταύτην δεξάμενοι οὐ μόνον τὰς εἰκονικὰς ἀναζωγραφήσεις ἐβδελύξαντο, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν εὐλάβειαν ἀπώσαντο, τοὺς σεμνῶς καὶ εὐσεβῶς βιοῦντας προσοχθίζοντες· καὶ πε- 25 πλήρωται ἐπ’ αὐτοῖς τὸ γεγραμμένον· *βδέλυγμα ἁμαρτωλῶ θεοσέβεια*. εἰ εὐρεθῶσι τοίνυν ἐγγελῶντες τοῖς τὴν εὐτελῇ καὶ σεμνῇ ἀμφίᾳσιν περικειμένοις, δι’ ἐπιτιμίου διορθοῦσθωσαν. ἐκ γὰρ τῶν ἄνωθεν χρόνων πᾶς ἱερατικὸς ἀνὴρ μετὰ μετρίας καὶ 25 σεμνῆς ἀμφιάσεως ἐπολιτεύετο — „πᾶν γὰρ ὁ μὴ διὰ χρεῖαν, ἀλλὰ διὰ καλλωπισμὸν παραλαμβάνεται περπερείας ἔχει κατηγορίαν“, ὡς ὁ μέγας ἔφη Βασίλειος —, ἀλλ’

5–7 οὐ — καταφρονήσει cf. Mt. 6,24; Lc. 16,13
19 ρίζα — μίasma cf. Hebr. 12,15 23 Sir. 1,25

7–8 ἕκαστος — μένειν cf. 1 Cor. 7,20

11–12 Act. 20,34

3–9 cf. Conc. Chalc. can. 10, ACO II 1,2 p. 160, Synag. tit. 19,2 (= Jo. I 1 p. 77–78); Nou. Heracl. 2 p. 76–78 l. 76–87 Konidaris; cf. Troianos p. 300–301 16–918,3 cf. Conc. Trull. can. 27, ACO ser. II, II 4 p. 35,20–23; Conc. Gangr. epil., Synag. tit. 32,8 p. 98,13–15 (= Jo. I 2 p. 98,20–99,3) 26–27 Bas. reg. breu. (CPG 2875) 49, PG 31, 1116 C 5–6

(H) V T (M) Can (= Ba Ms Vl Val Cl Pr La Mn Tr)

2 κατατάττεσθαι V Ms Val Cl Pr La Mn 3 κατατασσεσθω T edd. | ἐμπορείας V Vl 4 αἰσχροκερδεῖας Ms Val Cl Pr Tr (αἰσχροκερδ’ V) 7 ἕκαστον Pr | τὰς ἀποστολικὰς φωνὰς Val 8 αἰσχροκερδεῖαν Ms Val Cl Pr Tr (αἰσχροκερδ’ V) 10 αὐτῶν + οὖν Val^{pc} (οὖν ins. Val^t) Tr 12 χεῖρες + μου V 16 ἀλλοτρία ἐστὶ] ἀλλότριον ἐστὶ M ἀλλότριά εἰσι V Cl Pr La Mn ἀλλότριά εἰσι Tr | τάξεως] καταστάσεως Vl τάξεως + καὶ καταστάσεως Tr 19 ἐπειδὴ] ἐπεὶ Tr | ἄνω φύουσα] ἀναφύουσα La 20 ἐν om. V Vl Val Cl Pr La Mn Tr 22 τοὺς — βιοῦντας] τοῖς ... βιοῦσι Tr 24 τοίνυν + τινὲς Tr 27 περπερείας V Ba Val Cl Mn

XV.

La.-Co. 610

Quod non oporteat clericum duabus ecclesiis connumerari

Clericus ab instanti tempore non connumeretur in duabus ecclesiis. negotiationis enim est hoc et turpis commodi proprium et ab ecclesiastica consuetudine penitus
 5 alienum. audiuius enim ex ipsa dominica uoce quia *nemo potest duobus dominis
 seruire; aut enim unum odio habebit et alterum diligit, aut unum sustinebit et alte-
 rum contemnet. unusquisque* ergo secundum apostolicam uocem in quo uocatus est,
 in hoc debet manere et in una locari ecclesia. quae enim per turpe lucrum in eccle- PL 129, 486
 siasticis rebus efficiuntur aliena consistunt a deo. ad uitae uero huius necessitatem
 10 studia sunt diuersa; ex eis ergo, qui uoluerit, acquirat corporis oportuna. ait enim
 apostolus: *ad ea quae mihi opus erant et his qui mecum sunt ministrauerunt manus
 istae.* et haec quidem in hac deo seruanda urbe, ceterum in uillis quae foris sunt
 propter inopiam hominum indulgeatur.

XVI.

15 Quod non oporteat sacratum uirum uestimentis pretiosis indui

Omnis iactantia et ornatura corporalis aliena est a sacrato ordine. eos ergo episcopos
 uel clericos qui se fulgidis et claris uestibus ornant emendari oportet; quodsi in hoc
 permanserint, epitimio tradantur; similiter et eos qui ungentis inunguntur. quoniam
 uero *radice amaritudinis* exorta contaminatio facta est in ecclesia catholica, christia- Ha. 498
 20 nos calumniantium heresis et hi qui hanc receperunt non solum imaginarias picturas
 abominati sunt, sed et omnem reuerentiam repulerunt, eos qui religiose ac pie ui-
 uunt offendentes, ac per hoc completur in eis quod scriptum est: abominatio est
peccatori dei cultus. igitur si inuenti fuerint deridentes eos qui uilibus et religiosis
 uestimentis amicti sunt, per epitimium corrigantur. priscis enim temporibus omnis
 25 sacratus uir cum mediocri ac uili ueste conuersabatur – „omne quippe quod non
 propter necessitatem suam sed propter uenustatem accipitur elationis habet calum-
 niam“, quemadmodum magnus ait Basilius –, sed neque ex sericis texturis uestem

3–13 = *Iuo decr.* VI 311 (PL 161, 508 D – 509 A); *Iuo trip.* A 2, 12,12; *Grat.* C. 21 q. 1 c. 1 col. 852,28–43
 3–9 Clericus – deo = *Ans.* VII 93 p. 402,7–11; *Deusd.* II 8 p. 196,3–7 (= *Coll. Brit. Var.* II 67a f. 191^v) (*abbreviatum*)
 16–919,3 = *Iuo decr.* V 377 (PL 161, 437 A–C); *Iuo trip.* A 2, 12,13; *Grat.* C. 21 q. 4 c.1 col. 857,29–858,12; *abbreviatus traditur textus apud Ans.* VI 176 p. 349,15–20; *Deusd.* II 9 p. 196,10–15; *Coll. Brit. Var.* II 67b f. 191^v (*uide app. crit.*)

P VE 3–13 = *Iuo decr.*, *Iuo trip.*, *Grat.* 3–9 = *Ans.*, *Deusd.*, *Coll. Brit.* 16–919,3 = *Iuo decr.*, *Iuo trip.*,
Grat.; *partim Ans.*, *Deusd.*, *Coll. Brit.*

3 ab – tempore *om.* *Ans.* *Deusd.* *Coll. Brit.* 4 commodi proprium] *lucris commodum Grat.* 5 quia] *quod Grat.*
 6–8 aut¹ – ecclesia] et cetera *reliquis omissis Ans.* *Deusd.* *Coll. Brit.* 7 ergo] *enim P Iuo decr. Iuo trip. Grat., sed cf.*
gr. | *in om. Iuo decr.* 10 diuersa sunt *Grat.* | *eis ergo] eis uero E his uero ed. Rom.* | opportuna ed. Rom.** 12 deo
 seruanda] a deo conseruanda *ed. Rom.* seruanda Iuo decr. Iuo trip. Grat.* 13 indulgatur P 18 contradantur *Grat.*
 18–23 similiter – si] qui uero *reliquis omissis Ans.* *Deusd.* *Coll. Brit.* 18 et *om. E edd.* | *unguentis E edd.* 19 catho-
 lica ecclesia *ed. Rom.** 20 heresis] *hereticorum Grat.* | et *Iuo decr.*: etiam *codd. Iuo trip., om. Grat. (mendum etiam*
ipsi interpreti tribuendum esse negauerim) 21 abhominati VE | et] *etiam Iuo decr. fort. recte, si etiam l. 20 traditum*
hinc translatus est (Dubielzig) | *repulerunt E edd.* 22 offendentes] *odio habentes ed. Rom.^{ms}* 23 peccatoris E
Iuo trip. Grat. 24 uestimentis post uilibus *Ans.* *Deusd.* *Coll. Brit.* 24–919,3 priscis – sunt *om. Coll. Brit.*
 24–919,2 priscis – mollibus] *scriptum est enim: qui mollibus reliquis omissis Ans.* *Deusd.* 26–27 elationis –
 calumniam] *luxus h. crimen ed. Rom.^{ms}* 26–27 calumniam E: kalumniam P calumpniam V

La.-Co. 612 οὐδὲ ἐκ σηρικῶν ὑφασμάτων πεποικιλμένην ἐσθῆτα ἐνδεδυτό τις, οὐδὲ προσετίθεσαν ἑτερόχροα ἐπιβλήματα ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ἱματίων· ἤκουσαν γὰρ ἐκ τῆς θεοφθόγγου γλώττης ὅτι οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλείων εἰσίν.

IΖ'

Rom. 689 "Ὅτι μὴ ἔχων τις τὰ πρὸς ἀπαρτισμὸν μὴ ἐπιχειροίη κτίζειν εὐκτήριον οἶκον 5

"Ὅτι τινὲς τῶν μοναχῶν καταλιπόντες τὰ ἑαυτῶν μοναστήρια, ἐφιέμενοι ἄρχειν καὶ τὸ ὑπακούειν ἀναινόμενοι, ἐγχειροῦσι κτίζειν εὐκτηρίους οἴκους τὰ πρὸς ἀπαρτισμὸν μὴ ἔχοντες· εἴ τις οὖν τοῦτο ἐπιχειρήσει ποιεῖν, κωλυέσθω ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸν τόπον ἐπισκόπου· εἰ δὲ τὰ πρὸς ἀπαρτισμὸν ἔχοι, τὰ βεβουλευμένα αὐτῷ εἰς πέρας ἀγέσθωσαν. τὸ αὐτὸ δὲ φυλάττεσθαι καὶ ἐπὶ λαϊκῶν καὶ κληρικῶν. 10

IH'

"Ὅτι οὐ δεῖ γυναῖκας ἐνδιδαιτᾶσθαι ἐν ἐπισκοπεῖσι ἢ ἐν ἀνδρείοις μοναστηρίοις Ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ τοῖς ἔξωθεν, φησὶν ὁ θεὸς ἀπόστολος, τὸ δὲ γυναῖκας ἐνδιδαιτᾶσθαι ἐν ἐπισκοπεῖσι ἢ καὶ μοναστηρίοις παντὸς προσκόμματος αἴτιον. εἴ τις οὖν δούλην ἢ ἑλευθέραν ἐν τῷ ἐπισκοπεῖ κτῶμενος φωραθῇ ἢ ἐν μοναστηρίῳ 15 πρὸς ἐγχείρησιν διακονίας τινός, ἐπιτιμάσθω, ἐπιμένων δὲ καθαιρείσθω. εἰ δὲ καὶ τύχοι ἐν προαστείοις γυναῖκας εἶναι καὶ θελήσοι ἐπίσκοπος ἢ ἡγούμενος πορεύειν ἐν τοῖς ἐκεῖσε ποιήσασθαι, παρόντος ἐπισκόπου ἢ ἡγουμένου μηδόλως ἐγχείρησιν διακονίας ποιεῖσθαι κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν γυναικί, ἀλλ' ἰδιαζέτω ἐν ἐτέρῳ τόπῳ, ἕως ἂν τὴν ἀπαναχώρησιν ποιήσῃται ὁ ἐπίσκοπος <ἢ ὁ ἡγούμενος>, διὰ τὸ ἀνεπίλη- 20 πτον.

3 Mt. 11,8 13 cf. 1 Cor. 10,32; Col. 4,5; 1 Thess. 4,12

6–10 cf. Nou. Iust. 131,7 p. 657,8–17 Schöll/Kroll; cf. Troianos p. 301–302 13–16 cf. Conc. Nic. I can. 3, Synag. tit. 28,1 (= Jo. I 1 p. 25–26); Conc. Trull. can. 5, ACO ser. II, II 4 p. 27; Conc. Anc. can. 19, Synag. tit. 34,2 (= Jo. I 2 p. 70); Bas. epist. 55 (Paregorio presb.) p. 141–142 Courtonne I = can. 88 (Jo. II p. 169–172); Nou. Iust. 123,29 p. 615,26–616,16 Schöll/Kroll; cf. Troianos p. 302–303

(H) V T (M) Can (= Ba Ms Vl Val Cl Pr La Mn Tr)

1 ἐνδεδυτό τις οὐδὲ Ba Ms Vl Val: ἐνδεδυτό τις οὐδὲ T Tr edd. ἐνδεδυτο οὐδέ τι V Pr^{ac} (ἐνεδέδυντο οὐδέ τινα Pr^{pc} [ε², ν², ν^α add. Pr² s.l.]) Mn ἐνδεδυτο οὐκ ἔτι Cl ἐνεδέδυντο οὐδέ τι La 2–3 θεοφθόγγου Vl 3 γλώσσης Val^{pc} Pr La | φρονοῦντες V | βασιλείων V Vl Val, cf. N. T (text. byz.): βασιλείων Ba Ms βασιλέων T Cl Pr La Mn edd. (uar. lect. in N. T., cf. Vulg.) 5 "Ὅτι — τις" "Ὅτι οἱ μὴ ἔχοντες Vl | ἐπιχειρεῖν V Pr Mn ἐπιχειροῦν Vl ἐπιχειροῦν sic Ba 6 "Ὅτι om. Tr | ὡς ἐφιέμενοι τοῦ ἄρχειν Tr 7 ἀπαναινόμενοι V Ba^{pc} (πα add. Ba² s.l.) Vl Val^{pc} (ἀπ' add. Val² in marg.) Cl Pr La Mn Tr | ἐγχειροῦσι V Cl Pr Mn Tr (fort. ex con.); cf. lat.: ἐγχειρίζουσι T Ba Ms Vl Val La edd. 8 ἐπιχειρήσει Vc Tr edd. (ἐπιχειρήσ sic T) | τὸν om. Ba^{ac} (add. Ba² s.l.) 9 ἔχει Tr 10 ἀγέσθω Tr | φυλάττεσθω Tr 12 δαιτᾶσθαι H | μοναστηρίοις ἀνδρείοις Pr | ἀνδρώοις T edd. 13 γίνεσθαι V T Ba Ms Cl^{ac} Mn | ἔξω V Mn (ex N. T., ut uidetur) 14 καὶ om. La Tr 15 ἐν¹ — μοναστηρίῳ] ἐν τῷ ἐπισκοπεῖ ἢ τῷ μοναστηρίῳ κτῶμενος φωραθῇ Vl | τῷ om. Tr 17 θελήσει Vl ed. Rom.* (ex Vc [θελήσ sic T]) | ἐπίσκοπος ἢ ἡγούμενος] ἡγούμενος ἢ ἐπίσκοπος V ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ ἡγούμενος Ms Vl (ὁ² add. Vl²) La ὁ ἐπίσκοπος ἢ ἡγουμένη sic Val 18 ἐκεῖσε] ἐκεῖ V 19 ποιεῖσθαι — γυναικί] ποιείσθω ... γυνή Tr ed. Rom.* | γυναῖκα La 20 ἀπαναχώρησιν T Ba Ms: ἐπαναχώρησιν V Cl Pr La Mn edd. ἀποχώρησιν Vl Val ὑπαναχώρησιν Tr | ποιήσῃται] ποιήσεται Ml (ποιήσ sic T) Ba ποιήσωνται ed. Rom.* (ex ποιήσονται Vc) | ἢ ὁ ἡγούμενος add. ed. Rom. (cf. lat.)

quis uariatam induebat, neque apponebant uariorum colorum ornamenta in summi- La.-Co. 611
tatibus uestimentorum; audierant enim ex deisona lingua quia *qui mollibus uestiun-*
tur in domibus regum sunt.

XVII.

- 5 Vt qui non habet ea quae ad consummationem sufficiant minime oratoriam aedifica- Rom. 689
re domum incipiat

Quia quidam monachorum deserentes monasteria sua, praeesse anhelantes et ob-
oedire renuentes, inchoant construere oratorias domos, ea quae ad perfectionem
necessaria sunt non habentes: quisquis hoc nisus fuerit agere, prohibeatur a loci epis-
10 copo; at uero si sumptus sufficientes ad perficiendum habuerit, quae ab ipso desi-
derantur ad terminum perducantur. idipsum autem seruandum est etiam super laicis
et clericis.

XVIII.

Quod non oporteat feminas habitare in episcopiis uel uirorum monasteriis

- 15 *Sine offensione estote* his etiam *qui foris sunt*, diuinus dicit apostolus, feminas autem
commorari in episcopiis uel etiam in monasteriis omnis est offensionis materia.
quisquis ergo ancillam uel liberam in episcopio possidere claruerit uel in monasterio PL 129, 487
ad opus ministerii alicuius, increpetur, si autem permanserit, deponatur. porro si
contigerit in proastiis feminas esse et uoluerit episcopus uel abbas iter ad ea facere,
20 praesente episcopo uel abbate nullatenus opus ministerii facere eo tempore mulieri
liceat, sed seorsum moretur in alio loco, donec episcopus uel abbas recedat, propter
inreprehensibilitatem.

P VE

1 apponebat *ed. Rom.**, sed *cf. gr. et infra* audierant 1–2 summatibus P summitate *Grat.* 2 enim] autem *ed. Rom.** | ex deisona lingua *om. Grat.* 3 regum] *cf. app. crit. gr.* 5 consumationem VE (*corr. F*) 9 quisquis + igitur *ed. Rom.** (*cf. gr.*); *exspectaueris* quisquis + ergo *coll. l. 17 al. (Dubielzig)* | nisus] uisus *ed. Rom.** (*error typogr., ut uidetur*) 10 perficiendum] perfectionem *ed. Rom.** 10–11 desiderantur] *Anast. uertit* βεβουλημένα (*Dubielzig*) 14 oportet *ed. Rom.** | feminis P^{ac} (*i² exp., a superscr. P^x*) 16 comorari P communicari E | in² *om. E edd.* 19 ea] eas *E edd.* 20 ministerii (monasterii *La.-Co. Mansi [error typogr., ut uidetur]*) opus *F edd.* 22 irreprehensibilitatem V *edd. reprehensibilitatem E*

ΙΘ'

Περὶ τοῦ ἐκτὸς δοσίων τὰς καταταγὰς τῶν ἱερατικῶν μοναχῶν τε καὶ μοναστηρίων
γίνεσθαι

- Ma. 43⁸ Τοσοῦτον κατενεμήθη τῆς φιλαργυρίας τὸ μῦθος εἰς τοὺς ἡγήτορας τῶν ἐκκλησιῶν,
ὥστε καὶ τινὰς τῶν λεγομένων εὐλαβῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἐπιλαθόμενους τὰς
ἐντολὰς τοῦ κυρίου ἐξαπατηθῆναι καὶ διὰ χρυσίου τὰς εἰσδοχὰς τῶν προσερχομέ-
νων τῶν τε ἱερατικῶν τάγματι καὶ τῶν μονήρει βίῳ ποιεῖσθαι. καὶ γίνεται „ὧν ἡ
La.-Co. 61³ ἀρχὴ ἀδόκιμος καὶ τὸ πᾶν ἀπόβλητον”, ὡς φησιν ὁ μέγας Βασίλειος. οὐδὲ γὰρ θεῶν
διὰ μαμωνᾶ δουλεύειν ἔξεστιν. εἴ τις οὖν εὑρεθείη τοῦτο ποιῶν, εἰ μὲν ἐπίσκοπος ἢ
ἡγούμενος ἢ τις τοῦ ἱερατικοῦ, ἢ παυσάσθω ἢ καθαιρείσθω κατὰ τὸν δεύτερον
κανόνα τῆς ἐν Καλχηδόνι ἀγίας συνόδου, εἰ δὲ ἡγουμένη, ἐκδιωχθήτω ἐκ τοῦ μονα-
στηρίου καὶ παραδοθήτω ἐν ἐτέρῳ μοναστηρίῳ πρὸς ὑποταγὴν, ὡσαύτως καὶ
ἡγούμενος μὴ ἔχων χειροτονίαν πρεσβυτέρου. ἐπὶ δὲ τῶν παρὰ γονέων διδομένων
Rom. 690 Ha. 500 δίκην προικῶν τοῖς τέκνοις ἢ ἰδιοκτητῶν αὐτῶν πραγμάτων προσαγομένων, ὁμο-
λογούντων τῶν προσαγόντων ταῦτα εἶναι ἀφιερωμένα τῶν θεῶν, ὥρισamen, κἄν τε
μεῖναι, κἄν τε ἐξέλθαι, μένειν αὐτὰ ἐν τῶν μοναστηρίῳ κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτῶν,
εἰ μὴ εἴη αἰτία τοῦ προεστῶτος.

Κ'

“Ὅτι οὐ δεῖ ἀπὸ τοῦ παρόντος γίνεσθαι διπλοῦν μοναστήριον καὶ περὶ τῶν διπλῶν
μοναστηρίων

Ἀπὸ τοῦ παρόντος ὀρίζομεν μὴ γίνεσθαι διπλοῦν μοναστήριον, ὅτι σκάνδαλον καὶ
πρόσκομμα τοῖς πολλοῖς τοῦτο γίνεται. εἰ δὲ τινες μετὰ συγγενῶν προαιροῦνται
ἀποτάξασθαι καὶ τῶν μονήρει βίῳ κατακολουθεῖν, τοὺς μὲν ἄνδρας δέον ἀπιέναι εἰς
ἀνδρεῖον μοναστήριον καὶ τὰς γυναῖκας εἰσιέναι ἐν γυναικείῳ μοναστηρίῳ· ἐπὶ τού-
τῳ γὰρ εὐαρεστεῖται ὁ θεός. τὰ δὲ ὄντα ἕως τοῦ νῦν διπλᾶ κρατεῖτωσαν κατὰ τὸν
κανόνα τοῦ ἀγίου πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου καὶ κατὰ τὴν διαταγὴν αὐτοῦ οὕτω
διατυπούσθωσαν· μὴ διαιτάσθωσαν ἐν ἐνὶ μοναστηρίῳ μοναχοὶ καὶ μονάστρια·

5–6 cf. Ps. 118,176 8–9 cf. Mt. 6,24; Lc. 16,13 21–22 cf. Rom. 14,13 25 Hebr. 13,16

7–8 Bas. ieiun. hom. II (CPG 2846), PG 31, 192 A 1–2 10–11 cf. Conc. Chalc. can. 2 (laudatur supra p.
904,22–906,4) 13–17 cf. Cod. Iust. 1,3,38(39) pr. p. 24 Krüger; Nou. Iust. 5,4 p. 32,13–19; 5,7 p. 33,14–18 Schöll/
Kroll; cf. Troianos p. 303–304 21–22,8 cf. Cod. Iust. 1,3,43(44) p. 29–30 Krüger; Nou. Iust. 123,36 p. 619,26–
620,6; 133,3 pr. p. 669,26–670,10 Schöll/Kroll; cf. Troianos p. 304–305 21–25 cf. Conc. Trull. can. 46, ACO ser.
II, II 4 p. 43 25–26 cf. Bas. reg. fus. (CPG 2875) 33, PG 31, 997–1000; reg. breu. (CPG 2875) 108–111 et 220, PG
31, 1156–1157 et 1228

(H) V T (M) Can (= Ba Ms VI Val Cl Pr La Mn Tr)

2 δόσεων V T Mn edd., sed cf. supra p. 904,2 | καταγωγὰς V^{lac} (τὰ V^l s.l.) | ἱερατικῶν + ἀνδρῶν T Val edd.
(cf. lat.) | τε om. Ba^{ac} (add. Ba² s.l.) | μοναστηρίων Ba 4 τοσοῦτω Val 5 λεγομένων om. V Mn
5–6 τῶν ἐντολῶν V La Mn (sed cf. Sept.) τῆς ἐντολῆς Tr 7 τε om. Ba Ms VI | μονήρη V 9 διὰ καὶ Tr
(ex N. T., ut uidetur) | μαμωνᾶν VI | εὑρεθῇ V Cl La Mn Tr | ἐπίσκοπος + εἴη T La (cf. lat.) + ἡ Val
9–10 ἡ ἡγούμενος om. La (uide infra ad l. 11) 10 ἡγούμενος + ἐστὶν V Mn 10–11 κατὰ – συνόδου om.
La^{ac} (add. La¹ in marg.) 11 Χαλκηδόνι VI La Mn Tr ed. Rom.* | ἀγίας om. T edd. | ἡγούμενος La, ἡγουμένη
+ ἡ Val | ἐκ om. Ms Tr ed. Rom.* 13 παρὰ + τῶν Val^{ac} (eras.) | παραδιδόμενων Cl Pr παραδεδομένων La
14 ἡ om. Val | αὐτῶν om. Val 15 ταῦτα] αὐτὰ Ms πάντα Val 16 μείνη T edd. μένη Val | ἐξέλθη T
edd. | αὐτῶν] αὐτοῦ Can, sed cf. lat. 19–20 τῶν – μοναστηρίων] τῶν ὄντων τοιούτων La 21 παρόν-
τος + κανόνος Tr 23 μονήρει] μονήρη V | δέον] δεῖ Tr 24 ἀνδρῶν T V^{lpc} edd. ἀνδρῶν Tr | καὶ τὰς]
τὰς δὲ Tr 24–25 τοῦτο Cl Tr 25 ὁ om. T Val edd., sed cf. N. T. 27 μὴ διαιτάσθωσαν om. Ba^{ac} (add.
Ba^{2m8}) | διαιτάσθωσαν + δὲ Tr

XVIII.

Vt sine dationibus sponsiones sacrorum uirorum, monachorum quoque ac monacharum fiant

In tantum inoleuit auaritiae facinus in rectores ecclesiarum, ut etiam quidam eorum
 5 qui dicuntur religiosi uiri atque mulieres *obliuiscens mandatorum* domini decipiantur et per aurum introitus accedentium tam ad sacratum ordinem quam ad monasticam uitam efficiant. unde fit ut „quorum initium improbabile est omnia sint proicienda“, ut magnus ait Basilius. neque enim *deo* per *mamona* *seruire* licet. si
 10 quis ergo inuentus fuerit hoc faciens, si quidem episcopus uel abbas extiterit uel qui libet de sacrato collegio, aut desinat aut deponatur iuxta secundam regulam sancti Chalcedonensis concilii, abbatisa uero eiciatur de monasterio et tradatur in alio monasterio ad subiectionem, similiter et abbas qui non habuerit manus impositionem presbyteri. porro de his quae filiis a parentibus dantur more dotis uel si qua ex propriis rebus acquisita offeruntur, profitentibus his qui ea offerunt deo dicanda,
 15 diffiniuimus, siue perseuerauerint siue exierint, manere illa in monasterio secundum repromissionem ipsorum, nisi fuerit culpa praelati. La.-Co. 614 Rom. 690 Ha. 499

XX.

Quod non oporteat amodo duplex monasterium fieri et de duplis monasteriis

Ex hoc diffinimus minime duplex fieri monasterium, quia *scandalum* id et *offendiculum*
 20 *lum* multis efficitur. si uero aliqui cum cognatis abrenuntiare et monasticam uitam sectari uoluerint, debent uiri quidem uirorum adire coenobium, feminae uero mulierum ingredi monasterium; in hoc enim placatur *deus*. quae autem hactenus sunt dupla, teneant secundum regulam sancti patris nostri Basilii et secundum praeceptionem eius ita formentur: non habitent in uno monasterio monachi et monachae; ad
 25 ulterium enim intercipit cohabitationem. non habeat aditum monachus ad mona-

13–16 porro – praelati = Coll. Caes. IX 60 f. 82^r
 12,14; Grat. C. 18 q. 2 c. 21 col. 834,50–835,19

19–923,6 = Iuo decr. VII 25 (PL 161, 551 B–C); Iuo trip. A 2,

P VE 13–16 = Coll. Caes. 19–923,6 = Iuo decr., Iuo trip., Grat.

2 sponsiones] admissiones ed. Rom.^{ms} (*expectaueris* ordinationes; κατατάσσω ~ ordino habent Gloss.; cf. etiam LBG s. u. κατατάγη) | uirorum] cf. gr. T 4 quidam ed. Rom.: quosdam codd. (*an mendum Anastasii?* cf. gr. τινος)
 6 introitus] receptiones ed. Rom.^{ms} 8 mammona E edd. 11 Chalcedonensis (P^{ec}) Chalcedonensis V Calcedonensis E 13 de his om. F edd. | dotis + in monasteriis Coll. Caes. 14 acquisita E edd. | dicanda] „gr. dicata“ ed. Rom.^{ms}
 15 diffiniuimus E Coll. Caes. definimus ed. Rom.* (def- ut semper) 16 culpa fuerit Coll. Caes. | fuerint P 19 Ex hoc VE (cf. gr.): Et hoc P Iuo decr. Iuo trip., om. Grat. 21 quidem uiri E edd. 22 placatur] promeretur Vulg., sed cf. e. g. Cassiod. compl. in Hebr. c. 17,15–16 Donelin (PL 70, 1362 A 14); cf. etiam Vet. Lat. (Beuron) Hebr. 13,16 ad loc.
 23 teneant om. Iuo decr. Iuo trip. Grat., sed cf. gr. | regulam – secundum] om. P^{ac} (add. P^c in marg.) | nostri om. Iuo decr. Iuo trip. Grat. 25 cohabitatio Iuo decr. | non] si Iuo decr. Iuo trip. Grat., sed cf. gr. | aditum ~ παρησία (Anast. liberior uertit; cf. etiam ThLL s. u. aditus II)

μοιχεία γὰρ μεσολαβεῖ τὴν συνδιαίτησιν. μὴ ἐχέτω παρρησίαν μοναχὸς πρὸς μονάστριαν ἢ μονάστρια πρὸς μοναχὸν ἰδίᾳ προσομιλεῖν. μὴ κοιταζέσθω μοναχὸς ἐν γυναικείῳ μοναστηρίῳ μηδὲ συνεσθιέτω μοναστρίᾳ κατὰ μόνας. καὶ ὅτε τὰ ἀναγκαῖα τοῦ βίου παρὰ τοῦ ἀνδρείου μέρους πρὸς τὰς κανονικὰς ἀποκομίζονται, ἔξωθεν τῆς πύλης ταῦτα λαμβανέτω ἡ ἡγουμένη τοῦ γυναικείου μοναστηρίου μετὰ γράσος τινος μοναστρίας. εἰ δὲ συμβῇ καὶ συγγενῇ τινα θέλει θεάσασθαι ὁ μοναχός, ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς ἡγουμένης ταύτῃ προσομιλείτω διὰ μικρῶν καὶ βραχέων λόγων καὶ συντόμως ἐξ αὐτῆς ἀπαναχωρεῖτω.

ΚΑ΄

“Ὅτι οὐ δεῖ καταλιμπάνειν τοὺς μοναχοὺς τὰ οἰκεῖα μοναστήρια καὶ ἐν ἑτέροις μεταβαίνειν

Μὴ δεῖν μοναχὸν ἢ μονάστριαν καταλιμπάνειν τὴν οἰκεῖαν μονὴν καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἀπέρχεσθαι. εἰ δὲ συμβῇ τοῦτο, ξενοδοχεῖσθαι αὐτὸν ἀναγκαῖον, προσλαμβάνεσθαι δὲ ἄνευ γνώμης τοῦ ἡγουμένου αὐτοῦ οὐ προσήκει.

ΚΒ΄

15

“Ὅτι δεῖ μετ’ εὐχαριστίας καὶ πάσης φειδοῦς καὶ εὐλαβείας μοναχοὺς, εἰ συμβῇ, μετὰ γυναικῶν ἐσθίειν

Θεῶ μὲν τὸ πᾶν ἀνατίθεσθαι καὶ οὐ τοῖς ἰδίῳις θελήμασι δουλοῦσθαι μέγα χρῆμα τυγχάνει· εἴτε γὰρ ἐσθίετε εἴτε πίνετε, ὁ θεὸς ἀπόστολός φησι, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε. Χριστὸς οὖν ὁ θεὸς ἡμῶν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις αὐτοῦ τὰς ἀρχὰς τῶν ἁμαρτημάτων ἐκκόπτειν προστέταχεν· οὐ γὰρ ἡ μοιχεία μόνον παρ’ αὐτοῦ κολάζεται, ἀλλὰ καὶ ἡ κίνησις τοῦ λογισμοῦ πρὸς τὴν τῆς μοιχείας ἐγχείρησιν κατακέκριται λέγοντος αὐτοῦ· ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. ἔνθεν οὖν μαθητευθέντες λογισμοὺς ὀφείλομεν καθαίρειν· εἰ γὰρ καὶ πάντα ἔξεστιν, ἀλλ’ οὐ πάντα συμφέρει, ὡς ἐξ ἀποστολικῆς φωνῆς διδασκόμεθα. ἐπάναγκες οὖν ἐστὶ παντὶ ἀνδρὶ διὰ τὸ ζῆν ἐσθίειν. καὶ οἷς μὲν βίος ἐστὶ γάμου καὶ τέκνων καὶ λαϊκῆς διαθέσεως, ἀναμίξ ἐσθίειν ἄνδρας καὶ γυναῖκας τῶν ἀδιαβλήτων ἐστὶ, μόνον τῷ διδόντι τὴν τροφήν τὴν εὐχαριστίαν προσάγοντας καὶ μὴ διὰ τινων θυμελικῶν ἐπιτηδευμάτων εἴτουν σατανικῶν ἁσμάτων κιθαρῶν τε καὶ πορνικῶν

19–20 1 Cor. 10,31 23–24 Mt. 5,28 25 1 Cor. 10,23

2–3 μὴ – μοναστηρίῳ cf. Conc. Trull. can. 47, ACO ser. II, II 4 p. 44,2 12–14 cf. Conc. Chalc. can. 4, ACO II 1,2 p. 159, Synag. tit. 33,3 (= Jo. I 1 p. 72–74); Nou. Iust. 3,2 pr. p. 21,28–30; 5,7 p. 33,14–19 Schöll/Kroll; cf. Troianos p. 305 28–924,1 καὶ – λυγισμάτων cf. Conc. Trull. can. 51, ACO ser. II, II 4 p. 45,3–4

(H) V T (M) Can (= Ba Ms Vl Val Cl Pr La Mn Tr)

1 τῇ συνδιαίτησιν T edd. | μὴ] μηδὲ Tr | μοναχὸς παρρησίαν V Cl Pr La Mn Tr 2 ὀμιλεῖν V Mn Tr προσομιλείτω Cl La | μὴ] μηδὲ Tr | κοιταζέτω V 3 ἐσθιέτω V Mn | μονάστρια V (prob.) T Mn Tr 4 τοῦ² om. V | ἀνδρώου T V^{lpc} Pr^{pc} Tr edd. 5 γυναικείου] οἰκείου Tr 6 συμβῇ om. V | θέλη Val θελήσει Vc edd. | ὁ om. Ba 8 καὶ – ἀπαναχωρεῖτω om. V Cl Pr La Mn | ὑπαναχωρεῖτω Tr ἐπαναχωρεῖτω ed. Rom.* 12 Μὴ δεῖν] Οὐ δεῖ Tr 12–13 ἐπέρχεσθαι Cl 13 τοῦτο συμβῇ La | δὲ² + αὐτὸν Vl Val 14 γνώμης om. Val | προσῆκεν Vl 18 οὐ] μὴ La | δουλοῦσθαι erasum in V 19 πίνετε] τι ποιεῖτε T (ex N. T.) 20 οὖν] δὲ Tr 23 ἐμβλέψας γυναικὶ] βλέπων γυναῖκα N. T., sed saepe sic laudatur locus apud patres graecos | γυναῖκα Ba (ex N. T.) | ἐπιθυμῆσαι + αὐτὴν V Cl Pr Mn + αὐτῆς La Tr (cf. varias lectiones in N. T.) 24 καθαίρειν V T Val La Mn edd. i. t. (corr. ed. Rom.^{ms}) 26 μὲν + ὁ Tr 27 ἄνδρας + τε V Mn 28 μόνω Vl La | τὴν¹ om. V Ms La Mn Tr | προσαγέτωσαν T edd. (cf. lat.) | καὶ om. Tr | διὰ] μετὰ Tr 29 ἐπιτηδευμάτων θυμελικῶν Pr | εἴτουν] ἦτουν Ms Cl Pr ἦγουν Val | κιθαρικῶν Tr

cham uel monacha ad monachum secreto ad colloctionem. non cubet monachus in muliebri monasterio neque cum monacha singulariter conuiuetur. et quando necessaria uitae a uirorum parte ad regulares deferuntur, extra portam haec suscipiat abbattissa monasterii feminarum cum quadam uetula monacha. porro si contigerit et aliquam propinquam suam uidere uoluerit monachus, in praesentia abbattissae huic confabuletur per modica et compendiosa uerba et in breui ab ea discedat.

XXI.

PL 129, 488

Quod non oporteat monachos deserere propria monasteria et in alia transire

Non oportere monachum uel monacham monasterium proprium relinquere et ad alia proficisci. quodsi contigerit hoc, recipi hunc hospitio necesse est, assumi autem eum sine uoluntate abbatis eius non conuenit.

XXII.

Quod oporteat cum gratiarum actione et omni paritate ac reuerentia monachos, si contigerit, cum feminis manducare

Deo quidem totum committere et non propriis uoluntatibus deseruire magna res est. siue enim *manducatis siue bibitis*, diuinus apostolus dicit, *omnia in gloriam dei facite*. Christus ergo deus noster in euangelis suis initia peccatorum recidere praecepit; non enim moechia tantum ab eo inhibetur, sed et motio cogitationis ad moechiae commissum damnatur dicente eo: *qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam, iam moechatus est eam in corde suo*. hinc ergo edocti cogitationes debemus mundare. nam etsi *omnia licent, sed non omnia expediunt*, ut ex apostolica uoce docemur. necessarium ergo est omni homini manducare, ut uiuat. et quidem inter eos quibus uita est nuptiarum et natorum atque laicalis affectus, manducare uiros et mulieres simul nulli detractio patet, tantum ut ei qui dat escam gratias agant et non ab eis per quasdam thymelicas uoluptates satanae imago cantibus citharisque ac meretriciis

9–11 = Coll. Caes. IX 55 f. 82^r

P VE 9–11 = Coll. Caes.

1 cubat Iuo decr. 2 singulariter cum monacha ed. Rom.* 3 deferuntur + monachas Iuo decr. 4 et] ut F Iuo decr. edd., sed cf. gr. 8 transire in alia E edd. 9 oportet Coll. Caes. 10 hoc om. Coll. Caes. | hunc + uel hanc Coll. Caes. 11 eum] cum E, om. Coll. Caes. | eius om. Coll. Caes. 15 committere] omni tempore (sic) P 18 ab eo tantum ed. Rom.* 19 concupiscendam P, sed cf. Vulg. | eam] Anast. ex Vulg., ut uidetur 24 detractio P | agant] cf. gr. T 25 satanae imago] Anast. pro σατανικῶν intellexit σατάν εἰκῶν (Dubielzig) ideoque uerbo εἴτουν neglecto et uerbis ab eis et coli uideatur additis sententiam penitus mutauit („gr. et non per quasdam thymelicas uoluptates hoc est satanicas cantilenas citharasque et meretrices inflexiones, quibus“ ed. Rom.^{ms}) | cantibus scripsi coll. gr.: cantantibus codd. | ac] atque E edd. | metriciis P

λυγισμάτων· οἷς ἐπέρχεται προφητική ἀρὰ οὕτως· λέγουσα· οὐαὶ οἱ μετὰ κιθάρας καὶ ψαλτηρίου τὸν οἶνον πίνοντες, τὰ δὲ ἔργα κυρίου οὐκ ἐμβλέπουσι καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ οὐ κατανοοῦσι. καὶ εἰ πώποτε εἶεν τοιοῦτοι ἐν τοῖς χριστιανοῖς, διορθούσθωσαν· εἰ δὲ μὴ γε, κρατεῖτωσαν ἐπ' αὐτοῖς τὰ παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν κανονικῶς ἐκδοθέντα. οἷς δὲ ὁ βίος ἐστὶν ἡσύχιος καὶ μονότροπος, ὡς συνταξαμένοις κυ- 5
 Ha. 501 ρίω τῷ θεῷ ζυγὸν μονήρη ἄραι, καθίσαι τε κατὰ μόνας καὶ σιωπῆσαι. ἀλλὰ μὴν καὶ τοῖς ἱερατικὸν ἐκλεξαμένοις βίον οὐδ' ὅλως ἔξεστι κατ' ἰδίαν γυναιξὶ συνεσθίειν, εἰ μὴ πῶ μετὰ τινων θεοφόβων καὶ εὐλαβῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἵνα καὶ αὐτὴ ἡ συν-
 εστίασις πρὸς κατόρθωσιν πνευματικὴν ἀπάγῃ· καὶ ἐπὶ συγγενῶν δὲ τὸ αὐτὸ ποι-
 εῖτω. εἰ δὲ καὶ αὐθις ἐν ὁδοιπορίᾳ συμβῇ τὰ τῆς ἀναγκαίας χρείας μὴ ἐπιφέρεισθαι 10
 μοναχὸν ἢ ἱερατικὸν ἄνδρα καὶ διὰ τὸ ἀναγκαῖον καταλῦσαι βούλεται εἴτε ἐν παν-
 δοχείῳ ἢ καὶ ἐν οἴκῳ τινός, ἄδειαν ἔχειν αὐτὸν τοῦτο ποιεῖν, ὡς τῆς χρείας κατ-
 επειγούσης.

1–3 cf. Is. 5,11–12 6 cf. Thren. (Lam.) 3,27–28

10–13 cf. Can. ap. 54, Synag. tit. 30,3 (= Jo. I 2 p. 37), Metzger III p. 296

(H) V T (M) Can (= Ba Ms VI Val Cl Pr La Mn Tr)

1 λιγυσμάτων VI Tr λιγισμάτων Val^{ac} | ἢ ante προφητική add. Tr 2 πίνουσιν Ba Ms (ex Sept.) | καὶ² + εἰς V Mn 3 πῶ ποτε Tr ed.Rom.* 5 οἷς] ὧ Tr | ὡς συνταξαμένοις] ὁ συνταξάμενος V Cl Pr Mn ὡς συνταξάμενος La Tr 6 καθίσεται (καθήσεται Tr) κατὰ ... σιωπήσει V Cl Pr La Mn Tr (ex Sept., ut uidetur) | καθίσαι τε] καθήσεται καὶ Ba καθῆσαι τε Ms | κατὰ μόνας om. T edd. (cf. lat.) 7 γυναικὶ V 8 πῶ] πῶ ed.Rom.* | καὶ²] ἢ καὶ Ms ἢ Val 9–10 ποιείσθω ed.Rom.* (ex lat., ut uidetur) 11 ἢ] ἢ καὶ Ba Ms Val Cl Pr καὶ VI | βούλεται om. T (cf. lat.) 12 ἢ καὶ] ἢ V La Mn εἴτε Tr 12–13 κατεπειγούσης + μόνον μετ' εὐλαβείας Tr („al. cod. addit. μόνον ἔστω μετ' εὐλαβείας“ ed.Rom.^{ms})

contortionibus coli uideatur; quibus superueniet prophetica maledictio quae ita dicit:
 Vae qui cum cithara et psalterio uinum bibunt, opera autem domini non intuentur et
 opera manuum eius non intellegunt! et si usquam fuerint inter christianos huiusmo-
 di, corrigantur; sin autem, obtineantur super eis quae sunt ante nos regulariter edita.
 5 quibus autem uita est solitaria et unius moris, ut eis uidelicet est qui domino deo
 iugum se singulare tollere spondent, sedere et tacere conuenit. sed et his qui sacratam Ha. 502
 elegerunt uitam nullo modo licet secreto cum mulieribus conuiuari, nisi forte cum
 quibusdam deum timentibus et reuerendis uiris uel etiam mulieribus, quatinus et ipsa
 conuiuatio ad directionem spiritalem proficiat; et inter consanguineos quoque id-
 10 ipsum efficiatur. rursusque si contigerit in itinere monachum uel sacratum uirum
 non circumferre quae uictui oportuna sunt et propter necessitatem diuertere siue in
 xenodochium siue in domum alicuius, licentiam habebit hoc faciendi, tanquam ur-
 gente necessitate.

P VE

2-3 Vae – intellegunt] *Anast. uertit ex gr.; cf. etiam Vet. Lat. (Beuron) Is. 5,11-12* 2 cythara V citera E 3 intelli-
 gunt E *edd.* 4 obtineant *ed. Rom.** 5 uita – moris] uita est quieta et solitaria *ed. Rom.^{ms}* | est² *om. ed. Rom.** | qui
 domino deo] quid non deo E qui domini F² *edd.* 6 sedere et tacere] *cf. gr. T* 7 elegere *ed. Rom.** 11 opportuna
*ed. Rom.**

Rom. 696 Τῷ τὰ πάντα ἀγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ κυρίῳ Ἀδρι-
 La.-Co. 624 ανῷ πάπῃ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ταράσιος ἐλέει θεοῦ ἐπίσκοπος Κωνσταντινου-
 Ha. 508 Ma. 458 πόλεως νέας Ῥώμης ἐν κυρίῳ χαίρειν
 PG 98, 1436

Ἦρκει μὲν ἡ σωτηριώδης οἰκονομία τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ πρὸς εἰρήνην ὁμόνοιάν τε καὶ συμφωνίαν πᾶσι τοῖς χριστιανοῖς. αὐτὸς γὰρ
 PG 98, 1437 μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν τοῖς ἀποστόλοις αὐτοῦ ἐμφυσήσας ἔφη· εἰρήνην τὴν
 La.-Co. 625 ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφίημι ὑμῖν. τοῦνεκεν διαμαρτυρόμενος πᾶσιν ἡμῖν
 ὁ ἀρπαγείς εἰς τρίτον οὐρανὸν καὶ εἰς τὸν παράδεισον εἰσελθὼν καὶ ἀκούσας ἄρρητα
 ῥήματα Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος ἀπεφώνησε εἰπὼν· Χριστὸς ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ
 ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἐν καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν, ἐν τῇ 10
 σαρκὶ αὐτοῦ. καὶ αὖθις Θεσσαλονικεῦσι γράφων παραγγέλλει· ἄρα οὖν, ἀδελφοί,
 στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγου εἴτε δι' ἐπιστολῆς
 Ha. 509 ἡμῶν. ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἀρχέκακος ἐχθρὸς διάβολος οὐ διέλιπε κατὰ διαφόρους καιροὺς
 τὴν ἐποικοδομηθεῖσαν ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν ἐκκλησίαν κατὰ 15
 τὸ δοκοῦν αὐτῷ διασχίζειν τε καὶ διαρρήσσειν, ἐαυτὸν παρεισφύρων διὰ τινων 15
 αὐτῷ ἐπακολουθούντων ἀνδρῶν πονηρῶν, καὶ ζιζάνια ἐπισπείρειν ἐν ταύτῃ τῇ
 χώρᾳ τῇ γεωργηθείσῃ ὑπὸ τῶν σαλπίγγων τοῦ πνεύματος ἀγίων ἀποστόλων —
 αὐτοὶ γὰρ δύναμιν ἐξ ὕψους λαβόντες ταύτην τῇ αὐλακί τῆς θείας ἐνεργείας ἀρο-
 Ma. 459 τριάσαντες τροφὴν ζωῆς αἰωνίου κατέλιπον δρέπεσθαι τοῖς δι' αὐτῶν πιστεύ-
 σασιν —, τούτων τὴν θεηγόρον διδασκαλίαν λαβόντες οἱ κατὰ καιροὺς ταύτης ποιμέ- 20
 νες καὶ φύλακες ἅγιοι πατέρες ἡμῶν τὰ μὲν ζιζάνια ἥτοι αἰρέσεις καὶ καινοτομίας
 παρεισκριθείσας καὶ ἐπεισαχθείσας πρόρριζον ἐξέτεμον καὶ τὸν ἀμητὸν καθαρὸν τῇ
 ἀρούρᾳ διετήρησαν.
 Ἦ οὖν ὑμετέρα ἀρχιεροπρεπὴς ἀδελφική ἀγιωσύνη, τούτοις ὁμιλήσασα διὰ τῶν
 αὐτῶν θεηγόρων διδασκαλιῶν καὶ παρ' αὐτῶν λαβοῦσα τὸν τῆς ἀληθείας λόγον, 25
 τὰς νυνὶ ἀκανθώδεις βλαστησάσας βοτάνας, τῇ τῶν πιστοτάτων καὶ εἰρηνοποιῶν
 βασιλέων ἡμῶν συμφωνοῦσα ἀληθείᾳ, ἐκτίλει τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος ἔσπευσεν,
 ἀποστείλασα κατὰ τὴν ἡμῶν γραφεῖσαν αὐτῇ αἵτησιν πρὸς τὸ γενέσθαι οἰκουμενι-
 κὴν σύνοδον ὁμωνύμους ἄνδρας τῷ πρωτάρχῳ τῶν ἀποστόλων Πέτρῳ ὧν παρα-
 γενομένων οἱ τε εὐσεβεῖς καὶ γαληνότατοι ἡμῶν βασιλεῖς τούτους εὐμενῶς δεξάμενοι 30

4–5 Tit. 2,13 5–7 αὐτὸς — ὑμῖν² cf. Ioh. 20,19–22 et 14,27 8–9 ὁ — ῥήματα cf. 2 Cor. 12,24 9–11 Eph.
 2,14 11–13 2 Thess. 2,15 13–23 ἐπειδὴ — διετήρησαν cf. Mt. 13,25–30.36–39 14 cf. Eph. 2,20 18 cf. Lc.
 24,49 25 cf. Eph. 1,13; 2 Tim. 2,15 27 cf. Eph. 6,17

1–930,26 cf. Grumel/Darrouzès, Reg. n. 359 29–928,8 ὧν — γέγονεν cf. Act. I p. 46,30–48,22 (sacra imp. ad
 syn.)

(H)VTM 13 post ἡμῶν des. H reliquis huius epistulae partibus omissis

1 κεφάλ(αιον) γ' H^{mg} T^{mg} (partim euanidum in T) γ' V^{mg} 2 τῆς πρεσβυτέρας om. V | ἐλέει M: ἐλέω T edd.
 ἐλέ sine abbr. HV 4 Ἦρκει μὲν Ἦ (om. H) προκειμένη HV 5 πᾶσι + ὠκονόμηται V (locus euanidus in
 H) 6 ἔφη] εἶπεν V 7 τὴν ἐμὴν] sic etiam e.g. Conc. Const. III, ACO ser. II, II 2 p. 768,9–10 | τοῦ ἔνεκεν
 M 8 τρίτον om. M 10 λύσας] διαλύσας T edd. 11 ἄρα] ἄρ' H ἄρ' V 13 κατέλιπε ed. Rom.* ex
 Vc 16 ἀκολουθούντων M | πονηρῶν ἀνδρῶν V 18 λαβόντες + καὶ V 18–19 ἀρόσαντες VM (sed cf.
 Deut. 22,10 et al. in Sept.) 20 ταύτης om. M 22 πρόρριζον] πρὸ ριζῶν M 23 ἀρούρᾳ] ἐκκλησία M
 24 ἀδελφική om. M 26 βλαστησάσας ἀκανθώδεις M 26–27 τῇ — ἀληθείᾳ] locus suspectus 26 τῶν]
 τούτων V 27 ἡμῶν + τῶν T | συμφωνοῦσα Dubielzig coll. lat. (συμφωνῶν iam ed. Rom.*): συμφών V (sine
 abbr.) συμφώνων T συμφώνω M | ἀληθείᾳ] συνηθείᾳ (uel φιλαληθείᾳ) conl. Dubielzig | ἐκτεῖλαι V ἐκτίλλαι
 T ed. Rom. ἐκτίλλαι M, corr. ed. Reg. 28 κατὰ om. V 30 εὐμενῶς] εὐσεβῶς V

Per cuncta sanctissimo et beatissimo fratri et comministro domino Hadriano papae senioris Romae Tarasius misericordia dei episcopus Constantinopoleos nouae Romae in domino salutem

Rom. 696
La.-Co. 623
Ha. 507 Ma. 457
PL 129, 497

Sufficeret quidem salutaris dispensatio *magni dei et saluatoris nostri Iesu Christi* ad
 5 pacem, unanimitatem et concordiam omnibus christianis. ipse nanque post ex mortuis resurrectionem apostolis suis *insufflans* ait: *pacem meam do uobis, pacem meam relinquo uobis*. cuius rei gratia contestans omnibus nobis ille qui *raptus in tertium caelum* et *in paradisum* ingressus *audiuit arcana uerba*, Paulus uidelicet diuinus apostolus, asseruit dicens: *Christus est pax nostra, qui fecit utraque unum, et medium parietem maceriae* dissoluens, *inimicitiam, in carne sua*. et rursus Thessalonicensibus praecipiens ait: *itaque, fratres, state et tenete traditiones, quas didicistis siue per sermonem siue per epistolam nostram*. sed quoniam *inimicus* qui ab initio nequam est – haud dubium quin diabolus – non dimisit per diuersa tempora aedificatam supra *fundamentum apostolorum et prophetarum* ecclesiam secundum quod sibi
 10 uisum est discindere atque disrumpere, semet inferens per quosdam se sequentes uiros malos, et *zizania superseminare* in regione hac quae cultata est a tubis spiritus, apostolis scilicet sanctis – ipsi enim *uirtute ex alto* accepta et hac sulcis diuinae operationis proscissa escam aeternae uitae reliquerunt his qui per ipsos crediderunt carpendam –, horum deiloquam doctrinam sancti patres nostri, qui huius pastores et
 15 custodes per singula fuere tempora, suscipientes zizania, id est hereses et nouitates subreptas atque introductas, radicitus exciderunt et messem mundam ruri conseruauerunt.

Vestra ergo fraterna et summo pontificio decorata sanctitas, cum his per deiloquas suas doctrinas quodammodo sermocinata et ab eis accepto *ueritatis uerbo*, spinosas
 25 herbas quae nunc germinauerunt, fidelissimorum et pacificorum imperatorum <nostrorum> ueritati concordans, euellere machera *spiritus* festinauit, mittens secundum scriptam sibi petitionem nostram ad uniuersalem synodum faciendam aequiuocos uiros principis apostolorum Petri; quibus aduenientibus pii et tranquillissimi imperatores nostri eos benigne suscipientes ad nos iuebant mitti, per eos litteras uestras

P VE 4 post magni des. mut. V, dehinc adhibetur H

8 scilicet F edd. 10 dissoluens Anast. ex gr., ut uidetur (cf. gr. T): soluens Vulg. (dissoluit ed. Rom.^{ms}) 13 haud dubium quin om. ed. Rom.* 16 regione] religione P | cultata] culta ed. Rom.*, sed cf. Lat. Ital. et MLW s.u. culto 17 uirtutem P (prob.) EH, corr. F² | accepta E: accepto P excepta H | diuinae sulcis F edd. 18 aescam P 21 subreptas P (inde La.-Co.^{ms}) H F²: subrepta E addititias ed. Rom.* | ruri] aruo ed. Rom.* 25–26 nostrorum suppleni coll. gr.; cf. infra l. 29 et p. 929,6 26 machaera ed. Rom.* 27 sibi scriptam EH (corr. F) 29–929,1 per – suscipientibus] cf. gr. V T

- Rom. 697 πρὸς ἡμᾶς ἐκέλευον πέμπεσθαι. καὶ δι' αὐτῶν δεξάμενοι τὰ γράμματα ὑμῶν καὶ ὁμιλήσαντες αὐτοῖς τὰ προσήκοντα, προσεκαλεσάμεθα καὶ τοὺς ἐκ τῆς ἀνατολῆς ἱεροπρεπεῖς ἄνδρας Ἰωάννην καὶ Θωμᾶν, λόγου καὶ γνώσεως μετέχοντας καὶ εὐλαβεία καὶ σεμνότητι κεκοσμημένους· παρῆσαν γὰρ ἐνταῦθα κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ αὐτοὶ ἐληλυθότες. 5
- PG 98, 1440 Καὶ δὴ συναθροισθέντων πάντων τῶν θεοφιλῶν ἐπισκόπων τῆς ἐνταῦθα διοικήσεως κατ' ἐπίνευσιν καὶ θεῖον ζῆλον τῶν πιστοτάτων καὶ εὐσεβῶν βασιλέων ἡμῶν καθέδρα συνόδου γέγονεν. ἀλλὰ τινες ἐξ ἀφρόνων φρενῶν κινήθεντες ταραχὴν ἐν ἑαυτοῖς ποιησάμενοι ἐξανέστησαν ἡμᾶς τῆς καθέδρας, καὶ κωλυθέντες ἐνιαυτὸν ἕνα ἡσυχῇ διεμείναμεν. τοῦ δὲ χρόνου παρελθόντος αὐθις οἱ θεοφιλεῖς ἐπίσκοποι συναθροίζεσθαι ἐν τῇ Νικαέων λαμπρᾷ μητροπόλει τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας παρὰ τῶν εὐσεβῶν βασιλέων ἡμῶν ἐκελεύοντο. καὶ δὴ καὶ ἡμεῖς συνεκδήμους ἡμῖν λαβόντες 10 τοὺς τε θεοφιλεῖς ἄνδρας καὶ τοποτηρητὰς ὑμῶν, ὡσαύτως καὶ τοὺς ἐκ τῆς ἀνατολῆς ἐληλυθότας, ἀφικόμεθα ἐν τῇ αὐτῇ μητροπόλει. καὶ προκαθεσθέντων ἀπάντων ἡμῶν κεφαλὴν ἐποίησάμεθα Χριστόν· ἔκειτο γὰρ ἐν ἀγίῳ θρόνῳ τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον ἐπιφωνοῦν πᾶσιν ἡμῖν τοῖς συνελθοῦσιν ἱερουργοῖς ἀνδράσι· κρίμα δίκαιον κρίνατε, δικάσατε τῇ ἀγίᾳ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ γενομένη καινοτομίᾳ. 15
- La.-Co. 628 Καὶ προκριθέντων ἀναγνωσθῆναι τῶν τῆς ὑμετέρας ἀδελφικῆς ἀγιότητος γραμμάτων ἡμεν ἐν κοινῇ χορεΐᾳ ἅπαντες τοῖς πνευματικοῖς ἐδέσμασιν ὡς ἐν βασιλικοῖς δείπνοις ἐντροφῶντες, ἅπερ ὁ Χριστὸς διὰ τῶν σῶν γραμμάτων εὐωχουμένοις εὐ- 20 τρέπιζε. καὶ ὡς ὀφθαλμὸς τὸ ὅλον σῶμα πρὸς τὴν τῆς εὐθείας καὶ ἀληθείας τρίβον ὑπεδείκνυες. οὕτως οὖν τὰ διεργαζόμενα μέλη εἰς ἕν συνεβιβάζετο· οὕτως ἡ ἀληθὴς συμφωνία ἐκρατύνετο· οὕτως ἡ καθολικὴ ἐκκλησία τὴν ἔνωσιν ἀπελάμβανε. μεθ' ὧν καὶ τῶν ἐκ τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως ἀποσταλέντων ἡμῖν γραμμάτων ἡ ἀνάγνωσις γεγонуῖα τὸ ἀκραινές τῆς πατρικῆς παραδόσεως ἐδείκνυε κάλλος. καὶ τῆς ἀλη- 25 θείας ἡ δύναμις ἐκρατύνετο, προκαταρχόντων δηλονότι τῆς ἀναγνώσεως πατρικῶν χρήσεων πλείστων. τούτων οὕτως γενομένων ὡμολογεῖτο παρὰ πάντων ἡμῶν τῶν εὐδοκίᾳ θεοῦ συναθροισθέντων ἡ ὀρθὴ καὶ ἀδιάβλητος ὁμολογία, ἣτις παρ' ὑμῶν ἀπεστάλη ἡμῖν καὶ δι' ἀναφορᾶς ὑμῶν καὶ τοῖς εὐσεβέσιν ἡμῶν βασιλεῦσι. καὶ πάντες οἱ τῆς αἰρετικῆς ἐκείνης φάλαγγος αἰρεσιάρχαι καὶ οἱ τούτοις ἀκολουθή- 30

3 cf. 2 Cor. 8,7 16–17 Zach. 7,9; cf. Ioh. 7,24

10–12 τοῦ – ἐκελεύοντο cf. Dölger/Müller, Reg. n. 345a (ubi hic locus addendus) 14–17 καὶ – καινοτομίᾳ cf. Conc. Ephes. (Cyr. Alex. apolog. ad Theodos. imp. [CPG 5224 = 8790]), ACO I 1,3 p. 83,24–27 19–21 ἡμεν – εὐτρέπιζε ~ Conc. Chalc. (epist. ad Leonem papam [CPG 5957 = 9022]), ACO II 1,3 p. 116,30–32; cf. Ulpus p. 356 adn. 11 21–22 πρὸς – ὑπεδείκνυες cf. Conc. Ephes. (mandatum orientalium [CPG 8742]), ACO I 1,3 p. 38,28 30–930,1 καὶ¹ – ἀπορρήξαντες cf. supra p. 854,22–856,1

V T M 19–21 ~ Conc. Chalc.

1 καὶ δι' αὐτῶν δεξάμενοι M: δι' αὐτῶν δεξαμένων ἡμῶν (ὑμῶν V) et post ἡμῶν interp. V T edd. (cf. lat.) 4 γὰρ om. M | καιρὸν αὐτὸν V 6 δὴ + ἀναγνωσθέντων τῶν προγραμμάτων V 8 ἀφρόνων M (cf. e.g. Conc. Const. III, ACO ser. II, II 1 p. 482,3): ἀφρένων V T edd. | ἐν om. V 12 καὶ² om. T edd., sed cf. lat. 14 αὐτῇ] αὐτῶν V | προκαθεσθέντων] fort. exspectaueris καθεσθέντων coll. lat. (cf. ed. Rom.^{ms}), sed ἀπάντων ἡμῶν ad patriarcham et legatos, non ad omnes episcopos pertinere uidetur; cf. etiam LC et Act. III p. 226,22 16 ἀνδράσι om. M^{ac} (add. M^{ms}) 18 προκριθέντες V 18–19 τῶν – γραμμάτων T edd. (cf. lat.): τὰ ... γράμματα V M 18 ἀδελφικῆς om. ed. Rom.* 19 ἡμεν] οἱ μὲν T | βασιλικοῖς + ἐδέσμασι καὶ M 20–21 ἡὐτρέπισε Conc. Chalc. 21 τῆς εὐθείας καὶ] εὐθεῖαν τῆς M, sed cf. lat. et e.g. Conc. Ephes., ACO I 1,7 p. 54,33 22 ὑπεδείκνυες T (cf. lat.): ὑποδεικνύοντες V ὠδήγεις M 26 προκαταρχόντων – ἀναγνώσεως ~ praepositis ... lectioni? | προκαταρχουσῶν M, sed cf. e.g. Act. I p. 44,3 et supra p. 908,5 | πατρικῶς V 27 ὡμολογήθη M 28 ἀδιάβλητος] ἀδιαίρετος V 29 ὑμῶν¹] ἡμῶν M | ἐπεστάλη V | ἡμῖν] ὑμῖν M | ὑμῶν²] ἡμῶν M 30 φάλαγγος (cf. infra p. 930,13) om. V T κακίας ed. Rom.* (ex lat.)

nobis suscipientibus. et locuti cum illis quae conueniebant, aduocauimus et eos qui ab oriente uenerant sacerdotio decoratos uiros, Iohannem scilicet et Thomam, uerbi *et scientiae* participes atque reuerentia et modestia perornatos; aderant enim hic et Rom. 697 ipsi per idem tempus peruenientes.

- 5 Itaque congregatis omnibus deo amabilibus episcopis huius dioeceseos per nutum et diuinum zelum fidelissimorum et piorum imperatorum nostrorum sessio synodi facta est. sed quidam ex insensatis sensibus moti turbationemque inter se facientes exsurgere nos fecerunt e consessu, et prohibiti anno uno taciti mansimus. at uero anno transacto rursus deo amabiles episcopi congregari in Nicaensium clara metropoli
10 Bithyniensium prouinciae a piis imperatoribus nostris iussi sunt. siquidem et nos comites nobis asciscentes deo amabiles uiros et loci seruatores uestros, similiter et eos qui de oriente uenerant, perreximus ad eandem metropolim. qui cum omnes sedissemus, caput fecimus Christum; iacebat enim in sancta sede sanctum euangelium, contestans omnibus nobis sacratis uiris qui conueneramus: *iudicium iustum iudicate*,
15 iudicate inter sanctam dei ecclesiam et nouitatem quae facta est.

- Et cum praelatae primitus uestrae fraternae sanctitatis litterae legerentur, praestolabantur omnes spiritalibus eduliis tanquam in regalibus cenis fruantes quae Christus per litteras tuas epulantibus praeparabat. et sicut oculus totum corpus ad rectitudinis et ueritatis semitam ostendebas. sic ergo dirrupta membra in unum conueniebant, La.-Co. 627
PL 129, 499
20 sic uera consonantia confirmabatur, sic catholica ecclesia unitatem recipiebat. cum quibus et earum quae de orientali dioecesi missae sunt nobis litterae lectione facta integra paternae traditionis pulchritudo demonstrabatur. et ueritatis potentia confirmabatur, praepositis uidelicet lectioni plurimis testimoniis patrum. his ita gestis praedicabatur a nobis omnibus qui beneplacito dei congregati eramus recta et irreprehensibilis confessio, quae nobis missa est a uobis et per relationem etiam piis
25 imperatoribus nostris. et omnes hereticae illius prauitatis heresiarchae et qui eos Ma. 461

11–13 similiter – Christum ~ LC IV 24 p. 550,7–9 (= IV Capit. p. 488,27–29; *deest in *Hadr.*): De eo, quod superciliose et indocte dixerunt: „Similiter et qui ab Oriente uenerunt coniunximus in eadem Nicea metropoli (metropolim Capit.) et praesidentibus omnibus nobis caput fecimus Christum.“

P EH 11–13 ~ LC

2 scilicet om. EH edd. | uerbi ~ λόγου? *expectaueris* sermonis coll. 2 Cor. 8,7 5 dioeceseos codd., corr. ed. Rom. 6 nostrorum om. E edd. 7 inter] intra E edd. 7–8 exurgere EH 8 consensu P H 9 Nicaensium E: Nicaen-sium P H Nicensium F edd. 10 Bithyniensium P E 12 qui? fort. atque scribendum (*Dubielzig*), cf. gr. 13 euangelium sanctum F edd. 16 prelate codd. 16–17 praestolabantur (prest- codd.) ~ ἤμεν ἐν κοινῇ χορεύει? („gr. communi confidebamus corona omnes“ ed. Rom.^{ms}; cf. ACO II 3,2 p. 93,25 eramus in communi corona) 17 cænis P 19 dirupta E edd. 21 eorum codd., corr. ed. Rom. | diocesi codd., corr. ed. Rom. 22–23 et – confirmabatur om. F (ac uis ueritatis roborabatur suppl. ed. Rom.* ex gr.) 23 propositis ed. Rom.*; sed cf. gr. | ita] itaque ed. Rom.* 25 relationem (i. e. Hadr. epist.) ~ ἀναφορᾶς; cf. Act. II p. 195,3 al. 26 prauitatis (prauitati EH, corr. F²) Anast. uertit φαυλότητος (*Dubielzig*); cf. infra p. 931,8 et 931,13

- Ma. 462 σαντες καὶ ἀδιαστρόφως τὸν βίον ἀπορρήξαντες ὁμοίᾳ ἀφοσιώσει κατεδικάσθησαν τῶν πρὶν αἰρετισάντων ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ· οἱ γὰρ τῷ βίῳ παρόντες ὡμολόγησαν τὴν σωτηρίαν δι' ἐγγράφων αὐτῶν λιβέλλων.
- Ha. 512 Καὶ οὐδαμῶς εἶασε Χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν, ἡ πέτρα ἐν ᾗ ἐστηριγμένοι ἐσμέν, τὸν ἄνωθεν ὑφαντὸν δι' ὅλου χιτῶνα εἴτουν τὴν παρ' αὐτοῦ καὶ ἐπ' αὐτῷ οἰκοδομηθεῖσαν ὅτι ἐκκλησίαν αὐτοῦ διεσχισμένην καὶ διερρηγμένην καὶ τὰ μέλη ἄλλοτε ἄλλως κινούμενα, ἀλλ' ἅμα ταῖς παλαιαῖς αἰρέσεσι καὶ τὴν πλάνην τῆς καινῆς φαυλότητος τῶν χριστιανοκατηγόρων τῶν κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων λυττησάντων τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ ἀνέτρεψε καὶ τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος ἐξεκέντησε. καὶ πεπληροφορήμεθα κατὰ πάντα καὶ διὰ πείρας αὐτῆς ἐγνωμεν, ὅτι ἰσχύει ὑπὲρ ἅπαντα ἡ 10
- Rom. 698 ἀλήθεια καὶ νικᾷ κατὰ τὴν ἀψευδῆ τοῦ εἰπόντος φωνήν, ἀντιτάσσεται δὲ αὐτῇ τὸ σύμπαν οὐδέν, καὶ ἔστιν εὐσθενεστάτη ὡς κατεξανίστασθαι παντὸς ἐχθροῦ καὶ τῶν ἀνθεστηκότων αὐτῇ διαλύει τὰς φάλαγγας. ἰδοὺ γάρ, ἰδοὺ τὰ μὲν τῶν ψευδηγορησάντων ἤργησε χεῖλη, καὶ πέπαυται τῶν ἐκτόπων δυσφημιῶν ἡ ἀχλύς, ἀνέλαμψε δὲ τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων τὸ κάλλος πανταχόθεν τῆς αἰρετικῆς δυσφημίας 15 ἐκβεβλημένης, καὶ ἡ ἐκκλησία τὸν ἴδιον ἐκληρώσατο κόσμον καὶ ἔλαβεν ἀνάπαυσιν
- PG 98, 1441 ἐκ τῶν συνεχόντων πόνων· ἄσειστος γάρ ἐστι καὶ ἀκαταμάχητος, ἥς πύλαι ἄδου καὶ ἀπιστίας τὴν πίστιν οὐ κατισχύσαι ποτε δυνήσονται, ὡς ἐκ τῆς κυριακῆς φωνῆς ἠκούσαμεν· καὶ ἐπλήσθη χαρᾶς τὸ στόμα ἡμῶν καὶ ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἀγαλλιάσεως· καὶ ἐγενήθημεν εὐφραινόμενοι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ᾗ προκαθεζόμεθα κατὰ θεοῦ βούλησιν. 20
- Ταῦτα οὖν γεγόνاسι Χριστοῦ τοῦ ἐπὶ πάντων ἡμῶν θεοῦ εὐδοκήσαντος διὰ τῶν ὀρθοδόξων καὶ ἀνδρειοτάτων ἡμῶν βασιλέων. αὐτοὶ γὰρ κατὰ παντὸς τόπου τὰς σεπτὰς εἰκόνας ἀνέστησαν, ἐν τε σεβασμίῳ ναοῖς καὶ ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν βασιλείων αὐτῶν· οἷς κύριος ὁ θεὸς τὴν ἀντίδοσιν παράσχοι, ὑψῶν τὸ κέρας τῆς βασιλείας αὐτῶν πρὸς τε εἰρήνην τῶν ἐκκλησιῶν αὐτοῦ καὶ σωτηρίαν πάντων ἡμῶν τῶν 25 χριστιανῶν. εἴη τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὐλόγημένον εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

4 Χριστὸς – ἐσμέν cf. 1 Cor. 10,4 et 2 Petr. 1,12 4–5 τὸν – χιτῶνα cf. Ioh. 19,23 5–6 τὴν – αὐτοῦ cf. Mt. 16,18 8–9 Act. 14,3 et 20,32 9 cf. Eph. 6,17 10–11 ἰσχύει – νικᾷ cf. 1 Esdr. 3,12 17–18 cf. Mt. 16,18 19–20 cf. Ps. 125,2–3 21 cf. Rom. 9,5 24 cf. Ps. 88,18 al. 26 cf. Ps. 112,2 al.

9–15 πεπληροφορήμεθα – κάλλος ~ Conc. Ephes. (Cyr. Alex. epist. ad septem mandatarios [= epist. 32; CPG 5332 = 8789]), ACO I 1,7 p. 137,17–22 16–19 καί² – ἠκούσαμεν ~ (Ps.-)Germ. syn. haer. (CPG 8020) c. 37, PG 98, 76 A 3–8

V T M 9–15 ~ Conc. Ephes. 16–19 ~ (Ps.-)Germ.

1 διαστρόφως M 2 πρὶν αἰρετισάντων T: προαιρετισάντων V πρὶν ἀθετησάντων M | περιόντες ed. Rom.* non male, sed cf. lat. 5 διόλου T edd. | ἡγουν M | αὐτῷ αὐτὸν T edd. 6 αὐτοῦ – διερρηγμένην] δι' αὐτοῦ ἐσχισμένην nec plura V 7 ἀλλὰ ἅμα V ἀλλὰ T (spatio relicto) edd. | κενῆς V 12 κατεπανίστασθαι M ἐξανίστασθαι ed. Rom.*, sed cf. Conc. Ephes. 18 καί] εἴτουν (Ps.-)Germ. fort. etiam hic scribendum | τὴν πίστιν om. T edd. | κατισχύσαι V^{ac} T M | δυνήσωσιν V 19 ἐπληρώθη T edd. 20 ἐγενήθημεν V M | θεοῦ] θείαν V 22 καὶ ἀνδρειοτάτων om. V | τρόπου T 23 σεβασμίῳ] σεπτοῖς V | αὐλαῖς] πύλαις M, sed cf. lat.

secuti sunt et inconuertibiliter uitam suam finierunt pari depositione damnati sunt cum his qui ante catholicae heretici fuerunt ecclesiae. qui enim in uita praesentes fuere salutem suam per scriptos a se libellos confessi sunt.

- Et nequaquam dimisit *Christus* deus noster, *petra* nimirum in qua stabiliti sumus, ^{Ha. 511}
 5 *desuper contextam per totum tunicam*, id est *ecclesiam* suam, quae ab ipso et *super*
 ipsum *aedificata est*, discissam et dirruptam constitui, sed nec membra alias atque
 aliter sese mouentia, quin potius una cum ueteribus heresibus etiam errorem uanae
 prauitatis eorum qui christianos accusantes contra uenerabiles imagines rabide la-
 trant *uerbo gratiae suae* destruxit et *gladio spiritus* pupugit. et satisfacti sumus per
 10 omnia et per experimentum eius cognouimus quia ualet super omnia *ueritas* et uincit
 secundum non mentientem dicentis uocem, resistit autem ei uniuersorum nullus et ^{Rom. 698}
 est robustissima, ita ut eleuetur contra omnes inimicos et eorum qui resistunt sibi
 legiones dissoluit. ecce enim, ecce labia quidem falsa loquentium cessauerunt, et
 caligo procacium uituperationum quieuit, illuxit autem ueritatis dogmatum speciosi-
 15 tas undique abiecta heretica infamia, et ecclesia ornamentum suum sortita est et acce-
 pit requiem ex opprimentibus se doloribus; immobilis enim est et inexpugnabilis,
aduersus cuius fidem *portae inferi* et infidelitatis *praeualere* non poterunt, sicut ex
 dominica uoce audiuius; et *repletum est gaudio os nostrum et lingua nostra exulta-*
tione, et *facti sumus laetantes* in ecclesia cui praesidemus secundum dei uoluntatem.
 20 Haec itaque facta sunt *Christo*, qui *super omnia deus* noster est, uolente per hortho-
 doxos et fortissimos imperatores nostros. ipsi enim in omni loco uenerabiles imagi-
 nes erexerunt, tam scilicet in celeberrimis templis quam in regalibus palatiis suis.
 quibus dominus deus uicissitudinem tribuat, *exaltans cornu* regni eorum tam ad
 pacem ecclesiarum suarum quam ad salutem omnium christianorum. et *sit nomen*
 25 eius *benedictum* in saecula saeculorum. amen.

P EH

1 depositione ~ ὁφισίωσει? *expectaueris* execratione (cf. Lampe s.u. ὁφισίωσις) („hoc est. religionis officio“ ed. Rom.^{ms}); fort. Anast. intellexit καθάρσει 2 ante – ecclesiae] in cath. eccl. hereses amplexi sunt ed. Rom.^{ms} | uita + sua EH edd. (adhuc superstites erant, sal. ed. Rom.^{ms}), sed cf. gr. 5 super] per F edd. i. t. (corr. ed. Rom.^{ms}) 6 dis- scissam EH | dirruptam E edd. | constitui om. ed. Rom.* (ex gr.) 7 uanae] Anast. legit κενῆς (cf. gr. V) („gr. nouae“ ed. Rom.^{ms}) 8 rapide EH (corr. F) 10 eius om. ed. Rom.* 11 uniuersorum nullus] Anast. uertit τῶν συμπάντων οὐδεὶς (Dubielzig) (cf. omnium nihil ACO I 3 p. 180,5), „gr. omnino nihil“ ed. Rom.^{ms} 12 robustissima P 14 ueri- tas P 25 saecula saeculorum codd.

La.-Co. 629 Τῷ τὰ πάντα ἀγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ κυρίῳ Ἀδριανῷ πάπῃ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ταράσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἐν κυρίῳ χαίρειν

Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως, εὐαγγελικῶς ἀποστολικῶς τε καὶ πατρικῶς, διδασκόμεθα ἀφιλάργυρον τὸν τρόπον ἔχειν ἐν τῇ τῆς ἱερωσύνης ἀγιστεῖα καὶ μὴ χρυσίζεσθαι ἢ ἀργυρίζεσθαι ἢ τι σφετερίζεσθαι ἐπὶ χειροτονία παντὸς ἱερατικοῦ ἀνδρός, ὡς ὑποδείξομεν ἐν ταῖς καθυποτεταγμέναις χρήσεσιν ἀπὸ τε γραφικῶν θεηγοριῶν καὶ πατρικῶν διδασκαλιῶν. οἱ γὰρ ἐπιτιθέντες τὰς χεῖρας ὑπηρεταί τοῦ πνεύματος εἰσιν, οὐχὶ πρᾶται τοῦ πνεύματος. δωρεὰν γὰρ λαβόντες τὴν χάριν τοῦ πνεύματος δωρεὰν δίδοσθαι τοῖς παρ' αὐτῶν μεταλαμβάνουσιν ἀπεφάνησαντο <οἱ> ἐκ τῆς κυριακῆς φωνῆς ταύτην τὴν ἐλευθεριότητα εἰληφότες. εἰ δέ τις ἐλεγχθεὶς χρυσίῳ ταύτην ὠνησάμενος, ἀποκήρυκτον διαγορεύουσι τὸν τοιοῦτον τῆς ἱερατικῆς τάξεως· καὶ εἰ καὶ ὀνόματι τὴν ἱερωσύνην κεκλήρωται, ἀλλ' οὖν διαψεύδεται ὁ λόγος ἐπὶ τῷ πράγματι. οὐδεὶς γὰρ θεῶ δουλεύειν δύναται καὶ μαμωνᾶ, ὡς εὐαγγελικῶς ἐμάθομεν. καὶ ἐπεὶ ἠκούσαμεν προφητικῶς τοῦ θεοῦ βοῶντος· *ἱερεῖς, λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν Ἱερουσαλήμ*, αὐθὶς τε ἐπαπειλοῦντος καὶ λέγοντος· *ὁ σκοπὸς ἐὰν ἴδῃ τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην καὶ μὴ σημάνῃ τῇ σάλπιγγι καὶ ὁ λαὸς μὴ φυλάξῃται καὶ ἐλθοῦσα ἡ ῥομφαία λάβῃ ἐξ αὐτῶν ψυχὴν, τὸ αἷμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ σκοποῦ ἐκζητήσω*, φόβῳ τοῦ τῆς σιωπῆς κατακρίματος ἀναγγέλλομεν τοῖς προέδροις πᾶσι τῶν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιῶν, ἵνα μετὰ παρρησίας κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον εἴπωμεν· *καθαροὶ ἐσμεν ἀπὸ τοῦ αἵματος* τῶν παραβαινόντων τὰς κανονικὰς διατάξεις καὶ πάνυ γε μᾶλλον τῶν ἐπὶ χρήμασι χειροτονησάντων ἢ χειροτονηθέντων, Πέτρου τοῦ θείου ἀποστόλου, οὗ καὶ τὴν καθέδραν ἐκληρώσατο ἡ ἀδελφικὴ ὑμῶν ἀγιότης, ὡς Σίμωνα τὸν μάγον τούτους καθελόντος. *τοῦνεκεν οὐχ ὑποστελλόμεθα τοῦ ἀναγγέλλειν τὴν ἀλήθειαν*, φυλάττοντες καὶ κρατοῦντες τὰ παρὰ τῶν ἀγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων καὶ

4 Hebr. 1,1 5 cf. Hebr. 13,5 9–10 cf. Mt. 10,8 14 οὐδεὶς – μαμωνᾶ cf. Mt. 6,24; Lc. 16,13 15–16 Is. 40,2 16–18 Ez. 33,6 20–21 cf. Act. 20,26 23 ὡς – μάγον cf. Act. 8,18–23 24 οὐχ – ἀναγγέλλειν cf. Act. 20,27

1–944,21 Jo. II p. 315–332; cf. Grumel/Darrouzès, Reg. n. 364

(H)V (M) T Can (= VI Vo Pt Cl Pr La Mn Tr) 3 post χαίρειν des. H (cf. app. crit.)

1–3 Τῷ – χαίρειν] Τοῦ αὐτοῦ ἑτέρα ἐπιστολὴ πρὸς τὸν αὐτὸν Ἀδριανὸν πάπῃ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης περὶ τῶν ἐν (sic) χρήμασι χειροτονούντων καὶ χειροτονουμένων superscriptioni praemittit V (cf. infra cod. Patm. 172) Ἐπιστολὴ ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν· ἥς ἡ ἀρχή· Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως διδασκόμεθα. ἥτις καὶ διὰ τὸ κεῖσθαι ἐν τῷ νομοκανονίῳ παρελείφθη ἐνταῦθα γραφῆναι ipsa epistula omitta M Ἐπιστολὴ Ταράσιου τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης πρὸς Ἀδριανὸν πάπῃ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης περὶ τοῦ μὴ γίνεσθαι ἐπὶ χρήμασι τὰς χειροτονίας Tr Ταράσιου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως πρὸς Ἀδριανὸν πάπῃ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἐπιστολὴ κανονικὴ περὶ τῶν ἀσεβῶς ἐπὶ χρήμασι χειροτονούντων καὶ χειροτονουμένων tradit cod. Patm. 172 f. 2^v–3^r in indice (ipsa epistula in codice non est exscripta) 1 κεφάλαιον δ' add. Vc^{ms} Ml^{ms} (partim euanidum in T); uestigia litterae δ' seruantur in H^{ms} V^{ms} | τὰ om. Cl La 2–3 Κωνσταντινουπόλεως om. V Pr La Mn, exspectaueris Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης (cf. supra Tr et p. 926,3 al.) 3 post χαίρειν duobus foliis abscissis reliqua huius epistulae pars deest in H 4 εὐαγγελικῶς + καὶ V, + τε καὶ Tr | τε om. Vo Cl Tr 5 τὸν om. T edd. 6 ἢ – χειροτονία om. V | ἢ – σφετερίζεσθαι om. Cl Pr La Mn | τι T Vl Vo Tr (cf. lat.): om. Pt ed. Rom.* 7 τε] γε V Mn 8 πατρικῶν] πατριαρχικῶν V Mn | τὰς om. V Mn | χεῖρας V (ut saepe) Pt 9 πρᾶται T Pt Pr | δωρεὰν γάρ] καὶ δωρεὰν Tr | λαμβάνοντες V Pr Mn Tr 10 λαμβάνουσιν V | οἱ suppleui 12 καὶ εἰ] εἰ γὰρ Tr ed. Rom.*, sed cf. lat. 13 ὄνομα V Mn | ψεύδεται V Mn 15 ἐπεὶ T: ἐπεὶ δὲ Vl Vo Pt ἐπειδὴ V Cl Pr La Mn Tr | βοῶντος] λαλούντος Tr 16 ἀπειλοῦντος Vl 18 ἐκζητήσῃ V ζητήσω Vl Vo | φόβον ed. Rom.* ex Vc^{pc} (Morin ex lat., ut uidetur) 19 τῆς] τι V, ut uidetur 21 διατάξεις] διατυπώσεις La 22 χρήμασι + ἡ ed. Rom.* | χειροτονηθέντων ἢ χειροτονησάντων La 24 τοῦνεκεν T Vl Vo Pt^{ec}: τούτου ἐνεκεν V Cl Pr Mn Tr edd. | ἀγγέλλειν ed. Rom.*

Per omnia sanctissimo et beatissimo fratri et comministro Hadriano papae senioris La.-Co. 630
Romae Tarasius indignus episcopus Constantinopoleos in domino salutem PL 129, 500

Multifarie multisque modis, euangelice simul et apostolice atque paterne, docemur
sine auaritia habere *mores* in sacerdotii sanctificatione et non aurum, non argentum
5 aut aliquid aliud usurpare super manus impositione omnis sacrati uiri, quemadmo-
dum ostendimus in ordinatis inferius testimoniis tam ex scripturae diuinae assertio-
nibus quam ex patriis magisteriis sumptis. qui enim manus imponunt ministri sunt Ma. 464
spiritus, non uenditores spiritus. *gratis* quippe *accipientes* gratiam spiritus *gratis* his
qui a se percipiunt *dare* praecipiant ex dominica uoce hanc libertatem adepti. si quis
10 autem conuictus fuerit pecunia hanc optinuisse, abiectum fore ab ordine sancto pro-
mulgant huiusmodi; et licet nomine sacerdotium sortiatur, sed fallitur sermo in cau-
sa. nemo enim *seruire deo potest et mammonae*, sicut ex euangelio didicimus. quia
uero propheticè audiuius deo clamante: sacerdotes, *loquimini ad cor Hierusalem*,
rursusque comminante atque dicente: *speculator si uiderit gladium uenientem et non*
15 *insonuerit tuba et populus se non custodierit* et ueniens *gladius* acceperit ex *eis ani-* Rom. 699
mam, *sanguinem de manu speculatoris requiram*, timorem ex silentio damnationis
denuntiamus praesulibus omnibus ecclesiarum quae apud nos sunt, ut cum fiducia
secundum diuinum apostolum dicamus: *mundi sumus a sanguine* praeuaricantium
canonicas dispositiones, et multo magis eorum qui per pecunias manus imposuerunt
20 uel imponunt, Petro diuino apostolo, cuius cathedram sortita est fraterna sanctitas Ha. 514
uestra, hos tanquam Simonem magum deponente. huius rei gratia *non subterfugi-*
mus quominus annuntiemus ueritatem, custodientes et tenentes quae a sanctis et

1-937,1 Per – quodcumque (*praetermissis uerbis* l. 3-19 multifarie – magis, l. 21-935,6 huius – spiritus, p. 935,19-26 si – testimonia) ~ Ans. VI 75 p. 306,13-307,10; Deusd. IV 15 p. 407,10-408,7 (*partim ad uerbum; non adferuntur lectiones uariae nisi selectae*)

P EH 1-937,1 Per – quodcumque ~ Ans., Deusd. (cf. app. testim.)

2 Constantinopoleos + nouae Romae F edd., cf. app. crit. gr. 4 sacerdotio P^{ec} (o² in ras., ut uidetur) 5 inpositione P 7 patriis] paternis ed. Rom.* non male, sed cf. supra p. 829,4 al. | assumptis EH edd. | imponunt P 9 praecipiant] praecipiantur ed. Rom.*; sed Anast. uertit ex exemplari mendoso | „gr. liberalitatem“ ed. Rom.^{mg} non male (cf. Gloss.) 10 obtinuisse H ed. Rom.* | sancto] expectaueris sacrato (cf. e.g. p. 917,16) 11 huiusmodi ~ τὸν τοιοῦτον 11-12 in causa] in re ed. Rom.^{mg} 12 potest deo ed. Rom.* | mammonae H ed. Rom.* (ex F) 13 propheticè P 16 timorem] Anast. fort. legit uel intellexit φόβον (an timore scribendum?), cf. app. crit. gr. 19 eorum om. P | inposuerunt P 20 uel imponunt] „gr. uel manus impositionem acceperunt“ ed. Rom.^{mg}; Anast. legit uel intellexit ἡ χειροτονούντων | imponunt P

τῶν ἀοιδίμων πατέρων ἡμῶν κανονικῶς ἐκδοθέντα· καὶ εἴ τι τούτων παρεβάθη ὑπό τινων, βδελυττόμεθα.

Ἦ οὖν ἀδελφική ὑμῶν ἀρχιεροπρεπὴς ἀγιωσύνη, ἐνθέσμως καὶ κατὰ θεοῦ βούλησιν πρυτανεύουσα τὴν ἱεραρχικὴν ἀγιστείαν, διαβόητον ἔχει τὴν δόξαν· εἶρηκε γὰρ διὰ τοῦ προφήτου ὁ πρῶτος καὶ μέγας ἀρχιερεὺς Χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν· *ζῶ ἐγώ, ἀλλ' ἢ τούς δοξάζοντάς με δοξάσω*. οἶδας γάρ, *ἄνερ ἐπιθυμιῶν* τῶν τοῦ πνεύματος, ὅτι φορητοτέρα μᾶλλον ἐστὶ Μακεδονίου καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν πνευματομάχων ἢ δυσσεβῆς αἵρεσις· ἐκείνων γὰρ κτίσμα καὶ δοῦλον τοῦ θεοῦ καὶ πατρός τὸ ἅγιον πνεῦμα ληρωδούντων, οὗτοι ἑαυτῶν, ὡς δοκοῦσι, δοῦλον αὐτὸ ποιοῦσι· πᾶς γὰρ δεσπότης ὁ τι ἂν ἔχοι, εἰ βούλοιτο, πιπράσκει, εἴτε οἰκέτην εἴτε ἕτερον ὧν κέκτηται· ὡσαύτως καὶ ὁ ἀγοράζων, δεσπότης βουλόμενος εἶναι τοῦ ἡγορασμένου, διὰ τιμῆς ἀργυρίου τοῦτο κτᾶται. οὕτως οἱ ταύτην τὴν ἄθεσμον πρᾶξιν ἐργαζόμενοι καταβιβάζουσι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἴσα ἀμαρτάνοντες τοῖς βλασφημοῦσιν *ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια* τὸν Χριστὸν ἢ, τὸ γε ἀληθέστερον εἰπεῖν, παρεοίκασιν Ἰουδα τῷ προδότῃ, ὃς τοῖς θεοκτόνοις Ἰουδαίοις τιμῆς ἀργυρίου τὸν Χριστὸν ἀπεμπολήσατο. ὡς οὖν τὸ ἅγιον πνεῦμα ὁμοούσιόν ἐστι Χριστῷ τῷ θεῷ ἡμῶν, τῆς αὐτῆς παντὶ που δῆλον ἔσονται μερίδος, ὡς ἀποδέδεικται. εἰ δὲ οὐ πιπράσκεται — πρόδηλον γὰρ οὐδαμῶς —, ἀναμφιλέκτως οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἡ χάρις τοῦ ἀγίου πνεύματος εἴπουν ἡ τῆς ἱερωσύνης ἀγιστεία· καὶ ὁ οὐκ ἔλαβον, οὐδὲ ἔχουσι. μνησθῶσι τοῦ ἀγίου Πέτρου πρὸς τὸν τοῦτο ἐπιτηδεύσαντα οὕτως λέγοντος· *Οὐκ ἔστι σοι μερίς οὐδὲ κληρὸς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ*. εἰ γὰρ ἀπεμπολεῖται ἡ τῆς ἱερωσύνης ἀξία, ἄρα περιττὴ παρ' αὐτοῖς ἡ κατὰ τὸν βίον σεμνὴ πολιτεία καὶ ἡ ἐν ἀγνεΐᾳ καὶ ἀρεταῖς ἀναστροφή, περιττὸς κατ' αὐτοὺς καὶ Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος διδάσκων *δεῖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, σώφρονα, κόσμιον, διδακτικόν, ἐγκρατῆ, νηφάλιον, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ ὑγιαίνουσῃ διδασκαλίᾳ καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν*. οἷχεται τοίνυν ταῦτα πάντα ἐκ τοῦ πράτου καὶ ἀγοραστοῦ τῆς ἱερωσύνης. αἱ οὖν ὑποκείμεναι ἀγιόλεκτοι χρήσεις ἀλλότριον πάντῃ τῆς ἱερωσύνης ἀποφαίνονται τὸν ποτε δόντα ἢ λαβόντα ἐν οἰωδήποτε χρόνῳ εἴτε καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας εἴτε καὶ ἐν τῇ χειροτονίᾳ εἴτε καὶ

5 *ζῶ ἐγώ* Ez. 5,11 al. 5–6 1 Reg. 2,30 6 cf. Dan. (Theod.) 9,23 et 10,11.19 13–14 cf. Lc. 11,18; Mt. 9,34 al. 14–16 Ἰουδᾶ — ἀπεμπολήσατο cf. Mt. 26,15 20–21 Act. 8,21 23–24 δεῖν — νηφάλιον cf. 1 Tim. 3,2 24 ἐγκρατῆ ex Tit. 1,8 25–26 ἀντεχόμενον — ἐλέγχειν cf. Tit. 1,9

V T Can (= Vl Vo Pt Cl Pr La Mn Tr)

3 οὖν] γοῦν Tr, om. Vo | ἀρχιερωπρεπὴς V Mn ἱεροπρεπὴς Tr 4 ἀρχιερατικὴν Vl Tr ἱερατικὴν Cl 5 *ζῶ ἐγώ* om. V 6 *δοξάζω* V La^{ac} (corr. La²) Mn | τῶν om. Tr ed.Rom.* (ex Vc) 8 τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον V Mn 10 εἰ βούλοιτο] ὡς βούλεται Tr | ὧν] ὁ Vl Tr ὧ Vo Pt 13 ἴσα Vl Vo Pt 15 τὸν om. T edd. | Χριστὸν] κύριον V Mn Tr 15–16 ἀπεμπολήσατο V Pt Cl Tr ed.Rom. (corr. ed.Reg.) 17 πάντῃ Vl Vo παντὶ sic La 19 εἴπουν T: εἴτ' οὖν Vl Vo Pt ἦτοι V Cl Pr La Mn Tr | ὅ] εἰ Tr, om. T | μνησθήτωσαν T edd. μνησθήτωσαν + γὰρ Tr 20 οὕτως V Cl Pr La Mn Tr | λέγοντος] λαλοῦντος Tr 21 ἀπεμπολεῖται V Pt Mn Tr ed.Rom. (corr. ed.Reg.) 22 παρ' om. Tr 22–23 ἀρετῇ V Cl Pr La Mn Tr 23 δεῖν] δεῖ V Cl Pr La Mn 24 νηφάλιον Cl Pr La, om. Vl Vo Pt 25 καὶ] εἰς τὸ Vl Vo Pt 28 λαμβάνοντα V Mn Tr 29 εἴτε² — χειροτονία om. La Tr | εἴτε καὶ³ om. Vc^{ac} Ml spatio relicto (euanidum in T), ἡ καὶ ed.Rom.* ex Vc (suppl. Probatares)

laudabilissimis apostolis et memorabilibus patribus nostris canonice sunt prolata; et hos qui quid horum contempserint abominamur.

Igitur fraterna et summo sacerdotio decorata sanctitas uestra, iure ac secundum dei uoluntatem pontificalem ordinans pietatem, opinatissimam habet gloriam; dixit enim
 5 per prophetam primus et magnus summus sacerdos Christus deus noster: *uiuo ego, sed glorificantes me glorificabo*. nosti enim, *uir desideriorum* spiritus, quia tolerabilior est Macedonii et eorum qui circa ipsum sunt spiritus impugnantum impia heresis; illis enim creaturam et seruum dei ac patris spiritum sanctum delere fatentibus, isti suum ipsius eum, ut autumant, seruum efficiunt; omnis enim dominus quod
 10 habuerit, si uoluerit, uenundat, siue seruum siue aliud quid eorum quae possidet. similiter et qui emit, dominus uolens esse eius quod emerit, per pretium pecuniae illud acquirit. ita et qui hanc iniquam actionem operantur detrahunt spiritui sancto, aequaliter peccantes his qui blasphemant dicentes *in Beelzebub eicere daemonia* PL 129, 501
 Christum atque, ut uerius dicamus, Iudae comparantur proditori, qui dei occisoribus La.-Co. 631
 15 Iudaeis pretio argenti Christum uenundauit. cum ergo sanctus spiritus consubstantialis sit Christo deo nostro, eiusdem omnino et ipsi portionis erunt, et, ut ostensum est, non est procul dubio in eis gratia spiritus sancti, id est sacerdotii sanctitas. nam quod non acceperunt, non habent. memores ergo sint sancti Petri ad eum qui hoc studebat ita dicentis: *non est tibi pars neque sors in sermone hoc*. si enim uenundatur
 20 sacerdotii dignitas, ergo superflua est apud ipsos uitae probabilis actio et in castitate Ma. 465
 aliisque uirtutibus conuersatio, superflua secundum ipsos est etiam Paulus diuinus apostolus docens *oportere episcopum inreprehensibilem esse, prudentem, ornatum, doctorem, continentem, sobrium, amplectentem eum qui secundum <doctrinam est> fidelem sermonem, ut potens sit exhortari in doctrina sana et eos qui contradicunt*
 25 *arguere*. proferuntur igitur haec omnia de uenditore ac emptore sacerdotii. porro Rom. 700
 subiecta sanctorum testimonia alienum omnino a sacerdotio pronuntiant eum qui aliquando dederit uel acceperit in aliquo tempore, siue scilicet ante manus impositionem siue in manus impositionem siue post manus impositionem – accipere est enim

9–939,24 omnis – est ex hac epistulae parte ea, quae Alger. de miser. et instit. III 31–32 (p. 337,5–338,5 Kretzschmar) exponit, orta esse uidentur (inde Grat. C. 1 q. 1 c. 11 col. 360,31–361,17)

P EH

1 laudatissimis E edd. 2 quid om. EH (corr. ed. Rom.) | contempserit codd., corr. F² 4 pontificalem – pietatem] „gr. sacrum hierarchicum gubernans ordinem“ ed. Rom.^{ms} 8 illis ed. Reg.* (cf. gr.): illi codd. (illi ... seruum dei patris et filii spiritum sanctum delirando fatentur Ans. Deusd.) | dei ac patris] dei patris et filii Ans. Deusd. (uide supra) | spiritum sanctum Ans. Deusd. (cf. gr.): spiritus P EH spiritum F edd. | delire ed. Rom.* (sed cf. e.g. Act. IV p. 359,12 et MLW s.u. delirus) delirando Ans. Deusd. 9 suum ipsius] sui ipsius F² edd. sui ipsorum coni. Hard.^{ms}, sed cf. Act. VI p. 619,4.6 al. | ipsius – efficiunt] eundem spiritum sanctum efficiunt seruum Ans. Deusd. 10 si Ans. Deusd.: et codd. (corr. ed. Rom.; cf. gr.) | uenundat ed. Reg.* 12 acquirit P 13 demonia codd. 14 atque ~ ἢ? | traditori ed. Rom.* 15 spiritus sanctus P 16 et² propter lacunam (uide infra) ab ipso Anastasio insertum, ut uidetur, om. ed. Rom.* 17 est¹ + si uero non uenditur: perspicuum enim est, quod nullo modo: add. ed. Rom.* ex gr. non male, sed Anastasii exemplar graecum lacunosum fuisse uidetur | procul dubio non est Ans. Deusd. fort. recte; cf. gr. 19 hoc] isto Ans. Deusd. Vulg. (ubi uar. lect. hoc) 21 est post superflua F edd. 22 inreprehensibilem H ed. Rom.* 23–24 doctrinam – fidelem] fidem nec plura codd., corr. ed. Rom. ex Vulg. 24 sana] sua P 25 proferuntur ~ οἱ ἔχοντες? fort. auferuntur scribendum (euanescunt ed. Rom.^{ms}) | sacerdotii] beneficii E edd. i. t. (corr. ed. Rom.^{ms}) 27 dederit aliquando EH edd. 27–28 inpositionem P 28 siue² – impositionem om. P^{ac} (add. P^c in marg.) | inpositionem P | enim est Ans. Deusd.

μετὰ τὴν χειροτονίαν — λαβεῖν γάρ ἐστι τὸ λαβεῖν ὅτεδήποτε —, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς προβολὰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀφαιροῦσιν ἐπὶ τῇ τῶν χρημάτων δόσει.

PG 98, 1445

Κανὼν τῶν ἁγίων ἀποστόλων κθ΄

Εἴ τις ἐπίσκοπος διὰ χρημάτων τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατὴς γένηται ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας καὶ ἐκκοπτέσθω παντάπασι ὡς καὶ τῆς κοινωνίας, ὡς Σίμων ὁ μάγος ὑπ’ ἐμοῦ Πέτρου.

Ἐκ τῶν Πράξεων τῶν ἁγίων ἀποστόλων

Ἰδὼν δὲ ὁ Σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίδεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα λέγων· δότε καὶ μοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἵνα ὡς ἐὰν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον. Πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν· τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεάν τοῦ θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι. οὐκ ἔστι σοι μερίς οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ· ἡ γὰρ καρδιά σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης καὶ δεήθητι τοῦ κυρίου εἰ ἄρα ἀφεθήσεται σοὶ ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου· εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὄρω σε ὄντα.

Ha. 516

15

Ἐκ τῆς τρίτης τῶν Βασιλειῶν

Καὶ οὐκ ἐπέστρεψεν Ἱεροβοὰμ ἀπὸ τῆς κακίας αὐτοῦ, καὶ ἐπέστρεψε καὶ ἐποίησεν ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ ἱερεῖς ὑψηλῶν. ὁ βουλόμενος ἐπλήρου τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ἐγένετο ἱερεὺς εἰς τὰ ὑψηλά. καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆμα τοῦτο εἰς ἀμαρτίαν τῷ οἴκῳ Ἱεροβοὰμ καὶ εἰς ὀλεθρον καὶ εἰς ἀφανισμόν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.

20

Ἐκ τῆς τετάρτης τῶν Βασιλειῶν περὶ τῆς λέπρας Γιεζὶ

Καὶ ἐπέστρεψε Νεεμὰν πρὸς Ἑλισσαιέ, αὐτὸς καὶ πᾶσα ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ καὶ ἦλθε καὶ ἔστη ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ εἶπεν· ἰδοὺ δὴ ἔγνωκα, ὅτι οὐκ ἔστι θεὸς ἐν πάσῃ τῇ γῇ ἀλλ’ ἡ ἐν τῷ Ἰσραὴλ. καὶ νῦν λάβε τὴν εὐλογίαν παρὰ τοῦ δούλου σου. καὶ εἶπεν Ἑλισσαιέ· ζῇ κύριος, ὃς παρέστην ἐνώπιον αὐτοῦ, εἰ λήψομαι. καὶ παρεβιάσατο αὐτόν λαβεῖν, καὶ ἠπειθήσεν. καὶ μετ’ ὀλίγα· Καὶ εἶπε Γιεζὶ τὸ παιδάριον Ἑλισσαιέ· ἰδοὺ ἐφείσατο ὁ κύριός μου τοῦ Νεεμὰν τοῦ Σύρου τοῦ λαβεῖν ἐκ χειρὸς αὐτοῦ ὧν ἐνήνοχε· ζῇ κύριος, εἰ μὴ δραμοῦμαι ὀπίσω αὐτοῦ καὶ λήψομαι παρ’ αὐτοῦ τι. καὶ ἐδίδωξε Γιεζὶ

La.-Co. 633

25

Ma. 467

8–15 Act. 8,18–23 17–20 3 Reg. 13,33–34 22–938,9 4 Reg. 5,15–16.20–21.23.25–27

1 λαβεῖν¹ — ὅτεδήποτε ~ Bas. epist. 53 (chorepiscopis) c. 1,26 Courtonne I = can. 90 (Jo. II p. 177,14–15); cf. infra p. 938,29–940,3 4–6 Can. ap. 29, Synag. tit. 11,1 p. 51,8–10 (= Jo. I 2 p. 21), Metzger III p. 282; cf. supra p. 904,18–21 (Can. 5)

V T Can (= V^l V^o P^t C^l P^r L^a Mⁿ T^r)

1 ὅτεδήποτε τὸ λαβεῖν infra p. 938,30, sed cf. lat. 2 τὰς ἐκκλησιαστικὰς προβολὰς ed. Rom.* | παραβολὰς Vc ὑπερβολὰς Ml (euanidum in T) | ἀφορίζουσιν T 3 τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν κθ΄ V Mn | κθ΄ om. V^l T^r 4 ἐγκρατὴς γένηται ante τῆς ἀξίας La 6 καὶ om. La | ὑπ’ ἐμοῦ Πέτρου om. V C^l P^r Mⁿ T^r 8 ὁ om. V^l V^o P^t 9 αὐτοῖς] τοῖς ἀποστόλοις V Mn 10 ἐὰν] ἂν La T^r 11 εἴη om. V V^o Mn T^r 13 ἐνώπιον (text. byz.; cf. etiam Act. 7,46 al.)] ἐναντι N. T. 13–14 μετανόησον — κυρίου om. La 14 κυρίου T V^l P^t N. T.: θεοῦ V V^o C^l P^r Mⁿ T^r 18 ἐγένετο T La: ἐγένετο V V^l V^o P^t C^l P^r Mⁿ T^r (uar. lect. in Sept.) 19 ἱερεὺς — τοῦτο] τοῦτο τὸ ῥῆμα nec plura T^r | ἐγένετο T edd. | τῷ οἴκῳ post ἐγένετο La 20 εἰς ὀλεθρον καὶ om. ed. Rom.* 21 τετάρτης] δ’ T P^r L^a Mⁿ T^r | περὶ — Γιεζὶ om. T^r | Γιεζὶ sic semper T P^t L^a edd. 22 Ἑλισσαιέ sic semper V Mn Sept. 23 δὴ ἔγνωκα] διέγνωκα V ἐγὼ ἔγνωκα T^r | θεὸς post ὅτι V Mn 25 πάρεστιν V^o P^r παρέστιν sic V^lac (prob.) P^t 27 τοῦ] τοῦτου τοῦ μὴ Sept. | ὧν] ἂ T^r Sept. (uar. lect. ὧν) 28 κύριος + ὅτι Sept. | δράμομαι T edd. | τι om. V Mn

accipere quandocumque —, sed et omnes promotiones ecclesiasticas auferunt in datione pecuniarum.

Canon sanctorum apostolorum uicesimus nonus *

Si quis episcopus aut presbyter aut diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, deiciatur et ipse et ordinator eius et a communione modis omnibus abscondatur, sicut Simon magus a * me Petro.

De Actibus sanctorum apostolorum

Cum uidisset autem Simon quia per impositionem manus apostolorum daretur spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam dicens: date et mihi hanc potestatem, ut cuicumque imposuero manus accipiat spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum: pecunia tua tecum sit in perditionem, quia donum dei existimasti pecunia possideri. non est tibi pars neque sors in sermone isto; cor enim tuum non est rectum coram deo. paenitentiam itaque age ab hac nequitia tua et roga deum, si forte remittatur tibi haec cogitatio cordis tui. in felle enim amaritudinis et obligatione iniquitatis uideo te esse. Ha. 515

Ex libro tertio Regnorum

Non est reuersus Hieroboam de uia sua pessima, sed e contrario fecit de nouissimis populi sacerdotes excelsorum: quicumque uolebat implebat manum suam et fiebat sacerdos excelsorum. et propter hanc causam peccauit domus Hieroboam et euersa est et deleta de superficie terrae.

Ex libro quarto Regnorum de lepra Giezi

PL 129, 502

Reuersusque Naaman ad uirum dei cum uniuerso comitatu suo, uenit et stetit coram eo et ait: uere scio quod non sit deus alius in uniuersa terra nisi tantum in Israel. obsecro itaque ut accipias benedictionem a seruo tuo. at ille respondit: uiuit dominus, ante quem sto, quia non accipiam. cumque uim faceret, penitus non adquieuit. et post pauca: Dixitque Giezi puer uiri dei: pepercit dominus meus Naaman Syro isti, ut non acciperet ab eo quae attulit. uiuit dominus, quia curram post eum et accipiam La.-Co. 634

4–6 = Dionys. Exig. interpr. can. ap. 30 p. 20 col. II Turner

P EH

1 quandocumque accipere (accipiatur *Deusd.*) *Ans. Deusd.* (quandocumque accipiatur *infra* p. 939,28–941,1) 3 uicesimus nonus H: uicesimum nonum P^{pc} (nouum sic P^{ac}, n² *superscr.* P^c) XXVIII E *edd.*; iste in hoc habetur numerus apud grecos P^c in *marg.* (*adnotatio Anastasii, ut uidetur*) 5 abscondatur *ed. Rom.** 6 a me Petro *om.* P^{ac}, *add.* Pⁱ *litt. maiusc. in fine lineae sequentis* (cf. *praef. partis I* p. XL) | me] sic se habet editio greca P^{1-2mg} H^{1mg} (*adnotatio Anastasii, ut uidetur; alluditur ad Dionysii Exigui interpretationem, cuius Karolini aevi codices me omittunt; cf. Turner I* p. 33) 7 sanctorum *om. ed. Rom.** 9 et *om.* EH (*ed. Rom. ex Vulg.*) | ut *om.* EH (*ed. Rom. ex Vulg.*) 11 perditione *codd., corr.* F² | quia] quoniam *Vulg. (uar. lect. quia)* | possidere EH *edd. (uar. lect. in Vulg.)* 12–13 penitentiam *codd.* 14 uideo te] uidente EH (*corr.* F) 17 populis *codd. (uar. lect. Vulg.), corr. ed. Rom.* 19 de superficie] desuper facie E *edd.* 20 lebra EH, *corr.* F² | Gizi EH, *corr.* F² 22 deus alius est *var. lect. in Vulg. (Φ) pro deus* 24 acquieuit EH *edd.* 25 uir P | Siro EH 26 quae] qui P^{ac} H, *corr.* P^c

Rom. 701 ὀπίσω Νεεμάν. καὶ μετὰ βραχέα· Καὶ εἶπε Νεεμάν· λάβε δὴ τάλαντον ἀργυρίου καὶ ἔλαβε δύο τάλαντα ἀργυρίου ἐν δυσὶ θυλάκοις καὶ δύο ἀλλασσομένας στολάς. καὶ μεθ' ἑτερα· Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Ἑλισσαιέ· πόθεν, Γιεζί; καὶ εἶπε Γιεζί· οὐ πεπόρευται ὁ δοῦλός σου ἔνθα καὶ ἔνθα. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Ἑλισσαιέ· οὐχὶ ἡ καρδία μου ἐπορεύθη μετὰ σοῦ καὶ οἶδα ὅτε ἐπέστρεψεν ὁ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ἄρματος εἰς συνάντησίν σου; καὶ νῦν ἔλαβες τὸ ἀργύριον καὶ νῦν ἔλαβες καὶ τὰ ἱμάτια, καὶ λήψη ἐν αὐτῷ κήπους καὶ ἔλαιῶνα καὶ ἀμπελῶνα καὶ πρόβατα καὶ βόας καὶ παῖδας καὶ παιδίσκας· καὶ ἡ λέπρα Νεεμάν κολληθήσεται ἐν σοὶ καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἐξήλθεν ἐκ τοῦ προσώπου αὐτοῦ λελεπτωμένος ὡς χιών.

PG 98, 1448

Τοῦ ἁγίου Βασιλείου ἐκ τῆς εἰς τὸν Ἡσαΐαν ἐρμηνείας

10

Νόμον ἔδωκεν εἰς βοήθειαν, ἵνα εἴπωσιν οὐχ ὡς τὸ ῥῆμα τοῦτο περὶ οὗ οὐκ ἔστι δῶρα δοῦναι περὶ αὐτοῦ. οὗτος δὲ ὁ νόμος οὐκ ἔστιν ὡς τὸ ῥῆμα τοῦτο τοῦ ἐγγαστριμύθου· οὐ γὰρ πρὸς ἀπάτην ἐπινενόηται ὥσπερ ἐκεῖνα, ἀλλὰ ἀληθείας ἐστὶ διδάσκαλος. κακεῖνοι μὲν ἐπ' ἀργυρίῳ μαντεύονται — τοῦτο γὰρ ἔστι τὸ καταγέλαστον, ὅτι καὶ ἀργύριον αὐτοῖς τελοῦσι μισθὸν τοῦ ψεύδους οἱ ἀπατῶμενοι —, τοῦτο δὲ τὸ ῥῆμα, 15 τούτεστι τοῦ νόμου, οὐκ ἔστι τοιοῦτον ὥστε δῶρα δοῦναι περὶ αὐτοῦ. οὐδεὶς γὰρ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἀποδίδοται· δωρεάν, φησὶν, ἐλάβετε, δωρεάν δότε. ὁρῶς πῶς ἠγανάκτησε Πέτρος ἐπὶ τῷ Σίμωνι ἀργύριον ὑπὲρ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος προσκομίσαντι; τὸ ἀργύριόν σου, φησὶ, σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι ἐνόμισας τὴν δωρεάν τοῦ θεοῦ διὰ χρημάτων κτᾶσθαι. οὐκ ἔστιν οὖν ὁ τοῦ εὐαγγελίου 20 λόγος ὡς τὰ πωλούμενα ῥήματα παρὰ τῶν ἐγγαστριμύθων. τί γὰρ ἂν τις δώῃ ἄξιον αὐτῶν ἀντάλλαγμα; ἄκουε τοῦ Δαβὶδ ἀποροῦντος καὶ λέγοντος· τί ἀνταποδώσω τῷ κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκέ μοι; οὐκ ἔστιν οὖν δῶρα δοῦναι περὶ τούτου ἀντάξια τῆς ἀπ' αὐτοῦ χάριτος· ἐν δῶρον ἄξιον, ἢ φυλακὴ τοῦ δωρηθέντος· ὁ δούς σοι τὸν θησαυρὸν οὐχὶ τιμὴν ἀπαιτεῖ τοῦ δοθέντος, ἀλλὰ φυλακὴν ἀξίαν 25 τοῦ δεδομένου.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τῆς πρὸς τοὺς ὑφ' ἑαυτὸν ἐπισκόπους ὥστε μὴ χειροτονεῖν ἐπὶ χρήμασιν

Νομίζουσι μὴ ἁμαρτάνειν τῷ μὴ ἅμα προλαμβάνειν, ἀλλὰ μετὰ τὴν χειροτονίαν λαμβάνειν. λαβεῖν δὲ ἔστιν ὅτεδήποτε τὸ λαβεῖν. παρακαλῶ οὖν, ταύτην τὴν 30

11–12 Is. 8,20 12–13 τὸ — ἐγγαστριμύθου cf. Is. 8,19; 19,3 17 Mt. 10,8 19–20 Act. 8,20 22–23 Ps. 115,3

11–26 Bas. (?) in Is. (CPG 2911) c. 8 § 220, PG 30, 500 B – 501 A (= § 221 Trevisan II p. 275) 29–940,3 Bas. epist. 53 (chorepiscopus) c. 1,24–2,4 Courtonne I = can. 90 (Jo. II p. 177,11–21)

V T Can (= VI Vo Pt Cl Pr La Mn Tr)

11–26 = Bas. (= PG) 29–940,3 = Bas.

1 ὀπίσω + τοῦ Sept. | καὶ μετὰ βραχέα om. La | δὴ τάλαντον (ex 4 Reg. 5,22?) διτάλαντον Sept. fort. etiam hic scribendum 2 θυλάκοις T Pr edd. 3–4 πόθεν — Ἑλισσαιέ om. V Cl Mn 5 ἀπέστρεψεν ed. Rom.* ex Vc ἐπέστρεψεν Tr 6 σοῦ] σοὶ Sept. (ubi σου O) | τὸ — καὶ om. V Cl Pr La Mn | καὶ² — ἱμάτια om. Tr | καὶ³ T Sept. (O): om. VI Vo Pt fort. recte | λήψει V | αὐτοῖς Pt La 7 καὶ ἀμπελῶνας καὶ ἔλαιῶνας Tr | ἔλαιῶνας T La Tr Sept. (sed ἔλαιῶνα O) | ἀμπελῶνας Pt (prob.) La Tr Sept. (sed ἀμπελῶνα O) 8 ἐν¹ om. T 9 τοῦ om. La Sept. (sed traditur in O) | ὡς T VI Vo Pt Pr: ὡσεὶ V Cl La Mn Tr Sept. edd. 11–12 περὶ — τοῦτο om. V 13 ἐκεῖνα T VI Vo PG: ἐκεῖναι V Pt (prob.) Cl Pr Mn ἐκεῖνο La ἐκεῖνοι Tr | ἀλλ' V VI Vo Pt Cl Pr La Mn Tr 14 τὸ om. V Mn 15 καὶ om. Vc edd. 16 τούτεστι] τοῦτο ἔστιν Vo Pt φησὶ V Mn ἔστιν Cl Pr La, om. Tr 17 τοῦ θεοῦ om. V Cl Pr^{ac} (add. Pr¹⁻² in marg.) Mn Tr 18 ὅρα VI 19 τὸ + γὰρ PG | εἴη om. V 21 παρὰ om. V Cl Pr Mn Tr edd. | δόξη] δοίη T PG edd. 23 δοῦναι om. V Mn 24 ἀπ' ὑπ' Tr, om. La 25 δωθέντος] δωρηθέντος La Tr 27 ὑφ' ἐφ' V Mn | αὐτὸν V 29 τῷ] τὸ VI Vo Cl Pr | προσλαμβάνειν Tr ed. Rom.* 30 λαβεῖν²] λαμβάνειν ἢ προσλαμβάνειν La

*ab eo aliquid. et secutus est Giezi post tergum Naaman. et post breuia: Et dixit Rom. 701
Naaman: accipe talentum argenti, et coegit eum ligauitque duo talenta argenti in Ma. 468
duobus saccis et duplicia uestimenta. et post alia: Et dixit Heliseus: unde uenis,
Giezi? qui respondit: non iuit seruus tuus quoquam. at ille ait: nonne cor meum in
5 praesenti erat, quando reuersus est homo de curru suo in occursum tui? nunc igitur
accepisti argentum et accepisti uestes, ut emas oliueta et uineas et oues et boues et ser-
uos et ancillas, sed et lepra Naaman adhaerebit tibi et semini tuo in sempiternum. et
egressus est ab eo leprosus quasi nix.*

Sancti Basilii de interpretatione in Esaiaem

10 „Legem dedit in adiutorium, ut dicant: non sicut uerbum hoc de quo non sunt mu-
nera danda pro eo.“ haec autem lex non est sicut uerbum hoc quod est in uentri-
loquio; non enim ad deceptionem excogitata est sicut illa, sed ueritatis magistra est.
et illi quidem pro argento diuinant – hoc enim est quod deridetur, quia et argentum
eis tribuunt mercedem fallaciae hi qui decipiuntur –, hoc autem uerbum, id est legis,
15 non est tale ut munera dentur de eo. nemo enim gratiam dei uenundat. *gratis*, inquit,
accepistis, gratis date. uide qualiter indignatus sit Petrus contra Simonem pecuniam
pro spiritus gratia offerentem: *pecunia tua*, inquit, *tecum sit in perditionem, quia*
existimasti donum dei per pecunias possidere. non est ergo euangelii sermo sicut uer-
ba quae uenduntur a uentricolis; quid enim dabit quisquam dignum pro eis in com-
20 mutationem? audi Daudid hesitantem atque dicentem: *quid retribuam domino pro*
omnibus quae retribuit mihi? non possunt ergo munera dari de hoc condigna gratia
quae ab ipso est. unum est donum dignum, custodia uidelicet eius quod donatum est:
qui dedit tibi thesaurum, non pretium repetit dati, sed custodiam dignam eius quod
datum est.

25 Eiusdem ex epistola ad episcopos destinata qui sub ipso erant, ut non manus impo-
nerent per pecunias

Existimant se non peccare, quia non pariter cum manus impositione, <sed post
manus impositionem> munus accipiunt. accipere autem est, quandocumque accipia-

10–11 Legem – eo *Anast. ex gr.*; cf. etiam *Vet. Lat. (Beuron) Is. 8,20*

P EH

1 breuia] pauca E *edd.* 2 accipe – argenti¹] *Anast. ex gr.* | accipite *ed. Rom.*, corr. *ed. Reg.* 3 Elisaeus *ed. Rom.**
6 uineta *Vulg. (var. lect. uineas Φ, cf. Vulg. Clem.)* 7 et² om. E *edd.* | adhaerebit *codd.* 9 Ex sancti Basilii interpreta-
tione *ed. Rom.** | Aesaia E Esaia H Isaiam *ed. Rom.** 10 dicant] iudicat P^{ac} (iu *subterlin.*, n *add. P^c s. l.*) | uerbum om.
*ed. Rom.** 10–11 munera non sunt EH 10–11 sunt – eo (*Anast. ex gr.*): licet dare munera *ed. Rom.** (cf. *Vet. Lat.*)
11 autem] uero *ed. Rom.** 12 illa *ed. Rom.*: ille *codd.* | magistra est ueritatis EH *edd.* 13 pro *ed. Rom.^{ms}*: in *codd.*
(*retinendum, si Anast. legit εὖ*) | quia] qui P 14 fallacie P H 15 dent E *edd.* | de] pro EH *edd.*, sed cf. *gr. et infra l.*
21 | inquit P 16 uides *ed. Rom.* non male, sed Anast. legit ὁρα, ut uidetur (cf. gr. Vl)* | sit om. F *edd.* 17 spiritus +
sancti F *edd.* | inquit tua P | quia] quoniam *Vulg. (uar. lect. quia)* 18 per – possidere] *Anast. ex gr., ut uidetur (aliter*
supra p. 937,11); cf. etiam uar. lect. in Vulg. apud Wo./Wh. | pecuniam EH *edd.* 20 æsitantem P esitantem H
haesitantem *ed. Rom.** 23 repetit] recepit P 27–28 sed – impositionem *suppleui coll. gr.*; cf. *supra p. 935,27–28*
28–94I,1 quandocumque accipiat] *melius accipere quandocumque supra p. 937,1*

Ha. 517 πρόσδοτον, μάλλον δὲ τὴν προσαγωγὴν τὴν ἐπὶ γέενναν, ἀπόθεσθε καὶ μὴ τὰς χεῖ-
ρας μολύναντες τοιούτοις λήμμασιν ἑαυτοὺς ἀναξίους ποιήσητε τοῦ ἐπιτελεῖν ἅγια
μυστήρια.

Rom. 702

Ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου

La.-Co. 636

Προσῆλθεν ὁ τῆς μακρηγορίας ἡμῖν αἴτιος τοῖς ἐπισκόποις πᾶσιν Εὐσέβιος ὁ κατ- 5
ήγορος τῶν ἑξ λοιπῶν ἐπισκόπων, ἀξιῶν δεχθῆναι εἰς κοινωνίαν. προσαντιλέγουσί
τινες τῶν ἐπισκόπων μὴ δεῖν αὐτὸν δεχθῆναι ὡς συκοφάντην. ἐπὶ τούτοις ἰκέτευε
Ma. 470 λέγων· „ἐπειδὴ ἡ δίκη τὸ πλεῖστον μέρος ἐπὶ ἔτη δύο ἐβασανίσθη, εἰς μάρτυρας δὲ
γεγέννηται ἡ ὑπέρθεσις, δέομαι τῆς ὑμετέρας θεοφιλείας σήμερον παραυτὰ δοῦναί με
τοὺς μάρτυρας. εἰ γὰρ καὶ Ἀντωνῖνος τετελεύτηκεν ὁ ἐπίσκοπος ὁ λαβὼν τὸ χρυ- 10
σίον καὶ χειροτονήσας, ἀλλ’ οὖν γε μένουσιν οἱ δεδωκότες καὶ χειροτονηθέντες.”
ἐδικαίωσεν ἡ παροῦσα σύνοδος ζητηθῆναι τὸ πρᾶγμα. ἄρχεται ἡ ὑπόθεσις ἐξ ἀνα-
γνώσματος τῶν πρώην πραχθέντων ὑπομνημάτων. εἰσῆλθον οἱ μάρτυρες, εἰσῆλθον
καὶ οἱ ἑξ τῶν δεδωκόντων καὶ χειροτονηθέντων. ἐν ἀρχῇ ἤρνοῦντο. ἐπιμενόντων δὲ 15
τῶν μαρτύρων, τῶν μὲν λαϊκῶν, τῶν δὲ πρεσβυτέρων, οἷς ἔδοξαν τεθαρρηκέναι, —
τινὲς δὲ καὶ γυναικῶν — καὶ τὰ εἶδη τῶν ἐνεχύνων λεγόντων καὶ τοὺς τόπους καὶ
τοὺς καιροὺς καὶ τὴν ποσότητα, οὐ πάνυ καλῶς αὐτῶν διακειμένης τῆς συνειδή-
σεως αὐθαίρετοι ὁμολογοῦσι δίχα πολλῆς ἀνάγκης ὅτι „δεδώκαμεν, ὠμολόγηται,
καὶ γεγόναμεν, τοιαύτην νομίσαντες ἀκολουθίαν εἶναι, ἵνα δόξωμεν τῆς βουλῆς τῆς
δημοσίας ἐλευθεροῦσθαι. καὶ νῦν δεόμεθα, εἰ μὲν ἐστὶν ὁσιον, ἡμᾶς εἶναι ἐν τῇ λει- 20
τουργίᾳ τῆς ἐκκλησίας, ἐπεὶ κἄν, τὸ χρυσίον ὃ δεδώκαμεν ἵνα λάβωμεν τῶν γὰρ
γυναικῶν ἡμῶν δεδώκαμέν τινες σκευή.” ὁ Ἰωάννης πρὸς ταῦτα ὑπέσχετο τῇ συν-
όδῳ ὅτι „τοῦ μὲν βουλευτηρίου ἐγὼ αὐτοὺς σὺν θεῷ ἀπαλλάσσω ἀξιῶσας τὸν
βασιλέα, ὑμεῖς δὲ προστάξατε αὐτοὺς λαβεῖν ὃ δεδώκασιν παρὰ τῶν Ἀντωνίνου
κληρονόμων, κοινωνεῖν δὲ ἔνδον τοῦ θυσιαστηρίου.” προσέταξεν ἡ σύνοδος τὸ μὲν 25
χρυσίον αὐτοὺς λαβεῖν παρὰ τῶν κληρονόμων Ἀντωνίνου, κοινωνεῖν δὲ ἔνδον τοῦ
θυσιαστηρίου, εἶναι δὲ ἀπὸ ἱερέων, ἵνα μὴ τούτων συγχωρηθέντων ἔθος γένηται

5-942,5 <Pall.> uita Ioh. Chrys. (CPG 6037; BHG^a 870) c. 15,1-41 Malingrey/Leclercq

V T Can (= VI Vo Pt Cl Pr La Mn Tr)

5-942,5 = Pall. (= AM; negligitur hic excerptum G)

1 ἀπόθεσθε T Bas. (uar. lect. ἀποθέσθαι): ἀποθέσθαι V VI Vo Pt Cl Pr Mn Tr ἀπαθεῖσθαι La 2 μολύναν-
τας V Cl Mn μολύνεσθαι La μολύνοντες ed.Rom.* | λήμμασι + καὶ La | ποιεῖ La^{ac} ποιεῖν La^{pc} (v add. La²)
5 ὑμῖν Cl, om. VI Vo 6 λοιπὸν VI Vo Pr M | ἀξιῶν T 7 ἰκέτευσε T fort. recte (cf. lat.) ἰκετεύει Pall.
8 δύο ἔτη VI Vo Pr Pall. 9 ἡ ὑπέρθεσις om. Pt | ὑπόθεσις T edd. (ὑπέρθεσις ed.Rom.^{ms}) | θεοφιλείας Pt La
Mn Tr ed.Rom.* θεοσεβείας Pall. | παρ’ αὐτὰ V VI La Mn Tr edd. πάραυτα Pall. | μοι Tr 10 Ἀντωνῖνος VI
Vo | ἐτελεύτησεν Pall. | ὁ ἐπίσκοπος om. La Pall. 10-11 ὁ — χειροτονήσας om. T (suppl. Morin Vc^{ms} ex
V) 12-13 ἀναγνώσμάτων V Cl Pr La Mn Tr 13 εἰσῆλθον οἱ μάρτυρες om. Pt 13-14 εἰσῆλθον καὶ
καὶ εἰσῆλθον V Cl Pr La Mn καὶ εἰσῆλθον καὶ Tr 14 οἱ om. Pall. | ἐν ἀρχῇ] ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ Pall. 15 δὲ
+ καὶ VI Vo Pall. | ἔδοξε V Cl Pr La Mn 16 τινὲς — γυναικῶν] καὶ γυναικῶν τινες Pall. πρῶτον μὲν
ἤρνοῦντο, ὡς δὲ οἱ μάρτυρες ἤλεγχον, τόπων αὐτοὺς ὑπομνησκόντες καὶ καιρῶν Tr, locus suspectus
| τινῶν ed.Rom.* non male (cf. lat.) | καὶ om. T edd. 17 διακειμένης αὐτῶν Pall. 18 δίχα] δι’ οὗ ἀπὸ T |
πολλῆς] τινὸς V | ὠμολόγηται] ὁμολογουμένως V Mn ὁμολογεῖται Pr ὁμολογοῦμεν ed.Rom.* (ex lat. F), om.
Cl La Tr 19 εἶναι ἀκολουθίαν Pall. | εἶναι + καὶ Tr | δόξωμεν om. Tr 19-20 τῆς βουλῆς τῆς δημοσίας]
τοῦ βουλευτηρίου Pall. 19 βουλῆς] λειτουργίας Tr 20 ἐλευθερωθῶμεν Tr | μὲν] μὴ VI Vo Pt Tr |
ὁσιον] ἄξιον La 21 ἐπεὶ κἄν ~ sin autem; cf. e.g. Theoph. p. 390,6-8 | ἐπεὶ] ἔτι VI | ἵνα λάβωμεν] ἀπο-
λάβωμεν La 22 δεδώκαμέν τινες] δεδώκαμέν τινα T La Tr edd. τινες δεδώκαμεν Pall. | ὁ om. V Mn edd.
24 ὁ δεδώκασιν om. VI Vo Pt | ὁ] ἁ ed.Rom.* 24-25 Ἀντωνίνου κληρονόμων] κληρονόμων Ἀντωνίνου Pt
La κληρονόμων Ἀντωνίου VI Vo 25 κοινωνεῖν — θυσιαστηρίου om. V Cl Pr La Mn Tr Pall. edd. fort. recte
(cf. lat.) 25-27 προσέταξεν — θυσιαστηρίου om. VI Vo Pt 26-27 κοινωνεῖν — θυσιαστηρίου om. V Mn
(de VI Vo Pt uide supra)

tur. rogo ergo ut hanc oblationem, immo uero terrenum commodum, deponatis et
ne manus talibus contaminantes acceptionibus uosmetipsos indignos faciatis cele-
brandi sancta mysteria.

Ha. 518

PL 129, 503

De uita sancti Iohannis oris aurei

Rom. 702

La.-Co. 635

- 5 Accessit ille qui longae nobis erat disputationis auctor ad episcopos omnes, Eusebius
uidelicet accusator sex reliquorum episcoporum, postulans ut susciperetur in com-
munionem. contradicunt quidam episcoporum non oportere illum ut calumniato-
rem admitti. in his supplicauit dicens: „quoniam lis maiorem partem per duos annos
examinauit et dilatio ad testes effecta est, deprecor uestram deo amabilitatem ut mihi
10 ab eo testes hodie tribuantur. nam etsi Antoninus episcopus mortuus est, qui accepto
auro promouit, sed manent qui dederunt et ordinati sunt.“ sanxit praesens conci-
lium ut requiratur negotium. inchoatur causa ex lectione monumentorum quae pri-
mitus gesta sunt. ingressi sunt testes, ingressi sunt et sex qui dederunt et ordinati
sunt. in initio negabant. cumque permanerent testes tam laici quam presbyteri, qui-
15 bus uisum fuerat fidenter esse credendum, quaedam autem et mulieres, etiam species
pignerum profati et loca et tempora et quantitatem, non admodum bene conscientia
sua disposita ultronei confitentur absque multa necessitate quia „dedimus, confite-
mini, et facti sumus, talem existimantes consequentiam esse, ut uideremur a curia
publica liberari. et nunc obsecramus ut, si quidem iustum est nos esse in ministerio
20 ecclesiae, simus, sin autem, saltem aurum quod dedimus recipiamus; nam uxor-
um nostrarum quidam dedimus uasa.“ Iohannes ad haec repromittebat concilio quia „a
curia quidem ego eos cum deo liberabo postulans imperatorem, uos autem praecipite
accipere illos quod dederunt ab heredibus Antonini.“ praecepit synodus aurum qui-
dem eos recipere ab heredibus Antonini, communicare autem intra altare et esse pri-
25 uatos sacerdotio, ne istis indulgentiam consecutis consuetudo fieret Iudaica uel

Ma. 469

P EH

1 terrenum commodum] *Anast.* ἐπίγειον *pro* ἐπὶ γέενναν *legisse uidetur* (inductionem in gehennam *ed. Rom.^{ms}*)
3 mysteria EH 4 oris aurei] *cf. Act. IV p. 293,5 al.* 6 episcoporum + ut EH + et F *edd.* 7 quidam + eorum *P^{ac}*
(*exp.*) | ut] in *ed. Rom.^{*}* i. t. (ut *ed. Rom.^{ms}*) 7–8 kalumniatorem P calumpniatorem H 8 lis] litis *F²* *edd.* i. t. (lis
ed. Rom.^{ms}) 9 examinauit] examinata est *ed. Rom.^{ms}* (*ex gr.*; *Anast. fort. legit uel intellexit* ἐβασάνισεν) | dilatio]
caussa *ed. Rom.^{ms}* (*ex gr.* T) 9–10 ut mihi ab eo testes] ut a me testes *ed. Rom.^{ms}* (*Anast. legit* παρ’ αὐτοῦ *pro*
παραιτὰ) 10 tribuatur P E (*corr. ed. Rom.*) | etsi] si et F *edd.* 11 sed (*i. e.* tamen) ~ ἄλλ’ οὖν (*cf. supra p. 933,11*) |
presens P E (*abbr.* H) 14 in om. P 14–15 quibus – credendum] „*gr.* uisi fuerant confidere“ *ed. Rom.^{ms}* 15 fident
P (*prob.*) 16 pignorum *ed. Rom.^{*}* | praefati *ed. Rom.^{*}* 17–18 confitemur F *edd.* non male, sed *Anast.* ὁμολογεῖτε
legisse uidetur; *cf. app. crit. gr.* 18 estimantes P H | consequentiam] consuetudinem *ed. Rom.^{ms}*, sed *cf. Act. IV p.*
435,2 *al.* et *Gloss.* 19–20 ut – simus] *Anast. constructionem uerborum mutauit* 21 nostrorum P | quaedam *F²* *edd.*,
sed *cf. gr.* | a om. *ed. Rom.* (*corr. La.-Co.*) 22 precipite *codd.* 23 precipit EH

Ἰουδαϊκὸν ἢ Αἰγύπτιον τοῦ πωλεῖν καὶ ἀγοράζειν τὴν ἱερωσύνην. φασὶ γὰρ τὸν
 λυμεῶνα καὶ ψευδώνυμον πατριάρχην τῶν Ἰουδαίων κατ' ἔτος ἀμείβειν ἢ παρ' ἔτος
 τοὺς ἀρχισυναγώγους ἐπὶ συλλογῇ τοῦ ἀργυρίου, ὁμοίως καὶ τὸν ζηλωτὴν τούτου
 τὸν τῶν Αἰγυπτίων πατριάρχην, ἵνα πληρωθῇ τὸ προφητικόν· οἱ ἱερεῖς αὐτῆς μετὰ
 δώρων ἀπεκρίναντο, καὶ οἱ προφητῆται αὐτῆς μετὰ ἀργυρίου ἐμαντεύοντο. 5

Ἐκ τῶν κανόνων τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα ἀγίων πατέρων τῶν ἐν Καλχηδόνι συν-
 ελθόντων κανὼν δεύτερος

Εἴ τις ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσαιο καὶ εἰς πρᾶσιν καταγάγοι τὴν
 ἄπρατον χάριν καὶ χειροτονήσοι ἐπὶ χρήμασιν ἐπίσκοπον ἢ χωρεπίσκοπον ἢ πρε- 10
 σβύτερον ἢ διάκονον ἢ ἕτερόν τινα τῶν ἐν τῷ κλήρῳ καταριθμουμένων ἢ προβά-
 λωιτο ἐπὶ χρήμασιν οἰκονόμον ἢ ἑκδικον ἢ παραμονάριον ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κανόνος
 δι' αἰσχροκέρδειαν οἰκείαν, ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας ἐλεγχθεὶς κινδυνεύτω περὶ τὸν
 οἰκεῖον βαθμόν, καὶ ὁ χειροτονοῦμενος μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἐμπορίαν ὠφελείσθω χειρο-
 τονίας ἢ προβολῆς, ἀλλ' ἔστω ἀλλότριος τῆς ἀξίας ἢ τοῦ φροντισματος οὐπὲρ ἐπὶ 15
 χρήμασιν ἔτυχεν. εἰ δέ τις καὶ μεσιτεύων φανείη τοῖς οὕτως αἰσχροῖς καὶ ἀθεμίτοις
 λήμμασι, καὶ οὗτος, εἰ μὲν κληρικός εἴη, τοῦ οἰκείου ἐκπιπτέτω βαθμοῦ, εἰ δὲ λαϊκός
 ἢ μονάζων, ἀναθεματιζέστω.

Ma. 471 Ἐκ τῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς Γενναδίου τοῦ ἀγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταν-
 τινουπόλεως καὶ τῆς σὺν αὐτῷ συνόδου

Ha. 520 Ἔστω τοίνυν καὶ ἔστιν ἀποκήρυκτος καὶ πάσης ἱερατικῆς ἀξίας τε καὶ λειτουργίας 20
 ἀλλότριος καὶ τῇ κατάρξῃ τοῦ ἀναθέματος ὑποκείμενος ὃ τε κτᾶσθαι ταύτην τὴν
 ἱερωσύνην διὰ χρημάτων οἰόμενος καὶ ὁ ταύτην παρέχειν ἐπὶ χρήμασιν ὑπισχνού-
 μενος, εἴτε κληρικός εἴτε λαϊκός εἴη, κἂν ἐλέγχοιτο, κἂν μὴ ἐλέγχοιτο τοῦτο ποιεῖν· 25
 οὐ γὰρ οἷόν τε συμβιβασθῆναί ποτε τὰ ἀσύμβατα οὐδὲ θεῶ συμφωνῆσαι τὸν μα-
 μωνᾶν ἢ τοὺς τούτῳ δουλεύοντας δουλεῦσαι θεῷ. δεσποτική αὕτη ἐστὶν ἀπόφασις
 ἀναμφίλεκτος· Οὐ δύνασθε θεῷ δουλεῦν καὶ μαμωνᾶ.

4–5 cf. Mich. 3,11 26 Mt. 6,24; Lc. 16,13

8–17 Conc. Chalc. can. 2, ACO II 1,2 p. 158,11–19, Synag. tit. 11,3 p. 51,13–52,6 (= Jo. I 1 p. 70–71); cf. supra p. 904,22–906,4 (Can. 5) 20–26 Genn. epist. encyclica (CPG 5977; Grumel/Darrouzès, Reg. n. 143), Jo. II p. 297,30–298,16

V T Can (= VI Vo Pt Cl Pr La Mn Tr)

8–17 = Conc. Chalc. 20–26 = Genn.

1 καὶ ἀγοράζειν om. T 2 ἀμείβειν] λαμβάνειν VI Vo Pt | ἢ + καὶ T M edd. 3–4 τούτου τὸν τῶν T VI Vo: τούτων τὸν V τούτων τὸν τῶν Pt τούτων τῶν Cl Pr Mn Tr τούτου τῶν La Pall. ed. Rom.* 5 ἀπεκρίναντο Cl Sept. (ubi uar. lect. ἀπεκρίναντο) | μετὰ ἀργυρίου] μισθοῦ Cl La 6–7 τῶν ἐν Χαλκηδόνι συνελθόντων χλ' πατέρων La (κανὼν β' add. La' in marg.) 6 ἑξακοσίων τριάκοντα] χλ' V Can | Χαλκηδόνι Can ed. Rom.* 7 κανὼν δεύτερος om. Tr | δεύτερος] κβ' sic V β' Can 8 ποιήσαιο (uar. lect. in Synag.)] ποιήσοιτο supra p. 904,23 (Can. 5) | πρᾶσιν T Cl Mn Tr | καταγάγη ed. Rom.* (καταγάγ sic T) 9 χειροτονήσει VI Vo Pt Tr χειροτονήση ed. Rom.* (χειροτονή sic T); exspectaueris χειροτονήσαι, sed cf. supra p. 904,23 9–11 ἐπίσκοπον – χρήμασιν om. Tr 9–10 πρεσβυτέρους V Pt Cl Pr Mn 10 διακόνους V VI Pt Cl Pr Mn 10–11 προβάλλωιτο V T Pt Mn edd., sed cf. p. 904,25 12 αἰσχροκερδίαν V Pt Cl Pr | τούτῳ La οὕτῳ Tr | ἐπιχειρίσας V Pt ἐπιχειρήσει Tr 12–13 περὶ τὸν οἰκεῖον (sic etiam Conc. Chalc.)] εἰς τὸν ἴδιον supra p. 904,27 (cf. Synag.) 13 ὁ om. Vl^{ac} (add. Vl' s.l.) Tr | ἐμπορίαν V VI Pr Mn 14 ἡ² om. VI Vo Pt Pr Mn 15 φανῇ V Cl Pr La Mn Tr 17 μονάζων (sic etiam Conc. Chalc.)] μοναχός V Mn (sic supra p. 906,4; cf. Synag.) 21 ταύτην om. V Mn 21–22 τὴν ἱερωσύνην om. Genn. 22 ὁ om. V Pr Mn 24–25 τῷ μαμωνᾶ T 25 δεσποτική] δεσπότη καὶ T 26 ἀναμφιλέκτως VI Vo ἀναμφιλέκτος sic Pt | δύνασθαι Vo Pt ed. Rom.* (ex lat., ut uidetur)

Aegyptia uendendi sacerdotium et emendi. aiunt enim pestilentem et falsidicum patriarcham Iudaeorum per singulos annos uel infra archisynagogos per uices constituere causa colligendae pecuniae, similiter et aemulatorem huius, Aegyptiorum scilicet patriarcham, ut impleatur illud propheticum: *sacerdotes eius* cum muneribus respondebant, et *prophetae* ipsius cum argento *diuinabant*.

Ex canonibus sexcentorum triginta sanctorum patrum qui Calchedone conuenerunt regula secunda.

Si quis episcopus per pecunias fecerit ordinationem et sub pretio redegerit gratiam, quae non potest uendi, ordinaueritque per pecunias episcopum aut presbyterum aut diaconum uel quemlibet ex his qui connumerantur <in> clero aut promouerit per pecunias dispensatorem aut defensorem uel quenquam qui subiectus est regulae pro sui turpissimi lucri commodo, is cui hoc attemptanti probatum fuerit proprii gradus periculo subiacebit, et qui ordinatus est nihil ex hac ordinatione <uel promotione> quam pecuniis quaesiuit. si quis uero mediator tam turpibus et nefandis datis uel acceptis extiterit, si quidem clericus fuerit, proprio gradu decadat, si uero laicus aut monachus, anathematizetur.

Ex encyclia epistola Gennadii sanctissimi archiepiscopi Constantinopoleos et synodi quae cum eo erat

Sit igitur et est abiectus et ab omni sacerdotali dignitate atque officio alienus et maledictioni anathematis subditus tam qui possidere hoc sacerdotium per pecunias opinatur quam is qui id praebere propter pecunias pollicetur, siue clericus siue laicus sit, siue conuictus siue non fuerit conuictus hoc facere. non enim possibile est conuenire inconuenientia neque cum deo concordare mamona uel eos qui huic deseruiunt seruire deo. dominica etiam est sententia haec quae incunctanter asserit *non posse deo seruire et mamonae*.

8–17 = Dionys. Exig. interpr. can. Chalced., ACO II 2,2 p. 54,10–19; cf. supra p. 905,20–907,5 (Can. 5)

P EH 8–17 = Dionys. Exig.

1 et¹] uel E edd. | pestilentem] Anast. uerbum λυμεῶνα ad uerbum λοιμός rettulit (Dubielzig) (recte supra p. 861,15 al.) | falsidicum ~ ψευδώνυμον? Anastasium ψευδολόγον uertisse suspic. Dubielzig 2 Iudeorum codd. | infra ... per uices ~ παρ' ἑτος? 3 colligende codd. | emulatorem codd. 5 illius EH edd. (eius Vulg.) 6 kano- n(i)bus P | Calchedone (Anast. praeter consuetudinem uel ex gr. uel ex Dionys. Exig. l.l. p. 54,5) P: Calcedone EH Chalcedone ed. Rom.* 8 pecuniam Dionys. Exig. | redegerit EH (corr. ed. Rom.) 9 uendi P^{ec} (ras. post n) | pecuniam EH edd. | episcopum + uel chorepiscopum ed. Rom. (ex gr. uel ex p. 905,22), sed haec desunt etiam apud Dionys. Exig. | aut¹] uel P ed. Rom.*, sed cf. Dionys. Exig. 10 diaconem EH (corr. F²) | in suppl. ed. Rom. (cf. infra p. 945,5 et Dionys. Exig.) 11 defensorem + uel mansionarium ed. Rom.* (ex p. 905,24), sed cf. Dionys. Exig. | uel] aut E edd. | quemquam H edd. (abbr. P E) 12 is] his EH (corr. F²) | cui – attemptanti] quem hoc attentasse ed. Rom.*, sed cf. Dionys. Exig. 13 uel promotione suppl. dubitanter ex Dionys. Exig. coll. gr. et p. 907,2 (sed fort. haec deerant in exemplari, quo Anast. usus est) aut promotione suppl. tacite ed. Rom.* 14 est post facta ed. Rom.* 18 encyclia P: inoclia (sic) E inciclia (sic) H synodica F² edd. 19 que E qui H 22 praebere id EH edd. 23 siue² – conuictus² om. P | est post non ed. Rom.* 24 mammona H ed. Rom.* (ex F) | seruiunt EH edd. 25 est etiam ed. Rom.* | etiam] cf. gr. T | incunctanter (~ indubitanter) ~ ἀναμφίλεκτος (cf. ThLL s.u.) | posse] Anast. uertit δύνασθαι 26 mammonae E H mammonae ed. Rom.*

Ἐκ τῶν κανόνων τῆς ἁγίας ἑκτῆς συνόδου κανὼν κβ΄

Τοὺς ἐπὶ χρήμασι χειροτονουμένους, εἴτε ἐπισκόπους ἢ οἰουσδήποτε κληρικούς, καὶ οὐ κατὰ δοκιμασίαν καὶ τοῦ βίου αἵρεσιν καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς χειροτονήσαντας.

Ἀκούσωμεν ταῦτα πάντα καὶ ἐνωτισώμεθα, οὐ μόνον ἄρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ οἱ ἐν 5
τῷ κλήρῳ κατηριθμημένοι, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην· δεῖ γὰρ
περισσότερως ἡμᾶς προσέχειν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μήποτε παραρρυῶμεν, ὅτι οὐ φθαρτοῖς,
ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἡγοράσθημεν ἐκ τῆς ματαίας πατροπαραδότου ἀναστροφῆς, ἀλλὰ
τιμίῳ αἵματι ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Ἰησοῦ Χριστοῦ. οὕτως ἡμᾶς δίδαξον, ἄνερ
ἱερώτατε, ἔπεσθαι τοῖς γραφικοῖς — καὶ εὐαγγελικοῖς καὶ ἀποστολικοῖς — κανονικοῖς 10
τε καὶ πατρικοῖς παραγγέλμασι. πειθόμεθα γὰρ τοῖς ῥήμασι τοῦ στόματος ὑμῶν
„ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ἀνάβηθι, ὕψωσον ἐν ἰσχύϊ τὴν φωνήν σου, πορεύθητι ἐν πλατυσμῷ,
κήρυξον μετὰ παρρησίας“, ὅπως ἐξαρθῇ καὶ εἰς ἀφανισμόν οἰχῆσεται ἡ διὰ χρημά-
των χειροθεσία καὶ πᾶν εἴ τι ταύτῃ διὰ φιλαργυρίαν ἀδικίαν τε καὶ ἐμπορίαν 15
αἰσχροκερδῶς παρέπεται· ταύτης γὰρ μετὰ τῶν συστοιχούντων αὐτῇ ἐξαιρουμένης
Rom. 704 ἐκ τοῦ περιουσίου λαοῦ τοῦ τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ κεκλημένου καὶ δωρεὰν τυ-
χόντος τῆς ἀπολυτρώσεως πάντα τὰ τῇ κακίᾳ συνεπόμενα μιάσματα πρόρριζον
συνεκτιμηθήσονται, καὶ οἱ ἱερεῖς ὡς φοῖνιξ ἀνθήσουσι, Χριστοῦ εὐωδίαν τοῖς σωζομένοις
ἐμπνέοντες καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπινικίως προσάδοντες· περιεῖλε κύριος ἐκ σοῦ τὰ ἀδική-
ματά σου, ἔτι τε καὶ τοὺς δρεπομένους γλυκάζοντες πληθύνοντές τε αὐτοὺς ἐν γήρῃ 20
πίονι, τῆς μακράωνος ἐκείνης λέγω καὶ ἀκηράτου ζωῆς κληρονόμους ἀναδεικνύοντες.

5 cf. Iud. 5,3; Is. 1,2; Ier. 13,15 6–7 Hebr. 2,1 7–9 cf. 1 Petr. 1,18–19 12 ἐπὶ – σου cf. Is. 40,9 |
πορεύθητι – πλατυσμῷ cf. Ps. 118,45 15–17 ἐξαιρουμένης – ἀπολυτρώσεως cf. Tit. 2,14; Rom. 3,24; 1 Petr.
2,9 18 ὡς – ἀνθήσουσι cf. Ps. 91,13 | Χριστοῦ – σωζομένοις cf. 2 Cor. 2,15 19–20 περιεῖλε – σου cf.
Soph. 3,15 20–21 πληθύνοντές – πίονι cf. Ps. 91,15

2–4 Conc. Trull. can. 22, ACO ser. II, II 4 p. 34 11 πειθόμεθα – ὑμῶν haec uidentur spectare ad epistulam
quandam ab Hadriano ad Tarasium missam, quae non seruatur

V T Can (= Vl Vo Pt Cl Pr La Mn Tr)

2–4 = Conc. Trull.

1 ἑκτῆς] 5 V Vo Pr Mn Tr | κανὼν κβ΄ om. Tr 5 καὶ ἱερεῖς om. V Cl Pr La Mn Tr, cf. lat. | ἐν V Mn Tr
(fort. ex conii.): om. T Vl Vo Pt Cl Pr La, sed cf. lat. et supra p. 942,10 7 παραρρυῶμεν Vo Pt N. T. 8–9 ἀλλὰ
– αἵματι om. Cl Pr 9 ἀμνοῦ (cf. lat.)] ὡς ἀμνοῦ V Cl Pr La Mn Tr N. T. (ὡς om. codd. pauci) 10 γραφι-
κοῖς καὶ om. La | καί¹ – ἀποστολικοῖς] adnotatio marginalis in textum recepta, ut uidetur; cf. lat. *id est* | καί²
om. T Vl Vo Pt edd.; cf. lat. | ἀποστολικῶς Vl 11 ἡμῶν V Pr^{ac} Mn 13 καὶ om. V 14 ἐμπορίαν V Vl Pr
Mn 15 συστοιχουμένων V | αὐτῇ] αὐτῷ T αὐτῆς Cl 17 τῆς κακίας Tr | προρριζῶν V Vl Vo
(προριζῶν) Mn πρόρριζα La 18 συνεκτιμηθήσεται V Cl Mn ἐκτιμηθήσονται La | ἐξανθήσουσι Vl Vo Pt
20 τε¹] δε V Cl Pr La Mn Tr | γήρα Tr ed. Rom.* 21 πίονι + καὶ V Mn | μακαρίας V Cl Pr La Mn Tr edd.
(μακράωνος ed. Rom.^{mss}) | ἀναδεικνύοντες Vl Vo

Ex * canonibus sanctae sextae synodi regula XXII^a

Eos qui per pecunias ordinati sunt, siue episcopi siue quicumque clerici, et non secundum probationem et uitae optionem deponi praecipimus, sed et illos qui hos ordinasse noscuntur.

- 5 *Audiamus* haec omnia et *auribus percipiamus*, non solum summi sacerdotes et qui in clero connumeramur, sed et omnes qui orbem habitamus terrarum. *oportet enim abundantius nos* intendere his quae audiuntur, *ne forte defluamus*, quia *non corruptibilibus, argento uel auro, redempti sumus de uana nostra conuersatione paternae traditionis, sed pretioso sanguine agni immaculati et incontaminati Iesu Christi*. sic
 10 nos doce, merito sacratissime, sequi diuinae scripturae, id est euangelica, apostolica, canonica et paterna praecepta. oboedimus enim uerbis oris uestri: „*super excelsa* conscende, *exalta in fortitudine uocem tuam*, abi *in latitudine*, praedica cum fiducia“, ut auferatur et in abolitionem ueniat positio manus quae per pecunias fit necnon et quicquid hanc propter auaritiam, iniustitiam et acquisitionem turpis lucris gratia se-
 15 quitur. hac enim una cum his quae cum illa conueniunt *a populo acquisitionis*, qui nomine Christi censetur et gratis consecutus est redemptionem, ablata omnia cont- Rom. 704
 16 gia quae cum nequitia sequuntur radicitus amputabuntur, et sacerdotes *ut palma floreant*, *Christi odorem his qui salui fiunt* inspirantes et ecclesiae triumphale carmen canentes: *abstulit dominus ex te iniustitias tuas*, quin et eos qui carpunt dulcedine PL 129, 505
 20 replentes et *multiplicantes* illos in terra pingui longaeuaeque illius uitae ac incorruptibilis heredes monstrantes.

15 cf. Vulg. 1 Petr. 2,9

P EH

1 hic (leg. hi) canones non apud latinos sed apud quosdam grecos inueniuntur sicut alia nonnulla (sic) add. P¹⁻² in marg. (adnotatio Anastasii, ut uidetur; cf. Anast. praef. p. 1,20-2,8) | XXII^a] uigesima secunda H F edd. 2 quicumque E edd. 3 precipimus codd. 5 solum om. EH (corr. F²) | sacerdotes + et sacerdotes ed. Rom.* (ex gr. T) 6 connumerantur ed. Rom.* 7-8 ne - corruptibilibus om. H 7 non + in P 8 uel] et ed. Rom.* 8-9 nostra traditionis paternae conuersatione F edd., sed cf. Vulg. 9 agni] quasi agni Vulg.; cf. app. crit. gr. | immaculati EH edd. 9-10 sic nos om. P^{ac} (add. P^c s. l.) 10 doce - est] doceto, uir sacratissime, sequi diuinam scripturam et ed. Rom.* (ex gr.), sed incertum quid Anast. legerit in gr. | docent merito EH | expectaueris euangelica <et> apostolica, sed cf. gr. T 11 obediunt EH 12 abi] ab EH (corr. F²) 13 impositio ed. Rom.* (cf. supra Can. 14), sed Anast. χειροθεσία hic ad uerbum uertit 14 quidquid ed. Rom.* | turpiis P^{ac} (i² eras.) 14-15 sequimur P 15 hæc E hec H (corr. F²) | populo acquisitionis ~ τοῦ περιουσίῳ λαοῦ (Anast. ex Vulg. 1 Petr. 2,9) 17 cum nequitia] nequitiam ed. Rom.*, sed cf. gr. συνεπόμενα 19 ex te post tuas F edd. | tuas] suas P^{ac} (s¹ exp., t superscr. P^c) 20 terra] Anast. legit γῆ pro γῆραι, ut uidit La.-Co.^{mss} (senecta uberi ed. Rom.^{mss} ex Vulg.) | longaeuaeque (longeueque P H longeueque E)] longaeuae inquam ed. Rom.* ex gr., sed ipse Anast. λέγω neglexisse uidetur

Τῷ θεοσεβεστάτῳ καὶ εὐλαβεστάτῳ συλλειτουργῷ κυρίῳ Ἰωάννῃ πρεσβυτέρῳ καὶ ἡγουμένῳ καὶ ἀναχωρητῇ τῶν κοσμικῶν φροντίδων Ταράσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης

Μα. 474 Ὁ ἐκ τῶν ναμάτων τοῦ θείου πνεύματος ἀρδευθεὶς καὶ τῇ ἐμπνεύσει τούτου κατ-
 5 αυγασθεὶς Δαβίδ, ὁ ἐν βασιλεῦσι προφήτης καὶ ἐν προφήταις βασιλεύς, ὕμνων ἔλε-
 γε· κατ' ἀρχὰς ἔγνω ἐκ τῶν μαρτυρίων σου ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐθεμελίωσας αὐτά.
 La.-Co. 640 ἄψευδῆς τοῖς νοῦν ἔχουσιν ἡ ὕμνωδία αὕτη καὶ βεβαία τοῖς αὐτὴν ᾄδουσιν· ἔφη
 γὰρ καὶ ὁ θεόπτης Μωϋσῆς περὶ πάσης γραφικῆς θεηγορίας· ἐπ' αὐτοῖς οὐκ ἔστι
 PG 98, 1453 προσθεῖναι καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν. οἱ οὖν ἐρευνητικῶς καὶ οὐ παροδευτι-
 10 κῶς πᾶσι τοῖς γραφικοῖς καὶ πατρικοῖς διδάγμασιν ἐγκύπτοντες καὶ τῇ ἀναγνώσει
 τούτων προσέχοντες καὶ τὸν νοῦν ἑαυτῶν τῇ εὐσεβείᾳ καὶ τῇ ἀληθείᾳ προσπη-
 γνύντες καὶ οὐ πρὸς τὸ ἴδιον θέλημα τοῦτο φέροντες φωτίζονται θαυμαστῶς ἀπὸ
 ὁρέων αἰωνίων, καταυγαζόμενοι ὑπὸ τῶν εὐαγγελικῶν καὶ ἀποστολικῶν ἐνταλμά-
 των. ὅρῃ γὰρ ταῦτα ὁ ψαλμωδὸς ὀνομάζει, ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐμμελετῶντες καὶ ὁδεύ-
 15 οντες πρὸς τὰ οὐράνια ἐπιβαίνομεν, αἰώνια δέ, ὅτι οὐ πρόσφατα οὐδὲ πρόσκαιρα,
 Ha. 521 ἀλλὰ πρὸ καταβολῆς κόσμου λελάληνται, εἰ καὶ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων ἐκπεφώ-
 νηται παρὰ τῶν κηρύκων τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος.
 Ἡμεῖς οὖν, ἄνερ ἐπιθυμιῶν τῶν τοῦ πνεύματος, ὡς τῷ θεῷ σε ἐκ νεότητος γινώ-
 σκοντες ἀνακείμενον, τῆς καρδίας ἡμῶν ὀλίγα τινὰ κινήματά τε καὶ βουλεύματα
 20 πρὸς ψυχικὴν εὐθυμίαν ἀνατιθέμεθα· τὰ γὰρ πλείονα σιωπῇ τιμάσθω.
 Πάντως ἐνηχήθη ὑμῖν περὶ τῆς συνόδου τῆς γενομένης εὐδοκία θεοῦ ἐν τῇ Νικαέῳ
 πόλει. εἰς ἣν σύνοδον ἡμεῖς τε καὶ ἱερομύσται ἄνδρες τοποτηρηταὶ τοῦ τε πάπα
 τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης καὶ τῶν τῆς ἀνατολῆς ἀγιωτάτων ἀρχιερέων συνήλθομεν
 καὶ θεοφιλεῖς ἐπίσκοποι πλεῖστοι κατὰ πρόσταξιν τῶν εὐσεβῶν βασιλέων ἡμῶν,
 25 ὡσαύτως καὶ εὐλαβεῖς ἀρχιμανδρίται καὶ ἡγούμενοι καὶ πληθεὺς μοναχῶν. καὶ ἡδη
 πολλῶν μεταξὺ ἡμῶν λαληθέντων τὸ ἀληθές καὶ ἀρεστὸν τῷ θεῷ ἐκρίθη. καὶ κατὰ
 τὴν ἀρχαίαν θεσμοθεσίαν τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν ἡ ἐκκλησία ἀπέλαβε τὴν τῶν
 Rom. 705 εἰκόνων ἀναζωγράφισιν τε καὶ στηλογραφίαν πρὸς ἀναγωγὴν καὶ ὑπόμνησιν τοῦ
 καθ' ἡμᾶς νοὸς καὶ μετοχὴν τινος ἁγιασμοῦ. εἴ τι γὰρ τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον διὰ τῆς
 ἀναγνώσεως ἐνσημαίνει ἡμῖν, τὸ αὐτὸ καὶ αἱ εἰκόνες· καὶ εἴ τι αἱ μαρτυρικαὶ βίβλοι
 30 διηγοῦνται περὶ τῶν παθημάτων τῶν μαρτύρων, ὁμοίως καὶ αἱ εἰκόνες. καὶ ταύτας
 ἀσπαζόμεθα, ὡς ἐκτυπώματα τῶν πρωτοτύπων ὄντα καὶ οὐδὲν ἕτερον, πρόδηλον

6 Ps. 118,152 8-9 cf. Eccl. 3,14; Deut. 4,2 et 13,1 12-13 cf. Ps. 75,5 16 cf. 1 Petr. 1,20 18 cf. Dan. (Theod.) 9,23; 10,11.19

1-954,28 cf. Grumel/Darrouzès, Reg. n. 363

V T M 1-954,28 accedit Vth

1 Ἐπιστολὴ ἐτέρα superscriptioni praemittit M | θεοφιλεστάτῳ V | καὶ¹ om. M | καὶ² om. M Vth 4 ἐκ
 τῶν ναμάτων] ἐκ τῶν θείων ναμάτων T ἐκ θείων ναμάτων ed.Rom.* | τοῦ πνεύματος τοῦ θείου Vth
 7 ἄψευδῆς + τοῖνυν Vth, cf. lat. 8 καὶ om. V | θεόπτης] θεσπέσιος V | Μωσῆς M Vth | θεολογίας V
 ed.Rom.^{ms} 9 ἀπ'] ἐξ V 10 πᾶσι] παρὰ V | διδάγμασιν] δόγμασιν V διατάγμασιν Vth 11 τῇ² om.
 V 11-12 προσπηγνύντες T M 13 ἀποστολικῶν καὶ εὐαγγελικῶν Vth 16 λελάληται M Vth
 19 βουλεύματα καὶ κινήματα V 20 ἀνατιθέμεθα] ἀνακείμενα Vth 21 ὑμῖν + τὰ Vth 22 ἄνδρες +
 καὶ V 23 ἀνωτάτων M Vth | συνήχθημεν Vth 26 ἀρεστὸν - θεῷ] θεῷ ἀρεστὸν V ἀρεστὸν τῷ κυρίῳ
 Vth 28 ἀναζωγραφίαν Vth | τε καὶ στηλογραφίαν om. Vth 29 μετοχὴν M Vth: μετοχῆς V T (corr.
 ed.Rom.), cf. lat. 30 αἱ¹ om. Vth 31 ταῦτα V 32 ἀσπαζόμεθα] ἀπεδεξάμεθα M Vth, sed cf. lat.

Deo colendissimo et reuerentissimo comministro domino Iohanni presbytero et egumeno seu anachoritae saecularium curarum Tarasius indignus episcopus Constantinopoleos nouae Romae

Qui ex fluentis diuini spiritus irrigatus et inspiratione huius est illustratus, Daud
 5 uidelicet inter reges propheta et inter prophetas rex, laudans dicebat: *initio cognoui* Ma. 473
de testimoniis tuis quoniam in aeternum fundasti ea. sine mendacio itaque his qui La.-Co. 639
 intellectum habent est hymnodia haec et firma his qui concinunt eam. ait enim
 inspector dei Moyses de omni diuinae scripturae affatu: in illis non est *addere* et ab
 illis non est *auferre*. qui ergo scrutabiliter et non transitorie omnibus sacris scrip-
 10 turis et paternis doctrinis incumbunt et lectioni horum intendunt et mentem suam
 pietati et ueritati infigunt et non ad propriam hanc uoluntatem referunt, *illuminantur*
mirabiliter a montibus aeternis, illustrati ab euangelicis ac apostolicis praeceptis.
 ‚montes‘ enim haec psalmista nominat, quoniam in eis meditantes et inambulantes ad
 caelestia pertransimus, ‚aeternos‘ autem, quia non recentia nec temporalia, sed *ante*
 15 originem *mundi* praedicta sunt, quamquam *nouissimis temporibus* prolata sint a Ha. 522
 praedicatoribus euangelicae praedicationis.

Nos ergo, *uir desideriorum*, eorum uidelicet quae sunt spiritus, deo te a iuuentute
 cognoscentes deditum, paucos cordis nostri motus et uoluntates ad animi alacritatem
 commendamus; plura quippe silentio honorentur.

20 Vtique auditum est a uobis de synodo quae facta est beneplacito dei in Nicaensium
 urbe. ad quam uidelicet synodum nos et sacrati uiri et loci seruatores tam papae
 senioris Romae quam orientis sanctissimorum principum sacerdotum conuenimus
 necnon et deo amabiles episcopi plurimi secundum praeceptionem piorum imperato-
 25 monachorum. cumque multa inter nos dicerentur, quod uerum et placitum est deo
 sancitum est. et secundum priscam legislationem sanctorum patrum nostrorum ec-
 clesia recepit picturam et titulos ad superiorem sensum et memoriam mentis nostrae Rom. 705
 ac participationis cuiusdam sanctificationis. quicquid enim sanctum euangelium per
 lectionem insinuat nobis, idipsum et imagines; et quicquid gestorum libri de passio-
 30 nibus martyrum narrant, similiter et imagines. et has salutamus tanquam formas pri-
 mitiuorum et nihil aliud, profecto nisi in unum deum in trinitate laudandum creden-

P EH

1 et reuerentissimo om. EH edd. 2 gegumeno (sic) P heugumeno (sic) E engumeno (sic) H, corr. F | seu ~ καὶ (cf. e.g. Act. I p. 49, 17) | saecularium curarum om. E edd. | secularium P H 3 Romae + s(alutem) d(icit) E + in domino salutem F edd. 5 uidelicet] ille licet E ille scilicet ed. Rom.* 6 quoniam] quia infra p. 949, 19, sed cf. cod. α apud Weber, Psalt. Rom. | itaque Anast de suo addidisse uidetur (cf. tamen gr. Vth) 12 a Psalt. Rom.: de Vulg. | ac] et ed. Rom.* 13 eis] his ed. Rom.* 14 aeternos] et nos (sic) EH (corr. ed. Rom.) 14–15 ante originem P^{pc} H: ab origine P^{ac} (prob.) F² edd. a me origine (sic) E 15 praedicta sunt ~ λελάληνται? („gr. ante mundi constitutionem dicta sunt“ ed. Rom.^{mg}) 18 uoluntates] Anast. uertit βουλήματα | alacritate EH (corr. F²) 20 Nicaensium scripsi coll. p. 795, 7 al.: Nicaensium P H Nicaensium E Nicensium F edd. 21 et om. EH (corr. ed. Rom.) 22 principium P 23 preceptionem codd. 24 ac] et E edd. | egumeni F: hegumeni P E (P praeter consuetudinem) eugumeni H 25 diceretur P 27 picturam – titulos] exspectaueris imaginum (suppl. ed. Rom.* ex gr.) picturam (cf. supra p. 861, 1 al.) et titulationem (cf. supra p. 873, 18), sed Anast. uoce εἰκόνων omissa picturam non ‚facturam tabularum pictarum‘, sed ipsas ‚tabulas pictas‘ intellexisse ideoque pro ‚titulationem‘ titulos scripsisse perspexit Dubielzig | superiorem sensum ~ ἀναγωγὴν? (elevationem animi ed. Rom.^{mg}) 28 participationem ed. Rom.* non male, sed cf. gr. V T

πιστεύοντες εἰς ἕνα θεὸν ἐν τριάδι ἀνυμνούμενον καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύοντες. ἐξαιτούμεθα καὶ τὰς πρεσβείας τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν τῆς ἁγίας θεοτόκου ἁγίων τε ἀγγέλων καὶ πάντων τῶν ἁγίων καὶ ὁσίων πατέρων ἡμῶν.

Τούτων οὕτως ὄντων ἐνεκάλεσαν τῇ συνόδῳ τὸ πλεον μέρος τῶν εὐλαβῶν μοναχῶν — καὶ ἡμεῖς δὲ προεγινώσκομεν τὴν ἐγκλησιν ταύτην — ὅτι οἱ πλείονες τῶν ἐπισκόπων χρήμασιν ὠνήσαντο τὴν ἱερωσύνην. καὶ κἄν ἁμαρτίαις ἡμετέραις περιπειρώμεθα καὶ σειραῖς τούτων συσφιγγώμεθα, ἐφ' αἷς ἴλεως ἡμῖν γένοιτο κύριος, ἀλλ' οὖν τῶν εὐαγγελικῶν ἐνταλμάτων καὶ κανονικῶν διατάξεων τὴν γνῶσιν εἰλήφαμεν· καὶ ἐν καθαρῷ συνειδῶτι καὶ ἀπλῇ καρδίᾳ καὶ ἀφιλαργύρῳ τρόπῳ καὶ ἐν συνειδήσει ἀνεπτερωμένη πρὸς τὸν θεὸν τῇ κανονικῇ καὶ εὐαγγελικῇ διατάξει κατὰ πάντα ἔπεσθαι εὐχόμεθα· καὶ καθήκαμεν ἑαυτοὺς καὶ ὑπεκλίναμεν δουλοῦσθαι τοῖς

Ma. 475 εὐαγγελικοῖς καὶ ἀποστολικοῖς καὶ πατρικοῖς παραγγέλμασιν, ἀγωνιζόμενοι καὶ PG 98, 1456 τοὺς τὴν ἱερωσύνην κληρωσαμένους οὕτως ἀναστρέφεισθαι καὶ βιοῦν καὶ πολιτεύεσθαι, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς τῷ Χριστοῦ ὀνόματι κεκλημένους. εἰ δέ τινες ἀπειθοῦσι τοῖς ἐντάλμασι τούτοις, κοινωνὸς τῶν τοιούτων, λεγομένων μὲν ἱερέων, οὐκ ὄντων 15 δέ, εἶναι οὐκ ἀνέχομαι, ἀλλὰ ἀλλότριος τῆς τούτων εἰμὶ μερίδος· καὶ ἐμοὶ διαμαρτύρασθαι ταῦτα οὐκ ὀκνηρόν, αὐτοῖς δὲ τὸ ἀσφαλές.

Οἱ οὖν θεῖοι κανόνες τὸν δόντα ἢ λαβόντα ἐπὶ χειροτονίᾳ ἱερωσύνης καθαιροῦσι καὶ ἀποδιώκουσι τῆς ἱερατικῆς ἀξίας. ὁ θεόπτης Μωϋσῆς, ὡς ἔφθην εἰπών, βοᾷ· ἐπ' αὐτοῖς οὐκ ἔστι προσθεῖναι καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν. ὡσαύτως καὶ ὁ ὕμνο- 20 γράφος Δαβὶδ ψάλλει καὶ ἡμεῖς σὺν αὐτῷ· κατ' ἀρχὰς ἔγνω ἐκ τῶν μαρτυρίων σου, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐθεμελίωσας αὐτά. καὶ τίς ἱκανὸς πρὸς ταῦτα ἀντιστῆναι, εἰ μὴ πῶ μωραίνει τὴν διάνοιαν καὶ παίζειν ἐθέλει τὰ θεῖα; ἥδη γὰρ τεθεμελίωνται τὰ μαρτύρια τοῦ θεοῦ καὶ ἐρριζωμένα εἰσὶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ, κἄν προσκαίρως τινὲς ἀπειθοῦντες οὐ φυλάττωσιν αὐτά. ἐκεῖνα οὖν εἰς τὸν αἰῶνα μένουσι· καὶ μα- 25

1 cf. Mt. 4,10; Lc. 4,8 6–7 ἁμαρτίαις — συσφιγγώμεθα cf. Prou. 5,22 9 cf. Hebr. 13,5 16–17 cf. Phil. 3,1 19–20 cf. Eccl. 3,14; Deut. 4,2 et 13,1 21–22 Ps. 118,152 23–24 τεθεμελίωνται — εἰσὶν cf. Eph. 3,17

V T M Vth

1–3 ἐξαιτούμεθα — ἡμῶν] dubito an haec aptum hic locum habeant; fort. adnotatio marginalis in textum recepta 1–2 ἐξαιτούμεθα + δὲ T edd., sed cf. lat. 4 ἐνεκάλεσε V | εὐλαβῶν om. M Vth 5 προεγινώσκομεν V Vth | ἐκκλησιν V 7 σφιγγώμεθα M Vth (cf. Sept.), sed cf. e.g. (Ps.-) Greg. Agrig. comm. in eccles. (CPG 7950) VII 5,42 Ettlinger/Noret | οἷς V 10 τὸν om. M 12 καὶ πατρικοῖς om. Vth 13 κεκληρωμένους V 14 τῷ] τοῦ V 15 μὲν om. V edd., sed cf. lat. 16 εἰμὶ post ἀλλότριος V 16–17 διαμαρτυρῆσαι V 17 τὸ V T (uar. lect. in N. T.): om. M Vth ed. Rom.* 19 ἀξίας scripsi coll. lat. et p. 898,4; 906,2 al.: ἀγιότητος codd. (cf. etiam ἀγιστείας p. 952,4, ubi Anast. tamen uertit sanctitate | ὡς om. Vth 20 ἀπ' ἐξ V 23 πῶ] που ed. Rom.* | μωραίνει ed. Rom.* | ἐθέλ sic T ἐθέλοι Vth ἐθέλη ed. Rom.*

tes et ipsi *soli seruientes*. expetimus etiam intercessionem intemeratae dominae nostrae sanctae dei genitricis sanctorumque angelorum et omnium sanctorum patrum nostrorum. PL 129,506

His ita se habentibus questa est synodo pars maior reuerendorum monachorum –
 5 sed et nos praesciuimus querelam istam – quia plures episcoporum pecuniis optinuerunt sacerdotium. et licet *peccatis* nostris obcaecemur et horum restibus *constringamur*, euangelicorum tamen mandatorum et canonicarum praeceptionum cognitionem percepimus; et in munda conscientia et simplici corde ac in *more sine auaritia* et in imperturbabili animo ad deum habito canonicum per omnia sequi optamus
 10 praeceptum; et comprehendimus nosmetipsos et inclinauimus ad seruendum euangelicis atque apostolicis et paternis dispositionibus, decertantes ut et hi qui sacerdotium sortiti sunt sic degant, uiuant et conuersentur, sed et omnes qui Christi nomine uocitantur. at si quidam non acquieuerint praeceptis istis, communicator talium, qui
 15 sum portione; et *mihi quidem* protestari haec *non pigrum*, ipsis *autem* tutum. Ma. 476 La.-Co. 642

Diuini ergo canones dantem uel accipientem in ordinatione sacerdotii deponunt et persequuntur a sacerdotali dignitate. inspector dei Moyses, ut dixi, clamat: in illis, inquit, non est *addendum* et ab eis non est *auferendum*. similiter et hymnigraphus Daud psallit et nos cum illo: *ab initio cognoui de testimoniis tuis, quia in aeternum fundasti ea*. et quis ad haec resistendi idoneus, nisi forte infatuet sensum et diuinis uelit illudere? iam enim *fundata* sunt testimonia dei et *radicata* sunt in ecclesia eius, licet quidam temporaliter non oboedientes minime custodiant ea. illa ergo in aeternum manent; et beati qui scrutantur ea et his oboediunt, et uae qui non oboedi-

P EH

4 monachorum *ed. Rom.* (cf. *gr.*): episcoporum *codd.* 5 quærelam P 5–6 obtinuerunt H *edd.* 6 obcecamur P^{ac} (a *exp.*, e *superscr.* P^c) obcechemur E obcecemur H implicemur *ed. Rom.*^{mg} | restibus ~ σεῖραῖς (cf. *Iren.* 3,9,3 l. 102 Rousseau/Doutreleau) 6–7 constringamur + in quibus propitius nobis sit deus, attamen *ed. Rom.*^{*} ex *gr.* non male, sed haec iam in Anastasii exemplari graeco omisa erant, ut patet ex tamen quod sequitur 7 tamen om. E *edd.* | preceptionem EH (*abbr.* P) 8 ac] et *ed. Rom.*^{*} 9 in imperturbabili P H: in perturbabili E imperturbabili *ed. Rom.*^{*} | animo om. E *edd.* | habito] *Anast. libere uertit* 10 comprehendimus] summissimus *ed. Rom.*^{mg} (*error typogr.*; submisimus *ed. Reg.*^{mg}); *Anast. fort. legit συνήκαμεν* (*Dubielzig*) | inclinamus *ed. Rom.* (*corr. ed. Reg.*) 11 atque E: ac H, om. P | et² om. EH *edd.* 12 degant + et *ed. Rom.*^{*} fort. recte (cf. *gr.*) | et¹ om. EH (*corr. ed. Rom.*) 13 acquieuerunt *ed. Rom.* (*corr. ed. Reg.*) | preceptis EH (*abbr.* P) | communicatores *codd.*, *corr. ed. Rom.* (cf. *gr.*) 17 persequuntur P E expellunt *ed. Rom.*^{mg}, sed cf. e.g. *Taras. apol. p.* 11,6 18 inquit] *Anast. uertit* ὥς ἔφην, εἰπὼν βοῶν (*Dubielzig*) 18–19 hymnigraphus P F² (cf. *Act. IV p.* 487,21 cum *adnot. crit.*): inhymnigraphus (*sic*) E himnigraphus H hymnographus *ed. Rom.*^{*} 19 ab deest *supra p.* 947,5, sed cf. *Weber, Psalt. Rom.* 20 infatuetur sensu *ed. Rom.*^{*}, sed *Anast. constructionem graecam imitatus est* 22 oboedientes EH (*et sic semper*)

κάριοι οἱ ἐξερευνῶντες αὐτὰ καὶ τούτοις πειθόμενοι, καὶ οὐαὶ τοῖς ἀπειθοῦσι. πᾶς οὖν ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἐλεγχθεὶς ἐπὶ χρήμασι τὴν χειροτονίαν ἢ δόσει λαβὼν τῆς ἱερωσύνης ἐκπίπτει.

Ἴσως δέ τινες λέγουσιν ὅτι ,μετανοοῦμεν ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας, καὶ ὁ θεὸς συγχωρεῖ αὐτήν'. ναί, καὶ ἐγὼ λέγω ὅτι πᾶσαν μετάνοιαν ὁ θεὸς προσδέχεται καὶ συγχωρεῖ 5 διὰ μετανοίας τὰ προγεγονότα ἁμαρτήματα. οἶδα γὰρ καὶ Δαβὶδ μοιχεύει συσχεθέντα καὶ φόνω, ἀλλὰ μετανόησαντα δεχθέντα καὶ μαρτυρηθέντα — εὗρον Δαβὶδ τὸν Rom. 706 τοῦ Ἰεσοῦ ἀνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου καὶ τὰ Ha. 524 ὅσα Δαβὶδ προφητικῶς μαρτυρούμενα — εὗδελον διὰ μετανοίας τοῦτον διορθωσάμενον. ἀλλὰ πάλιν οἶδα ἀκούσαντα αὐτὸν παρὰ τοῦ θεοῦ· οὐ σὺ οἰκοδομήσεις μοι 10 οἶκον, ὅτι ἀνὴρ αἱμάτων εἶ. οἶδα Μανασσῆν δι' ἐξαγορεύσεως ἀφεθέντα τῆς ἀσεβείας. οἶδα καὶ πόρνας καὶ τελῶνας δεχθέντας διὰ μετανοίας, οὐδένα δὲ τούτων εἰς ἱερωσύνην ἀριθμηθέντα, εἰ μὴ πω πρὸ τοῦ βαπτίσματος τοῦτο πέπραχεν. οἶδά τινες μοναχοὺς, ὅτε μὲν ἐν τῷ κόσμῳ ἦσαν, πορνεία συσχεθέντας, μονάσαντας δὲ ὡς φωστῆρας ἐν κόσμῳ λάμπαντας διὰ τοῦ ἀσκητικοῦ βίου, οὐδένα δὲ εἰς ἱερωσύ- 15 νην ἐπιβάντα· εἰ δὲ καὶ σπάνιον γέγονεν, οὐ νόμος ἐκκλησίας τοῦτο. τὴν ὁσίαν Μαρίαν πόρνην τὸ πρότερον ἴσμεν, αὐτὴς δὲ σώφρονα, οὐ μὴν δὲ εἰς τὰς διακόνους καταλεγείσαν, ἁγίαν δὲ καὶ ἐξηρημένην παντὸς πονηροῦ πράγματος. καὶ τί ταῦτα λέγω; τὸν ἀληθῆ λόγον ἐπιστάμενος, παρὰ τῶν θείων ἀποστόλων μυηθεὶς καὶ

6-7 Δαβὶδ — δεχθέντα cf. 2 Reg. 11,2-12,23 7-8 Act. 13,22 (ubi praecedunt uerba ὃ καὶ εἶπεν μαρτυρήσας)
8-9 τὰ² — Δαβὶδ cf. Act. 13,34; Is. 55,3 10-11 οὐ — οἶκον 2 Reg. 7,5; 1 Par. 17,4 11 ὅτι — εἶ cf. 2 Reg. 16,8
11-12 Μανασσῆν — ἀσεβείας cf. 2 Par. 33,12-13 12 πόρνας — μετανοίας cf. Mt. 21,31 15 cf. Phil. 2,15

1-3 πᾶς — ἐκπίπτει cf. supra Can. 5 et 14, ubi plura adferuntur

V T M Vth

2-3 ἢ δόσει M Vth: ἢ (om. V) δοῦς ἢ V T edd. (cf. lat.) 3 λαβὼν V T (cf. lat.): λαμβάνων M Vth | ἐκ-
πίπτει om. Vc^{ac} Ml spatio relicto (euanidum in T), suppl. Bonafides Vc^{mg} ex V 4 καὶ om. V 5 πᾶσαν
μετάνοιαν] cf. app. crit. lat. 6-7 συσχεθέντα μοιχεύει V 9 εὗδελον + ὅτι Vth 9-10 τούτου
διορθωσαμένου T edd. 11 Μανασσῆ M 12 οὐδένα] οὐδέ τινα Vc edd. 13 πω] που ed. Rom.* | οἶδα
+ καὶ M Vth 14 τῷ om. M 15 ἐν + τῷ ed. Rom.* 16 τὴν om. Vth 17 δὲ² om. Vth 18 πράγμα-
τος πονηροῦ M 19 λόγον] θεὸν Vth

unt. omnis ergo episcopus uel presbyter aut diaconus conuictus quod per pecunias manus impositionem dederit uel acceperit a sacerdotio decidit.

Fortassis autem dicunt aliqui quia ,paenitentiam agimus pro peccato, et deus ignoscit illud'. ita, et ego dico quia omnes agentes paenitentiam deus suscipit et indulget per
 5 paenitentiam peccata quae iam patrata sunt. noui enim et Dauid moechia depressum et homicidio, sed acta paenitentia receptum et diuino testimonio approbatum: *inueni*, inquit, *Dauid filium Iesse uirum secundum cor meum, qui faciet omnes uoluntates meas*, et *sancta Dauid* prophetice testimonium habentia; perspicuum ergo est per paenitentiam eum fuisse correctum. sed iterum noui audisse illum a deo: *non tu aedificabis mihi domum*, quia *uir sanguinum es*. noui Manassen per confessionem ab impietate dimissum. noui et *meretrices et publicanos* receptos per poenitentiam, nullum tamen horum in sacerdotium connumeratum, nisi forte ante baptismum hoc gessit. noui quosdam monachos, cum essent in mundo, fornicatione detentos, effectos autem monachos sicut *luminaria in mundo* per studiosam uitam lucentes, sed nullum
 10 horum ad sacerdotium ascendentem. quod si raro factum est, non lex est ecclesiae hoc. aliam Mariam fornicariam prius nouimus, rursus autem pudicam, non tamen

Rom. 706

Ha. 523

1-953,9 omnis – est ~ *Iuo trip.* A 2, 12,4 (laudatur secundum editionem M. Brett) (= *Grat.* C. 1 q. 7 c. 2 § 1-3 col. 426,25-427,13) (uerba Scio Manasse – computata non est et Et si in fornicationem – degradetur traduntur etiam in collectione canonum cod. Paris. Arsenal 713 f. 153^r sub titulo „Ex gestis septime sinodi Tarasius patriarcha Iohanni presbitero et ygumeno“): Omnis episcopus aut presbiter (+ aut *Grat.*) diaconus conuictus quod pro muneribus ordinationem dederit uel acceperit a sacerdotio cadit. Sed dicunt quidam quia penitentiam agimus pro peccato et Deus indulget illud. Ita et ego dico quia omnem penitentiam recipit Deus, et indulget per penitentiam peccata que iam facta sunt. Noui enim quod Dauid fornicatorem et homicidam per penitentiam receperit Deus, et dixerit de eo, Inueni uirum secundum cor meum. Noui rursus eundem audientem a Deo, Non edificabis mihi domum, quia uir sanguinum es. Scio Manasse per confessionem dimissam impietatem suam, scio meretrices et thelonearios (telonarios *Arsen.* 713 *Grat.*) per penitentiam receptos, nullum tamen horum qui (nisi *Arsen.* 713) ante baptismum peccauerit (peccauit *Grat.*) sacerdotibus connumeratum. Scio quosdam dum essent in mundo in multa fornicatione mansisse, monachos uero factos quasi luminaria mundi (mundo *Arsen.* 713) resplenduisse, nullum tamen ad sacerdotium ascendisse. Quod et si raro contigit, nulla tamen lex ecclesie fuit. Nouimus primum peccatricem Mariam, post conuersionem tamen (*om. Grat.*) quamuis sancta et casta inter dyaconissas computata non est. Sed quid hec (hoc *Grat.*) dico? Sequens sanctos apostolos et uenerabiles patres cum omni fiducia clamo quod qui per pecuniam (symoniam *Grat.*) ordinatus est, siue episcopus siue presbiter siue diaconus, alienus est a sacerdotio. Neque enim uenalis est gratia Spiritus Sancti. Cayphe traditio est et adinuentio Symonis a sancto sacerdotio (+ est *Grat.*) aliena. Et si in fornicationem lapsus est aliquis post baptismum (post baptismum *post fornicationem Arsen.* 713), in sacerdotium non recipitur. Canones enim hoc prohibent. Si quis uero cum hoc peccato ad sacerdotium prouectus est, cognitus (conuictus *Arsen.* 713) degradetur. *Continuatur loco infra ad p. 953,13-17 laudato.* 1-5 omnis – sunt = *Iuo trip.* A 2, 12,7; *Iuo decr.* V 121 (PL 161, 364 C-D); *Ans.* VI 76 p. 307,13-18 („Ex ultima epistola synodi VII“); *Deusd.* IV 16 p. 408,10-14; *Coll. Brit.* Var. II 106 f. 198^r. *Continuatur locis infra ad p. 953,16-18 et p. 953,16-17 laudatis.*

P EH 1-953,9 omnis – est ~ *Iuo trip.*¹ *Grat.*¹ (partim *Arsen.* 713; cf. *app. testim.*) 1-5 omnis – sunt = *Iuo trip.*¹¹, *Iuo decr.*, *Ans.*, *Deusd.*, *Coll. Brit.* 11 post per des. EH (cf. *app. crit.*)

1 ergo *om. Iuo trip.*¹¹ *Iuo decr.* *Coll. Brit.* | pecuniam *Iuo trip.*¹¹ *Iuo decr.* *Deusd.* *Coll. Brit.* 2 inpositionem P *Deusd.* | dederit uel] cf. gr. V T | sacerdotio + et a gradu *Ans.* *Deusd.* + et gradu *Iuo trip.*¹¹ *Iuo decr.* + uel gradu *Coll. Brit.*, sed cf. gr. et *Iuo trip.*¹ et *Grat.*¹ | decidat *Iuo trip.*¹¹ *Iuo decr.* *Ans.* *Coll. Brit.* 3 autem] enim P | pro] de *Iuo trip.*¹¹ *Iuo decr.* *Coll. Brit.* 4 ita – dico] ita est *Iuo trip.*¹¹ *Iuo decr.* *Ans.* *Deusd.* *Coll. Brit.*, sed cf. gr. et *Iuo trip.*¹ et *Grat.*¹ | quia + et F *edd.* | omnes – paenitentiam] *Anast.* uertit πάντας τοὺς μετανοοῦντας 5 quae iam] queque *Iuo decr.* | sunt *om. Iuo decr.* | moechia] adulterio *ed. Rom.** 7 inquit (inquit P) Dauid P H: Dauid inquit E *edd.* | inquit] sc. deus (cf. *Vulg. Act.* 13,22) 7-9 qui – correctum] nihil respondet apud *Iuo trip.*¹ et *Grat.*¹ 8-9 perspicuum – correctum] *Anast.* uertit διορθωθέντα (*Dubielzig*) („gr. persp. ubi is per paenitentiam correctus est“ *ed. Rom.*^{ms} ex gr. T) 9 poenitentiam P 10 Manassem F *edd.* 11 poenitentiam] debinc desunt EH; *ed. Rom.** usque ad finem epistolae Longolii interpretationem repetit; cf. *praef. partis I p. XLIV et LVIII* 16 non tamen scripsi *coll. gr. et infra p. 953,23* (cf. etiam *Iuo trip.*¹ *Grat.*¹): sed et P

παρὰ τῶν αὐτοῖς ἀκολουθησάντων ἀγίων πατέρων ἡμῶν, πεπαρρησιασμένως βοᾷ
 PG 98, 1457 ὅτι ὁ ἐπὶ χρήμασι χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἀλλότριός
 ἐστὶ τῆς ἱερωσύνης. οὐδὲ γὰρ ἡ τοῦ θεοῦ πνεύματος χάρις πιπράσκειται. Καί᾽ αὖτε
 κὼν τὸ ἐπιτήδευμα, Σιμωνιακὸν τὸ ἐγγχείρημα, ἀλλότριον τῆς ἱερατικῆς ἀγιστείας.
 καὶ ἐπὶ πορνείᾳ εἰ ἐλήφθη ποτέ τις μετὰ τὸ βάπτισμα, εἰς ἱερωσύνην οὐ προσεδέ- 5
 χθη — θεῖοι κανόνες τοῦτο διαγορεύουσιν —, ἀλλ' εἰ καὶ τις εἰσῆχθη εἰς τὴν ἱερω-
 σύνην τοιοῦτόν τι πράξας, γνωσθεὶς ἐξεβλήθη. πάντα δὲ ἄνδρα τῇ μετανοίᾳ προσ-
 Ma. 478 καρτεροῦντα ἐπὶ ἀμαρτήμασι τὴν ἀγαθότητα καὶ φιланθρωπίαν τοῦ θεοῦ γινώ-
 σκων οἶδα λυτροῦσθαι τῆς ἀμαρτίας, καθὼς καὶ ἄνωτέρω ἀποδεδώκαμεν — καὶ
 ἀναθεματίζω Ναυάτον καὶ τοὺς τούτου τὴν δυσσεβῆ αἵρεσιν ἐπισπωμένους ὡς ἄθε- 10
 τοῦντας τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν φιланθρωπίαν τοῦ θεοῦ μὴ προσιεμένους —, ὡσαύ-
 τως δὲ καὶ τὸν ἐπὶ χρήμασι χειροτονηθέντα ἐπίσκοπον μετανοοῦντα ὁμολογῶ
 προσδέχεσθαι· ἀγαθὸς γὰρ ὁ θεὸς ἐπὶ πᾶσι, καὶ ἀνεωγμένα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ
 ἐπὶ παντὶ ἀνθρώπῳ μετανοοῦντι, καὶ εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τοῦτον εἰσάγει, ἀλλ'
 ἐπεὶ κατὰ τὸν ἀπόστολον ὁ ἱερεὺς ἀνεπίληπτος ὀφείλει εἶναι, ὁ ἐπὶ χρήμασι χειρο- 15
 τονήσας τινὰ ἢ χειροτονηθεὶς ἐπ' αὐτοῖς ἀλλότριός ἐστιν ἱερωσύνης, ὡς πάντες
 οἶδαμεν οἱ τῆς ἐκκλησίας τρόφιμοι ἐκ κανονικῶν μαθημάτων παιδευθέντες. οὐκοῦν
 καλὴ καὶ ἀγαθὴ ἡ μετάνοια καὶ πρὸς θεὸν ἀνάγει καὶ τῶν ἀμαρτημάτων λυτροῦ-
 ται. καὶ τὸς γὰρ ἐγὼ χρήζω ἐλέους· [οἶδα γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ φιланθρωπίαν ὅτι
 πάντα τὸν προσερχόμενον ἀποδέχεται.] ἔφη γὰρ διὰ τοῦ προφήτου· λέγε σύ τὰς 20
 ἀμαρτίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῇς, καὶ· εἶπα· ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν
 Rom. 707 μου τῷ κυρίῳ, καὶ σύ ἀφῆκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου, καὶ ὑπὲρ ταύτης προσ-
 εύξεται πρὸς σέ πᾶς ὁσῖος ἐν καιρῷ εὐθέτω. καὶ τὸν πορνεύσαντα Κορίνθιον οἶδα
 προσδεχθέντα παρὰ τῷ θεῷ ἀποστόλῳ Παύλῳ, οὐ μὴν δὲ εἰς ἱερωσύνην ἀναβιβα- 25
 σθέντα. εἰ γὰρ πατήρ ἀποδημήσαντος υἱοῦ καὶ τοῦτον ἀθετήσαντος, αὐτῆς δὲ ἐπ-
 ανερχομένου προσλαμβάνεται διὰ τὴν φυσικὴν στοργήν, πόσῳ γε μᾶλλον ὁ πατήρ
 πάντων ἡμῶν θεὸς πάντα μετανοοῦντα καὶ προσδέχεται καὶ ἀγκαλίζεται ὡς φι-
 λάνθρωπος. οὐ γὰρ θέλει τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν
 αὐτόν, καθὰ καὶ ἠκούσαμεν ἐξ αὐτῆς τῆς κυριακῆς φωνῆς εὐαγγελικῶς παραβολὴν
 διηγουμένης περὶ τοῦ ἀσώτως τὸν βίον ζήσαντος, ὅτι μετανοήσας παρὰ τοῦ ἐν 30
 οὐρανοῖς πατρὸς ἀπεδέχθη· χαίρει γὰρ ἐπὶ παντὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

4 Σιμωνιακὸν — ἐγγχείρημα cf. Act. 8,9–24 13 ἀνεωγμένα — αὐτοῦ cf. Lc. 1,78 (= Od. 9,78) 14 ἐπὶ —
 μετανοοῦντι cf. Lc. 15,7.10 15 ὁ' — εἶναι cf. 1 Tim. 3,2 20–21 Is. 43,26 21–23 Ps. 31,5–6 23–24 τὸν —
 Παύλῳ cf. 2 Cor. 2,6–8 25–26 πατήρ — στοργήν cf. Lc. 15,11–24 28–29 οὐ — αὐτόν cf. Ez. 18,23; 33,11
 31 χαίρει — μετανοοῦντι cf. Lc. 15,7.10

5–6 ἐπὶ — προσδέχθη cf. Can. ap. 17, Synag. tit. 25,1 p. 83,1–3 (= Jo. I 2 p. 16), Metzger III p. 278 9 καθὼς —
 ἀποδεδώκαμεν cf. supra p. 950,5–6

V T M Vth

5 καὶ om. M Vth | εἰ ἐλήφθη] εἰ ληφθῇ V edd. | ποτέ om. V 8 ἀμαρτήματα V ἀμαρτήμα sic Vth
 10 ἀναθεματίζων V | i.e. Nouatianum (Νάουατον ed. Rom.) 11 μὴ προσιεμένους] προσιεμένους μηδὲως V
 12 δὲ om. M Vth 15 ὁ' om. ed. Rom.* 16 ἐστὶ + τῆς V 17 τρόφιμοι + καὶ V 19 καὶ τὸς] καὶ
 αὐτὸς M 19–20 οἶδα — ἀποδέχεται seclusi coll. lat. (cf. app. crit. lat.) 20 ἀποδέχεται V 21 ἀμαρτίας]
 ἀνομίας Sept. (uar. lect. ἀμαρτίας Sept. G) | ἀνομίαν] ἀμαρτίαν ed. Rom.* 23 πρὸς σέ om. M Vth 25 ἡθε-
 τηκότος Vth 25–26 αὐτῆς ἐπανερχόμενον M Vth 26 γε om. Vc Ml (euanidum in T) Vth edd. 27 πάν-
 των om. V | ἡμῶν om. Vth 29 καθὼς V 30 διηγουμένου V | μετανοήσας M Vth (cf. lat.): μετανοήσαν-
 τος αὐτοῦ V T edd. 31 ἀπεδέχθη πατρός M Vth

inter diaconas selectam, etsi sanctam atque ab omni opere malo sublatam. et ut quid haec dico? ueram rationem sciens, a diuinis apostolis imbutus et sanctis patribus nostris qui eos secuti sunt, fiducialiter clamo quia qui per pecunias consecratus est episcopus uel presbyter aut diaconus alienus est a sacerdotio. neque enim diuini
 5 spiritus gratia uenditur. Kaiphaicum enim studium et Simoniacum est hoc conamen ac alienum est a sacerdotali sanctitate. et in fornicatione si comprehensus est aliquando quis post baptismum, in sacerdotium non est receptus sacris hoc pronuntiantibus regulis, sed et si quisquam receptus est in sacerdotio, postquam tale quid egit, agnitus eiectus est. omnem autem uirum in poenitentia perseuerantem super peccatis boni-
 10 tatem et humanitatem dei sciens noui liberandum a peccato, quemadmodum superius rationem reddidimus – et anathematizo Nauatum et eos qui huius impiam heresim sectantur tanquam poenitentiam reprobantes et misericordiam domini non admittentes –, similiter autem et episcopum per pecunias ordinatum, cum poenituerit, profiteor suscipiendum; benignus enim est deus in omnibus, et aperta sunt *uiscera*
 15 eius *super* omni homine *poenitentiam agente*, et in regnum suum hunc introducit, sed quia secundum apostolum sacerdos *inreprehensibilis* debet *esse*, qui per pecunias quenquam consecrauit uel consecratus est alienus est a sacerdotio, sicut omnes ecclesiae scimus alumni ex canonicis disciplinis eruditi. ergo bona et optima est poenitentia et ad deum sustollit atque a peccatis liberat. nam et ipse ego indigeo misericordia;
 20 ait namque per prophetam: *dic* tu iniquitates tuas prius, *ut iustificeris*, et: *dixi*: ego *pronuntiabo aduersus me iniustitiam meam domino, et tu remisisti impietatem cordis mei*, et: *pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore oportuno*. et fornicantem Corinthium noui receptum a diuino apostolo Paulo, non tamen promotum ad sacerdotium. si enim pater peregre profectum filium et se reprobantem rursus redeuntem
 25 suscipit propter naturalem amorem, quanto magis pater omnium nostrum deus omnem poenitentem et recipit et amplexatur quasi misericors! non enim uult *mortem* peccatoris quam *ut conuertatur et uiuat*, sicuti audiuius etiam ex ipsa dominica uoce euangelice parabolam enarrantem de eo qui luxuriose uita uixit, quoniam repoenitens est a patre, qui est in caelis, receptus. gaudet enim *super* omni *peccatore*
 30 *poenitentiam agente*.

13–17 episcopum – sacerdotio ~ *Iuo trip.* A 2, 12,4 (= *Grat.* C. 1 q. 7 c. 2 § 4 col. 427,13–19) (*laudatur secundum editionem M. Brett*): („Item“) Ipsum qui per pecuniam ordinatus est, confiteor quia per penitentiam recipit Deus. Bonus est in omnibus, et aperta uiscera eius omni homini penitenti. Sed quoniam iuxta apostolum oportet episcopum inreprehensibilem esse (esse inrepr. *Grat.*), quicumque per pecuniam (+ uel *Grat.*) ordinauit aliquem uel ordinatus est, ab omni sacerdotio alienus est (sit alienus *Grat.*). 16–18 sed – eruditi = *Ans.* VI 76 p. 307,18–21; *Deusd.* IV 16 p. 408,15–18 16–17 qui – sacerdotio = *Iuo trip.* A 2, 12,7; *Iuo decr.* V 121 (PL 161, 364 D); *Coll. Brit. Var.* II 106 f. 198^r; *Grat.* C. 1 q. 1 c. 9 col. 360,18–19

P 13–17 episcopum – sacerdotio ~ *Iuo trip.*¹ *Grat.*¹ 16–18 sed – eruditi = *Ans.*, *Deusd.* 16–17 qui – sacerdotio = *Iuo trip.*¹¹, *Iuo decr.*, *Coll. Brit.*, *Grat.*¹¹

1 etsi *Dubielzig* (cf. gr.): et P 3 nostri P (corr. R) | clama P (corr. R²) 5 fort. *Caiphaicum scribendum*, cf. p. 859,23 et 875,7 6 est¹ fort. *delendum*; cf. gr. et *Iuo trip.*¹ 8 quid] quod P, corr. R² 11 Nauatum] *Anast.* ex gr., ut uidetur (Nouatum R^{2ms}) 17 consecrauerit *Iuo decr.* *Grat.*¹¹ | uel + ab alio *Grat.*¹¹ | alienus a sacerdotio sit *Grat.*¹¹ 19 post misericordia *Longolius suppl.* noui enim Dei mansuetudinem, qui omnem ad se uenientem recipit ex gr., sed in gr. haec posteriore aetate inserta esse arbitror 20–21 ego pronuntiabo (cf. *Psalt. Rom.*)] confitebor *Vulg.* 21 redemisti P, correxi ex *Vulg.* | cordis (cf. *Psalt. Rom.*): peccati *Vulg.* 23 a – Paulo] *Anast.* fort. consulto uertit ac si παρὰ τοῦ θεοῦ ἀποστόλου Παύλου scriptum esset (*Dubielzig*) 24 se ~ τοῦτον 28 enarrantem P, correxi coll. gr.

Μέγα ὄπλον ἢ μετάνοια, μεγάλη σωτηρίας ὁδός, πρόξενος οὐρανῶν βασιλείας, ἀφθάρτου ζωῆς ὁδηγός, μαρτυρικῶν ἀθλήσεων παρίσσωσις, πρὸς θεὸν ὁδηγοῦσα καὶ σὺν θεῷ εἶναι ποιοῦσα, τοῦ ἀνθρωπίνου γένους βακτηρία, πιπτόντων ἀνάστασις. PG 98, 1460 μακάριοι οἱ ταύτην ἀσπαζόμενοι· οἱ ταύτη προσέχοντες μετὰ ἀγγέλων συνδιαιτῶν-
ται· οἱ ταύτην ἀσκοῦντες ἐκκλίνουσιν ἀπὸ παντὸς κακοῦ καὶ ποιοῦσιν ἀγαθόν. 5
μετάνοια σύντροφος καὶ ὁμόοικος ἀγάπης, ἐλεημοσύνης, προσευχῆς, νηστείας, ἐγ-
κρατείας, σωφροσύνης, ταπεινοφροσύνης, χρηστότητος, ἀγαθωσύνης, ἐπιεικείας καὶ
τῶν τούτοις ἀκολουθῶν — τὰληθές εἰπεῖν, ταῦτα μετάνοια. καὶ εἴ τις ταύτην ἀθετεῖ,
ἐν τοῖς σωζομένοις οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, ἐν οἷς ὁ σκώληξ οὐ τελευτᾷ
καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται· ὧν ῥυσθεῖμεν ἀξιωθησόμενοι τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν 10
ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

Καὶ ταῦτα ἤδη παρ' ἡμῶν κηρύσσονται, ἱερώτατε ἄνερ, εἰ καὶ τινες θέλουσι λοιδο-
ρεῖν ἡμᾶς. καὶ οἶδαμὲν σε δοχεῖον εἶναι τῶν εὐαγγελικῶν καὶ ἀποστολικῶν καὶ
κανονικῶν διαταγμάτων. τοῦνεκεν καὶ προσανεθέμεθά σοι ταῦτα διὰ τοῦδε τοῦ 15
ῥους. καὶ παρακαλοῦμεν, ἐφ' οἷς πεπληροφόρησαι, ἀνδράσιν εὐλαβέσι, μοναχοῖς τε
καὶ βιωτικοῖς, ταῦτα προσαναθέσθαι, εἰ δὲ ἀρεστόν σοί ἐστι, καὶ ὑποδεικνύναι.
αἰτούμεθα δὲ ἐν ταῖς οὐρανοπόροις σου εὐχαῖς μεμνησθαι ἡμῶν, ὅπως ῥυσθῶμεν ἐκ
τῶν κύκλῳ συνεπιτιθεμένων κακῶν. εἰσὶ γὰρ καὶ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν ἐπαναστάσεις,
ἐξ ὧν διὰ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐρρυσθημεν καὶ ῥυσθῆναι ἐλπίζομεν καὶ ἀπὸ τοῦ 20
παρόντος φυλαττομένης τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἀπαραιτῶτου. οὐδεὶς γὰρ ἤλπισεν ἐπὶ
κύριον καὶ κατησχύνθη. λέγομεν οὖν καὶ πάλιν· εὐχου, εὐχου ἡμῖν, ἄνερ φίλε θεοῦ
καὶ ἡμέτερε, ἀλλὰ καὶ πάτερ· οἶδαμεν γὰρ ὅτι στοργῇ τέκνου πρὸς ἡμᾶς διάκεισαι.
καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ὁ τὰ μακρὰν καὶ τὰ ἐγγύς εἰς ἑαυτὸν προσκαλεσάμενος ἐν
εἰρήνῃ τὴν ζωὴν διατηρήσει πάντων ἡμῶν τῶν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ κεκλημένων,
πρεσβείαις καὶ εὐχαῖς τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν τῆς ἁγίας θεοτόκου καὶ πάν- 25
των τῶν ἁγίων αὐτοῦ· ἀμήν.

Πᾶσι δὲ τοῖς ἀδελφοῖς τοῖς καταντῶσιν εἰς ὑμᾶς ὡς ἐξ ἡμῶν προσαγορεύσεις, ἵνα
καὶ αὐτοὶ μεθ' ὑμῶν εὐχωνται ἡμῖν.

6–7 ἀγάπης — ἐπιεικείας cf. Gal. 5,22–23 9 ἐν¹ — ἀπολλυμένοις cf. 2 Cor. 2,15 9–10 ὁ — σβέννυται cf.
Mc. 9,48 20–21 cf. Ps. 21,6 et 113,19 23 ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης Rom. 15,33 et 16,20 | εἰρήνης — ἐγγύς cf. Eph.
2,17; Is. 57,19

1–2 πρόξενος — ὁδηγός cf. Conc. Ephes. (Cyr. Alex. c. eos qui theotocon nolunt confiteri [CPG 5226]), ACO I
1,7 p. 32,20–21

V T M Vth

2 παρίσσωσις] πάρισος V edd. (cf. lat.) κυπάρισσος T | πρὸς] εἰς M Vth 4 μετ' V 6 μετάνοια σύν-
τροφος M Vth (cf. lat.): μετανοίας οὖν τροφή V μετανοίας οὖν τροφὸς T μετάνοια οὖν τροφὸς ed.Rom.*
6–7 ἀγάπη ... ἐπιεικεία (ubique nomin.) V 7 ταπεινοφροσύνης om. Vth 10 καὶ om. ed.Rom.* (corr.
ed.Reg.^{ms}) 12 ἥδη om. V | κηρύσσεται ed.Rom.* 13 καὶ¹] ἡμεῖς οὖν T edd., sed cf. lat. | δοχεῖον —
εὐαγγελικῶν] τῶν εὐαγγελικῶν εἶναι δοχεῖον Vth 13–14 καὶ κανονικῶν om. V 14 διδαγμάτων V
15 παρακαλοῦμεν + σε Vth 16 ὑποδεικνύναι V M^{ac} 17 μεμνησθαι M Vth: μνήσκεσθαι V T μμνήσκε-
σθαι Vc^{ms} (Bonafides) edd. 18 συνεπιτιθεμένων + ἡμῖν Vth 20–21 ἐπὶ κύριον (cf. Ps. 113,19) T: κυρίῳ V
ἐν κυρίῳ M Vth 21 εὐχου² post ἡμῖν M Vth, om. V edd.; sed cf. lat. 22 ἀλλὰ] λέγω δὲ M Vth
23 μακρὰν V Vth: μακρὰ T M 24 ζωὴν + ἡμῶν V | διατηρήσει M Vth: διατηρή sic V διατήρησαι T δια-
τηρήσαι ed.Rom.* | πάντων ἡμῶν om. V | τῶν om. ed.Rom.* 25 ἀχράντου om. V 26 αὐτοῦ om. V
27 Πᾶσι — καταντῶσιν] „ἴσ. Πάντας δὲ etc.“ ed.Rom.^{ms} non male (cf. ACO II 1,1 p. 40,11 al.) | δὲ om. M Vth,
sed cf. lat. | ὡς — προσαγορεύσεις] πρόσειπε ἀφ' ἡμῶν M Vth (cf. πρόσειπε τὴν παρὰ σοὶ ἀδελφότητα
ACO II 1,3 p. 67,16 al., ubi tamen sē ἡ σὺν ἡμῖν ἐν κυρίῳ προσαγορεύει uel sim. sequitur) | προσαγορεύσεις
T: προσαγορεύση V 28 ἡμῖν (ὑμῖν M) + Ἰησοῦς Χριστὸς θεὸς υἱός V edd., sed haec librario sunt tribuenda

Magna est arma poenitentia, magna salutis uia, reconciliatio caelorum regni, incorruptibilis uitae dux, martyricorum certaminum coequalis, ad deum adducens et cum deo esse faciens, humani generis baculus, decidentium resurrectio. beati qui hanc amplectuntur. qui huic intendunt cum angelis conuersantur. qui hanc colunt declinant ab omni malo et faciunt omne bonum. poenitentia collectanea est et cohabitatrix *karitatis*, helemosinae, orationis, ieiunii, abstinentiae, sobrietatis, humilitatis, *benignitatis*, *bonitatis*, clementiae et quae ista sequuntur – ut uerius dicatur, <haec> poenitentia est. et quisquis hanc irritam fecerit, inter eos *qui* saluantur non est, sed inter eos *qui pereunt*, *ubi uermis* [qui] *non moritur et ignis* [qui] *non extinguitur*. a quibus eruamur digni futuri bonis quae repromissa sunt misericordia et miserationibus Christi dei nostri.

Et haec a nobis iam praedicata sunt, sacratissime uir, licet quidam uelint maledicere nobis. et scimus te receptaculum euangelicorum et apostolicorum ac regularium praeceptorum. et hac pro causa tibi haec per textum hunc commendamus. et rogamus ut haec religiosis uiris, monachis et saecularibus, exponas, in quibus satisfactus es. <...> petimus autem ut memor sis nostri in orationibus tuis, quae ad caelum transmeant, quatinus eruamur a malis quae in circuitu sunt. sunt enim extrinsecus et intrinsecus simultates, ex quibus per Christum deum nostrum erepti sumus et eripi speramus etiam a praesenti tempore conseruata anima nostra illesa. nemo enim *sperauit in domino et confusus est*. dicimus ergo denuo: ora, ora nobis, uir amice dei et noster, sed et pater; scimus enim quoniam affectu filii erga nos flagras. et *deus pacis*, qui ea quae longe et quae prope sunt in semetipsum aduocauit, in pace uitam conseruet omnium nostrum qui eius nomine uocitatur, intercessionibus et orationibus intemeratae dominae nostrae sanctae dei genitricis et omnium sanctorum eius. amen.

Omnibus autem fratribus qui obuenerint ad uos quasi ex nobis salutem dicas, ut et ipsi uobiscum orent pro nobis.

P

1 magna²] magne P, corr. R² | reconciliatio ~ πρόξενος (cf. Act. VI p. 721,26 conciliatio) 2 coequalis (coequalis P, corr. R²) Anast. legit πάριος, ut uidetur; cf. gr. V 4 amplectentur P^{ac} (u¹ superscr. P^c) 5 omne de suo addidisse uidetur Anast. | collectanea R (incertum in P), corr. Dubielzig (cf. Gloss. et ThLL s.u.) 6 elemosine R (fort. praeferendum; cf. Act. IV p. 337,15) 7 haec suppleni coll. gr. 9 ubi Vulg.: uti P | qui seclusi bis coll. gr. et Vulg. 14 commendamus] expectaueris commendauimus, nisi forte Anast. legit προσανατιθέμεθα 15–16 in quibus satisfactus (~ certus factus) es ~ ἐφ' οἷς πεπληροφόρησαι (cf. Gloss.) 16 post es lacuna statuenda, nisi forte uerba εἰ – ὑποδεικνύναι in Anastasii exemplari graeco defuerunt; »gr. add. si uero etiam libuerit ostendas“ ed. Rom.^{ms} (apud Longolium uerbis εἰ – ὑποδεικνύναι nihil respondet) 18 simultates scripsi coll. gr. et Anast. chron. trip. p. 62,5 al.: simultantes P 20 nobis] fort. <pro> nobis scribendum coll. l. 26 21 affatu P^{ac} (c add. s.l., a² in e mut. P^c)

Πῶς δεῖ νοεῖν τὸ ἀκοινώνητον ὄνομα τοῦ θεοῦ καὶ πᾶσαν προφητικὴν ῥῆσιν τὴν τὰ εἰδῶλα στηλιτεύουσαν

Rom. 708

La.-Co. 645

Ha. 525 Ma. 479

Ὁ εἰς τρίτον οὐρανὸν βεβηκὼς καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἀκούσας ἄρρητα ῥήματα, ὁ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ κηρύξας τὸ εὐαγγέλιον, Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος, ἐλέγχων τὴν τῶν Ἑλλήνων δυσσεβῆ καὶ ματαίαν θρησκείαν οὕτως φησὶν· ἥλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνης φθαρτοῦ ἀνθρώπου καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἐρπετῶν· καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. κατὰ γοῦν τὴν διάνοιαν ταύτην ἔστιν ἐννοῆσαι τὸ ἀκοινώνητον ὄνομα τοῦ θεοῦ λίθοις καὶ ξύλοις περιέθηκαν. αὐτοὶ γὰρ τοῦτο πεποιήκασιν οἱ πάσης θεοσεβείας ἀλλότριοι καὶ οἱ ἀποστατήσαντες τῶν Ἑβραίων παράφρονες. ἐμίγησαν γὰρ τοῖς ἔθνεσι καὶ ἔμαθον τὰ ἔργα αὐτῶν· καὶ καταλιπόντες τὸν ἀόρατον καὶ ἀκατάληπτον καὶ δημιουργὸν τοῦ παντός θεὸν ἡμῶν δαίμοσιν ἔθυσαν, τῇ Βάαλ καὶ τῇ Ἀστάρτῃ, τῷ Χαμῶς, Ἀπόλλωνί τε καὶ τῷ Δίι, Ἀρτέμιδι τε καὶ τῇ Ἀφροδίτῃ, Διονύσῳ τε καὶ Ἑρμῇ καὶ ἑτέροις πλείστοις, καὶ τὰ τούτων εἰδῶλα θεοὺς προσηγόρευσαν, ἀλλὰ καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἐρπετῶν. διὸ ἔφη ὁ αὐτὸς ἀπόστολος· παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα, πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ κακίᾳ πονηρίᾳ πλεονεξίᾳ, μεστοὺς φθόνου φόβου ἔριδος, ψιθυριστάς, καταλάλους, θεοσυγεῖς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν.

Τοῦνεκεν δέδωκεν ὁ θεὸς διὰ Μωσέως νόμον, εἴτα προφήτας προκαταγγέλλοντας τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐλέγχοντάς τε, ἀπειλοῦντας, νουθετοῦντας, παρακαλοῦντας τοῦ ἐπιστρέψαι τούτους εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας καὶ ἀφέντας τὴν κτίσιν λατρεῦσαι θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ, οὗτινος τὸ ὄνομα οὐκ ἔχει κοινωνίαν πρὸς τὰ κτίσματα καὶ τὰ εἰδωλικά σεβάσματα. φησὶ γὰρ ὁ ἀπόστολος· τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος ἢ τίς συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίᾳ; ἀλλ' οὐκ ἴσχυσαν οὔτε νόμος οὔτε προφῆται τούτους ἐπιστρέψαι· ἐπέμειναν γὰρ τῇ ἑαυτῶν ἀπωλείᾳ. ἦλθεν οὖν ὁ προφητευθεὶς, αὐτὸς ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ὁ συνάναρχος τῷ πατρὶ καὶ συναΐδιος καὶ θεὸς ἀληθινός, σάρκα προσλαβὼν ἐκ τῆς ἀχράντου θεοτόκου ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ γέγονε καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος πλήν ἁμαρτίας, ἵνα ῥύσῃται ἡμᾶς τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων καὶ ἐλευθερώσῃ ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου δου-

Ha. 528 Ma. 482

1 Sap. 14,21 (uide infra) 3-4 εἰς¹ — ῥήματα cf. 2 Cor. 12,2.4 4 ἀπὸ — εὐαγγέλιον cf. Rom. 15,19 6-8 Rom. 1,23.25 9 cf. Sap. 14,21 11 cf. Ps. 105,35 13 δαίμοσιν ἔθυσαν cf. Ps. 105,37 15-16 πετεινῶν — ἐρπετῶν Rom. 1,23 16-19 cf. Rom. 1,28-30 22-23 εἰς — ἀληθείας cf. 1 Tim. 2,4; Hebr. 10,26 al. 23 ἀφέντας — ἀληθινῷ cf. 1 Thess. 1,9; Rom. 1,25 25 2 Cor. 6,14-15 26-27 τῇ — ἀπωλείᾳ cf. 2 Petr. 3,16 29 πλήν ἁμαρτίας cf. Hebr. 4,15 30-960,1 ῥύσῃται — δουλείας cf. Col. 1,13; Rom. 8,21

1-962,3 Di Domenico p. 464 hunc textum epistulam Tarasii ad Constantinum VI. imperatorem esse arbitrat; cf. praef. p. XI adn. 26. interpretationem latinam ab ipsis editoribus confectam adposuit ed.Rom.*; cf. Lamberz, Editio Romana p. 357 13 τῇ¹ — Χαμῶς cf. e.g. Greg. Naz. or. 16 (in patrem tacentem) (CPG 3010,16) c. 19, PG 35, 960 C 13-14 13-14 Ἀπόλλωνί — πλείστοις cf. Epiph. serm. laudat. supra p. 890,17-21 27-960,3 ἦλθεν — βδελυγμάτων cf. Urvus p. 93

T (ad locos euanidos aut deperditos restituendos adhibentur apographa Vc Ml Vd)

1-2 superscriptio posteriore aetate suppleta esse uidetur (cf. app. fontium et praef. p. XI adn. 26); κεφάλαιον ζ' (i.e. capitulum sextum actionis octauae, quam pro Epiphani sermone laudatorio substituerunt codd. HV T) add. Vc^{ms} Vd^{ms} et Ml in fine lineae praecedentis (in T^{ms} nihil seruatur nisi numerus ζ'); cf. praef. p. VIII adn. 8 1 τὴν Vc Ml (margine abscisso nunc deperditum in T), om. ed.Rom.* 9 ἐννοῆσαι + ὅτι ed.Rom.* | περιέθηκαν est uar. lect. in Sept. 11 τοῖς] ἐν τοῖς Sept. 13 Βαῶλ ed.Rom.* | Χαμῶς ed.Rom.* 25 ἢ τίς (ἢ euanidum in T)] τίς δὲ N.T. | συμφωνία ed.Rom.* 27 αὐτὸς] αὐτοῦ Vc edd. (fort. ex Apoc. 10,13 [Dubielzig]) | ὁ om. La.-Co.* 28 ἀληθινός om. La.-Co. Mansi | προσλαβόμενος Vc edd.

- La.-Co. 648 λείας. πάντα τοίνυν τὰ τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ πληρώσας μυστήρια, παθὼν σαρκὶ ἐν τῷ σταυρῷ καὶ ταφείς καὶ ἀναστὰς καὶ ἀνελθὼν εἰς οὐρανούς ὅθεν κατήλθεν, ἡλευ-
 Rom. 709 θέρωσεν ἡμᾶς ἀπὸ πάντων ἐκείνων τῶν μiasμάτων καὶ βδελυγμάτων, ἀποστείλας τοὺς ἁγίους μαθητὰς αὐτοῦ καὶ ἀποστόλους εἰς πάντα τὰ ἔθνη, λαβόντας δύναμιν ἐξ ὕψους, καθὼς αὐτοῖς ἐπηγγείλατο, τὸ πνεῦμα τὸ κύριον καὶ ζωοποιόν, τὸ παντο- 5 δύναμον, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς δι' υἱοῦ ἐκπορευόμενον. δι' οὗ γενόμενοι δυνατοὶ ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐλυτρώσαντο τὸ ἀνθρώπινον ἐκ τῆς ματαίας τῶν εἰδώλων λατρεί-
 10 ας, διδάξαντες ἡμᾶς πιστεῦειν εἰς ἓνα θεὸν ἐν τριάδι ἀνυμνούμενον καὶ δοξαζόμενον, παραδόντες καὶ σύμβολα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῖ τε καὶ οἱ αὐτῶν διάδοχοι ἀοίδιμοι πατέρες ἡμῶν· ἃ κρατοῦντες οἱ χριστιανοί, ἴτον τε τύπον τοῦ τιμίου σταυροῦ, ἁ-
 15 γιον εὐαγγέλιον διὰ γραφικῆς θεωρίας, σεπτὰς εἰκόνας δι' ἐξηγητικῆς ἀνατυπώ-
 σεως† καὶ ἕτερα πλεῖστα ἱερὰ ἀναθήματα, καὶ ταῦτα προσεγγίζοντες καὶ σχετικῶς προσκυνοῦντες καὶ ἀσπαζόμενοι τοῦ ἁγιασμοῦ αὐτῶν μεταλαμβάνομεν.
 Οὐ μὴν δὲ τούτοις ὡς θεοῖς προσῆλθον οἱ χριστιανοί, καθάπερ οἱ Ἕλληνες τοῖς εἰδώλοις — ἅπαγε τῆς κατηγορίας. φληναφήματα ταῦτα καὶ φλυαρίαι τῶν εἰκονο- 15 κλαστῶν· διὸ καὶ ἀξίως χριστιανοκατήγοροι ὀνομάζονται. καὶ παράφρονες ὄντες μάταια ἐλάλησαν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, χεῖλη δόλια ἐν καρδίᾳ καὶ ἐν καρ-
 20 δίᾳ ἐλάλησαν κακὰ, ὅτι τὰ κατὰ τῶν εἰδώλων διηγορευμένα παρά τε τοῦ θείου νό-
 μου καὶ τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἀποστόλων εἰς τὰς εὐαγγελικὰς στηλογραφίας κα-
 κῶς ἐξειλήφασιν, στρεβλώσαντες τὴν θείαν γραφὴν κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας, οὐδὲν 20 ἕτερον ἐννοοῦντες ἢ Ἰησοῦς ὁ θεὸς ἡμῶν ἐξ ἐκείνων τῶν εἰδώλων οὐκ ἔρρύσατο ἡμᾶς οὐδὲ ἔσωσεν ἡμᾶς. ὡ τῆς τούτων παραφροσύνης καὶ παραφορᾶς, ὅτι ἀνὰ μέσον ἁγίου καὶ βεβήλου οὐ διέστειλαν· τὴν εἰκόνα γὰρ τοῦ κυρίου καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἴσα ταῖς εἰκόσι τῶν δαιμονίων ὠνόμασαν. φεῦ τῆς τούτων πονηρίας. οὐαὶ 25 αὐτοῖς, ὅτι ἀπεπήδησαν ἀπὸ τοῦ θεοῦ. οἱ γὰρ χριστιανοί, ἓνα θεὸν σέβοντες ἐν τρι-
 30 ᾷ ἀνυμνούμενον καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύοντες, δι' αἰσθητῶν συμβόλων πρὸς τὰ νοη-
 τὰ ἀναγόμεθα. αἰσθητικοὶ γὰρ ὄντες ἄλλως πῶς πρὸς τὰ νοητὰ οὐκ ἀνατεινόμεθα εἰ μὴ δι' αἰσθητῶν συμβόλων διὰ τε γραφικῆς θεωρίας καὶ διὰ εἰκονικῆς ἀνατυπώ-
 σεως. αὕτη γὰρ ἀπάντων τῶν πρωτοτύπων ὑπόμνησις ἐστὶ καὶ ἀναγωγὴ πρὸς αὐτά· καὶ τὸ μὲν διὰ τῆς ἀκοῆς ἐνωτιζόμεθα, τὸ δὲ διὰ τῆς ὁράσεως κατανοοῦμεν. 30 τὰ γὰρ ἀλλήλων γνωριστικά χωρὶς πάσης ἀντιλογίας καὶ τὰς ἀλλήλων ἔχουσι δι-
 λώσεις καὶ ταῖς αὐταῖς τιμαῖς γεραίρονται.
 Ma. 483 Ἔτι δὲ πρὸς ἀκριβεστέραν κατανόησιν καὶ ἕτερά τινα προσαπολογήσομαι κοινὸν πάντων ἐστὶ τῶν τοῦ θεοῦ δημιουργημάτων ἀλλήλων μετέχειν καὶ πρὸς ἄλληλα

1 τὰ — μυστήρια cf. Eph. 3,9 | παθὼν σαρκὶ cf. 1 Petr. 4,1 4-5 εἰς — ὕψους Lc. 24,47.49 17-18 Ps. 11,3
 20 2 Tim. 4,3; 2 Petr. 3,3 22-23 Ez. 22,26 24-25 cf. Os. 7,13 26 cf. Mt. 4,10; Lc. 4,8

2-4 ἀνελθὼν — ἔθνη cf. Act. VI p. 618,25-26 6 δι' υἱοῦ cf. Taras. epist. ad episc. or., Act. III p. 236,15
 25-32 οἱ — γεραίρονται cf. Max. Conf. mystag. (CPG 7704) c. 2 l. 241-257 Boudignon; cf. Uphus p. 185 adn. 192

T (ad locos euanidos aut deperditos restituendos adhibentur apographa Vc Ml Vd) 8 ἀνυμνούμενον —
 δοξαζόμενον leguntur post folium nunc deperditum in H f. 241^r l. 3 reliquis usque ad p. 962,3 praetermissis

5-7 ἐπηγγείλατο — ἐλυτρώσαντο omnia fere nunc deperdita in T 5 ἐπηγγείλατο τὸ Vc: ἐπησ + spatium
 + τὸ Ml ἐπηγ + spatium + τὸ Vd 10-13 ἃ — μεταλαμβάνομεν] constructio ad sensum, ut uidetur; cf. infra l.
 25-27 10-12 τόν — ἀνατυπώσεως] locus suspectus, fort. lacunosus; res lucidius exponitur infra l. 27-29 et
 Act. VI p. 622,6-20 17 μάταια Sept. ed. Rom.: καὶ μάταιοι T 20 στρεβλώσαντες scripsi coll. Act. VI p.
 712,23 al.: στρέψαντες T 22-23 ἀναμέσον T 23 διέστελλον Sept. 24 ἴσα ed. Rom.* 25-27 οἱ —
 ἀναγόμεθα] constructio ad sensum, ut uidetur (cf. supra l. 10-13) 26 καὶ αὐτῷ μόνῳ scripsi (cf. e.g. Taras.
 epist. ad Ioh. presb. supra p. 948,1): αὐτῷ μόνῳ καὶ T 27 ἀναγόμεθα Ml Vd: ἀγόμεθα Vc edd. (partim euan-
 idum in T) | αἰσθητοὶ ed. Rom.* 31 γὰρ om. Vc edd.

ἔχειν τὴν συγγένειαν· καὶ εἰ ἕτερόν τι τοῦ ἑτέρου ὑπερέχει κατ' ἀξίαν καὶ τάξιν, ἀλλ' οὖν πάντα τὰ ὄντα κοινωνίαν ἔχει εἰς ἄλληλα. οἱ γὰρ ἄγγελοι ἀπλοῖ νόες ὄντες ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήχθησαν παρὰ τοῦ πάντων δημιουργοῦ θεοῦ· ὡσαύτως καὶ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, ἀλλὰ μέση τίς ἐστι μεγέθους καὶ ταπεινότητος ἦγουν τῆς τῶν οὐρανίων ἀγγέλων καὶ τῶν ἐπιγείων, καὶ καθὼ κτίσματά εἰσιν ἐκότερα, κοινωνίαν ἔχουσιν εἰς ἄλληλα. εἴθ' οὕτως οἱ ἄγγελοι μὲν ἀπλοῖ νόες ὑπάρχουσι καὶ ἀνώλεθροι, ὁ δὲ ἄνθρωπος θνητός, ἀλλὰ νοῦ καὶ ἐπιστήμης ὦν δεκτικὸς μετέχει κατὰ τοῦτο τῆς τῶν ἀγγέλων φύσεως. αὐθις ἡ ἀνθρωπίνη φύσις μετέχει τῆς τῶν λοιπῶν ζώων, ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ αὐτὰ σάρκες καὶ ἐσθίουσι καὶ ὑπνοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῆς γῆς μετέχουσιν, ἐξ ἧς ἐλήφθημεν, ὅτι καὶ πάλιν εἰς αὐτὴν ἀναλύομεν ἕως τῆς μεταποιήσεως ἡμῶν τῆς ἀπὸ φθορᾶς εἰς ἀφθαρσίαν. τοιγαροῦν καὶ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα ἀλλήλων μετέχουσιν, ἦγουν ἡ γῆ, τὸ ὕδωρ, ὁ ἀήρ, τὸ πῦρ. καὶ ἡ γῆ μὲν ξηρὰ καὶ ψυχρὰ ἐστὶ, τὸ πῦρ ξηρὸν καὶ θερμόν, τὸ ὕδωρ ψυχρόν καὶ ὑγρόν, ὁ ἀήρ θερμὸς καὶ ὑγρός. καὶ καθὼ μὲν ἐστὶ ξηρὰ ἡ γῆ, μετέχει τοῦ πυρός, καθὼ δὲ ψυχρὰ, μετέχει τοῦ ὕδατος. ὡσαύτως καὶ τὰ λοιπὰ στοιχεῖα τούτῳ τῷ λόγῳ πρὸς ἄλληλα κοινωνίαν ἔχουσιν. ἐνθεν καὶ τὰ σώματα ἡμῶν τῇ ἀναλογίᾳ τῶν τεσσάρων τούτων στοιχείων ἐκ τεσσάρων στοιχείων σύγκεινται, αἵματος, φλέγματος, χυμοῦ καὶ χολῆς. καὶ τὸ μὲν αἷμα θερμὸν καὶ ὑγρόν καὶ ἀναλογεῖ τῷ ἀέρι, ἡ ξανθὴ χολὴ θερμὴ καὶ ξηρὰ καὶ ἀναλογεῖ τῷ πυρί, ἡ μέλαινα ξηρὰ καὶ ψυχρὰ καὶ ἀναλογεῖ τῇ γῇ, ὁ χυμὸς ὑγρὸς καὶ ψυχρὸς καὶ ἀναλογεῖ τῷ ὕδατι. Πρὸς δὲ σαφεστέραν διήγησιν καὶ ἔτι λέξω· βασιλεὺς ὁ δεσπότης. εἰ καὶ προλάμπει ἐπὶ πᾶσι τὸ κράτος ὑμῶν καὶ ὑπερέχεις τῇ ἀξίᾳ σὺν τῇ δεσποίνῃ καὶ βασιλίᾳ σου καὶ τῷ νεύματι ὑμῶν τὸ ὑπήκοον ἅπαν κατακολουθεῖ, ἀλλὰ μὴν ἄνθρωποι ἐστε καὶ ὀρισμὸν ἐπιδέχεσθε, εἴ γε πᾶς ἄνθρωπος ζῶον λογικόν, θνητόν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν — καὶ Πέτρος γὰρ καὶ Παῦλος καὶ οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι τὸν αὐτὸν ὀρισμὸν ἐπιδέχονται —, ἦγουν μετέχετε τῶν <κοινῶν> τοῖς ἀνθρώποις καὶ κοινωνίαν ἔχετε μετὰ πάντων. ὁ δὲ θεός, ἀόρατος ὦν καὶ ἀκατάληπτος ἀνεξιχνίαστός τε καὶ ἀπερίγραπτος, ἀπαθής, ἀθάνατος, *μόνος βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριευόντων*, οὐκ ἔχει κοινωνίαν οὔτε μετὰ ἀγγέλων οὔτε μετὰ ἀνθρώπων οὔτε μετὰ ἐτέρας κτίσεως. αὐτὸς γὰρ δημιουργός, τὰ δὲ πάντα ποιήματα· αὐτὸς προνοητής, τὰ δὲ πάντα παρ' αὐτοῦ προνοούμενα. ἔξω οὖν πάσης φύσεως κτιστῆς ἐστὶν ὁ θεός, κατὰ τοῦτο *ἀκοινωνητόν* ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. ἐνθεν καὶ ὁ θεοσπίσιος Μωσῆς ἴδια στοιχεῖα παρέδωκε γράφεσθαι ἐπὶ τῷ τοῦ θεοῦ ὀνόματι, καὶ ἐν ἐτέραις φωναῖς οὐδαμοῦ ταῦτα ἔγραφον. εἰ δὲ καὶ μετέχουσιν τοῦ θεοῦ <αἱ> ἀγγελικαὶ δυνάμεις καὶ οἱ θεοσεβεῖς καὶ φοβούμενοι αὐτὸν ἄνδρες, χάριτι αὐτοῦ μετέχουσιν καὶ οὐκ οὐσίᾳ. οὕτινος ἀξιοθεΐης ἐν μετοχῇ γενέσθαι διὰ ἀγαθῶν ἔργων.

10–11 τῆς — ἀναλύομεν cf. Gen. 3,19 11 τῆς¹ — ἀφθαρσίαν cf. 1 Cor. 15,42 28–29 cf. 1 Tim. 6,15 32 Sap. 14,21

11–20 τοιγαροῦν — ὕδατι cf. e.g. Ioh. Dam. exp. fid. (CPG 8043) c. 26,61–70 Kotter II

T (ad locos euanidos aut deperditos restituendos adhibentur apographa Vc Ml Vd) 34 θεοῦ des. mut. Vc¹, reliqua usque ad p. 962,3 suppl. Santamaura ex Vat. gr. 834, ut uidetur; cf. Lamberz, Editio Romana p. 339–341

4 ἡ om. Vc edd. 5 ἐπιγείων] sc. δημιουργημάτων (cf. supra p. 960,34) 9–10 καὶ¹ — μετέχουσιν uerba nunc deperdita in T 10 τῆς — μετέχουσιν] τῶν τῆς + spatium Vd | γῆς μετέχουσιν Vc¹⁻² in marg.: σῆς με + spatium Vc^{ac} σῆς μετε + spatium Ml (de Vd uide supra) 19 μέλαινα] sc. χολή 24 εἴ γε Dubielzig: εἴ τι T ὅτι ed. Rom.* | ζῶον Vc^{pc} (Bonafides in marg.): ζῶν T 26 κοινῶν suppl. ed. Rom. 34 αἱ suppl. ed. Rom. 36 διὰ] δι' ed. Rom.*

Ma. 486 αὐτὸς οὖν ὑψῶσαι τὴν βασιλείαν ὑμῶν καὶ ἀξιῶσαι ὑμᾶς νοεῖν καὶ λογίζεσθαι τὰ ἀπάγοντα εἰς τὴν αἰωνίαν αὐτοῦ βασιλείαν τῷ τε αὐτοῦ ἐλέει καὶ πρεσβείαις τῆς ἁγίας ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ. ἀμήν.

² cf. 2 Petr. 1,11

T (ad locos euanidos aut deperditos restituendos adhibentur apographa Vc MI Vd)

¹ τὴν om. Vc edd. | ἀξιῶσαι scripsi coll. Act. II p. 190,9: ἀνάξιοι MI ἀνάξιοι Vd (locus euanidus in T) ἀνάξιοι ed.Rom. ex Vc (hoc loco descriptum ex Vat. gr. 834; uide app. testium ad p. 961,34)

Ἀδελφοῖς καὶ συλλειτουργοῖς πᾶσι τοῖς ὁσιωτάτοις ἐπισκόποις τῆς φιλοχρίστου Pitra 309
Σικελῶν νήσου Ταράσιος ἐλέει θεοῦ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης

Οἱ τοῖς θείοις σοφῶς ἐμμελετῶντες λόγοις καὶ ἐρευνητικῶς καὶ οὐ παροδευτικῶς ἐν
αὐτοῖς ἐγκύπτοντες καὶ τὸν νοῦν αὐτῶν τῇ εὐσεβείᾳ καὶ τῇ ἀληθείᾳ προσπηγνύν-
5 τες φωτίζονται πῶς θαυμαστῶς ἀπὸ ὁρέων αἰωνίων, ἐξ ἀποστολικῶν προφητικῶν τέ-
φημι καὶ πατρικῶν διδαγμάτων, καὶ τῇ αἴγλῃ τῆς τηλαυγέσεως προορῶνται τὸν
κύριον ἐνώπιον αὐτῶν διὰ παντὸς καὶ διὰ τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς πρὸς θεωρίαν ἀν-
άγονται. εἰτά τε καὶ τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν ταύταις ἀναμιγνύντες σφᾶς τε
αὐτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐκπαιδεύοντες τὸ ἥθος τοῦ βίου ρυθμί-
10 ζουσι καὶ τῶν γῆϊνων ὑπερاناβεβηκότες τὰ ἄνω ζητοῦσι, τὰ ἄνω φρονοῦσι καὶ ὥσ- Pitra 310
περ τὸ διαφανές ὕδωρ ἐκμάσσεται τῶν εἰσορώντων τὰς ὀψεις καὶ αὐτοῦ τοῦ ἡλίου
τὸν κύκλον καὶ τῶν οὐρανῶν τὰ κύτη, οὕτω καὶ αὐτοὶ νόες καθαροὶ νοῖ καθαροῖ
προσμιγνύμενοι οἷόν τι ἐκμαγεῖον καὶ κάτοπτρον γίνονται τῆς θείας δόξης, ὡς ὁ
κύριος ἔφη· μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὁψονται· καὶ ἀξίως
15 θύται καὶ ἱερεῖς καὶ μυστηπόλοι ἐκλέγονται τοῦ λαοῦ προκαθεζόμενοι, ὅτι καὶ περὶ
αὐτῶν εἴρηται· ὅπου εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ
αὐτῶν.

Ἄνδρες οὖν ἐπιθυμιῶν τῶν τοῦ πνεύματος, ἀκούομεν ὅτι τὸν κανονικὸν θεσμόν φυ-
λάττοντες συναθροίζεσθε καθ' ἕκαστον χρόνον ἐπὶ τῷ διακρίνειν τὰ παρατυγχάνον-
20 τα ἐκκλησιαστικά κεφάλαια ἐπὶ πάσῃ τῇ ἐπαρχίᾳ ὑμῶν. καὶ πάντως ἐπικαλεῖσθε
τὸν κύριον, ἵνα τὴν χάριν τοῦ πνεύματος καταπέμπων ὑμῖν δῶ ἑκάστῳ ὑμῶν λόγον
συνέσεως, λόγον θείας βουλῆς, λόγον φυλακῆς ἐντολῶν θεοῦ, λόγον τηρήσεως κανο-
νικῶν διαταγμάτων· καὶ ταῖς κοσμικαῖς φροντίσι ταῖς ἐναντιούμεναις τοῖς προστάγ-
μασι τοῦ θεοῦ χαίρειν λέγοντες πνευματικῶς πνευματικὰ συγκρίνετε, μὴ προκρίναντες
25 τὰ ἀνθρώπινα τῶν πνευματικῶν· τοῦτο γὰρ ἀνθρωπίνης χάριτος ἔργον, οὐ τῆς τοῦ
πνεύματος. τί δέ εἰσι τὰ πνευματικά; εὐαγγελικαὶ ἀποφάσεις, ἀποστολικά διατα-
γαί, τὰ τῶν θείων κανόνων διατάγματα· ἐκτὸς γὰρ τούτων κρίσις ἐκκλησιαστικὴ
λοιδορίας οὐδὲν ἔχει πλέον.

Διὸ καὶ ἡ ἀγία σύνοδος ἡ κατὰ θεοῦ χάριν καὶ εὐδοκίαν συναθροισθεῖσα ἐν Νικαίᾳ
30 ἐν τοῖς χρόνοις ἡμῶν, εἰς ἣν καὶ οἱ πλείους ὑμῶν εὐρέθητε, μετὰ τὸ ὀρίσαι κρατεῖ-

5 cf. Ps. 75,5 6-7 τῆς - αὐτῶν cf. Ps. 17,13 10 cf. Col. 3,1-2 12 τῶν - κύτη cf. Dan. (Theod.) 4,11.20
14 Mt. 5,8 16-17 cf. Mt. 18,20 (sic laudatur e.g. Conc. Later., ACO ser. II, I p. 36,16-17) 18 cf. Dan. (Theod.)
9,23 et 10,11.19 21-22 τὴν - βουλῆς cf. Is. 11,2 et 1 Cor. 12,7-8 24 cf. 1 Cor. 2,13

1-966,8 cf. Grumel/Darrouzès, Reg. n. 365 („prob. a. 790 exeunte post mens. Oct.“), ed. Pitra, Monumenta II p.
309-313 (partim ed. [usque ad p. 964,20 ἀποφαινόμενοι] Mai, Nova Patrum Bibliotheca V 2 p. 143-144 = PG 98,
1477-1480; deest in ed. Rom. *) 7-8 διὰ - ἀνάγονται cf. e.g. (Ps.-)Ioh. Dam. de uirtutibus et uitiiis (CPG 8111),
PG 95, 96 D 3-4 10-14 ὥσπερ - ὁψονται ~ Theod. Cyr. interpr. in XII epist. s. Pauli (CPG 6209), PG 82, 397
D 5-400 A 1 18-19 τὸν - χρόνον cf. supra Can. 6

V (partim H T [ad locos euanidos aut deperditos restituendos adhibentur apographa Ml Vd]) 1-17 Ἀδελφοῖς -
αὐτῶν tradit H f. 241^r (ubi multa nunc euanida sunt), reliquam epistulae partem praetermisit 6 post τῆς des.
mut. T, textus continuatur in apographis Ml p. 965,13 τῶν κανόνων, Vd p. 965,14-15 ὁ κοσμικοῖς 10-14 ~
Theod.

2 Σικελῶν νήσου T: Σικελῶν sic V Mai (qui add. ἐκκλησίας in marg.) Σικελίας Pitra | ἐλέω Mai Pitra (abbr. V)
3 ἐρευνητικῶς + τε H 6 τῆς (euanidum in T) om. Pitra 7 αὐτῶν Pitra αὐτοῦ Mai 10 φρονοῦσι H
(prob.) Mai: φρονοῦν V Pitra 11 εἰσορώντων H Theod. (coni. Pitra): εἰσρεόντων V 14-15 αἱ - προκαθ-
εζόμενοι om. H 15 θύται = θύται | μυστιπόλοι Pitra | περὶ + τῶν H 16 ἐπὶ ἐν H 19 τῷ τὸ Mai
Pitra 23 καὶ om. Mai 24 πνευματικῶς est uar. lect. pro πνευματικοῖς in N. T. 28 λοιδορίας „fort.
ληρωδίας“ Pitra, sed cf. e.g. Act. VI p. 666,32

σθαι τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τῆς ἀγίας τοῦ θεοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας, ἀποδεχομένη τὰς σεπτάς καὶ ἀγίας εἰκόνας καὶ ἀναθέματι παραπέμπουσα τοὺς αἵρεσιώτας, οὓς χριστιανοκατηγόρους καὶ εἰκονοκλάστας ἢ ἀλήθεια ὠνόμασεν, ἀπεφάνητο, ὡς αὐτοὶ ἐπίστασθε, πάντα τὰ κανονικὰ διατάγματα ἀπαρাত্রώτως ἀναμφιβόλως φυλάττεσθαι καὶ κρατεῖσθαι ἀμείωτα παρὰ πάντων ἡμῶν τῶν ἱερέων καὶ μοναχῶν καὶ λαϊκῶν, ὡς τρανῶς διαγορεύουσιν αἱ σημειώσεις τῶν συνοδικῶν αὐτῆς βίβλων· κατὰ πάντα γὰρ ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ Ἰσραὴλ ἠρύσατο καὶ οὐδὲν περαιτέρω τούτων ἐκ-
 Pitra 311 πεφώνηκεν οὔτε ἐνέλιπεν· τὰ γὰρ τούτων διδάγματα οὔτε προσθήκη οὔτε ὕφεισιν ἐπιδέχεται· γέγραπται γάρ· ἐπ’ αὐτοῖς οὐκ ἔστι προσθεῖναι καὶ ἀπ’ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν. καὶ γὰρ ἐν τοῖς βασιλικοῖς νομίσμασι μικρόν τι τοῦ χαρακτηρὸς τις 10 περικόψας ὅλον τὸ νόμισμα κίβδηλον εἰργάσατο· οὕτως καὶ ὁ τὸ ἐλάχιστον τῶν θείων κανόνων ἀνατρέπων τῷ παντὶ λυμάνεται· ὥστε οἱ προσθήκη ἐννοούμενοι ἐν τε τῇ θείᾳ γραφῇ ἢ τοῖς θείοις κανόνσιν ἢ τοῖς πατρικοῖς παραγγέλμασιν εὕρισκονται παραχαράττοντες τὴν ἀλήθειαν, καὶ μετὰ τοῦ φόβου τῆς γλώττης αὐτῶν συν-
 15 ἀφανίζεται ἡ ψευδηγορία.
 Τοιγαροῦν μνήσθητε τοῦ θεοῦ λέγοντος· ὅτε πάντα κατορθώσεις, τότε σωθήσῃ, αὐτοὶ ἐν τῇ διὰ τὸν κύριον συναθροισμένη συνόδῳ ὑμῶν τὴν ἀλήθειαν ἐπισπώμενοι, πάντων τῶν προσταγμάτων τὴν φυλακὴν διατηροῦντες, πλατύνετε τὸ στόμα καὶ πνεύματος πληρώσατε, εὐαγγελικῶς τε καὶ ἀποστολικῶς, κανονικῶς τε καὶ πα-
 20 τρικῶς ἀποφαινόμενοι εἴπατε· οἱ ἐπὶ χρήμασι χειροτονήσαντες ἢ χειροτονοῦντες ἢ χειροτονούμενοι ἢ χειροτονηθέντες ἐπίσκοποι ἢ πρεσβύτεροι, εἴτε καὶ διάκονοι, εἴτε τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ, ἐκκοπτέσθωσαν παντάπασιν τῆς ἱερωσύνης, ὡς Σίμων ὁ μάγος ὑπὸ τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου. εἴπατε· οἱ διὰ τῶν χρη-
 25 μάτων οἰκονόμοι ἢ φροντισταὶ γενόμενοι μοναστηρίων ἢ ἐκκλησιῶν ἢ εὐαγῶν τινων οἰκῶν ἢ γηροκομείων τε καὶ ξενῶνων ἢ ὀρφανοτροφείων μετὰ ἀφορισμοῦ ἐκδιωχθή-
 τωσαν ἐκ τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς φροντίδος. εἴπατε· ὁ μετὰ τὸ βράπτισμα ἐπὶ πορνεῖα κρατηθεὶς καὶ ἀγνοίᾳ τοῦ κανόνος χειροτονηθεὶς, καὶ μετὰ τοῦτο αὐτὸς ὁμολογήσει, αὐτὸν τῆς λειτουργίας ἐξείργεσθαι, εἰ δὲ ἐλεγχθῇ ὑπὸ τινος ὅτι ποτὲ ἐπόρνευσε, παντάπασιν καθαιρείσθω. εἴπατε· ὁ τύπτων ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ
 30 διάκονος, κἂν δι’ ἑτέρου τοῦτο ποιήσῃ, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐκφοβεῖν θέλων καθαιρείσθω. εἴπατε· οἱ τετράδα καὶ ἡμιολίας λαμβάνοντες ἐπίσκοποι ἢ πρεσβύτεροι ἢ διάκονοι καὶ ἐπιμένοντες καθαιρείσθωσαν, εἰ δὲ μοναχοὶ ἢ λαϊκοί, [ἢ] ἀφοριζέσθωσαν.

7 cf. Ps. 67,27 9–10 cf. Deut. 4,2 et 13,1 16 ὅτε – σωθήσῃ cf. Is. 30,15 18–19 cf. Ps. 80,11 22–23 ὡς – Πέτρου cf. Act. 8,18–23

3–6 ἀπεφάνητο – λαϊκῶν cf. supra Can. 1 7 ἐκ – ἠρύσατο cf. Act. VI p. 744,14–15 14–15 μετὰ – ψευδ-
 ηγορία cf. Bas. c. Eun. (CPG 2837) I 6,8–9 Sesboué/de Durand/Doutreleau; Greg. Nyss. c. Eun. (CPG 3135) II 236
 p. 295,5–6 Jaeger 18–19 πλατύνετε – πληρώσατε cf. Greg. Naz. or. 16 (in patrem tacentem) (CPG 3010,16),
 PG 35, 936 B 4 20–23 cf. Can. ap. 29, Synag. tit. 11,1 p. 51,8–10 (= Jo. I 2 p. 21), Metzger III p. 282; cf. supra Can.
 5 p. 904,18–21 et Taras. epist. II ad Hadr. p. 936,4–6 23–26 cf. supra Can. 5 et 19 26–29 cf. Can. ap. 17, Synag.
 tit. 25,1 p. 83,1–3 (= Jo. I 2 p. 16), Metzger III p. 278; Taras. epist. ad Ioh. presb. p. 952,5–7 29–31 cf. Can. ap. 27,
 Synag. tit. 15,1 p. 61,9–11 (= Jo. I 2 p. 20), Metzger III p. 280–282 31–32 cf. Conc. Laod. can. 4, Synag. tit. 14,9 p.
 60,19–20 (= Jo. I 2 p. 132)

V (partim H T [ad locos euanidos aut deperditos restituendos adhibentur apographa Ml Vd])

1 ἀποδεχομένη scripsi: ἀποδέχεσθαι V 3 ὡς] καὶ Mai Pitra (ex Vat. gr. 835) 5 ἡμῶν] ὑμῶν Mai | τῶν
 om. Pitra 12 ὥστε] οὕτως Mai Pitra 14–15 συναφανίζεται] συναγωνίζεται Mai συμφανίζεται Pitra, sed
 cf. Bas. l.l. et Greg. Nyss. l.l. 19 πληρώσατε] cf. Greg. Naz. l.l. 25 ξενῶνων scripsi (cf. e.g. Theoph. p.
 486,31): ξένων V 27–28 καὶ² – ἐξείργεσθαι] expectaueris εἰ μὲν μετὰ τοῦτο αὐτὸς ὁμολογήσει, τῆς λει-
 32 τοιουργίας ἐξείργεσθω („fort. ὁμολογήσας, αὐτὸς τ. λ. ἐξείργεσθω“ Pitra) 32 ἢ² seclusi: ὥσιν Pitra

εἶπατε· οἱ κραιπαλῶντες καὶ οἷνῳ πολλῷ χρώμενοι καὶ τῇ μέθῃ αὐτοὺς προσπη- Pitra 312
γνύντες, μὴ διορθούμενοι, ἀλλ' ἐπιμένοντες, καθαιρείσθωσαν. εἶπατε· ὁ κοσμικοῖς
ἄρχουσι προσίων ἢ προστρέχων ἐπὶ χειροτονίᾳ ἢ ἐπὶ κρατήσῃ ἐκκλησίας καθαιρεί-
σθω, εἰ δὲ εὐαγῶν οἰκων, μετὰ ἀφορισμοῦ ἐκδιωχθήτω. εἶπατε· εἴ τις ἱερεὺς ἢ τοῦ
5 κλήρου ἐγγύας διδούς, καθαιρείσθω. εἶπατε· εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ
διάκονος κοσμικὰς φροντίδας ἀναλαμβάνων, καθαιρείσθω.

Ὁ οὖν θεὸς ἀπόστολος τρανῶς ἀποφαίνεται πᾶσι τοῖς τῷ ὀνόματι Χριστοῦ κεκλη-
μένοις· δικαίῳ νόμος οὐ κείται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς.
τὰ οὖν κανονικὰ διατάγματα νομοθεσίαι εἰσὶ, καὶ ἐὰν μόνον ταῦτα φυλάττωμεν,
10 ὑπὸ νόμον ἐσμέν καὶ φρουρούμεθα, καὶ μήπως ὑστερούμεθα χάριτος, καὶ οὐ περισ-
σεύει ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων. μενοῦνγε μετὰ τὴν
φυλακὴν τούτων καὶ τήρησιν τὰς τοῦ εὐαγγελίου φωνὰς ἀσπασώμεθα τὰς ὑπερ-
άνω τῶν κανόνων οὔσας· οὐ γὰρ δέεται τοῦ παραγγέλλοντος νόμου *μὴ πορνεύσης*
ὁ μὴ ἐμβλέπων *γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι*. οὐ δέεται κανὼν τοῦ νομοθετοῦντος, ὁ
15 κοσμικοῖς ἄρχουσι προστρέχων καὶ δι' αὐτῶν ἐγκρατὴς ἐκκλησίας γενόμενος καθαι-
ρείσθω ὁ ἀκούων τὴν τοῦ κυρίου φωνήν, *ὅστις θέλει ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω*
ὑμῶν διάκονος. οὐ χρήζει τοῦ νομοθετοῦντος *μὴ ἐπιθυμῆσης τὸν ἄγρον τοῦ πλησίον*
σου ὁ *δύο χιτῶνας* ἔχων καὶ τὸν *ένα μεταδιδούς* τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ καὶ ὁ *πωλῶν τὰ*
ὑπάρχοντα αὐτοῦ καὶ *ἀκολουθῶν ὀπίσω* Χριστοῦ. οὐ δέεται παραγγέλματος λέγον-
20 *τος μὴ φονεύσης* ὁ λαμβάνων *εἰς τὴν σιαγὸνα* παρὰ τοῦ πλησίον καὶ *στρέφων* αὐτῷ
καὶ τὴν ἄλλην.

Καὶ τί τὰ ὅλα λέγομεν; πρὸς γνῶσιν ἔχοντας λαλοῦμεν· οὐδέν ἐστιν ὑμῖν τὸ λανθάνον,
μόνον μὴ ἐκκακῆσθε τὸ διδάσκειν πρὸς τὸ καὶ ἄλλους ἐπανορθοῦσθαι. καὶ τὰ
μὲν προκειμένα ἀπόρροιά τις τῶν θείων κανόνων, τὰ δὲ καθ' ἕκαστον αὐτοὶ εἰς τὸ
25 πέλαιος αὐτῶν ναυτιλλόμενοι πηδαλιουχοῦντος τοῦ Χριστοῦ τὰ ἰστία τῆς εὐσεβεί-
ας καὶ τῆς εὐλαβείας ὑμῶν ἀναπετάσαντες ἐν αὐτοῖς διαπλεύσατε, ὅπως *ἐπὶ λιμένα* Pitra 313
τῶν *θελημάτων* Χριστοῦ τοῦ θεοῦ καθορμῶντες τύχοιτε τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν

8 1 Tim. 1,9 10 ὑπὸ – φρουρούμεθα cf. Gal. 3,23; 4,21; 5,18 | μήπως – χάριτος cf. Hebr. 12,15 10–11 οὐ –
Φαρισαίων cf. Mt. 5,20 13 μὴ πορνεύσης Os. 3,3; cf. Ex. 20,13; Deut. 5,17 al. 14 ὁ¹ – ἐπιθυμῆσαι cf. Mt.
5,28 16–17 ὅστις – διάκονος cf. Mt. 20,26–27; Mc. 9,35 17–18 μὴ – σου cf. Ex. 20,17 18 ὁ¹ – αὐτοῦ cf.
Lc. 3,11 18–19 ὁ² – αὐτοῦ cf. Mt. 19,21 19 ἀκολουθῶν – Χριστοῦ cf. Mt. 10,38 20 μὴ φονεύσης Mc.
10,19; Lc. 18,20; Iac. 2,11; cf. Ex. 20,15; Deut. 5,18 20–21 ὁ – ἄλλην cf. Mt. 5,39; Lc. 6,29 26–27 cf. Ps. 106,30

1–2 cf. Can. ap. 42–43, Synag. tit. 30,1–2 p. 93,14–17 (= Jo. I 2 p. 29–30), Metzger III p. 288 2–4 cf. Can. ap. 30,
Synag. tit. 11,2 p. 51,11–12 (= Jo. I 2 p. 21), Metzger III p. 282; cf. Can. 3 supra p. 900,23–24 4–5 cf. Can. ap. 20,
Synag. tit. 14,2 p. 59,1 (= Jo. I 2 p. 17), Metzger III p. 280 5–6 cf. Can. ap. 6, Synag. tit. 14,1 p. 58,18–19 (= Jo. I 2
p. 11), Metzger III p. 276 14–16 ὁ² – καθαιρείσθω cf. Can. ap. 30, Synag. tit. 11,2 p. 51,11–12 (= Jo. I 2 p. 21),
Metzger III p. 282; cf. supra Can. 3 p. 900,23–24

V (partim H T [ad locos euanidos aut deperditos restituendos adhibentur apographa Ml Vd]) 13 τῶν κανόνων
denuo adest Ml 14–15 ὁ κοσμικοῖς denuo adest Vd

1–2 προσπηγνύντες V, corr. Pitra 3 ἡ² – ἐκκλησίας] εἰ ἐπικρατήσῃ ἐκκλησίᾳ Pitra 5 ἐγγύην Pitra (ex
Wat. gr. 835), sed cf. Can. ap. 20 5–6 διδούς ... ἀναλαμβάνων] fort. coll. p. 964,28 ἐλεγχθῇ subintelligendum
(εἴ τις non legitur in Can. ap. 6 et 20) 10–11 ὑστερώμεθα ... περισσεύη Pitra, sed cf. e.g. Act. I p. 70,21–22 et
Act. II p. 114,17–19 11 πλεῖον N. T. πλέον Pitra (fort. error typogr.) 13 πορνεύσεις Pitra (sed cf. Os. 3,3)
14 γυναικᾶ Ml (ex N. T., ut uidetur; cf. supra ad Can. 22 p. 922,23) 15 ἐκκλησίας Ml Vd: om. V 15–16 γε-
νόμενος – ὑμῖν om. Ml 15 γενόμενος om. Vd spatio relicto 16 εἶναι πρῶτος Ml Vd: πρῶτος εἶναι V
(fort. ex Mc. 9,35) 17 ἐπιθυμήσεις Ml Pitra 18 χιτῶνας V Ml | καὶ² om. V Pitra 20 φονεύσεις Pitra (ex
Ex. 20,15) | λαμβάνων] sc. ῥαπίσματα; cf. e.g. Steph. Diac. uita Steph. Iun. (BHG^a 1666) § 44 p. 143,26–27 |
σιαγῶνα V 23 τὸ² Vc Pitra: τῷ V Ml Vd

οἰκτιρμοῖς τε καὶ χάριτι αὐτοῦ καὶ πρεσβείαις τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν τῆς ἁγίας θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ.

Καὶ ἐνταῦθα τὸν νοῦν ἡμῶν διαναπαύσαντες τὸν *δεδωκότα στόμα ἀνθρώπῳ* θεὸν ἀνυμνήσωμεν, παρακαλοῦντες ὑμᾶς, ἅγιοι ἀδελφοί, εὐχεσθαι ἡμῖν, ἐν τούτοις μένειν, ἐν τούτοις ἀνατρέφεσθαι, μὴ *ἐκκλίνειν* τῇδε κακείῃσε, ἀλλὰ τὴν *βασιλικὴν ὁδὸν* βαδίζειν, *τὴν ἀπάγουσαν εἰς τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον*, ἐν ᾗ ἐστὶ πάντων *εὐφραينوμένων* ἡ κατοικία, λυτρωθῆναί τε ἐκ τῶν συνεχόντων σκανδάλων τῆς τοῦ κόσμου τούτου πονηρίας σὺν πᾶσι τοῖς *φοβουμένοις τὸν κύριον*. ἀμήν.

3 cf. Ex. 4,11 5 μὴ — βαδίζειν cf. Num. 20,17 6 τὴν¹ — αἰώνιον cf. Mt. 7,14; 1 Ioh. 1,2 et 2,25 | ἐν — κατοικία cf. Ps. 86,7 8 cf. Col. 3,22

V (partim H T [ad locos euanidos aut deperditos restituendos adhibentur apographa MI Vd]) 6 post κατοικία des. Vd

1 καὶ²] ἢ Pitra 4-5 ἐν — ἀνατρέφεσθαι om. MI Vd

Πράξις σὺν θεῷ ὁγδόη

Rom. 679

La.-Co. 589

Ha. 481 Ma. 413

Ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότης Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν
 βασιλείας τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν δεσποτῶν Κωνσταντίνου καὶ
 Εἰρήνης τῆς αὐτοῦ μητρὸς ἔτους ὁγδοοῦ τῆς αὐτῶν ὑπατείας, πρὸ δέκα Καλαν-
 5 δῶν Νοεμβρίων ἰνδικτιῶνος ια'

Ὡς διαπρύσιοι κήρυκες τε καὶ φύλακες τῆς ἀληθείας γεγονότες οἱ τῆς ὀρθοδοξίας
 συνήγοροι βασιλεῖς θείῳ πόθῳ κινούμενοι οὐ φορητὸν ἡγήσαντο μὴ συνεδρεῦσαι τῇ
 συνόδῳ. τοῦνεκεν διὰ κελεύσεως αὐτῶν ἐπιστέλλουσι τῷ πατριάρχῃ ἀγαγεῖν
 ἅπαντας τοὺς θεοφιλεῖς ἐπισκόπους ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει αὐτῶν
 10 νέᾳ Ῥώμῃ. αὐτὸς οὖν δεξάμενος τὰ γράμματα εἰς ἔργον τὴν κέλευσιν τῶν βασι-
 λέων ἐπλήρου, καὶ τῶν προτεταγμένων ἀπάντων διαλαληθέντων καὶ πέρας αἴσιον
 δεξαμένων ἅπαντας τοὺς θεοφιλεῖς ἐπισκόπους σὺν αὐτῷ λαβὼν, εἶχοντο τῆς ὁδοῦ
 καὶ ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ πόλει τὴν ἄφισιν αὐτῶν ἐποιοῦντο. καὶ παραγενομένων
 αὐτῶν οἱ βασιλεῖς εὐμενῶς πάντας ἀπεδέξαντο. ἡ δὲ αἰσίως προλάμπουσα θεο-
 15 φρούρητος βασιλίσσα ἀγαθὴν βουλὴν βουλευσαμένη τακτὴν ἡμέραν ὀρίσασα συν-
 οδικῶς μετὰ τῶν ἐπισκόπων προκαθεσθῆναι ἐκέλευσεν· ὁ δὲ καὶ γέγονεν ἐν τῷ
 παλατίῳ τῷ ἐπιλεγομένῳ Μαгнаύρα. καὶ δὴ προτεθέντων τῶν ἀγίων τοῦ θεοῦ
 εὐαγγελίων, αὐτῆς προκαθίστασης μετὰ τοῦ συμβασιλεύοντος αὐτῇ υἱοῦ ἅμα πάσῃ
 τῇ συνόδῳ παρ' αὐτῶν τε προτραπείς ὁ πατριάρχης τῇ συνόδῳ προσειπεῖν τὰ
 20 εἰκότα τὸ κελευσθὲν ἐπλήρου· εἶθ' οὕτως καὶ αὐτοὶ παρὰ θεοῦ ἐνηχηθέντες προσ-
 ηνεῖ τε καὶ ἐμμελεῖ λόγῳ πάσῃ τῇ συνόδῳ προσεφώνουν. ὥστε σὺν τῷ πατριάρχῃ
 πάντες οἱ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι εὐφήμουν αὐτοῖς τὰ δέοντα.

Τούτων οὕτως πραχθέντων ἐκέλευσαν οἱ βασιλεῖς ἔτι διαλεχθῆναι τῇ συνόδῳ
 οὕτως· Ἀναγνωσθήτω ὁ παρ' ὑμῶν ἐκφωνηθεὶς ὅρος εἰς ἐπήκοον ἡμῶν τε καὶ
 25 παντὸς τοῦ περιεστῶτος φιλοχρίστου ἡμῶν λαοῦ.

Καὶ πᾶσα ἡ σύνοδος ἐπὶ τούτῳ ἐπινεύσασα, λαβὼν Κοσμάς ὁ θεοφιλέστατος διάκο-
 νος καὶ κουβουκλείσιος τὸν ὅρον ἀνέγνω.

Καὶ μετὰ τὴν ἀναγνώσιν ἐπύθοντο οἱ βασιλεῖς ταῦτα· Λεγέτω ἡ ἀγία καὶ οἰκου-
 μενικὴ σύνοδος, εἰ κατὰ συναίνεσιν πάντων ὑμῶν ἐξεφωνήθη ὁ ἀναγνωσθεὶς ὅρος.

1-969,22 Actionem octauam quae dicitur in codd. HV T pro Epiphani sermone laudatorio, quem cod. M et Ana-
 stasii interpretatio latina ante concilii canones tradunt (ed. Rom.* male post canones posuit), posteriore aetate substi-
 tutam esse pro certo habeo; qua de causa eam in hac appendice graeca edendam esse censui; cf. praef. p. VIII-XI.
 interpretationem latinam ab ipsis editoribus confectam adposuit ed. Rom.* 8 cf. Dölger/Müller, Reg. n. 347
 (dubium)

(H)V T 1-9 Πράξις — πόλει omnia fere euanida in H 10-27 post Ῥώμη pauca uerba euanida ex-
 stant in H, sed plura pratermissa esse inde apparet, quod in linea sequenti leguntur uerba l. 28 Καὶ μετὰ

1 σὺν θεῷ om. ed. Rom.* | ὁγδόη (ἡ V) + κεφάλαιον α' V + κεφάλαιον πρῶτον T, cf. praef. p. VIII adn. 8
 3 βασιλέων V 4 τῆς αὐτοῦ] τῆς αὐτοῦ θεοστέπτου Act. II p. 112,4 al. τῆς θεοστέπτου αὐτοῦ ed. Rom.*
 ex Act. VII p. 794,4; θεοστέπτου om. codd. etiam in Act. I p. 18,5, praeterea codd. V T in Act. III p. 222,4 et cod. V
 in Act. VI p. 600,4 | ὁγδοῦ] ἡ H 6 ὀρθοδοξίας] ἀληθείας V 8 τοῦνεκεν] καὶ H, τοῦνεκεν + καὶ V
 9 αὐτῶν om. H, ut uidetur 12 εἶχετο V, sed constructio ad sensum est conseruanda 13 αὐτῶν τὴν ἄφισιν
 V 14 αὐτῶν] πάντων V | πάντας] αὐτοῦς V | λάμπουσα V 15-16 συνολικῶς V 17 λεγομένῳ V
 edd. 18 αὐτὴ προκαθίσασα V | αὐτῇ om. V 19 προτραπείς ὁ πατριάρχης] προσταχθέντος τοῦ πα-
 τριάρχου V 23 ἔτι om. V 24 ἐπήκοον ed. Rom. (cf. infra p. 969,17): ὑπήκοον codd. 25 ἡμῶν om. V
 26 τοῦτ' ἐπινεύσασα sic V τοῦτο ἐπινεύσασα V^{cc} edd. (τοῦτ' ἐπινεύσασα sic T); cf. Taras. apol. p. 10,21-22 |
 Κοσμάς] Ὡμαῖς V ed. Rom.^{ms} 27 καὶ — ὅρον om. V 29 ὑμῶν om. HV

- Οἱ δὲ ἐξεβόησαν· Πάντες οὕτως πιστεύομεν, πάντες οὕτως φρονοῦμεν, πάντες
 Ma. 416 συναινέσαντες ὑπεγράψαμεν. αὕτη ἡ πίστις τῶν ἀποστόλων, αὕτη ἡ πίστις τῶν
 πατέρων, αὕτη ἡ πίστις τῶν ὀρθοδόξων, αὕτη ἡ πίστις τὴν οἰκουμένην ἐστήριξε.
 πιστεύοντες εἰς ἓνα θεὸν ἐν τριάδι ἀνυμνούμενον τὰς τιμίας εἰκόνας ἀσπαζόμεθα.
 οἱ μὴ οὕτως ἔχοντες ἀνάθεμα ἔστωσαν, οἱ μὴ οὕτως φρονοῦντες πόρρω τῆς ἐκκλη- 5
 σίας ἐκδιωχθήτωσαν. ἡμεῖς τῇ ἀρχαίᾳ θεσμοθεσίᾳ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπ-
 ακολουθοῦμεν. ἡμεῖς τοὺς προστιθέντας τι ἢ ἀφαιροῦντας ἐκ τῆς καθολικῆς ἐκκλη-
 σίας ἀναθεματίζομεν. ἡμεῖς τὴν ἐπίσρακτον καινοτομίαν τῶν χριστιανοκατηγόρων
 ἀναθεματίζομεν. ἡμεῖς τὰς σεπτὰς εἰκόνας ἀποδεχόμεθα. ἡμεῖς τοὺς μὴ οὕτως 10
 ἔχοντας τῷ ἀναθέματι καθυποβάλλομεν. τοῖς ἐκλαμβάνουσι τὰς παρὰ τῆς θείας
 γραφῆς ῥήσεις τὰς κατὰ τῶν εἰδώλων εἰς τὰς σεπτὰς εἰκόνας ἀνάθεμα. τῷ μὴ
 ἀσπαζομένῳ τὰς ἀγίας εἰκόνας ἀνάθεμα. τοῖς ἀποκαλοῦσι τὰς ἱερὰς εἰκόνας εἰδω-
 λα ἀνάθεμα. τοῖς λέγουσιν ὅτι ὡς θεοῖς οἱ χριστιανοὶ ταῖς εἰκόσι προσέρχονται
 ἀνάθεμα. τοῖς λέγουσιν ὅτι πλὴν Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἄλλος ἐρρύσατο ἡμᾶς 15
 ἐκ τῶν εἰδώλων ἀνάθεμα. τοῖς τολμῶσι λέγειν τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν εἰδωλά 15
 ποτε δεδέχθαι ἀνάθεμα.
 Ὅλοις τοῖς αἰρετικοῖς ἀνάθεμα. τῷ φρυαξαμένῳ συνεδρίῳ κατὰ τῶν σεπτῶν
 εἰκόνων ἀνάθεμα. τῷ δεχομένῳ τὰ δυσσεβῆ τῆς αἰρέσεως αὐτῶν συγγράμματα
 ἀνάθεμα. Θεοδοσίῳ τῷ ψευδωνύμῳ ἐπισκόπῳ Ἐφέσου ἀνάθεμα. Σισινίῳ τῷ
 ἐπίκλιν Παστιλλᾷ ἀνάθεμα. Βασιλείῳ τῷ κακεμφάτῳ τρικακάβῳ ἀνάθεμα. ἡ τριάς 20
 τῶν τριῶν τὸ δόγμα καθεῖλεν. Ἀναστασίῳ, Κωνσταντίνῳ καὶ Νικήτῃ τοῖς κατὰ
 διαδοχὴν τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως προεδρεύουσιν ὡς νέῳ Ἀρείῳ, Νεστορίῳ
 La.-Co. 593 καὶ Διοσκόρῳ ἀνάθεμα. Ἰωάννῃ Νικομηδείᾳ καὶ Κωνσταντίνῳ Νακωλείᾳ τοῖς
 αἰρεσιάρχαις ἀνάθεμα. ἐξουδένωσαν τὴν εἰκόνα τοῦ κυρίου καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ,
 ἐξουδένωσεν αὐτοὺς κύριος. εἴ τις Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν περιγραφτὸν οὐχ ὁμο- 25
 λογεῖ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, ἀνάθεμα ἔστω. εἴ τις τὰς εὐαγγελικὰς ἐξηγήσεις τὰς
 στηλογραφικῶς γινομένας οὐ προσίεται, ἀνάθεμα ἔστω. εἴ τις οὐκ ἀσπάζεται
 ταύτας ὡς εἰς ὄνομα τοῦ κυρίου οὔσας καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ, ἀνάθεμα ἔστω. εἴ
 τις πᾶσαν παράδοσιν ἐκκλησιαστικὴν ἔγγραφον ἢ ἄγραφον ἀθετεῖ, ἀνάθεμα ἔστω.
 Ha. 485 Καὶ τούτων ἐκφωνηθέντων προσφέρει ὁ πατριάρχης τοῖς βασιλεῦσι τὸν ἀναγνώ- 30
 σθέντα τόμον τοῦ ὅρου καὶ ἐξήτει μετὰ πάσης τῆς συνόδου ἐπισφραγίσαι καὶ δια-
 βιβαιῶσαι δι' εὐσεβῶν αὐτῶν ὑπογραφῶν. καὶ λαβοῦσα ἡ αἰσίως προλάμπουσα
 Rom. 681 εὐσεβεστάτη βασιλίτσα ὑπέγραψε καὶ ἐδίδου τῷ συμβασιλεύοντι αὐτῇ υἱῷ καὶ

24–25 cf. I Reg. 15,23 et 26

1–16 ~ Act. VII p. 852,18–854,9 17–29 ~ Act. VII p. 854,14–856,5

(H)V T 1–16 ~ Act. VII 10–12 τοῖς – ἀνάθεμα praetermisit H 17–29 ~ Act. VII
 24–26 ἐξουδένωσαν – ἔστω praetermisit H 27–29 εἴ – ἔστω praetermisit H

1 Πάντες om. ed.Rom.* 4 τιμίας + αὐτοῦ Vc edd. 5 πόρρω V T^{ec} (πορρ- manu posteriore in loco euani-
 do rescriptum): spatium + ω Ml ἐκ Vc* (Bonafides?) in ras. edd. 7 τι om. V | καθολικῆς om. Act. VII (ubi ta-
 men traditur in T; cf. etiam Act. IV p. 480,15–16) 9–29 ἡμεῖς² – ἔστω] καὶ μετὰ τοὺς ἀναθεματισμοὺς τοὺς
 καὶ προγραφέντας πολλάκις, φησὶν (?) nec plura V 13 προσήλθον Act. VII (cf. Act. V p. 598,24) 18 συγ-
 γράμματα] λογύδρια Act. VII 19 Σισινίῳ ed.Rom.* 20 κακεμφάτῳ + τῷ ed.Rom.* | τρικακάβῳ
 scripsi coll. Act. VII et Act. I p. 52,16: τρικακκάβῳ T edd. (sic etiam T T^{VI} in Act. VII et T in Act. I l.l.) 21 τὰ
 δόγματα ed.Rom.* (sic etiam cod. V in Act. VII) 23 Νακωλείας H: Νακολείας T 23–24 τοῖς αἰρεσιάρχαις
 ἀνάθεμα T: ἀνάθεμα ὡς αἰρεσιάρχαις H, sed cf. Act. VII 25 αὐτοὺς + ὁ ed.Rom.*; sed cf. Sept. | ἡμῶν de-
 est in Act. VII 26–29 ἔστω deest his quattuor locis in Act. VII 28 ὡς om. ed.Rom.*; sed cf. Act. VII et Act.
 II p. 188,5 31 ἐξήτει H 31–32 βεβαιῶσαι V 32 εὐσεβοῦς αὐτῶν ὑπογραφῆς H (prob.) V
 33 αὐτῇ] αὐτῆς HV

αὐτὸν ὑπογράφειν. καὶ τούτων οὕτως τελεσθέντων ἀπέδοντο τὸν ὅρον τῷ πατρι-
άρχῃ διὰ Σταυρακίου τοῦ πανευφήμου πατρικίου καὶ λογοθέτου τοῦ δρόμου.

Καὶ ἐκ συμφωνίας πάντες οἱ ἐπίσκοποι εὐφήμουν τοὺς βασιλεῖς τοιάδε· Πολλὰ τὰ
ἔτη τῶν βασιλέων. Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς αὐτοῦ μητρὸς πολλὰ τὰ ἔτη.
5 ὀρθοδόξων βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη. νικητῶν βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη. εἰρηνο-
ποιῶν βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη. νέῳ Κωνσταντίνῳ καὶ νέῃ Ἑλένῃ αἰωνία ἡ μνή-
μη. ὁ θεὸς φυλάξει τὸ κράτος αὐτῶν. εἰρηναίαν, κύριε, ζωὴν αὐτοῖς. διαμεί- Ma. 417
ναι, κύριε, τὸ βασίλειον αὐτῶν. οὐράνιε βασιλεῦ, τοὺς ἐπιγείους φύλαξον.

Καὶ μετὰ τὴν εὐφήμῃσιν ἐκέλευσαν οἱ βασιλεῖς πατρικὰς χρήσεις ἀναγνωσθῆναι ἐκ
10 τῶν προαναγνωσθέντων ἐν τῇ Νικαέων μητροπόλει καὶ προγραφέντων ἐν τῇ τε-
τάρτῃ πράξει, τουτέστιν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου εἰς Μελέτιον ἐπίσκοπον Ἀντι-
οχείας, Ἀστερίου ἐπισκόπου Ἀμασειᾶς εἰς Εὐφημίαν τὴν μάρτυρα, Ἰωάννου ἐπισκό-
που Θεσσαλονίκης ἐκ τῶν γραφέντων αὐτῷ λόγων κατὰ Ἑλλήνων, τοῦ ὁσίου Συ-
μεῶν τοῦ Στυλίου ἐπιστολὴ πρὸς Ἰουστίνον τὸν βασιλέα, τοῦ μακαρίου Νείλου
15 ἄσκητοῦ ἐπιστολὴ πρὸς Ὀλυμπιόδωρον ἑπαρχον καὶ ἐκ τῶν κανόνων τῆς ἀγίας
καὶ οἰκουμενικῆς ἑκτῆς συνόδου κεφάλαιον πβ'.

ᾧ ἄναγνωσθεισῶν εἰς ἐπήκοον αὐτῶν τε καὶ τῶν ἐνδοξοτάτων ἀρχόντων καὶ τοῦ
φιλοχρίστου λαοῦ ἅπαντες *κατανυγέντες τὴν καρδίαν ἐπείσθησαν τῇ ἀληθείᾳ*. καὶ
πάλιν τὰ εἰκότα οἱ θεοφιλεῖς ἐπίσκοποι εὐφήμησαν σὺν τῷ πλήθει τοῦ λαοῦ — ἐπε-
20 πλήρωτο γὰρ ἡ προρρηθεῖσα βασιλικὴ δίαίτα ἀνδρῶν· πᾶσα γὰρ ἡ πόλις παρῆν
μετὰ καὶ τῶν στρατιωτικῶν ταγμάτων — καὶ τῆς καθέδρας ἐξανέστησαν. οἱ καὶ
τὸν θεὸν ἐδόξαζον καὶ χαίροντες ἡὐχαρίστουν τῷ οὕτως εὐδοκήσαντι.

18 κατανυγέντες — καρδίαν cf. Act. 2,37 | ἐπείσθησαν — ἀληθεία cf. Gal. 3,1 (text. byz.) et 5,7

3–8 ~ Act. VII p. 854,10–13; cf. etiam Act. I p. 110,23–26; Act. III p. 280,18–23; Act. V p. 598,28–30 10–11 ἐν τῇ
τετάρτῃ πράξει immo in Actione quarta et quinta

(H)V T 3–8 ~ Act. VII 7–8 εἰρηναίαν — αὐτῶν praetermisit H 9–22 Καὶ — εὐδοκήσαντι
praetermisit H

1 αὐτὸν] αὐτῷ HV 7 φυλάξῃ ed.Rom.* 7–8 διαμείναι ed.Rom.: διαμείνῃ V διαμείναι T 9 πατρι-
κάς] τὰς πατρικὰς ed.Rom.* ex Vc (Bonafides in marg.) 14–15 exspectaueris ἐπιστολὴν (bis), sed inconcinni-
tas potius toleranda 15 ἄσκητοῦ om. V | καὶ om. ed.Rom.* 17 ὑπήκοον V 21 καὶ² om. V 22 εὐχα-
ρίστουν T edd.

Addenda et Corrigenda ad partes I–II

apparatus singuli distinguuntur abbreviationibus his:

b. = app. biblicus; c. = app. criticus; f. = app. fontium; t. = app. testimoniorum; te. = app. testium

pars I

in textu:

2,10: leg. „adolationi“ (sic cod. P; cf. 633,23 al.) | 25,21: leg. „Hadramyttii“ (sic cod. P; cf. D 113) | 28,3–5: leg. „127. Ἀναστασίου ... 128. Λέοντος ... 129. Στεφάνου ...“ | 43,14: del. signum citationis | 71,9: leg. „sanctissimus“ | 76,9: leg. „Εὐσέβιον“ | 87,21 (item 261,26): leg. „Chalcedonae“ (cf. 641,19 et 905,20) | 133,16: leg. „Esaias“ | 198,29: leg. „Θρόνης“ | 200,21: leg. „Γαυδιώσος“ | 207,21: leg. „Georgius“ (uide infra addendum ad app. crit.) | 210,30: leg. „Πιννάρων“ (sic cod. M) | 211,28: leg. „Pinna-rensium“ (cf. A 175 etc.) | 222,1 (in marg. exter.): leg. „Rom. 437“ | 241,22: leg. „agni Christi dei nostri, qui tollit peccatum mundi“ | 249,15: leg. „congregati“

in apparatibus:

1,27 (f.): leg. „Hadr. p. 33,20“ | 2,15–16 (c.): leg. „p. 138,24–139,1“ | 3,2–3 (f.): leg. „epist. 12“ et infra „28,1–5“ | 3,9 (b.): leg. „Ps. 73,12“ | 3,18 (f.): leg. „p. 193 Dreves ... p. 376 Walpole“ | 11,6 (c.): leg. „ThLL X 1 p. 1689,28 sqq.“ | 12,11–16,10 (f.): leg. „c. 7–8 Halkin“ | 16,5 (b.): add. „5 τὸν τῆς ἀληθείας λόγον cf. Eph. 1,13; 2 Tim. 2,15“ | 20,10–11 (c.): leg. „10 A 20 om. V | τοῦ om. H“ | 22,20 (c.): leg. „B 53 etc.“ | 26,3 (c.): leg. „Λεωνίδου“ | 36,2 (c.): add. „Τυτιάσου V T“ (quod correxi in textu) | 42,23–24 (f.): leg. „Euaesenos“ | 50,5–6 (b.): add. „Hebr. 10,26 al.“ | 52,21–54,6 (f.): add. „cf. Act. IV p. 480,18–26; Act. V p. 598,20–27“ | 53,25–55,5 (t.): leg. „26–55,5 ... p. 54,7–12“ | 57,26–59,1 (c.): leg. „glossema Anastasii“ | 62,12 (b.): del. „4,38“ | 64,4–6 (f.): leg. „(Ps.-)Pamph. Caes.“ | 68,12–14 (f.): leg. „Synag. ... p. 113,8–10“ | 68,13–14 (b.): leg. „Lc. 15,7.10“ | 68,20–70,6 (f.): leg. „p. 30,3–31,2“ | 69,19–21 (t.): add. „19–21 De – permaneant cf. Iuo prol. 53 D“ | 76,25–80,17 (c.): leg. „recentiore“ | 78,3–11 (f.): leg. „1–11“ | 81,6–11 (t.): leg. „54 C“ | 84,21 (f.): leg. „reg. fus. 28,1“ | 87,22–89,4 (f.): leg. „p. 258,29“ | 89,11–91,1 (f.): leg. „p. 991,14–992,15“ | 89,14–15 (b.): add. „14–15 quaerebant – pluribus cf. 1 Cor. 10,33“ | 98,7–9 (f.): leg. „p. 137,8–10“ | 98,13–18 (f.): leg. „12–18“ | 107,19–20 (t.): leg. „p. 55,7–8“ | 108,2–9 (f.): leg. „can. 95“ | 114,18–19 (f.; bis): leg. „p. 240,26 ... § 8,3–4 Gallay/Jourjon“ | 127,6–8 (t.): leg. „p. 237,17–18“ | 133,1–12 (f.): leg. „p. 27,30–28,1“ | 135,5 (c.): leg. „5 uultum tuum etiam“ | 135,8–9 (t.): leg. „II Capit.“ | 137,5–9 (f.): leg. „p. 28,7–13“ | 139,1–11 (f.): leg. „l. 900–912 Mitsides“ et infra (l. 13) „τῶν (+ ἁγίων Mo) εἰκόνων“ | 140,4 (c.): leg. „ἀνδρείαν T“ | 141,4 (c.): leg. „§ 118.3“ | 145,1–7 (f.): leg. (l. 11) „οὐδὲ (ὥσπερ Ioh. Dam.)“ et infra (l. 17) „p. 92,20–26 Werminghoff“ | 147,5–7 (t.): leg. „p. 272,26–273,9“ | 149,2–6 (f.): leg. „p. 166“ | 151,1–3 (t.): leg. „263,7–17“ | 162,4 (c.): leg. „p. 180,3“ | 175,4–187,13 (f.): leg. „monendum ... epistula quibusdam locis exceptis non ipsius ... uersionis graecae; cf. praef. p. XLVII–L“ | 179,15–181,17 (f.): leg. „cf. epist. 11,28“ | 184,8–9 (b.): leg. „cf. Ioh. 21,15–18“ | 186,4 (b.): leg. „4–5 cf. Ps. 25,8“ | 189,3 (c.): post „codd.“

add. „fort. retinendum; cf. Act. VI p. 695,30“ | 189,9 (c.): *leg.* „admittit] fort.“ | 191, 10–11 (t.): *leg.* „p. 333,26–28“ | 205,17 (c.): *leg.* „A 83“ | 205,20 (c.): *leg.* „coll. D 113 etc.“ | 206,2 (c.): *leg.* „Λεωνίδης“ | 207,21 (c.): *add.* „Georgius scripsi (cf. gr. et A 114 etc.): Gregorius codd.“ | 212,28 (c.): *leg.* „cf. ad A 208“ | 219,5 (c.): *leg.* „cf. gr. H T“ | 226,7–9 (f.): *leg.* „p. 61,9–11“ | 226,15 (b.): *add.* „15 φοβούμενοις τὸν κύριον cf. Col. 3,22“ | 227,5–7 (f.): *leg.* „can. 27,1–5 (= 28,1–5)“ | 234,10–11 (t.): *leg.* „c. 37,10–12“ | 236,14–16 (t.): *leg.* „papam (cf. Laurent, Reg. n. 1432) p. 485,9–10 Laurent/Darrouzès; ... p. 372,22–23 Petit/Sidéridès/Jugie“ | 236,19–20 (f.): *leg.* „196,10–11 Suchla“ | 244,17–254,13 (f.): *add.* „cf. praef. p. LIV–LVI“ | 254,14–268,7 (f.): *leg.* „p. 652,35–653,3“ | 262,25 (f.): *leg.* „c. 42,5–6 Kotter IV“ | 276,21–22 (f.): *leg.* „p. 17,25–26“

in praefatione:

XIII l. 5: *leg.* „Folienzählung 208–355“ | XXVIII l. 21–22 (item LXXI l. 13): *leg.* „Mosqu. synod. gr. 265 (197 Vlad.)“ | *notandum ad XXXII l. 3: syntagmatis XIV titulorum recensionem, quam edidit V. Benešević (cf. part. I p. LXXI), saeculo nono confectam ideoque non in apparatu fontium, sed in apparatu testimoniorum laudandam esse monuit Andreas Schminck per litteras. quam ob rem syntagma in apparatu fontium partium II et III non amplius laudatur. eos locos, qui in partibus II et III in numero testimoniorum habendi sunt, suppleuit G. Duursma in appendice β indicis fontium et testimoniorum.* | XXXII adn. 135: *pro* „p. 74,12–14“ *leg.* „p. 74,19–20“ | XXXV l. 9: *leg.* „von ganz erheblichem Wert“ | XXXIX l. 19: *leg.* „der erste Teil“ | *ad XL adn. 174: adnotatio codicis R non legitur in P, ut nunc ex imaginibus electronicis dinoscitur* | XLVIII l. 2: *leg.* „epist. 86 ... Jahre 862“ | XLIX adn. 224: *leg.* „auszuschließen“ | LXIV adn. 301: *leg.* „Zwischen mit et verbundenen Sätzen und Satzteilen steht meist Interpunktion. Anreden und Appositionen werden nicht durch Interpunktion abgetrennt.“ | LXXII l. 12: *leg.* „Thaner, fasc. 1–2, Oeniponte 1906/1915“ | *ibid.* l. 14–15: *leg.* „V. Wolf von Glanvell“ | *ibid.* l. 18: *leg.* „PL 161, 59–1022“ *et add.* „Iuo prol. = prologus decreti, PL 161, 47–60; Yves de Chartres: Le prologue, ed. J. Werckmeister (Sources canoniques 1), Paris 1997“ | LXXIII l. 5: *leg.* „159–247“ | *ibid.* l. 28: *leg.* „Lipsiae“

pars II

in textu:

303,6 (item 457,20–21; 537,13): *leg.* „execr-“ (*sic semper codd.*) | 306,21: *leg.* „τὸ ἐν-τεῦθεν“ (*adnot. crit. delenda*) | 309,7: *pro* „et quidem“ *leg.* „siquidem“ (*sic codd.*; cf. e. g. 475,24) | 313,24 (item 329,15; 379,4; 419,1; 431,9): *leg.* „exult-“ (*sic semper codd.*) | 330,5: *praeferendum* „δακρῦσαι“ (*sic cod. V*) | 342,3: *leg.* „κῦρι ὁ“ | 347,17–18: *leg.* „hereticis“ (*sic codd.*) | 379,6–7: *leg.* „Cyrus et Iohannes martyres“ | 430,22: *praeferendum* „κατισχῦσαι“ (*sic cod. T*) | 447,24: *leg.* „suum ipsius“ (*sic codd.*; cf. 935,9 *al.*) | 475,23–24: *leg.* „extiterit; siquidem“ | 485,22: *leg.* „praenuntiatos“ (cf. 533,27) | 494,7: *leg.* „Παλαιᾶς“ | 496,24: *leg.* „Γαυδιώσος“ (*sic cod. T*) | 504,22: *leg.* „Κίνης“ (cf. A 107 etc.) | 506,20: *praeferendum* „Σετῶν“ (*sic cod. M*; cf. A 132 etc.) | 512,26: *leg.* „Ἀλαβάνδων“ (cf. A 190 etc.) | 566,2: *leg.* „Καλανδίων“ (*sic codd. H T, Καλενδίων Vc edd.*)

in apparatibus:

283,4 (c.): leg. „redimitae“ | 285,23–287,5 (t.): leg. „p. 104,1–3“ | 289,23–24 (t.): leg. „I Capit. p. 103,29–30“ | 292,12–13 (te.): leg. „Εγώ – στίφη“ | 294,12–13 (t.): leg. „epist. 380,202–204 ... 469 A 12–14“ | 300,6–20 (t.): leg. „antirr. III c. 17“ | 300,17–20 (t.): leg. „551,14“ | 301,4–303,15 (t.): leg. „cf. responsum Hadr. p. 18,26–32“ | 305,25 (c.): leg. „descriptos codd., fort. retinendum; uide quae adnotavi ad Act. VI p. 725,16“ | 306,10–12 (f.): leg. „10–13“ | 306,21 (c.): adnot. crit. delenda | 308,15 (b.): add. „15 ἡλθομεν – ἀληθείας cf. 1 Tim. 2,4; Hebr. 10,26 al.“ | 316,16–330,2 (f.): leg. „PG 28, 797–805“ | 318,18–19 (b.): add. „Hebr. 10,26 al.“ | 344,6–346,2 (f.): leg. „Nedungatt“ | 344,6–346,2 (te.): leg. „Ma f. 15^v–16^r“ | 346,19–348,3 (f.): add. „19–348,3 ἡ – εἰκόνων cf. Act. VI p. 620,8–16“ | 347,11–349,1 (t.): leg. „A 2, 10A,4; ... col. 43,7–25“ | 358,9–12 (t.): leg. „621 C 1–8“ | 361,3–4 et 4 (t.): leg. „II 5 p.“ et „II 6 p.“ | 366,9 (b.): add. „Hebr. 9,4“ | 370,7–9 (f.): leg. „7882–7883“ | 372,21 (c.; item 384,14; 420,24; 562,24): leg. „Act. II“ | 373,20–23 (t.): leg. „I 25 p.“ | 380,12–382,1 (t.; bis): leg. „III 13,5–20 ... 621 C 8–15“ | 385,3–7 (t.): leg. „1329 D“ | 388,1–390,8 (f.): leg. „13,1–37“ | 393,17 (c.): leg. „Gloss. s.u. chrisma“ | 394,4–8 (t.): leg. „528,70–74“ | 396,8–17 (t.): leg. „PG 28, 709 B 10 – C 9 ... cf. etiam Niceph. ... 280 B 10–11; Niceph. adu. Epiph. p. 312, 28–30“ | 398,1 (c.): leg. „p. 43 adn. 162“ | 398,5–10 (t.): leg. „PG 100, 404 A 1–6 ... epist. 57,26–30 ... p. 329,14–16; Niceph. antirr. I c. 30, PG 100, 280 B 9–10“ | 398,15–400,7 (f.): leg. „600 B 8–9“ | 398,19 (b.): add. „19 ὁ τῆς ἀληθείας λόγος cf. Eph. 1,13; 2 Tim. 2,15“ | 401,18–20 (t.): leg. „IV 2 p. 491,13–15“ | 402,1–12 (t.): leg. „l. 900–912“ | 402,1–12 (te.): leg. „Mo f. 223^{r-v}“ | 403,9–10 (t.): leg. „p. 282,15–17“ | 404,1–5 (f.): leg. „Leroy-Molinghen“ | 404,11–408,3 (f.; item 408,5–410,3): leg. „CPG“ | 406,27–408,2 (b.): add. „Lc. 8,43–47“ | 412,12–414,2 (t.): leg. „I 34 / II 30“ | 418,18–19 (b.): add. „Mt. 9,34 al.“ | 429,7–13 (t.): leg. „p. 483,41–484,1“ | 430,4–442,2 (f.): leg. „148 A – 156 B“ | 434,4–9 (f.): leg. „VII 18,1–2“ | 434,22–24 (b.): leg. „Lc. 2,1–14“ | 440,1 (b.): leg. „cf. Ex. 25,23“ (pro 33) | 440,5 (b.): add. „Ex. 40,34“ | 440,11 (c.): add. „εἰς^t fort. delendum (Dubielzig)“ | 444,26–28 (f.): leg. „XIII“ | 452,2–3 (b.): add. „2–3 τῷ – πληροφορουμένη cf. Rom. 14,5“ | 456,21 (b.): add. „21 ὁ τῆς ἀληθείας λόγος cf. Eph. 1,13; 2 Tim. 2,15“ | 473,27 (c.; item 533,1): leg. „Act. II“ | 474,9–10 (f.): leg. „PG 31, 508 B 2–4“ | 482,23 (b.): leg. „Ps. 73,9“ | 483,18–21 (t.): leg. „p. 238,20–23 ... In actione quarta“ | 484,24 (b.): add. „cf. Deut. 9,14“ | 486,12–13 (b.): leg. „Col. 1,19–20“ | 490,25 (c.): leg. „B 11“ | 492,6 (c.): leg. „A 12 etc.“ | 492,8–9 et 10–11 (c.): leg. „p. 22–23“ | 510,20 (c.): leg. „A 160“ | 514,17 (c.): leg. „E 257“ | 522,26 (c.): leg. „PG 98“ | 534,3 (c.): leg. „p. 96,19“ | 534,17–26 (f.): leg. „421 B 6 – C 3“ | 534,25–26 (b.): add. „25–26 τὰς – κύριος cf. Num. 7,89“ | 536,8–540,6 (f.): add. „cf. Act. VIII p. 969,13–14“ | 536,27–538,4 (te.): leg. „Pa f. 264^{r-v}“ | 537,25–541,2 (t.): leg. „praecedunt p. 497,30–32. 498,4–11“ | 546,2 (b.): add. „Leu. 26,1“ | 546,8–16 (f.): leg. „1360 B 11–14 et D 2–7“ | 570,11 (c.): leg. „PmbZ #285“ | 576,1–2 (t.): leg. „c. 46,22–23“ | 584,15–586,11 (f.): leg. „2900 B 1 – D 3; cf. (Ps.-)Ath. qu. Antioch. duc. (CPG 2257) 39, PG 28, 621 C 8–15; laudatur“ | 585,15–587,10 (t.): leg. „p. 335,24–29“ | 596,1 (c.): leg. „leg. Γαυδίωσος“

in praefatione:

XI l. 22: leg. „Anastasius Bibliothecarius“ | XV l. 7: leg. „Mosqu. synod. gr. 265 (197 Vlad.)“

INDICES

Einführung

Dieses Register, das die in drei Bänden edierten Akten des VII. Ökumenischen Konzils von 787 erschließt, besteht aus drei Hauptteilen: Index der Bibelstellen (*IA*) sowie der hauptsächlich im Quellen- oder im Testimonienapparat belegten Textstellen (*IB*); prosopographischer Index (*II*); topographischer Index (*III*). Die Indices sind nach sachlichen Kriterien weiter in Kapitel oder Abschnitte untergliedert, wie die nachfolgende Übersicht zeigt, die zugleich als Inhaltsverzeichnis dienen kann:

I. INDEX LOCORVM	
<i>conspectus materiae</i>	985
A. <i>sacra scriptura</i>	
1. <i>graeca</i>	989
2. <i>latina</i>	1006
B. <i>fontes et testimonia</i>	
1. <i>graeca</i>	1008
<i>appendices</i>	1041
2. <i>latina</i>	1049
II. PROSOPOGRAPHIA	
A. <i>personae quae actionibus siue ipsae siue per uicarios interfuerunt</i>	
1. <i>imperium</i>	
a. <i>imperatores</i>	1065
b. <i>principes imperii</i>	1066
2. <i>apostolica sedes</i>	
a. <i>papa</i>	1066
b. <i>uicarii papae</i>	1067
3. <i>patriarchatus</i>	
a. <i>patriarcha Constantinopolitanus</i>	1067
b. <i>patriarchae orientales (eorumque sedes)</i>	1069
c. <i>uicarii patriarcharum orientalium</i>	1070
4. <i>episcopatus</i>	
a. <i>metropolitae, archiepiscopi, episcopi</i>	1070
b. <i>uicarii episcoporum</i>	1086
5. <i>monachi, clerici et uarii officiales</i>	1088
B. <i>ceterae quae memorantur personae</i>	1094
III. TOPOGRAPHIA	
A. <i>ciuitates, regiones, gentes</i>	1113
B. <i>monasteria, ecclesiae</i>	1142

Die Numerierung der Indexteile, die sich am Kopf ihrer Versoseiten wiederfindet, ist konstitutiv für das System der Verweisbeziehungen, die zwischen verwandten oder in einem bestimmten Aspekt vergleichbaren Registereinträgen bestehen; auf solche Weise verknüpft werden etwa Toponyme (*III*) mit den jeweils zugehörigen Personen (*II*) oder Personen, die (auch) als Autoren genannt sind, mit den korrespondierenden Lemmata im Stellenindex (*IB*). Personen gleichen Namens, die im selben Indexteil aufeinanderfolgen, tragen Nummern zur Unterscheidung. Jeder Verweis wird in der kürzestmöglichen Form geboten, die das beabsichtigte Ziel(stichwort) eindeutig kennzeichnet.

Beispiele zur Illustration:

Σαρδανίας (... Ἐπιφάνιος [IIA4b]; cf. Θωμάς [IIA4a:2]): Lemma im topographischen Index (IIIA) mit Verweisen auf die Personen Θωμάς [2], Erzbischof von Sardinien, und Ἐπιφάνιος, seinen Vertreter (τοποτηρητής) auf dem Konzil.

Ἐπιφάνιος ... τοπ. Θωμά [4a:2] ...: Lemma im prosopographischen Indexteil der Vertreter (IIA4b) mit Verweis auf Θωμάς [2], der unter den Bischöfen (4a) registriert ist; da beide Lemmata demselben Kapitel IIA angehören, ist dieser Verweisbestandteil entbehrlich (cf. Θωμάς [2] genügt also, wenn auf ihn von einem anderen Konzilsbischof her zu verweisen wäre).

Ἀθανάσιος ... (cf. *sub* IB1) ...: Lemma im prosopographischen Index (IIB) mit Verweis auf die Lemmata 'Athanasius Alexandrinus' und '(Ps.-)Athanasius Alexandrinus' im Indexteil der griechischen *fontes* (von der Nennung des Autors begleitete Zitat-Fundstellen häufig in Fettdruck und/oder mit der Sigle ^α versehen, vgl. unten S. 979).

Dem Charakter der im Register behandelten Inhalte entsprechend wurde Latein für metasprachliche Äußerungen gewählt (stets in Kursive gesetzt, auch um sie von lateinischen Stichwörtern oder Zitaten aus dem Anastasius-Text deutlich abzuheben). Eine umfängliche Liste der verwendeten Abkürzungen und Siglen sowie eine Bibliographie der abgekürzt zitierten Literatur finden sich auf S. 982–984; der gelegentlich anzutreffende Hinweis *cf. part. I* (usw.) bezieht sich auf die Einleitungen und *Conspectus siglorum et editionum* zu den Bänden I–III; auf die *Addenda et Corrigenda* (S. 971–973), die selbstverständlich im Register berücksichtigt sind, wird nur in seltenen Ausnahmefällen eigens aufmerksam gemacht.

Zum INDEX LOCORVM (IA, IB)

Die Abkürzung der biblischen Bücher folgt weitestgehend den üblichen Konventionen, und durch die Position in der kanonischen Reihenfolge (gemäß der *Biblia Graeca* bzw. der *Vulgata*) ist ein jeder Kurztitel klar bestimmt. Vom Indexteil IA1 mit den griechischen Bibelstellen wird punktuell verwiesen auf die lateinischen unter IA2, die zu den nicht aus dem Griechischen (rück)übersetzten Texten – überwiegend zum ersten Hadrianbrief – gehören, außerdem per Sigle ^(+L) auf den lateinischen *apparatus biblicus*, wo der Editor fallweise die Übersetzung einer Stelle durch Anastasius kommentiert hat. Für die mit ^{J/K} gekennzeichneten Angaben (zu S. 550, 552) wurde der Apparat in der von Junod/Kaestli besorgten Edition der *Acta Iohannis* ausgewertet.

Auch der Index der Quellen und Testimonien hat zwei Teile, einen griechischen (IB1) und einen lateinischen (IB2), wobei für die Zuordnung eines Textes primär die Sprache des Originals maßgebend ist: Ein im ersten Brief Hadrians lateinisch wiedergegebenes Basilios-Zitat findet sich folglich unter den Graeca (freilich mit dem 'warnenden' Hinweis *lat.*). Die Benennung der Autoren und Werke im Index orientiert sich, mit gewissen Einschränkungen, am Beispiel der Repertorien (*CPG*, *BHG* usw.). Über die angegebene Nummer, die einem Werk im einschlägigen Repertorium (mit Supplementen) zugewiesen ist, läßt sich meist auch die zitierte Textausgabe bequem identifizieren; anderenfalls wird entweder auf eine ausführliche Angabe an anderer Stelle in den Bänden I–III verwiesen oder ad hoc ein knapper bibliographischer Vermerk ergänzt. Mehrere Werke eines Autors sind, sofern nicht durch Zählung (z. B. von Briefen) vorgegeben, in aller Regel alphabetisch nach dem ersten sinntragenden Wort im Titel geordnet; Konzilien und Synoden hingegen sind chronologisch gereiht, Stücke auf der nächstunteren Ebene jeweils nach *Clavis*-Nummern. Anonyme Schriften (z. B. Heilenviten), die ihren je eigenen Platz laut Werktitel haben, können über das (Verweis-)Lemma

anonyma opera aufgefunden werden. In zwei *appendices* zum griechischen Indexteil gesammelt sind die Belegstellen aus den nichtedierten Florilegien (α) sowie den von Joannou und Benešević edierten Kanonessammlungen (β).

Generell zu beachten ist, daß die im Register angegebenen Fundstellen (Seiten und Zeilen dieser Edition) sich nicht notwendigerweise immer eins zu eins mit den Angaben in den Apparaten decken müssen, denen – prinzipiell – nicht genau die gleichen Aufgaben zukommen wie dem Register.

Ein typisches Beispiel: Die auf S. 468, 13–15 (im dritten Germanosbrief) zitierte Malachias-Stelle 1, 11 übernimmt zu Beginn eine leicht variierende Formulierung aus Psalm 49, 1 (ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου καὶ μέχρι δυσμῶν); dieser im Apparat zu den Zeilen 13–15 neben der Hauptstelle genannte Vers ist im Index – der (so gut es geht) dem Benutzer ermöglichen soll, jede Stelle zunächst für sich gesondert zu betrachten – nur auf die betreffende Textzeile 13 bezogen. Mit derlei und ähnlichen Fällen ist ständig zu rechnen, man vergleiche z. B. den Quellenapparat zu S. 256, 4–18 mit den Einträgen sub voce ‘Sophronius Hierosolymitanus’.

Die Sigle ^a nach einer Fundstelle bedeutet, daß der betreffende Text auf dem Konzil verlesen wurde – wenn ihn die Akten im Wortlaut überliefern, erscheint die Fundstelle zudem in fetter Auszeichnung; ebenso sind mit der Sigle ^x (und Fettdruck der Fundstellen) kenntlich gemacht die im zweiten Brief des Tarasios an Hadrian aufgeführten χρήσεις (S. 936–944); vgl. dazu auch den *conspectus materiae* (unten S. 985–988). Ohne Sigle fettgedruckte Fundstellen markieren zum einen ganze Aktenstücke oder Beigaben zu den Akten (z. B. Tarasios’ *Apologeticus*), zum anderen aus Vätern und früheren Synoden stammende Zitate, die in Briefen, Dokumenten oder mündlichen Äußerungen mit Angabe der Quelle vorgebracht wurden, um eine Argumentation zu stützen oder zu widerlegen. (Diese Art von Information mußte dem Index der nichtbiblischen *fontes* vorbehalten bleiben; im Fall der Bibelzitate wären zuviele willkürliche Entscheidungen zu treffen gewesen, die letztlich ein Ergebnis von fragwürdigem Nutzen gezeitigt hätten.)

Zu den Indices PROSOPOGRAPHIA (II) und TOPOGRAPHIA (III)

In gewisser Analogie zu dem bewußt ‘lebendig’ gestalteten, nicht als ‘Variantengrab’ begriffenen kritischen Apparat der Edition (siehe Einleitung zu Band I, S. LXV) wollen die beiden Indices kein bloßes ‘Fundstellengrab’ für Personen- und Ortsnamen vorstellen. Kommentierte und gegliederte Einträge mögen insoweit zur ‘Lebendigkeit’ beitragen, als sie den Benutzern einen – zumindest vorläufigen, je nach Interesse auch fragmentarischen – Eindruck von der Materie vermitteln, ohne daß erst jede einzelne Stelle nachgeschlagen werden muß. Hie und da sind die Grenzen einer strikt an Namensnennungen gebundenen, dadurch das Gesamtbild etwas verzerrenden *prosopographia* oder *topographia* überschritten, um die auf dem Konzil verhandelten Themen und andere im Text transportierte Auskünfte ausgewogener zu berücksichtigen (ein schlagendes Beispiel: ‘Hiereia’ ist zwar in aller Munde, aber der Name fällt kein einziges Mal).

Für die Gestaltung der Registereinträge war besonders ein Grundsatz leitend: die Verhältnisse, wie sie sich im edierten Text darstellen, möglichst getreu abzubilden, natürlich in komprimierter Form. Beispielsweise sind die im Genetiv stehenden Bistümer *tel quel* als *Lemmata* angesetzt worden (eine ‘Normalform’ im Nominativ zu konstituieren wäre nicht selten

zum Problem geworden, dem die Flucht ins Lateinische nur unzureichend abgeholfen hätte); beispielsweise sind erschlossene Namen oder Amtstitel mit spitzen Klammern versehen, die im Textbestand konkurrierenden Schreibweisen oder Varianten – bisweilen mit Seitenblick auf die Übersetzung zur Rechten – vermerkt (womit, nota bene, kein erschöpfendes Inventar der Überlieferungssituation bezweckt ist). Um namentlich die prosopographischen Einträge nicht mit unnötigem Ballast zu beschweren, wird auf die Wiedergabe aller ehrenden Epitheta gewöhnlich verzichtet (für die Beschimpfungen versteht sich das ohnehin); Anredeformeln in Briefen sind nur in geringer Auswahl erfaßt. Eine andere Vereinfachung betrifft die diversen Funktionsbezeichnungen von Stellvertretern – neben τοποτηρητής auch τὸν τόπον ἐπέχων, ἐκ προσώπου usw. –, deren Stelle allein die Abkürzung τοπ. im Register vertritt. Insgesamt wurde sich darum bemüht, die für ein Stichwort typischen Eigenheiten in nuce vorzuführen, wobei die Einheitlichkeit im Auftritt als wichtiges, doch nicht oberstes Gebot galt.

Im Unterschied zu den Stellenindices (IA, IB) sind in den Namenindices diejenigen Fundstellen, die auf lateinischen Text – vornehmlich die *Praefatio* des Anastasius, die *Sacra* der Kaiser an Papst Hadrian I. und Hadrians Brief an jene – zielen, kursiv gesetzt. Lateinische Stichwörter sind nach den Regeln des griechischen Alphabets eingeordnet (z. B. ‘Franci’ unter Φ). Gemeinhin werden die Lemmata entweder in der am häufigsten belegten oder in einer kräftiger aussagenden Form, für die mindestens ein Beleg im Text existiert, geboten; auf wesentliche Varianten und Abweichungen wird oft schon im Lemmaansatz (etwa durch Klammerung), sonst direkt bei den betreffenden Fundstellen hingewiesen. Namen oder andere Bestandteile eines Lemmas werden bei wiederholter Nennung in der Folge abgekürzt, meist bis auf die Initiale; für Spezialfälle gebrauchte Abkürzungen sind am Ort erklärt (und nicht im Generalverzeichnis, S. 983–984).

Mit der Fundstelle zu einer in den Präsenz-, Akklamations-, Subskriptionslisten genannten Person oder Lokalität wird stets die individuelle Listennummer angegeben (A 1 – F 302 für Bischöfe bzw. deren Vertreter und für Bistümer; B^m 1–10, D^m 1–132 für Mönche und Klöster). Die Zuweisung des Titels μητροπολίτης respektive ἀρχιεπίσκοπος – in den Konzilsakten fast immer ἐπίσκοπος – sowie der (durchweg griechisch geschriebenen) Kirchenprovinz oder Eparchie – in den Akten sehr selten belegt – basiert auf Lamberz, *Bischofslisten* (2004); bezüglich der (vorsichtigen) Lokalisierung einiger Klöster vgl. Janin (1975), S. 427–441. Bischöfe und Äbte, die sich in Nikaia vertreten ließen, sind mit einem Asterisk eingangs des Lemmas markiert, mit der Sigle ⁽ⁱ⁾ die ehemaligen Ikonoklasten, die auf dem Konzil rehabilitiert wurden. Fundstellen, denen die Sigle ^ε oder die Sigle ^α anhängt, zeigen an, wo Konzilsteilnehmer eine wörtlich überlieferte Äußerung getan (εἶπεν) oder einen Text vorgelesen (ἀνέγνω) haben.

Drei praktische Beispiele:

Στέφανος ὑποψήφιος (in A et B) / πρεσβ. καὶ τοπ. (τοῦ θρόνου) Ὁ(σ)τρου (Φρυγία Σαλουτ.) ...: Stephanos wird in den Listen A und B als ὑποψήφιος des Bistums, in den übrigen als Priester und τοποτηρητής (bzw. ἐκ προσώπου) des Bistums bezeichnet, an zwei Stellen (in D und F) mit der Erweiterung τοῦ θρόνου. Der Name des Bistums, eines Suffragans der Eparchie Phrygia Salutaris, schwankt zwischen Ὁτρου (B, E) und Ὁστρου (D, F); die singuläre dritte Variante Ὁτρων (A) ist nur im topographischen Index verbucht. Nähere Details, speziell zur handschriftlichen Überlieferung, sind dem kritischen Apparat – auch im lateinischen Pendant – sowie Lamberz, *Bischofslisten* (hier S. 72 mit Anm. 336, dazu S. 26 mit Anm. 80) zu entnehmen.

Κύριλλος [1] ἀρχιεπ. Ἀλεξανδρείας (ὁ πατήρ) / Cyrillus ...: Der Kirchenvater (die Nummer 1 von zwei Κύριλλοι im Kapitel II B) wird nicht nur in den griechischen Aktenstücken, sondern

auch im ersten Hadrianbrief genannt, dort (147,1: 'beati Cyrilli') ohne Titulatur. Der Ansatz des griechischen Lemmas beruft sich auf die Stelle 78,14 mit exakter Entsprechung; die punktuell abweichenden Belege 102,12–13 (τὸν ... τῆς Ἀλεξανδρείων ἀρχιεπ.; vgl. *IIA* sub voce), 296,19 (ἐπ. Ἀλεξανδρείας) und 702,20 (ὁ Ἀλεξανδρείας) – darüber hinaus sechs Stellen, an denen Κύριλλος allein steht – sind mit impliziert (eine Explikation, zumal ohne namhaften Erkenntnisgewinn, verbot sich hier aus Platzgründen). Der Ausdruck in Klammern bedeutet, daß an mindestens zwei Stellen – so die selbstgewählte Regel – statt des Namens ein indirekt nominierendes Appellativum, in diesem Fall πατήρ, vorkommt (ein Einzelfall solcher Art wird normalerweise nicht im 'Entree', sondern bei der ihn betreffenden Fundstelle behandelt).

Κύρου (*Syria* | Θεοδώριτος [*II B*]): Ortsnamen im Genetiv hängen von der Person (unter Umständen auch von mehreren) ab, die im Klammerbereich genannt ist – in diesem Beispiel der Bischof und Kirchenschriftsteller Theodoretos (der im Text der Akten -ριτ- geschrieben wird). Jede in 'metasprachlicher' Notation (kursiv, lateinisch) angeführte Region, hier *Syria*, ist als schlichtes geographisches Datum zu lesen, das nicht – d.h. nirgends, wo das Feld nicht von Lamberz, *Bischofslisten* bestellt wurde – mit der Einordnung in einen kirchenrechtlich verfaßten Distrikt verwechselt werden darf.

Lediglich als eine erste Orientierungshilfe gedacht sind die Hinweise (immer in eckigen Klammern) auf bio-bibliographische Nachschlagewerke: Die naturgemäß einschlägige *PmbZ* wurde komplett ausgewertet, des weiteren die Prosopographien zur Spätzeit des römischen Reiches (*PLRE*, *PCBE*); ihnen nachrangig herangezogen wurden die theologischen Lexika *LThK*³ und *DHGE* (eine rein pragmatische Wahl, halten zu Gnaden), vereinzelt auch *Paulys Realencyclopädie*; wo eine derartige Referenz zu leisten nicht glückte, ist der historische oder literarische Zusammenhang angemerkt, in dem jemand in den Konzilsakten begegnet. Mit Absicht hiervon ausgespart blieben allerdings in biblischen Texten und Kontexten vorkommende Personen (und Gottheiten), die demnach mit *VT* oder *NT* bezeichnet sind – so gehandhabt außerdem für 'biblische' Topo- und Demyne –, ferner Personen der klassischen Antike sowie Gestalten der antiken Mythologie.

Bereits erwähnt wurde die Vergabe von Ordnungsnummern (kursiv, in eckigen Klammern) für Namensvetter in einer Serie – um von andernorts präzise auf Einzelne verweisen zu können –, die sich grob nach diesem Schema richtet ('grob' auch, weil der Heiligenstatus als Distinguens stets verschmährt wurde): biblische Personen, Kaiser, Päpste, Patriarchen von Konstantinopel usw., Bischöfe, Äbte usw., Laien; bei gleicher oder ähnlicher Dignität sorgen differenzierende Namensbestandteile (z.B. Bischofssitze) für eine Reihung nach Alphabet, bei Inhabern desselben Amtes die Regentennummern – die ganz allgemein, da der Identifikation eines geistlichen oder weltlichen Herrschers dienlich, in runden Klammern beigelegt sind. Namenlos überlieferte Personen finden sich am Ende der Abschnitte *IIA4a, b* und *5* sowie unter dem Stichwort *anonymi* im Kapitel *II B* (nicht im eigentlichen Sinne anonym ist die Gruppe der sizilischen Bischöfe, vgl. S. 1073). Einer Serie gleichlautender Klöster (unter *III B*) geben die Namen der angehörigen Mönche ein sekundäres Ordnungsprinzip vor.

Herzliche Dankesworte gebühren Erich Lamberz, der die Arbeit in allen Phasen mit Rat und Tat begleitet, schließlich das fertige Manuskript kritisch durchgesehen hat. Verbliebene Irrtümer und Unzulänglichkeiten sind nicht ihm, sondern allein mir anzulasten.

Perchtoldsdorf, im August 2016

Gerard Duursma

Abgekürzt zitierte Literatur

Einführung:

Janin	siehe Bd. III, S. XXII
Junod/Kaestli	siehe Bd. II, S. XXXIV; im Indexteil <i>IAI</i> mit der Sigle ^{J/K} bezeichnet
Lamberz, <i>Bischofslisten</i>	siehe Bd. III, S. XXI

INDEX LOCORVM (*IB*):

AB	Analecta Bollandiana (Bruxelles 1882 ff.)
ACO / ACO ser. II	siehe Bd. III, S. XXIX
AOC	Archives de l'Orient chrétien (Paris 1948 ff.)
AW	Athanasius Werke (Berlin [u. a.] 1934 ff.)
BHG / BHG ⁿ	F. Halkin, Bibliotheca hagiographica graeca, Tome I–III, Bruxelles ³ 1957; Novum Auctarium, Bruxelles 1984; zitiert nach Nummern
BHL / BHL ⁿ	Socii Bollandiani, Bibliotheca hagiographica latina, Bruxellis 1898–1901; H. Fros, Novum Supplementum, Bruxelles 1986; zitiert nach Nummern
CANT	M. Geerard, Clavis Apocryphorum Novi Testamenti, Turnhout 1992; zitiert nach Nummern
CCCM	Corpus Christianorum, Continuatio Mediaevalis (Turnhout 1966 ff.)
CCSG	Corpus Christianorum, Series Graeca (Turnhout 1977 ff.)
CPG / CPG suppl.	M. Geerard, Clavis Patrum Graecorum, Vol. I–IV, Turnhout 1974–1983; M. Geerard et J. Noret, Supplementum, Turnhout 1998; J. Noret, Vol. IIIA, Turnhout 2003; zitiert nach Nummern (die Sigle ° verweist auf eine <i>nota</i>)
CPL	E. Dekkers, Clavis Patrum Latinorum, Steenbrugis ³ 1995; zitiert nach Nummern
CSEL	Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum (Wien [u. a.] 1866 ff.)
Dölger/Müller	siehe Bd. III, S. XXII; zitiert nach Reg(est)n(ummern)
DOP	Dumbarton Oaks Papers (Cambridge, Mass. [Washington, D. C.] 1941 ff.)
GNO	Gregorii Nysseni Opera (Berlin [Leiden u. a.] 1921 ff.)
Grumel/Darrouzès	siehe Bd. III, S. XXII; zitiert nach Reg(est)n(ummern)
JK, JE	Ph. Jaffé, Regesta Pontificum Romanorum (...), Tom. I, Lipsiae ² 1885 (pars I: ab condita ecclesia ad annum DXC ed. F. Kaltenbrunner [= Nr. 1–1065]; pars II: ab anno DXC usque ad annum DCCCLXXXII ed. P. Ewald [= Nr. 1066–3386]); zitiert nach Nummern
Jo.	siehe Bd. III, S. XXVII
Laurent	V. Laurent, Les registres des actes du patriarcat de Constantinople, Vol. I: Les actes des patriarches, Fasc. IV: Les registres de 1208 à 1309, Paris 1971; zitiert nach Reg(est)n(ummern)
MGH	Monumenta Germaniae Historica (Hannover [u. a.] 1826 ff.)
NA	Neues Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde (Hannover [u. a.] 1876–1935)
PG	J.-P. Migne, Patrologia Graeca, Tom. 1–161, Paris 1857–1866 (und diverse Nachdrucke, in denen die Sektorenbuchstaben leicht versetzt sein können)
PL	J.-P. Migne, Patrologia Latina, Tom. 1–217, Paris 1844–1855 (vgl. oben)
PO	Patrologia Orientalis (Paris [Turnhout] 1903 ff.)
PTS	Patristische Texte und Studien (Berlin [u. a.] 1963 ff.)
RB	Revue bénédictine (Maredsous 1884 ff.)
SC	Sources Chrétiennes (Paris 1942 ff.)
StT	Studi e Testi (Roma [Città del Vaticano] 1900 ff.)
<i>Synag.</i>	siehe Bd. III, S. XXVII
TM	Travaux et Mémoires (Paris 1965 ff.)

PROSOPOGRAPHIA (II):

DHGE	Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastiques, Vol. 1–(32, Fasc. 186), Paris 1912–(2015); zitiert nach der unter www.brepolis.net zugänglichen Online-Publikation (letzter Zugriff: 6. 6. 2016)
LThK ³	W. Kasper (Hg.), Lexikon für Theologie und Kirche. Dritte, völlig neu bearbeitete Auflage, Freiburg/Basel/Rom/Wien 1993–2001 (1.–11. Band)
PCBE 2	Ch. Pietri et L. Pietri (direction), Prosopographie chrétienne du Bas-Empire, 2: Prosopographie de l'Italie chrétienne (313–604), Rome 1999 (Vol. 1: A–K), 2000 (Vol. 2: L–Z); zitiert nach Namen (ggf. mit Nummer)
PCBE 3	S. Destephen, Prosopographie chrétienne du Bas-Empire, 3: Prosopographie du diocèse d'Asie (325–641), Paris 2008; zitiert nach Namen (ggf. mit Nummer)
PLRE I	A. H. M. Jones, J. R. Martindale & J. Morris, The Prosopography of the Later Roman Empire, Vol. I (A.D. 260–395), Cambridge 1971; zitiert nach Namen (ggf. mit Nummer)
PLRE II	J. R. Martindale, The Prosopography of the Later Roman Empire, Vol. II (A.D. 395–527), Cambridge 1980; zitiert nach Namen (ggf. mit Nummer)
PLRE III	J. R. Martindale, The Prosopography of the Later Roman Empire, Vol. III (A.D. 527–641), Cambridge 1992; zitiert nach Namen (ggf. mit Nummer)
PmbZ	R.-J. Lilie u. a. (nach Vorarbeiten F. Winkelmanns), Prosopographie der mittelbyzantinischen Zeit: Erste Abteilung (641–867), Berlin/New York 1998 (Prolegomena), 1999–2002 (1.–6. Band). Zweite Abteilung (867–1025), ebd. 2009 (Prolegomena), Berlin/Boston 2013 (1.–8. Band); zitiert nach Nummern
RE	Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft. Neue Bearbeitung, begonnen von G. Wissowa (...), Bände I I, Stuttgart 1893 – Suppl. XV, München 1978; zitiert i. d. R. nach Namen (mit Nummer)

Abkürzungen und Siglen

kursiv: Verwendung in der lateinischen Metasprache

aufrecht (lateinisch): Verwendung im Stellenindex (I) oder in Textzitaten (Indices II und III)

Hier nicht berücksichtigt sind – aus dem jeweiligen Kontext leicht zu erschließende – Abkürzungen diverser Eigennamen (z. B. *Hadr.* für *Hadrianus I. papa*, *Ath.* oder *Athan.* für *Athanasius Alexandrinus*, *Chalc.* für *Chalcedonense*) und Werktitel; bezüglich der biblischen Bücher vgl. oben S. 978.

Siglen:

*	vertretene Person (Kaiser, Bischof usw.)	A	Bischofsliste A (numeriert)
(i)	ehemaliger Ikonoklast (wird rehabilitiert)	a. (a.)	<i>annus, anno</i>
α / α	(ἀνέγνω) vorgelesener Text / Vorlesertätigkeit; vgl. S. 979, 980 und 985–987	act.	<i>actio</i> (Sitzung dieses Konzils) / <i>acta</i> (<i>Iohannis</i>), <i>actus</i> (<i>Siluestri</i>)
ε	(εἶπεν) Äußerung in Konzilssitzungen	Act.	<i>Actus apostolorum</i>
x	χρῆσις in Tarasios' 2. Brief an Hadrian; vgl. S. 979 und 987–988	add.	<i>addendum</i>
J/K	Bibelstelle aus <i>act. Ioh.</i> ed. Junod/Kaestli	addit.	<i>additamentum</i>
(+L)	Verweis auf den lateinischen Bibelapparat	adn. (adn.)	<i>adnotatio</i>
r / v	recto / verso (bei Folioangaben)	al.	<i>alius, (et) alio loco, alibi</i>
§	Paragraph	app. crit.	<i>apparatus criticus</i>
...	Textauslassung	app. font.	<i>apparatus fontium</i>
< >	erschlossene (oder ergänzte) Angabe	app. testim.	<i>apparatus testimoniorum</i>
[]	Lemma (in dieser Form) nicht anerkannt	archiep. (archiep.)	/ ἀρχιεπ. <i>archiepiscopus</i> / ἀρχιεπίσκοπος
		archipresb. (archipresb.)	/ ἀρχιπρεσβ. <i>archipresbyter</i> / ἀρχιπρεσβύτερος

B	Bischofsliste B (numeriert)	<i>Ma</i>	cod. Marc. gr. 573
B ^m	Liste der Mönche (folgt auf B)	<i>metr.</i> (metr.) / μητρ.	
b.	beatus		<i>metropolita</i> / μητροπολίτης
C	Bischofsliste C (numeriert)	<i>mir.</i> (mir.)	<i>miracula</i>
c.	caput, capitulum / contra	<i>Mo</i>	cod. Mosqu. synod. gr. 265 (197 Vlad.)
ca.	<i>circa</i>	<i>mon.</i> (mon.) / μον.	<i>monachus</i> / μοναχός
can. (can.)	<i>canon</i>	n.	numerus
carm.	carmen	<i>NT</i>	<i>nouum testamentum</i>
cf.	<i>confer, confera(n)tur</i>	<i>om.</i>	<i>omittitur</i>
cod. (cod.)	<i>codex</i>	or.	oratio
codd.	<i>codices</i> (der Konzilsakten)	p. / p.	pagina / Seite dieser Edition
col.	columna	<i>Pa</i>	cod. Paris. gr. 1115
conc. (conc.)	<i>concilium</i>	pan.	panegyricus
CP (CP)	<i>Constantinopoli(tanu)s</i> ; ebenso:	<i>part.</i>	<i>partis</i> (I–III: Band dieser Edition)
CPolis (CPolis), CPolitanus (CPolitanus)		<i>pass.</i> (pass.)	<i>passio</i>
D	Bischofsliste D (numeriert)	<i>patr.</i> (patr.) / πατρ.	<i>patriarcha</i> / πατριάρχης
D ^m	Liste der Mönche (folgt auf D)	pr.	principium (ante § 1)
des.	desinit	<i>praef.</i> (praef.)	<i>praefatio</i>
diac. (diac.) / δίακ.	<i>diaconus</i> / διάκονος	<i>presb.</i> (presb.) / πρεσβ.	
dial.	dialogus		<i>presbyter</i> / πρεσβύτερος
E	Bischofsliste E (numeriert)	prooem.	prooemium
e. g.	<i>exempli gratia</i>	πρωτοπρεσβ.	πρωτοπρεσβύτερος
ed.	editio (zitierte Textausgabe)	ps.	psalmus
eg. / ήγ.	(h)egumenus / ήγούμενος	<i>Ps.</i> – (Ps.–)	<i>Pseudo</i> –
ep. (ep.) / ἐπ.	<i>episcopus</i> / ἐπίσκοπος	qu.	quaestio
epist. (epist.)	<i>epistula</i>	rec.	recensio
epit.	epitome	<i>respic.</i>	<i>respici(un)tur</i> ('bezogen auf')
eqs.	<i>et quae sequuntur</i>	<i>restit.</i>	<i>restituitur</i>
etc.	<i>et cetera</i>	s.	sanctus
euang.	<i>euangelium</i>	<i>saec.</i>	<i>saeculum, saeculo</i>
exc.	excerptum	sc.	<i>scilicet</i>
F	Bischofsliste F (numeriert)	sec.	<i>secundum</i>
f.	folio	serm.	<i>sermo</i>
flor.	florilegium	sim.	<i>similia, similiter</i>
fort.	<i>fortasse</i>	<i>sq., sqq.</i>	<i>sequen(te)s</i>
fr.	fragmentum	ss.	sancti
gr. (gr.)	<i>graecus (textus), graece</i>	<i>subscr.</i>	<i>subscriptio</i>
<i>Hadr., *Hadr.</i>	siehe Bd. III, S. XXIX	<i>suppl.</i>	<i>suppletur</i>
haer.	<i>haeretici</i>	<i>susp.</i>	<i>suspectus (locus)</i>
hist. (hist.)	<i>historia</i>	syn. (syn.)	<i>synodus</i>
hom. (hom.)	<i>homilia</i>	Theod.	Theodotionis uersio (Sus., Dan., Bel-et-Dr.)
ibid.	<i>ibidem</i>	<i>tit.</i> (tit.)	<i>titulus</i>
imp. (imp.)	<i>imperator(es)</i>	τοπ.	τοποτηρητής, τὸν τόπον ἐπέχων, ἐκ προσώπου usw.
inc. / inc.	<i>incertus / incipit</i>	<i>trad.</i>	<i>traditur</i>
interpol.	<i>interpolatus (locus)</i>	<i>uar. lect.</i>	<i>uaria lectio</i>
K.πολις	Κωνσταντινούπολις	<i>uide</i>	in Verbindung mit Lemmata ggf. als <i>uideatur</i> zu lesen
κτλ.	καὶ τὰ λοιπά	<i>VT</i>	<i>uetus testamentum</i>
l.	linea		
lat.	<i>latinus (textus), latine</i>		
lib.	liber		
locut.	<i>locutio</i> ('Ausdruck, Wendung')		

I. INDEX LOCORVM

*conspectus materiae**(de excerptis uel fragmentis recitatis uide plura in indice B1)*

praefatio Anastasii Bibliothecarii (<i>lat.</i>)	1, 1–4, 24
epistula dedicatoria ad Iohannem VIII. papam	1, 2–3, 23
tituli designantes quae in codice continentur	4, 1–24
sacra imp. Constantini VI. et Irenae ad Hadrianum I. papam (<i>lat.</i>)	5, 1–7, 8
Tarasii patr. CP apologeticus ad populum	8, 1–12, 7
gesta ante synodum (conscriptio breuis)	12, 11–16, 10
actio prima [24 sept.]	18, 2–110, 28
catalogus episcoporum (A)	18, 19–36, 20
sacra imperatorum ad synodum	42, 1–48, 22
<i>auctoritates quae recitantur:</i>	
canon apostolorum <52> (CPG 1740)	68, 11–14
concilii Nicaeni I canon 8 (CPG 8513)	68, 19–70, 6
concilii Epheseni canon 3 (CPG 8800)	72, 5–11
Basilius Caesariensis, epistulae (CPG 2900):	
188 (ad Amphilochem)	72, 20–74, 15
251 (ad Euaesenos)	74, 22–27
263 (ad occidentales)	76, 1–21
99 (ad Terentium comitem) (<i>paraphrasis</i>)	76, 22–24
concilii Epheseni definitio contra Messalianitas (CPG 8746)	78, 1–11
Cyrillus Alexandrinus, epistulae:	
57 (ad Maximum diac. Antiochenum; CPG 5357)	78, 14–80, 2
56 (ad Gennadium presb.; CPG 5356)	80, 3–17
Athanasius Alexandrinus, epistula ad Rufinianum (CPG 2107)	80, 22–82, 19 (<i>al.</i>)
concilii Chalcedonensis actio I (CPG 9000)	86, 23–88, 4
Rufinus Aquileiensis, historia ecclesiastica (<i>uersio gr.</i> ; cf. CPG 3495)	88, 9–90, 2
<Theodorus Anagnostes> ('Socrates'), historia ecclesiastica (CPG 7503)	90, 4–6. 8–13
<Cyrillus Scythopolitanus>, uita Sabae (CPG 7536)	94, 18–96, 2
<Socrates Scholasticus> ('Rufinus'), historia ecclesiastica (CPG 6028)	98, 6–9
Theodorus Anagnostes, historia ecclesiastica (CPG 7503)	98, 12–18
concilii Chalcedonensis actio I (CPG 9000)	100, 2–8
<Cyrillus Scythopolitanus>, uita Sabae (CPG 7536)	100, 11–106, 2
Basilius Caesariensis, epistula 240 (ad Nicopolitas; CPG 2900)	108, 1–9
actio secunda [26 sept.]	112, 1–220, 13
Hadriani epistula ad imperatores (<i>lat.</i>)	119, 3–173, 3
Hadriani epistula ad Tarasium (<i>uersio gr.</i>)	174, 5–186, 15
acclamationes episcoporum (B) et hegumenorum (B ^m)	190, 11–220, 13
actio tertia [28 sept.]	222, 1–280, 23
Tarasii epistula synodica ad episcopos orientales	234, 7–244, 4
Episcoporum orientalium epistula ad Tarasium	244, 17–254, 13
Theodori patr. Hierosolymorum epistula synodica	254, 14–268, 7
acclamationes episcoporum (C)	268, 20–278, 24

actio quarta [1 oct.]	282,1–530,27
<i>auctoritates quae recitantur:</i>	
Exodus 25,1 et 17–22	284,23–286,7
Numeri 7,88–89	286,8–13
Ezechiel 41,1 et 16–20	286,14–23
Pauli epistula ad Hebraeos 9,1–5	286,24–288,2
Iohannes Chrysostomus, de s. Meletio Antiocheno (CPG 4345)	290,5–19
<Seuerianus Gabalensis> ('Chrysostomus'), homilia de legislatore (CPG 4192)	292,8–14
Gregorius Nyssenus, de deitate filii et spiritus sancti et in Abraham (CPG 3192)	294,8–19
Cyrellus Alexandrinus, epistula 41 (ad Acacium Scythopolitanum; CPG 5341)	296,19–298,27
Gregorius Nazianzenus, carmen I 2, 10 (CPG 3035)	300,4–20
Antipater Bostrensis, homilia in mulierem quae fluxum sanguinis passa est (CPG 6683)	302,9–14
Asterius Amasenus, homilia (XI) in Euphemiam (CPG 3260,1)	304,1–308,4
uita et martyrium s. Anastasii Persae (BHG 84)	312,1–13
miracula s. Anastasii Persae (BHG 898–90)	312,18–316,2
(Ps.-)Athanasius, narratio de imagine Berytensi (CPG 2262)	316,16–330,2
Nilus Ancyranus, epistulae (CPG 6043):	
IV 62 (ad Heliodorum silentiarium)	330,14–332,26
IV 61 (ad Olympiodorum praefectum)	334,18–336,22 (<i>al.</i>)
<Anastasius apocrisiarius?>, dialogus Maximi cum Theodosio	
ep. Caesareae in Bithynia (CPG 7735)	340,12–342,6 (<i>al.</i>)
concilii Quinisexti canon 82 (CPG 9444)	344,6–346,2 (<i>al.</i>)
Leontius Neapolitanus, contra Iudaeos oratio V (CPG 7885)	348,18–370,3
Anastasius I. Antiochenus, epistula ad scholasticum (CPG 6954)	370,24–372,7
<i>idem</i> , ad Symeonem Bostrensem (CPG 6955)	374,1–12
Sophronius Hierosolymitanus, laudes in ss. Cyrum et Iohannem (CPG 7645)	376,4–15
<i>idem</i> , narratio miraculorum ss. Cyri et Iohannis, mir. 36 (CPG 7646)	376,16–378,22
<Iohannes Moschus> ('Sophronius'), pratum spirituale, c. 45 (CPG 7376)	380,11–382,13
miracula ss. Cosmae et Damiani:	
mir. 30 (BHG 389h)	386,1–23
mir. 13 (BHG 387)	388,1–390,8
mir. 15 (BHG 387)	392,1–23
<Seuerianus Gabalensis> ('Chrysostomus'), homilia de lotionem pedum (CPG 4216)	394,1–8
Athanasius Alexandrinus, oratio <III> contra Arianos (CPG 2093)	396,5–17
Basilius Caesariensis, de spiritu sancto, c. <18> (CPG 2839)	398,5–10
<i>idem</i> , contra Sabellianos (CPG 2869)	398,15–400,7
(Ps.-)Basilius, epistula 360 (ad Iulianum imp.; CPG 2900)	402,1–12
Theodoretus ep. Cyri, historia religiosa (CPG 6221) – uita 26 (Symeon Stylita)	404,1–5
<Arcadius ep. Cypri?>, uita Symeonis Stylitae iunioris (CPG 7984)	404,11–410,3
(Ps.-)Basilius, in Barlaam martyrem (CPG 2861)	412,12–414,2
Photinus presb. CP, uita Iohannis Ieiunatoris (CPG 7971)	414,4–420,23
<(Ps.-)Sophronius>, uita Mariae Aegyptiacae (CPG 7675)	422,1–426,3
passio Procopii martyris (BHG 1577)	426,9–428,4
<Georgius Syceota>, uita Theodori Syceotae (CPG 7973)	428,7–430,2
(Ps.-)Gregorius II. papa, epistula ad Germanum I. patr. CP (CPG 8006)	430,4–442,2
Germanus I. patr. CP, epistulae:	
ad Iohannem ep. Synadorum (CPG 8002)	442,6–450,5
ad Constantinum ep. Nacoliae (CPG 8003)	450,15–452,18
ad Thomam ep. Claudiupoleos (CPG 8004)	452,23–478,20
synodi pronuntiatio per chartam relata	482,4–486,26
subscriptiones episcoporum (D) et hegumenorum (D ^m)	488,26–530,27

actio quinta [4 oct.]	532,1–598,30
<i>auctoritates quae recitantur:</i>	
Cyrillus Hierosolymitanus (?), catechesis 2 ad illuminandos (CPG 3585,2)	534,17–26
Symeon Stylita iunior (?), epistula ad Iustinum iuniorem (CPG 7366)	536,8–540,6
Iohannes I. Thessalonicensis, sermo contra gentiles (CPG 7923)	542,1–544,17
dialogus Iudaei et Christiani	544,25–546,26
acta Iohannis (CANT 215,1):	
c. 27–28 (BHG 901)	548,9–550,3
c. 93–95 et 97–98 (BHG 909)	550,5–552,23
Amphilochius Iconiensis, de falsis superscriptionibus haereticorum (?)	
(CPG 3245,18)	558,7–19
Eusebius Caesariensis, epistula ad Euphratorem (CPG 3500)	560,10–19; 562,2–8
Antipater Bostrensis, contradictiones in Eusebium ep. Caesareae (CPG 6687a)	562,24–564,26
Theodorus Anagnostes, historia ecclesiastica (CPG 7503)	566,1–10
Iohannes Diacrinomenus, historia ecclesiastica (CPG 7509)	566,12–24
<Cyrillus Scythopolitanus>, uita Sabae (CPG 7536)	568,8–19
synodus Constantinopolitana a. 518, preces clericorum et monachorum Antiochiae	
(CPG 9202°)	568,21–570,7
Iohannes Gabalensis, uita Seueri Antiocheni (CPG 7525)	570,14–21
Constantinus diac. et chartophylax, laudatio omnium martyrum (CPG 7403)	572,24–576,7
Exodus 20,3–5 (= Deut. 5,7–9)	576,20–22
scholion <i>in locum</i> = <(Ps.-)Cyrillus, expositio in psalmos> (CPG 5202,1)	578,1–8 (<i>al.</i>)
Euagrius Scholasticus, historia ecclesiastica IV (CPG 7500)	580,23–582,21
<Iohannes Moschus>, pratum spirituale, c. 45, 81, 180 (CPG 7376)	584,15–590,3
Iohannis Syncelli narratio	590,23–594,23
actio sexta [6 oct.]	600,1–792,12
refutatio definitionis synodi Hieriae (<i>cf. part. III p. XI–XIV</i>)	602,8–792,12
tomus primus	602,10–622,20
tomus secundus	624,1–650,33
tomus tertius	652,1–676,9
tomus quartus	676,10–704,30
tomus quintus	706,1–748,21
tomus sextus	748,22–792,12
actio septima [13 oct.]	794,1–856,10
catalogus episcoporum (E)	794,18–818,21
definitio fidei	820,11–828,17
subscriptiones episcoporum (F)	830,7–852,17
anathemata et acclamationes	852,18–856,10
Tarasii et synodi epistula ad imperatores	858,1–868,6
synodi epistula ad clerum Constantinopolitanum	870,1–876,10
Epiphanii diaconi sermo laudatorius	878,1–896,26
canones	898,1–924,13
Tarasii epistula I ad Hadrianum	926,1–930,26
Tarasii epistula II ad Hadrianum	932,1–944,21
<i>auctoritates ex quibus insunt excerpta:</i>	
canon apostolorum 29 (CPG 1740)	936,3–6
Actus apostolorum 8,18–23	936,7–15

Regnorum III 13,33–34	936,16–20
Regnorum IV 5,15–27	936,21–938,9
Basilii Caesariensis (?), enarratio in prophetam Isaïam (CPG 2911)	938,10–26
<i>idem</i> , epistula 53 (ad chorepiscopos; CPG 2900)	938,27–940,3
<Palladius>, dialogus de uita Iohannis Chrysostomi (CPG 6037)	940,4–942,5
concilii Chalcedonensis canon 2 (CPG 9008)	942,6–17
Gennadius patr. CP, epistula encyclia (CPG 5977)	942,18–26
concilii Quinisexti canon 22 (CPG 9444)	944,1–4
Tarasii epistula ad Iohannem presb.	946,1–954,28

appendix graeca

quomodo intelligendum sit dei nomen esse incommunicabile (<i>cf. part. III p. XI adn. 26</i>)	959,1–962,3
Tarasii epistula ad episcopos Siciliae	963,1–966,8
actio octaua quae dicitur (<i>cf. part. III p. VIII–XI</i>)	967,1–969,22

A. *sacra scriptura*I. *graeca*

<i>uetus testamentum</i>			
Gen.	<i>cf. etiam sub 2 (latina)</i>	13,21	892,10
1,4	190,12-13; 458,16-17	14,13	828,9
1,26-27	362,1; 880,9-10	14,16. 21	362,21
1,26	614,14-15; 786,19	15,9	430,24-25
2,9	362,19-20; 892,9	15,25	362,21
2,16-17	788,23-25	16,33	366,10; 438,23
3,1. 3	788,23-25	17,6	362,21-22; 366,10. 17; 438, 22
3,19	961,10-11	18,7	368,18
8,21	686,19	20,3-5	576,20-22 ^a (= Deut. 5,7-9)
15,5	892,32-33	20,4-5	288,20-21; 442,15-16; 466, 10-12
19,13	772,9	20,4	350,4-5; 546,2; 594,7; 696, 16-17. 25; 698,5-6
22,1-6	298,1-12	20,5	468,4-5; 698,7-8
22,9-12	294,13-19	20,7	466,12-13. 26-27
22,9-10	298,13-15	20,13	965,13
22,13	362,20	20,15	965,20
23,7	356,6-7; 368,17; 866,1-3	20,17	965,17-18
23,19	364,9-10	25,1	284,24 ^a
28,13-18	288,23-24	25,10 <i>sqq.</i>	438,23-440,1
28,18	364,11	25,17-22	284,24-286,7 ^a
31,38-40	180,13-17	25,17-21	698,9-11
31,46-48	364,12	25,17	440,1
32,25-29	288,25	25,18-20	348,22-350,1
32,31	288,26-27	25,18	350,5-6; 366,3-4; 440,3
33,3	356,9; 866,1	25,19-20	546,18-22
37,31-34	354,7-9	25,23	440,1
39,6-20	786,18-19	25,40	288,16-17
47,7. 10	356,8; 368,18; 866,4	26,1 <i>sqq.</i>	440,1-2
47,31	356,3-4; 464,9-10; 864,16	26,1	366,11-12; 726,26-28
49,25	416,3	28,36	440,1
Ex.	<i>cf. etiam sub 2 (latina)</i>	31,1-6	656,1-8
1,7	638,6-7	31,18	366,9. 14; 438,19
3,2	366,10	32,1-6	466,20-21
4,11	966,3	32,1	460,13-14
7,20	362,21	32,4	366,14; 436,20; 438,19
8,13	362,21	32,8	366,14; 438,19
8,22	686,20-21	32,22-23	82,12-14
13,19	364,6-7	35,30-36,1	656,10-11

36,37	366,11	5,11	466,12-13. 26-27
38,6-8	364,14-15	5,17	965,13
38,22	366,11	5,18	965,20
40,26	366,15; 438,20	6,5	120,25; 368,1
40,34	440,5; 470,29	6,13	372,2-3. 10-11; 442,22; 698,13-14; 866,5
Leu.		8,14	354,2
16,34	546,18-22	9,14	484,24; 616,13-14; 780,9- 10; 870,6
19,19	726,30	10,1-4	366,10-11
26,1	350,4-5; 546,2; <i>cf. sub 2</i> (<i>latina</i>)	10,20	372,2-3. 10-11; 442,22; 698,13-14; 866,5
26,11-12	362,4	13,1	822,15-16; 898,10-11; 946, 8-9; 948,19-20; 964,9-10
Num.		19,15	420,24-25
7,88-89	286,9-13^a	23,15	892,5
7,89	534,25-26	27,15	470,27
15,20-21	256,24-25	27,17	748,18
15,20	576,1	29,17	620,4; 712,5
15,37-39	462,12-15	31,17	904,7
17,16-25	362,22-364,1	32,7	374,3-4; 872,9-10
17,23	366,16; 438,21	32,17	266,29; 456,28; 686,21-22
20,11	362,21-22; 366,10. 17; 438, 22. 23	32,32	240,11-12
20,17	966,5	Ios.	
21,8-9	546,22-25; <i>cf. sub 2</i> (<i>latina</i>)	4,20-24	364,13
21,9	362,21	Iud.	
23,19	616,22-23	2,13	366,16. 17; 438,21. 22
24,9	658,25-26; 768,13-14	5,3	944,5
25,3	436,21-22	16,23	438,7
25,7-8	604,13-15; 688,13-14	I Reg.	
Deut.		1,11. 22. 28	782,18
2,27	650,17; 706,12-13	2,4	432,7
4,2	822,15-16; 898,10-11; 946, 8-9; 948,19-20; 964,9-10	2,18	440,1
4,12	696,17-19	2,30	314,8; 448,4-5; 868,2; 934, 5-6
4,15	466,17-19; 696,17-19	15,23. 26	634,17; 854,21-22; 872,31- 32; 968,24-25
4,16	466,13-14. 19-20; <i>cf. etiam</i> <i>sub 2</i> (<i>latina</i>)	18,15	8,19
5,7-9	576,20-22^a (= Ex. 20,3-5)	20,41	864,3-5
5,8-9	288,20-21; 442,15-16; 466, 10-12	23,9	366,11
5,8	350,4-5; 546,2; 594,7; 696, 16-17. 25; 698,5-6	30,7	366,11
5,9	468,4-5; 698,7-8		

2 Reg.		19,2	792,5-6
6,6-7	790,13-14	24,18	366,16; 438,21
7,5	950,10-11	33,12-13	950,11-12
7,29	416,3		
8,15	868,4	1 Esdr.	
11,2-12,23	950,6-7	3,12	62,12; 234,24-236,1; 706,5-
15-17	646,2-3		6; 930,10-11
16,8	950,11	[4,38	62,12] <i>deleatur</i> (sec. p. 971)
3 Reg.		Idt.	
1,23	444,13-14	7,30	486,21
7,16. 22	350,8-10; 364,17-18	13	440,16-17
7,34	366,15; 438,20	15,9-12	440,17-18
11,1-8	652,24; 700,3-4	1 Mac.	
11,11	62,13	13,7	430,9
12,28	366,15-16; 436,19-20; 438,20	3 Mac.	
13,33-34	936,17-20 ^x	2,3	430,10-11
16,31	366,17; 438,22	4 Mac.	
17-19	628,3	6,6	430,10
18,26	366,17; 438,22	14,6	862,12-13
19,6-13	786,26-27		
22	646,4-5		
4 Reg.		Ps.	<i>cf. etiam sub 2 (latina)</i>
1,2 <i>sqq.</i>	366,14; 438,19	2,3	604,18. 19
4,29	364,3-4	2,4-5	604,20-21
5,15-16	936,22-26 ^x	5,10	780,5-6
5,20-21	936,26-938,1 ^x	5,11	780,6
5,23	938,1-2 ^x	7,12	440,21
5,25-27	938,3-9 ^x	7,16-17	776,8-11
6,1-7	364,2-3	7,17	580,8-9; 658,24-25; 764,22;
13,21	364,7-8		902,20-21
17,16	366,15-16. 17; 436,19-20;	9,5	10,24-25
	438,20. 22	9,7	632,15-16 (<i>cf.</i> 19-21)
18,28	624,18-19	9,17	584,7-8
19,35	294,2-3	9,28	38,17; 858,26-27
23,5	438,4	10,2	64,20; 780,29-30
25,7	534,23-24	11,3	622,17-19; 746,20-21; 960,
1 Par.			17-18
17,4	950,10-11	11,4	632,13-14
2 Par.		11,9	244,24
4,19	366,15; 438,20	13,3	38,17; 780,4-6; 858,26-27
		15,2	734,11
		15,3	264,27-266,2

17,13	963,6-7	63,7	784,27-28
17,33	868,2	65,7	444,4
18,2-5	436,15-16	66,5	670,12
18,2	360,12-13	67,27	744,14; 964,7
18,3	720,5	67,36	264,27
18,5	236,10-11; 284,7-8; 470, 15-16; 608,9-10; 686,1-2; 858,11-12	68,22	322,12-13; <i>cf.</i> 552,12-13
18,9	906,18-19	68,24	608,6-7
18,12	906,17	68,29	578,21-22
19,10	186,2-4	72,8	604,17-18; 630,14; 638,6
21,6	954,20-21	72,20	292,14; 434,1; 716,10
23,7	732,15-16	73,3-4	482,22
23,8	440,20-21	73,9	482,23
23,9	732,15-16	75,5	946,12-13 (<i>cf.</i> 14-15); 963,5
25,5	704,29-30	75,6	358,12
25,8	186,4-5	76,4	788,2
26,12	684,31-686,1	76,17	318,5-6
28,2	470,10-11	77,65-66	872,25-26
29,12	372,22-23; 876,7	77,66	884,6-7
30,19	782,13-14	78,4	246,20-21
30,21	782,14-16	79,2	440,5. 21-22; 472,1-2
30,25	252,13-14	80,10	546,2-3
31,5-6	952,21-23	80,11	964,18-19
33,14	314,7-8	81,6	472,24-26
33,19	416,4; 904,10-11	83,3	720,22
34,4	666,18	84,11	188,16-17. 19-20. 22
35,9	746,11-12	86,7	966,6
36,4	774,13	88,18	190,7-8; 930,24
40,12-13	246,23-25	88,34-35	700,10-12
41,2	474,5	90,12	482,8; 892,6-7
43,14-15	894,29 ^(+L)	91,13	944,18
44,13	432,17-18	91,14	720,22
44,14	616,30-31	91,15	944,20-21
45,6	888,31; 892,5	92,1	888,32
47,9	622,16	95,9	470,10-11
49,1	468,13	95,13	702,17
49,5	44,1-2	96,7	266,28
49,16-18	612,31-34	98,5	360,3-4; 728,5-6
49,21	606,3-4	98,9	360,4-5
51,7	432,1-3	102,11	886,5-6 ^(+L) . 11-13
54,18	472,28-29	102,12	886,14-15
54,22	614,26-616,1	103,4	544,2-3
62,12	348,21	103,15	482,11-12; 638,8-9
63,4-5	630,22-23	103,24	704,25
		105,2	246,5-7
		105,19	436,20. 21

105,28	436,21-22	Od.	(cf. Ex. 15,9; Deut. 32,7. 17. 32; 1 Reg. 2,4; Hab. 3,3; Is. 26,13; Dan. 3,59-64; Lc. 1,69-1,79)
105,35	959,11	1,9	430,24-25
105,37	266,29; 436,22-23; 959,13	2,7	374,3-4; 872,9-10
105,38	436,24-438,1	2,17	266,29; 456,28; 686,21-22
106,4	638,8	2,32	240,11-12
106,30	234,22; 965,26-27	3,4	432,7
109,1	190,8; 894,16	4,3	462,23
111,9	714,2	5,13	716,29-718,1
112,2	868,5-6; 930,26	8,59-64	360,12-15
113,12	448,1	9,69	246,8-9
113,19	954,20-21	9,75	872,24-25
115,3	938,22-23	9,78-79	246,2-5
115,6	264,20	9,78	896,14; 952,13
117,15	752,13-14	9,79	578,26-27; 870,14-15
118,14	898,6-7	Prou.	cf. <i>etiam sub 2 (latina)</i>
118,16	900,7-8	1,16	706,2
118,45	944,12	2,11	248,14-15
118,86-89	898,8-9	3,17	246,5
118,91	698,9	4,3	480,10; 598,11. 12
118,120	754,3	4,27	650,17; 706,12-13
118,130	604,6-7	5,3	780,1-2
118,138	898,7	5,22	948,6-7
118,144	898,7-8	6,2	606,1-2 ^(+L) ; 672,20-21;
118,152	946,6; 948,21-22	6,23	698,1
118,162	898,14-15	8,7	906,17-18
118,176	920,5-6	8,9	282,29-30; 610,8
123,7-8	878,23-25	8,22	786,4-5
124,2-3	874,5	9,5	694,6-7
124,3-4	486,21-24	9,12b	674,19-20
124,3	348,8-9	9,12c	776,4-5; 822,1
124,5	486,25-26; 784,5-6; 828,8-9	9,18	768,1; 776,5; 822,1
125,2	858,18-19; 930,19	10,7	634,6-7; 646,9; 684,26; 704,
125,3	930,20	12,14	8-9
127,6	828,8-9	12,20	448,27
131,4-5	38,22-23	14,12	606,2-3
135,25	436,1	15,13	190,5
136,1-2	362,15	16,24	646,6-7
139,4	780,4-5	17,28	786,34-788,1
140,4	652,26-27; 722,15; 902,13	18,19	274,10-11
143,10-11	892,8		646,6-7
144,18	416,4		370,26
145,10	616,20		452,25-26
149,1-2	472,34-474,1		
149,6	474,1-2; 782,20-21		
151,5	638,7		

21,1	858,7	Sir.	
21,6	718,7; 748,20-21 ^(+L)	1,25	782,12-13 ^(+L) ; 916,23
22,28	284,9; 748,18-19	3,27	656,13
26,11	664,19-20; 786,17	5,5	656,13
26,24	190,5	9,4	780,1-2
27,2	770,18	9,13	478,22-23
30,8	478,23	43,4	244,26
31,4	456,5	Os.	
Eccl.		3,3	965,13
3,14	898,10-11; 946,8-9; 948,19-20	4,6	900,19
Cant.		4,13	470,7-9
1,10	382,15	7,13	960,24-25
2,14	622,14-15	7,16	704,26
4,7	634,8-9; 770,24	10,12	248,25
7,2	382,15	13,4	444,4; 458,33
Iob		Am.	
6,6	650,23	3,13	878,34
8,6	38,24	5,8	248,22-23
15,25	644,20-21	Mich.	
20,18	768,1	3,11	942,4-5
21,14	612,7; 772,29 ^(+L)	6,8	790,24-26
27,22	416,3	7,18	890,33-892,1
38,36	654,31 ^(+L)	Ioel	
Sap.		2,17	716,24-25
1,14	444,5	4,16	644,23
2,12	784,19-20	4,17	700,9-10
3,1	264,18	Hab.	
5,20	432,9	2,15	534,3; 612,29-30; 860,7-8
7,22-25	888,13-14	3,3	462,23
7,26	264,17; 870,4	Soph.	
8,1	42,23; 828,2; 894,24-25	2,11	882,36-38
8,8	890,7	3,9	280,13-14; 458,4-5
13,5	460,2	3,14-15	828,5-8 ^(+L)
14,7	364,1	3,15	868,5; 944,19-20
14,8-31	436,23-24	Zach.	
14,12-14	468,22-25; 470,13	2,14	868,3-4 ^(+L)
14,17	472,10	7,9	928,16-17
14,21	959,1. 9; 961,32	8,17	384,14-15
14,23	436,22		
19,22	872,18		

13,1-2	468,18-20	29,15	62,7; 746,34; 874,10
13,2	484,24; 616,13-14; 780,9-10; 870,6-7	30,1	62,7-8; 656,13; 658,24; 746,34; 874,10-11
14,1	616,13; 780,9	30,15	964,16
Mal.		31,6	62,7; 874,10
1,11	468,13-15	32,7	746,21-22 ^(+L)
2,7	242,21; 634,28-29; <i>cf. sub 2 (latina)</i>	34,4	318,6-8
Is.	<i>cf. etiam sub 2 (latina)</i>	35,5-6	436,8-9
1,2	944,5	40,2	932,15-16
1,13	720,8-9 ^(+L)	40,4	38,10-11
1,15	720,9-10 ^(+L)	40,6	714,8-9 ^(+L)
1,16-17	720,11-13 ^(+L)	40,9	284,1-2; 870,17; 890,29-31; 944,12
1,22	628,24 ^(+L) ; 668,5 ^(+L) ; 860,7	40,26	458,30-33
3,9	14,25	42,17	368,9
3,10	784,19-20	43,11	444,4
3,12	870,15 ^(+L)	43,26	952,20-21
5,11-12	924,1-3	44,9-11	468,25-27
5,20	776,11-12	44,10	460,6-7
5,21	666,29	44,12-20	468,27-29
5,28	776,5-6	44,18	746,22-23 ^(+L)
6	472,5	44,20	460,8; 468,29-30
6,5	730,3	45,8	894,21 ^(+L)
6,9	712,21-22 ^(+L)	45,21	444,4
6,10	656,21	48,1	716,25-26
7,14	654,10; 790,8 ^(+L) ; 880,26-27	49,2	636,17
8,19	646,8; 682,23; 754,7-8; 938,12-13	49,13	246,7
8,20	938,11-12 ^(+L)	49,15	890,4-6
9,1	578,26-27	49,16	634,10-11 ^(+L)
9,16	686,28	49,18	868,1
10,1	700,15-16 ^(+L)	50,4	604,6 ^(+L)
11,2	963,21-22	51,6	316,18
11,5	40,2-3; 178,8-9; 242,1-2	53,12	632,18
11,9	890,26 ^(+L)	55,3	950,8-9
13,10	318,6-7	56,10	438,16; 456,19
14,13-14	608,20-21 ^(+L)	57,19	954,23
14,13	644,20	58,1	890,30-31
19,1	436,4	58,6	62,13-14
19,3	938,12-13	59,5	860,10-11
26,13	716,29-718,1 ^(+L)	59,7	706,2 ^(+L)
28,15	612,6	60,4	892,27
29,13	732,29-734,1	60,15	770,23 ^(+L)
		62,10	878,7-9
		63,9	484,13-14; 780,13-14 ^(+L)
		63,14	656,9-10 ^(+L)

65,15-16	458,21-22	41,1	286,15-16 ^a
66,1	360,5-6	41,16-20	286,16-23 ^a
Ier.	<i>cf. etiam sub 2 (latina)</i>	41,18-20	350,2-3. 6-7
2,13	532,30-534,1; 732,19-20; 746,13	41,19	288,12
2,27	368,8; 458,29-30	Sus. (Theod.)	
3,3	782,10-11	5	858,25 ^(+L)
4,3	652,3	42-50	786,20-23 ^(+L)
7,18	692,11	42-43	728,23-24 ^(+L)
8,1-2	534,22	56	706,24
8,23	536,10	Dan. (Theod.)	
9,7	616,1-2 ^(+L)	2,46	368,18-19
12,10	652,5-6; 822,3-4 ^(+L)	3,1 <i>sqq.</i>	368,15-16
13,15	944,5	3,12	358,5-6
13,23	734,10	3,59-64	360,12-15
14,14	604,23-26	4,3	616,19-20 ^(+L)
14,16	604,26	4,11. 20	963,12
15,15	390,17-18	4,31-33a	536,5-6
23,28	470,3	9,23	934,6; 946,18; 963,18
38,31	780,9 ^(+L)	10,11. 19	934,6; 946,18; 963,18
39,29	438,6-7	Bel-et-Dr. (Theod.)	
51,19	692,11	3	438,6-7
Bar.			
2,24-25	534,22		
3,38	266,9; 352,21; 542,15-16; 576,4-5; 662,10. 19		
Thren. (Lam.)			
3,27-28	782,26-28; 924,6		
Ez.			
5,11	934,5		
8,10	438,2-3		
8,14	438,3-4		
8,16	438,4		
18,20	98,23-24		
18,23	952,28-29		
22,26	606,22-23; 636,4-6; 822,6- 7; 960,22-23		
23,2-4	438,5-6		
33,6	932,16-18		
33,11	952,28-29		
40-43	366,6-7		
			<i>nouum testamentum</i>
		Mt.	<i>cf. etiam sub 2 (latina)</i>
		1,18	738,18-19
		1,23	654,10
		2,11	434,23
		3,4	786,27-28
		3,10	48,6-7. 8
		3,12	482,10-13; 732,22-23; 874, 19-20
		3,16	566,19-20; 886,28
		4,1-2	542,2-3
		4,2	266,10
		4,6	482,8; 892,6-7
		4,10	372,2-3. 10-11; 442,22; 698,13-14; 866,5; 948,1; 960,26
		4,16	578,26-27

5,2	694,25	13,29	184,1
5,7	722,30	13,36-40	732,22-23; 874,19-20; 876, 3-5
5,8	963,14	13,36-39	926,13-23
5,9	42,13-14	14,7. 9	384,3
5,15	44,4-6; 482,5-7; 578,26; 608,7-8	14,15-21	550,10 ^{J/K}
5,16	462,11-12	15,8	732,29-734,1 ^(+L)
5,20	672,28; 965,10-11	15,21	318,11
5,28	922,23-24; 965,14	15,32-39	550,10 ^{J/K}
5,29-30	482,10	16,4	330,11-12
5,34	792,1-2	16,13	476,27-28
5,39	965,20-21	16,18	40,8; 184,2-4; 458,19-20; 624,4; 746,2; 748,25-750,1; 930,5-6. 17-18
5,41	782,26	16,19	184,4-6
6,24	916,5-7; 920,8-9; 932,14; 942,26	16,24	694,22-23
7,6	746,31	17,2	742,22-23
7,7	428,23-24	17,6	732,7
7,14	966,6	18,3	672,28
7,15	610,19	18,6-10	474,15-17
7,16	624,21	18,6	452,13; 456,7; 682,11-13; 746,29-31; 872,29-30
7,21	720,32-33	18,16	420,24-25
7,23	604,22	18,20	464,25-26; 963,16-17
7,24-25	10,2; 46,18-19	19,21	965,18-19
8,12	10,7; 44,23	19,27	782,29
8,26	236,2-3	19,28	690,8; 760,11-12
9,9-13	786,11-13	20,1	774,13-14
9,20-22	302,11-14; 476,28-29; 678, 1-2	20,26-27	965,16-17
9,20-21	406,27-408,2	21,31	950,12
9,34	418,18-19; 934,13-14	22,13	10,7; 44,23
10,1	58,3-4	22,37-40	178,19-20
10,8	58,3-4; 932,9-10; 938,17	22,37	368,1
10,16	690,19-20	23,6-7	864,5-6
10,30	234,12	23,7	770,20
10,38	965,19	23,13. 15	694,24
11,8	918,3	23,23	720,20-21
11,17	552,5 ^{J/K}	23,27	624,21-24
11,19	554,1-2	24,24	874,17
11,27	730,30-732,1	24,29	318,6-8
12,39	330,11-12	25,12	612,9
13,14	712,21-22 ^(+L)	25,30	10,7; 44,23
13,15	656,21	25,31	760,11-12
13,24-30	876,3-5	25,40	722,30-31
13,25-30	926,13-23	25,41	44,23-24
13,25	40,4-5; 264,2; 860,6-7		

26,15	934,14-16	12,30	368,1
26,26-28	670,17-20; 672,29-674,3	13,22	874,17
26,30	550,18-19 ^{J/K}	13,24-25	318,6-8
26,51	48,5-6	14,22-24	670,17-20
26,55	550,16-17 ^{J/K}	14,26	550,18-19 ^{J/K}
26,56	552,7-8 ^{J/K}	14,48	550,16-17 ^{J/K}
26,67	322,4-5	14,50	552,7-8 ^{J/K}
26,69-75	384,1-2. 4	15,19-20	322,3-9
27,24	108,6	15,19	322,15-16; 552,12 ^{J/K}
27,29-31	322,3-9	15,33	552,10 ^{J/K}
27,30	322,15-16; 552,12 ^{J/K}	15,36	322,12-13; 552,12-13 ^{J/K}
27,34	322,12-13; 552,12-13 ^{J/K}	16,19	760,11
27,45	552,10 ^{J/K}		
27,48	322,12-13; 552,12-13 ^{J/K}	Lc.	<i>cf. etiam sub 2 (latina)</i>
28,2	288,14-15	1,2	210,6-7
28,9-10	762,18-19	1,11	288,14-15
28,16-17	762,21-22	1,26-28	288,14-15; 678,25-27; 738,17-18
28,18	448,18	1,28	386,22
28,20	464,22-23; 618,26; 820,20-21; 888,15-16 (<i>cf.</i> 19)	1,31-32	738,18-20
Mc.		1,35	406,25-26; 690,5
1,6	786,27-28	1,41	378,4
1,10	566,19-20; 886,28	1,69-71	886,6-7
1,12-13	542,2-3	1,69	246,8-9
1,24-25	690,14-16	1,74-75	872,24-25
2,14-17	786,11-13	1,78-79	246,2-5
3,11-12	690,14-16	1,78	896,14; 952,13
4,26	552,22 ^{J/K}	1,79	578,26-27; 870,14-15
5,7-8	768,33-770,1	2,1-14	434,22-24
5,25-34	302,11-14; 476,28-29; 678,1-2	2,4. 7	352,14-15
5,25-33	406,27-408,2	2,10	870,17
6,23. 26	384,3	2,12	660,23
6,35-44	550,10 ^{J/K}	2,20	406,22-23
7,6	732,29-734,1 ^(+L)	2,22-35	436,1-2
7,24	318,11	3,5	38,10-11
8,1-10	550,10 ^{J/K}	3,9	48,6-7. 8
8,27	476,27-28	3,11	965,18
8,34	784,1	3,17	482,10-13
9,35	965,16-17	3,22	566,19-20; 886,28
9,42	746,29-31	4,1-2	542,2-3
9,48	914,9-10; 954,9-10	4,8	372,2-3. 10-11; 442,22; 698,13-14; 866,5; 948,1; 960,26
10,19	965,20	4,11	482,8; 892,6-7
10,45	248,1-2	4,41	690,14-16

5,11	782,29	24,13-31	762,19
5,27-32	786,11-13	24,39	662,10 (<i>cf.</i> 18-19); 694,29
5,32	422,21-22	24,44	190,6
6,29	782,25-26; 965,20-21	24,47	960,4
6,48	10,2; 46,18-19	24,49	612,22-23; 630,23-24; 926,18; 960,4-5
7,32	552,5 ^{J/K}		
7,34	554,1-2	Ioh.	<i>cf. etiam sub 2 (latina)</i>
7,36	550,7-8 ^{J/K}	1,1	552,21 ^{J/K} ; 562,7
7,48-50	58,25	1,3	234,11-12
8,5. 11	552,22 ^{J/K}	1,9	604,3-4
8,28-29	768,33-770,1	1,12	820,22
8,43-48	302,11-14; 476,28-29; 678,1-2	1,14	552,23 ^{J/K} ; 570,9-10; 648,18; 662,23; 696,6; 758,14-15
8,43-47	406,27-408,2	1,17	344,9-12; 552,23 ^{J/K} ; 610,7
9,1-2	58,3-4	1,18	266,7; 444,20; 464,7; 648,21; 658,15; 692,27; 694,20; 742,31
9,12-17	550,10 ^{J/K}	1,29	176,16-17; 240,21; 344,13-14; 434,14-15; 620,23-622,1; 786,28-29
9,23	784,1	1,32	566,19-20; 886,28
10,18	430,21-22; 880,29-31	1,33	736,10-11
10,27	368,1	2,16	914,10-11
11,9	428,23-24	3,13	694,10-11
11,18	418,18-19; 934,13-14	3,14	362,21
11,37	550,7-8 ^{J/K}	3,29	656,14
12,7	234,12	4,6-7	668,31-32
12,47	540,19-20	4,6	266,10; 554,3-4
13,25	612,9	4,11-12	554,4
14,1	550,7-8 ^{J/K}	4,14	744,15; 746,12; 882,16
15,4-10	58,26-60,2	4,23-24	446,29; 464,7-8; 470,11
15,4-5	42,9-10	4,23	616,6; 636,23; 688,9-10; 690,26; 696,3-4; 728,1; 746,2
15,7. 10	68,13-14; 952,14. 31	4,24	542,18; 566,16-17; 616,6; 636,23; 690,26; 692,26-27; 696,3-4. 7-8; 728,1; 746,2
15,11-24	952,25-26	4,35	316,18
15,13	58,25	5,37	692,27-28; 694,21. 26
15,18. 21	58,24-25	5,39	454,10-11
16,13	916,5-7; 920,8-9; 932,14; 942,26	6,5-13	550,10 ^{J/K}
17,3-4	384,4-5	6,33-35	882,15
18,20	965,20	6,35-58	552,22 ^{J/K}
19,2-8	786,13-15	6,53	672,27-28
20,46	864,5-6		
22,19-20	670,17-20		
22,39	550,18-19 ^{J/K}		
22,50	48,5-6		
22,54	550,16-17 ^{J/K}		
23,36	552,12-13 ^{J/K}		
23,40-43	58,25-26		
23,44	552,10 ^{J/K}		

6,56	672,28-29	19,34	324,1. 3-4; 552,12 ^{J/K} ; 672,
7,18	636,27		10-11
7,24	48,2; 928,16-17	20,19-22	926,5-7
8,10-11	58,25	20,25	322,10
8,12	264,18-19	20,26-29	762,20-21
8,31	694,23-24	20,29	692,28-29
8,40	266,13-14	21,15-18	184,8-9
8,44	558,18-19		
8,46	702,14-15	Act.	<i>cf. etiam sub 2 (latina)</i>
10,1-2	180,1-3	1,3	694,29-30
10,9	180,4; 552,22 ^{J/K} ; 878,13	1,8	630,24
10,11	42,9	1,9	742,9-10
10,27	492,1; 878,10-11	1,10-11	258,14-15; 762,24-26
10,30	266,15; 396,14	1,11	702,7-8; 742,11-13
10,31-33	668,32	1,16	550,16-17 ^{J/K}
11,7	660,17	2,37	969,18
11,11	762,16	4,12	448,12-13
11,14-15	762,16-17. 30-31	4,13	250,23
11,15	660,18-19	5,5. 11	410,1
11,25	264,18; 552,22 <i>et</i> 23 ^{J/K}	5,12	476,11-12
11,51-52	754,20-21	5,15	476,16-17
11,52	242,12	6,4	790,28-29
12,31	702,15	7,55	760,11
14,6	180,1; 264,18; 552,22 <i>et</i> 23 ^{J/K} ; 558,17; 760,21 <i>app.</i> <i>crit.</i> ; 878,18-19	8,9-24	952,4
14,27	688,4; 784,8-9; 926,6-7	8,18-23	932,23; 936,8-15 ^x ; 964,22- 23
14,28	736,10-11	8,20	938,19-20
14,30	702,15	8,21	934,20-21
16,11	702,15	8,23	620,4; 668,6; 712,5; 746,14
16,13	478,18	9,3	186,20-21
16,32	552,7-8 ^{J/K}	9,15	8,22-23; 440,9
16,33	884,10-11	10,15	314,24-25
17,3	8,15; 18,3; 42,4-5; 56,21; 222,2; 270,16; 562,2-3	10,38	672,8
17,20	820,22	11,9	314,24-25
18,10	48,5-6	13,8	882,21-22
18,12	550,16-17 ^{J/K}	13,10	666,26
18,15	554,15	13,16	8,14
18,36	550,18 ^{J/K}	13,22	950,7-8
19,3	322,5	13,26	8,14
19,23	894,28; 930,4-5	13,34	950,8-9
19,26-27	554,15-16; 558,15-16	13,46	752,9-10
19,28	266,10	14,3	930,8-9
19,29	322,12-13; 552,12-13 ^{J/K}	14,8-10	326,4-5
		16,3	470,20-21
		16,16	680,19

16,17-18	770,1-3	3,24	944,16-17
17,6	872,30-31	4,17	610,22-23
17,29	466,24-26	5,5	248,8; 392,2-3
18,6	752,9-10	5,13-15	880,27-29
19,12	476,16-17	8,8-9	744,6-7
20,26	932,20-21	8,9	756,17
20,27	932,24	8,11	362,2; 860,16
20,28	470,16; 636,8-9; 706,12; 886,3	8,21	959,30-960,1
20,29-30	708,2-3	8,24-25	704,18-19
20,29	610,19; 748,1	8,29	740,20-21
20,32	930,8-9	9,5	632,24-25; 692,14-15; 696, 9; 716,23; 762,14; 786,9; 930,21
20,33	902,10	9,19	38,12
20,34	916,11-12	10,3	696,26; 706,21; 746,17
20,35	902,10-11	10,10	472,33-34; 654,14; 656,19- 20; 734,6-7
21,17-19	864,11-14	10,15	870,19-20
21,24-26	470,20-23	10,17	462,25; 698,22-23
21,39	464,30	10,18	236,10-11; 284,7-8; 470, 15-16; 608,9-10; 686,1-2; 858,11-12
22,6-10	8,20-21	11,10	608,6-7
26,14	866,17	11,16	256,24-25; 576,1; 670,15
28,27	656,21	11,29	616,24
Rom.	<i>cf. etiam sub 2 (latina)</i>	11,36	888,1
1,2	484,22-23	12,1	656,15; 882,8
1,3-4	738,16-17	12,5	860,22; 872,3
1,8	186,23-24	13,10	344,11-12
1,18	696,25-26	13,14	858,29
1,20	458,25-26	14,5	452,2-3; 666,27
1,21-22	338,18-19	14,8	686,30
1,21	700,4-5	14,10	194,8-9; 278,4
1,22-23	472,11-12	14,11	868,1
1,23	698,4. 19. 25-26. 28-30; 959,6-7. 15-16	14,13	920,21-22
1,25	436,20-21; 438,4-5; 470,5; 602,21-22; 612,19; 626,25; 698,20. 25-26. 34; 959,7-8. 23	14,17	774,13-15
1,28-30	959,16-19	15,4	310,17
1,28	658,21; 668,25; 700,12-13; 732,25-26; 740,23; 760,28	15,6	478,19-20
1,30	406,11; 736,14; 784,27; 862, 11	15,19	959,4
3,13	780,4-6	15,33	954,23
3,14	38,17; 858,26-27	16,20	954,23
3,20	470,20-21	1 Cor.	
		1,8	10,24; 430,11-12
		1,24	42,4; 884,34

2,4	890,12-13	2 Cor.	
2,8	738,9-10	1,3	428,8
2,10	242,19-20	1,19	40,6-7
2,13	890,12-13; 963,24	1,22	888,28-29
3,11	178,18-19; 884,27	2,6-8	952,23-24
3,12	672,21-22	2,14	240,6
3,16	860,16	2,15	944,18; 954,9
3,17	246,9-10	2,17	828,3
4,7	700,24	3,5	242,9-10
4,15	186,21	3,18	892,14
5,11	752,11	4,2	482,23; 646,20-21
6,2	690,9	4,4	882,21
6,9	902,15	4,6	820,17; <i>cf. sub 2 (latina)</i>
7,18-19	470,20	4,10	720,27-28
7,20	916,7-8	4,13	756,18-19
7,37	48,2	5,4	732,3-4
7,40	756,17	5,5	888,28-29
8,6	328,1-2; 466,28-30	5,6	704,12-13
9,16	604,9-10	5,7	698,21-22; 700,30-31; 704,11. 25-26
9,22	604,5-6	5,16	698,20-21; 700,29-30. 34-702,1 (<i>cf. 11. 12</i>). 27; 740,3-4; 744,2-3
9,27	8,23-24	5,20	242,19
10,4	10,2; 46,18; 930,4	6,2	250,13; <i>cf. sub 2 (latina)</i>
10,11	484,21-22; 710,4	6,14-15	460,4-5; 959,25
10,19-20	686,23-25	6,14	722,17-18
10,20	266,29; 456,28	6,16	362,4; 436,19; 468,16; 484,23
10,23	922,25	8,7	928,3
10,31	922,19-20	9,15	486,20-21
10,32	918,13	10,4-5	630,11-12. 20-21
10,33	<i>vide sub 2 (latina)</i>	10,5	604,16
11,2	824,23-25	10,6	252,14
11,3	634,13; 872,3	11,2	888,28
11,23-26	674,5-11	12,1-4	760,22
11,23-25	670,17-20	12,2	900,2-3; 926,8-9; 959,3
11,24-26	474,2-4	12,4	8,21-22; 882,18-19; 900,2-3; 926,8-9; 959,3-4
12,7-8	963,21-22	12,14	902,15-16
12,11	674,18; 882,23-24; 898,19	13,1	420,24-25
12,12	860,22	Gal.	
13,4-5	454,13-14	1,8-9	898,12-13
13,12	704,15-16	3,1	969,18
14,22	330,9	3,2. 5	446,21
15,25-27	190,8; 894,16		
15,42	961,11		
15,45-47	702,22-23		
15,47	694,14		

3,23	965,10	6,5	248,22
3,27	858,29	6,11	54,6; 234,20-21; 630,11-12. 16. 21; 728,20; 730,3; 754, 19. 22; 770,10; 778,29
4,21	965,10	6,14	40,2-3; 178,8-9; 242,1-2; 688,13
5,1	458,27	6,17	240,4-5; 480,3; 604,1-2. 18-19; 718,10; 786,3; 926, 27; 930,9
5,7	969,18	6,19	250,25-26
5,17	458,15		
5,18	965,10	Phil.	
5,19	460,23	1,6	430,11-12
5,20	10,18-19	1,23	690,25
5,22-23	954,6-7	2,2	188,22; 190,4-5. 10; 248,9; 276,21
6,7	908,16-17	2,6-7	256,20-21
6,14	476,1-2	2,6	730,29; 768,4
6,16	892,10-11	2,7	266,4; 546,15; 730,28; 768,4
Eph.		2,9	438,9; 468,2-3
1,3	428,8	2,15-16	782,16-17
1,13	16,5; 398,19; 456,21; 882,21; 926,25	2,15	950,15
1,17	820,17	3,1	876,8-9; 948,16-17
1,21	758,6	3,3	882,8
1,22-23	872,2-3	3,18	474,21
2,14	42,11-12; 246,16-17; 280, 12-13; 480,4-5; 870,10; 894, 21-22; 926,9-11	3,21	690,9; 702,18-19; 704,4; 742,24-25
2,17	954,23	4,4	876,8-9
2,18	464,8	4,5	416,4
2,20	242,6-7; 364,11-12; 750, 21-22; 926,14	4,7	10,19-20; 242,29-30; 246, 18-19; 450,5; 710,19
2,21	750,1-2	Col.	<i>cf. etiam sub 2 (latina)</i>
3,8-9	882,24-27	1,13	959,30-960,1
3,9	462,23-24; 960,1	1,15	656,25
3,10	644,11-12	1,16	258,28; 444,5
3,17	948,23-24	1,18	10,16
4,5-6	468,7-8	1,19-20	486,12-13
4,5	10,8-9; 242,28	1,20	882,28-29 (<i>cf. 30-31</i>)
4,11-12	630,9-10; 632,7-8	2,8	708,3-4
4,14	630,11-12. 21	2,9	690,5-6
4,15-16	10,16-17; 242,11-12	2,18	656,22
4,15	634,13; 860,21; 872,3; 884, 27; <i>cf. sub 2 (latina)</i>	3,1-2	963,10
4,16	48,9-10	3,15	710,19
4,29	610,10	3,17	440,6-7
5,23	858,6; 884,27		
5,27	464,28-29; 634,14-15; 656, 14-15; 820,19		

3,22	224,17; 226,15; 754,2; 784,25; 786,34; 966,8	2 Tim.	
4,3	38,4	1,9	734,21
4,5	918,13	1,14	362,2; 440,24
4,6	610,9-10; 650,21-22	2,9	12,7; 764,11
1 Thess.		2,12	690,8
1,8	252,30	2,15	16,5; 398,19; 456,21; 882,21; 926,25
1,9	458,26-27; 959,23	2,16	710,9; 750,17-18
4,12	918,13	2,17	872,17
4,16	258,16-17	4,1	436,11-12
2 Thess.		4,3	624,26; 698,27; 712,23; 960,20
2,15	114,23-24; 284,10; 706,12; 710,8-9; 750,17; 824,23-25; 828,4; 872,12; 926,11-13	4,7	180,23; 184,25
3,5	406,18-19	Tit.	
3,6	284,10; 706,12; 710,8-9; 750,17; 828,4; 872,12	1,2	40,8; 734,21
1 Tim.		1,8	934,24
1,9	965,8	1,9	934,25-26
1,15	360,8	2,13	470,14-15; 486,10-11; 592,6; 646,29-30; 926,4-5
1,17	470,10; 896,4-5	2,14	944,15-17
2,3	10,10; 722,13-14; 866,9-10	3,9	750,17-18
2,4	50,5-6; 308,15; 318,18-19; 716,22; 776,17-18; 959,22-23; <i>cf. sub 2 (latina)</i>	3,10	116,1
2,6	422,24-25	Hebr.	<i>cf. etiam sub 2 (latina)</i>
2,9-10	726,31-34	1,1-2	614,3-6
3,2	934,23-24; 952,15	1,1	932,4
3,7	662,14-15	1,2	614,5; 734,21-22
3,15	468,17	1,3	760,15-16. 25; 870,4
3,16	464,1; 882,11-12 (<i>cf. 13. 17</i>). 27	1,7	544,2-3
4,10	744,10; 866,27; 886,27-28	2,1	944,6-7
5,4	10,10; 722,13-14; 866,9-10	2,9	258,11
5,14	234,21	2,14	444,22-23
5,24	908,4-5	3,6	468,19-20
6,15	961,28-29	4,14	856,9
6,16	690,6	4,15	444,23-24; 446,1-2; 546,16; 576,2-3; 768,5; 872,23; 959,29
6,20	116,1; 440,24; 710,9; 750,17-18; 786,1-2	6,8	672,22
		6,19	764,13
		7,11	632,5-6
		7,25	484,20
		8,1	476,3
		8,5	288,16-17

8,8	616,13; 780,9	1,14	250,28; 480,10; 598,11
8,13	632,3	1,18-19	944,7-9
9,1-5	286,25-288,2 ^a	1,20	946,16
9,3-7	546,18-22	2,5	268,1
9,3	440,3	2,9	602,22-23; 858,29; 870,4-5;
9,4-5	470,27-28		896,22-23; 944,16 ^(+L)
9,4	366,9. 10-11. 14. 16; 438,19.	2,21	782,23-24
	21	2,22	702,13-14; 744,11
9,5	288,4 (<i>cf.</i> 7-8. 9); 440,4	2,23	782,24-25
10,1	344,9-12	2,25	42,9-10
10,26	50,5-6; 308,15; 318,18-19;	4,1	960,1
	716,22; 776,17-18; 959,22-	4,15	752,1 <i>app. crit.</i>
	23	5,2-4	902,23-26; <i>cf. etiam sub 2</i>
11,3	704,23-24		(<i>latina</i>)
11,4	882,23	5,4	376,13
11,9	892,12-13		
11,21	356,3-4; 464,9-10; 864,16	2 Petr.	
11,25-26	782,30-784,1	1,11	962,2
11,38	690,9-10	1,12	930,4
12,2	630,5; 632,2	2,22	664,19-20; 770,5-6; 786,17
12,4	460,28	3,3	624,26; 694,4; 698,27; 712,
12,15	916,19; 965,10		23; 960,20
12,22	896,21-22	3,16	694,3-4; 959,26-27
12,24	882,23		
13,5	900,2; 932,5; 948,9	1 Ioh.	
13,7	462,16-17	1,1	550,6 ^{/K} ; 662,9-10. 18-19
13,15	468,9-11	1,2	966,6
13,16	920,25	1,5	550,24 ^{/K}
13,21	10,10; 792,9-10; 866,9-10	1,8	384,8
		2,2	698,11-12
Iac.		2,19	706,25-708,1 ^(+L)
1,7-8	734,5-6	2,25	966,6
1,26	790,27	4,1	708,4-5
2,1	738,9-10	4,9	614,3-6
2,11	965,20	5,4	458,18
2,26	720,31	5,16-17	904,4
3,8	760,6-7	5,20	8,15; 18,3; 42,4-5; 56,21;
5,1-3	722,21-24		222,2; 270,16; <i>cf. sub 2</i>
			(<i>latina</i>)
1 Petr.		Apoc.	
1,3	428,8	1,8	598,5
1,4	376,13	22,18-19	480,15; 482,25-26; 598,16-
1,12	898,12		17; 822,15-16; 874,22
1,13	40,2-3; 178,8-9; 242,1-2		

2. latina

(respic. paginae 1-7, 89 et 119-173,3 [dextrae]; cf. supra p. 978)

<i>uetus testamentum</i>		26,8	135,5-6
Gen.		44,13	135,6
1,26-27	129,15; 157,2-3	68,10	3,15
2,7	129,15-16	73,12	3,9
2,19-20	129,17-19	83,10	119,10
4,4	129,19-22	95,6	135,2
8,20	129,23-24	113,12	3,2-5
22,9	129,25	126,4	3,17
28,12-13	129,26-131,1	Prou.	
28,17	131,3	8,15-16	171,23-24
28,18-19	131,1-3	31,17	3,15
31,13	131,6	Is.	
47,31	131,10-11	6,2	157,17-159,1
Ex.		19,19-20	133,17-135,1
20,4	3,2-5	40,1-2	6,2-3
25,10	157,13-14	40,9	3,13-14
25,17-18	131,16-19	58,1	3,14
25,20-22	131,19-21	Ier.	
26,1-6. 14	131,21-22	3,15	6,6
26,15	157,13-14 (cf. 156,14 <i>app. crit.</i>)	Mal.	
38,6	157,17-159,1	2,7	6,3-4
Leu.		<i>nouum testamentum</i>	
26,1	157,12	Mt.	
Num.		13,29-30	6,21-22
21,8-9	133,3-5	13,29	165,15
Deut.		16,18	6,23; 165,16-18
4,16-18	3,2-5	16,19	3,20; 123,1-2; 165,18-20
3 Reg.		18,7	127,17-18
6	133,13-14	18,20	6,10-11
Ps.		Lc.	
4,7	135,7	11,33	3,15
19,10	171,20-22	12,35	3,15
25,8	135,2-3	15,20-22	89,23-25 (<i>Rufin. hist.</i>)

Ioh.		Eph.	
1,9	119,7	4,15	6,24
4,24	129,10-11	Col.	
7,18	121,3-4	1,13	119,6
10,16	129,4	1,19-20	119,7-9
14,6	127,18	2,9	119,7-8
21,15-17	3,18-19		
Act.		1 Tim.	
12,7	3,14-15	2,4	5,20-21
20,28	6,6-7	Hebr.	
Rom.		9,1-7	157,14-16
1,14	1,18	9,3	157,17
11,13	1,19	11,21	131,10-11
15,19	6,5-6		
1 Cor.		1 Petr.	
10,33	89,14-15 (<i>Rufin. hist.</i>)	5,2	6,6
2 Cor.		1 Ioh.	
4,6	119,6	5,20	6,25
6,2	125,12-13		

B. *fontes et testimonia*1. *graeca*

acta Iohannis (ed. Junod/Kaestli; CANT 215,1)

(BHG 901) c. 27 l. 1 – c. 28 l. 6: 548,10–550,3^a

(BHG 909) c. 93 l. 1 – c. 95 l. 22: 550,5–552,6^a

c. 97 l. 1 – c. 98 l. 12: 552,6–23^a

Agatho papa: *uide concilia* (CPolitanum III [a. 680/681])

Amphilochius Iconiensis

encomium s. Basilii Magni (CPG 3252; BHG 2602), fr. XI (p. 236) Datema: 718,13–15

(cf. 31–720,1)

fr. XVIII (de falsis superscriptionibus haereticorum [?]) (CPG 3245,18) = fr. X (p. 235–

236) Datema; p. 400 Junod/Kaestli; p. 302–304 Bonnet/Voicu (SC 553, 2012):

558,7–19^a

Anastasius I. Antiochenus

epist. ad scholasticum (fragmentum) (CPG 6954, cf. 6957°)

p. 136,1–137,5 Sakkos; PG 89, 1405 C–1408 A: 370,24–372,7^a (cf. e. g. 372,16–17)

p. 136,8–137,3 Sakkos; PG 89, 1408 A 4–10: 442,20–23

ad Symeonem Bostrensem (fragmenta) (CPG 6955)

p. 140,1–12 Sakkos; PG 89, 1405 A 1–11: 374,1–8^a

p. 141,5–9 Sakkos; PG 89, 1405 A 11–B 2: 374,8–12^a; 684,2–6; 748,3–4

cf. 678,14–15

Anastasius apocrisiarius (?)

dialogus Maximi cum Theodosio ep. Caesareae in Bithynia (ed. Allen/Neil; CPG 7735;

BHG 1233)

l. 5–6 (p. 73): 340,14^a

l. 460–467 (p. 115–117): 340,16–342,1^a (cf. 8. 21)

l. 464–467 (p. 117): 788,31–790,1

l. 646–651 (p. 133): 342,2–6^a

cf. 342,18–19^a; 678,15 (Μάξιμος)

Anastasius Sinaita

uiaie dux (ed. Uthemann; CPG 7745)

X 2,5 l. 51–52: 266,10

XIII,2 l. 43–46: 444,26–28

(Ps.-)Anastasius Sinaita

disputatio aduersus Iudaeos (CPG 7772)

PG 89, 1233 C 5–8. 10–12: 354,2–7

—, 1233 C 8–9. 12–D 3: 356,2–5

—, 1233 D 6–1236 A 3: 350,15–352,1

florilegium aduersus monotheletas (CPG 7771), c. 2 l. 63 Uthemann: 260,8

de haeresibus (CPG 7774), § 15 l. 20–23 (p. 82) Uthemann: 710,24–30

anonyma opera:

dialogus Iudaei et Christiani (*excerpta*): 544,25–546,26^a

aduersus iconoclastas (CPG 8121), c. 13 *et* 15, PG 96, 1360 B 11–14 *et* D 2–7 (= PG 109, 513 B 1–4 *et* C 5–10): 546,8–16

uide acta Iohannis; canones apostolorum; constitutiones apostolorum; *florilegia*; miracula ...; Νοῦθεσία γέροντος; passio ...; typicon magnae ecclesiae; uita ...

cf. etiam (Ps.-)Anastasius Sinaita; (Ps.-)Athanasius Alexandrinus; (Ps.-)Basilus Caesariensis; (Ps.-)Cyrillus Alexandrinus; (Ps.-)Dionysius Areopagita; Episcopi orientales; (Ps.-)Felix III. papa; (Ps.-)Gelasius Cyzicenus; (Ps.-)Germanus I. Constantinopolitanus; (Ps.-)Gregorius II. papa; (Ps.-)Gregorius Nazianzenus; (Ps.-)Iohannes Chrysostomus; (Ps.-)Iohannes Damascenus; (Ps.-)Pamphilus Caesariensis; (Ps.-)Sophronius Hierosolymitanus

Antipater Bostrensis

contradictiones in Eusebium ep. Caesareae (fragmentum) (CPG 6687a)

PG 85, 1792 C 16–1793 C 11: 562,24–564,26^a

homilia in mulierem quae fluxum sanguinis passa est (fragmentum) (CPG 6683)

PG 85, 1793 C 12–D 7: 302,9–14^a

Apollinaris Laodicensis, contra Sabellianos (CPG suppl. 3674): *uide* Basilus Caesariensis

Arcadius ep. Cypri (?)

uita Symeonis Stylitae iunioris (ed. van den Ven; CPG 7984 [= 7369]; BHG 1689)

c. 118: 404,15–408,3^a

c. 158: 408,5–410,3^a

Asterius Amasenus

homilia I (de diuite et Lazaro) (ed. Datema; CPG 3260,1)

c. 4 p. 8–9: 722,3–11

c. 4,2 p. 9,10–11: 722,9. 11

homilia XI (in Euphemiam) (ed. Datema; CPG 3260,1; BHG 623–623a)

c. 1–4 p. 153,3–155,17 (*cf.* p. 4–8 Halkin): 304,2–308,4^a (*cf.* 308,9–10); *cf.* 969,12^a

c. 2–4 p. 153,16–155,17: 724,5–726,22

c. 3,3 p. 154,19–24: 308,25–26

c. 4,4 p. 155,16–17: 310,3–4

Athanasius Alexandrinus

epist. ad Adelphium (CPG 2098), c. 8, PG 26, 1081 D 1: 716,18

epist. ad Marcellinum (CPG 2097), c. 11, PG 27, 21 C 2–5: 790,3–5

epist. ad Rufinianum = canon 3 (ed. Joannou II; CPG 2107)

p. 76,16–18: 80,23–24^a (cf. 74,16–17; 80,19)

p. 77,17–79,19: 80,24–82,19^a; 90,25–92,1^a

p. 78,7–16: 82,29–84,3^a (cf. 82,27–28)

p. 78,7–11: 228,18–19

expositiones in psalmos (CPG 2140, cf. C 32), in ps. 79, PG 27, 360 B 8–C 6: 472,1–2

oratio III contra Arianos (ed. Metzler/Savvidis, AW I/1,3 [2000]; CPG 2093)

c. 1 (§ 1) l. 1: 396,6^a

c. 5 (§ 3–5) l. 13–22: 396,8–17^a

c. 5 (§ 3) l. 16–17: 682,28–684,1

c. 5 (§ 5) l. 21–22: 684,1–2; 748,6–7; 826,17–18

oratio contra gentes (ed. Thomson; CPG 2090)

c. 13 l. 26–28: 716,16–18

c. 34 l. 24: 786,19

c. 44 l. 32 – c. 45 l. 11: 460,1–4

oratio de incarnatione uerbi (ed. Thomson; CPG 2091)

c. 1 l. 1: 149,2 (*lat.*)

c. 14 l. 1–5: 149,2–6 (*lat.*)

de synodis Arimini et Seleucia (CPG 2128), c. 17 § 3 Opitz: 562,4–5; cf. 736,11–12

locus non inuentus (cf. Ioh. Dam. exp. fid., c. 88 l. 46–48 Kotter II): 264,24–26

(Ps.-)Athanasius Alexandrinus

epist. ad Euppsychium (CPG 2163): *uide* Atticus Constantinopolitanus

fragmentum sermonis de imaginibus (CPG 2259)

PG 28, 709 A 3–12: 350,15–352,3

—, 709 B 10–C 9: 396,8–17

ad imperatorem Iouianum (CPG 2253), l. 14–16 (p. 300) Bizer; PG 28, 532 A 13–14:

664,4–5. 10

narratio de imagine Berytensi (CPG 2262; BHG 780–782), PG 28, 805–812 (cf. 797–805):

316,16–330,2^a

quaestiones ad Antiochum ducem (CPG 2257)

qu. 39, PG 28, 621 B 1–6: 350,15–352,1

—, 621 B 6–9: 356,2–5

—, 621 C 1–8: 358,9–12

—, 621 C 8–15: 380,12–382,1; 584,16–25

qu. 41, PG 28, 624 A 15–B 5: 352,1–3

contra Sabellianos (CPG 2243): *uide* Basilius Caesariensis

Atticus Constantinopolitanus

epist. ad Euppsychium (CPG 5655 [*olim* 2163]), fragmentum gr., ed. Geerard/Van Roey

p. 78; PG 26, 1245–1248: 738,1–21 (cf. 736,28–29)

Basilius Caesariensis

epistulae (ed. Courtonne [= C.] I–III; CPG 2900):

epist. 2 (ad Gregorium), c. 3 l. 1–6 (C. I); l. 79–83 (p. 161) Rudberg: 714,21–25

- epist. 53 (ad chorepiscopos) = canon 90 (ed. Joannou II; cf. CPG 2901,2)
 c. 1 l. 24 – c. 2 l. 4 (C. I); p. 177,11–21 Jo.: **938,29–940,3^x**
 c. 1 l. 26 (C. I); p. 177,14–15 Jo.: 936,1
- epist. 55 (ad Paregorium presb.) = canon 88 (ed. Joannou II; cf. CPG 2901,2)
 p. 141–142 (C. I); p. 169,18–172,9 Jo.: 918,13–16
- epist. 99 (ad Terentium comitem), p. 214–218 (C. I): 76,22–24^a; cf. 230,14
- epist. 188 (ad Amphiloichium) = canon 1 (ed. Joannou II; cf. CPG 2901,1)
 c. 1 l. 65–89 (C. II); p. 97,20–99,12 Jo.: **72,22–74,15^a**
- epist. 240 (ad Nicopolitas) = canon 95 (ed. Joannou II; cf. CPG 2901,4)
 c. 3 l. 7–18 (C. III); p. 197,5–24 Jo.: **108,2–9^a** (cf. 11–12. 21–22)
- epist. 251 (ad Euaesenos)
 c. 3 l. 22–26: **74,23–25^a**
 c. 3 l. 37–40: **74,25–27^a**
 c. 4 l. 24–25: 42,23–24; 828,2
- epist. 263 (ad occidentales), c. 3 l. 1–28: **76,2–21^a**
- (Ps.-)Bas., epist. 360 (ad Iulianum imp.), p. 220 (C. III): **139,1–11 (lat.)**; **402,1–12^a**
- uaria opera* (enarratio in prophetam Isaia *uide in fine*):
- aduersus Eunomium libri (ed. Sesboué/de Durand/Doutreleau; CPG 2837)
 lib. I, c. 3 l. 9–10: 618,12–13
 —, c. 6 l. 8–9: 964,14–15
 lib. II, c. 3 l. 28–29: 674,29–30
 —, c. 16 l. 9–10: 774,28
 —, c. 19 l. 24–27: 696,27–28
- de ieiunio homilia I (CPG 2845), c. 3, PG 31, 165 C 14–D 1: **658,5; 750,15–16**
- de ieiunio homilia II (CPG 2846), c. 4, PG 31, 192 A 1–2: **920,7–8**
- liturgia (ed. Brightman; CPG 2905,2)
 p. 327,23–328,20: 670,16–20
 p. 329,21–27: **674,23–25**
 p. 330,3–11: 674,25–27
- in quadraginta martyres Sebastenses (CPG 2863; BHG 1205)
 c. 1, PG 31, 508 B 2–4: **264,15–16; 474,9–10**
 c. 2, PG 31, 508 C 11–509 A 6: **688,20–690,2**
 —, 508 D 2–509 A 6: **141,1–5 (lat.)**
 —, 508 D 2–509 A 4: **58,17–19**
 —, 509 A 3–4: 462,3–4
 —, 509 A 4–6: **462,2–3; 716,3–4**
 —, 509 A 10–12: **720,17–18**
 c. 8, PG 31, 521 C 7–524 A 1: **58,20–21**
- regulae breuius tractatae (CPG 2875)
 n. 49, PG 31, 1116 C 5–6: **722,26–27; 916,26–27**
 n. 108–111, —, 1156 C–1157 A: 920,25–26
 n. 220, —, 1228 B–D: 920,25–26
- regulae fusius tractatae (CPG 2875)
 n. 28 § 1, PG 31, 989 A 4: 84,21
 n. 33, —, 997 A–1000 B: 920,25–26

contra Sabellianos (CPG 2869; cf. 2243, suppl. 3674)

c. 1, PG 31, 600 B 8–9: 398,17^a; 686,3

c. 4, —, 605 D 7–608 A 13: 398,19–400,7^a

de spiritu sancto (ed. Pruche; CPG 2839)

c. 16,38 l. 47–52: 542,27–544,7

c. 18,45 l. 15–20: 398,7–10^a

— l. 15–16: 400,16–17

— l. 19–20: 266,23; 396,19; 400,13–14; 432,20; 682,27–28; 744,18–19; 748,5–6;
826,16–17

c. 29,71 l. 7–10: 824,23–25

— l. 22–23: 658,5; 750,15–16

Bas. (?), enarratio in prophetam Isaiaem (CPG 2911)

c. 3 § 114, PG 30, 304 B 5 (= l. 23 [p. 323] Trevisan I, Torino 1939): 784,20

c. 8 § 220, —, 500 B 5–501 B 1 (= § 221 [p. 275] Trevisan II, *ibid.*): 938,11–26^x

(Ps.-)Basilius Caesariensis

in Barlaam martyrem (CPG 2861; BHG 223)

c. 1, PG 31, 484 A 3: 412,13^a

c. 3, —, 489 A 4–B 4: 412,14–414,2^a

epist. 360 (CPG 2900): *vide* Basilius Caesariensis

Basilius Hierosolymitanus: *vide* epistula trium patriarcharum *eqs.*

Basilius Seleuciensis

homilia 39 (in s. deiparae annuntiationem) (CPG 6656,39; BHG 1112p)

c. 5, PG 85, 444 A 9–13: 892,8–10

canones: *vide concilia nec non* Athanasius Alexandrinus (epist. ad Rufinianum); Basilius Caesariensis (epist. 53, 55, 188, 240); canones apostolorum; Cyrillus Alexandrinus (epist. 56, 57); Gennadius Constantinopolitanus; (Ps.-)Pamphilus Caesariensis; Tarasius patr. CP (epist. II ad Hadr.); Theophilus Alexandrinus
cf. etiam canonum collectiones

canones apostolorum (= const. ap. VIII 47, ed. Metzger III p. 274–308; CPG 1740)

can. 6, p. 276 l. 20–21: 910,16–22; 965,5–6

can. 15, p. 278 l. 50–56: 910,11–16

can. 17, p. 278 l. 60–62: 952,5–6; 964,26–29

can. 20, p. 280 l. 68: 965,4–5

can. 27, p. 280–282 l. 85–87: 226,7–9; 964,29–31

can. 29, p. 282 l. 95–98: 904,18–21; 936,4–6^x; 964,20–23; *cf.* 950,1–3

can. 30, p. 282 l. 99–101: 900,23–25; 965,2–4

—, p. 282 l. 99–100: 965,14–16

can. 37, p. 286 l. 139–142: 906,7–8

can. 38, p. 286 l. 144–149: 912,15–18

can. 42, p. 288 l. 178–179: 965,1–2

- can. 43, p. 288 l. 180–181: 965,1–2
 can. 52, p. 296 l. 259–262: **68,12–14^a**
 can. 54, p. 296 l. 267–268: 924,10–13
 can. 60, p. 298 l. 283–285: 910,3–7
 can. 81, p. 304–306 l. 365–368: 910,16–22

canonum collectiones (sc. *Can.* [Jo.], *Synag.*, *Synt.*): *uide in appendice β*
de codicibus collectionum adhibitis cf. part. III p. XVI–XIX. XXVI–XXVII

Christophorus Alexandrinus: *uide* epistula trium patriarcharum *eqs.*

codex Iustinianus: *uide* Iustinianus I. imp.

concilia et synodi:

(*de Synag.*, Jo. cf. *part. III p. XXVII, de lemmatum ordine supra p. 978*)

synodus Ancyrana (a. 314)

canones (CPG 8501), can. 19, *Synag.* tit. 34,2 p. 101,12–14 (= Jo. I 2 p. 70,4–8):
 918,13–16

concilium oecumenicum Nicaenum I (a. 325)

canones (CPG 8513)
 can. 3, *Synag.* tit. 28,1 p. 90,1–5 (= Jo. I 1 p. 25,19–26,4): 918,13–16
 can. 4, *Synag.* tit. 7,3 p. 44,11–16 (= Jo. I 1 p. 26,7–18): 900,27–902,5
 can. 5, *Synag.* tit. 49,2 p. 149,14–17 (= Jo. I 1 p. 27,15–22): 906,7–8
 can. 8, *Synag.* tit. 38,2 p. 113,11–19 (= Jo. I 1 p. 30,3–31,2): **68,20–70,6^a**
 can. 16, *Synag.* tit. 20,3 p. 74,1–8 (= Jo. I 1 p. 37,7–38,2): 910,11–16

synodus Antiochena (*ca.* a. 330)

canones (CPG 8536)
 can. 3, *Synag.* tit. 20,6 p. 74,17–75,6 (= Jo. I 2 p. 106,22–107,18): 910,11–16
 can. 20, *Synag.* tit. 49,3 p. 150,3–5 (= Jo. I 2 p. 120,5–9): 906,7–8
 can. 25, *Synag.* tit. 5,4 p. 41,17–42,13 (= Jo. I 2 p. 125,4–126,15): 912,12–25

synodus Gangrensis (*ca.* a. 340–342)

canones (CPG 8554), epilogus, *Synag.* tit. 32,8 p. 98,13–15 (= Jo. I 2 p. 98,20–99,3):
 916,16–918,3

synodus Laodicensis (*ante* a. 380)

canones (CPG 8607), can. 4, *Synag.* tit. 14,9 p. 60,19–20 (= Jo. I 2 p. 132,3–5): 964,31–32

concilium oecumenicum Constantinopolitanum I (a. 381)

symbolum Nicaeno-Constantinopolitanum (CPG 8599), ACO II 1,2 p. 80,3–16 (*cf.*
 p. 128,2–14); p. 244–251 Dossetti: **822,18–824,6**

synodus Carthaginiensis (a. 419)

canones (ed. Joannou I 2; cf. CPL 1765)

can. 26, p. 242,4–21: 912,12–25

can. 33, p. 248,9–20: 912,12–25

can. 83, p. 323,4–324,7: 908,4–13

concilium oecumenicum Ephesenum (a. 431)

actio I (CPG 8675), ACO I 1,2 p. 17,25–26: 276,21–22

epist. synodi orientalium ad Pulcheriam et Eudociam augustas (CPG [8706] = 6318),

ACO I 1,5 p. 132,11–13: 860,10–11

synodi epistula generalis (CPG 8717), ACO I 1,3 p. 28,3–7: 72,6–11

mandatum orientalium episcopis CPolim directis (CPG 8742), ACO I 1,3 p. 38,28:

928,21–22

definitio contra Messalianitas (CPG 8746), ACO I 1,7 p. 117,10–18: 78,3–11^aepist. Cyrilli ad septem mandatarios (CPG [8789]): *uide* Cyrillus Alexandrinus (epist. 32)Cyrilli apologeticus ad Theodosium imp. (CPG [8790]): *uide* Cyrillus Alexandrinuscanones (CPG 8800), can. 3, *Synag.* tit. 38,10 p. 116,11–16 (= Jo. I 1 p. 59,10–60,2):72,6–11^aepist. Cyrilli ad Iohannem Antioch. (CPG [8848]): *uide* Cyrillus Alexandrinus (epist. 39)epist. Iohannis Antiocheni ad Cyrillum (CPG [8851]): *uide* Iohannes Antiochenusrelatio Iohannis Antiocheni ad imperatores (CPG [8853]): *uide* Iohannes Antiochenusepist. Cyrilli ad Valerianum (CPG [8867]): *uide* Cyrillus Alexandrinus (epist. 50)epist. Theodoret ep. Cyri ad Iohannem Antiochenum: *uide* Theodoretus ep. Cyri

synodus Beryti (a. 448 [449?])

epist. Ibae ad Marim (CPG 8902,4): *uide* Ibas Edessenus

concilium oecumenicum Chalcedonense (a. 451)

actio I (CPG 9000)

ACO II 1,1 p. 56,2–7: 100,3–8^a

— p. 70,20–21: 226,23

— p. 94,18–21: 86,24–27^a— p. 115,25–28: 86,27–88,3^a— p. 195,27–28: 88,3–4^a

actio II (III) (CPG 9001), ACO II 1,2 p. 70,7–13: 100,3–8

symbolum Nicaeno-CPolitanum (CPG 9001,2): *uide* concilium CPolitanum I

(a. 381)

actio IV (CPG 9003), ACO II 1,2 p. 84,40–85,4: 100,3–8

actio V (CPG 9005): definitio fidei

ACO II 1,2 p. 128,2–14: 236,13–238,8; cf. e. g. 822,18–824,6

— p. 129,15: 268,22

— p. 129,23–31: 262,1–4

— p. 129,23–25: 662,30–31

— p. 129,27: 768,5

— p. 130,4–11: 776,14–21

- actio VI (CPG 9007)
 ACO II 1,2 p. 155,6-7: 778,2-4
 — p. 155,9-28: 778,4-22
- actio VII (CPG 9008): canones (ACO II 1,2 p. 158-163)
 can. 1, p. 158,9-10: 898,4-900,3
 can. 2, p. 158,11-19: 904,22-906,4; 942,8-17^x; cf. 920,10-11; 950,1-3
 can. 4, p. 159,10-23: 922,12-14
 can. 10, p. 160,14-21: 910,11-16; 916,3-9
 can. 19, p. 161,31-162,1: 906,7-8
 —, p. 161,33-162,1: 906,11
 can. 23, p. 162,15-23: 910,11-16
 can. 24, p. 162,24-27: 914,3-11
 can. 26, p. 163,4-5: 912,3-4
- actio XI (CPG 9013), ACO II 1,3 p. 41,25-26: 54,24-25
 epist. Ibae ad Marim (cf. CPG 9013,1): *uide* Ibas Edessenus
- epist. concilii ad Leonem papam (CPG [9022] = 5957)
 ACO II 1,3 p. 116,18-21: 858,17-21
 — p. 116,30-32: 928,19-21
- synodus Constantinopolitana (a. 518)
 preces clericorum et monachorum Antiochiae (CPG 9202°; cf. 9329,6)
 ACO III p. 60,6: 568,24^a
 — p. 60,34-61,3: 568,25-570,7^a
- synodus Tyri (a. 518)
 acclamationes et allocutiones (CPG 9205°; cf. 9329,8), ACO III p. 89,13: 774,25-26
- synodus Constantinopolitana (a. 536)
 actio I, libellus monachorum ad Iustinianum (CPG 9325,1), ACO III p. 133,27-30:
 190,8-10
 actio V, libellus episcoporum secundae Syriae ad imperatorem (CPG 9329,1), ACO III
 p. 30,29-30: 268,22
 preces clericorum et mon. Antiochiae (CPG 9329,6): *uide* synodus CPolitana (a. 518)
 acclamationes et allocutiones synodi Tyri (CPG 9329,8): *uide* synodus Tyri (a. 518)
- concilium oecumenicum Constantinopolitanum II (a. 553)
 actio VIII, canones (CPG 9362,2; cf. 9401,7)
 can. 1, ACO IV 1 p. 240,3-5 (cf. ACO ser. II, I p. 224,32-34): 758,4-7
 can. 2, — p. 240,8-11 (cf. ser. II, I p. 226,1-4): 758,7-13
 can. 4, — p. 241,5-6 (cf. ser. II, I p. 226,18-20): 758,24-27
- concilium Lateranense (a. 649)
 secretarius I (CPG 9398)
 ACO ser. II, I p. 8,16-17: 44,1-2
 — p. 10,11-13: 42,5-7

secretarius II (CPG 9399)

ACO ser. II, I p. 48,8–13: 482,22–23

— p. 50,36–37: 42,4

secretarius III (CPG 9400)

ACO ser. II, I p. 116,6–7: 284,4–5

— p. 142,6–15: 624,16–25

Cyri Alexandrini c. VII satisfactionis (CPG 9400,2): *uide* Cyrus Alexandrinusepist. *eiusdem* ad Sergium CPolitanum (CPG 9400,9): *uide* Cyrus Alexandrinus

secretarius IV (CPG 9401)

ACO ser. II, I p. 182,17–34: 604,15–606,4

— p. 182,30–31: 784,13

— p. 240,26: 114,18–19

epist. Pauli CPolitani (CPG 9401,1): *uide* Paulus II. Constantinopolitanusdefinitio s. quintae synodi (CPG 9401,7): *uide* concilium CPolitanum II (a. 553)

secretarius V (CPG 9402)

ACO ser. II, I p. 314,24: 892,6–7

— p. 316,1–2: 284,7–9

— p. 338,13: 604,13

— p. 358,28: 38,15–16; 236,9–10; 672,22–23; 694,3; 898,16–17; 926,17

— p. 362,17–18: 780,15–16

anathemata (CPG 9402,5)

anath. 1, ACO ser. II, I p. 368,6–17: 758,4–7

anath. 20, — p. 388,13–22: 828,5–8

epist. I encyclica Martini papae et synodi Romanae ad omnes Christifideles (CPG 9403;

cf. JE 2058), ACO ser. II, I p. 406,10: 262,25

concilium oecumenicum Constantinopolitanum III (a. 680/681)

epist. Agathonis papae et synodi Romae ad Constantinum IV. imp. (CPG 9418, cf. 9423, 2; JE 2110), ACO ser. II, II 1 p. 138,10: 866,27

actio VIII (CPG 9427), ACO ser. II, II 1 p. 202,25: 284,9

actio XI, epist. Sophronii Hierosol. (CPG 9430,1): *uide* Sophronius Hierosolymitanusactio XIII, satisfactio facta inter Cyrum *eqs.* (CPG 9432,3): *uide* Cyrus Alexandrinus

actio XVIII:

definitio fidei (CPG 9437,1)

ACO ser. II, II 2 p. 774,20–21: 758,21–24

— p. 774,33: 260,7–8

— p. 776,20–27: 776,14–21

— p. 798,2–3: 778,2–4

— p. 798,5–16: 778,4–22

sermo prosphoneticus ad Constantinum imp. (CPG 9437,2)

ACO ser. II, II 2 p. 804,24: 858,16–17

— p. 812,5–13: 860,23–862,1

— p. 812,22–814,3: 262,25

— p. 814,8–9: 262,22–24

— p. 814,16–816,10: 262,16–22

- p. 820,4: 858,15–16
- p. 820,10–11: 868,3–4
- p. 820,14–17: 868,2–3
- edictum Constantini IV. imp. (CPG 9438; *cf.* Dölger/Müller, Reg. n. 245)
 - ACO ser. II, II 2 p. 834,19–20: 778,28–29
 - p. 836,8–9: 44,3
 - p. 838,12–18: 614,5–10
 - p. 844,21–22: 260,7–8
 - p. 846,4–6: 238,26–28
 - p. 846,10–11: 874,2–3
 - p. 846,13–16: 262,25
 - p. 854,15–16: 870,17–18
- sacra Constantini IV. imp. ad Leonem II. papam (CPG 9439; *cf. ibid.*, Reg. n. 247)
 - ACO ser. II, II 2 p. 894,32–895,3: 42,13–19
 - p. 896,27–31: 92,8–9
 - p. 897,9–20: 48,2–12
- sacra Constantini IV. imp. ad synodum Romae (CPG 9440; *cf. ibid.*, Reg. n. 248)
 - ACO ser. II, II 2 p. 860,4–7: 860,5–9
 - p. 860,8–9: 860,13
 - p. 860,13–17: 44,8–16
 - p. 864,6–8: 92,8–9
 - p. 864,13–14: 874,20–21
 - p. 864,16–866,4: 876,3–9
- epist. Leonis II. papae ad Constantinum IV. imp. (CPG 9441; *cf.* JE 2118)
 - ACO ser. II, II 2 p. 874,1–3: 480,1–3
 - p. 876,21–23: 732,22–23; 874,18–20
- concilium Constantinopolitanum in Trullo habitum (Quinisextum) (a. 691/692)
 - canones (ACO ser. II, II 4 [2013] p. 21–61; CPG 9444)
 - can. 2, p. 24,2–25,12: 898,4–900,3
 - can. 5, p. 27,6–11: 918,13–16
 - can. 8, p. 28,20–22: 906,8–11
 - can. 17, p. 32,18–27: 910,11–16
 - can. 22, p. 34,10–12: 944,2–4^x
 - can. 27, p. 35,20–23: 916,16–918,3
 - can. 33, p. 38,6–17: 914,14–23
 - can. 46, p. 43,23–31: 920,21–25
 - can. 47, p. 44,2: 922,2–3
 - can. 49, p. 44,13–19: 914,3–11
 - can. 51, p. 45,3–4: 922,28–924,1
 - can. 63, p. 48,17–21: 910,3–7
 - can. 82, p. 54,2–13: 176,10–178,4 (*cf. lat.*); 240,15–26; 344,7–346,2^a (*cf.* 15–16^a);
620,17–622,5; 826,18 *app. crit.*; *cf.* 969,15–16^a
 - , p. 54,4–6: 434,10–11
 - , p. 54,7–13: 434,13–18

- , p. 54,8–13: 444,24–446,5; 462,18–22
 —, p. 54,11–13: 348,2–3; 630,18–20
 —, p. 54,11: 296,16–17

concilium oecumenicum Nicaenum II (a. 787)

- synodi pronuntiatio per chartam relata: 482,4–486,26^a
 definitio fidei: 820,11–828,17^a; cf. 967,26–27^a
 (Tarasii et) synodi epist. ad imp. Constantinum VI. et Irenam (cf. Grumel/Darrouzès, Reg. n. 358): 858,1–868,6
 synodi epist. ad clerum Constantinopolitanum: 870,1–876,10
 canones I–XXII: 898,1–924,13
uide conspectum materiae supra p. 985–988

synodus Constantinopolitana (a. 843)

(ps.-)decretum synodi (ed. Gouillard, TM 2, 1967 p. 293–298)

- l. 13–53: 858,22–862,3
 l. 53–61: 862,15–23
 l. 62–65: 866,9–12
 l. 65–68: 58,1–4
 l. 68–72: 866,12–16
 l. 72–73: 52,19–20
 l. 76–83: 862,3–7
 l. 84–101: 52,21–54,8
 l. 102–105: 52,14–17
 l. 132–136: 866,27–868,1

concilium Florentinum (a. 1436–1445)

acta Graeca, pars I (ed. Gill, Roma 1953)

- p. 83,21–85,13: 820,11–822,19
 p. 85,28–86,14: 852,18–854,2
 p. 86,15–16: 856,4–5
 p. 133,17–24: 236,14–16
 p. 182,3–8: 822,14–16
 p. 208,28–209,2: 748,16–19

Constantinus IV. imp.: *uide concilia* (CPolitanum III [a. 680/681]) *et sub 2 (latina)*

Constantinus VI. imp. et Irene

- sacra ad Hadrianum I. papam (cf. Dölger/Müller, Reg. n. 343a): 5,1–7,8 (*lat.*); cf. 119,18–121,5
 sacra ad synodum (cf. *ibid.* n. 346): 42,1–48,22^a
iussiones memorantur 172,7–18 (cf. *ibid.* n. 343b–c); 928,10–12 (n. 345a); 967,8 (n. 347);
 cf. *etiam* 167,4–5 (*ibid.* n. 343)

Constantinus II. papa: *uide sub 2 (latina)*

Constantinus diaconus et chartophylax CP

laudatio omnium martyrum (CPG 7403; BHG 1191)

c. 1 p. 94,8 Mai (= PG 88, 480 A 1): 572,26^a

c. 15–16 p. 120,7–123,6 Mai (= PG 88, 496 D 6–497 D 7): 574,1–576,4^a

c. 16 p. 124,7–11 Mai (= PG 88, 500 A 12–B 2): 576,4–7^a

constitutiones apostolorum (CPG 1730)

prooem. 2 l. 10–11 Metzger; p. 3,14 Funk I: 40,1–2

VII 16 l. 1–2 Metzger; p. 402,4–5 Funk I: 98,24

VIII 47: *uide* canones apostolorum

Cyrillus Alexandrinus

epistulae:

epist. 1 (ad monachos Aegypti) (CPG 5301), ACO I 1,1 p. 13,21–23: 776,2–5

epist. 17 (ad Nestorium III) (CPG 5317)

ACO I 1,1 p. 35,12–14: 826,1–2

— p. 37,16–17: 258,11–13

— p. 38,22: 260,23–24

— p. 40,22–24 (anathema 1): 758,13–15

— p. 40,25–27 (anathema 2): 758,15–17

— p. 41,28–42,2 (anathema 11): 758,17–21

epist. 32 (ad septem mandatarios) (CPG 5332), ACO I 1,7 p. 137,17–22: 930,9–15

epist. 38 (CPG [5338]): *uide* Iohannes Antiochenus

epist. 39 (ad Iohannem Antiochenum) (CPG 5339)

ACO I 1,4 p. 16,6 (= ACO II 1,1 p. 108,1–2): 868,1–2

epist. 41 (ad Acacium Scythopolitanum) (CPG 5341)

ACO I 1,4 p. 40,3: 296,21–22^a

— p. 47,21–24: 296,23–26^a

— p. 47,30–48,22: 296,26–298,27^a

cf. 678,13–14

epist. 45 (ad Successum ep. Diocaesareae I) (CPG 5345)

ACO I 1,6 p. 151,8: 738,23

— p. 155,27–156,18: 738,24–740,15

cf. 736,29–30 et *infra* florilegium Cyrillianum

epist. 50 (ad Valerianum ep. Iconii) (CPG 5350)

ACO I 1,3 p. 96,19–20 (*Hab.* 2,15): 534,3

epist. 56 (ad Gennadium presb. = canon 7) (CPG 5356)

p. 17,12–24 Schwartz; p. 286,7–287,17 Joannou II: 80,4–17^a

epist. 57 (commonitorium ad Maximum diac. Antiochenum = canon 6) (CPG 5357)

p. 21,14–26 Schwartz; p. 284,19–285,28 Joannou II: 78,16–80,2^a

uaria opera:

apologeticus ad Theodosium imp. (CPG 5224), c. 18, ACO I 1,3 p. 83,24–27: 928,14–17

commentarii in Iohannem (CPG 5208), p. 401,11–12 Pusey I: 276,10

commentarii in Lucam (?); *locus incertus*, cf. (CPG 5207,3: scholia in catenis) PG 72, 624
C 12-D 3: 147,5-7 (*lat.*)

commentarii in Matthaeum (?); *locus non inuentus*, cf. (CPG 5206) fr. 93 l. 7-20 (p. 182)
Reuss: 147,2-4 (*lat.*)

fr. in epist. II ad Corinthios (CPG 5209,2), p. 352-353 Pusey III (= catena codicis Ath.

Pantocr. 28 [CPG C 166,3]): 702,21-33

glaphyra in Pentateuchum (CPG 5201)

in Genesim (lib. II, de Abraham et Melchisedec, c. 3), PG 69, 85 D 11: 288,25-26

libri V contra Nestorium (CPG 5217)

lib. II, c. 1, ACO I 1,6 p. 36,15-16: 658,12-13

lib. III, c. 3, — p. 67,1-2 (*Is.* 63,9): 484,13-14

liber contra Synousiastas (fragmenta) (cf. CPG 5230,1): 740,16-744,13 (cf. 736,29-31)

cf. *infra* florilegium Cyrillianum

contra eos qui Theotocon nolunt confiteri (CPG 5226)

ACO I 1,7 p. 21,19: 870,4

— p. 32,20-21: 954,1-2

florilegium Cyrillianum (ed. Hespel [cf. *part. III p. XXIX*]):

ex epist. 45

c. 36 p. 125,2-4: 738,23

c. 46 p. 127,23-128,2: 738,24-28

c. 47 p. 128,4-8: 740,12-15

ex lib. contra Synousiastas

c. 76 p. 138,5-7: 740,16-17

c. 82 p. 145,7-10: 740,18-21

c. 83 p. 145,12-146,3: 742,4-18

c. 84 p. 146,5-15: 742,24-31

c. 86 p. 148,8-24: 744,1-13

(Ps.-)Cyrillus Alexandrinus

expositio in psalmos (CPG 5202,1), in ps. 113, p. 431,23-31 Mai (= PG 69, 1268 D 2-1269

A 7) = scholion in Ex. 20,3-5 uel Deut. 5,7-9 (*ex catena quadam*): 578,1-8^a (cf.

9-11^a; 576,14)

Cyrillus Hierosolymitanus

catecheses ad illuminandos (CPG 3585,2)

catech. 18, c. 1 l. 19-20 Reischl/Rupp; PG 33, 1017 B 7-8: 774,1

Cyr. Hier. (?), catech. 2:

c. 1 l. 1-2 Dorn (Didaskaleion 3,1914 p. 6) (= rec. A); PG 33, 381 A 1-2: 534,18^a

c. 17 l. 299-308 Dorn (p. 32-34) (= rec. A); PG 33, 421 B 6-C 3: 534,20-26^a

Cyrillus Scythopolitanus

uita Sabae (ed. Schwartz; CPG 7536; BHG 1608)

p. 148,9-152,2: 100,12-106,2^a

p. 148,9-22: 568,9-19^a

p. 157,20–21: 244,2–3
 p. 199,1–17: 94,19–96,2^a

Cyrus Alexandrinus

epist. ad Sergium CPolitanum (CPG 7612; cf. 9400,9)
 ACO ser. II, I p. 172,19–20: 430,10–11
 satisfactio facta inter Cyrum et eos qui erant ex parte Theodosianorum (CPG 7613; cf. 9400,2 et 9432,3)
 ACO ser. II, II 2 p. 596,6–9: 758,7–13
 — p. 600,3–4 (= ACO ser. II, I p. 134,27–28): 664,4–5. 10

Demosthenes

oratio 19: cf. 304,2–3

dialogus Iudaei et Christiani: *uide anonyma opera*

dialogus Maximi cum Theodosio eqs. (CPG 7735; BHG 1233): *uide* Anastasius apocrisiarius

dialogus Moschi de imaginibus: *uide* Moschus mon. et inclusus

(Ps.-)Dionysius Areopagita

de diuinis nominibus (ed. Suchla; CPG 6602)
 II 8 p. 132,14–17: 660,30–662,2
 II 10 p. 134,11: 236,19–20
 VII 2 p. 196,10–11: 236,19–20
 de ecclesiastica hierarchia (ed. Heil/Ritter; CPG 6601)
 I 4 p. 67,6–7: 900,15–16
 III p. 80,11: 880,14
 III 6 p. 84,22–25: 772,28–29
locus dubius: 610,22–25 (cf. 16–17)

doctrina Patrum de incarnatione uerbi (ed. Diekamp; CPG 7781)

c. 1, XI p. 4,1–4: 398,5–10
 c. 5, III p. 34,2: 740,7–15
 c. 20, III p. 124,17–18: 740,7–15
 c. 45, VII p. 327,10: cf. 149,2–6 (*lat.*)
 —, X p. 328,29–31: 294,12–13; cf. 137,2–3 (*lat.*)
 —, XIII p. 329,13: 688,20–690,2
 —, XIV p. 329,14–16: 398,5–10
 —, XVIII p. 330,13–15: 534,17–26

Ephraem Antiochenus

apologia Cyrilli epistulae secundae ad Successum (cf. CPG 6908) *apud* Phot. bibl. 229,
 251 b 31–33 (p. 133) Henry: 740,10–12

Epiphanius Constantiensis

Ἀγκυρωτός (CPG 3744): cf. 710,10–11. 15–16

epist. dogmatica (CPG 3752), fr. 34 Holl (p. 363) = fr. 3 Ostrogorsky (p. 68): 760,9–10
(–12?); cf. 18–19

epist. ad Theodosium imp. (CPG 3750), fr. 28 Holl (p. 362) = fr. 30 Ostrogorsky (p. 73):
708,27–29

panarion (aduersus haereses) (CPG 3745), haer. 65,8,10 p. 12,10–11 Holl III: 151,4–6
(*lat.*)

testamentum ad ciues (CPG 3751), fr. 32–33 Holl (p. 363) = fr. 1–2 Ostrogorsky (p. 67–
68): 706,12–18

Epiphanius diaconus Catanae

sermo laudatorius (cf. *part. III p. VIII–XI*): 878,1–896,26

Episcopi orientales (cf. *infra p. 1069*)

epist. ad Tarasium patr. CP (cf. *part. I p. LIV–LVI*): 244,17–254,13^a

epistula trium patriarcharum orientalium ad Theophilum imp. (BHG 1386)

‘Alternative Ending 2’, c. 9–10 p. 97,4–24 Munitiz (*et al.*, Camberley 1997): 592,11–
594,23

Euagrius Scholasticus

historia ecclesiastica (CPG 7500), lib. IV, c. 27 p. 174,15–175,17 Bidez/Parmentier:
580,24–582,21^a

Euripides

Medea 1236–1250: 306,10–13 (= 724,28–726,1); cf. 308,25

Eusebius Caesariensis

epist. ad Alexandrum Alexandrinum (fragmentum) (CPG 3501), p. 14,1–15,6 Opitz:
734,14–736,2

epist. ad Constantiam Augustam (fragmenta) (CPG 3503; cf. PG 20, 1545–1548 A 11):
730,24–732,16; cf. 560,6–7; 736,24–25 (*locus inc.*). 25–26

epist. ad Euphratorem (fragmenta) (ed. Opitz; CPG 3500)

p. 4,1–10: 560,10–19^a

p. 4,1–2. 4–5: 736,6–8

p. 5,1–3. 7–8: 736,8–12

p. 5,5–10: 562,2–8^a

historia ecclesiastica (ed. Schwartz; CPG 3495)

lib. VI, c. 14,10 p. 552,9: 640,27

lib. VII, c. 18,1–3 p. 672,3–18: 476,27–478,6

—, c. 18,1–2 p. 672,3–16: 434,4–9; 676,26–678,4

—, c. 18,4 p. 672,20–22: 478,10–12

locus non inuentus (commentarius in ps. 15?): 734,12–14 (cf. 11)

Eustathius Antiochenus

in prouertia (fragmentum) (CPG 3366,1) = fr. 130 Declerck (CCSG 51, 2002):

674,20–21

Euthymius Zigabenus

panoplia dogmatica

tit. XI, PG 130, 409 C 10–D 11: 396,8–17

tit. XXII, PG 130, 1168 C 6–8: 826,10–12

(Ps.-)Felix III. papa

epist. ad Petrum Fullonem (CPG 6525; JK 606), ACO III p. 13,20–21; 230,8–9: 264,7–9

florilegia: uide (Ps.-)Anastasius Sinaita (flor. aduersus monotheletas); Cyrillus Alexandrinus (flor. Cyrillianum); doctrina Patrum de incarnatione uerbi; gnomologium Vaticanum; Iohannes Caesariensis; Iohannes Damascenus (orationes de imaginibus tres); Leo I. papa (flor. Leonis); Leontius Neapolitanus; Nicetas hegumenus Medicii

inedita (sc. *Ma, Mo, Pa, Vtp*): *uide in appendice α*

(Ps.-)Gelasius Cyzicenus

historia ecclesiastica (CPG 6034), lib. II, c. 32,8 p. 93,12–22 Hansen: 68,20–70,6

Gennadius Constantinopolitanus

epistula encyclia (CPG 5977; cf. Grumel/Darrouzès, Reg. n. 143), p. 297,30–298,16

Joannou II: 942,20–26^x

Gennadius Scholarius

tractatus de processu spiritus sancti (ed. Petit/Sidéridès/Jugie II, Paris 1929)

I, pars 3, p. 120,5–6: 236,14–16

I, pars 5, p. 216,12–14: 236,14–16

II, pars 2, p. 372,22–23: 236,14–16

II, pars 4, p. 422,9–15: 784,1–6

—, p. 422,17–23: 822,14–19

—, p. 422,28–32: 824,9–13

Georgius Metochites

historia dogmatica (ed. Cozza-Luzi, Roma 1871. 1905)

lib. I, c. 37 l. 10–12: 234,10–11

— l. 12–14: 236,14–16

lib. III, c. 96 l. 12–18: 270,7–11

— l. 18–26: 272,23–274,2

lib. III, c. 97 l. 1–12: 276,5–12

— l. 12–16: 276,16–18

— l. 16–25: 276,21–278,2

— l. 25–37: 280,1–8

Georgius Monachus

chronicon, p. 735, 14–736, 15 de Boor II (Leipzig 1904) (*cf.* rec. P, ed. Afinogenov, Eranos 100, 2002 p. 1–2): 592, 11–594, 23

Georgius Syceota

uita Theodori Syceotae (ed. Festugière; CPG 7973; BHG 1748)

c. 1 l. 1–2: 428, 8^a

c. 8 l. 1–10: 428, 10–17^a

c. 13 l. 1–15: 428, 17–430, 2^a

Germanus I. Constantinopolitanus

epistulae (*ordine positae sec.* Grumel/Darrouzès, Reg.):

epist. ad Gregorium II. papam (*dubium*; *cf. ibid.* n. 325a [*delendum?*]): *cf.* 430, 16 (αὐθις)

cf. (Ps.-)Gregorius II. papa (*ibid.* n. 327)

epist. ad Iohannem ep. Synadorum (CPG 8002; *cf. ibid.* n. 328): 442, 6–450, 5^a

epist. ad Constantinum ep. Nacoliae (CPG 8003; *cf. ibid.* n. 329): 450, 15–452, 18^a

epist. ad Thomam ep. Claudiupoleos (CPG 8004; *cf. ibid.* n. 330): 452, 23–478, 20^a

(Ps.-)Germanus I. Constantinopolitanus

de haeresibus et synodis (CPG 8020)

c. 37, PG 98, 76 A 3–8: 930, 16–19

c. 39, —, 76 C 3–6: 478, 21–480, 1

gnomologium Vaticanum

n. 137 Sternbach (Berlin 1963): 248, 8–9

(Ps.-)Gregorius II. papa

epist. ad Germanum I. CPolitanum (CPG 8006; JE 2181; *cf.* Grumel/Darrouzès, Reg.

n. 327; *part. II p. VII adn. 3*): 430, 4–442, 2^a

Gregorius Nazianzenus

carmina (CPG 3035 [carm. I 2], 3036 [carm. II 1]):

carm. I 2, 10, 184 Crimi: 300, 5^a

—, 793–807 Crimi: 300, 6–20^a (*cf.* 308, 9)

cf. 678, 9–10

carm. I 2, 31, 39–40 (PG 37, 913 A 13–14): 712, 16–17 (*cf.* 10–12. 18–20; 714, 11–12)

(Ps.-)Greg. Naz., carm. I 2, 32, 121 (PG 37, 925 A 8): 670, 9–10

carm. II 1, 11 (BHG 730a), 229–230 Jungck: 248, 8–9

carm. II 1, 50, 9–10 (PG 37, 1386 A 3–4): 664, 26

epistulae (theologicae, ed. Gallay/Jourjon; CPG 3032):

epist. 101 (= epist. 1 ad Cledonium = theol. 1)

§ 25 l. 3: 616, 27; 758, 25

§ 34 l. 3: 660, 6; 736, 17–18

§ 35 l. 4–5: 780, 15–16

epist. 102 (= epist. 2 ad Cledonium = theol. 2), § 8 l. 3–4: 114, 18–19

orationes (CPG 3010 *et* suppl. 3010,2–45):

or. 2 (apologetica) (ed. Bernardi; BHG 730c)

c. 77 l. 16–18: 790,26–28

— l. 18: 792,2

or. 4 (contra Iulianum I) (ed. Bernardi)

c. 3 l. 6: 784,12

c. 54 l. 7: 454,3–4

c. 70 l. 6–7: 890,19

— l. 7–8: 890,18

or. 5 (contra Iulianum II) (ed. Bernardi), c. 23 l. 18: 654,11

or. 6 (de pace I) (ed. Calvet-Sebasti)

c. 4 l. 10–14: 10,15–18; 242,25–27

c. 19 l. 6: 664,19–20

c. 22 l. 9–10: 440,24–442,1

or. 14 (de pauperum amore), c. 19, PG 35, 881 B 4–6: 714,5–6

or. 16 (in patrem tacentem)

c. 1, PG 35, 936 B 4: 964,18–19

c. 19, —, 960 C 13–14: 959,13

or. 18 (funebri in patrem) (BHG 714), c. 6, PG 35, 992 C 8: 756,6

or. 23 (de pace III) (ed. Mossay/Lafontaine), c. 11 l. 15–16: 468,1–2

or. 30 (theologica IV) (ed. Gallay/Jourjon)

c. 8 l. 9–10: 654,1–2; 764,29–30

c. 12 l. 5: 260,7–8

c. 20 l. 19–20: 774,1

or. 33 (aduersus Arianos) (ed. Moerschini/Gallay), c. 1 l. 5–6: 664,19

or. 34 (in Aegyptiorum aduentum) (ed. Moerschini/Gallay), c. 4 l. 1: 236,11–12

or. 38 (in theophania) (ed. Moerschini/Gallay; BHG 1921)

c. 2 l. 16–17: 662,28–29

c. 8 l. 14–20: 686,7–11

c. 13 l. 21–22: 576,2–3

— l. 25–26: 256,25–26

— l. 28–29: 662,29

c. 15 l. 2–3: 266,10

c. 17 l. 6–7: 728,7; 788,30–31; 864,17–18

or. 39 (in sancta lumina) (ed. Moerschini/Gallay; BHG 1938)

c. 5 l. 5: 672,19

c. 11 l. 18–19: 484,7–8

— l. 23–25: 666,20–22

c. 12 l. 1–3 (*1 Cor.* 8,6): 466,28–30

or. 40 (in sanctum baptismum) (ed. Moerschini/Gallay; BHG 1947)

c. 45 l. 33–36: 758,27–760,1

or. 41 (in pentecosten) (ed. Moerschini/Gallay), c. 13 l. 3–6: 656,9–11

or. 43 (in Basilium) (ed. Bernardi; BHG 245)

c. 20 l. 9–10: 248,8–9

c. 36 l. 1–2: 892,25

or. 45 (in sanctum pascha II)

c. 4, PG 36, 628 C 8–15: **686,7–11**

c. 13, —, 641 A 3: 766,24

c. 27, —, 660 C 2–3: 266,10

(Ps.-)Gregorius Nazianzenus, carmen I 2, 32 (CPG 3035): *vide supra*

Gregorius Nyssenus

in Basilium fratrem (ed. Lendle; CPG 3185; BHG 244)

p. 114,17–115,23: **626,7–628,5** (cf. 628,21–22. 31)

p. 114,24–115,6: 624,8–14

p. 115,6: cf. 628,26–29

in Canticum canticorum (CPG 3158), homilia I p. 28,7–13 Langerbeck: **137,5–9** (*lat.*)

de deitate filii et spiritus sancti et in Abraham (ed. Rhein; CPG 3192; BHG 2354)

p. 117,4: **294,10^a**

p. 138,20–139,11: **294,12–19^a**; 466,1–4

p. 138,20–139,3: **137,2–3** (*lat.*); **744,19–21**

cf. 466,2; 678,7–9

dialogus de anima et resurrectione (ed. Spira/Mühlenberg, GNO III 3 [2014]; CPG 3149)

p. 39,17–40,2: 686,22–23

p. 121,2–3: 880,10–11

contra Eunomium libri (CPG 3135), lib. II, § 236 p. 295,5–6 Jaeger: 964,14–15

de uirginitate (ed. Aubineau; ed. Cavaros; CPG 3165)

c. 20,4 l. 40 Au.; p. 328,7 Ca.: 242,20

c. 23,6 l. 22–23 Au.; p. 340,16–17 Ca.: 234,22–23

Hadrianus I. papa: *vide sub 2 (latina)*

Heraclius imp.

nouellae (ed. Konidaris, Fontes Minores V, Frankfurt 1982)

nou. 1 (cf. Dölger/Müller, Reg. n. 165), p. 66 l. 55–64: 904,4–17

nou. 2 (cf. *ibid.* n. 172a), p. 76 l. 61–76: 910,11–16

—, p. 76–78 l. 76–87: 916,3–9

nou. 3 (cf. *ibid.* n. 175), p. 82–84 l. 44–67: 904,4–17

Hieronimus presb. Hierosolymitanus

dialogus de s. trinitate inter Iudaeum et Christianum (CPG 7815) (*apud* Ioh. Dam. imag.

III 125; in *florilegiis* Mo f. 225^r et Ma f. 21^r): **161,1–5** (*lat.*)

Homerus, Ilias

1,249: 708,34

2,246: 784,24

2,275: 784,24

5,442: 484,21

13,824: 784,24

19,258: 460,20–21

Ibas Edessenus

epist. ad Marim Persam (CPG 6500; *cf.* 8902,4), ACO II 1,3 p. 34,20–21: 280,12–13
cf. 262,12; 642,1; 710,25–30

Ignatius Diaconus

uita Tarasii patr. CP (BHG 1698), § 29–30 (p. 104–107) Efthymiadis: *cf. part. III p. X adn. 20 (et p. XXIX)*

Iob Antiochenus: *uide* epistula trium patriarcharum *eqs.*

Iohannes Antiochenus

epist. ad Cyrillum Alexandrinum de pace (= Cyr. epist. 38) (CPG 6310 = [5338]), ACO I 1,4 p. 8,27–9,5: 260,19–22
 relatio ad imperatores (CPG 6333), ACO I 1,7 p. 157,24–26: 38,9–12

Iohannes XI. Beccus patr. CP

epist. ad papam Iohannem XXI. (*cf.* Laurent, Reg. n. 1432), p. 485,9–10 Laurent/Darrouzès (AOC 16, 1976): 236,14–16

Iohannes Caesariensis

aduersus Aphthartodocetas (CPG 6857), flor. II 20, l. 203–207 (p. 76) Richard: 738,24–27

Iohannes Chrysostomus

in epist. II ad Corinthios homiliae (CPG 4429)
 hom. 10, p. 120 (508 C 6–D 4) Field: 704,12–16
 hom. 11, p. 128 (514 C 1–E 8) Field: 702,1–19
 de s. Meletio Antiocheno (CPG 4345; BHG 1244)
 c. 1, PG 50, 515,4–6: 290,6–7^a
 —, 516,15–32: 290,9–19^a (*cf.* 308,10)
cf. 678,10–12; 969,11–12^a
 in psalmum 145 (CPG 4415), c. 2, PG 55, 521,27–30 = ecloga 6 (CPG 4684), PG 63, 607, 29–33: 714,18–20
 Ioh. Chrys. (?), oratio in Abraham *apud* Niceph. refut., c. 146 l. 13–14 (*ex florilegio synodi a. 815 habitae*): 690,13–14

(Ps.-)Iohannes Chrysostomus

liturgia (ed. Brightman; CPG 4686)
 p. 329,12–14: 656,15–16
 p. 331,12–13: 656,15–16
 p. 369,27–29: 610,22–23
 in pentecosten sermo 1 (CPG 4536), PG 52, 803,32–33 (43–44): 58,21–22
 in psalmum 118 homilia 1 (CPG 4552; *saec. IX?*), c. 1, PG 55, 676,10–12: 714,5–6
cf. Seuerianus Gabalensis

Iohannes Damascenus

orationes de imaginibus tres (ed. Kotter III; CPG 8045; BHG 1391e–g; *cf. part. II*
p. XIII–XV):

- I 34: 412,12–414,2
 I 35 l. 1–7: 398,5–10
 I 44: 688,20–22
 I 46: 688,22–690,2; *cf. 141,1–5 (lat.)*
 I 52: 294,8–19
 – l. 5–7: *cf. 137,2–3 (lat.)*
 I 54: 356,2–5
 I 56 l. 2–7: 356,5–9
 – l. 9–14: 360,3–6
 – l. 14–15: 368,17–19
 – l. 21–26: 364,6–9
 – l. 27–36: 362,19–364,4
 – l. 36–54: 366,3–14
 – l. 58–62: 368,1–4
 – l. 62–64: 368,13–15
 – l. 64–78: 368,4–13
 I 63: *cf. 422,1–426,3*
 I 64: 380,11–382,13 (*cf. 584,15–586,11*)
- II 12 l. 27–29: *cf. 165,4–5 (lat.)*
 II 30: 412,12–414,2
 II 31 l. 1–7: 398,5–10
 II 40: 688,20–22
 II 42: 688,22–690,2; *cf. 141,1–5 (lat.)*
 II 44 (l. 2) *addit. in cod. F:* 398,15–400,7
 II 48: 294,8–19
 – l. 5–7: *cf. 137,2–3 (lat.)*
 II 50: 356,2–5
 II 52 l. 2–7: 356,5–9
 – l. 9–14: 360,3–6
 – l. 14–15: 368,17–19
 – l. 21–26: 364,6–9
 – l. 27–36: 362,19–364,4
 – l. 36–54: 366,3–14
 – (l. 57) *addit. in cod. F:* 366,14–368,1
 – l. 58–62: 368,1–4
 – l. 62–64 *et addit. in cod. F:* 368,13–17
 – l. 64–78: 368,4–13
 II 59: *cf. 422,1–426,3*
 II 60: 292,8–14
 II 61 l. 4–5: 748,7–8
- II 62: 290,5–19
 II 65: 340,17–342,1
 II 66: 374,1–12
 II 67: 380,11–382,13 (*cf. 584,15–586,11*)
- III 13 l. 5–20: 380,12–382,1 (*cf. 584,16–25*)
 III 24–25: 268,1–2
 III 46: 412,12–414,2
 III 47: 688,22–690,2; *cf. 141,1–5 (lat.)*
 III 48 l. 1–7: 398,5–10
 III 50: 294,8–19
 – l. 5–7: *cf. 137,2–3 (lat.)*
 III 55 l. 4–9: 404,3–5
 III 69 l. 3–17: 476,27–478,6
 – l. 3–15: 434,4–9; 676,26–678,4
 – l. 19–20: 478,10–12
 III 73: 440,2–7; *cf. 153,1–159,21 (lat.)*
 III 84: 348,18–350,12
 III 86: 350,15–352,8
 III 87 l. 2–18: 352,23–354,13
 – l. 18–29: 356,1–11
 – l. 29–43: 356,13–358,8
 III 88 l. 6–17: 362,12–18
 III 89 l. 1–8: 368,4–11
 – l. 9–16: 368,17–22
 III 92: 408,5–410,3
 III 105: 292,8–14
 III 106: 688,20–690,2
 – l. 5–9: *cf. 141,1–5 (lat.)*
 III 109: 300,6–20
 III 114 l. 12–23: 396,8–17
 III 116 l. 1–2. 5–8: *cf. 151,1–3 (lat.)*
 III 122: 394,4–7; *cf. 145,4–6 (lat.)*
 III 125: *cf. 161,1–5 (lat.)*
 III 127 l. 1–6: 374,1–8
 III 131: 340,16–342,1
 III 132 l. 7–17: 376,19–378,9
 – l. 30–36: 378,9–14
 III 135: 422,14–424,22
 III 137: 344,7–346,2

uaria opera:

commentarius in epist. II ad Corinthios (CPG 8079), l. 546–551 Volk (PTS 68, 2013):

704,12–16

dialogus contra Manichaeos (ed. Kotter IV; CPG 8048)

c. 16 l. 2–3: 256,25–26

c. 22 l. 22–23: 256,25–26

de duabus in Christo uoluntatibus (ed. Kotter IV; CPG 8052), c. 42 l. 5–6: 262,25

expositio fidei (ed. Kotter II; CPG 8043)

c. 8 l. 204–206: 236,19–20

c. 88 l. 19–27: 264,14–20

c. 17 l. 31–36: 544,10–13

— l. 34–37: 264,20–23

c. 26 l. 61–70: 961,11–20

— l. 46–48: 264,23–26

c. 46 l. 22–24: 256,23–25

c. 89 l. 2–15: 266,23–28

— l. 22–23: 576,1–2

— l. 16–20: 266,28–268,1

— l. 34–40: 256,26–258,4

— l. 24–48: 266,2–23

c. 47 l. 2–5: 258,4–6

homilia I in dormitionem b. uirginis Mariae (ed. Kotter V; CPG 8061; BHG 1114)

c. 3 l. 38–41: 258,6–8

laudatio in s. Iohannem Chrysostomum (ed. Kotter V; CPG 8064; BHG 879)

c. 3 l. 5–7: 256,2–4

sacra parallela (CPG 8056,2.1)

PG 95, 1121 D 4–6: 714,5–6

—, 1564 C 8–9: 646,18–19

PG 96, 436 A 3–4: 774,28

(Ps.-)Iohannes Damascenus

epist. ad Theophilum imp. (CPG 8115; BHG 1387), c. 9b–c, p. 159,13–161,13 Munitiz

(*et al.*): 592,11–594,23

aduersus iconoclastas (CPG 8121): *uide anonyma opera*

de sacris imaginibus contra Constantinum Cabalinum (CPG 8114; BHG 1387e)

c. 3, PG 95, 317 A 8–12: 394,4–7

c. 5, —, 320 D 6–321 A 15: 344,7–346,2

c. 16, —, 332 C 13–D 4: 606,25–608,5

cf. Iohannes Hierosolymitanus

de uirtutibus et uitiiis (CPG 8111), PG 95, 96 D 3–4: 963,7–8

Iohannes Diacrinomenus

historia ecclesiastica (ed. Hansen; CPG 7509), fr. 2 p. 155,2–156,9: 566,12–24^a

cf. epit. 550 p. 155,26–27: 566,13–24

Iohannes Eugenius

antirrheticus aduersus decretum concilii Florentini, c. 28 p. 123,16–124,1 Rossidou-

Koutsou (Nikosia 2006): 822,14–19

Iohannes Gabalensis

uita Seueri Antiocheni (fragmentum) (CPG 7525): 570,14–21^a

Iohannes Hierosolymitanus

epist. ad Constantinum Copronymum (BHG 1387f–g)

Pa f. 240^v–241^r: *cf.* 394,4–7*Pa* f. 243^r: *cf.* 344,6–346,2*cf.* (Ps.-)Iohannes Damascenus (de sacris imaginibus)aduersus iconoclastas (CPG 8121°): *uide anonyma opera*

Iohannes Moschus

pratium spirituale (CPG 7376; BHG 1442)

c. 45 (= BHGⁿ 1444u; inc. b, des. b), PG 87³, 2900 B 1–D 3: 380,12–382,13^a; 584,16–586,11^a; *cf.* 678,15 (Σωφρόνιος)c. 81, PG 87³, 2940 A 5–B 6: 586,13–22^ac. 180 (= BHGⁿ 1076rb; inc. b, des. b), PG 87³, 3052 A 1–C 11: 588,2–590,3^aIohannes Scholasticus, synagoga L. titulorum (CPG 7550): *uide in appendice β*

Iohannes Syncellus

narratio (p. 312–313 Combefis [*ex Pa* f. 280^v–281^v] = PG 109, 517–520 = *Theophanes continuatus* p. 481–484 Bekker; *cf. part. II p. X et p. 590, app. font.*): 590,23–594,23^a

Iohannes I. Thessalonicensis

sermo contra gentiles (fragmentum) (CPG 7923): 542,1–544,17^a; *cf.* 969,12–13^aIrene: *uide* Constantinus VI. imp. et Irene

Isidorus metr. Kieuiensis

sermones inter concilium Florentinum conscripti, sermo 3 p. 32,16–21 Candal/Hofmann (Roma 1971): 822,14–16

Isidorus Pelusiota

epistulae (CPG 5557), epist. IV 73, PG 78, 1133 A 10–11: 64,6–7

Iustinianus I. imp.

codex Iustinianus (ed. [min.] Krüger, 1915; CPG 6893)

1,2,24 pr. et 1–2 p. 17: 912,12–25

1,3,38 (39) pr. p. 24: 920,13–17

1,3,41 (42),22 p. 27: 900,23–25

1,3,43 (44) p. 29–30: 920,21–922,8

1,10,1 p. 62 (*lat. tantum*): 908,20–211,12,1 p. 65 (*lat. tantum*): 908,16–19

edictum contra Origenem (CPG 6880), ACO III p. 214,4–5: 774,12

epist. contra tria capitula (CPG 6882), p. 58,26 Schwartz: 256,25–26

nouellae (ed. Schöll/Kroll; CPG 6893)

3,2 pr. p. 21,28–30: 922,12–14

5,4 p. 32,13–19: 920,13–17

5,7 p. 33,14–19: 922,12–14
 — p. 33,14–18: 920,13–17
 6 praef. p. 35,27–36,1: 5,3–8 (*lat.*); **246,14–16**
 6,1,8 p. 37,30–38,2: 900,7–19
 6,4 p. 42,10–22: 900,7–19
 7,11 p. 61,12–35: 914,3–11
 37,7 p. 245,15–17 (*lat. tantum*): 908,20–21
 120,1 pr. p. 578,13–24: 912,12–25
 120,7,1 p. 586,17–23: 914,3–11
 123,1 pr. p. 594,12: 900,7–19
 —,1,2 p. 595,9–12: 900,7–19
 —,3 p. 598,17–24: 902,12–14
 —,6 p. 599,23–29: 910,16–22
 —,11 pr. p. 603,18–28: 902,16–22
 —,12 p. 604,8–9: 900,7–19
 —,16 p. 606,17–607,20: 902,12–14
 —,29 p. 615,26–616,16: 918,13–16
 —,36 p. 619,26–620,6: 920,21–922,8
 131,7 p. 657,8–17: 918,6–10
 133,3 pr. p. 669,26–670,10: 920,21–922,8
 137,4 p. 698,3–16: 906,7–11

leges (*sc. praeter canones*): *uide* Heraclius imp.; Iustinianus I. imp.

Leo I. papa

florilegium Leonis (*cf.* CPG [8922]), ACO II 1,1 p. 22,6: 266,10

Leo II. papa: *uide concilia* (CPolitanum III [a. 680/681])

Leontius Neapolitanus

contra Iudaeos oratio V (CPG 7885)

p. 66–72 Déroche; p. 403–417 Déroche² (*cf. part. II p. XXVII*): **348,18–370,3^a**

l. 60–61 (p. 68 D.; p. 407 D.²): 434,3–4; 470,23–24; 478,9–10

l. 114–116 (p. 69 D.; p. 411 D.²): 448,4–6

l. 162–170 (p. 70 D.; p. 415 D.²): 438,17–440,2

in florilegiis (*cf. part. II p. 348, app. testim.*):

Γ (p. 82–83 D.; p. 421–422 D.²): 364,6–366,11

Δ¹ (p. 80–81 D.; p. 419–420 D.²): 352,23–354,13

Δ² (p. 81 D.; p. 420 D.²): 356,11–17

Δ³ (p. 82 D.; p. 421 D.²): 358,7–12

Φ¹ (p. 81 D.; p. 420 D.²): 356,2–9

Φ² (p. 82 D.; p. 421 D.²): 360,3–6

Φ³ (p. 82 D.; p. 421 D.²): 362,19–364,4

Φ⁴ (p. 82 D.; p. 421 D.²): 364,6–9

Φ⁵ (p. 83 D.; p. 422 D.²): 366,3–14

- ϕ^6 (p. 83 D.; p. 422 D.²): 366,14–368,1
 ϕ^7 (p. 83 D.; p. 422 D.²): 368,1–4
 ϕ^8 (p. 84 D.; p. 423 D.²): 368,4–13
 ϕ^9 (p. 84 D.; p. 423 D.²): 368,13–17
 ϕ^{10} (p. 84 D.; p. 423 D.²): 368,17–19
 ψ^1 (p. 79–80 D.; p. 418–419 D.²): 348,20–350,12
 ψ^3 (p. 80 D.; p. 419 D.²): 350,15–352,8
 ψ^4 (p. 80 D.; p. 419 D.²): 352,23–354,13
 ψ^5 (p. 81 D.; p. 420 D.²): 356,1–11
 ψ^6 (p. 81–82 D.; p. 420–421 D.²): 356,13–358,8
 ψ^7 (p. 82 D.; p. 421 D.²): 362,12–18
 ψ^8 (p. 84 D.; p. 423 D.²): 368,4–11
 ψ^9 (p. 84 D.; p. 423 D.²): 368,17–22
accidunt Pa f. 266^v–269^v, *Mo* f. 171^v–177^r (cf. in appendice α)
enumerantur alia Leontii opera: 370,6–9
 uita Iohannis Eleemosynarii (CPG 7882; BHGⁿ 886–886d): cf. 370,7–8
 uita Symeonis Sali (CPG 7883; BHGⁿ 1677–1677bb): cf. 370,8–9

Martinus I. papa: *uide concilia* (Lateranense [a. 649])

Matthaeus Blastares

syntagma alphabeticum, littera E, c. 6 p. 247,20–22 Rhalles/Potles VI (= PG 144, 1269 A 9–11): 826,10–12

Maximus Confessor

mystagogia (ed. Boudignon, CCSG 69, 2011; CPG 7704)
 prooem. l. 103–106: 604,3–6
 c. 2 l. 241–257: 960,25–32
 — l. 255–257: 678,20–21; 824,28–29
 dialogus Maximi cum Theodosio eqs. (CPG 7735; BHG 1233): *uide* Anastasius apocris.

Menander

sententiae (*ex codicibus ductae*), sent. 7 Jäkel (Leipzig 1964): 646,18–19

miracula s. Anastasii Persae (ed. Flusin, Paris 1992; BHG 89g–90)

prooem. l. 1: 312,19^a
 c. 7 l. 1–45: 312,20–316,2^a

miracula ss. Cosmae et Damiani (ed. Deubner; BHG 385–392)

mir. 13 l. 1–37 (= BHG 387, exc.; cf. BHGⁿ 387i I): 388,2–390,8^a
 mir. 15 l. 1–27 (= BHG 387, exc.; cf. BHGⁿ 387i II): 392,2–23^a
 mir. 30 l. 1–26 (= BHG 389h): 386,2–23^a

Moschus mon. et inclusus

dialogus de imaginibus, l. 25–48 Alexakis (DOP 52, 1998 p. 190–191): 436,19–438,7

Nicephorus I. Constantinopolitanus

antirrhethici I–III aduersus Constantinum Copronymum (*cf. part. II p. XXXIV*)

I, c. 30, PG 100, 280 B 9–10: 398,7

—, 280 B 10–11: 396,14

II, c. 16, PG 100, 364 C–365 A: 304,2–308,4; 724,5–726,22

—, 364 C 9–10: 722,9

III, c. 17, PG 100, 401 A 2–9: 300,6–20

III, c. 18, —, 404 A 1–6: 398,7–10

III, c. 22, —, 409 C 1–8: 400,3–7

III, c. 84, —, 528 D 1–532 A 7: 592,11–594,23

antirrheticus aduersus iconomachos (ed. Pitra [*cf. part. II p. XXXIV*])

c. 14 p. 271,12–35; 272,7–28: 334,18–336,14

apologeticus minor, p. 7,1–9 Mai (*cf. part. III p. XXX*): 852,21–854,4aduersus Epiphanidem (ed. Pitra [*cf. part. III p. XXX*])

c. 4 p. 301,12–13: 706,16

c. 5 p. 303,18–20: 760,9–10 (*cf. 18–19*)

c. 7 p. 312,28–30: 396,14–16

— p. 312,30–34: 400,3–7

— p. 313,38–314,5: 412,14–414,2

c. 15 p. 340,20–24: 708,27–29

c. 17 p. 346,21–24: 616,12–14; 780,9–10

c. 18 p. 350,3–15: 476,27–478,8

— p. 350,16–19: 478,10–12

— p. 350,31–35: 294,12–13

— p. 350,40–351,6: 292,12–14

— p. 351,30–35: 412,14–414,2

c. 24 p. 366,26–27: 712,10–11 (*cf. 18*)c. 25 p. 369,8–22 (*cf. p. 368,34–369,8*): 336,4–13

c. 29 p. 371,10–31: 352,23–354,13

— p. 371,32–372,7: 356,11–17

— p. 372,8–16: 358,7–12

— p. 372,20–25: 718,13–15

— p. 372,25–26: 728,14–20

contra Eusebium (ed. Pitra [*cf. part. III p. XXX*])

c. 3 p. 375,27–376,10: 592,11–594,23

c. 11 p. 392,2–5: 730,26–28

c. 18 p. 403,27–30: 730,28–29

— p. 403,31–404,1: 732,1–4

c. 20 p. 405,10–14: 732,4–6

c. 21 p. 409,11–14: 732,6–8

c. 22 p. 410,3–13: 732,8–13

c. 63 p. 472,27–473,18: 626,8–17

— p. 473,27–474,3 (scholion): 628,25–28

— p. 474,5–33: 626,17–628,5

— p. 476,12–14: 716,16–18

- c. 66 p. 484,30: 738,24-25
 — p. 484,32: 740,4-15
 c. 70 p. 491,37-492,40: 476,27-478,8
 c. 71 p. 493,3-6: 478,10-12

refutatio et euersio definitionis synodalis anni 815 (ed. Featherstone [*cf. part. III p. XXX*])

c. 7 l. 4-5: 616,6-7	c. 92 l. 314-315: 374,1-12
c. 13 l. 15-24: 620,13-622,2	c. 93 l. 3-14: 728,14-20
c. 18 l. 8-24: 344,7-346,2	c. 97 l. 2-6: 292,12-14
— l. 42-45: 746,5-7	c. 98 l. 2-10: 290,13-19
— l. 45-49: 750,4-6	c. 100 l. 11-24: 412,14-414,2
— l. 49-51: 750,6-9	c. 101 l. 4-14: 294,12-19
c. 19 l. 4-12: 626,2-5	c. 105 l. 8-86: 304,2-308,4
— l. 16-24: 624,8-14	— l. 23-86: 724,5-726,22
— l. 26-36: 630,5-12	c. 107 l. 4-8: 728,15-17
— l. 36-38: 632,27-28	c. 108 l. 4-9: 688,22-690,2
— l. 38-44: 634,23-27	c. 110 l. 5-15: 300,6-20
c. 26 l. 37-41: 826,4-10	c. 114 l. 18-21: 718,13-15
c. 34 l. 2-10: 690,5-13	c. 123 l. 11-16: 398,5-10
— l. 56-59: 826,4-10	c. 124 l. 6-12: 400,3-7
c. 37 l. 3-9. 23-25: 666,14-16	c. 129 l. 5-6: 758,28-760,1
c. 46 l. 9-10: 730,28-29	c. 138 l. 3-6: 712,10-12. 18-20
— l. 10-13: 732,1-4	c. 142 l. 3-4: 712,17
— l. 20-23: 732,4-6	— l. 15-19: 624,8-14
c. 47 l. 11-14: 856,1-4	c. 146 l. 13-14: 690,13-14
c. 66 l. 5-7: 666,18-20	c. 149 l. 6-10: 714,18-20
c. 71 l. 65-68: 240,11-12	c. 154 l. 35-41: 336,4-8
c. 74 l. 31-32: 666,4-5 (<i>cf.</i> 750, 26-27)	— l. 41-42: 338,1-2
c. 75 l. 1: 602,8	c. 155 l. 2-35: 334,18-336,17
c. 82 l. 6-14: <i>cf.</i> 64,3-6	c. 156 l. 5-9: 332,13-16
c. 85 l. 4-6. 28-29: 722,9-11	c. 158 l. 3-12: 706,12-16
— l. 17-43: 722,4-11	c. 173 l. 16-19: 732,4-6
c. 88 l. 7-12: 302,11-14	c. 198 l. 26-30: 708,27-29
c. 92 l. 21-307: 348,18-370,2	c. 200 l. 8-15: 476,27-478,8
	— l. 15-17: 478,10-12

Nicetas hegumenus Medicii

florilegium (ed. Thümmel, ed. Alexakis [*cf. part. III p. XXVI*])

n. 5: 396,16-17	n. 15: 292,12-13
n. 6: 412,19-414,2	n. 16 (l. 2-4 Al.): 748,7-8
n. 7: 398,7. 9-10	n. 18: 290,15-17
n. 8 (l. 1-2 Al.): 402,9-10	n. 20: 150,5-6
n. 8 (l. 2-5 Al.): 138,10-12	n. 24: 374,8-12
n. 11: 300,18-20	n. 26: 536,8-9. 27-538,4
n. 13: 294,12-13	n. 27: 344,7-8

Nilus Ancyranus

epistulae (CPG 6043):

epist. IV 61 (ad Olympiodorum praefectum), PG 79, 577 B–580 A: 334,18–336,22^a(cf. 27; 338,1–2; 340,1–2^a); cf. 969,14–15^aepist. IV 62 (ad Heliodorum silentiarium), PG 79, 580 B–581 B: 330,14–332,26^a

Nilus Cabasilas

orationes quinque de spiritu sancto (ed. Kislas, Paris 2001)

or. 5, c. 18 l. 5–26: 822,14–824,3

— l. 27–30: 852,23–25

nouellae: *uide* Heraclius imp.; Iustinianus I. imp.Νουθεσία γέροντος (*trad. in Mo* f. 142^r–171^v; ed. Mitsides, Leukosia 1989; ed. Melioranskij, St. Petersburg 1901)

l. 750–755 Mi. (p. XXVIII Me.): 570,2–6

l. 900–912 Mi. (p. XXXIII Me.): 402,2–12; cf. 139,1–11 (*lat.*)

l. 914–919 Mi. (p. XXXIII Me.): 398,7–10

l. 920–922 Mi. (p. XXXIII Me.): 394,4–7; cf. 145,4–7 (*lat.*)l. 943–944 Mi. (p. XXXIV Me.): 294,12–13; cf. 137,2–3 (*lat.*)

l. 967–981 Mi. (p. XXXV Me.): 344,7–346,2

l. 984–990 Mi. (p. XXXV–XXXVI Me.): 538,10–15

l. 992–999 Mi. (p. XXXVI Me.): 538,20–540,2

Origenes

contra Celsum (CPG 1476), VI 18 p. 396,11–19 Marcovich (Leiden/Boston/Köln 2001):
288,12–13

Palladius

dialogus de uita Iohannis Chrysostomi (CPG 6037; BHG 870), c. 15 l. 1–41 Malingrey/
Leclercq: 940,5–942,5^x

(Ps.-)Pamphilus Caesariensis

ex apostolorum synodo Antiochiae celebrata (CPG suppl. 1717), canon 4, p. 144,19–146,1
Funk II: 64,4–6

passio Procopii martyris (ed. Papadopoulos-Kerameus; BHG 1577)

c. 1 p. 1,1–2: 426,10^ac. 4 p. 5,20–29: 426,12–18^a— p. 6,10–28: 426,19–428,4^a

Paulus II. Constantinopolitanus

epist. ad Theodorum papam (CPG 7620; cf. 9401,1), ACO ser. II, I p. 202,15–16:
604,13–15

Photinus presb. CP

uita Iohannis Ieiunatoris (fragmentum) (CPG 7971; BHG 893): 414,4–420,23^a

Photius

epist. 284, l. 1839–1841 Laourdas/Westerink III (Leipzig 1985): 740,10–12

pratum spirituale (CPG 7376; BHG 1442): *uide* Iohannes Moschus

Rufinus Aquileiensis

Eusebii ecclesiasticae historiae continuatio, lib. X, c. 29–30 (*uersio gr. antiqua?* cf. p. 991, 14–992,14 Mommsen; CPG 3495): 88,10–90,(1)2^a

Seuerianus Gabalensis

homilia de legislatore (CPG 4192), *sub nomine Iohannis Chrysostomi tradita*

c. 1, PG 56, 397,3–4: 292,10^a; 716,6–7

c. 6, PG 56, 407,43–48: 292,12–14^a (cf. 16. 18–19); 432,22–434,1; 716,7–10

—, 407,43–45: 66,7–8; 744,21–22

cf. 678,12–13

homilia de lotione pedum (ed. Wenger; ed. Wallach [cf. *part. III p. XXV*]; CPG 4216) =

(Ps.-)Iohannes Chrysostomus, homilia in quinta feria paschae

§ 8–9 p. 226 We.; p. 96 Wa.: 145,1–7 (*lat.*); 394,2–8^a

§ 9 p. 226 We.; p. 96 Wa.: 58,12–14

de sigillis sermo (CPG 4209; BHG 2351) = (Ps.-)Iohannes Chrysostomus, enarratio in parabolam seminis (cf. CPG 4495,24)

c. 6, PG 63, 544,7–15: 143,2–7 (*lat.*); 360,24–362,1

—, 544,9–10: 748,7–8

Socrates Scholasticus

historia ecclesiastica (ed. Hansen; CPG 6028)

lib. II, c. 18,7 p. 112,7–9: 90,5–6

—, c. 20,10–13 p. 118,18–119,14: 90,9–13

—, c. 27,7 p. 137,8–10: 98,7–8^a (cf. 6 Πουφίτου)

—, c. 38,2 p. 164,1–2: 98,8–9^a

lib. III, c. 7,1 p. 197,12–14: 88,10–11

Sophronius Alexandrinus

de sacris imaginibus, cod. Harl. 5665 (cf. *part. I p. IX–X*)

f. 21^{r-v}: 688,20–690,2

f. 22^v: 298,15–24

Sophronius Hierosolymitanus

epist. synodica ad Sergium CPolitanum (CPG 7635; cf. 9430,1)

ACO ser. II, II 1 p. 414,9–16: 234,14–22

— p. 416,3–6: 236,5–8

— p. 416,20: 284,9

- p. 418,3–4: 236,12
- p. 418,6–18: 254,15–256,2
- p. 418,12: 236,16
- p. 418,21–420,14: 256,4–12
- p. 422,3–5: 256,12–13
- p. 422,11–15: 256,13–18
- p. 436,16–17: 260,23–24
- p. 480,3–4: 264,7–9

laudes in ss. Cyrum et Iohannem (CPG 7645; BHG 476)

p. 26,12–24 Bringel (PO 226, 2008): 376,6–15^a; *cf.* 678,15

narratio miraculorum ss. Cyri et Iohannis (ed. Fernández Marcos; CPG 7646; BHG 478)

- mir. 36 l. 2 (p. 322): 376,17^a
- l. 225–236 (p. 328): 376,19–378,9^a
- l. 250–261 (p. 329): 378,9–18^a
- l. 267–271 (p. 329–330): 378,19–22^a
- cf.* 678,15

(Ps.-)Sophronius Hierosolymitanus

uita Mariae Aegyptiacae (CPG 7675; BHG 1042)

prologus (§ 1), PG 87³, 3697 A 1–2: 422,2–3^a

c. III (§ 22–25), PG 87³, 3713 A 19–3716 B 5: 422,4–426,3^a

Stephanus Bostrensis

contra Iudaeos (fragmenta) (CPG 7790), p. 666–668 Mercati (= StT 76, 1937 p. 203–206);

p. 51–55 Alexakis: 153,1–159,21 (*lat.*)

p. 666 M. (= p. 203 M.²); l. 3–4 (p. 51) Al.: 440,6–7

p. 667 M. (= p. 205 M.²); l. 24–29 (p. 53) Al.: 440,2–6; *cf.* 470,25–29

Stephanus Diaconus

uita Stephani iunioris (ed. Auzépy [*cf. part. III p. xxx*]; BHG 1666)

§ 2 p. 88,8–11: 622,10–15

— p. 88,18–20: 606,1–3

— p. 88,18–19: 672,20–21

— p. 90,4–9: 604,3–7

— p. 90,9–12: 606,5–6

§ 9 p. 99,16–18: 676,24–27

§ 22 p. 117,24: 658,26–27

— p. 118,18: 862,4–5

§ 23 p. 119,1–3: 612,16–18

§ 29 p. 127,10–11: 624,16

— p. 127,20–22: 784,13–14

— p. 128,1–3: 858,22–25

— p. 128,4–5: 820,25–822,1

— p. 128,9–11: 778,29–780,1

— p. 128,11–13: 688,2–3

- p. 128,17–18: 630,8
- p. 128,20–22: 854,16–18
- § 44 p. 144,13–16: 606,19–21
- p. 145,2–6: 606,25–608,5
- p. 145,7–8: 608,11–13
- p. 145,20–22: 644,16–19
- p. 145,25–26: 856,1–2

symbolum Nicaeno-CPolitanum (CPG 8599): *uide concilia* (CPolitanum I [a. 381])

Symeon Stylita iunior (?)

epist. ad Iustinum iun. (CPG 7366), PG 86², 3216–3220: 536,8–540,6^a; cf. 969,13–14^a

synodus ...: *uide concilia*

syntagma XIV titulorum: *uide in appendice β*

Tarasius patr. CP

- apologeticus ad populum: 8,1–12,7
- epistulae (*ordine positaec sec.* Grumel/Darrouzès, Reg.):
- epist. synodica ad Hadrianum I. papam (*non seruata*; cf. *ibid.* n. 351): cf. 12,9–10; 169,1 (*lat.*); 172,14–15; 174,17–18; 176,4; *app. font. ad* 234,7–244,4
- epist. synodica ad episcopos orientales (cf. *ibid.* n. 352): 234,7–244,4^a
- epist. (Tarasii et synodi) ad imp. Constantinum VI. et Irenam (cf. *ibid.* n. 358): 858,1–868,6
- epist. I ad Hadrianum papam (cf. *ibid.* n. 359): 926,1–930,26
- epist. ad Iohannem presb. (cf. *ibid.* n. 363): 946,1–954,28
- epist. II ad Hadrianum papam (cf. *ibid.* n. 364): 932,1–944,21
- epist. ad episcopos Siciliae (cf. *ibid.* n. 365): 963,1–966,8
- cf. *etiam part. III p. XI–XII cum adn.* 26. 31–32

Theodoretus ep. Cyri

- epist. ad Iohannem Antiochenum (CPG 6266), ACO I 1,7 p. 163,25–27: 652,3–4
- historia religiosa (ed. Canivet/Leroy-Molinghen; CPG 6221)
- uita 26 (Symeon Stylita; BHG 1678–1681), c. 1 l. 1: 404,2^a
- , c. 11 l. 19–22: 404,3–5^a
- impugnatio XII anathematismorum Cyrilli (CPG 6214): cf. 262,13–14
- interpretatio in XII epistulas s. Pauli (CPG 6209), PG 82, 397 D 5–400 A 1: 963,10–14

Theodorus Anagnostes

- historia ecclesiastica (ed. Hansen; CPG 7503)
- epit. 67 p. 34,23–24: 90,5–6^a (cf. 4 Σωκράτους)
- epit. 69 p. 35,26–31: 90,9–13^a (cf. 8 Σωκράτους)
- epit. 351 p. 99,18–20: cf. 98,13–18
- epit. 444 p. 124,29–34: 566,2–10

fr. 2 p. 99,2–8: 98,12–18^a
 fr. 35 p. 124,2–12: 566,1–10^a

Theodorus patr. Hierosolymorum

epist. synodica (*excerptum uidelicet; cf. part. I p. 254, app. font.*): 254,14–268,7^a

Theodorus Raithenus

praeparatio (CPG 7600), c. 9 p. 197,15–16 Diekamp: 624,4–5

Theodorus Studita

antirrhetici

II 19, PG 99, 365 B 7–8: 316,18
 —, 365 B 8–D 9: 322,2–324,4
 II 29, PG 99, 373 B 4–12: 290,14–19

epistulae (ed. Fatouros [*cf. part. III p. XXX*])

57 l. 26–30: 398,7–10	416 l. 27: 414,1–2
221 l. 124–138: 344,7–346,2	499 l. 28–29: 688,24–690,2
301 l. 93–94: 414,1–2	528 l. 70–74: 394,4–8
380 l. 15–16: 722,9. 11	— l. 95–96: 826,17–18
— l. 47–48: 414,1–2	532 l. 147–148: 316,18
— l. 58–59: 758,28	— l. 148–171: 322,2–324,4
— l. 125–133: 728,14–20	— l. 176–177: 414,1–2
— l. 138–139: 688,24–690,2	— l. 183–193: 412,14–414,1
— l. 202–204: 294,12–13	— l. 199–201: 688,22–24
— l. 204–208: 292,12–14	— l. 204–218: 344,7–346,2
— l. 210–212: 300,17–20	551 l. 14: 300,17
— l. 213–223: 412,14–414,1	

refutatio et subuersio impiorum poematum

PG 99, 468 D 2–5: 412,14–15
 —, 468 D 5–6: 414,1–2
 —, 469 A 12–14: 294,12–13
 —, 469 B 7–8: 344,7–8
 —, 469 B 9–C 2: 344,12–15

Theodotus Ancyranus

fragmentum contra imagines (CPG 6133): 728,14–20; 770,8–13

act. VI p. 728,20 (διαβολικῆς μεθοδείας): *cf.* 54,6–7; 730,3; 754,19. 22; 770,10

enumerantur cetera Theodoti opera (pleraque deperdita): 730,8–13

expositio symboli Nicaeni (CPG 6124): *cf.* 730,9–10

Theophanes Confessor

chronographia (ed. de Boor I, Leipzig 1883)

p. 43,22–30: 90,9–13
 p. 361,17–20 (scholion): 346,17–348,2
 p. 399,5–19: 592,4–8

p. 401,29–402,7. 16–18: 592,11–594,23
 p. 457,13–458,2: 44,17–29
 p. 458,21–460,22: 8,1–12,7
 p. 460,25–32: 12,8–9
 p. 461,12–462,29: 12,12–16,10
 p. 463,5–10: *cf. part. III p. X adn. 20*

Theophilus Alexandrinus

edicta canonica (CPG 2678), canon 10, p. 270,7–8 Joannou II: 912,3–4

Theorianus magister

disputatio I cum Nersete, PG 133, 137 B 10–C 3 (= 152 C 15–D 7): 740,7–12

typicon magnae ecclesiae

p. 72,10–12 Mateos II (*cf. part. III p. 864, app. font.*): 864,24–25

uita et martyrium s. Anastasii Persae (ed. Flusin, Paris 1992; BHG 84)

c. 1 l. 1: 312,2^a

c. 9 l. 1–10: 312,4–13^a

— l. 4–8: 466,7–8

uita Iohannis Chrysostomi (CPG 6037; BHG 870): *uide* Palladius

uita Irenae imp. (ed. Halkin, AB 106, 1988 p. 6–27; BHG 2205)

c. 5 (p. 10–11): 44,17–29

c. 6 (p. 12–14): 8,1–12,7

c. 7–8 (p. 14–15): 12,12–16,10

uita Mariae Aegyptiacae (CPG 7675; BHG 1042): *uide* (Ps.-)Sophronius Hierosolymitanus

uita Sabae (CPG 7536; BHG 1608): *uide* Cyrillus Scythopolitanus

uita Stephani iunioris (BHG 1666): *uide* Stephanus Diaconus

uita Symeonis Stylitae iunioris (CPG 7984 [= 7369]; BHG 1689): *uide* Arcadius ep. Cypri

uita Theodora imp. (ed. Markopoulos; BHG 1731)

c. 5 l. 19–21: 696,1–2

— l. 24–26: 602,17–19

— l. 26–27: 608,6–7

— l. 27–28: 696,27–28

uita Theodori Syceotae (CPG 7973; BHG 1748): *uide* Georgius Syceota

appendices

α. *florilegia inedita*

(*cf. part. I p. XXVIII–XXX, part. II p. XV–XXIII; testimonia numerantur sec. Alexakis [cf. part. III p. XXI]*)

Ma = cod. Marc. gr. 573

- f. 3^r (n. 5 / Ps.-Pamph. Caes. can. 4 [CPG suppl. 1717]): *cf.* 64,3–6
- f. 3^v (n. 8 / Bas. spir. [CPG 2839]): 398,5–10
- f. 3^v–4^r (n. 9 / Greg. Naz. carm. I 2,10 [CPG 3035]): 300,4–20
- f. 4^{r-v} (n. 10 / Ioh. Chrys. pan. Melet. [CPG 4345]): 290,5. 14–19
- f. 4^v–5^r (n. 13 / Anast. Antioch. ad Sym. Bostr. [CPG 6955]): 374,1–12
- f. 5^{r-v} (n. 15 / Sophr. Hier. laus in Cyr. et Ioh. [CPG 7645]): 376,4–11
- f. 8^v (n. 21 / Ath. or. III c. Ar. [CPG 2093]): 396,5–13
- f. 9^r (n. 23 / Bas. in quadr. mart. [CPG 2863]): 688,20–690,2; *cf.* 141,1–5 (*lat.*)
- f. 9^{r-v} (n. 24 / Ps.-Bas. in Barl. [CPG 2861]): 412,12–414,2
- f. 11^r (n. 29 *addit.* / Seu. Gabal. sigill. [CPG 4209]): 748,7–8; *cf.* 143,1–7 (*lat.*)
- f. 11^{r-v} (n. 30 / Seu. Gabal. hom. de legisl. [CPG 4192]): 292,8–14
- f. 12^r (n. 33 / Sym. Styl. iun. [?] ad Iust. [CPG 7366]): 536,27–538,4
- f. 12^{r-v} (n. 34 / Anast. apocris. [?] dial. Max. cum Theod. [CPG 7735]): 340,12–342,6
- f. 12^v–14^r (n. 35 / Steph. Bostr. c. Iud. [CPG 7790]): *cf.* 153,1–159,21 (*lat.*)
- f. 15^v–16^r (n. 38 / conc. Trull. can. 82 [CPG 9444]): 344,6–346,2
- f. 17^v (n. 44 / Seu. Gabal. sigill. [CPG 4209]): 748,7–8; *cf.* 143,1–7 (*lat.*)
- f. 21^r (n. 50 / Hieron. Hier. dial. de trin. [CPG 7815]): *cf.* 161,1–5 (*lat.*)
- f. 22^r–23^v (n. 52 / Nil. Anc. epist. IV 62 [CPG 6043]): 330,14–332,26

Mo = cod. Mosqu. synod. gr. 265 (197 Vlad.)

- f. 142^r–171^v (n. 1^M): *uide* Νουθεσία γέροντος
- f. 171^v–177^r (n. 2^M / Leont. Neap. c. Iud. [CPG 7885]): 348,18–364,14. 368,10–370,3
- f. 213^r–217^r (n. 10^M / Ps.-Ath. imag. Beryt. [CPG 2262]): 316,16–330,2
- f. 219^r–223^r (n. 13^M / Germ. ad Ioh. Synad. [CPG 8002]): 442,6–450,5
- f. 223^{r-v} (n. 14^M / Ps.-Bas. epist. ad Iul. [CPG 2900]): 402,1–12; *cf.* 139,1–11 (*lat.*)
- f. 225^r (n. 16^M / Hieron. Hier. dial. de trin. [CPG 7815]): *cf.* 161,1–5 (*lat.*)
- f. 227^r (n. 22^M / Ioh. Mosch. prat. spir., c. 81 [CPG 7376]): 586,12–22
- f. 228^v (n. 24^M / Seu. Gabal. hom. de legisl. [CPG 4192]): 292,8–14
- f. 228^v (n. 25^M / Seu. Gabal. sigill. [CPG 4209]): 748,7–8; *cf.* 143,1–7 (*lat.*)
- f. 228^v–229^r (n. 26^M / Ioh. Chrys. pan. Melet. [CPG 4345]): 290,5–19
- f. 229^v (n. 28^M / Germ. ad Thom. Claudiup. [CPG 8004]): 474,19–26
- f. 235^r (n. 37^M / Ps.-Pamph. Caes. can. 4 [CPG suppl. 1717]): *cf.* 64,3–6
- f. 235^r (n. 38^M / Anast. apocris. [?] dial. Max. cum Theod. [CPG 7735]): 340,12–342,1
- f. 235^{r-v} (n. 39^M / Seu. Gabal. sigill. [CPG 4209]): 748,7–8; *cf.* 143,1–7 (*lat.*)
- f. 235^v (n. 41^M / Seu. Gabal. hom. de lot. ped. [CPG 4216]): 394,1–8; *cf.* 145,1–7 (*lat.*)
- f. 236^r (n. 42^M / Greg. Nyss. in cant., hom. I [CPG 3158]): *cf.* 137,5–9 (*lat.*)
- f. 237^v (n. 45^M / Ioh. Gabal. uita Seu. Antioch. [CPG 7525]): 570,14–21

- f. 237^v–238^r (n. 46^M / syn. CP a. 518 [CPG 9202°]): 568,21–23. 570,2–7
 f. 238^v–239^r (n. 48^M / Ioh. Mosch. prat. spir., c. 45 [CPG 7376]): 380,11–382,13; cf. 584,
 15–586,11
 f. 239^r (n. 49^M / conc. Trull. can. 82 [CPG 9444]): 344,6–346,2
 f. 239^v–240^r (n. 52^M / Ath. or. III c. Ar. [CPG 2093]): 396,5–17
 f. 240^r (n. 53^M / Bas. in quadr. mart. [CPG 2863]): 688,22–690,2; cf. 141,1–5 (*lat.*)

Pa = cod. Paris. gr. 1115

- f. 122^{r-v} et f. 129^r (n. 56 et n. 107 / Cyr. epist. 45 [CPG 5345]): 740,7–15
 f. 179^v–180^r (n. 126 / Bas. spir. [CPG 2839]): cf. 398,5–10
 f. 240^v–241^r et f. 243^r (n. 2^{*}): *uide* Iohannes Hierosolymitanus
 f. 247^v (n. 15^{*} / Ps.-Bas. in Barl. [CPG 2861]): 412,12–414,2
 f. 247^v (n. 16^{*} / Bas. in quadr. mart. [CPG 2863]): 688,20–690,2; cf. 141,1–5 (*lat.*)
 f. 247^v (n. 17^{*} / Ps.-Bas. epist. ad Iul. [CPG 2900]): 402,1–2. 6–12; cf. 139,1–11 (*lat.*)
 f. 248^r (n. 19^{*} / Bas. c. Sabell. [CPG 2869]): 398,15–400,7
 f. 248^r (n. 21^{*} / Greg. Naz. carm. I 2,10 [CPG 3035]): 300,4–20
 f. 248^{r-v} (n. 25^{*} / Bas. spir. [CPG 2839]): 398,5–10
 f. 251^r (n. 43^{*} / Greg. Nyss. deit. [CPG 3192]): 294,8–15; cf. 137,2–3 (*lat.*)
 f. 251^r (n. 44^{*} / Greg. Nyss. in cant., hom. I [CPG 3158]): cf. 137,5–9 (*lat.*)
 f. 251^v–252^r (n. 53^{*} / Ioh. Chrys. pan. Melet. [CPG 4345]): 290,5–19
 f. 252^r (n. 54^{*} / Seu. Gabal. hom. de lot. ped. [CPG 4216]): 394,1–8; cf. 145,1–7 (*lat.*)
 f. 252^r (n. 55^{*} / Seu. Gabal. hom. de legis. [CPG 4192]): 292,8–14
 f. 252^r (n. 58^{*} *addit.* / Seu. Gabal. sigill. [CPG 4209]): 748,7–8; cf. 143,1–7 (*lat.*)
 f. 252^v (n. 61^{*} / Cyr. comm. in Matth. [?]): 146,1–4
 f. 252^v (n. 61^{*} / Cyr. comm. in Luc. [? cf. CPG 5207,3]): 146,5–7
 f. 252^v–253^r (n. 62^{*} / Cyr. epist. 41 [CPG 5341]): 296,19–298,2. 5–6. 8–10. 13–27
 f. 253^v (n. 68^{*} / Ath. incarn. [CPG 2091]): 148,1–7
 f. 253^v (n. 69^{*} / Ath. or. III c. Ar. [CPG 2093]): 396,5–17
 f. 254^{r-v} (n. 71^{*} / Ps.-Ath. imag. Beryt. [CPG 2262]): 316,16–324,4 (*abbreviatum*)
 f. 254^v (n. 73^{*} / Ps.-Pamph. Caes. can. 4 [CPG suppl. 1717]): cf. 64,3–6
 f. 261^r (n. 81^{*} / Anast. Antioch. ad schol. [CPG 6954]): 370,24–372,7
 f. 261^r (n. 82^{*} / Anast. Antioch. ad Sym. Bostr. [CPG 6955]): 374,1–12
 f. 261^v (n. 85^{*} / Ambr. incarn. [CPL 152]): 150,1–4 (*gr.*)
 f. 261^v (n. 86^{*} / Epiph. Constant. adu. haer. [CPG 3745]): 150,5–6; cf. 151,4–6 (*lat.*)
 f. 262^v (n. 91^{*} / Cyr. Hier. [?] catech. 2 [CPG 3585,2]): 534,17–26
 f. 262^v (n. 92^{*} / Anast. apocris. [?] dial. Max. cum Theod. [CPG 7735]): 340,12–342,6
 f. 262^v–263^v (n. 93^{*} / Const. Diac. laud. mart. [CPG 7403]): 572,24–576,7
 f. 263^v (n. 94^{*} / conc. Trull. can. 82 [CPG 9444]): 344,6–346,2
 f. 263^v–264^r (n. 95^{*} / Steph. Bostr. c. Iud. [CPG 7790]): 158,9–22; cf. 153,1–159,21 (*lat.*)
 f. 264^r (n. 96^{*} / Hieron. Hier. dial. de trin. [CPG 7815]): 160,1–5
 f. 264^{r-v} (n. 97^{*} / Sym. Styl. iun. [?] ad Iust. [CPG 7366]): 536,27–538,4
 f. 264^v (n. 98^{*} / Antip. Bostr. hom. in mul. [CPG 6683]): 302,9–14
 f. 264^v–265^v (n. 99^{*} / Aster. hom. XI [CPG 3260,1]): 304,1–308,4; cf. 724,5–726,22
 f. 265^v–266^r (n. 101^{*} / Ioh. Thess. c. gent. [CPG 7923]): 542,1–544,17
 f. 266^{r-v} (n. 102^{*} / dial. Iud. et Chr.): 544,25–546,26

- f. 266^v–269^v (n. 103* / Leont. Neap. c. Iud. [CPG 7885]): 348,18–370,3
 f. 269^v–270^r (n. 104* / syn. CP a. 518 [CPG 9202^e]): 568,21–23. 570,2–7
 f. 270^{r-v} (n. 106* / Euagr. Schol. hist. eccl. IV [CPG 7500]): 580,23–582,21
 f. 270^v (n. 107* / Sophr. Hier. laus in Cyr. et Ioh. [CPG 7645]): 376,4–15
 f. 270^v–271^r (n. 108* / Sophr. Hier. mir. Cyri et Ioh. [CPG 7646]): 376,16–378,22
 f. 271^{r-v} (n. 109* / mir. Cosmae et Dam., mir. 30 [BHG 389h]): 386,1–23
 f. 271^v–272^r (n. 110* / *ibid.*, mir. 13 [BHGⁿ 387i I]): 388,1–390,8
 f. 272^r (n. 111* / *ibid.*, mir. 15 [BHGⁿ 387i II]): 392,1–23
 f. 272^r (n. 112* / Theod. Cyr. hist. rel., uita 26 [CPG 6221]): 404,1–5
 f. 272^r–273^r (n. 113* / Arcad. Cypr. [?] uita Sym. Styl. iun., c. 118 [CPG 7984]): 404,11–
 408,3
 f. 273^r (n. 114* / *ibid.*, c. 158): 408,5–410,3
 f. 273^r–275^r (n. 115* / Photin. uita Ioh. Ieiun. [CPG 7971]): 414,4–420,23
 f. 275^{r-v} (n. 116* / Ps.-Sophr. uita Mar. Aeg. [CPG 7675]): 422,1–3. 14–426,3
 f. 275^v (n. 117* / pass. Procopii [BHG 1577]): 426,9–11. 14–428,2
 f. 275^v–276^r (n. 118* / Georg. Syc. uita Theod. Syc. [CPG 7973]): 428,7–430,2
 f. 276^r (n. 119* / uita et mart. Anast. Persae [BHG 84]): 312,1–3. 6–13
 f. 276^r–277^r (n. 120* / mir. Anast. Persae [BHG 89g–90]): 312,18–314,22. 25–316,2
 f. 277^r (n. 121* / Ioh. Mosch. prat. spir., c. 81 [CPG 7376]): 586,12–22
 f. 277^{r-v} (n. 122* / *ibid.*, c. 180): 588,1–590,3
 f. 277^v (n. 123* / *ibid.*, c. 45): 584,15–586,5; *cf.* 380,11–382,7
 f. 280^{r-v} (n. 127*–130* / Ex. 25,1. 17–22; Num. 7,88–89; Ez. 41,1. 16–20; Hebr. 9,1–5):
 284,23–288,2
 f. 280^v–281^v (n. 131* / Ioh. Sync. narr.): 590,23–594,23
 f. 281^v–283^v (n. 133* / Ps.-Greg. II. epist. ad Germ. [CPG 8006]): 430,4–442,2
 f. 283^v (n. 133* *addit.* / anathemata): 854,16–17. 20–21

Vtp = cod. Vatop. 236 (*cf. part. II p. XV adn. 41*)

- f. 165^v (Ath. or. III c. Ar. [CPG 2093]): 396,8–17
 f. 165^v (Ps.-Bas. in Barl. [CPG 2861]): 412,12–414,2
 f. 165^v–166^r (Ps.-Bas. epist. ad Iul. [CPG 2900]): 402,1–12

β . *canonum collectiones*

Can. (Jo.) = *canones* ed. Joannou (*cf. part. III p. XXVII*)

tomus I, pars 1:

- (conc. Nic. I)
 p. 25,19–26,4 (can. 3): 918,13–16
 p. 26,7–18 (can. 4): 900,27–902,5
 p. 27,15–22 (can. 5): 906,7–8
 p. 30,3–31,2 (can. 8): 68,20–70,6
 p. 37,7–38,2 (can. 16): 910,11–16
 (conc. Ephes.)
 p. 59,10–60,2 (can. 3): 72,6–11

(conc. Chalc.)

- p. 69,13-16 (can. 1): 898,4-900,3
 p. 70,3-71,2 (can. 2): 904,22-906,4; 942,8-17
 p. 72,14-74,2 (can. 4): 922,12-14
 p. 77,18-78,13 (can. 10): 910,11-16; 916,3-9
 p. 84,18-85,2 (can. 19): 906,7-8
 p. 85,1-2: 906,11
 p. 87,5-25 (can. 23): 910,11-16
 p. 88,4-12 (can. 24): 914,3-11
 p. 89,16-18 (can. 26): 912,3-4

(conc. Trull.)

- p. 120,17-125,9 (can. 2): 898,4-900,3
 p. 130,16-131,11 (can. 5): 918,13-16
 p. 135,19-136,4 (can. 8): 906,8-11
 p. 148,7-149,7 (can. 17): 910,11-16
 p. 153,15-20 (can. 22): 944,2-4
 p. 158,4-11 (can. 27): 916,16-918,3
 p. 166,11-167,18 (can. 33): 914,14-23
 p. 184,13-185,12 (can. 46): 920,21-25
 p. 185,16-17 (can. 47): 922,2-3
 p. 187,4-18 (can. 49): 914,3-11
 p. 188,15-17 (can. 51): 922,28-924,1
 p. 200,7-16 (can. 63): 910,3-7
 p. 218,20-220,5 (can. 82): 176,10-178,4; 240,15-26; 344,7-346,2; 620,17-622,5
 p. 219,6-11: 434,10-11
 p. 219,12-220,5: 434,13-18
 p. 219,15-220,5: 444,24-446,5; 462,18-22
 p. 219,20-220,3: 630,18-20
 p. 219,20-22: 296,16-17
 p. 219,22-220,3: 348,2-3

(conc. Nic. II)

- p. 245-285 (can. 1-22): 898,1-924,13

tomus I, pars 2:

(can. ap.)

- p. 11,4-6 (can. 6): 910,16-22; 965,5-6
 p. 15,4-14 (can. 15): 910,11-16
 p. 16,4-8 (can. 17): 952,5-6; 964,26-29
 p. 17,8-9 (can. 20): 965,4-5
 p. 20,4-8 (can. 27): 226,7-9; 964,29-31
 p. 21,6-12 (can. 29): 904,18-21; 936,4-6; 964,20-23
 p. 21,16-20 (can. 30): 900,23-25; 965,2-4
 p. 21,16-18: 965,14-16
 p. 26,3-7 (can. 37): 906,7-8
 p. 26,16-27,3 (can. 38): 912,15-18
 p. 29,19-21 (can. 42): 965,1-2

- p. 30,4–6 (can. 43): 965,1–2
 p. 36,6–12 (can. 52): 68,12–14
 p. 37,5–8 (can. 54): 924,10–13
 p. 39,12–15 (can. 60): 910,3–7
 p. 49,4–10 (can. 81): 910,16–22
 (syn. Ancyr.)
 p. 70,4–8 (can. 19): 918,13–16
 (syn. Gangr.)
 p. 98,20–99,3 (epilogus): 916,16–918,3
 (syn. Antioch.)
 p. 106,22–107,18 (can. 3): 910,11–16
 p. 120,5–9 (can. 20): 906,7–8
 p. 125,4–126,15 (can. 25): 912,12–25
 (syn. Laod.)
 p. 132,3–5 (can. 4): 964,31–32
 (syn. Carth.)
 p. 242,4–21 (can. 26): 912,12–25
 p. 248,9–20 (can. 33): 912,12–25
 p. 323,4–324,7 (can. 83): 908,4–13

tomus II:

- p. 76,16–18 (Ath. can. 3): 80,23–24
 p. 77,17–79,19 (Ath. can. 3): 80,24–82,19
 p. 78,7–16: 82,29–84,3
 p. 78,7–11: 228,18–19
 p. 97,20–99,12 (Bas. can. 1): 72,22–74,15
 p. 169,18–172,9 (Bas. can. 88): 918,13–16
 p. 177,11–21 (Bas. can. 90): 938,29–940,3
 p. 177,14–15: 936,1
 p. 197,5–24 (Bas. can. 95): 108,2–9
 p. 197,6–10: 108,11–12
 p. 197,22–24: 108,21–22
 p. 270,7–8 (Theoph. can. 10): 912,3–4
 p. 284,19–285,28 (Cyr. can. 6): 78,16–80,2
 p. 286,7–287,17 (Cyr. can. 7): 80,4–17
 p. 297,30–298,16 (Gennad. epist. enc.): 942,20–26
 p. 315–332 (Taras. epist. II ad Hadr.): 932,1–944,21

Synag. = Iohannes Scholasticus, *synagoga L. titulorum* (ed. Benešević; CPG 7550)

- tit. 5,1 (can. ap. 38) p. 41,1–4: 912,15–18
 tit. 5,4 (syn. Antioch. can. 25) p. 41,17–42,13: 912,12–25
 tit. 5,5 (conc. Chalc. can. 26) p. 42,15–16: 912,3–4
 tit. 7,3 (conc. Nic. I can. 4) p. 44,11–16: 900,27–902,5
 tit. 11,1 (can. ap. 29) p. 51,8–10: 904,18–21; 936,4–6; 964,20–23
 tit. 11,2 (can. ap. 30) p. 51,11–12: 900,23–25; 965,2–4. 14–16
 tit. 11,3 (conc. Chalc. can. 2) p. 51,13–52,6: 904,22–906,4; 942,8–17

- tit. 14,1 (can. ap. 6) p. 58,18–19: 910,16–22; 965,5–6
 tit. 14,2 (can. ap. 20) p. 59,1: 965,4–5
 tit. 14,4 (can. ap. 81) p. 59,4–7: 910,16–22
 tit. 14,9 (syn. Laod. can. 4) p. 60,19–20: 964,31–32
 tit. 15,1 (can. ap. 27) p. 61,9–11: 226,7–9; 964,29–31
 tit. 19,2 (conc. Chalc. can. 10) p. 72,11–19: 910,11–16; 916,3–9
 tit. 20,1 (can. ap. 15) p. 73,11–15: 910,11–16
 tit. 20,3 (conc. Nic. I can. 16) p. 74,1–8: 910,11–16
 tit. 20,6 (syn. Antioch. can. 3) p. 74,17–75,6: 910,11–16
 tit. 20,11 (conc. Chalc. can. 23) p. 76,1–9: 910,11–16
 tit. 25,1 (can. ap. 17) p. 83,1–3: 952,5–6; 964,26–29
 tit. 28,1 (conc. Nic. I can. 3) p. 90,1–5: 918,13–16
 tit. 30,1 (can. ap. 42) p. 93,14–15: 965,1–2
 tit. 30,2 (can. ap. 43) p. 93,16–17: 965,1–2
 tit. 30,3 (can. ap. 54) p. 94,1–2: 924,10–13
 tit. 32,8 (syn. Gangr. epil.) p. 98,13–15: 916,16–918,3
 tit. 33,3 (conc. Chalc. can. 4) p. 100,1–14: 922,12–14
 tit. 33,4 (conc. Chalc. can. 24) p. 100,15–18: 914,3–11
 tit. 34,2 (syn. Ancyrr. can. 19) p. 101,12–14: 918,13–16
 tit. 38,1 (can. ap. 52) p. 113,8–10: 68,12–14
 tit. 38,2 (conc. Nic. I can. 8) p. 113,11–19: 68,20–70,6
 tit. 38,10 (conc. Ephes. can. 3) p. 116,11–16: 72,6–11
 tit. 48,3 (conc. Chalc. can. 1) p. 147,11–12: 898,4–900,3
 tit. 49,1 (can. ap. 37) p. 149,5–7: 906,7–8
 tit. 49,2 (conc. Nic. I can. 5) p. 149,14–17: 906,7–8
 tit. 49,3 (syn. Antioch. can. 20) p. 150,3–5: 906,7–8
 tit. 49,5 (conc. Chalc. can. 19) p. 150,18–21: 906,7–8
 p. 150,20–21: 906,11
 tit. 50,2 (can. ap. 60) p. 151,12–13: 910,3–7

Synt. = syntagma XIV titularum (ed. Benešević [*cf. part. I p. LXXI*]; *cf. supra p. 972*)

- (can. ap.)
 p. 63,5–7 (can. 6): 910,16–22; 965,5–6
 p. 65,1–11 (can. 15): 910,11–16
 p. 65,17–21 (can. 17): 952,5–6; 964,26–29
 p. 65,30–31 (can. 20): 965,4–5
 p. 66,27–67,2 (can. 27): 226,7–9; 964,29–31
 p. 67,13–18 (can. 29): 904,18–21; 936,4–6; 964,20–23
 p. 67,20–24 (can. 30): 900,23–25; 965,2–4
 p. 67,20–22: 965,14–16
 p. 69,24–28 (can. 37): 906,7–8
 p. 70,1–9 (can. 38): 912,15–18
 p. 71,19–21 (can. 42): 965,1–2
 p. 71,23–25 (can. 43): 965,1–2
 p. 73,20–25 (can. 52): 68,12–14

- p. 74,1-4 (can. 54): 924,10-13
 p. 74,28-31 (can. 60): 910,3-7
 p. 79,23-29 (can. 81): 910,16-22
 (conc. Nic. I)
 p. 84,20-26 (can. 3): 918,13-16
 p. 84,27-85,7 (can. 4): 900,27-902,5
 p. 85,17-24 (can. 5): 906,7-8
 p. 87,1-19 (can. 8): 68,20-70,6
 p. 90,25-91,11 (can. 16): 910,11-16
 (conc. Ephes.)
 p. 104,10-19 (can. 3): 72,6-11
 (conc. Chalc.)
 p. 112,6-8 (can. 1): 898,4-900,3
 p. 112,9-113,5 (can. 2): 904,22-906,4; 942,8-17
 p. 114,1-115,3 (can. 4): 922,12-14
 p. 117,9-26 (can. 10): 910,11-16; 916,3-9
 p. 121,16-22 (can. 19): 906,7-8
 p. 121,21-22: 906,11
 p. 122,23-123,11 (can. 23): 910,11-16
 p. 123,12-19 (can. 24): 914,3-11
 p. 124,10-12 (can. 26): 912,3-4
 (conc. Trull.)
 p. 141,30-144,19 (can. 2): 898,4-900,3
 p. 147,23-148,8 (can. 5): 918,13-16
 p. 150,22-25 (can. 8): 906,8-11
 p. 157,7-26 (can. 17): 910,11-16
 p. 159,16-20 (can. 22 [21]): 944,2-4
 p. 162,8-16 (can. 27): 916,16-918,3
 p. 166,27-167,22 (can. 33): 914,14-23
 p. 176,9-27 (can. 46): 920,21-25
 p. 176,28-30 (can. 47): 922,2-3
 p. 177,16-29 (can. 49): 914,3-11
 p. 178,9-12 (can. 51): 922,28-924,1
 p. 184,6-15 (can. 63): 910,3-7
 p. 193,8-32 (can. 82): 176,10-178,4; 240,15-26; 344,7-346,2; 620,17-622,5
 p. 193,13-18: 434,10-11
 p. 193,19-32: 434,13-18
 p. 193,21-32: 444,24-446,5; 462,18-22
 p. 193,26-31: 630,18-20
 p. 193,26-28: 296,16-17
 p. 193,28-31: 348,2-3
 (conc. Nic. II)
 p. 205-228 (can. 1-22): 898,1-924,13
 (syn. Ancyra.)
 p. 236,7-11 (can. 19): 918,13-16

(syn. Gangr.)

p. 249,18-23 (epilogus): 916,16-918,3

(syn. Antioch.)

p. 253,30-254,16 (can. 3): 910,11-16

p. 262,1-5 (can. 20): 906,7-8

p. 265,1-266,8 (can. 25): 912,12-25

(syn. Laod.)

p. 268,1-3 (can. 4): 964,31-32

(syn. Carth.)

p. 329,16-330,3 (can. 26): 912,12-25

p. 333,19-28 (can. 33): 912,12-25

p. 380,3-25 (can. 83): 908,4-13

(Bas. can.)

p. 464,22-465,28: 72,22-74,15

p. 510,9-18: 938,29-940,3

p. 510,12-13: 936,1

p. 515,5-516,29: 918,13-16

(Theoph. can. 10[9]) p. 537,1-2: 912,3-4

(Ath. can.)

p. 554,3-555,25: 80,23-82,19

p. 554,20-29: 82,29-84,3

p. 554,21-24: 228,18-19

(Cyr. can.)

p. 560,5-561,11: 78,16-80,2

p. 562,4-563,11: 80,4-17

(Gennad. epist. enc.) p. 602,21-603,7: 942,20-26

2. latina

actus Siluestri papae (CPL 2235; BHLⁿ 7736a)

uersio A 1 (ed. Pohlkamp, ed. Levison [*partim; cf. part. I p. LXXIII*]): 123,21–125,27

Pohlkamp p. 369 adn. 46: 123,21–125,3

— adn. 47: 125,8–13

Levison p. 240–241 (= Levison² p. 459): 125,18–27

Agobardus Lugdunensis

de picturis et imaginibus (ed. Van Acker, CCCM 52, 1981)

c. 1 l. 27–31: 3,2–3

c. 28 l. 1–5: 3,2–3

Algerus canonicus Leodiensis

de misericordia et iustitia, pars III, c. 31–32 p. 337,5–338,5 Kretzschmar (Sigmaringen 1985): 935,9–939,24

Ambrosius Mediolanensis

de incarnationis dominicae sacramento (CPL 152), c. 7,75 l. 125–127 (p. 262) Faller: 151,2–3

Anastasius Bibliothecarius

chronographia tripartita, p. 304,21–306,7 de Boor (*Theoph.* II, Leipzig 1885): 9,4–13,7
praefatio in septimam synodum:

epistula dedicatoria ad Iohannem VIII. papam: 1,2–3,23

tituli designantes quae in codice continentur: 4,1–24

adnotationes uel glossemata (*cf. part. I p. XXXV–XXXVI; ad app. crit. spectant numeri prae-*
ter 163,4–9): 15,22–25; 39,17; 53,3; 57,26–59,1. 10; 65,2; 73,14; 79,7; 87,6; 163,4–
9; 177,1; 181,19 (*cf.* 185,1); 183,10; 247,8 (?); 259,14; 265,5. 6. 21; 271,12; 305,18;
309,7; 313,22; 315,24. 24–25; 331,3; 337,15 (?); 339,10; 341,16; 371,7. 21. 22; 373,2.
3. 5; 375,13; 381,2; 395,8; 585,2. 12; 593,11. 14; 607,13; 621,1 (?); 641,11; 667,13;
669,18. 20; 683,25; 737,18 (*cf.* 23). 20–21; 759,27; 785,26; 795,26; 897,4; 901,2; 907,
10; 937,3. 6; 945,1

Anastasio non tribuenda uidentur e. g. 61,9; 897,11 (*cf.* 10)

uide etiam concilia (CPolitanum IV [a. 869/870])

annales Bertiniani

pars III, auctore Hincmaro (*ad a.* 872), p. 187,16–18 Grat/Viellard/Clémencet (Paris 1964); p. 120,18–21 Waitz (MGH Script. rer. Germ. 5): 3,1–3

anonyma opera: uide actus Siluestri papae; *canonum collectiones*; constitutum Constantini;

hymnus ‘Veni creator spiritus’; uita Hadriani I. papae

cf. etiam canones apostolorum; (Ps.-)Dionysius Areopagita

Anselmus Lucensis

collectio canonum (ed. Thaner [*cf. part. III p. XXVIII*])

lib. I

c. 82 p. 56,20–57,3: 171,1–3. 5–15

c. 84 p. 58,6–8: 119,3–5

— p. 58,8–28: 163,10–165,5

— p. 58,29–59,17: 167,4–21

lib. VI

c. 6 p. 270,4–7: 901,23–25

c. 75 p. 306,13–307,10: 933,1–2. 19–21; 935,6–19. 26–937,1

c. 76 p. 307,13–18: 951,1–5

— p. 307,18–21: 953,16–18

c. 160 p. 343,14–26: 903,8–16. 21–25

c. 175 p. 348,29–349,12: 913,12–24

c. 176 p. 349,15–20: 917,16–18. 23–24; 919,2–3

lib. VII

c. 93 p. 402,7–11: 917,3–9

c. 162 p. 429,13–21: 915,3–10

Augustinus Hipponensis

locus non inuentus, *cf.* enarrationes in psalmos (CPL 283), in ps. 66 §4 l. 30–33 Dekkers/

Fraipont; sermones (CPL 284), sermo 72,12 l. 196–206 Dolbeau (RB 103, 1993

p. 334 = Vingt-six sermons ..., 1996 p. 128): 135,8–9

canones: *uide concilia nec non* canones apostolorum*cf. etiam canonum collectiones*canones apostolorum, interprete Dionysio Exiguo (ed. Turner I; *cf.* CPG 1740)

can. 27 (= 28), l. 1–5 (p. 19): 227,5–7

can. 30, l. 1–6 (p. 20 col. II): 937,4–6 (*cf. app. crit.*)*canonum collectiones:*collectio Britannica (*cf. part. I p. LI–LII; numeri sec.* Ewald, NA 5, 1880 p. 567–592)

‘Varia, pars I C’

f. 100^r (n. 35a): 123,11–15f. 100^{r-v} (n. 35b / Seu. Gabal. sigill. [CPG 4209]): 143,2–7f. 100^v (n. 35c–e / Steph. Bostr. c. Iud. [CPG 7790]): *cf. app. testim. ad* 153,1–159,21

(n. 35c): 157,8–10

(n. 35d): 159,7–12

(n. 35e): 159,18–20

f. 100^v–101^r (n. 35f): 163,10–165,2f. 101^r (n. 35g): 165,6–13f. 101^{r-v} (n. 35h): 167,4–15f. 101^v (n. 35i): 167,19–169,2

f. 101^v–102^r (n. 40, *ex Hadr.* / Seu. Gabal. sigill. [CPG 4209]): 143,2–7
 f. 102^v (n. 47, *ex Hadr.*): *cf.* 621,16–17; 623,1–2
 f. 103^r (n. 53, *ex Hadr.* / Seu. Gabal. hom. de lot. ped. [CPG 4216]): 145,4–7
 f. 103^v–104^r (n. 56): 183,9–185,1; *cf.* 163,13–165,2. 8–13
 ‘Varia, pars II’
 f. 183^r (n. 20a): 55,3–5
 f. 183^v (n. 20b): 83,24. 27–85,3. 6–8
 f. 183^v (n. 20c): 93,20–25; 99,19–22
 f. 183^v–184^r (n. 20d): 107,19–20; 109,14–19
 f. 191^v (n. 67a): 917,3–9
 f. 191^v (n. 67b): 917,16–18. 23–24
 f. 194^r (n. 80): 903,12–14
 f. 198^r (n. 105): 901,23–25
 f. 198^r (n. 106): 951,1–5; 953,16–17

collectio Caesaraugustana (rec. 1, cod. Salm. Bibl. Univ. 2644; *cf. part. III p. XIX. XXVIII*)

VIII 45 f. 68^r: 911,11–21

IX 55 f. 82^r: 923,9–11

IX 60 f. 82^r: 921,13–16

collectio canonum cod. Paris. Arsenal 713 (*cf. part. III p. XIX*), f. 153^r: 951,10–953,1. 6–9

Vallicellianus tom. XVIII (*cf. part. I p. LI*)

f. 154^r: 129,15–131,6

f. 154^{r-v}: 131,10–133,19

f. 154^v: 139,1–11

f. 154^v–155^r: 143,1–7

f. 155^r: 145,1–7; 151,1–6; 153,1–159,21

f. 155^v: 161,1–5

uide etiam Anselmus Lucensis; decretum magistri Gratiani; Deusdedit cardinalis; Iuo Carnotensis

Carolus (Magnus) rex

capitulare aduersus synodum: *uide* Hadrianus I. papa

opus contra synodum: *uide* libri Carolini

Cassiodorus–Epiphanius

historia ecclesiastica tripartita (*ex Sozomeno; cf. CPG 6030*), lib. I, c. 5 (§ 3) l. 23–27 (p. 18)

Jacob/Hanslik: 59,10 *app. crit.*

Claudius Taurinensis

epist. 12 (*excerpta ex opere de imaginum cultu*), p. 611,9–13 Dümmler (MGH Epp. IV):

3,2–3

collectio ...: *uide canonum collectiones*

concilia:

concilium oecumenicum Nicaenum I (a. 325)

canones, interprete Dionysio Exiguo (ed. Turner I; cf. CPG 8520)

can. 4, l. 1–14 (p. 258): 903,1–5

can. 8, l. 1–20 (p. 262–263): 69,19–71,5

concilium oecumenicum Chalcedonense (a. 451)

actio I (*uersio lat.*; cf. CPG 9000)

ACO II 3,1 p. 71,13–16: 87,22–24

— p. 95,14–17: 87,25–89,2

— p. 249,19–20 (*Sir. 1,26*): 783,8

— p. 258,29: 89,3–4

canones, interprete Dionysio Exiguo (cf. CPG 9008)

can. 2, ACO II 2,2 p. 54,10–19: 905,20–907,5; 943,8–17

concilium Lateranense (a. 769)

actio IV, p. 88,1–3 Werminghoff (MGH Conc. II 1): 1,23–24

excerpta apud Hadr. laudata (ed. Hampe, MGH Epp. V)

p. 17,13–19: 143,1–7

p. 27,30–28,1 (= p. 91,10–21 Werminghoff): 133,1–12

p. 41,37–42,5 (cf. p. 41,31–32): 571,2–6

p. 47,11–17 (= p. 92,20–26 Werminghoff): 145,1–7

concilium Francofurtense (a. 794)

capitulare Francofurtense, c. 2 p. 73,31–74,2 Boretius (MGH Capit. I); p. 165,26–30

Werminghoff (MGH Conc. II 1): 271,11–15

concilium Parisiense (a. 825)

'libellus synodalis' (ed. Werminghoff, MGH Conc. II 2; cf. *part. I p. XXXIV adn. 144 et**LXXIII*):epistula synodi (= *LS^a*)c. 2 p. 485,7–23 (*Pr f. 17^v–18^v*): 123,22–125,27c. 5 p. 486,35–37 (*Pr f. 20^r*): 137,1–4c. 6 p. 486,38–40 (*Pr f. 20^{r-v}*): 137,7–9epitome (= *Epit.*):

c. 2 p. 536,28–537,11: 123,22–125,27

c. 7 p. 538,16–18: 137,1–4

— p. 538,19–21: 137,7–9

florilegium (= *LS^b*)p. 508,26–28 (*Pr f. 54^v*): 431,4–8p. 508,29–509,5 (*Pr f. 54^v–55^r*): 433,11–20p. 509,6–12 (*Pr f. 55^{r-v}*): 435,16–437,2p. 509,12–23 (*Pr f. 55^v–56^r*): 437,6–22p. 509,23–25 (*Pr f. 56^r*): 439,8–11

- p. 509,25-31 (*Pr f. 56^{r-v}*): 439,13-19
 p. 509,31-510,2 (*Pr f. 56^v*): 439,20-441,6
 p. 510,25-31 (*Pr f. 58^{r-v}*): 145,1-7
 p. 510,32-37 (*Pr f. 58^v*): 143,1-7
 p. 510,37-511,3 (*Pr f. 59^r*): 399,4-9
 p. 511,4-12 (*Pr f. 59^{r-v}*): 139,1-11
 p. 511,13-16 (*Pr f. 59^v*): 141,1-5
 p. 511,25-27 (*Pr f. 60^{r-v}*): 147,1-4
 p. 511,28-30 (*Pr f. 60^v*): 147,5-7
 p. 511,34-35 (*Pr f. 60^v*): 151,4-6
 p. 511,36-512,30 (*Pr f. 60^v-62^v*): 153,1-159,21
 p. 513,1-3 (*Pr f. 63^{r-v}*): 621,16-18
 p. 513,3-8 (*Pr f. 63^v*): 623,1-5
 p. 513,13-18 (*Pr f. 63^v*): 149,1-6
 p. 513,19-21 (*Pr f. 64^r*): 151,1-3
 p. 513,22-24 (*Pr f. 64^r*): 137,1-4
 p. 513,25-29 (*Pr f. 64^{r-v}*): 137,5-9
 p. 513,30-38 (*Pr f. 64^v-65^r*): 349,17-351,6
 p. 513,38-514,12 (*Pr f. 65^{r-v}*): 351,7-353,7
 p. 514,13-15 (*Pr f. 65^v-66^r*): 353,10-13
 p. 514,15-21 (*Pr f. 66^r*): 353,19-355,6
 p. 514,22-25 (*Pr f. 66^{r-v}*): 355,16-357,2
 p. 514,25-28 (*Pr f. 66^v*): 361,16-20
 p. 514,29-38 (*Pr f. 66^v-67^r*): 369,1-12
 p. 516,38-517,8 (*Pr f. 71^r*): 397,4-15
 p. 517,9-17 (*Pr f. 71^v*): 375,1-10
 p. 518,3-15 (*Pr f. 73^{r-v}*): 443,6-21
 p. 518,16-18 (*Pr f. 73^v-74^r*): 443,21-445,4
 p. 518,19-28 (*Pr f. 74^r*): 445,10-23
 p. 518,29-42 (*Pr f. 74^v-75^r*): 447,6-449,4
 p. 518,43-519,6 (*Pr f. 75^{r-v}*): 865,29-867,6
 p. 519,38-520,12 (*Pr f. 77^{r-v}*): 591,23-595,12
 p. 520,12-13 (*Pr f. 77^v-78^r*): 595,19-21

concilium Constantinopolitanum IV (a. 869/870), interprete Anastasio Bibliothecario
 actio IV, l. 841-846 Leonardi/Placanica (*cf. part. III p. XXIX*): 175,17-177,1

(Ps.-)Constantinus I. imp.: *uide* constitutum Constantini

Constantinus IV. imp.

sacra ad Donum papam (CPG 9416; *cf. Dölger/Müller, Reg. n. 242*), ACO ser. II, II 1
 p. 7,16-20 (*uersio lat.*): 163,20-165,3

Constantinus VI. imp. et Irene

iussa ad Hadrianum I. papam (*non seruata*; *cf. Dölger/Müller, Reg. n. 343*): *cf. 167,4-5*

Constantinus II. papa

epist. ad Pippinum regem (JE 2375), p. 652,35–653,3 Gundlach (MGH Epp. III, Cod. Carol. n. 99): *cf.* 254,14–268,7 *app. font.*

constitutum Constantini

c. 7–8 l. 93–119 (p. 69–74) Fuhrmann (MGH Fontes iuris Germ. ant. X): 123,17–125,27

decretum magistri Gratiani (ed. Friedberg [*cf. part. III p. XXVIII*])

pars I

distinctio 16 can. 5, col. 43,4–5: 177,6–7
 — can. 6, col. 43,7–25: 347,11–349,1
 — can. 6 § 3–4, col. 43,25–44,3: 621,8–14
 dist. 18 can. 7, col. 55,27–56,9: 907,8–21
 dist. 38 can. 6, col. 142,6–24: 901,8–20
 dist. 63 can. 7, col. 237,5–9: 901,23–25
 dist. 69 can. 1, col. 256,19–32: 915,14–22

pars II

causa 1 qu. 1 can. 9, col. 360,18–19: 953,16–17
 — can. 11, col. 360,31–361,17: 955,9–939,24
 causa 1 qu. 7 can. 2, col. 426,24–25: 857,4–5
 — can. 2 § 1–3, col. 426,25–427,13: 951,1–953,9
 — can. 2 § 4, col. 427,13–19: 953,13–17
 causa 1 qu. 7 can. 4 (= Iuo, coll. trip. A 2, 12, 1)
 col. 428,10–15: 19,7–19
 col. 428,15–16: 39,2–6
 § 1, col. 428,16–24: 51,6–12
 § 2–4, col. 428,24–31: 61,15–21
 § 5, col. 428,31–33: 65,20–22
 § 6, col. 428,34–36: 67,3–5
 § 7, col. 428,36–37: 71,15–16
 § 8, col. 428,38–429,1: 91,14–16
 § 9, col. 429,1–7: 93,7–12
 § 10–11, col. 429,8–15: 99,19–23
 § 12–14, col. 429,15–26: 107,3–13
 § 15–16, col. 429,26–30: 107,16–20
 § 17, col. 429,31–38: 109,14–19
 causa 1 qu. 7 can. 15, col. 433,15–27: 79,13–21
 — can. 15 § 1, col. 433,27–32: 79,25–81,2
 causa 1 qu. 7 can. 16, col. 434,2–3: 81,3
 — can. 16, col. 434,4–11: 81,6–11
 causa 9 qu. 3 can. 3, col. 607,6–15: 913,3–9
 causa 12 qu. 2 can. 19, col. 692,41–693,9: 913,12–24
 causa 16 qu. 1 can. 64, col. 782,22–783,3: 903,8–16. 21–25
 causa 18 qu. 2 can. 21, col. 834,50–835,19: 921,19–923,6
 causa 19 qu. 3 can. 5, col. 841,19–29: 915,3–10

- causa 21 qu. 1 can. 1, col. 852,28–43: 917,3–13
 — qu. 4 can. 1, col. 857,29–858,12: 917,16–919,3
 causa 22 qu. 4 can. 18, col. 879,15–22: 383,15–21
 — can. 18 § 1, col. 879,22–27: 385,3–7
 — can. 18 § 1, col. 879,27–30: 385,15–17

pars III de consecratione

- distinctio 3 can. 28, col. 1360,18–25: 629,12–18
 — can. 29, col. 1360,28–41: 177,6–179,1

Deusdedit cardinalis

collectio canonum (ed. Wolf von Glanvell [*cf. part. III p. XXVIII*])

lib. I

- c. 43 p. 53,11–21: 19,7–19
 — p. 53,21–54,5: 489,2–21
 c. 44 p. 54,7–12: 53,26–55,5
 c. 45 p. 54,15–21: 83,24. 27–85,3
 — p. 54,22–24: 85,6–8
 — p. 54,26–55,3: 93,20–25
 — p. 55,4–6: 99,19–22
 — p. 55,7–8: 107,19–20
 — p. 55,8–14: 109,14–19
 c. 46 p. 55,16–24: 607,25–609,6

lib. II

- c. 8 p. 196,3–7: 917,3–9
 c. 9 p. 196,10–15: 917,16–18. 23–24; 919,2–3

lib. III

- c. 7 p. 273,20–274,3: 903,8–16. 21–25
 c. 8 p. 274,6–19: 913,12–24
 c. 9 p. 274,22–275,3: 915,3–10

lib. IV

- c. 10 p. 404,20–21: 7,4–6
 c. 11 p. 404,24–26: 119,3–5
 — p. 404,27–405,18: 163,10–165,5
 — p. 405,18–406,7: 167,4–21
 c. 12 p. 406,10–23: 171,1–3. 5–15
 c. 13 p. 406,26–29: 901,23–25
 c. 14 p. 407,3–7: 907,10–15
 c. 15 p. 407,10–408,7: 933,1–2. 19–21; 935,6–19. 26–937,1
 c. 16 p. 408,10–14: 951,1–5
 — p. 408,15–18: 953,16–18

(Ps.-)Dionysius Areopagita

secundum translationem quam fecit Iohannes Scotus seu Eriugena (*cf. CPG 6614*)

- de diuinis nominibus, p. 99–100 Chevallier I: 661,28–663,1
 de ecclesiastica hierarchia, p. 1196 Chevallier II (*Iob 21,14*): 773,26

Dionysius Exiguus

praefatio 2 (ad Stephanum episcopum) (CPL 652b), l. 48–49 (p. 40) Glorie: 1,23
uide etiam canones apostolorum; *concilia* (Nicaenum I [a. 325], Chalcedonense [a. 451])

Dungalus

responsa contra peruersas Claudii Taurinensis episcopi sententias, p. 24 Zanna (Firenze 2002); PL 105, 470 D 1–4: 137,1–4

Gelasius I. papa

epistulae (CPL 1667):
 epist. 12 (ad Anastasium imp.; JK 632), p. 20,5–6 Schwartz: *cf.* 5,3–8
 epist. 26 (ad episcopos Dardaniae; JK 664) = collectio Auellana (CPL 1617), epist. 95
 § 1 p. 369,3 Günther (*cf.* epit. p. 774,6): 167,4
 § 10 p. 372,9–18 Günther (*cf.* epit. p. 778,1–9): 165,21–167,3

Gratianus: *uide* decretum magistri Gratiani

Gregorius (Magnus) I. papa

registrum epistularum (ed. Norberg; CPL 1714):
 epist. 1,24 (JE 1092), l. 192–199: 175,8–12
 epist. 9,136 (JE 1661), l. 1–34: 179,15–181,17 (181,6–16 *ad uerbum* [= l. 18–31])
 epist. 9,209 (JE 1736), l. 13–14: 127,7–8
 epist. 9,216 (JE 1744), l. 48–60: 169,6–14
 —, l. 70–71: 169,14–15
 epist. 11,28 (JE 1818), l. 16–42: 179,15–181,17

Hadrianus I. papa

epistulae (*ordine posita sec. JE*):
 epist. ad imp. Constantinum VI. et Irenam (JE 2448; *cf. part. I p. XLV–XLVII*): 119,3–173,3 (118,3–162,5^a [*uersio gr.*])
 epist. ad Tarasium patr. CP (JE 2449; *cf. part. I p. XLVII–L*): 174,5–186,15^a (*uersio gr., ex qua undique fere lat.* 175,4–187,13)
 epist. ad Carolum regem (JE 2483) = *Hadr.*, *uide infra*
 epist. ad Maginarium abbatem (ed. Hampe, MGH Epp. V; JE 2491)
 p. 3,21–4,3: 165,21–167,3
 p. 4,3–9: 167,9–11
 epist. ad Tarasium patr. CP (*non seruata*): *cf.* 944,11

Hadr. = epistula ad Carolum regem (ed. Hampe, MGH Epp. V; JE 2483)
 (**Hadr. uide infra*)

p. 11,12–19: *cf.* 254,14–268,7 *app. font.*
 p. 17,13–19: 143,1–7
 p. 17,29–18,5: 827,4–15
 p. 18,16–18: 827,12–15
 p. 18,26–32: 301,4–303,15

p. 18,32-19,3: 303,1-19
 p. 22,2-9: 537,25-539,6
 p. 22,6-7: 539,14-16
 p. 25,7-9: 615,2
 p. 25,9-10: 615,15-16
 p. 25,10-12: 615,22-24
 p. 27,30-28,1: 133,1-12
 p. 32,9-10: 621,16-17
 p. 32,10-12: 623,1-2
 p. 33,9-10: 137,1-4
 p. 33,19-24: 673,22-27
 p. 33,20: 1,27; *cf.* 236,9-10 *app. font.*
 p. 33,31-34,1: 343,9-10; 681,14-15
 p. 34,1-3: 681,2-4 (*cf.* 677,16-18)
 p. 34,35-35,3: 293,11-13; 433,21-435,1
 p. 36,11-14: 375,11-15
 p. 39,26-27: 123,19-20
 p. 40,6-8: 827,11-13
 p. 40,20: 633,14-15
 p. 41,37-42,5: 571,2-6
 p. 47,11-17: 145,1-7
 p. 47,31-34: *cf.* 145,1
 p. 52,35-39: 151,1-3
 p. 56,10-19: 129,4-14
 p. 56,30-32: 827,11-13
 p. 57,5-16: 165,6-13

uerba capitularis aduersus synodum apud Hadr. laudata (= *Hadr.)

p. 7,20-25: 237,14-15	p. 21,29-34: 537,25-539,6
p. 11,7-11: 255,14-17	p. 22,22-26: 541,11-13
p. 13,12-15: 255,19-20	p. 23,7-9: 583,14-16
p. 14,3-7: 53,2-9	p. 24,1-4: 483,21
p. 15,20-24: 57,17-18	p. 24,13-17: 623,12-14
p. 15,24-26: 61,5-7	p. 25,1-3: 615,14-15
p. 16,7-11: 265,24-25	p. 25,31-37: 369,15-16
p. 16,30-33: 47,28-49,1	p. 26,8-13: 355,7-8
p. 17,6-8: 267,19	p. 27,1-6: 357,2-6
p. 17,20-27: 271,11-15	p. 27,12-14: 357,7-9 (<i>cf.</i> 867,4-5)
p. 18,6-12: 193,11-14	p. 27,24-28: 133,9-11
p. 18,20-25: 301,4-303,15	p. 28,33-37: 373,20-23
p. 19,4-9: 657,1-4	p. 29,7-11: 623,16-17
p. 20,14-17: 333,27-335,11	p. 29,20-25: 189,13-14
p. 20,36-21,3: 381,11-383,11; 585,15-587,10	p. 30,5-8: 361,3-4
p. 21,15-18: 483,18-21	p. 30,20-22: 361,4
	p. 30,35-38: 487,22-23

p. 31,5-8: 579,26-27	(<i>noua series capitulorum inde a p. 42,29</i>)
p. 32,3-5: 621,16-623,5	p. 42,29-31: 129,13-14
p. 32,17-19: 403,9-10	p. 43,7-10: 191,10-11
p. 33,5-8: 147,1-4	p. 43,17-21: 369,19-371,1
p. 33,15-18: 671,28-673,2	p. 43,27-30: 401,18-20
p. 33,28-30: 343,9-10 (<i>cf.</i> 681, 14-15)	p. 44,1-5: 535,18-23
p. 34,12-14: 633,12-13	p. 44,11-15: 573,4-9
p. 34,19-22: 633,14-15	p. 44,31-34: 573,11-14
p. 34,30-33: 293,13; 433,21-435,1	p. 45,5-8: 5,19-20
p. 35,15-19: 487,18-20	p. 45,29-32: 289,23-24
p. 35,26-32: 295,1-4	p. 46,1-7: 463,12-16
p. 36,4-10: 375,11-15	p. 46,19-22: 365,11-12
p. 36,15-18: 289,21-22	p. 46,32-33: 445,11-13
p. 36,25-28: 285,23-287,5	p. 47,18-22: 309,4-5
p. 37,26-30: 127,6-8	p. 48,5-9: 311,12-14
p. 39,24-25: <i>cf.</i> 43,2 <i>app. font.</i>	p. 48,19-23: 401,16-17
p. 40,30-33: 567,24-27	p. 49,6-8: 157,10-11
p. 41,15-17: 157,13-14	p. 52,32-34: 827,3-5
p. 41,25-30: 829,11-12	p. 53,18-21: 373,2-3
p. 42,6-10: 597,26-599,6	p. 53,34-36: 353,17
	p. 54,19-23: 351,1-9

Hieronymus

in Hieremiam prophetam (CPL 586), lib. III, c. 9 § 1 p. 156,25-157,2 Reiter (CSEL 59)

(*Ier.* 12,10): 823,3-4

aduersus Rufinum, lib. III (epist.; CPL 614), § 43 l. 48-49 Lardet (*prou.* 21,6): 749,18-19

in Sophoniam prophetam (CPL 589), c. 3,14/18 l. 453-457 Adriaen (*Soph.* 3,14-15):

829,5-8

Hincmarus Remensis

opusculum LV capitulorum, c. 20 p. 219,30-220,5 Schieffer (MGH Conc. IV suppl. II):

3,1-3

uide etiam annales Bertiniani

hymnus 'Veni creator spiritus'

uersus 19, p. 193 Dreves (Analecta Hymnica 50, Leipzig 1907); p. 376 Walpole (Early

Latin Hymns, Cambridge 1922): 3,18

Innocentius I. papa

epist. 24 (ad Alexandrum ep. Antiochenum; JK 310; CPL 1641), c. 1, PL 20, 548 A 4-6:

65,2 *app. crit.*

Iohannes VIII. papa

epist. 208 (ad episcopos ecclesiae CP *eqs.*; JE 3272), p. 178,12-40 Caspar (MGH Epp.

VII): 169,1-17

Iohannes Scotus seu Eriugena: *uide* (Ps.-)Dionysius Areopagita

Irene: *uide* Constantinus VI. imp. et Irene

Iuo Carnotensis

collectio tripartita (*secundum* Brett [*cf. part. III p. XXVIII*])

- A 2, 10A,4: 347,11–349,1
- ,5: 609,10–14; 621,8–14
- A 2, 12,1: *uide* decretum magistri Gratiani (causa 1 qu. 7 can. 4)
- A 2, 12,2: 383,15–21; 385,3–7. 15–17
- ,3: 629,12–18
- ,4 (*in initio*): 857,4–5
- ,4: 951,1–953,9. 13–17
- ,5: 901,8–20
- ,6: 901,23–25
- ,7: 951,1–5; 953,16–17
- ,8: 907,8–21
- ,9: 913,3–9
- ,10: 913,12–24
- ,11: 915,13–22
- ,12: 917,3–13
- ,13: 917,16–919,3
- ,14: 921,19–923,6

decretum (PL 161, 59–1022)

(prologus: *uide infra*)

pars IV

- c. 121, 293 C 12–294 A 2: 347,11–349,1
- , 294 A 3–8: 609,10–14
- , 294 A 8–B 1: 621,8–14
- c. 122, 294 B 5–C 3: 177,6–179,1
- c. 126, 295 C 3–6: *cf.* 621,16–17
- , 295 C 6–8: *cf.* 623,1–2
- c. 159, 302 C 5–10: 183,9–185,1
- c. 198, 309 A 13–14: 825,23–24
- , 309 A 14–16: 857,4–5

pars V

- c. 40, 336 B 6–11: 183,9–185,1
- , 336 B 11–C 11: 185,6–17
- , 336 C 12–D 10: 187,14–189,1
- , 336 D 10–337 A 4: 189,8–26
- , 337 A 4–9: 191,18–22
- c. 41, 337 A 13–B 6: 607,25–609,5
- c. 120, 364 C 3–8: 901,23–25
- c. 121, 364 C 11–D 2: 951,1–5
- , 364 D 3–5: 953,16–17

- c. 372, 435 B 6–C 12: 901,8–20
- c. 373, 435 D 15–436 A 10: 907,8–21
- c. 374, 436 A 13–B 9: 913,3–9
- c. 375, 436 B 13–D 4: 913,12–24
- c. 376, 436 D 7–437 A 9: 915,13–22
- c. 377, 437 A 12–C 8: 917,16–919,3

pars VI

- c. 311, 508 D 4–509 A 6: 917,3–13

pars VII

- c. 25, 551 B 1–C 8: 921,19–923,6

pars XII

- c. 15, 784 A 12–B 5: 383,15–21
- , 784 B 5–11: 385,3–7
- , 784 B 11–14: 385,15–17

panormia (PL 161, 1041–1344), lib. VIII

- c. 98, 1329 C 3–8: 383,15–19
- c. 99, 1329 C 11–13: 383,20–21
- c. 100, 1329 D 1–6: 385,3–7
- , 1329 D 6–9: 385,15–17

prologus (ed. Werckmeister [cf. *supra* p. 972]; PL 161, 47–60)

- c. 31a, p. 94, 18–96, 2; 53 D 9–13: 69,19–21
- c. 33, p. 98, 3–14; 54 B 1–13: 79,13–21
- c. 34, p. 98, 15–100, 2; 54 B 14–C 5: 79,25–81, 2
- c. 35, p. 100, 3–4; 54 C 5–6: 81,3
- , p. 100, 4–11; 54 C 6–14: 81,6–11
- c. 36, p. 100, 12–16; 54 D 1–5: 81,11–14
- c. 37, p. 102, 1–4; 54 D 6–9: 81,15–17

Iustinianus I. imp.: *uide sub 1 (graeca)*

Leo (Magnus) I. papa

- epist. 14 (ad Anastasium ep. Thessalonicensem; JK 411; CPL 1656), c. 11, PL 54, 676 B 3: 2,27–28

libri Carolini (opus Caroli regis contra synodum) (ed. Freeman, MGH Conc. II suppl. I)

- praef. p. 99, 20–21: 779, 22

lib. I (= LC I)

- c. 2 p. 115, 11–14 (= I Capit. p. 103, 4–6): 5, 14–15
- c. 3 p. 120, 8–9 (= I Capit. p. 103, 7–8): 5, 1
- c. 4 p. 124, 18–21 (= I Capit. p. 103, 9–11): 5, 19–20
- c. 7 p. 138, 1–3 (= I Capit. p. 103, 18–19): 615, 14–15
- c. 9 p. 148, 18–26 (= I Capit. p. 103, 21–25): 369, 15–16
- p. 148, 27–149, 1: 369, 15–16
- p. 151, 23–26: 369, 15–16

- c. 10 p. 154,27–155,1 (= I Capit. p. 103,26–28): 289,21–22
 c. 11 p. 158,23–26 (= I Capit. p. 103,29–30): 289,23–24
 — p. 159,1–3: 289,23–24
 c. 12 p. 160,27–161,3 (= I Capit. p. 103,31–34): 355,7–8
 c. 13 p. 163,17–23 (= I Capit. p. 103,35–38): 357,2–6
 c. 14 p. 166,21–23 (= I Capit. p. 103,39–40): 357,7–9
 — p. 167,23–26: 357,7–9
 c. 15 p. 169,1–5 (= I Capit. p. 104,1–3): 285,23–287,5
 c. 16 p. 175,17–24 (= I Capit. p. 104,4–7): 657,1–4
 c. 17 p. 181,22–30 (= I Capit. p. 104,8–12): 463,12–16
 — p. 185,1–7: 463,12–16
 — p. 187,13–18: 463,12–16
 c. 18 p. 189,2–6 (= I Capit. p. 104,13–15): 133,9–11
 c. 19 p. 192,5–8 (= I Capit. p. 104,16–18): 161,2–4
 — p. 192,19–24: 161,2–4
 c. 20 p. 195,25–30 (= I Capit. p. 104,19–22): 289,6–8
 c. 21 p. 203,17–20 (= I Capit. p. 104,23–24): 365,11–12
 — p. 203,27–30: 365,11–12
 c. 22 p. 205,29–30 (= I Capit. p. 104,25–26): 445,11–13
 c. 23 p. 209,6–9 (= I Capit. p. 104,27–29): 135,5–7
 c. 24 p. 212,29–213,2 (= I Capit. p. 104,30–31): 135,5–7
 c. 25 p. 216,8–13 (= I Capit. p. 104,32–35): 373,20–23
 c. 26 p. 218,10–13 (= I Capit. p. 104,36–38): 623,16–17
 c. 27 p. 221,2–4 (= I Capit. p. 105,1–2): 633,12–13
 c. 28 p. 222,13–16 (= I Capit. p. 105,3–4): 633,14–15
 c. 29 p. 224,12b–14 (= I Capit. p. 105,5–6): 135,2–3
 c. 30 p. 231,6–8 (= I Capit. p. 105,7–8): 623,14–15
 lib. II (= LC II)
 c. 1 p. 238,20–23 (= II Capit. p. 234,23–26): 483,18–21
 c. 2 p. 240,18b–20 (= II Capit. p. 234,27–29): 483,21
 c. 3 p. 241,13b–16 (= II Capit. p. 234,30–235,3): 293,13; 433,21–435,1
 c. 4 p. 244,1–7 (= II Capit. p. 235,4–10): 189,13–14
 c. 5 p. 246,6b–9 (= II Capit. p. 235,11–14): 361,3–4
 c. 6 p. 249,22b–24 (= II Capit. p. 235,15–17): 361,4
 c. 7 p. 251,1–5 (= II Capit. p. 235,18–21): 487,18–20
 c. 8 p. 252,1–5 (= II Capit. p. 235,22–25): 487,22–23
 c. 9 p. 253,8b–11 (= II Capit. p. 235,26–29): 351,1–9
 c. 10 p. 255,1–6 (= II Capit. p. 235,30–236,5): 623,12–14
 c. 11 p. 256,27b–257,2 (= II Capit. p. 236,6–10): 133,17
 c. 12 p. 258,29–259,3 (= II Capit. p. 236,11–14): 579,26–27
 c. 13 p. 259,20–24 (= II Capit. p. 236,15–18): 123,17–125,27
 — p. 260,3–11: 125,22–26
 c. 14 p. 261,17–262,2: 149,1–6
 c. 15 p. 262,18–27. 263,7–17: 151,1–3

- c. 16 p. 263,21b-24 (= II Capit. p. 236,28-30): 135,8-9
- c. 17 p. 267,8-11 (= II Capit. p. 237,1-3): 137,1-4
- c. 18 p. 267,28b-30 (= II Capit. p. 237,4-5): 621,16-623,5
- p. 268,4-8: 621,16-18
- c. 19 p. 270,14-22: 143,2-7
- p. 270,22-271,4: 145,1-7
- c. 20 p. 272,15-17 (= II Capit. p. 237,9-11): 147,1-4
- p. 272,18-26: 147,1-4
- p. 272,26-273,9: 147,5-7
- c. 22 p. 275,11-13 (= II Capit. p. 237,14-16): 157,10-11
- c. 23 p. 277,28b-30 (= II Capit. p. 237,17-18): 127,6-8
- c. 24 p. 280,11b-14 (= II Capit. p. 237,19-21): 159,10-12
- c. 25 p. 282,15-17 (= II Capit. p. 237,22-23): 403,9-10
- c. 26 p. 286,19-21 (= II Capit. p. 237,24-26): 157,13-14
- c. 27 p. 289,30-290,4 (= II Capit. p. 237,27-30): 671,28-673,2
- p. 290,7-16: 671,28-673,2
- c. 28 p. 296,8-10 (= II Capit. p. 238,1-3): 827,3-5
- c. 29 p. 300,28b-30 (= II Capit. p. 238,4-6): 343,9-10
- c. 30 p. 303,1-3 (= II Capit. p. 238,7-9): 129,13-14

lib. III (= LC III)

- c. 2 p. 342,1-345,3: 169,4-17
- p. 344,23-27: 169,11-12
- c. 3 p. 345,4-8 (= III Capit. p. 331,6-9): 237,14-15
- c. 4 p. 354,1-7 (= III Capit. p. 331,10-15): 255,14-17
- p. 354,18-22: 255,14-17
- c. 5 p. 358,11-14 (= III Capit. p. 331,16-19): 255,19-20
- c. 6 p. 360,24-361,2 (= III Capit. p. 331,20-25): 53,2-9
- p. 365,1: 53,4
- c. 7 p. 366,1-5 (= III Capit. p. 331,26-29): 57,17-18
- p. 366,5-10 (= III Capit. p. 331,29-332,3): 61,5-7
- p. 367,5-7: 57,17-18
- p. 367,24-27: 61,5-7
- c. 10 p. 374,4b-9 (= III Capit. p. 332,13-17): 265,24-25
- c. 13 p. 385,26-28 (= III Capit. p. 332,26-27): *cf.* 43,2 *app. font.*
- c. 14 p. 391,18-21 (= III Capit. p. 332,28-30): 47,28-49,1
- p. 392,13-14: 47,28-49,1
- c. 15 p. 399,2-8 (= III Capit. p. 333,1-7): 59,10-14
- c. 16 p. 407,17-18 (= III Capit. p. 333,8-9): 267,19
- c. 17 p. 412,4-13 (= III Capit. p. 333,10-18): 271,11-15
- p. 413,20-23: 271,11-13
- c. 18 p. 416,25-417,4 (= III Capit. p. 333,19-25): 193,11-14
- c. 19 p. 421,1-5 (= III Capit. p. 333,26-28): 191,10-11
- c. 20 p. 423,27b-424,7 (= III Capit. p. 333,29-334,6): 295,1-4
- p. 426,8-13: 295,1-4
- c. 21 p. 428,25b-429,3 (= III Capit. p. 334,7-13): 301,4-303,15

- c. 22 p. 435,3–8 (= III Capit. p. 334,14–18): 309,4–5
 — p. 437,15–18: 309,4–5
 — p. 439,20–21: 309,4–5
 c. 23 p. 440,5–9 (= III Capit. p. 334,19–23): 311,12–14
 — p. 446,9–15: 311,12–14
 — p. 447,6–9: 311,12–14
 c. 24 p. 448,3b–10 (= III Capit. p. 334,24–30): 829,11–12
 c. 26 p. 459,1–4 (= III Capit. p. 335,5–7): 333,27–335,11
 c. 27 p. 466,8–10 (= III Capit. p. 335,8–9): 353,17
 c. 28 p. 470,3–7 (= III Capit. p. 335,10–13): 369,19–371,1
 — p. 470,10–12: 369,19–371,1
 c. 29 p. 475,26–476,6 (= III Capit. p. 335,14–21): 375,11–15
 c. 31 p. 481,16–23 (= III Capit. p. 335,24–29): 381,11–383,11; 585,15–587,10
 — p. 483,19–21: 383,3–5; 587,3–5

lib. IV (= LC IV)

- c. 1 p. 489,4–6 (= IV Capit. p. 486,10–12): 401,16–17
 — p. 489,16–17: 401,16–17
 c. 2 p. 491,13–15 (= IV Capit. p. 486,13–15): 401,18–20
 — p. 493,16–17: 401,18–20
 c. 3 p. 493,30–31 (= IV Capit. p. 486,16–17): 475,4–6
 c. 4 p. 495,7–9 (= IV Capit. p. 486,18–20): 535,18–23
 c. 5 p. 497,22–26 (= IV Capit. p. 486,21–24): 537,25–539,6
 — p. 498,11–21 (*cf.* p. 497,30–32. 498,4–11): 537,25–541,2
 c. 6 p. 505,1–4 (= IV Capit. p. 486,25–27): 541,11–13
 c. 7 p. 507,8–10 (= IV Capit. p. 486,28–30): 567,24–27
 c. 8 p. 508,21–23 (= IV Capit. p. 486,31–33): 573,4–9
 — p. 509,3–7: 573,4–9
 c. 9 p. 509,25–27 (= IV Capit. p. 486,34–36): 573,11–14
 — p. 509,28–510,6: 573,11–14
 c. 10 p. 511,1–2 (= IV Capit. p. 487,1–2): 583,14–16
 c. 12 p. 514,10–13 (= IV Capit. p. 487,6–9): 589,2–591,3
 — p. 514,14–17: 589,2–591,3
 c. 13 p. 515,20–23 (= IV Capit. p. 487,10–13): 597,26–599,6
 — p. 516,2–3: 599,12–13
 — p. 516,26–28: *cf.* 831,6–853,17
 — p. 521,11–15: 609,14–17
 c. 14 p. 522,19–24 (= IV Capit. p. 487,14–18): 671,12–16
 c. 15 p. 525,1–5 (= IV Capit. p. 487,19–23): 679,1–3
 c. 16 p. 526,18–27 (= IV Capit. p. 487,24–33): 681,6–15
 c. 17 p. 530,1–2 (= IV Capit. p. 487,34–35): 683,22–23
 — p. 531,7–17: 681,19
 c. 18 p. 531,18–20 (= IV Capit. p. 487,36–38): 687,12–17
 c. 19 p. 535,1–5 (= IV Capit. p. 487,39–488,2): 711,28–713,1
 c. 20 p. 537,6–10 (= IV Capit. p. 488,3–7): 631,6–10
 c. 21 p. 539,22–26 (= IV Capit. p. 488,8–12): 791,7–13

- c. 22 p. 542,13–19 (= IV Capit. p. 488,13–19): 861,7–12
- c. 23 p. 544,14–21 (= IV Capit. p. 488,20–26): 863,20–865,1
- p. 546,34–39: 863,20–26
- p. 547,22–23: 863,26–865,1
- c. 24 p. 550,7–9 (= IV Capit. p. 488,27–29): 929,11–13
- c. 25 p. 552,6–8 (= IV Capit. p. 488,30–32): 709,10–13
- c. 26 p. 554,14–15 (= IV Capit. p. 488,33–34): 353,19–355,2

Nicolaus I. papa

epistulae (ed. Perels, MGH Epp. VI):

- epist. 71 (ad episcopos per Galliam constitutos; JE 2785), p. 392,29: 2,27–28
- epist. 79 (ad episcopos synodi Suessionensis; JE 2822), p. 422,10–15: 165,21–167,3
- epist. 86 (ad Photium; JE 2691), p. 448,30–449,4: 175,17–177,1
- epist. 88 (ad Michaellem imp.; JE 2796), p. 457,16–17: 165,4–5
- , p. 458,14–19: 163,20–165,3
- , p. 458,22–24: 5,19–21
- , p. 458,24–25: 6,16–19
- , p. 473,13–14 (*cf. supra* epist. 79): 167,2–3

Paulus Bernriedensis

uita Gregorii VII. papae (ed. Watterich I; BHL 3652)

- c. 24 p. 483,17–40: 589,2–591,3
- p. 483,41–484,1: 429,7–13

Rufinus Aquileiensis

Eusebii ecclesiasticae historiae continuatio (*cf.* CPG 3495; CPL p. 66), lib. X, c. 29–30
p. 991,14–992,15 Mommsen: 89,11–91,1

Stephanus II. papa

epist. ad Pippinum regem (JE 2335), p. 506,35–41 Gundlach (MGH Epp. III, Cod. Carol.
n. 11): 165,6–11

Vallicellianus tom. XVIII: *uide canonum collectiones*

uita Hadriani I. papae (ed. Gaudenzi [*cf. part. I p. LXXIV*]; BHL 3738 ['Hadrianus III'])

- p. 296–297: 5,1–7,8
- p. 297–310: 119,3–173,3

II. PROSOPOGRAPHIA

A. *personae quae actionibus siue ipsae siue per uicarios interfuerunt*1. *imperium*a. *imperatores*

* (act. I–VII) Κωνσταντῖνος (ς') βασιλεὺς [PmbZ 3704] καὶ Εἰρήνη ἡ αὐτοῦ μήτηρ [PmbZ 1439] /

Constantinus et Hirene imperatores (*uel* augusti): 1,6–7; 5,1 (*in tit. sacrae ad Hadr.*); 18,4–5; 42,1 (*in tit. sacrae ad synodum*); 110,24; 112,3–4; 119,3–5 (*in tit. epist. Hadr. ad eos*); 222,3–4; 280,18–19; 282,3–4; 532,3–4; 596,30; 598,28–29; 600,3–4; 794,3–4; 820,13–14; 822,11–12; 854,10; 858,1–2 (*in tit. epist. Tarasii et synodi ad eos*); 967,3–4; 969,4; *cf. app. font. ad 959,1 sqq.* — *appellantur* νέος Κ. καὶ νέα Ἑλένη (*cf.* Κωνσταντῖνος [B: 1]): 121,18–19 (*uestrum ... nomen nouum C. et nouam H. [cf. 14–15]*); 280,21; 482,15–16 (Εἰρήνης τῆς ν. Ἑ. καὶ ν. Κ. τοῦ ταύτης ... βλαστοῦ); 854,11; 894,12–14 (*cf.* 15 αὐτοῖς); 969,6. — *Ei. nomen refertur ad notionem pacis*: 188,22–23 (ἡ ... φερώνυμος Εἰρήνη ... βασιλεύουσα); 860,17–18 (τὸ βασιλεῖον ὑμῶν κατὰ τὴν ὑμετέραν ἐπ-ωνυμίαν εἰρηνικῶς διευθύνεται)

iidem memorantur οἱ (...) βασιλεῖς/δεσπότες (ἡμῶν), ἡ (ἡμετέρα) βασιλεία *uel sim., sc. nominibus* Κ. *uel* Εἰ. *praetermissis*: 4,19 (*imperatoribus*); 8,1–2 (οἱ βασιλεύοντες [*lat. imperantes H. et C.*]). 4–5. 17; 10,14. 21; 12,18; 14,3. 11. 20. 28; 16,6; 18,8; 38,20–21; 40,20. 22–23; 42,2 (*in sacra eorum, item* 16; 46,1. 28–29; *cf.* 48,23–24); 110,23–26 (πολλὰ τὰ ἔτη τῶν β. κτλ., *uide etiam* 280,18–22; 598,28–30; 854,10–13; 969,3–8); 112,7. 32–114,1. 3; 116,14–15; 119,10–11 (*uestram ... imperialem clementiam adloquitur Hadr. in epist., fere item* 121,8–9 *potentiam*; 127,26–27; 129,2–3; 163,12–13. 20 *potestas*; 167,7; 171,16; *sim. al., cf. e. g.* 165,6 *uestrum ... imperium*); 131,7 (*domini filii magni principes, item* 24; *cf.* 119,3–4; 133,1; 161,6); 163,17–18 (*uestra ... potestas una cum domina augusta ... imperii uestri genitrice*); 169,18 (*domini rerum, ... magni principes et ... imperatores; cf.* 171,21); 172,2. 5–6. 10. 12–13. 17–18 (*bis*). 21; 180,24–25; 182,2–3. 10; 184,15; 186,3. 8. 26–27; 188,28–29; 190,6–7 (*cf.* 1. 9). 21–22 (*respic. epist. Hadr. ad eos in acclamatione episcoporum, item* 194,5. 12–13; 198,24; 200,15; 210,10–11; *hegumenorum* 218,15. 24); 222,7; 224,11; 230,20; 232,14 (*cf.* 16 τὸ αὐτῶν ... κράτος); 234,15–16; 242,2–3. 22–23; 244,10; 246,10–12; 248,7; 250,3 (*cf.* 8). 16. 20; 252,4 (τοῖς δ. τῆς οἰκουμένης [*cf.* 246,12]). 12. 17–18; 254,5; 280,2–3. 4. 10–11. 18–22; 282,7; 532,7; 568,2; 598,28–30; 600,7; 794,7; 854,10–13 (*cf.* 856,5 *app. crit.*); 858,4 (*in epist. Tarasii et synodi ad eos, item* 6; 860,14. 18; 864,31; 866,24–25. 28; 868,4–5 δαυϊτικῶς αὐτοί σε [*sc. CPolim*] πρυτανεύουσι); 870,7–8; 926,26–27. 30; 928,7. 12. 29; 930,21–25; 946,24; 961,21–23 (βασιλεὺς ὁ δεσπότης ... σὺν τῇ δεσποίνῃ καὶ βασιλίσσῃ μητρὶ σου); 962,1; 967,6–7 (*cf.* 8 *et* 9 αὐτῶν). 10–11. 14–18 (οἱ βασιλεῖς ..., ἡ ... βασίλισσα ... [18] μετὰ τοῦ συμβασιλεύοντος αὐτῇ υἱοῦ; *cf.* 19 παρ' αὐτῶν *et* 20). 23. 28; 968,30 (*cf.* 32 αὐτῶν). 32–969,1 (ἡ ... βασίλισσα ὑπέγραψε καὶ ἐδίδου τῷ ... υἱῷ κτλ.). 3–8. 9 (*cf.* 17 αὐτῶν)

cf. Κωνσταντινούπολις (*sub IIIA*); Constantinus VI. imp. et Irene (*sub IB1*)

b. principes imperii

Ἰωάννης βασιλικὸς ὁστιάριος καὶ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ λογοθεσίου [PmbZ 3055]:
36,25-26; 112,22-23; 172,7^ε; 222,22-23; 228,25^ε; 282,22-23; 532,22-23; 600,22-23 (cf.
app. crit.; *om. lat.*); 820,3-4 (*om. lat.*)

Πετρωνᾶς ἀπὸ ὑπάτων πατρικίος καὶ κόμης τοῦ βασιλικοῦ ὀψικίου [PmbZ 5920 (= 5924?)]:
36,24-25; 112,21-22; 222,21-22; 282,21-22; 532,21-22; 536,4^ε; 556,15^ε. 22^ε; 600,21-
22; 820,2-3

ambo memorantur ἄρχοντες (*lat. principes fere, sed iudices* 223,19; 309,4; 601,19): 36,23-
24; 40,19-20^ε; 70,23^ε; 94,12^ε; 112,20-21; 222,20-21; 232,24^ε (cf. 19 πατρικίοι); 282,20-
21; 288,10^ε; 294,20^ε; 308,5^ε; 532,20-21; 600,20-21; 820,1-2; cf. 866,29 et 969,17

officiales imperii: uide sub 5 Λεόντιος; Νικηφόρος [5]; Σταυράκιος; ὁ βασιλικὸς μανδάτωρ
(*in fine*). — cf. *etiam sub B: anonymi*

2. apostolica sedes**a. papa**

* Ἀδριανὸς πάππας τῆς πρεσβυτέρως Ῥώμης / Hadrianus (I.) papa [PmbZ 2536]: 1,6; 4,6. 11.
21 (H. summum pontificem; cf. 23 eundem); 5,1-2 (*in tit. sacrae ab imp. ad eum direc-
tae [in qua Hadr. appellari solet uestra paterna beatitudo uel sim.]*; cf. e. g. 6,8-9 tan-
quam uerus primus sacerdos ... ascendat); 12,8 (*Tarasii* συνοδικὰ τοῖς πατριάρχαις
Ῥώμης κτλ.; cf. 10 τῶν ἀντιγραφέντων παρ' αὐτῶν); 42,20-21 (δύσεως ... <πρόεδροι>
πάρεισι ... διὰ τῶν αὐτῶν τοπ.; cf. 46,23-24 *nec non* 280,13; 870,13); 48,13-14; 50,15;
116,16-17. 19-20; 119,3 (H. episcopus eqs., *in tit. epistulae ad imp.*; cf. 118,2 ἐρμηνεία
γραμμάτων Ῥωμαίων κτλ.); 121,24 (eius, sc. Petri, uicarium [*de se ipso*]; cf. 167,17); cf.
gr.; 127,26 (*nostra pusillitas [de se ipso]*); 172,1. 4-5 (τοῦ ἀποστολικοῦ ἡμῶν πατρός
[*loquuntur uicarii*]). 18. 25; 174,5-7 (*in tit. epistulae ad Taras. quae* ἐρμηνευθεῖσα ἐκ
τῆς τῶν Ῥωμαίων διαλέκτου εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνήν; cf. *etiam* 177,1 *app. crit.*); 186,18-
19. 25 (πρόεδρος); 188,13. 20 (cf. 18-19). 28; 190,18 (*respic. epistulae eius in acclama-
tione episcoporum, item* 22. 26; 192,5. 9. 19. 24. 28; 194,4. 13-14. 22. 26-27; 196,2. 6-7.
10-11. 15-16. 19. 23-24. 27-28. 31-198,1. 5-6. 9-10. 14. 18-19. 23-24; 200,1-2. 6-7.
14-15; 210,9-10. 16-17; *hegumenorum* 218,14-15. 23; cf. *etiam* 282,30-31; 232,15-
16 (πρόεδρου). 18. 21-22; 242,17-18 (πρόεδρου); 244,7; 252,31-254,1 (τοῦ τὸν ἀπο-
στολικὸν θρόνον τοῦ κορυφαίου διέποντος; cf. 932,22-23 Πέτρου ... τὴν καθέδραν
ἐκληρώσατο); 268,11-12 (καὶ ἅπασα ἡ κατ' αὐτὸν ἀγία σύνοδος). 15; 280,3-4 (cf. 22
τῶν πατριαρχῶν); 926,1-2 (*in tit. epistulae I Tarasii ad eum; in adlocutione* e. g. 926,
24 ἡ ... ὑμετέρα ἀρχιεροπρεπὴς ἀδελφικὴ ἀγιωσύνη [*fere item* 934,3]; 928,18); 932,1-
2 (*in tit. epistulae II Tarasii*). — *in appellatione uicariorum eius (de quibus uide sub*
b): 18,13-14 (τοῦ ... ἀρχιεπ. κτλ., *item* 112,12-13; 222,12-13; 282,12-13; 532,12-13;
600,12-13; 794,12-13; cf. *sub 3a*); 48,14 (αὐτοῦ); 92,8. 21-22; 172,3-4. 23 (αὐτοῦ);
186,16-17; 232,3-4; 244,5-6; 268,9; 316,3-4; 338,3-4; 348,14-15; 370,13; 400,24-25;
488,4-5. 10-11; 562,15-16; 596,9-10. 15. 24-25; 828,19-20. 22; 946,22-23; cf. *etiam*
e. g. 6,19 (*ex persona ... uestrae beatitudinis*)

cf. Ῥώμη (*sub IIIA*); Hadrianus I. papa (*sub IB1*)

b. *uicarii papae*

Πέτρος [1] πρωτοπρεσβ. τῆς κατὰ Ῥώμην ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου καὶ τοπ. (τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας ...) Ἀδριανοῦ (*uel sim.*) [PmbZ 6024]: 18,10–11; 48,14–15; 92,7–8^ε (πρεσβ., *item* 21–22^ε). 26 (ὁ πρωτοπρεσβ. τῆς ἀπ. κ.); 112,9–10; 171,13–14 (Petrum ... nostrum archipresb. [*in epist. Hadr. ad imp.*]); 186,6–7; 222,9–10; 232,3–4^ε (πρεσβ.); 282,9–10; 488,3–5 (ἀρχιπρεσβ. τῆς ἁγίας ... καθολικῆς καὶ ἀπ. ἐκκλησίας κτλ. [*in subscr.; cf. 1*]); 532,9–10; 596,9–10^α. 12–14 (*in tit. rogationis ad synodum*). 24–25^ε; 600,9–10; 794,9–10; 828,18–20 (*in subscr.*)

Πέτρος [2] πρεσβ. (μον.) καὶ ἡγ. τῆς κατὰ Ῥώμην μονῆς τοῦ ἁγίου Σάβα καὶ τοπ. (τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας ...) Ἀδριανοῦ (*uel sim.*) [PmbZ 6023]: 18,11–13; 48,15; 112,10–12; 171,14–15 (Petrum abbatem atque presb. ... monasterii sancti Sabae); 186,7–8 (Π. τὸν ἄββαν πρεσβ. καὶ ἡγ.); 222,10–12; 282,10–12; 488,9–11 (*in subscr.; cf. 1*); 532,10–12; 596,14 (*in tit. rogationis ad synodum*); 600,10–12; 794,10–12; 828,21–22 (*in subscr.*)

ambo memorantur: 1,5 (*in uicariis suis, sc. papae*); 12,12–13; 16,8–9 (μετὰ τῶν τοπ. ... τῆς δύσεως); 18,13–14; 42,21 (διὰ τῶν ... τοπ., *sc. occidentis; cf. 46,23–24*); 48,14–16; 112,12–13; 171,13–15 (*praesentium, sc. litterarum Hadr. ad imp., transuectores eqs.*); 172,3–4^ε (*cf. 1*). 22–23 (τῶν προκαθεζομένων αὐτοῦ, *sc. papae*, τοπ.); 182,7 (ιερεῖς, *sc. ab Hadr. mandati [cf. 6,18–19; 242,17–18; 926,28–29]*). 13–184,1 (παρόντων τῶν ἀποκρισιarίων ἡμῶν [*in epist. Hadr. ad Taras.*]); 186,6–8. 16–17^ε; 188,11–12^ε (πρεσβ. καὶ πρεσβευταὶ τῆς ἀπ. κ.); 222,12–13; 244,5–6^ε; 268,8–9^ε; 282,12–13; 316,3–4^ε (*cf. 6–7*); 338,3–4^ε; 348,14–15^ε; 370,13 (οἱ ... τοπ. τοῦ ... πάπα); 400,24–25; 488,1 (τῶν Ῥωμαίων); 532,12–13; 562,15–16^ε; 596,12–15; 600,12–13; 794,12–13; 926,29 (ὁμωνύμους ἄνδρας τῷ πρωτάρχῳ τῶν ἀποστόλων Πέτρῳ); 928,13 (τοὺς ... ἄνδρας καὶ τοπ. ὑμῶν [*in epist. I Tarasii ad Hadr.; cf. 946,22–23*])

3. *patriarchatus*a. *patriarcha Constantinopolitanus*

Ταράσιος πατρ. Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης (ὁ πατριάρχης; *cetera uide infra*) / Tarasius regiae urbis patriarcha [PmbZ 7235]: 2,9 (*patr. suum, sc. Graecorum*); 4,10. 21 (*cf. 23 et 24 eiusdem*); 8,2–3 (*in tit. apologetici; cf. lat. a Tarasio a secretis*); 12,3 (ὁ ... ἀσηκρητῆς). 22. 23; 14,11. 14; 16,5. 8; 18,15–16; 38,4–6 (τὸν προκαθεζόμενον τῆς βασιλευούσης Κ.πόλεως ν. Ῥ. ... ἀρχιποιμένα καὶ προκατάρχοντα); 40,14–15; 42,22; 46,9 (*patr. eligitur; cf. e. g. 8,7–9*). 16 (τοῦ ἀνδρός, *cf. 26–27*); 50,16; 112,14–15; 163,5 (*ex laicis erat Constantinopoli patriarcha factus [in adn. Anastasii]; cf. 8,24–27; 169,4–6 [apocaligus]; 174,19–20; 234,13–15*). 18; 167,4–5; 169,1; 172,11 (*respic. Λέων [B:4]*). 15 (τοῦ ... μου δεσπότης *synodica ad Hadr. [cf. 174,17–18; 176,4]*). 22 (*litterae* πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγιότητα). 25–174,1; 178,6 (ἡ ὑμετέρα ἀδελφικὴ ἱερωσύνη [*in epist. Hadr. ad eum; cf. e. g. 182,1–2 ἡ ὑ. σεπτὴ ὁσιότης*]); 186,17–18. 27 (*litterae* πρὸς τὴν ὑμετέραν μετριότητα [*ipse loquitur*]); 188,21 (*cf. 18–19*). 29–30; 190,22–23 (*respic. epistula Hadr. ad eum in acclamatione episcoporum, item 192,1. 6. 20. 28–29; 194,5–6 [bis]*). 15; 198,25; 200,15–16; 210,11; *hegumenorum* 218,16. 24–220,1; 222,14–15; 232,17. 22–23; 234,1; 244,20–11 (τοῖς ... λιβελλοῖς τῆς ὑμετέρας ... ἀποστολικῆς τε καὶ πατρικῆς ἀγιωσύνης, *sc. ad ep. orientales*); 250,3 (*cf. 8*); 268,10–11. 16. 21–22 (*in acclamatione*

episcoporum, item 270,2-3. 9-10. 18-19. 23; 272,3-4. 12. 16-17. 24-25. 26-274,1 [τοῦ ... ἀρχιερέως Κ. πόλεως]. 5-6. 12-13 [cf. 15 αὐτόν]. 25-26; 276,2-3. 8-9 [τοῦ ... ἀρχι-προέδρου; cf. 10 αὐτόν]. 16-17. 23-24 [cf. 278,1 αὐτόν]; 280,5-6 (cf. 7). 11 (cf. 22 τῶν πατριαρχῶν); 282,14-15; 284,12. 16; 346,7; 488,15 (*in subscr.*); 532,14-15; 596,11-12; 600,14-15; 794,14-15; 828,23 (*in subscr.*); 892,17-33 (*laudibus ornatur in serm. Epi-phanii, nota e. g.* 25 νέος Ἰωσήφ σιτοδότης; cf. *etiam* 893,3-4 *app. crit.*); 946,22 (ἡμεῖς [*de se ipso*]); 967,8 (cf. 10 αὐτός, 12 σὺν αὐτῷ). 19. 21; 968,30; 969,1-2; cf. 856,5 *app. crit.* — *in tit. epistularum siue Tarasii siue ad eum*: 174,7 (*epist. Hadriani*); 234,8-9 (*ad ep. orientales*); 244,17-18 (*eorum rescriptum*); 858,2-3 (*ad imperatores*); 926,2-3 (*ad Hadr. prima*); 932,2-3 (*ad Hadr. secunda*); 946,2-3 (*ad Iohannem presb.*); 963,2 (*ad ep. Siciliae*); cf. *app. font. ad* 959,1 *sqq.*

appellatur οἰκουμενικὸς πατρ. (*quod improbant Latini, cf. 2,9-17; 167,4-21; 233,19 app. crit.; u. = uniuersalis, si hoc respondet in textu lat.*): 174,1 (u.); 192,1 (u.) *et octies in catalogo B, B^m (non habent B 3, B 5, B 9); 232,22; 234,9; 244,18 (u.); 268,22 et terdecies in catalogo C (non habent C 12, C 16); 280,6; 284,12; 596,12 (<u.>); cf. de alio patr. 754,30 (u.).* — ἀρχιεπ.: 18,15 (*in initio actionis, item* 112,14; 222,14; 282,14; 532,14; 600,14; 794,14; cf. *sub* 2a); 194,6 (*antea οἰκ. πατρ.*); 244,17 (*in iunctura cum οἰκ. πατρ., item* 270,9. 19. 23; 272,4. 12. 24; 274,25; 596,11; 274,13. — ἐπ. (sc. Κ. πόλεως νέας Ῥώμης *uel sim.*): 488,15 (*in subscr., item* 828,23); 858,2 (*in tit. epistulae Tarasii, item* 926,2; 932,2; 946,2; 963,2). — *cetera notabilia uide supra ad locos singulos*

in actionibus εἴπε(ν): 38,8; 50,5; 54,16. 24. 27; 56,12. 15; 60,12. 16; 62,6. 21. 25; 64,14. 19; 66,3. 11. 23; 68,6. 17; 70,9. 13. 19. 21; 72,1. 12; 82,24; 84,6. 19; 86,4. 11. 17; 90,14. 19. 23; 92,2. 20. 27; 94,14; 96,3. 10. 14. 20 (cf. *app. crit.*). 24; 98,19; 106,3. 6. 24; 108,13. 23; 110,11. 19. 27; 112,31; 114,4. 10. 17. 22; 116,9; 172,1; 186,20; 218,9; 224,8. 16. 22; 226,4. 11. 14. 18; 228,4. 20; 230,7. 12. 17 (*om. lat.*). 23; 280,12. 16; 282,28; 288,3. 7. 14; 292,3. 15; 296,14; 302,3. 15; 310,1; 330,7; 338,8; 342,11. 20; 346,11. 17; 348,7; 372,8. 14; 378,23; 382,21; 384,3. 7. 19; 394,9; 396,18; 442,3; 450,6. 9; 452,19; 478,21; 532,28; 534,27; 536,2; 540,7; 544,18; 552,24. 27; 554,7. 18. 28; 556,3. 20; 558,20. 26; 560,5. 20; 562,20; 564,27; 566,25; 570,8; 572,1; 576,8; 578,12 (cf. 579,20); 580,8. 13; 584,1; 590,6. 12. 14; 596,7; cf. *app. crit. ad* 790,23-792,12. — δέσποτα *fere uocatur ab adloquentibus eum in synodo*: 62,23 (πανίερε δ., *item* 94,9-10; 308,16-17; cf. 172,15; 348,12); 66,13 (δ., *item* 21; 70,20 *et uicies [ultimum* 596,3]; cf. 114,9). 15 (πανάγιε πάτερ; cf. 90,21-22 τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν; 192,1; 892,17); 562,9 (πανάγιε δ., *item* 584,5; cf. 114,16; 224,12); *addas e. g.* 56,5-6; 60,2 *et cf.* ἡ ἀγίωσύνη ὑμῶν (*uel sim.*) 54,22; 92,5; 116,6. 11 (σου); 172,14. 15; 228,7; 596,4, μακαριότης 66,21 (τὴν σὴν μ.); 224,20 (ὑμῶν), ἀγιότης 68,2; 172,22, ὁσιότης 540,21-22

cf. Κωνσταντινούπολις (*sub* IIIA); Tarasius patr. CP (*sub* IB1)

patriarchatus Constantinopolitani notarii et alii officiales: uide infra sub 4b Γρηγόριος [2]; Λέων [1] *et sub 5* Γεώργιος [4]; Γρηγόριος [9]; Δημήτριος; Ἐπιφάνιος [3]; Ἡλίας (?); Θεοδόσιος [5]; Θεόδωρος [8]; Ἰωάννης [12]; Κοσμάς [2]; Κωνσταντῖνος [7]; Κωνσταντῖνος [8]; Λέων [5]; Νικήτας [6]; Νικηφόρος [4]; Πέτρος [6]; Στέφανος [5]; Στέφανος [6]. — cf. *etiam sub B: anonymi (nuntii duo Tarasii); Λέων [4]*

b. patriarchae orientales (eorumque sedes)

- * <Ἡλίας (Β')> πατρ. Ἱεροσολύμων [PmbZ 1486]: 250,17–18 (ὁ τὸν θρόνον λαχὼν διέπειν τοῦ ἀδελφοθέου Ἰακώβου, *cf. app. font.*); *cetera uide infra*
- * <Θεοδώρητος> πατρ. Ἀντιοχείας [PmbZ 7288]: 250,11 (δύο ... πατριαρχῶν *syncelli*, *sc.* Ἰωάννης [3c] *et* Θωμᾶς [3c]; *de priore cf.* 48,20 τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Ἀ.); *cetera uide infra*. — τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου Ἀντιοχείας (Ἰωάννης [3c]): 66,14–15; 70,15 (τοῦ ἀπ. θ. τῆς ἀνατολῆς, *item* 370,11–12. 16–17)
- * <Πολιτιανός> πατρ. Ἀλεξανδρείας [PmbZ 6313]: 250,11 (δύο ... πατριαρχῶν *syncelli*, *sc.* Θωμᾶς [3c] *et* Ἰωάννης [3c]); *cetera uide infra*
- omnes tres memorantur, sc. ἀρχιερεῖς (= ἁ.ς) uel rarius πατριάρχαι appellati (praeter 42,20; 232,23; 282,30):* οἱ πατρ. Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ τῆς ἁγίας πόλεως: 12,8–9 (*cf.* 10 αὐτῶν); 234,7–8 (*in tit. epist. Tarasii* πρὸς τοὺς ἁ.ς καὶ ἱερεῖς Ἀντιοχείας κτλ.); *cf.* 252,19–20 (τῶν τριῶν ἀποστολικῶν θρόνων τῶν ... πατρ. καὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς ... ἐπισκόπων ἢ ἀπόλειψις [*cf.* 23–24]). — οἱ ἀνατολικοὶ ἁ.ς: 4,10–11 (*rescripta orientaliū sacerdotum, ... o. pontificum scripta*); 232,1–2 (πατρ., *item* 26–27). 17; 244,9–10; 294,1–2; 296,4–5; 316,9–10; 374,13–14; 380,1–2; 382,17–18; 384,17; 390,9–10; 398,11–12; 400,8–9; 426,4–5; 540,11; 548,1–2; 554,23–24; 556,7–8; 558,1–2; 580,10–11; 590,21; 596,28–29. — οἱ ἁ.ς τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως: 48,18–19 (καὶ ἱερέων); 272,11. 25–26 (ἀπὸ τῆς ἁ. δ. παρὰ τῶν αὐτόθι ἁ.ων). — οἱ τῆς ἀνατολῆς ἁ.ς: 12,15 (τῶν ἐκεῖσε πατρ., *cf.* 13 ἐκ ... τῆς ἁ.); 42,20–21 (ἁ. ... <πρόεδροι> πάρεισι ... διὰ τῶν αὐτῶν τοπ.; *cf.* 46,23–24 *nec non* 280,13; 870,12); 116,17; 232,23 (τοῖς τῆς ἁ. ἐπισκόποις); 268,14. 20–21; 270,1–2 (ἀπὸ τῆς ἁ. παρὰ τῶν αὐτόθι ἁ.ων, *item* 18; 272,15–16 [*cf.* 21–22 ἀπὸ τῆς ἁ. *tantum*]; 274,4–5; 276,2; 280,6–7 [*om.* αὐτόθι; *cf.* 22 τῶν πατρ. *sine additamentis*]). 24; 272,5 (πατρ.); 274,14 (*cf.* 15 αὐτῶν). 24–25; 276,17; 282,30 (τῶν ἀγιωτάτων ἀνδρῶν ἁ.); 946,23. — οἱ τῆς ἑξῆς ἁ.ς: 234,1–2 (*cf.* 3 αὐτῶν); 244,18 (*in tit. epistulae quam ad Taras. miserunt* οἱ τῆς ἑ. ἁ.ς τε καὶ ἱερεῖς); 276,9 (τοὺς τῆς ἑ.; *cf.* 9–10 αὐτῶν). 24 (*cf.* 278,1 αὐτῶν)
- sedes, prouinciae eorundem patr. (non indicatorum, sed hic illic subaudiendorum) una memorantur:* οἱ (τρεῖς) ἀποστολικοὶ θρόνοι Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων: 50,16–17 (καὶ τῆς ἁγίας πόλεως); 488,19. 23–24; 828,27; 830,4–5; *cf. etiam* 250,17–20. — (οἱ ἀπ. θ.) τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως: 18,18; 84,23–24; 112,17; 188,15; 222,17; 228,1–2; 230,3–4; 282,17; 532,17; 600,17; 794,17; *cf.* 928,24 (*litterae missae* ἐκ τῆς ἁ. δ.). — οἱ ἀνατολικοὶ θ.: 86,14. — (οἱ ἀπ. θ.) τῆς ἀνατολῆς: 16,8; 232,5; 288,22–23; 334,13; 342,23; 590,18; *cf.* 232,19–20 (*litterae missae* ἐκ τῆς ἁ., *item* 244,15; 270,8–9). — οἱ ἀπ. θ.: 246,29; 252,6 (τριῶν); 310,5–6. 13–14. — *respic. bibliothecae*: 370,19 (*libri exemplar* ἐν τῇ ἀνατολῇ); 398,12–13 (ἀπὸ τῆς ἁ.); *cf.* 2,4–5 (*in ... patriarchalium sedium ... archiuis [tempore Anastasii]*)
- trium patr. uel sedium orientalium uice fungi dicitur solus Ἰωάννης [3c]:* 84,23–24; 86,14; 188,15; 228,1–2; 230,3–4; 232,1–2; 244,9–10; 288,22–23; 294,1–2; 296,4–5; 310,5–6. 13–14; 316,9–10; 342,23; 374,13–14; 382,17–18; 384,17; 390,9–10; 398,11–12; 400,8–9; 426,4–5; 488,19; 540,11; 548,1–2; 554,23–24; 556,7–8; 558,1–2; 580,10–11; 590,18. 21; 596,28–29; 828,27. — *solus* Θωμᾶς [3c]: 334,13; 380,1–2; 488,23–24; 830,4–5. — *uterque uicarius (cf. etiam* 12,13–15; 252,5–7): 16,8; 18,18; 42,20–21; 112,17; 222,17; 232,5. 26–27; 282,17; 532,17; 600,17; 794,17; 946,23

c. *uicarii patriarcharum orientalium*

Θωμάς πρεσβ. μον. καὶ τοπ. τῶν ἀποστολικῶν θρόνων τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως (*uel sim.*)

[PmbZ 8444]: 48,20–21 (πρεσβ. καὶ ἡγ.); 334,13^ε; 380,1–2^ε; 488,22–24 (πρεσβ. καὶ ἡγ. μονῆς τοῦ ἁγίου ... Ἀρσενίου ... ἐν Αἰγύπτῳ τοπ. κτλ. [*cf.* 19; *in subscr.*]); 830,3–5 (*in subscr.*; *sim. atque* 488,22–24)

Ἰωάννης πρεσβ. μον. καὶ τοπ. τῶν ἀποστολικῶν θρόνων τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως (*uel sim.*) [PmbZ 3056]: 48,19–20 (τοῦ ... μον. καὶ συγκέλλου ... τοῦ πατριαρχικοῦ θ. Ἀντιοχείας); 66,14–15^ε (τοπ. τοῦ ἀπ. θ. Ἀντιοχείας); 70,15^ε; 84,23–24^ε; 86,14^ε; 188,15^ε (πρεσβ. καὶ πρεσβευτῆς τῆς ἀ. δ.); 228,1–2^ε; 230,3–4^ε; 232,1–2^ε; 244,9–10^ε; 288,22–23^ε; 294,1–2^ε; 296,4–5^ε; 310,5–6^ε. 13–14^ε; 316,9–10^ε; 342,23^ε; 370,11–12^ε. 16–17^ε; 374,13–14^ε; 382,17–18^ε; 384,17^ε; 390,9–10^ε; 398,11–12^ε; 400,8–9^ε; 426,4–5^ε; 488,18–19 (πρεσβ. καὶ πατριαρχικός σύγκελλος τοπ. τῶν τριῶν ἀπ. θ. Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων [*in subscr.*; *item* 828,26–27]); 540,11^ε; 548,1–2^ε; 554,23–24^ε; 556,7–8^ε; 558,1–2^ε; 580,10–11^ε; 590,17–18. 21^α (*cf. app. font. ad* 23–594,23); 596,28–29^ε; 828,26–27 (*in subscr.*; *cf.* 488,18–19)

ambo memorantur: 12,14–15 (καὶ συγκέλλων ... τῶν ... πατρ.); 16,8 (μετὰ τῶν τοπ. τῆς ἀνατολῆς); 18,17–18; 42,21 (διὰ τῶν ... τοπ., *sc. orientis*; *cf.* 46,23–24); 48,19–21; 66,23–24 (*cf.* 14 *sqq.*); 112,16–17; 222,16–17; 232,4–5^ε. 26–27^ε; 250,10–12 (τοὺς ... ἀδελφούς ἡμῶν ἰ. καὶ Θ. κτλ. [*in epist. ep. orientalium ad Taras.*; *cf.* 13; 252,4]; *cf.* 242,13–16; 928,2–3); 282,16–17; 532,16–17; 600,16–17; 794,16–17; 928,2–3 (τοὺς ἐκ τῆς ἀνατολῆς ... ἄνδρας ἰ. καὶ Θ. [*cf.* 13–14]); 946,22–23 (ἄνδρες τοπ.). — *cf. etiam sub b*

4. *episcopatus*

(*cf.* 928,6–11 συναθροισθέντων, *sc. Constantinopoli a. 786*, πάντων τῶν ... ἐπισκόπων τῆς ἐνταῦθα διοικήσεως [*antea memorantur uicarii papae et patr. orientalium, de quibus uide sub 2b et 3c*]... *anno sequenti* αὐθις οἱ ... ἐπ. συναθροίζεσθαι ἐν τῇ Νικαέων ... μητροπόλει; 894,4 τοῖς τούτων, *sc. patrum concilii Nicaeni primi*, διαδόχοις τριῶν ἑκατοντάδων σὺν πέντε δεκάσιν ἀριθμὸν ἐκπληροῦσιν)

a. *metropolitae, archiepiscopi, episcopi*

Ἀγάπιος <μητρ.> Καισαρείας (Καππαδοκία α') [PmbZ 123]: 18,19 (A 1); 190,11^ε (B 1); 268,20^ε (C 1); 488,26 (D 1); 794,18 (E 1); 830,7 (F 1)

Ἀλέξανδρος ἐπ. Ἀμαθούντων (Κύπρος) [PmbZ 185]: 26,21 (A 115); 206,22 (B 114); 504,20 (D 132); 804,6 (E 133); 838,21 (F 114)

Ἀναστάσιος [1] ἐπ. Κνωσσοῦ (Κρήτη) [PmbZ 298]: 508,18 (D 182); 806,26 (E 181); 842,18 (F 170)

Ἀναστάσιος [2] ἐπ. Λαυζάνδων (Ἰσαυρία) [PmbZ 299]: 36,20 (A 252)

Ἀναστάσιος [3] <μητρ.> Νικοπόλεως (Παλαιὰ Ἡπειρος) [PmbZ 300]: 20,9 (A 19); 196,30^ε (B 21); 276,15^ε (C 17); 494,7 (D 29); 796,17 (E 29); 832,8 (F 17)

Ἀναστάσιος [4] ἐπ. Πατάρων (Λυκία) [PmbZ 301]: 30,21 (A 172); 210,28 (B 166); 512,11 (D 225); 810,13 (E 224)

Ἀναστάσιος [5] ἐπ. Τριπόλεως (Λυδία) [PmbZ 302]: 28,3 (A 127 [*sic recte*]); 208,5 (B 125); 506,14 (D 152); 804,25 (E 152); 840,22 (F 143)

- Ἀνδρέας ἐπ. Κιδισωσοῦ (Φρυγία Πακατ. α') [PmbZ 400]: 514,25 (D 265); 812,21 (E 262)
- Ἀνθιμος [1] ἐπ. Βερинуπόλεως (Γαλατία α') [PmbZ 489]: 26,16 (A 110); 504,26 (D 138); 804,12 (E 139); 840,12 (F 133)
- Ἀνθιμος [2] ἐπ. Ὑλαρύμων (Καρία) [PmbZ 490]: 32,20 (A 198)
- Ἀντώνιος ἐπ. Τροιζήνης (Ἑλλάς/Ἀχαΐα) [PmbZ 535]: 206,14 (B 106); 510,2 (D 193); 808,8 (E 192); 844,2 (F 183)
- Βαρδάνης ἐπ. Δοάρων (Καππαδοκία γ') [PmbZ 770 (Bardanius)]: 216,26 (B 254: *restit. -νης; lat. -nius*); 518,8 (D 294); 814,25 (E 293)
- ⁽ⁱ⁾ Βασίλειος [1] <μητρ.> Ἀγκύρας (Γαλατία α') [PmbZ 869]: 48,25 (*adducitur; cf. 38,14. 17-19; 40,9-10. 15-16. 19*); 50,1-2^ε. 7^α (*eadem pronuntiant alii ep. 54,26; 110,14-18; 224,14-15; cf. 930,2-3*). 14 (ἐγὼ B. κτλ. [*in libello*]); 60,21 (*iubetur sedere*); 110,15; 190,25^ε (B 4); 270,17^ε (C 4); 290,22^ε; 292,18^ε; 296,1^ε; 302,1^ε. 17^ε; 308,28^ε; 336,26^ε (οἱ ... ἐπ., *sc. errore olim capti*); 490,6 (D 5); 540,9^ε; 554,26^ε; 558,23^ε; 560,22^ε; 590,4^ε; 794,22 (E 5); 830,15 (F 5)
- Βασίλειος [2] ἐπ. Ἀδριανουθηρῶν ([*uel* Ἀδρανουθύρων] Ἑλλήσποντος) [PmbZ 868]: 26,24 (A 118); 206,26 (B 118); 506,4 (D 142); 804,16 (E 143); 842,1 (F 153)
- Βασίλειος [3] ἐπ. Ἀτραμυτίου (Ἀσία) [PmbZ 867]: 24,21 (A 86); 204,21 (B 84); 504,1 (D 113); 802,16 (E 114); 836,27 (F 91)
- Βασίλειος [4] ἐπ. Διονυσουπόλεως (Φρυγία Πακατ. β') [PmbZ 870]: 216,12 (B 240); 520,19 (D 329); 818,1 (E 323)
- Βασίλειος [5] ἐπ. τῆς Λιπαριτῶν νήσου / (τῶν) †Νησίων (*Sicilia*) [PmbZ 872]: 20,26 (A 36); 202,11 (B 50); 498,16 (D 54); 798,12 (E 53); 834,12 (F 47); *cf. 208,12 (B 132: Λιπάρων)*. — *cf. Ἐπίσκοποι Σικελίας*
- Βασίλειος [6] ἐπ. Λιπάρων (Λυδία) [PmbZ 871]: 208,12 (B 132); *cf. 202,11 (B 50: †Νησίων)*
- Βασίλειος [7] ἐπ. Μαγνησίας (τῆς Ἀνηλίου, Ἀσία) [PmbZ 873]: 24,3 (A 68); 204,5 (B 69); 502,9 (D 95); 800,25 (E 96); 838,4 (F 98)
- Βασίλειος [8] ἐπ. Μαγνησίας τῆς Μαιάνδρου (Ἀσία) [PmbZ 874]: 24,6 (A 71); 204,8 (B 72); 502,10 (D 96); 800,26 (E 97)
- Βασίλειος [9] ἐπ. Περβέρεως (Αἰμίμοντος) [PmbZ 875]: 216,19 (B 247); 518,13 (D 299); 816,4 (E 298); 852,3 (F 288)
- Βασίλειος [10] ἐπ. Περγάμου (Ἀσία) [PmbZ 876]: 24,20 (A 85); 204,20 (B 83); 502,26 (D 112); 802,15 (E 113); 838,1 (F 95)
- Βασίλειος [11] <μητρ.> (τοῦ) Συλαίου (Παμφυλία β') [PmbZ 877]: 20,12 (A 22); 198,17^ε (B 25); 278,8 (C 21); 494,22 (D 36); 796,24 (E 36); 832,25 (F 32)
- Βασίλειος [12] ἐπ. Ταβῶν (Καρία) [PmbZ 878]: 32,10 (A 188); 212,13 (B 181); 512,24 (D 238); 810,26 (E 237); 846,15 (F 224)
- Βενιαμὴν ἐπ. Λιζίκων (Εὐρώπη) [PmbZ 1008]: 26,10 (A 104); 206,8 (B 100); 504,14 (D 126); 802,29 (E 127); 840,2 (F 124)
- Γαβριήλ ἐπ. Αἰγίνης (Ἑλλάς/Ἀχαΐα) [PmbZ 1919]: 216,24 (B 252); 510,4 (D 195); 808,10 (E 194); 842,29 (F 181)
- Γαλάτιος ἐπ. τῆς Μήλου (Νῆσοι Κυκλάδες) [PmbZ 1926]: 518,23 (D 309); 816,14 (E 308); 850,14 (F 274)
- Γαυδίωσος ἐπ. Μεσήνης (*Sicilia*) [PmbZ 1940]: 20,19 (A 29); 200,21 (B 33); 496,24 (D 47); 596,1^ε (*om. Γ.*); 798,5 (E 46); 834,6 (F 41). — *cf. Ἐπίσκοποι Σικελίας*

- ⁽ⁱ⁾ Γεώργιος [1] <μητρ.> Ἀντιοχείας (Πισιδία) [PmbZ 2163]: 62,3–4 (*adducitur*; cf. 8–9; 38,14. 17–19; 40,9–10). 23^ε (Ὑπάτιος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ [ἐπ.], *item* 64,1^ε; 66,1^ε; 84,28^ε); 92,14 (οἱ ἐξεταζόμενοι ἐπ., *item* 17^ε; cf. 94,7); 110,17^α (cf. 9–10; 94,10. 12; 930,2–3); 224,4–5 (οἱ ... ἐπ. *aditum petunt*); 232,9 (<ὁ τῆς Πισιδίας> *recipit sedem suam*; cf. 4,9; 110,20); 278,13 (C 26); 336,26^ε (οἱ ... ἐπ., sc. *errore olim capti*); 494,1 (D 26); 796,14 (E 26); 832,18 (F 26)
- Γεώργιος [2] ἐπ. Ἀππίας (Φρυγία Πακατ. α') [PmbZ 2165]: 34,7 (A 213); 214,3 (B 201); 514,18 (D 259); 812,17 (E 258); 848,7 (F 243)
- Γεώργιος [3] ἐπ. τῶν Βασιλικῶν Θερμῶν (Καππαδοκία α') [PmbZ 2166]: 22,24 (A 61); 500,25 (D 85); 800,14 (E 85); 836,13 (F 77)
- Γεώργιος [4] ἐπ. Βασι(λι)νουπόλεως (Βιθυνία α') [PmbZ 2167]: 28,20 (A 144); 208,26 (B 146); 508,12 (D 176); 806,20 (E 175); 842,11 (F 163)
- Γεώργιος [5] ἐπ. Βριούλων (Ἀσία) [PmbZ 2168]: 22,28 (A 65); 204,2 (B 66); 502,5 (D 91); 800,22 (E 93); 836,18 (F 82)
- * Γεώργιος [6] ἐπ. Ἰψου (Φρυγία Σαλουτ.) [PmbZ 2169]: 514,22–23 (D 263; *susp.*)
- Γεώργιος [7] ἐπ. Καμουλιανῶν (Καππαδοκία α') [PmbZ 2170]: 22,25 (A 62); 202,26 (B 63); 500,26 (D 86); 800,15 (E 86); 836,15 (F 79)
- Γεώργιος [8] ἐπ. (τοῦ) Μηδαῖου (Φρυγία Σαλουτ.) [PmbZ 2171]: 34,16 (A 222); 214,11 (B 209); 516,12 (D 277); 814,10 (E 278); 848,12 (F 248)
- Γεώργιος [9] ἐπ. Νικοπόλεως (Ἀρμενία β') [PmbZ 2172]: 30,6 (A 157)
- Γεώργιος [10] ἐπ. Νίσσα (Λυκία) [PmbZ 2173]: 30,22 (A 173); 210,29 (B 167); 512,12 (D 226); 810,14 (E 225); 846,1 (F 210)
- Γεώργιος [11] ἐπ. Οἰνιάνδου ([*uel* Οὔνι-, Ὑνι-] Λυκία) [PmbZ 2174]: 30,26 (A 177); 212,2 (B 170); 512,20 (D 234); 810,22 (E 233); 846,10 (F 219)
- Γεώργιος [12] ἐπ. Πελτῶν (Φρυγία Πακατ. α') [PmbZ 2175]: 32,27 (A 205); 212,25 (B 193); 514,10 (D 251); 812,9 (E 250); 848,6 (F 242)
- Γεώργιος [13] ἐπ. Πλουτινουπόλεως (Αἰμίμοντος) [PmbZ 2176]: 216,18 (B 246); 518,12 (D 298); 816,3 (E 297); 850,25 (F 285)
- Γεώργιος [14] ἐπ. Τριμιθούνητων (Κύπρος) [PmbZ 2177]: 26,20 (A 114); 206,21 (B 113 [*lat. legendum* Georgius]); 504,19 (D 131); 804,5 (E 132); 838,20 (F 113)
- Γρηγόριος [1] ἐπ. Ἀμάστριδος (Παφλαγονία) [PmbZ 2413]: 30,8 (A 159); 206,9 (B 101); 510,19 (D 209); 808,23 (E 207)
- Γρηγόριος [2] ἐπ. Γόρδου ([*uel* -δων] Λυδία) [PmbZ 2415]: 28,12 (A 136); 208,17 (B 137); 506,26 (D 164); 806,8 (E 163); 840,25 (F 146)
- Γρηγόριος [3] <ἀρχιεπ.> Δέρκων (Εὐρώπη?) [PmbZ 2414]: 206,11 (B 103); 500,22 (D 82); 800,10 (E 81); 836,11 (F 75)
- Γρηγόριος [4] ἐπ. Ἡρακλείας (τοῦ Λάτμου, Καρία) [PmbZ 2416]: 32,13 (A 191); 212,15 (B 183); 514,3 (D 244); 812,2 (E 243); 846,18 (F 227)
- Γρηγόριος [5] ἐπ. Θεοδωρουπόλεως (Εὐρώπη) [PmbZ 2422]: 26,7 (A 101); 206,5 (B 97); 504,12 (D 124); 802,27 (E 125); 840,6 (F 127)
- Γρηγόριος [6] ἐπ. Κιβύρης (Καρία) [PmbZ 2417]: 32,9 (A 187); 212,12 (B 180); 512,23 (D 237); 810,25 (E 236); 846,14 (F 223)
- Γρηγόριος [7] ἐπ. Μυλάσσων (Καρία) [PmbZ 2418]: 32,15 (A 193); 212,17 (B 185); 514,1 (D 242); 810,30 (E 241); 846,20 (F 229)

- ⁽ⁱ⁾ Γρηγόριος [8] <μητρ.> Νεοκαισαρείας (Πόντος Πολεμωνιακός) [PmbZ 2405]: 112,30; 114, 1–2 (*adducitur*). 4. 8^ε. 11^ε. 20^ε; 116,3^ε. 11 (ὁ προεστώς ἐπ.; cf. 10); 224,4–5 (οἱ ... ἐπ. *aditum petunt*). 8–9. 10^ε. 14^α (ἐαυτοῦ; cf. 116,9–12; 930,2–3). 18^ε; 228,10^ε. 13^ε. 26–230, 1 (ὁ καὶ ἔξαρχος τῆς παρελθούσης ἀσεβοῦς συνόδου, sc. a. 754 *habitaet*; cf. 228,16–17). 12 (οὗτος); 232,9 (*recipit sedem suam*; cf. 4,9); 276,1^ε (C 15); 336,26^ε (οἱ ... ἐπ., sc. *errore olim capti*); 338,11 (cf. 339,10 *app. crit.*). 13^ε. 17^ε (cf. 15 ἀρχιερεῖς ὄντες); 492,16 (D 21); 554,20^ε; 556,16 (τὸν N.). 18^ε. 24^ε; 578,10^α; 796,9 (E 21); 832,10 (F 19)
- (ἀνέγνω): 606,16; 608,22; 610,21; 612,11; 614,1; 616,4. 26; 624,7; 630,4; 632,26; 634, 22; 636,31; 638,12; 640,1. 19; 642,20; 644,1. 29; 648,10; 650,3; 652,7; 654,12; 656,23; 662,6; 664,3; 666,6; 670,11; 676,14; 680,1. 21; 682,16; 684,12; 686,27; 690,4; 692,20; 696,15; 698,18; 706,9; 712,9; 714,17; 716,15; 718,12; 728,12; 730,22; 744,25; 750,3; 752, 26; 754,11. 27; 756,13; 758,3; 760,8; 762,1; 764,1. 24; 766,5. 17; 768,3. 26; 770,7; 772,18; 774,10. 21; 776,13; 778,1; 782,1; cf. *app. crit. ad* 790,20–22
- Γρηγόριος [9] ἐπ. Παλαιᾶς Πόλεως (Ἀσία) [PmbZ 2419]: 24,7 (A 72); 204,7 (B 71); 502,13 (D 99); 802,2 (E 100); 838,2 (F 96)
- ⁽ⁱ⁾ Γρηγόριος [10] <μητρ.> Πισινούντων (Γαλατία β') [PmbZ 2410]: 62,2–3 (*adducitur*; cf. et 8–9; 38,14. 17–19; 40,9–10). 18^ε. 23^ε (Ὑπάτιος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ [ἐπ.], *item* 64,1^ε; 66,1^ε; 84,28^ε); 64,3^ε; 66,6^ε; 92,14 (οἱ ἐξεταζόμενοι ἐπ., *item* 17^ε; cf. 94,7); 110,16–17^α (cf. 9–10; 94,10. 12; 930,2–3); 224,4–5 (οἱ ... ἐπ. *aditum petunt*); 232,10 (*recipit sedem suam*; cf. 4,9; 110,20); 278,6 (C 19); 336,26^ε (οἱ ... ἐπ., sc. *errore olim capti*); 492,18 (D 22); 796, 10 (E 22); 832,11 (F 20)
- Γρηγόριος [11] ἐπ. Σινώπης (Ἐλενόποντος) [PmbZ 2420]: 30,5 (A 156); 210,6^ε (B 156); 510, 14 (D 205); 808,20 (E 204)
- Γρηγόριος [12] ἐπ. Στρατονικείας (Καρία) [PmbZ 2421]: 32,19 (A 197); 212,21 (B 189); 514,6 (D 247); 812,5 (E 246); 846,24 (F 233)
- Γρηγόριος [13] ἐπ. Τιμενουθηρῶν (Φρυγία Πακατ. α') [PmbZ 2423]: 34,3 (A 209); 212,29 (B 197); 514,14 (D 255); 812,13 (E 254); 848,11 (F 247)
- Δαβίδ [1] ἐπ. Ἐλενουπόλεως (Βιθυνία α') [PmbZ 1259]: 28,16 (A 140); 208,22 (B 142); 508,7 (D 171); 806,15 (E 170); 842,17 (F 169)
- Δαβίδ [2] ἐπ. Ἰασσοῦ (Καρία) [PmbZ 1260]: 32,14 (A 192); 212,16 (B 184); 512,27 (D 241); 810,29 (E 240); 846,19 (F 228)
- Δαμιανὸς [1] ἐπ. Μηροῦ (Φρυγία Σαλουτ.) [PmbZ 1204]: 214,13 (B 211); 516,9 (D 274); 814, 5 (E 273); 848,18 (F 254)
- Δαμιανὸς [2] ἐπ. Μιτυλήνης (Ἀσία) [PmbZ 1205]: 800,18 (E 89); 836,16 (F 80)
- Δανιὴλ <μητρ.> Ἀμασειας (Ἐλενόποντος) [PmbZ 1222]: 18,30 (A 11); 492,8 (D 17); 796,5 (E 17); 830,32 (F 13)
- Δοσίθεος ἐπ. Χωνῶν ἥτοι Κολασσαέων (Φρυγία Πακατ. α') [PmbZ 1411]: 516,1 (D 266); 812,22 (E 263); 848,5 (F 241: *om.* ἥτοι K.)
- Δωρόθεος ἐπ. Νεαπόλεως (Καρία) [PmbZ 1403]: 32,11 (A 189); 212,14 (B 182); 512,25 (D 239); 810,27 (E 238); 846,16 (F 225)
- Ἐπίσκοποι Σικελίας (τῆς νήσου): 38,2^ε (cf. 7); 84,31–32^ε; 92,25^ε; 226,1^ε (*om. lat.*). 20–21^ε; 342,14^ε; 963,1–2 (*in tit. epistulae Tarasii ad eos*; cf. 30 οἱ πλείους ὑμῶν); cf. 172,7–10 (οἱ ... Σικελοί, sc. Θεόδωρος [10] *et* Ἐπιφάνιος [*sub* 4b] ...; ἀμφότεροι)
- Ἐπιφάνιος [1] ἐπ. Ἐλευθερίας (Κρήτη) [PmbZ 1567]: 508,24 (D 188); 808,3 (E 187); 842,20 (F 172)

- Ἐπιφάνιος [2] ἐπ. Λάμπης (Κρήτη) [PmbZ 1568]: 508,16 (D 180); 806,24 (E 179); 842,27 (F 179)
- Ἐπιφάνιος [3] <ἀρχιεπ.> Μιλήτου (Καρία) [PmbZ 1569]: 22,14 (A 51); 202,4 (B 43); 500,8 (D 69); 798,27 (E 68); 834,27 (F 62)
- Ἐπιφάνιος [4] ἐπ. Πέρτων (Λυκαονία) [PmbZ 1570]: 34,21 (A 227); 214,18 (B 216); 818,17 (E 339); 850,2 (F 262)
- Εὐθύμιος <μητρ.> Σάρδεων ([*uel* -δης] Λυδία) [PmbZ 1838]: 18,23 (A 5); 56,3^ε; 60,24^ε; 96,27^ε; 192,8^ε (B 6); 272,1^ε (C 6); 338,15^ε; 340,9^ε; 482,2^α; 490,11 (D 8); 554,10^ε; 794,24 (E 7); 830,19 (F 7)
- Εὐστάθιος [1] ἐπ. Ἐρυθρῶν (Ἀσία) [PmbZ 1760]: 24,13 (A 78); 502,21 (D 107); 802,10 (E 108)
- Εὐστάθιος [2] ἐπ. Κελενδέρεως (Ἰσαυρία) [PmbZ 1762]: 36,13 (A 245); 216,1 (B 229); 520,1 (D 312); 816,17 (E 311); 852,6 (F 291)
- Εὐστάθιος [3] <ἀρχιεπ.> Κοτράδων (Ἰσαυρία) [PmbZ 1763]: 500,19 (D 79); 800,7 (E 78); 836,8 (F 72)
- Εὐστάθιος [4] ἐπ. Λάμου ([*uel* -μων] Ἰσαυρία) [PmbZ 1764]: 36,17 (A 249); 216,6 (B 234); 520,4 (D 315); 816,20 (E 314); 852,8 (F 293)
- Εὐστάθιος [5] <μητρ.> Λαοδικείας (Φρυγία Πακατ.) [PmbZ 1767]: 20,6 (A 16); 196,22^ε (B 19); 278,14 (C 27); 492,22 (D 24); 796,12 (E 24); 832,15 (F 23)
- Εὐστάθιος [6] ἐπ. Σόλων (Κύπρος) [PmbZ 1765]: 26,18 (A 112); 206,19 (B 111); 504,17 (D 129); 804,3 (E 130); 838,17 (F 110)
- Εὐστάθιος [7] ἐπ. τῆς Τήνου (Νῆσοι Κυκλάδες) [PmbZ 1766]: 520,13 (D 323); 818,4 (E 326); 850,16 (F 276)
- Εὐστάθιος [8] ἐπ. Ὑρκανίδος ([*uel* -νῆς, Ὀρκάνης] Λυδία) [PmbZ 1761]: 28,14 (A 138); 208,19 (B 139); 508,2 (D 166); 806,10 (E 165); 840,27 (F 148)
- Εὐστράτιος [1] <ἀρχιεπ.> Ἀπαμείας (Βιθυνία) [PmbZ 1811]: 22,10 (A 47); 200,22 (B 34); 500,1 (D 63); 798,21 (E 62); 834,23 (F 58)
- Εὐστράτιος [2] ἐπ. Δεβελτοῦ (Αἰμίμοντος) [PmbZ 1812]: 216,15 (B 243); 518,9 (D 295); 814,26 (E 294); 850,22 (F 282)
- Εὐστράτιος [3] <ἀρχιεπ.> Μεθύμνης (Νῆσος Λέσβος?) [PmbZ 1813]: 22,17 (A 54); 202,8 (B 47); 500,13 (D 73); 800,1 (E 72); 836,1 (F 66)
- Εὐφύμιος ἐπ. Σωζοπόλεως (Αἰμίμοντος) [PmbZ 1841 (Euthymios)]: 216,16 (B 244: Λέων [4b:2] οἰκονόμος καὶ τοπ. Σ. *trad.*; *lat.* Leo *eqs.*); 518,10 (D 296); 816,1 (E 295); 850,23 (F 283; *lat.* Euthymius)
- Ζαχαρίας [1] ἐπ. Ἱεροκαιοσαρείας (Λυδία) [PmbZ 8618]: 208,21 (B 141); 508,5 (D 169); 806,13 (E 168); 840,23 (F 144)
- Ζαχαρίας [2] ἐπ. Καρδαβούνδων (Ἰσαυρία) [PmbZ 8619]: 36,15 (A 247); 216,4 (B 232); 520,2 (D 313); 816,18 (E 312); 852,11 (F 296)
- Ζαχαρίας [3] ἐπ. Τραπεζουπόλεως (Φρυγία Πακατ. α') [PmbZ 8620]: 216,2 (B 230); 514,20 (D 261); 812,19 (E 260); 848,2 (F 238)
- Ἡλίας <μητρ.> Κρήτης (*uel* τῆς Κρητῶν νήσου) [PmbZ 1487]: 18,26 (A 8); 192,23^ε (B 8); 272,21^ε (C 9); 490,15 (D 10); 794,26 (E 9); 830,23 (F 9)
- Ἡράκλειος [1] ἐπ. Ἰουνουπόλεως (Παφλαγονία) [PmbZ 2562]: 30,9 (A 160); 206,12 (B 104); 510,20 (D 210); 808,24 (E 208); 844,14 (F 195)
- Ἡράκλειος [2] ἐπ. τῆς Σάμου (Νῆσοι Κυκλάδες) [PmbZ 2563]: 818,20 (E 342); 850,13 (F 273)

- ⁽ⁱ⁾ Θεοδόσιος [1] <ἀρχιεπ.> τοῦ Ἀμορίου (Γαλατία β') [PmbZ 7846]: 48,26 (*adducitur*; cf. 38, 14. 17–19; 40,9–10. 15–16. 19); 56,5^ε. 12–13 (ὁ ... Θ.). 17^α (cf. 930,2–3). 19 (Θ. ἐλάχι-
στος χριστιανός [*in tit. libelli*]); 60,15. 22–23 (*iubetur sedere*); 202,20 (B 59); 278,21
(C 33); 308,16^ε; 310,16^ε; 336,26^ε (οἱ ... ἐπ., sc. *errore olim capti*); 338,11 (cf. 339,10 *app.*
crit.). 13^ε (cf. 15 ἀρχιερεῖς ὄντες); 500,23 (D 83); 556,16 (τὸν τοῦ Ἀ.). 18^ε; 800,12 (E 83)
Θεοδόσιος [2] ἐπ. Νύσσης (Ἀσία) [PmbZ 7849]: 24,1 (A 66); 204,3 (B 67: Ἰωάννης *codd.*; *lat.*
Iohannes); 502,8 (D 94); 800,24 (E 95); 836,19 (F 83)
Θεοδόσιος [3] ἐπ. Σαγαλασσοῦ ([*uel* -λλάου] Πισιδία) [PmbZ 7850]: 34,24 (A 230); 214,22
(B 220: Θεόδωρος *codd.*; *lat.* Theodorus); 518,1 (D 287); 814,18 (E 286)
Θεοδόσιος [4] ἐπ. Χωνῶν (Φρυγία Πακατ. α') [PmbZ 7848]: 32,24 (A 202); 212,22 (B 190)
Θεόδοτος ἐπ. Παλαιῶν (Ἑλλήσποντος) [PmbZ 7944]: 26,29 (A 123); 506,9 (D 147); 804,21
(E 148); 842,4 (F 156)
Θεόδωρος [1] ἐπ. Ἀβύδου (Ἑλλήσποντος) [PmbZ 7583]: 28,2 (A 126); 208,4 (B 124); 506,12
(D 150); 804,23 (E 150); 842,5 (F 157)
* Θεόδωρος [2] ἐπ. Ἀνδράπων (Ἑλενόποντος) [PmbZ 7584]: 510,15 (D 206; *susp.*)
Θεόδωρος [3] <ἀρχιεπ.> Βιζύης (Εὐρώπη) [PmbZ 7585]: 22,6 (A 43); 200,12 (B 30); 498,25
(D 60); 798,18 (E 59); 834,21 (F 56)
Θεόδωρος [4] ἐπ. Βουλγαροφύγου (Αἰμίμοντος) [PmbZ 7586]: 216,17 (B 245); 518,11
(D 297: Θεοδόσιος *codd.*; *lat.* Theodosius); 816,2 (E 296); 850,24 (F 284)
Θεόδωρος [5] ἐπ. Γερμανικοπόλεως (Ἰσαυρία) [PmbZ 7587]: 36,12 (A 244); 214,30 (B 228);
520,5 (D 316); 816,21 (E 315)
Θεόδωρος [6] ἐπ. Γέρμης (Ἑλλήσποντος) [PmbZ 7588]: 26,23 (A 117); 206,25 (B 117); 506,3
(D 141); 804,15 (E 142); 842,3 (F 155)
Θεόδωρος [7] <ἀρχιεπ.> Ἡρακλειουπόλεως ἦτοι Πιδαχθός (Ἀρμενία β') [PmbZ 7589, 7590]:
800,11 (E 82: Ἡρακλείας, cf. *app. crit.*); 818,10 (E 332); 836,7 (F 71)
Θεόδωρος [8] ἐπ. Ἡρακλειουπόλεως (Κρήτη) [PmbZ 7591]: 508,17 (D 181); 806,25 (E 180)
Θεόδωρος [9] ἐπ. Κάδων (Φρυγία Πακατ. β') [PmbZ 7592]: 216,9 (B 237); 520,14 (D 324);
816,27 (E 321); 852,14 (F 299)
Θεόδωρος [10] ἐπ. Κατάνης (*Sicilia*) [PmbZ 7579]: 20,17 (A 27); 70,7^ε; 84,31^ε; 92,25^ε; 172,8.
12^ε; 198,22^ε (B 26); 226,12^ε. 20^ε; 276,5^ε (C 16); 296,9^ε; 310,22^ε; 412,10; 496,17 (D 45);
554,8^ε; 578,17^ε; 798,3 (E 44); 834,2 (F 38). — cf. Ἐπίσκοποι Σικελίας
Θεόδωρος [11] ἐπ. (τοῦ) Κιτίου (Κύπρος) [PmbZ 7593]: 26,19 (A 113); 206,20 (B 112); 410,
20 (ὁ ἐπ. τοῦ Κ., *item* 23–24^ε). 23 (ὁ ἐπ.); 504,18 (D 130); 804,4 (E 131); 838,19 (F 112)
Θεόδωρος [12] ἐπ. Κομάνων (Πόντος Πολεμωναϊκός) [PmbZ 7594]: 30,16 (A 167); 512,4
(D 218); 810,6 (E 217); 844,22 (F 203)
Θεόδωρος [13] ἐπ. Κρημνῶν (Παμφυλία β') [PmbZ 7595]: 218,4 (B 259); 518,20 (D 306); 816,
11 (E 305); 850,18 (F 278)
⁽ⁱ⁾ Θεόδωρος [14] <μητρ.> Μύρων (Λυκία) [PmbZ 7596]: 48,25 (*adducitur*; cf. 38,14. 17–19;
40,9–10. 15–16. 19); 54,20^ε. 26–27^α (cf. 930,2–3); 56,1; 60,21–22 (*iubetur sedere*); 196,
9^ε (B 16); 278,10 (C 23); 308,12^ε; 310,11^ε; 312,14^ε; 332,29^ε; 334,2–3 (ὁ μητρ. [*in narra-*
tione]; cf. 12 τῷ ἐπισκοπεῖω μου); 336,23^ε (cf. 26^ε); 338,20^ε; 492,20 (D 23); 578,14^ε. 25^ε;
796,11 (E 23); 832,12 (F 21)
Θεόδωρος [15] ἐπ. Πανόρμου (*Sicilia*) [PmbZ 7597]: 20,20 (A 30); 200,25 (B 37); 498,1
(D 48); 798,6 (E 47); 834,7 (F 42). — cf. Ἐπίσκοποι Σικελίας

- Θεόδωρος [16] ἐπ. Πινάρων (Λυκία) [PmbZ 7598]: 30,24 (A 175); 210,30 (B 168); 512,9 (D 223); 810,11 (E 222); 844,28 (F 209)
- Θεόδωρος [17] ἐπ. Προύσης (Βιθυνία α') [PmbZ 7599]: 508,15 (D 179); 806,23 (E 178); 842,15 (F 167)
- Θεόδωρος [18] <μητρ.> Σελευκείας (Ἰσαυρία) [PmbZ 7600]: 20,11 (A 21); 198,8^e (B 23); 278,16 (C 29); 390,21^e; 496,6 (D 40); 796,27 (E 39); 832,26 (F 33)
- Θεόδωρος [19] ἐπ. Σουβρίτων (Κρήτη) [PmbZ 7601]: 384,1^e; 508,21 (D 185); 806,29 (E 184); 842,26 (F 178)
- Θεόδωρος [20] ἐπ. Ταυριανῆς (Calabria) [PmbZ 7602]: 20,23 (A 33); 202,5 (B 44); 498,11 (D 52); 798,10 (E 51); 820,9^a; 834,10 (F 45)
- Θεόδωρος [21] ἐπ. Τροπαίων (Calabria) [PmbZ 7603]: 22,2 (A 40); 202,15 (B 54); 498,23 (D 58); 798,16 (E 57); 834,17 (F 52)
- Θεόπιστος ἐπ. Ἑρμοκαπηλίας (Λυδία) [PmbZ 8381]: 28,15 (A 139); 508,4 (D 168); 806,12 (E 167); 840,20 (F 141)
- Θεότιμος ἐπ. Κροτώνων (Calabria) [PmbZ 8397]: 20,25 (A 35); 202,9 (B 48); 498,18 (D 55); 798,13 (E 54); 834,13 (F 48)
- Θεοφάνης [1] ἐπ. Καλότης (Ἀσία) [PmbZ 8110]: 24,8 (A 73); 204,10 (B 73); 502,14 (D 100); 802,3 (E 101); 836,29 (F 93)
- Θεοφάνης [2] ἐπ. Λεβέδου (Ἀσία) [PmbZ 8111 et 8112]: 24,14 (A 79); 204,15 (B 78); 502,19 (D 105); 802,8 (E 106: Θωμᾶ *codd.*; *lat.* Thoma); 818,7 (E 329); 836,21 (F 85)
- Θεοφάνης [3] ἐπ. τοῦ Λιλυβαίου (Sicilia) [PmbZ 8113]: 22,1 (A 39); 498,22 (D 57); 798,15 (E 56); 834,15 (F 50). — *cf.* Ἐπίσκοποι Σικελίας
- Θεοφάνης [4] ἐπ. Μαιονίας (Λυδία) [PmbZ 8114]: 28,9 (A 133); 208,13 (B 133); 506,22 (D 160); 806,6 (E 161); 840,15 (F 136)
- Θεοφάνης [5] ἐπ. Σωρῶν ([*uel* Σορ-] Παφλαγονία) [PmbZ 8115]: 30,11 (A 162); 206,10 (B 102); 510,22 (D 212); 808,26 (E 210); 844,15 (F 196)
- Θεόφιλος [1] ἐπ. Ἀναστασιουπόλεως (Γαλατία α') [PmbZ 8188]: 26,14 (A 108); 206,18 (B 110: Συνέσιος *codd.*; *lat.* Synesius); 504,23 (D 135); 804,9 (E 136); 840,8 (F 129)
- Θεόφιλος [2] <μητρ.> Θεσσαλονίκης [PmbZ 8187]: 490,4 (D 4); 794,28 (E 11)
- Θεόφιλος [3] ἐπ. Προυσιάδος (Ὀνωριάς) [PmbZ 8190]: 30,12 (A 163); 210,21 (B 159); 510,24 (D 214); 810,1 (E 212); 844,20 (F 201)
- Θεόφιλος [4] ἐπ. Τύμνων (Ἀσία) [PmbZ 8191]: 24,16 (A 81); 502,22 (D 108); 802,11 (E 109)
- Θεόφιλος [5] ἐπ. τῆς Χίου (Νῆσοι Κυκλάδες) [PmbZ 8189]: 518,22 (D 308); 816,13 (E 307); 850,11 (F 271); *cf.* 202,9 *app. crit.*
- Θεοφύλακτος [1] ἐπ. Ἀπολλωνιάδος (Βιθυνία α') [PmbZ 8298]: 28,18 (A 142); 208,24 (B 144); 508,10 (D 174); 806,18 (E 173); 842,9 (F 161)
- Θεοφύλακτος [2] <ἀρχιεπ.> Εὐχαΐτων (Ἐλενόποντος) [PmbZ 8300]: 496,1 (D 38); 796,25 (E 37); 834,19 (F 54)
- Θεοφύλακτος [3] ἐπ. Ζηνουπόλεως (Ἰσαυρία) [PmbZ 8306]: 36,18 (A 250)
- Θεοφύλακτος [4] ἐπ. Κινναβόρου ([*uel* -βάρεως] Φρυγία Σαλουτ.) [PmbZ 8302]: 34,13 (A 219); 214,8 (B 206); 516,8 (D 273); 814,4 (E 272); 848,20 (F 256)
- Θεοφύλακτος [5] <ἀρχιεπ.> Κυψέλλων ([*uel* -ψάλ-] Ῥοδόπη) [PmbZ 8303]: 22,20 (A 57); 202,14 (B 53); 500,16 (D 76); 800,4 (E 75); 836,6 (F 70)
- Θεοφύλακτος [6] ἐπ. Μοσύνων (Φρυγία Πακατ. β') [PmbZ 8304]: 520,18 (D 328); 816,28 (E 322); 852,16 (F 301)

- Θεοφύλακτος [7] ἐπ. Τράλλης (Ἀσία) [PmbZ 8305]: 24,2 (A 67); 204,4 (B 68); 502,3 (D 89); 800,19 (E 90); 836,20 (F 84)
- Θεοφύλακτος [8] ἐπ. Ὑπέπων (Ἀσία) [PmbZ 8301]: 24,12 (A 77); 204,14 (B 77); 502,2 (D 88); 800,17 (E 88); 836,28 (F 92)
- Θεοφύλακτος [9] ἐπ. Χαρίουπόλεως (Εὐρώπη) [PmbZ 8299]: 26,5 (A 99); 206,3 (B 95); 504,8 (D 120); 802,23 (E 121); 838,27 (F 120)
- Θωμᾶς [1] ἐπ. (τοῦ) Δαονίου (Εὐρώπη) [PmbZ 8446]: 26,6 (A 100); 206,4 (B 96); 504,11 (D 123); 802,26 (E 124)
- * Θωμᾶς [2] ἀρχιεπ. Σαρδανίας [PmbZ 8445]: 18,27–28 (A 9); 70,11 (*om. Θ.*; *cf. app. crit.*); 86,1. 8–9; 172,9–10 (*om. Θ.*); 194,10–11 (B 11); 226,21–22; 230,11; 274,10 (C 12); 398,1; 490,25 (D 14); 548,7–8; 832,4 (F 15); 878,2–3 (*in tit. sermonis laud. Epiphaniū*); *non memoratur* 796,2 (E 14)
- Ἰγνάτιος ἐπ. Πρίνης (Ἀσία) [PmbZ 2662]: 24,4 (A 69); 202,13 (B 52); 502,6 (D 92); 800,21 (E 92)
- Ἰωάννης [1] ἐπ. Ἀζάνων (Φρυγία Πακατ. β') [PmbZ 3061]: 216,11 (B 239); 520,17 (D 327); 816,27 *app. crit.* (E <321^c>); 852,15 (F 300)
- Ἰωάννης [2] <ἀρχιεπ.> Ἄπρου (Εὐρώπη) [PmbZ 3062]: 22,19 (A 56); 202,12 (B 51); 500,15 (D 75); 800,3 (E 74); 836,5 (F 69)
- Ἰωάννης [3] ἐπ. Ἀρκαδίας (Κρήτη) [PmbZ 3063]: 508,23 (D 187); 808,2 (E 186); 842,24 (F 176)
- Ἰωάννης [4] <ἀρχιεπ.> Ἀρκαδιουπόλεως (Εὐρώπη) [PmbZ 3064]: 22,12 (A 49); 200,26 (B 38); 500,3 (D 65); 798,23 (E 64); 834,25 (F 60)
- Ἰωάννης [5] ἐπ. Ἀσσοῦ (Ἀσία) [PmbZ 3065]: 24,23 (A 88); 204,23 (B 86); 504,3 (D 115); 802,18 (E 116); 838,3 (F 97)
- Ἰωάννης [6] ἐπ. (τῆς) Βρύσεως (Εὐρώπη) [PmbZ 3067]: 26,9 (A 103); 206,7 (B 99); 504,15 (D 127); 804,1 (E 128)
- * Ἰωάννης [7] <ἀρχιεπ.?[?] Γοτθίας (Ζηκχία?) [PmbZ 3118]: 496,3 (D 39; *susp.*); *cf. Νικήτας* [3]
- Ἰωάννης [8] ἐπ. Δάλδης (Λυδία) [PmbZ 3068]: 28,13 (A 137); 208,18 (B 138); 508,1 (D 165); 806,9 (E 164); 840,18 (F 139)
- Ἰωάννης [9] ἐπ. Δεκατέρων (Ἰλλυρικόν?) [PmbZ 3069]: 818,5 (E 327; *susp.*)
- Ἰωάννης [10] ἐπ. Ἐτένων (Παμφυλία α') [PmbZ 3070]: 30,1 (A 152; *cf. app. crit.*); 210,4 (B 154); 510,11 (D 202); 808,17 (E 201); 844,10 (F 191)
- Ἰωάννης [11] <μητρ.> Ἐφέσου (Ἀσία) [PmbZ 3057]: 18,20 (A 2); 190,17^e (B 2); 270,1^e (C 2); 488,28 (D 2); 794,19 (E 2); 830,9 (F 2)
- * Ἰωάννης [12] ἐπ. Ζαλίου (Ἐλενόποντος) [PmbZ 3090]: 510,16 (D 207; *susp.*)
- Ἰωάννης [13] ἐπ. Ἡρακλείας Πόντου (Ὀνωριάς) [PmbZ 3071]: 30,15 (A 166); 210,23 (B 161); 510,23 (D 213); 808,27 (E 211); 844,17 (F 198)
- Ἰωάννης [14] ἐπ. Κερασσοῦντος (Πόντος Πολεμωνιακός) [PmbZ 3072]: 512,5 (D 219); 810,7 (E 218); 844,23 (F 204)
- Ἰωάννης [15] ἐπ. Κουδρουλίων (Παμφυλία β') [PmbZ 3073]: 518,19 (D 305); 816,10 (E 304); 850,21 (F 281)
- Ἰωάννης [16] ἐπ. Λαμψάκου (Ἐλλήσποντος) [PmbZ 3074]: 26,28 (A 122); 208,1 (B 121); 506,8 (D 146); 804,20 (E 147); 840,30 (F 151)
- Ἰωάννης [17] ἐπ. Λήμνου (Ἐλλάς/Ἀχαΐα) [PmbZ 3075]: 818,14 (E 336); 842,28 (F 180)
- Ἰωάννης [18] ἐπ. Λιθοπροσώπου (Εὐρώπη) [PmbZ 3076]: 818,8 (E 330); 838,28 (F 121)

- Ἰωάννης [19] ἐπ. Μύνδου (Καρία) [PmbZ 3077]: 32,17 (A 195); 212,19 (B 187); 514,4 (D 245); 812,3 (E 244); 846,22 (F 231)
- Ἰωάννης [20] ἐπ. Νικαίας τῆς Θράκης (Εὐρώπη?) [PmbZ 3078]: 818,6 (E 328); 838,22 (F 115)
- Ἰωάννης [21] ἐπ. Νύσσης (Καππαδοκία α') [PmbZ 3079]: 22,23 (A 60); 202,25 (B 62: Θεοδόσιος *codd.*; *lat.* Theodosius); 500,24 (D 84); 800,13 (E 84); 836,12 (F 76)
- Ἰωάννης [22] ἐπ. Πανίου (Εὐρώπη) [PmbZ 3080]: 26,1 (A 95); 204,29 (B 92); 504,6 (D 118); 802,21 (E 119); 838,26 (F 119)
- Ἰωάννης [23] ἐπ. Πραϊνέτου (Βιθυνία) [PmbZ 3081]: 818,21 (E 343); 852,17 (F 302)
- Ἰωάννης [24] ἐπ. Ραιδεστοῦ (Εὐρώπη) [PmbZ 3082]: 24,29 (A 94); 204,28 (B 91); 504,5 (D 117); 802,20 (E 118); 838,23 (F 116)
- Ἰωάννης [25] ἐπ. τῆς ἀγίας Σαλονηντιανῆς ἐκκλησίας ([*uel sim.*] *Dalmatia*) [PmbZ 3084]: 498,27 (D 62); 798,20 (E 61); 838,14 (F 107)
- Ἰωάννης [26] ἐπ. Σετῶν (Λυδία) [PmbZ 3083]: 28,8 (A 132); 208,11 (B 131); 506,20 (D 158); 806,4 (E 159); 840,17 (F 138)
- Ἰωάννης [27] ἐπ. Σιβλίας (Φρυγία Πακατ. α') [PmbZ 3085]: 214,20 (B 218); 514,19 (D 260); 812,18 (E 259); 848,8 (F 244)
- Ἰωάννης [28] ἐπ. Ταβάλων (Λυδία) [PmbZ 3086]: 28,6 (A 130); 208,8 (B 128); 506,15 (D 153); 804,28 (E 155); 840,19 (F 140)
- Ἰωάννης [29] ἐπ. Ταυρομενίου ([*uel -νίας*] *Sicilia*) [PmbZ 3087]: 20,18 (A 28); 200,13^ε (B 31); 276,21^ε (C 18); 316,6^ε; 496,21 (D 46); 798,4 (E 45); 834,3 (F 39). — *cf.* Ἐπίσκοποι Σικελίας
- Ἰωάννης [30] ἐπ. Τρεοκάλεως (*Sicilia*) [PmbZ 3089]: 20,28 (A 38); 498,10 (D 51); 798,9 (E 50); 834,16 (F 51). — *cf.* Ἐπίσκοποι Σικελίας
- Ἰωάννης [31] ἐπ. Τυμβριάδων (Πισιδία) [PmbZ 3088]: 818,18 (E 340); 850,5 (F 265)
- Ἰωσήφ ἐπ. Ἀτταλείας (Λυδία) [PmbZ 3443]: 208,20 (B 140); 508,3 (D 167); 806,11 (E 166); 840,28 (F 149)
- Κάλλιστος ἐπ. (πρόλεως) Εὐδοκιάδος (Παμφυλία β') [PmbZ 3599]: 518,17 (D 303); 816,8 (E 302); 850,17 (F 277)
- Κοσμάς ἐπ. Μυρίνης (Ἀσία) [PmbZ 4113]: 24,17 (A 82); 204,17 (B 80); 502,23 (D 109); 802,12 (E 110); 838,13 (F 106)
- Κυριακὸς <ἀρχιεπ.> Δριζιπάρων (Εὐρώπη) [PmbZ 4194]: 202,21 (B 60); 500,20 (D 80); 800,8 (E 79); 836,9 (F 73)
- Κυρίων ἐπ. τοῦ Λόφου (Βιθυνία α') [PmbZ 4209]: 28,17 (A 141); 208,23 (B 143); 508,8 (D 172); 806,16 (E 171); 842,12 (F 164)
- Κωνσταντῖνος [1] ἐπ. Ἀγκύρας (Φρυγία Πακατ. β') [PmbZ 3836]: 520,16 (D 326); 816,27 *app. crit.* (E <321^b>); 852,13 (F 298)
- Κωνσταντῖνος [2] ἐπ. Ἀδριανῆς (Παμφυλία β') [PmbZ 3831]: 218,5 (B 260); 518,21 (D 307); 816,12 (E 306); 850,20 (F 280)
- Κωνσταντῖνος [3] ἐπ. Ἀκρασοῦ (Λυδία) [PmbZ 3832]: 506,21 (D 159); 806,5 (E 160)
- Κωνσταντῖνος [4] ἐπ. Ἀλαβάνδων (Καρία) [PmbZ 3833]: 32,12 (A 190); 512,26 (D 240); 810,28 (E 239); 846,17 (F 226)
- Κωνσταντῖνος [5] ἐπ. Ἀμβλάδων (Λυκαονία) [PmbZ 3834]: 34,20 (A 226); 214,17 (B 215); 516,13 (D 278); 814,8 (E 276); 850,1 (F 261)
- Κωνσταντῖνος [6] ἐπ. τῆς Ἀνδρου (Νῆσοι Κυκλάδες) [PmbZ 3835]: 520,12 (D 322); 818,3 (E 325); 850,15 (F 275)

- Κωνσταντῖνος [7] <μητρ.> Γαγγρῶν (Παφλαγονία) [PmbZ 3839]: 20,3 (A 13); 196,1^ε (B 14); 492,12 (D 19); 796,7 (E 19); 832,1 (F 14)
- Κωνσταντῖνος [8] ἐπ. Δαλίσανδοῦ (Ἰσαυρία) [PmbZ 3837]: 36,19 (A 251); 520,7 (D 318); 816,23 (E 317)
- Κωνσταντῖνος [9] ἐπ. Εὐκαρπίας (Φρυγία Σαλουτ.) [PmbZ 3838]: 34,8 (A 214); 214,4 (B 202); 514,24 (D 264); 812,27 (E 268); 848,16 (F 252)
- Κωνσταντῖνος [10] ἐπ. Ζαλίχου (Ἐλενόποντος) [PmbZ 3866]: 808,22 (E 206)
- Κωνσταντῖνος [11] ἐπ. Ζήλων (Ἐλενόποντος) [PmbZ 3857]: 30,3 (A 154); 210,5 (B 155); 510,13 (D 204); 808,19 (E 203)
- Κωνσταντῖνος [12] ἐπ. Ἰουλιουπόλεως (Γαλατία α') [PmbZ 3840]: 26,11 (A 105); 206,13 (B 105); 504,21 (D 133); 804,7 (E 134); 840,7 (F 128)
- Κωνσταντῖνος [13] ἐπ. Καισαρείας (Βιθυνία α') [PmbZ 3841]: 28,19 (A 143); 208,25 (B 145); 508,11 (D 175); 806,19 (E 174); 842,10 (F 162)
- Κωνσταντῖνος [14] ἐπ. Κανδίδων (Λυκία) [PmbZ 3842]: 30,27 (A 178); 212,3 (B 171); 512,13 (D 227); 810,15 (E 226); 846,4 (F 213)
- Κωνσταντῖνος [15] ἐπ. Καρίνης (*Sicilia*) [PmbZ 3843]: 20,27 (A 37); 208,30 (B 150: <Κων.>); 498,20 (D 56); 798,14 (E 55); 834,14 (F 49). — cf. Ἐπίσκοποι Σικελίας
- Κωνσταντῖνος [16] ἐπ. Κόμβων (Λυκία) [PmbZ 3844]: 32,5 (A 183); 212,8 (B 176); 512,21 (D 235); 810,23 (E 234); 846,13 (F 222)
- Κωνσταντῖνος [17] ἐπ. Κονάνης (Πισιδία) [PmbZ 3845]: 34,26 (A 232); 214,24 (B 222); 516,20 (D 284); 814,15 (E 283)
- Κωνσταντῖνος [18] ἐπ. (τοῦ) Κοτυαείου (Φρυγία Σαλουτ.) [PmbZ 3847]: 34,15 (A 221); 214,10 (B 208); 516,2 (D 267); 812,23 (E 264); 848,14 (F 250)
- Κωνσταντῖνος [19] ἐπ. Κρατείας (Ὀνωρίας) [PmbZ 3848]: 30,13 (A 164); 210,24 (B 162); 510,25 (D 215); 810,2 (E 213); 844,19 (F 200)
- Κωνσταντῖνος [20] <μητρ.> Κωνσταντ(ε)ίας (Κύπρος) [PmbZ 3846]: 18,21 (A 3); 40,13^ε; 60,14^ε; 64,22^ε; 66,20^ε (cf. 24); 94,9^ε; 106,18^ε; 190,20^ε (B 3); 228,22^ε; 232,12^ε; 270,7^ε (C 3); 284,11^ε; 288,11^ε. 19^ε; 300,1^ε; 308,8^ε. 24^ε; 310,8^ε; 330,3^ε; 338,25^ε; 340,3^ε; 342,7^ε; 370,4^ε; 372,25; 382,14^ε; 410,4^ε; 490,1 (D 3); 534,9^ε; 540,16^ε; 554,5^ε. 12^ε; 578,23^ε; 794,20 (E 3); 830,11 (F 3)
- Κωνσταντῖνος [21] ἐπ. Λαγίνων (Παμφυλία β') [PmbZ 3849]: 518,18 (D 304); 816,9 (E 303); 850,19 (F 279)
- Κωνσταντῖνος [22] ἐπ. Λεοντίνης (*Sicilia*) [PmbZ 3827]: 6,26–27 (Leontinae); 20,22 (A 32); 202,3 (B 42); 498,4 (D 49); 798,8 (E 49); 834,9 (F 44). — cf. Ἐπίσκοποι Σικελίας
- Κωνσταντῖνος [23] ἐπ. Μασταύρων (Ἀσία) [PmbZ 3850]: 22,27 (A 64); 204,1 (B 65); 502,4 (D 90); 800,20 (E 91); 836,17 (F 81)
- Κωνσταντῖνος [24] ἐπ. Μέτρων (Εὐρώπη) [PmbZ 3851]: 818,11 (E 333); 840,5 (F 126)
- Κωνσταντῖνος [25] <μητρ.> Πέργης (Παμφυλία β') [PmbZ 3852]: 20,8 (A 18); 196,26^ε (B 20); 278,15 (C 28); 494,9 (D 30); 796,18 (E 30); 832,19 (F 27)
- Κωνσταντῖνος [26] ἐπ. τοῦ Πολεμωνίου (Πόντος Πολεμωνιακός) [PmbZ 3853]: 512,3 (D 217); 810,5 (E 216); 844,24 (F 205)
- Κωνσταντῖνος [27] ἐπ. τοῦ Ῥηγίου (*Calabria*) [PmbZ 3854 (*dele* 1927)]: 20,15 (A 25); 202,24 (B 61b: <K. ...> τοῦ Ῥ.); 496,12 (D 43); 798,1 (E 42); 832,28 (F 35)
- Κωνσταντῖνος [28] ἐπ. Σασίμων (Καππαδοκία β') [PmbZ 3855]: 30,7 (A 158); 210,15^ε (B 157); 510,18 (D 208); 808,22 *app. crit.* (E <206^a>); 844,11 (F 192)

- Κωνσταντῖνος [29] <ἀρχιεπ.> Σεβαστουπόλεως (Ἀβασγία?) [PmbZ 3865]: 834,29 (F 64);
vide Κωνσταντῖνος [4b: 3]
- Κωνσταντῖνος [30] ἐπ. Τλῶν (Λυκία) [PmbZ 3856]: 32,4 (A 182); 212,7 (B 175); 512,17
 (D 231); 810,19 (E 230); 846,3 (F 212)
- Λαυρέντιος ἐπ. τῆς ἁγίας Ἀψαριτιανῶν ἐκκλησίας (*Dalmatia*) [PmbZ 4224]: 500,17 (D 77);
 800,5 (E 76: τῆς Ἀψετιανῶν ἐ.); 838,16 (F 109)
- Λέων [1] ἐπ. Ἀλγίζων (Ἀσία) [PmbZ 4318]: 24,9 (A 74); 204,11 (B 74); 502,15 (D 101); 802,4
 (E 102); 836,24 (F 88)
- Λέων [2] ἐπ. Ἀλέων ([*uel* Ἀλεοῦς] Φρυγία Πακατ. α') [PmbZ 4317]: 34,5 (A 211); 214,1
 (B 199); 514,16 (D 257); 812,15 (E 256); 848,1 (F 237)
- Λέων [3] ἐπ. Ἀμισοῦ (Ἐλενόποντος) [PmbZ 4319]: 30,2 (A 153); 818,15 (E 337); 844,13
 (F 194)
- Λέων [4] ἐπ. Ἀνδίδων (Παμφυλία β') [PmbZ 4320]: 36,9 (A 241); 214,28 (B 226); 518,6
 (D 292); 814,23 (E 291); 850,9 (F 269)
- Λέων [5] ἐπ. (Νεοκαισαρείας ἦτοι) Ἀρίστης (Βιθυνία α') [PmbZ 4332]: 28,21 (A 145); 208,27
 (B 147); 508,13 (D 177); 806,21 (E 176); 842,13 (F 165)
- Λέων [6] ἐπ. Ἀσπένδου (Παμφυλία α') [PmbZ 4321]: 28,27 (A 151); 510,12 (D 203); 808,18
 (E 202); 844,12 (F 193)
- Λέων [7] ἐπ. Βάρης (Πισιδία) [PmbZ 4322]: 36,3 (A 235); 518,2 (D 288); 814,19 (E 287)
- Λέων [8] ἐπ. τοῦ Δοκιμίου (Φρυγία Σαλουτ.) [PmbZ 4323]: 214,12 (B 210); 516,4 (D 269);
 812,25 (E 266); 848,15 (F 251)
- Λέων [9] ἐπ. Εὐμενείας (Φρυγία Πακατ. α') [PmbZ 4324]: 34,1 (A 207); 212,27 (B 195: Λεόν-
 τιος); 514,12 (D 253); 812,11 (E 252); 848,3 (F 239)
- Λέων [10] ἐπ. Ζακύνθου (Ἑλλάς/Ἀχαΐα) [PmbZ 4343]: 510,7 (D 198); 808,13 (E 197); 844,9
 (F 190)
- Λέων [11] <μητρ.> Ἡρακλείας Θρόκης (Εὐρώπη) [PmbZ 4348]: 490,8 (D 6); 794,21 (E 4);
 830,13 (F 4)
- ⁽ⁱ⁾ Λέων [12] <μητρ.> τοῦ Ἰκονίου (Λυκαονία) [PmbZ 4314]: 62,3 (*adducitur*; cf. 8–9; 38,14.
 17–19; 40,9–10). 23^ε (Ὑπάτιος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ [ἐπ.], *item* 64,1^ε; 66,1^ε; 84,28^ε); 92,14
 (οἱ ἐξεταζόμενοι ἐπ., *item* 17^ε; cf. 94,7); 110,16^α (*suppl.*; cf. 9–10; 94,10. 12; 930,2–3);
 224,4–5 (οἱ ... ἐπ. *aditum petunt*); 232,9 (*recipit sedem suam*; cf. 4,9; 110,20); 278,11
 (C 24); 336,26^ε (οἱ ... ἐπ., *sc. errore olim capti*); 494,5 (D 28); 796,16 (E 28); 832,17
 (F 25)
- ⁽ⁱⁱ⁾ Λέων [13] <ἀρχιεπ.> Καρπάθου (Νῆσοι Κυκλάδες) [PmbZ 4315]: 62,5 (*adducitur*; cf. 8–9;
 38,14. 17–19; 40,9–10). 23^ε (Ὑπάτιος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ [ἐπ.], *item* 64,1^ε; 66,1^ε; 84,28^ε);
 92,14 (οἱ ἐξεταζόμενοι ἐπ., *item* 17^ε; cf. 94,7); 110,17^α (cf. 9–10; 94,10. 12; 930,2–3);
 224,4–5 (οἱ ... ἐπ. *aditum petunt*); 232,10 (*recipit sedem suam*; cf. 4,9; 110,20); 278,20
 (C 32); 336,26^ε (οἱ ... ἐπ., *sc. errore olim capti*); 500,18 (D 78); 800,6 (E 77)
- Λέων [14] <ἀρχιεπ.> (τῆς) Κίου (Βιθυνία) [PmbZ 4325]: 22,18 (A 55); 202,10 (B 49); 500,14
 (D 74); 800,2 (E 73); 836,2 (F 67)
- Λέων [15] ἐπ. Κισάμου (Κρήτη) [PmbZ 4326]: 508,20 (D 184); 806,28 (E 183); 842,25 (F 177)
- Λέων [16] ἐπ. Κορυδάλων (Λυκία) [PmbZ 4327]: 30,20 (A 171); 218,3 (B 258); 512,14
 (D 228); 810,16 (E 227); 846,5 (F 214)
- Λέων [17] ἐπ. Λιμύρων (Λυκία) [PmbZ 4328]: 32,2 (A 180); 212,5 (B 173); 512,16 (D 230);
 810,18 (E 229); 846,11 (F 220)

- Λέων [18] ἐπ. Λινόης (Βιθυνία β') [PmbZ 4329]: 28,26 (A 150); 210,3 (B 153); 510,8 (D 199); 808,14 (E 198)
- [Λέων ἐπ. Μαδύτου]: *vide* Λεωνίδης
- Λέων [19] <ἀρχιεπ.> Μεσημβρίας (Αἰμίμοντος) [PmbZ 4330]: 22,22 (A 59); 202,19 (B 58); 500,21 (D 81); 800,9 (E 80); 836,10 (F 74)
- Λέων [20] ἐπ. Μίνζου (Γαλατία α') [PmbZ 4331]: 26,15 (A 109); 504,24 (D 136); 804,10 (E 137); 840,9 (F 130)
- Λέων [21] ἐπ. Ποιμανινῶν ([*uel* -νοῦ] Ἑλλησποντος) [PmbZ 4335]: 26,25 (A 119); 206,27 (B 119); 506,5 (D 143); 804,17 (E 144); 840,29 (F 150)
- Λέων [22] ἐπ. Πορθμοῦ (Ἑλλάς/Ἀχαΐα) [PmbZ 4336]: 216,25 (B 253); 510,5 (D 196); 808,11 (E 195); 844,3 (F 184)
- ⁽ⁱ⁾ Λέων [23] <μητρ.> Ῥόδου (Νῆσοι Κυκλάδες) [PmbZ 4307]: 62,2 (*adducitur*; cf. 8–9; 38,14. 17–19; 40,9–10). 15^ε. 23^ε (Ἑπάτιος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ [ἐπ.], *item* 64,1^ε; 66,1^ε; 84,28^ε); 64,8^ε. 16^ε (cf. 14–15). 24^ε; 92,14 (οἱ ἐξεταζόμενοι ἐπ., *item* 17^ε; cf. 94,7); 110,15–16^α (cf. 9–10; 94,10. 12; 930,2–3); 224,4–5 (οἱ ... ἐπ. *aditum petunt*); 232,9 (*recipit sedem suam*; cf. 4,9; 110,20); 278,12 (C 25); 336,26^ε (οἱ ... ἐπ., *sc. errore olim capti*); 348,10^ε; 494,14 (D 32); 796,20 (E 32); 832,23 (F 30)
- Λέων [24] ἐπ. Σεβαστῆς (Φρυγία Πακατ. α') [PmbZ 4337]: 218,1 (B 256); 514,21 (D 262); 812,20 (E 261)
- Λέων [25] ἐπ. Σιβύλων ([*uel* -βίλλ-] Ἰσαυρία) [PmbZ 4338]: 36,10 (A 242); 216,8 (B 236); 520,8 (D 319); 816,24 (E 318); 852,9 (F 294)
- Λέων [26] ἐπ. Τρακούλων (Λυδία) [PmbZ 4340]: 28,4 (A 128 [*sic recte*]); 208,6 (B 126); 506,13 (D 151); 804,26 (E 153); 840,26 (F 147)
- Λέων [27] ἐπ. Τρανουπόλεως (Φρυγία Πακατ. α') [PmbZ 4339]: 34,4 (A 210); 212,30 (B 198)
- Λέων [28] ἐπ. Τρωάδος (Ἑλλησποντος) [PmbZ 4341]: 28,1 (A 125); 208,3 (B 123); 506,10 (D 148); 804,22 (E 149)
- Λέων [29] ἐπ. Τρωνάδων (Γαλατία β') [PmbZ 4342]: 30,19 (A 170); 210,27 (B 165); 512,7 (D 221); 810,9 (E 220); 844,27 (F 208)
- Λέων [30] ἐπ. Φοίνικος (Κρήτη) [PmbZ 4333]: 508,22 (D 186); 808,1 (E 185); 842,23 (F 175)
- Λέων [31] ἐπ. Φωκ(ε)ίας (Ἀσία) [PmbZ 4334]: 24,24 (A 89); 204,24 (B 87); 372,21^ε; 384,14^ε; 420,24^ε; 504,4 (D 116); 572,17^ε; 802,19 (E 117); 836,30 (F 94)
- Λεωνίδης ἐπ. Μαδύτου (ἦτοι Κοίλων, Εὐρώπη) [PmbZ 4546]: 26,3 (A 97: Λέοντος); 206,2 (B 94: Λέων); 504,9 (D 121); 802,24 (E 122); 838,25 (F 118)
- Λύκαστος [1] ἐπ. Βαρέτων (Ἀσία) [PmbZ 4648]: 24,11 (A 76); 204,13 (B 76); 502,17 (D 103); 802,6 (E 104); 838,6 (F 100)
- Λύκαστος [2] ἐπ. Φιλαδελφείας (Λυδία) [PmbZ 4649]: 28,10 (A 134); 208,15 (B 135); 506,24 (D 162); 818,12 (E 334); 840,13 (F 134)
- [Μακάριος ἐπ. Ἀρκάνδων] [*dele* PmbZ 4671]: 36,20 *app. crit.*
- Μάνζων ἐπ. (Διοκαιοσαρείας <ἦτοι>) Πρακάνων (Ἰσαυρία) [PmbZ 4711]: 36,11 (A 243); 214,29 (B 227); 390,13^ε; 518,25 (D 311); 816,16 (E 310); 852,5 (F 290)
- Μανουήλ <μητρ.> Ἀδριανουπόλεως ([*uel* Ἀ. Θράκης] Αἰμίμοντος) [PmbZ 4702]: 20,14 (A 24); 198,29^ε (B 27); 494,18 (D 34); 796,22 (E 34); 832,24 (F 31)
- Μαριανός [1] ἐπ. Ἀτάνδρου (Ἀσία) [PmbZ 4805 (Marinos)]: 24,22 (A 87; *lat.* -rin-); 204,22 (B 85); 504,2 (D 114); 802,17 (E 115); 838,5 (F 99)

- Μαριανός [2] ἐπ. Μαγύδων (Παμφυλία β') [PmbZ 4759]: 36,6 (A 238); 214,26 (B 224); 518,5 (D 291); 814,22 (E 290); 850,8 (F 268)
- Μαυριανός <ἀρχιεπ.> Πομπηίουπόλεως (Παφλαγονία) [PmbZ 4888]: 22,7 (A 44); 200,5^ε (B 28); 498,26 (D 61); 798,19 (E 60); 834,20 (F 55)
- Μελίτων ἐπ. Κυδωνίας (Κρήτη) [PmbZ 4953]: 508,19 (D 183); 806,27 (E 182); 842,21 (F 173)
- Μελχισεδέκ ἐπ. Καλλιπόλεως (Εὐρώπη) [PmbZ 4943]: 26,2 (A 96); 206,1 (B 93); 504,7 (D 119); 802,22 (E 120); 838,24 (F 117)
- Μιχαήλ [1] ἐπ. Ἱεραπόλεως (Φρυγία Σαλουτ.) [PmbZ 5031]: 34,9 (A 215); 214,5 (B 203); 516,5 (D 270); 814,1 (E 269); 848,17 (F 253)
- Μιχαήλ [2] ἐπ. Κερασέων (Λυδία) [PmbZ 5032]: 508,6 (D 170); 806,14 (E 169); 840,16 (F 137)
- Μιχαήλ [3] ἐπ. Μελιτουπόλεως (Ἑλλάσποντος) [PmbZ 5033]: 26,22 (A 116); 206,23 (B 115); 506,1 (D 139); 804,13 (E 140); 842,7 (F 159)
- Μιχαήλ [4] ἐπ. (τοῦ) Παμφύλου ([*uel*-φίλ-] Αἰμίμοντος) [PmbZ 5034]: 216,20 (B 248); 518,14 (D 300); 816,5 (E 299); 852,4 (F 289)
- Μιχαήλ [5] ἐπ. Πάππων (Πισιδία) [PmbZ 5035]: 34,23 (A 229); 214,21 (B 219); 516,18 (D 282); 814,13 (E 281); 850,3 (F 263)
- Μιχαήλ [6] ἐπ. Στρατονικείας (Λυδία) [PmbZ 5036]: 208,14 (B 134); 506,23 (D 161); 806,7 (E 162)
- Μιχαήλ [7] <μητρ.> Συνάδων (Φρυγία Σαλουτ.) [PmbZ 5042]: 20,7 (A 17); 196,18^ε (B 18); 278,9 (C 22); 492,24 (D 25); 580,6^ε; 796,13 (E 25); 832,16 (F 24)
- Μιχαήλ [8] ἐπ. Τιβερίουπόλεως (Φρυγία Πακατ. β') [PmbZ 5037]: 216,10 (B 238); 520,15 (D 325); 816,27 *app. crit.* (E <321^a>)
- Μιχαήλ [9] ἐπ. τῆς Τίου (Ὀνωριάς) [PmbZ 5039]: 818,16 (E 338); 844,21 (F 202)
- Μιχαήλ [10] ἐπ. Τράλλης ([*uel*-λ(λ)ων] Λυδία) [PmbZ 5038]: 28,11 (A 135); 208,16 (B 136); 506,25 (D 163); 818,13 (E 335); 840,24 (F 145)
- Μιχαήλ [11] ἐπ. Χαιρετόπων (Φρυγία Πακατ. α') [PmbZ 5030]: 32,25 (A 203); 212,23 (B 191); 514,8 (D 249); 812,7 (E 248); 848,10 (F 246)
- Νεόφυτος ἐπ. Γορδοσέρβων (Βιθυνία β') [PmbZ 5242]: 28,25 (A 149); 210,2 (B 152); 510,10 (D 201); 808,16 (E 200); 844,6 (F 187)
- Νικήτας [1] ἐπ. Ἀδριανουπόλεως (Ὀνωριάς) [PmbZ 5408]: 30,14 (A 165); 210,22 (B 160); 512,1 (D 215a; *deest in lat.*); 810,3 (E 214); 844,18 (F 199)
- Νικήτας [2] ἐπ. Αὐγουστοπόλεως (Φρυγία Σαλουτ.) [PmbZ 5409]: 34,14 (A 220); 214,9 (B 207); 516,11 (D 276); 814,7 (E 275); 848,19 (F 255)
- * Νικήτας [3] <ἀρχιεπ.> Γοτθίας (Ζηκχία?) [PmbZ 5411]: 20,16 (A 26); 200,10 (B 29; ἐπ. Γ. *tantum*); 278,23–24 (C 35); 832,29–30 (F 36); *cf.* 312,16–17
- Νικήτας [4] ἐπ. Δαδύβρων (Παφλαγονία) [PmbZ 5410]: 30,10 (A 161); 210,20 (B 158); 510,21 (D 211); 808,25 (E 209); 844,16 (F 197)
- Νικήτας [5] ἐπ. τοῦ Ἰλίου (Ἑλλάσποντος) [PmbZ 5412]: 26,30 (A 124); 208,2 (B 122); 506,11 (D 149); 804,24 (E 151); 840,31 (F 152)
- Νικήτας [6] <μητρ.> Κλαυδίουπόλεως (Ὀνωριάς) [PmbZ 5413]: 20,4 (A 14); 196,5^ε (B 15); 278,7 (C 20); 492,14 (D 20); 796,8 (E 20); 832,9 (F 18)
- * Νικήτας [7] <ἀρχιεπ.> Κολωνείας (Ἀρμενία β') [PmbZ 5414]: 500,10 (D 71; *susp.*); *cf.* 500,6 *app. crit.* (D 67)
- Νικήτας [8] ἐπ. Μέλης (Βιθυνία β') [PmbZ 5415]: 28,24 (A 148); 210,1 (B 151); 510,9 (D 200); 808,15 (E 199); 844,5 (F 186)

- Νικήτας [9] έπ. Νακωλείας (Φρυγία Σαλουτ.) [PmbZ 5416]: 34,10 (A 216); 206,15 (B 107); 516,3 (D 268); 812,24 (E 265); 848,13 (F 249)
- Νικήτας [10] <άρχιεπ.> Προικονήσου (Έλλησποντος) [PmbZ 5417]: 22,16 (A 53); 202,6 (B 45); 500,9 (D 70); 798,28 (E 69); 834,28 (F 63)
- Νικήτας [11] έπ. (του) Ρυζέου (Πόντος Πολεμωνιακός) [PmbZ 5418]: 30,17 (A 168); 210,25 (B 163); 512,2 (D 216); 810,4 (E 215); 844,25 (F 206)
- Νικηφόρος [1] έπ. Αδάδων (Πισιδία) [PmbZ 5271]: 36,1 (A 233); 516,21 (D 285); 814,16 (E 284)
- Νικηφόρος [2] έπ. Αδρανοῦς (Βιθυνία α') [PmbZ 5274]: 28,22 (A 146); 208,28 (B 148); 508,14 (D 178); 806,22 (E 177); 842,14 (F 166)
- Νικηφόρος [3] έπ. Άρκαδιουπόλεως (Ασία) [PmbZ 5272]: 818,9 (E 331); 838,12 (F 105)
- Νικηφόρος [4] <μητρ.> του Δυρραχίου (Νέα Ήπειρος) [PmbZ 5273]: 18,29 (A 10: * N. έπ. Δ.); 194,3^ε (B 10); 274,4^ε (C 11); 294,5^ε; 302,5^ε; 308,21^ε; 384,11^ε; 492,4-5 (D 15: τῆς Δυρραχινῶν χώρας κτλ. [*usq.*]); 560,1^ε; 796,3 (E 15); 832,7 (F 16)
- Νικηφόρος [5] έπ. Κλανέου ([*uel* -νέων] Γαλατία β') [PmbZ 5275]: 30,18 (A 169); 210,26 (B 164); 512,6 (D 220); 810,8 (E 219); 844,26 (F 207)
- Νικηφόρος [6] έπ. Λούνδων (Φρυγία Πακατ. α') [PmbZ 5276]: 34,6 (A 212); 214,2 (B 200); 514,17 (D 258); 812,16 (E 257)
- Νικηφόρος [7] έπ. Φόγλων (Παμφυλία β') [PmbZ 5277]: 36,8 (A 240); 214,27 (B 225); 518,4 (D 290); 814,21 (E 289); 850,7 (F 267)
- Νικόδημος [1] έπ. Εὐγάζων (Ασία) [PmbZ 5529]: 24,10 (A 75); 204,12 (B 75); 502,16 (D 102); 802,5 (E 103); 838,10 (F 103)
- Νικόδημος [2] έπ. Σιδύμων (Λυκία) [PmbZ 5530]: 30,25 (A 176); 212,1 (B 169); 512,15 (D 229); 810,17 (E 228); 846,7 (F 216)
- ⁽ⁱ⁾ Νικόλαος [1] <μητρ.> Ήραπόλεως (Φρυγία Πακατ.) [PmbZ 5555]: 62,4-5 (*adducitur*; cf. 8-9; 38,14. 17-19; 40,9-10). 23^ε (Υπάτιος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ [έπ.], *item* 64,1^ε; 66,1^ε; 84, 28^ε); 92,14 (οἱ ἐξεταζόμενοι έπ., *item* 17^ε; cf. 94,7); 110,16^α (cf. 9-10; 94,10. 12; 930,2-3); 224,4-5 (οἱ ... έπ. *aditum petunt*); 232,10 (*recipit sedem suam*; cf. 4,9; 110,20); 278, 19 (C 31); 336,26^ε (οἱ ... έπ., *sc. errore olim capti*); 494,20 (D 35); 796,23 (E 35); 832,27 (F 34)
- Νικόλαος [2] <μητρ.> Κυζίκου (Έλλησποντος) [PmbZ 5560]: 18,22 (A 4); 192,4^ε (B 5); 270, 22^ε (C 5); 490,9 (D 7); 540,21^ε; 794,23 (E 6); 830,17 (F 6)
- Νικόλαος [3] έπ. του Περικόμματος (Λυδία) [PmbZ 5556]: 208,10 (B 130); 506,18 (D 156); 806,3 (E 158); 840,21 (F 142: Αὐρηλιουπόλεως [*pro* του Π.])
- Νικόλαος [4] έπ. Φυτείας (Φρυγία Σαλουτ.) [PmbZ 5557]: 34,12 (A 218); 214,7 (B 205); 516, 7 (D 272); 814,3 (E 271); 848,24 (F 259)
- Όλβιανός έπ. Ελαίας (Ασία) [PmbZ 5645]: 24,18 (A 83); 204,18 (B 81); 502,24 (D 110); 802, 13 (E 111); 836,22 (F 86)
- Οὔρσος έπ. τῆς ἁγίας Ἀβαριτιανῶν ἐκκλησίας (*Dalmatia*) [PmbZ 8557]: 500,12 (D 72); 798, 30 (E 71); 838,15 (F 108)
- Παντολέων έπ. Οὐαλεντίας (Φρυγία Πακατ. α') [PmbZ 5700]: 32,26 (A 204); 212,24 (B 192); 514,9 (D 250); 812,8 (E 249); 848,9 (F 245: †Γαλατίας)
- Πάρδος έπ. Πιτ(τ)άνης (Ασία) [PmbZ 5723]: 24,19 (A 84); 204,19 (B 82); 502,25 (D 111); 802,14 (E 112); 836,23 (F 87)

- Παῦλος [1] ἐπ. Ἀκμωνείας (Φρυγία Πακατ. α') [PmbZ 5831]: 34,2 (A 208); 212,28 (B 196); 514,13 (D 254); 812,12 (E 253); 846,27 (F 236)
- Παῦλος [2] ἐπ. Ἀτταλείας (Παμφυλία β') [PmbZ 5832]: 36,7 (A 239)
- Πέτρος [1] ἐπ. Ἀσπόνης (Γαλατία α') [PmbZ 6027]: 26,12 (A 106); 206,16 (B 108); 504,25 (D 137); 804,11 (E 138); 840,11 (F 132)
- Πέτρος [2] <ἀρχιεπ. > (τῶν) Γερμίων (Γαλατία β') [PmbZ 6028]: 22,11 (A 48); 200,24 (B 36); 500,2 (D 64); 578,21^ε; 798,22 (E 63); 834,24 (F 59)
- Πέτρος [3] ἐπ. Μονοβασίας (Ἑλλάς/Ἀχαΐα) [PmbZ 6029]: 216,23 (B 251); 510,3 (D 194); 808,9 (E 193); 844,1 (F 182)
- Πέτρος [4] <μητρ. > Νικομηδείας (Βιθυνία) [PmbZ 6030]: 18,24 (A 6); 192,18^ε (B 7); 272,10^ε (C 7); 290,20^ε; 316,12^ε; 342,16^ε. 26^ε; 346,13^ε; 490,13 (D 9); 794,25 (E 8); 830,21 (F 8)
- Πέτρος [5] ἐπ. Σελευκείας (Πισιδία) [PmbZ 6031]: 36,4 (A 236); 518,3 (D 289); 814,20 (E 288)
- Πέτρος [6] ἐπ. Τιτυασοῦ ([*uel* Τοτία-] Πισιδία) [PmbZ 6032]: 36,2 (A 234); 516,22 (D 286); 814,17 (E 285)
- * Προκόπιος <ἀρχιεπ. > Πατρῶν (Ἑλλάς?) [PmbZ 6360]: 496,14-15 (D 44; *susp.*, *deest nomen episcopatus*); cf. 798,2 (E 43)
- Ῥουβίμ (*lat.* Ruben) ἐπ. (τοῦ) Σκοπέλου (Αἰμίμοντος) [PmbZ 6431]: 216,21 (B 249); 518,15 (D 301); 816,6 (E 300); 852,2 (F 287)
- Σάβας ἐπ. Ἀνέων (Ἀσία) [PmbZ 6456]: 24,5 (A 70); 204,6 (B 70); 502,11 (D 97); 800,27 (E 98); 838,11 (F 104)
- Σέργιος [1] ἐπ. Βαργυλίων ([*uel* Βεγ-] Καρία) [PmbZ 6625]: 32,16 (A 194); 212,18 (B 186); 514,2 (D 243); 812,1 (E 242); 846,21 (F 230)
- Σέργιος [2] ἐπ. τῆς Λέρου (Νῆσοι Κυκλάδες) [PmbZ 6626]: 518,24 (D 310); 816,15 (E 309); 850,12 (F 272)
- Σέργιος [3] ἐπ. Νικοτέρων (*Calabria*) [PmbZ 6627]: 22,3 (A 41); 202,17 (B 56); 498,24 (D 59); 798,17 (E 58); 834,18 (F 53)
- (*nota ad* Σισίνιος: *in textu lat. non scribitur nisi Sisinn-*)
- Σισίνιος [1] ἐπ. Ἀδρανείας (Ἑλλησποντος) [PmbZ 6786]: 206,24 (B 116); 506,2 (D 140); 804,14 (E 141); 842,8 (F 160)
- Σισίνιος [2] ἐπ. Ἀπαμείας τῆς Κιβωτοῦ (Πισιδία) [PmbZ 6782]: 34,25 (A 231); 214,23 (B 221); 516,19 (D 283); 814,14 (E 282)
- Σισίνιος [3] ἐπ. Γαριέλων ([*uel sim.*] Αἰμίμοντος) [PmbZ 6785]: 216,22 (B 250); 518,16 (D 302); 816,7 (E 301); 852,1 (F 286)
- Σισίνιος [4] ἐπ. Μουσβάδων (Ἰσαυρία) [PmbZ 6787]: 36,16 (A 248); 216,5 (B 233); 520,3 (D 314); 816,19 (E 313); 852,7 (F 292)
- Σισίνιος [5] <ἀρχιεπ. > τοῦ Παρίου (Ἑλλησποντος) [PmbZ 6788]: 22,13 (A 50); 202,2 (B 41); 500,7 (D 68); 798,26 (E 67); 834,26 (F 61)
- Σισίνιος [6] ἐπ. Συκῆς (Ἰσαυρία) [PmbZ 6790]: 36,14 (A 246); 216,3 (B 231); 520,6 (D 317); 816,22 (E 316)
- Σισίνιος [7] ἐπ. Τζουρουλοῦ (Εὐρώπη) [PmbZ 6791]: 26,4 (A 98); 504,10 (D 122); 802,25 (E 123); 840,1 (F 123)
- Σισίνιος [8] ἐπ. τοῦ Φιλομηλίου (Πισιδία) [PmbZ 6789]: 34,22 (A 228); 214,19 (B 217); 516,17 (D 281); 814,12 (E 280); 850,4 (F 264)

- Σισίνιος [9] ἐπ. Χαλκίδος (Εὐρώπη) [PmbZ 6783]: 26,8 (A 102); 206,6 (B 98); 504,13 (D 125); 802,28 (E 126); 838,29 (F 122)
- Σισίνιος [10] ἐπ. Χερσονήσου (Κρήτη) [PmbZ 6784]: 508,26 (D 190); 808,5 (E 189); 842,19 (F 171)
- Σπυρίδων ἐπ. (Παλαιᾶς ἤτοι) Κύθρων (Κύπρος) [PmbZ 6864]: 26,17 (A 111); 504,16 (D 128); 804,2 (E 129); 838,18 (F 111)
- Σταυράκιος [1] ἐπ. Ζηνο(υ)πόλεως (Λυκία) [PmbZ 6883]: 32,1 (A 179); 212,4 (B 172); 512,22 (D 236); 810,24 (E 235); 846,12 (F 221)
- Σταυράκιος [2] ἐπ. Σταδίας (Καρία) [PmbZ 6882]: 32,18 (A 196); 212,20 (B 188); 514,5 (D 246); 812,4 (E 245); 846,23 (F 232)
- Σταυράκιος [3] <μητρ.> Χαλκηδόνος (Βιθυνία) [PmbZ 6881]: 18,25 (A 7); 64,26^ε; 192,27^ε (B 9); 272,23^ε (C 10); 490,19 (D 12); 794,29 (E 12); 830,27 (F 11)
- Στέφανος [1] ἐπ. Ἀράξου (Λυκία) [PmbZ 7021]: 30,23 (A 174); 512,19 (D 233); 810,21 (E 232); 846,9 (F 218)
- Στέφανος [2] ἐπ. Βιβόνων (*Calabria*) [PmbZ 7017]: 20,21 (A 31); 200,27 (B 39: <Σ.>); 498,7 (D 50); 798,7 (E 48); 834,8 (F 43)
- Στέφανος [3] ἐπ. <Καύνου> (Λυκία; cf. *sub IIIA*) [PmbZ 7019]: 32,3 (A 181); 212,6 (B 174); 512,10 (D 224); 810,12 (E 223); 846,2 (F 211)
- Στέφανος [4] ἐπ. (πόλεως) Ὀρύμνων (Παμφυλία β') [PmbZ 7018]: 818,19 (E 341); 850,6 (F 266)
- Στέφανος [5] ἐπ. Παρνασοῦ (Καππαδοκία γ') [PmbZ 7020]: 518,7 (D 293); 814,24 (E 292); 850,10 (F 270)
- Στέφανος [6] ἐπ. Σάλων (Λυδία) [PmbZ 7023]: 28,5 (A 129 [*sic recte*]); 208,7 (B 127); 506,16 (D 154); 804,27 (E 154)
- Στέφανος [7] ἐπ. Σιλάνδου (Λυδία) [PmbZ 7024]: 28,7 (A 131); 208,9 (B 129); 506,17 (D 155); 806,2 (E 157); 840,14 (F 135)
- Στέφανος [8] <ἀρχιεπ.> Σουγδάων (Ζηκχία) [PmbZ 7025]: 22,21 (A 58); 202,16 (B 55); 496,8 (D 41); 796,28 (E 40); 834,1 (F 37)
- Στέφανος [9] ἐπ. Συνάου (Φρυγία Πακατ. β') [PmbZ 7026]: 520,20 (D 330); 818,2 (E 324); 852,12 (F 297)
- * Στέφανος [10] ἐπ. Συρακούσης (*Sicilia*) [PmbZ 7027]: 22,4–5 (A 42); 202,22 (B 61a: *suppl.*); 494,24–25 (D 37: ἀρχιεπ. Σικελίας, cf. *app. crit.*); 796,24 *app. crit.* (E <36^a>); 834,4–5 (F 40)
- Στέφανος [11] ἐπ. Φιλαδελφείας (Ἰσαυρία) [PmbZ 7022]: 216,7 (B 235); 520,9 (D 320); 816,25 (E 319); 852,10 (F 295)
- Στρατήγιος ἐπ. Δαρδάνου (Ἑλλησποντος) [PmbZ 7132]: 26,27 (A 121); 506,7 (D 145); 804,19 (E 146); 842,6 (F 158)
- Στρατόνικος ἐπ. Κύμης (Ἀσία) [PmbZ 7148]: 24,15 (A 80); 204,16 (B 79); 502,20 (D 106); 802,9 (E 107); 836,26 (F 90)
- Συμεών ἐπ. Ὠκης (Ἑλλησποντος) [PmbZ 7179]: 26,26 (A 120); 206,28 (B 120); 506,6 (D 144); 804,18 (E 145); 842,2 (F 154)
- Συνέσιος ἐπ. Κίνης (Γαλατία α') [PmbZ 7218]: 26,13 (A 107); 206,17 (B 109); 504,22 (D 134); 804,8 (E 135); 840,10 (F 131)
- Σωτήριχος ἐπ. Κισκις(σ)ῶν (Καππαδοκία α') [PmbZ 6857]: 22,26 (A 63); 202,27 (B 64); 502,1 (D 87); 800,16 (E 87); 836,14 (F 78)

- ⁽ⁱ⁾ Ὑπάτιος <μητρ.> Νικαίας (Βιθυνία) [PmbZ 2615]: 62,1 (*adducitur*; cf. 8-9; 38,14. 17-19; 40,9-10). 23^ε; 64,1^ε; 66,1^ε. 5^ε; 84,28^ε; 92,14 (οἱ ἐξεταζόμενοι ἐπ., *item* 17^ε; cf. 94,7); 110,14^α (cf. 9-10; 94,10. 12; 930,2-3); 224,4-5 (οἱ ... ἐπ. *aditum petunt*); 232,8-9 (*recipit sedem suam*; cf. 4,9; 110,20); 272,15^ε (C 8); 336,26^ε (οἱ ... ἐπ., *sc. errore olim capti*); 490,17 (D 11); 794,27 (E 10); 830,25 (F 10); cf. 795,26 *app. crit.*
- Φιλητὸς ἐπ. Ὠρεοῦ (Ἑλλάς/Ἀχαΐα) [PmbZ 6148]: 510,6 (D 197: Φίλιππος *codd.*; *lat.* Philip-pus); 808,12 (E 196); 844,4 (F 185)
- Φίλιππος [1] ἐπ. Κερκύρων (Ἑλλάς/Ἀχαΐα) [PmbZ 6163]: 510,1 (D 192); 808,7 (E 191); 844,8 (F 189)
- * Φίλιππος [2] ἐπ. Σιών (Ἀσία) [PmbZ 6164]: 502,18 (D 104; *susp.*)
- Φίλιππος [3] ἐπ. Τρανουπόλεως (Φρυγία Πακατ. α') [PmbZ 6165]: 514,15 (D 256); 812,14 (E 255); 848,4 (F 240)
- Φωτεινὸς ἐπ. Καντάνου (Κρήτη) [PmbZ 6233]: 508,25 (D 189); 808,4 (E 188); 842,22 (F 174)
- Χριστοφόρος [1] ἐπ. Ἀθανασ(σ)οῦ (Φρυγία Πακατ. α') [PmbZ 1104]: 32,28 (A 206); 212,26 (B 194); 514,11 (D 252); 812,10 (E 251)
- Χριστοφόρος [2] ἐπ. τῆς ἀγίας Κυριακῆς (Calabria) [PmbZ 1105]: 20,24 (A 34); 202,7 (B 46); 498,13 (D 53); 562,9^ε; 584,5^ε; 798,11 (E 52); 834,11 (F 46)
- Χριστοφόρος [3] ἐπ. Προμισ(σ)οῦ (Φρυγία Σαλουτ.) [PmbZ 1107]: 34,11 (A 217); 214,6 (B 204); 516,10 (D 275); 814,6 (E 274)
- Χριστοφόρος [4] <μητρ.> τοῦ Φάσιδος (ἦτοι Τραπεζοῦντος, Λαζική) [PmbZ 1106]: 20,10 (A 20); 198,4^ε (B 22); 278,22 (C 34); 494,16 (D 33); 796,21 (E 33); 832,22 (F 29)
- ... <ἄρχιεπ.> Λεοντοπόλεως (Ἰσαυρία) [PmbZ 10989]: 22,9 (A 46); cf. 202,1 (B 40)

b. *uicarii episcoporum*

- Ἀνδρόνικος πρεσβ. καὶ τοπ. (Λεοντοπόλεως ἦτοι Ζαλίχου (Ἑλενόποντος) [PmbZ 430]: 216,27 (B 255); 510,16 (D 207: τοπ. Ἰωάννου [4a: 12])
- Ἀντώνιος μον. καὶ τοπ. (τοῦ θρόνου) Σμύρνης (Ἀσία) [PmbZ 542]: 496,10 (D 42); 796,29 (E 41); 834,22 (F 57)
- Βασίλειος πρεσβ. καὶ τοπ. τοῦ Δασκυλίου (Βιθυνία α') [PmbZ 884]: 28,23 (A 147); 208,29 (B 149: *om.* πρεσβ.); 508,9 (D 173); 806,17 (E 172); 842,16 (F 168)
- Γαλάτων πρεσβ. καὶ τοπ. Στεφάνου [4a: 10] ἐπ. Συρακούσης (Sicilia) [PmbZ 1928]: 22,4-5 (A 42); 202,22 (B 61a: *restit.* -των; *lat.* Galata); 494,24-25 (D 37); 796,24 *app. crit.* (E <36^a>); 834,4-5 (F 40)
- Γεώργιος πρεσβ. καὶ τοπ. τοῦ θρόνου Ναζιανζοῦ (Καππαδοκία γ') [PmbZ 2181]: 492,10 (D 18: *pro* Μωκισσοῦ?)
- Γρηγόριος [1] πρεσβ. καὶ τοπ. Κεφαλληνίας (Ἑλλάς/Ἀχαΐα) [PmbZ 2433]: 508,27 (D 191: τοῦ θρόνου K.); 808,6 (E 190); 844,7 (F 188)
- Γρηγόριος [2] πρεσβ. καὶ τοπ. (τῆς μητροπόλεως / τοῦ θρόνου) Μωκισσοῦ (Καππαδοκία γ') [PmbZ 2430]: 198,12-13^ε (B 24: πρεσβ. K. πόλεως τῶν ἀγίων ἀποστόλων); 796,6 (E 18); 832,20-21 (F 28: Γεώργιος *codd.*; *lat.* Gregorius)
- Γρηγόριος [3] πρεσβ. καὶ τοπ. (τοῦ θρόνου) Νικοπόλεως (Θράκη?) [PmbZ 2434]: 22,15 (A 52: τῆς ἐπισκοπῆς N.); 202,18 (B 57); 500,6 (D 67); 798,25 (E 66); 836,3 (F 68); cf. 216,13 (B 241)

- Γρηγόριος [4] πρεσβ. καὶ τοπ. (πόλεως) Πολυβώτου (Φρυγία Σαλουτ.) [PmbZ 2435]: 516, 15 (D 280: τοῦ θρόνου π. Π.); 814,11 (E 279); 848,21 (F 257)
- Γρηγόριος [5] πρεσβ. καὶ τοπ. (τῆς ἐπισκοπῆς) Σμύρνης (Ἀσία) [PmbZ 2436]: 22,8 (A 45); 200,19 (B 32)
- Γρηγόριος [6] πρεσβ. καὶ τοπ. (τοῦ θρόνου) Τραιανουπόλεως (Ῥοδόπη) [PmbZ 2437]: 494, 11–12 (D 31); 796,19 (E 31)
- Ἐπιφάνιος διάκ. τῆς ἐκκλησίας Κατάνης καὶ τοπ. Θωμᾶ [4a: 2] ἀρχιεπ. Σαρδανίας [PmbZ 1565]: 18,27–28 (A 9); 70,10–11^ε; 84,32–86,1^ε. 8–9^ε; 172,9–10; 194,10–11^ε (B 11); 226, 21–22^ε; 230,10–11^ε; 274,9–10^ε (C 12); 396,21–398,1^ε; 490,24–25^ε (D 14); 548,7–8^α; 550, 4^α (ὁ αὐτός); 796,2 (E 14); 832,3–4 (F 15); 878,1–3 (*in tit. sermonis laud.*)
- Εὐδόξιος πρεσβ. (μον.) καὶ τοπ. (τοῦ θρόνου) Μετελλουπόλεως (Φρυγία Πακατ. β') [PmbZ 1642]: 520,10–11 (D 321); 816,26 (E 320)
- Θεόγνιος τοπ. (*in A et B*) / πρεσβ. καὶ τοπ. Σιών (Ἀσία) [PmbZ 8000]: 24,27 (A 92); 204,27 (B 90); 502,18 (D 104: τοπ. Φιλίππου [4a: 2]); 802,7 (E 105); 836,25 (F 89)
- Θεοφύλακτος [1] τοπ. Ἀμυζῶνος (Καρία) [PmbZ 8297]: 32,21 (A 199)
- Θεοφύλακτος [2] οἰκονόμος (*in A et B*) / πρεσβ. καὶ τοπ. Ἰψου (Φρυγία Σαλουτ.) [PmbZ 8312]: 34,17 (A 223); 214,14 (B 212); 514,22–23 (D 263: τοπ. τοῦ θρόνου Γεωργίου [4a: 6]); 812,26 (E 267); 848,22 (F 258: τοῦ θρόνου Ἰ.)
- Θεοφύλακτος [3] διάκ. (καὶ ἑξαρχος) καὶ τοπ. τῆς Σταυρουπολιτῶν μητροπόλεως (Καρία; *cf. sub IIIA*) [PmbZ 8296]: 20,5 (A 15); 32,8 (A 186: τοπ. Καρίας); 196,14–15^ε (B 17); 278, 17–18 (C 30); 494,3–4 (D 27); 796,15 (E 27); 832,13–14 (F 22: τοῦ θρόνου ... Καρίας)
- Θεοφύλακτος [4] τοπ. Τέου (Ἀσία) [PmbZ 8313]: 24,28 (A 93)
- Ἰσώης πρεσβ. καὶ τοπ. (τοῦ θρόνου) Θυατείρων (Λυδία) [PmbZ 3520]: 506,19 (D 157); 806, 1 (E 156: *restit.* Ἰσώ-; *lat.* Hesoio)
- Ἰωάννης [1] διάκ. καὶ τοπ. Ἀποστολίας [PmbZ 3059]: 200,23 (B 35)
- Ἰωάννης [2] μον. καὶ τοπ. Νικηφόρου [4a: 4] <μητρ.> Δυρραχίου (Νέα Ἥπειρος) [PmbZ 3103]: 18,29 (A 10)
- Ἰωάννης [3] ὑποψήφιος (*in A et B*) / πρεσβ. καὶ τοπ. (τοῦ θρόνου) Ἐκτορίου (Φρυγία Σαλουτ.) [PmbZ 3107]: 34,19 (A 225); 214,16 (B 214); 516,6 (D 271); 814,2 (E 270)
- Ἰωάννης [4] πρεσβ. καὶ τοπ. Κολωνείας (Ἀρμενία β') [PmbZ 3106]: 500,10 (D 71: τοπ. Νικήτα [4a: 7]); 798,29 (E 70); 834,30 (F 65: τοῦ θρόνου Κ.); *cf.* 216,14 (B 242)
- Ἰωάννης [5] μον. καὶ τοπ. Προκοπίου <ἀρχιεπ.> (*uel*) Πατρῶν (Ἑλλάς?) [PmbZ 3104]: 496, 14–15 (D 44; *susp.*; *cf. lat. caucomonachus*); 798,2 (E 43; *susp.*)
- Ἰωάννης [6] διάκ. καὶ τοπ. Φασήλιδος (Λυκία) [PmbZ 3060]: 32,7 (A 185); 212,10 (B 178); 512,8 (D 222: τοῦ θρόνου Φ.); 810,10 (E 221); 846,8 (F 217)
- Κύριλλος μον. καὶ τοπ. Νικήτα [4a: 3] <ἀρχιεπ.> Γοτθίας (Ζηκχία?) [PmbZ 4203]: 20,16 (A 26); 200,10 (B 29: Κ. τοπ. τοῦ ... ἐπ. Γ.); 278,23–24 (C 35); 496,3 (D 39: τοπ. Ἰωάννου [4a: 7]); 796,26 (E 38: τοπ. Γ.); 832,29–30 (F 36)
- Κωνσταντῖνος [1] διάκ. (*in A et B*) / πρεσβ. καὶ τοπ. Ἀγάης (Ἀσία) [PmbZ 3830]: 24,26 (A 91); 204,26 (B 89); 502,7 (D 93: τοῦ θρόνου Ἀ.); 800,23 (E 94); 838,7 (F 101: *suppl.* πρεσβ.)
- Κωνσταντῖνος [2] πρεσβ. καὶ τοπ. τοῦ Ἐξαμιλίου (Εὐρώπη) [PmbZ 3693* (Konstans)]: 840, 3 (F 125)
- Κωνσταντῖνος [3] πρεσβ. καὶ τοπ. Σεβαστουπόλεως (Ἀβασγία?) [PmbZ 3865]: 500,4 (D 66: τοῦ θρόνου Σ.); 798,24 (E 65); 834,29 (F 64: ἐπίσκοπος [4a: 29])

- Λέων [1] πρεσβ. (τῆς μεγάλης ἐκκλησίας) καὶ τοπ. τῆς μητροπόλεως Σίδης (Παμφυλία α') [PmbZ 4350]: 194,20-21^ε (B 12: πρεσβ. τῆς ... ἐ. Κ.πόλεως); 274,23^ε (C 13; *lat.* *prae-positus*); 490,21-22 (D 13: καὶ ἄρχων τῶν μοναστηρίων καὶ ἔκδικος τῆς ... ἐκκλησίας [*susp.*]); 796,1 (E 13); 830,29-30 (F 12: τοῦ θρόνου τῆς μ. Σ.). — *fort. idem est atque* Λέων [B: 4]
- Λέων [2] οἰκονόμος καὶ τοπ. Σωζοπόλεως (Πισιδία) [PmbZ 4349]: 36,5 (A 237); 214,25 (B 223); *cf.* 216,16 *app. crit.*
- Μαριανὸς τοπ. Ζαλίχου (Ἐλενόποντος) [PmbZ 4760]: 30,4 (A 155)
- Μαρῖνος διάκ. καὶ τοπ. Ἀνδράπων (Ἐλενόποντος) [PmbZ 4804]: 510,15 (D 206: τοπ. Θεοδώρου [4a: 2]); 808,21 (E 205; *lat.* -rian-)
- Μαυριανὸς τοπ. Κεράμων (*in* A) / πρεσβ. καὶ ὑποψήφιος Κεράμου (Καρία) [PmbZ 4887]: 32,23 (A 201); 846,26 (F 235); *cf.* 818,16 *app. crit.*
- Νικήτας τοπ. (*in* A *et* B) / διάκ. καὶ τοπ. Ἀλικαρνασοῦ (Καρία) [PmbZ 5407]: 32,22 (A 200); 218,2 (B 257); 514,7 (D 248: τοῦ θρόνου Ἀ.); 812,6 (E 247); 846,25 (F 234: πρεσβ. καὶ ὑποψήφιος Ἀ.)
- Νικηφόρος διάκ. (*in* A *et* B) / πρεσβ. καὶ τοπ. Γαργάρων (Ἀσία) [PmbZ 5270]: 24,25 (A 90); 204,25 (B 88); 502,12 (D 98); 802,1 (E 99); 838,9 (F 102: *suppl.* πρεσβ.)
- Νικόλαος [1] μον. καὶ τοπ. τῆς μητροπόλεως Μωκισσοῦ (Καππαδοκία γ') [PmbZ 5562]: 20,13 (A 23)
- Νικόλαος [2] μον. καὶ ἡγ. (μονῆς τοῦ Ἀπρου *uel sim.*) καὶ τοπ. (τῆς μητροπόλεως) Τυάνων (Καππαδοκία β') [PmbZ 5561]: 20,1-2 (A 12); 194,25-26^ε (B 13); 274,28-29 (C 14); 492,6 (D 16: τοῦ θρόνου Τ.); 796,4 (E 16: πρεσβ. ἡγ.)
- Πέτρος διάκ. καὶ τοπ. (τοῦ θρόνου) Ὀρυκάνδων (Λυκία) [PmbZ 6026]: 32,6 (A 184); 212,9 (B 177; *lat.* *episcopus*); 512,18 (D 232); 810,20 (E 231); 846,6 (F 215)
- Σάβας τοπ. Τίου (Ὀνωριάς) [PmbZ 6457]: 212,11 (B 179)
- Στέφανος ὑποψήφιος (*in* A *et* B) / πρεσβ. καὶ τοπ. (τοῦ θρόνου) Ὁ(σ)τρού (Φρυγία Σαλουτ.) [PmbZ 7032]: 34,18 (A 224); 214,15 (B 213); 516,14 (D 279); 814,9 (E 277); 848,25 (F 260)
- ... καὶ τοπ. Κολωνείας (Ἀρμενία β'): 216,14 (B 242); *uide* Ἰωάννης [4]
- ... τοπ. Λεοντοπόλεως (Ἰσαυρία) [PmbZ 10991]: 202,1 (B 40); *cf.* 22,9 (A 46)
- ... καὶ τοπ. Νικοπόλεως (Φρυγία Πακατ. β'?) [PmbZ 10992]: 216,13 (B 241); *cf.* 202,18 (B 57) *et uide* Γρηγόριος [3]

5. *monachi, clerici et uarii officiales*

(*ceteros, sc. munere uicarii fungentes, uide supra sub 1b, 2b, 3c, 4b*)

- Ἀγάπιος ἡγ. τοῦ ἀγίου Θύρσου [PmbZ 124]: 526,8 (D^m 65)
- Ἀκάκιος μον. τοῦ ἀγίου Ὁρέστου [PmbZ 158]: 526,22 (D^m 79)
- Ἀναστάσιος ἡγ. Κανέων [PmbZ 303]: 524,6 (D^m 37)
- Ἀνθιμος μον. Ψαμαθίου [PmbZ 491]: 530,9 (D^m 117)
- Ἀντώνιος [1] ἡγ. Ἀκραβόρων [PmbZ 536]: 528,5 (D^m 88)
- Ἀντώνιος [2] ἡγ. τῆς Δίου (Κ.πολῖς) [PmbZ 537]: 522,14 (D^m 18)
- Ἀντώνιος [3] ἡγ. τοῦ Δωδεκαθέου [PmbZ 538]: 524,25 (D^m 56)

- Ἀντώνιος [4] ἡγ. Οὐζίας [PmbZ 540]: 526,18 (D^m 75)
 Ἀντώνιος [5] ἡγ. τοῦ Περιστερεῶνος [PmbZ 539]: 526,5 (D^m 62)
 Ἀντώνιος [6] μον. [PmbZ 541]: 88,8^α; 292,7^α; 568,20^α
 Βάανης ἡγ. τῶν Θερμῶν [PmbZ 717]: 524,7 (D^m 38; *lat.* eg. et archimandrita)
 Βάρδας ἡγ. καὶ ἀρχιμανδρίτης Προυσιάδος (Ὀνωριάς) [PmbZ 780]: 530,2 (D^m 110)
 Βασίλειος [1] ἡγ. τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου [PmbZ 879]: 526,19 (D^m 76)
 Βασίλειος [2] μον. τῆς ἁγίας Θεοτόκου πόλεως τοῦ Ἀμορίου (Γαλατία β') [PmbZ 882]: 530,4 (D^m 112)
 Βασίλειος [3] ἡγ. τῆς ἁγίας Θεοτόκου Ὀρτυκιδίων [PmbZ 881]: 526,21 (D^m 78)
 Βασίλειος [4] ἡγ. τοῦ ἁγίου Λουκιανοῦ [PmbZ 880]: 530,7 (D^m 115)
 Βασίλειος [5] πρεσβ. μονῆς τοῦ Ὁξυπέτρου [PmbZ 883]: 530,5 (D^m 113)
 Γεώργιος [1] ἡγ. Δομνίκων [PmbZ 2178]: 526,15 (D^m 72)
 Γεώργιος [2] ἡγ. τῆς ἁγίας Θεοτόκου [PmbZ 2179]: 528,26 (D^m 107)
 Γεώργιος [3] ἡγ. τῆς Πηγῆς (Κ.πολις) [PmbZ 2162]: 220,8 (B^m 6)
 Γεώργιος [4] διάκ. καὶ νοτάριος τοῦ πατριαρχείου [PmbZ 2164]: 302,7^α
 Γρηγόριος [1] ἡγ. τῶν Ἀγαύρου (Βιθυνία) [PmbZ 2440]: 524,17 (D^m 48)
 Γρηγόριος [2] ἡγ. τῆς ἁγίας Θεοτόκου Συμβόλων (Βιθυνία) [PmbZ 2427]: 530,17 (D^m 124)
 Γρηγόριος [3] ἡγ. τῶν Καλλιστράτου (Κ.πολις) [PmbZ 2424]: 524,3 (D^m 34)
 Γρηγόριος [4] ἡγ. τοῦ ἁγίου Κλήμεντος (Βιθυνία?) [PmbZ 2425]: 530,21 (D^m 128)
 Γρηγόριος [5] ἡγ. Μοναγρίας (Βιθυνία?) [PmbZ 2426]: 524,4 (D^m 35)
 Γρηγόριος [6] ἡγ. (μονῆς) τῶν Ὁρμίσδου (Κ.πολις) [PmbZ 2428]: 376,1 (μον. καὶ ἡγ.); 520,22 (D^m 2)
 Γρηγόριος [7] μον. καὶ ἡγ. τοῦ ἁγίου Σεργίου [PmbZ 2429]: 218,18^ε (B^m 2)
 Γρηγόριος [8] ἡγ. τῶν Ὑακίνθου (Νικαία, Βιθυνία) [PmbZ 2431]: 220,12 (B^m 10); 522,8 (D^m 12); 580,20^ε (πρεσβ. καὶ ἡγ. μονῆς τῶν Ὑ.)
 Γρηγόριος [9] διάκ. τῶν ἁγίων Ἀποστόλων (Κ.πολις) [PmbZ 2412]: 294,7^α (διάκ. καὶ νοτάριος); 310,27–28^α (τῆς ... μεγάλης ἐκκλησίας τῶν ... Ἀ.); 402,13^α; 412,10–11^α
 Δαβὶδ [1] ἡγ. τοῦ ἁγίου Γεωργίου Πριέτου (Βιθυνία) [PmbZ 1260*]: 526,6 (D^m 63)
 Δαβὶδ [2] ἡγ. τοῦ ἁγίου Θύρσου [PmbZ 3862 (Konstantinos)]: 524,13 (D^m 44)
 Δανιήλ ἡγ. τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Μαγνησίας (Ἀσία) [PmbZ 1223]: 526,9 (D^m 66)
 Δημήτριος διάκ. καὶ σκευοφύλαξ (τῆς μεγάλης ἐκκλησίας) [PmbZ 1293]: 222,28–224,1^ε (τῆς κατὰ Κ.πολιν ... μ. ἐ.); 290,3–4^α (τῆς ... μ. ἐ. Κ.πόλεως); 400,25–26^α; 540,25^α; 564,29^α; 572,4^ε. 10 (ὁ αὐτὸς Δ.). 23^α
 Δοσίθεος [1] μον. τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τῆς Σικουνδῶν [PmbZ 7855 (Theodosios)]: 528,22 (D^m 103; *cf. app. crit.*)
 Δοσίθεος [2] ἡγ. Μνημοσύνων [PmbZ 1412]: 524,19 (D^m 50)
 Ἐπιφάνιος [1] ἡγ. τῆς ἁγίας Θεοτόκου Λίμνας (Βιθυνία?) [PmbZ 1572]: 528,25 (D^m 106)
 Ἐπιφάνιος [2] ἡγ. Παρανάνδου [PmbZ 1571]: 526,4 (D^m 61)
 Ἐπιφάνιος [3] διάκ. (καὶ κουβουκλείσιος *saepe in uar. lect.*) [PmbZ 1566], (ἀνέγνω): 610,26; 612,21; 614,13; 616,8; 618,3; 624,1. 15; 630,13; 634,1. 30; 638,3. 24; 640,10; 642,3. 28; 644,7; 646,1; 648,13; 650,6; 652,1. 15; 654,16; 658,3; 662,12; 664,15; 666,23; 672,14; 676,10. 19; 680,4; 682,5. 21; 684,23; 688,1; 690,17; 692,30; 696,20; 698,24; 706,1 (*app. crit.*). 19; 712,13; 714,26; 716,19; 718,16; 728,21; 732,17; 746,8; 748,22 (*cf. app. crit.*); 750,10; 754,1. 14; 756,4. 21; 760,3. 13; 762,6; 764,7. 28; 766,10. 21; 768,9. 31; 770,14; 772,24; 774,16. 27; 776,22; 778,27; 782,9

- Εὐθύμιος [1] ἡγ. Ὁξυβέτων [PmbZ 1842]: 526,17 (D^m 74)
 Εὐθύμιος [2] ἡγ. τῆς Πεπουζῶν [PmbZ 1843]: 526,16 (D^m 73)
 Εὐθύμιος [3] διάκ. καὶ νοτάριος τοῦ <ἀρχιεπ. > Γοτθίας (Ζηκχία?) [PmbZ 1840]: 312,16–17^α
 Εὐστάθιος ἡγ. τῶν Μαξιμίνου (Κ.πολις) [PmbZ 1768]: 220,6 (B^m 4); 380,6–7^ε (μον. πρεσβ.
 καὶ ἡγ. μονῆς τῶν Μ.); 520,25 (D^m 5); 584,1–2 (*om.* Εὐ., *item* 11–12)
 Εὐσχήμων [1] ἡγ. Κρέζων [PmbZ 1724]: 526,2 (D^m 59)
 Εὐσχήμων [2] μον. τοῦ Σωτῆρος πλησίον τοῦ Βυραϊκοῦ [PmbZ 1725]: 530,1 (D^m 109)
 Εὐτυχιανὸς μον. τῶν Καλλιστράτου (Κ.πολις) [PmbZ 1864]: 528,12 (D^m 94)
 Ζαχαρίας ἡγ. τῶν Συγδάων [PmbZ 8621]: 526,25 (D^m 82)
 Ἡλίας πρωτοπρεσβ. τῆς ἐκκλησίας τῆς θεοτόκου τῆς ἐν Βλαχέρναις (Κ.πολις) [PmbZ 1488]:
 344,3–4^α; 346,3^ε (αὐτόν)
 Θέογνις ἡγ. τοῦ ἀγίου ἀποστόλου Τιμοθέου τῆς Κρητῶν νήσου [PmbZ 7999]: 530,22
 (D^m 129)
 Θεοδόσιος [1] ἡγ. τοῦ ἀγίου Ἀνδρέου τοῦ Νησίου [PmbZ 7851]: 292,5 (*deest in* D^m)
 Θεοδόσιος [2] ἡγ. τῆς ἀγίας Θεοτόκου [PmbZ 7853]: 530,25 (D^m 131)
 Θεοδόσιος [3] ἡγ. τῆς ἀγίας Θεοτόκου Περιζέτων [PmbZ 7854]: 526,10 (D^m 67)
 Θεοδόσιος [4] ἡγ. τῆς ἀγίας Τριάδος [PmbZ 7852]: 528,18 (D^m 100)
 Θεοδόσιος [5] διάκ. μον. καὶ νοτάριος (καὶ σκευοφύλαξ τῶν πατριαρχικῶν εὐκτηρίων)
 [PmbZ 7847]: 384,21^α; 386,24^α (ὁ αὐτός); 390,23–24^α (*om.* νοτ.); 442,5^α (*om.* διάκ.);
 450,13–14^α
 Θεόδοτος [1] μον. τῆς ἀγίας Θεοτόκου Ἐπικανζῆ [PmbZ 7946]: 528,13 (D^m 95)
 * Θεόδοτος [2] ἡγ. τῆς ἀγίας Θεοτόκου Καλοκετῶν [PmbZ 7945]: 528,10–11 (D^m 93)
 Θεόδωρος [1] ἡγ. τοῦ Ἀμορίου (Γαλατία β') [PmbZ 7604]: 524,21 (D^m 52; *lat.* Theodosius)
 Θεόδωρος [2] ἡγ. Ἀτράκτων [PmbZ 7605]: 524,22 (D^m 53)
 Θεόδωρος [3] ἡγ. καὶ ἀρχιμανδρίτης τῆς †Βόδους [PmbZ 7580]: 522,10 (D^m 14)
 Θεόδωρος [4] μον. καὶ τοπ. Θεοδότου [2] ἡγ. τῆς ἀγίας Θεοτόκου Καλοκετῶν [PmbZ 7609]:
 528,10–11 (D^m 93)
 Θεόδωρος [5] ἡγ. Λίμβου [PmbZ 7606]: 526,13 (D^m 70)
 Θεόδωρος [6] ἡγ. τοῦ Ξηροκήπου (Κ.πολις) [PmbZ 7608]: 522,17 (D^m 21)
 Θεόδωρος [7] ἡγ. καὶ ἀρχιμανδρίτης †τοῦ Πάνδου† (τοῦ Πάνιδος?) [PmbZ 7581]: 522,5
 (D^m 9)
 Θεόδωρος [8] διάκ. καὶ νοτάριος [PmbZ 7582]: 330,13^α
 Θεόκτιστος ἡγ. τοῦ Αὐλητοῦ [PmbZ 8038]: 522,20 (D^m 24)
 Θεόφιλος μον. καὶ τοπ. τοῦ ἡγουμένου τῆς ἀγίας Θεοτόκου Φωτεινοῦ [PmbZ 8192
 (= 8207?): 526,26–27 (D^m 83)
 Θεοφύλακτος [1] ἡγ. Βορδοῦ [PmbZ 8307]: 526,12 (D^m 69)
 Θεοφύλακτος [2] ἡγ. τοῦ ἀγίου Ἡλίας [PmbZ 8308]: 522,24 (D^m 28)
 Θεοφύλακτος [3] μον. τῶν Καθαρᾶ (Βιθυνία) [PmbZ 8311]: 522,11 (D^m 15)
 Θεοφύλακτος [4] ἡγ. τῶν Καθοδίας [PmbZ 8309]: 524,11 (D^m 42)
 Θεοφύλακτος [5] ἡγ. τοῦ Πηγαδίου [PmbZ 8310]: 530,8 (D^m 116)
 Θωμᾶς [1] ἡγ. τῶν Γηραγάθης [PmbZ 8447]: 524,10 (D^m 41)
 Θωμᾶς [2] μον. Μοσύνων (Φρυγία Πακατ. β') [PmbZ 8449]: 530,14 (D^m 122)
 Θωμᾶς [3] μον. (μονῆς) τοῦ Χηνολάκκου (Βιθυνία) [PmbZ 8448]: 302,19^ε; 522,2 (D^m 7: μον.
 καὶ τοπ. Ἰωάννου [11])
 Ἰγνάτιος ἡγ. τοῦ Συκέως (*Galatia?*) [PmbZ 2663]: 524,2 (D^m 33)

- Ἰλαρίων [1] μον. τῆς ἀγίας Θεοτόκου τῶν Κελλίων [PmbZ 2582]: 528,21 (D^m 102)
- Ἰλαρίων [2] ἡγ. τῶν Φλώρου (Κ.πολῖς) [PmbZ 2581]: 522,15 (D^m 19)
- Ἰσίδωρος ἡγ. τοῦ Λάτρου [PmbZ 3511]: 524,18 (D^m 49)
- Ἰωάννης [1] μον. καὶ τοπ. Στεφάνου [1] ἡγ. Βονισῶν (Παφλαγονία?) [PmbZ 3101]: 528,14 (D^m 96)
- Ἰωάννης [2] ἡγ. τοῦ ἀγίου Ζωτικοῦ [PmbZ 3099]: 526,7 (D^m 64)
- Ἰωάννης [3] ἡγ. τοῦ ἀγίου μάρτυρος Θεοδώρου [PmbZ 3097]: 530,24 (D^m 130)
- Ἰωάννης [4] μον. καὶ τοπ. Στρατηγίου [1] ἡγ. τῆς ἀγίας Θεοτόκου [PmbZ 3102]: 528,19–20 (D^m 101)
- Ἰωάννης [5] ἡγ. τῆς ἀγίας Θεοτόκου Πούδων [PmbZ 3098]: 530,18 (D^m 125)
- Ἰωάννης [6] ἡγ. τῶν Κοιλάδων [PmbZ 3092]: 524,24 (D^m 55)
- Ἰωάννης [7] ἡγ. τῶν Λάκκων [PmbZ 3093]: 524,15 (D^m 46)
- Ἰωάννης [8] ἡγ. τοῦ Παγουρίου [PmbZ 3094]: 220,5 (B^m 3); 520,24 (D^m 4)
- Ἰωάννης [9] πρεσβ. τοῦ ἀγίου Σεργίου τῶν Γερμίων (Γαλατία β') [PmbZ 3105]: 528,3 (D^m 86)
- Ἰωάννης [10] ἡγ. τοῦ Σωτήρος [PmbZ 3096]: 526,23 (D^m 80)
- Ἰωάννης [11] ἡγ. τοῦ Χηνολάκκου (Βιθυνία) [PmbZ 3091]: 522,2 (D^m 7: Θωμᾶς [3] ... τοπ. Ἰωάννου κτλ.); 522,25 (D^m 29)
- Ἰωάννης [12] διάκ. (τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Κ.πόλεως) [PmbZ 3058]: 602,6–7^α (καὶ καγκελ-
λάριος [*susp.*; σακ- *uar. lect.*]). — (ἀνέγνω): 606,18; 610,3
- Ἰωσήφ [1] ἡγ. τῶν Ἀκοιμήτων [PmbZ 3444]: 522,9 (D^m 13)
- Ἰωσήφ [2] ἡγ. τοῦ Ἡρακλείου (Κίος, Βιθυνία) [PmbZ 3445 (= 3449?)]: 220,10 (B^m 8); 404,6^ε
(μον. καὶ ἡγ. μονῆς τοῦ Ἡ.); 522,1 (D^m 6: καὶ ἀρχιμανδρίτης)
- Κάλλιστος [1] μον. Βονισῶν (Παφλαγονία?) [PmbZ 3601]: 528,15 (D^m 97)
- Κάλλιστος [2] ἡγ. διαφόρων μοναστηρίων Κύπρου [PmbZ 3600]: 526,11 (D^m 68)
- Κήρυκος ἡγ. Δουλοκόμης [PmbZ 3643]: 528,1 (D^m 84)
- Κοσμᾶς [1] ἡγ. τῆς ἀγίας Θεοτόκου τοῦ Παραδεισίου [PmbZ 4114]: 528,27 (D^m 108)
- Κοσμᾶς [2] διάκ. (καὶ νοτάριος) καὶ κουβουκλείσιος (τοῦ πατριαρχείου) [PmbZ 4112]: 94,
16–17^α; 98,10–11^α; 100,1^α; 172,24^ε; 174,4^α (Κ. ὁ προειρημένος); 300,3^α; 334,17^α; 342,
18^α; 404,10^α; 408,4^α (ὁ αὐτός); 430,3^α; 534,16^α; 536,7^α; 576,13^ε. 18 (ὁ αὐτός ... Κ.). 19^α
(ὁ αὐτός); 580,1^ε; 967,26–27^α
- Κωνσταντῖνος [1] ἡγ. τοῦ Ἰππου [PmbZ 358]: 526,14 (D^m 71)
- Κωνσταντῖνος [2] ἡγ. Καλαυρῶν [PmbZ 3859]: 522,13 (D^m 17)
- Κωνσταντῖνος [3] ἡγ. τοῦ ἀγίου Κηρύκου [PmbZ 3693 (Konstans)]: 522,21 (D^m 25)
- Κωνσταντῖνος [4] ἡγ. τοῦ ἀγίου Πέτρου Ὑδένδρων [PmbZ 3860]: 530,19 (D^m 126)
- Κωνσταντῖνος [5] ἡγ. τοῦ ἀγίου Στεφάνου τοῦ Ἀντιψιλοῦ [PmbZ 3861]: 528,9 (D^m 92)
- Κωνσταντῖνος [6] ἡγ. τῶν ἀγίων Τριῶν Παίδων [PmbZ 3863]: 524,23 (D^m 54)
- Κωνσταντῖνος [7] διάκ. καὶ νοτάριος (τοῦ πατριαρχείου) [PmbZ 3829]: 68,1^ε (*om.* διάκ.). 9–
10^α. 18^α (ὁ αὐτός ... νοτ.); 72,4^α (ὁ αὐτός κτλ.); 86,21–22^α; 90,3^α. 7^α (ὁ αὐτός); 98,1^ε;
100,10^α; 106,25^α; 244,14^ε (*cf.* 15–16 *app. crit.*); 302,22^α; 340,1^α. 11^α; 398,14^α; 414,3^α;
452,22^α
- Κωνσταντῖνος [8] ἀναγνώστης τῆς μεγάλης ἐκκλησίας (*sc.* Κ.πόλεως) [PmbZ 3828]: 568,6^α
- Λάζαρος ἡγ. τοῦ ἀγίου Αὐτονόμου [PmbZ 4233]: 524,1 (D^m 32)
- Λεόντιος (βασιλικός) ἀσηκρήτης [PmbZ 4582]: 40,24^α; 74,19^ε; 116,13^ε; 232,14 (διὰ βασιλικοῦ
ἄ.); 284,15^ε. 22^α (ὁ αὐτός); 534,12^ε; 572,12^ε; 600,28^ε

- Λέων [1] ἡγ. τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῶν Κελλίων [PmbZ 4344]: 524,14 (D^m 45)
 Λέων [2] ἡγ. τῆς ἁγίας Θεοτόκου Σαλδάλων [PmbZ 4347]: 528,8 (D^m 91)
 Λέων [3] ἡγ. τοῦ ἁγίου Κυριακοῦ [PmbZ 4345]: 528,24 (D^m 105)
 Λέων [4] ἡγ. τοῦ Λευκοῦ Ὑδατος [PmbZ 4346]: 524,16 (D^m 47)
 Λέων [5] ἀναγνώστης τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Κ. πόλεως [PmbZ 4316]: 582,22–23^ε
 Μάκαρις [1] ἡγ. καὶ ἀρχιμανδρίτης Βαρδᾶς [PmbZ 4676]: 522,6 (D^m 10)
 Μάκαρις [2] ἡγ. Ψαρόδου [PmbZ 4677]: 526,3 (D^m 60)
 Μάρκος ἡγ. τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου [PmbZ 4834]: 528,7 (D^m 90)
 Μιχαήλ [1] ἡγ. τοῦ ἁγίου μάρτυρος Γεωργίου [PmbZ 5040]: 530,10 (D^m 118)
 Μιχαήλ [2] μον. καὶ τοπ. τοῦ ἡγουμένου μονῆς τῆς ἁγίας Θεοτόκου τοῦ Πύργου [PmbZ 5043]: 530,15–16 (D^m 123)
 Μιχαήλ [3] ἡγ. τοῦ ἁγίου Πέτρου [PmbZ 5041]: 522,12 (D^m 16)
 Νικήτας [1] ἡγ. τοῦ ἁγίου Ἀλεξάνδρου [PmbZ 5419]: 522,16 (D^m 20)
 Νικήτας [2] ἡγ. τῶν Γουδίλα [PmbZ 5421]: 522,18 (D^m 22)
 Νικήτας [3] ἡγ. τοῦ ἁγίου Ἡλίας [PmbZ 5420]: 522,19 (D^m 23)
 Νικήτας [4] ἡγ. τῆς ἁγίας Θεοτόκου μονῆς τοῦ κάστρου τῆς Τίου (Ὀνωριάς) [PmbZ 5423]: 528,16 (D^m 98)
 Νικήτας [5] ἡγ. Ὀκταβίνου [PmbZ 5422]: 528,4 (D^m 87)
 Νικήτας [6] διάκ. καὶ νοτάριος (τοῦ πατριαρχικοῦ σεκρέτου) [PmbZ 5406]: 346,15^α; 392,25–26^α; 398,4^α
 Νικηφόρος [1] ἡγ. τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου [PmbZ 5278]: 524,12 (D^m 43)
 Νικηφόρος [2] ἡγ. τῆς ἁγίας Θεοτόκου [PmbZ 5279]: 522,23 (D^m 27)
 Νικηφόρος [3] ἡγ. τοῦ ἁγίου Σεργίου τοῦ Μηδικίου (Βιθυνία) [PmbZ 5280]: 524,20 (D^m 51)
 Νικηφόρος [4] διάκ. καὶ χαρτοφύλαξ τοῦ πατριαρχείου [PmbZ 5269]: 112,28^ε
 Νικηφόρος [5] βασιλικὸς ἀσηκρήτης [PmbZ 5301]: 118,1^α
 Νικόλαος ἡγ. τῶν Καινουργίων [PmbZ 5558]: 530,12 (D^m 120)
 Παῦλος [1] ἡγ. τοῦ Βατιλέου [PmbZ 5834]: 522,26 (D^m 30)
 Παῦλος [2] ἡγ. τῶν Γυβέων [PmbZ 5833]: 524,26 (D^m 57)
 Παῦλος [3] ἡγ. τῆς ἁγίας Θεοτόκου †Τημπ [PmbZ 5836]: 528,23 (D^m 104)
 Παῦλος [4] ἡγ. τοῦ ἁγίου Πέτρου πόλεως Ποιμανινῶν (Ἑλλάσποντος) [PmbZ 5835]: 526,1 (D^m 58)
 Πέτρος [1] ἡγ. τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κάστρου Πρωτιλέου [PmbZ 6033]: 530,3 (D^m 111)
 Πέτρος [2] ἡγ. τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῆς Κρητῶν νήσου [PmbZ 6035]: 530,26 (D^m 132)
 Πέτρος [3] μον. καὶ τοπ. τῶν Κελλαρίων [PmbZ 6037]: 526,24 (D^m 81)
 Πέτρος [4] ἡγ. τῶν Ὀμηρικῶν [PmbZ 6034]: 524,8 (D^m 39)
 Πέτρος [5] ἡγ. Πλατανίου [PmbZ 6036]: 528,6 (D^m 89)
 Πέτρος [6] ἀναγνώστης (καὶ νοτάριος τοῦ πατριαρχείου) [PmbZ 6025]: 78,12–13^α (νοτ. τοῦ ... πατριαρχικοῦ σεκρέτου); 396,3^α; 420,28^α; 558,6^α
 Πλάτων ἡγ. (καὶ ἀρχιμανδρίτης) Σακκουδίωνος (Βιθυνία) [PmbZ 6285]: 220,11 (B^m 9: Σακουδεῶνος); 522,4 (D^m 8)
 Σάβας μον. καὶ ἡγ. (μονῆς) τῶν Στουδίου (Κ. πόλις) [PmbZ 6442]: 60,10^ε; 66,9^ε; 68,15^ε (Σ. ὁ εὐλαβέστατος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ); 82,20^ε (Σ. καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ... μον.); 84,18^ε; 88,5^ε; 96,26^ε; 218,11^ε (B^m 1); 228,16^ε; 230,19^ε; 346,9^ε; 520,21 (D^m 1); 568,1^ε; 572,20^ε; 596,3^ε
 Σαμουήλ μον. τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριήλ [PmbZ 6497]: 528,17 (D^m 99)

- Σέργιος ἡγ. τῶν Γερμίων (Γαλατία β') [PmbZ 6628]: 528,2 (D^m 85)
 Σισίνιος [1] ἡγ. Ἀρίτας [PmbZ 6792]: 524,5 (D^m 36)
 Σισίνιος [2] ἡγ. τοῦ Λιθίνου [PmbZ 6793]: 530,13 (D^m 121)
 Σταυράκιος πατρίκιος καὶ λογοθέτης τοῦ δρόμου [PmbZ 6880]: 969,2
 * Στέφανος [1] ἡγ. Βονισῶν (Παφλαγονία?) [PmbZ 7028]: 528,14 (D^m 96)
 Στέφανος [2] ἡγ. τῶν Θερμιζῶν [PmbZ 7030]: 524,9 (D^m 40)
 Στέφανος [3] ἡγ. τοῦ Καρεῶνος [PmbZ 7015]: 522,22 (D^m 26; *lat.* et archimandrita)
 Στέφανος [4] ἡγ. τοῦ ἁγίου Κηρύκου [PmbZ 7029]: 522,27 (D^m 31)
 Στέφανος [5] διάκ. καὶ νοτάριος (τοῦ πατριαρχικοῦ σεκρέτου) / διάκ. νοτ. καὶ ραιφερενδά-
 ριος (*ter*) [PmbZ 7016]: 76,25–26^α; 234,5–6^α; 296,18^α; 316,15^α; 348,17^α; 372,26–27^α;
 426,7–8^α (ῥαιφ. τοῦ ... σεκρέτου); 566,11^α (νοτ. τοῦ ... πατριαρχείου); 570,13^α
 Στέφανος [6] μον. (καὶ βιβλιοφύλαξ) [PmbZ 7031]: 72,14^ε (β. τοῦ ... πατριαρχείου). 19^α; 74,
 21^α; 76,22^α (?); 80,21^α (*cf.* 82,29); 90,25^α; 98,5^α; 370,23^α; 376,2^α; 380,10^α; 428,5^α (β. τοῦ
 ... πατριαρχείου); 544,24^α; 560,9^α (*cf.* 562,1^α); 562,23^α; 580,16^ε. 22^α; 584,11^ε. 14^α (ὁ αὐ-
 τὸς Σ.); 590,10^ε
 * Στρατήγιος [1] ἡγ. τῆς ἁγίας Θεοτόκου [PmbZ 7133]: 528,19–20 (D^m 101)
 Στρατήγιος [2] μον. τῆς ἁγίας Σιών (Λυκία) [PmbZ 7134]: 522,7 (D^m 11)
 Συμεὼν [1] ἡγ. (τῆς ἁγίας Θεοτόκου) τῶν Ἀβραμιτῶν (Κ.πολὶς) [PmbZ 7180]: 220,9 (B^m 7);
 530,20 (D^m 127)
 Συμεὼν [2] ἡγ. τῆς Χώρας (Κ.πολὶς) [PmbZ 7181]: 220,7 (B^m 5); 392,24 (μον. πρεσβ. καὶ
 ἡγ.); 520,23 (D^m 3)
 Φίλιππος [1] ἡγ. Βέσκων [PmbZ 6166]: 526,20 (D^m 77)
 Φίλιππος [2] ἡγ. Εὐμενείας (Φρυγία Πακατ. α') [PmbZ 6167]: 530,6 (D^m 114)
 Χριστοφόρος ἡγ. τῶν Κανδηλῶν [PmbZ 1108]: 530,11 (D^m 119)
 ὁ βασιλικὸς μανδάτωρ [PmbZ 10998]: 112,32^ε (*cf.* 29 β. ἄνθρωπος)

B. ceterae quae memorantur personae

(nomina gentium uel ab gentibus, locis ducta uide sub IIIA)

- Ἀαρών (VT): 82,12; 286,29; 362,22; 438,21; 460,13; 632,5
 <Ἀβακούμ> (*propheta*, VT): 534,3-4 (διὰ φωνῆς προφητικῆς [*iuxta uerba ex Hab. allata*])
 Ἀβελ / Abel (VT): 129,19. 21; 686,16
 Ἀβεσσαλώμ (VT): 646,3
 Ἀβραάμ / Abraham (VT): 129,25; 137,2; 159,5; 294,9 (cf. 15-19); 296,7. 10; 298,2 (*ter*). 8-9 (*bis*). 11. 13. 15. 17. 24; 356,6; 364,9; 368,17; 466,2; 540,2; 678,9; 686,16; 866,1 (cf. 2 αὐτοῦ); 892,32. — cf. Ἰσαάκ
 <Ἀγάθων> πάπας Ῥώμης [PmbZ 129]: 252,27 (*agitur de conc. CP III*; cf. 28 διὰ τῶν οἰκείων ἀποκρισιarίων [*de quibus uide* PmbZ 2286; 3414; 7785])
 Ἀδάμ / Adam (VT): 129,17 (primus homo); 157,2. 5; 338,6 (*in pictura*); 364,2; 574,13-14 (τοῦ πρώτου ... ἀνθρώπου); 702,23; 880,17. 28; 888,1. — *de muliere eius*: 788,23 (*Gen. 3,1*; cf. 25-26 τὰς θηλυδριώδεις καρδίας)
 Ἀδαμάντιος: uide Ὠριγένης
 Hadrianus (II.) papa [PmbZ 22537]: 1,3-4
 Ἀδωνις (sc. <Θαμμούζ>, VT): 438,3-4
 Ἀέτιος (*Antiochenus*) [LThK³ 1,187sq.]: 238,18; 626,22; 628,31
 Ἀθανάσιος (ὁ πατήρ) / Athanasius ep. Alexandriae (cf. *sub IB1*) [LThK³ 1,1126sq.]: 74,16; 80,19. 22. 23; 82,21 (*bis*). 25. 28; 84,4. 7. 10. 16. 18 (ὁ ἀνὴρ). 26; 86,17-18; 90,11. 19. 25; 92,3; 94,1; 149,1; 228,17-18; 264,23-24 (ὁ μέγας διδάσκαλος καὶ τῆς ἀθανασίας ἐπώνυμος; cf. *lat. et* 330,4 [*cum* 331,3 *app. crit.*]; 790,1); 316,12-13. 16; 330,4; 396,5. 20; 398,2; 460,3; 472,1; 544,4; 716,12-13. 16 (Ἀ. ... ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας φωστήρ). 21; 734,15; 736,28 (cf. 29 αὐτοῦ, 31 ἄμφω [*sc. Athan. et Cyr.*]); 738,1; 748,6 (cf. 9); 790,1. 5
 Αἰσχίνης (*rhetor*): 304,3
 Ἀκάκιος [1] (*ep. Caesareae Palaest.*) [LThK³ 1,285]: 98,8
 Ἀκάκιος [2] ἐπ. Σκυθοπόλεως: 296,19-20 (πρὸς Ἀ. *epist. Cyrilli, item* 678,14)
 Ἀκέφαλοι (*haer.*): 100,21 (= 568,18); 240,2 (τὴν ἀκέφαλον αὐτῶν, sc. *Eutychis et Dioscori*, πλῆθύν); 264,6; 568,22 (Σευήρου τοῦ ... Ἀ.); 658,2. 29; 660,10
 Ἀλέξανδρος [1] (*patr. Alexandrinus*) [LThK³ 1,360; DHGE 2,182sq.]: 734,14-15; 736,3 (cf. 4 τὸν αὐτὸν ἱερὸν ἄνδρα)
 Ἀλέξανδρος [2] <ἐπ.> τοῦ Ἀβίλης [cf. DHGE 1,120]: 94,25-26 (*in uita Sabae*)
 Ἀμβρόσιος / Ambrosius (*ep. Mediolanensis*; cf. *sub IB2*) [PLRE I, Ambrosius 3]: 151,1; 708,35-710,1
 Ἀμφιλόχιος [1] ἐπ. τοῦ Ἰκονίου (ὁ πατήρ; cf. *sub IB1*) [PCBE 3, Amphilochios 1]: 72,20; 398,5; 558,7. 20. 26; 710,1; 718,13. 18. 21. 30. 33 (αὐτοῦ)
 Ἀμφιλόχιος [2] ἐπ. (*Sidensis*) [PCBE 3, Amphilochios 2]: 78,3
 <Ἀμώς> (*propheta*, VT): 878,33-34 (τὴν προφητικὴν φωνὴν ... βοῶσαν κτλ.)
 Ἀναστάσιος [1] (Α') βασιλεύς [PLRE II, Anastasius 4]: 100,13. 16. 21 (= 568,10. 13. 18). 24; 102,4 (cf. 5 βασιλικῇ δυναστείᾳ). 21-22. 23; 104,4. 24. 29
 Ἀναστάσιος [2] πατρ. Κ.πόλεως [PmbZ 285]: 570,11 (Ἀ. ὁ προηγούμενος τῆς Κ.πολιτῶν); 578,12-13; 854,18-19 (ὡς νέω Ἀρεῖω *anathema, item* 968,21-22)

- Ἀναστάσιος [3] (Α') <πατρ.> Θεουπόλεως (ὁ πατήρ; cf. *sub IB1*) [LThK³ 1,599]: 370,20. 24 (cf. 371,21 *app. crit.*); 372,9. 14. 18. 26; 374,1. 14. 18; 678,14–15; 683,25 *app. crit.* (A. Antiochenus)
- Anastasius [4] <Bibliothecarius> (cf. *sub IB2*) [PmbZ 341; 20341]: 1,2 (*in praef.*; cf. 17–18 *bibliothecae, sc. apostolicae, ... minister*)
- Ἀναστάσιος [5] δούξ (sc. Παλαιστίνης) [PLRE II, Anastasius 10]: 104,6. 14. 18. 27. 29
- Ἀναστάσιος [6] δούξ (*Palaestinae*) [PLRE III, Anastasius 12]: 94,30–96,1
- Ἀναστάσιος [7] ὁ Πέρσης, μάρτυς (ὁ ἅγιος) [LThK³ 1,603]: 312,1. 18. 20. 26; 314,2. 10–11 (εὐκτήριον τῷ ἁγίῳ *structum Caesariae Palaest.*). 12. 19. 20. 23. 27 (τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου, cf. 11). 30; 316,2. 4–5 (*de eius imagine et reliquiis quae Romae sunt*; cf. 8); 466,8. — τὸ (ἅγιον) λείψανον *eius*: 312,21. 25; 314,1. 5. 9. 24
- Ἀνατόλιος ἀρχιεπ. Κ.πόλεως [LThK³ 1,606]: 98,14–15. 16. 19. 22. 25; 100,7–8
- Ἄννας (NT): 610,12
- Ἀνόμοιοι (*haer.*): 238,19 (*lat. respondet Dissimiles, item 628,8*); 398,16; cf. 30,1 *app. crit.*; 90,10 (τὸ ἀνόμοιον)
- anonymi*
- πατριάρχης (*CPolitanus; de eo narrat Θεόδωρος [A4a: 14]*): 334,2. 4. 6
 - πατρ. τῆς ἐφῶς (sc. *Antiochia*): 536,19 (*in Sym. Styl. epist. ad Iust.*; cf. 538,8)
 - ἐπίσκοπος (*Beryti; in narratione Ps.-Athanasii*): 326,20; 328,4 (ἀρχιεπ.). 7
 - ἀρχιδιάκονος (*Myrensis; de eo narrat Θεόδωρος [A4a: 14]*) [PmbZ 10988]: 334,1 (ὁ ἅ. μου). 4
 - *nuntii duo Tarasii (de quibus narratur in epist. ep. orientalium ad Taras.)*: 246,27–30 (αἱ ... δέλτοι ὑμῶν, ἅς ... διὰ ξυνωρίδος ... πεπόμφατε. οἵτινες κτλ.); cf. *imprimis* 248,3 (ἄμφω). 8–9. 29 (τοὺς ἀποσταλέντας); 250,14 (σὺν τοῖς ἀνδράσι)
 - ἐρημίτης (*miracula patrans; in uita Ioh. Ieiun.*): 414,21–23; 416,11. 13
 - <ἄρχοντες> [PmbZ 10268]: 332,30–334,1 (ὑπὸ τινων ἀρχοντικῶν χειρῶν)
 - οἱ τὸ βασιλεῖον πρυτανεύοντες: 12,16 (*lat. instauratores imperii*)
 - βασιλικοὶ ἀποκρισιάριοι [PmbZ 10269]: 582,24
 - τάγματα / στρατευόμενοι [PmbZ 10266]: 14,3–4 (τοῦ λαοῦ τῶν τ., ... σ.). 7. 17–18. 28; cf. 38,16 (πολύανδρος ὄχλος); 928,8–9. — στρατιωτικά τ.: 969,21 (*in act. 'VIII'*)
 - τις σχολαστικός: 370,24 (πρὸς τινα σ. *epist. Anastasii Antioch.*)
 - *non liquet de personis quae memorantur in epist. Ps.-Gregorii II. papae ad Germanum patr. CP (cf. etiam part. II p. VII adn. 3)*: 430,21 (τῆς ἀσεβείας ὁ πρόδρομος); 432,5 (τοῦ ἀποστάτου). 6 (τοῦ χριστομάχου). 8 (τῶν θεομάχων). 10 (τῶν ἀθέων); 440,14 (τῶν ἐχθρῶν)
- Ἀντίπατρος ἐπ. Βόστρων (cf. *sub IB1*) [LThK³ 1,774; DHGE 3,713 sq.]: 302,9 (cf. 676,26–27); 562,24 (Βόστρης); cf. 564,28 (διὰ πατρικῆς φωνῆς)
- Ἀντωνῖνος ἐπ. (*Ephesenus*) [PCBE 3, Antóninos 1]: 940,10. 24. 26
- Ἀντώνιος (*I. patr. CPolitanus, saec. IX*) [PmbZ 550]: 854,21 *app. crit.*
- <Ἀπολινάριος> [1] πατρ. (*Alexandrinus*) [PLRE III, Apollinarius 2]: 94,22 (παρόντων τῶν ... πατρ., sc. *in conc. CP II*)
- Ἀπολινάριος [2] (*ep. Laodicens*) [LThK³ 1,826 sqq.]: 238,22; 260,7; 670,6 (cf. 7 τούτου); 694,9; 862,3–4; 874,1; cf. 854,21 *app. crit.*
- Ἀπόλλων: 959,13

- Ἄρειος (*presb.*; *lat.* Arr-) [LThK³ 1,981 *sqq.*]: 54,2; 76,3. 10; 88,13 (*deest in lat.*); 92,16; 238,18; 258,26; 398,15; 598,3; 626,22; 628,8. 31; 638,15; 650,4. 10. 11. 20; 658,1. 28. 32; 660,9; 666,21; 670,6; 694,8; 730,19; 732,26; 734,4. 17; 736,5. 13. 14. 28; 824,7; 862,3; 872,32; 894,8. — νέος Ἄ. (*sc.* Ἀναστάσιος [2]): 854,19; 968,22
- Ἀρειανοί: 86,2; 92,22–23; 110,1; 256,8; 396,5; 562,16–17; 626,1. 5; 628,18. 29; 774,1. — Ἀρειομανῖται: 396,6; 628,6; 660,4. — *cf.* Ἡμιάρειοι
- Ἀρειανός: 674,16 (τῆς Ἀ. κακοδαιμονίας [*cf.* 16–17 τῆς αὐτῆς δεισιδαιμονίας]). — Ἀρειανικός: 84,12 (τῆς Ἀ. αἰρέσεως)
- Ἀρετή: 314,4 (*in mir. Anast.*; *cf.* 2 γυνή τις κτλ.; *lat.* A., id est uirtus)
- Ἀρκάδιος βασιλεύς [PLRE I, Arcadius 5]: 708,19–20; 940,23–24
- Ἄρτεμις: 890,18 (*lat.* Dianae); 959,14
- Ἀστάρτη (VT): 366,16; 438,21; 959,13
- Ἀστέριος [1] ἐπ. Ἀμασειάς (ὁ πατήρ/διδάσκαλος; *cf. sub IB1*) [LThK³ 1,1101]: 302,19–20; 304,1; 308,6. 10. 23. 28; 310,1. 22–23 (ὡς ἀστήρ φαεινός); 722,3–4; 724,1 (*cf. ibid.* αὐτοῦ, 3 αὐτός); 726,23 (*cf.* 24 αὐτὸν ... αὐτοῦ); 969,12
- Ἀστέριος [2] (*ep. Petrensis*) [DHGE 4,1166 *sq.*]: 88,22 (*in Rufin. hist.*)
- Ἀστ(ο)ύριος (*consul a. 449*) [PLRE II, Astyrius]: 98,18 (*lat.* -tur-)
- Αὔγαρος (V., *rex Edessenus*) [LThK³ 1,48 *sq.*]: 582,15 (*lat.* Abg-)
- Αὐγούστα: *uide* Κωνσταντία; Μαρία [4]
- Augustinus (*ep. Hipponensis*; *cf. sub IB2*) [PLRE II, Augustinus 2]: 135,7–8 (A. ...pater et ... doctor)
- Ἀφροδίτη: 890,17 (*lat.* Veneris); 959,14
- Ἀχάβ (VT): 628,3; 646,4; 792,5
- Ἀχισαμάχ (VT): 656,7 (*lat.* -mech)
- Ἀχιτόφελ (VT): 646,3
- Βάαλ (VT): 366,17; 438,22; 959,13
- Βαρλαάμ ὁ μάρτυς [LThK³ 2,7 *sq.*]: 412,12. 17. 21 (*cf.* 14–15 τὴν τοῦ στρατιώτου ... εἰκόνα, 16 τὸν στεφανίτην, 20 τὸν παλαιστήν)
- Βασίλειος [1] ὁ μέγας (ὁ πατήρ) / Basilius (*Caesariensis*; *cf. sub IB1*) [LThK³ 2,67 *sqq.*]: 58,17. 20 (αὐτός); 68,5; 72,15. 20–21; 74,20. 22; 76,1 (αὐτοῦ). 22. 23; 106,22; 108,1. 10 (*cf.* 15–16 ἡ πατρικὴ ἔννοια). 23. 26; 110,3; 139,1; 141,1 (*eiusdem*); 230,14; 266,22; 398,5. 15; 400,12. 16. 22; 402,1; 412,12; 432,20; 462,3; 474,9 (B. τοῦ σοφοῦ); 544,4; 626,3–4 (B. ... τὸν αὐτοῦ, *sc. Greg. Nyss.*, ... ἀδελφόν [*cf.* 678,7–8]); 628,2. 7; 658,6; 674,16 (*cf.* 21 ὁ δὲ κτλ.; 25); 678,6–7; 683,25 *app. crit.*; 686,1 (B. ... ὁ Καισαρέων πρόεδρος); 688,18; 708,32; 714,15. 21; 716,4; 720,18; 722,28; 744,18; 748,5 (*cf.* 9); 786,29 (*in imagine*); 916,27; 920,8. 26; 938,10. 27 (αὐτοῦ ... ἑαυτὸν)
- Βασίλειος [2] (Πισιδίας) ὁ κακέμφατος τρικάκαβος [PmbZ 866]: 52,16; 854,17; 968,20
- Βεελζεβούλ (NT; *lat.* -bub): 418,19; 934,13
- Βεελφεγώρ (VT): 436,21
- Βελίαρ (2 Cor. 6,15): 460,5 (*lat.* Belial); 959,25
- Βενέδικτος (Β') πάπας [PmbZ 996]: 92,10 (*cf.* 11 αὐτοῦ)
- Βεσελεήλ (VT): 654,32; 656,2. 10
- Βήλ (VT): 438,7
- Βιταλιανός (*magister militum*) [PLRE II, Vitalianus 2]: 104,25

Βονιφάτιος [1] πρεσβ. [PCBE 2, Bonifatius 4]: 100,5–7

Βονιφάτιος [2] κονσιλιάριος (*Benedicti II. papae*) [PmbZ 1025]: 92,11

Βριάρεως (*Gigas*): 756,6

Γαβριήλ ὁ (ἀρχ)ἄγγελος: 426,24 (*nomen inscriptum in cruce Procopii*; cf. 23. 25. 28–29); 678, 23–25 (ἐν εἰκόνι εὐαγγελιζόμενον κτλ. [*Lc. 1,26 sqq.*]; cf. 28; 738,17–18)

Γεννάδιος [1] (Α') ἀρχιεπ. Κ.πόλεως (cf. *sub IB1*) [LThK³ 4,463]: 942,18–19 (καὶ τῆς σὺν αὐτῷ συνόδου)

Γεννάδιος [2] πρεσβ. καὶ ἀρχιμανδρίτης (*Palaestinae*): 80,3 (πρὸς Γ. *epist. Cyrilli*)

Γερμανὸς (Α') πατρ. Κ.πόλεως [PmbZ 2298]: 430,4–5; 450,6. 11; 782,2. 3. 17 (cf. 18 ὡς Σαμουήλ); 784,13–14 (cf. 10 τούτων ... ἀνδρῶν); 856,6; cf. 165,4–5 *app. font. — in tit. epistularum eius* (cf. *sub IB1*): 442,6–7 (*ad Iohannem ep. Synadorum*); 450,15 (*ad Constantinum ep. Nacoliae*); 452,23 (*ad Thomam ep. Claudiupoleos*)

Γεώργιος (*mon. Cyprius*) [PmbZ 2157]: 782,2. 3. 22; 784,14–15 (cf. 10 τούτων ... ἀνδρῶν); 856,6

Γιεζί (VT): 936,21. 26. 28; 938,3 (*bis*)

Gratianus imp. [PLRE I, Gratianus 2]: 151,1

Gregorius [1] (I.) papa (cf. *sub IB2*) [PCBE 2, Gregorius 9]: 127,6–7 (*apostolicae sedis praesul*; cf. *gr.*); 371,21 *app. crit.*; 683,25 *app. crit.* (*sanctus G.*)

Γρηγόριος [2] πάπας Ῥώμης / Gregorius (II.) <papa> [PmbZ 2522]: 127,18–19 (G. atque ... Gregorius [3] ... pontifices; cf. *gr.*); 430,4 (*in tit. epistulae ad Germanum I. patr. CP*; cf. 442,3–4 *nec non sub IB1*)

Gregorius [3] (III.) <papa> [PmbZ 2523]: 127,19 (cf. *gr. et* Γρηγόριος [2])

Γρηγόριος [4] ὁ θεολόγος (*uel* τῆς θεολογίας ἐπώνυμος; cf. *sub IB1*) [LThK³ 4,1004 *sqq.*]: 242,24–25; 300,4; 302,1–2; 308,9 (cf. 309,7 *app. crit.* [G. Nanzianzenus]). 29; 454,4; 468,2 (Γ. ὁ σοφός); 652,31; 656,8–9 (ὁ πολὺς ἐν θεολογίᾳ Γ.); 660,6–7; 678,9–10; 686, 6–7; 708,32; 712,10. 14 (cf. 15 τοῦ πατρός). 23–24 (cf. 714,5 αὐτός); 728,6; 736,17–18; 764,29; 766,24; 788,29; 864,17. 22

Γρηγόριος [5] ὁ Νύσσης (ὁ πατήρ) / Gregorius Nisenus ep. (cf. *sub IB1*) [LThK³ 4,1007 *sqq.*]: 137,1. 5 (*eius*); 294,8. 20; 296,1. 5 (τοιούτῳ διδασκάλῳ). 8. 9–10 (Γ. ὁ γρηγορῶν εἰς τὰ θεῖα νοήματα); 300,2; 466,2; 626,2–3 (Γ. ὁ τῆς ἐκκλησίας Νυσσαέων πρόεδρος [cf. 678, 8; 708,33]). 4; 628,6. 20–21. 25–26; 678,7–9 (Γ. ὁ αὐτοῦ, *sc. Basilii*, ... ἀδελφός [cf. 626, 3–4], κτλ.); 708,32–34; 744,19

Δαβίδ / David (VT): 428,18; 444,14; 468,19; 646,3 (τοῦ ἰδίου, *sc. Absalom*, πατρός); 686,17; 864,3; 868,4 (cf. δαυϊτικῶς, *sc. regnare*); 950,6. 7–8 (τόν τοῦ Ἰεσσαὶ ἄνδρα). 9 (cf. 10)

— Δ. (ὁ ὕμνογράφος/ψαλμῳδός/ἱεροψάλτης *uel sim.*) *memoratur iuxta uerba ex libro Psalmorum allata* (cf. *sub IA1 et 2*): 135,1 (cf. 2 *idem ipse*); 246,6; 264,27; 292,14; 314, 6; 434,1; 472,29; 486,24; 612,31; 632,13. 15; 684,31; 716,9; 746,19; 776,8; 780,4; 788,2; 886,4–5; 888,30; 898,5–6; 938,22; 946,5 (Δ., ὁ ἐν βασιλεῦσι προφήτης καὶ ἐν προφῆταις βασιλεύς). 14; 948,20–21. — *subauditur in locut. quibusdam*: 171,20 (*cum propheta inquietes*; cf. 186,2; 372,21 *προφητικῶς εἰπεῖν*); 188,16 (*ψαλμικῶς μελωδῆσαι*; cf. 246,22–23; 472,28; 622,16); 432,1 (τῆς *προφητικῆς* ... κατάρας; cf. 584,7 λόγος; 872, 23; 898,8 φωνή); 472,1 (τὸ *ψαλμικόν* ... ῥητόν; cf. 482,21–22 φωνήν). 25–26 (ἐν τῇ ἱερᾷ τῶν ψαλμῶν ... βίβλῳ)

- Δαγών (VT): 438,7
 Δαμιανός: *uide* Κοσμάς [2] καὶ Δ.
 Δανιήλ (VT): 368,18; 786,22 (*in imagine*); cf. 858,24 (ἡ προφητεία ... λέγουσα· κτλ.)
 Daudid: *uide* Δαβίδ
 Δημήτηρ: 890,17 (*lat. Cereris*)
 Δημοσθένης (*rhetor*): 304,2 (*bis*)
 Δημόφιλος (*ep. CPolitanus*) [LThK³ 3,88]: 238,19
 Δίδυμος (*Caecus*) [LThK³ 3,212 sq.]: 94,22; 240,6; 262,11; 640,27; 824,18; 862,6
 Διόδωρος (*metr. Tarsensis*) [LThK³ 3,238; DHGE 14,496 sqq.]: 238,27; 640,28–29; 666,32
 Διοκλητιανὸς βασιλεύς [PLRE I, Diocletianus 2]: 426,10 (cf. 20); cf. 304,14 (τυράννου [= 724,6])
 Διονύσιος [1] ὁ μέγας (sc. *Ps.-Dion. Areopagita*; cf. *sub IB1*) [LThK³ 3,242 sq.]: 236,20–21; 610,16–17; 660,29; 900,17
 Διονύσιος [2] πρεσβ. τῆς ἐκκλησίας Ἀσκάλωνος: 588,2 (*in prat. spir. 180*)
 Διόνυσος: 890,18; 959,14
 Διόσκορος (*I. patr. Alexandrinus*) [LThK³ 3,249 sq.]: 54,2; 98,13. 20; 102,13; 226,23; 240,2; 260,30 (cf. 32); 640,11. 21; 650,4. 10. 15. 20. 26. 29. 30; 658,1–2. 28; 660,9; 666,21; 668,1. 6; 670,7; 824,16; 862,4; 874,1. — νέος Δ. (sc. Νικήτας *patr. CP*; cf. *sub uoce*): 854,19–20; 968,22–23
 Δοκηταί (*haer.*): 854,21 *app. crit.* (τοῖς ... δ.). — cf. Φαντασιασταί
 <Δομνῖνος> πατρ. (*Antiochenus*): 94,22 (παρόντων τῶν ... πατρ., sc. *in conc. CP II*)
 Ἐγκρατῖται (*haer.*): 72,22; 86,2
 Ἐζίδος (Β') σύμβουλος τῶν Σαρακηνῶν [PmbZ 8599]: 592,9. 13; 594,19 (ὁ πρωτοσύμβουλος Ἐ. [cf. 592,16 et 593,14 *app. crit.*]). 21 (τούτου). 22 (τοῦ ἰδίου, sc. *Vlidi II*, πατρός); 596,2. — *appellatur* τύραννος: 592,16. 19; 594,8
 Helena (*mater Constantini I. imp.*) [PLRE I, Helena 3]: 121,14–15. — νέα Ἑλένη: *uide supra* Εἰρήνη [A1a]
 Ἑλιάβ (VT): 656,7 (*lat. Oliab*)
 Ἑλισσαίε (VT): 936,22. 25. 26; 938,3 (*lat. Heliseus*). 4. — *forma declinabilis* Ἑλισσαῖος (*apud Leont. Neap.*): 364,2. 7
 Ἑλύμας ὁ μάγος (NT): 882,22
 Ἑμμανουήλ (*nomen Christi*): 426,23 (*inscriptum in cruce Procopii*); 538,14; 654,10; 662,22; 758,13
 Ἐνθουσιασταί (*haer.*): 78,7–8 (Μεσσαλιανῶν ἡγουν Ἐ.; cf. 79,7 *app. crit.*)
 Ἐπιφάνιος (ὁ πατήρ) / Epiphanius *ep. Constantiae Cypri* (cf. *sub IB1*) [LThK³ 3,723 sqq.]: 151,4; 706,11 (Ἐ. ὁ Κύπρου; cf. 17 ὅς κτλ.); 708,10–11 (*bis*). 19. 24–25 (Ἐ. τοῦ τῆς Κυπρίων προέδρου). 30–31; 710,10–11. 16. 21. 23. 31. 32–712,2 (*de templo Epiphaniū et imagine eius ibi posita*). 4
 Ἑρμῆς: 959,14
 Ἑρμογένης <μητρ.> Καισαρείας (sc. *Cappadociae*): 76,6–7 (*in Bas. epist. 263*)
 <Εὔα>: *uide sub* Ἀδάμ
 Εὐάγριος [1] (*Ponticus*) [LThK³ 3,1027 sq.; DHGE 16,107 sqq.]: 94,21–22; 240,6; 262,11; 640,27; 824,18; 862,6
 Εὐάγριος [2] (*Scholasticus*; cf. *sub IB1*) [PLRE III, Evagrius]: 580,23

- Εὐδόξιος (*patr. Antiochenus, ep. CPolitanus*) [LThK³ 3,978 sq.]: 238,19; 626,22; 628,8. 31
 Εὐζώιος (*ep.*): 74,11–12 (*in Bas. epist. 188; lat. Hizoin*)
 Εὐνόμιος (*metr. Cyzicenus*) [PCBE 3, Eunomios 1]: 238,19; 626,22; 628,8. 31; 694,8; 872,32
 Εὐσέβιος [1] *ἐπ.* (*sc. metr. Ancyranus, in conc. Chalc.*) [DHGE 15,1434]: 86,25–26
 Εὐσέβιος [2] ὁ Παμφίλου, *ἐπ.* Καισαρείας (*sc. Palaest.; cf. sub IB1*) [LThK³ 3,1007 sqq.]: 476, 26–27 (*cf. 676,26–27*); 478,7. 10; 560,5 (*cf. 6 αὐτοῦ*). 8. 10. 21 (οὗτος); 562,18 (*cf. 20 αὐτοῦ*). 24 (*cf. 564,16–17. 26*); 564,3 (πολυῖστωρ ὁ ἀνὴρ [*item 9*]; *cf. 6. 12. 15*). 7. 27; 658,31; 730,19–21 (τὸν ὑπερασπιστὴν Ἀρείου καὶ συνασπιστὴν Εὐσεβίου Νικομηδεῖας κτλ.). 23 (*cf. 24 αὐτοῦ*); 732,25 (*cf. 27 αὐτοῦ, item 734,2. 8. 9*). 28 (τοῦτον); 734, 12 (φησί); 736,3 (*cf. 4 αὐτοῦ, item 12. 22*). 22; 742,32
 Εὐσέβιος [3] <μητρ.> Νικομηδεῖας, <ἐπ.> Κ.πόλεως [LThK³ 3,1011]: 76,9; 730,19
 Εὐσέβιος [4] *ἐπ.* (*Valentinianopolitanus*) [PCBE 3, Eusebios 7]: 940,5–6 (*cf. 7 αὐτὸν ... ὡς συκοφάντην*)
 Εὐσέβιος [5] (*ep. Vercellensis*) [PCBE 2, Eusebius 1]: 88,10. 23
 Εὐστάθιος [1] (*patr. Antiochenus*) [LThK³ 3,1014 sq.; DHGE 16,13 sqq.]: 674,15. 18–20 (ὁ ... ἐρμηνεύων ... φησί [*cf. sub IB1*])
 Εὐστάθιος [2] *ἐπ.* (*sc. metr. Berytensis, in conc. Chalc.*) [LThK³ 3,1015]: 86,25–26
 Εὐστάθιος [3] <ἐπ.> Σεβαστείας [LThK³ 3,1015 sq.]: 76,2–3 (ὁ ἐκ τῆς Σ. κτλ.). 8. 23; 230,13 (ὁ Σ. ἔξαρχος)
 Εὐστόχιος πατρ. (*Hierosolymitanus*) [LThK³ 3,1017]: 94,28 (*cf. 22*); 96,4 (ἀρχιεπ.)
 Εὐτυχής (*archimandrita*) [LThK³ 3,1023 sq.]: 54,2; 98,16. 21 (*deest in lat.*); 102,6. 13; 104,33; 240,1; 260,28 (*cf. 32*); 262,10; 640,11. 21; 650,4. 10. 15. 20. 26. 29. 30. 32; 658,2. 28; 660, 9; 666,21; 668,1. 6; 670,7; 774,3; 824,16; 862,4; 874,1; *cf. 854,21 app. crit.* — Εὐτυχιανισταί: 668,14
 <Εὐτύχιος> πατρ. (*CPolitanus*) [LThK³ 3,1024 sq.]: 94,22 (παρόντων τῶν ... πατρ., *sc. in conc. CP II*)
 Εὐφημία ἡ μάρτυς (*in pictura*) [LThK³ 3,991 sq.]: 304,1. 13–14 (= 724,5–6); 308,22. 26; 724,3; 969,12. — *appellatur* (ἱερὰ) παρθένης: 304,13. 16. 24–25; 306,4. 8. 19. 24 (= 724,5. 8. 16–17. 22. 25; 726,7. 12)
 Εὐφράνωρ (*artifex*): 304,8 (*in hom. Asterii*)
 Εὐφρατίων *ἐπ.* (*Balanensis*): 560,10 (πρὸς Εὐ. *epist. Eusebii Caes., item 736,5 [-σί- codd.; cf. lat.]*)
 Εὐχῆται (*haer.*): 78,1–2 (Μεσσαλιανῶν ἡγουν Εὐ.)
 Εὐψύχιος πρεσβ. Καισαρείας: 736,29 (πρὸς Εὐ. *epist. Attici CP, item 738,1*)
 Ζακχαῖος (*NT*): 786,13 (*in imagine*)
 Ζαχαρίας [1] ὁ προφήτης / Zacharias (*VT*): 159,6. — *memoratur iuxta uerba ex libro Zach. allata* (*cf. sub IA1*): 244,28 (*cf. Zach. 3,8 et 6,12*); 468,18–19; 780,9 (διὰ τοῦ π.; *cf. 10 ἡ προφητεία nec non 616,12 διὰ τῶν προφητῶν*)
 Ζα(c)charias [2] <para> [PmbZ 8614]: 127,23 (*cf. 24 praedecessores nostri, sc. Hadriani I, ... pontifices*)
 Ζαχαρίας [3] ὑπατικός (*Palaestinae*) [PLRE II, Zacharias 2 (= 3?)]: 104,11–12. 27
 Ζεύς: 460,20 (*lat. Iouis*); 959,13
 Ζωόρας (*mon. Amidensis*): 640,29 (*iuxta alios haer.*)

- Ἡλίας [1] / Helias (VT): 159,6; 628,3; 730,11; 786,26 (*in imagine*)
- Ἡλίας [2] (Α') πατρ. (*Hierosolymitanus*) [LThK³ 3,592 sq.; DHGE 15,189 sq.]: 100,12. 16
(= 568,9. 13). 24 (ἀρχιεπ., *item* 102,22; 104,11); 102,26. 28
- Ἡλιόδωρος σελεντιάριος [PLRE II, Heliodorus 3]: 330,14 (*Nili Ancyra. epistula* πρὸς Ἡ. σ.
[*lat. sil-*])
- Ἡμάρειοι (*haer.*; *lat.* Semiarriani): 238,20; 260,3; 628,9. — *cf.* Ἄρειος
- Ἡρώδης (NT): 384,3
- Ἡσαΐας / Esaias (VT): 159,6; 470,9
- Ἡ. (ὁ προφήτης) *memoratur iuxta uerba ex libro Isaiae allata* (*cf. sub IA1 et 2*): 133,
16; 458,21. 31; 460,7; 468,21–22. 25; 470,2. 7 (*cf.* 9); 472,5; 484,13; 628,24; 634,10; 666,
28; 700,15; 720,7–8; 746,21; 770,22–23; 780,13; 860,10; 870,18–19 (*cf. Is. 52,7*); 878,4;
938,10 (*in tit. commentarii in Is.*); 952,20. — *subauditur in locut. quibusdam*: 38,9
(τὴν προφητικὴν ... φωνήν; *cf.* 282,31 λόγος; 284,2–3 διαταγῇ; 924,1 ἄρά); 790,8 (ἡ
προφητεία; *cf.* 9; 890,25); 932,15 (προφητικῶς τοῦ θεοῦ βοῶντος; *cf.* 950,9)
- Ἡσαῦ / Esau (VT): 129,26; 356,9; 866,1
- Θαλάσσιος ἐπ. (*sc. metr. Caesareae Cappad., in conc. Chalc.*): 86,25–26
- Θαμμούζης: *uide* Ἄδωνις
- Θέκλα (ἀγία) [LThK³ 9,1389 sqq.]: 588,13 (*respic. eius sacrum Seleucia*)
- Θεόγνιος <ἐπ.> Νικαίας [LThK³ 9,1429 (Theognis)]: 730,19–20
- Θεοδόσιος [1] (Α') βασιλεύς [PLRE I, Theodosius 4]: 638,19 (τοῦ μεγάλου); 708,19. 25
- Θεοδόσιος [2] (Β') βασιλεύς [PLRE II, Theodosius 6]: 640,3 (τοῦ νέου)
- Θεοδόσιος [3] ὁ ψευδώνυμος ἐπ. Ἐφέσου [PmbZ 7845]: 52,15; 854,16; 968,19
- Θεοδόσιος [4] ἐπ. Καισαρείας τῆς Βιθυνίας [PmbZ 7795]: 340,12–13 (*cf.* 342,2–3)
- Θεοδόσιος [5] ὁ εἰς τὸν Σκόπελον [*cf.* RE IV A 2,1708,43 sqq.]: 586,17–18 (τὸ ὁμοιωσίδιν
τοῦ Ἀββᾶ Θ. κτλ.; *cf.* 19 τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου)
- Θεοδόσιος [6] μον. (ἄγιος) [LThK³ 9,1422 sq.]: 104,30–31 (*cf.* 33 οἱ τρεῖς)
- Θεόδοτος [1] (*I. patr. CPolitanus, saec. IX*) [PmbZ 7954]: 854,21 *app. crit.* (Θεοδώρῳ *uar.*
lect.)
- Θεόδοτος [2] <μητρ.> Ἀγκύρας (*cf. sub IB1*) [LThK³ 9,1424 sq.]: 728,13. 22. 29; 730,1. 5–6. 8
(αὐτοῦ; *postea enumerantur eius opera quae genuina putantur*). 15 (τοῦ Ἀγκυρανοῦ)
- Θεοδώρα [PmbZ 7286]: 30,1 *app. crit.* (τῶν ... βασιλέων Μιχαήλ [*sc. III.*] καὶ Θ.)
- Θεοδώριτος ἐπ. Κύρου (*cf. sub IB1; lat. -ret-*) [LThK³ 9,1401 sqq.]: 262,13; 404,1
- Θεόδωρος [1] (Α') πατρ. Ἀντιοχείας [PmbZ 7573]: 254,9–10 (*cf.* 11 αὐτῶν); 608,4–5 (*inter*
τοὺς πατρ. τῆς ἔω κτλ. [*cf.* 1 οἱ ... ἐκκλησιῶν πρόεδροι])
- Θεόδωρος [2] (Α') πατρ. Ἱεροσολύμων [PmbZ 7575]: 254,6–7 (*cf.* 8 αὐτός). 14 (*in tit. epist.*
synodicae; *cf.* 282,30); 608,4–5 (*inter* τοὺς πατρ. τῆς ἔω κτλ. [*cf.* 1 οἱ ... ἐκκλησιῶν
πρόεδροι])
- Θεόδωρος [3] <ἐπ.> Μοψουεστίας [LThK³ 9,1414 sq.]: 94,21; 238,27; 262,10; 640,28; 668,1
- Θεόδωρος [4] <μητρ.> Συρακουσῶν τῆς Σικελίας ὁ ἐπιλεγόμενος Κρίθινος (*saec. IX*) [PmbZ
7675]: 854,21 *app. crit.*
- Θεόδωρος [5] <ἐπ.> τῆς Φαράν [LThK³ 9,1417]: 262,19–20; 642,23
- Θεόδωρος [6] ὁ Αἰλιώτης, Ἀββᾶς (*in prat. spir. 45*): 380,12 (*sed* 584,16 τινες τῶν γερόντων);
382,2 (= 586,1)
- Θεόδωρος [7] ἀρχιμανδρίτης Σικέων (ἄγιος) [LThK³ 9,1419]: 428,7

- Θεόδωρος [8] Ἀναγνώστης (*cf. sub IB1*) [PLRE III, Theodorus 2]: 98,12; 566,1. — *cf.* Σωκράτης
- Θεόδωρος [9] (ἄγιος) [PLRE I, Theodorus 2]: 588,12–13 (*respic. eius sacrum Euchaitae*)
 <Θεόδωρος> [10] στρατηγὸς τῆς Σικελῶν ἐπαρχίας / stratigo Siciliae [PmbZ 7578]: 7,4–5; 172,15–16
- Θεοπάσχιται (*haer.*): 534,5 (Φαντασιαστὰς εἴτουν Θ.); 660,7; 736,18–19. 23 (*cf. lat.*)
- Θεοτέκνα: 404,15 (γυνή τις ἐν Ῥωσοπόλει κτλ.; *cf. 12, insuper 21*; 406,5. 9. 11. 15. 16. 18. 24)
- Θεοτόκος: *uide* Μαρία [1]
- Θωμᾶς [1] (NT): 708,8–9 (τὸ κατὰ Θ. ... εὐαγγέλιον); 762,20. 31
- Θωμᾶς [2] (Β') <πατρ. Κ.πόλεως> [PmbZ 8407]: 106,11–12 (οἱ ... ἀρχιερεῖς)
- Θωμᾶς [3] <μητρ.> Κλαυδίουπόλεως [PmbZ 8431]: 452,23–24
- Ἰακώβ / Iacob (VT): 129,26; 131,10; 180,11 (*cf. 12*); 288,23–26; 354,7; 356,3. 8; 364,11; 368,18; 464,9; 864,16. 22; 866,1. 4
- Ἰακώβος ὁ ἀδελφόθεος (NT): 864,12; *cf. 250,17–18* (τὸν θρόνον ... τοῦ Ἀ. Ἰ., *sc. obtinuit* Ἡλίας [A3b]). — *memoratur iuxta uerba ex epist. Iacobi allata* (*cf. sub IA1*): 722,21; 734,4–5
- Ἰβας ἐπ. Ἐδέσσης [LThK³ 5,381]: 262,12; 642,1; 710,25–26. 27–29 (*quater*)
- Ἰεζεκιήλ (VT; *lat.* Hiezechiel): 350,2. 6; 366,6; 438,3. — *memoratur iuxta uerba ex libro Ezech. allata* (*cf. sub IA1*): 286,14 (Ἰ. προφήτου); 636,4 (διὰ τοῦ προφήτου, *item* 934,4–5); *cf. 606,22* (προφητικῶς φάναι)
- Ἰερεμίας ὁ προφήτης (VT; *iuxta uerba ex libro Ier. [uel Thren.] allata, cf. sub IA1*): 458,30 (κατὰ τὴν τοῦ π. φωνήν; *cf. 782,10. 27*); 532,29; 604,22; 652,5 (διὰ τοῦ π., *item* 822,3); 732,18 (ἡ προφητικὴ φωνὴ κτλ.); *cf. 470,3* (τὸ προφητικὸν ῥῆμα)
- Ἰεροβοάμ (VT): 936,17. 19
- Hieronymus presb. Hierosolymitanus (*cf. sub IB1*) [PmbZ 2577]: 161,1
- Ἰεσσαί (VT): 950,7–8 (Δαβὶδ τὸν τοῦ Ἰ. ἄνδρα; *lat.* Iesse)
 <Ἰζοῖς>: *uide* Εὐζώιος
- Ἰησοῦς [1]: *uide* Χριστός
- Ἰησοῦς [2] ὁ τοῦ Ναυῆ (VT): 364,13
- Innocentius (I.) papa [PCBE 2, Innocentius 7]: 65,2 *app. crit.*
- Ἰοθόρ (*sc. Iethro, VT*): 368,18 (*deest in lat.*)
- Ἰουβενάλιος πατρ. Ἱεροσολύμων (*lat.* Iuuenalis) [LThK³ 5,1116]: 86,27; 228,22–23; 230,7–8. 11. 15. — ὁ τῆς Αἰλιέων: 80,12–13 (*lat.* Heliensium eg.)
- Ἰούδας ὁ προδότης (NT): 934,14–15
- Ἰουδήθ (VT): 440,16–17 (Ἰ. γυναικὸς Ἰσραηλίτιδος; *lat.* Iudith)
- Ἰουλιανὸς [1] ὁ παραβάτης / Iulianus transgressor (*imp.*) [PLRE I, Iulianus 29]: 139,1; 402,1
- Ἰουλιανὸς [2] <ἐπ.> Ἀλικαρνασέως [PCBE 3, Iulianos 9]: 240,3
- Iuno: 305,9 (*uide app. crit.*)
- Ἰουστινιανὸς [1] (Α') βασιλεὺς (*cf. sub IB1*) [PLRE II, Iustinianus 7]: 94,23 (*cf. 30*); 246,14 (σοφὸς τις ἄναξ κτλ.); 640,26
- Ἰουστινιανὸς [2] (Β') βασιλεὺς [PmbZ 3556]: 346,23. 25; 620,12
- Ἰουστίνος (Β') βασιλεὺς [PLRE III, Iustinus 5]: 536,9 (Ἰ. τὸν νέον; *cf. app. crit.*); 969,14; *cf. e. g. 536,12–13* (τῆς ὑμετέρας ... βασιλείας; *cf. 538,17*; 540,4). 16 (τὸ ... κράτος; *item 538,5. 19*). 20 (αὐτοκράτορες; *item 538,10*)

- Ἰσαάκ (VT; *respic. historia [depicta] sacrificii*): 294,14. 16 (τοῦ παιδός); 298,3. 6. 9 (τὸ παιδάριον; cf. 19–20). 11. 14 (cf. 15). 21; 466,3
- Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης (cf. *sub IB1*) [LThK³ 5,618]: 64,6
- Ἰωάννης [1] ὁ βαπτιστής (NT; *in imaginibus*): 176,10 (γραφαῖς ἀμνὸς δακτύλῳ τοῦ Προδρόμου [= 240,15; 344,7; 620,17]); 378,3–4; 786,27–28
- Ἰωάννης [2] ὁ ἀπόστολος/εὐαγγελιστής (NT, *act. Ioh.*): 548,13. 22–23; 552,11. 19; 554,13. 24–25 (τὴν εἰκόνα τοῦ ἁ.). 26–27 (ἰ. ὁ θεολόγος); 558,16 (cf. 14); 588,12 (*respic. eius sacrum Ephesi*); 730,11–12 (*in tit. operis Theodoti Ancy.*). — *memoratur iuxta uerba ex euang. Ioh., epist. Ioh., libro Apoc. allata* (cf. *sub IA1*): 384,7–8; 458,17–18; 558,14; 598,5; 610,6–7; 698,12 (ὁ θεῖος ἁ., sc. *Paulus [perperam]?* cf. *etiam* 708,1. 4); 706,25; 886,26–27
- Iohannes [3] (VIII.) papa [PmbZ 23470]: 1,2 (domino ... Anastasius)
- Ἰωάννης [4] ὁ Χρυσόστομος / Iohannes archiep. Constantinopolitanus (*haud raro ei auctori tribuuntur opera quae reuera sunt Seneriani Gabal.*; cf. *sub IB1*) [LThK³ 5,889 sqq.]: 58,21; 66,6–7; 143,1 (cf. gr. ἐπ. Κ.πόλεως); 145,1 (eiusdem patris); 290,5. 20; 292,1 (ὁ πατήρ). 6. 8; 308,10; 394,1; 432,21–22; 678,11 (αὐτοῦ, *item* 12); 704,11 (cf. 17 ἄμφω ... πατέρες, sc. *Cyr. et Ioh. Chrys.*); 714,15–16. 18; 716,5; 744,21; 748,7 (cf. 9); 940,4. 22; 969,11. — *circumscribitur cognomen*: 292,15 (ὁ χρυσοῦ τιμαλφέστερον ἔχων τὸ στόμα); 678,10–11; 700,33 (ἰ. ... ὁ ὑπὲρ χρυσίον ... τίμιον διδασκαλίαν κεκτημένος); 708,34–35 (ἰ. ... τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ χρυσοῦ στόματος)
- Ἰωάννης [5] ὁ Νηστευτής, (Δ') πατρ. Κ.πόλεως (ὁ πατήρ) [LThK³ 5,940]: 414,5–6. 7. 24; 416,5. 28; 418,1
- Ἰωάννης [6] (Ε') <πατρ. Κ.πόλεως> [PmbZ 2704]: 106,11–12 (οἱ ... ἀρχιερεῖς)
- Ἰωάννης [7] (VII. *patr. CPolitanus, saec. IX*) [PmbZ 3199]: 854,21 *app. crit.*
- Ἰωάννης [8] ὁ Ἐλεήμων, ἀρχιεπ. Ἀλεξανδρείας [LThK³ 5,878]: 370,7–8 (cf. *lat.*)
- Ἰωάννης [9] ἐπ. (sc. *I. patr. Antiochenus*) [LThK³ 11,145 sq.]: 78,17. 27; 564,1–2 (*eum [?] appellat sanctissimum patrem Antipater Bostr.*)
- Ἰωάννης [10] (Γ') ἀρχιεπ. Ἱεροσολύμων (*in uita Sabae*): 102,29–31 (ἐπ.); 104,1. 3. 5. 7. 9. 12. 18–19. 30 (cf. 33 οἱ τρεῖς)
- Ἰωάννης [11] ἐπ. Γαβάλων (cf. *sub IB1*) [DHGE 27,47]: 570,14
- Ἰωάννης [12] <μητρ.> Θεσσαλονίκης (ὁ πατήρ; cf. *sub IB1*) [PmbZ 2858]: 540,22–23; 542,1; 544,18. 21; 969,12–13
- Ἰωάννης [13] <μητρ.> Νικομηδείας [PmbZ 3782 (Konstantinos)]: 854,20–21; 968,23
- Ἰωάννης [14] μητρ. Συνάδων [PmbZ 2977*]: 442,7; 450,10. 17. 22–23; 452,9–10. 14–15
- Ἰωάννης [15] πρεσβ. καὶ ἡγ. καὶ ἀναχωρητής [PmbZ 3095]: 946,1–2 (cf. 4,24 ad Iohannem eqs.)
- Ἰωάννης [16] ὁ ἀναχωρητής, ἀββᾶς: 588,2–3 (*in prat. spir. 180; appellatur ὁ γέρων* 5. 6. 12)
- Ἰωάννης [17] (*Damascenus*; cf. *et sub IB1*) [PmbZ 2969]: 782,28–29 (cf. 784,1 αὐτός, 10 τοῦτων ... ἀνδρῶν); 856,6. — *appellatur* Μανσοῦρ: 782,2. 4–7 (*quater*). 28 (ὑβριστικῶς); 784,15
- Ἰωάννης [18] ὁ Διακρινόμενος (cf. *sub IB1*) [PLRE II, Ioannes 52]: 566,12
- Ἰωάννης [19]: *uide* Κῦρος [3] καὶ ἰ.
- Ἰώβ (VT; *iuxta uerba ex libro Iob allata*, cf. *sub IA1*): 650,22 (ὁ πολὺαθλος ἰ.); 654,30
- Ἰωνάθαν (VT): 864,4
- Ἰωσαφάτ (VT): 792,4

Ἰωσήφ / Ioseph (VT): 131,10; 354,8. 10; 356,4. 5; 364,7; 440,22; 464,10; 786,18 (ἰ. τοῦ σώ-
φρονος τὴν εἰκόνα). — νέος ἰ. σιτοδότης (sc. *Tarasius*): 892,25

Καθαροί (*haer.*; *lat.* C., id est mundi): 68,20; 70,12

Καϊάφας (NT; *lat.* Caiphas): 554,15; 610,12; 754,20 (ἐκεῖνος). 22 (αὐτῶ)

— Καϊαφαϊκός: 754,19 (Κ. ἡ ἀπόφασις); 952,3–4 (Κ. τὸ ἐπιτήδευμα). — *respic. synodus Hieriae*: 858,25 (Κ. συνέδριον); 874,7 (Κ. βουλευτήριον); cf. 484,16–17 (τὸ ἰουδαϊκὸν συνέδριον [*sec.* 610,12–13])

Καλανδίων (*patr. Antiochenus*) [DHGE 11,338 sq.]: 566,2 (cf. p. 972)

Karolus (*Magnus*) [PmbZ 3628 cum add.]: 171,1–2 (Κ. rex Francorum et Longobardorum ac patricius Romanorum)

Κοσμᾶς [1] πατρ. Ἀλεξανδρείας [PmbZ 4094]: 254,9–10 (cf. 11 αὐτῶν); 608,4–5 (*inter* τοὺς πατρ. τῆς ἑω κτλ. [cf. 1 οἱ ... ἐκκλησιῶν πρόεδροι])

Κοσμᾶς [2] καὶ Δαμιανός (*martyres*) [LThK³ 6,395 sq.]: 386,1 (cf. 388,1; 392,1). 9–10 (τὸν ... οἶκον, cf. 13. 15; 388,17–18; 392,6–7; 394,9–10). 17–18 (*in pictura*). 21; 388,3. 14–15. 20–21 (ἱατρούς); 390,1; 392,5. 8; cf. 395,8 *app. crit.* — *appellantur* οἱ ἅγιοι *tantum*: 386,11. 12. 15. 19; 388,6 (ἐν εἰκονιδίῳ, *item* 390,6 [cf. 11]). 12. 16. 19; 390,5. 8; 392,17 (γεγραμμένοι). 20. 22. 23

Κύριλλος [1] ἀρχιεπ. Ἀλεξανδρείας (ὁ πατήρ) / Cyrillus (cf. *sub IB1*) [LThK³ 2,1368 sq.]: 78,14; 80,3; 102,12–13; 147,1. 5 (idem ipse); 262,13–14; 296,19 (ἐπ.); 300,2; 678,13–14; 702,20 (cf. 704,17 ἄμφω ... πατέρες, sc. *Cyr. et Ioh. Chrys.*); 728,13; 736,29–30 (cf. 31 ἄμφω, sc. *Athan. et Cyr.*); 738,22; 742,32

Κύριλλος [2] ἀρχιεπ. Ἱεροσολύμων (cf. *sub IB1*) [LThK³ 2,1370]: 98,9; 534,17; 710,1

Kŭros [1] <πατρ.> Ἀλεξανδρείας [PmbZ 4213]: 240,10–11; 262,19; 642,5. 23; 824,22; 862,6

Kŭros [2] (*metr. Hierapolitanus*): 566,6 (*in Theod. Anagn. hist.*)

Kŭros [3] καὶ Ἰωάννης οἱ μάρτυρες [LThK³ 6,561 sq.]: 376,5. 16 (τῶν αὐτῶν ἀγίων); 378,6–7. 13. 20 (τὸ τῶν ἀγίων τέμενος)

Κωνσταντία Αὐγουστα (*coniunx Licinii imp.*) [PLRE I, Constantia 1]: 560,6–7; 730,23; 736,24

Κωνσταντῖνος [1] (Α') βασιλεύς / Constantinus imp. [PLRE I, Constantinus 4]: 59,10 *app. crit.*; 121,14 (cf. 23–24); 123,20. 21 (*regi; in act. Silu., item* 125,14. 16, *sed* 22 *augusto [ibid. iterum]*, 25 *imp.*); 338,4 (*lat.* C. Magnus *imp.*); 618,27–28 (Κ. τοῦ β. τοῦ πρώτου χριστιανῶν βασιλεύσαντος); 638,14. — νέος Κ.: *uide* Κωνσταντῖνος [A1a]; Κωνσταντῖνος [3]

Κωνσταντῖνος [2] (Δ') βασιλεύς [PmbZ 3702]: 346,19. 22. 23. 25; 620,10–12; 642,21

Κωνσταντῖνος [3] (Ε') βασιλεύς [PmbZ 3703]: 5,10–11 (*qui ante nos regnauerunt, sc. Leo III., Const. V., Leo IV.; cf. 119,19–20*); 127,24–25 (*auum ... uestrae ... tranquillitatis*); 450,3–4 (τῶν ... βασιλέων, sc. *Leonis III. et filii corregnantis; item* 474,27); 608,24; 630,8 (τοὺς ... βασιλεῖς; cf. 632,25 τοὺς κρατοῦντας, 27 οἱ κτλ.); 778,2 (*loquitur in synodo Hieriae*). 9–26 (*acclamationes eiusdem synodi, nota* 17 νέω Κωνσταντίνω; cf. 28 *et e. g.* 780,14–15 βασιλέων κράτος); cf. *etiam* 556,22–23 (κατὰ βασιλικὴν ἐπικουρίαν [*susp.*]); 750,27 (τὴν χεῖρα τῶν κρατούντων συκοφαντεῖν); 754,30–31

Κωνσταντῖνος [4] (Α') <πατρ. Κ. πόλεως> [PmbZ 3708]: 106,11–12 (οἱ ... ἀρχιερεῖς)

Κωνσταντῖνος [5] (Β') πατρ. Κ. πόλεως [PmbZ 3820]: 52,17; 578,12–13; 854,18–19 (ὡς νέω ... Νεστορίῳ *anathema, item* 968,21–22); cf. 754,29–30

- Κωνσταντῖνος [6] ἐπ. Νακωλείας [PmbZ 3779]: 442,9. 11; 448,28; 450,9–11 (*nota* 11–12 ἡ ... ἀρχὴ τῆς αἰρέσεως ἐξ αὐτοῦ ἐγένετο [cf. 452,19–21]). 15–16; 594,16 (ὁ ψευδεπίσκοπος Ν.); 854,21; 968,23
- Κωνσταντῖνος [7] διάκ. καὶ χαρτοφύλαξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Κ.πόλεως (cf. *sub* IB1) [PmbZ 3750]: 572,7. 24–25
- Κωνσταντῖνος [8] (*miles Laodiceae*): 388,1. 2 (*in mir. Cosmae et Dam.*)
- Λάβαν (VT): 180,12. 18; 364,12
- Λάζαρος (NT): 660,18; 722,4; 762,16
- Λαῦσος [DHGE 30,1127 sqq.; cf. PLRE II, Lausus 1–3]: 730,8 (*ad eum tomos sex aduersus Nestorium scripsisse uidetur Theodotus Ancyr.*)
- Λεόντιος [1] ἐπ. Νεαπόλεως τῆς Κύπρου (ὁ πατήρ; cf. *sub* IB1) [PmbZ 4570]: 348,15–16. 18; 370,4–5. 6–9 (*memorantur quaedam eius opera*). 12–13
- Λεόντιος [2], τῆς τῶν μεγάλων ἀνδρῶν: 386,18 (*in pictura iuxta Cosmam et Dam.*)
- Λέων [1] (Γ') βασιλεύς [PmbZ 4242]: 5,10–11 (*qui ante nos regnauerunt, sc. Leo III., Const. V., Leo IV.; cf. 119,19–20*); 12,3–4 (cf. 5 ἀπὸ βασιλικῆς χειρός); 127,14 (*proauit serenitatis uestrae; cf. 15. 20*); 450,3–4 (τῶν ... βασιλέων, *sc. ipsius et filii corregnantis; item 474,27 [cf. app. font. ad 26 sqq.]*)
- Λέων [2] (Δ') βασιλεύς [PmbZ 4243]: 5,10–11 (*qui ante nos regnauerunt, sc. Leo III., Const. V., Leo IV.; cf. 119,19–20*); 127,24–25 (*genitorem uestrae ... tranquillitatis*); 608,24–25; 630,8 (τοὺς ... βασιλεῖς; cf. 632,25 τοὺς κρατοῦντας, 27 οἱ κτλ.); 778,2 (*loquitur in syn. Hieriae*). 9–26 (*acclamationes eiusdem synodi; cf. 28 et e. g. 780,14–15 βασιλέων κράτος; cf. etiam 556,22–23 (κατὰ βασιλικὴν ἐπικουρίαν [sup.]); 750,27 (τὴν χεῖρα τῶν κρατούντων συκοφαντεῖν); 754,30–31*)
- Λέων [3] (Α') <πάπας> [PCBE 2, Leo 7]: 100,6–7 (ἀρχιεπ. τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Λ.)
- Λέων [4] πρεσβ., ἀποκρισιάριος τοῦ πατριάρχου (*sc. Tarasii*) [PmbZ 4313]: 172,11. 13–14; 174,18. — *fort. idem est atque* Λέων [A4b: 1]
- Λιβέριος <πάπας> [PCBE 2, Liberius 1]: 76,19 (τοῦ ... ἐπ. Λ.)
- Λικίν(ν)ιος (*imp.*) [PLRE I, Licinius 3]: 560,7; 736,24
- Λουκᾶς (*euangelista; cf. sub* IA1): 864,10–11 (ἱστορεῖ Λ. ἐν ταῖς Πράξεσιν, ὅτι κτλ.; cf. *etiam* 476,11)
- Λουκίνσιος ἐπ. (*Asculanus*) [PCBE 2, Lucensius]: 100,4–7 (*lat. -cens-*)
- Λυκομήδης (*strategus Ephesi, in act. Ioh.*): 548,11. 17. 19; 550,1; 554,22. 24; 556,2. 4. 26
- Μακάριος <πατρ.> Ἀντιοχείας [PmbZ 4670]: 92,9 (Μ. ὁ αἰρετικός); 642,25; 824,22
- Μακεδόνιος (*I. ep. CPolitanus*) [LThK³ 6,1223 sqq.]: 98,7–8; 238,21; 260,2 (τοῦ πνευματομάχου Μ.); 628,8; 638,20 (Μ. τὸν πνευματομάχον); 824,8; 862,3; 872,32–874,1; 934,7. — Μακεδονيانοί: 230,13
- Μαλαχίας ὁ προφήτης (VT; *iuxta uerba ex libro Mal. allata, cf. sub* IA1): 468,12; cf. 634,27–28 (τὸ γεγραμμένον ἐν προφήταις, ὅτι κτλ.)
- Μανασσῆς (VT): 950,11
- Μάνης [LThK³ 6,1265 sqq.]: 238,14; cf. 854,21 *app. crit.* — Μανιχαῖοι: 86,4; 534,5; 556,11; 566,26; 590,15; 708,9. — Μανιχαϊκός: 712,4 (αἱ ἐκδόσεις ... Μ. τινες)
- Μανσοῦρ: *uide* Ἰωάννης [17]
- Μάξιμος [1] <ἐπ.> Ἱεροσολύμων [LThK³ 7,11]: 98,8–9

Μάξιμος [2] ὁ Ὁμολογητής (*respic. eius disputatio cum Theodosio ep. [opus Anastasii apocris. ?]; cf. sub IB1*) [PmbZ 4921]: 340,9–10. 12. 16; 342,2 (ὁ ἄββᾶς Μ.). 8 (ὁ πατήρ).

17. 18–19. 27; 678,15; 788,31

Μάξιμος [3] διὰκ. Ἀντιοχείας: 78,14–15 (Μαξίμω ... ὑπομνηστικόν Cyrilli)

Μαρία [1] (NT): 554,16 (τῆς ἁγίας αὐτοῦ μητρός); 558,16; 678,25–26 (Γαβριήλ ... πρὸς τὴν παρθένον κτλ.; cf. 23–24. 27–28; 738,17–19; 790,8 [*in prophetia Is.*])

(Μαρία) ἡ θεοτόκος, δεσποίνη ἡμῶν, (ἅει)παρθένος etc. / (*Christi dei*) genitrix memoratur cum (*praeualente*) respectu:

- *incarnationis (uel partus) Christi*: 56,24 (cf. 22); 102,7–8; 139,5–6; 190,3–4; 238,3–4. 25–26; 256,23–24; 258,1; 260,12 (*respic. doctrina Nestorii* [cf. 15 χρῆστοτόκον], *item* 640,5 ἐκ γυναικός; 648,16; 654,8; 766,7 [*anathema*; cf. 9]). 15–25 (*de nomine quod est θεοτόκος*); 324,9–10; 402,5–6; 422,16–17 (cf. 424,1–2); 434,22–23 (cf. 24–436,1. 4–5); 446,7–10 (cf. 6); 486,12; 542,21; 592,7; 614,7–8 (cf. 10); 634,31; 662,26–27; 738,17–19; 758,11–12. 14–15; 768,29–30; 790,8 (*in prophetia Is.*); 822,24–25; 824,9–11. 14; 959,28–29; cf. 880,27 (τὸν ἀμώμητον καὶ παρθενικὸν τοκετόν)
- *cultus imaginum* (sc. *Mariae*; *passim iuxta memorantur imagines Christi, etiam sanctorum etc.*): 52,6; 56,22; 58,7. 15–16; 123,16; 129,1; 133,7; 178,13–14; 184,27; 188,5–6; 266,17–18; 288,8–9; 340,20; 342,5–6. 10; 356,13–14 (cf. 368,12); 432,16–17; 446,6; 448,14; 454,20; 464,12; 486,11–12; 536,25 (cf. 538,2); 544,19–20; 656,17; 662,26–27; 678,24 (cf. 28–29); 682,1–2 (cf. 17). 25; 690,5; 788,27; 790,9–10 (cf. 8); 826,9; 862,17–18; 866,11; 896,7–8. — *speciatim narratur de picturis Mariae quibusdam*: 378,2–3; 380,19–20 (= 584,23–24; cf. 382,6–7 [= 586,5]); 386,17 (cf. 21–22); 410,9 (cf. 11); 414,25 (cf. 26; 416,2 τὸ ὁμοίωμα); 416,26–27 (cf. 29; 420,17. 19. 22); 422,15 (cf. 18; 424,18–19; 426,1–2); 426,5–6; 476,7–8; 588,6–8 (cf. 15–16. 19)
- *uario*: 410,15–16 (τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἁγίας θ. πεντεκαίδεκάτῃ Αὐγούστου); 424,6 (τῇ εὐσπλαγχνίᾳ τῆς θ.); 440,11–12 (τῆς ... πάντων τῶν χριστιανῶν δ.); 446,11–12 (πάσης ... κτίσεως ὑπερτέραν; cf. 484,26–27; 768,27–28); 690,20–22 (ἐγκωμίους τὴν ... θ. ... τιμᾶν). — *in locut.* πρεσβεῖα τῆς ἀχράντου δ. ἡμῶν τῆς ἁγίας θ. *uel sim.* (cf. e. g. 448,19–21; 768,29): 52,1 (cf. 56,23); 238,9–10; 244,3; 792,6–7; 856,9–10; 948,2; 954,25; 962,2–3; 966,1–2

Μαρία [2] (NT): 950,16–17 (τὴν ὁσίαν Μ. πόρνην τὸ πρότερον)

Μαρία [3] ἡ Αἰγυπτία [LThK³ 6,1343 sq.]: 422,1

〈Μαρία〉 [4] Αὐγούστα (*coniunx Constantini V. imp.*) [PmbZ 4725]: 778,19

Μάρις [1] ὁ Πέρσης (*ep.*): 262,12 (πρὸς Μ. *epist. Ibae, item* 642,1; 710,26)

Μάρις [2] <ἐπ.> Χαλκήδονος [RE XIV 2, Maris 4]: 730,20

Μαρκελλῖνος: 790,2 (πρὸς Μ. *epist. Athanasii*)

Μάρκελλος <ἐπ.> Ἀγκύρας [LThK³ 6,1302 sq.]: 90,5. 6. 11

Μαρκιανός [1] βασιλεὺς [PLRE II, Marcianus 8]: 640,20–21

Μαρκιανός [2] (*pater Iohannis III. patr. Hierosol.*): 102,29 (*in uita Sabae*)

Μαρκίων [LThK³ 6,1392 sq.]: 238,14. — Μαρκιωνισταί: 86,5

Μάρκος (τεχνίτης, *in pass. Procopii*): 426,17–18. 19. 25. 27. 28; 428,3

Μασαλμᾶς (*strategus Arabicus*) [PmbZ 4868]: 592,5

Ματθαῖος ὁ εὐαγγελιστής / Matheus (NT): 147,1 (*in tit. commentarii*); 742,20–22 (φησὶν ... ἔφη); 782,29 (Μ. τὸν εὐ. ζηλώσας *Iohannes Damascenus*); 786,11–12 (ἐν εἰκόνι Μ. τὸν ἐκ τελωνῶν ἀπόστολον)

- Μαυρίκιος βασιλεύς [PLRE III, Mauricius 4]: 370,10; 414,9–11; *cf.* 371,21 *app. crit.* (imperator)
- Μεθόδιος [1] πρόεδρος Κ.πόλεως [PmbZ 4977]: 30,1 *app. crit.* (*cf. etiam part. I p. VIII cum adn. 4*)
- Μεθόδιος [2] (*Olympius*) [LThK³ 7,202 *sq.*]: 544,4
- Μελέτιος ἐπ. Ἀντιοχείας [LThK³ 7,82 *sq.*]: 92,22; 290,5 (*cf. e. g.* 10 τὸν ἅγιον ἐκεῖνον); 292,1 (τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Μ.; *cf. e. g.* 290,15); 678,12; 969,11–12
- Μεσσαιανοί (*haer.*): 78,1–2 (Μ. ἡγουν Εὐχητῶν). 7–8 (Μ. ἡγουν Ἐνθουσιαστῶν)
 <Μήδεια>: *uide* Κολχίς (*sub IIIA*)
- Μίθρας: 890,19
- Μιχαήλ [1] (*archangelus*): 426,24 (*nomen inscriptum in cruce Procopii; cf.* 23. 25. 28–29)
- Μιχαήλ [2] (Γ') βασιλεύς [PmbZ 4991]: 30,1 *app. crit.*
 <Μιχαίας> ὁ προφήτης (VT; *iuxta uerba ex libro Mich. allata, cf. sub IA1*): 890,32 (μετὰ τοῦ π.); *cf.* 790,23–24 (τὴν προφητικὴν φωνήν); 942,4 (τὸ προφητικόν)
- Μονοθελῆται (*haer.; cf. lat.*): 106,8; 642,5–6; *cf. e. g.* 862,7 (μονοθέλητον ... βούλησιν)
- Μονοφυσίται (*haer.*): 264,6 (*in glossa*). — *cf.* Ἀκέφαλοι
- Μω(ϋ)σῆς / Moyses (VT): 82,12; 131,16; 133,2. 4; 159,5; 161,3; 266,27; 284,24; 286,10; 288,16. 17. 20; 330,22; 348,22; 350,5; 366,4. 9; 368,18; 430,24; 438,23; 462,13; 546,18. 25; 632,4; 656,1; 686,17; 696,16; 698,9; 726,24–25; 872,8; 959,20; 961,33. — (ὁ θεόπτης)
 Μ. φησὶν (*uel sim., iuxta uerba ex libro Deut. allata; cf. sub IA1*): 372,2–3; 466,17 (*cf.* 19); 898,10; 946,7–8; 948,19
 — Μωσαϊκός: 368,14 (Μ. εἰκόνας)
- Naaman: *uide* Νεεμάν
- Ναβουχοδονόσορ (VT): 368,15–16. 19; 534,20. 27; 536,4; 556,9–10
- Νάθαν (VT): 444,13 (ὁ προφήτης Ν.)
- Ναυάτος (*antipapa*) [LThK³ 7,938 *sq.*]: 952,10. — Ναυατιανοί: 86,2 (*lat.* Noua-) τοῦ Ναυῆ: *uide* Ἰησοῦς [2]
- Νεανίας: *uide* Προκόπιος [1]
- Νεεμάν (VT; *lat.* Naaman): 936,22. 27 (Ν. τοῦ Σύρου); 938,1 (*bis*). 8
- Νεῖλος (*Ancyranus*, ὁ πατήρ; *cf. sub IB1*) [LThK³ 7,730]: 330,14; 334,14. 15. 18; 336,26; 338,9. 22; 340,2. 4; 969,14–15 (Ν. ἀσκητοῦ)
- Νεστόριος (*patr. CPolitanus*) [LThK³ 7,745 *sq.*]: 54,2; 72,6; 78,18. 20. 26; 92,16; 104,33; 238,26; 260,10 (*cf.* 18 τοῦτον); 262,5. 10; 638,25–26; 640,3–4. 29; 648,11. 15 (*bis*); 650,11. 15. 25. 28. 32; 654,7; 662,20. 31; 664,25; 666,20; 668,1. 7; 670,6; 678,13; 710,26; 730,9; 766,2. 12–13; 768,20; 824,12; 862,4; 874,1. — νέος Ν. (*sc.* Κωνσταντῖνος [5]): 854,19; 968,22
 — Νεστοριανοί: 666,17. — Νεστοριανὴ κακοδαιμονία: 662,11. 21
- Νικήτας πατρ. Κ.πόλεως [PmbZ 5404]: 578,12–13; 854,18–20 (ὡς νέω ... Διοσκόρῳ *anathema, item* 968,21–23)
- Νικόλαος (*Myrensis*, ἅγιος) [LThK³ 7,859 *sq.*]: 334,6–7 (τοῦ ἁγ. Ν. τὴν εἰκόνα; *cf.* 9–10)
 <Νουατιανός>: *uide* Ναυάτος
- Νῶε / Noe (VT): 129,22; 686,16
- Ξεναΐας: *uide* Φιλόξενος

- Ὁζᾶν (VT): 790,13
 Ὀλοδάμ καὶ Ὀλίβας (VT): 438,5–6 (εἰκόνας τῶν δύο πορνῶν κτλ.)
 Ὀλοφέρνης (VT): 440,17
 Ὀλυμπιόδωρος ἑπαρχος [PLRE II, Olympiodorus 3]: 334,18 (πρὸς Ὁ. *epist. Nili Ancyr.*, *item* 969,15)
 Ὀλύμπιος δούξ (sc. Παλαιστίνης) [PLRE II, Olympus]: 102,24 (Ὁ. τινα Καισαρέα). 27; 104,3–4 (τῷ δουκί). 5
 Ὀνώριος (*papa*; *lat.* Hon-) [PLRE III, Honorius 7]: 240,10–11; 262,19; 642,5 (Ὁ. Ῥώμης, *item* 24); 824,22; 862,6; 874,1
 Οὐαλεριανὸς ἑπ. (*Iconiensis*) [PCBE 3, Valérianos]: 78,3
 Οὐλιδος (Β') <σύμβουλος τῶν Ἀράβων> [PmbZ 8592]: 594,21 (τούτου, sc. *Ezidi II.*, υἱός)
 Οὐμαρος (Β') <σύμβουλος τῶν Ἀράβων> [PmbZ 8550]: 592,4. 9
 Οὐρίας (VT): 656,2
- Πάμφιλος [1] (*magister Eusebii Caes.*) [LThK³ 7,1307]: 476,26; 560,10; 658,31; 730,23; 732,25
 Πάμφιλος [2] [PLRE II, Pamphilus]: 104,6 (*respic. eius filius* Ἀναστάσιος [5])
 Πασκασῖνος ἑπ. (*Lilybetanus*) [PCBE 2, Paschasinus 1]: 100,4–7
 Παστιλλᾶς: *uide* Σισίνιος
 Πατρόφιλος (*ep. Scythopolitanus*): 98,8 (*in Socr. hist.*)
- Παῦλος** [1] ὁ ἀπόστολος / Paulus apostolus (NT): 6,5–6 (cf. 959,4); 120,22–23 (τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Πέτρου καὶ Π. τῶν κορυφαίων τῶν ἁ. [121,22–23 *Petri apostolorum principis*]; cf. *cum lat. etiam* 120,26–122,1. 5–8); 123,22 (*in act. Silu., item* 125,19; cf. 20. 23. 24); 171,27; 476,19; 478,10–11 (*de eius imaginibus*; cf. 668,25–26); 708,6–7 (*bis*); 770,1–2; 828,3–4 (τῷ ... Π. ... ἐξακολουθοῦμεν); 864,10. 12; 900,13–14 (τὴν τε τοῦ θεοῦ ἁ. βίβλον); 961,25
- *memoratur iuxta uerba ex eius epistulis uel (raro) ex orationibus secundum Act. allata* (cf. *sub* 1A1 et 2): 6,5; 8,23; 114,23 (cf. 116,1); 131,11; 186,21; 256,21; 286,24; 310,16; 330,8–9; 392,2; 438,4; 440,4; 444,23; 454,14; 458,26; 460,29; 462,25; 466,23–24 (ἐν τῇ πρὸς Ἀθηναίους δημηγορίᾳ). 28–29; 468,10; 470,20. 28; 472,12–13; 480,4; 604,9; 616,23; 632,5; 634,13; 644,11; 674,4; 686,24; 690,24–25; 698,12 (?). 28. 32; 700,23–24. 34; 702,26; 704,18. 22 (ὁ αὐτός); 708,1. 4 (ὁ αὐτός, *sed sequuntur uerba ex I Ioh.*; cf. 698,12 *nec non* 898,11); 710,8; 726,31; 738,16; 740,3; 742,24; 744,2; 750,16. 20–21; 752,10–11; 760,15. 22–23; 774,15; 784,27; 882,10 (cf. 12. 18. 20). 24 (ὁ διδάσκαλος); 884,27. 33–34; 898,11 (?); 900,3; 902,8–9 (τοῖς Ἑφεσίων πρεσβυτέροις). 15; 908,4; 916,11; 918,13; 922,19; 926,9 (cf. 11); 932,20; 934,23; 952,15. 24; 959,5. 16. 25; 965,7. — *subauditur in locut. quibusdam*: 40,3 (ἀποστολικῶς, *item* 248,9; 252,14; 284,9; 458,15–16; 468,17; 608,9; 872,11; 876,8); 242,18–19 (τὴν ἀποστολικὴν ... φωνήν, *quae etiam* 700,29; 916,7; 922,25; cf. 460,28–29; 480,3–4); 462,17 (τὴν ἀποστολικὴν διδασκαλίαν; cf. 650,21 παραγγέλματος; 694,13 ῥῆσιν [*item* 698,17; cf. 700,34; 702,21; 710,8]; 864,15 νοῦς); cf. 89,14 (*qui imitantes apostolum eqs.* [1 *Cor.* 10,33])
- Paulus [2] (I.) <papa> [PmbZ 5890]: 127,23 (cf. 24 *praedecessores nostri*, sc. *Hadriani I.*, ... *pontifices*)
- Παῦλος [3] (*I. ep. CPolitanus*) [LThK³ 7,1517]: 90,11
 Παῦλος [4] (Β') <πατρ.> Κ.πόλεως [PmbZ 5763]: 106,7–9 (cf. 13. 15 αὐτοὺς τοὺς τέσσαρας, sc. *Sergium I.*, *Pyrrhum*, *Paulum II.*, *Petrum*); 240,10–11; 642,24–25

- Παῦλος [5] (Δ') πατρ. <Κ.πόλεως> [PmbZ 5829]: 44,17 (cf. 21–22)
- Παῦλος [6] ὁ Σαμοσατεύς (*ep. Antiochenus*) [LThK³ 7,1527sq.]: 238,14
- Παῦλος [7] ἐπ. Πορφυρεῶνος: 536,18 (*in Sym. Styl. epist. ad Iust.*; cf. 22 ὁ εἰρημένος ... ἀρχιερεὺς)
- Παῦλος [8] μονάζων: 78,16 (*in Cyr. epist.* 57)
- Πέτρος** [1] ὁ ἀπόστολος / Petrus apostolus (*NT*; *saepe cum respectu capitis ecclesiae*): 3,14. 18 (*bis*); 6,8–9 (*de apostolica sede, item* 123,4–5. 11–13; 165,20; 184,6; 252,31–254,1; 932,22–23); 48,4; 121,22–23 (cf. gr.); 123,1. 5–6 (*clauigerum regni caelorum [deest in gr.]*). 11–12 (P. qui apostolicae primitus sedi praesedit; cf. gr.). 22 (*in act. Silu., item* 125,18; cf. 20. 23. 24); 165,9–10 (*patrimonia eius; cf.* 171,7–9). 17 (*in loco Mt.* 16,18, *item* 184,3; 748,25). 21; 167,16–17; 169,27–28; 171,5 (*dei a., item* 8). 27; 184,7–8; 186,9; 384,1–2. 4; 410,17–18 (*de imagine quae Citii est; cf.* 21); 442,3 (Πέτρον ... ζηλώσας, *sc. papa* Γρηγόριος [2]); 476,18; 478,10–11 (*de eius imaginibus; cf.* 668,25–29); 730,11 (*in tit. operis Theodoti Ancy.*); 748,24–25; 904,21 (*respic. repudiatio Simonis Magi, item* 932,22; 934,20; 936,6. 10; 938,18; 964,23); 926,29 (*eius nomen ferentes* Πέτρος [A2b:1] et Πέτρος [A2b:2]); 961,25
- *memoratur iuxta uerba ex eius epistulis allata (cf. sub IA1)*: 694,3; 898,11 (ὁ θεῖος ἄ., *sc. Paulus [perperam]?*); 902,22; *fort. cf.* 40,3 (ἀποστολικῶς)
- Πέτρος [2] <πατρ.> Κ.πόλεως [PmbZ 5941]: 106,7–10 (cf. 13. 15 αὐτοὺς τοὺς τέσσαρας, *sc. Sergium I., Pyrrhum, Paulum II., Petrum*); 262,19; 642,24–25
- Πέτρος [3] ὁ Κναφεύς (*patr. Antiochenus*) [LThK³ 8,143]: 86,6; 264,7; 566,6. 9; 736,20; *de nomine lat. Fullo addito uide* 87,6 (*et* 265,6) *app. crit.*
- Πέτρος [4] (*metr. Apamenus*) [RE XIX 2, Petrus 108]: 640,29; 824,17
- Πιλᾶτος: *uide* Πόντιος Π.
- Πλάτων ὁ μάρτυς [LThK³ 8,353]: 330,18–19; 332,9. 10. 13. 15 (τὸν χαρακτήρα τοῦ ἁγίου ἐπὶ τῶν εἰκόνων). 19. 20. 22. 27–28 (τῆς ... εἰκόνης τοῦ μ.)
- Πνευματομάχοι (*haer.*): 824,8–9; 934,7 (cf. *lat.*). — cf. Μακεδόνιος
- Πολέμων (*Academicus*): 300,6. 17 (Π. ἐν εἰκόνι; cf. 20 τὸν γεγραμμένον; 302,2. 4. 5)
- Πολυχρόνιος (*presb. mon.*) [PmbZ 6318]: 262,20
- Πόντιος Πιλᾶτος (*NT*): 822,25–26 (*in symbolo*)
- Πρόδρομος: *uide* Ἰωάννης [1]
- Πρόκλος ἐπ. (*sc. patr. CPolitanus*) [LThK³ 8,617sq.]: 80,11–12. 15–16
- Προκόπιος [1] ὁ μάρτυς [LThK³ 8,621]: 426,9. — *appellatur* Νεανίας: 426,12. 19. 26 (ὁ δοῦξ ὁ λεγόμενος Ν.); 428,1
- Προκόπιος [2] σιληντιάριος [PmbZ 6361]: 370,18–19
- Πρωτογένης (*consul a. 449*) [PLRE II, Protogenes]: 98,18
- Πύρρος <πατρ.> Κ.πόλεως [PmbZ 6386]: 106,7–9 (cf. 13. 15 αὐτοὺς τοὺς τέσσαρας, *sc. Sergium I., Pyrrhum, Paulum II., Petrum*); 240,10–11; 262,19; 642,24–25; 824,22; 862,7
- Ῥαψάκης (*VT*): 624,18
- Ῥουφινιανός (*ep.*): 74,17 (πρὸς Ῥ. *epist. Athanasii, item* 80,19. 22; 82,28; 92,1; 228,18); 80,23 (συλλειτουργῶ Ῥ. *salutem dicit* Ἀθανάσιος)
- Ῥουφῖνος (*Aquileiensis; cf. sub IB1*) [PCBE 2, Rufinus 3]: 88,9 (Ῥ. πρεσβ. Ῥώμης); 98,6 (*pro Socrate Schol.*)

- Σάβας μον. (ἄγιος) [LThK³ 8,1400]: 94,18; 100,11 (= 568,8). 26–27; 102,32; 104,30–31 (cf. 33 οἱ τρεῖς)
- Σαβέλλιος [LThK³ 8,1407 sq.]: 238,15 (Σ. τὸν Λίβυν); 686,2 (*lat. contra Sabellianos*). — Σαβελλιανοί: 256,11; 398,15
- Salomon: *uide* Σολομών
- Σαμουήλ (VT): 686,17; 782,18 (*ei comparatur Germanus I. patr. CP*)
- Σάρρα (VT): 364,10; 866,2
- Σατορνῖνος (ep.): 74,12 (*in Bas. epist. 188; lat. -tur-*)
- Σεβῆρος: *uide* Σευῆρος
- Σελεμάν (Α') σύμβουλος τῶν Ἀράβων [PmbZ 7159]: 592,3–4 (τυράννου ἦτοι σ. [cf. *app. crit.*])
- Σεραντάπηχος ὁ φαρμακομάντις/φαρμακὸς Ἑβραῖος [PmbZ 7251 (= 6529?)]: 592,11–12 (cf. *app. crit. et lat.*). 14. 22; 594,6 (ὁ ψευδόμαντις). 10. 18–19. 22
- Σέργιος [1] (Α') <πατρ.> Κ.πόλεως [LThK³ 9,484]: 106,7–9 (cf. 13. 15 αὐτοὺς τοὺς τέσσαρας, sc. *Sergium I., Pyrrhum, Paulum II., Petrum*); 240,10–11; 262,19; 642,4–5. 24–25; 824,22; 862,6; 874,1
- Σέργιος [2] (ἄγιος) [LThK³ 1,1362 sq.]: 588,13–14 (*respic. eius [et Bacchi] sacrum Resaphae*)
- Σευῆρος (*uel* Σεβ-) <πατρ.> Ἀντιοχείας [LThK³ 9,502 sq.]: 86,7; 100,21–22 (= 568,18–19). 22. 28; 102,2. 4. 16. 30; 104,2. 7. 14. 33; 240,2; 264,6–7; 568,22; 570,12. 14–15. 16; 640, 29; 650,4; 660,7; 666,21; 668,1–2; 736,20; 824,17
- Silvester (I.) papa [PCBE 2, Silvester 1]: 123,19. 25; 125,9. 19–20. 22 (papa). 24. 26 (ep.)
- Σίμων ὁ μάγος (NT): 238,14; 264,3; 904,21; 932,23; 936,6. 8; 938,18; 964,22–23; cf. 952,4 (Σιμωνιακὸν τὸ ἐγχείρημα)
- Σισίνιος ὁ (Πέργης) ἐπίκλην Παστιλλᾶς [PmbZ 6781]: 52,15; 580,6; 854,16–17; 968,19–20
- Σολομών / Salomon (VT): 133,13 (S. rex); 157,16; 350,8; 366,5. 7; 436,23–24
- *memoratur iuxta uerba ex libris Prou., Cant., Sap. allata* (cf. *sub IA1*): 364,1; 452,25; 468,21 (ἐν τῇ λεγομένῃ Σολομώνος Σοφίᾳ; cf. 470,12; 748,20 [*pro Prou.*]); 674,18–19 (τὸ ... Σολομώντειον ῥητόν); 770,17 (τις σοφός). 24 (τοῦ ἐκκλησιαστοῦ [*lat. per Salomonem*]). — *appellatur* ὁ παροιμιαστής: 610,8 (*lat. Salomon*); 646,6; 786,5; cf. 282,29 (παροιμιακῶς [*lat. secundum prouerbiatorem*]) *nec non locut.* ὁ παροιμιακὸς λόγος 672,20; 776,4; 780,1; 820,25–822,1
- Σούκενσος ἐπ. Διοκαιοσαρείας: 736,30 (πρὸς Σ. *epist. Cyrilli, item 738,22*)
- <Σουλεῖμάν>: *uide* Σελεμάν
- Susanna: *uide* Σωσάννα
- <Σοφονίας> ὁ προφήτης (VT; *iuxta uerba ex libro Soph. allata, cf. sub IA1*): 458,5; 882,35–36; cf. 828,5 (τοὺς ... τῇ ἐκκλησίᾳ προφητικῶς κατεπάδομεν ὕμνους)
- Stephanus [1] (II.) papa [PmbZ 7119]: 127,23 (cf. 24 *praedecessores nostri, sc. Hadriani I., ... pontifices*); 608,2–3 (τὸν τηνικαῦτα, sc. *a. 754, τῆς Ῥωμαίων πάπαν* [cf. 1 οἱ ... ἐκκλησιῶν πρόεδροι])
- Stephanus [2] (III.) papa [PmbZ 7121]: 1,23–24; 127,24 (cf. Stephanus [1])
- Stephanus [3] ep. Bostion (cf. *sub IB1*) [PmbZ 6969]: 153,1
- <Stephanus> [4] (II.) ep. Neapolitanus [PmbZ 7120]: 7,3
- Στέφανος [5] (*discipulus Macarii patr. Antiocheni*) [PmbZ 6920]: 642,25
- Συγχυτικοί (*haer.*): 86,5 (τοὺς σ. τῶν Χριστοῦ φύσεων); 640,11; 650,26; 660,7–8 (Σευῆρος ὁ σ.); cf. *e. g.* 260,27–28 (τῆς συγχυτικῆς ... αἰρέσεως); 666,21; 862,5

- Συμεών [1] ἐπ. Βόστρης: 374,1 (πρὸς Σ. ... λόγος *Anastasii Antioch.*)
- Συμεών [2] ὁ Σαλός (ἅγιος) [LThK³ 9,593]: 370,8–9 (*lat.* Symeonis Simplicis)
- Συμεών [3] ὁ Στυλῖτης [LThK³ 9,595]: 404,1. 2 (*cf.* 3 πολυθρύλλητον ... τὸν ἄνδρα)
- Συμεών [4] ὁ Στυλῖτης, ὁ ἐν τῷ θαυμαστῷ ὄρει (ὁ ἅγιος/δίκαιος; *cf. etiam sub IB1*) [LThK³ 9,595 sq.]: 404,7–8. 11. 13 (εἰκόνα *eius*; *cf.* 21 [πνευματικὴν]; 406,24. 28). 20; 406,6. 12. 17. 22 (τὸν δοῦλον τοῦ θεοῦ [*cf.* 408,2 ἄνθρωπον]). 24; 408,4. 8. 10 (εἰκόνα *eius*; *cf.* 14. 21. 28; 410,3). 19; 536,8 (εἰς τὸ θ. ὅρος); 540,7 (ὁ πατήρ; *ceterum cf.* 544,19–20); 969, 13–14
- Συνουσιασταί (*haer.*; *lat.* Commixtores): 736,31; 740,16
- Sozomenus historiographus [PLRE II, Sozomenus 2 (= 1?)]: 59,10 *app. crit.*
- Σωκράτης (*Scholasticus, pro Theod. Anagn.*; *cf. sub IB1*) [PLRE II, Socrates 2]: 90,4. 8. — *cf.* Ρουφῖνος
- Σωσάννα (VT; *lat.* Sus-): 728,22; 786,20 (*in imagine*)
- Σωτήριχος <μητρ.> Καισαρείας Καππαδοκίας (*in uita Sabae*): 100,15 (= 568,12); 106,1
- Σωφρόνιος ἀρχιεπ. Ἱεροσολύμων (ὁ πατήρ; *cf. sub IB1*) [LThK³ 9,736 sq.]: 376,2. 4. 16; 678, 15. — Σ. *laudatur auctor libri* τοῦ Λειμωναρίου: 380,7. 11; 382,18; *cf.* 678,15
- Ταράσιος πατρίκιος (*ca. a.* 727) [*deest in PmbZ (fort. trahas ad 7226)*]: 442,8–9
- Τερέντιος κόμης [PLRE I, Terentius 2]: 76,22 (πρὸς Τ. *epist. Basilii*)
- <Τεσσαρακοντάπηχος (*uel* -χυσ)>: *uide* Σεραντάπηχος
- Τιμόθεος (NT): 116,1; 470,21; 750,17
- Τίτος (NT): 116,1; 750,17
- Ὑπάτιος (*consobrinus Anastasii I. imp.*) [PLRE II, Hypatius 6]: 104,24. 28 (*lat. falso consularis, sc. Ζαχαρίας* [3])
- Φαντασιασταί (*haer.*): 534,5 (Φ. εἴπουν Θεοπασχίτας); 552,28–554,1; 590,15–16; *cf. e. g.* 556,12 (τῶν ... φαντασίαν δοκούντων κτλ.; *sim. circumscribuntur* 566,26–27); 712,6–8; 854,21 *app. crit.* (τοῖς φαντασιοσκόποις καὶ δοκῆταις)
- Φαραῶ (VT): 356,8; 362,21; 368,18; 430,24; 866,4
- Φαρισαῖοι (NT): 550,7; 694,24; 864,5. 7 (*cf.* 10 φαρισαϊκῆς οἰήσεως); 965,11
- Φιλόξενος <μητρ.> Ἱεραπόλεως [LThK³ 8,262 sq.]: 100,15 (= 568,12); 566,6–7 (τοῦτον κτλ.). 9–10 (αὐτῷ κτλ.). 22; 736,20–21. — *appellatur* Ξεναΐας: 86,6 (Ξ. ὁ ἰ.). 566,2 (Πέρσης τις Ξ.). 13
- Φινεές (VT): 604,13 (*lat.* Fi-)
- Φλαβιανός [1] ἀρχιεπ. <Κ. πόλεως> [LThK³ 3,1315 sq.]: 102,14–15
- Φλαβιανός [2] (Β') πατρ. (*Antiochenus*) [DHGE 17,386 sqq.]: 100,12. 16. 18 (= 568,9. 13. 15)
- <Φωκᾶς βασιλεύς> [PLRE III, Phocas 7]: 414,11 (ὁ ... δράκων ὁ τύραννος)
- Φωτεινός [1] <ἐπ.> τοῦ Σερμίου [LThK³ 8,267]: 90,5
- Φωτεινός [2] πρεσβ. καὶ ἐκκλησιέδικος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Κ. πόλεως (*cf. sub IB1*) [PmbZ 6234]: 414,4–5; 416,17
- Χαμῶς (*deus paganus*): 959,13
- Χοσρόης (*rex Persarum*) [PLRE III, Chosroes I]: 580,24; 582,1

- (Ἰησοῦς) **Χριστός** / (Iesus) Christus: *passim; saepissime accedunt aut pro ἱ. Χ. ponuntur nomina sollemnia κύριος (ἡμῶν), σωτήρ (ἡμῶν), υἱὸς τοῦ θεοῦ etc. (quibus respondere solent uoces lat.)*. — Χ. Ἰησοῦς: 123,23; 328,18–330,1; 634,3–4; 640,8; 792,10; *cf. e. g. 179,17*. — Ἰησοῦς *tantum (fere in locis ex NT sumptis)*: 550,5 (*in act. Ioh.*; *cf. 552,22*); 554,3; 610,7; 630,5; 632,2; 690,15; 702,7; 738,19 (*inde 20*); 742,12; 762,24. — ὁ Ναζωραῖος: 320,15 (ἡ εἰκὼν τοῦ κυρίου, ... τοῦ Ν.). — *uide etiam* Ἐμμανουήλ
- *uariis nominibus uel locut. memoratur iuxta locos euangelii qui uerba Iesu tradentes doctrinam ipsius testantur (maxime in act. VI et in epist. patriarcharum)*: 6,22 (*Mt. 16, 18 [sq.], item 40,8 [ὁ ἐπαγγειλάμενος]*; 165,16; 184,1–2; 624,3; 748,24; 930,18; *cf. e. g. 3,20; 123,1–2. 5–7 [deest in gr.]*; 458,19–20); 68,13 (*Lc. 15,7, item 952,29–30*); 180,1 (ἡ ἀλήθεια λέγει; *cf. 127,18*); 452,12–13 (*Mt. 18,6, item 474,16; 682,10–11; 746,28–29; cf. 456,7–8*); 464,22 (*Mt. 28,20, item 820,20; 888,16 ἡ σωτήριος ... φωνή*); 636,26–27 (τὸ γεγραμμένον παρὰ τοῦ κυριακοῦ στόματος); 688,3–4 (*Ioh. 14,27, item 784,7–8; 926, 5–6*); 918,2–3 (ἐκ τῆς θεοφθόγγου γλώττης); *addi possunt ca. 35 exempla similia*. — *loquitur Christus διὰ τοῦ προφήτου (sequuntur uerba ex VT sumpta)*: 636,3–4; 770, 22–23 (*cf. 24 τοῦ ἐκκλησιαστοῦ*); 780,9; 934,4–5. — *uita Christi breuiter enarratur* 618,21–26
- *persaepe agitur de cultu imaginum (uel crucis) Christi, uide imprimis 3,5–12; 64,4–6; 127,30 sqq.; 176,10–178,4 (conc. Trull. can. 82 [= 240,15–26; 344,7–346,2; 620,17–622, 5]); 266,2–16; 296,11–17; 336,5–7; 352,1 sqq.; 374,15–17; 400,9–23; 432,14–16 (de labaro); 434,19 sqq.; 444,20–446,5; 462,18 sqq.; 542,14–22; 546,13–18; 614,2 sqq.; 656, 24 sqq. (de eucharistia 670,12–676,9); 730,23–732,16; 764,2 sqq.; cf. etiam Μαρία [1]. — speciatim narratur de picturis, statuis (uel sim.) Christi quibusdam*: 302,13 (ἀνδρι-ἀντα; *de eodem 16; 434,7–8; 478,1–5; 676,27–678,3*); 316,16–17 (τῆς εἰκόνος τοῦ ... ἱ. Χ. ... ἐν Βηρυτῶ; *cf. 318,14 sqq.*); 378,1–2 (*Alexandriae; cf. 7. 9. 11–12. 17; 380,2–3*); 380,19–382,1 (= 584,23–25; *cf. 382,6–7 [= 586,5]*); 386,15–16; 390,17–19 (*imago de qua narrat Μάνζων [A4a]*); 426,23 (*de imagine in cruce Procopii; cf. 25. 28–29*); 428, 14–16. 25; 474,26–476,2 (*cf. app. font.*); 478,11; 580,3–4 (*respic. ἀχειροποίητη εἰκὼν, item 582,14–16. 24–25*); 584,24–25; 588,8
- *χριστιανοί / christiani: passim; cf. e. g. 8,15 (οἱ τῇ τοῦ Χριστοῦ κλήσει ... ὀνομαζόμενοι, χ.)*. — *χριστιανισμός / christianitas*: 127,5; 129,5; 398,17; 540,18; 624,11; 626,14. 24; 686,3; 708,13
- *χριστιανοκατήγοροι (lat. fere christianos accusantes, christianorum calumniatores)*: 12,19; 52,21 (τοῖς χ. ἤγουν εἰκονοκλάσταις ἀνάθεμα, *item 60,8–9; 480,18–19; 598,20; cf. 480,16–17 τὴν ... καινοτομίαν τῶν χ. ἀναθεματίζομεν, item 598,18; 852,25–26; 968, 8–9*); 338,8–9; 340,6; 480,2; 580,17; 590,25; 600,32; 602,9 (*et octies in act. VI, e. g. 638, 27–28; 694,34*); 872,17; 908,6; 916,20; 930,8; 960,16; 964,3; *cf. 534,2 (τῆς χριστιανοκατηγορικῆς αἰρέσεως, item 556,9; 566,27–28; 666,24; 854,23; 910,2). 10–11 (τῆς χριστιανοκατηγόρου καὶ ψευδοσυλλόγου ... συνελεύσεως, sc. Hieriae)*. — *χριστομάχος*: 432,6

Χρυσόστομος: *uide* Ἰωάννης [4]

ᾠρ (VT): 656,2 (*lat.* Hur)

ᾠριγένης [LThK³ 7, 1131 *sqq.*]: 94,20; 240,6; 262,11; 562,25; 564,26 (*cf.* 16–17); 640,27 (ᾠ.
τὸν καὶ Ἀδαμάντιον); 824,18; 862,5

ᾠσηὲς ὁ προφήτης (VT; *iuxta uerba ex libro Os. allata, cf. sub IA1*): 458,33–460,1 (ἕτερός
τις ... τῶν προφητῶν); 470,9 (τις π. σύγχρονος τῷ Ἡσαΐα); *cf.* 900,18 (ἔφη ... προφη-
τικῶς ὁ θεός)

III. TOPOGRAPHIA

A. *ciuitates, regiones, gentes*

τῆς ἁγίας Ἀβαριτιανῶν ἐκκλησίας (*Dalmatia* | Οὐρσος [*IIA4a*]): 500,12 (D 72); 798,30 (E 71:

τῆς Ἀ. [*restit.*] ἔ.); 838,15 (F 108)

τοῦ Ἀβίλης (*Palaestina* | Ἀλέξανδρος [*IIB*: 2]): 94,25–26

Ἀβύδου (Ἑλλήσποντος | Θεόδωρος [*IIA4a*: 1]): 28,2 (A 126); 208,4 (B 124); 506,12 (D 150);

804,23 (E 150: τῆς Ἀ.); 842,5 (F 157)

Ἀγάης (Ἀσία | Κωνσταντῖνος [*IIA4b*: 1]): 24,26 (A 91); 204,26 (B 89); 502,7 (D 93: τοῦ θρό-

νου Ἀ.); 800,23 (E 94); 838,7 (F 101: πόλεως Ἀ.)

Ἀγαλασσοῦ: *uide* Σαγαλασσοῦ

Ἀγαρηνοί: *uide* Σαρακηνοί

ἡ ἁγία πόλις: *uide* Ἱεροσόλυμα; *cf. etiam* Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης

τῆς ἁγίας Κυριακῆς (*etc.*): *uide* Κυριακῆς (*etc.*)

Ἀγκυρα (*Galatia*): 76,14 (*respic. synodus a.* 358)

— Ἀγκύρας (Γαλατία α' | Βασίλειος [*IIA4a*: 1]): 48,25; 50,1–2. 7. 14 (πόλεως Ἀ.); 60,21; 110,15; 190,25 (B 4); 270,17 (C 4); 290,22; 292,18; 296,1; 302,11 17; 308,28; 490,6 (D 5); 540,9; 554,26; 558,23; 560,22; 590,4; 794,22 (E 5); 830,15 (F 5). — Ἀ. (*uarii ep.*): 90,5 (Μάρκελλος [*IIB*], *item* 11); 728,13 (Θεόδοτος [*IIB*: 2], *cf.* 730,15 τοῦ Ἀγκυρανοῦ)

Ἀγκύρας (Φρυγία Πακατ. β' | Κωνσταντῖνος [*IIA4a*: 1]): 520,16 (D 326); 816,27 *app. crit.*

(E <321^b>); 852,13 (F 298)

Ἀδόδων (Πισιδία | Νικηφόρος [*IIA4a*: 1]): 36,1 (A 233); 516,21 (D 285); 814,16 (E 284)

Ἀδρανεῖας (Ἑλλήσποντος | Σισίνιος [*IIA4a*: 1]): 206,24 (B 116); 506,2 (D 140); 804,14 (E 141);

842,8 (F 160)

Ἀδρανουθύρων: *uide* Ἀδριανουθηρῶν

Ἀδρανοῦς (Βιθυνία α' | Νικηφόρος [*IIA4a*: 2]): 28,22 (A 146); 208,28 (B 148); 508,14 (D 178);

806,22 (E 177; *lat.* Hadrianopoleos); 842,14 (F 166)

Ἀδριανῆς (Παμφυλία β' | Κωνσταντῖνος [*IIA4a*: 2]): 218,5 (B 260); 518,21 (D 307); 816,12

(E 306); 850,20 (F 280)

Ἀδριανουθηρῶν (Ἑλλήσποντος | Βασίλειος [*IIA4a*: 2]): 26,24 (A 118: Ἀδρανουθύρων); 206,

26 (B 118: Ἀδρανουθύρων); 506,4 (D 142); 804,16 (E 143: *restit.*; *lat.* Hadrianopoleos);

842,1 (F 153)

Ἀδριανουπόλεως Θράκης (Αἰμίμοντος | Μανουήλ [*IIA4a*]): 20,14 (A 24); 198,29 (B 27); 494,

18 (D 34: *om.* Θ.); 796,22 (E 34: τῆς Θ.); 832,24 (F 31: *om.* Θ.)

Ἀδριανουπόλεως (Ὀνωριάς | Νικήτας [*IIA4a*: 1]): 30,14 (A 165); 210,22 (B 160); 512,1

(D 215a; *deest in lat.*); 810,3 (E 214); 844,18 (F 199: *restit.*; *lat.* Hadrianensis)

Ἀζάνων (Φρυγία Πακατ. β' | Ἰωάννης [*IIA4a*: 1]): 216,11 (B 239); 520,17 (D 327); 816,27 *app.*

crit. (E <321^c>); 852,15 (F 300: Ἀζανοῦς)

Ἀθηναῖοι (*NT*): 466,24

Αἰγίνης (Ἑλλάς/Ἀχαΐα | Γαβριήλ [*IIA4a*]): 216,24 (B 252); 510,4 (D 195); 808,10 (E 194); 842,

29 (F 181)

- Αἴγυπτος / Aegyptus (*saepe VT*): 82,14. 15; 133,17. 19; 250,19 (ἐκκλησίαις ... ταῖς κατ' Αἴ.); 364,7; 376,17 (Ἀλεξανδρείαν Αἴγυπτου ... μητρόπολιν); 436,4. 6; 438,5; 460,16. — μονῆς τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Ἀρσενίου τῆς διακειμένης ἐν Αἴγυπτῳ (Θωμᾶς [IIA3c]): 488,22–23; 830,3–4 (ἄνω Βαβυλῶνος)
- Αἴγυπτιοι: 466,22; 698,35; 942,4 (τὸν τῶν Αἰ. πατρ.)
- Αἴγυπτιος: 422,1 (Μαρίας τῆς Αἰ.); 430,24 (Φαραῶ ... ὁ Αἰ. τύραννος); 940,27–942,1 (ἔθος ... Αἰ.)
- Αἴγυπτιακός: 696,29 (τῶν Αἰ. βδελυγμάτων); 892,11–12 (τῆς Αἰ. χειρὸς)
- Αἰθίοψ (*VT*): 734,10
- τῆς Αἰλίων (sc. *Aeliae Capitolinae* | Ἰουβανάλιος [IIB]): 80,12–13. — cf. Ἱεροσόλυμα Ἀκμωνείας (Φρυγία Πακατ. α' | Παῦλος [IIA4a: 1]): 34,2 (A 208); 212,28 (B 196: -μον-); 514,13 (D 254); 812,12 (E 253); 846,27 (F 236)
- Ἀκρασοῦ (Λυδία | Κωνσταντῖνος [IIA4a: 3]): 506,21 (D 159); 806,5 (E 160)
- Ἀλαβάνδων (Καρία | Κωνσταντῖνος [IIA4a: 4]): 32,12 (A 190); 512,26 (D 240; cf. p. 972); 810,28 (E 239); 846,17 (F 226)
- Ἀλγίζων (Ἀσία | Λέων [IIA4a: 1]): 24,9 (A 74); 204,11 (B 74); 502,15 (D 101); 802,4 (E 102); 836,24 (F 88)
- Ἀλεξανδρεία:** 76,4; 376,17 (Αἴγυπτου καὶ Λιβύων ... μητρόπολιν); 378,15–16 (ἐν τῷ μεγάλῳ τετραπύλῳ, cf. 380,2 ἐν τῷ τ.). — *respic. synodi ibi habitae*: 78,6–7 (a. 430); 88,10 (a. 362; cf. 21 et 90,1, *praeterea* 82,1)
- Ἀλεξανδρείας / Alexandriae (*uarii patr. [cum clero 234,7]*): 12,8 (τοῖς πατριάρχαις κτλ.); 50,16–17 (τοῖς ... ἀποστολικοῖς θρόνοις κτλ.; cf. τῶν τριῶν ἀπ. θ.: 488,19. 23–24; 828,27; 830,4–5); 78,14 (Κύριλλος [IIB: 1], *item* 296,19; 702,20); 149,1 (Ἀθανάσιος [IIB], *item* 716,16 [ὁ τῆς Ἀ. φωστήρ]); 234,7–8 (τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς Ἀντιοχείας, Ἀ. κτλ.); 254,10 (Κοσμᾶς [IIB: 1], *item* 608,5); 370,8 (Ἰωάννης [IIB: 8]); 642,5 (Κῦρος [IIB: 1], *item* 23)
- τῆς Ἀλεξανδρέων (ἐκκλησίας): 98,15 (*respic.* Ἀνατόλιος [IIB]); 102,12 (Κύριλλος [IIB: 1])
- τὸ τῶν ἁγίων (sc. Κύρου καὶ Ἰωάννου) τέμενος: 378,20. — τὸ τετράπυλον: 378,15–16 (ἐν τῷ μεγάλῳ τ.); 380,2. — νεὼς τις τέλειος: 376,19
- *uide sub IIA3b*
- Ἀλέων (Φρυγία Πακατ. α' | Λέων [IIA4a: 2]): 34,5 (A 211: Ἀλεοῦς); 214,1 (B 199: Ἀλεοῦς); 514,16 (D 257); 812,15 (E 256); 848,1 (F 237)
- Ἀλικαρνασοῦ (Καρία | Νικήτας [IIA4b]): 32,22 (A 200); 218,2 (B 257); 514,7 (D 248: τοῦ θρόνου Ἀ.); 812,6 (E 247); 846,25 (F 234). — Ἀλικαρνασέως (Ἰουλιανός [IIB: 2]): 240,3
- Ἀμαθούντων (Κύπρος | Ἀλέξανδρος [IIA4a]): 26,21 (A 115); 206,22 (B 114); 504,20 (D 132); 804,6 (E 133); 838,21 (F 114)
- Ἀμασείας (Ἐλενόποντος | Δανιήλ [IIA4a]): 18,30 (A 11); 492,8 (D 17); 796,5 (E 17); 830,32 (F 13). — Ἀ. (Ἀστέριος [IIB: 1]): 304,1; 722,4; 969,12
- Ἀμάστριδος ([*lat. -rae*] Παφλαγονία | Γρηγόριος [IIA4a: 1]): 30,8 (A 159: -ρης); 206,9 (B 101); 510,19 (D 209); 808,23 (E 207: -ρης *codd.*)
- Ἀμβλάδων (Λυκαονία | Κωνσταντῖνος [IIA4a: 5]): 34,20 (A 226); 214,17 (B 215: *restit.*); 516,13 (D 278); 814,8 (E 276); 850,1 (F 261: πόλεως Ἀ.)
- Ἀμισοῦ (Ἐλενόποντος | Λέων [IIA4a: 3]): 30,2 (A 153); 818,15 (E 337); 844,13 (F 194)

τοῦ Ἀμορίου (Γαλατία β' | Θεοδόσιος [IIA4a: 1]): 48,26; 56,5. 17; 60,15. 22–23; 202,20 (B 59); 278,21 (C 33); 308,16; 310,16; 338,11; 500,23 (D 83); 556,16. 18; 800,12 (E 83). — τοῦ Ἀ. (Βασίλειος [IIA5: 2], Θεόδωρος [IIA5: 1]): 524,21 (D^m 52); 530,4 (D^m 112: πόλεως τοῦ Ἀ.)

Ἀμυζῶνος (Καρία | Θεοφύλακτος [IIA4b: 1]): 32,21 (A 199)

Ἀναστασιουπόλεως (Γαλατία α' | Θεόφιλος [IIA4a: 1]): 26,14 (A 108); 206,18 (B 110); 504,23 (D 135); 804,9 (E 136); 840,8 (F 129)

Ἀνατολικοὶ ἐπίσκοποι (*in conc. Chalc.*): 86,24; 88,1–2

Ἀνδίδων (Παμφυλία β' | Λέων [IIA4a: 4]): 36,9 (A 241); 214,28 (B 226); 518,6 (D 292); 814,23 (E 291); 850,9 (F 269: Δίδων *codd.*; *lat.* Didensium)

Ἀνδράπων (Ἐλενόποντος | Μαρίνος [IIA4b]; *cf.* Θεόδωρος [IIA4a: 2]): 510,15 (D 206); 808,21 (E 205)

τῆς Ἀνδρου (Νῆσοι Κυκλάδες | Κωνσταντῖνος [IIA4a: 6]): 520,12 (D 322: -τ- *codd.*); 818,3 (E 325); 850,15 (F 275: -τ- *codd.*)

Ἀνέων (Ἀσία | Σάβας [IIA4a]): 24,5 (A 70); 204,6 (B 70); 502,11 (D 97); 800,27 (E 98); 838,11 (F 104)

τῆς Ἀνηλίου: *uide* Μαγνησίας (τῆς Ἀ.)

Ἀντιόχεια: 64,3–4 (ἐν τῇ κατὰ Ἀ. συνόδῳ τῶν ἀγίων ἀποστόλων); 100,18 (τῷ Ἀ. δῆμῳ [= 568,15]); 318,12; 408,5 (τῆς πόλεως Ἀ.; *cf.* 10); *cf.* 568,25 (περὶ τὰς ἐν Δάφνῃ πηγὰς); 570,2 (πᾶσα ἐκείνη ... ἡ πόλις); 566,4 (τῆς χώρας)

— Ἀντιοχείας (*uarii patr.* [*cum clero* 234,7]; *diac.* 78,15): 12,8–9 (τοῖς πατριάρχαϊς κτλ.); 48,20 (τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Ἀ.; *cf.* 66,14–15 ἀποστολικοῦ); 50,16–17 (τοῖς ... ἀποστολικοῖς θρόνοις κτλ.; *cf.* τῶν τριῶν ἀπ. θ.: 488,19. 23–24; 828,27; 830,4–5); 78,15 (Μάξιμος [IIB: 3]); 100,22 (Σευήρος [IIB], *item* 568,19); 234,7–8 (τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς Ἀ. κτλ.); 608,5 (Θεόδωρος [IIB: 1]); 642,25 (Μακάριος [IIB]); 678,12 (Μελέτιος [IIB], *item* 969,11–12); *cf.* 683,25 *app. crit.* (Antiochenus, *sc.* Ἀναστάσιος [IIB: 3]). — (Ἀ.) Θεουπόλεως: 254,10 (Θεόδωρος [IIB: 1]); 370,24 (Ἀναστάσιος [IIB: 3], *item* 372,26; 678,14–15; *cf.* 371,21 *app. crit.* Th. id est Antiochiae; 374,1 *app. crit.*)

— ἡ Ἀντιοχέων ἐκκλησία: 78,18; 568,23 (τῆς Ἀ. μεγαλοπόλεως ... ἑ.); *cf.* 65,2 *app. crit.* (Antiochena ecclesia), *praeterea* 536,19 (τῆς ἐώας πατρ. *quidam*)

— τὸ ἱερόν τοῦ ἀγιοτάτου Μιχαήλ (?): 570,18–19 (*in uita Seueri Antioch.*)

— *uide sub* IIA3b

Ἀντιοχείας (Πισιδία | Γεώργιος [IIA4a: 1]): 110,17; 494,1 (D 26); 796,14 (E 26); 832,18 (F 26).

— Πισιδίας (*pro* Ἀ. Π. | *idem metr.*): 62,4; 232,9 (*suppl.*); 278,13 (C 26). — Πισιδίας (Βασίλειος [IIB: 2]): 52,16

τοῦ Ἀντιφιλοῦ: *uide sub* B τοῦ ἀγίου Στεφάνου τοῦ Ἀ.

Ἀπαμείας (Βιθυνία | Εὐστράτιος [IIA4a: 1]): 22,10 (A 47); 200,22 (B 34); 500,1 (D 63; *cf. lat.*); 798,21 (E 62); 834,23 (F 58)

Ἀπαμείας τῆς Κιβωτοῦ (Πισιδία | Σισίνιος [IIA4a: 2]): 34,25 (A 231); 214,23 (B 221); 516,19 (D 283); 814,14 (E 282)

τὰ μέρη Ἀπάμειας (*Syria*): 586,14

Ἀπολλωνιάδος (Βιθυνία α' | Θεοφύλακτος [IIA4a: 1]): 28,18 (A 142); 208,24 (B 144); 508,10 (D 174); 806,18 (E 173); 842,9 (F 161)

†Ἀποστολίας (Ἰωάννης [IIA4b: 1]): 200,23 (B 35)

- Ἀππίας (Φρυγία Πακατ. α' | Γεώργιος [IIA4a: 2]): 34,7 (A 213); 214,3 (B 201); 514,18 (D 259); 812,17 (E 258); 848,7 (F 243)
- Ἄπρου (Εὐρώπη | Ἰωάννης [IIA4a: 2]): 22,19 (A 56); 202,12 (B 51); 500,15 (D 75); 800,3 (E 74); 836,5 (F 69). — (μονῆς) τοῦ Ἀ. (Νικόλαος [IIA4b: 2]): 20,1 (A 12: μ. ἐπιλεγομένης Ἀ.); 194,25 (B 13); 274,28 (C 14)
- Ἀραβία: 782,30. — Ἀραβες: 592,3; 594,13. 17. — ἄρραβικός (sc. *ueram fidem non habens uel sim.*): 246,3–4 (ἄ. δυσσεβείας); 860,8 (λύκοι ἄ.). — cf. Σαρακηνοί
- Ἀράξου (Λυκία | Στέφανος [IIA4a: 1]): 30,23 (A 174: -ξων); 512,19 (D 233); 810,21 (E 232); 846,9 (F 218)
- Ἀραφαι (*Syria*): 588,14 (*respic. sacrum Sergii; cf. app. crit.*)
- Ἀρίστης (Βιθυνία α' | Λέων [IIA4a: 5]): 28,21 (A 145); 208,27 (B 147); 508,13 (D 177: Νεοκαισαρείας ἦτοι Ἀ.); 806,21 (E 176: Νεοκαισαρείας ἦτοι Ἀ.); 842,13 (F 165)
- Ἀρκαδίας (Κρήτη | Ἰωάννης [IIA4a: 3]): 508,23 (D 187); 808,2 (E 186); 842,24 (F 176)
- Ἀρκαδιουπόλεως (Ἀσία | Νικηφόρος [IIA4a: 3]): 818,9 (E 331); 838,12 (F 105)
- Ἀρκαδιουπόλεως (Εὐρώπη | Ἰωάννης [IIA4a: 4]): 22,12 (A 49); 200,26 (B 38); 500,3 (D 65); 798,23 (E 64); 834,25 (F 60)
- [Ἀρκάνδων]: 36,20 *app. crit.*
- Ἀρμενία
- Ἀρμενίας δευτέρας: 798,25 (E 66: Νικοπόλεως Ἀ. δ. [*susp.*])
- Σεβαστεία ἢ κατὰ τὴν μικρὰν Ἀρμενίαν: 76,3 (*respic. Εὐστάθιος [IIB: 3]*)
- Ἀρραβ-: *uide* Ἀραβ-
- Ἀρυκάνδων: *uide* Ὀρυκάνδων
- τῆς ἐκκλησίας Ἀσκάλωνος (*Palaestina* | Διονύσιος [IIB: 2]): 588,2
- Ἀσπένδου (Παμφυλία α' | Λέων [IIA4a: 6]): 28,27 (A 151: -δων); 510,12 (D 203); 808,18 (E 202); 844,12 (F 193)
- Ἀσπόνης (Γαλατία α' | Πέτρος [IIA4a: 1]): 26,12 (A 106); 206,16 (B 108); 504,25 (D 137); 804,11 (E 138); 840,11 (F 132)
- Ἀσσοῦ (Ἀσία | Ἰωάννης [IIA4a: 5]): 24,23 (A 88); 204,23 (B 86); 504,3 (D 115); 802,18 (E 116); 838,3 (F 97: πόλεως Ἀ.)
- Ἀσσύριοι (VT): 294,3
- Ἀτanas(σ)οῦ (Φρυγία Πακατ. α' | Χριστοφόρος [IIA4a: 1]): 32,28 (A 206); 212,26 (B 194); 514,11 (D 252); 812,10 (E 251)
- Ἀτάνδρου (Ἀσία | Μαριανός [IIA4a: 1]): 24,22 (A 87); 204,22 (B 85); 504,2 (D 114); 802,17 (E 115); 838,5 (F 99: πόλεως Ἀ.)
- Ἀτραμυτίου (Ἀσία | Βασίλειος [IIA4a: 3]): 24,21 (A 86); 204,21 (B 84: *restit.*); 504,1 (D 113); 802,16 (E 114); 836,27 (F 91)
- Ἀτταλείας (Λυδία | Ἰωσήφ [IIA4a: 1]): 208,20 (B 140); 508,3 (D 167); 806,11 (E 166); 840,28 (F 149)
- Ἀτταλείας (Παμφυλία β' | Παῦλος [IIA4a: 2]): 36,7 (A 239)
- Αὐγουστοπόλεως (Φρυγία Σαλουτ. | Νικήτας [IIA4a: 2]): 34,14 (A 220); 214,9 (B 207); 516,11 (D 276); 814,7 (E 275); 848,19 (F 255)
- Αὐρηλιουπόλεως: *uide* τοῦ Περικόμματος
- Africanus: 907,10 *app. crit.* (A. conciliorum; prouincia ... A.)
- τῆς ἁγίας Ἀψαριτιανῶν ἐκκλησίας (*Dalmatia* | Λαυρέντιος [IIA4a: 1]): 500,17 (D 77); 800,5 (E 76: τῆς Ἀψετιανῶν ἐ.); 838,16 (F 109)

- Βαβυλῶν (*VT*): 358,6; 362,15; 438,7; 858,25. — Βαβυλωνίος: 362,16 (οἱ Β.); 858,23–24 (τῶν Β. ἱερέων). — βαβυλωνικός: 728,25 (τῆς β. συγχύσεως)
- Βαβυλῶν (*Aegyptus*): 830,4 (*respic.* Θωμᾶς [*IIA3c*])
- (Βαιθήλ) Bethel (*VT*): 131,3. 6
- 〈Βαιτυλούα〉: *uide* Βετουλούα
- Βαργυλίων (Καρία | Σέργιος [*IIA4a: 1*]): 32,16 (Α 194: Βεγ-); 212,18 (Β 186: Βεγ-); 514,2 (D 243); 812,1 (E 242: *restit.*); 846,21 (F 230)
- Βαρέτων (Ἀσία | Λύκαστος [*IIA4a: 1*]): 24,11 (Α 76); 204,13 (Β 76); 502,17 (D 103); 802,6 (E 104); 838,6 (F 100)
- Βάρης (Πισιδία | Λέων [*IIA4a: 7*]): 36,3 (Α 235); 518,2 (D 288); 814,19 (E 287)
- τῶν Βασιλικῶν Θερμῶν (Καππαδοκία α' | Γεώργιος [*IIA4a: 3*]): 22,24 (Α 61); 500,25 (D 85); 800,14 (E 85); 836,13 (F 77)
- Βασιλινουπόλεως (Βιθυνία α' | Γεώργιος [*IIA4a: 4*]): 28,20 (Α 144: Βασινου-); 208,26 (Β 146: Βασινου-); 508,12 (D 176); 806,20 (E 175); 842,11 (F 163)
- Βεγυλίων: *uide* Βαργυλίων
- Βερινουπόλεως (Γαλατία α' | Ἀνθιμος [*IIA4a: 1*]): 26,16 (Α 110); 504,26 (D 138); 804,12 (E 139); 840,12 (F 133)
- Βετουλούα (*VT*): 440,16 (*cf. app. crit.; lat.* Bethulia)
- Βηθλεέμ (*NT*): 352,15; 434,22; 728,7; 788,30; 864,17
- Βηρυτός (πόλις, *Phoenicia*): 316,17; 318,11. 12 (*cf.* 22; 326,7. 9; 328,11). — *memoratur Iudaeorum* συναγωγῇ: 318,13; 320,1; 324,20; 326,11; 328,8–9 (τὴν τε σ. ἐκκλησίαν τοῦ ... Χριστοῦ ἀφιέρωσεν; *cf.* 9–10)
- Βιβόνων (*Calabria* | Στέφανος [*IIA4a: 2*]): 20,21 (Α 31); 200,27 (Β 39); 498,7 (D 50: -βών-); 798,7 (E 48); 834,8 (F 43)
- Βιζύτης (Εὐρώπη | Θεόδωρος [*IIA4a: 3*]): 22,6 (Α 43); 200,12 (Β 30); 498,25 (D 60); 798,18 (E 59); 834,21 (F 56)
- Βιθυνία
- Ἀπαμείας τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας (Εὐστράτιος [*IIA4a: 1*]): 500,1 (D 63); 798,21 (E 62)
 - Καισαρείας Βιθυνίας (Κωνσταντῖνος [*IIA4a: 13*]): 28,19 (Α 143); 208,25 (Β 145); 508,11 (D 175); 806,19 (E 174: τῆς Β.); 842,10 (F 162). — Καισαρείας τῆς Β. (Θεοδόσιος [*IIb: 4*]): 340,13
 - Νικαίας τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας (Ὑπάτιος [*IIA4a*]): 490,17 (D 11); 794,27 (E 10). — ἐν τῇ Νικαέων μητροπόλει τῆς Β. ἐ. (*sc. habita est haec* σύνοδος): 18,9; 112,8; 222,8; 282,8; 532,8; 600,8; 794,8; 820,14–15; 928,11; *cf.* 894,2 (τῆς Β. ἐ. τὸ ... ἀκροθίνιον). — *uide etiam* Νίκαια
- Βόστρων (*Arabia* | Ἀντίπατρος [*IIb*]; Stephanus [*IIb: 3*]; Συμεών [*IIb: 1*]): 153,1 (Bostron); 302,9; 374,1 (Βόστρης, *item* 562,24)
- Βουλγαροφύγου (Αἰμίμοντος | Θεόδωρος [*IIA4a: 4*]): 216,17 (Β 245); 518,11 (D 297); 816,2 (E 296); 850,24 (F 284: τοῦ Β.)
- Βριούλων (Ἀσία | Γεώργιος [*IIA4a: 5*]): 22,28 (Α 65); 204,2 (Β 66); 502,5 (D 91); 800,22 (E 93); 836,18 (F 82)
- (τῆς) Βρύσεως (Εὐρώπη | Ἰωάννης [*IIA4a: 6*]): 26,9 (Α 103); 206,7 (Β 99); 504,15 (D 127); 804,1 (E 128)
- Βυζάντιον: 94,26. — *cf.* Κωνσταντινούπολις
- τοῦ Βυραϊκοῦ: *uide sub B* τοῦ Σωτῆρος πλησίον τοῦ Β.

- Γάβαλα (πόλις, *Syria*): 410,25–28. — Γαβάλων (Ἰωάννης [II B: 11]): 570,14
 Γαγγρῶν (Παφλαγονία | Κωνσταντῖνος [II A4a: 7]): 20,3 (A 13); 196,1 (B 14); 492,12 (D 19);
 796,7 (E 19); 832,1 (F 14)
 Γαλατία: 74,23
 — Γαλάτης: 330,23 (τις ἀνὴρ Γ.); 332,3 (τοῦ γέροντος Γ.)
 — Ἀγκύρας τῆς Γαλατίας (Βασίλειος [II A4a: 1]): 490,6 (D 5); 794,22 (E 5)
 †Γαλατίας: *uide* Οὐαλεντίας
 Γαλιλαία (NT): 660,16; 762,21. — Γαλιλαῖος: 742,11 (ἄνδρες Γ.)
 Γαλλία: 82,3 (τοῖς, *sc. episcopis*, ἐν ... Γ.). — Galli: 3,1 (Gallorum, *sc. ep.*)
 Γαργάρων (Ἀσία | Νικηφόρος [II A4b]): 24,25 (A 90); 204,25 (B 88); 502,12 (D 98); 802,1
 (E 99); 838,9 (F 102)
 Γαριέλων ([*nomen inc.*] Αἰμίμοντος | Σισίνιος [II A4a: 3]): 216,22 (B 250: Γαριάλου); 518,16
 (D 302); 816,7 (E 301); 852,1 (F 286: Γαρέλλης)
 Γερμανικοπόλεως (Ἰσαυρία | Θεόδωρος [II A4a: 5]): 36,12 (A 244); 214,30 (B 228); 520,5
 (D 316); 816,21 (E 315)
 Γέρμης (Ἑλλήσποντος | Θεόδωρος [II A4a: 6]): 26,23 (A 117); 206,25 (B 117); 506,3 (D 141);
 804,15 (E 142); 842,3 (F 155)
 (τῶν) Γερμίων (Γαλατία β' | Πέτρος [II A4a: 2]): 22,11 (A 48); 200,24 (B 36); 500,2 (D 64);
 578,21; 798,22 (E 63); 834,24 (F 59). — τῶν Γ. (Ἰωάννης [II A5: 9], Σέργιος [II A5]): 528,
 2 (D^m 85); 528,3 (D^m 86)
 Γορδοσέρβων (Βιθυνία β' | Νεόφυτος [II A4a: 1]): 28,25 (A 149); 210,2 (B 152); 510,10 (D 201);
 808,16 (E 200); 844,6 (F 187)
 Γόρδου (Λυδία | Γρηγόριος [II A4a: 2]): 28,12 (A 136: -δων); 208,17 (B 137: -δων); 506,26
 (D 164); 806,8 (E 163); 840,25 (F 146)
 Γοτθίας (Ζηκχίας? | Κύριλλος [II A4b] *praeter* 312,17; *cf. etiam* Ἰωάννης [II A4a: 7], Νικήτας
 [II A4a: 3]): 20,16 (A 26); 200,10 (B 29); 278,24 (C 35); 312,17 (Εὐθύμιος [II A5: 3]); 496,
 3 (D 39); 796,26 (E 38); 832,29–30 (F 36)
 (Γραικία)
 — *Greciae partes (in epist. Hadr.):* 127,16; 129,3; 161,19; 169,25. — *cf. (in) partibus illis /*
ἐν τοῖς μέρεσι(ν) κτλ.: 121,13; 127,13; 180,24–25 (τοῖς τῶν ... βασιλέων); 182,8; 184,
22; 186,1
 — *Greci:* 1,31; 2,7. 9. 12; 59,10 *app. crit.* (Grecorum uulgu); 163,4; 181,19 *app. crit.*; 309,
 7 *app. crit.*; 341,16 *app. crit.*; 593,14 *app. crit.*; 907,10 *app. crit. (bis)*; 937,3 *app. crit.*;
 945,1 *app. crit.*
 — *grecus:* 2,5 (g. ... lingua); 163,4 (codex g.); 177,1 *app. crit.* (in greco); 785,26 *app. crit.*
 (g. idioma [*cf. 1,9–10 utriusque linguae i.*]); 937,6 *app. crit.* (editio g.). — *grece (de lin-*
gua): 2,15. 19. 23; 265,21; 371,22 app. crit.; 373,2–5 app. crit. (ter)
 — *cf. Ἑλλάς*
 Δαδύβρων (Παφλαγονία | Νικήτας [II A4a: 4]): 30,10 (A 161); 210,20 (B 158); 510,21 (D 211);
 808,25 (E 209); 844,16 (F 197)
 Δάλδης (Λυδία | Ἰωάννης [II A4a: 8]): 28,13 (A 137); 208,18 (B 138); 508,1 (D 165); 806,9
 (E 164); 840,18 (F 139)
 Δαλίσανδοῦ (Ἰσαυρία | Κωνσταντῖνος [II A4a: 8]): 36,19 (A 251); 520,7 (D 318); 816,23
 (E 317)

- Δάν (φυλή, VT): 656,7
 (τοῦ) Δαονίου (Εὐρώπη | Θωμᾶς [IIA4a: 1]): 26,6 (A 100); 206,4 (B 96); 504,11 (D 123); 802,26 (E 124)
- Δαρδάνου (Ἑλλησποντος | Στρατήγιος [IIA4a]): 26,27 (A 121: -νων); 506,7 (D 145); 804,19 (E 146); 842,6 (F 158)
- τοῦ Δασκυλίου ([lat. Dia- praeter 209,29] Βιθυνία α' | Βασίλειος [IIA4b]): 28,23 (A 147); 208,29 (B 149); 508,9 (D 173); 806,17 (E 172); 842,16 (F 168)
- Δάφνη (*prope Antiochiam*): 568,25
- Δεβελτοῦ (Αἰμίμοντος | Εὐστράτιος [IIA4a: 2]): 216,15 (B 243); 518,9 (D 295); 814,26 (E 294); 850,22 (F 282)
- Δεκατέρων (Ἰλλυρικόν? | Ἰωάννης [IIA4a: 9]): 818,5 (E 327; *susp.*)
- Δελφικός: 672,19 (ἐκ Δ. τρίποδος)
- Δέρκων (Εὐρώπη? | Γρηγόριος [IIA4a: 3]): 206,11 (B 103); 500,22 (D 82); 800,10 (E 81); 836,11 (F 75)
- [Δίδων]: *nide* Ἀνδίδων
- Διοκαισαρείας (ἦτοι Πρακάνων): *nide* Πρακάνων
- Διονυσουπόλεως (Φρυγία Πακατ. β' | Βασίλειος [IIA4a: 4]): 216,12 (B 240: -σοπ-); 520,19 (D 329); 818,1 (E 323)
- Δοάρων (Καππαδοκία γ' | Βαρδάνης [IIA4a]): 216,26 (B 254); 518,8 (D 294); 814,25 (E 293)
- τοῦ Δοκιμίου (Φρυγία Σαλουτ. | Λέων [IIA4a: 8]): 214,12 (B 210); 516,4 (D 269); 812,25 (E 266); 848,15 (F 251)
- Δριζιπάρων (Εὐρώπη | Κυριακός [IIA4a]): 202,21 (B 60); 500,20 (D 80: -ζυπ-); 800,8 (E 79); 836,9 (F 73)
- τοῦ Δυρραχίου (Νέα Ἥπειρος | Νικηφόρος [IIA4a: 4]; cf. Ἰωάννης [IIA4b: 2]): 18,29 (A 10: *om.* τοῦ); 194,3 (B 10); 274,4 (C 11: *om.* τοῦ); 294,5; 302,5; 308,21; 384,11; 492,4-5 (D 15: τῆς Δυρραχιανῶν χώρας τῆς Ἰλλυρικῆς ἐπαρχίας [*susp.*]); 560,1; 796,3 (E 15); 832,7 (F 16)
- Ἑβραῖοι / Hebr(a)ei: 131,11-12 (*Pauli epist. ad Hebr., item 286,24*). — *habentur pro infidelibus, aduersariis Christianorum*: 348,6; 534,4; 548,4; 590,15; 592,11; 594,13; 692,12; 700,3; 784,16; 894,30; 908,15. 16. 20 (cf. 24-25 τῶν ἑβραϊκῶν ἐπιτηδεύματων); 959,11
- Ἑβραῖος: 638,6 (τὸν Ἑ. λαόν). — *respic.* Σεραντάπηχος [IB]: 592,14 (cf. 11). 22; 594,10. 19
- ἡ ἑβραῖς διάλεκτος: 426,23; 624,18
- cf. Ἰουδαῖοι
- Ἑδεσσα (*Osrhoena*): 582,24 (*respic.* ἀχειροποίητη εἰκὼν); cf. 580,24 (τῇ πόλει, sc. a Persis *oppugnatae*; item 25; 582,4-9 [*quinqies*]). — Ἑδέσσης (Ἰβας [IB]): 710,25-26
- Ἑκτορίου (Φρυγία Σαλουτ. | Ἰωάννης [IIA4b: 3]): 34,19 (A 225); 214,16 (B 214: τοῦ Ἑ.); 516,6 (D 271: τοῦ θρόνου Ἑ.); 814,2 (E 270: τοῦ θρόνου Ἑ. [*restit.*; lat. Act-])
- Ἑλαίας (Ἀσία | Ὀλβιανός [IIA4a]): 24,18 (A 83); 204,18 (B 81); 502,24 (D 110); 802,13 (E 111); 836,22 (F 86)
- Ἑλενουπόλεως (Βιθυνία α' | Δαβίδ [IIA4a: 1]): 28,16 (A 140); 208,22 (B 142); 508,7 (D 171); 806,15 (E 170); 842,17 (F 169)
- Ἑλευθερίας (Κρήτη | Ἐπιφάνιος [IIA4a: 1]): 508,24 (D 188: -θέρνης); 808,3 (E 187); 842,20 (F 172)

- Ἑλλάς: 82,2. 22 (οἱ Ἑλλάδος). — *respic. lingua graeca*: 174,6 (εἰς τὴν Ἑ. φωνήν); 862,25 (τῇ ἑλλαδικῇ ἀρχαίᾳ διαλέκτῳ)
- Ἑλληνες: 700,2 (*lat. Greci; nisi de paganis, ut semper*)
- Ἑλλην(ες) *quasi pagani, gentiles*: 266,29; 332,1 (βάρβαροί τινες, Ἑ. τὴν θρησκείαν); 362,12; 364,15 (τις Ἑ. εἰδωλολάτρης); 534,4; 542,1 (*Ioh. Thess. serm.* <κατὰ Ἑ.>; *cf.* 969,13). 4 (ὁ Ἑ. εἶπεν, *item* 22); 544,1. 20; 554,25; 556,10; 576,8; 578,8; 590,15; 618,28; 652,24; 686,13. 32; 690,7 (τῇ ... τοῦ Ἑ. τέχνη, *item* 10–11); 692,10. 13. 14; 698,28; 700,2 (?); 890,14; 959,5; 960,14. — *cf.* τὰ ἔθνη (*lat. fere gentes*) *e. g.* 438,8; 690,12; 698,25; 700,7; 752,10; 754,7; 959,11
- ἑλληνικός: 262,11–12 (τὰς ... ἑ. αὐτῶν, *sc. haereticorum*, τερατολογίας; *cf.* 640,27–28 συγγραμμάτων); 362,17 (ἐπὶ εἰκόνων ἑ.); 436,17–18 (ἑ. μυθοποιῖα; *cf.* 456,22 τελετῶν καὶ μύθων; 636,21 μύθευμα); 460,18 (τῆς ἑ. δεισιδαιμονίας); 686,18 (ἑ. θυσίας); 692,5–6 (ἑ. ἀναπλασμάτων); 700,21 (ἑ. θρησκείας); 708,12 (τὰς αἰρέσεις ... ἑ.). — *cf.* ἑθνικός (*lat. gentilis*): 434,3; 478,13; 548,18 (ἑθνικῶς)
- ἑλληνισμός: 398,17; 684,14. 17. 27; 686,3. 6. — ἑλληνίζοντες: 408,20; 686,10–11
- *cf.* Γραικία
- τοῦ Ἑξαμιλίου (Εὐρώπη | Κωνσταντῖνος [IIA4b:2]): 840,3 (F 125)
- Ἑπικανζή: *uide sub B* τῆς ἁγίας Θεοτόκου Ἑ.
- Ἑρμοκαπηλίας (Λυδία | Θεόπιστος [IIA4a]): 28,15 (A 139); 508,4 (D 168); 806,12 (E 167); 840,20 (F 141)
- Ἑρυθρῶν (Ἀσία | Εὐστάθιος [IIA4a:1]): 24,13 (A 78); 502,21 (D 107); 802,10 (E 108)
- Hesperia pars (*tempore Karoli Magni*): 171,3 (omnis h. occiduaeque partis ... nationes)
- Ἑτένων (Παμφυλία α' | Ἰωάννης [IIA4a:10]): 30,1 (A 152); 210,4 (B 154); 510,11 (D 202: -νν-); 808,17 (E 201); 844,10 (F 191)
- <Εὐάζων>: *uide* Εὐγάζων
- Εὐασισηνοί (*Cappadocia*): 74,22 (πρὸς Εὐ. *epist. Basilii*)
- Εὐγάζων ([*lat. partim* Εὐα-] Ἀσία | Νικόδημος [IIA4a:1]): 24,10 (A 75); 204,12 (B 75); 502,16 (D 102); 802,5 (E 103); 838,10 (F 103)
- Εὐδοκιάδος (Παμφυλία β' | Κάλλιςτος [IIA4a]): 518,17 (D 303: πόλεως Εὐ.); 816,8 (E 302); 850,17 (F 277: πόλεως Εὐ.)
- Εὐκαρπίας (Φρυγία Σαλουτ. | Κωνσταντῖνος [IIA4a:9]): 34,8 (A 214); 214,4 (B 202); 514,24 (D 264); 812,27 (E 268); 848,16 (F 252)
- Εὐμενείας (Φρυγία Πακατ. α' | Λέων [IIA4a:9]): 34,1 (A 207); 212,27 (B 195); 514,12 (D 253); 812,11 (E 252); 848,3 (F 239). — Εὐ. (Φίλιππος [IIA5:2]): 530,6 (D^m 114)
- Εὐχάϊτα (*Pontus*): 588,13 (*respic. sacrum Theodori*). — Εὐχαΐτων (Ἑλενόποντος | Θεοφύλακτος [IIA4a:2]): 496,1 (D 38); 796,25 (E 37); 834,19 (F 54)
- Ἑφεσος (*Asia*): 588,12 (*respic. sacrum Iohannis*)
- Ἑφέσου (Ἀσία | Ἰωάννης [IIA4a:11]): 18,20 (A 2); 190,17 (B 2); 270,1 (C 2); 488,28 (D 2); 794,19 (E 2); 830,9 (F 2). — Ἑ. (Θεοδόσιος [IIB:3]): 52,15; 854,16; 968,19
- *respic. concilium* ἐν Ἑφέσῳ (τὸ πρότερον) *a. 431 habitum* (ἡ ἁγία τρίτη σύνοδος): 72,5 (*cf.* 8); 78,1; 102,11; 238,23; 260,8–9 (*cf.* 18–19; 262,8–9); 640,2–3 (*cf.* 11 ταύτην); 824,11–12. — ἡ ληστρική σύνοδος *ibidem a. 449 habita*: 102,10 (τὴν ... ἐν Ἑ. δευτέραν σ.); 228,23; *cf.* 226,23–24. — σύνοδος *sub Ioh. Chrysostomo a. 400/1 habita*: 940,12. 22–23. 25
- Ἑφεσίων πρεσβύτεροι (*NT*): 902,8–9

- Ζακύνθου (Ἑλλάς/Ἀχαΐα | Λέων [IIA4a: 10]): 510,7 (D 198); 808,13 (E 197); 844,9 (F 190)
 Ζαλίχου (Ἐλενόποντος | Κωνσταντῖνος [IIA4a: 10]; Ἀνδρόνικος [IIA4b], Μαριανός [IIA4b];
cf. Ἰωάννης [IIA4a: 12]): 30,4 (A 155); 216,27 (B 255; Λεοντοπόλεως ἦτοι Ζ.); 510,16
 (D 207); 808,22 (E 206: *restit.*)
 Ζήλων (Ἐλενόποντος | Κωνσταντῖνος [IIA4a: 11]): 30,3 (A 154); 210,5 (B 155); 510,13
 (D 204); 808,19 (E 203)
 Ζηνουπόλεως (Ἰσαυρία | Θεοφύλακτος [IIA4a: 3]): 36,18 (A 250; *lat. -nop-*)
 Ζηνο(υ)πόλεως ([*lat. -nop-*] Λυκία | Σταυράκιος [IIA4a: 1]): 32,1 (A 179); 212,4 (B 172); 512,
 22 (D 236); 810,24 (E 235); 846,12 (F 221)
- Ἦπειρος: *uide* Παλαιὰ Ἦπειρος
 †Ἠπίλου: *uide* Μαγνησίας (τῆς Ἀνηλίου)
 Ἡρακλείας: *uide* Ἡρακλειουπόλεως ἦτοι Πιδαχθός
 Ἡρακλείας Θράκης (Εὐρώπη | Λέων [IIA4a: 11]): 490,8 (D 6); 794,21 (E 4: τῆς Θ.); 830,13
 (F 4)
 Ἡρακλείας (τοῦ Λάτμου, Καρία | Γρηγόριος [IIA4a: 4]): 32,13 (A 191); 212,15 (B 183); 514,3
 (D 244; Ἡ. τοῦ Λ.); 812,2 (E 243; Ἡ. τοῦ Λ.); 846,18 (F 227)
 Ἡρακλείας Πόντου (Ὀνωριάς | Ἰωάννης [IIA4a: 13]): 30,15 (A 166); 210,23 (B 161); 510,23
 (D 213; *om.* Π.); 808,27 (E 211); 844,17 (F 198)
 Ἡρακλειουπόλεως ἦτοι Πιδαχθός (Ἀρμενία β' | Θεόδωρος [IIA4a: 7]): 818,10 (E 332); 836,7
 (F 71); *cf.* 800,11 (E 82: Ἡρακλείας), *insuper* 509,17 (D 181)
 Ἡρακλειουπόλεως (Κρήτη | Θεόδωρος [IIA4a: 8]): 508,17 (D 181); 806,25 (E 180)
- Θεοδωρουπόλεως (Εὐρώπη | Γρηγόριος [IIA4a: 5]): 26,7 (A 101); 206,5 (B 97); 504,12
 (D 124); 802,27 (E 125); 840,6 (F 127)
 Θεουπόλεως: *uide* Ἀντιόχεια
 Θεσσαλονίκη
 — Θεσσαλονίκης (Θεόφιλος [IIA4a: 2]): 490,4 (D 4); 794,28 (E 11). — Θ. (Ἰωάννης
 [IIB: 12]): 540,22–23; 542,1; 969,13
 — Θεσσαλονικεῖς (NT): 926,11
 Θράκη: 12,17–18
 — (τῆς) Θράκης: *uide* Ἀδριανουπόλεως Θ.; Ἡρακλείας Θ.; Νικαίας τῆς Θ.; Πανίου
 — τῆς Θρακῶν χώρας: *uide* Τραιανουπόλεως
 Θυατείρων (Λυδία | Ἰσώης [IIA4b]): 506,19 (D 157: τοῦ θρόνου Θ.); 806,1 (E 156)
- Ἰασσοῦ (Καρία | Δαβίδ [IIA4a: 2]): 32,14 (A 192); 212,16 (B 184); 512,27 (D 241); 810,29
 (E 240); 846,19 (F 228)
 Ἰεραπόλεως (*Syria* | Φιλόξενος [IIB]): 86,6; 736,20–21. — ἡ Ἰεραπολιτῶν ἐκκλησία: 566,6–7
 Ἰεραπόλεως (Φρυγία Πακατ. | Νικόλαος [IIA4a: 1]): 62,4–5; 110,16; 232,10 (*lat. -gor-*); 278,
 19 (C 31); 494,20 (D 35); 796,23 (E 35); 832,27 (F 34)
 Ἰεραπόλεως ([*lat. -gor-*] Φρυγία Σαλουτ. | Μιχαήλ [IIA4a: 1]): 34,9 (A 215); 214,5 (B 203);
 516,5 (D 270); 814,1 (E 269); 848,17 (F 253)
- Hieriae a. 754 habita est* ἡ ψευδοσύνοδος, τὸ ψευδοσύλλογον (*uel sim.*), *falso dicta* ἐβδόμη
 σύνοδος (*cf. e. g.* 262,28–29): 12,4–5 (ἡ σύνοδος κτλ.; *cf.* 44,24–25); 14,24 (*cf.* 15,23–
 25); 52,9–11; 163,14 (*pseudosyllogum*); 182,11; 228,26–230,1. 4–5; 252,8; 274,20–21

(τὸ ἀποστατικὸν ... συνέδριον κτλ.); 276,13–14; 280,9; 338,10. 12 (cf. *et* 339,10 *app. crit.*); 340,5; 372,12; 400,9; 484,16–17 (τὸ ἰουδαϊκὸν συνέδριον); 534,10–11; 554,6. 10 (τὴν παρασυναγωγὴν); 556,4. 16–17 (cf. 19 ἐκεῖ, 25 ἐν μέσῳ ἡμῶν); 562,11–12; 568,3; 584,8; 600,33; 602,15–16 (διὰ συμμορίας κτλ. [cf. *e. g.* 632,18–19]); 606,17 (τῆς ἀγίας μεγάλης καὶ οἰκουμενικῆς ἐβδόμης σ. *terminum recitare incipit* Γρηγόριος [IIA4a: 8], cf. 608,23; *epitheta refutantur* 606,21. 25; 608,11 [cf. 17 αὕτη]); 610,4 (ἡ ἄθροισις αὐτῶν); 632,8. 18; 634,23–24; 636,32–33 (cf. 638,4 πολυάνδριον ... τὴν ὁμήγυριν); 638,26 (ἡ τῆς τούτων ὀχλαγωγίας σύνοδος); 730,14; 770,17; 774,22–26 (cf. 30–776,1); 778,2–3 (cf. 4; 780,14 σύλλογος ἐπισκόπων); 854,14–15 (τῷ ... συνεδρίῳ κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀνάθεμα [= 968,17–18]); 858,25 (Καΐαφαϊκὸν συνέδριον; cf. 874,7 Κ. βουλευτήριον); 874,7–18 (τοῦτο τὸ συνέδριον [octies]); cf. *e. g.* 602,8–9 (τῆς ὀχλαγωγηθείσης πληθύος τῶν χριστιανοκατηγόρων); 618,15–16

Ἱεροκαιοσαρείας (Λυδία | Ζαχαρίας [IIA4a: 1]): 208,21 (B 141); 508,5 (D 169); 806,13 (E 168); 840,23 (F 144)

Ἱεροσόλυμα: 94,23–24; 100,25; 104,8–9. 25; 312,12; 552,12; 588,6. 9. 11; 864,11

— Ἱεροσολύμων (*uarii patr.*): 98,8–9 (Μάξιμος [IIB: 1]); 102,31 (Ἰωάννης [IIB: 10]); 230,8 (Ἰουβενάλιος [IIB]); 254,7 (Θεόδωρος [IIB: 2], *item* 14); 376,4 (Σωφρόνιος [IIB]); 488,19 (τῶν τριῶν ἀποστολικῶν θρόνων κτλ., *item* 23–24; 828,27; 830,4–5); 534,17 (Κύριλλος [IIB: 2], *item* 710,1). — presb. Hierosolymitanus (Hieronimus [IIB]): 161,1

— Ἱεροσολυμίται: 102,2

— Ἱερουσαλήμ / Hierusalem (VT, NT): 6,5; 284,2; 294,4; 366,17 (σου τὴν πόλιν [*ad Iudaeum*]); 604,26 (*respic. ecclesia catholica*; *item* 624,16 τὴν πνευματικὴν ... ἰ. [*distinctur* 17 τὴν γῆν ... ἰ.]; 700,9–10); 828,6; 932,16; 959,4. — cf. Σιών

— ἡ ἀγία πόλις: 100,27. 28; 104,10. 19–20; 426,5–6 (ἐν τῇ ἀ. Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν π.). — τῆς ἀγίας πόλεως (*uarii patr.*): 12,8–9 (τοῖς πατριάρχαις κτλ.); 50,16–17 (τοῖς ... ἀποστολικοῖς θρόνοις κτλ.); 234,7–8 (τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς κτλ.); 608,5 (Θεόδωρος [IIB: 2])

— τῆς Αἰλιέων (Ἰουβενάλιος [IIB]): 80,12–13

— τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν: 380,12–13 (= 584,16); 552,9 (cf. 14); 554,13. — τὸ ἅγιον Κρανίον: 102,1. — ὁ ναὸς <τῆς Ἀναστάσεως> (*in uita Mariae Aeg.*): 422,4. 10 (τῆς αὐλῆς τοῦ ν. [cf. 7 τὰ προαύλια], *item* 426,2). 23 (τῆς ἐκκλησίας); 424,10 (τὸν οἶκον); cf. 588,9–10 (τὸν ἅγιον σταυρόν). — ὁ οἶκος/ναὸς τοῦ (ἀγίου) πρωτομάρτυρος Στεφάνου: 104,23 (cf. 26–27). 28

— *uide sub* IIA3b

Ἱερουσαλήμ: *uide supra*

τοῦ Ἰκονίου (Λυκαονία | Λέων [IIA4a: 12]): 62,3; 110,16 (*suppl.* ἰ.); 232,9; 278,11 (C 24: *om.* τοῦ); 494,5 (D 28); 796,16 (E 28); 832,17 (F 25). — τοῦ ἰ. (Ἀμφιλόχιος [IIB: 1]): 558,7; 718,13

τοῦ Ἰλίου (Ἑλλησποντος | Νικήτας [IIA4a: 5]): 26,30 (A 124); 208,2 (B 122); 506,11 (D 149); 804,24 (E 151); 840,31 (F 152)

Ἰλλυρικόν / Illiricum (NT): 6,5–6; 959,4. — Ἰλλυρικανοὶ ἐπίσκοποι (*in conc. Chalc.*): 88,3. — τῆς Ἰλλυρικῆς ἐπαρχίας: *uide* τοῦ Δυρραχίου

Ἰορδάνης (*flumen*): 352,18; 364,2; 424,26

Ἰούδα (φυλὴ, VT): 656,2; 706,24

- Ἰουδαία (NT): 660,17 (*bis*)
- Ἰουδαῖοι / Iudaei (*saepe NT uel VT*): 161,2; 266,13; 302,10; 318,12; 320,1; 324,18; 326,9. 14; 550,17; 554,2; 668,32; 694,24; 732,19; 934,15. — *habentur fere pro infidelibus, aduersariis Christianorum*: 348,19 (*Leont. Neap.* κατὰ ἴλ.); 358,7. 8; 362,4. 9; 364,16; 456,12. 22–23; 556,10; 594,17; 652,24; 942,1–2 (τὸν ... ψευδώνυμον πατρ. τῶν ἴλ.)
- (ὁ) Ἰουδαῖος: 320,2. 6. 7. 9. 12. 14. 20. 21; 322,1; 438,17 (ὡς ἴλ.). — *in dialogis cum Christiano quodam*: 157,12 (*dic ...*, ο Iudaei); 350,13; 358,20 (*cf.* 360,2 ὁ δὲ ἔφη); 360,7; 364,14; 366,8; 544,25. 26
- Ἰουδαϊκός: 48,5 (τῆς ἴλ. ἀκροάσεως [*respic. Mt. 26, 51. al.*]); 610,12–13 (τὸ αὐτῶν, *sc. Annae et Caiphae*, ἴλ. συνέδριον; *cf.* 484,16–17 [*de synodo Hieriae*]); 708,12–13 (τὰς αἱρέσεις ... ἴλ.); 908,18 (ἕτερα ἴλ. [*cf. lat.*]); 940,27–942,1 (ἔθος ... ἴλ.). — Ἰουδαϊκῶς: 438,13; 874,6
- Ἰουδαϊσμός: 398,17; 684,14. 16. 27; 686,3. 5 (*cf.* 10 Ἰουδαῖζοντες; *nota etiam* 640,3–4 τὸν Ἰουδαϊόφροντα ... Νεστόριον)
- *cf.* Ἑβραῖοι
- Ἰουλιουπόλεως (Γαλατία α' | Κωνσταντῖνος [*IIA4a: 12*]): 26,11 (A 105); 206,13 (B 105); 504,21 (D 133); 804,7 (E 134); 840,7 (F 128)
- Ἰουνουπόλεως ([*lat. fere Iunop-*] Παφλαγονία | Ἡράκλειος [*IIA4a: 1*]): 30,9 (A 160); 206,12 (B 104; *restit.*); 510,20 (D 210); 808,24 (E 208; *restit.*); 844,14 (F 195)
- Ἰσραήλ (VT): 284,23; 286,7; 350,4; 366,18 (ὁ πάλαι ἴλ.; *cf.* 658,25); 368,7; 438,17; 440,17; 486,26; 624,19; 696,28; 744,14; 878,34; 936,24; 964,7; *cf.* 288,25 (*deus appellauit Iacob* ἴλ.). — ὁ νέος ἴλ. (*sc. ecclesia Christi*): 658,26–27 (*cf.* 25 πάλαι); 892,10–11
- Ἰσραηλῖται: 362,15; 460,13. — ὁ Ἰσραηλίτης λαός / Israheliticus populus: 133,9; 686,12
- Ἰσραηλῖτις (γυνή, *sc. Iudith*): 440,16–17
- Ἰψου (Φρυγία Σαλουτ. | Θεοφύλακτος [*IIA4b: 2*]; *cf.* Γεώργιος [*IIA4a: 6*]): 34,17 (A 223); 214,14 (B 212; τοῦ Ἰψοῦ); 514,23 (D 263); 812,26 (E 267); 848,22 (F 258; τοῦ θρόνου ἴλ. [*cf.* 514,22])
- Κάδων (Φρυγία Πακατ. β' | Θεόδωρος [*IIA4a: 9*]): 216,9 (B 237; -δους); 520,14 (D 324); 816,27 (E 321); 852,14 (F 299; *restit.*; *lat.* Cadi)
- Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης: 312,20. — *appellatur* ἡ πόλις: 312,21 (ἐν τῇ ἀγίᾳ π.). 22 (πάση τῇ π.); 314,9. 10. 11. — ὁ ναὸς τῆς θεοτόκου ὁ ἐπιλεγόμενος τῆς Νέας: 312,23–24. — εὐκτήριον (*sc.* τοῦ ἀγίου Ἀναστασίου) πλησίον τοῦ τετραπύλου: 314,10–11 (*cf.* 20. 23)
- Καισαρείας (Εὐσέβιος [*IIb: 2*]): 562,24
- ἡ Καισαρέων (*sc.* πόλις): 104,11–12 (*respic.* Ζαχαρίας [*IIb: 3*]); 314,2
- Καισαρεύς: 102,24 (*respic.* Ὀλύμπιος [*IIb*])
- Καισάρεια ἡ Φιλίππου: *uide* Πανεάς
- Καισαρείας (Βιθυνία α' | Κωνσταντῖνος [*IIA4a: 13*]): 28,19 (A 143); 208,25 (B 145); 508,11 (D 175); 806,19 (E 174); 842,10 (F 162). — Κ. τῆς Βιθυνίας (Θεοδόσιος [*IIb: 4*]): 340,13
- Καισαρείας (Καππαδοκία α' | Ἀγάπιος [*IIA4a*]): 18,19 (A 1); 190,11 (B 1); 268,20 (C 1); 488,26 (D 1); 794,18 (E 1); 830,7 (F 1). — Κ. Καππαδοκίας (Σωτήριχος [*IIb*]): 106,1. — Κ. (Ἑρμογένης [*IIb*]; Εὐψύχιος [*IIb*]): 76,7; 736,29. — Καισαρέων πρόεδρος (Βασίλειος [*IIb: 1*]): 686,1

- Καλλιπόλεως (Εὐρώπη | Μελχισεδέκ [IIA4a]): 26,2 (A 96); 206,1 (B 93); 504,7 (D 119); 802,22 (E 120: Καλλιουπ-; *lat.* Kallip-); 838,24 (F 117)
- Καλόης (Ἀσία | Θεοφάνης [IIA4a: 1]): 24,8 (A 73); 204,10 (B 73: Κάλπης *codd.*; *lat.* Calpae); 502,14 (D 100); 802,3 (E 101); 836,29 (F 93)
- Καλοκετῶν: *uide sub B* τῆς ἁγίας Θεοτόκου Κ.
- [Κάλπης]: *uide* Καλόης
- Καλχηδών: *uide* Χαλκηδών
- Κάμνου: *uide* Καύνου
- Καμουλιανῶν (Καππαδοκία α' | Γεώργιος [IIA4a: 7]): 22,25 (A 62); 202,26 (B 63); 500,26 (D 86); 800,15 (E 86); 836,15 (F 79). — ἡ ἀχειροποίητη εἰκὼν Κ.: 580,3-4 (*de eadem cf.* 582,14-16. 24-25)
- Κανδῖβων (Λυκία | Κωνσταντῖνος [IIA4a: 14]): 30,27 (A 178); 212,3 (B 171); 512,13 (D 227); 810,15 (E 226); 846,4 (F 213)
- Κανούας: *uide* Καύνου
- Καντάνου (Κρήτη | Φωτεινός [IIA4a]): 508,25 (D 189); 808,4 (E 188); 842,22 (F 174)
- Καππαδοκία
- Καισαρείας Καππαδοκίας (Ἀγάπιος [IIA4a]): 18,19 (A 1); 190,11 (B 1); 488,26 (D 1).
- Καισαρείας Κ. (Σωτήριχος [IIB]): 106,1
- Καρδαβούνδων (Ἰσαυρία | Ζαχαρίας [IIA4a: 2]): 36,15 (A 247); 216,4 (B 232); 520,2 (D 313: πόλεως Κ. [*restit.*]); 816,18 (E 312); 852,11 (F 296)
- Καρίας (Θεοφύλακτος [IIA4b: 3]): 32,8 (A 186); 196,14-15 (B 17: τῆς μητροπόλεως Κ.); 494,3-4 (D 27: τῆς ... μητροπόλεως Κ.); 796,15 (E 27); 832,13-14 (F 22: τοῦ θρόνου ... Κ.).
- *uide etiam* τῆς Σταυρουπολιτῶν μητροπόλεως
- Καρίνης (*Sicilia* | Κωνσταντῖνος [IIA4a: 15]): 20,27 (A 37); 208,30 (B 150); 498,20 (D 56); 798,14 (E 55); 834,14 (F 49)
- Καρπάθου (Νῆσοι Κυκλάδες | Λέων [IIA4a: 13]): 62,5; 110,17; 232,10; 278,20 (C 32); 500,18 (D 78); 800,6 (E 77)
- Κάστρα (πλησίον τῆς πόλεως Πορφυρεῶνος, *Phoenicia*): 536,15 (*cf.* 15-16 εἰς τὸν σεπτὸν οἶκον ... ἐκεῖσε)
- Κατάνης (*Sicilia* | Θεόδωρος [IIA4a: 10]): 20,17 (A 27); 70,7; 84,31; 92,25; 172,8 (-νέων). 12; 198,22 (B 26); 226,12. 20; 276,5 (C 16); 296,9; 310,22; 412,10; 496,17 (D 45); 554,8; 578,17; 798,3 (E 44); 834,2 (F 38); *cf.* 878,2. — τῆς ἐκκλησίας Κ. (Ἐπιφάνιος [IIA4b]): 18,27 (A 9); 70,10; 84,32 (πόλεως Κ.); 86,8; 194,10 (B 11); 230,10; 274,9 (C 12); 396,21; 490,24 (D 14); 832,3 (F 15); 878,2 (*om.* τῆς ἐ.)
- Καύνου (Λυκία | Στέφανος [IIA4a: 3]): 32,3 (A 181: Καύνων); 212,6 (B 174: Καύνων); 512,10 (D 224: Κανούας); 810,12 (E 223: Κάμνου); 846,2 (F 211: Κάμνου)
- Καύνων: *uide supra*
- Κελενδέρεως (Ἰσαυρία | Εὐστάθιος [IIA4a: 2]): 36,13 (A 245: *restit.*); 216,1 (B 229); 520,1 (D 312: -ντ-); 816,17 (E 311); 852,6 (F 291)
- τῶν Κελλίων: *uide sub B* τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῶν Κ. *uel* τῆς ἁγίας Θεοτόκου τῶν Κ.
- Κεράμου (Καρία | Μαυριανός [IIA4b]): 32,23 (A 201: -μων); 846,26 (F 235); *cf.* 818,16 *app. crit.*
- Κερασέων (Λυδία | Μιχαήλ [IIA4a: 2]): 508,6 (D 170); 806,14 (E 169); 840,16 (F 137)
- Κερασοῦντος (Πόντος Πολεμωνιακός | Ἰωάννης [IIA4a: 14]): 512,5 (D 219); 810,7 (E 218); 844,23 (F 204)

- Κερκύρων (Ἑλλάς/Ἀχαΐα | Φίλιππος [IIA4a: 1]): 510,1 (D 192); 808,7 (E 191); 844,8 (F 189)
- Κεφαλληνίας (Ἑλλάς/Ἀχαΐα | Γρηγόριος [IIA4b: 1]): 508,27 (D 191: τοῦ θρόνου Κ.); 808,6 (E 190); 844,7 (F 188)
- Κιβύρης (Καρία | Γρηγόριος [IIA4a: 6]): 32,9 (A 187); 212,12 (B 180); 512,23 (D 237); 810,25 (E 236); 846,14 (F 223)
- τῆς Κιβωτοῦ: *uide* Ἀπαμείας τῆς Κ.
- Κιδισωσοῦ ([*restit.*] Φρυγία Πακατ. α' | Ἀνδρέας [IIA4a]): 514,25 (D 265); 812,21 (E 262)
- Κιλικία
- Ἑρσόπολις τῆς Κιλικίας: 404,15
- Κίνης (Γαλατία α' | Συνέσιος [IIA4a]): 26,13 (A 107); 206,17 (B 109); 504,22 (D 134: *restit.* [*cf. p. 972*]; *lat. Nessae*); 804,8 (E 135: *restit.*; *lat. Cibiae*); 840,10 (F 131)
- ᾠκινναβορίου (Φρυγία Σαλουτ. | Θεοφύλακτος [IIA4a: 4]): 34,13 (A 219: -βόρου); 214,8 (B 206: -βόρου); 516,8 (D 273: -βάρεως); 814,4 (E 272: -βάρεως); 848,20 (F 256: -βάρεως)
- [Κίνης]: *uide* Κίνης
- (τῆς) Κίου (Βιθυνία | Λέων [IIA4a: 14]): 22,18 (A 55); 202,10 (B 49); 500,14 (D 74); 800,2 (E 73); 836,2 (F 67). — *cf. sub B* τοῦ Ἡρακλείου
- Κισάμου (Κρήτη | Λέων [IIA4a: 15]): 508,20 (D 184); 806,28 (E 183); 842,25 (F 177)
- Κισκισ(σ)ῶν (Καππαδοκία α' | Σωτήριχος [IIA4a]): 22,26 (A 63); 202,27 (B 64); 502,1 (D 87); 800,16 (E 87); 836,14 (F 78)
- (τοῦ) Κιτίου (Κύπρος | Θεόδωρος [IIA4a: 11]): 26,19 (A 113); 206,20 (B 112); 410,20. 23–24; 504,18 (D 130); 804,4 (E 131); 838,19 (F 112). — ἐν τῇ πόλει τῇ λεγομένῃ Κίτιον: 410,15 (*cf. 16 τὸν ναόν, sc. τῆς ἀγίας θεοτόκου*)
- Κλανέου (Γαλατία β' | Νικηφόρος [IIA4a: 5]): 30,18 (A 169: -νέων); 210,26 (B 164: -νέων); 512,6 (D 220); 810,8 (E 219); 844,26 (F 207)
- Κλαυδιουπόλεως (*Bithynia* | Θωμᾶς [IIB: 3]): 452,24 (*cf. 454,26 ἐν τῇ κατ' αὐτὴν πόλει*)
- Κλαυδιουπόλεως (Ὀνωριάς | Νικήτας [IIA4a: 6]): 20,4 (A 14); 196,5 (B 15); 278,7 (C 20); 492,14 (D 20); 796,8 (E 20); 832,9 (F 18)
- τῆς Κνίδου: *uide* Σταδίας
- Κνωσσοῦ (Κρήτη | Ἀναστάσιος [IIA4a: 1]): 508,18 (D 182); 806,26 (E 181); 842,18 (F 170)
- Κοδρούλων: *uide* Κουδρούλων
- Κοίλων: *uide* Μαδύτου (ἦτοι Κ.)
- Κολασσαέων: *uide* Χωνῶν (ἦτοι Κ.)
- Κόλης: *uide* Μαδύτου (ἦτοι Κοίλων)
- Κολχίς (γυνή, *sc. Medea [in pictura]*): 306,11 (= 724,28–29); 308,25
- Κολωνείας (Ἀρμενία β' | Ἰωάννης [IIA4b: 4]; *cf. Νικήτας [IIA4a: 7]*): 216,14 (B 242); 500,10 (D 71); 798,29 (E 70); 834,30 (F 65: τοῦ θρόνου Κ.); *cf. 500,6 app. crit.* (D 67)
- Κομάνων (Πόντος Πολεμνιακός | Θεόδωρος [IIA4a: 12]): 30,16 (A 167); 512,4 (D 218); 810,6 (E 217); 844,22 (F 203)
- Κόμβων (Λυκία | Κωνσταντῖνος [IIA4a: 16]): 32,5 (A 183); 212,8 (B 176); 512,21 (D 235); 810,23 (E 234); 846,13 (F 222)
- Κονάνης (Πισιδία | Κωνσταντῖνος [IIA4a: 17]): 34,26 (A 232); 214,24 (B 222); 516,20 (D 284); 814,15 (E 283)
- Κορίνθιοι (NT): 8,23; 750,16 (*perperam pro Thess.*). — Κορίνθιος: 952,23 (τὸν πορνεύσαντα Κ. [*cf. 2 Cor. 2,6–8*])

- Κορυθάλων (Λυκία | Λέων [IIA4a: 16]): 30,20 (A 171); 218,3 (B 258); 512,14 (D 228); 810,16 (E 227); 846,5 (F 214)
- Κοτράδων (Ισαυρία | Ευστάθιος [IIA4a: 3]): 500,19 (D 79); 800,7 (E 78: *restit.*; *lat.* Tra-); 836,8 (F 72)
- (τοῦ) Κοτυαείου (Φρυγία Σαλουτ. | Κωνσταντῖνος [IIA4a: 18]): 34,15 (A 221); 214,10 (B 208); 516,2 (D 267); 812,23 (E 264); 848,14 (F 250)
- Κουδρούλων (Παμφυλία β' | Ἰωάννης [IIA4a: 15]): 518,19 (D 305); 816,10 (E 304); 850,21 (F 281: Κοδρ-)
- Κρατείας (Ὀνωριάς | Κωνσταντῖνος [IIA4a: 19]): 30,13 (A 164); 210,24 (B 162: -τίας); 510,25 (D 215); 810,2 (E 213); 844,19 (F 200)
- Κρημνῶν (Παμφυλία β' | Θεόδωρος [IIA4a: 13]): 218,4 (B 259); 518,20 (D 306); 816,11 (E 305); 850,18 (F 278: Κρε-)
- Κρήτης (Ἠλίας [IIA4a]): 18,26 (A 8); 192,23 (B 8); 272,21 (C 9); 490,15 (D 10: τῆς Κρητῶν νήσου); 794,26 (E 9: τῆς Κρητῶν νήσου); 830,23 (F 9). — τῆς Κρητῶν νήσου (Θέογνις [IIA5], Πέτρος [IIA5: 2]): 530,22 (D^m 129); 530,26 (D^m 132); *cf. supra*
- Κροτῶνων (Calabria | Θεότιμος [IIA4a]): 20,25 (A 35); 202,9 (B 48); 498,18 (D 55); 798,13 (E 54); 834,13 (F 48)
- Κυδωνίας (Κρήτη | Μελίτων [IIA4a]): 508,19 (D 183); 806,27 (E 182); 842,21 (F 173)
- Κυζίκου (Ἑλλησποντος | Νικόλαος [IIA4a: 2]): 18,22 (A 4); 192,4 (B 5); 270,22 (C 5); 490,9 (D 7); 540,21; 794,23 (E 6); 830,17 (F 6)
- Κύθρων (Κύπρος | Σπυρίδων [IIA4a]): 26,17 (A 111); 504,16 (D 128: Παλαιᾶς <ἦτοι> Κ.); 804,2 (E 129: Παλαιᾶς ἦτοι Κ.); 838,18 (F 111)
- Κύμης (Ἀσία | Στρατόνικος [IIA4a]): 24,15 (A 80); 204,16 (B 79); 502,20 (D 106); 802,9 (E 107); 836,26 (F 90)
- Κύπρος: 370,5 (ἐν μιᾷ τῶν πόλεων τῆς Κ.); 412,8; 782,22 (*patria Georgii mon.*)
- Κύπρου / τῆς Κυπρίων (Ἐπιφάνιος [IIB]): 706,11; 708,24–25. — μοναστηρίων Κύπρου (Κάλλιστος [IIA5: 2]): 526,11 (D^m 68)
 - Κύπριος: 410,7 (ἀνὴρ τις Κ.; *cf.* 14). 25 (ἄνδρες Κ.; *cf.* 412,8). — ἐν τῇ Κυπρίων νήσῳ: 710,32 (*respic. templum Epiphani Const.*; *cf.* 712,1)
 - Κωνσταντ(ε)ίας τῆς Κύπρου (Κωνσταντῖνος [IIA4a: 20]): 40,13; 60,14; 64,22; 66,20; 94,9; 106,18; 190,20 (B 3); 228,22; 232,12; 270,7 (C 3); 284,11; 288,11. 19; 300,1; 308,8. 24; 310,8; 330,3; 338,25; 340,3; 342,7; 370,4; 372,25; 382,14; 410,4; 534,9; 540,16; 554,5. 12; 578,23; 794,20 (E 3). — Κ. τῆς Κυπρίων νήσου (*idem metr.*): 18,21 (A 3); 490,1 (D 3); 830,11 (F 3: *om. ciuitas*). — Constantiae Cypri (Ἐπιφάνιος [IIB]): 151,4
 - Νεαπόλεως τῆς Κύπρου (Λεόντιος [IIB: 1]): 348,16. 18
- τῆς ἁγίας Κυριακῆς (Calabria | Χριστοφόρος [IIA4a: 2]): 20,24 (A 34); 202,7 (B 46); 498,13 (D 53); 562,9; 584,5; 798,11 (E 52); 834,11 (F 46)
- Κύρου (Syria | Θεοδώριτος [IIB]): 404,1
- Κυφέλλων ([*lat. fere* Cypsal-] Ῥοδόπη | Θεοφύλακτος [IIA4a: 5]): 22,20 (A 57: -ψάλ-); 202,14 (B 53); 500,16 (D 76: -ψάλ-); 800,4 (E 75); 836,6 (F 70)
- Κωνσταντ(ε)ίας (Κύπρος | Κωνσταντῖνος [IIA4a: 20]): 18,21 (A 3); 190,20 (B 3); 270,7 (C 3); 490,1 (D 3); 794,20 (E 3); 830,11 (F 3: τῆς Κυπρίων νήσου *tantum*); *cetera uide supra sub* Κύπρος. — Constantiae Cypri (Ἐπιφάνιος [IIB]): 151,4. — ἐν Κωνσταντείᾳ τῇ πόλει: 410,7 (*cf.* 8 εὐκτήριον οἶκον τῆς ἁγίας θεοτόκου)

- Κωνσταντινούπολις** / Constantinopolis: 2, 11; 12, 24; 59, 10 *app. crit.*; 74, 26; 76, 9. 15–16; 94, 19; 98, 13–14 (τῆς κατὰ Κ. ἐπισκοπῆς). 15; 163, 5; 222, 28; 260, 1; 294, 8; 640, 25; 824, 19. 21; *cetera uide infra*
- Κ. πόλεως (Ταράσιος [IIA3a], *nisi alium patr. indicauimus*): 30, 1 *app. crit.* (Μεθόδιος [IIB: 1]); 38, 8; 188, 21 (τῆς βασιλευούσης Κ.); 234, 9; 244, 17–18; 268, 11; 272, 26–274, 1; 414, 6 (Ἰωάννης [IIB: 5], *patr.* τῆς αὐτῆς πόλεως [*cf.* 5]); 430, 5 (Γερμανός [IIB], *item* 442, 6–7; 452, 23); 642, 5 (Σέργιος [IIB: 1]); 910, 15 (*quislibet patr. CP, item* 912, 6 [*in canonibus*]); 932, 2–3; 942, 18–19 (Γεννάδιος [IIB: 1]). — ἐπὶ τῆς Κ. πόλεως (Εὐσέβιος [IIB: 3]): 76, 9 (*cf. lat.*)
 - (τῆς βασιλευούσης/μεγαλωνύμου) Κ. πόλεως νέας Ῥώμης (Ταράσιος [IIA3a] *praeter* 100, 7–8): 18, 15–16; 38, 5; 100, 7–8 (Ἀνατόλιος [IIB]); 112, 14–15; 222, 14–15; 268, 16 (τῆς ν. Ῥ. *tantum*); 274, 13; 282, 14–15; 488, 15; 532, 14–15; 596, 11; 600, 14–15; 794, 14–15; 828, 23; 858, 2–3 (τῆς ... πόλεως ν. Ῥ.); 926, 2–3; 946, 3; 963, 2; *cf.* 932, 2–3 *app. crit.* — ἐν τῇ ... πόλει ... νέᾳ Ῥώμῃ: 967, 9–10
 - ἡ (θεοφυλάκτος καὶ) βασιλὶς πόλις / *regia urbs (uel ciuitas) uel sim.*: 5, 10 (*nostra, sc. Const. VI. et Irenae*; *cf.* 8, 8 αὐτῶν; 46, 8; 119, 19; 182, 6; 858, 2; 967, 9); 7, 8; 8, 8; 12, 17; 14, 4; 38, 14–15; 44, 22; 46, 7–8; 119, 19 (*regali c.*); 161, 19 (*a deo seruata r. u.*); 182, 5–6; 184, 17; 228, 13–14; 262, 15; 334, 10–11; 370, 18; 388, 4 (τῆς φιλοχρίστου καὶ β. π.; *cf.* 14); 394, 10; 416, 1 (τὴν π. τοῦ βασιλέως); 568, 21–22; 608, 25; 638, 19; 642, 21–22 (ἐν ... τῇ θ. π., *item* 916, 12–13; 967, 13); 822, 18; 870, 2 (πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς θ. καὶ β. π.); 910, 13; 967, 9–10 (ἐν τῇ θ. καὶ β. π. ... νέᾳ Ῥώμῃ). — τῆς βασιλίδος πόλεως (Ταράσιος [IIA3a] *praeter* 102, 14–15): 102, 14–15 (Φλαβιανός [IIB: 1]); 163, 18 (*regiae urbis, item* 167, 4; 169, 1); 232, 23; 858, 2–3 (τῆς θεοφυλάκτου καὶ β. ὑμῶν π. νέας Ῥώμης)
 - ἡ βασιλεύουσα πόλις: 14, 30; 390, 14. — τῆς β. πόλεως (Ταράσιος [IIA3a]): 186, 18 (*cf.* 188, 21); 276, 8 (τῆς β. τῶν πόλεων)
 - ἡ δεσπόζουσα τῶν πόλεων: 262, 7
 - Βυζάντιον: 94, 26
 - ἡ νέᾳ Σιών: 868, 4 (*cf.* 3 χαῖρε ... πόλις, 5 σε)
 - πᾶσα ἡ πόλις (*de multitudine hominum ibi congregata*): 969, 20
 - τὰ βασιλεια (*sc. palatia*): 474, 28; 930, 23 (ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν β.). — ἐν τῷ παλατίῳ τῷ ἐπιλεγομένῳ Μαγναύρᾳ (*sc. celebrata esse fertur actio VIII*): 967, 16–17 (*cf.* 969, 20 ἡ προρρηθεῖσα βασιλικὴ δίαίτα, *insuper* 21 τῆς καθέδρας)
 - ὁ θρόνος Κ. πόλεως: 106, 9–10 (*bis; respic.* Πέτρος [IIB: 2] *eiusque decessores tres*); 854, 19 *et* 968, 22 (*respic.* Ἀναστάσιος [IIB: 2], Κωνσταντῖνος [IIB: 5], Νικήτας [IIB]). — ἡ ἱερωσύνη/ιερά καθέδρα: 46, 7–8 (τῆς ... βασιλίδος ... πόλεως); 892, 22; *cf.* 234, 14–15 (θῶκον ἱεραρχικόν [*lat. cath. pontificalem*]). — τὸ ἐπισκοπεῖον Κ. πόλεως: 910, 4–5
 - τοῦ πατριαρχείου (Γεώργιος [IIA5: 4], Κοσμᾶς [IIA5: 2], Κωνσταντῖνος [IIA5: 7], Νική-φόρος [IIA5: 4], Πέτρος [IIA5: 6], Στέφανος [IIA5: 5], Στέφανος [IIA5: 6]): 68, 1. 9–10; 72, 14; 86, 21–22; 94, 16–17; 98, 10–11; 100, 1. 10; 112, 28; 302, 7; 340, 1. 11; 396, 3; 428, 5; 566, 11; *cf.* 576, 14–15 (ἐν τῷ π. [*respic. bibliotheca, de qua cf. infra*]). — τοῦ πατριαρχικοῦ σεκρέτου (Νικήτας [IIA5: 6], Πέτρος [IIA5: 6], Στέφανος [IIA5: 5]): 76, 25–26; 78, 12–13; 234, 5–6; 392, 25–26; 426, 7–8 (*om.* π.). — τῶν πατριαρχικῶν εὐκτηρίων (Θεοδόσιος [IIA5: 5]): 390, 23–24; 450, 13–14; *cf.* 580, 2 (ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ τῶν ... εὐ. τοῦ πατριαρχείου). — ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ (τοῦ πατριαρχείου Κ. πόλεως): 68, 3–4; 584, 3; *cf.* 576, 14–15 (ἐν τῷ πατριαρχείῳ)

- τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν (sc. ἐκκλησίας | Ἀναστάσιος [II B: 2]): 570, 11. — Constantinopolitanus: 4, 19–20 (ad clerum C.); 143, 1 (archiep. C., sc. Ἰωάννης [II B: 4])
- ἡ ἀγία μεγάλη ἐκκλησία Κ.πόλεως: 572, 4–5 (*respic. bibliotheca*). — (πρεσβ./διάκ./ ἀναγνώστης etc.) τῆς ἀγιωτάτης (τοῦ θεοῦ) μεγάλης ἐκκλησίας (Κ.πόλεως): 194, 20 (τῆς ἀγ. ἐ. Κ.; *respic.* Λέων [II A 4b: 1; B 12], *item* 490, 21–22 [D 13]; 830, 29 [F 12]); 222, 28–224, 1 (Δημήτριος [II A 5], *item* 290, 3–4; 400, 26; cf. 572, 4–5); 414, 4–5 (Φωτεινός [II B: 2]); 568, 6 (Κωνσταντῖνος [II A 5: 8]); 572, 24–25 (Κωνσταντῖνος [II B: 7]); 582, 22–23 (Λέων [II A 5: 5]: τῆς μ. ἐ. τῆς βασιλίδος Κ.); 602, 6–7 (Ἰωάννης [II A 5: 12]); 870, 1–2 (τοῖς ... ἱερεῦσιν τε καὶ κληρικοῖς κτλ.). — cf. 14, 8–9 (ἐν τῷ λουτήρι τῆς ἀγίας καθολικῆς ἐ.), *fort. etiam* 418, 28–29 (ταῖς ἱεραῖς πύλῃσι τοῦ μ. ναοῦ)
- ὁ σεπτὸς ναὸς τῶν ἀγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων (*in quo primus conuentus a. 786 factus est*): 14, 5–6 (cf. 12. 13. 18 [πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ σ. ν.]. 22–23); 38, 15–16 (τῶν σαλπύγγων τοῦ πνεύματος κτλ.); cf. 928, 7–8 (καθέδρα συνόδου [*lat. sessio s.*]; cf. 9). — (πρεσβ.) Κ.πόλεως τῶν ἀγίων ἁ. (Γρηγόριος [II A 4b: 2]): 198, 12 (B 24). — (διάκ.) τῶν ἀγίων καὶ πανευφήμων Ἀ. (Γρηγόριος [II A 5: 9]): 310, 27–28 (τῆς ἀγίας μεγάλης ἐκκλησίας τῶν π. Ἀ.); 402, 13; 412, 11
- ὁ ναὸς τῆς ἀγίας δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου ὁ ἐπονομαζόμενος Βλαχέρναι: 608, 25–610, 2 (*hic post Hieriam congregata est synodus a. 754*; cf. 610, 10–11); *fort. ad hanc ecclesiam spectat* 416, 6 (ἐν τῷ τῆς θ. ν. [*in uita Ioh. Ieiun.*; cf. 19 τοῦ ἱερατείου]). — (πρωτοπρεσβ.) τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας τῆς δ. ἡμῶν θ. τῆς ἐν Βλαχέρναις (Ἡλίας [II A 5]): 344, 3–4
- ὁ ναὸς <τῶν ἀγίων ἀναργύρων> (cf. *lat.*): 394, 9–10 (*respic. bibliotheca*; cf. 11 οἱ ... κληρικοὶ τῶν ἐκεῖσε ὄντων). — ὁ οἶκος τῶν ἀγίων Κοσμά καὶ Δαμιανοῦ: 386, 9–10 (cf. 13. 15); 388, 17–18; 392, 6–7
- σηκὸν μέγιστον πρὸς τιμὴν τῶν ἀγίων μαρτύρων καὶ Χριστοῦ (*si quidem huc pertinet*): 334, 19–21 (cf. 21–22 ἐν τῷ ἱερατεῖ; 336, 6. 10. 27)
- *monasteria uide infra sub B*, sc. τῆς Δίου; τῆς ἀγίας Θεοτόκου τῶν Ἀβραμιτῶν; τῶν Καλλιστράτου; τῶν Μαξιμίνου; τοῦ Ζηροκῆπου; τῶν Ὀρμίσδου; τῆς Πηγῆς; τῶν Στουδίου; τῶν Φλώρου; τῆς Χώρας
- *respic. concilia synodiue Constantinopoli habita (de actione ‘VIII’ huius concilii uide 967, 1 sqq., de sessione a. 786 facta 12, 11 sqq.; 38, 14–19; 928, 6–9 [συναθροισθέντων πάντων τῶν ... ἐπ. τῆς ἐνταῦθα διοικήσεως]; de synodo a. 754 habita cf. imprimis 608, 23–610, 2):*
synodus a. 360: 76, 15–16 (cf. 74, 26–27 τῆς ἐν Κ. πίστεως). — *conc. CP primum a. 381* (τῶν ρν' ἀγίων πατέρων): 238, 20 (τῆς ... δευτέρας [cf. 16]); 260, 1–2 (cf. 3; 262, 8–9); 638, 18–19 (cf. 25); 822, 18. — *synodus a. 518*: 568, 21–22. — *conc. CP secundum a. 553* (ἡ ἀγία πέμπτη σύνοδος): 94, 19–20 (cf. 24; 96, 5); 240, 4; 262, 6–7; 640, 25–26; 710, 27; 824, 19–20. — *conc. CP tertium a. 680/1* (ἡ ἀγία ἕκτη σύνοδος / sexta synodus; *saepe subauditur etiam synodus in Trullo, de qua cf. infra*): 1, 20–21. 31; 2, 7; 92, 9; 106, 6–7. 10. 14–15; 176, 7; 240, 7. 12; 252, 22–23 (cf. 25); 262, 14–15; 344, 4–5. 6; 346, 6 (οἱ ἄγιοι πατέρες τῆς ἑ. σ., cf. 12. 25; 348, 1). 14. 18. 19; 434, 12 (ἡ τῶν ἀγίων ὁμήγουρις); 585, 12 *app. crit.* (in sexte synodi codice); 618, 14–15. 18; 620, 9 (cf. 13 ἐν αὐτῇ); 642, 21–22; 824, 21; 906, 9–10; 944, 1; 969, 15–16. — *synodus in Trullo a. 691/2* (cf. *supra*): 346, 23. 25; 620, 13–14. — *conc. CP quartum a. 869/70* (sancta octaua synodus): 1, 4 (cf. 8). 16

- Λαγίνων (Παμφυλία β' | Κωνσταντίνος [IIA4a: 21]): 518,18 (D 304); 816,9 (E 303); 850,19 (F 279)
- Λάμου (Ισαυρία | Ευστάθιος [IIA4a: 4]): 36,17 (A 249: -μων); 216,6 (B 234: -μων); 520,4 (D 315); 816,20 (E 314); 852,8 (F 293)
- Λάμπης (Κρήτη | Επιδάμνιος [IIA4a: 2]): 508,16 (D 180); 806,24 (E 179); 842,27 (F 179)
- Λαμφάκου (Ἑλλάσποντος | Ἰωάννης [IIA4a: 16]): 26,28 (A 122); 208,1 (B 121); 506,8 (D 146); 804,20 (E 147); 840,30 (F 151)
- Λάμων: *uide* Λάμου
- Langobardi: *uide* Longobardi
- Λαοδίκεια (*Phrygia*): 388,1
- Λαοδικείας (Φρυγία Πακατ. | Ευστάθιος [IIA4a: 5]): 20,6 (A 16); 196,22 (B 19); 278,14 (C 27); 492,22 (D 24); 796,12 (E 24); 832,15 (F 23)
 - Λαοδικέων πόλις: 388,6–7 (ἥτις ἐπωνομάσθη ἡ Τριμιταρία [*lat.* -met-])
 - Λαοδικεῖς (*NT*): 708,7
 - Laodicense concilium (*ante a. 380*): 907,10 *app. crit.*
- Latini: 1,7. 14; 2,4; 945,1 *app. crit.* — latine: 2,16 (*cf.* 15 *et al.* grece *nec non* 1,9–10 *utriusque linguae idiomate*). — *cf.* Ῥώμη
- τοῦ Λάτμου: *uide* Ἡρακλείας (τοῦ Λ.)
- Λαυζάνδων (Ισαυρία | Ἀναστάσιος [IIA4a: 2]): 36,20 (A 252)
- Λεβέδου (Ἀσία | Θεοφάνης [IIA4a: 2]): 24,14 (A 79); 204,15 (B 78: -δων); 502,19 (D 105); 802,8 (E 106); 818,7 (E 329); 836,21 (F 85)
- Λεοντίνης (*Sicilia* | Κωνσταντίνος [IIA4a: 22]): 6,26 (*Leontinae*); 20,22 (A 32); 202,3 (B 42); 498,4 (D 49); 798,8 (E 49); 834,9 (F 44)
- Λεοντοπόλεως (Ισαυρία | *nomina archiep. / uicarii desunt*): 22,9 (A 46: ... ἐπ. Λ.); 202,1 (B 40: ... τοπ. Λ.)
- Λεοντοπόλεως ἦτοι Ζαλίχου: *uide* Ζαλίχου
- τῆς Λέρου (Νῆσοι Κυκλάδες | Σέργιος [IIA4a: 2]): 518,24 (D 310); 816,15 (E 309); 850,12 (F 272: <τῆς> Λ.)
- Λήμνου (Ἑλλάς/Ἀχαΐα | Ἰωάννης [IIA4a: 17]): 818,14 (E 336); 842,28 (F 180)
- Λίβυς (Σαβέλλιος [IIA4a: 2]): 238,15. — Λιβύων μητρόπολις (*sc. Alexandria*): 376,17
- Λιζίκων (Εὐρώπη | Βενιαμίν [IIA4a: 2]): 26,10 (A 104: -κου); 206,8 (B 100); 504,14 (D 126); 802,29 (E 127); 840,2 (F 124)
- Λιθοπροσώπου (Εὐρώπη | Ἰωάννης [IIA4a: 18]): 818,8 (E 330); 838,28 (F 121)
- τοῦ Λιλυβαίου (*Sicilia* | Θεοφάνης [IIA4a: 3]): 22,1 (A 39: *om.* τοῦ); 498,22 (D 57); 798,15 (E 56); 834,15 (F 50)
- Λίμνας: *uide sub B* τῆς ἀγίας Θεοτόκου Λ.
- Λιμύρων (Λυκία | Λέων [IIA4a: 17]): 32,2 (A 180); 212,5 (B 173); 512,16 (D 230); 810,18 (E 229); 846,11 (F 220)
- Λινόης (Βιθυνία β' | Λέων [IIA4a: 18]): 28,26 (A 150; *lat.* Lib-); 210,3 (B 153); 510,8 (D 199); 808,14 (E 198; *lat.* Lib-)
- τῆς Λιπαριτῶν νήσου (*Sicilia* | Βασίλειος [IIA4a: 5]): 20,26 (A 36: τῶν †Νησίων); 202,11 (B 50: †Νησίων, *cf. app. crit.*); 498,16 (D 54); 798,12 (E 53); 834,12 (F 47)
- Λιπάρων (Λυδία | Βασίλειος [IIA4a: 6]): 208,12 (B 132; *cf. app. crit.*)
- Longobardi (Lan- *uar. lect.*): 171,1–2 (*Karolus rex ... L.*). 8 (*L. gente*)

- Λούνδων (Φρυγία Πακατ. α' | Νικηφόρος [IIA4a: 6]): 34,6 (A 212: *restit.*); 214,2 (B 200); 514,17 (D 258: Λουΐδων *codd.*; *lat.* Luid-); 812,16 (E 257)
- τοῦ Λόφου (Βιθυνία α' | Κυρίων [IIA4a]): 28,17 (A 141); 208,23 (B 143); 508,8 (D 172); 806,16 (E 171); 842,12 (F 164)
- τῶν Λυκαόνων ἐπαρχιῶν ἐπίσκοποι (*in conc. Ephes.*): 78,4
- Λυκία
- Μύρων τῆς Λυκίας (Θεόδωρος [IIA4a: 14]): 196,9 (B 16); 492,20 (D 23); 578,14. 25; 796,11 (E 23); 832,12 (F 21)
- Μαγνησίας: *uide etiam sub B* τῶν ἀγίων Ἀποστόλων Μ.
- Μαγνησίας (τῆς Ἀνηλίου, Ἀσία | Βασιλείος [IIA4a: 7]): 24,3 (A 68: Μ. τῆς Ἀ.); 204,5 (B 69); 502,9 (D 95); 800,25 (E 96: Μ. Ἡπίλου [*cf.* 801,24]); 838,4 (F 98)
- Μαγνησίας τῆς Μαιάνδρου (Ἀσία | Βασιλείος [IIA4a: 8]): 24,6 (A 71); 204,8 (B 72); 502,10 (D 96); 800,26 (E 97: <Μ.> τῆς Μ.)
- Μαγύδων (Παμφυλία β' | Μαριανός [IIA4a: 2]): 36,6 (A 238); 214,26 (B 224); 518,5 (D 291); 814,22 (E 290); 850,8 (F 268)
- Μαδύτου (ἦτοι Κοίλων, Εὐρώπη | Λεωνίδης [IIA4a]): 26,3 (A 97); 206,2 (B 94); 504,9 (D 121: Μ. ἦτοι Κόλης); 802,24 (E 122: Μ. ἦτοι Κ. [*restit.*]); 838,25 (F 118: Κ. *tantum*)
- τῆς Μαιάνδρου (Μεσ- *uar. lect.*): *uide* Μαγνησίας τῆς Μ.
- Μαιονίας (Λυδία | Θεοφάνης [IIA4a: 4]): 28,9 (A 133: *restit.*); 208,13 (B 133: *restit.*); 506,22 (D 160); 806,6 (E 161); 840,15 (F 136)
- Μαλάγινα (*Bithynia*): 16,1
- Μασταύρων (Ἀσία | Κωνσταντῖνος [IIA4a: 23]): 22,27 (A 64); 204,1 (B 65); 502,4 (D 90); 800,20 (E 91); 836,17 (F 81)
- Μεθύμνης (Νῆσος Λέσβος? | Εὐστράτιος [IIA4a: 3]): 22,17 (A 54); 202,8 (B 47); 500,13 (D 73); 800,1 (E 72); 836,1 (F 66)
- Μέλης (Βιθυνία β' | Νικήτας [IIA4a: 8]): 28,24 (A 148); 210,1 (B 151); 510,9 (D 200); 808,15 (E 199); 844,5 (F 186)
- Μελιτινή (*Cappadocia*): 76,17 (*respic. synodus a. 358; lat. -ten-*)
- Μελιτουπόλεως (Ἑλλησποντος | Μιχαήλ [IIA4a: 3]): 26,22 (A 116); 206,23 (B 115); 506,1 (D 139); 804,13 (E 140); 842,7 (F 159)
- Μεσημβρίας (Αἰμίμοντος | Λέων [IIA4a: 19]): 22,22 (A 59); 202,19 (B 58); 500,21 (D 81); 800,9 (E 80); 836,10 (F 74)
- Μεσῆνης (*Sicilia* | Γαυδίωσος [IIA4a]): 20,19 (A 29); 200,21 (B 33); 496,24 (D 47); 596,1; 798,5 (E 46); 834,6 (F 41)
- Μετελλουπόλεως (Φρυγία Πακατ. β' | Εὐδόξιος [IIA4b]): 520,10–11 (D 321: τοῦ θρόνου Μ.); 816,26 (E 320)
- Μέτρων (Εὐρώπη | Κωνσταντῖνος [IIA4a: 24]): 818,11 (E 333); 840,5 (F 126)
- (τοῦ) Μηδαΐου ([*lat. fere -dia-*] Φρυγία Σαλουτ. | Γεώργιος [IIA4a: 8]): 34,16 (A 222: *restit.*); 214,11 (B 209); 516,12 (D 277); 814,10 (E 278); 848,12 (F 248)
- τῆς Μήλου (Νῆσοι Κυκλάδες | Γαλάτιος [IIA4a]): 518,23 (D 309); 816,14 (E 308); 850,14 (F 274)
- Μηροῦ (Φρυγία Σαλουτ. | Δαμιανός [IIA4a: 1]): 214,13 (B 211: τοῦ Μ.); 516,9 (D 274); 814,5 (E 273); 848,18 (F 254)

- Μιλήτου (Καρία | Ἐπιφάνιος [*IIA4a:3*]): 22,14 (A 51); 202,4 (B 43); 500,8 (D 69); 798,27 (E 68); 834,27 (F 62)
- Μίνζου (Γαλατία α' | Λέων [*IIA4a:20*]): 26,15 (A 109); 504,24 (D 136); 804,10 (E 137); 840,9 (F 130)
- Μιτυλήνης (Ἀσία | Δαμιανός [*IIA4a:2*]): 800,18 (E 89); 836,16 (F 80)
- <Μνίζου>: *uide* Μίνζου
- Μονοβασίας (Ἑλλάς/Ἀχαΐα | Πέτρος [*IIA4a:3*]): 216,23 (B 251); 510,3 (D 194); 808,9 (E 193); -νεμβ- *codd.*; *lat.* -nob-); 844,1 (F 182: -νεμβ- *codd.*; *lat.* -nob-)
- [Μοσβάδων]: *uide* Μουσβάδων
- Μοσύνων (Φρυγία Πακατ. β' | Θεοφύλακτος [*IIA4a:6*]): 520,18 (D 328); 816,28 (E 322); 852,16 (F 301). — Μ. (Θωμάς [*IIA5:2*]): 530,14 (D^m 122); *cf.* 524,19 *app. crit.*
- Μουσβάδων (Ἰσαυρία | Σισίνιος [*IIA4a:4*]): 36,16 (A 248); 216,5 (B 233); 520,3 (D 314: Μοσ- *codd.*; *lat.* Mos-); 816,19 (E 313); 852,7 (F 292)
- Μοψουεστίας (*Cilicia* | Θεόδωρος [*IIB:3*]): 94,21; 262,10; 640,28; 668,1
- Μυλάσσων (Καρία | Γρηγόριος [*IIA4a:7*]): 32,15 (A 193); 212,17 (B 185); 514,1 (D 242); 810,30 (E 241); 846,20 (F 229)
- Μύνδου (Καρία | Ἰωάννης [*IIA4a:19*]): 32,17 (A 195); 212,19 (B 187: *restit.*; *lat.* Mybdi); 514,4 (D 245); 812,3 (E 244); 846,22 (F 231: πόλεως Μ.)
- Μυρίνης (Ἀσία | Κοσμάς [*IIA4a*]): 24,17 (A 82); 204,17 (B 80); 502,23 (D 109); 802,12 (E 110); 838,13 (F 106)
- Μύρων (Λυκία | Θεόδωρος [*IIA4a:14*]): 48,25; 54,20. 26; 56,1; 60,22; 196,9 (B 16); 278,10 (C 23); 308,12; 310,11; 312,14; 332,29; 336,23; 338,20; 492,20 (D 23); 578,14. 25; 796,11 (E 23); 832,12 (F 21)
- τῆς μητροπόλεως Μωκισσοῦ (Καππαδοκία γ' | Γρηγόριος [*IIA4b:2*], Νικόλαος [*IIA4b:1*]): 20,13 (A 23); 198,13 (B 24); 796,6 (E 18: *om.* τῆς μ.); 832,20–21 (F 28: τοῦ θρόνου Μ.); *cf.* 492,10 (D 18: τοῦ θρόνου Ναζιανζοῦ [*pro* Μ.])
- Ναζαρέτ (*NT*): 352,17; 436,6. — Ναζωραῖος (*sc. Iesus*): 320,15 (εἰκόνα ... τοῦ Ν. [*lat.* -za-])
- Ναζιανζοῦ (Καππαδοκία γ' | Γεώργιος [*IIA4b*]): 492,10 (D 18: τοῦ θρόνου Ν. [*pro* Μωκισσοῦ]). — Nanzianzenus ([*sic*] Γρηγόριος [*IIB:4*]): 309,7 *app. crit.*
- Νακωλείας (Φρυγία Σαλουτ. | Νικήτας [*IIA4a:9*]): 34,10 (A 216); 206,15 (B 107); 516,3 (D 268); 812,24 (E 265); 848,13 (F 249). — Ν. (Κωνσταντῖνος [*IIB:6*]): 442,9; 448,28; 450,9–10. 11. 15–16; 452,21; 594,16; 854,21; 968,23
- Νεαπόλεως (Καρία | Δωρόθεος [*IIA4a*]): 32,11 (A 189); 212,14 (B 182); 512,25 (D 239); 810,27 (E 238); 846,16 (F 225)
- Νεαπόλεως τῆς Κύπρου (Λεόντιος [*IIB:1*]): 348,16. 18
- Neapolis (*Campania*): 7,4. — Neapolitanus (Stephanus [*IIB:4*]): 7,3
- Νεοκαισαρείας (Πόντος Πολεμνιακός | Γρηγόριος [*IIA4a:8*]): 112,30; 114,1–2. 4. 8. 11. 20; 116,3; 224,9. 10. 18; 228,10. 13 (*cf.* 14 ἐν τῇ χώρᾳ τῇ ἐμῇ). 26; 232,9; 276,1 (C 15); 338,11. 17; 492,16 (D 21); 554,20; 556,16. 18. 24; 578,10; 606,16; 796,9 (E 21); 832,10 (F 19)
- Νεοκαισαρείας ἦτοι Ἀρίστης: *uide* Ἀρίστης
- τοῦ Νησίου: *uide sub B* τοῦ ἀγίου Ἀνδρέου τοῦ Ν.
- (τῶν) †Νησίων: *uide* τῆς Λιπαριτῶν νήσου
- Νήσσα: *uide* Νίσσα

Νίκαια

- *haec* σύνοδος *habita est* ἐν Νικαίᾳ: 18,1; 820,11; 870,3; 898,1; 963,29. — κατὰ Νικαίαν: 1,6 (apud Nicaeam); 42,3. — ἐν τῇ Νικαέων μητροπόλει (τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας): 16, 6–7 (cf. 9 αὐτῇ πόλει); 18,8–9; 112,7–8; 222,7–8; 282,7–8; 482,16–17; 532,7–8; 596, 29–30 (τὴν φιλόχριστον Ν. ... πόλιν; cf. 598,1–4); 600,7–8; 794,7–8; 820,14–15; 858,4–5; 860,24; 870,8–9 (cf. 872,7 ἐνταῦθα); 928,11 (cf. 14 αὐτῇ μ.); 946,21–22 (πόλει); 969, 10. — *laudibus ornatur in serm. Epiphani:* 894,1–20 (σύ, Ν. περίκλυτον ἄστυ, τὸ ἐν μητροπόλεσι περίπυστον ὄνομα κτλ.)
- *actionibus I–VII celebrandis locus fuit* ὁ ναὸς τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας τῆς ἐπωνύμου Σοφίας: 36,21–22 (πρὸ τοῦ ... ἁμβωνος τοῦ ναοῦ κτλ. [= 112,18–19; 222, 18–19; 282,18–19; 532,18–19; 600,18–19; 818,22–23]); 112,29 (πρὸ τῶν πυλῶν ... τοῦ σεπτοῦ ναοῦ; cf. 224,4); 820,15 (ἐν τῇ ἀγίᾳ ... ἐκκλησίᾳ τῇ ἐπονομαζομένῃ Σοφίᾳ); 892,28–29 (ὁ ἱερώτατος ... νεῶς); *huc spectat* 596,18 (ἔλθῃ ἐν μέσῳ ἡμῶν σεβασμία εἰκῶν; cf. 25–26)
- *respic.* (ἡ πρώτη) ἐν Νικαίᾳ σύνοδος *a. 325 habita*: 68,19; 90,9; 238,17; 258,25 (cf. 262, 8–9); 268,17–18 (ἐνταῦθα); 598,1–2 (αὐτὴν κτλ.; cf. 3 ἐνταῦθα); 638,13–14 (cf. 25); 730,9–10. 20–21; 732,29; 822,17–18 (ἐν τῇ ... Νικαέων μητροπόλει); 894,2–3 (cf. 8. 18); 900,26–27
- Νικαίας (Βιθυνία | Ὑπάτιος [IIA4a]): 62,1; 66,5; 110,14; 232,9; 272,15 (C 8); 490,17 (D 11); 794,27 (E 10); 830,25 (F 10). — Ν. (Θεόγνιος [IIB]): 730,19–20
- *cf. sub B* τῶν Ὑακίνθου

Νικαίας τῆς Θράκης (Εὐρώπη? | Ἰωάννης [IIA4a: 20]): 818,6 (E 328); 838,22 (F 115)

Νικομηδείας (Βιθυνία | Πέτρος [IIA4a: 4]): 18,24 (A 6); 192,18 (B 7); 272,10 (C 7); 290,20; 316,12; 342,16. 26; 346,13; 490,13 (D 9); 794,25 (E 8); 830,21 (F 8). — Ν. (*uarii ep.*): 730,19 (Εὐσέβιος [IIB: 3]); 854,21 (Ἰωάννης [IIB: 13], *item* 968,23)

Νικοπόλεως (Ἀρμενία β'? | Γεώργιος [IIA4a: 9]): 30,6 (A 157). — Νικοπολίται: 106,23 (πρὸς Ν. *epist. Basilii, item* 108,1)

Νικοπόλεως (Θράκη? | Γρηγόριος [IIA4b: 3]): 22,15 (A 52: τῆς ἐπισκοπῆς Ν.); 202,18 (B 57); 500,6 (D 67: *restit.* τοῦ θρόνου Ν.); 798,25 (E 66: Ν. Ἀρμενίας δευτέρως [*susp.*]); 836,3 (F 68: τοῦ θρόνου Ν.); cf. 216,13 (B 241)

Νικοπόλεως (Παλαιὰ Ἡπειρος | Ἀναστάσιος [IIA4a: 3]): 20,9 (A 19); 196,30 (B 21); 276,15 (C 17); 494,7 (D 29); 796,17 (E 29); 832,8 (F 17)

Νικοπόλεως (Φρυγία Πακατ. β'? | *nomen uicarii deest*): 216,13 (B 241: ... τοπ. Ν.); cf. 202,18 (B 57)

Νικοτέρων (Calabria | Σέργιος [IIA4a: 3]): 22,3 (A 41); 202,17 (B 56); 498,24 (D 59); 798,17 (E 58); 834,18 (F 53)

Νίσσα (Λυκία | Γεώργιος [IIA4a: 10]): 30,22 (A 173); 210,29 (B 167); 512,12 (D 226); 810,14 (E 225); 846,1 (F 210: Νή-)

Νύσσης (Ἀσία | Θεοδόσιος [IIA4a: 2]): 24,1 (A 66); 204,3 (B 67); 502,8 (D 94); 800,24 (E 95); 836,19 (F 83)

Νύσσης (Καππαδοκία α' | Ἰωάννης [IIA4a: 21]): 22,23 (A 60); 202,25 (B 62); 500,24 (D 84); 800,13 (E 84); 836,12 (F 76). — Ν. (Γρηγόριος [IIB: 5]): 137,1 (Nisenus); 294,8; 300,2; 466,2; 744,19. — Νυσσαέων (*idem*): 626,2–3 (τῆς ἐκκλησίας Ν.); 678,8; 708,33 (τῆς Ν. πόλεως)

- Οϊνιάνδου (Λυκία | Γεώργιος [IIA4a: 11]): 30,26 (A 177: Οὔνι-); 212,2 (B 170: Οὔνι-); 512,20 (D 234); 810,22 (E 233: Ὑνι-); 846,10 (F 219: Ὑνι-)
- Ὀρκάνης: *uide* Ὀρκανίδος
- Ὀρτυκιδίων: *uide sub B* τῆς ἁγίας Θεοτόκου Ὁ.
- Ὀρυκάνδων ([*uarie trad.*] Λυκία | Πέτρος [IIA4b]): 32,6 (A 184); 212,9 (B 177); 512,18 (D 232: τοῦ θρόνου Ὁ.); 810,20 (E 231); 846,6 (F 215: τοῦ θρόνου Ὁ.)
- Ὀρύμων (Παμφυλία β' | Στέφανος [IIA4a: 4]): 818,19 (E 341); 850,6 (F 266: πόλεως Ὁ.)
- Ὀτρου ([*nomen inc.*] Φρυγία Σαλουτ. | Στέφανος [IIA4b]): 34,18 (A 224: -ρων); 214,15 (B 213); 516,14 (D 279: τοῦ θρόνου Ὁστ-); 814,9 (E 277); 848,25 (F 260: τοῦ θρόνου Ὁστ-)
- Οὐαλεντίας (Φρυγία Πακατ. α' | Παντολέων [IIA4a]): 32,26 (A 204: *restit.*; *lat.* Vel-); 212,24 (B 192); 514,9 (D 250); 812,8 (E 249); 848,9 (F 245: †Γαλατίας [*pro* Οὐ.])
- Οὔνιάνδου: *uide* Οϊνιάνδου
- Παλαιὰ Ἡπειρος
- Νικοπόλεως (τῆς) Παλαιᾶς Ἡπείρου (Ἀναστάσιος [IIA4a: 3]): 20,9 (A 19); 196,30 (B 21); 276,15 (C 17); 494,7 (D 29); 796,17 (E 29); 832,8 (F 17)
- Παλαιᾶς ἤτοι Κύθρων: *uide* Κύθρων
- Παλαιᾶς Πόλεως (Ἀσία | Γρηγόριος [IIA4a: 9]): 24,7 (A 72); 204,7 (B 71); 502,13 (D 99); 802,2 (E 100); 838,2 (F 96)
- Παλαιστίνη: 80,13; 94,24 (τῶν κατὰ Π. ἐπ.); 438,7
- δουκάτον Παλαιστίνης (*cf.* Ἀναστάσιος [IIB: 5], Ὀλύμπιος [IIB]): 102,24; 104,6
- Καισαρεία τῆς Παλαιστίνης: 312,20
- Παλαιῶν (Ἑλλησποντος | Θεόδοτος [IIA4a]): 26,29 (A 123); 506,9 (D 147); 804,21 (E 148); 842,4 (F 156)
- (τοῦ) Παμφύλου (Αἰμίμοντος | Μιχαήλ [IIA4a: 4]): 216,20 (B 248); 518,14 (D 300: -φίλ-); 816,5 (E 299: -φίλ-); 852,4 (F 289)
- τῶν Παμφύλων ἐπαρχιῶν ἐπίσκοποι (*in conc. Ephes.*): 78,4
- Πανεάς (πόλις, *Phoenicia*): 434,5; 476,27 (ἥντινα Καισάρειαν τὴν Φιλίππου)
- Πανίου ([*lat. fere -di(s)*] Εὐρώπη | Ἰωάννης [IIA4a: 22]): 26,1 (A 95); 204,29 (B 92); 504,6 (D 118); 802,21 (E 119: Π. Θράκης); 838,26 (F 119)
- Πανόρμου (*Sicilia* | Θεόδωρος [IIA4a: 15]): 20,20 (A 30); 200,25 (B 37); 498,1 (D 48); 798,6 (E 47); 834,7 (F 42)
- Πάππων (Πισιδία | Μιχαήλ [IIA4a: 5]): 34,23 (A 229); 214,21 (B 219); 516,18 (D 282); 814,13 (E 281); 850,3 (F 263: πόλεως Π.)
- τοῦ Παραδεισίου: *uide sub B* τῆς ἁγίας Θεοτόκου τοῦ Π.
- τοῦ Παρίου (Ἑλλησποντος | Σισίνιος [IIA4a: 5]): 22,13 (A 50); 202,2 (B 41); 500,7 (D 68); 798,26 (E 67); 834,26 (F 61)
- Παρνασοῦ (Καππαδοκία γ' | Στέφανος [IIA4a: 5]): 518,7 (D 293); 814,24 (E 292); 850,10 (F 270)
- Πατάρων (Λυκία | Ἀναστάσιος [IIA4a: 4]): 30,21 (A 172); 210,28 (B 166); 512,11 (D 225); 810,13 (E 224)
- Πατρῶν (Ἑλλάς? | Ἰωάννης [IIA4b: 5]): 798,2 (E 43; *susp.*); *cf.* 496,14–16 *app. crit.* (D 44)
- Πελτῶν (Φρυγία Πακατ. α' | Γεώργιος [IIA4a: 12]): 32,27 (A 205); 212,25 (B 193); 514,10 (D 251: Πέλτων *codd.*); 812,9 (E 250); 848,6 (F 242)

Πεπουζῶν: *uide sub B* τῆς Π.

Περβέρεως (Αίμιμοντος | Βασίλειος [IIA4a: 9]): 216,19 (B 247); 518,13 (D 299: *restit.*); 816,4 (E 298); 852,3 (F 288)

Περγάμου (Ἀσία | Βασίλειος [IIA4a: 10]): 24,20 (A 85); 204,20 (B 83); 502,26 (D 112); 802,15 (E 113); 838,1 (F 95)

Πέργης (Παμφυλία β' | Κωνσταντῖνος [IIA4a: 25]): 20,8 (A 18); 196,26 (B 20); 278,15 (C 28); 494,9 (D 30); 796,18 (E 30); 832,19 (F 27). — Π. (Σισίνιος [IIB]): 52,15

Περιζέτων: *uide sub B* τῆς ἁγίας Θεοτόκου Π.

τοῦ Περικόμματος (Λυδία | Νικόλαος [IIA4a: 3]): 208,10 (B 130); 506,18 (D 156); 806,3 (E 158); 840,21 (F 142: Αὐρηλιουπόλεως [*pro* τοῦ Π.])

Περσίς: 314,5 (*respic. reliquiae Anastasii Pers.*, *item* 24). — ἡ Περσική: 566,7–8

— Πέρσαι: 312,6; 566,5 (τῆς τῶν Π. χώρας); 700,2

— Πέρσης: 262,12 (Μάρης [IIB: 1], *item* 642,1; 710,26); 312,1 (Ἀναστάσιος [IIB: 7]); 566,2 (Φιλόξενος [IIB])

Πέρτων (Λυκαονία | Ἐπιφάνιος [IIA4a: 4]): 34,21 (A 227); 214,18 (B 216); 818,17 (E 339); 850,2 (F 262: πόλεως Π. [*restit.*; *lat.* Pelt-])

Πηλουσιώτης (*Aegyptus* | Ἰσίδωρος [IIB]): 64,6

Πιδαχθόης: *uide* Ἡρακλειουπόλεως ἦτοι Π.

Πιννάρων (Λυκία | Θεόδωρος [IIA4a: 16]): 30,24 (A 175); 210,30 (B 168; *cf. p.* 971); 512,9 (D 223); 810,11 (E 222); 844,28 (F 209)

Πισιδία

— Ἀντιοχείας (τῆς) Πισιδίας (Γεώργιος [IIA4a: 1]): 62,4 (*om.* Ἀ.); 110,17; 232,9 (*suppl.* τῆς Π.); 278,13 (C 26: *om.* Ἀ.); 494,1 (D 26); 796,14 (E 26); 832,18 (F 26). — Πισιδίας (Βασίλειος [IIB: 2]): 52,16

— Σελευκείας (τῆς) Πισιδίας (Πέτρος [IIA4a: 5]): 36,4 (A 236); 814,20 (E 288); *cf.* 518,3 (D 289)

— Σωζόπολις τῆς Πισιδίας: 476,7

Πισινούντων (Γαλατία β' | Γρηγόριος [IIA4a: 10]): 62,3. 18; 64,3; 66,6; 110,17; 232,10; 278,6 (C 19); 492,18 (D 22); 796,10 (E 22); 832,11 (F 20)

Πιτ(τ)άνης (Ἀσία | Πάρδος [IIA4a: 1]): 24,19 (A 84); 204,19 (B 82); 502,25 (D 111); 802,14 (E 112); 836,23 (F 87)

Πλατανίου: *uide sub B*

Πλουτίνουπόλεως (Αίμιμοντος | Γεώργιος [IIA4a: 13]): 216,18 (B 246); 518,12 (D 298; *lat.* Plot-); 816,3 (E 297); 850,25 (F 285)

Ποιμανινῶν (Ἑλλήσποντος | Λέων [IIA4a: 21]): 26,25 (A 119); 206,27 (B 119: -νοῦ); 506,5 (D 143); 804,17 (E 144); 840,29 (F 150: -νοῦ). — πόλεως Π. (Παῦλος [IIA5: 4]): 526,1 (D^m 58)

τοῦ Πολεμωνίου (Πόντος Πολεμωνιακός | Κωνσταντῖνος [IIA4a: 26]): 512,3 (D 217); 810,5 (E 216); 844,24 (F 205)

Πολυβώτου ([*nomen inc.*] Φρυγία Σαλουτ. | Γρηγόριος [IIA4b: 4]): 516,15 (D 280: τοῦ θρόνου πόλεως -βότου); 814,11 (E 279); 848,21 (F 257: πόλεως -βωτοῦ)

Πομπηίουπόλεως (Παφλαγονία | Μαυριανός [IIA4a: 1]): 22,7 (A 44); 200,5 (B 28); 498,26 (D 61); 798,19 (E 60); 834,20 (F 55)

Πόντου: *uide* Ἡρακλείας Π.

- Πορθμοῦ (Ἑλλάς/Ἀχαΐα | Λέων [IIA4a: 22]): 216,25 (B 253); 510,5 (D 196); 808,11 (E 195); 844,3 (F 184)
- Πορφυρεῶν (*Phoenicia*): 536,15 (τῆς πόλεως Π.). — Πορφυρεῶνος (Παῦλος [IIB: 7]): 536,18. — *cf.* Κάστρα
- Πραϊνέτου (Βιθυνία | Ἰωάννης [IIA4a: 23]): 818,21 (E 343); 852,17 (F 302). — *cf. sub B* τοῦ ἁγίου Γεωργίου Πριέτου
- Πρακάνων (Ἰσαυρία | Μάνζων [IIA4a]): 36,11 (A 243); 214,29 (B 227); 390,13 (*cf.* 14–15 εἰς τὴν κατ' ἐμὲ ... πόλιν, *insuper* 22); 518,25 (D 311: Διοκαισαρείας, *fort.* <ἦτοι Π.>); 816,16 (E 310: Διοκαισαρείας <ἦτοι Π.>); 852,5 (F 290)
- Διοκαισαρείας (Σούκενσος [IIB]): 736,30
- Πριέτου: *uide sub B* τοῦ ἁγίου Γεωργίου Π.
- Πρίνης (Ἀσία | Ἰγνάτιος [IIA4a]): 24,4 (A 69); 202,13 (B 52); 502,6 (D 92); 800,21 (E 92)
- Προικονήσου ([*lat. Proc-*] Ἑλλησποντος | Νικήτας [IIA4a: 10]): 22,16 (A 53); 202,6 (B 45); 500,9 (D 70); 798,28 (E 69); 834,28 (F 63)
- Προμισ(σ)οῦ (Φρυγία Σαλουτ. | Χριστοφόρος [IIA4a: 3]): 34,11 (A 217); 214,6 (B 204); 516,10 (D 275); 814,6 (E 274)
- Προύσης (Βιθυνία α' | Θεόδωρος [IIA4a: 17]): 508,15 (D 179); 806,23 (E 178); 842,15 (F 167)
- Προυσιάδος (Ὀνωριάς | Θεόφιλος [IIA4a: 3]): 30,12 (A 163); 210,21 (B 159); 510,24 (D 214); 810,1 (E 212); 844,20 (F 201). — Π. (Βάρδας [IIA5]): 530,2 (D^m 110)
- <Πρυμνησ(σ)οῦ>: *uide* Προμισ(σ)οῦ
- Πρωτιλέου: *uide sub B* τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κάστρου Π.
- Ῥαιδεστοῦ (Εὐρώπη | Ἰωάννης [IIA4a: 24]): 24,29 (A 94); 204,28 (B 91); 504,5 (D 117); 802,20 (E 118); 838,23 (F 116)
- τοῦ Ῥηγίου (*Calabria* | Κωνσταντῖνος [IIA4a: 27]): 20,15 (A 25); 202,24 (B 61b); 496,12 (D 43); 798,1 (E 42); 832,28 (F 35)
- <Ῥήσαφα>: *uide* Ῥαφαῖ
- Ῥόδου (Νῆσοι Κυκλάδες | Λέων [IIA4a: 23]): 62,2. 15; 64,8. 16. 24; 110,16; 232,9 (τῆς Ῥ.); 278,12 (C 25); 348,10; 494,14 (D 32); 796,20 (E 32); 832,23 (F 30)
- Ῥούδων: *uide sub B* τῆς ἁγίας Θεοτόκου Ῥ.
- (τοῦ) Ῥυζέου (Πόντος Πολεμωνιακός | Νικήτας [IIA4a: 11]): 30,17 (A 168); 210,25 (B 163); 512,2 (D 216); 810,4 (E 215: *restit.*); 844,25 (F 206)
- Ῥώμη:** 12,12; 82,18; 84,11; 92,8; 172,11. 16; 316,5. 8; 338,5; 404,3 (ἐν Ῥ. τῇ μεγίστῃ); 442,4; *cetera uide infra*. — ἡ ἐκκλησία Ῥώμης: 188,25
- Ῥώμης (Ἀδριανός [IIA2a], *nisi alium papam [presb. 88,9] indicauimus*): 12,8; 46,24; 88,9 (Ῥουφῖνος [IIB]); 92,8. 22; 118,2; 172,4; 190,18. 22; 232,18; 252,27 (Ἀγάθων [IIB]); 268,15; 430,4 (Γρηγόριος [IIB: 2]); 642,5 (Ὀνώριος [IIB], *item* 24)
- τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης (Ἀδριανός [IIA2a] *praeter* 100,6): 5,2 (*senioris R.*); 18,14; 48,13–14; 50,15; 100,6 (Λέων [IIB: 3]); 112,13; 116,16–17. 20; 172,25; 174,5; 186,17. 19. 25; 188,13. 20; 190,26; 192,5. 9. 19. 24. 28; 194,4. 13. 22. 27; 196,2. 6. 10. 16. 19. 23. 27. 31–198,1. 5. 9. 14. 18. 23–24; 200,1–2. 6. 14–15; 210,10. 16; 218,23; 222,13; 232,4. 15–16. 21–22; 242,18; 244,6; 268,9; 280,4; 282,13; 316,4; 338,4; 348,15; 400,25; 488,5. 10–11; 532,13; 562,16; 596,10. 15. 25; 600,13; 794,13; 828,19–20. 22; 926,2; 932,2; 946,23
- (τῆς) νέας Ῥώμης: *uide* Κωνσταντινούπολις

- τῆς κατὰ Ῥώμην ἀγιωτάτης ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου ἀποστόλου Πέτρου (*respic.* Πέτρος [IIA2b: 1]): 18, 10–11; 112, 9–10; 222, 9–10; 282, 9–10; 532, 9–10; 596, 13–14 (τῆς ἀγιωτ. ἔ. τοῦ ἀγ. καὶ πανευφήμου ἀ. Π.); 600, 9–10; 794, 9–10; 828, 18–19
- ὁ ναὸς τοῦ σωτῆρος ἐν Ῥώμῃ (*quem aedificauit Const. I. imp.*): 338, 5 (*cf.* 6)
- τῆς (κατὰ Ῥώμην εὐαγοῦς) μονῆς τοῦ ἀγίου Σάβα (Πέτρος [IIA2b: 2]): 18, 12–13; 112, 11–12; 171, 15 (*monasterii sancti Sabae*); 222, 11–12; 282, 11–12; 488, 9 (*om.* τῆς); 532, 11–12; 596, 14; 600, 11–12; 794, 11–12; 828, 21 (ἡγ. τοῦ ἀγ. πατρὸς ἡμῶν Σ.)
- ἐν Ῥώμῃ μοναστήριον (*sc.* τοῦ ἀγίου Ἀναστασίου, *ad Aquas Saluias*): 316, 5 (*cf.* 4)
- Ῥωμαῖοι: 82, 22 (οἱ Ῥ. καὶ οἱ Ἑλλάδος); 186, 21–22 (Παῦλος ... Ῥωμαίοις γράφων); 488, 1 (τῶν Ῥ., *qui sunt* Πέτρος [IIA2b: 1] *et* Πέτρος [IIA2b: 2]); 566, 5–6 (ἀπὸ ... τῆς τῶν Περσῶν χώρας ... εἰς τὴν Ῥ.); *cf.* 30, 1 *app. crit.* (*respic.* Μεθόδιος [IIB: 1]); 42, 1 (βασίλεις [Ῥωμαίων, *interpol.*]; *lat.* *imp. Romanorum*). — ἡ Ῥωμαίων ἐκκλησία: 82, 18; 608, 2–3 (τὸν ... τῆς Ῥ. πάπαν, *sc.* *Stephanum II.*). — *respic. lingua latina*: 118, 2 (γρᾶμμάτων Ῥ. [*cf.* 119, 1–2 *litterarum latinarum*]); 174, 6 (ἐκ τῆς τῶν Ῥ. διαλέκτου [*lat.* *Latinoorum*]); 582, 9–10 (πρὸς Ῥωμαίων); *cf.* 498, 27 (Ῥωμαῖα, *sc.* *subscripsit ep. Dalmatiae* [D 62; *lat.* *latine*]; *item* 500, 12 [D 72] *et* 17 [D 77]). — *cf.* *Latini*
- ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία: 178, 9 (καθολικὴ καὶ ἀποστολική); 184, 19–20; 186, 7 (τῆς ἀγίας ἡμῶν Ῥ. ἔ. *archipresb.*, *sc.* Πέτρος [IIA2b: 1])
- ἡ Ῥωμαϊκὴ πολιτεία: 42, 17 (ἡμῶν); 48, 11 (βλῆς); *cf.* 594, 11 (ἐν τῇ γῇ ταύτῃ [*in narratione Ioh. Sync.*; *uide etiam app. font. ad* 590, 23–594, 23])
- *Romanus*: 1, 30 (*sedis R.*); 4, 6 (*Hadriani papae R.*); 123, 25 (*Silvester ep. ciuitatis R.*); 125, 4–5 (*per totum orbem R.*; *cf. gr.*); 171, 1–2 (*Karolus ... patricius Romanorum*). — *Romana ecclesia*: 1, 15–16; 121, 16. 26; 161, 20–163, 1. 2–3; 165, 7. 13; 167, 12. 18; 181, 19 *app. crit.* (*in archiuo R. ... ecclesiae*)
- ὁ ἀποστολικὸς θρόνος / *apostolica sedes uel sim.*: 1, 30 (*sedis Romanae*; *cf.* 2, 1 *principalis*, 2 *pontificum*, 28 *uestram*); 2, 30; 6, 8–9 (*in loco et sede sancti ... Petri*); 123, 4–5 (*summae sedi*). 11–13; 127, 6–7 (*cf.* 126, 19–20); 163, 5. 14; 165, 20 (*cuius, sc. Petri, sedes*; *cf.* 167, 2 *primam*, 14 *ecclesiae nostrae*); 174, 17–18; 182, 11–12; 184, 6 (οὗ, *sc. Petri*, ὁ θ.). 10; 252, 31–254, 1 (τὸν ἀ. θ. τοῦ κορυφαίου); 932, 22–23 (Πέτρου ... τὴν καθέδραν). — τῆς ἀ. καθέδρας (Πέτρος [IIA2b: 1], Πέτρος [IIA2b: 2]): 18, 13; 92, 7–8. 26; 112, 12; 188, 11–12; 222, 12; 282, 12; 532, 12; 600, 12; 794, 12. — *sacra bibliotheca (sc. apostolica)*: 1, 17

Ῥωσόπολις (τῆς Κιλικίας): 404, 12. 15

Σαγαλασσοῦ (Πισιδία | Θεοδόσιος [IIA4a: 3]): 34, 24 (A 230: -λλάου); 214, 22 (B 220:

-λλάου); 518, 1 (D 287: *restit.*); 814, 18 (E 286: Ἀγαλ-)

Σαλδάλων: *uide sub B* τῆς ἀγίας Θεοτόκου Σ.

τῆς ἀγίας Σαλονηντιανῆς ἐκκλησίας (*Dalmatia* | Ἰωάννης [IIA4a: 25]): 498, 27 (D 62: *restit.*);

798, 20 (E 61: τῆς ἀγ. Σαλονηντίας); 838, 14 (F 107: -λουντ-)

Σάλων (Λυδία | Στέφανος [IIA4a: 6]): 28, 5 (A 129 [*sic recte*]); 208, 7 (B 127); 506, 16 (D 154);

804, 27 (E 154)

Σαμάρεια (VT): 366, 16; 438, 20

— Σαμαρεῖται (*secta Iudaeorum*): 534, 4; 536, 14; 540, 12. 15 (ὀνομάσαι αὐτοὺς, *sc. qui imagines subuertunt*, Σ. [*cf.* 548, 4–6]). 17; 544, 19; 548, 4; 556, 10; 590, 15

— Σαμαρεῖτις (γυνή, NT): 668, 32

- Σαμοσατεύς (*Syria* | Παῦλος [*IB*: 6]): 238,14
 τῆς Σάμου (Νῆσοι Κυκλάδες | Ἡράκλειος [*IIA4a*: 2]): 818,20 (E 342); 850,13 (F 273)
 <Σανδίδων>: *uide* Ἀνδίδων
 Σαρακηνοί / Ἀγαρηνοί: 14,29 (τὸ ἔθνος τῶν Ἀ.); 410,26–27 (ταξάτοι τῶν Ἀ.). 28 (τις τῶν Ἀ.); 412,3 (ὁ Σ.); 592,8; 593,14 *app. crit.* (regem Saracenorum); 596,2; *cf.* 244,11–12 (τῶν ... ἐχθρῶν τῆς ἐκκλησίας; *cf.* 248,11 τοῦ σταυροῦ); 252,21 (τῶν κρατούντων καὶ κυριευόντων αὐτῶν, *sc. in partibus orientis*; *cf.* 24–25). — *respic. eorum (impia) religio*: 456,31; 534,4; 784,16 (ἐξ ... Ἀ. καὶ ἄλλων ἀπίστων); 894,30–31 (ἀθέων καὶ ἀμυήτων ἀνθρώπων, ... Ἀ.); *cf.* 782,4–5 (Μανσοῦρ τῷ ... σαρακηνόφρονι)
 — *cf.* Ἀραβία
 Σαρδανίας ([*lat.* -din-] Ἐπιφάνιος [*IIA4b*]; *cf.* Θωμᾶς [*IIA4a*: 2]): 18,28 (A 9: *restit.*); 70,11; 86,1. 9; 172,9–10; 194,11 (B 11); 226,22; 230,11; 274,10 (C 12); 398,1; 490,25 (D 14); 548,7–8; 796,2 (E 14); 832,4 (F 15); 878,2–3 (τῆς Σαρδῶν νήσου)
 Σάρδεων (Λυδία | Εὐθύμιος [*IIA4a*]): 18,23 (A 5: -δης); 56,3 (-δης); 60,24 (-δης); 96,27; 192,8 (B 6); 272,1 (C 6); 338,15 (-δης); 340,9 (-δης); 482,2; 490,11 (D 8); 554,10; 794,24 (E 7); 830,19 (F 7)
 Σάρδης: *uide supra*
 Σαρδική (*Dacia*): 90,9 (*respic. synodus a. 342*)
 τῆς Σαρδῶν νήσου: *uide* Σαρδανίας
 Σασίμων (Καππαδοκία β' | Κωνσταντῖνος [*IIA4a*: 28]): 30,7 (A 158); 210,15 (B 157); 510,18 (D 208); 808,22 *app. crit.* (E <206^a>); 844,11 (F 192)
 (ἐκ τῆς) Σεβαστείας (*Armenia* | Εὐστάθιος [*IB*: 3]): 76,2–3; 230,13
 Σεβαστῆς (Φρυγία Πακατ. α' | Λέων [*IIA4a*: 24]): 218,1 (B 256); 514,21 (D 262: -τείας); 812,20 (E 261)
 Σεβαστουπόλεως (Ἀβασγία? | Κωνσταντῖνος [*IIA4b*: 3 = *IIA4a*: 29]): 500,4 (D 66: τοῦ θρόνου Σ.); 798,24 (E 65); 834,29 (F 64)
 Σελεύκεια (*Isauria*): 76,14–15 (*respic. synodus a. 359*); 588,13 (*respic. sacrum Theclae*). — Σελευκείας (Ἰσαυρία | Θεόδωρος [*IIA4a*: 18]): 20,11 (A 21); 198,8 (B 23); 278,16 (C 29); 390,21; 496,6 (D 40); 796,27 (E 39); 832,26 (F 33)
 Σελευκείας (Πισιδία | Πέτρος [*IIA4a*: 5]): 36,4 (A 236); 518,3 (D 289); 814,20 (E 288)
 τοῦ Σερμίου (*Pannonia* | Φωτεινός [*IB*: 1]): 90,5
 Σετῶν (Λυδία | Ἰωάννης [*IIA4a*: 26]): 28,8 (A 132); 208,11 (B 131); 506,20 (D 158; *cf. p.* 972); 806,4 (E 159); 840,17 (F 138)
 Σιβίλλων: *uide* Σιβύλων
 Σιβλίας (Φρυγία Πακατ. α' | Ἰωάννης [*IIA4a*: 27]): 214,20 (B 218); 514,19 (D 260: *restit.*); 812,18 (E 259: *restit.*); 848,8 (F 244: Σούβλιος)
 Σιβύλων ([*nomen inc.*] Ἰσαυρία | Λέων [*IIA4a*: 25]): 36,10 (A 242: -βίλλ-); 216,8 (B 236: -βίλλ-); 520,8 (D 319); 816,24 (E 318); 852,9 (F 294)
 τῆς μητροπόλεως Σίδης (Παμφυλία α' | Λέων [*IIA4b*: 1]): 194,21 (B 12); 274,23 (C 13); 796,1 (E 13); 830,30 (F 12: τοῦ θρόνου τῆς μ. Σ.); *cf.* 490,22 *app. crit.* (D 13)
 Σιδύμων (Λυκία | Νικόδημος [*IIA4a*: 2]): 30,25 (A 176); 212,1 (B 169); 512,15 (D 229); 810,17 (E 228); 846,7 (F 216)
 Σιδών (*Phoenicia*): 318,11 (Τύρου καὶ Σ.). — *respic. synodus a. 511/2*: 100,12. 14 (= 568,9. 11); 102,25

Σικελία / Sicilia: 7,4; 316,7

- Σικελίας (Ἐπίσκοποι [IIA4a], Στέφανος [IIA4a: 10]): 84,32; 92,25; 226,1. 21; 494,25 (D 37: *pro* Συρακούσης); 796,24 *app. crit.* (E <36^a). — Σ. τῆς νήσου (Ἐπίσκοποι [IIA4a]): 38,2; 342,14; 963,1–2 (τῆς Σικελῶν ν.). — Siciliae (Θεόδωρος [IIB: 10]): 7,5
- οἱ Σικελοί (sc. Θεόδωρος [IIA4a: 10] *et* Ἐπιφάνιος [IIA4b]): 172,7–8. — τῆς Σικελῶν ἐπαρχίας (Θεόδωρος [IIB: 10]): 172,15–16
- Κατάνης τῆς Σικελῶν ἐπαρχίας (Θεόδωρος [IIA4a: 10]; Ἐπιφάνιος [IIA4b]): 70,7. 10–11; 490,24–25 (D 14); 878,2. — Κ. τῆς Σικ. νήσου (Ἐπιφάνιος [IIA4b]): 832,3–4 (F 15)
- Leontinae Siciliae insulae (Κωνσταντῖνος [IIA4a: 22]): 6,26–27
- Συρακουσῶν τῆς Σικελίας (Θεόδωρος [IIB: 4]): 854,21 *app. crit.*
- Ταυριανῆς τῆς Σικελῶν νήσου (Θεόδωρος [IIA4a: 20]): 820,9

Σικέων (*Galatia* | Θεόδωρος [IIB: 7]): 428,7 (*uide app. crit.*; cf. 10–11 ἐν τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ). — *memorantur oratoria* πλῆσιον τοῦ χωρίου: 428,12–13 (τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ). 20–21 (τοῦ ἁγίου μάρτυρος Χριστοφόρου). — cf. *sub B* τοῦ Συκέως τῆς Σικουνδῶν: *uide sub B* τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τῆς Σ.

Σιλάνδου (Λυδία | Στέφανος [IIA4a: 7]): 28,7 (A 131); 208,9 (B 129: -δοῦ); 506,17 (D 155); 806,2 (E 157); 840,14 (F 135)

Σινᾶ (ὄρος, *Aegyptus*): 330,21–22 (cf. 332,1. 12); 588,10

Σινώπης (Ἐλενόποντος | Γρηγόριος [IIA4a: 11]): 30,5 (A 156); 210,6 (B 156); 510,14 (D 205); 808,20 (E 204)

Σιών (*VT*; *inde usu translato*): 284,1. 4 (ἀληθῆς Σ., sc. *ecclesia catholica*); 352,16–17 (*de Hierusalem ciuitate Christi*); 616,20; 828,6; 868,4 (νέα Σ., sc. *Constantinopolis*)

Σιών (Ἀσία | Θεόγνιος [IIA4b]; cf. Φίλιππος [IIA4a: 2]): 24,27 (A 92); 204,27 (B 90); 502,18 (D 104); 802,7 (E 105); 836,25 (F 89)

Σκόπελος (*mons Ciliciae*): 586,18 (*respic.* Θεοδόσιος [IIB: 5])

(τοῦ) Σκοπέλου (Αἰμίμοντος | Ρουβίμ [IIA4a]): 216,21 (B 249); 518,15 (D 301); 816,6 (E 300); 852,2 (F 287)

Σκυθόπολις (*Palaestina*): 426,14. — Σκυθοπόλεως (Ἀκάκιος [IIB: 2]): 296,20; 678,14

Σμύρνης (Ἀσία | Ἀντώνιος [IIA4b], Γρηγόριος [IIA4b: 5]): 22,8 (A 45); 200,19 (B 32: τῆς ἐπισκοπῆς Σ.); 496,10 (D 42: τοῦ θρόνου Σ.); 796,29 (E 41); 834,22 (F 57: τοῦ θρόνου Σ.)

τὰ μέρη Σοκχοῦς τοῦ κτήματος (*prope Hierusalem*): 588,5–6

Σόλων (Κύπρος | Εὐστάθιος [IIA4a: 6]): 26,18 (A 112); 206,19 (B 111); 504,17 (D 129); 804,3 (E 130); 838,17 (F 110)

Σορῶν: *uide* Σωρῶν

Σούβλιος: *uide* Σιβλίας

Σουβρίτων (Κρήτη | Θεόδωρος [IIA4a: 19]): 384,1; 508,21 (D 185); 806,29 (E 184); 842,26 (F 178)

Σουγδάων (Ζηκχία | Στέφανος [IIA4a: 8]): 22,21 (A 58); 202,16 (B 55); 496,8 (D 41: πόλεως Σ.); 796,28 (E 40); 834,1 (F 37)

Σπανία: 82,3 (τοῖς, sc. *episcopis*, ἐν Σ.). — cf. *Hesperia pars*

Σταδίας (Καρία | Σταυράκιος [IIA4a: 2]): 32,18 (A 196); 212,20 (B 188); 514,5 (D 246); 812,4 (E 245); 846,23 (F 232: Σ. τῆς Κνίδου)

τῆς Σταυρουπολιτῶν μητροπόλεως (Καρία | Θεοφύλακτος [IIA4b: 3]): 20,5 (A 15); 278,17–18 (C 30); 832,13–14 (F 22: τοῦ θρόνου Σταυρουπόλεως ἦτοι Καρίας). — *uide etiam* Καρίας

- <Στεκτορίου>: *uide* Ἐκτορίου
 Στρατονικείας (Καρία | Γρηγόριος [IIA4a: 12]): 32,19 (A 197); 212,21 (B 189); 514,6 (D 247);
 812,5 (E 246); 846,24 (F 233)
 Στρατονικείας (Λυδία | Μιχαήλ [IIA4a: 6]): 208,14 (B 134); 506,23 (D 161); 806,7 (E 162)
 Συκέων: *uide* Σικέων
 Συκῆς (Ἰσαυρία | Σισίνιος [IIA4a: 6]): 36,14 (A 246); 216,3 (B 231); 520,6 (D 317); 816,22
 (E 316)
 (τοῦ) Συλαίου (Παμφυλία β' | Βασίλειος [IIA4a: 11]): 20,12 (A 22); 198,17 (B 25); 278,8
 (C 21); 494,22 (D 36: πόλεως τοῦ Σ.); 796,24 (E 36); 832,25 (F 32)
 Συμβόλων: *uide sub B* τῆς ἁγίας Θεοτόκου Σ.
 Συνάδων (Φρυγία Σαλουτ. | Μιχαήλ [IIA4a: 7]): 20,7 (A 17); 196,18 (B 18); 278,9 (C 22);
 492,24 (D 25); 580,6; 796,13 (E 25); 832,16 (F 24). — Σ. (Ἰωάννης [IIB: 14]): 442,7;
 450,17 (τῆς Συναδέων μητρ.)
 Συνάου (Φρυγία Πακατ. β' | Στέφανος [IIA4a: 9]): 520,20 (D 330); 818,2 (E 324); 852,12
 (F 297)
 Συρακούσης (*Sicilia* | Γαλάτων [IIA4b]; cf. Στέφανος [IIA4a: 10]): 22,4–5 (A 42); 202,22
 (B 61a: *suppl.*); 494,25 (D 37: Σικελίας [*pro* Σ.]); 796,24 *app. crit.* (E <36^a); 834,4–5
 (F 40). — Συρακουσῶν τῆς Σικελίας (Θεόδωρος [IIB: 4]): 854,21 *app. crit.* — παροιμία
 Συρακουσίων: 30,1 *app. crit.*
 Syraptis (mons *Etruriae*, sc. *Soracte*): 123,25–125,1. 9
 Συρία: 250,19–20 (ἐκκλησίαις ... ταῖς κατ' Αἴγυπτον καὶ Σ.); 410,25; 582,23; 592,8; 596,1. —
 Σύρος (Νεεμάν [IIB]): 936,27
 Σωζοπόλεως (Αἰμίμοντος | Εὐφήμεος [IIA4a]): 216,16 (B 244); 518,10 (D 296); 816,1 (E 295);
 850,23 (F 283)
 Σωζόπολις τῆς Πισιδίας: 476,7. — Σωζοπόλεως (Πισιδία | Λέων [IIA4b: 2]): 36,5 (A 237);
 214,25 (B 223)
 Σωμανῆτις (*mulier*, VT): 364,4
 <Soracte>: *uide* Syraptis
 Σωρῶν (Παφλαγονία | Θεοφάνης [IIA4a: 5]): 30,11 (A 162: Σορ-); 206,10 (B 102: Σορ-); 510,
 22 (D 212); 808,26 (E 210); 844,15 (F 196)
 Ταβάλων (Λυδία | Ἰωάννης [IIA4a: 28]): 28,6 (A 130); 208,8 (B 128: -λλ-); 506,15 (D 153);
 804,28 (E 155); 840,19 (F 140)
 Ταβῶν (Καρία | Βασίλειος [IIA4a: 12]): 32,10 (A 188); 212,13 (B 181); 512,24 (D 238); 810,26
 (E 237); 846,15 (F 224)
 Ταυριανῆς (*Calabria* | Θεόδωρος [IIA4a: 20]): 20,23 (A 33); 202,5 (B 44); 498,11 (D 52); 798,
 10 (E 51); 820,9; 834,10 (F 45: *restit.*)
 Ταυρομενίου ([*lat.* -niae] *Sicilia* | Ἰωάννης [IIA4a: 29]): 20,18 (A 28: -νίας); 200,13 (B 31:
 -νίας); 276,21 (C 18); 316,6; 496,21 (D 46); 798,4 (E 45); 834,3 (F 39)
 <Τεμένου θηρῶν>: *uide* Τιμενουθηρῶν
 <Τέμνου>: *uide* Τύμνων
 Τέου (Ἀσία | Θεοφύλακτος [IIA4b: 4]): 24,28 (A 93)
 Τζουρουλοῦ (Εὐρώπη | Σισίνιος [IIA4a: 7]): 26,4 (A 98); 504,10 (D 122); 802,25 (E 123); 840,
 1 (F 123)
 †Τημπ: *uide sub B* τῆς ἁγίας Θεοτόκου †Τημπ

- τῆς Τήνου (Νῆσοι Κυκλάδες | Εὐστάθιος [IIA4a: 7]): 520,13 (D 323); 818,4 (E 326); 850,16 (F 276)
- Τιβεριάς (*Palaestina*): 592,11
- Τιβεριουπόλεως (Φρυγία Πακατ. β' | Μιχαήλ [IIA4a: 8]): 216,10 (B 238); 520,15 (D 325); 816,27 *app. crit.* (E <321^a>)
- Τιμενουθηρῶν (Φρυγία Πακατ. α' | Γρηγόριος [IIA4a: 13]): 34,3 (A 209); 212,29 (B 197); 514,14 (D 255); 812,13 (E 254); 848,11 (F 247)
- τῆς Τίου (Ὀνωριάς | Μιχαήλ [IIA4a: 9]; Σάβας [IIA4b]): 212,11 (B 179: *om.* τῆς); 818,16 (E 338); 844,21 (F 202). — μονῆς τοῦ κάστρου τῆς Τ. (Νικήτας [IIA5: 4]): 528,16 (D^m 98)
- Τιτυασοῦ (Πισιδία | Πέτρος [IIA4a: 6]): 36,2 (A 234: *restit.*, *cf. etiam p.* 971); 516,22 (D 286: Τοτια-); 814,17 (E 285: Τοτια-)
- Τλῶν (Λυκία | Κωνσταντῖνος [IIA4a: 30]): 32,4 (A 182); 212,7 (B 175); 512,17 (D 231); 810,19 (E 230); 846,3 (F 212: πόλεως Τ.)
- Τοτιασοῦ: *uide* Τιτυασοῦ
- Τραινουπόλεως (Ροδόπη | Γρηγόριος [IIA4b: 6]): 494,11–12 (D 31: τοῦ θρόνου Τ. τῆς Θρακῶν χώρας); 796,19 (E 31). — *cf.* Τρανουπόλεως
- Τρακούλων (Λυδία | Λέων [IIA4a: 26]): 28,4 (A 128 [*sic recte*]); 208,6 (B 126); 506,13 (D 151); 804,26 (E 153); 840,26 (F 147)
- Τράλλης (<Τράλλεων>, Ἀσία | Θεοφύλακτος [IIA4a: 7]): 24,2 (A 67); 204,4 (B 68); 502,3 (D 89); 800,19 (E 90); 836,20 (F 84)
- Τράλλης (Λυδία | Μιχαήλ [IIA4a: 10]): 28,11 (A 135); 208,16 (B 136); 506,25 (D 163: *restit.*; *lat.* Stallae); 818,13 (E 335: -λλων); 840,24 (F 145: -λων)
- Τρανουπόλεως (Φρυγία Πακατ. α' | Λέων [IIA4a: 27], Φίλιππος [IIA4a: 3]): 34,4 (A 210); 212,30 (B 198); 514,15 (D 256); 812,14 (E 255); 848,4 (F 240). — *cf.* Τραινουπόλεως
- Τραπεζοῦντος: *uide* τοῦ Φάσιδος (ἦτοι Τ.)
- Τραπεζουπόλεως (Φρυγία Πακατ. α' | Ζαχαρίας [IIA4a: 3]): 216,2 (B 230); 514,20 (D 261); 812,19 (E 260); 848,2 (F 238)
- Τρεοκάλεως (*Sicilia* | Ἰωάννης [IIA4a: 30]): 20,28 (A 38); 498,10 (D 51); 798,9 (E 50); 834,16 (F 51)
- Τριμιθούντων (Κύπρος | Γεώργιος [IIA4a: 14]): 26,20 (A 114); 206,21 (B 113); 504,19 (D 131); 804,5 (E 132); 838,20 (F 113)
- Τριμιταρία: *uide* Λαοδικεία
- Τριπόλεως (Λυδία | Ἀναστάσιος [IIA4a: 5]): 28,3 (A 127 [*sic recte*]); 208,5 (B 125); 506,14 (D 152); 804,25 (E 152); 840,22 (F 143)
- Τροιζήνης ([*lat.* Try-] Ἑλλάς/Ἀχαΐα | Ἀντώνιος [IIA4a]): 206,14 (B 106); 510,2 (D 193: *restit.*); 808,8 (E 192: *restit.*); 844,2 (F 183)
- <Τροκάλεως>: *uide* Τρεοκάλεως
- Τροπαίων (*Calabria* | Θεόδωρος [IIA4a: 21]): 22,2 (A 40); 202,15 (B 54); 498,23 (D 58); 798,16 (E 57); 834,17 (F 52)
- Τρωάδος (Ἑλλησποντος | Λέων [IIA4a: 28]): 28,1 (A 125); 208,3 (B 123); 506,10 (D 148); 804,22 (E 149)
- Τρωκνάδων (Γαλατία β' | Λέων [IIA4a: 29]): 30,19 (A 170); 210,27 (B 165); 512,7 (D 221); 810,9 (E 220); 844,27 (F 208)

Τύανα (*Cappadocia*): 76,21 (*respic. synodus a. 367*). — τῆς μητροπόλεως Τυάνων (Καππαδοκία β' | Νικόλαος [*IIA4b: 2*]): 20,2 (A 12); 194,25–26 (B 13: τῆς Τυανέων μ.); 274,29 (C 14); 492,6 (D 16: τοῦ θρόνου Τ.); 796,4 (E 16: *om.* τῆς μ.)

Τυμβριάδων (Πισιδία | Ἰωάννης [*IIA4a: 31*]): 818,18 (E 340); 850,5 (F 265)

Τύμων (Ἀσία | Θεόφιλος [*IIA4a: 4*]): 24,16 (A 81); 502,22 (D 108: -νου); 802,11 (E 109)

Τύρος (*Phoenicia*): 318,11 (Τ. καὶ Σιδῶνος)

Ὑδένδρων: *uide sub B* τοῦ ἁγίου Πέτρου Ὑ.

Ὑλαρύμων (Καρία | Ἀνθιμος [*IIA4a: 2*]): 32,20 (A 198)

Ὑνιάνδου: *uide* Οἰνιάνδου

Ὑπέπων (Ἀσία | Θεοφύλακτος [*IIA4a: 8*]): 24,12 (A 77); 204,14 (B 77); 502,2 (D 88); 800,17 (E 88); 836,28 (F 92)

Ὑρκανίδος (Λυδία | Εὐστάθιος [*IIA4a: 8*]): 28,14 (A 138: Ὀρκάνης); 208,19 (B 139: Ὀρκάνης); 508,2 (D 166: -νῆς); 806,10 (E 165: -νῆς); 840,27 (F 148)

τῆς Φαράν (*Aegyptus, Sinai* | Θεόδωρος [*IIB: 5*]; *lat.* Pharanitanus): 262,20; 642,23. — *cf. sub B* (λαύρα) Φαράν

Φασήλιδος (Λυκία | Ἰωάννης [*IIA4b: 6*]): 32,7 (A 185); 212,10 (B 178); 512,8 (D 222: τοῦ θρόνου Φ.); 810,10 (E 221); 846,8 (F 217)

τοῦ Φάσιδος (ἦτοι Τραπεζοῦντος, Λαζική | Χριστοφόρος [*IIA4a: 4*]): 20,10 (A 20); 198,4 (B 22); 278,22 (C 34: *om.* τοῦ); 494,16 (D 33: τοῦ Φ. ἦτοι Τ.); 796,21 (E 33: <τοῦ> Φ.); 832,22 (F 29: Τ. *tantum*)

Φιλαδελφείας (Ἰσαυρία | Στέφανος [*IIA4a: 11*]): 216,7 (B 235); 520,9 (D 320); 816,25 (E 319); 852,10 (F 295)

Φιλαδελφείας (Λυδία | Λύκαστος [*IIA4a: 2*]): 28,10 (A 134); 208,15 (B 135); 506,24 (D 162); 818,12 (E 334); 840,13 (F 134)

τοῦ Φιλομηλίου (Πισιδία | Σισίνιος [*IIA4a: 8*]): 34,22 (A 228); 214,19 (B 217: *om.* τοῦ); 516,17 (D 281); 814,12 (E 280); 850,4 (F 264: πόλεως τοῦ Φ.)

Φόγλων (Παμφυλία β' | Νικηφόρος [*IIA4a: 7*]): 36,8 (A 240); 214,27 (B 225: *restit.*; *lat.* Flog-); 518,4 (D 290); 814,21 (E 289: *restit.*); 850,7 (F 267)

Φοίνικος (Κρήτη | Λέων [*IIA4a: 30*]): 508,22 (D 186); 808,1 (E 185); 842,23 (F 175: τοῦ Φ. [*restit.*; *cf. lat.*])

Franci: 171,1 (Karolus rex F.)

Φρυγία (*sc.* Πακατιανή)

— Ἱεραπόλεως τῆς Φρυγῶν ἐπαρχίας (Νικόλαος [*IIA4a: 1*]): 494,20 (D 35); 796,23 (E 35)

— Λαοδικείας τῆς Φρυγῶν ἐπαρχίας (Εὐστάθιος [*IIA4a: 5*]): 492,22 (D 24); 796,12 (E 24)

Φυτείας (Φρυγία Σαλουτ. | Νικόλαος [*IIA4a: 4*]): 34,12 (A 218); 214,7 (B 205); 516,7 (D 272); 814,3 (E 271); 848,24 (F 259)

Φωκ(ε)ίας (Ἀσία | Λέων [*IIA4a: 31*]): 24,24 (A 89); 204,24 (B 87); 372,21; 384,14; 420,24; 504,4 (D 116); 572,17 (*cf.* 18 ἐν ... τῇ πόλει ἐν ᾗ κατοικῶ); 802,19 (E 117); 836,30 (F 94)

Φωτεινοῦ: *uide sub B* τῆς ἁγίας Θεοτόκου Φ.

Χαιρετόπων (Φρυγία Πακατ. α' | Μιχαήλ [*IIA4a: 11*]): 32,25 (A 203); 212,23 (B 191); 514,8 (D 249); 812,7 (E 248); 848,10 (F 246)

Χαλκηδών (*Bithynia*)

- Χαλκηδόνος (Βιθυνία | Σταυράκιος [*IIA4a: 3*]): 18,25 (A 7); 64,26; 192,27 (B 9); 272,23 (C 10); 490,19 (D 12); 794,29 (E 12); 830,27 (F 11). — Χ. (Μάρτις [*IIB: 2*]): 730,20
- *respic. concilium* ἐν Χαλκηδόνι (Καλχ-) *a. 451 habitum* (ἡ ἁγία τετάρτη σύνοδος): 86,23; 98,20; 100,2. 3–4 (ἐν τῇ Χαλκηδονέων πόλει). 19 (= 568,16); 102,5–6. 26. 30; 104,2. 7–8. 32; 106,1–2; 226,22; 228,2. 23–24; 230,8–9; 238,29; 260,26 (*cf.* 32; 262,8–9); 640,20; 642,1–2; 710,24–25; 824,15–16; 904,21–22; 920,11; 942,6–7
- τὸ τοῦ θεοῦ τέμενος (*si re uera de templo Euphemiae Chalcedonensi agitur*): 304,6 (*cf.* 7. 17 [= 724,9])

Χαλκίδος (Εὐρώπη | Σισίνιος [*IIA4a: 9*]): 26,8 (A 102; *lat.* Ch. Thracae); 206,6 (B 98); 504,13 (D 125); 802,28 (E 126); 838,29 (F 122)

Χανάν (VT): 706,24

Χαριουπόλεως (Εὐρώπη | Θεοφύλακτος [*IIA4a: 9*]): 26,5 (A 99); 206,3 (B 95); 504,8 (D 120); 802,23 (E 121); 838,27 (F 120)

Χερσονήσου (Κρήτη | Σισίνιος [*IIA4a: 10*]): 508,26 (D 190); 808,5 (E 189); 842,19 (F 171)

οἱ υἱοὶ Χέτ (VT): 866,2

τῆς Χίου (Νῆσοι Κυκλάδες | Θεόφιλος [*IIA4a: 5*]): 518,22 (D 308); 816,13 (E 307); 850,11 (F 271); *cf.* 202,9 *app. crit.*

Χοβάρ (*fanum Araborum*): 458,1–2

Χωνῶν (ἦτοι Κολασσαέων, Φρυγία Πακατ. α' | Δοσίθεος [*IIA4a*], Θεοδόσιος [*IIA4a: 4*]): 32,24 (A 202); 212,22 (B 190); 516,1 (D 266; Χ. [*restit.*] ἦτοι Κ.; *cf. lat.*); 812,22 (E 263; Χ. [*restit.*] ἦτοι Κ.; *cf. lat.*); 848,5 (F 241)

Χωρήβ (VT): 436,20; 466,18

ᾠκης (Ἑλλήσποντος | Συμεών [*IIA4a*]): 26,26 (A 120); 206,28 (B 120); 506,6 (D 144); 804,18 (E 145); 842,2 (F 154)

ᾠρεοῦ (Ἑλλάς/Ἀχαΐα | Φίλητος [*IIA4a*]): 510,6 (D 197); 808,12 (E 196); 844,4 (F 185)

B. monasteria, ecclesiae

τῶν Ἀβραμιτῶν: *uide* τῆς ἁγίας Θεοτόκου τῶν Ἀ.

τῶν Ἀγαύρου (Βιθυνία | Γρηγόριος [*IIA5: 1*]): 524,17 (D^m 48)

ὁ Αἰλά (*Palaestina*): 102,29 (*in uita Sabae*). — Αἰλιώτης (Θεόδωρος [*IIB: 6*]): 380,12; 382,2 (= 586,1)

τῶν Ἀκοιμήτων (Ἰωσήφ [*IIA5: 1*]): 522,9 (D^m 13)

Ἀκραβόρων (Ἀντώνιος [*IIA5: 1*]): 528,5 (D^m 88)

τοῦ ἁγίου Ἀλεξάνδρου (Νικήτας [*IIA5: 1*]): 522,16 (D^m 20)

τοῦ Ἀμορίου (Γαλατία β' | Θεόδωρος [*IIA5: 1*]): 524,21 (D^m 52); *cf.* 530,4 (D^m 112)

ὁ ναὸς τῶν ἁγίων ἀναργύρων: *uide sub A* Κωνσταντινούπολις

ὁ ναὸς τῆς Ἀναστάσεως: *uide sub A* Ἱεροσόλυμα

εὐκτήριον (*sc.* τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου) πλησίον τοῦ τετραπύλου (*Caesarea Palaest.*): 314,10–11 (*cf.* 20. 23)

- ἐν Ῥώμῃ μοναστήριον (sc. τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου, *ad Aquas Salvias*): 316,5 (cf. 4)
 τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου (Βασίλειος [IIA5:1]): 526,19 (D^m 76)
 τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου (Νικηφόρος [IIA5:1]): 524,12 (D^m 43)
 τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ Νησίου (Θεοδόσιος [IIA5:1]): 292,5
 τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Μαγνησίας (Ἀσία | Δανιήλ [IIA5]): 526,9 (D^m 66)
 τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κάστρου Πρωτιλέου (Πέτρος [IIA5:1]): 530,3 (D^m 111)
 ὁ ναὸς τῶν ἁγίων ἀποστόλων: *vide sub A* Κωνσταντινούπολις
 (μονῆς) τοῦ Ἁπρου (Εὐρώπη | Νικόλαος [IIA4b:2]): 20,1 (A 12: μ. ἐπιλεγομένης Ἀ.); 194,25
 (B 13); 274,28 (C 14)
 Ἀρίτας (Σισίνιος [IIA5:1]): 524,5 (D^m 36)
 μονῆς τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Ἀρσενίου τῆς διακειμένης ἐν Αἰγύπτῳ (Θωμᾶς [IIA3c]): 488,
 22–23; 830,3–4 (<μ.> ... ἄνω Βαβυλῶνος)
 Ἀτράκτων (Θεόδωρος [IIA5:2]): 524,22 (D^m 53)
 τοῦ Αὐλητοῦ (Θεόκτιστος [IIA5]): 522,20 (D^m 24)
 τοῦ ἁγίου Αὐτονόμου (Λάζαρος [IIA5]): 524,1 (D^m 32)
 Βαρδᾶς (Μάκαρις [IIA5:1]): 522,6 (D^m 10)
 τοῦ Βατιλέου (Παῦλος [IIA5:1]): 522,26 (D^m 30)
 Βέσκων (Φίλιππος [IIA5:1]): 526,20 (D^m 77)
 ὁ ναὸς τῆς ἁγίας θεοτόκου τῆς ἐν Βλαχέρναις: *vide sub A* Κωνσταντινούπολις
 τῆς †Βόδους (Θεόδωρος [IIA5:3]): 522,10 (D^m 14)
 Βονισῶν (Παφλαγονία? | Ἰωάννης [IIA5:1], Κάλλιστος [IIA5:1]; cf. Στέφανος [IIA5:1]): 528,
 14 (D^m 96); 528,15 (D^m 97: τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου B.)
 Βορδοῦ (Θεοφύλακτος [IIA5:1]): 526,12 (D^m 69)
 τις ναὸς τῆς πόλεως (sc. Γαβάλων, *Syria*): 410,28
 τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριήλ (Σαμουήλ [IIA5]): 528,17 (D^m 99)
 τῶν Γερμίων (Γαλατία β' | Σέργιος [IIA5]): 528,2 (D^m 85); cf. 528,3 (D^m 86)
 τοῦ ἁγίου μάρτυρος Γεωργίου (Μιχαήλ [IIA5:1]): 530,10 (D^m 118)
 τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῶν Κελλίων (Λέων [IIA5:1]): 524,14 (D^m 45)
 τοῦ ἁγίου Γεωργίου Πριέτου (Βιθυνία | Δαβίδ [IIA5:1]): 526,6 (D^m 63)
 τῶν Γηραγάθης (Θωμᾶς [IIA5:1]): 524,10 (D^m 41)
 τῶν Γουδίλα (Νικήτας [IIA5:2]): 522,18 (D^m 22)
 τῶν Γυβέων (Παῦλος [IIA5:2]): 524,26 (D^m 57; *lat.* Gyn-)
 τῆς Δίου (Κ.πολις | Ἀντώνιος [IIA5:2]): 522,14 (D^m 18)
 Δομνίκων (Γεώργιος [IIA5:1]): 526,15 (D^m 72)
 Δουλοκόμης (Κήρυκος [IIA5]): 528,1 (D^m 84)
 τοῦ Δωδεκαθέου (Ἀντώνιος [IIA5:3]): 524,25 (D^m 56)
 Εὐμενείας (Φρυγία Πακατ. α' | Φίλιππος [IIA5:2]): 530,6 (D^m 114)
 τοῦ ἁγίου Ζωτικοῦ (Ἰωάννης [IIA5:2]): 526,7 (D^m 64)
 τοῦ ἁγίου Ἠλία (Θεοφύλακτος [IIA5:2]): 522,24 (D^m 28)
 τοῦ ἁγίου Ἠλία (Νικήτας [IIA5:3]): 522,19 (D^m 23)
 τοῦ Ἡρακλείου (Κίος, Βιθυνία | Ἰωσήφ [IIA5:2]): 220,10 (B^m 8); 404,6 (μονῆς τοῦ Ἡ.); 522,1
 (D^m 6)
 τοῦ ἁγίου μάρτυρος Θεοδώρου (Ἰωάννης [IIA5:3]): 530,24 (D^m 130)
 τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τῆς Σικουνδῶν (Δοσίθεος [IIA5:1]): 528,22 (D^m 103; *lat.* sancti Theo-
 dorit)

monasteria τῆς ἁγίας Θεοτόκου

- τῆς ἁγ. Θ. (Γεώργιος [IIA5:2]): 528,26 (D^m 107)
- τῆς ἁγ. Θ. (Θεοδόσιος [IIA5:2]): 530,25 (D^m 131)
- τῆς ἁγ. Θ. (Ἰωάννης [IIA5:4]; cf. Στρατήγιος [IIA5:1]): 528,19–20 (D^m 101)
- τῆς ἁγ. Θ. (Νικηφόρος [IIA5:2]): 522,23 (D^m 27)
- τῆς ἁγ. Θ. τῶν Ἀβραμιτῶν (Κ.πολις | Συμεών [IIA5:1]): 220,9 (B^m 7: τῶν Ἀ. *tantum*); 530,20 (D^m 127)
- τῆς ἁγ. Θ. πόλεως τοῦ Ἀμορίου (Γαλατία β' | Βασίλειος [IIA5:2]): 530,4 (D^m 112); cf. 524,21 (D^m 52)
- τῆς ἁγ. Θ. Ἐπικανζῆ (Θεόδοτος [IIA5:1]): 528,13 (D^m 95)
- τῆς ἁγ. Θ. Καλοκετῶν (Θεόδωρος [IIA5:4]; cf. Θεόδοτος [IIA5:2]): 528,10–11 (D^m 93)
- τῆς ἁγ. Θ. τῶν Κελλίων (Ἰλαρίων [IIA5:1]): 528,21 (D^m 102)
- τῆς ἁγ. Θ. Λίμνας (Βιθυνία? | Ἐπιφάνιος [IIA5:1]): 528,25 (D^m 106)
- τῆς ἁγ. Θ. Ὀρτυκιδίων (Βασίλειος [IIA5:3]): 526,21 (D^m 78)
- τῆς ἁγ. Θ. τοῦ Παραδεισίου (Κοσμάς [IIA5:1]): 528,27 (D^m 108)
- τῆς ἁγ. Θ. Περιζέτων (Θεοδόσιος [IIA5:3]): 526,10 (D^m 67)
- μονῆς τῆς ἁγ. Θ. τοῦ Πύργου (Μιχαήλ [IIA5:2]): 530,15–16 (D^m 123)
- τῆς ἁγ. Θ. Ρούδων (Ἰωάννης [IIA5:5]): 530,18 (D^m 125)
- τῆς ἁγ. Θ. Σαλδάλων (Λέων [IIA5:2]): 528,8 (D^m 91)
- τῆς ἁγ. Θ. Συμβόλων (Βιθυνία | Γρηγόριος [IIA5:2]): 530,17 (D^m 124)
- τῆς ἁγ. Θ. †Τημπ (Παῦλος [IIA5:3]): 528,23 (D^m 104)
- τῆς ἁγ. Θ. μονῆς τοῦ κάστρου τῆς Τίου (Ὀνωριάς | Νικήτας [IIA5:4]): 528,16 (D^m 98)
- τῆς ἁγ. Θ. Φωτεινοῦ (Θεόφιλος [IIA5]): 526,26–27 (D^m 83)

ecclesiae τῆς (ἁγίας) θεοτόκου

- ὁ ναὸς τῆς ἁγ. θ. τῆς ἐν Βλαχέρναις: *uide sub A* Κωνσταντινούπολις
- ὁ ναὸς τῆς θ. ὁ ἐπιλεγόμενος τῆς Νέας (*Caesarea Palaest.*): 312,23–24
- ὁ ναὸς τῆς ἁγ. θ. (Κίτιον, Κύπρος): 410,16 (cf. 15)
- ὁ ναὸς τῆς θ. (*CPolis*): 416,6 (*in uita Ioh. Ieiun.*; cf. 19 τοῦ ἱερατείου)
- εὐκτήριον οἶκον τῆς ἁγ. θ. (Κωνσταντεία, Κύπρος): 410,8 (cf. 7. 11 τοῦ ναοῦ)

τῶν Θερμιζῶν (Στέφανος [IIA5:2]): 524,9 (D^m 40)

τῶν Θερμῶν (Βαάνης [IIA5]): 524,7 (D^m 38)

τοῦ ἁγίου Θύρσου (Ἀγάπιος [IIA5]): 526,8 (D^m 65)

τοῦ ἁγίου Θύρσου (Δαβίδ [IIA5:2]): 524,13 (D^m 44)

τοῦ Ἰππου (Κωνσταντῖνος [IIA5:1]): 526,14 (D^m 71)

ὁ εὐκτήριος οἶκος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ (*Galatia*): 428,12–13 (*in uita Theodori Syceotae*)

τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου (Μάρκος [IIA5]): 528,7 (D^m 90)

τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῆς Κρητῶν νήσου (Πέτρος [IIA5:2]): 530,26 (D^m 132)

τῶν Καθαρά (Βιθυνία | Θεοφύλακτος [IIA5:3]): 522,11 (D^m 15: -ρῶν *codd.*; *lat.* *ton Cathara*)

τῶν Καθοδίας (Θεοφύλακτος [IIA5:4]): 524,11 (D^m 42)

τῶν Καινουργίων (Νικόλαος [IIA5]): 530,12 (D^m 120)

Καλαυρῶν (Κωνσταντῖνος [IIA5:2]): 522,13 (D^m 17)

τῶν Καλλιστράτου (Κ.πολις | Γρηγόριος [IIA5:3], Εὐτυχιανός [IIA5]): 524,3 (D^m 34); 528,12 (D^m 94)

- τῶν Κανδηλῶν (Χριστοφόρος [IIA5]): 530,11 (D^m 119)
 Κανέων (Ἀναστάσιος [IIA5]): 524,6 (D^m 37)
 τοῦ Καρεῶνος (Στέφανος [IIA5:3]): 522,22 (D^m 26)
 τῶν Κελλαρίων (Πέτρος [IIA5:3]): 526,24 (D^m 81)
 τοῦ ἁγίου Κηρύκου (Κωνσταντῖνος [IIA5:3]): 522,21 (D^m 25)
 τοῦ ἁγίου Κηρύκου (Στέφανος [IIA5:4]): 522,27 (D^m 31)
 τοῦ ἁγίου Κλήμεντος (Βιθυνία? | Γρηγόριος [IIA5:4]): 530,21 (D^m 128)
 τῶν Κοιλᾶδων (Ἰωάννης [IIA5:6]): 524,24 (D^m 55)
 ὁ οἶκος τῶν ἁγίων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ: *uide sub A* Κωνσταντινούπολις
 Κρέζων (Εὐσχήμων [IIA5:1]): 526,2 (D^m 59)
 διαφόρων μοναστηρίων Κύπρου (Κάλλιστος [IIA5:2]): 526,11 (D^m 68). — (*Epiphaniū Const.*)
 ναὸς ἐν τῇ Κυπρίῳ νήσῳ: 710,32 (cf. 712,1)
 τοῦ ἁγίου Κυριακοῦ (Λέων [IIA5:3]): 528,24 (D^m 105)
 τὸ τῶν ἁγίων (sc. Κύρου καὶ Ἰωάννου) τέμενος (*Alexandria*): 378,20
 τῶν Λάκκων (Ἰωάννης [IIA5:7]): 524,15 (D^m 46)
 τοῦ Λάτρου (Ἰσίδωρος [IIA5]): 524,18 (D^m 49)
 τοῦ Λευκοῦ Ὑδατος (Λέων [IIA5:4]): 524,16 (D^m 47)
 τοῦ Λιθίνου (Σισίνιος [IIA5:2]): 530,13 (D^m 121)
 Λίμβου (Θεόδωρος [IIA5:5]): 526,13 (D^m 70)
 τοῦ ἁγίου Λουκιανοῦ (Βασίλειος [IIA5:4]): 530,7 (D^m 115)
 τῶν Μαξιμίνου (Κ.πολις | Εὐστάθιος [IIA5]): 220,6 (B^m 4); 380,6–7 (μονῆς τῶν Μ.); 520,25 (D^m 5); 584,2. 12
 σηκὸν μέγιστον πρὸς τιμὴν τῶν ἁγίων μαρτύρων καὶ Χριστοῦ: *uide sub A* Κωνσταντινούπολις
 ἡ μεγάλη ἐκκλησία Κ.πόλεως: *uide sub A* Κωνσταντινούπολις
 ὁ ναὸς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τῆς ἐπωνύμου Σοφίας: *uide sub A* Νίκαια
 τοῦ Μηδικίου: *uide* τοῦ ἁγίου Σεργίου τοῦ Μ.
 τὸ ἱερόν τοῦ ἁγιοτάτου Μιχαήλ (*Antiochia?*): 570,18–19 (*in uita Seueri*)
 Μνημοσύνων (Δοσίθεος [IIA5:2]): 524,19 (D^m 50)
 Μοναγρίας (Βιθυνία? | Γρηγόριος [IIA5:5]): 524,4 (D^m 35)
 Μοσύνων (Φρυγία Πακατ. β' | Θωμᾶς [IIA5:2]): 530,14 (D^m 122); cf. 524,19 *app. crit.*
 ἡ Νέα λαύρα (*Palaestina*): 96,1 (*in uita Sabae*). — Νεολαυρίται: 94,27 (*ibid.*)
 τοῦ Ξηροκήπου (Κ.πολις | Θεόδωρος [IIA5:6]): 522,17 (D^m 21)
 Ὀκταβίνου (Νικήτας [IIA5:5]): 528,4 (D^m 87)
 τῶν Ὀμηρικῶν (Πέτρος [IIA5:4]): 524,8 (D^m 39)
 Ὁξυβέτων (Εὐθύμιος [IIA5:1]): 526,17 (D^m 74)
 μονῆς τοῦ Ὁξυπέτρου (Βασίλειος [IIA5:5]): 530,5 (D^m 113)
 τοῦ ἁγίου Ὁρέστου (Ἀκάκιος [IIA5]): 526,22 (D^m 79)
 (μονῆς) τῶν Ὁρμίσδου (Κ.πολις | Γρηγόριος [IIA5:6]): 376,1; 520,22 (D^m 2)
 Οὐζίας (Ἀντώνιος [IIA5:4]): 526,18 (D^m 75)
 τοῦ Παγουρίου (Ἰωάννης [IIA5:8]): 220,5 (B^m 3); 520,24 (D^m 4)
 †τοῦ Πάνδου† (Θεόδωρος [IIA5:7]): 522,5 (D^m 9: τοῦ Πάνιδος *scribendum?* cf. *lat.* Panidis)
 Παρανάνδου (Ἐπιφάνιος [IIA5:2]): 526,4 (D^m 61)
 τῆς Πεπουζῶν (Εὐθύμιος [IIA5:2]): 526,16 (D^m 73)
 τοῦ Περιστερεῶνος (Ἀντώνιος [IIA5:5]): 526,5 (D^m 62)

- τοῦ ἁγίου Πέτρου (Μιχαήλ [IIA5:3]): 522,12 (D^m 16)
 τοῦ ἁγίου Πέτρου πόλεως Ποιμανινῶν (Ἑλλησποντος | Παῦλος [IIA5:4]): 526,1 (D^m 58)
 τοῦ ἁγίου Πέτρου Ὑδένδρων (Κωνσταντῖνος [IIA5:4]): 530,19 (D^m 126)
 τοῦ Πηγαδίου (Θεοφύλακτος [IIA5:5]): 530,8 (D^m 116)
 τῆς Πηγῆς (Κ.πολις | Γεώργιος [IIA5:3]): 220,8 (B^m 6)
 Πλατανίου (Πέτρος [IIA5:5]): 528,6 (D^m 89)
 Προυσιάδος (Ὀνωριάς | Βάρδας [IIA5]): 530,2 (D^m 110)
 τοῦ Πύργου: *uide* τῆς ἁγίας Θεοτόκου τοῦ Π.
 τῆς κατὰ Ῥώμην μονῆς τοῦ ἁγίου Σάββα: *uide sub A* Ῥώμη
 Σακκουδίωνος (Βιθυνία | Πλάτων [IIA5]): 220,11 (B^m 9: Σακουδεῶνος); 522,4 (D^m 8)
 τοῦ ἁγίου Σεργίου (Γρηγόριος [IIA5:7]): 218,18 (B^m 2)
 τοῦ ἁγίου Σεργίου τῶν Γερμίων (Γαλατία β' | Ἰωάννης [IIA5:9]): 528,3 (D^m 86); *cf.* 528,2 (D^m 85)
 τοῦ ἁγίου Σεργίου τοῦ Μηδικίου (Βιθυνία | Νικηφόρος [IIA5:3]): 524,20 (D^m 51)
 Σικέων (*Galatia* | Θεόδωρος [IIB:7]): 428,7
 τῆς ἁγίας Σιών (Λυκία | Στρατήγιος [IIA5:2]): 522,7 (D^m 11)
 ὁ ναὸς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τῆς ἐπωνύμου Σοφίας: *uide sub A* Νίκαια
 τοῦ ἁγίου Στεφάνου τοῦ Ἀντιφιλοῦ (Κωνσταντῖνος [IIA5:5]): 528,9 (D^m 92)
 ὁ οἶκος/ναὸς τοῦ (ἁγίου) πρωτομάρτυρος Στεφάνου (*Hierosolyma*): 104,23 (*cf.* 26–27). 28
 (μονῆς) τῶν Στουδίου (Κ.πολις | Σάββας [IIA5]): 60,10; 66,9; 88,5; 218,11 (B^m 1); 228,16; 230,19; 520,21 (D^m 1); 568,1; 572,20; 596,3
 τῶν Συγδάων (Ζαχαρίας [IIA5]): 526,25 (D^m 82)
 τοῦ Συκέως (*Galatia?* | Ἰγνάτιος [IIA5]): 524,2 (D^m 33; *cf. app. crit.*)
 τοῦ Σωτήρος (Ἰωάννης [IIA5:10]): 526,23 (D^m 80)
 τοῦ Σωτήρος πλησίον τοῦ Βυραϊκοῦ (Εὐσχήμων [IIA5:2]): 530,1 (D^m 109)
 ὁ ναὸς τοῦ σωτήρος ἐν Ῥώμῃ (*quem aedificauit Const. I imp.*): 338,5 (*cf.* 6)
 τὸ τετράπυλον (ἐν Ἀλεξανδρείᾳ): 378,15–16 (ἐν τῷ μεγάλῳ τ.); 380,2
 τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Τιμοθέου τῆς Κρητῶν νήσου (Θέογνις [IIA5]): 530,22 (D^m 129)
 τῆς ἁγίας Τριάδος (Θεοδόσιος [IIA5:4]): 528,18 (D^m 100)
 τῶν ἁγίων Τριῶν Παίδων (Κωνσταντῖνος [IIA5:6]): 524,23 (D^m 54)
 τῶν Ὑακίνθου (Νίκαια, Βιθυνία | Γρηγόριος [IIA5:8]): 220,12 (B^m 10); 522,8 (D^m 12); 580,20
 (μονῆς τῶν Ὑ.)
 ἡ λαύρα Φαράν (*Aegyptus, Sinai*): 382,2–3 (= 586,1)
 τῶν Φλώρου (Κ.πολις | Ἰλαρίων [IIA5:2]): 522,15 (D^m 19)
 τοῦ Χηνολάκκου (Βιθυνία | Θωμᾶς [IIA5:3], Ἰωάννης [IIA5:11]): 302,19 (μονῆς τοῦ Χ.); 522,2 (D^m 7); 522,25 (D^m 29)
 τὸ εὐκτήριον τοῦ ἁγίου μάρτυρος Χριστοφόρου (*Galatia*): 428,20–21 (*in uita Theodori Syc.*)
 τῆς Χώρας (Κ.πολις | Συμεών [IIA5:2]): 220,7 (B^m 5); 392,24; 520,23 (D^m 3)
 Ψαμαθίου (Ἀνθιμος [IIA5]): 530,9 (D^m 117: *restit.*)
 Ψαρόδου (Μάκαρις [IIA5:2]): 526,3 (D^m 60)